

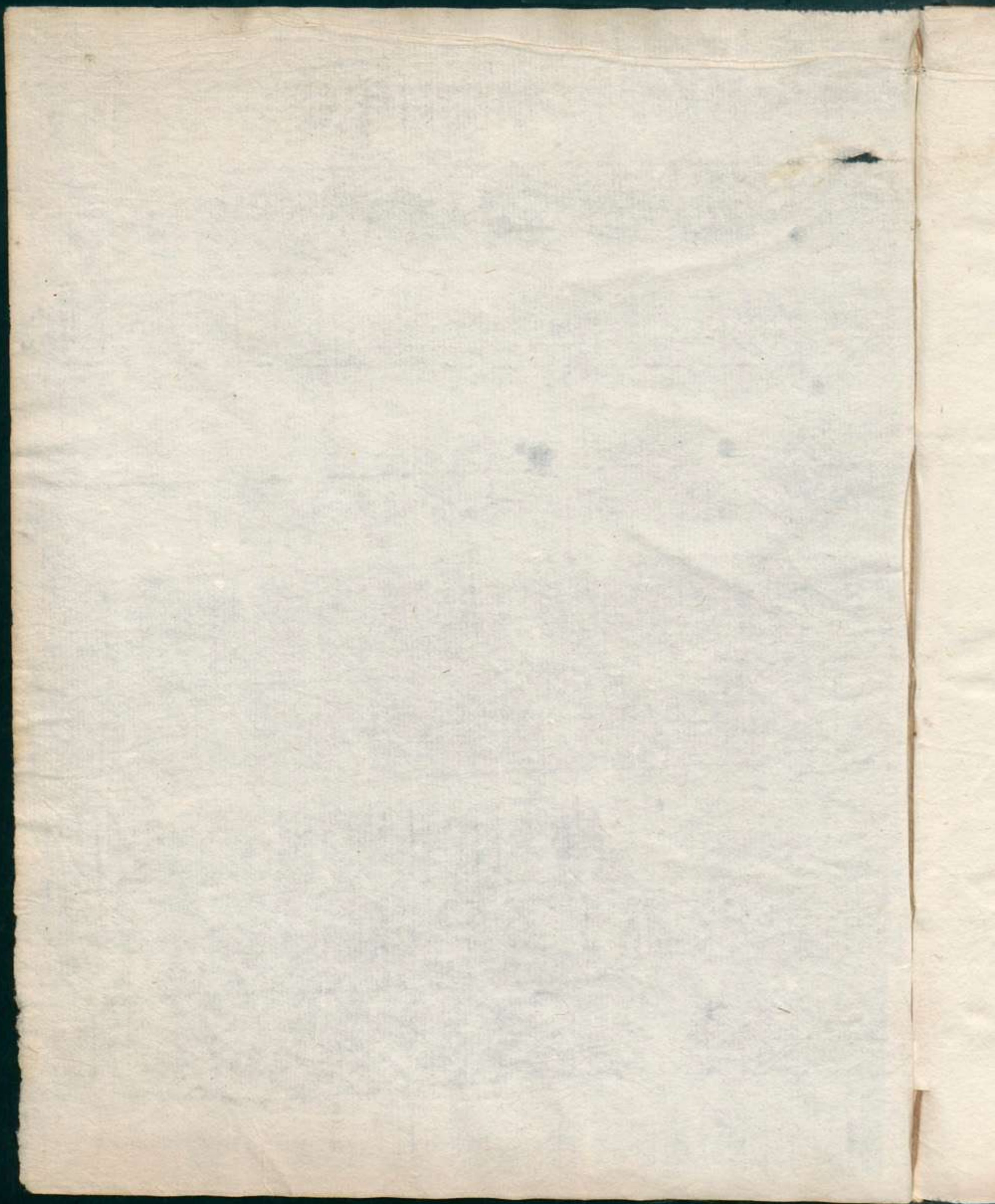
Gesamtkatalog 6052

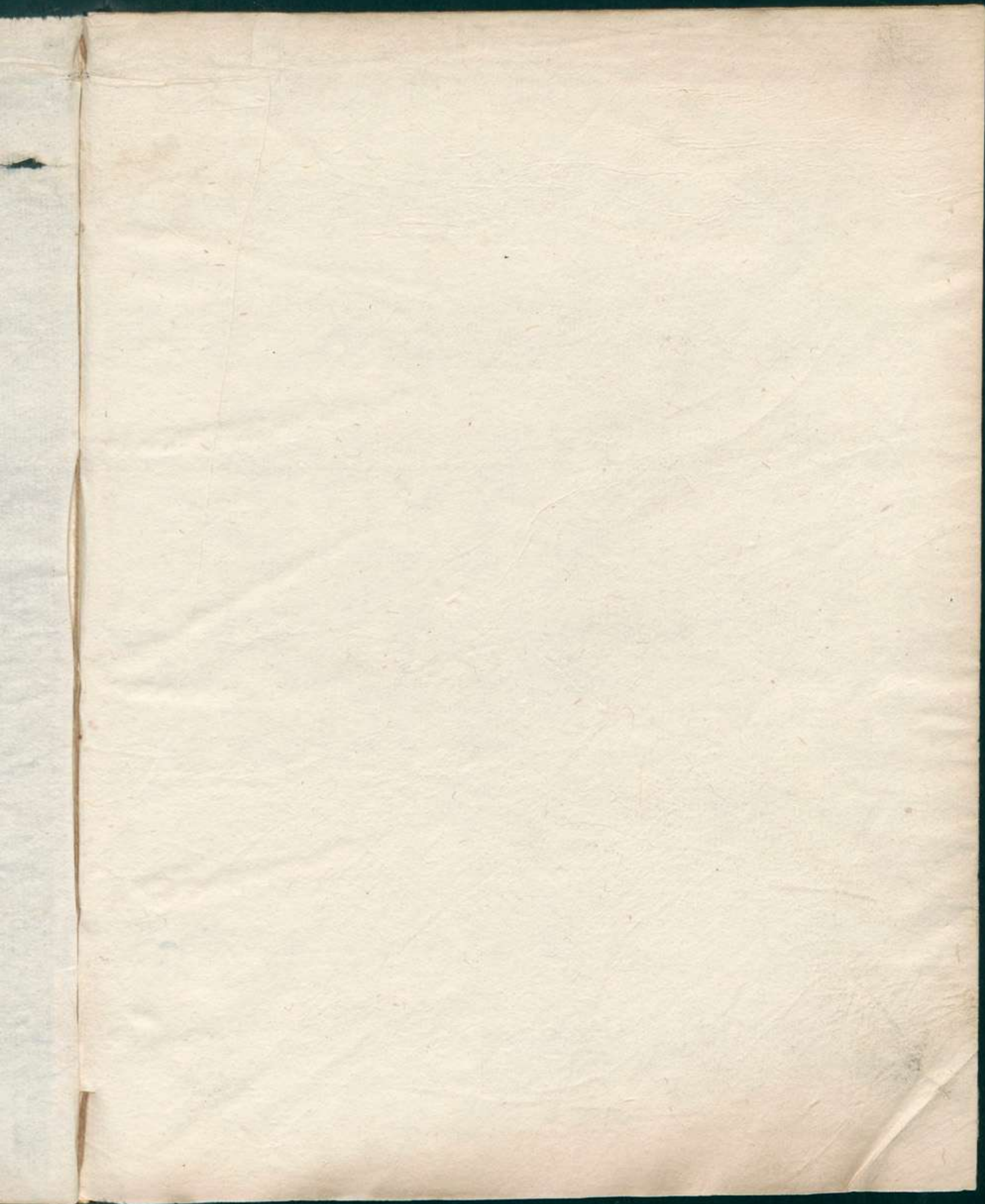
210 fols

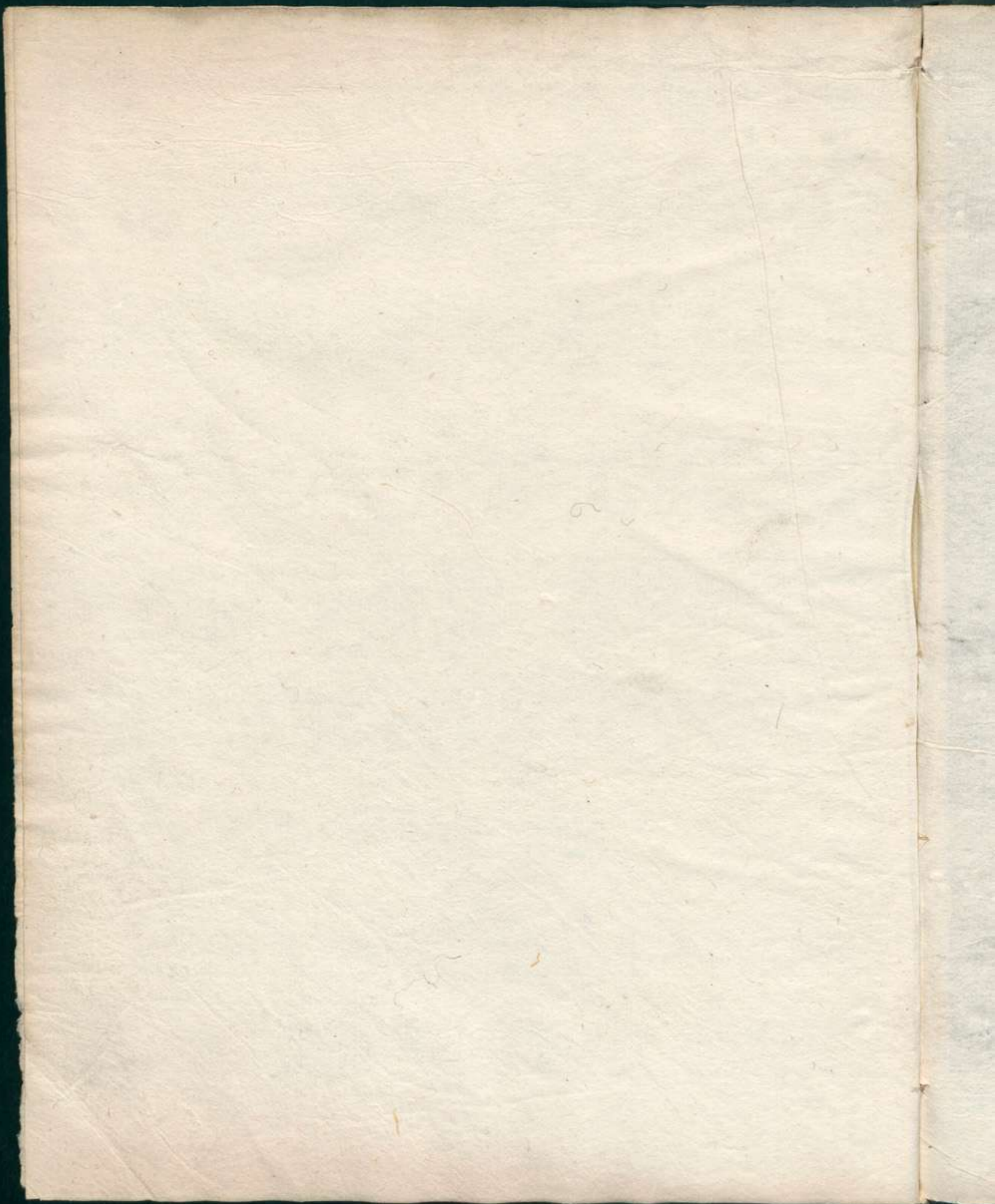
Sign (iii) 4 a-38 r 8 28 AG

Factor (iv) 28 6.1 A 3.4 AG

Types 7

139
incarnatione ihesu xpi loqui incipiemus de qua dicit apostolus paulus verba in thema te posita. ubi tria mysteria erunt declaranda.

Primum dicitur charitatis.

Secundum tarditatis.

Tertium temporalitatis.

¶ De varijs opinionibus circa incarnationem xpi. si homo non peccasset.

Capitulum primum.

Primum mysterium declarandum dicitur charitatis. In quo deuote considerandum est quod ardentissima fuit erga nos charitas dei patris qui pro nobis peccatoribus filium suum carnem assumere et crucem fecit subire. Sed pro spirituali non quidem curioso ingenij nostri exercitio circa dubium illud aliquoties per insudabimus quo queri solet. An si non peccasset adam xps fuisset incarnatus. Et de hoc apud theologos peritissimos duplex extat opinio. Prima eorum qui tenet quod si nunquam adam lapsus esset adhuc deus homo factus fuisset. et ut dicit Bonaventura in iij. distin. i. Isti distinguunt de incarnatione. Nam cum incarnatio sit carnis assumptio. caro assumpta potest considerari dupliciter. aut quantum ad substantiam aut quantum ad defectum passibilitatis. si fiat sermo de ipsa quantum ad defectum passibilitatis et mortalitatis tunc si non peccasset homo et redimendus non esset xps mortalem carnem non assumpsisset. Si vero loquamur de incarnatione secundum quod dicit assumptionem humane nature simpliciter. id est sine defectibus et penalitatibus. sic volunt isti quod si nunquam peccasset homo. adhuc xps fuisset incarnatus. Assumunt autem huius opinionis confirmationem septem persuasivas rationes.

Prima dicitur hominis perfectio.

Secunda humane nature dispositio.

Tertia dei manifestatio.

Quarta humane nature exaltatio.

Quinta meriti comparatio.

Sexta matrimonij significatio.

Septima anime xpi nobilis conditio.

Prima ratio confirmans opinionem prefatam dicitur hominis perfectio. Incarnatio quippe facit ad hominis perfectionem. et per consequens ad perfectionem uniuersi in hoc quod completionem dat humano generi. Primo quantum ad illud quod respicit naturam. Secundo quantum ad illud quod respicit gratiam. Tertium quantum ad illud quod respicit gloriam. Primo quantum ad illud quod respicit

naturam. quod in incarnatione est consummatio modorum educendi hominem in esse. Quadruplex namque modus est educendi hominem in esse. Primum nec de viro nec de muliere sicut fuit adam. Secundus de viro sine muliere. sicut eua. Tertius de viro et muliere. sicut educimur omnes. Quartus de muliere sine viro. sicut eductus est xps. Sed hic quartus est in incarnatione. ergo si homo steterisset incarnatio fuisset. aut si non. tunc vnus modus productionis hominum deficeret. et sic vniversum perfectum non esset quod est maximum inconueniens. Dicit namque Augustinus in li. de libero arbitrio. quod vniversum hoc tantum perfectum quod nemo potest in eo imperfectum aliquid rationabiliter inuenire. nec rationabiliter aliquid addere. ¶ Secunda incarnatio facit ad perfectionem hominis quantum ad illud quod respicit gratiam. Nam xps est caput ecclesie non solum secundum diuinam naturam. sed etiam secundum humanam sicut dicit Augustinus super Iobem. Sed si homo non peccasset adhuc esset corpus ecclesie. aut ergo dei filius incarnaretur. aut corpus ecclesie remaneret accephalum sine capite. ¶ Tertio incarnatio facit ad perfectionem hominis quantum ad illud quod respicit gloriam. Ut enim inquit Augustinus li. de spiritu et anima. totum hominem assumpsit ut totum beatificaret. ut siue intus ingrederetur siue extra egrederetur parua inueniret. Sed homo debebat totus beatificari. et ita plene si non fuisset lapsus sicut postquam cecidit. Ergo si adhuc non peccasset xps fuisset incarnatus. ¶ Secunda ratio pro predicta opinione dicitur humane nature dispositio. Dicit enim glosa super illo verbo ad hebreos. Musque apprehendit angelos non angelice nature data est et dignitas ut ei persona diuina vniretur. Si ergo humane nature nihil datur frustra. Si non peccasset talis dignitas non remaneret vacua. sed adhuc vniretur cum diuina natura. ¶ Tertia ratio dicitur dei manifestatio. Nam ita decebat deum manifestare suam potentiam. sapientiam et bonitatem si homo steterisset sicut si lapsus esset. ergo si omnia ista facta sunt in opere incarnationis videtur quod incarnatio adhuc fuisset. et peccato hominis non interueniente. ¶ Quarta ratio est humane nature exaltatio. In incarnatione siquidem filij dei humana natura est plurimum exaltata. Si ergo deus incarnatus ex hoc quod humana natura peccat. videtur quod homo reportat commodum de malicia sua. quod non decet iustum

b 2

retributorem. Quinta ratio dicitur meriti comparatio. Tante utique nobilitatis et difficultatis est mereri et vendicare siue acquirere sibi infinitum bonum, sicut satisfacere pro offensa que est contra infinitum bonum. Si ergo homo non poterat satisfacere pro se de offensa qua offenderat deum, sic nec per se potest mereri habere deum, ergo sic opportunum fuit filium dei incarnari homine cadente ut pro homine satisfaceret, sic videtur quod opportunum fuit dei filium incarnari homine stante ut hoc mereri possit per eum. Sexta ratio dicitur matrimonij significatio. Si equidem homo lapsus non fuisset, nihilominus fuisset sacramentum matrimonij. Si vero sacramentum matrimonij in coniunctione sexuum dicit siue significat coniunctionem christi et ecclesie quantum ad naturarum unionem propter inseparabilitatem. Unde apostolus ad ephesios, v. ait. Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in christo et in ecclesia, ergo si homo stetisset aut sacramentum matrimonij esset falsum signum, aut dei filius fuisset incarnatus. Septima ratio dicitur anime christi nobilis conditio. Si incarnatio facta est principaliter propter peccati expiationem sequeretur quod anima christi facta sit non principali intentione, sed quadam quasi occasione. Sed inconueniens est nobilissimam creaturam occasionaliter esse introductam, cum agens intendat principaliter opera nobiliora. Igitur videtur quod inconueniens sit dicere incarnationem factam esse propter hominis reparationem. Predictis itaque rationibus muniti affirmant plerique, quod si non peccasset Adam adhuc christus carnem assumere non refugisset. Sed aliorum secunda opinio est, quod si non fuisset peccatum hominis, neque fuisset aliquo pacto incarnatio subsequuta. Et isti quidem rationes pro alia parte siue opinione productas primo soluere et nihil illas valere contendunt. Deinde seipsum muniunt viriliter et defendunt tam rationibus catholicis quam auctoritatibus fidedignis. Dicunt ergo quod prima ratio debilissima est, quia dum dicitur quod deum conueniebat incarnari propter perfectionem vniuersi quodammodo deum intra perfectionem vniuersi concludit, et quandam necessitatem incarnationis imponit ei, quod contra mentem philosophi, qui, xi. Metaphysice ait, quod deus supra omnem ordinem vniuersi ponendus est, sicut non dicitur esse dux de exercitu sed supra exercitum. Et ad illud quod dicitur de

multiplici modo educendi hominem. Respondetur quod ille quartus modus educendi hominem non est de perfectione vniuersi, sed supra perfectionem. Ideo Jeremias, xxxi. ca. dicit. Nouum fecit dominus super terram semina circundabit virum, ex quo non sequitur, quod si homo stetisset quod talis modus producendi hominem esset, nec ex hoc sequitur quod vniuersum sua perfectione careret. Sicut etiam non potest argui imperfectio vniuersi quantum ad suscitationem mortui quam deus non fecisset si homo perstitisset. Posset etiam dici quod de illo modo productionis non potest argui veritas incarnationis, quia deus posset producere hominem de muliere absque viro qui tamen non esset deus. Ad aliud vero quod sequebatur in prefata ratione quod incarnatio facit ad perfectionem hominis quantum ad illud quod respicit gratiam ex quo christus est caput ecclesie secundum humanam naturam. Respondetur quod duplex est proprietas capitis. Una que attenditur secundum conformitatem ad membra. Alia que attenditur secundum gratuitam donorum influentiam. Ratione prime proprietatis christus est caput ecclesie in quantum homo. Ratione vero secunde caput est in quantum deus. Et hac ratione principaliter tenet rationem capitis. Ideo esto quod incarnatus non esset adhuc ecclesia capite non careret, quia sicut ecclesia angelorum habet caput deum, ita ecclesia hominum, quare non sequitur quod corpus ecclesie esset acephalum, quamuis non haberet caput secundum omnem proprietatem. De illo vero quod dicitur quod incarnatio facit ad perfectionem hominis quantum ad gloriam, respondetur quod illa non est ratio precipua incarnationis sed annexa principali, pro eo quod si nunquam deus incarnatus esset, homo glorificatione corporis sui et visione dei perfecte et totaliter beatus esset. Visio enim christi corporalis spectat non ad essentialis completionem beatitudinis sed ad quoddam accidentale gaudium. Nam gloria corporis et sensuum exteriorum erit per redundantiam delectationis venientis ab anima ex visione dei, ut dicit Augustinus in epistola ad dioscorum. Unde multum derogare videtur summo bono, qui dicit ipsum non sufficere absque bono creato sibi adiuncto ad hominem perfecte beatificandum. Secunda ratio soluitur, quia illa idoneitas et congruitas data humane nature ad incarnationem attenditur ex parte reparabilitatis hominis principaliter quamuis ratione dignitatis et aliarum conditionum aliquo modo attendatur. Ideo sicut homo non fuisset

reparatus si non cecidisset quis esset reparabilis sic deitati non esset vnitus quis eet vnibilis. Nec tñ frustra fuisset illa potentia quia multe sūt potentie z idoneitates que ad actuz non reducuntur z tñ frustra non sūt qz dignitati z nobilitati nature attestantur. Nec dicitur potentia frustra si non reducitur ad actuz sed tunc frustra est cum ad actum non reducitur. z tñ ad actum exigit eam reduci tempus z locus. ¶ Scda ratio frinola censetur ex eo qz deus sufficienter manifestauit suam potentiam sapientiā z bonitatem per opus creationis rerum distinctionis z ornatus. licet istam manifestauerit in opere incarnationis dum ppter hominis lapsum decuit xpm carnē assumere. ¶ Quarta adhuc ratō inficitur. qz licet per xpm incarnatum sit exaltata humana natura nō tñ segtur qz homo ex hoc reportet cōmodum de malicia sua. qz incarnatio nō fuit ex malicia hominis. sed ex sūma benignitate z sapientia dei. Quia enim sapientia dei vincit maliciam. Hinc est qz non patitur esse malum aliquod de quo non eliceat bonū z etiam maius bonū. Alioquin non perfecte maliciaz vinceret. Propterea contra preuaricationē ade qui totum genus humanū interfecit statuit rectitudinē scdi ade qui pro toto genere humano posset satisfacere. Et cuius obedientia mlto plus sibi placeret qz inobediētia ade potuit sibi displicere. Quare filium dei incarnari non fecit nostra malicia sed dei charitas nimia z misericordia. ¶ Quinta ratio nihil concludit qm non eodem mō se habent meritum vite eterne z satisfactio pro offensa. Mā ad meritū vite eterne sufficit complacentia ex parte merentis. ad hanc aut complacentiam sufficit diuina gratia. Et qz grām diuinā poterat homo habere per missionē spūs sc̄i z filij in mente absqz filij missione in carnē. Hinc est qz ad pfectionē meriti vite eterne nō oportuit incarnationē interuenire. Ad satisfaciendum aut nō solū requirit qz satisfactio placeat sed qz damnū recompensare valeat. z honorē deo sublatū restituat. Et ideo non tanta fuit necessitas incarnationis propter necessitatez merendi sicut propter necessitatē satisfaciendi. Et qz istud sit verum patet in angelis quorum natura non est vnita verbo z tñ meruerunt vitam eternā. Insuper esto qz tante difficultatis sit mereri vitam eternā sicut satisfacere pro offensa. tñ nō oportet qz propter hoc

necessaria sit incarnatio xpi pro eo qz spiritus sc̄tus ipse qui p charitatē mouet aiām dignācam facit gloria sempiterna. Sed ad satisfaciendū necessaria est incarnatio. qz ut aiunt omnes theologi. Cōgruentissimus modus satisfaciendi fuit per mortē z passionem xpi. sicut congruentissimus est ad merendū per charitatem z dilectionem. ¶ Sexta ratio ad hoc non potest militare qz matrimoniū duplicē habet significationē. significat enim coniunctionē dei ad ecclesiam fm charitatem. Et significat etiam coniunctionē naturaz in persone vnitate. dictāqz significationē habet fm statum nature lapse. primā vero habuisset si stetit homo. Et ideo non esset falsuz signū. sicut enī matrimoniū nunc est in officiu z in remediū tunc aut solam in officiu sic modo hz duplex significatum tunc vero vnū. ¶ Septima insuper ratio nō admittitur nec acceptatur qm deus ab eterno presciuit lapsum humani generis qd tñ fecit qz se reparaturuz cognouit. Et ideo principalis in intentione fuit reparatio lapsi qz conditō eius ad lapsum possibilis. Et propterea nō sequit qz aia xpi facta sit quadā occasione z nō principali intentione. H enim teneret si deus in conditōne generis humani non precognouisset hominis lapsū. Ex quibus oibus qui tenent qz non fuisset incarnatus xpus si non peccasset adam. asserunt qz opinio ista eoz magis deū honorat qz prima qz deū intra perfectionem vniuersi includit. hoc vero supra oēm ordinem vniuersi ponit illuz De quo vide Bonauentu. in scdo di. xv. q. iiii in littera. Insuper fortificatur eoz sententia tali ratione. Si deus assumpsit humanā naturam. Aut hoc fuit propter humanā dignitatem. Aut propter necessitatē. Si ppter dignitatem cum angelica natura sit dignior qz humana magis debuit assumpsisse angelicaz. Si propter necessitatē z necessitas indigentie non sit nisi propter peccatum. ergo videtur qz precipua ratio incarnationis fuit redemptio humani generis lapsi. Accedit ad hoc ad firmitore confirmationē qz oēs doctores famosi celeberrimi ita expresse tenent z loquunt. Vñ super illo verbo matthei. xviiij. ca. Venit fillus hominis querere z saluum facere quod perierat. Aug⁹ in li. de verbis apli sic dicit. Si hō non peccasset filius hominis nō venisset. Et iterū super illo dicto apli prime ad tbi. primo ca. Xps iesus venit in hunc mundum saluos

facere peccatores. Aug⁹ ait. Nulla causa fuit
veniēdi xpo dño nisi peccatores saluos facere
Tolle morbos tolle vulnera ⁊ nulla erit causa
medicīne. Et super illo verbo Matth. i. Ipse
enī saluū faciet populum suū a peccatis eorū
Augusti. refert. si homo nō peccasset virgo nō
peperisset. Et idem super isto verbo psalmi.
Infixus sum in limo profundi. vtinam mane
ret homo in eo quod deus fecit. Si maneret ī
eo quod deus fecit nō in limo infixus esset quē
deus genuit. Et iterum Augustinus sup illo
verbo Joan. xi. ca. Dñe ecce quem amas ifir
matur. Si peccatores dñs nō amaret ad terrā
de celo nō descendisset. Et ad idem est dictuz
Gregorij in hymno. Exultet iam angelica.
vbi ait. Mihil enim nobis nasci p̄fuit nisi re
dūmi profuisset. Et leo papa in sermone de na
tūitate inquit. Si homo ad imaginem ⁊ si
militudinem factus in suo honore mansisset
creator mūdi creatura nō fieret neq; sempiter
nus temporalitatem subiret. aut equalis deo
patri dei filius formaz serui assumeret. Et ne
vltorius defatigetur animi auditorum cum
vtraq; opinio stare possit. Ego dico q; si non
peccasset homo. quid fuisset. nobis reuelatum
nō est. Sufficere nobis debz q; xps factus est
homo vt peccatum generis humani deleret.
hic dirigenda est cōtemplatio nostra hoc pie
ad mentē reuocandū. Considerem⁹ ergo quā
ta fuit admiranda charitas dei patris qui p̄
prio filio suo nō pepercit sed pro nobis omni
bus tradidit illum. De hoc sic scribit iōan. iij.
c. Sic deus dilexit mūdum vt filium suū vni
genitū daret vt omnis qui credit in illum nō
pereat sed habeat vitam eternā. Quod hie
ronymus admirans in epistola ad damasum
papam inquit. Que maior potest esse clemen
tia q̄ vt dei filius. filius hominis. putaretur
decem mensū fastidia sustineret. partus ex
pectaret aduentum. per singulas adoleret eta
tes. ⁊ post contumelias vocū alapas ⁊ flagel
la crucisq; pro nobis fieret maledictū vt nos
a maledicto legis absolueret. Et Gregorius
reclamando sic patrem eternū alloquitur. O
inextimabilis dilectio charitatis. vt seruū re
dimeres filium tradidisti. Et merito quilibet
in stuporem verti debet cum audit deum car
ne vestitum passibili. ⁊ humiliatum vsq; ad
formam serui. non propter suam sed propter
nostram indigentiam vt nobis pereuntibus
ferret opem.

¶ Tempus incarnationis xpi merito dicitur
temp⁹ plenitudinis respectu dei. respectu an
geli. ⁊ respectu hominis. **Capitulum. ij.**

¶ Secundum mysterium declarandum de
incarnatione xpi dicitur tarditatis. In
quo fideliter confitemur xpm rationabiliter
distulisse tempus incarnatiōis vsq; ad sextaz
etatem mundi. Quare autem nō. ante volue
rit incarnari dixi in quodam sermone de an
nūciatione virginis. qui licet alibi sit notatus
tamen pro huius operis perfectiōe etiam in
hoc libro scribitur. Nunc vero aperiēdum est
cur tempus illud quo deus homo factus est
ab aplo tempus plenitudinis appellatur. Et
ad hoc rōdet dñs Bonauen. in. iij. di. i. in de
claratiōe littere q; sic dicitur. **¶** Primo respe
ctu dei. q; in incarnatiōe est facta plena parti
cipatio diuinitatis. Dñ ad coloces. ij. c. di
cit Apl's. In xpo habitat ois plenitudo diuī
nitatis corporaliter. **¶** Secdo dī tempus pleni
tudinis respectu angeli q; per xpm reparata
est angelorum ruina. Ideo dauid in ps. cix. ait
Iudicabit in nationibus implebit ruinas.
¶ Tertio dī tps plenitudinis respectu homi
nis. tum quia plene a culpa liberatur. tum q; q;
plene est de veritate necessaria edoctus. tum
quia plena gratia diffusa est in credentes. vñ
dicitur Joannis. i. ca. q; iōannes baptista te
stimonium perhibens de xpo ait. De plenu
dine eius accepimus omnes ⁊ gratiam pro
gratia. quia lex per moysen data est. gratia ⁊
veritas per iesu xpm facta est.

¶ Qualiter accipiendum sit medium tempo
ris in quo xps incarnatus est.

Capitulum. iij.

¶ Tertium mysterium declarandum de in
carnatione xpi dicitur temporalitatis:
Et in hoc inuestigādum est. An xps incarna
tus sit in medio tps. Et quidam arbitrantur
q; sic. ppter verba Abacuc prophete dicentis
ca. iij. Dñe audiui auditionem tuam ⁊ timui.
Dñe opus tuū in medio annorum viuifica il
lud. In medio annoz notū facies. Cum irat⁹
fueris mie recordaberis. Que verba vt dicit
in argumēto in Abacuc intelliguntur de xpo
Ex quibus id videtur affirmari. q; de⁹ homo
factus est in medio tps. At ⁊ alij cōtrarium
sentiūt tenentes q; xps in vltimis tpsibus visi
biliter deus ⁊ homo mundo apparuit. Nam
Aug⁹ super. iij. ca. iōanis inquit d xpo. Iter
ipsius est caro p nobis assumpta. Qui enim

ubi est quo it. nisi qz ad nos n veniret si for
 mam visibilis carnis no assumeret. Ideo fati
 gatus erit ab itinere. Quid est aliud qz fati
 gatus in carne. Quare ergo hora sexta. quia
 etate seculi sexta. Lõputa tanqz vnam horam
 vnam etate ab adam vsqz ad noe. Secundã
 a Moe vsqz ad abraham. Tertiam ab abrahã
 vsqz ad dauid. Quartã a dauid vsqz ad trãl
 migrationẽ babilonis. Quintã vsqz ad bap
 tismũ ioãnis. Sextã vsqz ad cõsumationẽ se
 culi. hec ille. Constat autẽ qz sexta etas in qua
 xps venit non est in medio temporis cum sit
 vltima. ergo magna restat in hoc perplexitas
 quam amouẽdam puto ne in dubio animus
 in cõtemptũ cadat scripturaz sanctaz. Et p
 prerea dicere possumus qz mediũ sumitur du
 pliciter. s. stricte z punctaliter pro eo tempore
 quod equaliter distat ab extremis. s. principio
 z fine temporis. Et accipitur large p eo. s. qd
 est inter illa extrema verba. itaqz Abacue me
 dium temporis designãt. Hoc mō scdo qz si
 stricte vellemus intelligere tũc nobis esset cer
 titudinaliter cognita hora iudicij qd in fine
 tpmũ z cõsumatione seculi fiet cõtra id quod
 saluator nr dixit Marci. xiiij. Et matth. xxiiij.
 ca. De die aut illa z hora nemo scit. Qd quod
 Aug. li. xviiij. de ci. dei. dicit. frustra ãnos q
 remanent huic seculo computare ac diffinire
 conamur. cum hoc no esse nr̃m ex ore veritatẽ
 audiuimus. Sufficiat igit nobis agnoscere qz
 incarnatus est xps inter principiu z finẽ tem
 poris qd est mediũ valde latum no at in extre
 mitatibus in principio. s. z fine. De ãnis Xo
 qui fluxerunt a principio mudi vsqz ad incar
 nationẽ xpi varia est opinio. Mas fm Bedã
 fuerũt ãni quicqz milia centũ nonagintanouẽ
 Alij vero cõputant ãnos tria milia nongen
 tos sexaginta. Mõ tñ propter hoc cuiqz durũ
 videri debet. cũ difficillimũ credam puncta li
 cere posse seruari memoriã ãnorum in rebus
 gestis. Debemus itaqz nos oi curiositate de
 posita redemptori nostro gratias quas pos
 sumus dicere. quia non expectamus amplius
 cum in carnem venturum qui iam venit z vi
 am fecit omnibus vt facile saluari possumus
 aperuitqz ianuam regni celozũ ad quod nos
 ipse perducatur qui vinit z regnat in secula se
 culozũ.
 ¶ Sermo quartus in quo tractatur de incar
 natione dñi nostri iesu xpi a cuius explicita fi
 de iam nullus excluditur.

In hoc apparuit cha

ritas dei in nobis qm filium suum
 vnigenitum misit deus in mundũ
 vt viuamus per eum Verba sunt Joannis
 prime sue canonice ca. iij. Refugit quozũdãz
 animus deum incarnatum audire qui blas
 femiam arbitrantur quod nos ad laudem cre
 atoris nostri accedere cõfitemur. Tunc qui
 dem illum benedicimus cum stabili fide credi
 mus cum pro nobis hoielem factus. Vt aut cõ
 fundant increduli z mens bonozũ in ipsa ve
 ritate letetur in hoc sermone de incarnatione
 iesu xpi benedicti verba faciemus. de qua lo
 cutus est ioãnes in verbis in themate positũ
 vbi tria mysteria occurrunt cõsideranda.
 Primum dicitur possibilitatis.
 Secundum necessitatis.
 Tertium credulitatis.
 ¶ Qualiter fuit possibile deum carnem assu
 mere. Capitulum. i.
 Primũ mysteriũ cõsiderandũ dicit pos
 sibilitatis in quo ostendemus qz deum
 incarnari fuit possibile. Et hoc fm Tho. iij.
 parte. q. i. triplici ratione
 Primo ratione omnipotentie.
 Secundo ratione excedentie.
 Tertio ratione convenientie.
 ¶ Primo ostendit impossibilitas incarnatõ
 nis ratione oipotentie. Nam cum deus sit oi
 potens potest omne illud quod nec contradi
 ctionem includit nec aliquem defectũ in deo
 ponit. iuxta verbũ angeli ad virginẽ beatissi
 mam Luce. i. dicentis. Non erit impossibile
 apud deum omne verbũ. Sed deũ humanam
 naturã assumere nec cõtradictionẽ includit.
 nec aliquẽ defectũ in deo ponit. qd patet. qz
 diuina natura vniri humane in vnitatẽ per
 sone no est aliud qz diuinã psonã que ab eter
 no fuit hypostasis respectu diuine nature cõ
 hypostasim respectu humane nature in tem
 pore. hoc at n dicit aliquã imperfectionẽ sed
 potius dignitatẽ z nobilitatẽ. Sicut enĩ cum
 deus sit bonus ab eterno in nullo fit deroga
 tio bonitati sue dũ est causa bonitatis creatu
 re in tpe. qzuis bonitas creata longe sit infe
 rior bonitate increata. Sic cũ persona filij dei
 sit hypostasis itelligibilis itellectualis z spũa
 lis z increata ab eterno. in nullo derogat ei si
 fit hypostasis rõalis nature create in tempe.
 Et quẽdmodũ deus de nõ creante fit creans

in actu absq; aliqua sui mutatione. sed solum
facta mutatione ex parte nature create. Sic
persona filij dei que n̄ erat hypostasis huma-
ne nature in actu absq; aliqua sui mutatione
vel innouatiōe facta est hypostasis ipsius so-
la mutatione facta ex parte assumpte nature.
Hinc leo papa in sermone ait. In vtraq; ei⁹
natura idem est dei filius. nostra suscipiens
& propria non amittens. in homine homines
renouans in se incōmutabilis perseuerans.
Deitas enim que illi cuz patre cōis est nullū
detrimentū omnipotētie subiit nec dei for-
mā serui forma violauit. qz sūma & sempiter-
na essentia que se ad humani generis inclina-
uit salutem. Nos quidē in suā gloriam trans-
tulit. sed qd̄ erat esse nō desijt. Secūdo osten-
ditur possibilitas incarnationis ratione exce-
dētie. vt enim inquit Hilari⁹. Plura potest
deus facere q̄ intellectus intelligere. Sed ho-
mo potest rationabiliter dicere & intelligere
deum incarnatuz. Tum propter sue potentie
sapientie & bonitatis eminentem manifestatō-
nem que facta est in humani generis assump-
tione. Tum propter operum diuinorū excel-
lentem cōsumationē que facta est cū vltimū
cōiunctū est primo. Tum propter pcti satisfā-
ctionem. ¶ Tertio ostenditur possibilitas in-
carnationis ratiōe cōueniētie. Nam eorū est
facilis vnio que ad inuicem similitudinē hnt
Sed homo creatus est ad imaginē & similitu-
dinē dei. ergo sibi vniri potuit humana natu-
ra in vnitatē persone. Sed ex ista rōe tria pos-
set quis querere. An humana natura sit ma-
gis assumptibilis a filio dei q̄ quelibet alia
natura. Et posset aliquis arguēdo probare q̄
nō. maxime ex duobus. Primo quia Aug⁹
in epistola ad volustianū inquit. In rebus mi-
rabiliter factis tota ratio facti est potētia fa-
cientis. Sed potentia dei facientis incarnatō-
nem que est opus maxime mirabile nō limita-
tur ad vnā naturā cū potentia dei sit infini-
ta. ergo natura humana n̄ est magis assumpti-
bilis a deo q̄ aliqua alia creatura. Scdo simi-
litudo est ratio faciēs ad incarnationis cōgrui-
tatē. sed in natura angelica inuenit̄ expressior
similitudo dei q̄ in humana. vt dicit Grego-
rius. xxxvij. li. moralū. & in omelia de centum
ouib⁹. ergo natura angelica magis erat vnibi-
lis q̄ humana. Ad hoc plene intelligendum
dicit Tho. in. iij. parte. q. iij. Qd̄ aliquid assum-
ptibile d̄ q̄si aptū sumi a diuina p̄sona q̄ qui

dem aptitudo nō potest intelligi fm potētia
passiua naturalē que nō se extēdit ad illud qd̄
transcendit vnio p̄sonalis creature ad deum.
Vñ relinquit q̄ assumptibile dicat̄ aliquid f̄z
cōgruentiā ad vnionē predictaz que attendit̄
fm duo in humana natura. s. fm eius digni-
tatem & fm eius necessitatē. Scdm dignitatē
qz humana natura inquantū est rationalis &
intellectualis nata est attingere aliquatū ipm
verbū per suam operationem cognoscendo &
amando ipm. Scdm necessitatez at̄ qz indige-
bat reparatione cū subiaceret originali pecca-
to. Nec duo at̄ soli humane nature cōueniūt
nam creature irrationali deest dignitas. ange-
lice vero necessitas. Cum ergo dicimus q̄ cre-
atura irrationalis non est assumptibilis. non
ita dicimus q̄ subtrahamus aliquid diuine
potentie. sed ad ostendendū cōditionē creatu-
re que ad hoc aptitudinē nō habet. de angelo
vero iam dictū est q̄ nō erat in eo necessitas
propter peccati angelici irremissibilitatem.
¶ Quinq; rationibus precipuis fuit neces-
sarium ex parte hominis xpm̄ incarnari.

Capitulum .ij.

Secundū mysteriū cōsiderandū de incar-
natiōe xpi d̄ necessitatis. Vbi queritur
an fuit necessariū xpm̄ incarnari. Et ad hoc
dicit sc̄tus Tho. iij. parte. q. i. q̄ necessitas ista
refer̄ ad hoīem p̄ xpm̄ incarnatū redimendū
Et fm hoc necessariū d̄ dupliciter. Vno mō-
sine quo nō potest quis cōsequi finē vt cibus
necessarius est ad vite sustentationē. Alio mō-
per qd̄ melius peruenitur in finē. vt equus est
necessarius etiam homini sano vt melius iter
perficiat. Nō fuit necessariū primo mō xpm̄
incarnari. qz deus cuius sapiētie nō est nume-
rus. nec est finis. potentie & virtutis eius. po-
tuisset suauolūtate & auctoritate hoī lapso suc-
currere. Fuit tñ scdo modo necessarium. quia
per xpm̄ incarnatū homo melius potest in fi-
nem suum peruenire. Et hoc multiplici ratōe
¶ Prima dicitur fidei roboratio.
¶ Secunda spei subleuatio.
¶ Tertia charitatis inflāmatio.
¶ Quarta vite exemplatio.
¶ Quinta hominis instructio.
¶ Prima ratio dicit̄ fidei roboratio. magis
quidem roboratur homo in fide ex eo q̄ ipsi
deo incarnato loquent̄ de mysterijs inuisibi-
libus credit. Vnde Augustinus libro. ix. de ci-
uitate. dei. Vt homo inquit fidentius ambus

laret ad veritatem ipsa veritas dei filius ho-
mine assumpto constituit atq; fundavit fides
¶ Motādū hic propter illud verbū hoīe assū-
pto. q; ephesina sinodus dicit q; persona non
assumpsit hominē. Ex quo scūs Tho. iij. pte.
q. viij. ait. *¶* Locutōes doctoꝝ qui dicūt xpm
assumpsisse hoīem nō sunt extendende tanq̄
proprie sed pie sunt exponēde. vt dicamus ho-
minē assumptū q; eius natura est assumpta.
Et quia assumptio terminata est ad hoc q; fi-
lius dei sit homo. ¶ Scda rō quare meli⁹ hō
saluatur per xpm incarnatū dicitur speci suble-
uatio. Subleuatur quippe spes nostra vt fu-
turam beatitudinē expectemus dū xps in sua
incarnatōe nobis ostendit quāta est erga nos
dilectio dei patris. ¶ Hinc Aug⁹ li. xiiij. d. trini.
inquit. Nihil tam necessarium fuit ad erigen-
dam spem nrām q̄ vt demonstraretur nobis
q̄tū diligeret nos deus. Quid vero huius rei
isto iudicio māifestius q̄ q; dei filius nostre
nature dignatus ē finire p̄sortiū. ¶ Tertia rō
dicitur charitatis inflāmatio. Quis nā tam
durus tam inhumanus tā ferreus sit qui deū
nō diligit a quo tantū se diligi cōspicit vt nō
nisi amore dignet̄ assumere formas serui. ¶ Iō
Aug⁹ li. de cathetizandis rudibus ait. Que
maior causa est aduentus dñi nisi vt ostende-
ret deus dilectionē suā in nobis. Et infra sub-
dit. Si amare pigebat saltem reamare nō pi-
geat. ¶ Quarta ratio dicitur vite exēplatio.
Habet nāq; hoīes xpm exemplar oīs virtutū
z bone beateq; vite. Et ideo Aug⁹ in quodā
sermone de natiuitate dicit. Homo n̄ erat se-
quendus qui videri poterat. Deus sequendus
erat qui videri nō poterat. vt ergo exhiberet̄
homini z qui ab hoīe videret̄ z quē homo se-
queretur deus factus est homo. ¶ Quinta rō
dicitur hoīs instructio. Instruitur enī vnus-
quisq; vt intelligat quāta sit hoīs dignitas.
ne illam coinquinet peccādo. ¶ Propterea Au-
g⁹ li. de vera religione inquit. Demōstrauit
nobis deus q̄ excelsū locū inter creaturas ha-
beat humana natura in hoc q; hominibus in
vero homine apparuit. Et leo papa in sermo-
ne de natiuitate sic sequitur. Agnosce o xpia-
ne dignitatē tuā z diuine consors factus na-
ture noli in veterē vilitatē de graui cōuersa-
tiōe redire. Non valet ergo quispiā recte se
cetero excusare. si ad paradisi delicias nō festi-
net. cū tot ac tāta preconia de vite eterne im-
marcessibili gloria vndiq; sonant.

¶ *¶* tpe isto oēs obligantur credere explicitē
mysteriū xpi incarnati. Capitulū. iij.
¶ Tertiu mysteriū cōsiderādū de incarna-
tiōe xpi dicitur credulitatis. In quo vi-
dēdū est. An credere mysteriū xpi sit de neces-
sitate apud oēs. Et ad hoc dicit scūs Tho. ij.
ij. q. ij. *¶* Via hoīs veniēdi ad iusticiā ē myste-
rium incarnatiōis z passiōis xpi. Dicitur enī
Actū. iij. ca. Nō est aliud nomē datum hoī-
bus in quo oporteat credētes saluos fieri. Et
Augustinus in li. de correptione z gratia in-
quit. Illa fides sana est qua credimus nullum
hoīem siue maioris siue parue etatis liberari
a contagione mortis z obligatione peccati
nisi per vnum mediatorē dei z hoīm iesuz
xpm. ¶oportuit ergo mysteriū incarnatiōis
christi aliquāter omni tempore esse creditū
apud oēs. diuersimode tñ fm diuersitatē tem-
porum z personaz. Mas añ statū peccati ho-
mo habuit explicitā fidē de xpi incarnatione
fm q; ordinabat̄ ad cōsumationem glorie. nō
aut̄ fm q; ordinabat̄ ad liberatōez a pctō per
passionē z resurrectionē q; homo nō fuit pre-
scius peccati futuri. videt̄ aut̄ incarnationis
xpi prescius fuisse. ex eo q; dixit. ppter hoc re-
linquet homo patrē z matrē z adheret̄ vro-
ri sue. vt dī Genesis. ij. ca. Ex hoc ap̄lus dicit
sacramentū magnū esse in xpo z in ecclia. qd̄
quidē sacramētū nō est credibile primū hoīez
ignorasse. Post peccatū aut̄ fuit explicitē cre-
ditū mysteriū xpi. nō solū q̄tū ad incarnatio-
nem. sed etiam q̄tū ad passionē z resurrectio-
nem quibus humanū genus a peccato libera-
tur. Qualiter z patres antiqui patriarche. s.
z prophete prefigurarūt xpi passionē quibus-
dam sacrificijs z añ legem z sub lege quozuz
quidē sacrificioꝝ significatū explicitē maio-
res cognoscebant. minores aut̄ sub velamine
illoꝝ sacrificioꝝ credentes ea diuinitus cē di-
spōsita. quasi de xpo venturo habebant fides
velatam. Post tempus at̄ gratie reuelate tā
maiores q̄ minores tenent h̄re fidē explicitā
de mysterijs xpi p̄cipue q̄tū ad ea que cōiter
in ecclesia sollēnizant̄ z pponunt̄. ¶ Sed con-
tra ista posset quis obijcere. ¶ Pr̄mo q; null⁹
tenet̄ credere qd̄ nō cognoscit. Sed hoīes nō
cognoscunt mysteriū incarnatiōis. q; iohes
baptista videt̄ illud ignorasse cū exns in carce-
re misit ad xpm discipulos dicens. Tu es qui
uenturus es añ aliū expectam⁹. Scdo q; dio-
nysius dicit in li. de celesti ierarchia. Multū

gentiliū salutem adepti sunt per mysterium
angeloz. et tñ isti nō habuerūt de xpō fidem
implicitā nec explicitā. His rñdetur ad pri-
mū q̄ iōānes n̄ ignorauit mysteria xpī incar-
nati qui dixerat iōānis. i. Ego vidi et testimo-
niū perhibui q̄ hic est filius dei. Vnde nō di-
cit. Tu es qui venisti. Sed tu es qui venturus
es. querens de futuro non de preterito. Simi-
liter nō est credendū q̄ ignorauerit eū ad pas-
sionē venturū q̄ dixerat. Ecce agnus dei et.
pronūcians eius imolationē futurā. Potest
ergo dici s̄m Gregoriū q̄ inquisiuit ignorās
an ad infernū in propria persona esset descen-
surus. Vel s̄m Ambrosiū nō quesitū ex dubi-
tatione siue ignorantia sed magis ex pietate.
Vel sicut Crisostomus dicit. n̄ quesitū quasi ipse
ignoraret sed vt per xp̄m satisficeret eius di-
scipulis. Ad quoz instructionē xp̄s rñdit si-
gna operum ostendēs. Ad dictum vero dio-
nyssij rñdet Tho. q̄ multis gentiliū fuit facta
reuelatio de xpō. vt patet de iob qui dixit. xix
ca. Scio q̄ redemptor meus viuit. Et idem d̄
Sibillis. Si qui tñ saluati fuerūt quibus reue-
latio nō fuit facta nō fuerūt saluati absq̄ fi-
de mediatoris. q̄ et si n̄ habuerūt fidem expli-
citam. habuere tñ fidē implicitam diuina pro-
uidentia credentes deū esse liberatores hoim
s̄m modos sibi placitos. et s̄m q̄ aliquibus ve-
ritatē cognoscētibus ipse reuelass̄. hec Tho.
Quare credere mysteriū xpī hoc tpe obligan-
tur oēs hoies mūdi. cum nullus iam de igno-
rantia nisi voluntaria excusare se possit. Ip̄m
quippe incarnandū predixerūt prophete. In-
carnatum vero post eius ascensionē in celuz
predicauerūt apostoli. quoz sonus exiuit in
omnē terram. Pro ipso insuper eiusq̄ nois
confessione tot milia viroz ac mulierum letā-
ter et libentissime martyriū violentāq̄ mortē
tulerūt. Fuerūt adhuc sapientissimi vtriusq̄
lingue grece. s. et latine eruditissimi doctores
qui tanta in laudē xpī scripserūt vt nullus eū
iam venisse ratiōabiliter dubitare possit. Ob
quod Maximus in sermone de martyribus
inquit. Non sine magno discrimine religio-
nis veritatem disputamus quam tantorum
sanguine cōfirmatam videmus. Magni pe-
riculi res est si post prophetarum oracula. p̄
ap̄torum testimonia. post martyruz vulnera
veterem fidem quasi nouellam discutere pre-
sumas. et post tam manifestos duces in erro-
re p̄maneat. hec ille. Credamus ergo in xp̄m

illumq̄ totis visceribus diligamus. vt sic me-
reamur fieri participes gratie sue p̄ quā tan-
dem ad vitam perueniamus eternā. Amen.
¶ Sermo quintus de incarnatione xpī in quo
cōfutantur errores illorum qui mundanam
sapientiam sectantes male sensere de xpō.

Ades uestra non sit

in sapientia hoim sed in virtute
dei. doctoris gentium verba sunt
ista originaliter. i. ad Corinthios
ca. ij. Propter vanam curiositatem hominū
qui se ingenio ac proprijs sensibus archana
dei comprehendere putant. exorte sunt opini-
ones multe false quidem et omnino spernēde
Nec siquidem mos est superboz vt de seipsis
presumentes cum dei magnalia virtute pro-
pria nō possint attingere in errorum foueas
dilabantur. Cum ergo audiūt in incarnatione
iesu xpī factam vnionē naturaz in persona
diuina. Et q̄ vnus idē qui erat ab eterno de-
ipse ex tempore verus erat homo statim a ve-
ritate discedūt. Contra quos in hoc sermone
de incarnatione xpī dicturi erimus sub titulo
de falsis erroribus circa xp̄m incarnatum. in
quibus heretici quidā sapientia mundana in-
flati ceciderūt. Nam et doctor gentium in ver-
bis propositis admonet cūctos fideles vt re-
iectis naturalibus ratiōibus que ortū hnt ab
humana sapientia credant simpliciter et pure
his que nobis virtus diuina reuelauit. Ob qd
cuitare debemus tres errores principales.
Primus error est circa verbum eternale.
Secundus circa animam rationalem.
Tertius circa naturam corporalem.
¶ De tribus opinionibus falsis circa verbum
eternale quas heretici maligni inuenerunt.

Capitulum. i.

Primus error circa xp̄m incarnatum ē
circa verbum eternale. in quo triplex opi-
nio falsa continetur.

Prima dicitur productionis.

Secunda conuersionis.

Tertia filiationis.

¶ Prima opinio falsa dicitur productionis
Cōfiteatur quidē fides catholica deū ab eter-
no verbum produxisse qd et deus est. At Eu-
nomius hereticus dicebat verbum nō ab eter-
no sed ex tpe productū. sequens quorundam
philosophoz opinionē. qui dicebant a deo ef-
fluxisse quandā mentē in qua esset oim rerū

forme quam vocabant paternus intellectum
Et hanc Avicenna super primo de celo et mun-
do dixit esse primam intelligentiam mouentes
primam celum. Sed ut sic loquentes reprobe-
mus. videndum prius est quid sit verbum in di-
uinis. Et ad hoc dicit Franciscus de marone
in quodam sermone. Verbum est secunda in tri-
nitate persona per modum nature et intellectus
producta. De hoc Augustinus. vi. de trinita-
te ait. Verbum solus filius accipitur. et eo di-
citur verbum quo filius. Et in. xv. li. de trinita-
te. Idem Augustinus inquit. Ipsa proprietatis persona-
lis filij diuersis nominibus significat. ad exprime-
dam diuersimode perfectionem eius ut osten-
datur patri equalis dicitur filius. ut ostendatur
patri per omnia similis dicitur imago. ut ostendatur
immaterialiter genitus dicitur verbum. Ad ha-
bendam autem aliqualem noticiam istius verbi ut
refert Bonaventura in. i. di. xxvij. considerare
debemus qualiter verbum reperitur in nobis. Nam
vox significatiua in nobis dicitur verbum. sed
tamen large et denominatiue in quantum significat
interiorem mentis conceptum. sicut vrina dicitur
sana in quantum est sanitatis indicatiua. Et ideo
proprie dicitur verbum id quod per vocem signi-
ficat. scilicet interior mentis conceptus. Unde Ari-
stoteles in. i. periermeniaz. Voces inquit sunt
note. id est signa earum que sunt in anima passionum
Et ideo conceptus mentis interior etiam si nu-
quam per vocem designaretur proprie dicitur verbum.
Hinc Augustinus. xv. de tri. ait. Quisquis potest in-
telligere verbum non solum antequam sonet. verum
etiam antequam sonorum eius imagines cogitatio-
ne innouantur. potest videre aliquam illius verbi si-
militudinem de quo dictum est. In principio
erat verbum. Aduertendum tamen quod duplex est nobis
conceptus mentis interior. Unus informis et
imperfectus. Alius formatus et perfectus. Cuius
ratio est quod cognitio nostra procedit de im-
perfecto ad perfectum. Et ideo de re primo habemus
conceptum confusum et imperfectum. ut dicitur in. i. phico-
rum. Et talis conceptus non dicitur proprie ver-
bum. sed cogitatio. procedendo autem peruenimus
ad habendum conceptum rei perfectum et determi-
natum quod a philosophis vocatur diffinitio a scitis
autem verbum. In deo ergo ponitur verbum non ad
similitudinem verbi large dicti quod est ipsa vox
significatiua vel conceptus rei imperfectus quod in deo
nihil est sensibile vel imperfectum. Et propter hoc vox
est significatiua que est sensibilis et ipsa cogitatio
que licet sic intelligat tamen imperfectionem

23
implicat non habent ibi locum. sed ibi ponitur ver-
bum in quantum importat conceptum rei perfectum.
Quia deus unico actu intelligendi seipsum
et omnia alia concipit perfecte. Ex quo patet dif-
ferentia verbi nostri ad verbum diuinum. quod verbum
nostrum in mente plurificatur. Quot enim sunt
ibi conceptus perfecti vel formati tot sunt ibi
verba. In deo autem est verbum unicum quod non
est ibi nisi unus conceptus perfectissimus. It-
erum verbum in nobis est accidens et quid tran-
siciens. quod non semper actu intelligimus. Sed in
deo idem est quod substantia diuina. Est et ver-
bum semper actu permanens et eternum. Et ut in-
quit Augustinus. nos frequenter cogitamus
que nescimus. et sic verbo nostro coniuncta est
fallacia frequenter que nolumus. et tunc iun-
cta est displicentia. que non possumus. tunc iun-
cta est impotentia. verbum autem diuinum est verissi-
simum placentissimum omnipotentissimum. Et de
illius eternitate loquitur Ioannes cum dicit in
principio sui euangelij. In principio erat ver-
bum. Augustinus. li. vi. de tri. in principio. ait sic di-
ctum est quasi diceret ante omnia. Non sciendum quod prin-
cipium in diuinis. aliquando est nomen essenziale et sic
conuenit toti trinitati. sic sumitur in ea. id est extra de-
um. tri. et fide ea. cum dicitur. Unum vniuersorum princi-
pium. Aliquando est nomen personale et quandoque signifi-
cat patrem qui est principium sine principio. sic
sumitur ab Augustino li. iij. de tri. ubi dicit. Pater
est principium totius deitatis. quandoque signifi-
cat filium qui est principium de principio. sicut
sumitur ab apostolo ad hebreos. i. Et tu in princi-
pio. id est in filio terram fundasti. Quandoque signifi-
cat patrem et filium qui sunt unum principium spiritus
sancti. Quandoque significat eternitatem. et sic accipi-
tur a iohanne. In principio. id est ab eterno. Hinc
Anastasius in suo simbolo ait. Eternus pater
eternus filius eternus spiritus sanctus. Et hilarius
in li. de tri. Inter gignere et gigni nullum cadit
medium. Magister vero sententiarum di. ix. primi li-
brat verbum esse eternum. Primo ex ratione sum-
pta a simili et est talis. Splendor est eiusdem du-
rationis cum igne et tamen est generatus ab igne. er-
go multo fortius cum filius sit splendor patris
quod ab ipso genere erit ei coeternus. Secundo
inducit Augustinus Augustinum qui ait. Filius dei
est virtus et sapientia ergo si non est eternus
aliquando fuit deus sine virtute et sine sapien-
tia quod est impossibile. Scotus vero et Bona-
uentura super prefata di. dicunt quod procedens est po-
sterius duratione eo a quo procedit triplici ratione.

Primo ratione limitationis potentie.

Secundo ratione modi producendi.

Tertio ratione libertatis.

¶ **Primo** ratione limitatōis potentie qm̄ pro
ducens non habet a principio sue durationis
potentiā p̄ductiuā p̄fectā. sicut homo a prin
cipio pueritie nō h̄z potentiā generandi p̄fe
ctam. Et iō eius filius necessario est posterior
eo duratōe. **¶** **Secdo** rōe mōi p̄ducēdi. Qm̄ ei
aliquid p̄ducit p̄ motū qui motus est in tpe
oportet q̄ p̄ductū sit posterius p̄ducēte du
ratione. qz p̄ductū h̄z primo esse in illo instan
ti in q̄ terminat ille motus. **¶** **Tertio** ratione
libertatis. Qm̄ aliquid p̄ducit libere et non de
necessitate nature. tunc productū est posteri⁹
p̄ducēte. qz tale agens p̄t expectare ad p̄du
cendū suū effectū. Sicut creare a deo cuius po
tentia est p̄fectissima et sine transmutatione et
motu. tñ creatura non est sibi coeterna qz ab
eterno p̄ducere noluit. Et si obstarēt quis q̄
sp̄s sanctus p̄ducit p̄ modū volūtatis. et tñ
est eternus. Dicit Riccardus in. i. di. x. qz cre
ature emanāt a deo p̄ modū volūtatis nō tñ
de necessitate. sed in diuersitate substantie.
Sp̄s aut̄ sc̄tus emanat a suo principio per
modū voluntatis de necessitate imutabilita
tis et in idempritate substantie. Redeamus
iam ad verbi eternitatem concludētes q̄ nul
lo mō potest poni in diuinis q̄ filius sit po
sterior patre. **¶** **Primo** qz nulla est ibi potentia
productiua imperfecta. potuit nanqz ab eter
no p̄r generare filiū. **¶** **Secdo** qz verbum nō pro
cedit p̄ motū et mutationē. **¶** **Tertio** qz filius p̄
cedit a patre de necessitate nature qz deus ne
cessario intelligit se. quare et filius patri est co
eternus. **¶** **Secunda** opinio falsa circa ver
bum eternale d̄r conuersionis. Quidā hereti
cus cui nomē Apollinaris. tenere presumpsit
q̄ verbum sit in carnē conuersū. propterea qz in
euāgelio d̄r. verbum caro factū est. Sicut aqua
conuersa est in vinū. de qua Iobis ca. ij. scri
bit̄ vt aut̄ gustauit architrīclīnus aquā vinū
factū. S; h̄ nō est simile. qz aqua potuit in vi
num conuerti. verbum aut̄ dei in carnē conuerti
impossibile est. Qd̄ sc̄tus Tho. in. iij. sūme cō
tra gentiles probat triplici ratione.

Primo ratione immutabilitatis.

Secundo ratione simplicitatis.

Tertio ratione incōmunicabilitatis.

¶ **Primo** ratiōe imutabilitatis. Est vtiqz de
imutabilis. Omne aut̄ qd̄ p̄uertit̄ in aliud mu

rat. Cū ergo verbum dei sit deus. impossibile ē
q̄ fuerit in carnē cōuersū. **¶** **Secdo** fuit ipossi
bile rōe simplicitatis. deus est sūme simplex
Si ergo verbum dei est in carnē cōuersū. oportet
q̄ totum verbum sit conuersū. qd̄ autē in
aliud conuertit̄ definit esse qd̄ erat. sicut aqua
in vinū cōuersa nō est amplius aqua. seque
retur ergo s̄m Apollinarē q̄ post incarnatōz
v̄bū dei n̄ erit. qd̄ est impiū et iniquissimū di
cere. **¶** **Tertio** est impossibile q̄ verbum dei cō
uertat̄ in carnē rōne incōmunicabilitatis. Forūm
enī q̄ non cōicant in materia et in genere vno
impossibile est fieri cōuersionem. Mā ex linea
non fit albedo qz sunt diuersoz generū. neqz
corpus elementare potest conuerti in aliquod
corpus celeste vel in aliquā corporeā substan
tiam et ecōtra qz nō cōueniūt in materia. ver
bum aut̄ dei cū sit deus nō cōicat in materia
nec in genere cum quocūqz alio eo q̄ deus ne
qz in genere est neqz materiā habet. ergo im
possibile est verbum in carnē fuisse conuersum
dic̄t̄ igit̄ caro factū propter illā indissolubile
vniōnē qua sibi copulauit humanā naturam
ita mirabiliter q̄ vnus et idem erat dei et vir
ginis filius nature diuine et humane proprie
tate salua. De hoc sic eleganter loquitur leo
papa in sermone Verbum dei. deus qui erat in
principio apud deū p̄ qd̄ facta sunt oia et sine
quo factū est nihil propter liberandū a morte
eterna hominē factus est homo. Ita se ad su
sceptionē nr̄e humilitatis sine diminutione
sue maiestatis inclinans vt manens qd̄ erat.
assumens quod non erat veram formam ser
ui forme in qua deo patri equalis est vniret.
Et tanto federe vtranqz naturā consecraret
vt inferiorem assumeret glorificatio nec supe
riorem minueret assumptio. Salua igit̄ vtri
usqz pp̄rietate substantie et in vnā coeunte p̄
sonā suscipit̄ a maiestate humilitas. a virtute
infirmitas. ab eternitate mortalitas. et ad de
ponendū conditionis nostre debitū natura
inviolabilis nature est infusa passibili. At et i
creduli instant perscrutari tante vniōnis mo
dum. et hoc aliquo exemplo suaderi sibi flagi
tant. Quibus ego respondeo q̄ in vanū labo
rant qui audire debent suauissima verba leo
nis pape iam nominati in sermone de natiui
tate dicētis. Excedit quidem dilectissimi mul
tumqz supereminet omnē humani eloquij fa
cultatem diuini operis magnitudo. Et inde
oritur difficultas fandī vnde adest ratio non

facendi. Quia in dño nro ihu xpo filio dei nõ
solũ ad diuinã sed ad humanã spectat natu-
ram quod dictũ est per prophetã. Generatio
nem eius quis enarrabit. vtrãq; eni substan-
tiã in vnã puenisse psonã nisi fides credit ser-
mo nõ explicat. Et ideo nõq; materia deficit
laudis. qz nõq; sufficit copia laudatorũ. Van-
deamus igit q ad eloquẽdũ tante materie sa-
cramentũ impares sumus. Et cũ salutis nre
altitudinẽ attingere nõ valemus. sentiamus
nobis bonum esse q vincimur. Memõ ad co-
gnitionẽ veritatis magis appropinquat qz
qui intelligit in rebus diuinis et si multũ pro-
ficiat semp sibi superesse qd querat. Nec ille.
Quare fideliter cõfitemur ita incarnatũ ver-
bum dei. ut ille q erat dei filius ab eterno eter-
no fm diuinã naturã. de virgine fm humanã
nasceret ex tempore. Et qui erat deus impas-
sibilis immortalis z gloriosus fm diuinitatem
passibilis esset mortalis z humilis fm huma-
nitatem. ¶ Tertia opinio falsa circa verbum
eternale dicit filiatõnis. Nam quidã heretici
ut paulus samosetanus. Eberintus z Ebion di-
xerunt q licet verbum caro factum sit tñ xps
nõ est dei filiõ per naturam sed p gram siue p
adoptionem cõtra quos dixi plene in sermõe
Tu es xpus filius dei vini. in quadragesimali
super. vi. fer. iij. ebdomade. in quadragesima.
ostendiq; q xpus est natus ex deo patre z ex
virgine matre fm veritatem nature.

¶ De tribus falsis opinionibus adinuentis
circa aiam xpi. Capitulum secundum.

Ecudus error a nobis vitandus de xpo
incarnato est circa animam rationalem
de qua triplex opinio falsa reperitur.

Prima dicitur negationis.

Secunda ignoracionis.

Tertia contagionis.

Prima opinio falsa circa aiam xpi dicitur ne-
gationis. Pleriq; nãq; heretici negauerunt
expresse xpm habuisse aiam rationalem dicen-
tes q loco aie fuit diuinitas eiõ. Sumpserũt
ãt occasionem erroris qz nescierũt intelligere
illud dictum Jobis. i. Verbum caro factum est
Ex quo arguebãt q denominatio fieri debet
a digniori. Cum ergo aia dignior sit corpore
si in xpo fuisset aia iohannes dixisset Verbum
aia nõ verbum caro factum est. Sed cõtra istos
dicit sanctus Tho. in quarto cõtra gentiles.
q deus forma corporis esse non potest. ppter
sumam simplicitatem suam z perfectionem.

84

qz ut dictum est in sermõe de deo nõ venit in
compositionem alicuius create nature neq;
ut principium formale. Insup subtracto eo qd
est de ratione hominis verus homo esse non
potest. Anima aut principaliter est de ratõne
hois qz est eius forma. ergo si xps aiaz nõ ha-
buit verus homo nõ fuit cõtra id qd Apulus
dicit. i. ad thimotheũ. ij. ca. Unus est media-
tor dei z hoim homo xps ihus. Ideo fides ca-
tholica predicat vba athanasij in suo symbo-
lo dicentis. perfectus deus pfectus homo ex
aia rationabili z humana carne subsistens. Ad
illud vero Jobis verbũ caro factum est. Rñdet
dñs Bonaventura in. iij. di. ij. q iohãnes lo-
quitur p sinecochen accipiendo ptem pro to-
to. hic vero modus loquendi frequenter inue-
nitur in scriptura. vñ Isaie. xl. Omnis caro
fenu. i. ois homo. Et Luce. iij. ca. Videbit ois
caro. i. ois homo salutare dei. Et math. xxiiij.
Misi breuiati fuissent dies illi nõ fieret salua
ois caro. i. ois homo. Et Genesis. vi. ca. Dis
quippe caro corruperat viã suã. z sic de alijs
Vnus est at iohes locutione per sinecochen.
qz natura assumpta notior est nobis ex parte
substantie corporalis qz spiritualis. Et cogni-
tio nostra incipit ab his que sunt magis nota
In assumptione igit carnis includitur assum-
ptio aie rationalis. qz si assumpsit carnẽ mltõ
magis aiaz. Ideo denominatio nõ semper fit
a digniori. sed et a notiori. ¶ Secũda opinio
falsa circa aiam xpi dicitur ignoracionis fuit
eorũ qui dixerũt xpm a principio assumpsisse
aiam sicut est aia nostra tanq; tabula rasa in
qua nihil est depictuz. Sed cõtra istos est ve-
ritas fidei que excludit a xpo omnẽ ignoran-
tiam. tum qz ut dicit mgr sniaruz in. iij. di. xv.
Non cõueniebat in xpo ignorantiam esse. qz
aia eius debuit esse plena luce sapientie z re-
ctitudine iusticie. Ignorantia at priuatio est
scientie. z potest esse via in errorem z obliqua-
tionẽ a rectitudine iusticie. tum qz nõ expedi-
ebat nobis xpm aiam cũ ignorantia habuisse
Venerat enim nos dirigere z docere qd face-
re nõ potuisset si fuisset ignorans. Vñ Ansel-
mus li. cur deus homo inquit. Quõ illi crede-
rent hoies si illum scirent nescientem. Igitur
ut dicũt oēs theologo sacri in. iij. di. xiiij. Aia
xpi ab instanti creationis lustrata fuit splen-
dore scientie. fm at Alexandrũ de ales in. iij.
sume. In xpo fuit multiplex modus sciendi.
Primus fm naturã diuinã. z ibi scia idẽ est

quod idipsum. Et iste modus fuit in filio dei ab eterno. Secundus modus est secundum gratiam unionis qui modus differt ab omni alio sciente incommunicabilis cuicumque alteri creature. Tertius secundum gratiam comprehensionis in quo concitant angeli beati et anime sancte. Quartus secundum naturam integram anime secundum quem habuit Adam sciam in statu innocentie. Quintus secundum penalem naturam assumptam. Sextus est quedam gratia data christo ad cognoscendum res secundum naturam et progressum temporis. Quantum ad primum modum sciendi similiter se habet christus ante incarnationem et post. Quantum ad secundum habuit cognitionem omnium eorum que pertinebant ad mysterium incarnationis passionis et redemptionis. Quantum ad tertium habuit cognitionem omnium eorum que pertinebant ad suam gloriam et suorum et eorum qui ordinantur ad illam. Quantum ad quartum modum habuit noticiam eorum que cognouit adam in statu innocentie. Quantum vero ad quintum didicit diuersas penalitates per experientiam in affectiuas quas tamen cognouit secundum alium modum. scilicet secundum gratiam cognitionis que data est sibi per gratiam unionis. Secundus modus cognitionis est ad cognoscendum per experientiam non ut prior qui fiat affectiue sed cognitiuue ex sensibus. Contra ista opponunt se plerique tenentes quod in christo non fuit alia scientia preter diuinam quod si per illam cognoscebat omnia superfluum fuisset quod esset in eo alia scientia. Tamen hi sic asserentes damnantur in. vi. si nodo. Ephesina. Et propterea dicit sanctus Thome in. iij. parte. q. ix. Quod filius dei humanam naturam integram assumpsit non solum corpus sed animam. Et ideo oportuit quod haberet sciam creatam propter anime perfectionem. Anima enim secundum se considerata est in potentia ad intelligibilia cognoscenda. quod est sicut tabula rasa. et tamen possibile est in ea scribi propter intellectum possibilem in quo est omnia fieri ut dicitur in. iij. de anima. Quod autem est in potentia est imperfectum nisi reducat ad actum. Non autem fuit conueniens quod filius dei humanam naturam imperfectam assumeret sed perfectam. utpote qua mediante totum humanum genus ad perfectum erat reducendum. Et ideo oportuit quod anima christi esset perfecta per aliquam scientiam que esset proprie perfectio eius. Alioquin esset imperfectior animabus aliorum hominum. Quod autem christus cognouit omnia per scientiam diuinam illud fuit operatio increata que est ipsa dei essentia. Dei enim intelligere est sua substantia ut probat Aristoteles. xij. me-

thaphy. unde huiusmodi actus non potuit esse anime christi cum sit alterius nature. Si ergo non fuisset in anima christi alia scientia preter diuinam nihil cognouisset et ita frustra fuisset assumpta anima humana cum omnis res sit propter suam operationem. Propter predicta dubitatur an anima christi comprehendat diuinam essentiam. Et posset argui quod sic. Primo quod Isidorus dicit. Trinitas sibi soli nota est et homini assumpto. Igitur homo assumptus comunicat cum sancta trinitate in illa notitia sui que sancte trinitati propria est. Huiusmodi autem est noticia comprehensionis. ergo anima christi comprehendit diuinam essentiam. Secundo magis est uniri deo secundum esse personale quam secundum visionem. Sed sicut dicit Damascenus in. iij. li. Tota diuinitas in unitate personarum est unita humane in christo multo ergo magis tota natura diuina. videtur ab anima christi. Et ita videtur quod anima christi comprehendat diuinam essentiam. Tertio illud quod conuenit filio dei per naturam uenit filio hominis per gratiam ut Augustinus dicit in primo de trinitate. Sed comprehendere diuinam essentiam uenit filio dei per naturam ergo filio hominis per gratiam. Respondet sanctus Thome. iij. parte. q. x. Quod sic facta est unio naturarum in persona christi quod tamen proprietates utriusque nature inconfusa permansit ita. scilicet quod increatum manserit increatum. et creatum manserit infra limites creature sicut Damascenus dicit li. ij. Est autem impossibile quod aliqua creatura comprehendat diuinam essentiam ut dicimus in sermone de gaudio beatorum eo quod infinitum non comprehendit a finito. Nam ut Augustinus dicit li. lxxiiij. q. Quod aliquis comprehendit finitum est sibi. Sed essentia diuina non est finita in comparatione ad animam christi cum in infinitum eam excedit. igitur anima christi non comprehendit diuinam essentiam. Ad primum autem obiectum dicitur quod homo assumptus comunicat diuine trinitati in sui cognitione non ratione comprehensionis sed ratione cuiusdam excellentissime cognitionis pre ceteris creaturis. Ad secundum vero respondet. Quod nec etiam in unione que est secundum esse personale natura humana comprehendit dei uerbum siue naturam diuinam que quousque tota unita fuerit humane nature in una persona filij non tamen fuit tota uirtus diuinitatis ab humana natura quasi circumscripita ut dicit Augustinus in epistola ad Volusianum. Ad tertium Non dicimus quod uerbum illud Augustini est intelligendum de gratia unionis sed quod omnia que dicuntur de filio dei secundum diuinam naturam dicitur de filio hominis propter identitatem

suppositi. Et sicut hoc vere potest dici quod filius hominis est comprehensor diuine essentie non quidem sicut animam sed sicut diuinam naturam per quem modum potest dici quod filius hominis est creator. hec Theophrastus. Licet itaque anima illa non comprehendat diuinam essentiam tamen nullam habuit ignorantiam. Quare nos non erramus preclarissimum duccem sequentes qui Jobis. viij. ca. dixit. Ego sum lux mundi qui sequitur me non ambulat in tenebris. Tertia opinio falsa circa christum incarnatum quantum ad eius animam dicitur contagionis hec inuoluit quorundam animos ita ut impie assererent christum habuisse animam peccatricem. Contra quos clamant et auctoritates sanctorum et rationes theologorum. Unde petrus prima sua epistola. ca. ij. ait. Peccatum non fecit nec dolus inuentus est in ore eius. Et Gregorius in. xij. moralium inquit. Nullus homo sine peccato est nisi ille qui in hunc mundum non venit ex peccato. Et Augustinus in expositione. psalmi. xxx. Christus omnes peccatores inuenit solus sine peccato venit. Et Augustinus in li. de nuptiis et concupiscentia. Desub peccato nascimur. et per unum solum qui sine peccato natus est liberamur. Et idem in Enchiridion. Per mediatorum qui solus sine peccato natus est reconciliari nos oportebat. Adagister vero sniarum in. iij. di. xij. et omnes theologici cum eo dicunt quod non solum christus non peccauit imo nec peccare potuit. quoniam ut inquit Hieronymus de media villa in suo. iij. et Anselmus libro cur deus homo. Christus peccare non potuit in quantum deus ut patet neque in quantum homo quod erat comprehensor non solum viator. Et sic angeli beati peccare nequeunt ita nec ipse potuit peccare est in quantum viator ex eo quod tantam habuit gratie plenitudinem quod equabat et implebat totam capacitatem anime sue. ideo non fuit passibilis ad contrariam priuationem que est per peccatum Et si obijceretur quia Damascenus dicit omnia que in nostra natura plantauit deus assumpsit verbum. Sed deus plantauit in nostra natura liberum arbitrium quo possemus esse vel boni vel mali pro libito ergo et christus habuit liberum arbitrium. ex consequenti potentiam peccandi. Respondet Alexander de alessandro in suo. iij. summe. quod potentia peccandi sumitur dupliciter. Nam aliquando pro potentia que peccat aliquando pro potentia ad peccandum disposita. Primum non fuit in christo potentia peccandi. quod fuit in eo liberum arbitrium quod est potentia que peccat. Sed non fuit in eo potentia peccandi ad peccandum. scilicet dispo-

sita. quod ut predictum est liberum arbitrium christi gratie plenitudine confirmatum deficere nunquam potuit. De tribus falsis opinionibus excogitatis circa substantiam corporis christi.

Capitulum tertium.

tertius error a nobis euitandus de christo incarnato est circa naturam corporalem De ipso quidem corpore ihesu benedicti tres falsas opiniones inuenimus.

Prima est manicheorum.

Secunda valentinianorum.

Tertia sarracenorum.

Prima opinio falsa et stultissima est manicheorum. Isti ut isidorus dicit li. viij. ethy. a quodam persa cui nomen erat manes. manichei sunt appellati. Ponentes duo principia omnem veritatem tam theologorum quam philosophorum. De christo vero asserunt eum assumpsisse corpus fantasticum et apparens. et quod ea que sicut hominem gessit. scilicet quod natus est. quod comedit. quod mortuus est et similia in veritate non fuerunt. sed in quadam apparitione. Et hec opinio bestialis totum incarnationis mysterium ad quandam fictionem deducit Contra quam opinionem est scriptura sancta. dicit enim Jobis primo ca. Verbum caro factus est. scilicet sicut existentiam non sicut apparentiam. Et apostolus ad Romanos primo ca. factus ex semine dauid sicut carnem. Et christus post resurrectionem dixit discipulis Luce ultimo ca. Palpate et videte quod spiritus carne et ossa non habet sicut me videtis habere. Sequeret insuper sicut istos deliros manicheos quod christus non vere redemit nos contra id quod scribitur Apocalipsis primo ca. Dilxit nos et lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Et. v. ca. Redemisti nos domine deus in sanguine tuo. Sequeret ad hoc quod apostoli fuerunt testes resurrectionis christi mendaces de quibus dicit Actuum. iij. ca. Virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis ihesu christi domini nostri. Sunt et alia multa que opinione manicheorum irrationabiliter ostendunt et stultam Contra quos non multum elaborandum puto cum facile sit eos fatuos cognoscere quod deum fallaces delusores et mendaces primo predicant. deinde apostolos omnes euangelistas et doctores mendacium testes accusant. Secunda opinio falsa de corpore ihesu benedicti fuit valentinianorum. Hi confitentur christum habuisse verum corpus tamen non terrenum. quod portauit illud de celo. et nihil de matre virgine accepit et per eam quasi per aquam ductum transiit. occasionem autem huius erroris

acceperunt ex quibusdā verbis sacre scripture male intellectis. videlicet. qz Johis. iij. ca. scribitur. Nemo ascendit in celū nisi qui descendit de celo filius hoīs qui est in celo. Et iohis vi. ca. xps dixit. Descendi de celo. que verba ipsi exponūt quasi xps corpus suūz de celo tulit. Sed talis error veritatē carnis excludit a xpo. qz caro vera nō formatur ex materia celesti sed ex elementis. Et xpus veram carnem assumpsit. Et beata virgo eius benignissima mater tenet fm veritatem nature ut dicem⁹ in sermōibus de laudibus ipsius virginis clementissime. Et mattheus describit genealogiam xpi fm eius temporalē natiuitatem. Ideo catholice dicim⁹ xpm sūpsisse corpus d̄ massa nobis cōformi. Quare autez hoc fecerit dicemus in sequentibus. ¶ Tertia opinio falsa d̄ corpore xpi fuit Sarracenoꝝ qui dicunt xpm assumpsisse naturā humanā sine penalitatib⁹ ita qz nunq̄ passus est famez neqz sitim neqz labores neqz dolores. contra id qd̄ scribitur. Isaie. liij. ca. Dolores nostros ipse portauit. Quibus declarādū est qz decuit xpm nostras cōmunes penalitates accipere fm dñm Bonauent. di. xv. tertij. maxime ppter tria. Primo propter fulcimentū nostre fragilitatis ut sic declaret qz fm veritatem assumpsit nr̄am naturā. z hec est ratio magistri sniarum in littera. Secdo propter precium nostre salutis. ut sic nos redimeret. Tertio propter exemplum vīrtutis z precipue humilitatis z patiētie. ut d̄r. xciiij. di. in. ca. dñs. Motandū tñ fm magistrum. Qz ex alia cā sunt penalitates in nobis z in xpo. In nobis sunt ex necessitate contracte. In xpo ex voluntate assumpte. Ad a Bonauentura sic declarat. Nos penalitates a parentibus trahimus propter legē ppagationis z legem cōcupiscentie que militat in istis mēbris. Nam passibilis generat passibilē. Et habens legem cōcupiscentie in mēbris generat filium subiectū concupiscentie ex reatu cuius cōcupiscentie insūt proli oēs penalitates. Et propterea dicuntur iste penalitates in nobis cōtracte quasi ex cōcursu duoz tracte videlicet ppagationis nature z corruptionis cōcupiscentie. In xpo autē secus est. Ipse enim neutro mō fuit propagatus. nec fm propagationem legis naturalis. nec fm corruptionē libidinis. Sed spūs sanctus adueniens in ipsam virginē fecundam carnem eius ab oī feditate corruptionis purificauit. passibilitatē tñ relit-

quit. Ex illa autē carne ipse filius dei edificauit sibi corpus immaculatum. z illud corpus vn̄uit sibi z anime rationali. que quidē imunitatem habuit a culpa z in se z in carne cōiuncta. Et sicut imunitatē habuit a reatu culpe. sic s̄z ordinem diuine iusticie imunitatē habere debuisse a debilitate miserie. Ergo in carne illa remansit penalitas. hoc fuit ex dispensatione ipsius assumptis cōcurrente simul acceptatione ipsius aie rationalis que in primo instanti sue creationis habuit vsum cognitōnis z placuit sibi tali corpori vn̄iri. ppter salutem humani generis. Et sic patet qz tales effectus in xpo fuerunt non necessitate generationis sed voluntate dispensationis voluntate diuina pueniente. sed voluntate creata concomitante. Dicimus autē ipsos fuisse auctoritate diuina non tanq̄z infligente de nouo. sed tanq̄z a relinquentē in acceptatione aie xpi cū in eius arbitrio esset. z potestate illos defect⁹ excluderet. hec Bonauent. Sngiamus ergo vanitatem hereticoꝝ attendentes ad verba leonis pape dicentis in quodā sermone. Cū ad intelligendū sacramentū natiuitatis xpi qui de matre virgine est ortus accedimus abijciatur procul terrenaz caligo ratiōnū z ab illuminata fidei oculo mūdane sapientie fumus abscedat. diuina est enim auctoritas cui credimus. diuina est enī doctrina quā sequimur. Et sic de xpo illa firmiter teneamus que sancti veritatis amatores nos docuerunt. ut sic mereamur consortio illoꝝ ascribi in hoc seculo dei gratiam cōsequētes z in futuro gloriam sempiternam. Amen.

¶ Sermo sextus de incarnatione xpi contra errores iudeoꝝ qui in xpm credere nolunt.

In propria uenit et

sui eū non receperunt. Scribunt hec vba Johis primo ca. ¶ Deconia incarnationis ihu xpi filij dei

multo tempore apud iudeoꝝ gentē fuerūt pclamata. Cum autē uenit plenitudo t̄pis deus homo factus ipsis iudeis ingratis visibiliter apparuit. Et sicut a postolus elegantissime dicit ad hebreos primo ca. Multipharie multisqz modis olim deus loquens patribus in prophetis. Nouissima in diebus istis locutus est nobis id ē iudeis in filio quē cōstituit heredē vniuersoꝝ p quē fecit z secula. A principio vero sui ortus vsqz ad gl̄iosā ascensionē

In celū missionēq; spūs sancti z predicationē
ap̄lorūz nihil omisit quo verius dei filius po-
tuisset cognosci. Verūtū popul⁹ ille dure cer-
uicis nō solū eū suscipere voluit messīā in le-
ge p̄missū. quinimo crudelissime p̄secutus est
vsq; quo affixus fuit patibulo crucis. Ceteris
aut nationibus in illum credentibus que vo-
ce z signis ap̄lorūm edocte omnē spurciam
ydolorūm reliquerunt. ipsi soli iudei xp̄m im-
pugnāt atq; blasphemāt. Et licet in multis q̄
volūt errant. Nihilomin⁹ in hoc sermone de
tribus erroribus eorū erim⁹ verba facturi qm̄
vt dicit ioānes in verbis p̄missis. In p̄pria
venit. q; in iudea nasci viuere cōuersari z mo-
ri elegit z sui quos peculiare cultores consti-
tuerat vnus dei veri z quibus leges dederat
tantisq; dotauerat b̄nificijs eū nō receperūt.
Qm̄ vsq; in presentem diem circa xp̄m incar-
narum errant maxime q̄tum ad tria.

Primo q̄tum ad diuinitatem.

Secundo q̄tum ad temporalitatem.

Tertio q̄tum ad passibilitatem.

¶ Ex testamentis duodecim patriarcharū
confunduntur iudei qui negant xp̄i diuinita-
tem. Capitulum. i.

¶ Primo errant iudei circa xp̄m incarna-
tum q̄tum ad diuinitatē dicūt enī q; n̄
fuit deus. Cōtra quos z si sufficiāt ea que di-
ximus in sermone de diuinitate xp̄i tñ ad eo-
rum p̄fusionē inducā aliqua dicta duodecim
patriarcharū qui de xp̄o venturo loquentes
ap̄ertissime diuinitatē eius expresserunt. De
his ita scribit Vincentius li. ij. speculi histo-
rialis. Extant testamenta duodecim patriar-
charū in quibus sunt pulcherrime de xp̄o p̄-
phetie quas nup̄ transtulit magister Rober-
tus grossum caput linconiensis Ep̄us. de gre-
co in latinū. hec ille. Ego vero ex ipsis testamē-
tis quedā extraxi que ad rem faciunt non oia
de verbo ad verbū notauī. ¶ Primū ergo di-
ctū est patriarche iude qui ait. Visitabit nos
dñs in misericordia z exurget homo de semī-
ne meo. hoc est germen dei altissimi. vt sol iu-
sticie ambulabit cum filijs hoīm in māsu-
dine z iusticia z omne pctm̄ nō inueniet in eo
Et aperient sup̄ ipsū celi ad effundendū spūs
sancti benedictionē. ¶ Scdm̄ dictū est patri-
arche Ruben. inquit sic. Quis noscet legem
dñi z sacrificia pro oī israel vsq; ad consuma-
tionem t̄p̄um p̄ncipis sacerdotū xp̄i quem
dñs qm̄ in eo elegit dñs regnare super omnes

populos z adorari semē ip̄sus qm̄ pro nobis
moriet in bellis visibilibus z inuisibilibus. z
erit in nobis rex seculorū. ¶ Tertium dictum
est patriarche Gad. Auferte odiū ab aīabus
vestris z diligite inuicem in rectitudine cor-
dis. dicite aut z vos filijs vestris vt honoret
iudam z leui qm̄ ex eis oriri faciet dñs salua-
tozem israel. ¶ Quartū dictum est a ser. Al-
tissimus visitabit terrā. z ipse veniens vt ho-
mo cum hoīb̄s manducans z bibens hic sal-
uabit israel z oēs gentes vir absconditus. di-
cite ergo filijs vestris vt nō discedant ab eo.
¶ Quintū dictū est Leui patriarche. Ecce filij
mei ostendi vobis tempora extrema qm̄ oīa
fient i israel. Et vos mādate filijs vestris vt
vniantur leui z iude. per iudam enim orietur
salus israel z in ipso benedicetur iacob. p̄ sce-
ptrum enim eius apparebit deus habitās i-
ter hoīes vt saluetur genus israel cui p̄grega-
bit iustos ex gentibus. ¶ Sextū est dictū pa-
triarche Dan. Dñs erit in medio israel z san-
ctus regnans super eos in humilitate z paup-
tate z qui credent in eum regnabunt in celis
in veritate. ¶ Septimū dictū est patriarche
Simeon. Dñs deus magn⁹ israel apparebit
in terra vt homo z saluabitur in ipso adam.
Tunc dabunt oēs spiritus erroris in cōculca-
tionez. z hoīes regnabunt super perniciosos
spiritus. Tunc resurgam in leticia z benedicā
altissimū in mirabilibus suis qm̄ deus corp⁹
assumens z comedens cum hominibus salua-
bit hoīes. ¶ Octauū est dictum patriarche
Leui. Cognoui o fili ex scriptura Enoch qm̄
in fine impie regetis in dñm manus imponē-
tes in oī malicia. Et confundentur in vobis
fratres vestri z in oībus gentibus eritis illu-
sio. ¶ Nonū est dictum patriarche Isachar.
Om̄nem agrestem feram seruituti subicie-
tis habentes vobiscum deum celi. Ambulate
cum hominibus in simplicitate cordis. ¶ De-
cimū est testimonium zabulon. Videbitis
deum in forma hominis qm̄ iam elegit dñs
nomen ei. Et rursum in malicia sermonū ve-
strozum ad iracundiam prouocabitis cum z
abiecti eritis vsq; ad tempus consumationis
¶ Undecimū dictum est patriarche Joseph
Vidi qm̄ ex iuda nata est virgo habens stolā
bissinam. Et ex ipsis pdijt agnus immaculat⁹
gr̄a dei saluās oēs gentes. regnū at eius eter-
num qd̄ nō peribit. ¶ Duodecimū est dictū
Beniamin. Adorabitis regē celorū q; in terra

apparebit in forma hoīs. Et quotq̄ credidere eū in terra cōgaudebūt ei. Ultra hec patriar chaz et pphetaz ac sibillaz testimonia diuinitas xp̄i sufficientissime demonstrata fuit q̄n sibi obediebant venti et mare. q̄n curabantur infirmi et ad vocē ipsius mortui suscitabant̄ propter que oīa ipse dicebat iudeis iōānis. x. ca. *Q̄pa que ego facio in noīe patris mei hec testimoniū phibent de me.* Hinc Gregorius in omelia de epiphania inquit. *Q̄ia elementa auctorem suū venisse testata sunt. vt enim de his quasi quodā vsu hūano loquer. deū hunc celi esse cognouerūt q̄ protinus stellam miserunt. Adare cognouit q̄ sub eius plantis se calcabile prebuit. Terra cognouit q̄ eo moriēte cōtremuit. Sol cognouit q̄ lucē sue radios abscondit. Sara et parietes agnouerūt q̄ tpe mortis eius scissa sunt. Infernus agnouit q̄ hos q̄s tenebat mortuos reddidit. Et tñ hūc quē oīa elementa insensibilia senserūt adhuc infidelium iudeoz corda deū esse minime cognouerūt. Et duriora saxis ad penitentiā scindi nolunt eūq̄ confiteri abnegant quē elemēta vt diximus signis aut scissionibus deū clamant. hec ille.*

Q̄ xp̄s iā venit quē iudei venisse negant et tps aduentus eius preterijt. Capitulum. ij.

Ecūdo errāt iudei circa xp̄m incarnatū q̄tū ad t̄p̄alitātē. nolunt quidē acceptare xp̄m venisse. sed illum dicūt venturū. Quibus veritatē aduentus xp̄i iam preteriti et cōpleti oñdere possumus maxime propter tria.

Primo propter iudaici regni defectionem. Secōdo propter imperij romani subiectionem. Tertio propter generalem confessionem.

Q̄ primo probamus xp̄m venisse pp̄ iudaici regni defectionē. Mā vt dicit Aug⁹ li. xvij. d. ciui. dei. ca. xlv. *Regnante herode alienigena natus est xp̄s. iā enī venerat plenitudo t̄p̄is si gnicata. pphetico spū p os patriarche iacob. vbi ait. Mō auferet̄ sceptrū de iuda et dux de femore eius donec veniat qui mittendus est et ipse erit expectatio gentiū. Sed iudei dicūt q̄ hec auctoritas que ponit. Genesis. xlix. ca. loquit̄ de Nabuchodonosor rege babylonis qui missus est ex ordinatiōe diuina p̄ hierusale p̄ pctā populi vt habet. iij. regū. xxiiij. ca. Et extūc defecit regnū iudeoz q̄ cepit Sedechiā regē et eū excecavit. et filios eius occidit vt habet̄ ibidem. xxv. ca. nec postea aliquis de eius stirpe regnavit. Sed hoc patet esse falsū*

q̄ post captiuitatē babylonicā habuerūt duces et principes sicut p̄ de zorobabel hedsra Mleemia habuerunt et reges. Nam vt ponit Aug⁹ li. xvij. de ci. dei. Aristobolus assumpto diademate rex et pontifex fact⁹ est. Aristobolo successit Alexander et ipse rex et pontifex. p⁹ hūc vxor eius Alexandra regina iudeoz fuit cuius tpe mala sūt eos secuta grauiora. Māz filij hui⁹ alexandre Aristobolus et hircanus inter se de imperio dimicantes vires aduersus isracliticā gentē pronocauerūt romanas. Hircanus nanq̄ p̄ fratrem poposcit auxilium venitq̄ Pompeius preclarissimus princeps q̄ iudeā cū exercitu ingressus ciuitatē hierim cepit templū reseruit non deuotione suppli cis sed iure victoris. q̄ vt ipsemet testat̄ non colebat deū iudeoz. *Quā dixit vt scribit Lucanus. Cappadoces mea signa timent. Et dedita sacris Incerti iudea dei mollesq̄ sophene et c.* Et ad sancta sc̄toz quo nō nisi sumū pontificē intrare licebat nō vt venerator sed vt p̄phanator accessit cōfirmatoq̄ hircani pontificatu et subiugate gēti imposito custode. Antipatrem vinctū secū Aristobolus duxit. Et ex tunc iudei tributarij romanoz esse cēperunt fm Eutropiū li. vi. Deinde post paucos ānos herodē alienigenā habuerūt. De isto herode sic habet̄ in historia scholastica sup̄ Adachabeoz libris Eutropio recordante. *Hayus cassius vnus ex principalioribus in cōiuratione mortis cesaris occiso eo fugit in siria vbi pre ses fuerat colligens exercitū cōtra Augustū adolescentē et Marcū antoniū nepotes Julij cesaris. Ador herodes de galilea veniēs auri et bellatoz sibi duxit auxilia. Quapropter fauorē cassij meruit intantū q̄ ei promiserit ob tenta victoria iudeoz regnū. Herodes igif cum cassio ad bella profectus est. Sed duz in campis philippicis occubuit. Cassius octavianus Augustus Romā et Marcus antoni⁹ perrexit ad siria. Tunc herodes munerib⁹ placauit antoniū. qui herodes et fr̄es iudee tetrarchas fecit. *Q̄ perate post hoc antonio cū Augusto et Senatu idem herodes fuit coronat⁹ rex iudee. Deinde cōmisso prelio inter Marcū antoniū et Octavianū augustū herodes n̄ interfuit missus ab antonio cōtra regē arabū ad bñplacitū Leopatre. moliebat̄ enī morteoz oim regū orientaliū vt pro oibus ipsa regnaret. Dicto itaq̄ antonio cū octavian⁹ veniss⁹ Rhodū. herodes sibi occurrit deposito regio**

habitu dicens. Fateor me vtilē fuisse antonio
et fidelē qđ expertus fuisset si cū eo fuisset in
bello. Verū nec oīno defui frumēta et auxilia
mittens. Nec mō deessem si mihi acquiescēs
occidisset *Leopatrā* odij vestri fomitē. vna g̃
cū victo victus sū coronāq; cū fortuna depo-
sui. Ad te at̃ venio spes salutis de tua virtute
presumens. Ad hec cesar Saluus esto et nunc
certius regna meritus es vt regas plurimos
cū amicitia tanta fide tuearis. Cū aut̃ prope-
rauit Augustus in egyptū nō solū in prelijs
virtus herodis emicuit verūctiā in deserto
ita parauit necessaria vt nec aqua deesset nec
quicq; utensiliū adeo vt miraret̃ cesar. Dicit
de ipso *Josaphus*. xvij. antiquitatū libro. qđ ex
idumeaz gente paternū genus ex arabū No-
materni sanguinis originē duxit. Qui cōfir-
mato sibi regno in superbiaz erupit et iudeis
mala plurima intulit. Mā et pontifices nō iā
sū generis ordinē constituebat. sed ignobili-
bus quibuscunq; sacerdotia p̃mittebat. Sa-
crā et vestem pontificis sūmi obclusam signa-
culo retinuit non permitta vterius potesta-
te vsus eius destruxitq; libros quos habere
potuit. In quibus iudeoz nobilitas erat de-
scripta ne ipse ignobilis putaret̃. Dixim⁹ hec
oīa vt perfidi iudei narrata historie veritate
cognoscant xpm natū tpe annotato in p̃phe-
tia iacob patriarche. Et q̃uis ipsi multis cal-
liditatibus et falsis expositiōibus conent̃ illi⁹
p̃phetie verba puertere atq; corrūpere dicen-
tes. qđ nō sint dicta de xpo. Tū cōtra ipsos est
translatio caldaica qđ vbi hiero⁹ trāstulit do-
nec veniat qui mittendus est. Caldaicū habet
donec veniat messias. Et *Rabi iesu* exponēs
verba iacob dicit. Non veniet filius dauid. i.
messias donec extenderit se regnū neq; super
isrl. glo. *Rabi Salomonis* dicit. i. Romanū.
Exp̃giciscimini o iudei et nolite obdurare cor-
da ṽra. Confitemini venisse xpm et memores
estote qđ ab eius aduētū vsq; ad presentē diē
eo qđ impleta sūt oīa pdidistis oēm p̃teritā
dignitatē. Dicite queso mihi. vbi sunt illa stu-
penda miracula qđ opabat̃ virtus diuina aīq;
veniret messias a vobis desideratus. Vbi vo-
ces prophetaz. vbi victorie. i. inimicōz ṽroz
Vbi dignitas regia honorabilis et decora. disp̃
si estis p̃ orbē terraz cūctis gentibus abhoia-
biles facti. Quo pctō qua culpa irritastis deū
vt a mille quadringētis septuagintasex ānis
deseruerit vos quos fecerat antea populū

17

sibi peculiare nisi quia vnigenitū filiū suū
p̃ nobis incarnatū cōtempstis. Venit vti-
q; venit qui iam non amplius q̃ ad iudican-
dum venturus veracissime predicatur.

¶ Secundo probamus xpm venisse propter
imperij Romani subiectionē. Nullus vtiq;
sane mentis ambigit imperiū romanū fuisse
longe lateq; diffusum orbemq; terrarū sub-
egisse. Nihilomin⁹ subiecit sibi illud dñs ies⁹
xps cuius regni n̄ erit finis. Imperator quip-
pe romanoz subdit⁹ est vicario xpi a quo in-
stitui et destitui potest et ab ipso benedicatur et
coronatur. vt patet de maiortate et obe. in ca.
solite. et in clemētina romani pontifices de iu-
re iurā. Est at̃ imperator ille super oēs reges.
vij. q. i. ca. in apibus. et oēs nationes sub eo. xi.
q. i. §. hec si quis. Ipse est p̃nceps mūdi et dñs
ff. ad legē rodia. l. deprecatus. Et et iudei sūt
sub eo. C. de iudeis. l. iudei. et oēs puincie sub-
ijciunt̃ illi. lxij. di. ca. *Adrianus*. Et oīa sūt in
ptate imperatoris. di. viij. c. quo iure. Et. xxij.
q. viij. ca. *Conuenior*. Et si obijceret aliquis
dicta. Primo qđ imperator ex electione habz
ius in imperio et pōt administrare ante cōfir-
mationē pape vt p̃bat. xciij. di. ca. legimus. et
hoc dicit *Innocē.* et *Hosien.* extra de elec. in
ca. venerabilez. Secdo qđ xps soluit tributum
sicut habetur *Matth.* xvij. ca. Et. xxij. q. viij.
ca. tributū. Et. xi. q. i. ca. si tributum. Et iteruz
qđ xps dixit ioānis. xix. Regnū meū non ē de
hoc mūdo. ergo imperator nō subijcit pape qđ
vicem xpi gerit in terris. Rūdere possumus
ad primū qđ ius qđ habet imperator est qđ eli-
gitur ab illis quos papa et ecclesia instituit ele-
ctores. Nam illi qui eligunt impatorē a papa
hnt hoc ius eligendi vt in predicto ca. vena-
bilē. et in prefata clemētina Romani pontifi-
ces. Ad illud aut̃ qđ solutione tributū dicimus
sūm glosā in preallegato ca. si tributum qđ xps
fecit illud non ex debito sed ne scandalizaret
qđ aut̃ xps dixerit non esse de hoc mundo re-
gnū suū verum dixit qđ ante passionē cuz illa
verba protulit non venerat ministrari sed mi-
nistrare et hūilis in forma serui cū hoibus cō-
uersari. post passionē at̃ et resurrectionē dixit
discipulis *matth.* vltimo ca. Data ē mihi oīs
ptas in celo et in terra. Quare cū papa gerat
in terris vicē xpi superior est impatore oibus
qđ principibus terre. in qua re p̃scrutandū est
quāta fuerit virtus et potentia xpi qđ n̄ armis
et legionibus militum nō promissis bonorum

spalium urbem maximā imperiūq; romanū ad suū cultū attraxit. neq; alia causa tante no- uitate dari potest nisi patientia et miracula martyrum post predicationē apostolorū petri et pauli atq; ex post cōuersio miraculosa con- stantini. Nam imperiū vsq; ad eius tempora semper in urbe fuit. quia lepra liberatus ex de- uotione suscepti baptisimatis data libertate ecclesias edificandi tēpla deoꝝ claudi iussit. De quo sic scribit. xij. q. i. in ca. futurā. vir reli- giosissimus Constantinus primus. s. inter prin- cipes fidem veritatis patenter adeptus licen- tiam dedit per vniuersū orbem sub suo degen- tibus imperio nō solū fieri xpianos sed etiaz fabricandi ecclesias et predia cōstituit tribuen- da. Deniq; idem prefatus princeps donaria imensa cōtulit et fabricā templi prime sedis. i. lateranensis sūm glosam beati petri instituit adeo vt sedē imperialē relinqueret et beato pe- tro suisq; successoribus profuturam cōderet. hec ibi. Sic cōstantinus Bizantiū se cōtulit q̄ ciuitas cōdita fuit in trachia tpe tulij hosti- lij tertij regis romanoꝝ. quā ampliauit et suo noie appellauit cōstantinopolim. Ex quo di- eta est noua roma. vt p. 3. xi. di. decretorū. ca. sacrosca. ca. cōstantinopolitane. ca. renouātes ca. diffinimus. Meritoq; iudeis in hac parte deteriores negāt cōstantinū tā alte tāq; glō- sissime ecclesiā et pretē sedē sublimasse. Quos improbamus ex Lactantij snia in. l. diuina rum insti. sic ad constantinū loquentis. Hoc opus nūc nois tui auspicio inchoamus con- stantine impator marie qui primus Roma- noꝝ principū repudiatis erroribus maiesta- tem dei singularis ac veri et cognouisti et ho- norasti. Sed post istū cōstantinū fuerunt tot impatores vsq; ad tpa nra qui multis favori- bus multa reuerentia multaq; deuotōe xpm et suā ecclesiā sunt persecuti. Inter quos fuit ille Justinianus qui tanta edidit in honorem dñi iesu xpi et xpiane religionis augmentum. Sicut p. 3. in libro Leticis in cuius principio tractat de fide xpi tenēda. dicit nāq; C. de sū- ma trini. et fide ca. in. l. i. Lunctos populos q̄s clemētie nre regit imperiū in tali volumus re- ligione versari quā diuinū petꝝ apostolū tra- didisse Romanis religio vsq; adhuc ab ipso insinuata declarat. Et ne singla cōplectamur arguim⁹ iudeos. q̄ ille cui subijciendū erat imperiū romanoꝝ est xps. Sed iesu filio vir- ginis marie subest Imperiū romanoꝝ. ergo

ipse fuit xps. q̄ Imperiū romanoꝝ sub xpo deberet esse probat per id qd scribit Danielis ij. ca. vbi habetur. q̄ Nabuchodonosor vidit statuā magnā cuius caput ex auro optio erat pectus et brachia de argento. porro venter et femora ex cre. tibiē at ferrec. Et sequitur. Ab- scisus est de monte lapis sine manibus et per- cussit statuā in pedibus eius ferreis et fictili- bus et cōminuit eos. Per hanc statuam desi- gnantur quattuor regna magna sibi in orbe succedentia sūm q̄ Daniel diuinitus inspira- tus ibi exponit. Primum est regnū chaldeorū quod significatur per caput aureum. Secun- dum est regnū persarū quod significatur p ar- gentum. Tertium est regnum Brecorum seu alexandri quod significatur per es. Quartus est regnum Romanoꝝ quod significatur per ferrum. quod subiecit sibi oia regna mundi sicut ferrum domat oia metalla. Per lapidem autem abscisum de monte sine manibus de- signatur ipse xps siue regnū eius cui vt predi- citur subijciendū erat regnum romanoꝝ. ¶ Tertio probamus xpm venisse propter ge- neralem confessionē. omnes quidē nationes mundi xpm venisse affirmant. Iudei soli ob- stinato corde hoc acceptare nolunt qui facile cōfundi possunt preter ea que dicta sūt ex au- ctortate Aggei pphete ca. ij. vbi ait. Nolite timere quia hec dicit dñs exercituum. Adhuc vnū modicū est et ego mouebo celū et terraz et mare et aridā et mouebo oēs gentes et veniet desideratus cunctis gentibus et implebo do- mū istā glia. Et infra. Magna erit gloria do- mus istius nouissime plusq; prime. Scdm oēs expositores hebreorū iste desideratus est rex messias siue xps. Loquit ergo ppheta de glia domus dñi edificate a iudeis post reditum ca- ptiuitatis babilonice. ergo stāte illa domo ve- nit xps q̄ propheta dicit eā replendaz gloria desiderati cunctis gentibus ad eam. Domus at illa destructa est per Titū et Despasianum quadragesimosecūdo anno post passionē xpi Insup et in pallezata auctoritate dñi. Magna erit gloria domus istius nouissime magis q̄ prime. Constat q̄ loquebat ppheta de domo edificate p captiuitatē babilonicā vt dictū est. Ad cuius edificationem inducebat popu- lum et predixit gloriā eius futuram maiorē q̄ fuerit glorie domus edificate per Salomo- nem. Hoc autem nō potest intelligi propter maiores diuitias seu honores vel cultū diu-

num vel estructuras & ornamenta qz stat⁹ ppli illo tpe erat quasi nullus respectu illius stat⁹ qui fuit sub salomoc. Propter hoc dr in scdo hcsdre. **S**acerdotes qui viderant primam domum lachrymabant alijs exultantibus in dedicatione domus scde qz quasi nullius momenti erat respectu alterius. Quare non pot intelli gi maior gloria eius nisi p aduentu ipsius desiderati cunctis gentibus qui eaz glorificavit presentia sua qm in ea fuit a matre oblat⁹ fm qz predixerat Malachias ppheta. iij. ca. Statim veniet ad templu scdm suu dñator quem vos queritis & angelus testamenti quem vos vultis. Ipsam et domum honoravit qm ibi frequenter docuit & predicavit. Dicunt at aliqui iudei ad hoc. qz maior fuit gloria domus scde qz prime in annis qz plus duravit. Sed hoc non valet. qz licet veru sit qz pl⁹ durauerit h tñ no fuit ad eius gloria sed potius ignominiam qz pluribus tpiibus fuit cõculcata & dehonozata. **M**az Antiochus Epifanes posuit ibi abominandū ydolū & fecit ibi prostibula mulierū sicut patet in primo & in scdo libro machabeorum. **I**dez dicit Josaphus li. xiiij. antiquitatū. Similiter dom⁹ ipsa fuit prophanata quādo Pompeius cepit hierusalē vt diximus sup⁹ & quā ultimo p Titum fuit destructa. Ad hoc dicunt aliqui qz prima domus duravit plus qz scda qz plures anni fluxerunt a quarto anno salomonis in quo fundata est vsqz ad vndecimū annū Sedechie in quo destructa est qz fluxerunt anni quadringenti vigintiseptē fm qz potest cõputari per tpa regū intermediorū inspiciendo tertiu & quartū regum. perfecta at fuit vndecimo āno regis Salomonis & stetit perfecta quadringentis viginti tribus annis. Scda vero domus duravit fm cõputationez iudeoz quadringentis viginti annis. Quare gloria domus istius scde non aliter intelligi potest nisi vt est predictū qz xpi presentia fuit illustrata & decorata. Est insup contra iudeos perfidos ppheta Danielis ca. ix. Ipse quippe angelus gabriel ex voluntate dei reuelavit tps aduentus xpi dicēs. Septuaginte hebdomade abreniate sunt super populu tuū & sup vrbes sanctā tuā aut consumiēt preuaricatio & finez accipiet peccatū & deleat iniquitas & adducat iusticia sempiterna & impleat visio & ppheta & vngatur sanctus sanctorū. **A**d quoz verborum pleniorē habendā noticiā notandum fm Nicholaum de lira. **I**n sacra scriptura

vno modo accipit hebdomada p tpe septem annoz. Et sic sumit Leuitici. xxiiij. ca. vbi dr. **S**eptem hebdomade sūt accipiende a festo pasce que fuerunt quadragintanovem dies & in quinquagesimo die celebranduz est festum pentecostes. **A**lio mō accipit hebdomada p tpe septē annoz. Et sic loquit scriptura de hebdomada Leuitici. xxv. ca. vbi dr. **N**umerabitis septē hebdomadas annoz que faciūt quadragintanovē ānos & quinquagesimus ann⁹ immediate sequens dr iubilcus. nec inuenitur hebdomada accipi plurib⁹ modis. Non pot autem in dicta prophetia danielis accipi hebdomada primo mō qz fuisset cõpleta infra annum & dimidium. ergo per locum a diuisione oportet qz accipiatur p hebdomada annoz. Et in hoc oēs expositores conueniunt catholici et hebrei. Septuaginta vero hebdomade annoz faciunt annos quadringentos nonaginta quod tempus preterisse nullus dubitat. **Q**uanti ergo danieli angelus gabriel denunciavit liberationez populi a captiuitate babilonica & perfectā liberationē fiendam p xpm. **H**is oibus que iam retulim⁹ territi iudei ad impugnandū nos ad alia confugiunt. & dicunt qz xps non venit. Et hoc multipliciter probare conantur. Et primo adducūt Isaias. ij. ca. dicentem. **E**rit in nouissimis diebus preparatus mons dñi in vertice montiū & eleuabitur super colles. & fluent ad eum omnes gentes. Et infra **L**onstabunt gladios suos in vomeres & lanceas suas in falces. **N**ō leuabit gens contra gentem gladium. nec eribunt vltra ad prelium. **E**x istis verbis formant quadruplex argumentum. **P**rimum quia dicitur hic. **E**rit in nouissimis diebus. **J**esus nazarenus non fuit in nouissimis diebus qz post natiuitatem eius & mortē multa tempora fluxerunt ergo non fuit vere xpus cuius aduentus promittitur in nouissimis diebus. **S**ecunduz argumentū qz dicitur qz mons dñi erit in vertice montium. **M**ons ille est mons syon vbi fuit templū qui non est in aliquo eleuatus. nā vt dicunt aliqui doctores hebrei. dñs debet apportare montem **L**abor & montem synai & montem carmeli ad locum vbi est hierlm & super verticem istorum montium ponere montem syon. hoc autem nondum est adimpletuz ergo xps non venit. **T**ertium argumentuz quia in prefatis verbis dicitur fluent ad eum omnes gentes. Sed non omnes gentes credi

derunt in iesum nazarenū. ergo non fuit xps.
¶ Quartum argumentum. quia sequitur in
verbis premissis. Non leuabit gens contra
gentē rē. Sed post mortē iesu nazareni fue-
runt et in iudea bella atrocissima tempore titi
et vespasiani. ergo non fuit vere xps. ¶ Ad pri-
mū argumentū respondetur qd dies messie in
sacra scriptura dicuntur dies nouissimi tunc non
solum dies messie sed etiam aliqua tempora
ipsum precedentia vt patet Genesis. xlix. ca.
Vbi patriarcha iacob dixit filiis suis. Con-
gregamini vt annunciet que ventura sunt no-
bis in diebus nouissimis. Et ibi cōsequenter
annunciat non solū aduentū xpi. sed etiam mul-
ta que adimpleta sūt tpe regū israel et iudicū.
¶ Ad scōm dicendū. Qd eleuatio montis syon
non est intelligenda s̄m eleuationē localem sed
s̄m nobilitatē et extimationē prout etiam ex-
ponit Rabi salomon. Eleuatio ergo illa fuit
multitudo signorū et claritas miraculorū que
xps operatus est in monte syon. Vbi nanqz il-
luminauit cecum natū. ibi sanauit languidū
in probatica piscina. Vbi dem spūm sc̄m apo-
stolis dedit. ¶ Ad tertiū. Vbi dicimus qd ibi ē
distributio pro generibus singulorū non pro
singulis generum. Sicut dī omne aial fuit in
archa noe qz de singulis speciebus aialium fue-
runt ibi aliqua indiuidua. Similiter de oib⁹
generibus aliqui crediderunt xpo vt patet p
diffusionē fidei in toto orbe. Aliter potest di-
ci qd oēs in sacra scriptura intelligunt multi.
Vnde. ij. regū. vij. ca. Dixit absolon et omnes
viri israel. melius est filiū chusi rē. Certū est
enī qd n̄ erāt oēs filij israel ibi presentes sed
multi. sic est in proposito. ¶ Ad quartū r̄ndet
qd circa tpa xpi fuit pax diuturna sicut ostēdit
in sequenti sermone. Et vbi dī. Non leuabit
gens p̄ gentē gladiū rē. Aduertendū qd vltra
non importat pacis eternitatē sed diuturnita-
tē. Vñ. iij. regū. vi. ca. Vltra non venerunt la-
trones sirie in terrā israel. qd dī p̄ diuturni-
tatē non p̄ eternitatē. qz postea frequenter le-
gunt inuasisse terrā israel et depredasse. iij. re-
gū. xij. ¶ Scōdo iudei p̄ nos iducūt ad h̄ vba
Isaie ca. xi. dicentis. Egrediet virga de radice
iesse rē. vbi loquitur de aduentu messie s̄m oēs
Et sequit̄ ibidē. habitabit lup⁹ cū agno et par-
dus cū edo cubabit. Et sequit̄. Et delectabit̄
infans ab ubere super foramen aspidis. Et
in cauerna reguli qui ablactatus fuerit manū
suā mittet. Dicūt iudei qd in aduentu xpi aia-

lia siluestria sic deberēt domesticari et pacifi-
ce habitabunt cū aialibus naturaliter mā sue-
tis. Et qd aialia venenosa non nocent boib⁹
vel puer⁹ imo infātes secure ludēt cū eis. Et h̄
non est impletū ergo xps non venit. R̄ndet qd
ista est locutio metaphorica. et noiantur ibi ho-
mines nomibus aialium. Sicut genesis. xlix.
Bengiamin lupus rapax. Et dan sicut colu-
ber in via. Sic ad propositū est dicendū qd iu-
dei et gentiles qd erāt prius adinuicē nociui et
odiosi pacifice simul habitauerūt p̄uersi ad fi-
dem xpi. Vñ scribit̄ actū. iij. ca. Adulteritū
nis credentiū erat cor vnū et aia vna. Et eodē
mō dicendū est de pueris et aialibus veneno-
sis qd simplices et puri non ledunt ab eis qui
ante cōuersionē ad fidē xpi erant veneno infi-
delitatis et pfidie repleti. Qd aut talis modus
loquendi sit in predicto ca. p̄ p̄ id qd ibi pre-
mittit qd stirpē vocat radicē iesse et xpm florē
Similiter metaphorica est locutio. Erit iusti-
cia cingulū lumborū eius. ¶ Tertio iudei ar-
guūt p̄ nos. qz zacharie. vi. ca. scribit̄. Ecce vir
oriens nomē eius. vbi translatio chaldaica h̄
messias nomen eius. Et sequit̄ textus. et edifi-
cabit templū dño. Sed iesus nazareus non
edificauit aliqd templū dño ergo non fuit xps
R̄ndet qd edificauit templū de lapidibus vi-
uis et spūalibus videlicet de ipsis fidelibus. et
talis edificatio conueniebat xpo que est per-
fectissima qz regnū eius est spūale. et sic eius
templū. Rabi tñ salomon dicit qd hec aucto-
ritas intelligit̄ de templo scōdo edificato p̄ so-
robabel. Ego vbi dico qd et si intelligat̄ de xpo
adhuc litteralit̄ est impleta qz xpi virtute edi-
ficata sūt in honorē dei non vnū sed tot vbiqz
terrarū et potissimū in vrbe roma templa miri-
fica. Et non est incōueniens qd aliqui ponat̄ sin-
gularis nūer⁹ p̄ plurali et cōuerso. ¶ Quar-
to opponūt se nobis iudei allegantes illud qd
habet̄ deuterono. xxx. ca. Si ad cardies celi fu-
eris dissipatus inde retrahet te dñs deus tu⁹
et assumet atqz introducet in terram quā pos-
sederunt patres tui. Ex hoc ipsi inferunt. Quā-
simus dispersi per totum mundum et non cō-
gregati sequitur qd non venit xps. Dicendum
qd istud fuit adimpletū in reductiōe eorū de
captiuitate babilonica. Sed contra hoc obj-
ciunt per illud qd habet̄ Ezechielis. xxxix. ca.
Scient qd ego dñs illorum eo qd transtulerim
eos in nationes et congregauerim eos super
terrā et non dereliquerim quenqz ex eis. ibi in

capit
no. c
illud
cti q
mo
gene
ra re
com
lus
ante
¶ S
Jere
et ful
tur
salu
Sec
ficut
xps.
filij
xpm
lam
filij
cepe
corp
clifi
hier
fidei
rent
ratu
sunt
xto
qd h
ne m
hois
naz
Ad
plic
¶ S
de s
Jue
exce
fin
aliqu
ta v
sibi
stit
refu
hoc
Ali
loq

captiuitate babilonica multi remanserunt et
non oēs reuerſi. Rūdetur q̄ tunc fuit impletum
illud qd̄ dictum est qz nulli fuerunt ibi dereli-
cti qui uoluissent reuerſi. Nam cirus qui erat
monarcha in oibus illis regnis dedit licentiā
generaliter oibus redeundi imo dedit mune-
ra reuertentibus. ut patet herodre. i. ca. Et ideo
completū est uerbū moysi et Ezechielis qz nul-
lus derelictus est ibi qui uoluit reuerſi. Qui
autem noluerunt indigni fuerunt bñficio dei
¶ Quinto iudei obijciūt p̄ illud qd̄ habetur
Jeremie. xxij. ca. Ecce dies ueniūt dicit dñs
et suscitabo dauid germen iustum qd̄ intelli-
gitur de xp̄o. Et sequitur ibidez. In diebus illis
saluabitur iuda et israel habitabit confidenti.
Sed nunq̄ tot miserie acciderunt filiis isrl̄
sicut post mortez iesu nazareni ergo non fuit
xp̄s. Rūdetur q̄ proprie loquendo nō erant
filij israel et iuda. qz erant auersi a deo ex eo q̄
xp̄m negauerant et occiderant propter qd̄ et il-
lam miseriā meruerunt. Alij at̄ qui uere crāt
filij israel et iuda uere saluati sunt. qz xp̄m re-
ceperunt nec solū saluati sunt spūaliter sed et
corporaliter. Nam sicut dicitur in historia ec-
clesiastica. Imminente destructione ciuitatis
hierosolomytane facta p̄ ritum amoniti sunt
fideles qui erant in iudea p̄ angelū ut transi-
rent in regnū regis agrippe qui erat confede-
ratus romanis. Et etiam illi qui de regno xp̄i
sunt habitant confidenter in paradiso. ¶ Se-
xto iudei dicunt q̄ xp̄s nō uenit p̄pter illud
qd̄ habet danielis. iij. ca. Aspiciebā in uisio-
ne noctis et ecce cum nubibus celi quasi filius
hois ueniebat. hoc intelligit de xp̄o. Sed iesus
nazarenus nō uenit in nubibus celi q̄ nō fuit xp̄s.
Ad hoc dicendū q̄ scriptura loquitur de du-
plici aduentu xp̄i. s. in mundū et ad iudicium.
Primus aduentus describitur euz humilitate.
Secūds at̄ cū excellētia et p̄tate. Daniel at̄ loq̄r
de secūdo aduētū. Qd̄ patet qz paulopost dicit.
Iudiciū sedit et libri aperti sunt. Iudei autez
excecati nesciunt hunc duplicem aduentū di-
stinguere. et ideo multa erronea dicunt. nam
aliqui expectant xp̄m in aduentu suo in tan-
ta uirtute apparere et potestate q̄ oia terrena
sibi subijciat et eos liberabit et regnū eoz re-
stituet. propter qd̄ etiam xp̄i discipuli post ei⁹
resurrectionem querebant. dñe si in tempore
hoc restitues regnū israel. Actuum. i. capit.
Alij autem propter scripturas que manifeste
loquuntur de xp̄i humanitate et passione. et p̄-

pter illas que loquuntur de eius eminentia et
potestate expectāt duos messias. Unum qui
erat occidendus. Et alium qui illum resuscit-
abit et regnū israel restaurabit. Sed hoc d̄
scripturis non habet auctoritatem. licet enim
plures dicti sint messie siue vncti quod idem
est. ut dauid et saul et quidam alij nullus tñ in
scriptura dicitur uenturus ad salutem popu-
li nisi vnus. ¶ Septimo iudei arguūt q̄ xp̄s
non uenit propter illud quod scribitur Isae.
xxx. ca. Erit lux lune sicut lux solis et lux solis
septēpliciter. que uerba dicunt q̄ in aduentu
xp̄i debeat fieri immutatio corporū celestium
Sed talis immutatio non fuit facta in aduē-
tu nazareni. ergo christus nōdū uenit. Dicu-
dum q̄ illa uerba loquuntur de aduentu chri-
sti ad iudicium. Tunc enim mutabūtur et in-
nouabūtur quodāmodo corpora celestia. Et
tunc sanabitur uulnus populi et percussura
plage eius ut d̄r in textu. qz tūc destructa mor-
talitas per peccatum primoz parentuz indu-
cta qz oēs hoies resurgent ad uitam immortalē
¶ Octauo impugnant nos iudei ex dicto da-
uid in ps̄. lxxxvij. ubi habet. Sic ponā in se-
culum seculi semen eius. Sed iesus nazarenus
non habuit filios ergo nō fuit christus. Rū-
dendū q̄ habuit filios spūales per fidem non
per carnalem propagationem que semper ha-
bet turpitudinē iunctā. Et talis filiatio spiri-
tualis cōpetit ei. De tali etiam spiritali fili-
atione loquitur dauid in ps̄. lxxxi. Ego dixi di-
estis et filij excelsi omnes. Dictum sit pro ista
parte de christo qui uenit. Jam ad tertium er-
rorem delendum procedamus.

¶ Prophete predixerunt xp̄m passurum p̄
salute generis humani. Capitulum. iij.

¶ Tertio errant iudei circa xp̄m incarna-
tum q̄tum ad passibilitatem. Verbum
siquidem crucis scandalū est eis qui nullā ex-
cusationē habere p̄nt amoniti et edocti anq̄
christus uenisset p̄ dicta p̄phetaz d̄ mysterijs
passionis ei⁹. Et at̄ incredulitatē eoz uirilit̄
p̄fitemus aduertendū est q̄ passio xp̄i in uete-
ri lege fuit uerbis p̄pheticis et figuris multi-
pliciter p̄signata. Et hoc q̄tum ad tria.

¶ Primo q̄tum ad initium.

¶ Secundo q̄tum ad progressum.

¶ Tertio q̄tum ad terminum.

¶ Primo passio xp̄i fuit in ueteri lege uerbis
p̄phetaz et figuris p̄nunciata q̄tum ad il-
lius initium in quo ponunt septē ueritates.

Prima est de concilij congregatione.
Secunda de iude venditione.
Tertia de xpi egressione.
Quarta de vehementi contristatione.
Quinta de trina oratione.
Sexta de angeli apparitione.
Septima de sanguinis sudatione.
Prima veritas passionis xpi est de concilij
congregatione. de qua dicit Matth. ca. xxvij.
Conciliū inierunt oēs principes sacerdotū
iesū vt eū morti traderent. Et iohannes. xij. ca.
Collegerunt pontifices et pharisei concilium
Hoc predixit patriarcha iacob genef. xlix. ca.
fic. Simeon et leui fratres basa iniquitatū bel-
lantia in cōsilio eorū non veniat aia mea qz in
furore suo occiderūt virū. Maledictus furor
eorū qz pertinax et indignatio eorū quia dura.
Nicholaus de lira sup. xi. ca. iohannis inquit.
Pontifices erant de tribu leui. pharisei pro
magna parte de tribu symeō. Est alia prophe-
tia dauid in ps. xxi. vbi dicit. Circūdederunt
me canes multi cōsiliū malignantiū obsedit
me. Et iterū sapientie. ij. ca. scribit. Dixerunt
impij. cōueniam⁹ iustū qm̄ inutilis est nobis
et contrarius operibus nr̄is. Jeremias insup
xi. ca. ita in p̄sa xpi locutus est. Super me
cogitauerūt consilia dicētes. venite mittam⁹
lignū in panē eius et eradamus eū de terra vi-
uentiū. Lactantius No li. iij. inducit sibilla;
ita vaticinantē. Inierunt consilium detestan-
dum vt priuarent eum vita qui vt eos iustifi-
caret aduenerat. Secūda veritas passiōis xpi
est de iude venditione de qua dicit Matth. xxvi
ca. qz proditor ille neqz vendidit xpm̄ triginta
argenteis. Hoc vtiqz figuratū fuit in ioseph
de quo habet genef. xxxvij. ca. qz extrahentes
eū fratres sui de cisterna vendiderūt ismabe-
litis triginta argenteis. Et istud p̄nūciauit
zacharias in p̄sa xpi ca. xi. vbi ait. Appen-
derunt mercedem meam triginta argenteos.
Tertia veritas est de xpi egressione. de qua
fic scribitur. iohannis. xvij. ca. Egressus ē iesus
trās torrentē cedron. Hoc figuratū fuit sedi
regū. xv. ca. vbi habet qz rex dauid transgre-
diebat trans torrentē cedron. oēs aut viri qui
erant cum eo flebant. Et iterū. iij. regū. ca. ij.
fuit dictū Semei quocunqz die trāseris tor-
rentem cedron scito te interficiēdū. Quarta
veritas est de vehementi contristatione de
qz dicit matth. xxvi. ca. Lepit cōtristari et mestus
esse: et ait illis. Tristis ē aia mea vsqz ad mortē.

Hoc figuratū fuit in helia dū fugiebat p̄secu-
tionē Jezabelis postqz puenit ad speluncā qz
dixit dño vt scribit. iij. regū. xix. ca. Derelict⁹
sum ego solus et querūt aiam meā vt auferāt
eam. Et hoc predixit Jeremias in p̄sa xpi
Trenorū. i. ca. Vide dñe afflictōez meā qm̄ cō-
turbatus sum. Et daniel. vij. ca. Cogitatōib⁹
meis contristabar. et facies mea imutata est in
me. Quinta veritas est de trina orōne. dicit cni
Matth. xxvij. ca. Oravit tertio eundē sermo-
nē dicens. Hoc figuratū fuit in dauid de quo
dicit. i. regū. xx. ca. Adens dauid pronus in ter-
rā oravit tertio. Et in danielē qz vt scribit eius
dē. vi. ca. Tribus vicib⁹ in die flectebat genua
sua. Sexta veritas est de angeli apparitiōe
de qua dicit lucas. xxij. ca. Apparuit illi ange-
lus de celo cōfortans eū. Hoc figuratū fuit in
gedeone cui vt scribit iudicū. vi. ca. Apparuit
angelus dicens. dñs tecū viroz fortissime. Et
in Josue cui dixit deus iosue. i. ca. Cōfortare
et esto robustus noli timere qz tecū ē dñs de⁹.
Et hoc predixit daniel. x. ca. loquens in per-
sona xpi. Tetigit inquit me quasi visio homi-
nis. et confortauit me et dixit. noli timere par-
tibi. confortare et esto robustus. Septima
veritas est de sanguinis sudatione. Ait enim
lucas. xxij. ca. fact⁹ est sudor eius sic gutte san-
guis curretis in terrā. De hoc dixit Isaias. ix
ca. Vestimētū tuū mixto sanguie. Et ezechie
xvi. ca. Vidi te conculcari in sanguine tuo.
Secūda passio xpi fuit in veteri lege verbis
pphetaz et figuris p̄monstrata q̄stum ad
illius p̄gressū in qz ponunt septem veritates.
Prima de iudeoz et ministroz prostratione.
Secunda de xpi ligatione.
Tertia de maxille percussione.
Quarta de falsa testificatione.
Quinta de impia derisione.
Sexta de crucis baulatione.
Septima de amara potatione.
Prima veritas est de p̄stratiōe iudeoz et
ministroz qui voluerūt capere iesū. de qua sic
scribit iohannis. xvij. ca. Abierunt retrorsū et ce-
ciderūt in terrā. De hoc est p̄phetia Jeremie
qui. xx. ca. ait. Dñs mecum quasi bellator fortis.
idcirco qui persequunt me cadent et infirmi
erunt. Secūda veritas de xpi ligatiōe. de hac
dicit iohannis. xvij. ca. Ministri iudeoz cōprehē-
derūt iesū et ligauerūt euz. Hoc figuratū fuit
in iudicū. xv. ca. in filisteis qui ligauerūt sansonē
Et hoc prophetauit Jeremias ca. xij. dicens.

Dedi dilectam aiam meam in manu inimicorum.
 Et ezechiel. iij. ca. dixit. Ecce data sunt sup te vincula ligabunt te in eis et non egredieris de medio eorum.
 Tertia veritas de maxille percussione scribit enim iohannes. xvij. ca. Tunc vnus assistens ministroꝝ dedit alapa[m] iesu dicens. sic respondes pontifici. Figuratum hoc fuit. iij. regu[m]. xxij. ca. Quia sedechias rex percussit micheam pphetam in maxilla[m]. Et ipse micheas. v. ca. istud prenu[n]ciauit. Sic percussit maxilla[m] iudicis israel. Et iterum Sibilla quam supius allegauimus ait. Et in manus impias infidelium veniet. dabunt autem deo alapas in castis manibus.
 Quarta veritas est de falsa testificatione. vt enim refert Mattheus. xxv. ca. Nouissime autem venerunt duo falsi testes qui et dixerunt. hic dixit. possuz destruere templu[m] dei. Hoc preuidit in spu dauid. cu[m] dixit in ps. xxvi. Insurrexerunt in me testes iniqui et merita est iniquitas sibi. Et osee. ca. vij. ait. Ego redemi eos et ipsi locuti sunt in me mendacia.
 Quinta veritas est de impia derisione. dicit namq[ue] mattheus. xxvij. ca. Tunc expuerunt in facie eius et colaphis eum ceciderunt. Alij autem palmas in facie eius dederunt dicentes. pphetiza nobis xpe quis est q[ui] te percussit. Hoc pphetatum est nam dauid in ps. xxi. ita in psona xpi loquit. O es videtes me deriserunt me locuti sunt labijs et mouerunt caput. Ezechiel autem. xij. ca. ita vaticinatus est. Facie tua[m] velabunt et non videbis terram. Et Sibilla de qua paulo ante retulimus ita sequit. Impurato ore expuent venenata sputa dabit vero ad verbera simpliciter sanctu[m] dorsu[m] et colaphas accipiens tacebit. ne quis agnoscat quod verbu[m] sit. vel vnde veniat vt inferis loquat[ur] et corona spinea coronet. ipsa enim insipiens gens deu[m] tuu[m] non cognouisti sed spinis eu[m] coronasti et horridum illi fel miscuisti.
 Sexta veritas de crucis baiulatione. ait enim iohannes. xix. ca. Baiulans sibi cruce[m] exiit in eu[m] qui dicit caluarie locus. Huius figura precessit quoniam tulit abrahā ligna et imposuit sup ysaac filium suu[m]. Predixit hoc etiam Jeremias. Ego quasi agnus q[ui] portat ad victimam.
 Septima veritas de amara potatione de qua mattheus. xxvij. ca. dicit. Dederunt ei bibere vinu[m] myrrhatu[m] cu[m] felle mixtu[m]. Hoc expressit dauid loquens in psona xpi ps. lxvij. Dederunt in escam meam fel et in siti mea potauerunt me aceto. Et hoc insup predixit Jeremias trenom. iij. ca. Recordare paupertatis et transgressiois. i. afflictiois mee absinthij et fellis.

Tertio passio xpi fuit in veteri lege verbis pphetaru[m] et figuris preostensa quatuor ad eius terminu[m] in quo ponuntur septem veritates.
 Prima est de crucifixione.
 Secunda de clementi oratione.
 Tertia de vestimentoꝝ diuisione.
 Quarta de flebili lamentatione.
 Quinta de pretereuntium blasphematione.
 Sexta de spiritus emissione.
 Septima de planctu et compassione.
 Prima veritas ponit luce. xxij. ca. vbi dicit. Crucifixerunt eu[m]. Hanc expressit dauid in ps. xxi. Soderunt inquit manus meas et pedes meos dinumerauerunt oia ossa mea. Que verba vt asserit Lactantius. li. iij. non de se locutus est ppheta. Sui enim rex et nunquam illa perpeusus est. spūs dei p illu[m] loquebat[ur] qui erat illa passurus post annos mille et quinquaginta. tot enim colligunt anni a dauid vsq[ue] ad cruce[m] xpi. Et Zacharias ppheta. xij. ca. dixit. Aspicient ad me que[m] cofixerunt. Et idem. xij. ca. Que sunt iste plage in medio manuu[m] tuar[um] et dicet his plagatus sum in domo eor[um] q[ui] me diligebant. i. diligere debebant.
 Secunda veritas de pia oratione vt enim refert lucas. xxij. ca. Pro crucifixorib[us] orauit dicens. pater ignosce illis q[ui] nesciunt quid faciunt. Hoc clare predixit Isaias ca. liij. Ipse inquit pro transgressoribus orauit.
 Tertia veritas de vestimentoꝝ diuisione de qua ait mattheus. xxvij. ca. Diuiserunt vestimenta eius mittentes sortes. quod a dauid ps. xxi. apertissime fuit predictum. Diuiserunt sibi vestimenta mea et super vestem meam miserunt sortem.
 Quarta veritas de flebili lamentatione. vt enim scribit mattheus. xxvij. ca. Clamauit voce magna dicens. deus deus meus quare me dereliquisti. Et de hoc predixit dauid in ps. xxi. qui ad lram intelligit de xpo vt plene dixit in sermone de passione in quadagesimali nostro.
 Quinta veritas de pretereuntiu[m] blasphematione. ait enim mattheus. Pretereuntes blasphemabant eu[m] mouentes capita sua et dicentes. salua temetipsu[m] si filius dei es descende de cruce. Hoc Jeremias ca. xx. pphetauit dicens. factus sum in derisu[m] tota die omnes subsannabant me audiu enim contumeliam multorum et terroru[m] in circuitu.
 Sexta veritas de spūs emissione vt scribit iohannis. xix et luce. xxij. Inclinato capite emisit spiritus. Et hoc vtiq[ue] sic predixit Isaias ca. liij. Tradidit in morte[m] aiam suam.
 Septima veritas

de planctu et compassione. Dictum quippe fuit
et virginem gloriose a symeone iusto ut per luce.
ij. ca. Quia ipse aiam pertransibit gladius. quod
impletum fuit dum filium unigenitum in cruce pen-
dentem amarissimis querulis defleuit. Hoc per
phetavit Jeremias. ix. ca. dicens. Vox lamen-
tationis audita est de syon. et Zacharias. xij. ca.
quod ait. Plangent cum et dolebunt super eum ut doli-
solet in morte primogeniti. Sed obstinatissi-
mi iudei pallegatas prophetias de christo intelligi
debere sua malicia negant quos tamen facile con-
vincere possumus ex verbis Rabbi moysi qui
in libro directionis populo ait. Oes prophete
non sunt locuti nisi ad dies messie. Verumtamen ne
diu contendamus cum ipsis afferamus in medium
Isaie prophete vaticinia qui de christo per generis
humani salute passuro luculentissime est lo-
cutus. Nam ca. ix. postquam predixit christum ventu-
rum deum et hominem. subdidit. Et factus est principa-
tus super humerum eius. et crucem sibi baiulando per
quam potestates aereas debellavit. et regnum suum po-
tenter intravit. Item illud luce ultimo ca. Quod por-
tavit pati christum et resurgere a mortuis. et ita in-
trare in gloriam suam. Et. liij. ca. inquit. Dne quod
credidit auditum nostro. id est passionis christi myste-
rio quod ego et alij prophete audivimus a spiritu sancto
Et brachium domini cui revelatum est quasi dicat pau-
cis. Et ascendet sicut virgultum coram eo. scilicet christus
coram deo patre. et sicut radix. scilicet sursum fructifi-
cans de terra sitienti. id est de virgine non humecta-
ta vel secundata humano semine et non est ei
spes neque decor. scilicet in passione. et vidimus eum et
non erat aspectus et desideravimus eum despectum
et novissimum virorum. virum dolorem et scientem infir-
mitatem et quasi absconditum vultus eius et despe-
ctus. scilicet pro verecundia. unde nec reputavimus eum
vere languores nostros ipse tulit et dolores nostros
ipse portavit et nos reputavimus eum quasi le-
prosum et percussum a deo et humiliatum. Ipse autem
vulneratus est propter iniquitates nostras et attritus
propter scelera. disciplina pacis nostre super eum. et li-
uore eius sanati sumus. oes nos quasi oves erra-
vimus. unusquisque in viam suam declinavit et dominus
posuit in eum iniquitatem omnium nostrum. Confundantur
itaque iudei reprobi qui passionem christi deridere
solent. et inspiciant preterea que dicta sunt quod ob
nullam aliam causam in nationes dispersi sunt cum
opprobrio abiectioe et ignominia nisi quod christum
dominum crucifixerunt. Nos vero qui christiani sumus
per effectum colamus eum qui nos participes ef-
ficiat regni celestis in quo gloriosus triumphat.

deus et homo per infinita secula seculorum. Amen.
Sermo septimus de iocundissima nati-
vitate salvatoris nostri domini iesu christi filij dei et
virginis gloriose.

Parvulus natus est

nobis et filius datus est nobis. Isaie prophete vaticinantis de christo
domino nostro verba sunt ista ca. ix. So-
nuit vox leticie in terra nostra vox exultatio-
nis advenit. Auditum est verbum suave omni
iocunditate repletum. Iesus christus filius dei
in bethleem iudee de virgine natus est. Ju-
bilate deo omnes homines mundi et laudate no-
men sanctum eius. Ad hanc spirituale habendam
leticiam invitatur cunctos sancta mater ec-
clesia que verbis utitur sancti leonis pape in
sermone de natiuitate dicentis. Salvator no-
ster hodie dilectissimi natus est gaudeamus.
Neque enim parvas est locus esse tristitie ubi na-
talis est vite que presumpto mortalitatis timo-
re ingerit nobis de promissa eternitate leticia
Nemo ab huius alacritatis participatioe se-
cernitur. una cunctis leticie communis est ratio
Quia dominus noster iesus christus mortis peccati-
que destructor sicut nullum a reatu liberum reperit
ita liberandis omnibus venit. Exultet scilicet quia
appropinquat ad palmam. Gaudeat peccator
quod invitatur ad veniam. Animus gentilis quod vo-
catur ad vitam. hec ille. Ut ergo excitentur omnia
corda et hauriamus aquas in gaudio de fon-
tibus salvatoris. In presenti sermone de sin-
gulari colendissimaque christi natiuitate dice-
mus. de qua propheta Isaias predixit Verba pro-
posita. In quibus tria principaliter contemplari debemus.
Primo christum nascentem.

Secundo virginem parturientem.

Tertio visionem apparentem.

De parvitate corporis christi et qualiter christus
assumpsit carnem de materia nobis conformi
et de humilitate ipsius nascentis respectu te-
poris loci et habitaculi. Capitulum. i.

Primo contemplari debemus christum
nascentem. in quo mente pia considera-
re licet ad hec tria.

Primo ipsius parvitatem.

Secundo conformitatem.

Tertio humilitatem.

Primo consideremus christi nascentis parvi-
tatem quod natus est huiusmodi corpus parvulum sicut ce-
teri infantes qui nascuntur. Vbi advertendum

fm theologoz doctrinā. Et corpus christi in
sua cōceptione fuit in instāti formatū z q̄tū
ad p̄fectionē mēbroz z partiū ipsius perfecte
organizatū. Dñs Grego. dicit. xvij. moraliz
Angelo nūciante z spū adueniente mox ver-
bum in vtero mox intra vterū verbū caro. Et
Aug⁹ li. de fide ad petrum. Firmissime tene z
nullatenus dubites nō carnē xp̄i sine diuini-
tate in vtero virginis fuisse conceptā priusq̄
suscipere a verbo. Et mgr̄ in. iij. di. iij. Ver-
bum nō suscepit nisi carnē formatā. Hoc at̄
fuit congruū fm Bonauē. z Tho. triplici rō-
ne. ¶ Prima est ex parte vbi assumētis qz
nō debebat verbū assumere partē hūane na-
ture sed totā. z ita carnē z aiaz que nō d̄z vni-
ri nisi carni organizate. ¶ Sc̄da rō ex parte
virtutis operantis. qz virtus diuina opat̄ mi-
raculose. hoc at̄ est miraculū q̄ femina cepit
sine viro. Ideo ad ostensionē potentie subito
formauit illud corpus qd̄ natura nō pōt nisi
successiue. ¶ Tertia rō fuit ex parte virginis
p̄cipientis que statim vt cōsensit repleta fuit
spū sc̄o z mater dei effecta. z qz m̄r dei nō erat
nisi esset deus vnitus humane nature. iō sta-
tim cū cōsensit deus hō factus est. Corpus
itaqz illud sic formatū a deo puū fuit. vt mgr̄
dic̄ q̄ obiectū oculis vix videri potuiss̄. Quā-
tū vō ad quantitātē molis nō statim p̄ductū
est sed successiue tam in vtero q̄ extra. qd̄ cō-
ueniens fuit fm Bonauen. adhuc triplici rō-
ne. ¶ Primo propter legis vniuersitatis cō-
seruationē. qz deus nō operat̄ miraculis vbi
natura pōt operari. Et qz natura poterat cor-
pus illud successiue ad p̄fectam quātitatē ad-
ducere iō nō statim ex miraculo cōpletū fuit.
¶ Sc̄da rō pp̄ fidei confirmationē vt. s. osten-
deret̄ q̄ habuit verā z nō fantastiā carnem.
¶ Tertia rō propter humilitatis z charitat̄
xp̄i cōmendationē qui pro nobis cū excelsus
deus esset tam paruulus videri voluit. Quis
nā nō miret̄ videre vagientē infantē inuolu-
tū pannis in cuna. de quo cantat ecclesia illud
Ambrosij. Vagit infans inter arta conditus
presepia mēbra p̄anis inuoluta virgo mater
alligat z manus pedesqz crura stricta cingit
fascia. Transeamus o christicole deuotiōe suc-
censi. transeamus cū pastoribus vsqz bethleē
vt inueniamus infantē blanduz affabilē piū
z totū desiderabilē. Consideremus paruitatē
que videtur z adoremus diuinitatē que latet
qm̄ vt inquit leo papa in sermone festiuitat̄

21
hodiernae. dilectissimi verus venerator est z
pius cultor qui nec de incarnatione dñi aliqd̄
falsum nec de deitate aliquid sentit indignū.
paris enim periculi est malum si in illa aut
nature nostre veritas aut paterne glorie ne-
gatur equalitas.

¶ Sc̄do cōsideremus xp̄i nascentis cōformi-
tatem. Assumpsit quidē carnē de materia no-
bis z nostre nature conformi. iuxta illud apl̄i
ad hebreos. ij. ca. Qui enī sanctificat z qui s̄a-
ctificat̄ ex vno omnes. fuit autem hoc con-
ueniens vt dicit dñs Bonauen. xij. di. iij. tri-
plici rōne. ¶ Prima rō dicitur iustificatiōis
ad seruandam rectitudinē iusticie fm Ansel-
mū vt eiusdem generis esset satisfactor z pre-
uaricator. ¶ Sc̄da ratio dicitur ostensionis.
vt ostenderet nobis dulcedo misericordie dei
qm̄ ipse dñs qui contemptus fuerat ab hoie
ipse idem humano generi vniretur in chri-
sto. ¶ Tertia ratio dicitur ordinationis. ordi-
nauit quippe deus vt totum genus humanū
deduceretur ex vno primo Adam propter re-
presentationem illius vniuersalis principij a
quo oīa sunt producta. Rōnibus ergo dictis
conueniens fuit vt xp̄s carnē sumeret ex ma-
teria ab adā deriuata. que tñ ab oī infectione
imūnis fuit eo q̄ nō fuit in Adam fm semi-
nalem rōnem cū nō fuerit cōcepta ex semine
virili sed mystico spiramie. vt dic̄ sc̄tus Tho.
iij. parte. q. xxxi. Dñs leo papa in sermone de
natiuitate inquit. Alienu quippe ab hac nati-
uitate est qd̄ de oībus legit. Memo. mund⁹
sorde nec infans cuius est vnus dici vita su-
per terrā. nihil in istam singularē natiuitatē
de carnis cōcupiscentia transijt. nihil de pct̄i
lege emanauit. hec ille. Si aut̄ quereret quare
xp̄s n̄ assumpsit Adā. R̄ndet dñs Bonauen-
tura q̄ hoc fuit pp̄ter tria. ¶ Primo pp̄ter
deum qui nō debebat assumere hoīem pctō-
rem. ¶ Sc̄do propter Adam qui nō debebat
tantū exaltari. ¶ Tertio pp̄ humanū gen⁹. qz
passio innocentis magis erat grata deo pro
redemptione eius q̄ hominis peccatoris.
¶ Tertio cōsideremus xp̄i nascentis humili-
tatē. Sicut enī hūilis in forma serui dignat⁹
est apparere. ita rex iste angeloz z hoīm dñs
humilit̄ nasci voluit. Et hoc triplici respectu.
¶ Primo respectu temporis.
¶ Secundo respectu loci.
¶ Tertio respectu habitaculi.
¶ Primo nat⁹ est xp̄s hūiliter respectu t̄p̄is.

q. s. tpe descriptionis vniuersi orbis. qñ vt lu-
cas refert ca. ij. Exijt edictū a cesare augusto
vt descriptio hmoi fieret. hic Cesar augustus
octavianus fuit qui fm Suetoniū in libro de
duodecim cesaribus et Entropiū natus est in
velletrano oppido de clarissima familia octa-
uioꝝ in die illo quo Rome in curia agebat d
piuratiōe catilline octauo kl as septēbus pau-
lo ante ortum solis Marco tullio Licrone et
Bayo antonio psulibus. Ex patre Octauio
senatore et matre Accia nepte iulij cesaris ge-
nita ex iulia sorore que nupserat lucio balbo.
Hic fz horosiu Entropiū Plutarci in libro
de vita et obitu Licronis. Et in libro de vita
et obitu Marci antonij. Et Senecā in primo
li. de questionibus naturalibus. Occiso iulio
cesare auūculo eius et patre p adoptionem cū
ipsum in testamento reliquerit heredem ab
Apollonia vbi vacabat studijs lraz reuersus
est. Et vt inquit plinius li. ij. de naturali histo-
ria. Cū vrbē intraret apparuerunt stelle circa
solem in modū corone posite. Regnauit fm
Suetoniū et Entropiū ānis quinquaginta sex.
duodecim cū Marco antonio et marco lepidio
Et quadragintaquatuor per se. Sedatis autē
oibus bellis orbem totū suo subegit imperio
cunctis inimicis et turbatoribus romanorum
deuictis. Et vt refert Solinus in libro de mi-
rabilibus mundi Tempus eius solū repertū
est quo plurimū cessauerūt arma et floruerūt
ingenia. In diebus quidē illis inuenti sunt in
vrbe viri clarissimi. Oratius. Flaccus. Virgi-
lius. Ouidius. Mader. Catullus veronensis
Propertius. Terenti⁹. Varro. Marcus tul-
lius cicero. Apollodorus. Valerius maxim⁹.
Salustius. et alij. Anno igi octauiani augusti
quadagesimoscdo. Et ab vrbe cōdita septin-
gentesimo quinquagesimoscdo. natus est xps
iclus. Voluit enī Cesar augustus vniuerso p
fidens orbi scire qñt prouincie quot ciuitates
quot castra quot ville quot hoies essent in to-
to orbe. Et vt scribit Eusebius in libro d tpi-
bus. factus est rome census. Et inuenta sunt
in vrbe trecenta et septuaginta milia ciuū ro-
manoꝝ. Scdm Xo mgrm in historia schola-
stica. Iussu cesaris factus est vt oēs hoies ad
vrbe vñ traherent originē pgerent et quilibet
denariū argenteū qui valebat decem nūmos
vsuales. vñ et denarius dicebat p̄sidi prouin-
cie traderet vt se subditum vnusq; romano
imperio profiteret. Nam et nūmus imaginē

preferbat cesaris et subscriptionez nominis.
dicebatur autē professio et descriptio sed diuer-
sa consideratione. Professio dicebat qz quili-
bet qñ reddebat censū p̄sidi prouincie pone-
bat denariū super caput suū et proprio ore p-
fitebatur se fore subditū Romano imperio.
Dñ dicebatur professio. i. proprio ore confessio. et
fiebatur hoc coram oī populo. Descriptio autē
dicebatur qz numerus eorum qui censum ca-
pitis ferebant certo determinabatur numero
et redigebatur in scriptis. Et ergo dicit sanctus
Tho. iij. parte. q. xxxv. Quia xps venerat nos
in statum libertatis reducere de statu seruitu-
tis. Ideo sicut mortalitatez nrām suscepit vt
nos ad vitam reduceret. Ita fm Beddam eo
tpe dignatus est incarnari quo mor natus cē-
sus cesaris describeretur atq; ob nostri deli-
berationem ipse seruitio subderetur. Et vt
Grego. inquit in omelia. Māscituro dño mū-
dus describitur quia ille apparebat in carne
qui electos suos ascriberet in eternitate.
¶ Secundo xps humiliter natus est respectu
loci qz in bethleē. Sicut scriptum fuerat Adi-
chee. v. ca. Et tu bethleem effrata paruula es
in militibus iuda. Ex te mihi egredietur dux
qui sit dñator in israel et egressus eius ab ini-
tuo a diebus eternitatis. In bethleē ergo xps
natus est. vt dicit sc̄tus Tho. iij. parte. q. xxxv
quia factus est ex semine dauid secundum car-
nē cui facta fuerat promissio specialis de xpo
Et ideo in bethleem de qua natus fuit dauid
nasci voluit vt ex ipso loco promissio ei facta
impleta ostenderet. et hoc designat euāgelista
dicens de ioseph eo q; esset d̄ domo et familia
dauid. Addit Grego. in omelia ratōez mysti-
cam dicens. Bethleem quippe domus panis
interpretatur. ipse namq; est qui ait. Ego sum
panis viuus q; de celo descendi. Locus ergo i
quo xps nascit̄ domus panis añ vocatus ē qz
futurū p̄fecto erat vt ille ibi per materiā car-
nis appareret qui electoꝝ mentes in eterna
sacietate reficert. Si at̄ aliquis quereret. Cur
nō hierosolimis aut Rome natus fuerit. Rñ-
det sc̄tus Tho. Et sicut dauid in bethleē nat⁹
ē ita et hierusalē elegit. vt i ea sedē regni cōsti-
tueret et tēplū dei ibi edificaret. Et sic hierl'm
esset sicut ciuitas regalis et sacerdotalis. Sacer-
dotium autē xpi et eius regnū precipue consū-
matū est in eius passione. Et iō cōuenienter
elegit bethleē natiuitati et hierosolymā passi-
oni totāq; p hoc hoim gloriā cōfutanit qui i

superbiam eleuantur si ex nobilibus ciuita-
 tibus originē ducāt. Xps in ciuitate ignobili
 nasci voluit ex nobili opprobriū pati. De ro-
 ma vero dicitur in quodā sermone Ephesini
 concilij. Si maximā romā elegisset ciuitatez
 propter potentiā ciuiū mutationē orbis ter-
 rarū putarent. Si filius fuisset imperatoris
 potestati utilitatē ascriberent. Sed vt diuini-
 tas cognosceretur orbē transformasse terraz
 pauperculā elegit matrē pauperiorē patriaz.
 Elegit autē deus infirma mundi vt cōfundat
 fortia. Et ideo vt suā potestātē magis osten-
 deret in ipsa roma que caput orbis erat statu-
 it caput ecclesie seu in signū perfecte victorie
 vt exinde fides deriuaretur ad vniuersū mū-
 dum fm q̄ prophetauerat Isaias ca. xvi. di-
 cens. Ciuitatē sublimē humiliabit et cōculca-
 bit eā pes pauperis. i. xpi gressus egenoz. i.
 apostolorū petri et pauli.

¶ Tertio xps similiter natus est respectu ha-
 bitaculi. Nam pfectus a nazareth ioseph cū
 virgine gloriosa in bethleē quia pauperes erāt
 inuenire nō potuerūt hospitium. Sed vt ma-
 gister dicit i historia scholastica. diuertere ad
 diuersorū. Erat enī inter duas domos operi-
 mentū habens sub quo ciues ad colloquendū
 vel ad cōuiescendū diebus octij vel pro acris i-
 temperie diuertebant vbi forte ioseph aia-
 libus suis boui et asino presepiū fecerat. vel s̄z
 quosdā cū rustici ad forū veniebāt aialia sua
 ibidē ligabant. Et ideo ibi presepe constru-
 tum erat. Quā humilis erat habitatio illa de
 qua hiero⁹ ad Adarcellā de vrbe secedenduz
 ita scribit. Quo sermone qua voce speluncaz
 tibi saluatoris exponā. Et illud presepe in quo
 infantulus vagijt silentio magis q̄ infimo
 sermone honorandū est. Vbi sunt late porti-
 cus. vbi aurata laquearia. vbi domus damna-
 toz penis et miseroz labore vestite. vbi instar
 palacij extructe basilice vt vile corpusculū ho-
 minis preciosius inambulet et quasi mundo
 quicq̄ nō possit esse ornatius tecta sua magis
 velit aspiciere q̄ celū. bethleē. Ecce in hoc par-
 uo terre foramine celoz conditor natus est.
 Hic inuolutus pannis. hic visus a pasto. ibi
 hic demonstratus a stella. hic adoratus a ma-
 gis. Et in epistola ad Eustochiū ait. Ille cui⁹
 pugillo mundus concludit presepis continet
 angustia. O mira circa nos pietas iesu bene-
 dicti. O charitas inaudita. O humilitas in-
 carnati dei. nascit̄ byemali tpe et nō est illi loc⁹

in diuersorio. inuoluit̄ pannis et a sola matre
 benedicta et ioseph suscipit. Surre cito fidelis
 aia. ingredere operimentū illud. vagientē in-
 fantem audacter alloquere. dic ei audienti be-
 niuolo. O rex regū et vniuerse cōditor creatu-
 re. vis ne te simul cū matre et ioseph ad meaz
 domū recipiā vis vt aureā fasciā ad te dese-
 ram. vis ornamenta et preciosa iocalia tibi tra-
 dam. vis vt famulos et ancillarū ad obsequen-
 dum turbā adducā. vis vt matri que peperit
 delicata cibaria preparez. Vis vt cuiuscunq̄
 generis musicoz peritos modulatores et ma-
 gistros aduocē. et similia. Statim audies illuz
 respondentē tibi. Non propter tpalia veni n̄
 ista mihi sunt grata. Sed si mihi placere cu-
 pis o aia mea imagine isignita largire mihi
 peccata tua atq̄ delicta. da mihi cōpunctōez
 da mihi lachrymas. da mihi puerionē et emē-
 dationē. descendi de celo vt homo factus pro
 peccatis hoīum satisficiam. Triginta tribus
 annis laborabo sudabo cruciabor fame et siti
 vsq̄quo affigar. patibulo crucis. Reuertere
 ad me o peccatrix aia et ego suscipiā pondus
 peccatoz tuoz pro quibus patri meo debitū
 soluā. Non enī veni vocare iustos sed pecca-
 tores quos meis laboribus et proprio sangui-
 ne redimere sum paratus.

¶ De priuilegijs virginis parturientis que
 peperit xpm sine corruptione. et absq̄ dolore
 et suo lacte nutriuit. Capitulum. ij.

¶ Secundo contemplari debemus de na-
 tiuitate xpi virginē parturientē. Data
 sunt quippe diuinitas virgini sanctissime in
 suo partu tria priuilegia.

Primum dicitur doloris immunitas.

Secundum virginitatis integritas.

Tertium vberum fecunditas.

¶ Primum priuilegiū exhibitū virgini in suo
 felicissimo partu dicitur doloris immunitas
 peperit nāq̄ filiū sine dolore et cū maxima io-
 cunditate. Sicut predixerat Isaias. xxxv. ca.
 Germinans germinabit sicut liliū et exulta-
 bit letabunda. Nec audiendi sunt illi qui di-
 cunt obstetrices fuisse ad obsequiū virginis.
 q̄ hiero⁹ aduersus helindium ait. Nulla ibi
 obstetrix fuit nulla mulserulaz sedulitas in-
 tercessit. Et mater et obstetrix fuit. pannis in-
 quit inuoluit infantē et posuit in presepio. Que
 snia Apocriphozū deliramenta conuinct.

¶ Secūm priuilegiū virginis parturientis fu-
 it virginitatis integritas. fuit enim in partu

virgo q̄ filium peperit remanēte clauso clau-
stro pudoris. Vñ Aug⁹ in sermone qui legit̄
in vigilia epiphanie ait. Qui natus est primo
sine matre in celis hodie natus est sine patre
in terris. O miracula. o prodigia fratres cha-
rissimi. nature iura mutant̄ in hoīe. deus na-
scit̄. virgo sine viro grauidat̄. Ador̄ viri nesci
am sermo dei maritat̄. Simul facta est mater
et virgo m̄ facta sed incorrupta. virgo habēs
filiū nesciēs virū. Semp̄ clausa sed nō infecū-
da. Et in alio sermone qui incipit. Castissimū
marie virginis vter̄. Augustin⁹ inducit vir-
ginē sic loquentē. Porta facta sum celi ianua
facta sum filio dei. Illi facta suz ianua clausa
q̄ post suā resurrectionē ingressus est p̄ ostia
clausa. Oritur tñ hic difficultas. Quia gre-
gorius in omelia in octaua pasce ait p̄ hoc q̄
ianuis clausis ad discipulos post resurrectio-
nem intrauit dñs ostendit corp⁹ suū esse eius-
dem nature et alterius glorie. Et sic per ostia
clausa transire videt̄ ad gloriā corporis ptine-
re. Corpus aut̄ xp̄i in sua natiuitate non fuit
gloriosū sed passibile habens similitudinē car-
nis pct̄i vt Apl̄s dicit ad Romanos. viij. Nō
ergo videt̄ q̄ exiuit p̄ virginis vterū clausus.
Insuper nihil in illa sancta natiuitate xp̄i esse
debit per qd̄ corpus eius fantasticū appare-
ret. Sed p̄ clausa transire nō videt̄ conuenire
vero corpori sed fantastico. eo q̄ duo corpora
simul esse nō possunt. Non ergo debuit ex ma-
tris vtero clauso corp⁹ xp̄i p̄dīre. ¶ Rūdet
hic sanctus Th̄o. in. iij. parte. q. xxviii. Q̄ qui-
dam dixerunt xp̄m in sua natiuitate subtilita-
tis dotem assumpsisse qñ exiuit de clauso vir-
ginis vtero et dotem agilitatis qñ ambulauit
ficcis pedibus supra mare. Sed melius dicen-
dum est q̄ oīa ista facta sunt miraculose p̄ vir-
tutē diuinā. Vnde Aug⁹ dicit super ioānem
Adoli corporis vbi diuinitas. erat ostia clau-
sa nō obsteterunt. Ille quippe nō eis apertis
intrare potuit quo nascente virginitas m̄ris
inviolata permansit. Et dionysius dicit in q̄-
dam. epl̄a. q̄ xp̄s sup̄ hoīem opabatur ea que
sunt hoīs et hoc demonstrat virgo supernatu-
raliter concipiens et aqua instabilis terrenoz
pedū sustinens grauitatē. Q̄ autē obijciebat̄
q̄ transire p̄ clausa nō cōuenit corpi vero. Di-
cendo q̄ ita voluit xp̄us veritatē sui corporis
demonstrare q̄ ēt simul eius diuinitas decla-
raretur. Et ideo p̄miscuit ima humilib⁹. Vñ
vt corpus eius verum ostenderet nascitur ex

femina. Sed vt eius diuinitas innotesceret
nascit̄ ex virgine. Talis enī partus decet deuz
vt Ambrosius dicit in hymno natiuitatis.

¶ Tertiuū p̄uilegiū virginis parturiētis xp̄m
fuit vberū fecūditas. Ex miraculo quippe fa-
ctū est vt virginis vbera lacte quo infantulū
aleret replerent. Vb qd̄ eccl̄a cantat. Facentē
in presepio sola virgo lactabat vberē de celo
pleno. Excita cor tuū o fidelis aīa et mente sol-
licita ad locū natiuitatis p̄ficiscere. Contem-
plare ibi virginē oī s̄ctitate oī virtute oī de-
niqz venustate decorā. Inspice mentis oculis
media nocte dū partus tempus instaret illaz
orantē lachrymantē p̄ deuotiōe et exultantē
in deo saluari suo. Et cū sūma iocunditate su-
pra fenū absqz dolore absqz corruptiōe vt p̄
diximus filium parere vagientē. Illū statim
vt natus est adorat. Vnde eccl̄a dicit. virgo
quem genuit adorauit. O si possemus audire
verba siue corporis siue mentis ipsius virginis
in qua lumen gr̄e refulgebat p̄fecto simul cū
ipsa totis viribus gr̄as diceremus altissimo
deo. Poderat virgo illa iacenti filio sup̄ fenū
dicere. O deus meus et oīm conditor rerū. O
angeloz et hoīm gloria. O immortalis et sem-
piterne rex celi et terre adoro te humili cor-
de et b̄ndico tibi qui vt saluū faceres populuz
tuū de me hodie verus hō nasci dignatus es
factus es mihi filius fm̄ assūptā naturā que
pater sibi coequalē genuit ab eterno. Suscipi-
am te reuerenter et dulciter amplexabor. Nō
deero infantia tuā fouere et in quib⁹ valco ti-
bi necessaria ministrare. P̄dascā te lacte meo
et pauperculis pannis inuoluā. Leuabat eū et
inter sacra vbera cōstringebat. Collachrymā
tibus oculis caput sanctissimū et faciē deoscu-
labat. et mēbra pannis inuoluta fascia stricta
cingebat. indeqz ad presepiū reclinabat. vnge-
bat cor illud virgineū balsamo et melle incre-
dibilis gaudij dū tanta miracula experiebat̄.
Sed humilitatē paupertatē et penalitatē filij
plorātis aīo voluēs gaudiū vertebat in luctū
¶ De pastorū electione quibus natiuitas
xp̄i ē ostēsa ab angelis et de fide ac deuotione
illorum erga xp̄m natum. Capitulū. iij.

¶ Tertio contemplari debemus in hac san-
cta natiuitate xp̄i visionem apparentēz
qz apparuit angelus dñi de celo pastorib⁹ cuz
ingenti lumine dixitqz illis. Ecce euangelizo
vobis gaudiū magnū quod erit omni populo
quia natus est nobis hodie saluator qui ē xp̄s

Dñs. Et cum eo visi sunt plures angeli qui dicebāt. Gloria in altissimis deo et in terra pax hominibus bone voluntatis. Vbi tria considerare debemus.

- Primum est pastorum electio.
- Secundum pastorum instructio.
- Tertium pastorum fides et deuotio.

¶ Primum quod considerare debemus est pastorum electio. Ipsos quidem elegit deus ut eis filij sui natiuitas reuelaret. Inquit lucas ca. ij. Pastores erant in regione eadem vigilantes et custodientes vigilias noctis supra gregem suū. Ados quidem fuit antiquis s̄m aliquos in vtroq; solstitio. s. h̄yemali et estiuāli custodire vigilias noctis ita q̄ sollicitē vigilabant et hoc propter venerationē et reuerentiā solis cui antiquitus propter suā claritatem fiebat magna veneratio. que mos forte inoleuerat apud iudeos ex vsu cobabitantiū. Erant itaq; isti pastores iuxta bethleem vno miliario. Et nocte media vigilantes viderunt celestes nunciū annunciantē eis xp̄i natiuitatē. Voluit antez xp̄s ad hoc pastores eligere. **¶** Primo vt illis tanq̄ puris atq; simplicibus maior fides adhiberetur. Nam s̄m Ambrosium simplicitas nec noua fingere nec audita nouit mutare. **¶** Secūdo vt superbiā reprimeret hominū elatoꝝ. Quare et xp̄s dicebat. matth. xi. Cōfitebor tibi pater dñe celi et terre qui abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et reuelasti ea paruulis. Hinc et Crisostomus dicit. Angelus manifestans xp̄i natiuitatem non iuit hierosolimaz non requisit scribas et phariseos. Erant enim corrupti et pre inuidia cruciabantur. Sed pastores erant sinceri antiquam conuersationem patriarcharum et moysi colentes. **¶** Tertio voluit xp̄s natiuitatem suā pastoribus manifestari vt se pastore ostenderet. Vnde Bedda bene inquit. Nato dño pastores supra gregem vigilant. Ille enim natus est qui dicit. Ego sum pastor bonus. Sed et t̄pus iminebat q̄ idē pastor oues suas q̄ disperse errabant ad vite pascua reuocaret. **¶** Secundum quod considerare debemus est pastorum instructio de qua sequitur lucas in euangelio. Ecce angelus dñi astitit iuxta illos. Rationabiliter factū est vt angelus natiuitatem dñi nunciaret qz homines per xp̄m ad angelorum societatem sunt perducendi. In apparitione autem illa lumen refulsit et claritas dei. id est diuina virtute facta. Et vt iquit

Bedda. Nunq̄ in tota veteris testamēti serie reperimus angelos qui tam sedule apparere patribus cum lumine apparuisse. Sed hoc priuilegium huic tempore recte est seruatum qñ ortum est in tenebris lumē rectis corde. Ad hanc insolitā dignāq; visionem pastores timuerūt timore magno. quibus dixit angelus. nolite timere. deinde instruxit eos de sacramento natiuitatis xp̄i. Ecce inquit. i. certe euangelizo vobis. i. nunciū bonuz porto. gaudium magnū quod erit oī populo. s. tam peregrinantibus in mundo q̄ patientibus in limbo q̄ etiam regnantibus in celo quia nat⁹ est vobis hodie saluator. vobis. s. hominibus indigentibus. non angelis vel quia nō indigēt sicut boni vel qz non possunt redimi sicut mali. Et dixit hodie. i. isto tpe. Non enim erat dies eo modo quo vsitato noie diem vocamus. Subdidit angelus. Et hoc vobis signū. Inuenietis infantem inuolutū pannis et positū in presepio. In quibus verbis significauit de xp̄o tria. **¶** Primo puritatē et innocentias contra luxuriam quia dixit infantem qui agnus erat sine macula. **¶** Secūdo paupertatē et indigentiaz contra auariciā quia dicit pannis inuolutus. **¶** Tertio humilitatē et obedientiā cōtra superbiam. qz dicit positū in presepio. Et facta est cum angelo multitudo militie celestis exercitus vt natiuitas dñi sit magis credibilis et de ipsa iam nullus dubitet sed totū diuulgetur p orbem. Vnde Bedda inquit. Ne parua vnius angeli videret auctoritas postq̄ vnus sacramentū noue natiuitatis edocuit statim celestium agminū multitudo affuit. Et vt idem Bedda refert. Multitudo illa celestis militie in laudē creatoris prorupit vt et xp̄o deuotionem impendant et nos suo instruat exemplo vt de receptis beneficijs gratias deo psoluamus. Dicebāt ergo. Gloria in altissimis deo et in terra pax hoibus bone voluntatis. Vbi Bedda ait. Optant pacē hoibus qz quos infirmos et abiectos despexerant. nascēte in carne dño iam socios venerant. Quibus autem hoibus pacē poscūt exponūt ipsi dicentes bone voluntatis. s. qui suscipiūt natū xp̄m. nō enī est pax impijs sed pax multa diligentibus nomen dñi. **¶** Tertium quod considerare debemus est pastorum fides et deuotio. Ipsi postq̄ angeli discessere in celum loquebant ad inuicem. Transcramus vsq; ad bethleem et videamus hoc verbū quod factū est. et dñs ostendit

nobis. Naturale quippe est q̄ homo bonū dī
ligat q̄ sicut primū obiectū intellectus est ve
rum. ita propriū obiectum voluntatis est bo
num. Quia ergo vna queq; potentia appetit
suū obiectū. hinc est q̄ voluntas naturaliter
bonū appetit. Illud autē qd̄ naturaliter appe
titur a potentia si sit presens ipsam delectat.
Si vō sit absens possibile tñ haberi poten
tia mouetur ad ipsum habendū. Homo igit̄
bonū diligens qñ sibi presens est in ipso dele
ctatur. O stensū autē si sit absens inquit qñ
sperat ipsum habendum. Quia ergo angeli
nunciauerūt pastoribus bonū maximū xpm̄
natū. Et ostenderūt vbi erat reperiēdus quia
in bethleem. Ipsi solliciti moti sunt querere
et inuenire eum. In quo relucet eorū magnani
mitas et strenuitas q̄ non horrore noctis nec
damno ouilis sui qd̄ solū relinquerent retra
hant ab inquisitione saluatoris iam nati. Et
fide maxima ac deuotione dicunt. videamus
hoc verbum. i. dei filiū incarnatū qui pro no
bis factus est homo. Et vt inquit Bedda nō
dixerūt videamus puerū sed verbū qd̄ factū
est. i. verbum qd̄ semp erat quō p̄ nobis caro
factum est. Et venerūt festinantes et inuene
runt sicut dictū est ad illos. Origenes hic ait.
Inuenerunt mariam que illū fudit in partu et io
seph dispensatorē ortus dñici et infantē posi
tum in presepio. videntes autē cognouerunt de
verbo qd̄ dictū erat illis de puero hoc. i. intel
lexerūt illum puerum esse verbum vel filium
dei. vel videntes humanitatē cognouerūt di
uinitatem. Et oēs qui audierunt mirati sunt
de his que dicta erant a pastoribus ad ipsos
Blosa super isto passu dicit. non solum mira
bantur de incarnatiōis mysterio. sed etiaz de
tanta pastorum attestatiōe que fingere inau
dita nescirent. sed simplici facundia vera pre
dicabāt. Maria autē modesta et taciturna mā
suetā et hūilis conseruabat oia verba hec et cō
ferens in corde suo. pastores vero reuersi sūt
ad gregē laudātes et glorificātes deū. Eū qui
bus et nos pro tam amplissimo munere iā su
scepto gratias quas possumus referamus pi
ssimo saluatori qui nō iam in presepio sed in
uenitur coronatus in celis quem adorant om
nes angeli ceteriq; beati qui sit in eternum be
nedictus. Amen.

¶ Sermo octauus de memoria christi circū
cisi et de nomine ipsius atq; de sanguinis ef
fusione.

Consummati sunt dies

octo vt circūcideretur puer. Scribū
tur hec verba originaliter luce. ij. ca.
Et in euāgelio presentis solēnitatis. Postq̄
natus est xps multa die octaua erga ipsū in
fantulū gesta fuere memorie digna. In qua
libet enim etate labore et passioibus plurimis
attritus. ostendit nobis exuberantissimā cha
ritatem suā. Neq; illi satis erat statuto tem
pore pro salute humani generis crucis igno
miniose ferre supplicium. Quinimo. ab vtero
virginis gloriose vsq; ad extremū vite corp⁹
illud preciosissimū varijs penis cruciatibusq;
submit. Hodierna vero die fm̄ antiquā iu
deorum traditionē nō sine doloris acerbitate
circūciscus est. Et sicut peccator videri voluit
qui ab oī labe et cōtagione mūdissimus vene
rat in suo sanguine peccatores lauare. Qua d̄
re statuit sancta mater ecclesia diem istum a
cunctis fidelibus solēniter celebrari. Nos ve
ro vt xpi circūcisi sacramentū oibus innotē
scat. de ipso in presenti sermone dicemus. In
quo tria mysteria erunt cōtemplanda.

Primum dicitur circūcisionis.

Secundum vocationis vel nominationis.

Tertium effusionis.

¶ De circūcisione q̄ congrua instituta fuit et
de determinatione illius. et quare xps voluit
circūcidi.

Capitulum. i.

Primum mysteriū cōtemplandū dicitur cir
cūcisionis. vbi pro clarioze intelligentia
dicendorum de xpo qui circūcidi voluit. Ad
hoc de circūcisione tria erunt elucidanda.

Primum est illius institutio.

Secundum determinatio.

Tertium subiectio.

¶ Primum de circūcisione elucidandum est
illius institutio. Et hic perscrutari libet quali
ter circūcisionis sacramentū cōuenienter in
stitutū est et hoc triplici respectu.

Primo respectu cause.

Secundo respectu sexus.

Tertio respectu persone.

¶ Primo circūcisio cōuenienter instituta est
respectu cause. quare instituta fuit. Vt enim
colligit̄ ex dictis Hugonis in li. de sacramen
tis. et magistri sniarum in. iij. di. i. Et Alexan
dri de ales in. iij. volumine sūme. Triplex fu
it causa potissima vt circūcisio institueretur.
¶ Præ dicitur distinctiōis vt. s. distinguere

populus fidelis de quo xps nascitur erat ab alijs infidelibus et ydolatrijs. qz vt Aug⁹ in q^o li. v. de ci. dei. ca. xij. Illo tpe oēs gentes excepta vna populi hebreoz deos falsos colebāt et nō deo victimas sed demonijs imolabant. Et si obijceret q^o anteqz daret circūcisio crāt fideles et infideles. ergo añ circūcisio instituēda erat. Rñdere possumus fm sctm Tho. in suo. iij. q^o ex corruptione pcti originalis humanū genus circa tpa abrahe vsqz ad profundissimū pctōz venerat. s. infidelitatē qz tunc icēpisse fert ydolatria et vitiū turpissimū q^o natura; vt pz de Sodoma et gomorra. ¶ Scda cā quare circūcisio fuit instituta dī oppositio nis vt. s. esset remediū oppositū originali peccato. qd quidē circūcisio representabat q̄stū ad cām que erat ipsa propagatio libidinosa. Ideo fiebat in mēbro deserviente generatiōi q̄stū ad processū circularē qz fm Anselmū p^omo persona corrūpit nām deinde nā corrūpit psonā. Et q̄stū ad effectum qui est concupiscentia. Ideo pellicula proieciabatur. Et si diceret q^o añ institutionē circūcisionis hūanū genus originali pctō erat obnoxii. ergo circūcisio ante fuisset instituenda. Dicere possum⁹ fm Hugonē li. de sacramentis. q^o in qualibz lege benignitas dei humano generi de oportunis remedijs q̄ originale peccatū prouidit: In lege siquidē nature fuerunt tria remedia. P^omo oblatio que cepit ab Abel et durauit vsqz ad diluuiū. de q^o dī Genes. iij. ca. Abel obtulit de primogenitis. Scdm remediū fuit sacrificatō et durauit a Noe vsqz ad Abrahā Tertiū fuit decimatio. de qua Genesis. xiiij. ca. Abraham dedit Melchisedech decimas. In lege scripture remediū q̄ originale fuit circūcisio. que licet tpe abrahe et legis nature ceperit. tñ tpe moyli fuit pmulgata. In lege No grē est sacramētū baptismi. ¶ Tertia rō quare instituta fuit circūcisio dī significatio nis. vt enī dicit sctūs Tho. in. iij. Habet circūcisio mysticam significationē. Nam fm intellectū moralē significabat castitatē seruandā. fm intellectū allegoricū significabat purgationē peccatorū per xpm futuram. Scdm intellectū anagogicū significabat depositōez corruptibilitatis carnis et sanguinis in resurrectione. ¶ Scdo circūcisio est cōuenienter instituta respectu sexus. qz ordinauit deus vt masculi circūciderent non mulieres. Rñō No multiplex est fm Alexandrū. Et prima est mē

29
bri deficientia. qz mulieres nō hnt mēbrū ad circūcisionē dispositū. Scda rō est distinctio nis sufficientia. qz populus fidelis ab infideli sufficienter distinguebat per viros. qz vir caput est mulieris. sicut patet. xxxij. q. v. ca. cum caput. Tertia rō est pcti independētia. qz peccatū originale nō dependet a muliere causaliter licet occasionaliter. Nam q̄uis transgressio a femina ceperit. tñ transfusionis pcti originalis cā nō fuit ipsa sed vir. qz si vir nō peccasset originale transfusū nō fuisset. ¶ Tercio circūcisio cōuenienter instituta est respectu p sone. Indicta quippe fuit abrahe dū erat annoz nonagintanouē. vt scribit Genesis. xvij. ca. Diligebat quidē deus abrahā maxime pp tria. P^omo ppter fidē. qz vt scribit Genes. xv. ca. Credidit abrahā deo et reputatū est ei ad iusticiā. Scdo ppter hospitalitatē. qz valde hospitalis fuit. Dñ Hiero⁹ ad palmachiū inquit. Diues erat abraham auro argento pecore possessione multāqz familiā habebat. ita vt ad subitū nunciū armare posset exercitum iuuenibus electū. tñ post crebrū hospitalitatis officiū dum hoies nō recusat suscipere meruit deū. Tercio diligebat deus abrahā pp obedientiā. fuit equidē promptissimus ad obediendū deo cum sibi filium imolari precepit. vt patet Genesis. xxij. ca.

¶ Secundum elucidandum de circūcisione est eius determinatio que considerari habet q̄stū ad tria.

P^omo q̄stū ad diem.

Secundo q̄stū ad instrumentum.

Tercio q̄stū ad finem.

¶ P^omo considerare habemus determinationē circūcisionis q̄stū ad diem. dī enī Genesis. xvij. ca. Infans octo diez circūcides in vobis. Vbi sctūs Tho. dicit. q^o octauus dies erat de necessitate circūcisionis q̄stū ad obligationē pcepti ita q^o re⁹ transgressiōis erat q^o illud tps nō obseruabat. sed nō erat de necessitate eius q̄stū ad efficaciam sacri. qz etiā in alio tpe circūcisio facta suū effectū sacramentalē habebat. sicut ē accidit ministrantibus nra sacra qui seruant materiā et formā debita; et omittunt aliud de ritu ad solēnitatē sacri ab ecclesia instituto. Sed h plures difficultates oriuntur. P^oma est an si octaua dies fuisset dies sabbati in quo pcepta erat quies ab opibus exterioribus fuisset licitum facere circūcisionē. Rñdet sctūs Tho. q^o sic. qz circūcisio nō

erat op⁹ purè corporale. sed sacramentū legis
sicut ⁊ sacrificia que in sabbato offerri licebat
Et iō xps dicebat ioānis. vii. ca. Circūcisionē
accepit homo in sabbato ⁊ nō soluit lex moy-
si. Scda difficultas qz illi qui vagati sūt in de-
serto nō fuerūt octaua die circūcisi sed post-
ea tpe Josue in galgalis. vt dī Josue. v. ca. ⁊
tū illis profuit circūcisio. Ad hoc dicūt docto-
res qz cū illis fuit dispensatū propter necessi-
tate qz nesciebant qn castra mouenda erant q
mouebant fm q mouebat ⁊ cleuabat nubes
de tabernaculo. vt scribit Numeri. ix. ca. In-
super nō erat necesse eos tunc aliqd signū di-
stinctionis habere vt damascen⁹ dicit qn se-
orsū ab alijs hoibus habitabant. Tertia diffi-
cultas an imminente mortis articulo licitū fu-
isset ante octauū diē circūcisionē facere. Ad
quod respondemus qz mgr videtur sentire in
littera qz licebat imminente mortis articulo diē
preuenire. Quidā vō dicunt sequentes Hu-
gonem in libro de sacramentis. qz nō erat ne-
cessitas diem preueniendi. qz illis qui añ octa-
uam diem moriebant valebat ad salutē reme-
dium quod ante circūcisionē fuerat qd ad h
efficaciam habebat. Et hoc confirmant p iu-
deos qui nunc sunt qui nunqz ante octauum
diem circūcidunt. Quarta difficultas quare
institutū fuit vt infantes die octaua circūci-
derent. Et ad hoc pōt triplex rō assignari.

Prima penes intellectum litteralem.

Secunda penes intellectum anagogicum.

Tertia penes intellectum tropologicum.

¶ Prima ratio sumit penes intellectū histo-
ricū siue litteralē. Nam sicut dicit Rabi moy-
ses maximus philosophus ⁊ theologus apud
iudeos. Puer in septē diebus tam tener ad-
huc est qz si existeret in vtero matris. in octa-
ua aut fortificatur ⁊ solidatur. Et ideo vt diē
noluit dñs paruulos ante octauā diem circū-
cidi. ne ob nimia teneritudinē nimiu lederentur.
Vltra vō octauum noluit circūcisionem
elongari propter tres causas. Prima vt peri-
culum euitet ne. s. si nimiu differret sine cir-
cūcisione eos mori contingeret. Scda vt dolo-
ri paruulorū pvideat cū enim in circūcisione
maximus sit dolor voluit pueros dñs circūci-
di dum adhuc parua imaginationē habent
vt minorē dolorē sentiret. Tertia vt parentū
tristitie consulat. Mā cū ex circūcisione pleriqz
morerent si circūciderent iā magni exinde ma-
ior dolor esset parentib⁹ qz si morerent hñtes

tantū octo dies. ¶ Secunda rō sumit penes
intellectū anagogicum siue celestem. Siebat g
circūcisio die octaua vt daretur intelligi qz in
octaua resurrectionis ab oī pena ⁊ miseria cir-
cūcidemur. Et fm hoc octo dies erūt octo eta-
tes. Prima ab Adā vsqz ad noe. Scda a noe
vsqz ad abrahā. Tertia ab abrahā vsqz ad
moysen. Quarta a moyse vsqz ad dauid. Qui-
ta a dauid vsqz ad xpm. Sexta a xpo vsqz ad
finem mundi. Septima morientiu. Octaua
resurgentiu. ¶ Tertia ratio sumitur penes in-
tellectum tropologicū siue moralem. Et fm h
octo dies possunt accipi pro octo conditioni-
bus que requirunt vt aīa peccatrix circūcida-
tur ⁊ grata sit deo. Primum itaqz dies est pri-
ma conditio que est cognitio peccati. Nisi enī
peccator suā infirmitatē cognoscat nūqz ad
penitentie medicinā venire curabit. Ideo in-
quit Seneca ad Lucillū. Non est extrinsecus
malum nostrū intra nos estā viscerib⁹ ipsis
sedet. Ideo difficulter ad sanitatem venimus
qz nos egrotare nescimus. Et Augusti. super
psalmo. Nemo ait est sanabilior eo qui sibi sa-
nus videtur. Minc dauid in ps. l. dicebat. In-
quitatē meam ego cognosco. Scda dies est p-
positū deserendi malum ⁊ faciendū bonū. qd
notatur in filio prodigo qui dixit. Surgaz ⁊
ibo ad patrem meū. Tertia dies est tertia con-
ditio. s. pudor de peccato. vt homo de suis ma-
lis erubescat. Quarta dies est timor d futuro
iudicio. Quinta contritio siue dolor de peccatis.
Sexta est confessio loco ⁊ tpe. Septima spes
venie. non enī sufficiunt precedentia sine hac
septima condicione. qz vt scribit de peniten-
ti. i. in ca. nemo. Nemo potest bn agere peni-
tentia nisi sperauerit indulgentiaz. patet hoc
de iuda qui licet peccatū fuisset cōfessus tū qz
desperauit de venia damnatus est. Octaua
dies est satisfactio. His conditionibus quasi
quibusdā diebus circūciditur aīa ⁊ in statū sa-
lutis reponit atqz distinguit ab illis qui sunt
impenitentes ⁊ obstinati. Scdo considerare
habemus de terminatione circūcisionis qz tū
ad instrumentū. Siebat enim cum cultello la-
pideo vt p Josue. v. ca. ⁊ Exodi. iiii. ca. Dicit
tamē sanctus Tho. qz talis cultellus nō erat
de necessitate circūcisionis neqz quantū ad ob-
ligationem precepti neqz qz tū ad efficaciaz
sacri quod ritus iudeorum vsqz hodie osten-
dit. licet in principalibus circūcisionibus in q
b⁹ xpm significari oportebat tale instrumentū

fit adhibitum. Significabat enim xpm qui pe-
tra dicitur p similitudinē. ⁊ est cā principalis
meritoria remissiois originalis culpe. Tertio
considerare habemus determinationē circū-
cisionis q̄stum ad finem. Debuit vtriq̄ circū-
cisio finē habere. Dñi A postolus ad galathas
v. ca. In xpo enim iesu neq̄ circūcisio aliquid
valet neq̄ p̄puciu sed noua creatura. Et ite-
rum. Si circūcidimini xps nil proderit vobis
Ratio est s̄m doctores q̄ cū venit qd̄ p̄fectū
est euacuari debuit qd̄ ex parte est si ad idem
ordinet q̄ grā nō facit per duo qd̄ p̄ vnū pōt
facere sicut nec natura. Circūcisio aut̄ imper-
fecta erat respectu baptismi tripliciter. **Pri-**
mo q̄stū ad significatiōē q̄ non ita significa-
bat expresse emundationē totius hoīs ab im-
mundicia originalis culpe sicut ablutio bap̄tis-
malis. **Secdo** q̄stū ad efficaciam q̄ nō tam ha-
bundans grā ad operandū ⁊ reprimendū fo-
mitē dabat in circūcisione sicut in baptismo.
Tertio q̄stū ad vtilitatem. q̄ non erat eius
vtilitas ita cōis sicut baptismi cum haberet
determinatū populū determinatū tempus
determinatū sexum qd̄ in baptismo non acci-
dit. Et ideo adueniente baptismo debuit ces-
sare circūcisio. Sed iudei arguunt cōtra nos.
Primo q̄ **Benef. xvij. ca. d̄r.** q̄ circūcisio
datur in sedus eternū. Sed eternū est qd̄ nul-
lo fine claudit. ergo circūcisio cessare non de-
buit. **Secdo** q̄ post baptismi institutionē pau-
lus circūcidit timotheū. vt p̄ **Actū. xvi. ca.**
Rūdet sctūs **Tho.** q̄ eternū hic accipitur p̄
seculo qd̄ quidē finem habet sed nō est nobis
determinatū. Vel etiam potest dici q̄ circūci-
sio corporalis potuit esse in sedus eternū q̄stū
ad suū signatū ⁊ q̄stū ad id qd̄ ei succedit. Sic
etiā fides d̄r sp̄ manere respectu visionis que
ei succedit in patria. Ad secundū dicit sctūs
Tho. q̄ ante xpi passionē circūcisio ⁊ lega-
lia fuerunt obseruanda ex necessitate diuine
inssionis ⁊ habuerunt ad huc effectū. Sed p̄
xpi passionē ante diuulgatū euangeliū obser-
uari poterant a iudeis ad fidem conuersis nō
spem in'ip̄is ponentibus quasi alicuius vir-
tutis essēt aut quasi sine eis grā xpi non suffi-
ceret ad salutē. Sed ne oīno videretur lex ve-
tus reprobanda si statim quasi ydolatria fuge-
retur. Et ideo hoc modo erat mater synago-
ga cum honore ad tumultum deducenda. Sed
post diuulgationē euangeliū legalia non solū
non sūt salutifera sed mortifera. Ad d̄o ergo

24
tempore. s. post passionē xpi ante diuulga-
tum euangeliū petrus ⁊ paulus ⁊ alij apo-
stoli legalia obseruabant non simulatorie sed
vere. petrus tamen incaute se habuit in obser-
uatione legalium nimis condescendens iude-
is illis qui legalia obseruabant ita vt aliqui
eius exemplo inducerentur ad ea obseruanda
quasi necessaria. Et ideo vere reprehensibilis
erat ⁊ aliquam leuem incurrit culpaz. Et pau-
lus ad galathas ca. ij. Vere ⁊ nō dispensatiue
ipsum cum charitate reprehendit. Circūcisio
ergo ⁊ alia legalia ante xpi passionē quando
xps ea seruauit non erant mortua neq̄ mor-
tifera sed salutifera. Tempore autem aposto-
lorum ante diuulgationē euangeliū erant que-
dam mortua quasi nullius existentia vtilitatē
sed non mortifera. Ad d̄o **Vo** ⁊ mortua ⁊ mor-
tifera sunt. ideo nec obseruanda. ⁊ sic circūci-
sio finem accepit. **Tertium** elucidandum ē
circūcisione dicitur subiectio. Licet enim chri-
stus originale peccatum non contraxerit, vo-
luit nihilominus circūcidi. Quod quidem
fecit multiplici ratione. vt inquit sctūs **Tho.**
iij. parte. q. xxxvij. **Pri**mo vt ostenderet veri-
tatem carnis humane contra manicheos qui
dixit cum habuisse corpus fantasticum. Et cō-
tra **A** pollinarez qui dixit corpus christi esse di-
uinitati consubstantiale. Et contra **Valenti-**
num qui dixit christum corpus de celo tulisse.
Secundo voluit christus circūcidi vt appro-
baret circūcisionem quam olim deus insti-
tuerat. **Tertio** vt ostenderet se esse de genere
abrahe qui circūcisionis mandatum acce-
perat in signum fidei quam de ipso habuerat.
Quarto vt iudeis excusationem tolleret dum
cum non receperunt quia non potuerunt di-
cere q̄ esset incircūcisus. **Quinto** vt obedi-
entie virtutem suo nobis cōmendaret exem-
plo. **Sexto** vt qui in similitudinem carnis pec-
cati aduenerat remedium quo caro peccati cō-
sueuerat mundari non respiceret. **Septimo**
vt legis onus in se sustinens alios a legis one-
re liberaret.

¶ Cōuenienter filius dei vocatus est iesus
⁊ de admirandis efficacis huius nominis ac
reuerentia eius. **Capitulum. ij.**

¶ Secundum mysterium cōtemplandum ē
christo circūciso dicitur vocationis v̄l
nominatiōis. Quia vocatum est nomen eius
iesus de quo iocundissimo nomine tria consi-
deranda sunt.

Primum ipsius convenientia:
Secundum ipsius efficacia.
Tertium ipsius reuerentia.
¶ Primum considerandum de hoc nomine iesus est ipsius convenientia. Vbi queritur vtrum filius dei pro nobis incarnatus convenienter sit vocatus iesus. Et dicimus quod sic triplici ratione.
Primo ratione significationis.
Secundo ratione reuelationis.
Tertio ratione annunciationis.
¶ Primo dei filius convenienter est vocatus iesus ratione significationis. tunc enim nomen convenienter imponitur cum eius significatum correspondet proprietati rei. Modum autem singularium hominum semper imponunt ab aliqua proprietate eius cui nomen imponitur. ut dicit sanctus Thomas. iij. parte. q. xxxvij. vel a tempore sicut imponunt nomina aliquorum sanctorum his qui in eorum festis nascuntur. Vel a cognatione sicut cum filio imponitur nomen patris vel alicuius de cognatione eius. Et hoc modo propinqui iohannis baptiste voluerunt eum vocare nomine patris sui Zachariam. Vel etiam ab eventu. sicut ioseph vocavit primogenitum suum Manassen dicens. Oblivisci me fecit deus laborum meorum. Genesis. xli. ca. Vel etiam ab aliqua qualitate eius cui nomen imponitur. sicut Genesis. xxv. ca. dicitur. Qui primo egressus est de utero matris rufus erat et totus in more pellis hispida. Ideo vocatum est nomen eius Esau. quod interpretatur rubens. Modum autem que diuinitus imponuntur aliquibus semper significant aliquid gratuitum donum eis diuinitus datum. sicut Genesis. xxvij. ca. dictum est ab abrahe. Appellaberis abraham. quia patrem multarum gentium constitui te. Quia ergo homini christo hoc munus gratie collatum erat ut per ipsum omnes saluarentur. Ideo convenienter vocatum est nomen eius iesus. id est saluator. Sed hoc posset quis obijcere ex eo quod Isaias ca. lxiij. loquens de christo dixit. Vocabit tibi nomen novum quod os domini nominavit. Sed hoc nomen iesus non est nomen novum. sed pluribus ante christum fuit impositum. quod nomen istud non convenit christo. Ad hoc dicit sanctus Thomas. Quod his qui fuerunt ante christum potuit convenire hoc nomen iesus secundum aliquam aliam rationem. puta quia aliquam particularem et temporalem salutem attulerunt. Sed hoc rationem spiritualis et universalis salutis. hoc nomen est proprium christo et secundum hoc dicitur esse novum. Invenitur autem in scriptura hoc nomen impositum quatuor hominibus. Quorum primus fuit Josue qui fuit

pugnator fortissimus. de quo dicitur Ecclesiastici xlvi. ca. Fortis in bello Iesus nane. Secundus fuit iesus filius Joiade qui fuit sacerdos devotissimus. Aggei. ij. ca. Tertius fuit iesus filius sirach qui fuit doctor sapientissimus. Ecclesiastici. i. Quartus fuit iesus filius virginis marie sanctissimus figuratus per tres primos non vocaliter sed realiter. Primo quidem quia sicut iesus naue debellatis chananeis introduxit filios israel in terram promissionis. ita noster iesus debellatis demonibus extraxit sanctos de inferno et induxit eos in terram viventium. Secundo quia sicut secundus iesus edificavit templum. sic noster iesus edificavit ecclesiam subverso templo synagoge. Tertio quia sicut iesus filius sirach renovavit sapientiam de corde suo sic iesus noster renovavit quia testamentum novum instituit. ¶ Secundo filius virginis convenienter est vocatus iesus ratione reuelationis. Sic equidem predixerunt prophete quod scilicet vocaretur iesus spiritu sancto illis reuelante. Dominus deus pater in. iij. Desidero loquendo dicit. Revelabitur filius meus iesus cum his qui cum eo iocundabunt. Et Abacuc. iij. ca. Ego autem in domino gaudebo et exultabo in deo iesu meo. Et sibilla Meritrea de qua loquitur Augustinus li. xvij. de ci. dei. In versibus illis. Iudicii signum tellus sudore madescat. Et celo rex adveniet per secula futurum etc. Accipiendo primam litteram cuiuslibet versus et omnes insimul complectendo dixit. Iesus christus filius dei saluator. Sed contra hoc instat quod Isaias loquens de christo venturo. vij. ca. ait. Vocabitur nomen eius emanuel. Et. viij. ca. Vocabitur nomen eius accelera spolia detrahe festina predare. Et. ix. ca. Vocabit nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis pater futuri seculi princeps pacis. Et Zacharias ca. vi. dixit. Ecce vir orietur nomen eius. quod inconuenienter vocatum est nomen eius iesus. Respondet sanctus Thomas. Quod in omnibus illis nominibus quodammodo significatur hoc nomen iesus quod est significativum salutis. Nam in hoc quod dicitur emanuel quod interpretatur nobiscum deus designatur causa salutis que est unio diuine et humane nature in persona filii dei per quam factum est ut esset nobiscum deus. Per hoc autem quod dicitur. vocabitur nomen eius accelera spolia detrahe designatur a quo nos saluaverit. quia a diabolo cuius spolia abstulit. secundum illud apostoli ad colocen. ca. ij. Expoliatus principatus et potestates traduxit confidenter. In hoc quod dicitur vocabitur nomen eius admirabilis etc. Designatur via et terminus

claustrū infirmarie audiui flebilem clamorem
cuiusdā pueri. statimq; accurrens ad partem
illā iuxta quā inferi⁹ edificata est piscina bñ
p̄funda aquis repleta adeo vt aque ibi excre-
scentes vel p̄fluentes staturā cuiuslibet hoīs
operirent. prospexi autē puerū ibi periculo sub-
mersionis expositū. erat vt puto septennis. ra-
puerant illū aque vsq; ad medietatem piscine
p̄fate. attonitus ego et memor dulcissimi noīs
iesu. iesu in geminando puerū cui nil p̄sidij
afferre poterā hortatus sum vt et ipse iesū ad-
uocaret. testor deū et angelos eius q; q̄ primū
iesum noīare cepit immobilis inter aquas p̄-
mansit. ita q; erectus vsq; ad medietatem tm̄
aquis erat immersus. Reliqua No pars cor-
poris. s. pectus brachia et caput extra aquas re-
tinebat tanq; si aliquis pedes eius sub aquis
firmiū retineret. Stetit illo mō q̄dīu fratres
eucurrerunt qui lancea sibi porrecta eduxerūt
illū ad terrā p̄seruatā a periculo submersiōis
virtute noīs iesu benedicti. ¶ Tertia efficacia
noīs iesu dicitur cordiū consolatio. Hoc noīe
suauissimo consolant peccatores q; eius vir-
tute pctā illis remittunt. Vnde iohānes. i. ca-
p. ij. ait. Scribo vobis filioli qm̄ remittuntur
vobis peccata vestra in noīe eius. Et riccard⁹
de sc̄to victore inqt. Iesus nomē dulce nomē
delectabile nomē confortans peccatorū corda
et beate spei. ergo iesus esto mihi iesus. h̄ noīe
consolant iusti sperantes in illo eternā salutē
acquirere. Vñ Actū. viij. ca. petrus dicebat.
Non est aliud nomen sub celo datum hoīb⁹
in quo oporteat credentes saluos fieri. Hoc
deniq; noīe roborauit et fortificauit certantes
pro xp̄o et alia aduersa queq; tollerātes. Est v̄
hoc exemplū sancti Ignatii qui discipul⁹ fuit
beati iohānis euangeliste et eps Anthiocenus.
cuius tanta fuit auctoritas q; etiā dionysius
verba illius ad confirmationē dictorū suorū
adduxit. Eū enī vt ipse in libro de diuinis noī-
bus attestat quidā nomen amoris in diuinis
reprehenderent dicentes nomen dilectionis
non amoris in diuinis ponendo volens osten-
dere hoc noīe amoris per oīa vtendum in di-
uinis ait. Scribit autē diuus Ignatius. Amor
meus crucifixus est. Adic cū traiani imperato-
ris iussu a militibus vinctus fuisset romā p̄-
ductus vt ecclesiastica docet historia cū ydolīs
sacrificare nolisset precepit Traianus primo
plūbatis scapulis eius contundi et vngulis la-
tera laniari et duris lapidib⁹ eius vulnera cō-

fricari. deinde carbones viuos afferri et ipsū
super illos nudis plantis ambulare compelli
Et iterū cū hoc fecisset illesus dorsū eius vn-
gulis laniari eiusq; plagas sale p̄fundi. et vlti-
mo tradi duobus leonibus p̄focandus. In
tot autē genera tormentorū nunq; ab inuoca-
tione noīs iesu xp̄i cessabat. Quē cū tortores
requirerent. Cur hoc nomen totiens inuoca-
ret. ait. hoc nomen cordi meo inscriptū habeo
et ideo ab eius inuocatione cessare non valeo.
Post mortē eius quidā volētes curiosius ex-
periri cor eius a corpore euellerent. et illud scin-
dentes p̄ mediū totū inscriptū hoc noīe lris
quasi aurcis inuenerūt. Et q; forte hoc apud
plerosq; incredibile viderēt. Extat exemplum
simile n̄o seculo manifestū. Inspexi ego pro-
prijs oculis et manibus cōtrectaui passionis
xp̄i imaginē in corde sancte clare de mōte sal-
cone miraculose formatā. De illo quippe cō-
pacta sūt nō humano artificio sed diuino mi-
raculo. crux clauis lancea spongia colūna et fla-
gella. Insuper et in corde illo inuenti sūt tres la-
pides puuli et rotundi qui vt dicebant si in sta-
tera ponant et ex parte altera pondus equale
coaptet sublato vno adhuc duo sunt ponderē
eiusdē cuius et tres. sublatis duobus etiā vn⁹
equalis est ponderis cuius erant oēs tres fil-
ii in quibus insinuari videt trinitas p̄sonarum
diuinarū et equalitas q; nō tres dii sed vnus
est deus. Et qualis pater talis fili⁹ talis spūs
sc̄tus. Ad nomen iesu iā redeam⁹. De hoc in-
quit deuotus Bernardus. Iesu dulcis memo-
ria dans vera cordis gaudia. Sed super mel et
oīa eius dulcis presentia. Et iterū ibidem ait.
Si scribas nō sapit mihi nisi legero ibi iesū
Si disputes ac conferas nō sapit mihi nisi in-
sonuerit ibi iesus. Ad predicationē hui⁹ noīs
vocatus fuit paulus de quo dixit xp̄s Ananie
vt scribitur Actū. ix. ca. Vas electionis est
mihi vt portet nomen meum corā gentibus
et regibus et principib⁹ terre. De hoc dicebat
ipse paulus Actū. xxi. ca. Ego in hierl̄m nō
solū alligari sed et mori paratus suz p̄ noīe ei⁹
Et cū decollat⁹ est romē et caput eius a corpe
exiliret iesus xp̄s qui sibi in vita sua tā dulcis
extiterat hebraice clara voce insonuit. Vñ enī
q; in suis eplis iesū xp̄m quingentis vicib⁹ no-
minauit. ¶ Tertiū p̄siderādū v̄ gratioso noīe
iesu v̄ reuerentia. Est huic noīe reuerentia ex-
hibēda q; oēs creature celi et terre angeli et de-
mones licet dispari mō venerant illud. Vnde

Apl'us ad philipenses ca. ij. ait. In noie iesu omne genu flectat celestiu terrestriu z infernoꝝ. Exultant quide ad huius nois proclamatione oes angeli dei. terrent demones z tartaree legiones. Moies No qui credunt in iesum vt prediximus iubilantes illud laudant z bu'dicunt. Non est ergo nome hoc blaffemandu no periurandu in illo. sed honorificentissime audiendu z noiandu. Et vt scribitur in ca. de cet de immunita. eccle. li. vi. Conuenientes fideles in ecclesia nomen illud exhibitione reuerentie specialis attollant flectant genua mentis qd in capite inclinatione protestentur.

¶ De multiplici effusione sanguinis xpi quo peccatores inducuntur vt non desperent.

Capitulum. iij.

Tertium mysteriu contemplandu d xpo circumciso dicitur sanguinis effusio. hodie namq sanguine suu pro nobis effundere cepit qui postmodu pluries ipsum effundere voluit. Quinqz etenim vicibus xps effudit sanguine. Primo in circumcissione. Secdo in orone. Tertio in flagellatione. Quarto in crucifissione. Quinto in lateris apertione. Fecit aut hoc vt peccatores attraheret pro quibus tam copiosissime satisfecit. Dñ Bernardus super cantica sermone. xxij. ait. Ad cumulū pietatis tradidit in mortē aiām suā z de pprio latere protulit preciu satisfactionis. Dñ ad se versuculū illuz traxit. Apud dñm misericordia z copiosa apud eū redemptio. Insup induxit nos vt quantū possumus euitemus peccata agnoscentes aie nre nobilitatem. Vel dicere possumus q xps suū effundere voluit sanguinem. Primo propter patrū z iustoz liberationem. Juxta illud Zacharie. ix. ca. Tu quoqz in sanguine testamenti tui eduxisti vinctos tuos d lacu in quo nō erat aqua. Facit ad hoc exemplū qd legit in historia scholastica. vbi narrať q salomon habebat strutionē habentē pullū quē salomon in quadā cauea vitrea nutririfaciebat. Lū No pater pullū suū habere nō posset vermē quendā de deserto portauit de cui' sanguine caueā ipsā liniuit. z continuo fracta fuit. sicqz pullū inde deduxit. Iste vermis est xps qui dicit in ps. Ego sum vermis z nō hō. Vermis enī non nascitur per generationem carnalē. sed de humore terre vt tute radij solis producit. Et sic vermis patrē habet in celo. s. solem. z matrē habet in terra. s. terre humore Sic etiam xps habet in celo patrē sine matre

z in terra matrem sine patre. Nulli' inclusi in cauea erant sācti patres in limbo detenti. Sz venit iste vermiculus z infernū cōfregit atqz sāctos patres inde liberauit. Secdo xps fudit sanguinē suuz propter debiliū confortationē Ingt enī Grego. Si passio xpi ad memoriaz reuocet nihil ē qd n̄ equo aio tollerat. Refert Aristoteles. qz si fiat vas de cera noua z diligenter claudat z in mari ponatur aqua que p poros subintrabit dulcis efficiet. Istud vas cereum est corpus dñicum. Sicut enī cera generatur ab apibus sine cōmixtiōe sic caro xpi fuit generata a virgine sine corruptione. Fuit aut caro noua qz nulla peccati vetustate viciata. fuit etiā clausa qz nulli diabolici temptatōni fuit aperta. pori eius sunt vulnera eius. Si igit nras amaritudines p recordationē z deuotionem in vulnera eius miserimus mox in dulcedinē conuertent. Ideo Apl'us ad hebreos. xij. ca. ait. Recogitate eū qui talē sustinuit a peccatoribus aduersus semetipsū contradictionē vt nō fatigemini animis vestris deficientes. Tertio xps sanguinē fudit ppter cordium compunctionē. Nam vt naturales tradunt. Adamas lapis non frangit mallei percussione nec ignis adustione nec aliqua tpris diurnitate sed sola sanguinis hircini infusione. Sic multi sunt qui per penitentiā non frangunt nec per diuinū cōminationē nec p spūs sancti internā inspirationē nec per senectutem. Frangunt aut p dñici sanguinis meditationē atqz virtutē. Ideo iesu xpo gratias oēs dicam' q sua liberalitate precioso sāguie suo nos redemit. quē ē hūiliter deprecemur vt pducat nos in illā requiē in qua viuit z regnat per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Sermo nonus de precipua singularissimaqz deuotione trium regū qui xpm quesierunt z inuentum humiliter adorarunt offerentes illi muuera aurum thus z myrrham.

¶ Agi ab oriēte uene

runt hierosolymā. Scribuntur hec verba originaliter Matth. ij. ca. z in euangelio presentis solēnitatis. Lōmendat hodierna die sapientia triū regū orientaliū qui mox vt xpm natū agnouerunt ipsū studiosissime querere sūt conati. Quiesierūt quippe illū qui totius orbis pditor z dñs erat z pro salute hoim dignatus est de virgine nasci. Nec laborauerūt frustra qm adepti sūt

quos volebant. Inuenerunt utique eorum incredibili leticia que diligebat anima eorum. Debet namque se ipsum volentibus cum. nec est qui se adscandat a calore eius. Viderunt magi ipsum paruulum in presepio pannis inuolutum. Mos vero si voluerimus intuebimur gloriosam faciem ipsius regnantis in celo. Insuper et aperte diuinitatem percipiamus. Curramus ad ipsum ad quem fide spe et charitate poterimus peruenire. His virtutibus moniti reges incliti meruerunt ducatu nove stelle ad christi dei et hominis presentiam properare. Cum ergo in hac solennitate celeberrima ecclesia sancta recolat istorum dominorum erga iesum christum deuotionem ardentissimam precipuamque ac singularissimam affectionem. Mos in hoc sermone sub titulo de ipsis magis dicemus. De quibus tria mysteria erunt declaranda.

Primum dicitur cognitionis.

Secundum inquisitionis.

Tertium inuentionis.

Cognouerunt christum veraciter. Cognitum inquisierunt diligenter. Questum vero inuenerunt letantem. Qualiter magi cognouerunt christum natum et quomodo illuminati fuerunt ut crederent ipsum deum. Capitulum. i.

Primum mysterium declarandum de ipsis magis dei cognitio. Vbi queritur quomodo cum ipsi in remotis agerent christum natum cognoscere potuerunt. Et ad hoc dico quod tripliciter instructi fuerunt de christi natiuitate iocunda.

Primo per signum mirabile.

Secundo per vocem audibilem.

Tertio per gratiam inuisibilem.

De stella que magis apparuit.

Primo illuminati fuerunt ut cognoscerent christum natum per signum mirabile. quod viderunt oculis corporis stellam fulgentissimam ad hoc a deo productam ut significaret illis christi natiuitatem. Sed de hac stella tres varie dicuntur opinioniones. Prima est eorum qui dicunt quod fuit spiritus sanctus qui sicut apparuit in linguis igneis apostolis. ita et magis in signo stelle. Sed saluo meliori iudicio hoc stare non potest. quoniam ut inquit Alexander in primo volumine summe. Adhuc visibilis spiritus sancti est ad manifestationem plenitudinis redundantis qualis fuit in christo et aliquo modo in apostolis. In christo siquidem fuit influentia plenitudinis per modum cause et per modum doctrine. per modum cause efficientis quo ad naturam diuinam. et per modum cause meritorie quantum ad humanam. Et his duobus modis est influentia gratie in

sacramentis per que regenerant homines. Influentia per modum doctrine fuit in christo in predicatione eius per quam accepimus noticiam veritatis. Ideo apparuit visibiliter spiritus sanctus supra christum baptizatum in signo colube et supra ipsum transfuratum in signo lucidissime nubis. In apostolis etiam fuit plenitudo gratie spiritus sancti descendens a plenitudine christi per modum doctrine et per modum ministerij. Nam de plenitudine veritatis christi accepimus ex doctrina apostolorum. Et de plenitudine gratie per ministerium ipsorum in dispensatione sacramentorum. Ideo quando data fuit auctoritas generalis apostolis predicandi et baptizandi. datus est visibiliter spiritus sanctus. Quoniam vero tribus magis declarata fuit natiuitas christi. non fuit ipsis data auctoritas generalis predicandi vel baptizandi. Ideo nec spiritus sanctus illis missus est in visibili signo. Secunda opinio est aliorum qui dicunt quod stella illa fuit angelus qui in illa specie apparuit magis. sicut apparuit pastoribus in assumpto corpore. Sed doctores prius sentire videntur. Vnde Augustinus in sermone de ephraim inquit. Pastoribus angeli. magis stella christum demonstrat. utriusque lingua celorum quod lingua incessauerat prophetarum. Et Gregorius in omelia. Querendum nobis est quid nam sit redemptore nato pastoribus in iudea angelus apparuit. atque ad adorandum hunc ab oriente magos non angelus sed stella perduxit. Quia videlicet iudeis tanquam ratione utentibus. rationale animal. angelus predicare debuit. Gentiles vero qui uti ratione nesciebant ad cognoscendum deum non per vocem sed per signa perducuntur. Tertia opinio est mathematicorum qui dicunt quod illa fuit stella fatalis sub cuius constellatione natus est christus. Sed hoc est contra veritatem fidei et dignitatem christi nascentis. Vnde Augustinus contra faustum ait. Nulli astrologi constituerunt ita nascentium hominum fata in stellis ut aliquam stellarum hominem aliquo nato cursus sui ordinem reliquisset. et ad eum qui natus est perrexisset assererent. Ex quo verum dicimus secundum omnes catholicos tractatores ut dicit glosa super mattheum. et Theobaldus. iij. parte. q. xxxvi. Quod illa fuit vera stella de nouo producta que ab alijs differrebat in multis. Primo in origine. quod non fuit cum alijs stellis die quarta formata. de enim Genesim. i. ca. Quod quarta die fuerunt a deo distincta luminaria celi. Et ut inquit Theobaldus. i. parte. q. lxx. Prima die fuit producta lux secundum eorum lucis naturam. quarta vero die attributa est luminaribus determinata virtus ad

determinatos effectus fm q̄ videmus alios effect⁹ h̄c radiū solis ⁊ alios radiū lune ⁊ sic de alijs. Et ppter hanc determinationē virtutis dicit Dionysius. iij. ca. de diuinis noībus. q̄ lumen solis qd̄ erat informe primo q̄rta die formatū est. Stella No que magis apparuit fm Franciscū de marone in quodā sermone. Nō fuit quarta die formata. sed de nouo de aliqua porciūcula illius lucis primo create de qua formata sunt alia corpora celestia. que porciūcula fuit diuina p̄uidencia preseruata vt de ip̄a formaret illa stella tpe quo x̄ps nasciturus erat que esset de natura aliarū stellarū. Ad confirmationē aut̄ dictorū afferam⁹ testimonia merito acceptanda. Inquit leo papa in sermone de epiphania. Tribus magis i regione orientis stella noue claritatis apparuit que illustrior ceteris pulchriorq̄ sideribus facile i se intuetiū oculos animosq̄ puerteret. Et Aug⁹ cōtra faustū ait. Nō ex illis erat stellis que ab initio creature itineꝝ suorū ordinē creatoris lege custodiant. sed nouo virginis partu nouū sidus apparuit. Et idē in sermōe de eph̄a dicit. Dū pendet ad vbera ⁊ vilium patit̄ deus inuolumenta pannorū repente nouū de celo sidus effulsit. Secdo differebat illa stella ab alijs in officio. q̄ ille facte sūt vt sint in signa ⁊ tpa ⁊ dies ⁊ annos ⁊ luceant in firmamento celi. hec No facta est ad significandū x̄pm natū ⁊ magos dirigendū. Ex quo dānant̄ illi qui asserūt fuisse cometā. Contra q̄s ita loquit̄ Calcidius super thimeū platonis. Non fuit stella illa morbos ⁊ mortē denūciāns sed aduentū dei venerabilis. quā cū suspexissent chaldeorū profecto viri sapientes ⁊ in rebus astroꝝ exercitati quesisse dicunt̄ recentē ortū dei. Tertio differebat in duratione quia alie stelle sunt perpetue. hec peracto officio redijt in preiacentem materiā. licet quidā teneant illam fore reseruātā in celo empirreo vsq̄ in diem iudicij. ⁊ tunc apparebit ad confusione iudeorū sicut ⁊ instrumenta passionis Quarto stella illa differebat ab alijs in situ. q̄ non erat localiter sita in firmamento sed pendebat in meditullio aeris proxima terre. Et licet dictum sit superius q̄ apparuit in celo. in scriptura tamen sacra aer dicitur celum. Dñ in. psalmo. Volucres celi ⁊ pisces maris. Quinto differebat in motu. tū q̄ stelle nāles incedūt via circulari. hec at̄ fm Crisostomum incedebat via triangulari. s. ab oriente p̄ per-

fidem in hierl̄m. Nam oriens terra iuda ⁊ p̄fida inuicem sunt disposita fm triangulum. verbi gratia vide figuram.
hierusalem

Oriens

perfida
Tū etiā differebat quantū ad motū intercisiū nam oēs alie stelle vel p̄ accidens vel per se sp̄ mouent̄ ⁊ nunq̄ stant. Et licet sint aliqui planete stationarij aliq̄ cessantes a motu per se quē habent in orbe suo tñ mouent̄ continue ⁊ semp̄ motu per accidens quē habent ex motu non suo qd̄ est firmamentū seu octaua sphaera: hec at̄ stella habebat motū quietibus intercisiū sicut habebant magi qui nō semp̄ ambulabant. Sexto illa stella differebat ab alijs in fulgore. erat enī ceteris splendidior. nec splendorē eius poterat obscurare splendor solis imo in meridie apparebat lucidissima. Septimo differebat in apparitione. Nā qñ magi trarūt in hierl̄m dispensatione dei stella subtraxit se. Et iterū post exitū de ciuitate viderunt illā. Factū est autē hoc. Primo vt magi confirmarent̄ de veritate x̄pi nati testimonio duplicato. s. stelle ⁊ doctorū legi. Dñ leo papa in sermōe ita dicit. Per iudeorū scribas atq̄ doctores qd̄ sacra de ortu x̄pi prenūciauerat scriptura didicerūt vt gemino testimonio cōfirmati ardentiori fide expeterent que ⁊ stelle claritas ⁊ prophetie manifestabat auctoritas. Secdo subtraxit se stella vt iudei inexcusabiles redderent̄. Dñ Hiero⁹ super mattheuz ait. Deseruntur magi stelle indicio vt sacerdotes a magis interrogati de x̄po inexcusabiles fierent de aduentu eius. Diximus de illi⁹ stelle qualitate que magis apparuit ⁊ x̄pm natū monstrauit. Sed quomō inquires h̄ ipsi potuerunt intelligere. Ideo nos premisimus q̄ ipsi illuminati fuerunt vt cognoscerēt x̄pm natū p̄ vocē audibilē. nec hoc repugnat snie. Grego. qui dixit paulo ante. q̄ gentiles nō p̄ vocē sed p̄ signa ad cognoscendū dñm sunt p̄ducti. Quia verum dixi q̄tum ad initium cognitionis. Apparuit quidem eis primo signū stelle quā cum admiratione aspicientes desiderabant intelligere quid hoc esset. Et vel vigilatibus vel dormientibus angel⁹ mysteriū

xpi nati declarant. hoc videt opinando Aug⁹
 asserere. Dñ in sermoe de ephia. ait. Si dictu
 rus es a quibus audierunt q̄ talis stella xpm
 natū significaret. profecto ab angelis aliqua
 monitoe reuelatois. Eriso. No sup mattheu
 narrat se inuenisse in qbusdā libris lz apocri
 phis. q̄ in partibus orientis erant quidā sa
 pientissimi reges qui vel descenderant de stir
 pe Balaā vel ad eos eius pphetia puenerat
 i qua dixit. Orie stella ex iacob ex q̄ diuulga
 tu fuit apud eos. q̄ nascente xpo stella quedaz
 admirabilis z insolita appareret. quare statu
 erunt vt eligerent duodecim qui sollicito con
 siderarent ortū illius stelle. Quod vt melius
 facerent in quodā altissimo monte vbi semp
 erat aer purissimus cōstrui fecerūt pulcherr
 muz palatiū cū copia rerū necessariarū ad vi
 ctū. Et ibi permanebāt isti deuote precantes
 deū vt stellaz hanc ipsis ostenderet. Quibus
 orantibus nocte media qñ natus est xpus ap
 paruit supra eos i aere stella prefulgida z pul
 cherrima. in cuius sūmitate erat imago pue
 ri paruuli sup cuius capite crux splendebat q̄
 illis dixit. Ite velocius in terrā iuda z ibi re
 gem xpm deū z hoiem natū inuenietis. Mar
 rauerūt No ista sapientibus regionis illi⁹ q̄ d
 seipsis tres elegerūt q̄ irēt z munera preciosa
 deferrēt z puerū natū adorarent. ¶ Tertio il
 luminati fuerūt hi reges vt xpm natū cogno
 scerent p grām inuisibile. Dñ leo papa in ser
 mone ait. Preter illā speciē stelle que corpo
 reū excitauit aspectū fulgentior veritatis ra
 di⁹ eoz corda pdocuit. Sic enī pphete i visi
 one imaginaria illustrabant. intrinsec⁹ vt in
 telligerēt dei secreta ventura. Ita potuit esse
 vt aspicientes magi signū visibilis stelle illū
 narent adeo vt cognoscerēt q̄ nat⁹ erat xps.
 ¶ Quare tres illi reges dicuntur magi. z quo
 tempore venerunt ad xpm. z qñ turbatus est
 herodes. Capitulum. ij.

Secundū mysteriū declarandū de magis
 dī inquisitio. Inquisierunt christum na
 tum diligenter vt patet in littera sancti euan
 gelij. vbi nos tres considerationes faciemus
 Prima dicitur nominationis.

Secunda determinationis.

Tertia turbationis.

¶ Prima consideratio dī noiationis in qua
 videndū est cur isti reges nūcupant magi. Et
 de hoc stat triplex snia fm q̄ magus triplici
 dī. Nā magus dī illusor maleficus z sapiens

Dicunt ergo quidam hos reges ab affectu vi
 ctos fuisse magos. i. illusores ex eo. s. q̄ hero
 dem illuserūt. qz ad eū non redierunt. Adag⁹
 iterū dī maleficus. vñ malefici pharaonis di
 cunt magi. Et inde asserūt aliqui hos magos
 vocatos qz fuerāt ante malefici sed postea cō
 uersi. qbus dñs voluit nativitatē suā reuela
 re. z eos ad se adducere. vt per hoc pctōibus
 exhiberet fiduciā. Isup magus idē est q̄ sa
 piens. Nā pse magus. hebraice scriba. Brece
 philosophus. Latine sapiēs dī. Dicunt ergo
 magi. i. sapiētes. Dñ magi quasi in sapientia
 magni. Moia No propria istoz fm aliquos i
 hebreo sunt Appellius. Amecius. Damascus
 i greco at Balgalath. Adgalat. Sarachim
 In latino. Caspar. Balasar. Melchion.

¶ Secda consideratio dī determinationis. in
 qua querendū est quo tpe isti venerūt ad xpm
 Et circa hoc varia est opinio multoz. Quidā
 enim opinati sunt q̄ p bienniū ante xpi nati
 uitatē apparuit stella z tunc mirabant magi
 quid esset. Xpo aut nato reuelatū est magis p
 angelos q̄ stella significabat xpm natum. Et
 tunc inceperunt venire z in tredecim diebus
 venerūt z puerū adorauerunt. Alij No existi
 mauerūt q̄ multo tpe ante xpi natiuitatē stel
 la magis apparuit. Et tunc ceperūt venire z
 propter nimiā distantia posuerūt totū illum
 annū ad itinerandū. In tredecima No die al
 terius anni cū xpus adhuc erat in cunabulis
 applicuerūt ad ipsū. Nonnulli insup tenent q̄
 in die natiuitatis apparuit stella. Et tūc magi
 inceperūt venire. Et post annum. xiiij. die scdi
 anni puenerūt ad xpm. Sed cōis opinio hz q̄
 in natiuitate dñi primo stella magi apparuit
 Et tunc ceperunt iter suū z. xiiij. die propera
 runt ad xpm. Et si diceretur quō tā breui spa
 cio potuerunt longissima itinera pertransire.
 Rñdet Remigius. q̄ puer ad quē pperabāt
 eos in tam paruo tpe perducere potuit. Vel
 habuerūt dromedarios qui sūt aialia velocis
 sima z tm currunt in vno die q̄tum equus in
 tribus. nec impossibile videri debet aut diffi
 cile satis si velocitatē venientū regū ascribi
 mus aut naturali virtuti aialium predictorū
 aut quod maius est virtuti diuine. Eū Soli
 nus veracissime scribat in libro de mirabilib⁹
 mūdi. q̄ anissenacon z filonidos Alexandri
 magni cursores mille ducenta stadia vna die
 transierunt que sunt miliaria centū quinquag
 ginta. qm stadiū est octaua ps miliaris. Ingt

29
enī Plinius li. i. de nāli hīstoria ca. xxiij. Sta-
diuz vigintiquinq; nros efficit passus. Vel si
reges p̄noīati de p̄genie Balaā fuerē. Re-
gio eoz nō multū distabat a terra p̄missiōis
Hecirco potuerūt iter suū tā expedite p̄ficere
Et q; dī illos ab oriente venisse intelligi pōt
quasi ab illa regione venerūt que iudeis in p̄-
te orientali est p̄p̄inqua venerūt itaq; hiero-
solymaz q; erat ciuitas sacerdotalis et regia et
ad illam dīrexit eos stella quam sequebantur.
Tertīa consideratio dī turbationis. Quā enī
quererent magi de xp̄o nato atq; enarrarent
q̄ viderant. audiens rex herodes turbatus est
Primo ne ipse tanq; alienigena pelleret a re-
gno. Dñ̄ Erisostō sup̄ mattheū ait. Ideo tur-
bat audiens regē natū iudeis ex genere iudeo-
rū. cū ipse esset genere ydume⁹ ne regno reuo-
luto iter ad iudeos ipse a iudeis expelleretur
et semen eius post ipsuz p̄cederetur a regno
Semp̄ enī grādīs potestas maiori timori sub-
iecta est. Sicut enī ramos arborū i excelsō po-
sitarū etiam si lenis aura flauerit mouet. sic et
sublimes hoīes etiā leuis nuncius cōturbat.
Humiles at̄ sicut in cōualle plerūq; in tran-
quillitate p̄sistūt. Dñ̄e Quidius libro de tri-
stibus ait. Dñe tibi et longe noīa magna fuge
Dñe tibi quecunq; potes p̄re lustria vita. Et
fugit hibernas demissa antēna p̄cellas. La-
taq; plus paruis vela timoris hnt. Ad qd̄ p̄-
positum Seneca in tragedijs dicit. Stet qui-
cunq; volet potens. Aule culmine lubrico me-
dulcis saturet quies. Ecce q; herodes ex v̄bis
magoz turbauit seipsum dubitans amittere
regnū cui sic loquit etiā in hymno. Hostis he-
rodes impie xp̄m venire quid times non arri-
pit mortalia qui regna dat celestia. Scdo tur-
batus est herodes vt dicit glosa nō solū p̄ se
sed et p̄ irā romanoz quā timebat incurre-
re si dissimulasset aut p̄mississet q; aliquis rex
vocaret sine illoz consensu. Et oīs hierosoly-
ma turbata est cū herode. i. oēs hierosolomy-
tani et ponif̄ cōtinens p̄o contento. Turbati
sunt ergo illi d̄ hierl̄m. tū vt regi turbato adu-
larent̄ fm̄ glosā. tum q; ex hoc timuerūt ne p̄-
sente et v̄turo rege adinuicē certantibus ip̄si
vt dicit Erisostō. Perturbationibus inuol-
uerentur. Tunc herodes oēs sacerdotes et scri-
bas congregans sciscitabat̄ ab eis vbi xp̄s na-
sceret. Et cum didicisset q; in bethleem iude
aduocatis ad se clam magis diligēter didicit
ab eis tempus stelle. dixitq; eis vt inuento

puero ad eum redirent simulans eū velle ado-
rare quem volebat occidere. Vnde Erisostō
m̄s sup̄ mattheum inquit. Deuotionem p̄-
mittebat sed gladium acuebat et maliciam sui
cordis hūilitatis colore depingebat. Et Gre-
gorius in omelia. Adorare se eum velle simu-
lat vt quasi hunc si inuenire possit extinguat.
Qualiter magi inuentum xp̄m adorarunt
et de muneribus oblatis xp̄o et de illorum re-
uersione. Capitulum. iij.

Tertium mysterium declaranduz de ma-
gis dicitur inuentio. Quēsitum quippe
christum inuenerunt letanter. Audito enim
testimonio de christo nato de scripturis acce-
pto et verbis herodis de inquisitione pueri.
iter quod ceperāt perficere studuerūt. Et ex-
euntes hierl̄m iterum viderunt stellā eos an-
cedentem que veniens stetit immobilis supra
locum vbi puer erat. Et intrantes domuz in-
uenerunt puerum euz maria matre eius. Hic
No consideranda occurrūt principaliter tria
Primum dicitur adoratio.

Secundum oblatio:

Tertium reuersio.

Primum qd̄ occurrit consideranduz dicitur
adoratio quia procidentes adorauerunt cum
adoratione. s. latric firmiter ipsum credentes
esse deū. Vnde leo papa in sermone ait. Ado-
rant magi in carne verbū. in infantia sapien-
tiam. in infirmitate virtutē. in hoīs veritate
thronū maiestatis. Et Bernardus deuotissi-
me sic exclamat. Quid facitis q; aurū offertis
ergo rex est iste. Et vbi est aula regia vbi thro-
nus. vbi curie regalis frequentia. Nunquid
aula est stabulū. thronus p̄sepiū curie fre-
quentia ioseph et maria. Isti insipientes facti
sunt vt fierent sapientes. Scdm̄ qd̄ occurrit
cōsiderandū dī oblatio. Aptis enī thesauris
suis obtulerūt ei munera aux̄ thus et mirrbā
Nā vt Remigius inquit. Fuit traditio anti-
quoz vt nullus ad deū vel ad regē vacuus i-
troiret. Persi at̄ et chaldei cōsueuerūt offerre
aurū thus et mirrbam quibus regio eoz ha-
bundat. Vtrū autem oēs illi tres obtulerunt
oīa ista. diuersimode tenet a multis. Quidaz
enī dicunt q; vnus eorum; pro oībus obtulit
ista munera. Alij No q; vnus obtulit aurum
alius thus alius myrrham. Alijs videt̄ et me-
lius q; quilibet eorum obtulit ista tria. Est at̄
taliū munerū oblationis ratio mystica fm̄
Augustinū in sermone de epiphania. q; aurū

ad tributū. thus a sacrificiū. myrrha ad sepul-
turā ptinet mortuoz. Aurū ergo soluit quasi
regi magno. thus imolat vero deo. et myrrha
tanq̄ pro salute hoī morituro. ita q̄ tria pre-
dicta significabant in xp̄o regiā ptātem. diui-
nam maiestātē et humanā mortalitātē. Quis
modo explicet quali gestu q̄s blanda facie in-
fantulus ille iesus magos excipiebat. Quis
etia; excogitare valeat q̄s grauissima et admi-
randa fuerunt ad magos responsa modestis-
sime virginis. Quis adhuc inuestigare suffi-
ciat illoz regum immobilem fidez. Crediderūt
vt predictū est et adorauerunt xp̄m deū quē cō-
spiciebant in paruo tugurio natū de pauper-
cula matre. Inuenerunt quippe illam vt Cri-
sostomus dicit sup mattheū. Non diadema-
te coronatā. non in lecto aureo recubentē sed
vix tunicam habentē vñā nō ad ornatum cor-
poris. sed ad nuditatis tegumentū quale; ha-
bere poterat carpentarij vxoz peregre cōstitu-
ta. Tertiu qd̄ occurrit considerandum dicit
reuerfio. Nam vt dicitur in euāgelio Respō-
so accepto in somnis ne redirent ad herodez
per aliā viam reuerfi sunt in regionem suam
Conceperat quippe ambiciosus et fallax hero-
des interficere puerū inuentū a magis et insu-
per ipsos de xp̄o loquentes. Quo factū est vt
benignitas dei monuerit eos ne ad herodem
redirent. ne sic agnosceret natum puerum nec
magis inferret iacturam. In somnis vō ad-
moniti esse dicuntur vel ab angelo dei nūcio.
vel ab ipso deo immediate. Nec infantulus ie-
sus ad ipsos locutus est vt vera eius humani-
tas haberetur. Adira certe et laudibus attol-
lenda fuit istorum magoz fides. qm̄ vt Cri-
sosto. ait. Non scandalizati sunt in seipsis di-
centes. Si magnus puer est hic que necessitas
fuge est et occulte recessiois. Cum vō redie-
runt ad propria multos de xp̄i mysterijs eru-
dierunt. Et deniq; cum thomas ap̄tus ad pro-
uinciam illā applicuisset baptizati sunt. facti-
q; sunt adiutores predicationis illius. quoz
corpora p̄ felicē mortē primo p̄ helenaz con-
stantini matrem reperta et in constantinopo-
lim translata. Postea per sanctū Eustorgiuz
mediolanensium archiep̄m Mediolanuz per-
ducta. Ultimo p̄ Fredericū Imperatorē i Lo-
loniam theothonie sunt delata. Die vō simul
cum xp̄o viuunt in eterna gloria. Amen.
¶ Sermo decimus de baptismo xp̄i quando
f. in iordane voluit a iohanne baptizari.

Enit iesus a galilea

in iordanē ad iohannē vt baptizaret
ab eo. Scribunt hec vba Matthei.
iij. ca. Dia q̄ gessit saluator n̄r dñs

iesus xp̄s etiā fm̄ hoīem digne et rōnabiliter
facta fuisse firmiter est tenendū. In singulis
enī actibus et operibus eius aderat ei impiuz
rōnis et lumen diuinitatis. Nihil in eo repre-
hensibile inueniri potuit cuncta rectissime
disponebat. Eū at ad iohannē accessit poposcit-
q; baptizari. officiū vtiq; sc̄timonie et virtutis
exoluit. nō se aut leuem aut pctōrem ostēdit.
Propterea vt hoc clarius innotescat in pre-
senti sermōe de xp̄o baptizato verba faciem⁹
contemplabimurq; tria mysteria.

Primum dicitur persone baptizantis.

Secundum circumstantia congruentis.

Tertium apparitionis excellentis.

Qualit̄ xp̄s baptizat⁹ fuit a iohanne et d̄ illi⁹
baptismi conditionibus. Capitulū. i.

Primū mysterium contemplandum de
xp̄o baptizato d̄ persone baptizantis.

Baptizare nanq; voluit a iohanne vt patet et
Matthei. i. ca. et Luce. iij. ca. De baptismo vō
ioannis notande sunt in hac parte tres catho-
lice veritates. Prima veritas fm̄ Riccardū
in. iij. q̄ baptisus ille fuit institutus aucto-
ritate diuina. Hoc probatur per illud quod a
iohanne baptista dictum est Ioannis. i. ca. Qui
misit me baptizare in aqua ille mihi dixit. Su-
per quem videris spiritum descendentem et
manentem super eum ipse est qui baptizat in
spiritu sancto. Idipsum patet quia Matthei.
xxi. Xp̄o querenti de baptismo ioannis vtruz
esset ex celo an ex hominibus. iudei nō fuerūt
ausi dicere q̄ ex hominibus. Et dicitur ille ba-
ptisus ioannis eo q̄ ip̄e solus fuit minister
primarie institutionis et executionis illius ba-
ptismi. Secunda veritas q̄ si extendamus no-
men sacramenti ad omne signum rei sacran-
tis suscipientem. sic baptisus ioannis erat sa-
cramentum q̄ expresse representabat xp̄i ba-
ptismū. qui est res suscipientē sacrans. Si at
restringamus nomen sacramenti ad illud qd̄
est sacre rei signum et causa sic non erat sacra-
mentum q̄ non conferebat gratiam. Vñ dicit
dñs Bonauentura di. ij. quarti li. q̄ talis ba-
ptisus fuit institutus pro quadam prepara-
tione et assuefactione ad baptismū xp̄i. Sic ē
q̄ in glosa Matthei. iij. ca. sup illo vbo. Ego

baptizo in aqua. dicit sic. Tm corpa lano qz pctā
 solvere nequeo. vt sic nascendo z pdicando p
 tero sic baptizando ad xpi baptismū dirigā
 Propterea dicit mgi sentē. in lra. Qz baptis
 mus ioānis respectu baptismi xpi dz dici fu
 isse sacrale qz fuit quedā preparatio z dispo
 sitio ad illius baptismi susceptionē. Tertia ve
 ritas qz baptizati baptismi ioānis simplici
 iterū debuerūt rebaptizari baptismi xpi. Sic
 p3p Augusti. sup ioāne. z ponit de pse. vi. iij
 ca. aliud. vbi dicit. Si qs baptizauit iudas. bi nō
 sūt itez baptizati. Et qs baptizauit iohannes
 itez sūt baptizati. Idē dicit Aug^o li. de ba
 ptismo p donatistas. Et hoc expresse habetur
 Actuum. ix. ca. Qū baptizatos baptismi ioānis
 paulus baptizauit baptismi xpi. Notandum
 tū fm Bonauen. Qz quorundā opinio fuit qz
 baptizati baptismi ioānis si nō habebāt fidē
 trinitatis rebaptizandi erāt. Si autē habebāt
 fidē trinitatis nō oportebat eos rebaptizari.
 sed sufficiebat manus imponi qz tales habe
 bant abluōnē exteriorē z habebant fidē trī
 nitatis qua interiorius insigniebant tāqz chara
 cter. z habebāt spūm sc̄tum p impositionem
 manū. z iō nō erant rebaptizandi. Scot^o No
 in. ij. di. sui quarti dicit. qz dupliciter pōt intel
 ligi baptismus ioānis. Vno mō in forma ba
 ptismi xpi quā potuit didicisse a discipul^o xpi
 vl ab alijs audientibus eos baptizare. z tunc
 nō dicitur pprie baptismus ioānis sic nec baptis
 mus petri vel pauli. Et tales sic baptizati nō
 erant rebaptizandi. Alio mō pōt intelligi ba
 ptismus ioānis nō in forma xpi sed in aliqua
 alia forma ppria. s. i noie venturi. vt dicitur Actū
 um. xix. ca. vl ab qz aliqua forma. Et de sic ba
 ptizatis satis videt necessariū qz erant bapti
 zandi baptismi xpi pp pceptū generale ob
 ligans oēs. quos non implebant sic baptizati
 a ioāne. Ideo in hoc passu non tenetur a do
 ctoribus opinio magistri contrariū sentiētis.
 De triplici circūstantia xpi baptizati. s. cau
 se. temporis. z loci. Capitulū. ij.
 Secundū mysteriū contēplandū de xpo
 baptizato dicitur circūstantie congruentis.
 Triplex nanqz circūstantia in illo baptismi
 considerari potest.
 Quare xps in quo nulla immundicia fuit vo
 luit baptizari.
 Prima dicitur cause.
 Secunda temporis.
 Tertia loci.

Prima circūstantia cōsiderāda in baptis
 mo xpi dicitur cause. quare. s. voluit xps a iohanne
 baptizari cū in eo nulla fuerit immundicia. Et
 ad hoc dicit Ambrosius sup lucā. Baptizat^o
 est dñs nō mūdari volens sed mūdare aquas
 vt ablute p carnē xpi que pctm non cognouit
 baptismatis vim haberent. z vt sanctificatas
 relinqueret postmodū baptizandis. Cū autē di
 cimus xpm a iohāne baptizatū. nō putem^o in
 telligendū de baptismi pprio quē ipse post
 modū instituit. sed de baptismi quo baptiza
 bat iohānes. vt inqt Aug^o sup iohāne. Sc̄do
 xps baptizari voluit vt inquit Bedda. ad ap
 probationē baptismi iohannis. Tertio voluit
 xps baptizari fm Tho. in. iij. parte. q. xxxix. vt
 nos suo exemplo induceret ad baptismū. Et
 iō ad hoc qz esset efficacior eius inductio vo
 luit baptizari baptismi qz manifeste nō indi
 gebat vt hoies ad baptismū accederent quo
 indigebant. Si No aliquis quereret cur no
 luit xps baptizari baptismi pprio qz erat opti
 mus. Dicit Tho. qz baptismus xpi est quoddā
 spūale remediū quo xps nō indigebat qz a p̄
 cipio sue cōceptionis grā spūs sancti replet^o
 fuit. Secūda circūstantia cōsideranda in ba
 ptismo xpi dicitur tēp̄is. Mā vt dicit Luce. iij. ca. Qū
 baptizat^o est erat incipiens qsi annoz trigin
 ta. Hoc autē cōueniēs fuit. vt inqt sc̄tus Tho.
 triplici rōne. Primo rōne predicatōis. qz xps
 baptizabat quasi extunc incipiēs docere z p̄
 dicare ad qd requirit pfecta etas qualis ē tri
 ginta annoz. Vñ Benef. xli. ca. legit. Qz tri
 ginta annoz erat ioseph cū regnare cepisset i
 egypto sub pharaone. Silr. ij. Regū. v. ca. dicit
 de dauid. qz triginta annoz erat cū ad regnū
 fuit sublimatus. Et Ezechiel anno trigesimo
 cepit pphetare. vt p3 Ezechielis. i. ca. Et si qs
 obijceret qz deus reuelauit sapiāz danielis pu
 eri vel iuuenis. vt dicitur. xiiij. ca. eiusdē. ergo a for
 tiori debuit manifestari sapientia xpi ante tri
 gesimū annū qd factū fuisset si docuisset ante
 illā etatez. Dicendū qz xps pponēbat hoibus
 in exemplū oim. z iō oportuit in eo ostendi il
 lud qd cōpetit oibus fm legē cōmunē vt. s. in
 etate pfecta doceret. Sed sicut dicit Brego.
 nazāzenus. nō est lex ecclesie que raro cōti
 nit. sicut nec vna hyrundo ver facit. Aliquib^o
 enī ex quadā speciali dispensatione s3 diuine
 sapientie rōnem cōcessū est p̄ter legē cōmu
 nē vt ante pfectā etatē officiū vel p̄sidentis
 vel docendi haberent. Sicut fuit Salomon

Daniel & Jeremias. Secunda ratio quare Christus baptizari voluit in etate triginta annorum fuit legis impletiōis. Inquit enim **Erifost** sup mattheū futurū erat ut post baptismū Christi lex cessare inciperet. Ideo hac etate Christus ad baptismum venit qui potest omnia peccata suscipere ut lege servata nullus dicat quod ideo eam solvit quia implere non potuit. Si ergo aliquis quereretur cur fideles Christi laudabiliter baptizantur non solum ante trigessimū annū sed et in infantili etate et Christus baptizatus est tunc prenotato. Respondet **Tho.** quod ut patet ex dictis Christus non est baptizatus indigens purgatione nec aliqd illi potuit imminere pro dilationem periculū. Sed cuius alij non in parvū reducat periculū si ex hac vita discedat sine baptismo. Tertia ratio quare Christus voluit baptizari in illa etate dicitur perfectionis. Datur enim intelligi quod baptismus parit viros perfectos sicut illud **Apl** ad ephesios. iij. ca. Donec occurramus omnes in unitate fidei et agnitionis filij dei in virum perfectum in mensuram etatis plenitudinis Christi. Unde et ipsa proprietates numeri ad hoc pertinere videtur. Consurgit enim trigenerius numerus ex ductu ternarij in denariū. per ternariū autem intelligitur fides trinitatis per denariū autem impletio mandatorum legis. Et in his duobus perfectio vite Christiane consistit. Tertia circumstantia consideranda in baptismo Christi dicitur loci. Baptizatus namque fuit in iordane. ubi difficultas oritur. Cur non in mari rubro potius voluit baptizari. namque veritas debet rēdere figure. Sed figura baptismi processit in transitu maris rubri ubi egyptij sunt submersi. sicut peccata delentur in baptismo. ergo videtur quod magis debuit baptizari in mari rubro quam in flumine iordanis. Insuper iordanis interpretatur descendens. sed per baptismum aliquis plus ascendit quam descendit. Unde **Matth.** iij. ca. dicitur. Baptizatus iesus confestim ascendit de aqua igitur videtur inconueniens fuisse quod baptizaretur in iordane. Respondet hinc scriptus **Tho.** vbi. 3. quod transitus maris rubri prefiguravit baptismum quantum ad hoc quod baptismus delet peccata. Sed transitus iordanis quantum ad hoc quod aperit ianuam regni celestis qui est principalior effectus baptismi et per solum Christum impletur. Fluvius namque iordanis fuit per quem filij israel in terram promissionis intraverunt. Baptismus autem Christi introducit in regnum dei quod per terram promissionis significatur. Unde dicit **Joānis.** iij. ca. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest introire in regnum dei. Ad hoc et pertinet quod helias divisit aquas iorda-

nis quod erat in curru igneo rapiendus in celum. ut dicitur **iiij. Regū.** ij. ca. quod. s. transiit per aquam baptismi per ignem spiritus sancti per aquam in celum. Est et in baptismo ascensus per perfectum gratie que requirit humilitatis descensum sicut illud **Jacobi.** iij. Deus superbis resistit. humilibus autem dat gratiam suam. Et ad tale descensum referendum est nomen iordanis. De tribus excellentissimis signis que apparuerunt in baptismo Christi. **Capitulum.** iij. Tertium mysterium contemplandum de Christo baptizato dicitur apparitionis excellentis. Apparuerunt quippe mox ut de aqua exiit tria excellentissima signa. Primum fuit celorum apertio et patefactio. Secundum spiritus sancti descensio. Tertium paterne vocis auditio. Primum excellens signum fuit celorum reseratio. Dicitur quidem **Matth.** iij. ca. Baptizatus autem confestim ascendit de aqua et ecce aperti sunt ei caeli. Et **Marci.** i. ca. Statim ascendens de aqua vidit celos apertos. Et **Luce.** iij. ca. Jesu baptizato et orante apertum est celum. Hoc autem sicut commune doctorum expositione intelligendum est. Quia circa Christum baptizatum tantus splendor divinitus effulsit in aere ut viderentur aperti caeli sicut in coruscatione videtur fieri. ut dicit **Nicholaus** de lira. Ratio vero huius claritatis celestis fuit sicut **Tho.** vbi. s. l. q. xxxix. tertie partis. Quia Christus baptizari voluit ut suo baptismo consecraret baptismum quo nos baptizari debebamus. Et ideo in baptismo suo ea demonstrari debuerunt que pertinent ad efficaciam baptismi nostri. Circa qua tria sunt consideranda. Primum quod principalis virtus ex qua baptismus efficaciam habet que est virtus celestis. Et ideo baptizato Christo apertum est celum. ut ostenderet quod de cetero virtus celestis baptismum sanctificaret. Secundo consideranda est fides ecclesie et eius qui baptizant que operatur ad efficaciam baptismi. Unde baptizati fidei persistent. et baptismus dicitur fidei sacramentum. per fidem autem inspicimus celestia que sensum et rationem humanam excedunt. Et ad hoc significandum Christo baptizato aperti sunt caeli. Tertio consideranda est circa efficaciam baptismi reseratio ianuę regni celestis quam intramus baptizati que prius homini preclusa fuerat per peccatum. Unde baptizato Christo aperti sunt caeli. ut ostenderet quod baptizatis per viam in celum. Notandum vero in hac parte quod celum apertum est iesu orante in quo Christus dedit exemplum sicut **Nicholaus** de lira. Quia in receptione sacramentorum debet mens nostra in deum elevari. Vel ut dicitur intelligi

In Crisostomo, sup mattheu. Quid hoc ipsum quod per
 baptismum celum aperit credentibus est ex virtu-
 te orationis christi. Ideo dicitur apertum est ei celum. id est omnibus
 propter eum. ¶ Secundum excellens signum quod appa-
 ruit in baptismo christi dicitur spiritus sancti descensio.
 Descendit enim spiritus sanctus corporali specie sicut
 columba in ipsum. ut dicitur Luce. iij. ca. Hoc vero con-
 uenienter esse factum inquit Crisostomo. Quia quod
 quid factum est in baptismo christi pertinet ad in-
 sterium omnium qui postmodum erant baptizandi.
 Quibus autem qui baptismo christi baptizantur spiritum
 sanctum recipiunt. nisi sic accedant sed illud Mat-
 thei. iij. ca. Ipse vos baptizabit in spiritu sancto. Aduer-
 tendum tamen est in hoc loco. quod Augustinus dicit li. xv. de
 trinitate. Absurdissimum est dicere quod christus cum esset
 iam triginta annorum accepisset spiritum sanctum. Sed
 venit ad baptismum sicut sine peccato ita non
 sine spiritu sancto. Si enim de iohanne scriptum est
 quod replebitur spiritu sancto ex utero matris sue. quod
 de hoc christo dicendum est. cuius carnis ipsa con-
 ceptio non carnalis sed spiritualis fuit. Nunc
 ergo. id est in baptismo corpus suum. id est ecclesiam pre-
 figurare dignatur. in qua baptizati precipue
 accipiunt spiritum sanctum. Sciendum ad hoc quod ut
 Augustinus dicit li. ij. de trinitate. Spiritus sanctus descen-
 disse dicitur super christum specie corporali sicut colu-
 ba. non quod ipsa substantia spiritus sancti videretur
 qui est invisibilis. neque ita quod illa visibilis cre-
 atura in unitate persone diuine assumeretur.
 neque enim dicitur quod spiritus sanctus sit columba sicut
 dicitur quod filius dei est homo ratione unionis. dicitur
 ergo spiritus sanctus descendisse super christum in spe-
 cie columbe ratione columbe significantis spiritum
 sanctum. Quare autem apparuit in columbe specie
 triplex ratio assignatur a sancto Theodoro. Primo ad
 significandum dispositionem que requiritur in ba-
 ptizato que est ut non fictus accedat. si vult spi-
 ritum sanctum recipere. hoc autem denotat columba
 que est animal simplex astutia et dolo carens. Unde
 dicitur Matthei. x. ca. Estote simplices sicut
 columbe. Secundo apparuit spiritus sanctus in spe-
 cie columbe ad significandum effectum proprium
 baptismi. qui est remissio peccatorum et recon-
 ciliatio ad deum. Columba enim est animal man-
 suetum. Et ideo sicut Crisostomo dicit sup Matthei.
 In diluuisio apparuit hoc animal ramum ferens oli-
 ue et communem orbis terrarum tranquillitatem an-
 nuncians. Et nunc est columba apparet in bap-
 tismo liberationem nobis demonstrans. Tertio
 apparuit spiritus sanctus in specie columbe
 super christum baptizatum ad significandum communem

effectum baptismi qui est constructio ecclesie
 scilicet unionis. Columba enim est animal congrega-
 bile et amicabile. unde et Lanticoz. v. dicit de ec-
 clesia. Una est columba mea. Propter dicta
 necnon et propter sequentia de voce patris au-
 dita plerique scire cupiunt. utrum species siue
 voces in quibus apparuit pater vel filius vel
 spiritus sanctus sint administrate per angelos. Et
 respondet Alexander de ales in. i. volumine sume
 sequendo Augustini. in. iij. de trinitate. Quod omnes appa-
 ritiones tam noui quam veteris testamenti exce-
 pta illa apparitione qua filius apparuit in car-
 ne per angelos sunt administrate. unde species et
 voces per angelos formate sunt. Si autem quere-
 retur quare spiritus sanctus non formauit illam colu-
 bam vel pater voce immediate. Respondet Alexan-
 der quod hoc pertinet ad excellentiam diuinam et est
 ad excellentiam rationalis creature. Ad excellen-
 tiam quippe diuinam pertinet operari per mi-
 nistrum in his in quibus potest minister. Ad ex-
 cellentiam est ministri pertinet ministrare cre-
 atori in quibus potest. Unde cum angeli superiorum
 rem habeant deum. Inferiores corporales cre-
 aturas pares rationales competit et sibi et cre-
 atori ut sint medij in administratione creatura-
 rum corporalium et rationalium. Unde etiam
 sicut dicit Augustinus. In operibus mira-
 culosis sunt ministri angeli quantum ad ea que
 possunt. ut est preparare materiam. vel homini.
 Nam non omnia subiecta sunt potentie angelice.
 Unde etiam in opere incarnationis fuerunt
 angeli nuncij. Et etiam in operibus iustifica-
 tis sunt angeli medij in his que possunt. ut est
 excitare intellectum vel affectum. et est in genera-
 li resurrectione in collectione puluerum. Congruit
 ergo superiori operari per ministrum. Congruit
 etiam ministro habere auctoritatem respectu
 eorum que infra ipsum sunt. Unde cum assumit
 corporalis creatura irrationalis ad ostenden-
 dum presentiam diuinam competit ut admini-
 stretur per angelicam tanquam mediam inter ipsam et
 suum creatorem. Sed contra ista posset quis obijce-
 re quod carnem in qua apparuit christus filius dei non
 formauit angelus sed immediate ipse deus ergo
 columba in qua apparuit spiritus sanctus non debuit
 formare angelus sed immediate ipse deus. Ad
 hoc dicit Alexander quod non est simile quod caro
 illa fuit assumpta in unitate persone. Unde christus
 uniebatur illi carni nobilissima unione. Nec
 in illa unione congruebat ut esset principium
 alia natura quam diuina cui uniebat. sed ab eo

moueretur & formaretur cui vnicebat. Angelus est in his que ordinabantur immediate ad reconciliationem humani generis non debuit esse medius sed solum ille qui debebat esse mediator qui. scilicet. erat deus & homo. Et ideo in formatione corporis christi vel in administratione eorum que in persona christi agebantur non debuit esse angelus administrator. sed solum ille qui erat mediator. Ille autem species in quibus apparuit pater vel spiritus sanctus non fuerunt vnite ei ita ut ex illis & spiritu sancto fieret vnus in persona. Nec ordinabantur nisi ad ostendendam presentiam ipsius dei. scilicet. patris vel spiritus sancti. Vnde mediante alia creatura nobiliori potuit mouere homini creaturam assumptam ad ostendendam suam presentiam. scilicet. mediantem creatura angelica. Quis tamen habet difficultatem quedam. quia si illas species & voces formauit & mouit angelus & vnicebat illis sicut motor. ergo in illis speciebus non poterat vere dici unum vel apparere spiritus sanctus aut loqui pater sed potius angelus. Soluit hec omnia Augustinus in. iij. de trinitate. Quia licet angelus esset ille qui formaret voces illas & species. quia tamen non in persona sua sed in persona domini loquebatur. nec presentiam suam sed presentiam domini demonstrabat. Ideo dicitur non angelus sed spiritus sanctus apparere & pater loqui quia omnia hec sunt ad indicandam presentiam domini & non angeli. Ex premissis insurgit dubitatio quedam. scilicet. qualiter spiritus sanctus dicatur esse in illis sensibilibus creaturis in quibus apparuit. Ad quod ita dicit Alexander. Quia deus in creaturis irrationalibus dicitur esse dupliciter. Vel sic causa in effectum. vel sicut signatum in signo. Sicut causa in effectum dicitur esse generaliter in omnibus creaturis essentialiter presentialiter & potentialiter. quia ipse habet esse in eis sicut tenens in esse & regens eas. quia quolibet creatura quantum ad hoc recipit influentiam a deo. aliter tenderet in nihilum. Sicut autem signatum in signo dicitur esse dupliciter. Nam est quoddam signum quod est in creatura irrationali a natura. Quoddam ex institutione. Ex natura dicitur omnis creatura irrationalis esse signum totius trinitatis quantum ad conditiones penes quas determinatur vestigium trinitatis que sunt in omnibus creaturis. Sicut est vnitas veritas bonitas naturalis modus species & ordo & homini penes que deuenit in cognitionem trinitatis quo ad ea que sunt appropriata personis. Et hoc modo sic in vestigio vel signo naturali impresso a creatore dicitur esse tota trinitas in omnibus creaturis. Ex institutione est dicitur aliquam creaturam esse

signum presentie creatoris. Et hoc modo non dicitur deus esse in omnibus irrationalibus creaturis. sed in aliquibus. Nam est quoddam signum institutum ad significandam presentiam diuinam quo ad aliquem effectum. & hoc simpliciter & non ad tempus sicut est in sacramentis que instituta sunt ad significandam presentiam diuinam siue spiritum sanctum qui ad aliquem effectum gratie. Vnde quotienscumque transcunt verba super elementum ad hoc institutum. eo modo quo institutum est habet rationem sacri. Vnde sacramentum baptismi institutum est in aqua ut semper habeat fieri in aqua & non in alio elemento & sic de alijs. Et hoc modo dicitur deus esse in sacramentis. Alio modo quam in creaturis alijs irrationalibus. Vnde preter illum modum quo est ibi sicut causa in effectum est et sicut signatum in signo & ad hoc specialiter & ad semper institutum. Est autem aliud signum institutum ad significandam presentiam diuinam. non quantum ad omne tempus sed quantum ad aliquod tempus. Et hoc modo dicitur fuisse spiritus sanctus in columba. statu & igne quando apparuit super christum & super apostolos. Non enim columba assumpta signum erat naturale sed institutum a deo siue a spiritu sancto ad significandam presentiam suam non semper. sed ad tempus. scilicet. quantum ad diu mansit super christum. Et ipsa assumptio ad hoc demonstrandum erat eius institutio. Et quantum ad diu fuit signum. Erat ergo spiritus sanctus in columba sicut signatum in signo institutum siue assumptum ad tempus ad eius presentiam demonstrandam. In christo autem erat deus non solum sicut in signo. sed sicut vnitus carni vnitate personali & hoc non ad tempus sed ad semper. Et hic est modus singularis qui non reperitur in alia creatura. Sed non admittunt que dicta sunt plerique curiosi dicentes. quia cum eque nobilis sit persona spiritus sancti sicut persona filij ergo in eque nobili creatura debuit manifestari spiritus sanctus sicut manifestatus est filij. Ad quod ita respondet Alexander quia assumptio carnis non ordinabatur solum ad ostendendam presentiam filij in carne sed ad satisfaciendum pro humano genere & ad reconciliandum humanum genus deo. Quod potuit autem quod ille qui satisfaceret esset deus & homo. deus qui poterat & homo qui debebat. Similiter ut ille qui erat mediator inter deum & hominem esset deus & homo. Et ideo filius apparuit ut vnitus illi nature per quam debebat satisfacere. Sed assumptio colube siue alterius creature non ordinabatur nisi ad ostendendam presentiam spiritus sancti ad testimonium inhabitationis christi vel apostolos eius. Vnde

erat in illa creatura vt predixim⁹ sic signatus
 in signo nō in vnione psonae. Quia g̃ nihil est
 pfecte deo vnibile nisi btificabile ⁊ h̃ soluz est
 substātia rōnalis p̃ quā debebat fieri redēptō
 ⁊ reconciliatio. Iō filius apparuit solū in cre
 atura rōnali ⁊ nō quacūq; sed reparabili. S; z
 signationi siue demonstrationi pure. magis
 conuenit creatura irrationalis q̃ rōnalis. ne
 forte crederet vnita vnitate psonali sicut fili⁹
 Et iō spūs sc̃tus apparuit in creatura irrōna
 li tm̃. Insup̃ cōgruebat vt sicut erat distinctō
 psonarū ita esset distinctio signorū. vñ qz filius
 apparebat i nā hūana n̄ debuit spūs sc̃tus ap
 parere i illa nec in angelica. qz n̄ erat vnibilis
 ¶ Tertiu excellēs signū qd̃ apparuit in baptis
 mo xp̃i d̃i paterne vocis auditio. Audita q̃
 pe fuit vox p̃ris dicentis. Hic est filius meus
 dilectus. s. n̄alis. Alij at̃ sunt adoptiui in quo
 mihi bñ cōplacui. i. in quo voluntas mea cō
 plebit̃ de salute generis hūani. Vbi claret q̃ i
 baptismo xp̃i tota trinitas apparuit. vt dicit
 Nicholaus de lira sup. i. ca. Adarci. Pater in
 voce. spūs sc̃tus in colūbe specie. ⁊ fili⁹ in car
 ne. Et p̃ talē apparitionē trinitatis demōstra
 tū fuit q̃ baptismus quo baptizant̃ fideles cō
 secrat̃ in inuocatione ⁊ virtute trinitatis. fm̃
 illud Matth. ultimo. Eūtes docete oēs gen
 tes baptizantes eos in noīe p̃ris ⁊ filij ⁊ spūs
 sc̃ti. Hilari⁹ aut̃ sup̃ matth. ita pulchre loquit̃
 Sup̃ iesū baptizatū descēdit spūs sc̃tus ⁊ vox
 p̃ris audita est dicentis. Hic est filius meus
 dilectus. vt ex his que cōsumabant̃ in xp̃o co
 gnoscere post aque lanacrū ⁊ de celestib⁹
 partib⁹ sc̃m̃ i nos sp̃m̃ aduolare ⁊ paterne vo
 cis adoptione dei filios fieri. Motandū vō h̃
 est pp̃ vocabulū apparitionis fm̃ Alexandrū
 in primo sūme. Apparitio aliquā d̃i manife
 statio facta in aliquo effectu intelligibili obla
 to itellectui. Et sic d̃i Sapie. i. ca. Apparet at̃
 his qui fidē h̄nt in illū. Sc̃do apparitō d̃i ma
 nifestatio facta in aliqua similitudine corporali
 oblata imaginationi. Et hoc mō d̃i Matth. ii. ca.
 Angelus d̃ni apparuit in sōnis ioseph. Tercio d̃i
 apparitio manifestatio facta in ali
 qua similitudine corporali sensibili oblata visui. ⁊
 sic v̄sitato mō d̃i appitio. Quarto mō appari
 tio d̃i manifestatio facta in aliq̃ signo sensibi
 li representato sensui siue illud signū sit visibile
 siue audibile. Et hoc modo apparuit pater in
 voce in nouo testamento. Insup̃ sciendū vt
 inquit sc̃tus Tho. q̃ filius ⁊ spūs sc̃tus qui

sunt ab alio dicunt̃ nō solū apparere sed etiaz
 visibiliter mitti. Pater aut̃ qz non est ab alio
 apparere quidē p̃t̃ sed visibiliter mitti n̄ p̃t̃.
 Quis igit̃ tam inept⁹ tā durus aut̃ tā perti
 nar de cetero presumat esse vt n̄ humili corde
 suscipiat que de psonarū diuinarū numero ori
 gine ⁊ pp̃rietate tradunt̃. de celis ad nos veri
 tas ista descendit. Nec doceri potuit a thale
 te milesio vno ex septē sapientibus astrologo
 ⁊ philosopho. nō ab eius auditore Anaximā
 dro. nō ab istius discipulo Anaximane. non a
 discipulo Anaximanis Anaxagora. n̄ ab Ar
 chelao discipulo Anaxagore. Nō a famosissi
 mo socrate ab Anaxagora instructo. n̄ a Pla
 tone discipulo Socratis. n̄ deniq; ab Aristo
 tele auditore Platonis. q̃ oēs successiue scho
 lam tenuerūt vnus post aliū. Nō ab omnibus
 h̄mōi philosophis credimus ⁊ simpliciter cō
 fitemur p̃rem filiū ⁊ sp̃m̃ sc̃m̃ tres psonas ⁊
 vnā essentiā qm̃ dignatus est deus clemētia
 ⁊ pietate sua nobis ista reuelare. Q̃ q̃stus er
 roz vtiq; detestandus illoz qui fabulā narra
 re nos putant. cū xp̃i mysteria predicam⁹. cuz
 loquimur de psonis diuinis. dā sacrū baptis
 ma ianuā esse celestis regni docem⁹. Ecce ba
 ptizat̃ xp̃s a iōāne. ⁊ tanta de sup̃nis offerunt
 se testimonia diuinitatis sue. Quare letentur
 cūcti fideles ex aqua ⁊ spū sc̃to regenerati. spe
 rantes p̃ xp̃ianā vitaz indubitanter posse ad
 eternam beatitudinē peruenire. Ad quā nos
 perducatur filius dei qui cuz patre ⁊ spū sancto
 viuūt in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo vndecimus de ieiunio fame ⁊ ten
 tatione xp̃i p̃ prima d̃nica in quadragesima.

Actus est iesus in

desertum a spū vt tentaret̃ a diabo
 lo. Scribunt̃ hec v̄ba Matth. iiii
 ca. Docuit nos exemplo suo d̃ns
 noster iesus xp̃s equo aīo ferre queq; ardua ⁊
 difficillima si cupimus ad regna celestia. ppe
 rare. qm̃ vt inquit Gregorius in omelia. Ad
 magna premia perueniri non p̃t̃ nisi per ma
 gnos labores. Et Hieronym⁹ ad paulinum.
 Nihil sine magno labore dedit hec vita mor
 talib⁹. Ob quod doctor gentiū ⁊ vas electio
 nis dicebat Actū. xiiij. ca. Q̃ portet nos per
 multas tribulationes intrare in regnū celoꝝ.
 At ⁊ ip̃e redemptor oim̃ Matth. xi. ca. asserit
 Regnū celoꝝ vim patif ⁊ violētū rapiūt illud
 Qd̃ suo modo protulit Seneca in tragedijs

Dicēs. Nō ē mollis e terris ad astra via. Igitur
dei filius postq̄ baptizatus est desertū petijt
vbi quadraginta diebus ⁊ noctib⁹ ieiunauit.
Et cū esuriret aggressus ē illū Sathanas. va-
rijsq; tentationū prelijs cū credidit superare
qd̄ cū facere nequisset cōfusus abscessit ⁊ xpo
dño angeli misrabant. Quare vt hec oīa cla-
rius intelligant. nosq; p̄mptiores reddamur
ad penitentie crucem tollerandū atq; aiosius
cōstigam⁹ cū hoste maligno. In presenti ser-
mone de ieiunio fame ⁊ tentatiōe xpi dicem⁹
vbi tria mysteria inducim⁹ contemplanda.

Primum dicitur abstinentie.

Secundum pugne.

Tertium victorie.

Quare xps conuersatus est inter homines
⁊ quare non semper duxit austeram vitam ⁊
cur voluit ieiunare. Capitulum. i.

Primum mysteriū contemplandū dicitur absti-
nentie de quo dicit Mattheus. Ductus
est iesus in desertū. qd̄. l. s. ⁊ glosā est inter hie-
rusalē ⁊ iericho scdo lapide distans a iericho
iuxta aquas ab heliseo sanatas. ⁊ arabes stāt
ibi. Et inde discurrebant ⁊ occidebant transe-
untes. Iuxta qd̄ dñs scripsit parabolā de illo
qui iter faciebat a hierlm̄ in iericho. Luce. x.
ca. Et mō dicitur quā antana. Ductus at̄ iesus in
illud desertū a spū sancto vt dicit Grego. in
omelia. qd̄ expresse Lucas ca. iij. profiteat. In-
q̄t enī. iesus plenus spū sc̄to egressus est a ior-
dane ⁊ agebat a spū in desertū. Et cū ieiunas-
set quadraginta diebus ⁊ quadraginta nocti-
bus postea esurijt. Lucas at̄ dicit. ⁊ nihil mā-
ducauit illis diebus. Vbi pro ampliori intelli-
gentia tria dubia oriuntur.

Primum est de xpi conuersatione.

Secundum de xpi manducatione.

Tertium de xpi ieiunatione.

Primum dubiū est de xpi conuersatione. q̄re. s.
nō fuit semp in deserto ⁊ solitudine sed voluit
inter hoīes conuersari. Ad qd̄ rñdet sc̄us Tho. i.
iij. pte. q. xl. q̄ conuersatio xpi talis debuit eē vt
pueriret fini incarnatiōis s̄m quā venit i mū-
dū. Venit at̄ in mūdū. Primum qd̄ ad mani-
festandā veritatē. sic ip̄e dicit Joānis. xix. ca.
In hoc natus sū ⁊ ad hoc veni in mūdū vt te-
stimonij p̄hibeā veritati. Et iō nō debebat se
occultare vitā solitariā agens sed in publicū
p̄cedere publice predicando. Vñ Luce. iij. ca.
dixit illis q̄ volebāt eū detinere. Quia ⁊ alijs
ciuitatibus oportet me euangelizare regnum

dei q̄ iō missus sū. Scdo venit xps in mūdū
ad hoc q̄ hoīes a pctō liberaret. s̄m illud. i. ad
Thimoteū. i. ca. Xps iesus venit in hūc mūdū
pctōres saluos facere. Et iō vt Crisostō. dicit
Licet in eodē loco manendo posset oēs ad se
attrahere vt eius predicationē audirent n̄ tñ
hoc fecit. p̄bens nobis exemplū vt pambu-
lem⁹ ⁊ requiramus percūtes sic pastor oues
p̄ditā ⁊ medicus accedit ad infirmū. Tertio
venit xps in mūdū vt p̄ ipsū habeam⁹ acces-
sū ad deū. vt dicit ad Romanos. v. ca. Et ita fa-
miliariter cū hoībus cōuersando conueniens
fuit vt oībus fiduciā daret ad se accedēdi. Ex
hoc dicit Matth. ix. ca. factū est discubente eo i
domo ecce publicani ⁊ pctōres venientes di-
scubebant cū iesu ⁊ discipulis ei⁹. Sup̄ q̄ ver-
ba Hieronym⁹ ait. Videant pctōres publica-
nū. a pctōis ad meliora conuersū locū inuenisse
p̄nic. Et ob id ēt ipsi nō desperent salutē. S̄
p̄ dicta posset aliq̄s arguere ostendens q̄ xps
debuit solitariā agere vitā. Primum q̄ oport-
tebat ipsū ostendere se non solū hoīem sed ēt
deū. Sed deū nō cōuenit cū hoībus cōuersari
dicit enī Danielis. ij. ca. Exceptis dijs quorū nō
est cū hoībus conuersatio. Et philosoph⁹ dicit
in. i. politice. q̄ ille qui solitarius viuit aut ē
bestia. s. si hoc propter seuitiā faciat aut ē de⁹
si hoc faciat propter contemplandā veritatē
ergo videt q̄ nō debuit xps cū hoībus cōuer-
sari s̄ solitari⁹ viuere. Scdo debuit xps vitā
p̄fectissimā ducere p̄fectissima at̄ est vita con-
templatiua. Ad vitā at̄ cōtemplatiuā maxie
competit solitudo s̄m illud 2 sec. ij. ca. Ducā
eū in solitudinē ⁊ loquar ad cor eius. ergo vi-
det q̄ xps debuit solitariā ducere vitam. Ter-
tio cōuersatio xpi debuit esse vniformis. q̄ sp̄
in eo debuit apparere qd̄ est optimū. sed q̄nq;
xps solitaria loca querebat turbas declinans
vt Remigi⁹ dicit sup̄ mattheū. Tria refugia
legit dñs habuisse. Maūm montē ⁊ desertū
ad quorū alterum quotienscūq; a turbis com-
p̄mebat cōdescēdebat. ergo semp debuit so-
litariā vitā agere. Ad primū argumētū rñdet
sc̄us Tho. q̄ xps p̄ humanitatē suā voluit
manifestare diuinitatē. Et iō cū hoībus con-
uersando qd̄ est propriū hoīs manifestauit di-
uinitatē suā predicando ⁊ miracula faciendo
⁊ innocenter ⁊ iuste inter hoīes conuiuendo.
Ad scdm argumētū dicit q̄ vita cōtemplatiua
simpliciter est melior q̄ actiua que occupatur
circa corporales actus. Sed vita actiua s̄m quā

responso

aliquis predicando et docendo eteplata alijs
 tradit est pfectior q̄ vita que solū contempla
 tur. q̄ talis vita presupponit abundantia cō
 templationis. Et ideo x̄ps talē vitam elegit.
 Ad tertiu' vo dicimus q̄ x̄ps voluit dare ex
 emplū predicatoribus qui non semp dñt esse
 in publico. Ad hoc assignari possunt tres rō
 nes. q̄ x̄ps qñq̄ se retraxit a turbis. Prima
 ratio fuit ppter corporalē quietē. Vñ scribit
 Adarci. vi. ca. q̄ dñs dixit discipulis. Veni
 te seorsū in desertū locū et requiescite pusillū
 Erant enī qui veniebant et redibant multi et
 nec spaciū manducandi habebant. Scda rō
 fuit ppter orōnem. Vñc Lucas ca. vi. inqt.
 Exiit in montes solus orare et erat pnoctans
 in oratione dei. Vbi dicit Ambrosius. q̄ ad
 precepta virtutis suo nos informat exemplo.
 Tertia rō quare x̄ps qñq̄ retraxit se a turbis
 fuit vt doceret fauorē humanū vitandū. Vñ
 sup illud Adatth. v. ca. Videns iesus turbas
 ascendit in montē vt p hoc q̄ nō in ciuitate et
 foro sed in monte et solitudine sedit. erudit nos
 nihil ad ostentationē facere. et a tumultibus
 abscedere maxime cū de necessarijs oporteat
 disputare. ¶ Scdm dubiū est de x̄pi mandu
 catione cur videlicet x̄ps nō semp austeram
 vitā duxit. vt ioānes baptista. nec semp ieiunauit
 sed manducauit et bibit etiā cū publica
 nis et petōribus. Ad qd̄ ita rñdet sc̄tus Tho.
 q̄ cōueniētissimū est cū quis cū alijs cōuersa
 tur vt se illis in cōuersatione cōformet fm il
 lud. i. ad Corin. ix. ca. Vbi oia factus sum.
 Quare x̄ps puersans cū hoibus ppter illorū
 salutē. voluit sicut ceteri in cibo et potu se h̄re
 Sicut enī licita et landabilis est vita illi qui
 a consortio hoim segregatus abstinentiā ser
 uat. ita et vita alterius qui in societate positus
 māducat et bibit. Mā abstinentia cibi et potus
 n̄ p se ptinet ad salutē fm illud ad Romanos
 xiiij. ca. Regnū dei nō est esca et potus. ¶ Ter
 tiū dubiū erat de x̄pi ieiunatione. Cur voluit
 in deserto x̄ps ieiunare. Nō est dicendū q̄ ad
 refrenandā sensualitatē que erat pfecte obe
 diens rōni. nec ad elevationē mentis que erat
 vnita deo pfecte. nec ad virtutes acquirēdas
 que erant oēs in ipso. Ergo ieiunauit ppter
 n̄m exemplū. Vñ Crisosto. sup mattheū in
 quit. Vt discas q̄ magnū bonū est ieiuniū et
 qualiter statutū est aduersū diabolū. et qm̄ p
 baptisimū n̄ lasciuiē sed ieiunio oportz intēde
 re ipse ieiunauit non eo indigens sed nos in

struens. Quare autem tanto numero ieiunauit.
 Ratio est fm Crisostomū. Me minor vi
 deat moysē et helia qui tot diebus ieiunauerūt.
 nec vltius protraxit. ne diabolus ipsuz sup
 hoicem aliquid existimaret dum eximios pro
 phetarū in quantitate dierum superaret. Sz
 hic querunt nōnulli cum x̄ps nil comederet il
 lis quadraginta diebus et quadraginta nocti
 bus et non esurierit. A quo facta fuit illa su
 stentatio vt nō esuriret. Et ad hoc dicere pos
 sumus q̄ tribus de causis potest aliquis non
 sentire famē. Primo ex redundantia glorie
 anime in corpus fm q̄ datur corpori aliqua q̄
 litas gloriosa per modū habitus vel disposi
 tionis vt sit impassibile et sic erit in beatis per
 modū habitus immanentis. Vñ Apocalyp̄.
 vij. ca. dicitur. Non esurient neq̄ sitient am
 plius. Et sic potuit fuisse in x̄po. vt sicut dicit
 sit gloriā anime redundare in corpus q̄tum
 ad claritatē in transfiguratione p modum di
 spositionis transeuntis et non immanentis. ita
 agere poterat q̄tum ad impassibilitatē humi
 di a calore. Scdo pōt aliquis nō sentire famē
 ex aliqua virtute cibi preassumpti fortificantē
 humidū radicale et speciei virtutē. et h̄ siue illa
 virtus sit nālis illi cibo sicut erat in ligno vi
 te. vel supnaturaliter data. sicut in cibo data
 helie. iij. Regum. xix. ca. In cuius fortitudine
 ambulabat quadraginta diebus et quadragi
 ta noctibus. Sic potuit esse in x̄po q̄ preassū
 pisset aliquē cibū cui talis virtus fuit diuini
 tus data. Tertio pōt contingere q̄ aliquis nō
 sentiat famē ex suspensione actionis caloris
 nālis p virtutē deitatis immediate ita q̄ vita
 remaneat. nulla ex superioribus causis existen
 te. Et hoc fuit diuine virtuti solū in x̄po cui
 esse diuinū erat esse existere illius hois. Si vo
 dicere q̄ ex quo x̄ps n̄ esuriebat ieiunādo nō
 prebuit exemplū penalitatis et patientie. Vñ
 demus q̄ hoc nō sequit q̄ postea esuriit. In
 sup sicut martyres ppter excessū diuine dile
 ctionis et conformationē voluntatis diuine et
 expectationē glorie qñq̄ non sentiebant tor
 menta nec tñ minus merebant aut dabant ex
 emplū patientie. Ita hic x̄ps. sed ois dubitatio
 soluit q̄ postea esuriit. Contemplare nunc fi
 delis aia illū qui animantibus cunctis alimē
 ta prestat et vitam pro tuo amore fame ac siti
 q̄ sepius laborantes. et compatere illi atq̄ in
 spice diligenter qd̄ precipue tribus vicibus i
 uenit ad comedendū siue bibendū. Esuriit

equidē post ieiuniū ⁊ añ ministeriū angeloz
nō habuit nisi lapides. Esuriit adhuc i via dū
ex bethania descendens, pergebat hierusalem
⁊ nō inuenit nisi folia ficus. Ut scribit Mat
th. xxi. ca. Tandē sitiuit i cruce, ⁊ oblata fuit
ori eius spongia aceto plena. que si ad sensus
mysticū referamus cū cōtinuo xps esuriat, ⁊
sitiat salutē nrām. Pleriq; illi lapidea corda
oī duritie plena presentant. nec illū timēt nec
diligunt vt vel timore vel amore abducant a
vitijs. Alij No folia sibi ⁊ bona vba sine fru
ctibus prebent. sicut faciebant pharisei q̄s re
darguit Matth. xv. ca. dicens. Procritē bñ d
vobis, pphetavit Isaias. Populus inquit h
labijs me honorat cor at̄ eoz longe est a me.
Mōnulli insup acetū ei porrigūt ad hibendū
hi sūt qui vel mūdano amore inebriati, vl va
na sapientia ⁊ curiositate decepti nō solū non
corrigūt sua delicta, sed quod grauius est de
trahūt xpo ⁊ impia verba siue blaffema teme
re loquunt de deo. Aiunt qñq; Si xps in cru
ce voluit mori, qd nobis imputet sibi. Si de
erat cur nō absq; ignominia sue crucis indul
sit humano generi. Et filia sacrilegis buccis
publice resonātes erga xpm nulla pietate mo
uēt. O pessimū genus hoim. O mentes neq;
sime. O deniq; ingratissimi peccatores. Su
stinuit saluato: nr̄ ab vtero virginis vsq; ad
patibulū crucis tot labores, tot cruciat⁹ ⁊ pe
nas vt q̄tum nos diligebat cognoscereamus.
Post No exactos quadraginta dies ieiunij
sui voluit pro nobis peccatoribus esurire.

**De tentatione xpi quare, s. diabolus ten
tauit eum, qualiter apparuit, ⁊ cur xps voluit
tentari.** Capitulum. ij.

Secundū mysteriū p̄templandū in h ser
mone dī p̄gnē, d̄ q̄ Mattheus ita seq̄t
Accedens tentator, s. diabol⁹ vt p̄z Luce. iij.
ca. dixit ei ⁊c. Vbi tria dubia sunt declarāda.
Primum dicitur inductionis.

Secundum apparitionis.

Tertium rationis.

Primū dubiū declarandū dī inductionis
quo, s. motiuo diabol⁹ induc⁹ est vt tentaret
xpm. virtus nāq; eius demonibus nota erat
dī enī Luce. iij. ca. Exhibāt at̄ demonia a mul
tis clamantia ⁊ dicentia qz tu es filius dei. ⁊ i
crepans nō sinebat ea loqui qz sciebant ipsuz
esse xpm. Adirū ḡ videt q̄ diabolus xpm ten
tauerit. nā tentare est experimentum sumere
qd nō fit nisi de re ignota. Ad qd r̄det sciūs.

Tho. iij. pre. q. xli. Sicut Aug⁹ dicit. ix. libro
de ci. dei. Xps tm̄ innotuit demonibus q̄tuz
voluit nō p̄ id qd est vita eterna sed p̄ quedā
tpalia sue virtutis effecta. ex quibus quandā
cōiecturā habebant xpm esse filiū dei. Sed qz
rursus in eo quedā signa hūane infirmitatis
videbant. nō p̄ certo cognoscebant esse filius
dei. Et iō diabol⁹ eū tentare voluit. Hinc ait
Crisost⁹. Audiens diabolus in xpi natiui
tate angelū pastorib⁹ annūciantē. angelorum
multitudinē iubilantē. iōanē digito demon
strantē. p̄m in baptisate testificantē. spm̄
sc̄tm̄ in colūbe spē descendentē ⁊ nūc quadra
ginta diebus ⁊ noctibus ieiuantē eū esse dei
filiū suspicatus est. Sed postmodū videns eū
esurisse ipsū esse dei filiū plurimū dubitauit.
Mō enim credebat posse dei filiū esurire. Et
Hilarius sup mattheum dicit. Tentare xpm
diabolus nō fuisset ausus nisi in eo p̄ esuriti
onis infirmitatē que sunt hois recognosceret.
Et Grego. exponens illud. Si filius dei es. i
quit. Quid sibi vult talis sermonis exorsus.
nisi qz cognouerat dei filiū venturū cē. sed ve
nisse p̄ infirmitatē corporis nō putabat. Se
cundū dubiū declarandū dī apparitionis. q̄li
ter. s. apparuit xpo diabolus in hac tentatiōe
Et ad hoc dicit glosa. Oia q̄ de xpi tentatiōe
hic dicunt. corporis sensibus cōpleta sūt. Et
fm̄ quosdā credit q̄ tentator ille fuit lucifer.
primus pctōr ⁊ maxim⁹ tentator. iuxta illud
qd saluator nr̄ dixit Joānis. xij. ca. Venit enī
princeps mūdi huius ⁊ in me non h̄z quicq;.
Tertiuū dubiū declarandū dī rōnis. Quare
s. xps tentari voluit. Ad qd assignant tres p̄
cipue rōnes. Prima fuit pp̄ nrām instructio
nē. Instruxit quippe nos vt sciremus paratā
esse nobis diaboli pugnā a q̄ null⁹ quātūcūq;
sc̄tus immunis existit. Hō Hilarius sup mat
theū ait. In sanctificatis maxime diaboli tē
tamenta crassant qz victoria magis est ei ex
optanda de sc̄tis. Et sapiens. Ecclesiastici. ij.
ca. inquit. Flli accedens ad seruitutē dei sta in
iusticia ⁊ timore ⁊ p̄para aiām tuā ad tētatio
nē. Et Aug⁹ faustū. Null⁹ ē hō tāta iusticia
p̄ditus cui n̄ sit necessaria tētatio vel ad p̄fici
endū vel ad p̄bandū. Et Greg. xxiiij. mora.
Vsus nr̄i itineris nequaq; pagit sine mune
re tētationis. Hic tñ orit̄ difficultas qm̄ xpus
tentationi se exposuit. Eū ergo eius tentatio
fit nr̄m exempluz videt q̄ etiam alij debeant
se ingerere ad tentationes suscipiēdas. quod

tñ videt esse periculosū cū potius tentationū occasiōes vitare debeam⁹. Ad hoc rīdet scūs Tho. q̄ duplex est tentatiōis occasio. Vna q̄ dem ex pte hoīs puta cū aliquis se pctō p̄pin quū facit occasiones peccandi nō cuitans. Et talis occasio tentationis est vitanda. sicut dicitur est Loth Genes. xix. ca. Ne steteris in oi regione circa sodomaz. Alia No tentationis occasio est ex pte diaboli qui semp inuidet ad meliora tendentibus ⁊ talis occasio nō est vitanda. qm̄ vt inquit Paulus. i. ad corinth. x. ca. Fidelis de⁹ q̄ n̄ patit̄ vos tentare supra id qd̄ potestis. sed facit cū tentatione puentum. Et hac No tentatione cū dei adiutorio deuieta corona victorib⁹ dat. Vñ Jacobi. i. ca. dī. Beatus vir qui suffert tentationē qm̄ cū probat⁹ fuerit accipiet coronā vite quā repromisit deus diligentibus se. Scda rō quare xp̄s voluit tentari fuit propter tentatoꝝ consolationem vt. s. tētatis consolationē daret. Fuit quidē tentatus statim post baptismū qm̄. s. a patre fili⁹ fuerat appellat⁹. ⁊ spūs sc̄tūs in colūbe specie manserat sup̄ eū ⁊ celi sibi visi sūt aperiri ⁊ diebus quadraginta ⁊ noctibus ieiunauerat vt daret̄ intelligi q̄ si aliquis tentatur propter hoc nō est minus dei filiationē dignus nec sua penitentia deo est min⁹ accepta. Tertia rō quare xp̄s tentari voluit fuit ppter diaboli confusionē vt ipse dolo inuidia ⁊ malicia plenus. superatus a christo confusus abiret. sicut apparebit in sequentibus.

¶ Qualiter christus superauit omnes diaboli tentationes ⁊ de modo illarum tentationū.

Capitulum. iij.

¶ Tertiu⁹ mysteriū contemplandū de dño iesu christo dī victorie. Dicit namq̄ diabolu⁹ qui spiritualē hoīem nō statim de peccatis grauib⁹ tentat. sed paulatim a leuioꝝ incipit vt ad grauiora p̄ducatur. Idcirco de triplici vitio conatus est christum tentare.

¶ Primo de gula.

¶ Secundo de inani gloria.

¶ Tertio de auaricia.

¶ Primo tentauit christū de gula dicens. Si filius dei es dic vt lapides isti panes fiant. h̄ Micro⁹ ita loq̄. Vane agis demon si filius dei est decipi nō poterit. si purus hō lapides i panē cōvertere nō valebit. Tñ m̄lta fuit astutia diaboli qz cogitabat intra se. Si faciat qd̄ suadeo cognoscā ipsū esse deū. Si n̄ faciat adducā eū ad presumptionē faciēdi. Nec tenta-

uit eū de cibis delicatis sed tñ necessarijs. qz arbitrabat̄ eum virū bonū qui tñ si purus hō fuisset nō deus presumens lapides in panes p̄vertere vt corporali sue fami subueniret. ob hanc inordinationē vitii gule incurreret. At xp̄s q̄ de⁹ ver⁹ erat lapides i panes cōvertere noluit qd̄ vtiq̄ facere potuisset. qz miracula fienda erant ad vtilitatē fideliū nō ad instantiā diaboli. nō enī diabolus supplicat sed tentat. Anno No sequenti pia mater impetrauit q̄ aquā in vinū conuerteret in chana galilee. Rñdit itaq̄ diabolo xp̄s vt sic dubius remaneret atq̄ deuictus. Scriptum est Deutero. viij. ca. Non in solo pane viuit hō. sed in omi verbo qd̄ p̄cedit de ore dei. qd̄ pōt intelligi b̄ verbo predicato quo aīa viuit. per gr̄as vt sit sensus. Sic panis ē cib⁹ corporis ita cib⁹ scripture ē cibus aīe. Vñ ⁊ xp̄s dixit. Joānis. ca. vi. Verba que ego locut⁹ sū. vobis spūs ⁊ vita sunt. tante efficacie verba xp̄i fuerūt tanq̄ graui⁹ doctissimēq̄. plata vt nesciret diabol⁹ aut cōtradecere aut replicare. Quare p̄cessit ad id in quo spūales viri qm̄q̄ deficiunt vt. s. aliqua ad ostentationē operent̄ qd̄ p̄tinet ad inanē gloriā. Ideo scdo de hoc vitio ipsū tentauit. Inquit namq̄ Matthe⁹ tunc. s. finita priori tentatione assūpsit eū diabolus. Quod pōt dupliciter intelligi. Vno mō q̄ supra se acceperit. Et sic vt dicit Grego. Mens hoc refugit humana. ⁊ hoc audies expanescit. sed nō est mirū q̄ p̄misit se sic a diabolo assumi. si consideret̄ q̄ p̄misit se a mēbris diaboli. s. ex eius instigatōe flagellari ⁊ crucifigi. Alio mō pōt intelligi p̄ cōcomitationē q̄si dicendo venias mecū. sic Matthe⁹. xvij. ca. Assūpsit iesus petrū iacobū ⁊ ioānē. Et Luce. xvij. Assūpsit duodecim discipulos ⁊ c. diabolus itaq̄ assūpsit xp̄m vel primo mō vt dictū ē. Et h̄m Eristo. Agebat q̄tum in se erat vt ab oībus videret̄. Et xp̄s diabolo nesciente faciebat vt nemo illū videret. Vel assūpsit eū scdo mō in sc̄tām ciuitatē. i. hierl̄m que sic noīat̄ qz diuino cultui erat deputata. Et statuit eū sup̄ pinaculū templi. Quidā dicūt q̄ pinaculū erat locus eminentis siue pulpiti vbi lex promulgabatur. Micholans No de lira dicit. Q̄ erat tectum templi qd̄ erat desup̄ planū qz sic fiebat tunc domus palestinorū. Dixit ergo diabolus xp̄o. Si filius dei es mitte te deorsū. Scriptū est enī. s. in ps̄. Angelis suis deus mandauit d̄ te vt custodiāt te in oib⁹ vijs tuis. q̄ scriptura

fm Augustinū de mēbris dī nō de xpō. Alle-
gavit No diabolus scripturā. qm̄ in priori pu-
gna fuerat a xpō p̄ scripturā cōclusus. S; ip̄e
deus incarnatus iterū sibi r̄ndit. Scriptū est
Deuterono. vi. ca. Nō tentabis dñm deū tuū
Dñm q̄s tentat cū habet nāli auxilio vel rō-
ne quid faciat. z tñ cōmittit se periculo. vt ex-
periat an deus possit vl̄ velit liberare. Aditte
re itaq; se deorsū periculū erat fm naturaz. z
miraculū facere tunc nō erat expediēs. ¶ Ter-
tio diabol⁹ tentauit xp̄m de auaricia. p̄duxit
quidē tentationē ad id qd̄ iā nō est spūaliū vi-
roz s; carnaliū. s. vt diuitias z gl̄iā mūdi cōcu-
piscāt vsq; ad contēptū dei. Et ideo in primis
duabus tentationibus dixit. Si filius dei es.
nō q̄t in tertia que nō pōt spūalibus cōuenire
Sequit̄ ergo euangelista. Iterū assūpsit eum
diabol⁹ in montē excelsū. q̄ fm aliquos distat
a loco quarantane siue ieiunij duobus milia-
ribus. Et ostendit ei oīa regna mūdi. fm Tri-
sosto. Non est intelligendū q̄ videret ipsa re-
gna vel ciuitates vel aurū vel argentū. Sed
partes in quibus vnūqdq; regnū vel ciuitas
posita est. Diabolus q̄ digito demonstrabat.
z vnusquisq; regni honorē z statū v̄bis ex-
ponebat. Vel fm Kabanū ostendit qz vani-
tatē pompe mūdane quā ipse diabolus dilige-
bat q̄ speciosa sit z desiderabilis v̄bis demō-
strauit. vt ad amandam illā ipsū induceret.
Vel fm Origenē ostendit ei quō spē p̄ diuer-
sa vitia regnabat in mūdanicis. in quibusdā. s.
p̄ supbiā. in quibusdā p̄ auariciā. i. quibusdā
p̄ luxuriā. vt exemplo multitudinis posset ad
cōsentiendū facilius inclinari. ¶ Prima exposi-
tio magis consonat littere sc̄i euāgelij. Pro-
pterea vt scribit Lucas. iij. ca. diabolus dixit
Dia mibi tradita sunt z cui volo do illa. Adē-
titus est qui est mendax z p̄ mendaciū. qz vt
inquit David in ps̄. Dñi est terra z plenitudo
eius orbis terraz z vniuersi q̄ habitant in eo
Et iterū. Tui sunt celi z tuā est terra orbis ter-
re z plenitudinē eius tu fundasti. Adēndacio
itaq; suo satagebat diabolus xp̄m seducere.
Et subdidit. hec oīa tibi dabo si cadēs adora-
ueris me. Tūc dixit ei Iesus. vade sathana. s. s;.
¶ Diero. in infernū q̄ pat⁹ ē tibi z angelis tuis
Scriptū est enī. Dñm deū tuū adorabis z illi
soli seruiēs. Non dixit hec verba exprobrati-
ua in prima z sc̄da tentatione. sed in ista qz h̄
diuinū vsurpare volebat honorē. Tunc reliq̄t
cū diabol⁹ z ecce angeli accesserūt z ministra-

bant ei. Reliquerāt enī angeli ipsū iēsū vt di-
cit Nicholaus de lira ad tps̄ vt diuinitas ei⁹
diabolū magis lateret z vt cōuenientius locū
tentādi haberet z vt victoria ipsius xp̄i excel-
lentior appareret ex hoc qz solus ipsū deuince-
ret. Et ideo victo tentatore z p̄re cōfusione re-
cedēte accesserūt angeli z ministrabant ei sic
vero dño p̄p̄riū sui. Ex quo appet̄ diuinitas
xp̄i qz nulla natura est supra angelicā nisi di-
uina. Credunt̄ q̄t ministrasse illi etiā cibū na-
turalē. sicut fecerūt helie. Insup cibarūt illum
spūali delectatione collaudando z benedicen-
dum sanctū nomen eius. qd̄ z nos semper be-
nedicamus in secula seculoz. Amen.

¶ Sermo duodecimus de dulcissimo admirā-
doz spectaculo transfigurationis xp̄i.

¶ In illos in montē

excelsū. Scribunt̄ hec verba Mat-
thei. xvij. ca. Item grandē atq; mi-
rabile opatus est xp̄s in sua transfiguratione
iocunda. Ad cuius spectaculū delectabile nō
oēs apostolos voluit adesse. Tū qz secreta nō
sunt oībus reuelanda. tū qz dñt a maiorib⁹ in
alios deriuare sicut fit i celesti ierarchia. vt re-
fert Dionysius. Tū etiā vt Damascē⁹ dicit.
Ne iudas indignus interuenisset qui nec sol⁹
repellend⁹ erat ne ad inuidiā indignationēq;
p̄uocaret. Admissi sunt No tres. Petrus p̄-
pter p̄rogatiuā feruoris fidei. Ioānes p̄pter
excellentiā virginitatis z Jacobus p̄pter pri-
oritatē martyrij. qz p̄mus sustinuit martyriū
propter xp̄m. vt p̄ Actū. xij. ca. q̄ is reuela-
ta sunt altissima mysteria xp̄i que nullus vale-
ret ingenio ac p̄p̄rijs sensibus. cōprehendere
Que tñ postmodū ab eis predicata sunt z ab
euangelistis descripta ad vtilitatē z eruditio-
nē nostram. Propterea vt mens nra illustret̄
veritatis splendore. z dñm xp̄m pio venerē-
mur affectu. in presenti sermōe de triplici sub-
limi excelsaq; dignitate saluatoris nri. dicem⁹
quā tribus discipulis p̄noīatis in sua trans-
figuratione monstrauit.

¶ Prima dī claritatis.

¶ Secunda superioritatis.

¶ Tertia equalitatis.

¶ De claritate corporis xp̄i in transfiguratio-
ne in qua monstrata fuit discipulis dignitas
eius. Capitulū i.

¶ Prima sublimis z excelsa dignitas dñi
iesu xp̄i tribus aplis demonstrata dicit̄

claritatē. vt enī inqt **Adatthe**. Transfiguratus est añ eos. nō q̄ mutauerit liniamēta corporis vel amiserit pristinā formā ⁊ faciem vt **Hiero** ait. sed ppter claritatis vultus eius immensitatē de qua dī. Resplēduīt facies ei⁹ sicut sol ⁊ vestimenta eius facta sūt alba sicut nix. **Placuit** āt sibi sic transfigurari ⁊ claritatē ostendere. qm̄ prenūciata passione sua discipulis vt scribit **Adatth**. xvi. ca. illos induxit ad sue passionis sequelā dicens. Si quis vult post me venire. s. meā doctrinā ⁊ facta sequēdo abneget semetipsū. i. affectū humanū non solū meā passionē nō impediendo sed et me ī hoc imitando. ⁊ tollat crucē suā. i. paratus sit in aīo voluntarie crucē portare in qua crucifigat ignominiose s̄m **Nicholaū** de lira. **Q** portet āt ad hoc q̄ aliquis directe pcedat in via q̄ finē aliquo qualiter precognoscat. Et precipue qm̄ via est difficilis aspa ⁊ laboriosa. finis vō iocund⁹. **Lū** ḡ x̄ps p suā passionē ad hoc puenit vt gloriā obtineret nō solū aīe quā habuit a principio cōceptionis sed etiā corporis s̄m illud **Luce** ultimo ca. **Q** portuit pati x̄pm ⁊ ita intrare in gloriā suā. Ad quā et pducit eos qui vestigia sue passionis sectant. **Ḣo** cōueniēs fuit vt discipulis gloriā claritatis ostēderet. cui suos electos pfigurabit. **Vnde** paulus ad philipens. ca. iij. dicebat. Saluatore expectam⁹ dñm iesū x̄pm qui reformabit corp⁹ humilitatis nr̄e cōfiguratū corpori claritatis sue. Sed vt pars ista lucidius explanetur tria erunt dubia declaranda.

Prīmū vtrū claritas illa quā x̄ps ostendit in facie fuit in eius corpore sicut in subiecto.

Secūm vtrū illa claritas fuit gloriosa.

Tertiū vtrū p claritatē cōuenienter significetur gloria corporū beatorum.

Ad primū dubiū rñdet **Alexāder** in. iij. volūte sume. **Q** claritas illa fuit in corpore x̄pi tā q̄ in subiecto nō tm̄ in aere circūstante. Inqt enī **Lucas**. ix. ca. Facta est dū oraret spēs eius altera. i. alterata vt dicit glosa. qd̄ nō pōt esse nisi fieret imutatio circa ipsam. **Aliter** tm̄ erat claritas in veste. ⁊ aliter in corpore. qz in corpore erat ab exteriori vt dicit. ⁊ ita vt in subiecto. s̄ i veste ab exteriori. s. a supfuso splēdore faciei **Rō** āt q̄re claritas fuit ī corpore sic in subiecto nō in veste. qz vestis nō erat glorificabilis. s̄ bñ erat glorificabile corpus. ⁊ pp hoc ad ostendendā gloriā que erit in futura resurrectione que erit in corpore sic in subiecto. sic debuit esse claritas illa in transfiguratione. **Ad** scōm

dubiū rñdet **sc̄t̄s Tho.** iij. parte. q. xlv. **Q** claritas illa quā x̄ps assumpsit in transfiguratione fuit claritas glorie q̄tm̄ ad essentiā. non tm̄ q̄tm̄ ad modū essendi. **Claritas** enī corporis gloriofi deriuat ab aīe claritate. vt **Aug⁹** dīc in epistola ad dyostorū. **Similiter** claritas corporis x̄pi in transfiguratione deriuata est a diuinitate ipsius vt **Damascenus** dicit ⁊ a gloria aīe eius. **Q** enī a principio cōceptionis gloria aīe nō redundaret ad corpus ex quadā dispensatione diuina factū est. vt in corpore passibili nr̄e redēptionis expleret mysteria. **Nō** tm̄ p hoc adempta est ptās x̄po deriuandi gl̄iam aīe ad corpus. **Et** hoc idē fecit q̄tm̄ ad claritatem in transfiguratione. aliter tm̄ q̄ in corpore glorificato. **Nā** ad corp⁹ glorificatū redūdat claritas ab aīa sicut quedā qualitas pmanēs corpus afficiens. **Vñ** fulgere corporaliter nō est miraculosū in corpore glorioso. **Sed** ad corpus x̄pi in transfiguratione deriuata est claritas a diuinitate ⁊ aīa eius. nō p modū qualitatis imanētis ⁊ afficientis ipsū corpus. sed magis p modū passionis transeuntis sicut cū aer illuminat a sole. **Vñ** ille fulgor tūc in corpore x̄pi apparens miraculosus fuit sicut ⁊ h̄ ipsū q̄ ambulauit sup vndas maris. **Ex** quo nō tenet opinio hugonis de sc̄to victore qui dixit. **Q** x̄ps assumpsit dotes claritatis in transfiguratione. agilitatis ambulando sup mare. **Subtilitatis** egrediendo de clauso virginis vtero. qz dos noiat quandā qualitātē immanentē corpori glorioso. sed miraculose habuit ea que pertinent ad dotes. **Et** est simile q̄tm̄ ad animā de visione qua paulus vidit deum in raptn. **Illa** ergo claritas fuit claritas glorie modo dicto. sed nō corporis gloriofi. **Ideo** inquit **Bedda** sup. xvij. ca. **Adatthei**. In corpore mortali ostendit nō immortalitatē sed claritatē similit̄ future immortalitati. **Sz** propter dicta querunt nonnulli. **An** solum x̄pi corpus fuit transfigurabile. nam scribitur de moyse **Exodi**. xxxiij. ca. **Q** apparuit facies eius cornuta ex cōsortio sermōis dñi ex maximo splēdore. **Et**. ij. ad **Corinthios**. iij. ca. dī. **Q** nō poterant filij israel intendere in facie moyse pp gloriā vultus eius. **Insup** de brā virgine dīc glosa sup illo verbo **Adatth**. i. ca. **Non** cognoscebat eam donec peperit filium suū primo genitū. quia ioseph mariam facie ad faciem videre nō poterat. **Quare** videtur q̄ corpus moyse ⁊ virginis fuit trāffiguratū. **Ad** h̄ dīc

Alexander in. iij. vbi. s. **Q**ualiter fuit similitudo glorie in facie moysi. in bta virgine et in corpore xpi. In facie namque moysi et bte virginis fuit similitudo claritatis que erat alterius generis simpliciter que claritas glorie. Sed in corpore xpi fuit claritas que erat eiusdem generis cum claritate glorie. et si non simpliciter tamen secundum partem. Et hoc est quod radius claritatis in facie moysi fuit a portio dei que habebat spiritualiter in mente. Sicut radius claritatis in facie virginis erat ex consortio dei que non solum habebat spiritualiter in mente. sed et corporaliter in ventre. Sed in corpore xpi fuit claritas ex unione cum diuinitate et aia in parte superiori bte. Et per hoc nulla alia ostensio claritatis debuit dici transfiguratio sicut ista. quod solum illa que est in expressa similitudine ad gloriam dei dici transfiguratio. Et si ad hoc diceretur quod claritas moysi fuit maior claritate xpi eo quod non poterat precipi nisi velaretur. ergo magis fuit ostensiva claritatis glorie. Respondet Alexander. **Q**uod non fuit copiosior claritas glorie moysi quam claritas corporis xpi. Nam quod claritas faciei moysi non potest videri fiebat non quod maior esset sed quod offendebat et disgregabat visum. Sicut et videmus de claritate solis que per hunc non potest videri. Sed claritas apparens in facie xpi erat delectans visum et confortans. sicut claritas glorie que confortat et corroborat visum. Vnde Apocalyp. xxi. ca. Claritas ciuitatis supne comparatur iaspidi et claritas delectat et delectat aspectum. Sed his obijci potest. quod dicitur quod claritas corporis xpi fuit similis claritati solis que videri non potest. nec ita videri potuit claritas corporis xpi. Respondemus quod claritas corporis xpi dicitur similis claritati solis. quod sol excedit in lumine omnes planetas. Tamen glossa dicit Matthei. xvij. ca. Resplenduit facies eius sicut sol plus certe quam sol sed non habuit exemplum maius cui compararet. Si vero aliquis quereret cur non comparata fuit claritas illa claritati Iaspidis sicut solis. Dicimus quod claritas iaspidis sit delectabilis non tamen ita est omnibus nota sicut claritas solis. Ad tertium iam dubium est deueniendum an. scilicet per claritatem venient significet gloria corporum beatorum. Et videtur quod non. Nam claritas non solum est corporum glorificatorum imo et corporum aliorum corporum. Conuenientior autem est ostensio facta per proprietates proprias sicut per agilitatem impassibilitatem et subtilitatem que per communes. Ad hanc ita pulchre dicit Alexander. **Q**uod cum sint quattuor proprietates secundum quas ostenditur glorificatio corporum ipsa claritas est principalis ad quam conse-

quunt cetera. Naturam enim lucis consequitur subtilitas. unde lux per naturam habet subtilitatem ad penetrandum corpora maxime corpora transparentia sicut per in lapide cristallino que penetrat a luce. Similiter ad ipsam consequitur agilitas. unde motus vel mutatio eius fit quasi subito. Similiter ad ipsam consequitur impassibilitas. unde etiam nullum inquinamentum patitur ab alijs. Quia ergo claritas presupponit omnes alias proprietates que sunt corporum glorificatorum et nulla illarum ponit omnes alias. Ideo conuenienter fit ostensio glorificationis corporum per claritatem. Idcirco dominus in euangelio Matthei. xiiij. ca. Significans gloriam resurrectionis non multiplicat verba. sed perfecte integre et totaliter significat per claritatem cum dicit Iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum.

¶ De apparitione moysi et helie qui cum christo reuerenter loquebantur exhibendo illi tanquam vero deo reuerentiam et honorem. Capitulum. ij. **¶** Ecce sublimis et excelsa dignitas domini iesu christi apostolis demonstrata. dicitur superioritatis. Quia enim ut ait Crisostomus. Alij dicebant eum esse heliam. Alij Jeremiam autem unum ex prophetis. ideo capita prophetarum induxit ut differentia appareat inter seruos et dominum ostendendo quod non erat helias neque moyses. sed illis superior imo et dominum se angelorum et hominum manifestaret. Ecce inquit Mattheus. Apparuit illis moyses et helias cum eo loquentes. Pro clarioribus vero huiusmodi intelligentia tria sunt hic dubia declaranda. Primum quod apparuerunt ibi moyses et helias. Secundum quod discipuli cognouerunt illos. Tertium quid loquebantur.

¶ Ad primum dubium diuersimode respondet a multis. Quidam enim dicunt. quod moyses et helias non apparuerunt ibi vere sed imaginarie. Alij vero quod angeli per personarum eorum in assumptis corporibus in ipsorum. scilicet moysi et helie similitudine apparuerunt. Nec fuit fictio quod illud angeli fecerunt et de intentione eorum quod ipsi personaliter fecissent. Sic et dicit dominus locutus est ad moysen quem angelus in persona domini loquebatur. Nonnulli autem asserunt quod apparuerunt ibi moyses et helias vere. Sed apparuit moyses in suo corpore reassumpto ad tempus. Hoc videtur dixisse Augustinus in libro de mirabilibus sacre scripture. Nec mirum est quod per tam magna re ad tempus resurrexerit et realliter venerit. Alexander autem in. iij. dicit. **¶** Apparuit ibi helias in corpore et aia. moyses vero in aia tantum. Ut enim inquit Augustinus ad paulinum in libro de cura per mortuis agenda. Alij sunt humanarum limites rerum.

Alia diuinarum signa virtutum. Alia sunt que naturalit. Alia q̄ mirabiliter fiūt. Apparitio itaq; aiaz post mortē fm̄ limites rerū non est possibilis, sed solū fm̄ signa diuinaz virtutū siue solū fm̄ diuinā potentiā ⁊ nō fm̄ rerum naturā. Aia igit̄ moȳsi apparuit ibi vere per diuinā potētīā. Sicut dicit Aug⁹. q̄ aie mar tyrū p̄ diuinā potentiā possūt hoibus apparere. Et de cōfessore felice refert ipsū apparuisse ciuibus nolans p̄te a se dilectis cū a barbaris nola oppugnabaf. Sed tunc restat questio qm̄ si aia moȳsi tm̄ sine corpe apparuit cū ipsa sit insensibilis quō potuit apparere aspectibus ap̄loꝝ. Ad qd̄ dicendum q̄ substantia sp̄ialis apparet sensui duobus modis. Vno mō p̄ corpus assūptū sicut apparet angelus. Alio mō p̄ solā similitudinē corporis quā facit in sensū ⁊ p̄ quā imutat sensū. Sicut enim angelus potestatē habz supra corpora vt sibi corpus possit assumere ⁊ apparere sensui p̄ illud. Ita hz potentiā vt possit aliquā corpis similitudinē in oculo efficere ⁊ p̄ illā oculuz imutare vt ab oculo p̄ illā p̄cipiaf. Sicut ergo mediante corpore pōt facere similitudinē; q̄ cōprehendit ita ⁊ sine corpore. Sic aia sc̄ta que gloriosa est hz istā potentiā. ⁊ hoc mō potuit aia moȳsi apparere oculis corporalibus ap̄lorū sine corpis assūptione. ¶ Ad sc̄dm̄ dubiuz r̄ndet Ambrosi⁹. q̄ discipuli cognouerūt moȳsen ⁊ heliā ex habitu verbis ⁊ interna reuelatione. qui vt pie credi pōt q̄sumuz ibi apparuerūt postea ad pedes iesu humiliter ⁊ reuerenter dixerūt. Adoramus te xpe ⁊ b̄ndicim⁹ tibi qui venisti p̄ crucē ⁊ passionē tuā redimere genus humanū. ¶ Ad tertiū No dubiū dicit Lucas. q̄ loquebant̄ de excessu quē cōpleturus erat in hierl̄m. Et vocat excessū passionē eius. ¶ Primo p̄pter excedentē paupertatem quia nō habuit in cruce vbi reclinaret caput. Secdo p̄pter excedentē humilitatē ⁊ obediētiam. Tertio propter excedentē penalitatem. Quarto propter excedentem charitatē. quib⁹ virtutibus veluti quattuor gēmis exornant̄ quattuor cornua crucis. ¶ Q̄ affabilis erat ex vtraq; pte collocutio illa. ¶ Q̄ benigna erat vox saluatoris. dum moȳsi ⁊ helie apostolis audientibus loquebaf. Tunc petrus prorupit in mediū ⁊ dixit. dñe bonum est nos hic esse. si vis faciamus hic tria tabernacula. tibi vnū moȳsi vnū ⁊ helie vnuz. Et vt dicit Lucas et ⁊ Adarcus. Nesciebat petrus quid diceret.

¶ Primo qz ibi p̄petuo esse cupiebat tanq̄ si in visione claritatis corporis xpi beatitudo cōfisteret cū beatitudo essentialiter consistat in visione clara ipsius diuinitatis. licet aspectus humanitatis xpi faciat ad premiū accidentale quo sc̄ti maxime delectant̄. ¶ Petrus at̄ in illa transfiguratione nō vidit diuinā essentiā sic paul⁹ in raptu. sed tm̄ eius humanitatē in forma gloriosa. Secdo nesciebat qd̄ diceret qz sine passione xpi se regnare putabat. Ideo sc̄us Effrem in quodā sermōe xpm̄ ita introducit loquentē. ¶ Petre si hic manserim⁹ verba prophetaz q̄ adimplebit vt illud. Soderūt man⁹ meas ⁊ pedes meos ⁊ dinumerauerūt oia ossa mea. Si hic manserim⁹ cirographū ade qd̄ diuidet. qd̄ debitū soluet. Si hic manserimus q̄ dixi tibi. quō fient. Ecclesia sup te quō edificabit. clauēs celoꝝ qd̄ accipiet aut quē ligabis vel solues. hec ille. ¶ Q̄ suavis q̄ue iocunda erit visio diuinitatis. qm̄ ita delectabat cor petri aspectus humanitatis. petebat tria fieri tabernacula. vnū p̄ xpo in quo ipse cohabitaret aliud p̄ moȳse in quo iacobus p̄maneret. tertiu⁹ p̄ heliā in quo moraret̄ ioānes. ¶ petre oblitus videris proximoz tuoz ⁊ oim̄ q̄ scripti sunt in libro vite nō p̄ tā paucis deus factus est hō. nō tā exiguus erit numer⁹ electorū. Sed indulgendū est tibi qz p̄ nimia dulcedine postulas quod fieri nō dz. ¶ Propterea ipso ita loquente. Ecce nubes lucida obūbrauit eos. Vbi fm̄ doctoꝝ Iniam trinitas p̄sonarū diuinaz ap̄lis illis fuit demonstrata. qz pater apparuit ibi in voce. fili⁹ in carne. ⁊ sp̄ritus sc̄tus in specie nubis lucide. Quare aut̄ in baptismo apparuit in specie colūbe ⁊ i trāsfiguratione in specie nubis lucide. dicit Alexander in. i. sūme. ¶ Apparitio sp̄us sc̄ti fuit ad ostensionē plenitudinis gratie ⁊ veritatis. que fuit redundans in xpo in baptismo. ergo apparuit in specie colūbe. p̄pter fecunditatez que attendit̄ in colūba in quo significat̄ fecunditas gr̄e in xpo ad regenerationē ⁊ sacramētoꝝ sc̄tificationē. In trāsfiguratione No apparuit in nube lucida. ad significandū plenitudinē veritatis redūdātis in xpo p̄ modū doctrine. Mā plenitudo veritatis in xpo fuit sic nubes ex q̄ generata ē pluuia doctrine. Et dñs nubes illa fuisse lucida. qz de plenitudine veritatis eius accepim⁹ lumē fidei ⁊ doctrine. ¶ Petro No sup mattheū dicit de petro. De frondibus at̄ tentorijs querebat tabernaculā. sed

nubis lucide operis umbraculo. ut discat in re
surrectione non tegmine domorum sed sancti spiritus
gloria sanctos esse protegendum.

¶ De equalitate patris et filii demonstrata in
voce quam audierunt discipuli. Capitulum. iij.

Tertia sublimis et excelsa dignitas domini iesu
christi apostolis demonstrata de equalitate
Audierunt namque vocem patris dicentem. hic est filius
meus dilectus in quo mihi bene complacui ipsum au-
dite. De hac ita scribit Petrus. ij. epistola ca. i.
Non enim indoctas fabulas secuti notam facimus
vobis dominum nostrum iesu christi virtutem et presentiam. sed
speculatores facti illius magnitudinis. Acci-
piens enim a deo parte gloria et honorem voce delapsa
ad eum huiusmodi a magnifica gloria. hic est filius
meus dilectus in quo mihi bene complacui ipsum
audite. Et hanc vocem nos audivimus de celo
allatam cum essemus cum ipso in monte sancto. Qua-
lis enim pater talis filius. Eternus pater eternus
filius. Immensus pater immensus filius. Increa-
tus pater increatus filius. Omnipotens pater omni-
potens filius. Sed pro declaratione huius patris
tria sunt hic dubia declaranda.

Primum utrum processio verbi in divinis con-
grue dicatur generatio.

Secundum utrum pater possit dici principium filii.

Tertium utrum filius sit alius a patre.

¶ Ad primi dubij solutionem notanda sunt tria
theologica documenta secundum doctrinam sancti Tho-
mas. i. parte. q. xxvij. Primum documentum quod proces-
sio in divinis non est accipienda secundum quod est in
corporalibus vel per motum localem. vel per actionem
alicuius cause in exteriori effectu. ut calor a ca-
lescente in calefactum. Sed secundum emanationem
intelligibilem. utpote verbi intelligibilis a dice-
te quod manet in ipso. Est ergo processio illa ad
intra non ab extra. Ex quo id quod procedit tali pro-
cessu intelligibili. non est diversum ab eo a quo pro-
cedit. Immo quanto perfectius procedit tanto magis
est unum cum eo a quo procedit. Manifestum est enim
quod quanto aliquid magis intelligitur tanto conceptio
intellectualis est magis intima intelligenti et
magis unum. Nam intellectus per hoc quod actu in-
telligit secundum se sit unum cum intellectu. Unde cum divi-
num intelligere sit in fine perfectionis necesse est
quod verbum divinum sit perfecte unum cum eo a quo pro-
cedit absque diversitate. Secundum documentum quod
nomen generationis dupliciter utimur. Uno modo
commiter ad omnia generabilia et corruptibilia. Et
sic generatio nil aliud est quam mutatio de non esse
ad esse corruptioni opposita. Et utriusque sub-

iectum est materia. et sic non ponitur in divinis.
Secundo modo generatio dicitur proprie in viventibus.
Et sic generatio significat originem alicuius vi-
ventis a principio vivente coniuncto. et hec proprie
dicitur natiuitas. Non tamen omne homini dicitur genitum sed
proprie quod procedit secundum rationem similitudinis. Unde
pater non habet rationem geniti et filii. sed solum
quod procedit secundum rationem similitudinis non cuiuscumque
Nam vermes qui generantur in animalibus non habent
rationem filiationis licet sit similitudo secundum genus
Sed requiritur ad rationem talis generationis quod
procedat secundum rationem similitudinis in natura eius-
dem speciei. Sic homo procedit ab homine. et equus ab
equo. In viventibus ergo quod de potentia in actu
vite procedunt. sic sunt homines et animalia generatio
utriusque generationem includit. Si autem sit aliquid
vivens cuius vita non exeat de potentia in actu
processio si qua in tali invenitur excludit omnino pri-
mam rationem generationis. Sed potest habere ratio-
nem generationis que est propria viventium. Sic
ergo processio verbi in divinis habet rationem gene-
rationis. procedit enim per modum intelligibilis actio-
nis que est operatio vite et a principio coniuncto
et secundum rationem similitudinis. quia conceptio intelle-
ctus est similitudo rei intellecte et in eadem natura. quia
deus idem est intelligere et esse. Unde processio ubi in
divinis dicitur generatio et ipsum procedens dicitur filius.
Si autem aliquis quereretur. quare processio verbi in-
telligibilis in nobis non dicitur generatio sicut in
divinis. Respondetur quod intelligere in nobis non est
ipsa substantia intellectus. unde verbum quod secundum
intelligibilem operationem procedit in nobis non
eiusdem nature est cum eo a quo procedit. Non enim
proprie et complete competit ibi ratio generationis.
Sed intelligere divinum est ipsa substantia in-
telligentis. Quare verbum procedens procedit
ut eiusdem nature subsistens. Et proprie dicitur
genitum et filius. Tertium documentum quod in divi-
nis sunt due processiones. scilicet verbi et amoris. Nam
ibi ut dictum est non est processio nisi secundum actio-
nem que non tendit in aliquid extrinsecum. sed ma-
net in ipso agente. homini autem actio in intellectu-
ali natura est actio intellectus et actio voluntatis. pro-
cessio autem verbi attenditur secundum actionem intelligen-
tibilem. secundum autem operationem voluntatis invenitur in
nobis quedam alia processio. scilicet amoris secundum quam
amatum est in amante. sicut per conceptionem
verbi res dicta vel intellecta est in intelligere.
Ista autem processio amoris in divinis non dicitur gene-
ratio sic dicit Athanasius. Spiritus sanctus a patre
et filio non factus nec creatus nec genitus. Ratio

est qz hec est dca inter intellectū z voluntatez
 q intellectus fit in actu p hoc q res intellecta
 est in intellectu fm suā similitudinē. Voluntas
 fit in actu nō p hoc q aliqua similitudo voli
 ti fit in volente sed ex hoc q voluntas hz quan
 dā inclinationē in rē volitā. Processus ergo
 q attendit fm actionē intellectus est fm rōnē
 similitudinis. Et iō pōt hrc rōnē generationis
 qz oē generās generat sibi filc. pcessio at que
 attendit fm actionē voluntatis nō considerat
 fm rationē similitudinis sed magis fm rōnem
 mouentis z impellentis in aliquid. Et iō qd
 procedit in diuinis p modū amoris non pro
 cedit vt genitū vel vt filius sed magis pcedit
 vt spūs quo noie quedā vitalis motio z un
 pulsio designat. put aliquis ex amore dr mo
 ueri vel impelli ad aliquid faciendū. ¶ Scdm
 dubiū erat vtrū p possit dici principiu filij.
 Ad hoc dicit Augusti. in. iiii. de trini. Pater
 est principiu totius deitatis. Sctūs Tho. i. pte. q. xxxij. dicit. P hoc nomen principiu
 nihil aliud significat qz illud a quo aliquid p
 cedit. oē eni a quo aliquid pcedit quocūqz mō
 dicimus esse principiu. Eū ergo p sit a quo p
 cedit alius sequit q p sit principiu. Sed h
 triplicit obijcit. Primo qz principiu z causa
 idē sunt fm phm Sed nō dicimus prem esse
 cām filij ne incurram⁹ errozē Arrij. qui dixit
 filiū pcedere a pre sicut effectus a cā. iō qz esse
 primā eius creaturā. Et spm scdm pcedere sic
 creaturā vtriusqz. Et fm hoc neqz filius neqz
 spūs scdus esset verus deus qd est v veritatez
 z fidē. ergo sicut nō dicimus patrē esse cām fi
 lij ita neqz principiu. Scdo obijcit. qz princi
 piū dr respectu principiati. ergo fili⁹ esset p
 cipiatus z p psequens creat⁹ qd est falsissimū
 Tertio obijcit. qz hoc nomē principiu a prio
 ritate sumit. Sed vt inqt Athanasius. In hac
 trinitate nihil prius aut posterius nihil mai⁹
 aut minus. ergo p nō dz dici principiu filij.
 Ad primā obiectōz rōdet scdus Tho. q Bre
 ci vtunt indifferentē in diuinis noie cāe vel
 noie pncipij. Sz latini doctores nō vtūt noie
 cāe sed solū noie pncipij. Nō est qz principiu
 est cōius qz cā. primus eni termin⁹ vel ēt pri
 ma ps rei dr principiu sed nō cā. h nomē g cā
 videt importare diuersitatē substantie z de
 pendētiā alicuius ab altero qd non importat
 nomē pncipij. In oibus eni cāe generibus sp
 inuenit distantia inter cām z illud cui⁹ est cā
 fm aliquā pfectionē aut virtutē. Sz noie pnc

cipij vtimur in his que nullā hmōi differen
 tiā hnt sed solū fm quendā ordinē. Sic cū di
 cimus punctū esse principiu linee. Vel ēt cū
 dicimus primā partē linee esse pncipiu linee
 Ad scdam obiectōnē dicit pefat⁹ doctor. P
 apud grecos inuenit de filio vel spū scdō dici
 qz principient. Sed hoc nō est in vsu latinoz
 qz licet attribuamus pti aliquid auctoritatis
 rōne principij. nihil tñ ad subiectōnē vel mi
 norationē quocūqz mō ptinens attribuim⁹ fi
 lio vel spūi scdō vt vitetur ois erroris occasio.
 Ad tertiā obiectōnē rōdemus. qz licet h no
 men principiu qz ad illud a quo imponit ad
 significandū videat a prioritate sūptū. nō tñ
 significat prioritatē sed originē. ¶ Tertiu du
 biū erat vtrū filius in diuinis sit alius a pre.
 z arguūt quidā q n. nā fm grāmaticos Ali⁹
 est relatiuū diuersitatis substantie. si g filius
 est alius a pre videt q sit a pre diuersus qd ē
 p sniam doctoz. Inqt eni Aug⁹. vij. de trini.
 Eū dicimus tres psonas non diuersitatez in
 telligere volumus. Et Ambro. in. i. de trinita.
 Pater z filius diuinitate vnū sūt. nec est ibi
 substantie dca neqz vlla diuersitas. Et Dila
 rius in li. de trini. In diuinis psonis nihil est
 diuersū nihil alienū nihil separabile. g filius
 non est alius a pre. Derūtū priū videt esse. qz
 Aug⁹ in li. de fide ad petrū ait. Vna est essen
 tia pīs z filij z spūs scdī. in qua nō ē aliud p
 aliud filius aliud spūs scdus. qzuis psonaliter
 sit alius p alius filius alius spūs scdus. Ad i
 telligendā itaqz veritatē dicit scdus Tho. i. p
 te. q. xxxi. P ex verbis inordinate prolatis in
 currit heresis. Ideo cū de trinitate loquimur
 cū cautela z modestia est agendū. qz vt Aug⁹
 dicit in. i. de trini. Nec periculosius alicubi er
 ratur. nec laboriosius aliqd querit nec fructuo
 sus inuenit. P portet at in his q de trinitate
 loquimur duos errores oppositos cauere. in
 ter vtrunqz temperate procedentes. s. errozē
 Arrij. qui posuit cū trinitate personarū trini
 tatē substantiarū. Et errozē Sabellij qui po
 suit cū vnitae essentie vnitatē psonē. Ad vi
 tandū ergo errozē vitare debemus in diuinis
 nomē diuersitatis z differentie ne tollat vni
 tas essentie. Ppossumus at vti noie distinctio
 nis propter oppositionē relatiuā. Et sic si qñ
 inueniret nomē diuersitatis vl drē sumendū
 est p distinctionē. Ne at tollat simplicitas di
 uine essentie. vitandū est nomen separatōnis
 vel diuisionis q est totius in ptes. Ne tollat

78
equalitas. vitandū est nomē disparitatis. Ne
tollat similitudo. vitandū est nomē alieni vlt
discrepantis. Ad vitandū errorem Sabellij vl
tare debemus singularitatē ne tollat cōicabi
litas essentie diuine. Dñi Hilarius li. de trini.
Patrē et filiū singularē deū predicare sacrile
giū est. Debemus et vitare nomen vnici ne
tollat numerus psonarū. Dicimus tñ vnicū
filiū qz nō sunt plures filij in diuinis. non tñ
dicim⁹ vnicū deū qz pluralitas deitatis cōis
est. Vitamus nomen cōfusi ne tollat ordo na
ture a psonis. Dñi Ambrosi⁹ li. i. de trini. Nec
cōfusiū est qd vñū est nec multiplex esse potest
qd indifferens est. Vitandū est et nomē soli
tarij ne tollat consortiū triū psonarū. Ad ar
gumentū No dicendū. qz hoc nomen ali⁹ ma
sculine sumptū importat distinctionē suppo
siti. vñ filius est alius a pte. s. est aliud supposi
tū diuine nature sicut ē alia psona et alia ypo
stasis. Est ergo filius alius a patre sed non di
uersus neqz alienus. Quia enī in diuinis est
distinctio fm psonas nō at fm essentiā. Dici
m⁹ pte est alius a filio sed nō aliud. Et econtra
rio dicimus qz sunt vñū sed nō vnus. Equale
igif deo pte dei filiū predicamus de quo dixit
vox paterna vt supradictū est. hic est fili⁹ me⁹
s. naturalis. Alij at sūt adoptiui in q mibi bñ
cōplacui. i. in quo diuinū bñplacitū cōplebit
de redēptione mūdi. Audientes ista discipuli
cecidērūt in faciē suā. qz fm Hiero. sup mat
theū. Humana fragilitas conspectū maioris
glorie nō sustinet. Ab hac at fragilitate sanā
tur hoies p xpm eos in gloriā inducēdo. Qd
significat p hoc qz accessit et tetigit eos dixitqz
illis. Surgite nolite timere. qui leuantes oca
los neminē viderūt nisi solū iesū. eo. s. qz moy
ses et helias reducti fuerāt voluntate diuina
ad loca vñ fuerant abducti. Descendentibus
at illis de monte precepit iesus ne alicui visi
onē dicerent donec resurgeret a mortuis fili⁹
hois. Que phibitio facta est fm doctores. ne
alij audiētes xpm eis apparuisse i forma glo
riosa scandalizarent postea vidētes ipsū pati
tā ignominiose. Ecce qz modis an et post re
surrectōz suā saluator nī allicere corda hoim
pcurauit ad supne felicitatis desideriu. et tñ
mortales mibi nī nisi trāsitoria bona ista atqz
terrena sumo studio adipisci conant. Ipse dei
fili⁹ deus verus et gliosus viā sumi boni nos
docuit. Ipse ad regnū celoz nos inuitauit.
Ipse in sua transfiguratione tribus aplis cla

ritatē corpis delectabilē et oī suauitate reple
tā videri fecit. vt spretis mūdalis reb⁹ sup
na gaudia feruētius affectarent. Ad que nos
pducit ipse qui est benedictus et laudabilis in
secula seculoz. Amen.

Sermo tertiusdecimus de innocentia xpi
in quo confutat blasfemia eoz qui dicūt xpm
sua culpa iudeis exosum fuisse.

Peccatū non fecit nec

volus inuēt⁹ ē in ore ei⁹. Verba sūt
pncipis aploz prima sua epla ca. ij
Iniquitas quorūdā hoim puerfoz vsqz adeo i
ualuit vt cum audiuit pijsimū saluatore nrm
iudeis pcuratib⁹ ignominiose crucis tormē
tū subijsse. nī sine ipsi⁹ culpa factū fuisse iprobe
fateant. detestant passionis ei⁹ mysteria qz p
nobis dignatus est mori. Et vt inqt Petrus
Tradebat indicātū se iniuste qz pctā nra ptulit
in corpe suo sup lignū vt pctis mortui iustitie
viamus. Qd hinc at nobis illi neqz qd non
videt verisimile iudeos ita pcedit ita frequē
ita hostilitē xpm fuisse cōmotos nisi aliqd re
phensione dignū depbendissent. Neqz pilat⁹
iustitiā hoiez scim veluti sediciosū et reū cū
sceleratis cōdenasset ad morte. Quāobz vt
hmoī pditissimus error penitus extinguatur
decreui de innocentia xpi in h sermōe differere
Qd scēdāqz xpm iesū dei et virginis filiū inno
centi passū. nī pp aliqd ei⁹ pctm qz ab oī labe pe
nitus fuit immunis. put verba pposita dicunt
in quib⁹ de innocentia xpi locuturi triplici ra
tione principali pbare illā contendemus.

Prima ratio dī grē plenitudo.

Secunda malicie consuetudo.

Tertia exemploz multitudo.

De plenitudine gratie xpi qua illius ani
ma fulgebat omni mundicia et sanctitate.

Capitulum. i.

Prima rō qz pbamus innocentia xpi dī
grē plenitudo. fuit nāqz aia eius plena
grā. Dñi scribit Joannis. i. ca. Verbū caro fa
ctū ē et habitauit i nobis. Et vidim⁹ gliaz ei⁹
gliaz qsi vnigeniti a pte plenū grē et veritatē
Quare vt dixim⁹ i supiorib⁹ nec peccauit nec
peccare potuit. Sciēdū tñ fm theologoz do
ctrinā et pcpue Alexātri de ales in. iij. volū
ne sume. qz in christo distinguit triplex gratia

Prima dī vnionis.

Secunda capitis.

Tertia singularis sanctitatis.

¶ Prima est gra vnionis de qua dicit Aug⁹ Maior gra nō pōt cogitari q̄ q̄ filius hoīs fit filius dei. Nō huius grē est qz nō est possibile ipsi creature humane p donū cōditionis nature. q̄ eleuet z disponat ad diuinā vnionem. Et iō necessaria est ei gra que eleuet z disponat ipsā ad vnionē deitatis. hanc at̄ graz dicimus vnionis que in xpo fuit pfectissima fm rōnem cause finalis. Ma3 vltimus effect⁹ grē est nos vnire deo. Sed in alijs a xpo talis vnio fit per cognitionē z amorē. In xpo vō nō solū p cognitionē z amorē. sed et̄ in vnitate psonē. vt sic idē filius qui z filius dei. z hec est maior vnio q̄ possit esse vel excogitari. Vñ iste est effectus plenissimus qui possit esse grē

¶ Secda gra que est in xpo dī capitis fm quā est caput ecclesie et̄ fm humanā naturā. Vñ ad Ephesios. i. ca. dicit aplūs. Ipsū dedit caput sup̄ oēm ecclesiaz que est corpus eius. hec vō gra fuit in xpo plena fm rōnem cause efficiētis. Mā sicut quedā luminaria pficiunt̄ suo lumine solum z nō hnt̄ p̄tatem influendī suū lumen alijs. sicut pater de carbone. Quedam vō nō solū retinent suū lumen in se. sed ipsū influunt z illumināt alia corpora. Sicut pater de flāma. Ita gra xpi radiat ab ipso ad alios. non at̄ gratia in alijs sanctis. sed tm̄ pficit ipsorum aīas. nec habent potestatem influendī ipsam. Et propter hoc sicut lumen in flāma dī lumen plenū. lumen vō in carbone dī semiplenū. ita gra in xpo fm quā est caput debet dici gratia plena. In alijs vō sanctis respectu eius gratia semiplena. Vñ Hugo in li. de sacramentis ait. Sicut spūs hoīs mediante capite ad mēbra descendit viuificanda. sic spūs sc̄tus p xpm venit ad xpianos cuius plenitudo qdē existit i capite. p̄cipatio vō i mēbris. Notandū tū h̄ q̄ influentia grē a deo est dupliciter sine medio z p mediū. Sine medio xps fm q̄ deus imediate est dator grē auctoritate z i p̄pria rōne efficiēt. p mediū xps fm q̄ hō est dator grē multis modis. Est enī mediū p modū fidei. p modū meriti. p modū desiderij sive orōnis. z p modū dispositionis Est enī xps primo mediū p modum fidei. put ipse cōsiderat̄ in fide. Mā fides q̄ de ipso sive de deo hoie est disponit imediate aīas ad graz imo impossibile fuit sine fide illa aliqūe gratū esse deo. Propter hoc dixit pater Adat̄. iij. z. xvij. ca. Hic est filius meus dilectus in quo mihi bñ cōplacui. Ibi glosa. i. p ipsū alij mihi

placēt. Et Aug⁹. Sine fide mediatoris null⁹ vnq̄ placuit deo. Siliter xps est quoddā mediū p modū meriti qz p passionē suā meruit a patre vt daret̄ gra oibus credentibus in ipsū z amantibus ipsū. Adhuc p modū desiderij ē quoddā mediū. qz oibus credentib⁹ orat graz z desiderat. Vñ Joā. prima sua canonica ca. i. Aduocatū habem⁹ apud deū z patres dñm nrm̄ iesū xpm. Ipse ē mediū sicut aduocat⁹ z orās vt det̄ nobis gra. Insup̄ est mediū per modū dispositionis q̄stū ad nam. qz tota humana nā aī incarnationez erat digna odio z reprobatione p p̄ctm̄ originale. Sed cum fuit hūana nā assūpta a filio dei in vnitate psonē disponebat̄ rōne predestinatorz ad gram dispositione cōgruitatis siue dignitatis. Sicut ergo p vnū hoīem fuit lapsa. ita p vnū hoīem deū. s. xpm per vnionē cū deitate fuit disposita ad iustificatōz.

¶ Tertia gra que est in xpo dī singularis sanctitatis que fuit in eo plena fm rōnē cause formalis plene informās aīas xpi z plenissime oēs vires eius q̄stum ad oēs actus ipsaz. qz in ipsa aīa xpi est gra cognitōnis z veritat̄ oīm. Et hec pficit q̄stū ad actū rōnis. Et pficit q̄stum ad actū cōcupiscibilis qui est amor bonitatis. Et et̄ pficit q̄stum ad zelum irascibilis. In alijs vō sc̄tis licet informaret̄ fm excellentiā ad vnū actū n̄ tm̄ ad oēs actus. Et cū in alijs sc̄tis sit p̄ceminentia respectu alicuius doni. In xpo tm̄ est p̄ceminentia respectu oīum donoꝝ. qz non h̄z gram ad vnū actū grē tm̄. sed ad oēs. Et hoc ē qd̄ dicit Aug⁹. Q̄ accepit graz totaliter z vniuersalit̄. Vñ comparatio grē xpi ad gras aliorum fm plenitudinē z pfectionē est. fm q̄ cōparat̄ figura circuli ad figuras alias angulares. Circulus enī ē capacissima figura respectu aliaz ita gra xpi capacissima est. Capax quippe est oīs actus cuiuslibet virtutis qd̄ nō est in alijs gratijs sc̄toꝝ. Contra ista posset quis arguēdo dicere. Q̄ in xpo n̄ fuit plenitudo grē. Mā in xpo hoie nō fuerūt oēs virtutes. Sed non est plenitudo grē sine plenitudie oīm virtutū ergo in ipso non fuit plenissima gra. Ma3 in ipso nō fuit liberalitas z magnificentia qz he virtutes hnt̄ actū suū circa diuitias qual xps p̄tēpsit. Secdo nō fuit in ipso tēperantia z cōtinentia. qz he sūt p̄cupiscentias prauas q̄ i xpo n̄ fuerūt. Tertio fm phm̄ in. vij. ethl. Virtus diuidit̄ p̄ quendā heroicū sive diuinū habitū qui attribuit̄ hoibus diuinis. hoc autem

maxime conuenit xpo. ergo non habuit virtutes
sed aliquid altius virtute. Unde rñdet sanctus
Tho. iij. pte. q. vij. Et sic gra respicit essentiaz
aie. ita virtus respicit eius potetia. Non oportet
q sicut potentie deriuant ab eius essentia
ita virtutes sint deriuatōes quedā grē. Quā
to at aliqd principiū est pfectius tanto magis
imprimat suos effectus. Non cū gra xpi fuerit
pfectissima consequens est q ex ipsa processe-
rint virtutes ad pficiendū singulas potetias
aie q̄tum ad oēs aie actus. Et ita xps habuit
oēs virtutes. Ad illud No qd inducebatur d
liberalitate. dicendū q liberalitas et magnifi-
centia comendant circa diuitias inq̄tū aliqs
nō tm existimat diuitias q velit eas retinere
pretermittēdo id qd fieri o. Ille at minime
diuitias extimat qui penitus eas contēnit et
abijcit propter pfectionis amorē. Et iō in hoc
q xps oēs diuitias contempsit. ostendit in se
summū gradū liberalitatis et magnificentie.
licet at liberalitatis actū exercuerit fm q sibi
conueniens erat faciendo pauperibus erogari
que sibi dabant. Ad illud No qd tangebatur de
temperantia dicit sc̄tus Tho. Et licet xps con-
cupiscentias prauas non habuerit. ppter hoc
tm nō excludit quin habuerit temperantiaz. q
tāto perfectior est in hoie q̄to magis prauis
concupiscentijs caret. Non fm phm. vij. ethi.
Temperatus in hoc differt a cōtinente. q tēpe-
ratus nō hz prauas concupiscentias quas cō-
tinens patit. vñ sic accipiendo cōtinentiā sic
philosophus accipit. ex hoc ipso q xps habuit
oem virtutē nō habuit cōtinentiā que non
est virtus sed aliquid min⁹ virtute. Ad aliud
insup qd dicebatur de habitu heroico. Rñde-
tur. q habitus ille heroicus vel diuinus non
differt a virtute cōiter dicta. nisi hz pfectionē
modū inq̄tū. s. aliquis est dispositus ad bonū
quoddā altiori mō q̄z cōmuniter oibus com-
petat. Non per hoc non ostenditur q christus
non habuit virtutes. sed q habuit eas perfe-
ctissime vltra cōmunē modū. sicut etiaz Plo-
tinus posuit quendā sublimem modū virtu-
tum. quas esse dixit purgati animi. Sed ad-
huc dubitat de fide spe et penitentia que non
videntur fuisse in christo. Nam fides est cum
visiōe enigmatica. Christus No videbat sine
enigmate. Et spes est expectatio future beati-
tudinis que nō habetur. Ipse at iam beatitu-
dinē habebat et nō expectabat eā. Penitētia
est virtus q̄ cōmissa cū emendatiōis pposito

plangimus et odimus qd xpo puenire nō pōt
Rñdet ad hoc Alexander de ales q sūt que-
dam dona gratuita cū impfectione. Quedaz
que nō dicūt impfectionē. Fides ergo est donū
gratuitū cū impfectione. Nam assentit veri-
tati quā nō videt. hoc qd dico assentire verita-
ti pfectionis est. Sed hoc qd dico quā non vi-
det impfectionis. Spes etiā heret summo bo-
no illud expectando. Expectare impfectionis
est. sed herere summo bono perfectionis. Sicut
penitentia est donū gratuitū cū impfectione.
penitentia nanqz consistit in detestatione ma-
li qd cōmissū est. detestatio mali dicit pfectio-
nem. sed qd cōmissū est dicit impfectionē. Lū-
ergo in ipsa gra que est plena imo plenissima
sicut est gra xpi nulla sit impfectio. patet q nō
debuerūt in ipso esse dona grax cū impfectio-
ne. rōne sue pfectionis. Et propter hoc nec fi-
des in rōne fidei nec spes in rōne spei. nec pe-
nitentia in rōne penitentie debuerunt esse in
xpo. qz sub rōnibus istis dicunt impfectionē.
Sed illud solū qd erat perfectū in istis donis
fuit i xpo. In ipso eni fuit assensus prime ve-
ritati qd est pfectionis in fide. Sed illud qd ē
imperfectio nō fuit in ipso. s. cognitio eni-
gmatica. Sicut in ipso fuit maxime qd est p-
fectiōis in spe. s. adhestio cū summo bono. sed
non cuz illa imperfectione que est expectatio
boni qd non habet. Sic etiam qd est pfectio-
nis in penitentia fuit maxime in ipso. qz nun-
q̄ aliquis tātū potuit detestari peccatū q̄tū
ipse detestabatur qm nunq̄ aliquis habuit tan-
tam oppositionē voluntatis ad malū. Semp-
ergo qd est perfectionis gratie et plenitudinis
est in gratia absoluta siue singularis sanctita-
tis ipsius xpi. ergo in ipso fm pfectiones oēs
virtutes. omnes gratie gratis date et oia dona
spūs sancti. Verūtamen aliqui dubitant an
in xpo fuerit donū timoris. qz Joānes prima
sua canonica ca. iij. dicit. Perfecta charitas
foras mittit timorē. pfectissima aut charitas
fuit in xpo. quare videt q nō fuerit in ipso
donū timoris. Contrariū tm habet p Isaiam
qui ca. xi. ita dicit de xpo. Requiescet sup euz
spūs timoris dñi. Propterea notanda sunt
verba sc̄ti Tho. in. iij. parte. q. 5. posita. vbi ait
q timor respicit duo obiecta. quoz vnū ē ma-
lū terribile. Aliud est ille cui⁹ ptāte malū pōt
inferri. In xpo fuit timor dei nō quidē fm q
respicit malū separationis a deo p culpā. nec
fm q respicit malū punitiōis p culpa. sed fm

q̄ respicit ipsā diuinā eminetiā put. s. aia xp̄i quodā affectu reuerentie mouebat in deum a spū sc̄to acta. vñ ad Hebreos. v. ca. d̄f. Exauditus est pro sua reuerentia. hūc at̄ affectū reuerētie ad deū xp̄s s̄z q̄ hō pre ceteris habuit pleniorē. Joānes ergo cū dicit. q̄ p̄fecta charitas foris mittit timorē. loquit̄ de timore s̄m q̄ respicit obiectū qd̄ est malū. Quare s̄m theologoz s̄niam et veritatis doctrinā. Xpus oī virtute oīq̄ sanctimonia p̄ditus fuit. Erat totus dulcis. totus modestus oībus b̄nfaciēs et neminē iniuste ledens. Et vt inquit Isaias liij. ca. *Dulneratus est p̄pter iniquitates nostras. et attrit⁹ est propter scelera nostra.*

¶ Non est mirandum si iudei persecuti sūt christum qui semper malefacere consueuerūt

Capitulum. ij.

Secunda rō qua probamus innocentiaz christi d̄f malicie cōsuetudo. Populus namq̄ iudeoz paucis d̄tarat exceptis cōsuevit esse malus a generatione in generatione. Non est igit̄ mirū si innocentē filiū virginis crucifigi p̄curauit. Et ne iudei cōquerant̄ de nobis quasi vellemus ipsos falso condēnare. p̄ducam⁹ in mediū veteris testamēti scripturas que apud eos ēt oī veritate fulgere credūtur. Exod. xxxij. ca. et Deuteronom. ix. ca. dixit deus moysi. *Erno q̄ pplus iste dure ceruicē sit. Et Nume. xi. ca. Ortus est murmur ppli quasi volentiū pre labore d̄ deū. Et Nume. xiiij. ca. quasi conqueri visus est deus dicens. Usq̄quo detrahet mihi pplus iste. Et Nume. xvi. ca. Admurmurauit oīs multitudo filiorum israel. Et egressa ira a d̄no percussi sunt quattuordecim milia hoīm. Et Nume. xxij. ca. Locutus est pplus cōtra deū et ait. aia n̄ra nauseat sup cibo isto leuissimo. Et Deutero. ix. ca. dixit moyses. *Contēpistis imperiū d̄ni dei vr̄i et nō credidistis ei neq̄ vocē eius audire voluistis sed semp fuistis rebelles. Et Judicum. ij. ca. scribit̄. Secerunt filij israel maluz in cōspectu d̄ni et seruiuerunt baalim ac dimiserunt d̄m deū patrū suoz q̄ eduxerat eos de terra egypti et secuti sunt deos alienos. Et infra. Iratus d̄ns d̄ israel tradidit eos in man⁹ diripientiū q̄ ceperūt eos et v̄diderūt hostib⁹ q̄ habitabant p̄ girū. Et Judicū. iij. ca. filij israel habitauerūt in medio chananei et ethei et amorrei et euci et iebusei et ferezei et duxerunt uxores filias eoz. ipsiq̄ filias suas eoz filijs tradiderūt et seruiuerūt dijs eoz fecerūtq̄ ma**

lū in p̄spectu d̄ni et obliti sūt dei sui seruiētes baalim et astaroth. Iratusq̄ contra isrl d̄ns tradidit eos in man⁹ reḡi mesopotamie et seruiuerūt ei octo ānis. Et Judicū. iij. ca. Addiderūt filij israel facere malū in p̄spectu d̄ni post mortem Aoth. Et tradidit illos dominus in manu Jabin reḡi chanaan. Et Judicū. vi. ca. Secerūt filij israel malū in p̄spectu d̄ni q̄ tradidit eos in manu madian septē annis et oppressi sūt valde ab eis. Et Judicū. x. ca. filij israel pctis veteribus noua iūgētes fecerūt malū in p̄spectu d̄ni. et seruiuerunt ydolis baalim et astaroth et dijs sirie ac sidonis et moab et filioz amon et philistim. dimiserūtq̄ d̄m et nō colebant euz. Contra quos iratus d̄ns tradidit eos in man⁹ philistinoz et filioz amon. afflictiq̄ sūt et vehementi oppressi p̄ ānos decē et octo. Et. ij. Paralipome. xxiiij. ca. Principes iuda dereliquerūt tēplū d̄ni seruiuerūtq̄ sculptilib⁹. et facta est ira dei d̄ iudā. mittebat eis p̄phetas vt reuerterent̄. q̄s illi audire nōlebant. Et. i. Esdre. ix. ca. Peccauimus d̄ne grauius vsq̄ ad diē hanc et p̄ iniquitatib⁹ n̄ris traditi sum⁹ ipsi et reges n̄ri et sacerdotes n̄ri in manibus regū terraz in gladiū et in captiuitatē. Et. ij. Esdre. ix. ca. Patres n̄ri superbe egerūt et indurauerūt ceruices suas et nō audierūt mādata sua. Et Judith. vij. ca. Peccauimus cū p̄ribus n̄ris iniuste egim⁹ iniquitatē fecim⁹. Et Isaic. i. ca. cōquerit̄ deus dicēs. *Filios enutriui et exaltaui ipsi at̄ spreuerunt me. Cognouit bos possessorē suū et asinus p̄sepe d̄ni sui. Isrl at̄ n̄ cognouit me. ppl̄s me⁹ n̄ intellerit. ve gēti peccatrici ppl̄o grani iniquitate semini neq̄ filijs scelerat̄ dereliquerūt d̄m blasphemauerūt sc̄m isrl abalienati sūt retroz sū. Et Isaic. xxx. ca. Ppl̄us enī ad iracūdiā p̄uocās ē et filij mēdaces filij nolētes audire legē dei. Et Jeremie. v. ca. Audi popule stulte q̄ nō habes cor q̄ h̄ntes oculos nō videtis et aures nō auditis. Et Jeremie. vij. ca. Nō audierūt me inqt̄ deus nec inclinauerūt aurē suā. s̄z abierūt in prauitate cordis sui mali. Et Jeremie. xiiij. ca. Populus pessimus qui noluit audire verba mea. et Baruth. ij. ca. Multitudo hec maxima conuertetur in minimaz. popul⁹ est enim dura ceruice. Et Ezechielis. ij. ca. Filij dura ceruice et indomabili corde sunt ad quos ego mitto te. Et Ezechielis. viij. ca. Iniquitas domus israel et iuda magna est valde. Quid ad hec et multo plura q̄ omittim⁹ iudei*

poterunt respondere. aut quomodo excusare valebunt iniquitatem ipsorum. tot tantisque vocibus predicata. Sicut in quolibet tempore erga deum ingratis sunt reperti. sic dum in propria venit et homo factus est eum non receperunt imo sibi usque ad mortem fuerunt infesti. Qui tamen obloqui adhuc de christo presumunt. arguuntque contra nos dicentes ipsum fuisse culpabilem et peccatorem potissimum propter tria.

Primo propter offensionem.

Secundo propter violationem.

Tertio propter indignationem.

Primo iudei dicunt christum fuisse culpabilem propter offensionem. Quia predicavit iudeis illos offendendo. hoc autem fieri non debuit. quoniam ut Augustinus dicit in libro de agone christiano. in homine iesu christo se nobis ad exemplum vite prebuit filius dei. nos vero debemus vitare offensionem non solum fidelium sed etiam infidelium. Item illud. i. ad Corin. x. ca. Sine offensione estote iudeis et gentibus et ecclesie dei. Quare videtur quod ipse christus in sua doctrina vitare debuit offensionem iudeorum. Ad hoc respondet sanctus Thomas. iij. parte. q. xliij. Quod salus multitudinis est preferenda paci quorumcumque singularium hominum. Ideo quoniam aliqui sua perversitate multitudinis salutem impediunt non est timenda eorum offensus a predicatore vel doctore. Scribe autem et pharisaei impediabant salutem populi. tum quia repugnabant christi doctrine per quam poterat audientibus esse salus. tum etiam quia pravis suis moribus vitam aliorum corrumpabant. Et ideo dominus non obstante offensione eorum publice veritatem quam illi odiebant et eorum vitia arguebat. Unde Matth. xv. ca. discipulis ei dicentibus. Scis quia iudei audito hoc verbo scandalizati sunt. Respondit. Sinite illos ceci sunt et duces cecorum. Nonne apertius dicat. Sine offensione estote. Respondendum. Quod homo sic dicitur esse sine offensione omnibus ut nulli det suo facto vel dicto minus recto occasionem ruine. Si tamen de veritate scandalum oritur utilius scandalum nasci permittitur quam veritas reliqua. Secundo iudei dicunt christum fuisse peccatorem et legis transgressorem propter violationem. quia sabbata violabat. Preceptum quippe erat ut nil operis tunc fieret. Ipse vero dixit languido quem sanavit in probatica piscina ut tolleretur lectus suus. Joannis. v. ca. Et consensit discipulis qui in sabbato spicas euellabant excusando eos. ut habet Matth. xij. ca. Ergo in hoc peccavit et contra legem fecit. Ad hoc respondet sanctus Thomas. in. iij. pte.

q. xl. Quod christus in omnibus secundum legis precepta conuersatus est. in cuius signum etiam voluit circumcidi. circumcisio enim est quedam prestantio legis implende. Quod autem curauit in sabbato languidum cui dixit ut tolleretur lectus suus non fuit contra legem. Primo quia pro preceptum de sanctificatione sabbati non interdicit opus diuinum sed humanum. Quamuis enim deus die septima cessauerit a nouis creaturis condendis. quantum ad earum principia. semper tamen operatur in rerum conseruatione et gubernatione. Itaque miracula que christus faciebat in sabbato non erant opera humana sed diuina. Unde ipse dixit Joannis. v. ca. Pater meus operatur usque modo et ego operor. Secundo christus non fecit contra legem. quia illo precepto de sabbato sanctificando non prohibentur opera que sunt de necessitate salutis corporalis. Unde Luce. xij. ca. dixit. Unusquisque vestrum non soluet sabbato bouem suum aut asinum a praesepe et ducit ad aquam. Et infra. xiiij. ca. Quis vestrum asinus aut bos in puteum cadit et non continuo extrahet illum die sabbati. Manifestum est autem quod opera miraculosa que christus faciebat ad salutem corporis et anime pertinebant. Tertio non fuit legis transgressor christus quoniam illo precepto non prohibentur opera que pertinent ad dei cultum. Unde dixit Matth. xij. An non legistis in lege quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant. et sine crimine sunt. Et Joannis. vij. ca. dixit. Circumcisionem homo accipit in sabbato. Quod autem christus palitico mandauit ut lectus suus sabbato portaretur ad cultum dei pertinebat. i. ad laudem virtutis diuine. falso ergo obiciebant iudei dicentes Joannis. ix. ca. Non est hic homo a deo qui sabbatum non custodit. Sicut ter discipuli non fecerunt contra legem cum spicas collegerunt in sabbato quia sic facere coegit illos necessitas. propterea iudeis murmurantibus respondit christus. An non legistis quod fecerit dauid quoniam esurijt et qui cum eo erant. Quomodo intrauit in domum dei et panes propositionis comedit. licet in lege preceptum fuisset quod panes illos sacerdotes soli comederent. Imminente tamen necessitate dauid sanctus predictos panes sine peccato comedit. sicut ps. i. Regum. xxi. ca. Tertio iudei dicunt christum fuisse reprehensibilem propter indignationem. Indignabatur enim et irascebatur verbis et factis molestabat phariseos ac illorum sequaces. Loquebatur illis contumeliose et eiecit flagello ementes et vendentes de templo. Ira autem opponitur mansuetudini ut patet per philosophum in. iij. ethico. Et ut inquit Iacobus. i. ca. Ira enim viri iusticiae dei non operatur. Ex quo videtur quod christus

nec iustus nec mansuetus fuit ergo peccator: et culpabilis multum. Ad quod respondemus secundum doctrinam theologorum quod in christo non fuit ira que est vitium, sed ira pro zelu a ratione imperata. Nam ut dicit Aristoteles. Non irasci ubi et quando oportet videtur insipientis esse. Ira ergo que transgreditur ordinem rationis est contra iusticiam et mansuetudinem. non ira que est secundum rationis imperium. Locutus itaque est christus contumeliose phariseis amore iusticie et veritatis. Similiter propter zelum eiecit omnes ementes et vendentes de templo, in quo etiam suam diuinitatem declarauit. Dominus Hieronymus super mattheum ait. Inter omnia signa que fecit dominus huius videtur esse mirabilius quod unus homo et illo tempore contemptibilis potuerit ad unius flagelli verbera tantam eiecere multitudinem. Igneum enim quoddam et sidereum radiabat ex oculis eius et diuinitatis maiestas lucebat in facie. Et Origenes dicit super iohannem, hoc esse maius miraculum eo quod aqua conuersa est in vinum eo quod illic subsistit inaiata materia, hic vero tot milium hominum domant ingenia. Nihil ergo pro christum loquuntur iudei maligni, sed agnoscere prauitatem et duritiam cordis eorum. Quod sepe numero mali persequuntur bonos propter odium et inuidiam ac proprium amorem, ita iudei persecuti sunt christum. Capitulum. iij.

Tertia ratio principalis qua probamus innocentiam christi de exemplorum multitudo. Sunt namque in promptu exempla plurima in scripturis diuinis et humanis, in quibus ostenditur quod sepe numero qui mali fuerunt et pestilentes, innocentibus et bonis ac iustis aduersati fuerunt. Quod factum conuenimus triplici de causa. Prima propter odium veritatis. Secunda propter inuidiam aliene felicitatis. Tertia propter satisfactionem cupiditatis. Quarta causa quare multi scelerati homines iustis et bene uiuentibus fuerunt aduersati, fuit odium veritatis. Nam quod illi ut debebant veritatem loquebantur odio sunt habiti. Inquit enim Tertullianus. Obsequium amicos veritas odium parit, et Hieronymus ad oceanum. Ita se habet natura ut amara sit veritas, vitia vero dulcia existimantur. Sed quod iniquis hoc est credibile ut veritas odiosa sit cum Lactantius dicat in. i. li. diuinarum insti. Nullus est suauior aie cibis quam cognitio veritatis. Et respondet dominus Bonauen. in prologo primi libri sententiarum. Quod duplex est effectus veritatis. Primus est illuminare et quantum ad istud nemo ipsam odit, quod omnes naturaliter illuminari desiderant. Secundus effectus est arguere et hunc habet in malis

manifestando enim mala redarguit illa facientem. Ex quo mali odium veritatis. Dominus saluator noster iohannis. iij. ca. dixit. Quis qui male agit odit lucem. Et ut veniamus ad rem est exemplum Isaias innocentis qui propter veritatem fuit terra secatus, de quo inquit Hieronymus in prologo in isaiam. Isaias in hierosolymis nobili genere ortus est, ibique prophetavit sub manasse rege, sectus in duas partes occubuit. Adanasses idolatra fuit, et Isaiam auum maternum secundum hebreos vel affinem suum eiecit extra ciuitatem hierosolymis circa piscinam siloe terra lignea pro medium secari fecit. De Jeremia insuper diximus in sermonibus de timore diuinorum iudiciorum, qualiter grauissimas propter veritatem passus est persecutiones et iniurias, tandem lapidatus est. Dominus Hieronymus in prologo in Jeremiam dicit. Jeremias anathothites qui est viculus tribus ab hierosolis distans militaribus apud raphnas in egypto de populo lapidibus obrutus occubuit. Facet vero in eo loco sepultus quo dudum pharaon rex habitauerat. Et quoniam postulatione sua defugatis ab eodem loco serpentibus, egyptios a tactu aspidum facit esse securos. Adagna eius ibi religione egyptij venerant, hec Hieronymus. Daniel propter veritatem leonibus deputatus fuit in quorum lacu permansit sex diebus. Ad quem adductus est per angelum Abacuc ut cibaret eum, ut scribitur Danielis ultimo ca. Iohannes baptista quod arguebat herodem propter herodiadem quam tulerat sibi suo philippo uxorem ut refert Marcus ca. vi. In vinculis positus est et capite truncatus. Anaxagoras apud Athenienses reus factus est quod dixit solem esse lapidem ardentem, negans utique esse deum, ut dicit Augustinus li. xvij. de ci. dei Socrates propter veritatis patrocinium veneno perijt. Licero ut scribit Plutarcus quartum et sexagesimum agens annum, iussu Marci antonii propter philippicas quas de eum scripserat capite et dextera truncatus est. Sed Lactantius defendere volens verum cultum christi aduersus deos falsos gentiliu. Licero reprehendit quod in rebus diuinis timuit veritatem sua eloquentia protegere. Inquit enim li. ij. sic. Cum intellexisset Licero falsa esse que homines adorarent multa que dixisset que ad euersionem religionum valeret, subdidit illa non esse vulgo disputanda. Et infra sequitur. Si quod tibi virtutis est Licero experire populum facere sapientem, digna res est ubi omnes eloquentie tue vires exeras. Non enim verendum est ne tibi in tanta bona causa deficiat oratio, quod sepe est malis copiose ac fortiter defecisti. Sed nimis Socrates

carcerē times ideoq̄ patrociniū veritatis suscipere nō audes. At mortē vt sapiens contēnere debuisti. Et erat multo pulchri⁹ vt ob bñ dicta q̄ ob maledicta moreris. Nec tibi laudis plus philippice afferre potuerūt q̄ discus- sus error humani generis ⁊ mentes hoīm ad sanitatē tua disputatiōe reuocare. hec Lactā- tius. Verūtñ ⁊ si cicero nō oīa dixit que forte nouit de supstitutionibus noxijs gentiliū. No- bis d̄ esse satis q̄ Marcus antonius illū occi- di fecit. qm̄ vitia illius ⁊ scelera tacere noluit. Ut enī tradit Plutarcus Marcus antoni⁹ odio erat cūctis bonis p̄pter suā lasciuā vi- tam versabat quidē libenter inter aleatores. scorta. mimos ⁊ histriones. Qui tādē ab octa- uiano supatus Alexandrie vbi fugiens se col- legerat anno etatis sue quinquagesimo sexto gla- dio se peremit. Et ne multa dicamus iniquis ⁊ deprauatis mentib⁹ magis placent adurato- res blandi falsa loquentes q̄ q̄ vera dicere q̄- cūq̄mō conant. ¶ Scda cā q̄re mali insidiāt bonis illosq̄ p̄sequunt. est inuidia felicitatis aliene. de hac vō plene dixi i quadragesimali de penitentia in sermōe de inuidia. vbi cōme- morandū est q̄lit innocens Abel a fr̄e chaym pemptus fuit vt scribit̄ Genes. iij. ca. Et io- seph a fr̄ibus venditus ismaelitis vt d̄r̄ Ge- nes. xxxvij. ca. Et dauid a saule tentat⁹ occidi vt ponit̄ i. Regū. xvij. ca. Ibiq̄ de Furio ca- millo ⁊ Scipione affricano explicatū est q̄sta iniuste tulerūt eis ab inuidis ciuib⁹ irrogata. ¶ Tertia cā q̄re innocentes ⁊ iusti oppressi sunt ab iniquis p̄ satisfactionē cupiditatis. Exemplū est de naboth de q̄ scribit̄. iij. Regū xxi. ca. q̄ occisus est procurante dolosa iezab- bele vxore regis Agab eo q̄ noluit dare vineā suā q̄ erat iuxta palatiū achab regis samarie quare a falsis testibus cōuctus tanq̄z blasfe- masset deū ⁊ regē extra ciuitatē lapidatus est. De susanna insup legimus Danielis. xij. ca. q̄ eo q̄ nō cōsensit in libidinē illoꝝ senū qui exarserant in cōcupiscentiaz eius p̄curabant illi ignominiosā ei⁹ mortē. q̄ secuta fuisset nisi deus suscitasset sp̄m danielis q̄ senes de falsa criminatione cōuicit. quare ⁊ ipsi lapidati sūt Susāna vō d̄ infamia ⁊ morte diuinitus re- leuata. Dñs igit̄ nr̄ iesus xp̄us vt diximus in superiorib⁹ veritatē docebat arguebatq̄ vitia publica phariseoꝝ. Insup ⁊ turbe seq̄bant̄ eū eratq̄ fama illi⁹ in pplō fulgētissima. Quare pharisei odiebāt eū ⁊ inuidebāt gl̄ie ac fame

sue. Insup timebāt ne forte aliq̄ nouitas seq̄- ret̄ ex q̄ indignati romani se suaq̄ dissiparet̄. Iō oī hūanitate ac veritate deposita q̄sierūt pilatū vt eū morti traderet. O igit̄ gens cru- delissima iudeoꝝ. O crudelitas inaudita. O excogitata malicia. Eō uenerūt aduersus sc̄m̄ sc̄toꝝ ⁊ paratū nos sua passiōe saluos facere morte violenta p̄merūt. Eius nomen bene dictōne deuotissime benedicamus laudemusq̄ in secula seculoꝝ Amen.

¶ Sermo quartusdecimus de sublimitate ⁊ magnificentia crucis in qua xp̄s operatus est salutem humani generis.

Amiliquit semetip

sū factus obediens vsq̄ ad mortē mortē at̄ crucis p̄ q̄ ⁊ deus exal- tanit illū ⁊ dedit illi nomen q̄ est

sup oē nomen. Doctoris gentiū vba sūt ista ad philipen. ca. ij. Dissimila verba de cruce xp̄i p̄clamata offendūt aures maliuolas iniq̄- rū. p̄ quib⁹ ita loquit̄ paulus. i. ad Corin. ca. i. Verbū enī crucis p̄cūtib⁹ quidē stulticia est his at̄ q̄ salui fiūt. i. nobis virtus dei est. Et i- fra. Iudei signa petūt greci sapientiā querūt. Mos at̄ predicam⁹ xp̄m crucifixū iudeis qdē scandalū. gentib⁹ at̄ stulticiā. Quia vō hūa- ni generis redemptio facta est p̄ xp̄m in cruce. Indeq̄ oēs gr̄e ⁊ salut̄ emanat plenitudo vt letent̄ fideles deuoto corde colentes xp̄m pen- dentē i ligno. terreatq̄ iudei ⁊ increduli oēs. In hoc sermone de laudibus crucis xp̄i dice- mus. Ad illā vtiq̄ auctor vite humilis ⁊ mā- suetus cōscēdit. vt vñ mors oriebat̄ inde vita resurgeret. De ipsa itaq̄ bñdicta cruce locu- turi tria mysteria p̄ponimus contemplanda. Prīmū d̄r̄ magnificationis.

Secundum exaltationis.

Tertium adorationis.

¶ De dignitate crucis que colligi potest ex fi- guris ⁊ reuelatione atq̄ inuentione ipsius.

Capitulum. i.

Prīmū mysteriū cōtemplandū de cruce xp̄i d̄r̄ magnificationis. diligēt̄ quidē p̄scrutari debemus q̄sta sit dignitas ⁊ magni- ficentia crucis. Qd̄ poterimus facile deprehē- dere si voluerimus de illa cōsiderare atq̄ in- spicere maxime tria.

Primo eius figurationem.

Secundo eius reuelationem.

Tertio eius inuentionem.

Qualiter erit q̄stū ad materiā figurata fuit.
Primo possumus cognoscere magnificen-
 tiā z dignitatē crucis si cōsideremus eius fi-
 gurationē. Inuenim⁹ nāqz multa magnalia
 dei nō sine mysterio i ligno celebrata. q̄ utiqz
 lignū illud venerabile crucis in q̄ saluator n̄r
 pependit premōstrarūt z figurarūt vt Aug⁹
 dicit in sermone de passione. In. ij. nāqz ca.
 Genesis legim⁹. **Q** p̄duxit deus lignū vite i
 medio paradisi cui⁹ fruct⁹ senectutē ipediebat
 fm Aug⁹ li. xiiij. de ciui. dei. **Q** d̄ ita declarat
 Micholans de lira. Ad vitā inqt vniuersalez
 p̄tinuādo requirit cib⁹ p̄ quē restituit hūidū
 depditū per actionē caloris n̄alis. verūtū ista
 restauratio nō fit fm equalētā vt dicit phus
 in. i. de generatiōe. Quia caro generata ex ali-
 mento impuri⁹ est q̄z prima. sicut z vinū ge-
 neratū p̄ aq̄ appositionē z p̄uersionē qz si con-
 tinuaret talis appositio vinū fieret aquosū z
 tandē deficeret species vini. Et eodē mō qz ca-
 ro generata p̄ alimentū impuri⁹ est z p̄ talez
 p̄tinuationē inducīt senect⁹ in qua carnes sūt
 impuri⁹ z tandē deficit vita. Ad hoc ergo
 q̄ predicta restauratio fieret in Adā fm equi-
 ualentia z p̄ cōsequēs impediret senectus da-
 bat sibi edere de ligno vite. **I**dotuit hoc figu-
 ra esse ligni crucis xp̄i cuius fructus a fidelib⁹
 degustatus vitā gr̄e cōsuat in aia. Fruct⁹ enī
 crucis est dñs iesus xps p̄ nobis pctōrib⁹ cru-
 cifixus. In. vi. at ca. Genesis habet. **Q** volēs
 deus tpe diluuij in noe z filijs eorūqz vxorib⁹
 humanū genus saluare p̄cepit archā fieri d̄
 lignis leuigatis. potuisset nāqz de⁹ absqz tan-
 ta inundatione aquaz in aliq̄ mōte aqs disco-
 opto vel alia via saluos facere illos. **V**oluit tñ
 vt id fieret in archa lignea ad denotandū q̄ i
 lignea cruce erat humani generis salus p̄cu-
 rāda. Scribit ad hoc Exodi. iij. ca. **Q** cū de⁹
 clementissimus misit moysen z aaron ad pha-
 raonē p̄ liberando pplō suo. cū allegassz moy-
 ses inabilitatē suā eo q̄ impeditē z tardioris
 esset lingue. dixit dñs ad eū. Aaron loquet̄ p̄
 te ad pplm z erit os tuū. tu at̄ eris in his q̄ ad
 deū ptinent. virgā quoqz hāc sume in manu
 tua in q̄ facturuf es signa. hec fuit illa virga q̄
 p̄uersa est in serpentē corā pharaone z rursū
 in virgā redijt vt patet Exodi. viij. ca. **H**ec fu-
 it virga qua moyses p̄cussit aqs fluminis que
 mox velut sanguis facte potari nō poterant.
 hec fuit virga in q̄ cōpleta sūt alia signa que
 omittamus cā breuitatis. Non est tñ pretere

undū silentio id qd̄ factū est dū opus fuit pu-
 gnare p̄ amalechitas. vt enī scriptura tradit
 Exodi. xvij. ca. **T**unc dixit moyses ad Josue.
 Elige viros z egressus pugna p̄ amalech. cras
 ego stabo in vertice collis hñs virgā dei i ma-
 nu mea. **F**ecit iosue iuxta vba moysi z pugna-
 uit p̄ amalech. **A**d moyses at̄ z aaron z hur ascē-
 derūt sup verticē collis. orauitqz ibi moyses ex
 p̄sis manib⁹ z secuta ē victoria. **Q**uid in tot
 prodigijs dei virtute ac potētia opatis virga
 illa semp̄ p̄recta fuit vsqz ad hanc victoriam
 nisi vt p̄signaret virga crucis xp̄i in q̄ cōsū-
 manda erat hūani generis redemptio z ptās
 diabolica superanda. In. xv. insup Exodi ca.
 narrat quēadmodū aq̄ marath fluminis ama-
 rissime in dulcedinē verse sūt eo q̄ moyses po-
 suit ibi lignū qd̄dā qd̄ ostendit ei de⁹. **E**t hoc
 lignū crucis xp̄i p̄signauit. qm̄ per xp̄m in eo
 crucifixū amaritudo peccatoz hoim vertit̄ in
 dulcedinē quibus dat̄ spes z fiducia venie cō-
 sequende. **E**xodi ē ca. xvij. fit mentio de ar-
 cha quā fecit besleel de lignis sethim. in q̄ re-
 condita fuerūt virga in memoriā liberatiōis
 de egypto. **A**dāna in memoriā refectionis in
 deserto z tabule i memoriā date legis. **E**t hec
 archa figura esse potuit crucis de ligno fabri-
 cande. in qua reponi debebat saluator mundi
In ipso nāqz fuerūt tres nature in vna p̄so-
 na diuina. s. increata z spūalis creata z corpa-
 lis. diuina nā designat̄ p̄ virgā. nā fm eā ipse
 dei filius est dei virtus. **S**pūalis etiā natura
 xp̄i. s. aia ei⁹ scriissima p̄ duas tabulas legis ex-
 primit̄ in quibus erat lex diuina p̄scripta. per
 duas nāqz tabulas duo designant̄ q̄ sūt in aia
 xp̄i. intellect⁹ videlicet in q̄ erat ois scia. z vo-
 luntas in q̄ fuit ois rectitudo z bonitas. p̄ mā-
 na **V**o denotat̄ nā carnis xp̄i que fuit purissi-
 ma ab oi labe pcti. **V**ltimo ad mentē euocan-
 dū censeo illud qd̄ Numeri ca. xxi. ponit. qm̄
 misit deus in pplm de ipso male loquentē ser-
 pentes ignitos. z oranti pro pplō moysi dixit
 dñs. fac serpentē cneū z pone in pticā eminen-
 tē i medio ppli z quicūqz p̄cussus fuerit a ser-
 pēte respiciat eū z viuet. z factū ē ita. **H**ic ser-
 pēs figura fuit xp̄i q̄ in ptica crucis effigend⁹
 erat. p̄ cui⁹ intuitū fide ac deuotōe sanamur a
 morib⁹ demonioz. **E**x dictis clarere pōt qz sit
 p̄celsa q̄ne sublimis arbor cruci xp̄i. q̄ deputa-
 ta fuit vt eēt instrumētum in q̄ dei fili⁹ hoim
 pctā sanaret. **S**ecdo possum⁹ cognoscere di-
 gnitatē z magnificētā cruci si p̄siderem⁹ ei⁹

reuelationē. Innotuit quippe regine Sabbe
q̄ in cruce pati debebat dei filius incarnatus
qd̄ nō ex vi sui ingenij sed dei reuelatione pre
uenit. Sic enī de mysterijs xp̄i p̄phético sp̄u
sibylle locute sūt. ita hec regina Sabba p̄dixit
in ligno xp̄m fore passurū. Qualiter at̄ hoc fa
ctū sit audiamus. Refert mgr̄ in historia scho
lastica. Q̄ regina Sabba vidit in quadā do
mo salomonis q̄ dicebat̄ domus saltus lignū
quoddā pulcherrimū dixitq̄ salomoni q̄ in
illo esset crucifigendus vnus. p̄ cuius mortem
regnū iudeoz̄ deleri debebat. Istud at̄ lignuz̄
vt asserit ioh̄nes belet remanserat in pretacta
domo. qm̄ cū satis rectū et pulcherrimū vide
ret nunq̄ potuit alicui opificio deputari. duz̄
at̄ qn̄q̄ longitudine supabat. aliq̄n̄ v̄o breui
tate deficiebat. Quare artifices illud dimise
runt. Salomō itaq̄ verba regine Sabbe ma
gnificiens. lignū ipsū in pfundis terre visce
ribus iussit sepeliri. In eo at̄ loco postea p̄ba
tica piscina fuit cōstructa. de qua dicit Joā
nes. v. ca. Q̄ in circuitu iacebat ifirmoz̄ mul
titudō. Angelus v̄o dñi fm̄ t̄ps̄ descendebat
in piscinā et mouebat̄ aqua et sanabat̄ vnus.
Que utiq̄ fiebant nō solū angeli descenden
tis presentia. sed etiā fm̄ aliquos ipsius ligni
virtute. Instante at̄ die qua xp̄s crucifigi de
bebat. pretactū lignū supnatasse miraculose p̄
hibet. qd̄ vidētes iudei acceperūt et ex eo cru
cē dño parauerūt. ¶ Tertio possumus cogno
scere dignitatē et magnificentia crucis si con
sideremus eius inuentionē. Nā post xp̄i passi
onē iterū a iudeis abscondita fuit. et p̄ annos
ducentos et vltra sub terra latuit. Inuēta v̄o
fuit ab helena cōstantini matre mō q̄ sequit̄.
Eū enī ipse cōstantinus vt ecclesiastica testat̄
historia cū hostibus copiosissime cōgregatis
iuxta danubiū manus cōserere deberet. nocte
sui exercitus pericula cogitans et timēs suoz̄
stragem et sanguinis effusionē oculos ad celū
lenauit. Et in somnis vidit ad orientālē p̄tem
signū crucis in celo. s. aereo fulgore igneo ruti
lare. Angelosq̄ astare sibiq̄ dicere Cōstan
tine in hoc signo vinces. Qui tali visionē p̄for
tatus similitudinē ipsi⁹ ex auro fecit. et ante suū
exercitū ferri iussit. irruensq̄ in hostes ipsos i
fugā p̄uertit. et multitudinē maximā interfe
cit. Scdm̄ quosdā iste cōstantin⁹ fuit p̄r̄ illius
cōstantini quē b̄tissimus silvester baptizauit q̄
post victoriā in xp̄m credidit. Et postmodū
ab Eusebio papa suscepit sacrum baptisma.

Mortuo v̄o eo Cōstantinus filius memor
victorie p̄ris quā virtute sc̄tē crucē habuerat
helenā matrē suā hierosolymā p̄ ip̄a cruce i
uenienda transmisit. Alij v̄o tenēt q̄ iste cō
stantinus fuit idē quē baptizauit. Silvester q̄
post illā victoriā habitā p̄fecte n̄ credidit nec
tūc sacrum baptisma suscepit. S; aliquāto t̄ps̄
interiecto visionē illā petri et pauli vidit et sa
cro baptismate est renatus et a lepra mūdatus
in xp̄m deinceps p̄fecte credidit et sic matrem
suā hierosolymaz̄ misit vt crucē dñi req̄reret
Eū at̄ hierosolymā helena venisset. oēs iudeo
rū sapientes q̄ p̄ totā regionē repti sunt ad se
cōgregari p̄cepit q̄s de cruce xp̄i et passionis
loco interrogauit. cōminataq̄ est illis q̄ nisi
veritatē patefacerēt. faceret eos oēs igne cre
mari. At illi timētes tradiderūt quēdā apud
eos multe auctoritatis virū cui nomē erat iu
das dicentes. Nō dñi iusti et p̄phete filius
optime nouit legē. et tibi oia q̄ ab eo q̄sieris in
dicabit. Tūc illa oēs dimittens tenuit iudam
Qui dixit. mors et vita apposita sūt tibi q̄ ma
lueris elige. ostēde mihi lignū sc̄tē crucē. Qui
dū hoc se scire negaret duro est carceri manci
pat⁹. Post dies v̄o sex extrahi se petijt et cru
cem se indicaturū p̄misit. Eū ergo extractus
veniss; ad locū et ibidē orasset. locus subito cō
mouet̄ et fumus aromatū miri odoris sentit̄.
ita vt miratus iudas ambabus manib⁹ plau
deret ac diceret. In veritate xp̄e tu es saluator
mūdi. Erat at̄ i illo loco sic i historia eccl̄iasti
ca legit̄ tēplū vener; qd̄ Adrian⁹ ipator ibidē
p̄struxerat. vt si quis xp̄ianoꝝ i illo loco ado
rare voluisset videret̄ venerē adorare. Ob qd̄
pene obliuioni locus fuerat datus. Regina at̄
templū fūditus fecit destrui. et locū arari. P̄
hoc iudas p̄cingens se viriliter fodere cepit. et
viginti passus fodiens tres cruces abscondi
tas reperit quas ad reginā p̄tin⁹ deportauit
Eū at̄ crucē xp̄i ab illis latronū nescirent di
scernere eas in ciuitatis medio posuerūt. ibi
dē gl̄iam dñi prestolātes. Et ecce circa horaz̄
nonā quidā iuuenis mortuus deser̄t. iudas se
retrū tenuit et primā et sc̄dam crucē sup̄ corp⁹
defuncti posuit sed nequaq̄ ille surrexit. Ap
posita v̄o tertia p̄tinus redijt defunctus ad
vitā p̄ h̄ iudas baptizat̄ et griacus appellat̄
q̄ defūcto hierosolomytanoꝝ ep̄o est ep̄s ordi
natus. Eū aut̄ b̄tā helena clauos dñi nō habe
ret rogauit ep̄m quiriacū vt ad locū p̄geret et
clauos inquireret. qui dum venisset ad locū et

drasset continuo clauū velut aurū in terra fulgentes apparuerūt. q̄s ille accipiēs regine detulit. Crucis No ptē helena detulit filio. p̄tez No argento ornatā reliq̄t in loco. Clauos in sup obtulit filio. Ex quib⁹ vt refert Eusebius cesariensis frena quib⁹ vteret ad bella cōpo fuit. ⁊ ex alijs galeā suā armauit. Gregorius No turonens⁹ asserit fuisse quattuor clauos. ex quibus helena duos in freno imperatoris posuit. tertiū in imagine cōstātinī q̄ rome sup geminebat vrbī locauit. Et quartum in mare adrianū qd vsq; tūc fuerat nauigantiū vorago piccit. Patet iā q̄ excelsa sit gloria crucis qm̄ vt Erisostō. dicit. Crux de penis latronūz transit ad frontes imperatorū.

Qualiter crux exaltata fuit dnm x̄ps in illa pependit. ⁊ post tpe heraclij imperatoris ⁊ in fine in die iudicij. *Capitulum ij.*

Secundū mysteriū contemplandū de cruce x̄pi dī exaltationis. Potest autem distinguī triplex exaltatio.

- Prima dī passionis.
- Secunda singularis.
- Tertia generalis.

Prima exaltatio crucis dī passionis. tūc siquidē exaltata fuit qm̄ in ea exaltatus est dei filius. q̄ Joānis. xij. ca. dixit. Ego si exaltatus fuero a terra oīa trahā ad meipsū. Sed h̄ posset aliq̄s querere. Cur x̄ps mori noluit in aliq̄ domo siue sub tecto. s; crucifixus i aere. ad qd̄ r̄ndemus q̄ hoc cōgrue factū est. triplici rōne

- Primo ratione medietatis.
- Secundo ratione cōmunitatis.
- Tertio ratione sanctitatis.

Primo x̄ps mori voluit in aere rōne medietatis ad innuendū q̄ sicut aer est medius inter celū ⁊ terrā. sic ip̄e fuit mediator inter deū ⁊ hoīem. Scribit tñ Aug⁹ li. ix. de ciui. del. qd̄ qdā phi dixerūt mediatores eē int̄ nos ⁊ deūz demones. qm̄ deus est immortalis ⁊ sine oī miseria. hoīes miseri ⁊ mortales demōes miseri ⁊ mortales. Lū ḡ immortale ⁊ miserū mediū sit inter immortale ⁊ btūm ⁊ mortale ⁊ miserū. videret q̄ demones inter deū ⁊ hoīes debeant esse mediatores. Sed hoc esse nō pōt. qz demones separant ⁊ impediūt accessū ad btitudinē. Jō dicit Aug⁹. Alius est medius malus q̄ separat amicos. sic est diabol⁹. Alius est medi⁹ bonus q̄ reconciliat inimicos. s. dñs iesus x̄ps. Sicut angeli boni nō p̄nt esse mediatores qm̄ ipsi sūt immortales ⁊ bti quoz neutra pprietas

cōuenit hoī. Oportet ergo q̄ aliq̄s sit mediator q̄ sit mortalis ⁊ btū. mortalis ad tps. btū ppetuo. vt eo q̄ mortalis ad tps cōueniat cū hoīe existente in via. p hoc q̄ btū pueniat cū his qui existunt in p̄ia. talis est x̄ps deus hō. Ideo Aug⁹ vbi. s. dicit. Querēdus est medi⁹ q̄ nō solū homo verū etiā deus sit. vt hoīes ex mortali miseria ad btām immortalitatez huius medi⁹ btā mortalitas interueniēdo perducatur. Quē neq; nō fieri mortalē oportebat neq; pmanere mortalē. Mortalis quippe factus est nō infirmata vbi diuinitate. sed carnis infirmitate pcepta. Non at pmanit in ipsa carne mortalis qz resurrexit a mortuis qm̄ hic ē fructus mediationis eius. vt nec ipsi pp̄ q̄s liberandos mediator effect⁹ est. in ppetua carnis morte remaneret piū itaq; mediatores inter nos ⁊ deū ⁊ mortalitātē h̄re oportuit transcūtē. ⁊ beatitudinē pmanentē. vt p id qd̄ transit congrueret mortuis. ⁊ ad id qd̄ pmanet transferret ex mortuis. Ex his colligimus q̄ x̄pus inq̄stū hō est mediator int̄ nos ⁊ deū. vt dicit Alexander in. iij. Extrema enī sūt deus immortalis ⁊ btū hō mortalis ⁊ miser. Medius est hō mortalis ⁊ btū qui fuit x̄ps q̄stū ad nām humanā. Sed h̄ hoc argui posset ac mōstrari q̄ x̄ps inq̄stū hō nō sit mediator. Medius enī d; cōicare cū vtroq; extremoz. S; x̄ps inq̄stū hō nō cōicat nisi cū altero. s. cū hoībus ⁊ nō cū deo. ergo inq̄stū hō nō est mediator. Ad h̄ r̄ndet Alexander q̄ mediū dī tripliciter. Primo q̄stū ad cōuenientiā nature. Secdo q̄stum ad cōuenientiā pprietas. Tertio q̄stū ad cōuenientiā psonē. Primo mō est mediū in coloribus. Et sic nō est mediū inter deū ⁊ hoīem qm̄ nō pōt esse nā media. Secdo q̄stū ad cōuenientiā pprietas x̄ps pōt dici medius q̄stū ad humanā nām inter deū ⁊ hoīem. qm̄ h; pprietas cōuenientes cū vtroq; cū deo. s. btitudinē. plenitudinē gr̄e ⁊ scie. Et h; alias pprietas in quibus cōicat cū hoīe. s. mortalitātē ⁊ alios cōmunes defectus. Lū ergo dī q̄ necessariū est mediū cōicare cū extremis. Intelligendū q̄ deus ⁊ hō non sunt extrema fm̄ suas naturas. s; q̄stū ad suas pprietas. Vñ deus dicebat extremū rōne sue immortalitatis ⁊ btitudinis. hō No rōne sue miserie ⁊ mortalitatis. X̄ps at q̄stū ad nām humanā vtriusq; cōicat alterā pprietas. Tertio mō dī x̄ps medius inter deū ⁊ hoīem. s. q̄stū ad cōuenientiā persone eo q̄ eius ypostasis est in duabus na-

turis. **Dñ** dicit **Damasceus**. q̄ eius yposta
sis est ex duab⁹ naturis. q̄ sic exponit. id est i
duabus naturis subsistit. s. diuina ⁊ humana
nec mutat diuina in humanā. nec ecōuerso. s. ⁊
vtraq; in sua pfectione remanet. **Xps** ḡ q̄tū
ad humanitatē pōt dici mediator dei ⁊ hoim
q̄ licet q̄tū ad nāz cōicet cū hoibus solū. rōe
tñ p̄sone cōicat cū deo. qm̄ p̄sonaz habet filij
dei nō personā creatā aut compositā. sed eter
nā ⁊ simplicē. ¶ **Sedō** xps mori voluit cruci
fixus in aere rōe cōitatis. Quia sicut aer oib⁹
est cōis ita eius passio. **Mā** passiones alioz s̄
ctoꝝ fuerūt pp̄rie. Quia petrus passus est p̄
pter se. paulus propter se. ita ⁊ ceteri. **Xps** vō
passus est cōiter propter oēs. Eius enī passio
fuit cōis illis qui sūt in celo. i. angelis q̄ sunt
reparati. Illis qui sunt in mūdo isto q̄ p̄ suaz
passionē sunt saluati. **Dñ** ad **Collocens**. i. ca.
Aplus dicit. **Pacificans** p̄ sanguinē crucis ei⁹
siue que in terris. i. hoies. siue que in celis sunt
i. angelos. Suit et cōis illis q̄ erant in inferno
id est patribus inde liberatis. licet nō fuerit cō
munis demonibus ⁊ reliquis dānatis p̄ diffi
nitivā sniam q̄ remanserūt in suis supplicijs
desolati. ¶ **Tertio** xps mori voluit crucifixus
in aere rōne sc̄itatis. vt aerē sc̄ificaret. **San**
ctificauerat quidē terrā trigintatribus ānis
sup eā ambulando. **Sanctificauerat** aquā in
ipsa se baptizari faciendo. **Sc̄ificaturus** erat
ignē sp̄m sc̄m in specie ignis mittendo. nō re
stabat nisi vt sanctificaret aerē n̄ sub tecto s. ⁊
in ipso moriendo. **Idco** **Crifosto.** in sermone
de passioe ait. In excelso ligno ⁊ nō sub tecto
passus est vt et ipsius aeris nā mūdaret. Sed
⁊ ipsa terra si se bñficiū sentiebat decurrentis
de latere sanguis stillatōe mundata. ¶ **Sedā**
exaltatio crucis dī singularis. **Celebrat** quidē
ecclia solēniter q̄tū ad officia festū exaltatōis
sancte crucis. propter id qd̄ euenit Anno xpi
sexcentesimo q̄ntodecimo. Illo nanq; tpe p̄mit
tente dño suū pplm̄ flagellari p̄ sc̄uitiā paga
noꝝ. **Losdroe** rex persarū mlt̄a regna suo im
perio subiugauit. **Ierusalē** at̄ veniens p̄tez
sc̄tē crucis quā sc̄tā helena ibi reliquerat tulit
secūq; asportauit. **Volens** autem ab omnibus
coli vt deus. **turrim** ex auro ⁊ argento ⁊ inter
lucentibus gēmis fecit. **Et** ibidez solis ⁊ lune
ac stellaz imagines collocauit. p̄ subtiles etiā
⁊ occultos ductus quasi deus aquā desup infū
debat. **Et** in subterraneo specu equi q̄drigas
trahentes in circuitu ibant vt quasi terrā mo

uerent ⁊ tonitrū simularēt. **Filio** ergo suo re
gno tradito in tali phano prophanus residet.
⁊ iuxta se crucem dñi collocās. appellari se ab
oibus deū iubet. **Et** sicut legit̄ in libro mitra
li de officio. **Ipsē** cosdroe in throno residens
tanq; pater lignū crucis sibi a dextris posuit
loco filij. ⁊ gallū a sinistris loco sp̄s sancti. se
vō patrez voluit noiari. **Tunc** heracius im
perator exercitū copiosū collegit ⁊ cōtra filiū
cosdroe iuxta danubiū fluiū dimicatur⁹ ad
uenit. **Tandē** vtriusq; p̄ncipibus placuit vt
ipsi sup pontē soli certarēt. ⁊ qui victor exis
set ip̄e sine damno vtriusq; exercit⁹ imperiū
retineret. **Decretū** etiā exijt vt quicūq; p̄nci
pem suū iuuare presumeret cruribus excisis
⁊ brachijs in flumine mergeret. **At** heracius
totū se deo obtulit. ⁊ se cruci sc̄issime deuotō
ne qua potuit cōmendauit. **Factū** est autē vt
deo propitio heracius victor euaderet. q̄ cun
ctū exercitū inimicoꝝ sue pt̄ati subegit. **Los**
droe vō ignorabat exitū belli q̄ cū ab oibus
odiret sibi a nemine intima. **Quare** heraci⁹
ad eū puenit ⁊ in throno aureo eū sedentē re
piens. interrogauit an vellet sac̄ū baptisma
suscipere. itaq; vitā cū regno parit cōseruare
Qd̄ cū ille acceptare nolisset ab heracio est
decollatus. **Filiū** vō suū decem annoz bap
tizari fecit ⁊ de sc̄o fonte ipsū suscipiens regnū
paternū ei dimisit. **Turrim** vō illam destru
ens argentum in predam sui exercitus dedit
Aurū vō ⁊ gēmas ad reparandas ecclesias
quas tyrānus destruxerat reseruauit. **Sacrā**
igit̄ crucē suscipiens hierosolymā reportauit
Quā at̄ de monte oliueti descendens per portā
qua dñs passurus trāstierat. in equo suo regio
⁊ ornamentis imperialibus ingredi vellet. re
pente lapides porte descenderūt ⁊ inuicez q̄si
esset vnus paries se clauserūt. **Sup** quo cun
ctis stupentibus. angelus dñi signū crucis in
manibus tenens. sup portā apparuit dicens.
Quā rex celozū per hanc portā ad passionē in
traret nō cultu regio. sed humili asello ingre
diens humilitatis exemplū suis cultozib⁹ de
reliquit. his dictis angelus abscellit. **Tūc** im
perator se vsq; ad camisiā exiit. deposuitq;
calciamenta crucēq; dñi cū lachrymis accipi
ens vsq; ad portā baiulauit. moxq; porta cū
ctis patuit redeuntibus lapidibus ad pristina
loca diuina virtute. **Rex** aut̄ deuotissimus in
has crucis laudes prupit. **Quā** crux splendidior
cunctis astris. mūdi celebris. hoibus multum

amabilis. sanctior vniuersis. que sola fuisti di-
gna portare talentū mūdi dulce lignū dulces
clauos dulcia ferens pondera salua presentes
cateruā in tuis hodie laudibus cōgregatam.
Sicq; preciosa crux in suo loco restituit. et an-
tiqua miracula renouant. Adortuus quidam
vite restituit. paralitici quattuor curant. Le-
prosi decem mūdant. Quindecim ceci illumi-
nant. Demones effugant. plurimiq; a varijs
languorib; liberant. Et ita impator ecclesias
reparans. et regijs muneribus dotans ad pro-
pria remeant. ¶ Tertia exaltatio crucis dī ge-
neralis. Erīt quippe crux in die iudicij exalta-
ta. q; vt cantat ecclesia. Hoc signū crucis erit
in celo cū dñs ad iudicandū venerit. Et vt ex
dictis Crisostomi colligi pōt. Crux in qua sal-
uator n̄r pependit miraculose reparabit et ap-
parebit sole lucentior. Ipsa insup signa crucis
in corpore xp̄i videbunt ab oībus q; i manib;
eius pedibus et latere ideo seruata sunt vt in
p̄petuū sue victorie xp̄s ferret triūphū. Tunc
vt ait Hiero⁹ ad heliodorū de cōtemptu mū-
di. Tu rusticanus exultabis ac dicēs. Ecce cru-
cifixus deus meus. Ecce q; obuolutus pannis
in presepio vagijt. hic ost operarij ac q̄stuarie
filius. hic demoniū hñs et samarites. hic vesti-
tus coccino. hic sentibus coronat⁹. Nerne ma-
nus iudee q̄s fixeras. vide latus romane qd̄ fo-
deras. videte corpus an idem sit quod diceba-
tis clam nocte sustulisse discipulos.

¶ Qualiter adoranda est crux in qua xp̄s pe-
pendit. et alie cruces in quibus non pependit.

Capitulum. iij.

¶ Tertiu⁹ mysteriū contemplandū de cruce
xp̄i dī adorationis. In quo aperire debe-
mus vtrū cultus latrie sit exhibend⁹ cruci xp̄i
Ad qd̄ rñdet Bonauen. in. iij. di. x. ¶ Hic est
multiplex mod⁹ dicendi. Quidā enī tenent q;
ipsi cruci debet honor qui dī yperdulia. Et rō-
huius est q; ipsa crux fuit instrumentū totius
redēptionis humane. In ipsa enī salus et redē-
ptio totius humani generis est facta. et iō oēs
hoies dñt ei esse subiecti subiectione notabili
et speciali. et p̄pterea dicunt debere adorari eā
excellentiore adoratione q̄ sit dulia que debet
rationali creature. Quia tamē crux ista nec ē
deus nec ip̄i diuinitati aliquid vnitū. ideo nō
est ei cultus latrie exhibendus propter hoc q;
tenet mediū inter latriam et duliā. adoratio
crucis vt dicat yperdulia. Sed qm̄ adoratio
sicut allocutio videt esse solūmō inter res rōe

capaces. Adoratio enī quedā orō est ad aliqd
ordinatū. vñ adorare ē ad aliqd orare. crux at
xp̄i caret oīno rōne. Ideo alij dixerūt eam nō
esse adorādā. nec inq̄stū in ea adorāt xp̄s. nec
aliqua est ei reuerentia exhibenda honoris n̄r
si rōne crucifixi. sicut nec imagini rōne imagi-
nati. Et ideo dixerunt q; cruci xp̄i est cultus la-
trie exhibendus. et nullus alius nec dulia nec
yperdulia. Neq; enī insensibilē stultū est hono-
rare cū pro indiffernti habeat honorē et vitu-
periu. Et hoc innuūt confirmare per Dama-
scenum in ca. de imaginibus vbi dicit. ¶ Nō
crucem adoramus sed tipum. i. figurationem
Et sic nō videt q; crux adoret inq̄stum est res
aliqua sed inq̄stum est signū. Verūtū si confi-
deremus verba Damasceni in ca. de cruce vi-
detur. ¶ Nō solūmodo cruci xp̄i prout est si-
gnū siue inq̄stū tipus est. sed in rōne materie
exhibenda sit reuerentia q; non solum est ve-
neranda figura sed etiam verum lignū crucis
in quo dñs pependit. In alijs vō crucib; ve-
neranda est solū figura non materia. Aut enī
sic. Ipsum quidē preciosū lignū crucis vene-
rabile in quo seipsum pro nobis xp̄us obtulit
vt s̄ctificatū tactu corporis et sanguinis de-
center est adorandū. Et post. Si autē ex alia
materia facta est. non materiā adoramus ab-
sit sed tipum. vnde si aurū et preciosi lapides
fuerint post tipi dissolutionē non sunt adorā-
da. Et qno colligit q; aliq; sit ipsi cruci reuerē-
tia exhibēda excepta adoratione latrie. Et hui⁹
signū est q; ecclesia solēizat in crucis iuentiōe
et exaltatione sicut in festiuitatibus sctōz. Et
ideo neuter predictorum modoz videt suffi-
ciens. ¶ Propterea dicendū q; duplici modo ex-
hibet alicui honor. Aut in obsequiū reueren-
tie. Et iste est honor venerationis. Aut in re-
stimoniū virtutis et cōplacentie famulatū. Et
iste est honor adorationis. vterq; at istoz ho-
norū offerit cruci. Nā crucem adoramus et cru-
ces veneramur. Sed in hoc est dīa. ¶ Honor
veneratōis exhibet ipsi cruci tanq̄ instrumē-
to n̄r salutis. vñ sicut exhibemus reuerentiā
sacris. q; est in eis aliq; mō n̄r salutis causali-
tas. Sic cruci xp̄i et clauis eius aliq; reuerentia
est exhibenda. Et respectu istius honoris h;
crux in se aliqd pp̄ qd̄ d; honorari. Honor at
adoratōis offerit ipsi cruci rōne crucifixi. Me-
mo enī intendit ei placere vel aliq; impetrare
ab ea. sed ei qui in ea affixus fuit. Et sic nō de-
betur ei nisi adoratio latrie. Sic igitur cruci xp̄i

Duplex honor debet. et vnus est latria. Alius
Noñ dicitur nec latria neq; dulia. qz n̄ est spe-
ties adorationis. sed vocari p̄t honor vene-
rationis. hec Bonauen. Multa itaq; sūt cru-
cis preconiā pp̄ que a cunctis fidelib; crux ve-
nerabilis est colenda. qz hec est scala p̄ quā pa-
tet electis aditus ad regna celorum. in quo
viuit et regnat in p̄petuū xp̄s filius dei qui sit
in secula benedictus. Amen.

¶ Sermo quintusdecimus de amore xp̄i ex-
hibitus humano generi qui exprimit mystice
in euangelio samaritane.

¶ Ic est uere saluator

mudi. Scribunt hec v̄ba Joānis
iiij. ca. Que descripsit euangelista
de benignitate miranda saluatoris

n̄ri iesu xp̄i exhibita mulieri samaritane. gra-
ta iocūdisimāq; debent esse fidelibus cūctis
qm̄ in illis mystice ac spūaliter designat amor
ardentissimus quē saluator n̄r dignat; est hu-
mano generi demonstrare. Quia equidē q̄ fecit
queq; dixit ab utero virginis vsq; ad patibu-
lū crucis ad salutē hoīm ordinauit. Propterea
nanq; deus factus est hō vt perditū hoīem re-
dimeret atq; ad regna celestia reuocaret. pec-
rauit at̄ q̄stum in se fuit nō solū mulieris sa-
maritane sed insup oīm qui sibi adherere vo-
lunt hereditatē incorruptā imarcessibilē et in-
cōtaminatā in celis. Quapropter vt ista deuo-
tius attentiusq; cōtemplari possimus. in pre-
senti sermōe p̄curremus historiā samaritane
sub titulo de amore xp̄i erga humanū genus
qđ sua beniuolētia charitateq; reparauit. sic
verba p̄posita dicūt. hic est uere saluator mū-
di. In q̄b; tres amores distinguere possum;.

Primus d̄r amor peregrinans.

Secundus amor manifestans.

Tertius amor confortans.

¶ Quali xp̄s peregrinando in paupertate et pe-
nalitate quesuit hoīem lapsū. Capitulū. i.

¶ Primus amor xp̄i hoī lapsō monstratus
d̄r peregrinans. Voluit nāq; peregrinā-
do et discurrendo q̄rere oues errātes. qđ notat
in p̄ncipio euāgelij siue i prima pte. D̄r nāq;
ibi. Venit iesus i ciuitatē samaricā q̄ d̄r sicchar
Est at̄ Samaria vt inqt Bedda insignis pa-
lestine. puincie ciuitas adeo vt tota regio ei so-
ciata samaria dicat. De hac insup ita dic̄ Iu-
dorus. xiiij. li. et h̄mologiarū. Samaria regio
palestine ab oppido quodā nomē accepit qđ

vocabat samaria. ciuitas quondā regalis in
israel. q̄ nūc ab augusti noie sebastia nūcupat.
hec regio in iudeā et galileā media iacet. Ciui-
tas ergo sicchar erat in illa regione q̄ antiquit;
dicebat sicchem vt p̄z Benef. xxiiij. ca. Iō ait
Crisosto. locus ille erat vbi p̄ Dina Simeō
et leui grauē occisionē fecerūt. Sequit̄ Joānes
in euangelio iuxta p̄diū qđ dedit iacob ioseph
filio suo. Dicit Micholans d̄ lira. q̄ iacob ve-
niens de mesopotamia emit agrū ad emor p̄n-
cipe Sicchez et ibi ad t̄ps habitauit iuxta urbē
Sed pp̄ raptū Dine occisi sūt habitatores il-
li; ciuitatis. et sic cessat in possessiōe eius. et illū
locū dedit ioseph. D̄n Benef. xlvij. ca. dixit
iacob. do tibi partē vnā extra fr̄es tuos quam
tuli de manu amorre i gladio et arcu meo. Am-
pliauerat iacob agrū quē emit addens et cōi-
cinas possessiones iusto bello quesitas. Ibi at̄
erat fons iacob. s. pute; quē effodi iacob fece-
rat. Dicit nāq; Aug; in omelia p̄ntis lectōis
D̄s puteus fons. sed nō oīs fons pute;. vbi
enī aqua de terra manat et vsū prebet hauriē-
tib; fons d̄r. Sed si in promptu et sup̄ficie sit
fons t̄m d̄r. Si aut̄ in alto et in p̄fundo sit ita
puteus vocat̄ vt nomē fontis non admittat.
In hoc loco sic ait Theophilus. Ex cōmemo-
ratōne fontis et predij edocemur q̄ ea q̄ patri-
arche. p̄pter fidē quā in deo habebant adepti
sunt iudei pp̄ impietatē eorū pdiderūt. et eorū
loca gētibus tradita sunt. fatigat; ergo iesus
qz hora erat quasi sexta sedebat sic sup̄ fontē
discipuli at̄ iuerāt in ciuitatē vt cibos emerēt
Sessio illa vt Crisosto. dicit pp̄ laborē facta ē
et vt expectaret discipulos. et p̄pter estū refri-
gerans corpus apud fontē. dū sic sederet ve-
nit mulier de samaria haurire aquā. fm̄ Mi-
cholau de lira. Samaria nō est hic nomē cui-
tatis. sed gentis vel regiōis. qz illa mulier erat
de ciuitate sicchem q̄ tunc erat metropolis sa-
maritanorū. vt dicit Josaphus. xi. antiquita-
tū libro. Dixit iesus illi mulieri. da mihi bibere
R̄ndit illa. Quō tu cū iudeus sis a me bibere
poscis que sūt mulier samaritana. Refert Cri-
sosto. Iudeū eū extrinxiuit a figura et locutiōe
Micho. No de lira dicit. q̄ cognouit eū esse iu-
deū p̄ habitū quē portabat. qz sicut erāt iudei
distincti ab alijs in cultu dei et in circūcisione
ita et in veste. Quare No iudei abominabant̄
samaritanos multiplex ratio assignari potest
Et prima fm̄ Crisosto. qz samaritani solū ea
que moysi sūt suscipiētes. p̄phetarū nō multā

enra habebant. Secda qz samaritani colebant
deu z ydola z errabant dicetes deu esse corp?
Tertia ro fz Micho. de lira. qz samaritani mo
lestias multas intulerut iudeis in reedificato
ne templi z ciuitatis. vt pz Mesdre. i. ca. Sed
in hac pte lra euagelij dimissa ad pegrinantē
illū oculos mentis nre vertamus. Ipse utiqz
deus incarnatus peregrinando z discurrendo
aias nras vt pastor sollicitissim⁹ pquisiuit. ha
buit at peregrinatio sua tres cōditiones.

Prima fuit conditio penalitatis.

Secunda paupertatis.

Tertia diurnitatis.

Prima fuit conditio penalitatis: Volūta
rie quippe languores nros tulit doloresqz por
tauit. Quisnam enarrare sufficiat labores xpi
quos tulit vigilando. orando. p pectis z ingra
titudine hoim. sepissime lugendo. ambulādo.
predicādo. ieiunādo z tandē passionē acerbis
simā sustinēdo. Expgiscere fidelis aia z intue
re regē celoz z dñm nō solū hac vicedefatiga
tū z sedentē sup fontē. Sed fatigatū in prese
pio angusto. fatigatū i brachijs maternis dū
fugit herodē. fatigatū in egypto. fatigatū in
ieiunio. fatigatū in orōne. fatigatū in sudore
sanguineo. fatigatū sub pedibus capientium
illū. fatigatū in vinculis. fatigatū in illusioni
bus. fatigatū in sputis z fetidis osculis. fati
gatū in colūna. fatigatū i cruce. O dura mēs
hoim. O duricies cordiū nroz. fatigat xps ex
amore. patit ex amore. effūdīt sāguinē ex amo
re. Adorū ex amore. z nos eū qui nos tantum
diligat diligere nolumus. Propterea Aug⁹ i
libro 3 qnqz hereses. inducit xpm ita ad hoiez
ingratū loquentē. Eū esses inimicus pris mei
reconciliaui te. Eū inter mōtes z siluas errares
quesiui te. humeris meis portauī te. laborauī.
sudauī. caput meū spinis opposuī. manus me
as z pedes clauis obieci. vt te mihi copularez
z tu diuideris a me. Secda conditio peregrini
natiōis xpi fuit paupertatis. dū enī in hac vita
mansit pauperem vitā gessit. Exquo dicebat
Matthei. viij. ca. Dulpes foueas hnt z volu
eres celi nidos filius at hois nō hz vbi caput
snū reclinet. Morādū tñ qz qnqz hre voluit cū
aplis aliqd in cōi qd colligit ex euangelio. vbi
dī discipuli aut abierant in ciuitatē vt cibus
emerēt. Sed pp hoc dicit Aug⁹. xij. q. i. in ca.
habebat. habebat dñs loculos a fidelib⁹ obla
ta cōseruans z suoz necessitatib⁹ z alijs indi
gentibus tribuebat. Et sup ps. Qui idē Aug⁹

47
inquit. Habuit dñs loculos sicut dictū est de
quibusdā religiosis feminis qz ministrabant
ei de sua substantia futurus erat paulus nihil
tale aliqn querens z oia puincialibus donās
Sed qz multi infirmi ista quesituri erant. ma
gis infirmoz psonaz suscepit Xps. sublimi⁹
paulus. nunqd z xpo sublimius. xps qz miseri
cordius. Eū enī videret paulū ista nō esse que
siturū. puidit ne dānaret quesiturū z prebuit
exemplū infirmo. hec ille. Et licet ita esse fir
miter sit tenendū nihilominus paupertatem
semp verbo z exemplo sublimi cōmendauit

Tertia conditio peregrinatiōis xpi dī diu
turnitas. Triginta etenī tribus annis multi
pliciter patiēdo vt predictū est. aias nras er
rabundas quesit. Nec ardoz huiuscemodi
fitis de aiabus inueniendis vllō vnqz tpe po
tuit i eo extingui. Sitio dixit Samaritane da
mibi bibere. Sitio insup clamauit i cruce. Si
tiebat utiqz nram salutē. O iesu bñdicte. O
fili dei altissimi. tu fitis salutē nostram z nos
totis viribus illam recusamus. Tu precii tui
sanguinis p debito nro soluis. z nos illud cō
tēnim⁹. Tu pie dolens in cruce clamās Sitio
Sitio Sitio. z nos obaudim⁹. Et q est nra in
gratitudo: que p̄tinacia: que uel scuitia: Aucto
rem vite audire nolumus qz malicia nra nos
excecauit. diximus de amore peregrinante.

Qualiter xps ex amore manifestauit homi
ni veritatem sūmi boni. falsitatem mundi. z
sublimitatem dei. Capitulum. ij.

Ecū⁹ amor xpi generi hūano exhibit⁹
dī manifestans. Manifestauit quidem
multa samaritane. q insup oibus nobis fecit
ac voluit esse nota. z precipue tria.

Primū est sūmi boni veritas.

Secdm est mundi falsitas.

Tertiū est dei sublimitas.

Primū qd manifestauit iesus est sūmi bo
ni veritas. Errabat quippe mūdus varijs di
uersisqz opiniōib⁹ circa sūmū bonū. nec inter
phos inuentus est qspiaz q suo ingenio illud
valeret attingere. Quinimo cuz de illo varia
fuisse locuti. tadē absqz immortalitate conclu
debant hoiez fieri posse btñ. Ideo inquit La
ctantius in. iij. li. diuina. insti. 3 tales. Sūmū
bonū qd btñ facit nō pōt esse nisi in ea religi
one atqz doctrina cui spes immortalitatis adiū
cta est. hec ille. Quisnā btñ censeat eū qui vel
voluptate ai siue corporis oblectet. vel ingenio
z scia polleat. vī honestate nitescat. vī diuinitis

affluat. vel gl'ia tpali pfulgeat. et hmoi. cu oia ista velocissime transeant atqz deficiat. Propterea xps dicebat. Qui biberit ex aqua quaz ego dabo ei non sitiet in eternu. sed fiet in eo fons aque salientis in vita eterna. Aqua xpi est dei gra qua mediante acquirit eterna vita. Apparet itaqz qd sumu bonu esse non pot vbi eternitas deest. Hanc at eternitate xps preconizavit cu dixit Joannis. ij. ca. Sic deus dilexit mundu vt filiu suu vnigenitu daret vt ois qui credit in illu n pereat sed habeat vita eterna. Et iteru. vi. ca. Nec est voluntas pris mei qui misit me vt ois qui videt filiu et credit in eum non pereat sed habeat vitam eterna. Et. x. ca. Quis mee voce meca audiut et ego do eis vita eterna. Et Matth. xix. ca. Ois qui reliquerit domu aut agros etc. ppter nomen meum centu plu accipiet et vita eterna possidebit. Et. xxv. ca. Ibunt hi in igne eternu. iusti aut in vitam eterna. ¶ Secudu qd manifestavit iesus est mudi falsitas. du dixit. Ois qui biberit ex hac aq sitiet iteru. In hoc siquidē decipit mundus dilectores suos qd du desiderata bona tpalia largitur. nunqz tm aiium satiare menteqz quietare pot. Hinc Hiero ad demetriade virginē ita pulchre dicebat. Diuitiaz amor insatiabilis est. expleri nescit. honoz cupido celerē rei habitare finē sine fine querunt. Mo ab re igit xps dicebat samaritane. O si scires donu dei et quis est qui dicit da mihi bibere. forsitan et tu petisses ab eo etc. qd xps iesus paratus est benigne gram suā concedere oibus illā postulātibz. Sed mortales miseri qnqz cu deo contendere nō erubescunt. Cur inquit quos dā nandos presciuit creare voluit. Cur nō omēs anteqz peccarent in grā sua confirmatos impediunt nō prestat et similia. Quibz cōsulimus ista nō esse querenda. cu bonus deus oia bñfecerit. sed tm consideremus. qd quisqz ille sit qui saluari velit et gratiaz dei desiderat nunqz sibi denegat. Molunt gram dei q tpa liu bonoz amore decepti in illoz fragili breuiqz vsu btōs se putant. Non picipiūt hi ea q dei sūt. Quinimo inflāmauere indies ad terrena ista et transitoria bona pcupiscēda. Hoc mystice apparet in samaritana. qd du audisset a xpo cōditionē aq spūalis corpale aquā intelligebat et affectabat. Dicebat enī. dñe da mihi hāc aquā vt nō sitia neqz venia huc haurire. Vbi dicit Aug. Adhuc ista mulier carnē sa-

pit. delectata est nō sitire. et putabat h fm carnē a dño sibi esse pmissū. Dederat enī deo aliqñ seruo suo helic vt p quadraginta dies nec esuriret nec sitiret. Qui hoc potuit dare p qd quadraginta dies n poterit dare spū. Delectata g tali mūere rogat vt ei aquā viuā daret. Dixit at iesus illi. Voca viru tuu. i. fm Augusti. presentia intellectū tuuz. sed lraliter intelligendo hoc dicebat xps vt declararet sibi turpitudine suā. Mā cu illa dixisset se viru nō habere. xps illā benigne redarguit reuelando sibi q qnqz viros habuisset. post quoz mortem successiue adulteriū accepisset. ¶ Tertiu qd xps manifestauit est dei sublimitas. qd nō ē ipse dñs oim aliquid corporeū et vile vt falso estimarūt pleriqz. de quibus dixi in primo sermone huius operis. Propterea cōfundit stulticia gentiu que post idola cucurrerunt. et ineptia illorum qui vel hoies vel aialia vl celestia corpa deos esse dixerūt. Audiant hi oēs xpm samaritane loquentē. Illa nāqz vt Crisosto. ait. A xpo reprobensa non contristata est. ne qz dimittens fugit sed admirat magis et immorat. dixitqz xpo. dñe vt video propheta es tu. patres nrī i monte hoc adorauerunt. et vos dicitis qd hierosolymis est locus vbi adorare oportet. iudei quippe dicebant qd nō licebat orare nisi in templo a Salomone cōstructo. Samaritani vero asserabant esse orandū in monte samarie. fm Nicholau d lira. Ille erat mons garicim in q filij israel bñdixerūt deū qn intrauerūt terrā pmissionis. Et vocabant samaritani Jacob et patriarchas pres suos. siue qz ipsi legē moy si tenebant. siue qz iacob et filij eius in partibz illis habitauerūt. siue qz ille mons ex hereditate iacob ad eos puenerat. Rndit itaqz iesus mulieri. Crede mihi qd veniet hora qn neqz i monte hoc neqz in hierosolymis adorabitis prem vos adoratis qd nescitis. nos adoramus qd scimus. qd salus ex iudeis est. Dicit Criso. Samaritani quidē qd nesciebant adorabant qm locale et corporalē estimabant deū nihil de eo plus imaginantē qz d ydoliz. et iccirco cultū dei cum cultu demonū miscuerūt. Subdidit xps. Sed venit hora et nunc est qn veri adoratores adorabūt prem in spū et veritate. nam et pf tales querit qui adorent eū. Spūs est deus et eos qui adorāt eū in spū et veritate adorare oportet. Mā placuit mulieri snia xpi. voluissz enī qd xps diceret in monte illo esse orandum. Et ppterea dixit. scio qd messias veniet qd

45
xps. cū ergo venerit ille nobis annūciabit oia
Dicit ei iesus. Ego sū qui loquor tecū. Et con-
tinuo venerūt discipuli eius z mirabant q. cū
muliere loquebat xps. Admirabant inquit sic
p abundantē xpi mansuetudinē z humilitatē
qm̄ ita pspicuis existens sustinuit loqui cum
tāta benignitate mulieri inopi z samaritanē.
Relicta No ydria sua abiit festina mulier in
ciuitatē dicens. Venite z videte hoīez qui di-
xit mihi oia q̄ feci. nunqd ipse est xps? Quare
multi de ciuitate venerunt ad illū audientes
q̄ samaritana referebat. Mā vt dicit Nicho.
de lira. Samaritani erāt in suspensio de aduē-
tu xpi de primo. tum pp impletionē tps. tuz
pp predicationē ioānis cuius predicatione tunc
erat famosa z de xpo pclamata. Ideo facili⁹
crediderunt verbo mulieris.

Qualiter xps ex amore confortauit discipu-
los vt predicarent. Capitulum. iij.

Fortius amor xpi generi humano exhibi-
tus dī confortans. Confortauit siquidē
discipulos vt pro salute hoīm predicarēt. Et
vt eorūz predicatione efficac̄ fructuosaq; habe-
retur. tripliciter illam docuit exercendam.

Primo feruenter.

Secundo letanter.

Tertio perseueranter.

Primo docuit discipulos predicare feruē-
ter cū desiderio. s. salutis pximi. nā de illa ma-
gis d̄ esse predicator sollicitus q̄ de propria
corporali necessitate. Hinc est q. cū tps insta-
ret comedēdi voluit benignus iesus differre
vt intenderet pdicationi. dans exemplū alijs
siliter faciendi. Et h̄ ē qd̄ dī in euangelio. In-
terea. i. anteq̄ venissent samaritani rogabāt
eū discipuli eius dicentes. Rabbi manduca.
Ille at̄ dixit eis. Ego aliū cibū habeo mandu-
rare quē vos nescitis. Hic Theophilus ait.
Dñs sciens q. samaritana totā ciuitatem ad
eū attraheret hoc discipulis significauit dicēs
Ego cibū habeo manducare quē vos nescitis
Et Crisosto. hoīm salutē hic cibum vocauit.
ostendens q̄tū desideriu h̄z nre salutis. Dice-
bant ergo discipuli adinuicē. Nunqd aliquis
attulit ei manducare? Hudes adhuc erāt z d̄
cibo corpali putabant xpm loqui. At ipse sub-
didit. Deus cibus ē vt faciā voluntatē eius q
misi me. s. vt pficiā opus eius vt predicando
samaritanos cōuertā z in cruce moriendo ac
meū sanguinē fundendo. p pctis hoīm satis-
faciā. Si videremus xpm labia sua dulciora

sup mel z fauū aperiētē. audiremusq; suauis-
simā vocē eius dicentē. Deus cibus est vt fa-
ciā voluntatē pris mei q misi me. pieq; con-
siderare vellemus ardorē sui cordis q̄ feruen-
tissime nraz salutē exoptat! vtiq; viscera nra
cōmouerent. Qd̄ si nō fieret duriores petris
imaniorez beluis z indomit⁹ feris crudeliores
merito censendi erim⁹. Dicebat ergo discipu-
lis exopt. Mōne vos dicitis q. adhuc q̄ttuor
menses sunt z messis venit. quasi dicat licet
tps messis corporalis adhuc distet. tñ tempus
messis spūalis instat. Dicit at̄ messis collectō
frugū. z ad similitudinē huius messis spūaliter
dī vocatio hoīm ad fidē. p quā cōgregabunt
hoīez in dñi horreū. Dñi sequit. Ecce dico vo-
bis leuate oculos vros z videte regiōes qz iā
albe sunt ad messem. hoc dicebat pp samarita-
nos venientes ad ipsū iā dispositos ad credē-
dū. Secūdo docuit discipulos predicare letan-
ter vt. s. cōsideratione premij nō euitarent p-
dicandi labores. Sicut enī samaritani iā erāt
dispositi ad credendū p predicationē xpi. ita
etiā xps videbat multitudinē gentiū p totūz
mūdū cito cōgregandā in horreū ecclesie p p-
dicationē apostolorū. ex qua predicatione me-
ruerunt premiūz eterne vite. Et hoc est q. dī.
Et qui metit mercedē accipit. in pnti enī est
prima messis p quā hoīez adducunt ad fidē. z
in hac messe messorēs fuerūt apli. Vltia No
messis erit in iudicio qm̄ colligent fideles itra
horreū glie. z tunc messorēs erūt angeli. Et iō
sequit. Qui cōgregat fructū. i. multitudinē fi-
deliū reponendā in vitā eternā. qz pacto iudi-
cio reponent in horreo glie p misteriu angelo-
rū. Et qz xps locut⁹ est de messe spūali p silitu-
dinē messis corporalis. iō ostēdit in q̄ est silis
z in quo dissimilis. Ad cuius intellectū sciēdū
q. apud iudeos erat puerbiū de hoc q. qm̄ ali-
quis multū laborabat in re aliqua z alius re-
portabat fructū dicebat puerbialiter. Vnus
seminat z alius metit. quasi dicere. vnus la-
borat z alius gaudet. Et sic aliquando contin-
git de messe corporali. que ab vno aliquando
seminatur. z ab eius hoste irruente colligitur.
De messe No spūali sic est. q. alij seminaue-
runt z alij messuerunt. qz patriarche z pphe-
te antiqui seminauerunt prima semina fidei
sed apostoli messuerūt. in q̄tū populū ad per-
fectionē fidei redaxerunt. Verū tñ vterq; re-
portat gaudium. qz tam prophete antiqui q̄
etiā apli pp meritūz laboris sui recepti sunt

ad celeste gaudiū. Et in hoc nō tenet puerbiū de messe corporali de qua nō gaudet seminās n̄ ab alio metat. Et hoc ē qđ dī vt z qui semināt fil gaudeat z qui metit. s. pphete z apli. i hoc enī vebo verū est. i. prouerbiū ecclesie pro tanto h̄z locū in proposito. qz aliū est qui semināt. s. patriarche z prophete. z aliū est qui metit. s. apli. Ideo sequit. Ego misi vos metere. i. ad p̄fectionē fidei adducere. qđ vos nō laborastis pphete enī z patriarche multū laborauerūt in denūciando aduentū xp̄i z arguendo infidelitatē ppli. propterea subdit. Alij laborauerūt z vos in labores eoz introistis. qz s. pphetias ab alijs p̄nunciatas predicabitis

Tertio docuit xp̄s discipulos predicare p̄seueranter. qz mansit ipse cū samaritanis duos dies. Dicit nāqz in euangelio. Ex ciuitate at illa. s. Sichar multi crediderūt in eū samaritanoz p̄pter verbū mulieris testimoniū p̄hibētis qz dixit mihi oīa quecūqz feci. Istud testimoniū videbat efficacē ex duobus. Primo qz dicebat qđ honorē suū ex celo veritatis. Secūdo qz ostendebat eū scire talia q̄ nō poterat scire via humana. Verūtū qz hoc testimoniū non fuit nisi quedā p̄suasio ad credendū. qz p̄fectio fidei ipsoz facta est p̄ xp̄m. Ideo subiungitur Cū igit venissent ad illū samaritani rogabāt eū vt ibi maneret z acquireret petitioni eoz. Et multo plures crediderunt in eū p̄ sermone eius q̄ a principio. z pleriqz dicebāt mulieri. qz iam nō p̄ loquelā tuā credimus. ipi enī audiūm⁹ ab ipso. s. qui est deus z hō. z scim⁹ firmū credendo qz hic est vere saluator mūdi Cui p̄ tot innumeris b̄nificijs hūano generi collatis omēs debitas gr̄as psoluamus. vt sic mereamur ingredi regnū celozum. Amen.

Sermo sextusdecimus de mirabili resurrectione laçari.

Tatim produit qui fu

erat mortuus. Scribuntur hec v̄ba Joānis. xi. ca. Et si oīa mirabilia que fecit xp̄s mentes n̄ras in admiratōnes p̄duce re debeant. id tñ p̄re ceteris efficit stupenda resurrectione laçari. Ideo Aug⁹ in omelia ita inquit. Inter oīa miracula q̄ fecit dñs laçari resurrectione precipua predicat. Sed si attendim⁹ qz fecerit. delectari debemus potius q̄ admirari. Ille suscitauit hōiem q̄ fecit hōiem. plus est hōiem creare q̄ resuscitare. hec ille. Quia v̄o in tanto miraculo z fides roborat dñ po-

tentia diuinitatis xp̄i ostendit. z spes ad immortalitatē subleuat. Ideo in p̄nti sermōe de laçaro resuscitato dicemus. de quo tria erunt mysteria contemplanda.

Primū dī infirmitatis incurabilis.

Secundum mortis indubitabilis.

Tertium resurrectionis mirabilis.

De infirmitate incurabili laçari p̄ qua curanda miserunt sorores eius nunciū ad iesū.

Capitulum. i.

Primū mysteriū p̄templādū de laçaro resuscitato dī infirmitatē incurabilis. Hoc vtiqz cōtinet in. i. pte euangelij vbi sic scribit euangelista. Erat quidā languens laçarus. dicit Nicholaus d̄ lira. qz infirmitas eius erat mortalis eo qz languebat. deficientibus quasi viribus z vie nature curari nō poterat. Sequētia Bethania d̄ castello marthe z marie soroz eius qz in illo castello facebat infirmus. Erat at Bethania iuxta hierl̄m quasi stadijs quodecim. Maria at erat que vnxit dñm vnguentō z extersit pedes eius capillis suis cuius frater laçarus infirmabat. Virū at hec maria fuerit illa peccatrix de qua scribit Luce. vij. ca. varie loquunt doctores. Hiero⁹ enī z Crisostomus dicūt istā fuisse aliā. Vñ illa dī peccatrix. hec sc̄ta z honesta. z p̄ hoc nomē illius taceat istius at nomē hic exprimit z ambe vnixerunt xp̄m. Sed illa fecit hoc ex pctōz suoz cōpunctiōe. ista ex deuotione. Grego. v̄o z Aug⁹ dicūt priū. vñ in li. de p̄sensu euangelistaz dicit qz ista maria bis vnxit dñm. sumēs argumētū qz Joānes dicit hec vnxit i p̄terito exprimēs vnctionē pedū. z in sequēti ca. explicat sc̄dam vnctionē capitis. prima at vnctio fuit ex contritiōe quā lucas narrat diffuse z hic breuiter repetit. Sc̄da v̄o vnctio fuit ex deuotiōe. huic opinioni adheret sc̄ta m̄ ecclia. vt plen⁹ posui i quadragesimali. Ergo ad laçarū redeam⁹ Adiserunt quidē sorores eius curationē fratris desiderātes ad iesū dicētes. Dñe ecce quē amas infirmat. Queret hic aliquis cur nō iuerunt ipse p̄sonalit. Ad hoc ita Crisostomus inquit. Ideo nō iuerūt ad xp̄m sicut centurio z regulus qz vehementer confidebant de xp̄o p̄pter multā familiaritatē quā habebant ad eum z qz a luctu detinebāt. Theophil⁹ v̄o ait. Adulieres erāt quas nō decet de facili domū exire Hoc Hiero⁹ in epl̄a ad Eustochium docet. Karus ait tibi sit egressus in publicū martyres tibi querant in cubiculo. Distabat itaqz

a Bethania xps p dicta. postq̄ eni iudei vo-
luerunt cū lapidare ex eo q̄ dixerat. Ego ⁊ p̄
vnū sumus ipse de manib⁹ eoz euadēs abijt
trans Iordanem ad quē non iuerunt sorores
laçari rōnibus predictis. sed miserūt nec dixe-
rūt veni. qz amāti sufficit nūciare necessitatē
amici. Audiens at̄ iesus dixit eis. s. r̄ndendo p̄
nuncuū. Infirmitas hec nō est ad mortē. sed p̄
gloria dei. vt glorificet̄ filius dei p̄ eā. Nō est
per hoc intelligendū vt doctores sancti decla-
rant q̄ laçarus fm̄ opinionē quorundā here-
ticoz non fuit vere mortuus. qz sic destrueret̄
veritas euangelij. cū tamen infra xpus dicat.
laçarus mortuus est. Sed p̄ tanto d̄r Infir-
mitas hec nō est ad mortē. qz nō tendebat ad
mortē ibi sistendo p̄opter resurrectionē. Dic
Theophilus dicit. Ipsa mors nō erat ad mor-
tem. sed potius ad miraculū. quo facto crede-
rent hoies in xpm ⁊ vitarent veram mortem
Ideo dixit. sed pro gloria dei ⁊c. qz. s. in resur-
rectione laçari manifestari debebat virtus
⁊ potentia diuinitatis que erat in xpo qui ve-
rus homo erat ac verus deus. Ut at̄ audiuit
qz infirmabatur. Tunc quidē mansit in eodē
loco scilicet trans Iordanē duob⁹ diebus ex-
pectando. vt refert Crisost⁹. vt laçarus mo-
reretur ⁊ sepeliret̄ essetqz quatrduanus añqz
illuc accederet ad maiorē certitudinē miraculi.
¶ De morte laçari ⁊ de verbis xpi cum apo-
stolis anteqz iuisset ad laçarum suscitandum.

Capitulum. ij.

Secundū mysteriū p̄templandū de laça-
ro resuscitato d̄r mortis indubitalis. nā
indubitanter laçarus mortuus est. qd̄ xps di-
scipulis voluit sapientissime p̄palare. Dixit
eni eis. Eamus iterū in iudeā. Dicūt ei disci-
puli. Rabbi nūc querebant te iudei lapidare
⁊ tu iterū vadis illuc. quasi dicāt n̄ est tibi nec
nobis securū. R̄ndit iesus. Mōne duodecim
hore sunt diei si qs ambulauerit in die nō of-
fendit qz lucē h⁹ mūdi videt. Si at̄ ambulaue-
rit in nocte offendit. qz lux nō est i eo. Dic fm̄
aliqs appellat se diē. ⁊ duodecim ap̄los. xij. ho-
ras. ac si dicat. hore sequunt̄ diē ⁊ nō dies ho-
ras. Sic ⁊ vos debetis sequi voluntatē meaz
nō ego vestrā. Et ideo si voluntatē meaz qui
sū dies secuti fueritis nō offendetis. si at̄ vo-
luntatē vram q̄ ē nox secuti fueritis offendetis
¶ Vel aliter pōt intelligi fm̄ Nicholauū de lira.
Mōne duodeci hore sūt diei. nō debetis crede-
re qz iudei p̄seuerēt in voluntate me lapidandi

qz sic hore mutabiles sunt sic ⁊ affectus hoim
quinimo sepius in die mutat̄ cor hois qz hore
Et iō si qs ambulabat in die. i. sc̄tē iuste ⁊ pa-
cifice nō offendit. Et fm̄ primā expositionē. q
ambulat in die. i. mecū q̄ sū lux mūdi faciēs di-
em gr̄e. nō offendit. i. securus d̄z esse qz lucem
h⁹ mūdi videt. i. meipsū. Si qs at̄ ambulaue-
rit in nocte. i. sine p̄sentia mea offendit. postqz
sic dixit reuelauit mortē laçari noie somni ex-
primens illā. Laçarus inqt̄ Amic⁹ n̄ dormit
sed vado vt a sōno excitē euz. Dic Aug⁹ ait.
¶ At̄ dixit dormit verū dixit. d̄no dormiebat
hoibus mortuus erat qui cū suscitare nō po-
terāt. Mā d̄ns tanta felicitate excitabat de se-
pulchro q̄ta tu excitas dormientem de lecto.
Dixit ergo dormit fm̄ potentia suā. hanc at̄
cāz sui itineris vt dicit Nicholaus de lira. as-
signauit vt assecuraret̄ discipulos. q̄si dicat n̄
debetis timere qz nō vado ad disputandū cū
iudeis. sed ad laçarū suscitanduz. At̄ discipuli
respondere. D̄nc si dormit saluus erit. i. ex quo
dormit signū est sue curationis. nō est necessa-
riū qz vadas illuc. Mōdū eni erant assecurati
ad plēnū p̄ verba xpi. qz adhuc erant infirmi
⁊ imp̄fecti. Sed graue videt̄ nōnullis qz disci-
puli crediderint d̄nm velle ire tā longā viam
ad hoiem excitandum. ¶ Pro quibus ita refert
Crisost⁹. Istud dicemus qm̄ extimabant hoc
enigma esse q̄lia multa loquebat̄. qz et̄ erāt ru-
des ⁊ in timore positi male capiebāt vba xpi
Ideo instabāt ne redirēt in iudeā. Tūc mani-
feste locutus est dicens. Laçarus mortuus est
⁊ gaudeo nō. s. de morte eius absolute. sed p̄
vos vt credatis ⁊ in fide cōfirmemini. qm̄ nō
erā ibi ⁊ tñ mors illi⁹ mibi nota fuit. Sed ca-
mus ad eū Dixit thomas. s. alijs discipulis.
Eamus ⁊ nos ⁊ moriamur cū eo. protulit hec
verba tho. fm̄ aliqs ex quadā desperatōe. ¶
fm̄ alios ex amore ⁊ dilectione. q̄si diceret me-
lius est nobis cum illo mori qz sine illo viuere.
¶ Venit ḡ iesus ⁊ inuenit eum quattuor dies
iā in monumēto habentē. Quattuor dies diē
ad ostendēdū certitudinē mortis. qz licet sint
alique infirmitates latētes quib⁹ videt̄ aliqs
mortuus ad tps hoc tñ non durat p̄ quattuor
dies. Dicit et̄ in monumēto. s. in tra reclusus
qz dato q̄ fuisset ibi positus viu⁹. nihilē min⁹
in tanto tpe fuisset ibi mortuus. Adulti at̄ ex
iudeis venerant ad mart̄bā ⁊ mariā vt cōso-
larent̄ eas de fr̄e suo. Sed quō inqt̄ Crisost⁹.
iudei consolabantur dilectas a xpo. cum iam

statuissent qd si qd xpm dfereret extra sinago-
ga fieret. Sed pp calamitatis necessitate aut
quasi nobiles has mulieres reueretes eas co-
solabant. aut qd hi aderant qui no mali erant
multi eni ex ipis credebant. hec ille. **M**artha g
vt audiuit qd venit iesus. ipsa eni habebat cu-
ra domus. Et io primo est einuiciatus aduen-
tus xpi p aliquem qui illu preuenerat z occurrit
illi reuerenter z deuote. **M**aria at domi sede-
bat cu iudeis qui ad eas venerant. Dixit ergo
martha ad iesuz. **D**ne si fuisses hic frater meus
no fuisset mortuus. Ex hoc apparet qd crede-
bat ipsu potuisse preseruare frrem suu a morte
tn impfecte credebat qd videt inuere qd non
posset xps tantum absens qtu pns. Subdidit
martha. Sed z nuc scio qd qcuqz poposceris a
deo dabit tibi deus. **V**idet p hoc qd no fuisset
hni edocta de eius diuinitate qd no dixisset q-
cunqz poposceris. sed quecunqz iusseris fient.
Dixit illi iesus. **R**esurget frater tuus. hoc illa
intellexit de resurrectione futura. ppterca rñ-
dit. **S**cio qd resurget in resurrectione in nouis-
simo die. loquebat at de resurrectione generali
fm **L**risosto. vl qd audierat multa a xpo de re-
surrectione loquente. **D**el qd erat de secta phari-
seoz qui resurrectione confitebant ex verbis
scripturarū. **D**ixit ei iesus explicans intentio-
ne sua d resurrectione. ppinā. **E**go su resurre-
ctio z vita. **S**ū. s. vita p essentia ppter qd suz
ca vite oibus uiuentib z possu dare vita mor-
tuis. **Q**uia qd est tale p essentia est ca oim ali-
oz q sunt p participationem vt habet. ij. **A**d
thaphi. **Q**ui credit in me et si mortuus fuerit
uiuet. **E**t ois q uiuit z credit in me no moriet
in eternū. **C**redis hoc? **M**on petit qsi ignorans
sed querens eius confessione ad meritū. qd ore
fit confessio ad salutē. **A**it illi utiqz dne. p **V**ba
eni xpi erat in fide instructa. pleni in fide qz
ante qd patet ex eius sequenti confessione. **E**x q
primo exprimit xpi dignitas sacerdotalis z re-
gia cu dr. **E**go credidi qd tu es xpus. i. vnctus.
vnctio debebat regibus z sacerdotib. **S**edo
explicat xpi diuinitas cum sequit filius dei. s.
nalis. **T**ertio ponit incarnationis veritas cu
subditur. qui in huc mundū venisti. no per loci
mutationē. sed p carnis assumptionē. **E**t cu h
dixisset a xpo edocta abiit z vocauit maria so-
rore suā silentio. **L**risosto. ait. **I**deo occulte so-
rore vocat. qd si sciissent iudei xpm aduenire
recessissent z n fuissent testes miraculi. **D**ixit
itaqz **M**artha sorori. **A**dgr adest z vocat te.

No est credendū hoc loco marthā fuisse men-
titā. cu dixit vocat te. qd no fuit ab euangelista
expressū cu id euangelista fecerit pp breuitatē
Ut aut maria audiuit martham surrexit cito
z venit ad xpm. qui nondum venerat in ca-
stellū sed erat adhuc in illo loco vbi occurre-
rat ei martha. iudei ergo qui erant cu ea in do-
mo z consolabant eā secuti sunt eā dicentes. qd
vadit ad monumentū vt ploret ibi. maria g cuz
venisset vbi erat iesus videns eū cecidit ad pe-
des ei z dixit ei. **D**ne si fuisses hic frater meus
no fuisset mortuus. **A**t iesus vt vidit eā plo-
rantē z iudeos q venerant cu ea plorantes in-
fremuit spū z turbauit semetipsū z dixit. vbi
posuistis eū? **D**ic diē **B**edda. **M**on oia dixit
maria que **M**artha protulerat. quia cōsuetudo
hoim more pre lachrymis non oia que voluit
proferre potuit. **E**t de xpo ait **L**risosto. **M**aria
loquenti nihil xps loquit. neqz ea dicit que
sorori dixerat. **T**urba eni aderat multa z non
erat tempus illoz verboz. **S**ed condescendit
z humilitat humanā naturā denudans. **I**nfre-
muit ergo spū z turbauit seipsū. **D**ic **M**icho-
laus de lira. **F**remitus consurgit ex indigna-
tione. **I**ste ergo xpi fremitus pcedebat ex in-
dignatione eius d diabolū per cuius suggesti-
onem mors intravit in mundū. que erat cito
debellaturus. **T**urbatio at illa procedebat ex
cōpassione lacari z soroz eius. **S**ciendū tñ q
iste passiones z cōsimiles non fuerunt in xpo
vitiose sed magis virtuose. qd non erant per-
uertentes iudiciū rōnis sed magis sequentes
z p ipsū excitate. **A**duertendū insup pro eo q
xps dixit. vbi posuistis eū. qd fm **A**ugustinuz
in li. de verbis dñi. **N**o locū sepulti ignorare
credi dz sed fidem populi approbare volebat.
Ut autem dixerunt ei veni z vide z iter ver-
sus monumentū cepit. lachrymatus est iesus
Lachrymabat quidez ex cōpassione z pietate
tanqz verus hō. lachrymabat et vt pie cōside-
rare possumus pp ea q quintadecima futura
die ventura erant sup eū. **I**taqz intra semet-
ipsuz flendo dicebat. **O** lacare mi dilecte ego
plorando ad tuū monumentū accedo. **E**t. xv.
die sequenti magdalena cu mulieribus z ma-
tre mea bñdicta d cruce depositū plorando me
ad monumentū nouū adducent. **O** lacare mi
ego hodie eruā te a faucib⁹ mortis z qntade-
cima die ego p salute hoim illi⁹ ptātī me sub-
dā. **O** lacare mi aia tua exaudiet vocē meā de
inferis z corpi vniet. z. xv. die clamabo i cruce

et ingrati hoies non audient me vocante. iudei autem videtes christum flere dicebant. Ecce quomodo amabat lazarum. Quidam insuper ex ipsis dicebant. Non potuit hic qui aperuit oculos ceci nati facere ut hic non moreret.

¶ Quinq; sunt conditiones que ostendunt certitudinem miraculi in resurrectione lazari
Capitulum. iij.

Primum mysterium contemplantur de lazaro resuscitato de resurrectionis mirabilis. in quo quinq; sunt consideranda que faciunt ad miraculi certitudinem et magnificentiam.

Primum est sepulchri descriptio.

Secundum lapidis amotio.

Tertium christi oratio.

Quartum lazari vocatio.

Quintum subita resurrectio.

¶ Primum considerandum est sepulchri descriptio ut ait dixit textus euangelij. Jesus rursus fremens in semetipso venit ad monumentum. id est puenit siue applicuit. Fremens autem ille et indignatio fuit propter iudeos de illo iniquo murmurantes.

Erat autem spelunca et lapis suppositus erat ei. Spelunca ut dicit hic Bedda est rupis vocata. ¶ Secundum considerandum de lapidis amotio. dixit quidem iesus tollite lapidem. Crisostomo. hoc dixit ut eos testes faciat miraculi. Respondit Martha. Domine iam fetet quoniam triduanus est. secundum Theophilum hoc Martha tanquam diffidens dicit. veluti impossibile credens posse frem resuscitari ob dieum diuturnitatem. Vel secundum alios. hec verba non sunt despectus sed potius admiratio. Dixit illi iesus. Nonne dixi tibi quoniam si credideris videbis gloriam dei. gloriosam eius virtutem in suscitatione fratris tui.

Tulerunt ergo lapidem ad preceptum christi. ¶ Tertium considerandum est christi oratio. Voluit quidem orare ut confunderet malitiam iudeorum que sibi imponebant que faciebat miracula virtute demonum. Quare eleuatis oculis sursum dixit. Pater gratias ago tibi quoniam audisti me. Deus enim pater celestis magnificentissimus est. Et ideo ex gratiarum actione de preteritis ad prestanda beneficia sequentia. prouocat. hoc utique est proprium magnifici ut habet. iij. Et hiis coram. Subiunxit in oratione christus. Ego autem sciebam quod spem me audis. sed propter populum quem circumstat dixi. ut credant quod tu me misisti. Sciendum habet quod orare patrem puenit christo ratione humanitatis in qua minor est pater non ratione diuinitatis in qua est ei equalis. ¶ Quartum considerandum est lazari vocatio. postquam enim sic orauit clamauit voce magna. lazare veni foras. Dicit hic Theophilus. Altius clamauit ut ger-

ter filium ora refrenet fabulantibus in tumultis esse aias defunctorum. Clamat igitur quasi aduocans de longinquo. Vel secundum Micho. de lira. Clamauit voce magna quod si dixisset in silentio. possent aduersarij dicere quod verba magica protulisset. ¶ Quintum considerandum de subita resurrectione. Stant namque quod pedit quod fuerat mortuus ligatus manus et pedes instritis. et facies sudario erat ligata. hic declarat virtutem diuinam. non solum suscitando mortuum sed et facies exire ligatum. In hoc insuper apparet certitudo miraculi in quantum exiit lazarus eodem modo quod fuerat in sepulchro positus. Dixit eis iesus. Soluite eum. fecit hoc ut accedentes de prope et tangentes ex visu et tactu essent testes miraculi subiunxit christus. Et finite abire. ut ostendat vere suscitatus pro opera vite. cuiusmodi est ambulatio et comestio et filia. Multi ergo ex eis que venerant ad mariam et martham et viderant que fecit iesus crediderunt in eum. Quidam autem ex ipsis abierunt ad phariseos et dixerunt eis que fecit iesus. Dicunt doctores alij quod id fecerunt bono celo moti. volentes ex miraculo viso refrenare iram eorum de iesu tanquam irrationali. Alij vero asserunt. quod ex malignitate moti fuerunt ad hoc. quod ex visis signis boni et electi conuertunt. mali obdurant. Et hoc magis videtur ex littera sequenti. ubi agit de congregatione phariseorum ad tractandum de morte christi. Expimur sic esse in populo christiano in quo multi audientes enarrari exquisita opera christi. afficiunt spirituali leticia. plerique vero illa deridere solent. et quod grauius est negant et impugnant veritatem. prophetarum apostolorum martyrum doctorumque testimonio comprobata. Mendacium inquit est quod lazarus resurrexit. ¶ Stulti. ¶ tardi corde ad credendum. vos mendaces estis vos filij diaboli. que euangeliste ioanni virgini dei electo acqrescere recusatis. Ipse utique lazari resuscitati texuit historiam que omnia oculate prosperit. Ergo omni infidelitate deposita. demus gratias christo nostro redemptori que sic lazarus quatruiduanus suscitauit a monumento ita in fine seculi resuscitari faciet omnes hoies mundi ut in eternum darentur iniqui. Justis vero tribuat premium vite eterne. Amen.

¶ Sermo decimusseptimus de piissima passione saluatoris nostri iesu christi.

Loquemur ante deo:

minum que fecit nos quod ipse est dominus deus noster. Ad passionem nos inuitantis prophete illuminati verba sunt ista preterit. Nescio quid flebiliter ac pietate et comi-

feratione magis dignū cōmemorari pōt. q̄
abiectissima passio morsq; acerbissima iesu
xpi filij dei. Vtq; oī fera crudelior. duriorq;
petris censerī d̄z. quisq; ille sit. q̄ ad tantī my
sterij memoriā nō cōpungit. Si enī absq; la
chrymis nō solū narrari vel dici. imo nec ex
cogitari p̄nt que de morte Cesaris aut P̄om
pei magni aut Hectoris troiani. aut Darij p̄
sarū regis. vel Alexandri macedonis. aliorq;
regū vel imperatorū cōscripta sunt. q̄to ma
gis mors regis regū plangentibus oculis ad
mentē est reuocanda. Accedit ad hoc q̄ ille q̄
p̄ctm̄ nō fecit. nec dolus inuētus est in ore ei⁹
mortuus est p̄ nobis debitoribus mortis. vt
nos redimeret. vt nos saluos faceret. vt nos
ad patriā celestē reduceret. in ligno crucis pe
pendit. Cōpatiendū itaq; illi est qui tā dura
p̄ nobis tulit tormenta. ne in die iudicij cum
venerit in gloria maiestatis sue inueniemur
ingrati in cōspectu eius. Mā vt quidā deuo
tus ait. Hodie xps de cruce sic alloquit vnū
quēq;. Vide hō q̄ p̄ te patior. vide penas q̄
bus afficio. vide clauos quibus confodio. n̄
est dolor sicut quo crutior. cū sit tantus dolor
exterior. intus tñ dolor est granior. tā ingrātū
dū te experior. Deponamus igit duritiā ai. i
duamusq; viscera pietatis ⁊ deuotione qua
possum⁹ xpm in cruce passū pariter lugeam⁹.
Nec vile aut muliebre putādū est hoc officiū
exoluere. quinimo ⁊ piū ⁊ laudabile fore exem
pla luculentissima manifestant. Scribit nāq;
Benef. l. ca. q̄ ioseph ruit sup faciē pris sui
defuncti flens ⁊ deosculans eū. Et Benefis.
xxv. ca. Qualiter abrahā fleuit Sarā vxorē suā
defūctā. Et. ij. Regū. i. ca. Quō dauid plāxit
sup Saul ⁊ Jonatha interfectos in prelio. Et
ij. Regū. iij. ca. Quēadmodum dauid leuauit
vocē suā ⁊ fleuit sup tumultū abner quē Joab
⁊ abisai interfecerāt. Et. ij. Regū. xvij. ca. d̄r
adhuc de dauid. q̄ cū audisset mortē filij sui
absolon. flebat dicens. Absolon fili mi. fili mi
absolon. Et Numeri. xx. ca. Laudat̄ populus
qui mortuo Aaron fleuit p̄ triginta dies. Et
i. Regū. xxvij. Samuel mortu⁹ est planxitq;
eū ois populus. Et. ij. Machabeoz. ix. ca. po
nit. q̄ postq; iudas Machabeus cecidit ⁊ oc
cisus fuit in prelio fleuit eū ois populus plan
ctu magno. Narrat et̄ Justinus. q̄ cū nūcia
tum fuisset Alexandro vxorē darij quā deti
nebat captiuā in partu mortuā fleuit ex hūa
nitate. Insup q̄ dū Alexander exposit exanime

corpus darij inuenit quē sui interfecerant fu
dit lachrymas. Quis ergo absq; gemitu audi
re pōt q̄ ille q̄ oibus p̄stat vitā est mortu⁹ in
cruce. ⁊ xpiani oēs. ⁊ viri ⁊ mulieres. ⁊
iuuenes. ⁊ senes. ⁊ virgines. ⁊ vidue. ⁊
nupte. ⁊ pie matres. ⁊ ppli cuncti nobis oī
bus dicit ecclesia verba in themate p̄posita.
Ploramus aū dñm affixū patibulo crucis qz
ipse est dñs deus nr̄. Ad quē ploratū possum⁹
deo p̄pitio peruenire. si diligēter voluerim⁹
ac fideliter considerare ignominia crucis dñi
nr̄i iesu xpi. Itcirco in p̄nti sermōe d̄ ipa pas
sione dñica tria mysteria p̄ponem⁹ p̄teplāda
Primum d̄ voluntatis.
Secundum humilitatis.
Tertium acerbitatis.
¶ Q̄ xps ex ardentissimo amore volens pas
sus est ⁊ de voluntatis eius qualitate.

Capitulum. i.

Primum mysteriū p̄templandū de passiōe
iesu xpi d̄ voluntatis. Ad cuius claram
explanationē tria dubia occurrūt enucleāda.
Primum vtrum xps passus sit ex voluntate
aut ex necessitate.

Secūm vtrū in xpo fuerūt plures voluntates
Tertiū vtrū in xpo fuit p̄rietas volūtātū.

¶ Ad primū dubiū dicere debemus q̄ xps ex
voluntate passiōē sustinuit. Hoc vtiq; pro
bamus abunde. d̄r enī p̄ Isaiā. liij. ca. ⁊ bla
tus est qz ipse voluit. Et Damascenus inqt.
Nihil coactū in xpo sed oia volūtaria. volēs
esuriuit volens sitiuit volens mortu⁹ est. In
sup passio xpi fuit bona ⁊ meritoria ergo vo
luntaria. Vñ Aug⁹ li. i. cōfessionū ait. Memo
inuitus bñ agit etiā si bonū est quod agit. Et
hec snia confirmat. xx. q. iij. ca. presens cleric⁹
Nullū bonū nisi voluntariū. Et. xv. q. i. ca. nō
est. Voluntariū sibi militē elegit. xps. Quare
⁊ ipse voluntarie passus est. Dicit namq; Ale
xander de ales in. iij. volumine sūme sequēdo
Damascenū Hilariū ⁊ Hugo. in li. de sacra
mentis. q̄ alit̄ fuit potentia patiendi in xpo
q̄ sit in nobis in statu miserie ⁊ in adā in sta
tu innocentie. Nam in statu innocentie fuit
potentia patiendi sine necessitate ⁊ sine volū
tate. quare Adam impassibilis erat ex virtu
te diuine protectionis nō ex sua nā. In statu
miserie est potentia patiendi cū necessitate ⁊
sine voluntate. In dño iesu xpo fuit potētia
ad patiendū nō tñ indisposita. vt in Adā nec
cū necessitate vt in nobis. sed cū dispositione

ad patiendū & cū voluntate potente phibere
 passionē. Mā cū sit duplex potētia. s. actiua &
 passiua. potentia actiua in nobis ē solū subie
 cta volūtati. potētia passiua nō & sequit cōdi
 tionē nature. In dño Xo iesu potentia passi
 ua sic & potētia actiua fuit subiecta volūtati
 vt esset, dña sui actus & sue passiōis. vt sic vo
 luntas nra h3 dñiuz sui actus potēs phibere
 eū vel educere. ita xpi volūtas dñium habuit
 & potens fuit phibere passionem a potentia
 patiēdi assūpta vel ipsā educere in actū patiē
 di. Motādū tñ hic fm Tho. iij. pte. q. xiiij. arti.
 iij. q. aia xpi pōt dupliciū p̄siderari. Vno mō
 fm ppriā virtutē & nām. Et h mō sic nō pote
 rat mutare corpa exteriora a cursu & ordie na
 ture. ita ē nō poterat imutare ppriū corp⁹ a
 nālī dispositione. qz aia xpi fm ppriā nām h3
 determinatā p̄portione ad suū corpus. Alio
 mō pōt p̄siderari aia xpi h3 qz est instrumētū
 vnitū verbo dei in p̄sona. & sic subdebat eius
 p̄rati totaliter oīs dispositio proprii corporis
 Quia tñ virtus actiōis nō pprie attribuitur
 instrumētō sed principali agenti. iō talis po
 tentia attribuit magis ipi Xbo dei qz aie xpi
 Diximus ista p̄cludentes qz potuisset xps p
 hibere passionē sed pati voluit vt p nobis sa
 tiffaceret. Et vt inqt Tho. iij. pte. q. xlvj. quia
 passio illa assūpta fuit volūtariē pp finez libe
 rationis hoim a pctō. Iō tantā quātitatē do
 lozis assūpsit q̄ est p̄portioata magnitudini
 fruct⁹ eius q̄ inde seq̄bat Sed arguūt pleriqz
 p̄dicta asserētes xpm de necessitate fuisse pas
 sū. Primo ex pte nra qz p ei⁹ passionē liberati
 sum⁹. fm illud Joānis. iij. ca. Sic moyses ex
 altauit serpentē in deserto sic oportet exalta
 ri filiū hoīs vt oīs q̄ credit in eū nō pereat sed
 habeat vitā eternā. qd̄ quidē de exaltatione i
 cruce intelligit. Secdo ex pte ipsi⁹ xpi qz p hūi
 litatē passionis meruit gl̄iam exaltationis. iu
 xta illud Luce ultimo ca. Nec oportuit pati
 xpm & ita intrare in gl̄iam suā. Tertio ex pte
 dei cuius diffinitio circa passionē xpi fuit pre
 nūciata in scripturis & p̄figurata in obseruā
 tia veteris testamenti. fm qz d̄r Luce. xxij. ca.
 Silt⁹ quidē hoīs vadit fm qd̄ diffinitū ē de eo
 Et Luce ultimo ca. Nec sūt verba q̄ locutus
 sū cū adhuc essem vobiscū. qm̄ necesse est im
 pleri oīa q̄ scripta sūt in lege moysi & p̄phetis
 & psalmis de me. & qm̄ scriptū ē. qm̄ oportebat
 pati xpm. & resurgere a mortuis. Pro declara
 tione istoꝝ notande sūt de necessario tres di

stinctiones. Prima est Alexandri in. iij. sūme
 q̄ ait. qz fm Aristo. v. methaphi. Necessariū
 d̄r quattuor modis fm quattuor genera cāz
 Est enī necessitas fm cāz formalē fm qz d̄r ca
 lidū de necessitate calefacit. siue patiens de ne
 cessitate patit. Et est necessitas fm cām malē
 h3 qz d̄r. qz calidū in sūmo necesse est fieri ignē
 fm qz d̄r. qz passibile i sūmo necesse ē pati
 Et est necessitas fm cām efficiētē q̄ vocat ne
 cessitas fm violentiā fm qz d̄r qz lapidē fortiū
 impulsū necesse ē moueri. Et est necessitas h3
 cām finalē fm qz d̄r qz ferrā necesse est esse ex
 ferro & calibe eo qz est ad diuidendū dura & so
 lida. In dño ḡ iesu xpo fuit necessitas ad mo
 riendū fm rōnem cause finalis solū. Et enim
 d̄r ad Salathas. iij. ca. Adit deus filiū suū
 vt nos redimeret. Ista redēptio nō potuit eē
 nisi p̄ satisfactionē. nec satisfactō nisi p̄ passio
 nē. Mō at̄ fuit in xpo necessitas ad moriendū
 fm rōnem cause efficientis. qz nulla cā creatā
 poterat eū cogere ad moriendū. Neqz necessi
 tas fm rōnez cause malis qz illa est necessitas
 contracta ex vitio p̄pagatiōis in nobis. neqz
 necessitas fm rōnem cause formalis qz illa nō
 pōt phiberi nec est voluntaria. Et de xpo di
 cit Joānes Damascenus. qz passiones & si h3
 legē nature fiebant in eo nō tñ coacte sed vo
 luntarie. Secda distinctio. qz est necessitas imu
 tabilitatis & necessitas coactionis vel phibi
 tionis. Necesse fuit xpm mori necessitate im
 mutabilitatis. qz imutabiliter voluit mori. ne
 cessitate Xo coactionis vel phibitōis minie
 Tertia distinctio fm Anselmū in. ij. li. cur de⁹
 hō in ca. xvij. qz est necessitas precedens q̄ cā
 est vt sit res. Et est necessitas sequēs quā res
 facit. p̄cedens & efficiens est necessitas cū d̄r
 celū volui qz necesse est vt voluat. Sequēs Xo
 & q̄ nihil efficit sed fit. Lū dico te ex necessita
 te loq̄ cū loq̄ris. Lū enī h̄ dico significo te ni
 hil facere posse vt dū loq̄ris nō loq̄ris. non qz
 aliqd te cogat ad loquēdū. Mā violentia nālī
 cōditionis cogit celū volui. te Xo nulla facit
 necessitas loq̄. Sed vbiqz est p̄cedēs ne
 cessitas est & sequens. nō autem vbi sequens
 ibi statim & p̄cedens. Possumus nanqz
 dicere necesse est celum volui quia voluitur.
 Sed non similiter est verū. iccirco te loqui qz
 necesse est vt loquaris. Ista sequens necessitas
 currit poia tpa hoc mō. Quicqd fuit necesse
 est fuisse. Quicqd est necesse est esse. Quicqd
 futurū est necesse est eē futurū. Si vis ḡ oium

que xps fecit et q̄ passus est verā scire necessitatez. scito oia ex necessitate fuisse. qz ipse voluit voluntatē x̄o eius nulla precessit necessitas. Quare si nō fuerūt nisi q̄ ipse voluit. si nō voluisset nō fuisset. Ex his oibus deprehendim⁹ qz xps passus ē volūtariē. Et q̄qd d̄ necessitate d̄ a sua volūtate b̄ndicta depēdet. ¶ Secū dū dubiū erat utrū in x̄o fuit voluntatū pluralitas. Ad qd̄ r̄ndet sc̄us Tho. iij. pre. q. xvij. q̄ qdā posuerūt in x̄o eē vnā solā volūtatez. S; ad h̄ ponēdū diuersimode moti eē vident̄ a pollinaris enī nō posuit nām intellectualez in x̄o sed qd̄ verbū esset loco aīe vel loco intellectus. Vñ cū volūtās sit in rōne vt ph̄us dīc in. iij. de Aīa. sequebat̄ qz in x̄o nō esset volūtās humana. et ita in eo nō esset nisi vnā volūtās. Adacharius at̄ patriarcha anthiocenus. et Cyprus Alexandrinus. et Sergius cōstantinopolitan⁹. et quidā eoz sequaces. posuerūt in x̄o vnā volūtatez q̄uis ponerent duas naturas s̄m ypostasim vnitas. qz opinabant̄ qz humana nā in x̄o nunq̄ mouebat̄ p̄prio motu sed solū s̄m qz erat mota a diuinitate. vt p̄ in epl̄a sinodica Agathonis pape. Et iō in septa sinodo apud cōstantinopolim celebrata determinatū est oportere dici qz in x̄o sint due voluntates. vbi sic legit̄. Predicamus duas volūtates nāles in x̄o et duas opationes. Et h̄ necessariū fuit dici. Manifestū ē enī qz fili⁹ dei assūpsit humanā nām p̄fectā. ad p̄fectionē at̄ nature humane p̄tinet volūtās q̄ est nālis potentia sicut et intellectus. Vñ necesse est dicere qz filius dei humanā voluntatez assūpsit in humana nā. p̄ assūptionē enī humane nature nullam diminutionē passus est filius dei in his que p̄tinent ad diuinā nām cui competit voluntatez h̄re. Quare necesse est dicere qz in x̄o fuerūt due volūtates. vnā diuinā. alia humana. Hoc tenet mgr̄ sn̄ax in. iij. di. xvij. Et Joānes Damascenus. ceteriqz sc̄i doctores. qz x̄o vt inq̄t Tho. filius dei sicut predictus est humanā nām assūpsit cū oibus q̄ p̄tinent ad p̄fectionē ipsius nature. In humana autē nā includit̄ ēt nā aīalis. sicut in specie includit̄ genus. Vñ oportet qz fili⁹ dei cū humana nā assūpsit ēt ea q̄ p̄tinet ad p̄fectionē nature aīalis inter q̄ est appetitus sensitī⁹ qz sensualitas d̄r. Et iō oportet dicere qz in x̄o fuit sensibilis appetit⁹ siue sensualitas. Sensualitas at̄ siue sensibilis appetitus inq̄stus natus est obedire rōni d̄r rōnalis p̄ participationē vt

p̄ p̄ ph̄um in. i. ethicoz. Et qz volūtās est in rōne. p̄t dici qz sensualitas sit volūtās p̄ participationē. Quantū ēt ad rōnem volūtās in x̄o plurificat̄ nō rōne potentie q̄ vnā est. sed rōne actus. Quare dicit Damascen⁹. duplex est hoīs voluntas. Vnā nālis que vocat̄ thelesis. Alia rōnalis que vocat̄ bulisis. Prima d̄r thelesis. i. simplex voluntas q̄ a magistris vocat̄ voluntas vt nā. hec repudiat ea q̄ sunt nature p̄ria et que sūt s̄m se mala puta mortē et filia. Secūda voluntas d̄r bulisis. i. consiliatiua que vocat̄ voluntas vt rō. hec illud qd̄ voluntas refugere p̄t vt nā eligit vt rō ex ordine ad finē. Sicut ēt in aliquo hoīe sensualitatis eius et volūtās absolute siue vt nā p̄siderata refugit v̄stionē. quā tū volūtās s̄m rōnem eligit p̄pter finē sanitat̄. Quare s̄m dicta distinguimus in x̄o voluntatē multiplicē. s. diuinā humanā. Et hanc diuidimus in volūtatem sensualitatis et voluntatē rōnis. Et volūtatem rōnis adhuc dicimus aliā prout consideret̄ vt nā. aliā put̄ considerat̄ vt rō. ¶ Tertū dubiū erat utrū in x̄o fuit voluntatū p̄rietat̄ Et ad h̄ r̄ndet Alexander in. iij. sūme. qz xps d̄r habuisse diuersas volūtates tribus modis. Primo iuxta duas naturas diuinā et humanā dicunt̄ in x̄o diuersas volūtates diuinā. s. et humanā. Secūdo mō s̄m humanā nām dicunt̄ in x̄o diuersas volūtates. volūtās. s. rōnis et volūtās sensualitatis. Tertio mō dicunt̄ in x̄o s̄m rōnem diuersas voluntates qz rō h̄z quandā volūtatez. vt nā est vnibilis corpi et h̄z voluntatē. vt rō est conformis diuinitati. et s̄m hoc dicent̄ in x̄o diuersas volūtates. volūtās nālis et volūtās rōnis. Volūtās diuinā in x̄o erat vt ipse dolores et passiones et mortēz pateret̄. nō qz ista essent a deo volita s̄m se. sed ex ordine ad finē humane salutis. Voluntas rōnis erat vt voluntas diuinā impleteretur. voluntas autēz sensualitatis nāliter ista refugiebat sicut voluntas vt nā ista repudiabat tāqz nature p̄ria. Verūtū licet iste fuerint volūtates diuersas nō tū p̄rie. Mā hec voluntas sensualitatis p̄ria volūtati rōnis. nec volūtās humana p̄ria volūtati diuine. nec volūtās nālis p̄ria volūtati rōnis. qz s̄m Damascenū. Contraria nata sunt fieri circa idē. voluntas autē moriendi et viuendi nec s̄m idē in x̄o. qz vnū circa sensualitatē. aliud circa rōnem. Ex quo inq̄t Tho. vbi. s. qz neqz voluntas diuinā neqz volūtās rōnis in x̄o ipediebat̄ aut retardabat̄

p voluntatē nālem. neq; p voluntatē sensualitatis. Silit̄ at̄ nec ecōuerso voluntas diuina v̄l voluntas rōnis refugiebat aut retarda-
bat motū nālis volūtatis z motū sensualitatis. Placebat enī xp̄o fm voluntatē diuinā z et̄ fm voluntatē rōnis. vt volūtās nālis in ipso z voluntas sensualitatis fm ordinē sue nature mouerent̄. Hinc ostēdit̄ magnitudo doloris xp̄i patientis. qm̄ fm Tho. iij. parte. q. xlvj. In alijs patiētibus mitigat̄ tristitia interior z etiā dolor exterior ex aliqua cōsideratiōe rōnis p quandā deriuationē seu redundantia a superioribus viribus ad inferiores. qd̄ in xp̄o patiente non fuit. Vnicuiq; enī viriū pmisit agere qd̄ est sibi ppiū. Quare in illa voluntatū diuersitate nulla cōtrarietas est ponenda. Et si obijceret̄ per id qd̄ scribit Lucas. xxij. ca. factus in agonia plixius orabat. Sed agonia videt̄ importare quandā impugnationē aī in cōtraria tendentis. quare videt̄ qd̄ in xp̄o fuerit voluntatū p̄rietās. R̄ndere possumus h̄z Damascenū in. ij. li. qd̄ agonia nō fuit in xp̄o q̄stū ad partē aīc rōnalem. fm qd̄ importat cōcertationē voluntatū ex diuersitate rōnū procedentē. puta cū aliquis h̄z qd̄ rō p̄siderat vnū vult illud z fm qd̄ considerat aliud vult p̄riū hoc enī cōtingit pp̄ debilitatē rōnis q̄ nō pōt diiudicare qd̄ sit simpliciter melius. qd̄ i xp̄o nō fuit. qz p̄ suā rōnem iudicabat simpliciter esse melius qd̄ p̄ eius passionē impleret̄ voluntas diuina circa salutē humani generis. fuit tū in christo agonia q̄stū ad partē sensitīuā fm qd̄ importat timorē infortunij vel mali imminētis. Inspiciamus ergo iesū benedictus orantē illūq; auribus cordis audiamus dicentē. Id̄ si possibile est transeat a me calix iste. verūtū nō mea sed tua voluntas fiat. Et cōsiderantes voluntatem eius sensualitatis volūtateq; rōnis nālez. cōpatiamur illi. Scdm̄ enī has volūtates mouebat̄ ad oēs penas. ad oēs iniurias. ad oēs cōtumelias. ad oēs p̄cussōes ad oēs passiones refugiedas cū tristitia z dolore inexplicabili. atq; intra se dicere poterat. heu me dolentē nimīū. Ego q̄si agn̄ mā-
suctus q̄ nemini nocui captus ero hic ad modicū tanq; seditiosus z latro. Ego speciosus forma p̄c filijs hoīm velut leprosus appebo. Ego q̄ meos discipulos tātū dilexi vt z pedes illis laueri. z ab eis z ab alijs amicis inter verbera z cruciatus relinquer. Ego qui carnē de virgine sūptā spū sc̄to coopante retineo. liuo-

49
ribus z plagis implebor. Ego qui gloriosus hierosolymā intraui acclamātib; cunctis b̄ndict; q̄ venit i noīe d̄ni. cōfusus z abiectus ex ciuitatē deducar onerat; ḡuissima cruce. Ego q̄ corā turbis miracula feci publice corā pp̄lo in medio latronū crucifigar. Cōfodiēt̄ manū mee z pedes in ligno. z a plāta pedis vsq; ad verticē nō erit in me sanitas. Ego q̄ vitā oib; liberaliū dono vt pctōres viuificē vita p̄uabor. Q̄ p̄ mi z q̄s vnq; talia passus ē. Q̄ m̄i mea z p̄ te marie p̄tristabor. Drauis erit mibi filio tuo dilecto ignominia crucis. s; ḡuioz vox lamētatiōis tue. H̄is z hm̄oi cogitatōib; intētus pijsim; iesus n̄ solū i orone s; vsq; ad exitū aīc vehemētissime affligebat̄. Altera v̄o ex pte dū volūtate ei; diuinā volūtateq; rōnis q̄ vt rō p̄siderat̄ intuemur ad gr̄as illi exhibēdas obligatissimos nos inuenim;. Flagrabat q̄ppe desiderio estuatissimo queq; dura q̄q; asperrima. p̄ salute humani generis tollerare. Iō cludebat̄ dicens. fiat voluntas tua. Voluisti p̄ eterne vt in virginis vtero mibi copularē hūanā nāz z cōplacui tibi. Voluisti vt corpus mūdissime p̄ceptū penalitatib; hūane vite i alijs ex pctō debitis z necessarijs volūtate subijcerē z obedire tibi. voluisti vt pauper vitā laboriosāq; gererē z n̄ p̄dixi tibi. Dis vt p̄ redēptiōe mūdi meū sanguinē fūdā. Dis vt ad manū iniquoz deueniā. Dis vt h̄c mibi patā de pximo ignominiosā passionē sustineā. Dis vt i cruce p̄fixus p̄deā. Dis vt ibi ex violentia illatarū passionū mouar. fiat voluntas tua. Q̄ charitas inflāmatissima iesu xp̄i filij dei. Q̄ amor oīa vincēs patū se offerebat oīa p̄peti vt regni celestis ianuā nobis apiret. Q̄ passio xp̄i fuit abiectissima rōne loci tēporis z consortij. Capitulum. ij.

Secundū mysteriū p̄tēplandū de passiōe d̄ni n̄ri iesu xp̄i d̄ hūilitatis. voluit q̄ppe eligere passionē z mortē p̄temptibile ex hūilitate. qd̄ ostendimus triplici rōne.

Primo ratione loci.

Secundo rōne temporis.

Tertio rōne consortij.

Primo fuit contemptibilis z abiecta satis passio z mors christi rōne loci. qz in ciuitate famosa z celeberrima hierl̄m q̄ erat diuino cultui deputata. Quare at̄ ibi z nō in berbleem vbi natus fuit. in naçareth vbi nutritus erat pati voluit. assignantur plures rationes. Pr̄ma quidē qz hierl̄m erat locus a deo elect; ad

sacrificia sibi offerenda quae quidem figuralia sacrificia figurabant christi passionem quae est verum sacrificium. Sed illud apostoli ad ephesios. v. ca. Tradidit semetipsum oblationem et hostiam deo in odorem suauitatis. Dominus Bedda dicit in quadam omelia. Quae appropinquante hora passionis dominus appropinquare voluit loco passionis. scilicet in hierusalem. quae puenit ante quinque dies pasche. sicut agnus paschalis ante quinque dies pasche. id est in decima luna secundum preceptum legis ad locum immolationis ducebatur. Secunda ratio quare in hierusalem pati voluit est. quia virtus passionis eius ad totum mundum diffundenda erat. ideo in medio terre habitabilis pati voluit. Dominus dicit in scripturis. Deus autem rex noster ante secula operatus est salutem in medio terre. scilicet hierusalem que dicitur esse terre umbilicus. Tertia ratio fuit quia hoc maxime conueniebat humilitati eius. ut scilicet sic turpissimum genus mortis elegit. ita et ad eius humilitatem pertinet quod in loco tam celebri confusionem pati non recusauit. Quarta ratio est ut ostenderet a principibus populi ortam esse iniquitatem occidentium christum. Et ideo in hierusalem ubi morabantur voluit pati. Dominus dicit Actuum. iij. ca. Conuenerunt in ista ciuitate aduersus puerum sanctum tuum iesum quem vnixisti. herodes et pontius pilatus cum gentibus et populis israel. Sed posset aliquis querere cur christus non in templo ubi sacrificia offeriebantur passus est aut in ipsa ciuitate sed extra portam. Ad quod respondet sanctus Thomas. iij. parte. q. xlv. quod hoc factum est triplici ratione. Primo quidem ut veritas responderet figure. Nam vitulus et bircus qui solennissimo sacrificio ad expiationem totius multitudinis offerebantur. extra castra comburebantur. ut precipit leuitici. xvi. ca. Et hoc est quod dixit paulus ad hebreos. xiiij. ca. Quorum animalium inferunt sanguis pro peccato horum corpora cremabantur extra castra. propter quod et iesus ut sanctificaret suum populum extra portam passus est. Secunda ratio est propter exemplum ut scilicet nos instrueret exire a mundana conversatione. Dominus ibidem apostolus subdidit. Exeamus igitur ad eum extra castra improperium eius portantes. Tertia ratio ut crisostomus dicit in sermone de passione. Voluit dominus pati non sub recto non in templo iudaico. ne in dei subtraheretur sacrificium salutare ne putaretur illa tantum plebe oblatum. Et ideo foras ciuitatem foras muros ut scias sacrificium esse commune quod totius terre est oblatio quod commune est purificationis. Sed adhuc dubitatur cur christus non in hebron ubi adam fuit sepultus. sed in monte caluarie voluit crucifigi. cum passio eius fuerit medicina pro peccatis. Ade.

Ad quod respondet Hieronymus super mattheum dicens. Quidam exponunt caluarie locum in quo sepultus est adam. Et ideo sic appellatum quia ibi antiqui homines sit conditum caput. fauorabilis interpretatio et mulcens aures populi nec tamen vera. Extra urbem enim et foris portam loca sunt in quibus truncantur capita damnatorum et caluarie. id est decollatorum sumpsere nomen. propterea autem ibi crucifixus est iesus. ut ubi prius erant aera damnatorum ibi erigerentur vexilla martyrij. Adam vero sepultus iuxta hebron in libro iesu filij naue sepultum legitur. Et hoc ponit Iosue. xiiij. ca. ubi sic habet. Nomen hebreum antea vocabatur cariatharbe Adam maximus ibi in terra enachim situs erat. Igitur christus magis crucifigendus erat in loco communi damnatorum quam iuxta sepulchrum Ade. ut ostenderet quod crux christi non solum erat in remedium pro peccato personale Ade sed et pro peccatis totius mundi. Secundo fuit contemptibilis et abiecta passio christi ratione temporis. quia passus est in die solenni pasche quando ex omni iudea populi ad hierusalem confluebant. Et ut doctores declarant paschale festum apud iudeos incipiebat a vespera diei in qua luna erat. xiiij. Dies autem festiuis apud eos incipit a vespera unius diei et durat usque ad vesperam sequentis diei. ut patet leuitici. xiiij. ca. Et sic dies solennis pasche erat luna. xv. propter quod eundem diem quem iohannes noiat ante diem festum pasche. propter distinctioem natalis diei. Adarcus noiat primum diem acimorum quia a vespera precedentis diei incipiebant comedere acima. Ex quo Hieronymus Bedda Augustinus et doctores theologi di. xi. dicunt. Quod christus fecit cenam luna. xiiij. et passus est luna. xv. Erat autem equinoctium quia ut inquit Augustinus in li. questionum noui et veteris testamenti. Tunc voluit dominus passione sua mundum redimere et reformare quem cum creauerat. id est in equinoctio. Et tunc dies super noctem increfcit quia pro passione saluatoris a tenebris ad lucem producimur. In li. v. xvij. de ciuitate dei. Idem Augustinus refert quod passus est christus. viij. kalendas aprilis. Si vero quis quereret. Cur christus pati voluit in etate iuuenili non in infantili vel in senectute sua. Respondet sanctus Thomas. iij. parte. q. xlvj. Quod passio christi subiecta erat eius voluntati. voluntas autem eius regebat diuina sapientia quae omnia prouidentur disponit. Ideo ad mouendum tempus iuuentutis elegit. quia sic voluit. Dominus Augustinus exponens illud iohannis. xiiij. ca. Sciens iesus quia venit eius hora ut transcat ex hoc mundo ad patrem inquit. Tantum fecit quantum sufficere iudicauit. Venit hora eius non necessitatis sed voluntatis.

40

Quare at sic voluit assignat tres rationes. Prima quidem ut ex hoc magis suam dilectionem commendaret quod vitam suam pro nobis dedit quam erat in perfectissimo statu. Secunda quod non conveniebat ut in eo appareret nature diminutio sic nec morbus. Tertia ut in iuvenili etate moriens et resurgens. futuram resurgenti qualitatem in seipso premonstraret. Tertio fuit contemptibilis et abiecta passio christi ratione consortii. quod crucifixi fuerunt cum eo duo latrones. unus a dextris. alius a sinistris. Habet ut inquit sanctus Thomas. iij. parte. q. xlvi. Alia ratione factum est quantum ad intentionem iudeorum. Alia vero quantum ad dei ordinationem. Quantum enim ad intentionem iudeorum ut dicit Crisostomus. duos latrones crucifixerunt iudei ut eorum suspicionis fieret particeps. sed non ita evenit. nam de illis nil dicitur. christi autem crux ubique honoratur. Reges diademata deponentes assument crucem in purpura in diadematis maxis in mensa ubique terrarum crux emicat. Quantum vero ad dei ordinationem christus cum latronibus crucifixus est. Primo ut dicit Hieronymus super mattheum. Sicut pro nobis maledictum crucis factus est christus. sic pro omnium salute inter noxios quasi noxius crucifixus. Secundo ut ait Leo papa in sermone de passionem. duo latrones unus ad dexteram alius ad sinistram crucifiguntur. ut in ipsa patibuli specie demonstraret illa que in iudicio ipsius omnium hominum facienda est descriptio. Tertio secundum Hieronymum duo latrones leve ac dextere affiguntur omnibus humani generis diversitatem vocari ad sacram passionis domini ostendentes. Sed quod pro diversitate fidelium atque infidelium sit omnium secundum dextram et sinistram divisio. unus ex duobus ad dexteram situs fidei iustificatione salvatur. Quis igitur excogitare possit quantum ad confusionem passus est christus dum visus est denudatus in cruce inter duos latrones pendere. precesserant in eo tanta precoriam laudem dominica elapsa. diffusa erat fama eius scitatis atque doctrine et miraculorum nomen latissime erat vulgatum. Postmodum vero velud sediciosus et blasphemus patibulo stabat affixus. Quare pretereuntes blasphemabant eum dicentes. Alios salvos fecit seipsum saluum facere non poterit. Sicut et latrones qui erant crucifixi improperabant ei. Et licet lucas dicat quod unus ex eis dixerit. Memoro mei domine etc. Quare videtur quod non ambo sed unus blasphemaverit. Tunc Augustinus dicit in libro de consensu evangelistarum. quod possumus intelligere mattheum posuisse pluralem numerum pro singulari. cum dixit. latrones improperabant

ei. vel ut refert Hieronymus primum uterque blasphemavit. deinde visis signis unus eorum credidit. Quod passio christi fuit acerbissima ex parte anime et corporis et virginis matris. Capitulum. iij.

Primum mysterium contemplandum de flebili passione salvatoris nostri iesu christi dicitur acerbissimam. fuit quidem passio illa acerbissima et dolorosa nimis et hoc ex triplici parte.

Primo ex parte anime.

Secundo ex parte corporis.

Tertio ex parte matris virginis.

Primo fuit passio christi acerbissima ex parte anime. Ut enim inquit sanctus Thomas. iij. parte. q. xlvi. ar. vi in responsione ad quartum argumentum. Voluit christus pro amissione vite corporalis que tante fuit dignitatis et precipue propter unionem quod corpus istud erat unitum divinitati. quod de eius amissione etiam ad horam magis esset dolendum quam de amissione alterius hominis pro quantumcumque tempore. Unde Hieronymus dicit in. iij. ethico. Quod virtuosus plus diligit vitam suam quantum scit eam esse meliorem. et tamen eam exponit propter bonum virtutis. Et similiter christus vitam suam maxime dilectam exposuit propter bonum charitatis. secundum illud Ieremie. xij. ca. Dedi dilectam animam meam in manibus inimicorum eius. Voluit et christus pro peccatis omnium hominum quod dolor excessit omnem dolorem cuiuslibet contritionis. tamen et quod pro omnibus peccatis simul doluit. Ut autem ista clarius intelligantur notanda sunt hic tria theologorum documenta. Primum secundum sanctum Thomas. iij. parte. q. xv. Et dominus Bonaven. in. iij. di. xvi. Quod animam in corpore constitutam dupliciter contingit pati. Uno modo passione corporali. Alio modo passione animali. Passione quidem corporali patitur pro corporis lesionem. Eum enim anima sit forma corporis. consequens est quod unum sit esse anime et corporis. Et ideo corpore perturbato pro aliqua corporis passione. necesse est quod anima pro accidens perturbetur. scilicet quantum ad esse quod habet in corpore. Quia ergo corpus christi fuit passibile et mortale. necesse fuit ut et eius anima passibilis esset. Passione autem animali patitur de anima secundum operationem que vel est propria anime. vel est principaliter anime quam corporis. Et quantum ad ista secundum intelligere et sentire dicatur hoc modo anima aliquid pati. tamen propriissime dicuntur passionem anime affectionem appetitus sensitivi que in christo fuerunt sic et cetera que ad naturam hominis pertinent. Sciendum tamen quod hominibus passionem aliter fuerunt in christo quam in nobis quantum ad tria. Primo quantum ad obiectum quod in nobis plerumque

ferunt ad illicita: quod non fuit in christo. Secundo quantum ad principium. quia homini passiones frequenter in nobis preueniunt iudicium rationis. Tertio quantum ad effectum. quia in nobis quicquid homini motus non sistit in appetitu sensitivo sed trahit rationem quod in christo non fuit. quia motus naturaliter humane carni convenientes. sic ex eius dispositione in appetitu sensitivo manebant quod ratio ex his nullo modo impedienda facere que conveniebant. Secundum documentum est iuxta sententiam Iohannis Damasceni. Magnitudo doloris potest dupliciter considerari. Est enim magnus dolor qui magis est quam nam patientis. Sed est maior qui est quam nam et quam voluntate. Maior igitur fuit dolor in christo quam in ceteris patientibus in hac vita quia magis fuit quam nam patientis eo quod cum corpore fuerit optime anime illi conveniens ut predictum est. anima maxime voluit in separatione ab illo. Si vero consideret magnitudo doloris secundum quod dicitur voluntate patientis. hoc est dupliciter. Nam est voluntas naturalis et voluntas rationalis. Primo modo fuit maximus dolor in christo. Secundo modo non fuit dolor in christo. quia nunquam fuit martyr ita informatus charitate qui mori desideraret sicut christus. Ex quo ut dicit Alexander in. iij. sume. Delectatio erat in voluntate ut est ratio. Et passio in voluntate ut est natura. Quare in eadem anima erat dolor et gaudium. Nec dolor superveniens discontinuavit gaudium. nec dolor intensus fecit gaudium esse minus perfectum. Nam dolor passionis in christo et gaudium fructus non sunt affectiones proprie. quia non sunt respectu eiusdem. nec omnino eodem modo insunt eidem. Tertium documentum quod christus simul erat viator et comprehensor. ita quod nec viatoris cognitio impedienda comprehensoris cognitionem. nec affectio affectionem. Et illud fuit in christo singulare pro officium mediatoris qui debebat experiri et divina et humana. Unde sicut simul et semel poterat perfecte converti ad deum et converti ad nos ita quod una illarum conversionum alteram non impedienda nec retardabat. Sic potuit anima christi simul et semel gaudere in deo et compatii corpore suo ita quod nec dolor a gaudio nec gaudium a dolore pateret aliquam diminutionem siue remissionem. Si autem aliquis quereret quomodo potuit christus simul esse viator et comprehensor cum viatori competat moveri ad finem beatitudinis comprehensori autem in finem quiescere que convenire eidem non possunt. Respondet sanctus Thomas. iij. parte. q. xv. Quod impossibile est moveri ad finem et quiescere in finem secundum idem. sed secundum diversa nihil prohibet. Sicut aliquis homo simul est sciens quantum ad ea que iam

novit et adiscens quantum ad ea que non novit. Quasi liter vero christus fuerit simul viator et comprehensor secundum diversa potest sic intelligi. Nam aliquis dicitur viator ex eo quod tendit in beatitudinem. comprehensor autem ex hoc quod beatitudinem obtinet. secundum illud. i. ad Corinthios. ix. ca. Sic currite ut comprehendatis. Quodis autem beatitudo perfecta consistit in anima et corpore. In anima quidem quantum ad id quod est ei proprium. secundum quod mens videt et fruitur deo. In corpore vero secundum quod corpus resurget gloriosum et incorruptibile. Christus autem ante passionem secundum mentem plene videbat deum. et sic habebat beatitudinem quantum ad id quod est ei proprium. Sed quantum ad alia decebat ei beatitudo quia et anima eius erat passibilis et corpus passibile et mortale. Et ideo si erat comprehensor in quantum habebat beatitudinem anime propriam et simul viator in quantum tendebat in beatitudinem secundum id quod ei de beatitudine decebat.

¶ Secundo fuit acerbissima passio christi ex parte corporis et hoc triplici ratione.

Primo ratione vivacitatis.

Secundo ratione generalitatis.

Tertio ratione diuturnitatis.

¶ Primo ratione vivacitatis. Nam ut dicit dominus Bonaven. in. iij. di. xvi. Erat in christo maxima complexio equalitas et vivacitas sensus. Unde quia nullus potuit ei equari nec in equalitate complexio nec in vivacitate sensus. Dolor illi fuit omnium dolorum acutissimus. Confirmat hoc sanctus Thomas. iij. parte. q. xlvi. dicens. Quod christus secundum corpus erat optime complexionatus. ex eo quod corpus illud fuerat formatum miraculose operatione spiritus sancti. Sicut et alia que per miracula facta sunt fuerunt alijs potiora. ut Aristoteli dicit de vino in quod christus aquam convertit in nuptijs. Et ideo in eo maxime viguit sensus tactus. ¶ Secundo ex parte corporis fuit dolorosissima christi passio ratione generalitatis. A planta enim pedis usque ad verticem non fuit in eo sanitas. passus fuit in omnibus membris et in omnibus sensibus. In capite passus est punctum spinarum coronam. arundinis percussione. et capillorum depilationem. in facie passus est sputa fetidissima alapasque derisorum. in manibus et pedibus passus est fixationem clavorum. in ore passus est amaritudinem felleati et mirrati vini. in toto corpore passus est flagella verberantium illum ad columnas ligatum. ¶ Tertio ex parte corporis fuit gravissima passio christi ratione diuturnitatis. Nam licet ab utero virginis in qualibet etate pauperem vitam gerens passionibus. laboribus. vigilijs. peregrinationibus. predicatibus et homini sanctum illud corpus

exposuerit. verū in vltimis charitate feruē
tissim⁹ voluit pl⁹ solito laboriosissimis penis
insudare. Mā qnta feria parata cena post esū
agni pascalis. lauit pedes discipuloꝝ ante pe
des illoꝝ genuflex⁹. Ibi mirū in modū semet
ipsū afflixit. dū tetigit proditorē. dū illū a suo
pectō q̄tū in se fuit studuit reuocare. dū exor
natissimo sermone p suo transitu discipulos
cōfortauit. Deinde hymno dicto ad montem
oliaz se cōtulit. nō petijt locū quietis. nō in
trauit aliquā domū. ad locū se cōtulit orōnis
vsq; ad noctē mediā orauit ad patrē. pp vehe
mentē aī anxietatē sanguine⁹ sudor carnē vir
gineā madefecit. Irruerūt post hoc in eū tur
be furentes ⁊ ceperūt ipsū. ligauerūt manus
innocētis q̄ tactu suo viuifico infirmos cura
uerāt. Idosuerūt ⁊ in collo funē violenter tra
hētes agnū illū māsuētissimū q̄ nemini vnq;̄
nocuit. Duxerūt eū ad annā socerū caypbe co
rā q̄ crudeliter seruus vnus alapā dedit in fa
ciē in quā desiderant angeli p̄spicere. aufuge
rūt ab eo discipuli eius. ⁊ ipse solus absq;̄ con
solante erat in medio eoz q̄ pcurabāt ei⁹ mor
tē. A domo anne p̄cessit ligatus tanq;̄ latro ⁊
sediciosus ad domū caypbe. Ibi falsas accusa
tiōes audiuit. ibi multiplici velut reus a pon
tifice corā alijs seniorib⁹ fuit examinat⁹. Ibi
tandē derelictus in manus ministroꝝ vsq;̄
mane iniurias. cōtumelias. blaffemias. clamo
res. p̄cussiones. derisionesq;̄ passus est. O iesu
fili dei b̄ndicti. O saluator pijsime. ⁊ qs̄ tibi
nō cōpatiat. Quis tā ferreus tāue ab hūanita
te alienus. vt nō p̄pungat. ¶ Tertio fuit acer
bissima passio xpi ex pte matris virginis. Di
ligeat nanq;̄ m̄rē; illā amore incredibili. ma
gis quidē diligeat q̄ diligeat. qz dilexerat
eā ab eterno. tū qz magis distincte cognosce
bat virtutes eius q̄ ipa cognosceret virtutes
filij. tū qz capacius erat cor xpi ad diligendaz
virginē m̄rē; q̄ ecōuerso. Recogitabat ergo
xps dū pendebat in cruce quāta charitate ipz
cōcepit in vtero dū dixit. Ecce ancilla dñi fiat
mibi sm verbū tuū. Quāto amore nouē men
sib⁹ ipsū gestauit. quāta leticia ipz pepit. quā
ta pietate pannis inuoluit. pauitq;̄ lacte. quā
ta solitudine ad egyptū deduxit. quāto labo
re nutriuit. quāta dulcedine mētis ⁊ oris tot
ānis fili mi asserēs illū vocauit. Et hec oīa xpi
mētē ad m̄rē; amorē inflāmabāt deinde inspi
ciebat eā d̄ cruce mestā. facie squalidā. sparso
crine. lugētes oculos leuātē ad crucē. audiebat

42
qz vocē illius flebilē ⁊ dolorosā ingeminantē
O fili mi b̄ndicte. O lumē oculoꝝ meoz. O
agne māsuētissime. O vas virtutum ⁊ grē. vi
deo te patientē in cruce ⁊ aīa mea pp te patif
in meo corpe. video clauos cōfodientes man⁹
⁊ pedes tuos. ⁊ aīa mea cūfossa ē doloris acu
leo. O fili mi quis mihi det vt moriar tecum.
Quid faciā q̄ me vertar. Ad quē pfugiā. Tu
mibi p̄r. Tu mibi frater. Tu mibi filius carnis
eras. Tu mee delitie. Tu mee diuitie. Tu omē
bonū meū. Deu me dolētē orbatā filio dulcis
simo. filio sanctissimo. filio sapiētissimo. filio
amorosissimo. filio pulcherrimo filio florētis
tissimo. His ⁊ h̄mōi q̄relis pulsabat aures fi
lij m̄rē; illa scripsit. Quare xps ⁊ si nō ore po
terat corde sic aut filiter r̄ndere asserens illud
Jeremie. xv. ca. De mibi m̄rē; mea q̄re genuisti
me virū rixē. virū discordie in vniuersa terra.
Mō feneraui nec feneraui mibi q̄sq;̄. O mēs
maledicunt mibi. Itaq;̄ ex m̄rē; aspectu atq;̄
cōpassione imenso dolore. mens illa pia benī
gnissimi iesu feriebat. Et vndiq;̄ abūdabāt in
eū angustie ⁊ afflictioes. ex q̄rū vehemētia cū
clamore valido emisit sp̄m. Deprecemur q̄ cū
vt p̄ticipes nos efficiat passiois ⁊ mortis sue.
ita vt meritis ipsi⁹ habeam⁹ vitā illā quā sua
morte recuperauit. In qua regnat gloriosus p̄
infinita secula seculoz. Amen.

¶ Sermo decimus octauus de gloriosa resur
rectione iesu xpi que sufficientissime humano
generi declarata fuit.

Arrexit non est hic

Verba sunt angeli ad m̄rē; de
notas loquentis originaliter Adar
ci. xvi. ca. ⁊ in euāgelio hodie ne so
lēnitat. Idlacuit redemptori nostro dño iesu
xpo ita luculenter suam resurrectionē hoibus
reuelare. vt nemo deinceps dubitare q̄at ipsū
eē regē glē. oīm creaturaz celi ⁊ tre dñm atq;̄
imortalis vite largissimū donatorē. Motā qp
pe fecit nobis viā celestī regni vt resurgēs adī
pleuit nos leticia cū vultu suo. Quia No in le
ctione sc̄ti euāgelij describit illa q̄ m̄rē;ibus
pijs ad monumētū eūtib⁹ de xpo iā suscitato
facta ē declaratio. Iō ad eruditionē n̄ram de
manifestatōne xpi resurgētis aliq̄ decurrem⁹
Cōsiderabimus at illā precipue q̄tū ad tria.
Primo q̄tum ad mulieres.
Secundo q̄tum ad angelos.
Tertio q̄tum ad discipulos.

Qualiter xpi resurrectio manifestata fuit mulieribus deuotis uisitantibus monumentum.

Capitulum. i.

Primo consideranda est manifestatio resurrectionis xpi q̄tū ad mulieres de qb̄ d̄r. q̄ cū preparassent aromata uenerūt ad monumentū. ubi tria sunt dubia declaranda.

Primum quare uenerunt.

Secundū quā uenerunt.

Tertiū ad quid uenerunt.

Primum dubiū q̄re uenerūt. Ad qd̄ dicim⁹ q̄ morte fuerūt ut uenirēt et uingerent corpus iesu ex pietate et beniuolētia q̄ ad xpm̄ afficiebant. Adaria nāq̄ magdalena mlt̄a suscepit a xpo b̄nficia. Ab ipsa eiecerat septē demonia. Sororē suā marthā a fluxu sanguinis liberauerat. Fratrem suū lazarū quatruiduanū suscitauerat. eāq̄ semp̄ dulciter excusauerat tā apud phariseū qui dicebat ipsā imundā q̄ apud sororē q̄ dicebat eā ociosā. q̄ apud iudā q̄ eā prodigā appellabat. Adaria at̄. s. iacobi minoris m̄r. et maria Salome. s. filia xpm̄ tāq̄ nepotē tenerrime diligebant. Mā Anna tres habuit viros. s. Joachim. Leopham et Salome. et de istis tribus uirū habuit tres marias quas dixerūt tres uiri. s. Joachim. Alpheus et Zebedeus. Adaria q̄ nupsit ioseph pepit xpm̄ uirgo immaculata quē de spū sc̄to cōcepit. Adaria que nupsit Alpheo habuit q̄ttuor filios. s. ioseph iustū. Jacobū minorē. Simonē et iudā. Adaria uxor cebedei duos habuit filios Jacobū maiorē et Joānē euangelistā. Iste ergo mulieres non leuitate ducte sed amore sc̄to deuicte emerūt aromata ut ueniētes uingerent corp⁹ illud qd̄ in sepulchro exaie iā reliq̄rant. Et tūc at̄ ad hoc cōmēdari merito d̄nt. qm̄ uirtuosā amicitia ad xpm̄ se h̄re monstrarunt. Pauci quippe sunt q̄ amicum diligūt in uita cuz ut in pluribus accidat verificari illud Ouidij dictum li. ij. de ponto. Dulcius amicitias utilitate probat. Pauciores inueniunt q̄ amicos diligunt in morte. Quinimo p̄sepe filij patribus aduersant. uxores uiris et uiri uxoribus dū salutē impediūt morientiu. aut negligēter illā p̄curāt. Paucissimi uo reperiri p̄nt q̄ diligant post mortē. Quare quilibet mortu⁹ dicere p̄t. illud Psalmiste. Obluioni datus sū tanq̄ mortuus a corde. Iste at̄ mulieres prestantissime xpm̄ dilexerūt in uita. qz sequebāt eū predicantē. ut p̄z Luce. viij. ca. Dilexerunt in morte qz sociauerūt eū in cruce pendentem

vñ Joānis. xix. d̄r. Stabat at̄ iuxta crucē iesu m̄r ei⁹ et soror m̄ris ei⁹ maria cleophe et maria magdalena. Dilexerūt insup p̄ mortē iō uingenta parauerūt et ad sepulchru d̄ni p̄perarūt. Sed pleriq̄ querūt. Cur uirgo sacratissima q̄ pre ceteris xpm̄ dilexit si uisitauit sepulchru filij cū his tribus mulierib⁹. Ad qd̄ r̄nde mus q̄ hoc potuit eē multiplici de cā. Prima est qz parasceue et sabbato tm̄ fleuerat qz p̄ nimia debilitate subsistere nō ualebat. Dñ fm̄ Bernardū oportuit qz de loco passionis inter manus discipuloz tanq̄ semiuua ad domū p̄p̄riā deferret. Dic Aug⁹ in quodā sermōe inqt. Illa quippe pia m̄r imani dolore exulās et pectora delicata p̄tūdēs ita ipsa uiscera ois qz fatigauerat mēbra ut iā uiribus deficiens uix puenire potuisset ad xpi funus. Sc̄da cā et precipua fuit qz ipsa sciebat filiū die tertia resurrecturū. Mā si de sua resurrectione discipulos crebro fecerat certiores q̄sto magis de illa cū sua dignissima m̄re p̄sepe p̄tulerat. Itcirco prestulabat illum auidissima in loco orōnis. et forte illa hora q̄ mulieres ciuitatē exiere. filiū uiderat uel colloq̄bat cū eo. Sc̄dm̄ dubiū declarandū. Dñ mulieres ad sepulchru uenerūt Mā marcus dic. Valde mane una sabbatoz ueniūt ad monumentū orto iaz sole. Adatthe⁹ uo scribit. Despe at̄ sabbati q̄ lucessit in prima sabbati uenit maria magdalena et altera maria uidere sepulchru. Et Joānes dic. Una at̄ sabbati uenit maria magdalena cuz adhuc tenebre eēt ad monumentū. Et Lucas inquit Una at̄ sabbati valde diluclo uenerūt ad monumentū. Ad istoz euidentiā primo notādū. qz sabbatū in scriptura triplici accipi cōsueuit. Aliq̄ p̄ tota septimana. Dñ Lucas. xvij. ca. Ieiuno bis in sabbato. i. in septimana. Aliq̄ qm̄ accipit sabbatū p̄ die septima s̄z illud Exodi. xx. Memēto ut diē sabbati sc̄tifices. Aliq̄ qm̄ sumit p̄ q̄cūq̄ die septimane cū istis uerbis numeralibus prima sc̄da tertia q̄rta quinta sexta. ita qz dies imediate sequens sabbatū dicebat p̄ma sabbati et sequēs sc̄da sabbati et sic de reliquis. Sc̄dm̄ notandū ut refert Micho⁹ de lira. qz ab illa hora q̄ xps̄ fuit sepult⁹ nō potuerūt mulieres emere aromata ad uingendū xpm̄ usqz ad uesperā diei sequentis. qz solēnitas sabbati incepta erat ab hora sepulture. in q̄ nō licebat aliqd̄ emere usqz ad uesperā sequētis diei. s. sabbati de quo Joānis. xix. d̄r. Erat q̄ppe magn⁹ dies ille sabbati. et tunc

emerūt aromata et pparauerūt vt dicit Lucas
ppter noctē de primo iminētē. sed in mane se
quēti venerūt. Tertiū notandū fm Augusti.
de p̄sensu euāgelistaz q̄ vespa duob⁹ modis
accipit. Vno mō p̄ fine diei et principio noctis
Alio mō p̄ fine noctis et principio diei. Et isto
ultimo mō loquit̄ Mattheus cū dicit. Vespere
at̄ sabbati q̄ lucescit in prima sabbati. Si vō
velimus dictū matthei accipere primo mō tunc
illud qd̄ dicit Vespere at̄ sabbati. refert̄ ad mu-
lierū p̄parationē. qz tūc vespe sabbati vt p̄di-
ctū est p̄parauerunt se ad veniendū. licet pp̄
noctē nō venissent. Illud at̄ qd̄ dicit Joānes.
Lū adhuc tenebre essent. Et illud qd̄ dicit Lu-
cas. Valde diluculo. Et illud qd̄ dicit Marc⁹
Valde mane. Intelligendū est qz qm̄ mulieres
inceperūt iter erat valde mane seu diluculū. et
tenebre et̄ erāt. qz neqz p̄fecte dies neqz p̄fecte
nox. S; cū puenerūt ad monumētū iā sol erat
ortus. Sol at̄ pōt̄ intelligi oriri duplici. Vno
mō p̄fecte qm̄ p̄mo egredit̄ et apparet sup̄ ter-
rā. et sic nō accipit̄ hic. Alio mō qm̄ lux eius in-
cipit apparere. s. in auroa cū ab oriēte albesce-
re incipit. vnde valde mane et tenebre et dilucu-
lū et orto sole accipiunt̄ p̄ eodē. ¶ Tertiū du-
biū declarandū Ad qd̄ mulieres venerūt. Ad
qd̄ r̄ndet̄. qz mos erat iudeoz vngere corpora
defūctorū vt p̄seruarēt a fetore et putrefactiōe
Iste ergo sc̄te mulieres nescientes qz corpus
xp̄i corruptū nō poterat illud ex deuotiōe vnge-
re decreuerūt. Ad hoc at̄ clarius intelligendū
cōmemorāda est sn̄ia doctoris nr̄i Riccardi
de media villa i suo. iiii. di. xliij. vbi ait. Qz oīa
corpa incinerabant̄ excepto corpe xp̄i et corpe
virginis m̄ris q̄ incinerata nō fuerūt. De cor-
pore xp̄i cerrissimū est. de corpe m̄ris credere
piū est. Sicut enī culpa originalis in aīa indu-
cit debitū sepationis aīe a suo corpe pp̄ sepa-
tionē suā a deo pp̄ culpā ita vitii⁹ fomitis in
carne inducit debitū incineratiōis eiusdē. vñ
sic oēs ex debito p̄ter xp̄m mortui sūt vel mo-
rient̄ ita oībus corpib⁹ hūanis p̄ter corpe xp̄i
et m̄ris sue icineratio debet. Quis enī bt̄a vir-
go pctm̄ originale p̄traxerit vel si ab illo p̄ser-
uata fuerit p̄bere tñ debuisse. q̄prop̄i fuit in
ea debitū moriēdi. tñ fomes in ea nūqz aliq̄nē
actū habuit. et p̄ sc̄dam sc̄tificationē totaliter
fuit sublatus ab ea. Hoc vō qd̄ dicit de incine-
ratiōe corpoz cōi cursu nature p̄cordat qz q̄
oīa generabilia et corruptibilia resoluent̄ in id
de q̄ facta sunt. Hūana vō corpa de terra fa-

42
cta sūt. sicut p̄z Genes. ij. ca. Ob qd̄ Job. xiiij.
ca. dicit. Admēto q̄so qz sicut lutū feceris me et i
puluerē reduces me. Et vō in q̄ corpora resol-
uunt̄ hūana dicunt̄ cineres pp̄ antiquā p̄sue-
tudinē qm̄ mortuoz corpora cōburebant̄. Nō
fuit igit̄ incinerabile siue in pulueres resolubi-
le corpus xp̄i. qz in illo vitii⁹ fomitis nūqz fuit
Et si obijceret̄ qz resurrectio eius fuit exēplaz
resurrectiōis nr̄e. q̄ debuit esse a cineribus.
R̄ndere possum⁹. qz resurrectio xp̄i fuit exem-
plū resurrectiōis nr̄e. q̄tū ad eius essentiā. s. a
morte in vitā nō at̄ q̄tū ad oīa accidētia. S; adhuc
difficultas orit̄ de illis q̄ imminente iudicij
tpe iuenient̄ viui q̄ statim morient̄ et resur-
gent. quō illoz corpa incinerabunt̄ cū incine-
ratio nō fiat subito. Ad qd̄ r̄ndet̄ Riccardus
qz corpa illa incinerabunt̄ p̄ ignē q̄ p̄cedet fa-
cie iudicij. Licet q̄ mulieres in fide xp̄i defice-
rent. tñ vehementissima erat pietas et deuotō
illaz q̄ nec timore iudeoz nec terrore milituz
q̄ ad sepulchri custodiā fuerāt deputati. nec i
sup̄ difficultate rei retardabant̄. qm̄ ad corpus
xp̄i vngendū oēm diligentiam adhiberent. dice-
bāt at̄ ad inuicē. Quis reuoluet nobis lapidē
ab ostio monumēti. Erat q̄pe magn⁹ valde
Mattheus vō dicit. Aduoluit saxū magnuz
ad ostiū monumenti. Vbi ait Micho. de lira
qz monumētū illud erat factū ad modū cuius-
dā domūcule in cui⁹ medio erat sepulchru. et i
domūcula erat qd̄dā ostiolū ad habendū illuc
ingressū. Sepulchru at̄ erat clausū grandis la-
pidis ad os aduolutione. Sigilli appositione
et militum deputattione.

¶ Qualiter angelus amouit lapidē a monu-
mento et sedebat sup̄ illum et qz congruus fuit
mulieribus apparere. Capitulum. ij.

Secundo cōsideranda est manifestatio re-
surrectiōis xp̄i q̄tum ad angelos. Vbi
tria sunt dubia declaranda.

Primū vtrū angelus amouit lapidē ab ostio
monumenti.

Secundū vtrū idem angelus sedit sup̄ lapidē
qui sedebat in dextris.

Tertiū vtrū congruū fuit angelū mulieribus
sic apparere.

¶ Ad primū dubium p̄z responsio ex dictis
Matthei. q̄ ait. Ecce terremot⁹ factus est ma-
gnus. angel⁹ at̄ dñi⁹ descendit de celo et accedēs
reuoluit lapidē et sedebat sup̄ eū. Amotio ista
et reuolutio lapidis facta fuit post xp̄m iā su-
scitatu vt oēs doctores affirmant. Causa vō

bulus reuolutionis fuit vt vacuū ostenderet
sepulchrū a q̄ clauso x̄ps̄ resurgens exiuerat.
Nec hesitandum est q̄ angelus potuit z mo-
uere terrā z reuoluere grandē lapidē. cum sit
sn̄ia Augustini in. iij. de trinita. Et sc̄ti Tho. i.
pte. q. cx. Et Micholai de lira super isto passu
matthei. Q̄ quis materia corpalis nō obedi-
at angelis ad nutū sed soli deo qz ois informa-
tio materie vl̄ ē a deo imediate vl̄ ab aliq̄ agē-
te corpali. nō at̄ imediate ab angelo. Verūtū
oia corpa obediūt angelis ad motū localē. qz
nā corpalis nata ē moueri imediate a nā spūa-
li fm̄ locū. Dñ̄ z phī posuerūt suprema corpa
moueri localiter a spūalibus substantijs. Ad
sc̄dm̄ dubium dicēdum q̄ licet matthe⁹ dicat
angelū sedere sup lapidē. z marc⁹ sedere i dex-
tris. tū nō est p̄rietat. qz potuit eē q̄ idē ange-
lus primo visus est sedere sup lapidē. postmo-
dū visus ē sedere in monumēto. Vel fm̄ Au-
gusti. de cōsensu euāgelistaz. forte fuerūt duo
z mattheus loq̄t de vno. marc⁹ de alio. Lucas
Nō dicit. Ecce duo viri. i. angeli apparentes i
specie viroz steterūt secus illas. Ista appari-
tio potuit esse p̄ primā z sc̄dam. dū circuirēt
monumentū intrantes z exeutes. post q̄ z dū
sola magdalena remāsit vt dicit Joānes z icl̄
nata p̄spiceret ad monumētū. vidit duos an-
gelos in albis sedētes. vnū ad caput z vnū ad
pedes vbi positū fuerat corpus iesu. Facile enī
est angelis sic apparentibus vt dicit Micho.
de lira sup lucā mutari de sessione in stationē
z ecōuerso. Ad tertiū dubiū dicim⁹ q̄ cōgrua
fuit angelī apparitio de q̄ Marcus scribit p̄-
cipue q̄tū ad tria. Primo q̄tū ad aspectū qz
viderūt eū iuuenē. Sc̄do q̄tū ad sitū qz sedē-
tē i dextris. Tertio q̄tū ad amictū qz cooptū
stola candida. Primo viderūt eū mulieres iu-
uenē. ad inuendū fm̄ glosā q̄ oēs in etate iu-
uenili resurgemus. Et vt sic familiarit̄ illas al-
loquerēt instar angeli thobie. de q̄ d̄i Thobie
v. ca. Egressus thobias inuenit iuuenē stantē
splēdidū z q̄si precinctū ad ambulādū. Sc̄do
viderūt eū sedentē i dextris qd̄ cōgrue factū
est. Mā vt inq̄t Bregio. in omelia. Quid p̄ si-
nistrā nisi vita p̄ns. qd̄ Nō p̄ dextrā nisi vita
p̄petua designat. Quia ḡ redēptor n̄r̄ iā p̄ntis
vite corruptionē transferat recte angelus qui
nūciare ei⁹ vitā p̄bennē venerat i dextera se-
debat. hec ille. fm̄ Nō Beddā corpus x̄pi sic
fuit in monumento sitū q̄ ei⁹ dextera ps̄ re-
spiciebat plagā meridianā. Tertio viderunt

eū cooptū stola candida q̄tū ad amictū. Ista
at̄ vestis fm̄ glosā nō erat corpea. sed quedā
resplendentia ex virtute spūali angeli ad fili-
tudinē vestis. Q̄ at̄ sic apparuit moralis ē rō
qz sic color albus z candidus est color pulcher-
rimus z purissimus. ita post resurrectionē cri-
mus candidi z gloriosi. Vel vt Bregio. dicit i
omelia. Stola cādida cooptus apparuit qz fe-
stiuitalis n̄re gaudia nunciavit. Landoz enim
vestis splendorē n̄re denūciat festiuitalis. S̄
pleriqz querūt cū tā ex etate iuuenili q̄ ex ful-
gore z luminosa presentia delectabilis z iocū-
da fuerit angelī apparitio. quō mulieres timo-
re cōcussē fuerūt. Ad q̄s sacri doctores r̄ndēt.
Q̄ hec est differentia inter apparitionē boni
z mali angeli. Mā malus terret z nō cōfortat
Bonus aut̄ subita visione terret tñ̄ imediate
cōfortat. Sicut patet d̄ angelo q̄ apparuit da-
nieli. de quo ipse dicit ca. x. Q̄ cū stupefactus
esset ad visionē angeli. angelus cōfortauit eū
z dixit sibi. Moli timere vir desideriorū par t̄i
bi cōfortare z esto robustus. Eodē mō iste an-
gelus bonus mulieres a principio terruit pp̄
rē grādē z insolitā tñ̄ imediate cōfortauit eas
dicens. Nolite expauescere. iesū queritis naça
renum crucifixum. surrexit. non est hic. Ecce
locus vbi posuerunt eum.

¶ Q̄ mulieres puenienter fuere nūcie resur-
rectōis que x̄pm̄ resuscitatū viderūt. Et cur d̄
petro sit specialis mentio. Capitulum. iij.

¶ Tertio p̄sideranda est manifestatio resur-
rectionis x̄pi q̄tū ad discipulos qz sub-
didit angelus. Ite dicite discipulis eius z pe-
tro qz precedet vos in galileaz. Vbi tria sunt
dubia declaranda.

¶ Primo vtrū fuit cōueniēs vt x̄pi resurrectio
a mulieribus notificaretur discipulis.

¶ Sc̄dm̄ cur de petro facta fuit specialis mētio
¶ Tertio vtrū he mulieres x̄pm̄ a mortuis iam
suscitatum viderunt.

¶ Ad primū r̄ndemus q̄ mulieres cōgrue fu-
erūt nūcie resurrectōis. Nam sicut fuit ordo
dānationis z mortis humani generis sic de-
buit esse ordo denūciatōis repationis vite
z beatitudinis. Iper mysteriū nanqz mali an-
geli mulier fuit primus nūcius mortis z pcti.
q̄. s. dedit viro de pomo z comedit. Mulier
itaqz per mysteriū boni angeli est primus nū-
cius vite z gratie. annuncians resurrectionē
x̄pi p̄ quā redempti sumus z viuificati. In h̄
insup̄ erigit spes muliebris sex⁹ ne de futura

resurrectione desperet. Si enim mulieres facte sunt resurrectionis nūcie, ergo et ipse cū viris resurgēt. Neq; audiendi sunt q dicūt illas in sexu virili resurrecturas. Quos loquit Aug⁹ li. xxiij. de cini. dei. et doctores theologi illuz sequunt^r in. iij. di. xliij. vbi catholice tenetur. q oēs resurgent. sed viri in sexu virili. mulieres in sexu femineo. qz hoc exigit nā individui et cōgruit pfectioni speciei. et erit occasio laudā di sapiam dei. Nō enim oīm individuoz natura eundē exigit sexum. sed nā quorundā exigit masculinū. et quorundā nā femineū. Et vt ibi dē refert Aug⁹ ca. xvij. Adēbra feminea non erūt accomodata veteri vsui sed nouo decori. quo nō alliciant aspicientes pcupiscentia que nulla erit. sed dei laudē sapientia atq; clemētia. Et iterū. nō erit ibidē libido que confusio nis cā est. nā priusq; peccassent nudi erāt vir et femina. vñ et post resurrectionē nō erit op⁹ vestibus p tegumēto. sed tantū amicti erunt lumine sicut vestimento. ¶ Secundū dubiuz fuit. cur de petro facta est specialis mētio. Ad qd dicunt doctores. Primo propter principatē quā tenebat inter aplos. de qua in suo sermone plene dictū est. Ideo tanq; principali dī q sibi denūciēt. Scda rō Hieronymi vt tolleret ab eo mā desperationis qz indignum se iudicauit discipulū dum ter negauit ingrim Sed p penitentiā veniā obtinuit et gratiam. Tertia rō fm Grego. in omelia. ad amouendam ab illo verecundiā et erubescentiā. nā ex eo q ter vocaliter negauerat xpm cū quo mori se promiserat. verecundabat inter discipulos apparere. Subdidit at angelus. Quia precedet vos in galileā. ibi eū videbitis sicut dixit vobis. Ista visio n fuit die qua resurrexit. S; qñ vndecim discipuli vt refert Matthe⁹ abiire in galileā in montē. s. Thabor. vt dicit Micholaus de lira. vbi vbi transfiguratus fuerat coram paucis. petro. s. iacobo et ioāne. cōpleta; resurrectionē suā manifestauit vniuersaliter oibus suis discipulis. Vñ probabiliter credit q illa fuit manifestatio quaz describit Aplus. i. corin. xv. ca. Deinde visus est plusq; quingentis fratrib⁹ simul. Mattheus tñ nō exprimit nisi. xi. aplos. qz iudas erat mortuus et isti erāt principales discipuli christi. Scdm vō moralem intellectum Galilea christo suscitato recte congruit. Nam galilea interpretatur transfiguratio scdm Beddam et Gregorium in omelia. vt designetur q in resurre-

ctione facta est transfiguratio de mortalitate ad immortalitatem q̄tum ad corpus. de passibilitate ad impassibilitatem q̄tum ad animam. de miseria et penalitate ad eternam gloriam et felicitatem q̄tum ad vtrunq;. Dum enim christus in hac vita erat voluntarie defectus nostros assumens. patiebatur q̄tum ad corpus defectum mortalitatis. q̄tum ad animā passibilitatis. q̄tum vō ad vtrunq; patiebatur multiplicem miseriā et penalitatē que oia in resurrectione deposita sunt. ¶ Hinc Leo papa in sermone inquit. Post passionē xpi ruptis vinculis mortis. infirmitas in virtutem. mortalitas i eternitatē. cōtumelia trāsfuit in gloriam. Et vt Gregorius in omelia refert. nos resurrectionis eius gloriam leti vī debimus. si a vitijs in virtutuz celsitudinem transmigramus. ¶ Tertiū dubiū erat vtrū ille sancte mulieres quibus angelus xpi resurrectionē manifestauit viderunt christū suscitatum. Et q sic apparet ex dictis euangelistarum. Inquit eni marcus. Surgens iesus mane prima sabbati apparuit primo marie magdalene a q ceciderat septem demonia. Et matthe⁹ dicit. Q. audito ab angelo nouo de resurrectione. exire cito de monumēto et in timore et in magno gaudio currētes nūciare discipulis. Ecce iesus occurrit illis dicens. Aucte. Ille at accesserūt et tenuerūt pedes eius et adorauerūt eū. Vbi aduertendū q post q̄ angel⁹ de resurrectione vt dictū est mulieres instruxerat. ipse cōsternate mente abire ceperūt. Et cū nōdū plene capaces essent tāti mysterij. putabāt forte xpi corpus a iudcis fuisse sublatū et in aliquo vili loco collocatum. Quare magdalena que christum ardentissime diligebat anteq; aliquid diligentius scrutaretur. ipsuz sublatum pro certo esse supponēs. petro et ioanni nunciare cucurrit. vt scribit ioannes dicens. Tulerunt dñm de monumento et nescimus vbi posuerunt eum. Illi vō venerūt ad monumentū. et ioannes cucurrit citius petro et inclinauit caput ad sepulchrum. viditq; posita lintheamina nec tñ intrauit illud. Petr⁹ vō postea veniens intrauit in illud. viditq; posita lintheamina et sudariū capitis stans ad ptē. deinde ioānes intrauit et vidit et credidit qd dixerat magdalena. s. dñm esse sublatuz de monumento. Mondū eni sciebant scripturas q oportebat eū a mortuis resurgere. post hoc at discipuli contristati ad propria redierunt.

Et magdalena cū his mulierib⁹ ad sepulchrū redierūt. a quo illis duabus recedentibus. maria stabat ad monumentū foris plorans. et dū sic fleret inclinavit se et p̄spexit in monumentū. Scdm̄ enī Grego. Amāti semel asperisse nō sufficit. qz vis amoris multiplicat affectuz inquisitionis. Et tūc vidit duos angelos sedētes vnū ad caput et vnū ad pedes vbi posituz fuerat corpus iesu. dicūt ei illi. Mulier qd ploras: dicit eis. Tulerūt dñm meū et nescio vbi posuerūt eū. Cū hoc dixisset p̄versa vidit iesū stantē et nesciebat qz iesus eēt et dixit ei iesus. Mulier quid ploras: Quē q̄ris: D bone iesu desideriu aie sue Cur interrogas quid ploras quē queris. Ipsa paulo ante oculis viderat te spem suā suspendi in ligno et tu nunc dicis qd ploras. Ipsa die tertia p̄cedēte viderat manus quib⁹ sepe b̄ndicta fuerat et pedes q̄s lachrymis rigauerat clavis affigi. et nūc tu dicis qd ploras. Nūc insup corpus tuū sublatū extimat. ad qd vngendū vt se quodā mō p̄solaret veniebat: et tu dicis qd ploras. quē q̄ris. Tu ipse scis qz te solū q̄rit. te solū diligit. p̄ te oīa cōtēnit. et tu dicis quē q̄ris. Tu cā q̄rele. Tu cā ploratus Tu cā dilectā discipulā totā ad te attraxisti. At illa existimās qz hortulanus eēt. dixit ad eū. Dñe si tu sustulisti dicito mibi vbi posuisti eū et ego eū tollā. O admirabilis mulieris audacia. O maria. si forte corpus iesu positū est i atrio principis sacerdotū vbi ap̄lorū princeps calefaciebat se ad ignē. qd factura es ego eū tollā. Sed si in platea foret cū multitudine iudeoz. qd nūc ageres: Ego eū tollā. O cōstantia. O ardor inflammatissime quo mens magdalene liq̄fiebat. Absolute p̄mittit. ego eū tollā. Dicit ei iesus. Maria Hec siquidez vox penetravit aīam eius. Cognouitqz iesū et dixit. Raboni. i. magister. et cucurrit ad pedes eius. Cui iesus. Noli me tangere. nō dū enim ascendi ad patrē meū. s. scdm̄ tuū iudiciū infidele ac si apte dicat. Tibi non ascendi. qz n̄ credidisti p̄fecte me equalē p̄ri. vel forte hoc ait: vt illā hūiliaret ne nimis presumeret qz ipsū resuscitatū prima oīm cōspexisset. distulitqz ei concedere tactū donec scda vice cū alijs appareret. Et addidit dñs marie dicens. Vade ad fratres meos et dic eis. Ascendo ad patrē meū et p̄rez v̄m. deū meū et deū v̄m. Statimqz disparuit. At et magdalena in fide solidata a iocūda egrediēs hortuz. p̄gebat vt iussa dñi et mgrī p̄ficeret. Lūc̄qz festia rediret socias suas

in itinere infra sepulchrū et hierl̄m adiuventi quib⁹ xpm̄ in specie hortulani se vidisse narrauit. Lūc̄qz festino gressu versus hierl̄m pariter irent. ecce iesus occurrit eis dicēs. Auete Iste at accesserūt et tenuerūt pedes ei⁹ et adorauerūt cū adoratiōe latric. in fide iā roborate. Tūc ait illis iesus. Nolite timere. Ite nūc ite fratribus meis vt eant in galileā. ibi enī me videbunt. Vocat at̄ discipulos fratres amantissimus princeps. tū vt ostendat se surrexisse in carne generis n̄ri. tū vt ad sui amorē magis eos accendat. et ad fiduciā societatis sue ac visionis corroboret et cōfirmet. tū v̄o vt filios eterni patris et xpi se noscerēt coheredes. O b̄almi regis benignitas q̄ relictus in bello pauidos suos formidosos et fugitiuos socios cum euasit noiat fr̄es et nouitatē celestē in suo corpore ostendere repromittit. Et sic d̄ Joānis xx. ca. Venit maria. s. cū alijs marijs anūciās discipulis qz vidi dñm. et hec dixit mibi. Curramus igit̄ et nos fide ac deuotōne ad xpm̄ oī studio requirendū. q̄ ad se euntes nō eicit foras. concedens illis et in presenti grām et in futuro gloriā sempiternā. Amen.

¶ Sermo decimus nonus de ascensione saluatoris n̄ri iesu xpi qm̄ videntibus discipulis celos ascendit.

Sumptus est in ce

lum et sedet a dextris dei. Scribunt hec verba originaliter Marc̄i vltio ca. et in euangelio presentis solēnitatis. Jocu dissimū nouū ascensionis iesu xpi filij dei merito excitare d̄z mētes n̄ras. subleuareqz oīm corda ad ardentissime desiderādū bonū illud sūmū ac copiosū. qd cū quisqz acq̄sierit nūqz amittet. Neqz ampli⁹ excusare se hoies p̄nt si se ignaros p̄misse felicitatis dicant. Lūc̄ ipse iesus nō solū verbo sed experientia facti ostēderit clarū ad superos iter. Qd̄ Adicheas predixit ca. ij. Ascendit pandēs iter aī eos. Profecto res clarissima et admirāda fuit. dū xpus q̄dragesima die postqz surrexit a mortuis. vidētib⁹ discipulis ei⁹ alijsqz deuot̄ q̄ plurimis et b̄ndicta m̄re. de mōte oliueti celū cōscendit. Quapropt̄ vt hec oīa cūct̄ innotescāt. ad xpi ascensionē dirigam⁹ aīam et v̄ba. De q̄ in p̄ci sermone tria mysteria p̄ponim⁹ p̄templāda. Prīmū d̄ dignitatis. Secundum congruitatis. Tertium qualitatis.

De dignitate et preeminencia xpi que nota-
tur per hoc qd sedet a dextris dei. et quid p de-
xteram intelligit. Capitulum. i.

Primum mysterium cōtēplandū de ascensi-
one xpi dī dignitatis. qz ascendit et sedet
a dextris dei. i. peminet oibus creaturis et an-
gelis et hoibus. Juxta illud qd scribit apłus
ad Ephesios. i. ca. Constituit illum sup omne
principatū et ptātem et supra oē nomen quod
noiat siue in hoc seculo siue in futuro. Sed p
clariorē huius partis intelligentia tria sunt h
dubia declaranda.

Primum vtrū xpo conueniat sedere ad dexte-
ram patris.

Secundū vtrū sedere ad dexteram patris. cō-
ueniat xpo fm q homo.

Tertiū vtrum alijs a xpo cōueniat sedere ad
dexterā patris.

Ad primū dubiū arguunt quidā q nō con-
uenit xpo sedere ad dexterā patris. neqz bene
aiunt ita de xpo loquentes. Primo nullū cor-
porale cōpetit deo qui spūs est. Sed dextera et
sinistra sunt differentie positionū corporalium
ergo nō cōueniūt deo. Secōdo si filius sedet ad
dexterā. ergo pater ad sinistrā. sed dextera no-
bilior est sinistra. ergo pater sedet in parte igno-
biliori. Tertio stare et sedere sunt opposita. sed
Actuū. vij. ca. Stephan⁹ vidit iesū stantē a de-
xtris virtutis dei. ergo nō sedet. Sed sic ar-
guētes prius opponam⁹ testimōia scriptura-
rū. deinde soluem⁹ obiecta. In simbolo nāqz
apłoz dī. Ascendit ad celos sedet ad dexterā
dei p̄ris oipotētis. Et in simbolo patrū. Ascē-
dit in celū sedet ad dexterā p̄ris. Et ad ephesi.
i. ca. scribit. Constituens illū ad dexterā in ce-
lestibus. Et ad Colocenses. iij. ca. Xpus est in
dextera dei sedens. Et ad Hebreos. i. ca. Se-
det ad dexterā maiestatis in excelsis. Et. x. ca.
Sedet in dexterā dei p̄ris. Et ad Romanos.
viii. ca. Xps iesus est ad dexterā dei qui etiaz
inpellat p nobis. Et ad Marc. xiiij. Luce. xxiij.
Matth. xxvi. Erit filius hominis sedens a de-
xtris virtutis dei. Hoc predixit David ps. cix.
Dixit dñs dño meo sede a dextris meis. Et at
hec verba de xpo dicant patet ex eo q Paulus
ad hebreos. i. ca. ait. Ad quē aut angeloz
dixit aliqui deus. sede a dextris meis. Et xpus
Matth. xxij. dixit. Quō dauid vocat eū in spi-
ritu dñm dicēs. Dixit dñs dño meo sede a de-
xtris meis. Et si iudei negarent testimonium
pauli et xpi asserentes. verba ista de alio nō de

44
ipso xpo affirmari debere. statim incredulita-
tem eoz conuincimus p doctores ipsoz. Nā
Rabbi Jonathā apud hebreos probatissim⁹
in sua translatione chaldaica ait. Dixit domi-
nus verbo suo. Et Rabbi Joden super illud
psalmi. xvij. Dediti mihi protectionē salutis
tue et dextera tua suscepit me. Inquit. In fu-
turū deus sc̄tus et benedictus cōuertere faci-
et regem messia ad dexterā suam. Sicut scri-
ptū ē. Dixit dñs dño meo sede a dextris meis
Istud insup tenet Rabbi moyses addarsan.
Pro solutione igit obiectoz notāde sūt tres
veritates. Prima veritas q h nomen dextera
in scripturis inuenit de deo dictū. Dñ Exodi
xv. ca. Dextera tua dñe magnificata est in vir-
tute dextera tua percussit inimicū. Et ps. xv. De-
lectatōes in dextera tua vsqz in finē. Et ps. xx.
Dextera tua inueniat oēs q te oderūt. Et ps. xlviij
Iusticia plena est dextera. Et ps. cxvij. Dexte-
ra dñi fecit virtutē dextera dñi exaltauit me.
Et ps. cxxxvij. Saluū me fecit dextera tua. Et
Isaie. xlviij. ca. Dextera mea mensa est celos.
Et Abacuc. ij. ca. Circūdabit te calix dextere
dñi. Secōda veritas. Qz cū dicimus xpm ad de-
xterā p̄ris sedere nō intelligimus p dexterā
aliquid corporale. Sed locutio est metaphorica
quales et alie cū dicimus oculos dñi. brachiū
dñi et filia. p q designant spūales pprietates
siue opatōes diuine. Hinc Damascen⁹ in. iij.
suaz sniaz ait. Non localē dexterā p̄ris dici-
mus. qualiter enī qui incircūscriptibilis est lo-
calē adipiscet dexterā. Tertia veritas q noie
dextere intelliguntur tria. s. gloria diuinitatis
beatitudo et iudiciaria ptās. Ex q fm Aug. li.
de simbolo et Damascenū. Sedere ad dexterā
patris nil aliud est nisi cū p̄re h̄c gloriam di-
uinitatis et beatitudinē et iudiciariā ptātem et
hoc incōmutabiliter et regaliter. Dñ Dama-
scenus inquit. Dextera patris dicimus glori-
am et honorē diuinitatis in qua dei filius exti-
tit ante secula vt deus et p̄ri consubstantialis
Scdm No Tho. iij. parte. q. lvij. Hec preposi-
tio ad vel in cū dicimus ad dexterā vel in de-
xtris. solā distinctionē psonalē importat et ori-
ginis ordinē. nō at gradū nature vel dignita-
tis. q nullus est in diuinis psonis. qz fm Atha-
nasiū. tres psōe coeterne sibi sūt et coeqles. Et
sic soluimus primū obiectū ostendentes q nō
dī dextera corporaliter de deo. Ad scdm No
rñdet Aug⁹ in li. de simbolo. In illa beatitu-
dine oia dextera sunt. qz nulla est ibi miseria.

Verūm ut inq̄ Tho. vbi. s. nullo mō pōt b̄
ei q̄ p̄r sedeat ad dexterāz filij vel spūs sc̄tī qz
filius z spūs sc̄tus trabūt originē a p̄re z non
ecōuerso. S; spūs sc̄tus pp̄rie pōt dici sedere
ad dexterā p̄ris vel filij s; sensū predictū. De
rūtū s̄m quandā appropriationē attribuīt fi
lio equalitas. Dñ Aug⁹ ait. In p̄re est vnitas
in filio equalitas. in spū sc̄tō vnitatis equali
tatisq; cōnexio. Cōfirmat hanc sniam Alexā
der i. iij. sūme vbi ait. Sedere ad dexterā p̄ris
importat distinctionē p̄sonaz z equalitatē p̄
sone ad p̄sonā in gloria z honore. sed sic se hz
spūs sc̄tus ad p̄rem ergo ei cōuenit sedere ad
dexterā p̄ris. Sed d̄ equalitate dupliciter loq
possumus. s. pp̄rie v̄l p̄ appropriationē. s̄m q̄
pp̄rie sumit nō dicit aliud equalitas in diui
nis nisi diuinā essentiā vel virtutē q̄ nō ē ma
ior in p̄sonis in vna q̄z in alia sed vna eadem
in qua coequant p̄sone. hoc mō est vna equali
tas in diuinis p̄sonis sicut vnā essentiā. Alio
mō sumit equalitas in diuinis s̄m appropria
tionē z sic appropriat filio. Ad sc̄dōm obiectū
dicimus q̄ visio stephani fuit codez mō q̄ x̄ps
auxiliū sibi prestare iā erat paratus. Dñ Bre
go. in omelia inq̄. Sedere iudicantis est. stare
v̄o pugnantis vel adiuuantis. Stephanus ḡ
in labore certaminis positus stantē vidit quē
adiutorē habuit. Sed hunc post ascensionem
M̄dare sedere describit. qz post assūptiois sue
gl̄iā iudex in fine videbit. ¶ Secūdū dubiūz
erat vtrū sedere ad dexterā p̄ris cōueniat x̄po
s̄m q̄ hō. Et ad hoc dicūt sc̄tus Tho. z Alexā
der q̄ cū noie dextre intelligant. tria suprad
cta. s. gl̄ia diuinitatis b̄tudo z iudiciaria p̄tās
hec prepositio ad quendā ad dexterā accessūz
significat. in quo designat p̄uenientia cū q̄dā
distinctōne. qd̄ pōt esse triplicī. Primo vt sit
cōuenientia in nā z distinctio in p̄sona. Et sic
x̄ps s; q̄ filius dei sedet ad dexterā p̄ris qz hz
eandē nām cū p̄re. Dñ gl̄ia diuinitatis b̄tudo
z iudiciaria p̄tās cōueniūt essentialit̄ filio
sic z p̄ri z h̄ ē eē in eq̄litate p̄ris. Secdo pōt in
telligi s̄m gr̄az vnionis q̄ ip̄ortat ecōuerso di
stinctionē nature z vnitatē suppositi sine p̄so
ne. Et s; h̄ x̄ps s; q̄ hō est filius dei. z p̄ conse
quens sedet ad dexterā p̄ris s̄m equalitatē ho
noris inq̄tū eodē honore veneramur ipsū fi
liū dei cū eadē natura assūpta. hūanitas qd̄z
x̄pi s̄m p̄ditionē sue nature nō hz gl̄oriam v̄l
honore diuinitatis quā tñ hz rōne p̄sone cui
vnitur. Dñ Damascenus ait. In gloria diui

nitatis dei filius existens ante secula
z p̄ri cōsubstāntialis sedet cū gl̄o
ne eius. Adorat enī vna ypostasis vnitate
tione eius cū carne eius ab oi creatura
pōt intelligi s̄m q̄ hō s̄m cōditionē
hoc s̄m gr̄am habitualē q̄ abundantia
x̄po p̄re oibus alijs creaturis. i. i. d. v. l. b. s.
tura hūana in x̄po beatio. i. i. d. v. l. b. s.
creaturas h̄is regulā. i. i. d. v. l. b. s.
esse in equalitate. i. i. d. v. l. b. s.
humanā x̄pi i. i. d. v. l. b. s.
hilom in⁹ sic s̄m. i. i. d. v. l. b. s.
sedet ad dexterā patris
i. s̄m Augustini. in bonis paternis potiorib⁹
p̄ ceteris creaturis. qz oēs alias creaturas precel
lit i beatitudine z iudiciaria p̄tate vt p̄dictū ē
¶ Tertiu dubiū erat vtrū alijs a x̄po p̄ueniat
sedere ad dexterā p̄ris. Mā Aug⁹ dicit in li. d̄
simbolo. Sedere ad dexterā est habitare i ei⁹
b̄titudine. Sed oēs electi sūt b̄ri. ergo oēs se
dent ad dexterā. Ad cōfirmari potest p̄ illud
Matth. xxv. Statuet oues quidem a dextris.
Cōtrariū tñ videt̄ eē ex eo q̄ A plus ad hebre
os. i. ca. ait. Qui aliquā angeloz dixit. sede a dex
tris meis: quasi dicat nulli. Inidēt ergo sc̄us
Tho. qz x̄ps sedet ad dexterā p̄ris inq̄tū s̄m
diuinā naturā est in equalitate patris. Sc̄dōm
humanā v̄o est in excellenti possessione bono
rū diuinoz p̄re ceteris creaturis. qd̄ nulli hōi
vel angelo cōuenit. Sedere ergo in dextera n̄
significat simpliciter esse in b̄titudine. sed ha
bere beatitudinē cum quadā dominatua po
testate z quasi pp̄riā naturalē. qd̄ soli x̄po cō
uenit. Potest tñ dici q̄ ois beatus z si non se
deat sit tñ ad dexterā dei cōstitutus. Cōside
remus itaq; ex his que dicta sunt q̄ta est glo
ria filij virginis beate. quē adorant angeli. cui
oēs obediunt creature. in cuius noie flectitur
oē genu. V̄be stultis gentibus ipsū despicien
tibus. V̄be duris iudeis in eū nō credentib⁹
V̄be malis xp̄ianis illū nō sequentibus. V̄dic
est ille iesus qui p̄ nobis carnē assumens de⁹
z hō trigintatribus annis cū hoibus habita
uit. V̄dic est ille qui affixus pependit in ligno
in medio latronū spinis coronat⁹. hic qui ter
tia die surrexit a mortuis. V̄dic qui regnabit i
eternum cuius regni non erit finis s̄m angeli
sententiam Luce. i. ca. V̄dic est deniq; de quo
dum ascenderet ad celos angeli dixerunt tan
ta preconia. Nam postq̄z nube tectus videri
desijt discipuli intuebantur in celum suspen
sis vultibus z erectis luminibus. Et ecce duo

quibus in specie viroz apparentes surta
 in vestibulis albis in
 tatis et leticie qui et dixerunt ut ha
 ca. Viri galilei cur statis aspiciē
 quasi admirantes et stupidi de hoc q
 et quasi tristes et desolati de hoc q
 presentia corporale pdidistis.
 a vobis in celum
 a patre sibi imposi
 tum consummatione contristemini. qz sic ve
 t quemadmodum vidistis eum euntem in celum
 O felix regnum quod non deficiet. Rex inclyte
 qui et seruos tecum regnare pro
 gens
 sancta amicorum tuorum qui vocentur dulcissima
 erunt audituri. Venite benedicti patris mei
 possidete paratum vobis regnum a constitutione
 mundi. Tu igitur rex glorie xpi. Tu patris sem
 piternus es filius. Tu ad dexteram dei sedes in
 gloria patris. Index crederis esse venturus. Te
 ergo quesumus tuis famulis subueni quos pre
 cioso sanguine redemisti.
 Ascensio xpi congrue celebrata est respe
 ctu temporis persone et termini. Capitulum ij.
 Secundum mysterium contemplandum de ascen
 sione xpi de congruitas. Congruentissimeqz
 conuenientissimeqz facta fuit ascensio illa. Et
 hoc triplici respectu.
 Primo respectu temporis.
 Secundo respectu persone.
 Tertio respectu termini.
 Primo fuit congrue ascensio xpi celebrata
 respectu temporis. Quia die quadragesimo. post quatuor
 vite auctor a mortuis surrexit ascendit ad ce
 los. potuisset quidem antea ascendisse. Sed sic
 differre voluit ut veritatem resurrectionis pro
 baret. difficilium enim erat probare veritatem resur
 rectionis quam passionis. quia a prima die usque ad
 tertiam vere probari poterat mors. Sed ad ve
 ram resurrectionem probandam plures dies requi
 rebant. Et hoc est quod dicitur Actuum. i. ca. Prebuit
 seipsum viuum post passionem suam in multis argu
 mentis per dies quadraginta apparens et loquens
 de regno dei. Adhuc Leo papa in sermone de
 ascensione inquit. Quadragesimarius hodie die
 completus est numerus sacratissima ordina
 tione dispositus. et ad utilitatem nostre cruditionis
 impensus ut dum a domino in hoc spacio mora pre
 sentie corporalis extendit. fides resurrectionis
 documentis necessarijs muniretur. Et iterum
 in eodem sermone ait. Non hi dies qui inter
 resurrectionem domini ascensionemqz fluxerunt ocio

so transire discursu. sed magna in eis confirmata
 sunt sacramenta. magna sunt reuelata my
 steria. In his metus dire mortis aufertur et non
 solum anime sed etiam carnis immortalitas decla
 ratur. In his per insufflationem domini infunditur apo
 stolis spiritus sanctus. et beato petro supra ceteros
 post regni clauis ouilis domini cura mandatur
 In his duobus discipulis tertius in via dominus
 fungitur comes et ad omnem nostre ambiguitatis
 caliginem detergendam paucorum vel trepidantium
 tarditas increpat. flammam fidei illuminata cor
 da concipit. et que erant tepida reserante domino
 scripturas efficiunt ardentia. hec ille. Secundo
 fuit congrue ascensio christi peracta respectu per
 sone. vbi a doctoribus queritur. An fuit conue
 niens christum ascendere. Et posset quis arguen
 do dicere quod non. Primo quia in libro dicit in. ij.
 de celo et mundo. Illa que optimo modo se habent
 possident suum bonum sine motu. Sed christus opti
 mo modo se habuit et secundum divinam naturam quia est su
 mum bonum et secundum humanam quia erat optime glori
 ficatus. ergo non conueniebat illi aliquis motus.
 Sed ascensio est quidam motus quare videtur quod
 non debebat ascendere. Secundo ostenditur quod moue
 tur mouetur propter aliquid melius. sed christus non
 fuit melius esse in celo quam in terra nec quantum ad
 animam nec quantum ad corpus. quia vbiqz eque bea
 tus. ergo non debebat ascendere. Tertio si per
 resurrectionem suam fuisset cum hominibus con
 uersatus vel gloriosus regnasset in terra multo
 plures eum sequerentur quam modo. ergo debuit no
 biscum manere et non ascendere in celum. Pro de
 claratione veritatis et horum solutione. Respondet
 sanctus Thomas. iij. parte. q. lviij. Quod locus debet esse pro
 portionatus locato. Christus autem per resurrectionem
 vitam immortalis et incorruptibilis inchoauit
 locus in quo habitamus est locus genera
 tionis et corruptionis. sed locus celestis est lo
 cus incorruptionis. Non congruent christus ad locum
 illum se transfudit. Ad primum ergo dicit Thomas. Quod deus
 est qui possidet suum bonum sine motu quia omnino
 immutabilis est. Quelibet autem creatura est aliquo
 modo mutabilis secundum Augustinum. viij. super genesim
 ad litteram. Et quia natura assumpta a filio dei reman
 sit creata. non est inconueniens si ei aliquis motus
 attribuat. Ad secundum respondet sanctus Thomas. Quod christus
 ascendenti nihil accreuit quantum ad ea que sunt de
 essentia glorie. siue secundum corpus siue secundum animam. Non
 accreuit aliquid quantum ad loci decentiam quod est
 de bene esse glorie. non quod corpori eius aliquid
 aut perfectionis aut conseruationis acquireref

ex corpe celesti. sed solūmō p quādā decentiā
hoc at aliquo mō ptinebat ad eius gl'iam. Et
de hac decentia gaudiū qdā habuit. nō qdē
q tunc de nouo gaudere inciperet qn in celuz
ascendit. sed qz nouo mō gauisus est sicut de
re impleta. Ad tertiu argumentū dr q licet p
sentia corporalis eius fuisset subtracta nō tñ
diuinitatis. Adest insup semp nobiscū in sa
cramento altaris licet nō videat oculis corpa
libus. Ob qd Matt. ultimo. dū ascendēdo
discipulos reliquebat dixit. Ecce ego vobiscū
sū oibus diebus vsqz ad consumationē seculi
fuit cū apl'is assistendo eis in operibus mira
culosis. qz vt dicit Marc. ultimo ca. Predi
cauerūt vbiqz dño cooperante z sermōe p'fir
mante sequentib' signis. Assistit nobiscū exi
stendo vt dictū est in sacro eucharistie vbi est
xps totus. Assistit et ecclie semp ipsā dirigē
do p occultos instructus spūs scī vt sic non
deficiat fides petri. Propterea Augustin' in
sermōe de ascensione ita pulchre loquit. O ia
charissimi que dñs iesus xps in h mūdo sub
fragilitate nra miracula edidit nobis p'ficiūt
Qui dū humanā cōditionē sideribus impoz
tauit. credentibus celū patere posse monstra
uit. Et dū victorē mortis in celestia eleuauit.
victorē eiusdē mortis q sequeremur ostendit
Ascensio ergo dñi catholice fidei cōfirmatio
fuit vt securi imposterū crederemus miraculi
ipsius donū. cui' in pñti pcepissemus. effectū.
z fidelis qsqz cū iā tāta pcepit p ea q agnoscit
prestita discat spare pmissa. ac dei sui p'rita
pñtiqz bonitate qsi futuroz teneat cautionez
hec Aug'. Tertio ascensio xpi fuit congrue
celebrata respectu termini. qz ascendit sup oēm
creaturā tā spūalē qz et corporalē. Ex q Apl's
ad ephesios. iij. ca. ait. Qui descendit ipse est
z q ascendit sup oēs celos vt impleret oia fm
Micholau de lira sup hoc passu n est intelligē
dū q ascenderit totaliter sup celū empirreuz
vbi nullus est locus nec creatura aliq. Sed q
ascenderit ad ptem digniorē celi empirrei. qd
est locus btōz z celū supremū. locus at ille de
bet et substantijs spūalibus fm quandā con
gruentiā qz ille substātie sūt suprēme in ordi
ne substātiar. Et tñ xps ascendit sup oēs sub
stantias spūales z supra oēs ordines angeloz
nec est incōueniens corpus xpi p'poni substā
tjis spūalibus. cū spūs simplici nobilior sit oī
corpe Quia vt inqt scūs Tho. Licet corpus
istud p'siderando p'ditionē nature corporee sit

infra substantias spūales. Cōsiderando tñ di
gnitatē vnionis qua est psonalit' deo p'unctū
excellit nobilitatē z p'ceminentiā oīm substā
tiarum spūalium z oīm angelorum.

Qualiter xps ascendit cum potestate z ma
gnificentiā videntibus patenter discipulis.

Capitulum. iij.

Tertiu mysteriū cōtemplandū de ascensi
one xpi dr qualitatis. In quo p'scrutari
debemus qualiter xpus ascendit. Ad qd dici
mus qz ascendit tripliciter.

Primo potenter.

Secundo magnifice.

Tertio patenter.

Primo ascendit potenter vbi tres difficulta
tes oriunt'. Primo vtrū ascendere pueniat xpo
fm diuinā nām. Ad hoc ita rīdet scūs Tho.
vbi s. q li fm duo pōt notare. s. p'ditionē ascē
dentis z cām ascensionis. Primo mō nō pōt
puenire xpo fm p'ditionē diuine nature. tū qz
nihil est diuinitate altius q possit ascendere. tū
qz ascensio est motus localis q diuine nature
nō cōpetit q est immobilis z inlocalis. Sed per
hūc modū cōpetit xpo fm humanā nām q cō
tinet loco z motui subiacer. Itaqz xps ascendit
in celū fm q hō nō fm q de'. Si No li scdm
dicat cām ascensionis cum xps ex virtute di
uina in celū ascenderit. dicim' q ascendit fm
q de'. Scda facultas vtrū ascendit p'pria vir
tute. Ad illud Tho. dic. qz cū in xpo sit duplex
natura diuina. s. z humana fm vtrāqz accipi
pōt p'pria virtus. Xpus ergo ascendit p'pria
virtute diuina. de virtute No humana distin
guit Tho. q hoc pōt dupliciter accipi. Vna q
dem est virtus nalis que p'cedit ex principijs
nature z hac xps nō ascendit. Alia at virtus
est glorie fm quā xps in celū ascendit. Cuius
quidē virtutis rōnez qdā accipiūt ex nā qntē
essentie q est lux vt dicūt quā ponūt cē de cō
positione corpis humani z p cā elemēta p'ria
cōciliari in vnū. Ita q in statu huius morta
litate nā elemētariis in corpib' hūanis dñat.
Et iō fm nām elemēti p'predominātis corp'
hūanū nali virtute deorsū fertur. In statu at
glorie p'predominabit nā celestis h'z cuius incli
nationē z virtutē corpus xpi z alia scōz cor
pora ferunt in celū. Alij No assignant rōnem
p'predicte virtutis ex parte aie gloriificate ex er
ius redundantia gloriificabit corpus. vt dicit
Aug' ad diofcorum. z. xxiij. li. de ciui. dei. Erit
enim tanta obedientia corpis gloriosi ad aiaz

beatam: vt vbi volet spiritus ibi erit p̄tinus
corpus: licet ergo ascendere sursum sit p̄tra na-
turā humani corporis sc̄dm statū presentis vi-
te tñ nō erit p̄ naturā corporis gloriosi cui⁹ to-
ta natura erit oio subiecta spiritui. Tertia dif-
ficultas est An corpus xp̄i ⁊ q̄dcūq; gloriosū
possit localiter moueri in instāti. cū in tali mo-
tu operet̄ uirtus diuina. Ad h̄ r̄ndet Alexāder
⁊ Tho. q̄ licet uirtus diuina sit infinita q̄tū
est ex parte operantis. tamen effectus illi⁹ vir-
tutis recipitur in rebus s̄m capacitatem earū
⁊ dispositionē. Corpus aut̄ non est capax ut in
instāti localiter moueat̄ quia oportet q̄ cōmi-
sccat̄ se spatio s̄m cui⁹ diuisionē diuidit tēpus
vt d̄r. vj. phisicorū Verūtñ licet corpus xp̄i nō
fuerit motū in instāti de terra ad celū nihilo-
minus motus ille fuit satis uelox atq; festin⁹
dū eadē die de terra euolauit ad ep̄irreū. q̄d est
supra oēs celos. Refert enī Rabi moyses ma-
rimus phus. q̄ glibet circulus cuiuslibet plane-
te habet tātū spatiū q̄tū posset aliqs ire d̄ via
plana in quingentis annis. Et distantia inter
celū ⁊ celum. i. inter circulū ⁊ circulū est simili-
t̄ vt dicit via quingentorū annorū. ⁊ ideo cum
sint septē celi erit s̄m ipsū a cētro terre usq; ad
cōcauū celi saturni q̄d est septimum celum via
multorū miliū annoꝝ. i. tātū spatiū q̄tū de uia
plana aliquis iret in multis milib⁹ annis si tā-
tum uiueret: ita tñ q̄ iter vnus cuiuslibet diei
sint quadraginta miliaria. Q̄d si uerum est no-
uit deus. Clarū tñ cē p̄t q̄ satis longa distan-
tia ē a terra usq; ad celū emp̄irreū quia corpo-
ra celestia sol ⁊ luna cū excedant in quātitate
oīa elemēta tñ ita pua uident̄ ¶ Secūdo ascen-
dit xp̄s magnifice cū tripudio ⁊ leticia angelo-
rū. Si enī beatissimi spūs illi alios sanctos ad
celū cuntes cuz exultatione recipiunt. q̄to ma-
gis regi regū sese oēs obsequiosos reuerentis-
simos ac iocūdissimos exhibuerūt. Ex illis uti-
q; fuerūt duo illi de quibus diximus in primo
misterio: q̄ astiterunt iuxta discipulos in vesti-
bus albis. Sed hoc loco interponēdam duco
Gregorij sententiā qui in omelia iquit. Que-
rendū est q̄dnā sit q̄ nato dño angeli apparue-
runt ⁊ tñ nō leguntur in vestibus albis appa-
ruisse. Ascendente aut̄ missi angeli in albis ve-
stibus legunt̄ aparuisse: In albis vestibus gau-
diū ⁊ solennitas mētis attendit̄. quia magna
tunc solennitas angelis facta est cū celū deus
hō penetravit. Quia nascente dño videbatur
diuinitas humiliata: ascendēte uero ē humani

40
tas exaltata. Albe etenī vestes exaltationi ma-
gis congruūt q̄ humiliatiōni. In ascensione
ergo eius angeli i albis vestibus uideri debue-
rūt. q̄a q̄ in humanitate sua apparuit deus hu-
milis in ascēsiōne sua ostensus est deus subli-
mis. hec ille. Ad triūphum iam xp̄i redeamus
⁊ cogitemus q̄ stupendum q̄q; mirabile fuit
spectaculum illud: qñ cū glorificata carne sua
regna celestia penetravit: Superauerat hostes
terrucrat demones: ⁊ p̄dam innumerabilium
sanctorū eduxerat de inferno: p̄strauerat mor-
tē quā sua morte destruxit: ⁊ ad patris dextrā
sessurus p̄ficiscēbat. Nō talis nec tantus fuit
illoꝝ triūphus quorū historia romana memi-
nit quia iam perijt memoria eorū cū sonitu: s̄
ihs xp̄s in eternū permanet. Rem grandē ple-
riq; putant dū legunt uel audiūt: q̄ C̄sar post
tot uictorias ⁊ finem belloꝝ ciuiliū mortemq;
Pompei: dū redijt ad urbē s̄m Suctonium
vno mense sed interiectis dieb⁹ quinquies triū-
phauit. P̄mo de Gallia ⁊ britānia. Secun-
do de egypto. Tertio d̄ farnate ⁊ ponto. Quar-
to d̄ iuba ⁊ africa. Quinto ⁊ ultimo d̄ hispania
Alii nō sine maxima uoluptate cōmemorant
que d̄ q̄ pluribus ad eorū laudē cōscripta sunt
que ob reipublice libertatem: hostes rebellesq;
Romanoꝝ domuerūt. Scribit nanq; Plini-
us in libro de uiris illustribus. ⁊ Eutropius
li. iij. q̄ Arilius metellus dictus macedonicus
a deuicta macedonia philippū macedonic re-
gē circa tempora quibus carthago euerfa est
duxit ad urbē: ⁊ triumphās ante currum vin-
ctū trahi fecit. Metellus filius eius dict⁹ cre-
ticus secundū Drosiū ⁊ Eutropiū quia Eretā
romano populo subiugauit: reuersus romā tri-
umphauit. P̄pirius qui lucius p̄pirius cur-
sor s̄m Titulium quia samnitū duriciā p̄-
liis fregit ⁊ adeo clare cuncta gessit q̄ Eutro-
pius ⁊ Drosius dicant q̄ romani hūc Alexan-
dro magno ducē parē cē putabant si asia do-
mita in Europā arma tēptasset. Romā rediēs
post debellatos hostes triūphauit. P̄pirius
filius eius consul adhuc p̄ samnites qui Ag-
loniā ciuitatē eorū cepit expugnauitq; aliā ci-
uitatē illoꝝ fortissimā s̄ Titulium: post romā
rediēs triūphauit. Octavianū ut refert Dro-
sius ⁊ Eutropius victor rediens ab oriente cū
triplici triūpho urbē ingressus tunc primū q̄
republicā auxerat: Augustus salutat⁹ est pro-
bus impator s̄m Rufinum in annalibus ro-
manoꝝ qui uicit Alamanos: germanos: go-

ethos et sarmathas. ob quod electus fuit imperator postquam superavit bello Procolum et Bonosum quos ipse duces miserat ad praesidium galliarum. at illi imperatores se dixerant pacata provincia et occisis illis in praesidio romae rediens quinque diebus gloriose triumphavit. Nam inter alia spectacula quod nunquam prius factum fuerat totum circum in speciem silvae fecit consistere arboribus ac per diversos aditus strutiones mille. cervos mille. Apros mille. Leones centum. centumque libicos imisit leopardos. et quotquot alias vivas feras habere potuit et omnia concessit diripienda populo. Scipio africanus ut ponit Titus Livius post victum Hannibalem domitiam et Carthaginem: ubi romam attigit triumpho omnium clarissimo capitolium honestavit quem sequebantur captivi omnes romani qui ad quattuor milia erant de manibus hostium liberati. Scipio frater eius post multa per eius feliciter gesta domitia Asia quare ut scribit Plinius libro de viris illustribus asiaticus dictus est triumphavit. Cuius triumphus oculorum spectaculo maior quam africanus fuit. Nam portavit consul triumphans ducenta viginti quattuor signa militaria hostium simulacra: capitorum hostium: oppidorum et urbium centum triginta quattuor. Auroras coronas ducentas triginta quattuor. Vasa aurea et argentea numero infinita. principes urbium et duces trecentos vigintifex cum quibus et adolescentem filium Antiochi protulit ante se: fuerunt et alii quibus triumphus gloria concessa fuit quos omittimus ne tedio auditores afficiamus. Illud tamen sciendum quod triumphus erat honor maximus qui dari poterat a romanis. nam erat triplex notabilis leticia triumphantis. Erat prima quod cum ad urbem triumphalis civis rediret ei cum effusa leticia occurrebat populus uniuersus. Erat secunda leticia quod triumphantis currus praecedebant manibus post terga ligatis captivi omnes. Tertia leticia erat maxima: quando triumphans lauro coronatus indutus aurea veste ascendebat currus aureum triumphalem tractum a quattuor albis equis. Sicque dux pompaticus praecedente senatu in capitolio: albos thaurus sacrificabat ioui. multaque alia fiebant ad gloriam ducis triumphantis. Attamen omnia illa vana fuerunt frivola et transitoria ludisque puerorum comparanda. Ergo mentis nostrae oculos ad regem regum beatorum ducem inuictissimum Iesum christum ascendente ad celos. et consideremus cum quali militia celum ingreditur et quot innumeri

angeli ei praecedunt obviam. quantaque sit in celis commotio. O festum transcendens omnem exaltationem sublimem et gloriam quorumcumque imperatorum et regum qui fuerunt ab initio mundi et qui erunt usque in finem. Ducebat christus secum omnes animas sanctas quas eduxerat de inferno. quia nulla ante ipsum ad empirium pervenerat. ducebat et sanctos resuscitados qui in corpore et anima ipsum feliciter sequebantur. Ducebat insuper et aias eorum iustorum et parvulorum fidelium qui in his quadraginta diebus a propriis corporibus per mortem discesserant. de quibus omnibus aliqui tenent quod a resurrectione christi usque ad ascensionem eius fuerunt in paradiso terrestri. Alii vero aliter opinantur. scilicet quod christum associabant invisibiliter in hoc mundo cum hymnis et laudibus. Et utrumque est possibile licet non sit auctoritate firmatum. Ibi non erat opus currum quem equi traherent. Ibi non corpus quadruplici dote claritatis agilitatis impassibilitatis et subtilitatis praesemmetipsum mirabiliter ferebat in celum. Et quod dicitur quod nubes suscepit eum ab oculis eorum. intelligendum est secundum omnes doctores. quod nubes illa non praebuit adminiculum christo ascendenti per modum vehiculi. sed apparuit in signum divinitatis. sed quod gloria domini apparebat super tabernaculum in nube. puto autem nubem illam fuisse lucidam aspectu decorata: angelico ministerio formatam: et ad christum reverentissime productam. Nam et nubes illa de qua dicitur numeri. ix. ca. quod operuit tabernaculum et secundum quod movebat vel stabat ita faciebant filii israel. movebat angelico praesidio. ut inquit Nicholaus de lira. Nubes insuper in qua spiritus sanctus apparuit in transfiguratione christi lucida fuit. ut scribit matthaei. xvij. ca. Tertio christus ascendit patet. quia voluit a discipulis videri in manifesto. Ibi advertendum quod ipsa die ascensionis bis apparuit discipulis. Primo apparuit undecim apostolis recubentibus in cenaculo: omnes enim tam apostoli quam alii discipuli necnon et mulieres habitabant in illa parte hierusalem quae dicebatur mello. scilicet in monte syon. ubi david construxerat sibi palatium et erat ibi cenaculum grade stratum in quo dominus praecipit sibi parari pascha. Et in illo cenaculo tunc christiani apostoli habitabant. Ceteri autem discipuli et mulieres habitabant circumquaque per diversa hospitia. Cum ergo in isto cenaculo comederet dominus eis apparuit et exprobrauit incredulitatem illorum et duritiam cordis: et officium praedicandi commisit et formam baptismi instituit atque gratiam miraculorum contulit: ut per Marcum et matthaeum ultimo ca. Deinde fuit cum eis familiarissime pransus. ut dicitur Actuum. j. ca. ut per effectum

comestiois fm Brego. veritas patefceret carnis. Et in his omnib⁹ credendū ē matrē suam sanctissimā affuisse. Mā vt habet Actū. j. ca. Postq̄ xps ascēdit reuerfi sunt discipuli in domum vbi manebāt cū mulierib⁹ ⁊ m̄re iesu et fratrib⁹ ei⁹. Ista aut regressio denotat q̄ inde exierāt. Refectioe aut cōpleta p̄cepit eis vt in montē oliueti versus bethaniā irent. Aliq̄ dicunt q̄ xps iuit cū eis: ex eo q̄ lucas ait. Eduxit illos foras in bethaniā. Aliq̄ vero tenēt q̄ postq̄ dixit vt irēt ad montē oliueti disparuit ab eis: ⁊ itez in mōte apparuit. Erat aut mōs ille fm Nicholau de lira cū hierlm in via cūdi Xsus bethaniā. Ibi aliq̄diu stetit xps cū bñdicta m̄re ⁊ discipulis suis sicut amici valfaciētes solent figere gradū. Ibi discipulos docuit q̄ nō erat eoz nosse tēpora vel momenta q̄ pater posuit in sua ptāte: cū peterēt. Si in illo tpe restituendū eēt regnū isrl. Ibi p̄cepit eis ne discederēt a hierlm quousq̄ reciperēt spm̄ sanctū: Ibi tandē post multa blanda ⁊ cōsolatoria verba bñdixit eis. Iste quidē contēplari possumus q̄ dū dixisset O mater mea bñdicta O genitrix suauissima O dilecti mei discipuli Ecce completa sunt om̄ia. Tēpus ē vt reuertar ad eū qui me misit. Igit̄ suscipite bñdictionez meā q̄ om̄es cadētes in terrā adorauerūt eū ⁊ bñdictione accepta genua tenebāt in terram defixa: aspiciebātq̄ faciem in quā angeli desiderant p̄spicere. At iesus ad orientē respiciēs forte ingeminādo bñdicta sis mater mea benedicti vos discipuli mei: eleuatis manibus paulatī paulatim ferebat in celū. O noua p̄digia: O miracula inaudita. Ille q̄ de virgine natus mortē tulit abiectissime crucis non solum surrexit a mortuis ⁊ suā resurrectionē signis euidentissimis cōprobauit. S; post hec om̄ia palā ⁊ hora nona vt credit̄ visibiliter a mōte oliueti ad celos progredit̄. Currite gentes vndiq̄ ⁊ adorete illū q̄ ē rex regū ⁊ dñs dñantiū Postq̄ vero videri ampl⁹ nō potuit regressi sunt apli ⁊ ceteri in hierlm laudātes ⁊ bñdicētes deum in gaudio ⁊ leticia. Amen.

¶ Sermo vigesimus de spū sc̄to q̄ missus est apostolis in signo visibili igneaz linguarum.

Spiritus sc̄tus que

mittet pater i noie meo ille vos docebit om̄ia. Verba sunt redemptoris nr̄i originalit̄ iohānis. xiiij. ca. ⁊ in euāgelio p̄sentis solēnitatis. Amplissimū

donū hodierna die collatū fuit humano generi cū spūs sc̄tus visibilit̄ missus ē in aplos fundatores militātis ecclie. Per illos eni in xpm credidit mūdus. Per ipos deleta fuit penitus ⁊ extincta pernicies idolatrie: q̄ oēs q̄si populos inuoluebat: p̄ ipsos deniq̄ via regni celoꝝ mortalib⁹ facta fuit nota. Tanta quippe virtute ex alto p̄diti spū sc̄to cooperāte fuere vt sic psalmista refert. In omnē terraz exiuit sonus eoz: cū fructu ⁊ vtilitate om̄iū gentiū. atq̄ in fines orbis terre verba eozum. Propterea vt tāti miraculi memores eē possum⁹: in p̄nti sermone de spū sc̄to in aplos misso erim⁹ verba facturū: de q̄ tria pponim⁹ mysteria p̄tēplāda. Primum dicitur cognitionis.

Scdm̄ missionis. Tertium operationis.

¶ Vi nature spūs sc̄tus n̄ ē cognoscibilis: s; tm̄ p̄ reuelationē: ⁊ q̄liter spūs sc̄tus ē de⁹ p̄cedens a p̄re ⁊ filio ipis cocqlis. Capitulu⁹. j. Ikinū mysteriū cōtēplandū de spū sancto dicit̄ cognitionis In q̄ notāde sunt tres theologoz veritates. Prima q̄ null⁹ viator pōt cognoscere p̄pria vi nature tertiā p̄sonam in diuinis quā dicim⁹ spm̄ sc̄tm̄. Dū bñdixit in li. de trini. ait. Nō putet hō sua intelligentia sacramentū generatiōis ⁊ p̄cessiōis se posse p̄seq. Et Dionysius in li. de diuinis. no. Nō est audendū dicere aliquid nec cogitare de sup̄substantiali occulta diuinitate p̄ter ea q̄ diuinitus nobis ex sacris cloquijs sunt expressa. Et de h̄ paul⁹ prime ad Corinthios ca. ij. dixit. Loquimur dei sapientiā quā nemo principū huius seculi nouit. s. p̄hoꝝ scdm̄ glo. Scda veritas q̄ nobis reuelatū est in diuinis esse tertiā p̄sonā p̄cedentē p̄ modū amoris que dicit̄ spiritus sanct⁹. Mā in veteri ac in nouo testamento fit mentio de spū dei. Dū Genes. j. ca. dicitur. Spirit⁹ dñi ferebat sup̄ aq̄s. Et. vj. ca. Nō p̄manebit spirit⁹ me⁹ in homine. Et. xli. Nunquid inuenire poterim⁹ talē virū q̄ spiritu dei plen⁹ sit? Et Iudicū. iij. ca. Fuit i eo sp̄ritus dñi ⁊ iudicauit isrl. Et. xi. ca. Fact⁹ ē sup̄ Zepte spūs dñi. Et primi Regū. x. ca. Insiluit super saulem spiritus domini ⁊ prophetauit. Et ps. xxxij. Verbo domini celi firmati sunt: ⁊ spiritu oris eius om̄is virtus eozum. Et ps. l. Spiritum sanctū tuum ne auferas a me. Et ps. ciiij. Emitte spiritum tuū ⁊ creabuntur. Et ps. centesimo. xliij. Spiritus tuus bonus deducet me in terraz rectā. Et Sapiētie primo ca.

Spūs dñi repleuit orbē terrarū. Et .xij. ca. Quā bonus et suavis ē spūs tuus in nobis. Et Isaic. xj. ca. Requiescet sup eum spūs dñi. Et xij. ca. Dedi spiritū meū super eū. Et .xlvij. ca. dñs misit me et spūs eius. Et .lxj. ca. Spirit⁹ dñi super me. Et Joelis. ij. ca. Effūdā spiritū meum et dabo prodigia in celo et in terra. Eodē ca. Effūdā spūm meū sup omnē carnē et pphetabunt filij vestri et filie vestre. Et Matthei p̄ ca. Inuenta est in utero habens d̄ spiritū sancto. Et .iij. ca. Baptizabit vos spiritū sācto. Et .xij. ca. Qui dixerit verbū p̄ spiritū sanctū non remittet ei. et ultimo ca. Euntes docete gentes baptizātes in nomine patris et filij et spiritus sancti. Et Luce p̄ ca. Spiritu sc̄to replebit̄ ex utero matris sue. Eodē ca. Spiritus sanctus superueniet in te. Eodē ca. Repleta est spiritū sancto elisabeth. Et .ij. ca. Spūs sanct⁹ erat in eo. Et .iij. ca. Descendit spūs sanct⁹ corporali specie sicut columba in ipsū. Et Johannis. xx. ca. Accipite spiritū sanctū. Et Actuum p̄ ca. Accipietis virtutem superuenientis spūs sancti in vos. Et .ij. ca. Repleti sunt oēs spiritū sancto. Et .x. ca. In nationes gratia spirit⁹ sācti effusa est. Et .vi. ca. Elegerunt stephanū plenū fide et spiritū sancto. Et .viii. ca. Imponebant manus super illos et accipiebant spiritū sanctū. Et ad Romanos. v. ca. Caritas dei diffusa est i cordibus vestris p̄ spiritū sanctum. Et secūda petri p̄ ca. Spū sancto inspirati locuti sunt sancti dei hoies. Et iohes prime sue canonicē. v. ca. Tres sūt qui testimoniū dant in celo pater uerbū et spiritus sanctus. ¶ Tertia ueritas q̄ spiritus accipit̄ multipliciter. Primo p̄ substantia aie. vnde Actū. vij. ca. Dñe ihu accipe spiritum meum. Et iohis. xix. In manus tuas dñe cōmēdo spiritū meū. Secundo accipitur p̄ uento ut ibi iohis. iij. ca. Spūs ubi uult spirat. Tertio p̄ aere ut in ps̄. Os meū aperui et attraxi spiritū. Quarto p̄ āgelo ut i ps̄. Qui facis angelos tuos spūs. Quinto p̄ deo. Johis. iij. ca. Spūs ē deus. Sexto p̄ tertia p̄sona i trinitate: Sed aduertendū fm Bonauen. in p̄ di. x. q̄ spūs i substantia spiritali d̄ dupliciter scilicet a spiritalitate p̄ corpulentia. Et sic substantia rationalis vl̄ intellectualis aut eius potentia interior d̄ spūs. Vel a spiratione et sic amor vel affectus d̄ spūs. Primo modo cōuenit toti trinitati: et sic est nomē absolutū. Secundo modo puenit illi p̄sonē que procedit ut amor. Spirari. n. in spūalibus est solius amo-

ris. Et quā amor pōt spirari recte et ordinate et sic est purus: vel indirecte et inuide. et sic est libidinosus. Ideo illa p̄sona q̄ ē amor nō tñ d̄ spūs s̄ spūs sc̄s. Mō sic fili⁹ d̄ sc̄s q̄ generatio ē mot⁹ naturalis circa quē n̄ attēdit̄ sanctitas vel puritas: sicut attēdit̄ circa amorē uoluntatis. Albertus aut̄ in cōpendio theologicē dicit q̄ spūs sc̄s multa habet noia. Dicit. n. spūs a spirando actiue eo q̄ spiret ubi uult. Et sic puenit tribus p̄sonis: sed spiritui sc̄o per appropriationē. Alio mō d̄ spūs a spirando passiuē eo q̄ spirat̄. Et hoc mō p̄p̄ū est spiritui sc̄o qui procedit per modū spirationis. non solū aut̄ dicit̄ spūs s̄ addit̄ sc̄s quia sanctus idē est q̄ mūdus vel firmus vel sine terra. Que cōueniunt nō solum ei quo ad se sed in comparatione quo ad nos. Mā per gratiā spūs sancti a peccatis mundamur. in bono firmamur a terrenis separamur. Insuper spiritus sanctus uocatur nexus unitas et amplexus. et hoc p̄t cōparatur ad patrē et filiū: Itē dicitur donū dei altissimi. quia omne donū ab ipso fluit. Dicit̄ fons uiuus quia sitientibus gratiam largitur. Dicitur ignis quia affectū accendit. Dicit̄ caritas nō solū quia ē amor patris et filij: sed q̄ nos amantes facit. Dicit̄ spiritalis uictio. q̄ omnes tribulationes mūdanas suaves facit et iocūdas. s̄ illud. In labore reges i escu tēperies. Dicitur dextre dei digitus. q̄ sicut omnes corporales res digito demonstrant̄. ita per spiritū sanctū ostendunt̄ res spirituales oculo spiritali. Dicit̄ paraclitus quia consolationes celestes mentibus instillat. Dicit̄ magistroꝝ optimus. q̄ intellectū ad cognitionē dei et sui ipsius illuminat. Est itaq̄ spiritus sanctus ut colligitur ex dictis Augustini in li. de trini. deus tertia p̄sona in trinitate p̄ducta a patre et filio per modū uoluntatis: Deus nāq̄ ē sūme simplex ut p̄. xij. methaphi. ubi phus dicit: q̄ deus ē actus purissimus absq̄ aliqua cōpositione. ergo omne qd̄ est in deo est de⁹. Et per p̄sequēs scientia sapientia intellectus cognitio uoluntas et amor dei est deus. Constat aut̄ q̄ spiritus sāctus est amor patris ad filiū: Deus enī pater p̄ intellectū suum cognoscit essentiā suā cē infinite bonitatis: ergo eque amat amore infinito. Sicut ergo qua se ipsū cognoscit cognitio est filius. ita amor quo se ipsū amat est spiritus sanctus. Sed contra predicta tres inueniunt̄ hereticōꝝ opinionēs damnate. Prima fuit opinio Arrij q̄ ut dicit sc̄s Tho. in. iij. sūme contra

gentiles ca. xvj. docuit filiū z spiritū sanctum
 eē creaturas: filiū tñ maiorē spū sancto: z filiū
 minorē patre: quē errore quātū ad spiritū sc̄m
 secutus ē Adacedoni⁹ q de p̄re z filio recte sen
 sit: q̄ vnus eiusdē substātie sint. S; h de spū
 sc̄o credere noluit creaturā eē p̄testans. Vnde
 qdā Adacedonianos semī arrianos vocat: eo
 q̄ cū arrianis in p̄te p̄ueniūt z in p̄te differunt
 ab eis dē. Quos tñ oēs p̄uicim⁹ testimonio scri
 pturaz sanctaz: ex q̄bus verissime colligimus
 q̄ spiritus sc̄tus ē de⁹. Nā nulli tēpluz p̄struit
 z p̄secrat nisi deo: vñ in p̄s. dicit. Dñs in tēplo
 sancto suo. S; tēpluz deputat spiritui sc̄o. Dic
 enī ap̄lus p̄me ad Corinthios. vj. ca. An nescit
 qm̄ mēbra v̄ra tēpluz sunt spūs sc̄i: q̄ spūs san
 ctus ē de⁹. Insup̄ p̄prehēdere oīa p̄funda dei
 nō ē alicui⁹ creature: s; spūs sc̄tus p̄prehendit
 oīa p̄funda dei igit̄ nō ē creatura: d̄r enī p̄me
 ad Corinthios. ij. ca. Que dei sūt nemo cogno
 uit nisi spūs dei. Itē de⁹ locut⁹ ē p̄ p̄phas: vñ
 Numeri. xij. ca. scribit. Si qs fuerit iter vos p̄
 pheta dñi in visioe apparebo ei vel p̄ somniū
 loquar ad illū. S; spūs sc̄tus locutus ē p̄ p̄phe
 tas: q̄ ē de⁹. Nā Actū p̄mo scribit. Oportet
 impleri scripturā quā p̄dixit spūs sc̄tus per os
 dauid. Et p̄ Petri. j. ca. Spū sc̄to ispirati locu
 ti sunt sancti dei hoīes. Itē interi⁹ docere pro
 priū opus dei ē. vñ in p̄s. Qui docet hoīem sciē
 tiam. S; h est opus spūs sc̄ti: q̄ est de⁹. Nā ioā
 nis. xiiij. ca. dicit. Paracletus aut̄ spūs sanct⁹
 quē mittet p̄r in noīe meo ille vos docebit oīa
 Adhuc Quoz ē eadē opatio oportet eandē eē
 naturā: ē aut̄ eadē opatio filij z spūs sc̄ti: nam
 xps loquit̄ in sc̄is. Itē paulus se ad Corinthios
 vlti. ca. dicebat An exp̄mentū queritis ei⁹ q̄ in
 me loquit̄ xps. Spūs sc̄us etiā loquit̄: in̄ illud
 Matth. x. ca. Mō enī vos estis q̄ loquimini s; spūs
 p̄ris vestri q̄ loquit̄ in vobis. Ergo eadē
 est natura filij z spūs sancti z p̄ p̄sequēs patris
 Amplius Esse vbiq; ē p̄p̄rius dei q̄ dicit Jere
 mie. xxij. ca. Celū z terrā ego impleo: hoc sp̄i
 tui sc̄o p̄uenit s; illud Sapiētie p̄mo ca. Spūs
 dñi repleuit orbē terraz: ergo ē de⁹. Itē terea
 Actū. v. ca. petrus dixit. Anania cur tēptanit
 sathanas cor tuū mētiri te spū sc̄o. Et postea
 subdit. Mō es mentit⁹ hoībus s; deo: q̄ spirit⁹
 sc̄tus ē de⁹. Paul⁹ etiā in p̄ma ad Corinthios
 ca. xij. ita scribit. Nemo pōt dicere dñs iesus
 nisi in spū sancto: diuisiones No gratiaz sūt.
 idē aut̄ spūs. Et diuisiones ministratiōnū sūt.
 idē aut̄ dñs. Et diuisiones opationū sunt: idēz

No deus q̄ operat̄ oīa in oībus. Vnicuiq; aut̄
 dat̄ manifestatio spūs ad vtilitatē. Alij quidez
 p̄ spiritū dat̄ p̄mo sapiētie. Alij aut̄ p̄mo scien
 tie s̄m eundem spiritū. Alteri fides in eodem
 spiritu. Alij gratia sanitatum in vno spiritu.
 Alij opatio virtutū. Alij p̄phetia. Alij discre
 tio spiritū. Alij genera linguaz. Alij interpre
 tatio sermonū. Nec aut̄ oīa opatur vnus atq; idē
 spūs diuidēs singulis. put̄ vult. In quibus
 verbis manifeste exp̄mit spiritū sanctū eē deū
 Secūda opinio dānata de spū sancto q̄ nō p̄
 cedit a filio s; a solo patre. Que s̄m Tho. p̄ma
 pte. q. xxxvj. inuenta fuit a Nestorianis vt p̄z
 in quodā simbolo damnato ab Ephesina s̄mo
 do. Itē opterea in simbolo patrum dicit. Et in
 spm̄ sc̄m dñm z viuificantē q̄ ex patre filioq; p̄
 cedit. Athanasius etiā hoc retulit cū dixit.
 Spūs sanctus a patre z filio nō fact⁹ nec cre
 atus nec genitus s; p̄cedens. Idē p̄m p̄fetur
 Cirillus in epla sua quā sinodus calcedonēsis
 recepit. Idē fatef̄ didimus in libro de spū sc̄to
 Augustinus etiā sic asserit sup̄ ioānem. z in li
 bris de trini. S; greci p̄ hoc instāt. Itē q̄
 xps de spū sc̄to loquēs cū a patre p̄cedere di
 xit: nulla mentione facta de filio. vñ ioannis
 xv. ait. Eū venerit paraclitus quē ego mittam
 vobis a patre spm̄ veritatis q̄ a patre p̄cedit.
 Secūdo q̄ ioānes Damascenus dicit. Sp̄i
 tum sanctū ex patre dicimus z spm̄ patris no
 minam⁹. Ex filio aut̄ spm̄ nō dicim⁹: spm̄ No
 filij noiāmus. Tertio spūs sanctus p̄fecte p̄ce
 dit a p̄re ergo sup̄fluū est q̄ p̄cedat a filio. S; ad
 p̄mum respondet sanct⁹ Tho. prima pte. q.
 xxxvj. z in. iij. summe p̄ gentiles ca. xv. p̄
 p̄ter vnitatē cēntie qd̄ in scripturis de vna p̄
 sona dicit̄ de alia oportet itelligi nisi repugnet
 p̄p̄rietati p̄sonali ipius: etiā si dictio exclusiua
 adderetur: s; enī dicat̄ Matthei. xj. ca. Nemo
 nouit filiū nisi pater: nō tñ a cognitiōe filij v̄l
 ipe fili⁹ v̄l spūs sc̄us excludit. Vñ et si diceret̄
 in euāgelio q̄ spiritus sanct⁹ nō p̄cedit nisi a
 patre nō per hoc remouētur quin p̄cederet a
 filio: cū hoc p̄p̄rietati filij non repugnet. Nec
 est mirū si dñs spiritū sanctū a patre p̄cedere
 dixit de se mentione non facta: quia oīa ad pa
 trem referre solet a quo habet quicquid ha
 bet. Sicut cū dicit̄ Joānis. vij. ca. Adca doctri
 na non est mea sed ei⁹ qui misit me patris. Et
 multa huiusmodi in verbis dñi inueniuntur
 ad cōmendandā in patre auctoritatē principij
 nec tñ in verbis allegatis omnino obticuit eē

se spiritus sancti principium. Cum dixit eum spiritum
 veritatis et se prius dixerat veritatem. Preterea
 spiritus sanctus a filio mittitur secundum illud Iohannis. xv.
 ca. Cum venerit paraclitus quem ego mittam vobis:
 sed mittens auctoritatem habet aliquam in missum. Por-
 tet ergo dicere quod filius habeat aliquam auctori-
 tatem respectu spiritus sancti: non autem dominij
 vel maioritatis: sed secundum solam originem. Signis autem
 obijceret quod filius mittitur a spiritu sancto quod dicit Lu-
 ce. iij. ca. quod dominus dixit in se impletum illud Isaie
 Spiritus domini super me euangelizare pauperibus mi-
 sit me. Respondere possumus quod filius a spiritu
 sancto mittitur secundum naturam assumptam. Spiritus autem
 sanctus non assumpsit naturam creatam: ut secundum eam
 possit dici missus a filio. vel filius habere aucto-
 ritatem respectu ipsius. Relinquit ergo quod respec-
 tu persone eterne filius super spiritum sanctum auctori-
 tatem habeat. Ad secundum obiectum de Damasceno
 dicit sanctus Thomas. quod in hoc non est audiendum quod quis
 a quibusdam dicat quod sicut non proficit spiritum sanctum esse
 a filio: ita etiam non negat ex vi verborum illorum
 Ad tertium de productione perfecta patris dicit
 sanctus Thomas. quod per hoc quod spiritus sanctus perfecte pre-
 cedit a patre. non solum non est superfluum dicere quod pre-
 cedit a filio sed omnino necessarium: quia una est vir-
 tus patris et filij. Et quicquid est a patre necesse
 est esse a filio nisi proprietati filiationis repugnet
 non enim filius est a seipso sed sit a patre. Igitur pater et
 filius sunt unum principium spiritus sancti propter unita-
 tem diuine virtutis: et una productione producit
 spiritum sanctum: sicut etiam tres persone sunt unum princi-
 pium creature: et una actione creaturam producit.
 Tertia opinio de spiritu sancto dicitur fuisse aliquando
 quod dixerunt: quod spiritus sanctus non sit equalis patri aut
 filio. Arguebant hoc sic. Dare se totum sine sui
 diminutione est summe potentie: hoc autem potest
 pater: hoc potest filius: non autem spiritus sanctus: non enim
 potest generare filium sicut pater: nec potest spirare
 spiritum sanctum sicut pater et filius ergo non est illis equalis.
 Ad hoc respondet Alexander in primo volumine
 summe: quod sicut eadem est potentia filij qua potuit
 generari que est in patre que potuit generare.
 Sic eadem est potentia spiritus sancti que potest dari. id est spi-
 rari que patris et filij que possunt dare. id est spirare. Unde
 Augustinus. li. 2. maximus inquit. Absit ut ideo sit pote-
 ntior pater filio quod creator genuit pater: filius
 non genuit creatorem. Neque enim non potuit sed non
 oportuit. id est non ex impotentia fecit sed quia sibi non
 conueniebat. Similiter potest dici in proposito. Si
 hoc queratur utrum artata siue ligata sit po-
 tentia producendi in persona spiritus sancti: propter hoc

quod non potest exire in actum producendi personarum sicut
 potest in patre et filio. Dicendum quod non imo ex
 summa perfectione ipsius potentie est: quia non potest exire
 in actum huiusmodi: quia non congrueret. Unde Ansel-
 mus in monologion ait. Qui potest quod sibi non
 potest et non debet: tanto magis aduersitas et p-
 ueritas potest in illum. Sanctus Thomas. prima parte.
 q. xliij. dicit. quod sicut eadem essentia que in patre est
 paternitas: in filio est filiationis: ita eadem est pote-
 tia qua pater generat et qua filius generat. Unde
 verum est quod quicquid potest pater potest filius. Non tamen se-
 quitur quod possit generare: nam generatio signifi-
 cat relationem in diuinis: habet ergo eandem po-
 tentiam quam pater: sed cum alia relatione: quia pater ha-
 bet eam ut dans. Et hoc significat cum dicitur potest
 generare: filius autem habet eam ut accipiens. et hoc
 significat cum dicitur potest generari. Idem
 dicendum est de spiritu sancto respectu patris et filij.
 Quid sit missio in diuinis: et qualiter spiritus
 sanctus mittitur inuisibiliter et visibiliter: et de con-
 gruitate temporis quo spiritus datus fuit apostolis
 in signo visibili. Capitulum. ij.

Secundum mysterium contemplandum de spiri-
 tu sancto dicitur missionis. In quo tres
 considerationes faciemus.

Prima dicitur quidditatis.

Secunda qualitatis.

Tertia temporalitatis.

Prima consideratio de quidditate: ubi quid
 sit missio in diuinis est aperendum. Ad quod ita ait
 Ricardus in primo di. xv. Missio est persone ema-
 nantis vel emanationis persone per aliquid sibi ap-
 propriatum actu vel habitu manifestatio. Nam
 missio respectu missi: duo habet ex suo intelle-
 ctu emanationem et manifestationem per effectum.
 Unde Augustinus. iij. li. de trinitate inquit. Aditum est cogno-
 sci esse ab alio. Et quod pater a nullo ideo nunquam
 dicitur missus. Sed ut ista clarius habeantur tria
 in hac parte dubia sunt aperienda.

Primum utrum sit ponere missionem in diuinis.

Secundum utrum missio sit quod increatum vel creatum
 Tertium utrum missio dicatur de deo ab eterno vel
 ex tempore vel utroque modo.

Ad primum dubium respondet scriptura sancta. Di-
 citur enim ad Galathas. iij. ca. Adsit deus fili-
 um suum. Et ibidem: Adsit deus spiritum filij sui in cor-
 da vestra. Et Iohannis. iij. ca. Non enim misit deus
 filium suum in mundum ut iudicet mundum. Et. vj.
 ca. Adsit me viuens pater. Et. viij. ca. Qui mi-
 sit me verax est. Et Iohannis xvj. ca. Cum venerit
 paraclitus quem ego mittam vobis. Ex quibus et si

49
milibus patet q̄ filius missus est etiam et spūs
scūs. Contra hoc tñ quidā obijciūt. Primo qz
qui mittit ab aliq̄ discedit ab eo et ad aliquē lo-
cum de nouo vadit: s; in diuinis nō pōt esse lo-
cū mutatio cū deus sit vbiq; ergo in diuinis nō
pōt esse missio. Scūdo omne qd mittit sepatur
a mittente: sed in diuinis nō est ponere sepa-
tionem vnius p̄sone ab alia: ergo nec missionez.
Tertio nihil pertinet ad inferioritatē et supi-
oritatem dicit de vna p̄sone respectu alterius.
Vnde dicit Damascenus: q̄ fili⁹ s̄m q̄ deus
nō dicit obediēs vel inobediēs patri: subiecto-
rum enī est hoc. Lū ergo ille q̄ mittit inquātū
huius sit inferior: q̄ ille qui mittit: et ille q̄ mit-
tit sit superior: nō dicunt huiusmodi noīa mit-
tere et mitti de vna p̄sone respectu alteri⁹. Ad
soluenda huiusmodi obiecta: notanduz est s̄m
Bonauentura. in p̄mo di. xv. q̄ missio in his in-
ferioribus habet respectū ad tria. s. ad principi-
um: ad terminum: et ad missum. Ad principium
siue ad mittentē missio habet sub triplici habi-
tudine comparī: videlicet vt ad dantē esse et sic
mittitur radius a sole. Vt ad dantē virtutē sic
mittit iaculū a p̄ctore. Et vt ad dantē iuris-
dictionē et sic mittit nūcius a p̄ceptore. Scdm
omne hanc cōpationē est missio in diuinis: qz
spūs scūs mittitur a patre et filio tanq̄ habēs
esse et virtutē et auctoritatē in operando in eis.
Et ideo missio secūdu hunc respectū cōpletissi-
me ē in diuinis. Similiter ad terminū sub ter-
tia habitudine cōpatur. Admittit enim aliqd̄ ali-
cubi vbi videlicet quietatur vt lapis mittitur
deorsum. Admittitur etiā aliquid alicubi vt a q̄
habeatur: sicut aliqs mittit alicui donū. Ad-
mittitur insup ad aliquid q̄ opet: et sic mittit fili⁹
vel spūs scūs vt alicubi inhabitandū: vt alicu-
bi ad possidendū vt donū ad aliqd̄. s. ad effectū
cōferendū. Et iō missio per cōpationē ad ter-
minū reperit cōpletissime in diuinis multoma-
gis q̄ in creaturis. Si aut loquamur de missi-
one in cōpatione ad missum. Sic in his inferi-
oribus ponit triplicē p̄ditionē impfectionis. s.
sepationem: subiectionē: et mutationem: q̄ qdē
non sunt in diuinis. Est tñ aliqd̄ p̄fectiōis ibi
istis correspōdēs. Et rō hui⁹ patet sic. In istis
inferiorib⁹ sepatur missus a mittente: nā cum
mitto aliquē Romam qz Roma distat a me ille
quē mitto separat a me. In diuinis vō qz de⁹
mittēs ē vbiq; nulla ē distantia: ideo nulla se-
paratio: loco tñ hui⁹ ē missi a mittente egressio
siue emanatio. Similiter in his inferioribus ē

in missio subiectio p̄pter differentiā mittentis
ad missū: qz missus differt a mittente in substan-
tia. S; in diuinis nō ē substantialis dīa. Et iō
oīa sūt eqlis nobilitatis in missio et mittente. Sic
etiā in his inferioribus ē in missio mutatio p̄-
pter distantia missi a termino. Quia vō in di-
uinis missus nulli loco abest: ideo nō ē ibi mu-
tatio: s; alicuius effectus de nouo p̄ductio. hec
Bonauentura. Scūs vō Tho. p̄ma pte. q. xliij.
eadē sententiā p̄firmās vt asserit: q̄ in rōe missi-
onis duo ip̄portant: quoz vnū ē habitudo mis-
si ad euz a q̄ mittit. Aliud ē habitudo missi ad
terminū ad quē mittit. Per hoc aut q̄ aliquis
mittit ostendit p̄cessio quedā missi a mittente
vel s̄m impium: sicut dñs mittit seruū: vel s̄m
p̄siliariū: vt si cōsiliarius dicat mittere regē ad
bellādū. Vel s̄m originē vt si dicat q̄ flos mit-
titur ab arbore. Ostendit etiā habitudo termi-
ni ad quē mittit vt aliquo mō ibi esse incipiat
vel qz prius ibi omnino nō erat quo mittitur.
Vel qz incipit ibi aliquo mō eē q̄ prius nō erat.
Missio ergo diuine p̄sone cōuenire pōt scdm
q̄ ip̄portat ex vna pte p̄cessionē originis a mit-
tente. Et s̄m q̄ ip̄portat ex alia parte nouū mo-
dum existendi in aliquo. Sicut filius dicit esse
missus a patre in mundū scdm q̄ incipit eē in
mūdo visibilī per carnē assumptā: et tñ antea
in mundo erat: vt dicit Joānis p̄mo ca. Non
ponit ergo missio in diuinis q̄ sit s̄m motū lo-
calē. Quare nec ibi ē sepatio sed sola distinctio
originis. Neq; potest eē minoratio cū nō sit a
p̄ncipio mittente: aut s̄m ip̄erū aut scdm con-
siliū: qz imperās ē maior et cōsiliās sapientior.
Et vt p̄dictū ē missio illa nō ip̄portat nisi p̄cessi-
onez originis q̄ ē s; eqlitatē. Scdm dubiū fuit
vtz missio sit qd creatū vel increatum. Ad qd
ita rñdet Alexander in p̄mo summe. Qz missio
siue dicat actiue de p̄re respectu filij: siue de pa-
tre et filio respectu spūs sc̄ti. Siue dicat passiue
de filio vel spū sc̄to ē qd increatū et idē qd de⁹
nā p̄cessio spūs sc̄ti ē ip̄e spūs scūs p̄cedēs. et
sanctificatio spūs sc̄ti ē ip̄e spūs sc̄tus sanctifi-
cans. S; missio spūs sc̄ti ē ei⁹ p̄cessio a p̄re et
filio ad sanctificandū creaturā: vtrūq; aut ē qd
increatum qd est spūs scūs: ergo missio q̄ spūs
sc̄tus est missus est quid increatū. Et eadē rōe
missio qua filius mittitur et qua pater mittit.
Tertiu dubiū fuit vtruz missio dicatur de deo
ex tempore vel ab eterno. Et rñdent doctores
theologi q̄ dicit ex tpe. Veruntū Alexander
in p̄mo summe dicit q̄ in missioe duo sūt. Est
b iij

enim ibi principale significatū qd̄ ē qd̄ increa-
tum. Et ē ibi aliqd̄ cōnotatū .s. effectus in rō-
nali creatura qd̄ est quid creatum. Nam mis-
sio ē p̄cessio alicui⁹ p̄sone manifestata in crea-
tura: vel manifestatio p̄cessionis eterne facta
rōnali creature: rōne ergo connotati qd̄ tēpo-
rale ē dicit̄ missio t̄p̄alis. Sed sanctus Tho. in
p̄ma parte ubi s̄ dicit q̄ in his que importat
originē diuinā p̄sonā ē quedā d̄ra attendē-
da. Quedā enī in sua significatione importat
solā habitudinē ad principiiū vt p̄cessio et exi-
tus. Quedā v̄o cū habitudine ad principium
determinat̄ p̄cessionis terminū. Quorū quedā
determinat̄ terminū eternū: sicut generatio et
spiratio: nā generatio ē p̄cessio diuine p̄sone in
naturā diuinā. Et spiratio passiuē accepta im-
portat p̄cessionē amoris subsistētis. Quedam
v̄o cū habitudine ad principiiū importat ter-
minū tēporalē: sicut missio et datio. Adit̄ enī
aliqd̄ ad hoc vt in aliquo sit et datur ad hoc vt
habeat. Personā aut̄ diuinā haberi ab aliqua
creatura vel eē nouo modo existendi in ea est
qd̄dam t̄p̄ale. Vñ missio et datio in diuinis di-
cuntur t̄p̄aliter tm̄. Generatio aut̄ et spiratio
solū ab eterno. Processio aut̄ et exitus dicuntur
in diuinis eternaliter et t̄p̄aliter. Nā filius ab
eterno p̄cessit vt sit de⁹: t̄p̄aliter aut̄ vt sit hō
scdm̄ promissionē visibilem: vel vt sit in hōie
scdm̄ missionem inuisibilem.

De tempore die et hora missionis spūs sancti
¶ Secūda p̄sideratio de missione spūs sancti
dicit̄ tēporalitatis. In qua quo t̄p̄e missus fuit
apostolis p̄derare debem⁹. Nā quinquagesima
die post xp̄i resurrectionē mysteriū illud fuit
celebratū. Et hoc quidē congrue factū esse con-
stat. Tū q̄ in veteri testamēto sic fuerat figu-
ratū: dū quinquagesima die postq̄ moyses edu-
xerat filios isrl̄ de egypto: descendit de⁹ in igne
in monte synai. Sic et quinquagesima die postq̄
xp̄s traxerat patres de inferis: descendit spūs
sanctus in linguis igneis. Tūz etiā vt q̄ in in-
uicibilia beneficia populus accipiebat data fuisse
multo copiosiora in xp̄m credentib⁹ a spū sc̄to
noscant. Vt enī colligit̄ ex. xxv. ca. Leuitici. nu-
mero quinquagenario annoz in iubileo debi-
ta remittebant. Ita spūs sancti gratia in apo-
stolos descendit penitentib⁹ peccata et debi-
ta remittunt. Similiter in illo iubileo serui do-
nabantur libertati. Ita nūc spūs sc̄tus liberat
a seruitute dyaboli in spem glorie filiozū dei.
Adhuc in illo iubileo recuperabatur heredita-

tes amisse. Sic spūs sanctus est pign⁹ heredi-
tatis n̄re. Venit etiā spūs sc̄tus in die d̄nica
vt esset dies renouationis que fuerat et creati-
onis. D̄nica nāq̄ die creatus ē mūdus. Hora
adhuc qua spūs sc̄tus in ap̄los descendit fuit
tertia: vt patet ex auctoritate ecclesie q̄ cantat
in hymno. Dū hora cūctis tertia rep̄te mun-
dus intonat: orantib⁹ ap̄lis deū venisse nūci-
at. Idipm̄ habet̄ ex verbo petri Actūz. ij. ca.
Fuit aut̄ ista hora cōueniēs. Tū q̄ spūs sc̄tus
est tertia in trinitate p̄sona. Tū q̄ primi pa-
rentes dicunt̄ in hora tertia p̄didisse gr̄am: vt
ponit̄ in cōpendio theologie li. p̄mo. vñ p̄ueni-
ens fuit q̄ eadē hora ap̄lis redderet. Tū etiā
vt insinuet̄ q̄ in tertio t̄p̄e gr̄a dei copiose in
mūdū effusa ē. Nā genus humanū sub tripli-
ci statu decurrere ponit̄ a doctoribus. Prim⁹
legis nature ab adam vsq̄ ad moysen. Secun-
dus fuit legis scripte: a moysen vsq̄ ad christūz
Tertius legis gratie: a xp̄o vsq̄ ad cōpletū nu-
merum electozū ¶ Tertia cōsideratio de missio-
ne spūs sancti dicit̄ q̄l̄itatis. Duplex ē missio
spūs sancti: vna inuisibilis q̄ mittit̄ in mentes
ad sanctificandū creaturaz: et ista missio fit ad
inhabitationē creature rōnalis. Alia ē missio
visibilis sicut apparuit sup̄ xp̄m in colūbe spe-
cie: et sup̄ ap̄los in linguis igneis. Qui spiritū
sanctū inuisibiliter habere cupit opus ē vt se
p̄formet ap̄lis in quib⁹ septē p̄ditiones descri-
buntur fuisse. Prima cōditio fuit q̄a erāt ani-
mo quieti. Et hoc ē qd̄ dicit̄ Actūz. ij. ca. Dūz
cōplerent̄ dies penthecostes. i. dies requietōis
Illud enī festū erat ad requiē deputatū. Ideo
dixit deus p̄ Isaiā ca. lx. Sup̄ quez requiescet
spūs meus nisi sup̄ humilē et quietū. Secundo
erant ap̄li dilectione vniti: qd̄ notat̄ cū dicit̄.
Erant oēs pariter. Erat quidez eis cor vñ et
anima vna. Sicut enī spūs hōis nō viuificat
mēbra corpis nisi vnita. Sic nec spūs sc̄tus mē-
bra spūalia. Tertio erant ap̄li loco secreti: de
hoc subdit̄ in eodē loco. s. in cenaculo. Quarto
erant oratione assidui. ideo subdit̄. Erāt p̄sene-
rantes vnanimiter in oratione: de illis cantat
ecclesia. Orantib⁹ ap̄lis deum venisse nūciat
Quinto erant humilitate p̄diti ex eo q̄ scribit̄
q̄a erāt sedētes. i. humiles: Sexto erāt pace cō-
iuncti q̄a erant in hierl̄m q̄ interpretat̄ visio pa-
cis. Septimo erāt cōtemplatiōe erecti: p̄ hoc
q̄ dicit̄: q̄ receperūt sp̄m̄ sc̄m̄ in superiori cēna-
culo. Qualiter aut̄ missio illa visibilis in ap̄los
fuerit cōpleta declarat̄ Actūz. ij. ca. vbi di. iij.

Factus ē repente de celo son⁹ tāq̄ adueniētis
spūs vehementis ⁊ repleuit totaz domū vbi
erant sedentes. Nicholaus de lira. sedentes. i.
manētes eo modo quo dī in Deuteronomio ca.
i. Sedistis in cadēs barne mīro tpe. i. māstis
Mā aplī tūc erant in orōne q̄ nō fit sedēdo s̄
magis flectendo genua vel stando. Insup luce
vltimo xps dixerat eis. Sedete in ciuitate: id ē
manete quousq; induamini virtute ex alto. Et
apparuerūt illis dispartite lingue tanq̄ ignis
seditq; supra singulos eoz ⁊ repleti sunt oēs
spū sc̄o. S̄z posset aliq; querere an aplī ante
istā diē acceperāt spiritū sanctū. Et r̄ndēt do/
ctores q̄ sic s̄z nō in tanta copia. Lū enī fuerūt
vocati ad xpi sequelā ⁊ apostolatū receperunt
spiritū sanctū ad p̄p̄iā iustificationē ⁊ p̄sona
lem p̄fectionē. Quando aut̄ misit eos ad predi
candū ante suā passionē tūc receperūt spiritū
sanctū ad infirmoz curationē: ⁊ miraculorum
opationē. Dedit nāq; p̄tatem illis curādi lan
guores: eijciēdi demones. Sicut p̄z Matthei
x. ca. S̄z q̄n̄ insufflauit ⁊ dixit eis. Accipite spi
ritū sanctū: tūc receperūt eū ad peccatoruz re
missionē ⁊ sacramentoz ministratiōē. Et vt
refert Augustin⁹. iij. li. de trini. Status ille cor
poris substantia spūs sancti nō fuit s̄z demon
stratio p̄ p̄gruā significatiōē non tm̄ a patre
s̄z a filio p̄cedere sp̄m sc̄m. Et spūs sc̄us ibi n̄
accipit̄. put ē tertia in trinitate p̄sona: sed pro
dono spūs sc̄i: vt sit sensus. Accipite spiritum
sanctū. i. donū spūs sancti. put exponit Iph
lippus de monte calerio in euāgelio Joannis
Ista v̄o die aplī receperūt sp̄m sc̄m ad haben
dam intelligentiā scripturaz vt declarabim⁹
in sequēti mysterio. ⁊ noticiā omniū linguarū
ad audaciā ⁊ fortitudinē: ad omniū meritoruz
plenitudinē: ad p̄dicationē euāgelij: ad tolle
rationē martyrij: ad p̄uersiōez populoz ⁊ conu
scationē miraculoz. Ergo repleti sunt nō solū
plenitudie sufficiētie s̄z et plenitudie redūdātie

¶ Aplī faciēte spū sancto loquebant̄ varijs

linguis ⁊ acceperūt scientiā diuinaz rex atq;
fortes facti fuerunt vt non timerēt cruciatus
neq; mortem.

Capitulum. iij.

¶ Tertū mysteriū p̄templandū de spū sc̄o
dicit̄ operatiōis. Inter cetera quippe stu
penda que in aplīs ē opratus: sunt precipua
⁊ singularissima tria.

Primum fuit locutio.

Secundum illustratio.

Tertium fortificatio.

60
¶ Primum opus mirabile fuit locutio: nā sta
tim fecit illos loqui idiomata oim gentiū que
tū antea nō vidicerāt. Et s̄z qdaz dicere volu
erunt: q̄ aplī lingua p̄p̄ia loquētes intellige
bantur ab audientib⁹ ac si eoz idiomata p̄fer
rent. Tū verior ē sententia illoz q̄ tenēt q̄ ipi
aplī varia linguaz genera p̄ spiritū sanctū di
dicerūt. Vñ ecclesia de ipis cantat. Linguis lo
quūtur omniū turbe pauent gentiliū: musto
madere deputant quos spiritus repleuerat.
Et Actū. ij. ca. scribit̄. Leperunt loqui varijs
linguis. put spūs sc̄us dabat eloqui illis. Erāt
aut̄ in hierl̄m habitātes iudei viri religiosi. i.
in cultu diuino deuoti sc̄dm Nicholaū de lira
ex omni natione que sub celo ē: q̄ p̄uenerant in
hierl̄m rōne festi. Maz iudei captiuati p̄ Sal
manasar regē assiriorū nō redierūt in iudeam
Similiter captiuati per regē chaldeoz nō re
dierūt oēs: q̄uis haberēt licentiā redeundi s̄z
remanserunt multi amore filioz quos genuer
ant ibi ⁊ possessionū quas acq̄sierant. Multi
adhuc captiuati p̄ Anthiochum regē grecorū
⁊ diuersis gentibus venditi remanserūt. Ve
runtū aliq; eoz magis deuoti p̄pter reuerentiā
templi aliq̄n̄ in hierl̄m maxime in solennitati
bus magnis quaz vna erat solēnitas p̄theco
stes. Et dicitur penthecostes a pentha qd̄ est
quinq; ⁊ coste qd̄ ē decē. Quinquagesima nāq;
die a pascha celeberrima erat apud iudeos in
memoriā beneficij legis date que fuit data in
monte synai quinquagesima die vt supius ta
ctum est: postq̄ filij isrl̄ egressi sunt de egypto
Facta igit̄ hac voce. i. spūs vehementis vel vē
ti vel tonitruū que ab alijs audita fuit: vel apo
stolorū ⁊ alioz cū eis existentū deū voce maḡ
laudantiū q̄ prius timore ducti nō audebāt lo
qui: p̄uenit multitudo ⁊ mēte p̄fusa est. i. stupe
facta: quoniam audiebat vnusq; lingua sua
illos loquētes: dicebāt aut̄ cū admiratiōe. Mō
ne ecce oēs isti qui loquuntur galilei sunt? Et
quomodo nos audiuius vnusq; linguam
nostram in qua nati sumus. ¶ Parti ⁊ Medī ⁊
Melamite ⁊ q̄ habitant mesopotamiā Judeā
⁊ Capadociā Pontum ⁊ Asiam: Frigiam et
Pamphiliā. Egyptū ⁊ partes libie que ē cir
ca circenē ⁊ aduene Romani. Et dicunt̄ hic ro
mani aduene poti⁹ q̄ alijs: tū quia a remotiori
bus p̄ribus venerunt: tū q̄ mare transierant.
Iudei quoq; ⁊ p̄seliti. i. p̄uersi de gētilitate ad
iudaismū. Et retes ⁊ arabes audiuimus eos lo
quētes nostris linguis magnalia dei. Alij aut̄

irridentes dicebant qz multo pleni sunt. p. qui
bus cantat ecclia. Adusto madere deputatqz
spūs repluerat. Tñ petrus veritatē rei p scri
pturas declarauit. Et illa die apposite sunt. i.
baptizate z ad numerū fidelium congregate aie
circiter tria milia. Scdm opus mirabile qd spi
ritus scūs in aplis fuit opatus Illustratio dī
Nā intellectū eoz illuminauit. vt de diuinis q
ad salutē sūt necessaria nihil penit⁹ ignorarēt:
hoc pmiserat eis xps cū dixit Joānis. xiiij. ca.
Paraclet⁹ aut spūs scūs quē mittet pater in
noīe meo ille vos docebit oīa. z suggeret vobis
oīa quecumqz dixerō vobis. Et. xvj. ca. Eū ve
nerit ille spūs veritatis docebit vos omnē ve
ritatē. Et Luce. xxj. ca. Ego dabo vobis os z sa
pientiā cui nō poterūt dīdicere aduersarij ve
stri. Res ē pfecto stupēda qz tā celeriter absqz
doctore spūs scī sola presentia noticiā aposto
li plenissimā acceperūt de oibus que a moyse z
pphetis fuerāt cōscripta. Hinc Hieronym⁹
ad Paulinū ait. Pharisei stupēt in doctrina
dñi z mirant in Petro z Joanne quō legem
sciant cū litteras nō didicerint. Quicqd enim
alijs exercitatio z quotidiana in lege dñi medi
tatio tribuere solet: illis spūs scūs suggererat
z erant iuxta qd scriptū ē docibiles deo. Quin
imo de secretis diuinis magis fuerunt illumi
nati qz pphete veteris testamenti: z in maiori
plenitudine gratiā spūs scī receperūt: atqz do
num pphetandi excellētius habuerūt. Qz aut
apli ppheticē munere fuerūt pediti: p. Actū
ij. ca. v. ca. vj. ca. xj. ca. xiiij. ca. xxvij. ca. Tāta aut
fuit in illis vis doctric qz in oēs gētes z natio
nes mūdi p eos lux veritatis effulsit. Tertium
opus mirabile qd spūs scūs operatus ē in apo
stolis dicit fortificatio: qz corda eoz adeo forti
ficauit: vt nullo timore: nullo terrore: nullaqz
cōminatione a xpī predicatione retardarent.
Ideo in sermone qui legit in officio apolorum.
Gregorius ait. Scriptū ē: spūs dñi ornavit ce
los: ornamenta enī celoz sunt virtutes pdican
tiuz. Que videlicet ornamenta Paulus enume
rat dicens. Alij dat per spm sermo sapientie.
Alij sermo scientie scdm eundē spm. Alij fides
in eodem spū. Alij gratia sanitatū in vno spū
Et infra. Quot sunt bona pdicantiuz tot sunt
ornamēta celoz. Hinc rursus scriptū ē. Ver
bo dñi celi firmati sunt z spū oris eius omnis
virtus eoz. Verbū enī dñi ē filius patris. Sz
eodē celos videlicet sanctos aplos vt tota sūt
trinitas ostendatur operata repente de sancti

spiritus diuinitate adiungitur. Et spū oris ei⁹
omnis virtus eoz. Celoz igit virtus de spiri
tu sumpta ē qz mūdi hui⁹ potestatib⁹ cōtraire
nō presumerēt nisi eos sancti spūs fortitudo
solidasset. Quales nanqz doctores scē ecclesie
ante aduētū huius spūs fuerint scimus: z post
aduētū illius cuius fortitudinis facti sunt cō
spicimus. Lerte ipē pastor ecclie Petrus quā
te debilitatis quāteqz formidinis ante aduen
tum huius spiritus fuerit ancilla ostiaria req
sita dicat: vna enim mulieris vece percussus:
dū mori timuit vitā negauit. Et tunc Petrus
negavit in terra: cū latro p̄fitebat in cruce. Sz
vir iste tante formidinis qualis post aduentū
spūs existat audiam⁹. Sit puent⁹ magistratū
atqz senioz: celis denūciat aplis ne in oīe iesu
loqz debeāt. Petrus magna auctoritate rñdit.
Obedire oportet deo magis qz hoibus. Et rur
sum. Si in p̄spectu dñi iustū ē vos potius audi
re qz deū: iudicate: libens beatus Andreas p̄se
cutorib⁹ suis rñdit. Tāto enī ero regi meo acce
ptior quāto p eius noīe fucro pmanēs in tor
mentis pstantior. Mō enī possum⁹ que audini
mus z vidimus nō loqui. Et illi quidem ibant
gaudentes a conspectu p̄siliij quoniā digni ha
biti sunt pro noīe iesu cōtumeliā pati. hec ille.
Securus z gaudēs ad crucē p̄perauit Petr⁹
ita z frater eius Andreas: qz spūs scūs erat in
eis. Sic z apostoli ceteri mortē violentā letan
ter tulerūt: qz spūs scūs oēm ab eis timorē cie
cerat Nec tm aplis hec fortitudo supnaturali
ter tributa est. Quinimo z sanctis vt sic dicaz
innumeris: confessorib⁹: virginib⁹ z martyrib⁹
Quisnā fecit tpaliū bonoz contēptores eos q
xpm nudū nudi secuti sūt nisi spūs scūs: Quis
habitare fecit in solitudine in spelūcis amicos
dei vigilantes orantes: z carnē durissimis ieiū
nijs disciplinis z verberib⁹ affligētes: nisi spi
ritus sanctus: Quis deniqz fecit martyres aīo
intrepido tot illata tormēta z exq̄sissima cru
ciatū genera p̄peti nisi spūs scūs: Vbi admi
rari plurimū simul z in fide cōsolidari debem⁹
dū sup̄dicta oīa in sexu fragili muliez iueneri
cōspicimus. O vere stupēda virt⁹ spūs scī q
tot hoies supra hoies eleuauit. O grā dei elect⁹
copiosissime dispensata qz terrenos hoies cele
stes effecit. O fons indeficiens bonitatis dei
ad quē cuncti mortales cōfugere securi debent
quoniam vt inquit Lyprianus in epistola ad
Donatum. Profluens largiter spūs nullis fi
nibus premittit: nec vllis cohercentib⁹ claustris

intra certa metarū spatia refrenatur. Adnat iugiter: exuberat affluenter: nostrū tātū peccatū sitiat et pateat. Quātum illuc fidei capacis afferrimus tātū inde grē mundātis haurim⁹. hec ille. Supplici corde igit postulem⁹ vt piissim⁹ deus spiritu scō suo repleat corda nostra. Qui sit benedictus in secula seculorum. Amen.

Sermo vigesimus primus de beatitudine sanctorū in quo confutatur fatuitas hominū mūdātorū qui nō credūt aliquid de vita futura

Erces vestra co-

piofa ē in celis. Verba sunt redemptoris nostri originaliter Matth. v. ca. Tanta est quorundā stultitia

vt arbitrentur nulla esse bona preter ea que in presenti vita a piissimo deo vsibus humanis conceduntur. Nil credunt: nil cogitant. Nihil deniq; sperant: de futura celestis regni hereditate. Somnum putant imo fictionem et fabulam: quicquid scōm oēm veritatē de sanctorū beatitudine proclamatur. Ni omnē diligentia adhibent: vt corporeis sensibus in suis delectationibus voluptuosis satisfiat. Animam vero virtutibus honestisq; moribus instruere et negligunt et contemnunt. Propterea equum cē censui si in p̄senti sermone de beatitudine verba fecero. Nam illam cuncti desiderare debēt que merito preponenda est oībus que ab homine precio haberi solent: de hac quilibet iust⁹ atq; fidelis asserit illud Sapientie ca. vij. Preposui illā regnis et sedibus: et diuitias nihil cē dixi in comparatione illius: nec comparauī illi lapidem preciosum: quoniam omne aurum in comparatiōe illius harena est exigua: et tanq; lutum extimabitur argentum in conspectu illius. Super salutem et speciem dilexi eam: et proposui pro luce habere illam quoniam inextinguibile est lumen illius: venerunt autē mihi oīa bona pariter cum illa. Vt igitur disponamus ea que tractaturi sumus ordine debito: beatitudinisq; laudes mirificentissimas complectamur que copiosa merces a nostro saluatore merito nuncupatur: de ipsa tria mysteria principalia proponemus contemplanda.

Primum dicitur beatitudinis desiderium.

Secundum beatitudinis subiectum.

Tertium beatitudinis obiectum.

Quod beatitudo est bonum qd cuncti desiderare debent. Capitulum. j.

Primum mysterium contemplandum di-

67
citur beatitudinis desiderium: in quo indneenda est cunctorum mens vt ad beatitudinem dirigant cordis affectum: illamq; viribus totis conentur adipisci. Ma; et de hoc ita pulchre loquitur Seneca ad Lucillum. Ad summū inq; bonum et propositum totius vite tue respice. Illi enim consentire debet quicquid agimus: ideo peccamus quia de partibus vite omnes deliberamus de tota vero nemo desiderat. Errant consilia nostra quia non habent quo dirigantur. Ignoranti quem portum petat: nullus finis certus est: hec ille. Sed ut pars ista lucidior fiat opus ē vt ad tria dubia respōdeam⁹. Primum vtum homini conueniat agere ppter finem.

Secundum vtum finis humane vite sit beatitudo.

Tertium vtum beatitudo sit bonū desiderabile
Ad primū dubium respōdet sanctus Tho. p̄ma 2a. q. j. q. actionū que ab homine agunt: ille sole pprie dicuntur humane que sunt proprie hoīs inquantū ē homo: differt autē hō ab alijs irrationalibus creaturis in hoc qd ē dūs suoz actūū qd sit p rationē et volūtatem. Ille itaq; actiones pprie humane dicuntur que ex voluntate deliberata pcedunt. Alie vero non proprie humane sunt sicut dū mouet pedē: uel fricat barbā alijs intentus et similia: s; sint hominis iste actiones scde non sunt propter finē ex quibus homo nec mereri potest nec de mereri. Sed prime actiones ad finem sunt dirigende. Inquit nanq; phus in. ij. phisicorū. Finis est principium in operabilibus ab hoīe. Et in. ij. Ethicorū asserit. Fine omnes operantur. Et iterum in. ij. phisicorū. Non solū intellectus s; natura agit ppter finē. Et in. ij. Adethaphisice. Qui infinitū faciūt auferūt naturā boni. Qu itaq; finis sit qui mouet agentē et s; in executione sit posterior tamē prior est in intentione agentis et habet rationē cause: ppter rea ad hoīem spectat vt agat ppter finē. Ad secundum dubiū respondet Ricardus in. iij. di. xlix. q. vltimus finis humane vite est beatitudo vt ait Aug⁹. li. viij. de ciuitate dei. Finis boni appellatur quo qsq; cum peruenit beatus ē. Et idē. li. xix. de ciui. dei. Illud ē finis boni ppter qd appetēda sūt cetera: ipm autē ppi seipm. Et. xxij. li. de ciui. dei. Finis inq; nō est puenire ad illud regnū cui⁹ nullus finis ē. Et ap̄lus ad Romanos. vj. Habetis fructum vestrū in sanctificatione: finē x̄o vitaz eternam

Sed hic oritur difficultas quoniam cum beatitudo sit in ipso deo. et beatitudo est finis humane vite etiam erit finis omnium creaturarum. Nam ut inquit Dionysius in li. de diuinis nominibus. Deus pervertit omnia ad se ipsum tanquam ad ultimum finem. Ad quod dicit Theophrastus prima secundae. q. 1. q. sicut colligitur ex dictis Aristotelem. ij. phisicorum. et v. methaphisicis. Finis dicitur dupliciter. scilicet vel est terminus in quo id est ipsa res in qua ratio boni inuenitur vel usus siue adeptio illius rei. Sicut si dicamur quod mors corporis grauis finis est vel locus inferior ut res vel hoc quod est esse in loco inferiori ut usus. Et finis auari est vel pecunia ut res: vel possessio pecunie ut usus. Si ergo loquamur de ultimo fine hominis quantum ad ipsam rem que est finis. Sic in ultimo fine hominis omnia creata perueniunt: quia deus est ultimus finis hominis et omnium aliarum rerum. Si autem loquamur de ultimo fine hominis quantum ad consecutionem finis. Sic in fine hominis non communicant creature irrationales. Nam et homo et alie creature rationales persequuntur ultimum finem cognoscendo et amando deum: quod non competit alijs creaturis que adipiscuntur ultimum finem in quantum participant aliquam similitudinem dei secundum quod sunt vel viuunt vel etiam cognoscunt secundum instinctum nature: sed non per rationem vel intellectum. Ideo magister prima di. ij. dicit. Fecit deus creaturam rationalem ut summum bonum intelligeret: intelligendo amaret: amando possideret: et possidendo frueretur. Quare ut Augustinus docet in li. lxxx. iij. q. Non cadit in aliqua ratione careria ut beatitudo sint. Tertium dubium fuit utrum beatitudo sit bonum desiderabile. Et posset quis arguere quod non: nam nullum bonum incognitum est desiderabile: hoc patet quia bonum apprehensum est obiectum appetitus ut inquit Aristoteles in. iij. de anima. Ideo Augustinus. li. x. de trinitate. ca. i. ait. Firmissime nouimus amari nisi nota non posse. Sed beatitudo est bonum incognitum ergo non est bonum desiderabile. Philosophi quidem multo subtiliter elaborarunt ut de beatitudine ac summo bono cognitionem inuenirent. Et ut Lactantius scribit in principio primi libri diuinarum institucionum. Neque adepti sunt quod volebant et operam simul atque industriam perdiderunt: hoc ideo dixit. quia ut recitat Augustinus. li. xix. de ciuitate dei. Adareus varro notauit ducenas octoginta octo falsas opiniones de beatitudine quas philosophi suo ingenio adinuenierunt Augustinus. etiam in. xiiij. de trinitate. asserit quosdam posuisse beatitudinem in voluptate corporis: quosdam in voluptate animi: quosdam in alijs rebus puta in diuitijs

vel honoribus: et huiusmodi: ut etiam scribit Aristoteles in primo ethicorum. De his ad hoc ita loquitur Lactantius li. iij. diuina. institucionum. Epicurus summum bonum in voluptate animi esse censet. Aristippus in voluptate corporis. Caliphon et Dinomachus cirenaici honestatem cum voluptate iunxerunt. Diodorus in priuatione doloris summum bonum posuit. Hieronymus in non dolendo. Peripatetici autem in bonis animi et corporis et fortune. Crilli summum bonum est scientia Zenonis cum natura congruenter viuere. Quorundam stoicorum virtutem sequi Aristoteli. in honestate ac virtute summum bonum collocant: hec ille. Sed infra de Epicuro ita sequitur. Epicuri disciplina multo celebrior sepe fuit quam ceterorum: non quia veri aliquid auferret: sed quia multos ad populare nomen voluptatis inuitat. Memorem enim non in vitia pronus est. Propterea ut ad se multitudinem perbat apposita singulis quibusque moribus loquitur. Desideriosum vetat libas discere. Auarum populari largitione liberat. Ignauum prohibet accedere ad rempublicam: pigrum exercere: timidum militare. Constat itaque ex his quod erronea fuerit philosophorum mens circa beatitudinem agnoscendam. Sed preter illos adhuc confirmare possumus quod beatitudo non est cognoscibilis per verba pauli quod per me ad Corinthios. ca. ij. ait. Oculus non vidit et auris non audiuit nec in cor hominis ascendit que preparauit deus his qui diligunt illum. Sed ista de beatitudine sic Paulus locutus est. Ergo tale bonum est quod a nobis percipi minime potest et ex persequentibus neque desiderari. At in prius sententia Augustini quod li. x. de ciuitate dei. ca. i. ait. Omnium certa sententia est qui ratione quoque modo uti possunt beatos esse omnes homines velle. Et in. xiiij. de trinitate. Ad appetendum beatitudinem natura compellit cui summe bonus et immutabiliter beatus creator hoc indidit. Et de hoc Aristoteles in primo ethicorum sic scripsit bene enunciauerunt dicentes bonum esse quod omnes appetunt. Et in. iij. topicorum. Maxime bonum omnes maxime appetunt. Pro mouenda igitur omni ambiguitate notandum ex dictis Ricardi in. iij. di. lxxxix. Et Theophrastus prima secundae. q. v. quod beatitudo potest accipi tripliciter. Primo in suo esse generali. Secundo in suo esse speciali. Tertio in suo esse specialissimo. Et primo potest beatitudo accipi in suo esse generali in quantum est bonum quoddam sufficientissimum et sic est omnibus nota. Quilibet enim scit quod est bonum et quid est sufficientissimum. Et hoc

modo omnes beatitudinē appetunt. Nam sic appetere beatitudinē nihil est aliud q̄ appetere ut voluntas satiet̄ qd̄ quilibet vult. Et hoc est qd̄ Boetius dixit i. iij. de consolatiōe. Dis tianq̄ mortaliū cura q̄ multiplicium studio rū labor exercet: diuerso qdem calle p̄cedit: ad vnū tñ beatitudinis finē n̄rit̄ peruenire. Et sumit̄ hic vnus finis fm̄ **B**eraldū oddonis sup̄ primū ethicoꝝ nō secundū speciem opinionis sed fm̄ p̄portionē. Nam sicut lenia habent vnū finē fm̄ speciē nature. s. locū sursum. Et grauiā habeant aliū finē fm̄ speciē nature. s. locum deorsum. tamen grauiā et lenia habent vnū finē fm̄ p̄portionem nature. Et q̄ ita se habet locus deorsum ad ḡuia. sicut loc⁹ sursum ad lenia. Ita et oēs homines tēdūt ad vnū finē fm̄ p̄portionem opinionis. eo q̄ ita se habet pecunia ad avarum in qua opinatur se fieri posse vnū sicut delectatio libidinis ad luxuriosum. q̄ in sua luxuria putat constare beatitudinem. Omnes quippe appetunt qcquid etiā indebite appetunt tanq̄ cōsummatū bonū. Secūdo pōt beatitudo accipi in suo esse speciali inq̄stū scilicet consistit nō in bonis presentis vite. sed in clara dei visione et perfecta eius dilectione et gaudio qd̄ habetur de dei bonitate presenti per clarā eius visionē et perfectam dilectionē. Et hoc modo beatitudo nō fuit nota philosophis. quā tñ postq̄ xp̄us dei filius venit i mūdū omnes q̄ volūt agnoscere desiderare et acquirere valēt. Ipse qd̄ lux fuit et splendor oīs veritatis viā nobis summi boni ondit. Ipse clamauit **M**atthēi. iij. ca. dicēs. **P**enitentia agite appropinquabit regnū celoz. Et. v. ca. **A**dertices vestra copiosa est in celis. Et. vj. ca. **N**olite thesaurizare vobis thesauros i terra thesaurizate vobis thesauros i celo. Et iohānis. xvij. ca. **H**ec est vita eterna ut cognoscāt. s. facie ad facie te verū deum: et quē misisti iesum xp̄m filiū tuū. Et cōpletis humane redemptionis misteris quadragesima die postquam surrexit a mortuis videntibus discipulis eleuatus est et ascēdit ad celos. **I**ccirco **L**actantius libro. vij. diuinaz institutio. ait. **P**ater. n. vester ac dominus q̄ condidit firmavitq̄ celū q̄ libratā magnitudine sua terrā vallauit mōtib⁹: mari circūdedit: omnibusq̄ distinxit. et qcquid ē in hoc mūdo mirabile conflauit ac p̄fecit ex nihilo. p̄spectis erroribus hominū: ducē misit q̄ nobis viā iustitie panderet. **N**ūc sequamur oēs: hūc audiamus: hūc deuotissime parcamus. qm̄ so-

lus ut ait **L**ucretius veridicis hominū purgauit pectora dictis et finē statuit torpedinis atq̄ timoris ostenditq̄ bonum sūmū quo tendimus oēs quid foret: atq̄ viā mōstrauit limite paruo: quo possemus ad id recto cōtendere cursu. **N**ec tñ ondit sed ē p̄cessit: ne quis difficultatis gratia iter virtutis horreret. hec ille. **T**ertio pōt accipi beatitudo in suo esse specialissimo. put. s. ē actualiter in beatis cuius magnitudinē explicare nequaquā possum⁹ quia nulla sensibilis experiētia quarūcunq̄ delectationū p̄sentis vite minimā p̄tē illius dulcedinis pōt designare. Et oculus non vidit nec auris audiuit: neq̄ humanum cor excogitauit vnq̄ q̄ ingens sit illa sup̄na felicitas. **H**inc **B**regori⁹ in omelia inq̄t. **S**i cōsiderem⁹ fratres charissimi que et quāta sunt que nobis promittuntur in celis vilescunt animo omnia que habentur in terris. **T**errena nāq̄ substantia sup̄ne felicitati cōparata: pondus ē nō subsidiū. **T**emporalis vita eterne vite cōparata: mors est potius dicenda q̄ vita. **H**inc i trāsitu beati hieronymi scribit hec verba **A**ugustinus ad **L**irillum eo die et hora qua hieronym⁹ sanctissimus ex hac luce migravit. dū **I**ponie i cellula mea quiescens de gloria beatoꝝ cogitarē vellēq̄ de illa tractatū breuē cōponere cōpulsus p̄cibus nostri seueri quondā venerabilis **M**artin⁹ epi turonensis discipuli: charta calamo pugillariq̄ susceptis: volui eplam scribere sanctissimo hieronymo destinandā: ut qd̄ ipse in re tā difficulti sentiret: rñderet. **L**ūq̄ iam scribēs salutationis exordium hieronymo presentarē: ineffabile subito lumē: cū inaudita odoꝝ fragrantia cellulā in qua stabā intrauit: hora iam cōpletorij. **A**d quā visionē pp̄ rei tā admirabilis nouitatez perterritus esse cepi. **L**ūq̄ quidnā id esset attentius cogitarē de luce vox insonuit dicēs. **A**ugustine **A**ugustine qd̄ queris: putasne breui immittere vasculo mare totū: **A**dodico iclude re pugillo terraz orbem: **C**elū firmare ne suos exerceat mot⁹ **I**nfinite rei q̄s ierit finis: imensa qua mensura metieris: **P**otū totū mare in artissimo clauderet vasculo: potius orbē terrarū parū teneret pugillus: potius a motu cōtinuo celū desisteret: q̄ gaudioꝝ et glorie q̄bus beatoꝝ anime sine fine potiunt̄ minimā particulā itelligeres: nisi ut ego experiētia docearis: discurre ad hoc breue t̄pis spatium et talia sagage opa exercere ut postmodū ibi que hic aliquāliter itelligere cupis in eternū habeas. **I**n-

terroganti vero mihi quod nam esset quod talia tam
grauissime loqueretur. Respondit benigne: hie-
ronymi illi presbyteri cui epistolam scribere cepisti super
anima que in hac hora in bethleem carnis onere
deposito iocunda et gloriosa progo ad regna celorum:
postquam et alia multa que mecum protulit a meis oculis
lux disparuit. Quanto igitur minus beatitudinis
supreme sublimitas potest apprehendi tanto ardentius
est a nobis exoptanda.

¶ Beatitudo consistit in anima: in intellectu vi-
delicet et in voluntate. Capitulum. ij.

Secundum mysterium contemplandum de beatitudi-
nis subiectum: id est tria dubia sunt absoluenda.

Primum utrum beatitudo sit actus anime tantum.
Secundum utrum sit actus intellectus et voluntatis.
Tertium utrum sit principaliter in actu voluntatis quam
intellectus. **¶** Ad primum dubium respondet Ricar-
dus in. iij. di. xlix. quod beatitudo est actus anime tantum.
Nam beatitudo est nobilissimum quod in homine possit
esse: nec in creaturis infra homines convenire potest.
Oportet ergo quod consistat in actu proprio homini: non
quamvis sed nobilissimo. Actus autem hominis proprius
non est nisi ille qui est hominis per illam formam que homo
est: hoc est autem anima intellectiva. Mobilissimum ergo
actus hominis est ille qui sibi provenit secundum animam in-
tellectivam: siue sit cognitio siue dilectio. Ex quo
damnat opinio illorum qui dixerunt animam sine cor-
pore beatam esse non posse. Nam ut inquit Thomas prima
secunde. q. iij. loquendo de beatitudine perfecta que in
dei visione consistit: sine corpore anima potest esse beata:
quam intellectus ad sui operationem non indiget corpore
nisi propter fantasmata in quibus intelligibile ve-
ritate continetur: divina autem essentia per fantasmata
videri non potest. Unde cum in visione divine essen-
tie perfecta hominis beatitudo consistat: non dependet
beatitudo hominis a corpore: quare et ipsum corpus ad per-
fectionem beatitudinis non requiritur. Sciendum tamen quod
ad perfectionem alicuius rei dupliciter aliquid pertinet
Uno modo ad constituendam essentiam rei. sicut anima
requiritur ad perfectionem hominis. Alio modo requiritur ad
perfectionem rei: id quod pertinet ad bene esse eius: sicut pul-
chritudo corporis et velocitas ingenij pertinet ad
perfectionem hominis. Quamvis ergo corpus primo modo ad per-
fectionem beatitudinis humane non pertineat: pertinet tamen
secundo modo. Quare quanto anima perfectior erit in sua
natura: perfectius habebit suam propriam operationem in
qua consistit felicitas: sed non erit cum suo corpore ipsa beata
reunietur. Propter illam autem unionem non erunt homi-
ni necessaria exteriora ista bona: quia corpus ex con-
iunctione sui ad animam erit gloriosum ac impassibile
Nam ut scribit dominus Bonaventura in suo. iij. di.

xxviii. Contingit aliquid esse beatum tripliciter. scilicet per essen-
tiam: et per primam influentiam: et per quandam redundanciam
Beatum per essentiam est solus deus. Beatum per primam
influenciam est solus rationalis spiritus. Beatum denique
per quandam redundanciam est corpus humanum in quod gau-
dium glorie redundat ex conjunctione sui ad animam be-
atam. Et licet corpus humanum non sit ad imaginem
dei per se tantum unitum est anime que est ad dei imaginem: et ra-
tione illius est beatitudinis participabile. Si vero
aliquis istaret de dicta de exterioribus bonis quia
videtur primum. Nam cibus potus divitie et regnum exte-
riora bona sunt et hec promittuntur beatis. Unde
luce. xxij. christus dixit. Edatis et bibatis super mensas
meas in regno meo. Et matth. vi. Thesaurizzate
vobis thesauros in celo. Et matth. xxv. Possi-
dete paratum vobis regnum: quia et ista ad beatitudi-
nem exiguntur. Respondet Thomas. quod omnia ista metapho-
rice sunt intelligenda: secundum quod in scripturis solent
spiritualia per corporalia designari. Sicut per cibum et po-
tum intelligitur delectatio beatitudinis: per divitias
sufficiencia qua sufficit homini deus: per regnum exalta-
tio hominis usque ad conjunctionem cum deo. Secundum
dubium fuit utrum beatitudo sit actus intellectus et vo-
luntatis simul. Et licet quidam teneant quod essentia
beatitudinis vite humane in solo intellectu actu
consistat ita quod nullo modo in actu voluntatis. Tamen
Ricardus in. iij. ubi est dicit. quod beatitudo consi-
stet in actu voluntatis et intellectu simul. Cuius
ratio est: quia essentia beatitudinis vite humane consistit in
perfecta unionem anime rationalis cum deo. Hec autem unio
includit unionem anime cum deo secundum omnem sui poten-
tiam per quam unibilis est cum eo immediate. Potentia
autem anime rationalis non tantum est intellectus sed voluntas: et
per quamlibet illarum unibilis est cum deo immediate. Si-
cut enim deus sub ratione qua summum verum est imedia-
tum obiectum intellectus beatorum: ita sub ratione qua
summum bonum est immediatum obiectum voluntatis eorum
Quamvis enim ipso immediate non fruerentur nisi ipsum
immediate viderent: tamen immediatum obiectum voluntatis
eorum non est ipsa visio summi boni: sed ipsum summum
bonum. Non enim volunt summum bonum propter illam
visionem sicut propter finem: sed volunt ipsam visionem
propter ipsum summum bonum sicut propter ultimum
finem. Ipse ergo summum bonum primo et immediate est
ab ipsis volutus: ergo est voluntatis eorum immediatum ob-
iectum. Ergo perfecta unio anime cum deo in qua beati-
tudo consistit est per intellectum et voluntatem. Itaque in
actu utriusque simul consistit. Et si obijceret quod au-
toritates contrarium volentibus eas intelligere
contrarium sonare videntur: puta quod in visione di-
cunt beatitudinem consistere. Respondet Ricardus. quod

semper includunt cōcomitantē dilectionē. Nam consummata dei dilectio inseparabiliter cōcomitatur clarā eius visionē. Propterea Aug^o. li. j. de trini. ca. penultio dicit. Quod visio est summū premiū et ipsa ē act^o intellect^o. Et in. j. li. de doctrina xpiana idē dicit. Nec ē summa merces ut perfruamur deo: summa merces est beatitudo et fructio ē act^o volūtatis que visionē cōcomitatur. Tertium dubiū erat utrum beatitudo principaliter consistat in actu volūtatis quā intellectus. Et rōdet Ricard^o et sic. primo quia sicut inter habitus vite charitas est donum principaliter sicut Augusti. xv. de trini. ca. xvij. Ita inter habitus patrie charitas patrie est donū principaliter. Sed in patria nobilior habitus habet nobiliorē actum. Ergo deū perfecte diligere quod est actus charitatis prior est actus nobilissimus anime. cū ergo in nobilissimo actu principalissime consistat beatitudo: et diligere sit actus volūtatis: principaliter consistit in actu volūtatis quā intellectus. Secundo probat quod beatitudo principaliter consistit in actu volūtatis quā intellectus ex eo quod voluntas est nobilior potētia quā sit intellectus. Nam Bernardus in li. de libero arbitrio dicit rōnem esse quodāmodo pedisequā voluntatis. Et Anselm^o in li. de conceptu virginali: dñū totū regni anime attribuit volūtati. Et Aristoteles in. vij. politic. ca. v. potentia qua eligimus principalior est. Adhuc id probatur quia voluntas in suo actu cogi non potest nec circa ea que sunt ad finē necessitari. Intellectus autē cogi potest et circa ea que sunt ad finē necessitari. Insuper magis potest transformare animā volūtatis quā intellectus et suū obiectū respicit sub rōne nobiliori. Bonū enim est obiectum volūtatis. Ens obiectū intellectus. Ratio autē boni est perfectior quā sit ratio entis. Tertio probatur quia deus est ultimus finis maxime sub ratione qua bonū: quod patet quia ex hoc quod creature ordinantur in ipsum ut in finē maxime est in eis ratio bonitatis: sicut per hoc quod ipsum respiciūt ut exemplar: maxime est in eis ratio veritatis. Sed deus sub ratione qua summum bonū est volūtatis obiectū sub ratione qua summum ens vel verū est intellectus obiectum: ergo voluntas magis respicit deū sub ratione finis quā intellectus. Sed deus sub ratione qua ultimus finis est beatificans: ergo sub ratione qua est beatitudinis obiectū: principaliter tendit volūtatis in ipsum quā intellect^o. Et sic consistit beatitudo principaliter in actu volūtatis quā intellect^o

beatitudo nō potest esse in bonis presentis vite. Capitulum. iij.
 Tertium mysterium contemplandum dicitur beatitudinis obiectū: in quo tria sunt dubia absoluenda.
 Primum utrum beatitudo sit quod creatum.
 Secundum utrum beatitudo possit amitti.
 Tertium utrum beatitudo possit in hac vita haberi.
 Ad primum dubium respondet Ricardus ubi supra. Et thomas. prima se. q. iij. Quod beatitudo vite humane dupliciter potest accipi. Uno modo pro illo bono in quo perfecte et plenarie requiescit humana vita. Alio modo pro perfecta quiete humane vite in illo bono que consistit in perfecta hominis coniunctione cū illo bono. Primo modo beatitudo accipitur per beatitudinis obiecto et sic beatitudo est quid increatum scilicet ipse deus. Beatitudo autē secundo modo accepta est aliquid existens in beato tanquā eius ultimata et plenaria perfectio: et sic est aliquid creatum. Cū enim beatitudo consistat in visione dei: videre deū ē actus creature videntis. Secundū dubium fuit utrum beatitudo possit amitti. Et ad hoc dicimus ex sentētia sancti Tho. prima se. q. v. Quod beatitudo potest tripliciter considerari.
 Primo in sua imperfectione.
 Secundo in sua generali ratione.
 Tertio in sua speciali restrictione.
 Primum potest beatitudo considerari in sua imperfectione: prout scilicet beatitudo est illa imperfecta qualitas que in hac vita haberi potest siue sit felicitas contemplatiua siue sit actiua: hec quod amitti potest licet nō de facili: sicut patet in felicitate contemplatiua quod amittit vel per obliuionem: puta cū corrūpitur scientia ex aliqua egritudine vel etiā per aliquas occupationes. quibus totaliter abstrahitur aliquis a contemplatione. Patet etiā idē in felicitate actiua: volūtatis enim hominis transmutari potest ut in vitium degeneret a virtute. Ideo philosophus dicit in primo ethicoz aliquos esse in hac vita beatos nō simpliciter: sed sicut boies quoz natura mutationi subiecta ē. Secundo potest beatitudo considerari in sua generali ratione et sic beatitudo nō potest amitti. Cū enim sit perfectū bonū et sufficiens oportet quod desiderium hominis querat: et oē malū excludat. Naturaliter autē homo desiderat retinere bonū quod habet et quod eius retinendi securitatem obtineat. Alioquin necesse est quod vel timore amittendi vel dolore de certitudine amissionis affligatur. Requiritur ergo ad veram beatitudinē quod homo certam opinionem

habeat bonum quod habet nunquā se amissu-
rum: que quidem opinio si vera sit: consequens est q̄
beatitudinē nunquā amittet. Si autē falsa sit: hoc
ipsū est quoddā malū. s. falsā opinionē habere
Mā falsū ē malū intellectus. sicut uerū ē bonū
ipsius. ut dicit in. vi. ethicoꝝ. Nō ergo iā erit
vere beatus si aliqd malū ei inest. Tertio pōt
beatitudo cōsiderari in sua speciali restrictio-
ne inquitū. s. pfecta beatitudo cōsistit in visi-
one diuine essentie. Et sic beatitudo nullo mō
pōt amitti neq; ex pte vidētis neq; ex parte
dei. neq; etiā ex parte alicuius alterius agētis.
Nō ex parte vidētis. q̄ impossibile ē q̄ aliq; vidēs
diuinā essentiā velit eā nō videre: Nō ē
qm̄ oē bonū habitū quo quis carere vult: aut
ē insufficientēs et querit aliquid sufficientēs loco eius
aut habet aliqd incōmodū annexū ppter qd̄ i
fastidiū venit. Visio autē diuine essentie replet
aīam oībus bonis: et nō habet aliqd incōmodū
aduinctū. Quare p̄pria voluntate nō pōt bea-
tus beatitudinē deserere. Similiter beatus non
pōt beatitudinē pdere deo subtrahēte. q̄ cum
subtractio beatitudinis sit quedā pena nō po-
test talis pena a deo iusto iudice puenire nisi
p̄ aliqua culpa que cadere nō pōt in eū q̄ dei
essentiā videt: cū ad hāc visionē de necessitate
sequat̄ rectitudo volūtatis. Nō pōt etiā bea-
titudo amitti ex pte alicuius alterius agentis
quia mens deo cōiuncta sup oīa alia eleuat̄. et
sic ab huiusmodi cōiunctiōe nullum aliud agēs
pōt ipsā excludere. Est ergo beatitudo pfectio
cōsummata que oēm defectū excludit a bō. Et
ideo absq; mutabilitate adducat eā habēt: fa-
ciente hoc virtute diuina que hoīem subleuat
in participationē eternitatis trāscēdētis oēm
mutationem. Idcirco male dixit Origenes se-
quens quorundā platonicoꝝ errorē q̄ post vl-
timā beatitudinē hō pōt fieri miser. Tertium
dubiū fuit utrū beatitudo possit haberi in hac
vita. Et ad hoc respondemus q̄ nō: loquendo
de lege cōi: et hoc p̄pterea q̄ dñs noster iesus
x̄ps fuit viator et cōprehensor. Quare Nō in
hac vitā q̄s beatus esse nō potest assignari pos-
sunt tres rationes precipue.

Prima dī insatiabilitatis.

Secda penalitatis

Tertia mortalitatis

Prima rō dī insatiabilitatis. Ut enī igt dñs
Bonauentura di. v. iiii. lib. i. Beatitudo ē finis
satiās appetitū. S; bona presentis vite nō sa-
tiant appetitū: non diuitie: non delitie: nō ho-

nores: nō fama: nō gloria: nō quecūq; deside-
rabilia et delectabilia excogitari possunt: ut do-
cet experientia. Ergo nec in huiusmodi bonis
brūs q̄s reputari d; Tho. No. j. pte. q. ij. dicit.
Impossibile ē beatitudinē hoīs eē in aliq̄ bo-
no creato. q̄ beatitudo ē bonū pfectū qd̄ tota-
liter quietat appetitū: alioquin nō cēt vltimus
finis si adhuc restaret aliquid appetēdū. Obie-
ctū aut volūtatis ē vniuersale bonū sicut obie-
ctū intellectus ē vniuersale verū. Ex quo patet
q̄ nihil pōt quietare voluntatē hoīs: nisi bo-
nū vniuersale: qd̄ nō inuenitur in aliquo crea-
to: sed solū in deo. quia omnis creatura habet
bonitatē participatā. Vnde solus deus volun-
tatē hoīs implere pōt. Ideo dauid in psal. di-
xit: Satiabor cū apparuerit gloria tua. Et Au-
gu. li. i. cōfessionū. Fecisti nos dñe ad te et inge-
tū ē cor n̄m donec quiescat in te. Et in. iiii. li.
Redite inquit preuaricatores ad cor et inhere-
te ei qui fecit vos: stete in eo et stabitis: quiescite
in eo et q̄ti eritis. Quo itis i aspera: quo itis:
bonū qd̄ queritis ab illo est. Quia igit aīa eo
imago dei ē quo eius capax ē et particeps eē
pōt. ut scribit Aug. xiiij. de trini. Idcirco nulla
creatura aīe capacitātē implere valet. Secda ra-
tio cur in hac vita nō possit q̄s eē beatus dici-
tur penalitatis. ut enim ait Tho. p̄ma sc. q. v.
Beatitudo excludit omne malū. Vta aut p̄-
sens multis malis et penalitatibus subiacer q̄
vitari n̄ possit. Et ignorātie ex parte intellect⁹
et inordinate affectionis ex parte appetitus: et
multiplicibus laboribus: calamitatibus et crū-
nis ex parte corporis. quō igit in tot fluctuati-
onibus beatū se credere q̄spia h; Inquit Job
ca. xiiij. Nō natus d̄ muliere breui viuens tpe
repletur multis miserijs. Et Hieronymus ad
beliodox. Vbiq; luctus: vbiq; gemitus et plu-
rima mortis imago. Et Boetius li. ij. de con-
solatiōe. Quā multis amaritudinib⁹ humane
felicitatis dulcedo respersa est: que et si fruenti
iocunda eē videat̄ tñ quo minus cū velit abi-
re retineri nō pōt. Et Seneca i tragedijs. Nul-
la fors lōga ē: dolor atq; voluptas inuicem ce-
dunt. Memo utiq; reperit q̄ diutius in quo-
cunq; sit statu delectari possit et absq; turbati-
one vel animi vel corporis pertrāsire. Memo
inqt Seneca vbi. ē. p̄fidat nimīū scdis. Memo
desperet meliora lapsis. Et ad Lucillum. Moli
huic trāqllitati p̄fidere: momēto mare cuertit̄
et eodē die vbi luserūt nauigia sorbēt. Quisnā
felicioꝝ iudicari potuisset Policroto tyranno.

64
Sanior. de ipso quippe refert Tullius in li.
de finibus bonorum et malorum. Et idem confirmat
Valerius de mutatioe morum et fortune quod adeo
sibi fortunam obsequiosam habuit quod omnia deside-
rata perficiebat. Ad moderandam igitur fortune in-
uidiam. sumpto e manu annulo quem preciosum pos-
sidebat in mare iccit. Sed inopinate illum repe-
te recuperavit. Nam post dies paucos a pesca-
toribus piscis captus quod annulum sorbuerat ty-
ranno donatus est. Accidit tandem quod adversus
Darium persarum regem duxit exercitum. et quod Ortu-
thes prefectus Darii illum acie fuderit cepitque
et in summo megalensis montis vertice suspen-
di iusserit. Et relictus a vultu lacerandus. qui
vbiq; felicissime in terra vixerat in aere miser-
rime expiravit. Adstant omnia que sunt in hoc mun-
do. et nihil est stabile. nihil firmum. nihil denique
tutum. Iohannes sapiens Ecclesiastes. ij. ca. dicebat. Vi-
di in omnibus vanitatem et afflictionem spiritus et animi et
nihil permanens sub sole. ¶ Tertia ratio que in presenti
vita nullus potest esse beatus de mortalitatis. Quod
quippe ad mortem tendimus cuius manus poten-
tissimas nullo ingenio. nulla vi. nulla arte. nul-
lo precio evitare valemus. Instat cervicibus
nostris. Si quis igitur dixerit aliquem beatum eo quod divi-
tijs affluat statim respondebo. Non sic. non sic
quod divites moriuntur. Si quis affirmaverit alium esse
beatum eo quod omnibus delictis huius seculi profuerit.
Ad hoc respondebo. nequaquam sic est. quod post
breve hanc vitam omnes homines moriuntur. Si quis be-
atam reputaverit eum quod orbi universo dominaretur.
Clamabo et ego quod nec regna sine impia beatum
hominem reddunt. quam et principes et reges et pur-
purati et imperatores omnemque domini moriuntur. Et ideo cum
Lactantio concludimus dicente. iij. li. Sumus
bonum quod beatus facit non potest esse nisi in ea reli-
gione atque doctrina cui spes immortalitatis ad-
iuncta est. Igitur demus operam ne decipiamur
temporalium bonorum suavitate. atque mundum auda-
cter sub pedibus habeamus. eoque tam utamur
ut sic tandem perveniamus ad fructum illam bea-
tam. ad quam nos perducit Iesus filius dei quod cum patre
et spiritu sancto vivit et regnat in secula seculorum. Amen
¶ Sermo vigesimus secundus de gaudijs be-
atorum qui letabuntur ex visione dei et dotatione
corporum atque habitatione in celo empirreo.

Letabuntur sancti in gloria. Illuminati prophete Verba sunt
ista originaliter ps. cxlix. Licet ardua sit
via que ducit ad vitam eternam est ex parte

virtuosorum actuum. Nihilominus facillima atque
suavis ex consideratione futuri premij. Inquit enim
Origenes super epistolas pauli. Spes futurorum la-
boribus requie parit. Hinc Hieronymus Eu-
stochium virginem in epistola ad eandem commonet. ut
allicientes blanditias seculi ad que mens humana
comit inclinatur. paradisi recordatione pulset. Ait
ergo. Quotiens te vana seculi delectat ambitio.
Quoties ibi videris aliquid gloriosum. ad paradisi
mente transgredere. et esse incipe que futura es.
Egredere quod paulisper de carcere corporis tui et
presentis laboris mercedem ante oculos depinge. quam
oculus non vidit et auris non audiit. nec in cor-
poribus ascendit. hec ille. Iterum ut in via domini ex-
peditur fortiusque bene vivendo ambulemus. de-
crevi in presenti sermone de gaudio beatorum verba
facere. Quod utique que sit immensum ostendemus
maxime propter tria.

Primo propter dei visionem.

Secundo propter corporis dotationem.

Tertio propter loci habitationem.

¶ Qualiter potest videre essentiam divinam homo
vel angelus. et quomodo non omnes vident illam equaliter
et quanta sit in illa visione iocunditas et delecta-
tio.

Capitulum i.

Primo ostendamus que sit copiosus gau-
dium beatorum propter dei visionem. de qua
tria sunt consideranda.

Primum de possibilitate.

Secundum de inequalitate.

Tertium de iocunditate.

¶ Primum considerandum de possibilitate. Vbi
investigandum est. utrum possit quis homo vel angelus
videre deum in sui essentia siue facie ad faciem
Et pro parte vera et affirmativa dicimus quod sic.
Nam ut dicunt doctores in. iij. di. xlix. Et est de
glosa super illud ps. Ostendam illi salutare meum
Totam mercedem est visio et ad hoc facit auctoritas
Apostoli qui. i. ad corinthios. xiiij. ca. ait. Videmus nunc
per speculum in enigmate tunc autem facie ad faciem. Et
iterum ibi. Nunc cognosco ex parte. tunc cognos-
cam sicut et cognitus sum. Et ipse Matth. v. ait.
Beati mundo corde quam ipsi deum videbunt. Et
Matth. xvij. ca. Angeli eorum semper vident fa-
ciem patris mei que est in celis. Sed nonnulli arguunt
pretendentes probare quod nulla creatura potest vide-
re divinam essentiam. Et hoc tripliciter. Primo
auctoritate. Secundo ratione. Tertio exemplo. Pri-
mo probant auctoritate. Nam scribit Iohannes. i.
ca. Deum nemo vidit unquam. Que verba sic pro-
sequitur Augustinus ad paulum de videndo deum. quam sicut

nā incorruptibilis ita et nā inuisibilis. Et. Cri-
fosto. sup iohāne exponens dictū palleatū in-
gt. Idipsū qd̄ deus est nō solū pphete sed nec
angeli viderūt nec archangeli. Qd̄ enī creabi-
lis nature est q̄lī videri poterit qd̄ increabile
est. Et ap̄lus. i. ad Thimotheū ultimo ca. dic̄
de deo. Solus h̄ immortalitē et lucē habitat
inaccessibilē quā nullus vnq̄ videri potuit. s̄
neq̄ p̄t. Et Dionysius li. de mystica theolo-
gia ait. Deus inuisibilis est et incognoscibilis
oēm sensū superans et oēm intellectū. Secūdo
arguit rōne. Mā cognoscentis ad cognitum
oportet esse p̄portione. cū cognitū sit p̄fectio
cognoscentis. Sed nulla est p̄portio creature
ad creatorē. q̄ in infinitū distant. ergo nulla
creatura p̄t videre diuinā essentiam. Tertio
istud videt posse p̄bari exemplo. Mā Exodi
xxxij. ca. habet. Qualiter dū loq̄ret̄ deus moy-
si cui apparebat i signo vel subiecta creatura
Moyse dixit. Ostende mihi gloriā tuā. id ē
fm Nicholaū de lira. Ostende mihi teipsum
sic videris in gloria. Et dñs r̄ndit ei. nō pote-
ris videre faciē meā. Nō videbit me hō et vi-
uet. Et infra. Posteriora mea videbis. facies
aut̄ meā videre nō poteris. Pro solutione pre-
dictoꝝ et intelligentia veritatis notare debe-
mus tres catholicas p̄positiones sequentes.
Alexandrum de ales in. i. volumine sūme. Et
Bonauēturā in suo. i. di. iij. Et Tho. i. pte. q̄
xij. Prima veritas. Q̄ essentia dei videri non
p̄t oculis corp̄alibus. q̄ deus incorporeus ē
vñ nec sensu nec imaginatione videri p̄t sed
solo intellectu. Et si diceret̄ q̄ deus p̄t videri
ab hoīe visione imaginaria. q̄ d̄r̄ Isai. vi. ca.
Vidi dñm sedentē sup solius excelsū et eleva-
tū. vt visio imaginaria a s̄su originē h̄z. q̄ fā-
tasia ē mot̄ fact̄ a sensu fm actū. vt d̄r̄. iij. d̄
Aia. ergo deus sensibili visione videri p̄t.
R̄ndet Tho. q̄ in visione imaginaria non vi-
det̄ ipsa dei essentia. sed aliqua forma in ima-
ginatione formata representans deū fm ali-
quē modū similitudinis. put̄ i scriptura diuina
pres sensibiles methaphorice describuntur.
Secūda p̄positio. q̄ nullus hō vel angelus p̄t
videre diuinā essentia visione intellectuali p̄-
pria vi nature. R̄ndet fm Tho. in. iij. sūme s̄-
gentiles. q̄ qd̄ est superioris nature p̄p̄iū. nō
p̄t cōsequi nā inferior. nisi p̄ actionē superio-
ris nature cuius est p̄p̄iū. Sicut aqua n̄ p̄t
esse calida nisi p̄ actionē ignis. Videre aut̄ deū
p̄ ipsā essentia diuinā est p̄p̄iū nature diuine

Operari enī fm p̄pria formā ē p̄p̄iū cuiusli-
bet operantis. nulla ergo intellectualis substā-
tia p̄t videre deū vl̄ diuinā essentia nisi de h̄
faciēre. Et hoc est qd̄ d̄r̄ ad Romanos. vi. ca.
Vita dei vita eterna. q̄ videre diuinā essentia
cōuenit intellectui creato p̄ gratia non p̄ nām
Tertia p̄positio. Q̄ videntes p̄ essentia deū
licet apprehendant essentia diuinā. nō tñ illā
cōprehendunt. vident nanq̄ essentia diuinā
infinitā. sed mō finito. nam illud cōprehendi
d̄r̄ qd̄ p̄fecte cognoscit̄. p̄fecte autē cognoscit̄
qd̄ tñ cognoscit̄ q̄tū cognoscibile est. Dñ si
illud qd̄ est cognoscibile p̄ scientia demonstra-
tiua opinionis teneat. ex aliqua rōne p̄babili
concepta. non cōprehendit̄. puta si hoc qd̄ est
triangulū habere tres angelos equales duob̄
rectis aliquis p̄ demonstrationē cognoscat cō-
prehendit̄ illud. Si vō aliquis opinionē eius
accipiat p̄ hoc q̄ a sapientibus et philosophis
ita d̄r̄. nō cōprehendit̄ ipsū. q̄ non p̄tinget ad
illū p̄fectū modū cognitionis quo cognosci-
bile est. Nullus aut̄ intellectus creatus p̄tinge-
re p̄t ad illū p̄fectum modū cognitionis di-
uine essentia quo cognoscibilis est. Quia cum
essentia diuina sit infinita infinite cognoscibi-
lis est. et intellectus creatus nō p̄t illā infini-
te cognoscere. In tñ enī aliquis intellect̄ cre-
atus diuinā essentia p̄fectius vel minus p̄-
fecte cognoscit̄ inq̄tū maiori vel minori lumi-
ne glorie profundit̄. Lū ergo lumen glorie in-
quocūq̄ intellectu creato receptū. nō possit cē
infinitū. Impossibile est q̄ aliquis intellectus
creatus deū infinite cognoscat. Probantur
ista p̄ Augustinū q̄ in li. de cognitione vere vi-
te ait. Deus est sp̄s incōprehensibilis. Et in
xij. li. de ci dei ca. xvij. inquit. Quicqd̄ scia cō-
prehendit̄ scientis apprehensioē finit̄. Et idē
ad paulā de videndo deum. Aliud est videre.
Aliud totū videndo comprehendere. videt̄ q̄
necessariū presens sentit̄. Cōprehendit̄ qd̄ ita
videt̄ vt eius nihil lateat cuius fines conspici
p̄t. Dñ cū deus sit infinitus nulli creature ē
cōprehensibilis. Quis igit̄ nō admiret̄ parit̄
et collaudet infinitā celsitudinē sūmi dei. quē
licet tot milia miliū angeloꝝ et hoīm clare vi-
deant et intelligent sūme bonū. sūme felicem.
sūme gloriosū. sūme sapientē. sūme pulcherr̄.
sūme delectabilē. sūme desiderabilē. sūme po-
tentē. sūme iustū. sūme clemētē. sūme dñantē.
sūme regnantes. et filia. Tñ in his excedit ad
huc incōparabiliter cognitōz illoꝝ. Soluēda

ergo iam sūt obiecta. Et ad auctoritates atq;
exemplū dicim⁹. Quod deus in sui essentia vide-
ri nō pōt visione corporali. neq; ppria vi na-
ture visione intellectuali. Sed tali visione vi-
deri pōt cū adiutorio ipsius dei illuminantis
et eleuantis intellectū creatū ad suā beatā vi-
sionē. Nec sic ēt videri pōt a creatura visione
cōprehensionis vt iā est predictū. Ad rōnē q̄
in p̄riū adducta fuit Rūdet Tho. q. p̄portio
dī dupliciter. Vno mō certa habitudo vnus
quantitatis ad alterā. Alio mō quelibet habi-
tudo vnus ad alterū hoc mō scō pōt esse. p̄-
portio creature in deū inq̄tū se h̄z ad ipsū vt
effectus ad cām aut potentia ad actū. Et fm̄
hoc intellectus p̄portionatus esse pōt ad co-
gnoscendū deū. Et vt clarius loquar. Alia est
p̄portio fm̄ quantitātē vtputa est proportio
aque in duobus vasis eiusdē cōtinentie. et sic
nō est p̄portio inter deū et creaturā. Est alia p̄-
portio fm̄ quandā attringentiā siue ordinis cō-
uenientiā. et sic est p̄portio inter guttulā aque
et aquā oceani etiaz si esset infinita. hoc mō ē
p̄portio int̄ intellectū creatū angeli vt hoīs et
ipsū deū. Ex quo Aug⁹ dicit li. xiiij. de trinita.
Eo aia imago dei est quo eius capax est et par-
ticeps esse pōt. ¶ Secūdu cōsiderandū de btā
visione dei dī inequalitas. licet enī tot milia
miliū angeloz et hoīm videant essentiā dei. tñ
nō oēs equaliter vident. Dñ saluator n̄r Joā-
nis. xiiij. ca. dixit. In domo p̄ris mei mansio-
nes multe sunt. vbi glo. i. diuersa premia meri-
toz. Nec aut̄ inequalitas fm̄ Tho. vbi. s. crit
p̄ hoc q̄ intellectus vnus habebit maiorē vir-
tutē seu facultatē ad videndū deū q̄ alius. Fa-
cultas vō videndi deū vt dictū est nō cōpetit
intellectui creato fm̄ suā nām. sed p̄ lumē glie
q̄ intellectū in quadā dei formitate cōstituit
Dñ intellectus plus participās de lumie glo-
rie p̄fecti⁹ deū videbit. Plus at̄ participabit
de lumine glorie q̄ plus h̄z de charitate. Quia
vbi est maior charitas ibi est maius desiderū
et desiderū quodāmodo facit desideratē aptū
et paratū ad susceptionem desiderati. Dñ qui
plus h̄z de charitate perfectius eū videt et cū
maiori beatitudine. Si vō aliquis obstaret
ex verbo Joānis qui. i. canonica. ca. iij. ait. Vi-
debimus eū sicuti est. sed ip̄e vno mō est. ergo
vno mō videbit ab oībus. et sic nō perfectius
ab vno q̄ ab alio. Rūdere possumus h̄z Tho.
q̄ cū dicimus videbimus eū sicuti est. aduer-
biū determinat modū visionis ex pte rei vise

64
vt sit sensus. Videbimus eū ita esse sicuti est.
q̄ ipsū esse eius videbimus q̄ est eius essētia
Nō at̄ determinat modū visionis ex parte vi-
dentis. vt sit sensus q̄ ita erit perfectus mo-
dus videndi sicut est in deo perfectus modus
essendi. Quare diuersitas illa videndi nō erit
ex parte obiecti q̄ idem obiectū oībus presen-
tabitur. s. dei essentia. Sed erit per diuersam
facultatem intellectus non naturalem sed glo-
riosā. ¶ Tertiu cōsiderandū de visione dei
dī iocunditas. Erit vnicuiq; videnti deū tan-
ta iocunditas et plena leticia vt in illa oē hoīs
desiderium quiescat. nihilq; amplius appetat
Ratio est fm̄ Riccardum in. iij. di. xliij. quia
vnusquisq; naturaliter appetit suā perfectio-
nem. Secundaria vō hūani intellectus per-
fectio cōsistit in p̄fectione sui actus qui est in-
telligere. Nunq̄ at̄ actus intelligendi est p̄fe-
ctus nisi sit respectu nobilissimi intelligibilis
et nobilissimo modo intelligēdi. Nobilissimū
intelligibile est deus. nobilissimus modus in-
telligendi est intelligere ipsū in sui substantia
Ex quo tam amabilis tanq; gratissima est vi-
sio illa. q̄ si quis proponeret alicui beato. vel-
let ne per milia milium annoz esse in hoc mū-
do absq; hoc q̄ videret deū. haberetq; oēs di-
uitias. oēs thesauros. oēs pecunias. oēs pre-
ciosos lapides. oia iocalia. oia regna mundi.
oia delicata cibaria. omnē virozum clarissimo-
rum famā et gloriam. ac desiderabilia queq; q̄
in hoc seculo possūt esse. statim clamaret Dis-
cede a me et sine me esse in delitijs visiois dei
que sola incorporealiter excedit quelibz tpalia
bona. quelibet tpalia gaudia. quālibet p̄horū
scientiam. quālibet regum et Imperatoz pre-
minentiam. Dñc Aug⁹ li. iij. de libero ar-
bitrio ait. Tanta est illa pulchritudo iusticie et
incōmutabilis lucis eterne q̄ si non liceret in
eo morari plusq; vni⁹ diei hora. p̄pter h̄ solū
innumerabiles anni huius vite pleni circūflu-
entia bonozum temporalū recte meritoq; cō-
temnerentur. Et libro. x. d. ciui. dei ca. xv. ingt.
Illa nanq; beata visio dei tante pulchritudi-
nis visio est et tāto amore dignissima. vt sine
hac quibuslibet alijs bonis p̄dituz et abun-
dantē non dubitem protinus infelicissimū di-
cere. Et ap̄lus. i. ad Corin. ca. ij. Oculus nō vi-
dit et auris non audiuit nec in cor hoīs ascen-
dit. que preparauit deus his qui diligunt illū
Eū aut̄ experiemur ea admirabimur et letabi-
mur sciētes m̄lto yberiorē esse felicitatē ipsā

scōz: q̄ rumor qui insonat n̄ris auribus in
bac vita. Sicut factū legim⁹ de regina sabba
que venit a finibus terre ad Salomonē audi
ta fama ipsius. vt dī. iij. Regū. x. ca. Nec cum
cōsiderasset sapiam salomonis vidissetq; do
mū quā edificauerat. et cibos mense eius. et ha
bitacula seruoꝝ et ordinē ministrantiū vestes
q; coꝝ et p̄ncernas. et holocausta q̄ offerebat
in domo dñi. nō habebat ultra sp̄m. Dixitq;
ad regē. Verus est sermo quē audiui in terra
mea sup sermōibus tuis et sup sapia et nō cre
debā narrantibus mihi donec ipsa veni et vi
di oculis meis et pbauī q̄ media ps̄ mibi nū
ciata non fuerit. Maior est sapia tua et opera
tua q̄ rumor quē audiui. Beati viri tui et b̄ti
serui tui hi q̄ stāt coraz te sp̄ et audiūt sapiam
tuā. O igit̄ preclarū illū diez cū aia n̄ra ad vi
siōez illā diuinā attigeret. Lōperiet p̄fecto tm̄
esse illius visionis delectationez q̄ merito di
cere poterit. O de⁹ dulcissime b̄ti qui te que
runt. b̄ti qui te h̄nt. b̄ti qui te vident. beati qui
habitant in domo tua. beati deniq; qui mun
do sp̄reto te veruz et sūmum bonū desiderant
¶ De origine dotiū corpoꝝ beatoꝝ. et de nu
mero atq; conditione illaz. Capitulum. ij.

Secundo ostendimus q̄ sit copiosū et im
mensū gaudiū b̄toꝝ pp̄ corpis dotatio
nem. de quibus dotib⁹ tria cōsideremus.

Primo originationem.

Secundo distinctionem.

Tertio conditionem.

¶ Primo cōsiderem⁹ originationē. vñ. s. erit
origo dotium in corporibus b̄toꝝ. Ad qd̄ ita
dicit Riccardus in. iij. di. xlix. Dotiuz origo
erit a deo p̄ creationē vt quidā No improba
biliter dicunt. Dñs p̄ tanto dī q̄ dotes erunt
in corpe a b̄itudine aie p̄ quandā redundātia
qz deus illas creabit in corporib⁹ b̄toꝝ p̄pter
meritū aiaz. qz in via et sibi et corporibus suis
gloriā meruerūt. Vel pōt dici pbabiliter. q̄
origo illaz dotiū erit a deo nō tm̄ p̄ creationē
sed mediāte b̄itudine aie. qz sicut dicit Aug⁹
in epla ad diostoz. Tam potentes fecit deus
aiam vt ex eius plenissima b̄itudine q̄ in fine
tpum sc̄is p̄mittit̄ redundet in inferiorē nāz
q̄ est corpus nō b̄tudo que fruentis et intelli
gentis est p̄pria sed plenitudo sanitatis et i
corruptionis vigor. Dñs at̄ Bonauē. in suo
iij. di. xlix. ita posuit. Q̄ est loqui de dotibus
corpis in quibus eius glorificatio cōsistit. vel
q̄tū ad dispositionē. vel q̄tū ad p̄sumationē

Si q̄tū ad dispositionē sic dicunt dispositio
nes q̄ sūt qualitates absolute ipsius corpis q̄
sibi dant a deo in eius reformatione. Si q̄tū
ad cōsumationē. sic dico q̄ sunt a gloria aie
siue ab aia gl̄iosa. Dñs sicut in p̄ti aia in cor
pus influat. et p̄ illā influentiā corpus est colo
ratus. durabilius. virtuosius et agilius q̄ cū
aia separat. Similiter dico in p̄posito suo mō q̄
aia gl̄iosa influēs in suuz corpus oēs dotes
istas ad quas dispositōne habebat p̄ sui refor
mationē p̄ficit et cōsumat. ¶ Secdo cōsidere
mus de dotibus b̄toꝝ corpoꝝ distinctionē. di
stinguunt enī a sc̄is quattuor dotes ipsū cor
pus gloriosū p̄ficientes. videlicet impassibilitas
claritas. subtilitas et agilitas. Itō at̄ hui⁹ nu
meri et sufficientie assignat a Bonauē. qz cor
pus n̄m est cōpositū ex quattuor elementis et
qz elementa sunt imp̄fecta. quadruplicē h̄z ab
eis defectibilitatē. Ab aqua q̄ est elementum
humidū et passibile h̄z passibilitatē et corruptō
nē. vñ humidū aqueū corp⁹ corrupit. Ab terra
que est elementū opacum h̄z obscuritatē. Ab
igne aialitatē qz calor cōsumit cōtinue. ideo
cōtinue indiget ciboꝝ alimonia. Ab aere h̄z
infirmitatē. Aer enim facile immutat̄ et cedit
cuilibet impellēti. Quā ergo quattuor isti de
fectus dñt p̄ bona opposita remoueri. Ad hoc
q̄ corpus sit p̄fectū p̄fectione completa. Ideo
quattuor sunt dotes p̄ corruptionē et passionē
incorruptibilitas vel impassibilitas. Contra
obscuritatē claritas. Contra aialitatē ip̄uali
tas. Contra infirmitatē virtus sine penetra
bilitas. Hinc Ap̄tus. i. corinth. xv. ca. ait. Se
minat̄ in corruptione surget in incorruptiōe.
Ecce impassibilitas. seminat̄ i ignobilitate. sur
get i gloria. Ecce claritas. seminat̄ in infirmita
te surget in virtute. Ecce subtilitas. seminat̄
aiale surget sp̄uale. Ecce agilitas. Et Aug⁹.
li. xxiij. de ci. dei. inquit. Abijciēt a corporibus
n̄ris ois deformitas. ois tarditas. ois infirmi
tas. ois corruptio. ois deformitas p̄ claritatez
ois tarditas p̄ agilitatē. ois infirmitas p̄ sp̄ua
litate. ois corruptio p̄ impassibilitatē. videtur
itaq; sufficiens ista dotiū enumeratio. Nam
dotes corpis dicunt̄ nō oēs qualitates. sed
qualitates nobiles et principales de nouo sup
addite nature. Et qz de nouo superaddite dñt
accipi fm̄ naturales defectus. et hi fm̄ causas
principales q̄ sunt quattuor elementa. ¶ Ter
tio cōsideremus de dotibus corpoꝝ bea
torum conditionem. Prima dos est impassi

65
bilitas. Erunt enim corpora illa incorruptibilia
et impassibilia. Sed huius impassibilitatis causam
diuersimode plerique ponunt. Dicunt ergo qui-
dam quod elementa erunt in corpore glorioso secundum
substantiam non secundum qualitates. Et ideo quod substancia
nihil est prius, sed ubi nulla est prietas nul-
la est pugna nec dissolutio ex consequenti cor-
pora illa erunt incorruptibilia et impassibilia. Sed
hoc stare non potest ut dicit Bonaventura. quia a cor-
poribus gloriosis ut refert Augustinus vitia, de-
trahuntur natura seruantur. Sed qualitates ele-
mentares sunt eis naturales ergo manebunt. Si
dicas quod manent secundum essentiam non secundum actum. Con-
tra quod unumquodque nobilius est quam est coniunctum
actui quam non. Alii dicunt quod corpora beata
erunt impassibilia pro hoc quod cessabit motus celi
quo cessante nihil potest moueri. Sed articulus
iste excoriatum est. Nam secundum Augustinum si cessa-
ret motus celi adhuc rota figuli posset moue-
ri. Landulfus suo. iiii. asserit quod causa impassibili-
tatis corporum beatorum est ex hoc quod voluntas diuina
non coagit cuiusque cause secundum corruptionem. Cessante
enim prius causa ab actione cessabit causa sua secundum. Non
nulla causa secundum potest corrumpere corpora beata quod
deus non coaget illi sicut corpora trium puero-
rum erant impassibilia ab igne. quod deus non coage-
bat igni ad comburendum eos. licet coageret ei ad
alia combustibilia. Si obijcias quod ista quod tunc im-
passibilitas non esset deus quod nihil poneret in cor-
pore dotato nisi priuationem actionis diuine.
Et secundo quod eodem modo erunt impassibilia corpa
damnatorum. quod deus non coaget igni ut corrup-
pat ea. Respondet Landulfus. quod non oportet quod deus
sit in dotato. Nam deus non est in sponsa que do-
tat sed sufficit quod ex dote aliquid fiat circa per-
sonam dotatam. et sic est in proposito. Vel dicere pos-
sumus. quod impassibilitas est quedam priuatio pas-
sionis. seu potentie recipientis passionem. et ista
priuatio est in corpore dotato. scilicet corpore beato
sed est a voluntate diuina. de corporibus vero
damnatis dicit Landulfus quod non habebunt do-
tem impassibilitatis. tunc quod fortissime patienter
ab igne. tunc quod non dat eis pro meritis quod non corrup-
tantur ab igne. sed ut continue crucientur. Riccar-
dus vero in suo. iiii. vbi. 3. refert quod in impassibi-
litate est considerare et illud quod ponit et illud quod
excludit. Quamuis enim significet negatiuum mo-
dum tamen res per causam significata non est priuatio sed ha-
bitus. Est enim qualitas in corpore ex redudantia
beatitudinis anime causata. corpus prohibens ab
omni passione corruptioni prius. Ommissis itaque

doctores opinionibus varijs de causa impassibili-
tatis illorum corporum gloriosorum firmiter et in-
dubitanter tenere debemus quod preacta corpa
nec patienter nec poterunt pati nec ab interiori
nec ab exteriori. non a frigore non a calore. non a
fame. non a siti. non ab egritudinibus et homini
quibus molestamur in presenti vita quotidie
Ideo Apocalipsis. xxi. ca. scribitur. Absterget
deus omnem lachrymam ab oculis eorum et mors
ultra non erit neque luctus neque clamor. Erit
itaque ibi sanitas sine infirmitate. iuuentur sine
senectute. vita sine morte. Secunda deus corporum
beatorum dei claritas. de hac scribitur Sapientie. iiii
ca. Fulgebunt iusti. et Marci. xiiij. ca. Fulgebunt
iusti sicut sol in regno patris eorum. Sunt nihilo-
minus in hac parte tres theologorum propositio-
nes attendende. Prima est domini Bonauentu-
re et Landulfi. qui dicunt quod corpora beatorum
erunt luminosa et colorata. Colorata quidem
propter naturam quattuor elementorum et eorum quali-
tates ex quibus constabit corpus humanum.
Sed luminosa ratione luminis supradicti. nam et
noctiluca de die apparet colorata. de nocte lu-
cida. Similiter carbo per sui naturam alicuius co-
loris est igne ante adueniente efficitur luminosus
et tamen nihilominus est coloratus. quod est ibi lux ma-
terie terrestri incorporata. Sic corpus resur-
gens per naturam suam habebit colorem et claritas lu-
minis superinduet ipsam sicut ignis carbones.
Secunda propositio secundum Riccardum quod lux elementa-
ris et lux corporis glorificati non sunt eiusdem spe-
ciei. sed lux est quasi quedam imitatio illius sicut lux
spiritualis anime. non est eiusdem speciei cum spirituali luce
glorie. sed est quedam imitatio illius. Similiter lux
solaris eiusdem speciei non est cum luce corpo-
ris glorificati. sed una est quedam similitudo seu
imitatio alterius. Et licet dicatur Matthei. xvij.
ca. de christo. Resplenduit facies eius sicut sol. tamen
glosa ibi dicit plus certe quam sol. sed non habuit
exemplum maius cui compararet. Tertia propositio
est quod lux corporis christi eiusdem speciei est cum
luce que post resurrectionem erit in alijs corpo-
ribus glorificatis. Ideo Apulus dixit. Reformabit
corpus humilitatis nostre configuratum cor-
pori claritatis sue. Tamen erit differentia inter lu-
cem corporis christi et lucem aliorum. Et inter se etiam
differunt lux unius corporis gloriosi a luce al-
terius. secundum magis et minus. quod notauit apulus
dicens. i. ad Corinthios. xv. ca. Alia est clari-
tas solis. Alia claritas lune. Alia claritas stel-
larum. Stella enim differt a stella in claritate. sic et

resurrectio mortuorum. Nam sic dicit magister sententiarum in libro. Claritas corporum est differens secundum differentiam glorie anime. quia ex claritate beatitudinis anime claritas redundabit in corpus. Unde secundum proportionem qua beatitudo anime christi excedit beatitudinem cuiuslibet alterius anime sic lux corporis christi excedit lumen futurum in quocumque alio corpore. Tertia dos corporum beatorum erit subtilitas. ubi dicit Ricardus de media villa ex mente philosophi. Quia res triplici de causa est penetratiua. Aut propter quantitatem paruitatem. maxime secundum latitudinem et profundum. Unde acus cuius longa penetratiua est. Aut propter raritatem et sic aer est penetratiuus. Aut propter actiue virtutis magnitudinem. Et sic vinum est penetratiuum multo magis quam simplex aqua quantumcumque tenuis. Quapropter aqua cum modico vino bibita magis refrigerat sanum quam si per se bibatur quia vinum facit eam ad loca corporis penetrare. secundum primam causam penetrandi non attenditur subtilitas corporum beatorum quia in debita quantitate resurgent. Nec est secundum causam secundam quia tota materia que est necessaria ad essentiam eorum resurget in eis. Unde quidam errauerunt dicentes. quod corpora gloriosa erunt rariora aere vel vento. que errorem ut ponit Gregorius in moralibus tenuit. Euticius constantinopolitane urbis episcopus. Igitur subtilitas illorum corporum erit secundum tertiam causam. pro virtute namque beatitudinis anime erit in beatis corporibus tanta magnitudo virtutis actiue quod per eam multo efficacius poterunt penetrare quam ignis vel aer. unde Anselmus in libro de similitudinibus in principio et medio de quolibet beatorum dicit. quod intentum erit fortis ut et si velit terram commouere possit. Quarta dos corporum beatorum erit agilitas. de qua Sapientia. iij. ca. scribitur. Tanquam scintille in arundinetis discurrent sicut beati volabunt et non deficient. Ad quod intelligendum dicit Landulfus quod tria concurrunt ad agilitatem. Primum est potentia anime motiua. Duplex enim motus est in homine. Unus qui est secundum elementum predominans quo mouetur deorsum. et iste motus non inest sibi per animam. Alius est motus progressiuus cuius principium est anima. qui motus tripliciter differunt. Primum quia unus est ab anima scilicet progressiuus. Alius autem non. Secundo quia motus primus est ad unum tantum modo quod sequitur grauitatem. secundus potest esse ad diuersa habet diuersam apprehensionem sensus quam sequitur anima. Tertio quia in primo motu grauitas que est principium eius non potest desistere. sed in secundo motu potest anima desistere. habet nihilominus anima potentiam non solum ad motum progressiuum organice sed ad mouendum corpus non quod

ganice. Dicit autem anima mouere organice quam mouet unam partem mediante alia. sicut mouendo cor mouet alia membra et sic fit motus progressiuus. Adouet enim immediate unam partem. mediante illa mouet aliam. et sic mouet totus homo successiue. Dicit et mouere non organice mouedo totum simul. Et sic anima beata poterit corpus subito mouere licet non in instanti de loco ad locum. Secundum quod occurrit ad agilitatem erit multiplicatio spirituum purissimorum. tum quia spiritus vitales erunt purissimi et vigorosissimi. tum quia corpus replebitur aliquo purissimo elemento. scilicet purissimo aere ut non sit vacuum quia non erunt tunc feces. Tertium quod concurret ad agilitatem erit remotio omnis indispositionis que est in nervis et in corpore. et omnis ponderositas que non est de essentia nature. Et tunc anima poterit mouere faciliter tale corpus vel motu progressiuo vel totum simul. Si dicas quomodo stabunt corpora in celo empirreo. Rpondeo quod ambulabunt et mouebunt subito pro libito. si quam stabunt creditur quod stabunt erecta. licet enim corpori in quantum corpus est magis competat sedere vel iacere. Tamen in quantum est instrumentum anime magis competit sibi stare propter participationem ad operandum. Unde stephanus vidit iesum stantem a dextris dei Actuum. vij. ca.

¶ Ingens erit leticia beatorum ex eo quod habitabunt in celo empirreo. Capitulum. iij.

¶ Tertio ostendimus quam sit copiosum gaudium beatorum pro loci habitatione. quia habitabunt in celo. ubi tria dubia merito declaremus.

Primum utrum scriptura sacra celi productionem recte denunciet.

Secundum utrum celum sit unum vel plures.

Tertium utrum celum sit locus beatorum.

¶ Ad primum dubium oritur ambiguitas et quidem non parua. quam Genesis. i. ca. scribit. In principio creauit deus celum et terram. ubi asserit scriptura celum prima die creatum. Deinde sequitur. vocauit deus firmamentum celum quod confirmat secunda die factum. Ad hoc rñdet Thoma. i. parte. q. lxxviii. primo secundum Aristotem. qui asserit quod moyses summarie dixit quod deus fecit promittens In principio creauit deus terram. postea per partes explicauit. sicut si quis dicat hic artifex fecit hanc domum. et postea subdatur. primo iecit fundamenta. secundo erexit parietes. tertio superposuit tectum. Et sic non oportet nos aliud celum intelligere cum dicit. In principio creauit deus celum et terram. Et cum dicitur quod secunda die factum est firmamentum. Secundo potest dici

aliud esse celū qđ legit in principio creatum & qđ legit scđa die factū. & h̄ diuersimode. Nam fm̄ Augusti. Celū qđ legit prima die factum est nā spūalis in formis. Celū at̄ qđ legit scđa die factū est celū corporeū. fm̄ No Beddaz & Serabiū. Celū qđ legit prima die factū est celū empirreuz. Firmamentū No qđ legit scđa die factū est celū sidereū. Damascenus No dicit qđ celū prima die factū est qđdā celū spericum sine stellis. de quo philosophi loquuntur dicentes ipsū esse nonā sperā & primū mobile qđ mouet motu diurno. Per firmamentū No factū scđa die intelligit celū sidereū. Secundū dubiū fuit vtrū celū sit vnū vel plures Et qđ sit vnū probari posset qđ dī celū in singulari Genesis. i. ca. vbi. s̄. Sed hec obiectio debilis est qm̄ scriptura sepius celos noiat in plurali. Vñ Deuterono. xxiii. ca. Audite celi que loquar. Et. ij. Regū. xxij. ca. Inclinauit celos & descendit. & Job. xv. ca. Celi non sunt mūdi in cōspectu eius. Et ps̄. ij. Qui habitat in celis irridebit eos. Et ps̄. xxxij. Verbo dñi celi firmati sunt. Et ps̄. xlix. Annūciabūt celi iusticiā eius. Et ps̄. lxxxviii. Tui sunt celi & tua ē terra. & Sapientie. ix. Que in celis sūt qđ inuestigabit. & Isaie. xlv. Korate celi desup. & Ezechielis. i. Aperti sunt celi & vidi visiones. Et ad Hebreos. i. Opera manū tuaz sūt celi. Rñ det ergo Tho. i. parte vbi. s̄. Circa hoc videtur esse quedā diuersitas inter Basiliū & Erisostomus. Erisostomus enī dicit nō esse nisi vnū celū. Et qđ pluralit̄ dī. celi celoz. hoc est ppter proprietatē lingue hebrece in qua consuetū est vt celū solū pluralit̄ significet. Sic sūt multa et̄ noīa in latino qđ singulari carent. Basilius at̄ & Damascenus dicūt plures esse celos. S; hec diuersitas magis est in voce qđ in re. Nā Erisostomus vnū celū noiat totū corpus quod ē supra terrā & aquā. nā et̄ aues qđ volāt in aere dicunt̄ pp̄ hoc volucres celi. Sed qđ in isto corpore sunt multe distinctiones ppter hoc Basilius ponit plures celos. Ad distinctionē ergo celoz sciendā cōsiderandum est qđ celum tripliciter dī in scripturis. Quōz enī dī pprie & nāliter. & sic dī celū corpus aliqđ sublime & luminosū actu vel potentia & incorruptibile p nām. Et fm̄ hoc ponunt̄ tres celi. Primū totaliter lucidum quod vocant empirreū. Secūduz totaliter dyafanū quod vocant celū aqueum vel cristallinum. Tertium partim dyafanum & partim lucidum actu quod vocant ce-

lum sidereum. Et diuidit̄ in octo speras. s. speram stellarū fixarum & septem speras planetarum que pnt̄ dici octo celi. Scđo dī celū p participationē alicuius proprietatis celestis corporis. s. sublimitatis & luminositatis actu vel potentia. Et sic totū istud spatiū qđ est ab agf vsqz ad orbem lune. Damascenus ponit vnū celū noians illud aereū. & sic fm̄ eum sunt tres celi. aereū. sidereū. & aliud superius de quo intelligit qđ ap̄tus legit̄ raptus vsqz ad tertium celum. Sed qđ istud spatiū cōtinet duo elementa ignis & aeris. & in vtroqz coz vocat̄ inferior & superior regio. Ideo istud celū Rabanus distinxit in quattuor. supremā regionē ignis noians celū igneū. Inferiorē No regionē celum olimpiū ab altitudine cuiusdā montis qđ vocatur olimpus. Supremā No regionē aeris vocauit celum ethereum propter inflamationem. Inferiorē No regionē celum aereum. Et sic cū isti quattuor celi tribus superioribus connumerant̄ fiunt in vniuerso fm̄ Rabanū septem celi corporei. Tertio dī celum methaphorice. & sic quōz ipsa sancta trinitas dī celum ppter eius spūalē sublimitatem & lucem Quōz et̄ spūalia bona in quibus est scōz remuneratio propter eorum eminentiā celi nominant̄. Quōz No tria genera supernaliū visionū. s. corporalis. imaginarię. & intellectualis tres celi noiantur. de quibus exponit Aug⁹ qđ paulus est raptus vsqz ad tertiuū celū. Tertium dubiū fuit vtrum celum sit locus beatorum. Et qđ sic patet ex testimonio scripturarū Inqt̄ enī saluator n̄r Matth. v. ca. Bñi pauperes spū qm̄ ipsoz est regnū celoz. Et. vi. ca. Merces v̄ra copiosa est in celis. Et. xxij. ca. Erūt sic̄ angeli dei i celo. Et paul⁹ Actū. xiiij. ca. D portet nos p̄ mltas tribulatōes intrare in regnū celoz. & Petrus. i. epla. ca. ij. Bñdictus de⁹ & p̄ dñi n̄ri iesu xp̄i qui regenerauit nos in spem viuā. p resurrectionē iesu xp̄i filij sui & dñi n̄ri in hereditatē incorruptibile & incōtaminatā in celis. Et etiā ecclesia cantat Vaudent in celis anime sanctorum qui xp̄i vestigia sunt secuti. Et iterum in officio vnus martiris. Iste est qui contempfit vitam mundi & peruenit ad celestia regna. Et Macrobius super somnium Scipionis. Sic habeto omnibus qui patriam seruauerint iuuerint auxerint certū esse in celo diffinitū locum vbi beati cuo sempiterno fruant̄. Et Lucretius d quo refert Lactantius li. vij. Cedit idē

retro de terra quod fuit ante in terram. Sed quod
missum est ex etheris oris. Id rursum celi fulgen-
tia templa receperunt. Conueniunt itaque in hoc
omnes viri sapientes quod beati habitabunt in celo.
Theologi vero explicant illud fore celum empiri-
reum. quod secundum Thome. i. pre. q. lxxvi. dicitur empirreum. i.
igneum non ab ardore sed a splendore. Qualiter
vero accedit ad leticiam sanctorum esse in illo celo
satis constare potest ex his que dicantur in sermo-
ne de anime rationalis admirandis prerogatiuis.
Igitur dicere possumus cum propheta. Beati qui ha-
bitant in domo tua domine in secula seculorum lau-
dabunt te. Ibi erit ex omni parte quies et delecta-
tio. et sancti omnes eterna pace fruuntur. Ad quam nos
producat dei et virginis filius Iesus Christus qui uiuit
et regnat in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo vigesimustertius de eximia nobi-
litate et prestantia anime rationalis tam corpori uni-
te quam a corpore separate.

Ecce omnes anime mee

sunt. Dei uiuentis uerba sunt ista
originaliter Ezechielis. xviii. ca. Do-
lendum profecto est de multitudine ho-
minum pereuntium. quod concupiscentias prauas in-
sequentes. uirtutibus ieiunio uiciorum turpi-
tudini sese dederunt. Qui equidem obliti excellen-
tie ac dignitatis animarum suarum desunt luxu-
ria. et delicate atque molliter uiuunt abhorrentque
parcitate. continentiam. sobrietate. et quicquid est
quod uiros bonos deceat. fidei uero documenta
irrident. doctrinam euangelicam spernunt. de re-
gno celorum desperant. negant atque penas infer-
ni. Talibus autem erroribus inuoluunt. quam de anime
rationali minus bene sentiunt. quamque affirmantes
animas non reperiri. Aliquam et illas non multe nobi-
litate fore suadentes. Interdum uero et eas cum
suis corporibus improbe satis contendentes
corrumpi. Quos quid aliud dixerim nisi peco-
ra imundissima atque indomitas feras imo quod
boscumque beluis immanissimis deteriores. Inquit
enim David in psalmo. Non cum in honore esset non in-
tellexit comparatus est iumentis insipientibus
et similis factus est illis. Nam sumus ille propter
sapientia sua condidit omnia. minuit hominem pau-
lominus ab angelis. coronans glorie et hono-
re dum intellectiuam animam illi dedit. quod de re ut
aperiantur mentes cunctorum ad anime uerissimam co-
gnitionem illamque unusquisque studeat bonis et
sanctis moribus exornare. decreui in presenti
sermone de ipsa anime uerba facere. de qua tria

mysteria proponimus contemplanda.

Primum de diffinitionis.

Secundum productionis.

Tertium separationis.

¶ Quid sit anima que non est corpus nec ex semine can-
sata. et que una sola est in homine. Capitulum. i.

Primum mysterium contemplandum de anime de
diffinitionis. in quo quid sit anima declare-
mus. Dicit enim Albertus in compendio theolo-
gie. quod a quibusdam anime diffinitur ut spiritus. A qui-
busdam ut anima. A quibusdam uero ut spiritus et anima
In quantum considerat ut spiritus diffinitur sic ab
Augustino in li. de motu cordis. Anima est sub-
stantia incorporea intellectualis illuminatio-
nis a primo ultima reuelatione perceptiua. ulti-
ma dicitur. quod mediantibus angelis percipit. Ex
qua diffinitione cognoscimus. Quod spiritus huma-
nus qui est anima. inter omnes creaturas immedia-
te post angelos illuminationis diuine sit per-
ceptiuus. In quantum anime diffinitur sic a Remigio
Anima est substantia incorporea regens corpus.
Et ab Aristotele. in. ij. de anime dicitur. Anima est endele-
chia. i. actus siue forma corporis organici phi-
sici potentia uitam habentis. Ex quibus uerbis
datur intelligi. quod anima unibilis est corpori nec
omni sed soli organico uel phisico. i. naturali ad
suscceptionem anime rationalis disposito. In quantum autem
spiritus et anima diffinitur ab Augustino sic. Anima est
omni similitudo. que diffinitio data est per compa-
rationem ad creaturas. Anima enim ex sui natura ad sus-
cipiendas omni rerum similitudines tam corpo-
ralium quam spiritualium apta est. Et secundum Augustinum
li. de spiritu et anima multipliciter nominatur. scilicet. Anima. mens
ratio. spiritus. sensus. memoria. uoluntas. Anima dicitur in-
quantum animam corporis siue uiuificat. Mens in quantum
recolit. Ratio cum rem iudicat. Spiritus dum spi-
rat. uel quod spiritualem naturam habet. Sensus dum
sentit. Memoria dum recordatur. Uoluntas dum
consentit. Hec nomina diuerse sunt anime non per
essentie pluralitatem sed per effectuum multiplici-
tatem et operationem. sed per huius partis intelligenti-
am pleniori quattuor sunt dubia absoluenda.

Primum utrum sit anima.

Secundum utrum anima sit corpus.

Tertium utrum anima causetur ex semine.

Quartum utrum in homine sit una sola anima.

¶ In primo dubio expugnanda est et omnino re-
probanda perditissima opinio illorum qui tenent
animas non esse asserentes non nisi corpora aut cor-
porales substantias reperiri. Quos nos con-
uincere possumus triplici lumine.

Primum de testificationis.

Secundum operationis.

Tertium figurationis.

Primum lumen quo ostendit quod anima sit deus testificationis. Testatur quidem omnes rationes divine quam humane scripture animam esse. atque de illa sublimiter loquuntur. De hac itaque scribit sapiens Ecclesiastici ca. ij. Fili in mansuetudine serua animam tuam. Et. iij. ca. Humilia coram deo animam tuam. Et eodem ca. Non confundaris pro anima tua dicere verum. Et. x. ca. Qui multis vitur verbis ledit animam suam. Et. xxix. ca. Qui cum fure participat ledit animam suam. Et. xxxiiij. ca. Timentis deum brata est anima illius. Et. li. ca. Laudabit usque ad mortem anima mea dominum. Et Sapiencie. i. ca. In malivolam animam non intrabit sapientia. Et eodem ca. Quis occidit animam suam. Et Ecclesiastici. xxx. ca. Ad deserere anime tue placens deo. Eiusdem. xxxvij. ca. A consilio malo serua animam tuam. Et Lantico. i. ca. Numquam diligis anima mea vidistis. Eiusdem. iij. ca. Quisquam diligis anima mea. Et. vi. ca. Anima mea liquefacta est ut dilectus est locutus. Et Judith. viij. ca. Humiliemus illi animas nostras. Et Job. x. ca. Tedet animam meam vite mee. Et Thobie. xij. ca. Qui faciunt peccatum hostes sunt anime sue. Et Deuterono. iij. ca. Custodite sollicite animas vestras. Et Josue. ij. ca. Eruat animas vestras de morte. Et Abacuc. ij. ca. Qui incredulus est non erit recta eius anima. Et. i. Regum. ca. xxvi. scribit. Adagnificet anima mea in oculis domini. Et. ij. Regum. xiiij. ca. Non vult deus pure animam. Et. iij. Regum. xix. Tolle animam meam. Et. iij. Regum. i. ca. Moli despiciere animam meam. Et ps. vi. Anima mea turbata est valde. Et. vij. Me quando rapiat ut leo animam meam. Et xv. Non derelinques animam meam in inferno. Et. xx. Erue a fratre deus animam meam. Et. xxiiij. Ad te domine leuavi animam meam. Et. xxxij. Anima mea sustinet dominum. Et. xli. Quomodo desiderat ceruus ad fontes aquarum ita desiderat anima mea ad te deus. Et. lxxij. Sitiuit in te anima mea. Et ps. lxxi. Animas pauperum saluas faciet. Et saluator noster dixit Matthei. vi. ca. Anima plus est quam esca. Et. x. ca. Nolite timere eos qui occidunt corpus animam autem non possunt occidere. Et. xvi. ca. Quid prodest homini si uniuersum mundum lucretur anime. Non sue detrimentum patiat aut quam dabit homo commutationem pro anima sua. Et. xxvi. ca. Tristis est anima mea usque ad mortem. Et Luce. ij. ca. Beata virgo in suo cantico ita cecinit. Adagnificat anima mea dominum. Et Simeon virginem eodem ca. sic allocutus est. Tuam ipsam animam pertransibit gladius. Et Jacobus. v. ca. ait. Qui

68
conuerterit peccatorem ab errore vie sue saluabit animam eius a morte. Et. i. ca. In mansuetudine suscipite insitum Verbum quod potest saluare animas vestras. Et Petrus. i. epla. ca. ij. inquit. Obsecro vos tamquam aduenas et peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis que militat aduersus animas. In sacris vero canonibus sepius fit mentio de anima. sic ps. xxiiij. di. ca. Qui episcopus. Et. xi. q. iij. ca. placuit. ca. absit. ca. nolite timere. ca. audi. Et. xiiij. q. ij. ca. rps. ca. huc. ca. fatendum. ca. anime defunctorum. Et. xvi. q. i. ca. in canonibus. Et. xxi. q. i. in ca. relatio. Et. xxiiij. q. iij. ca. ipsa pietas. ca. quod christus. ca. displicet. Et. xxiiij. q. iij. ca. si habes. Et. xxvi. q. vi. ca. agnouimus. Et. xxx. q. i. ca. ad limina. Et. xxxij. q. ij. ca. quod vero. si illud. ca. moyses. Et. xxxiiij. q. ij. ca. animo nescio. Et de pe. di. i. ca. resuscitatus. ca. voluissent. Et di. ij. ca. charitas. ca. ergo. Et di. iij. ca. potest. ca. si quis. ca. quod ergo. Et di. v. ca. consideret. Et de cose. di. ij. ca. reuera. Et di. iij. ca. Si baptizata. Et de maio. et obe. ca. solite. Et de suma tri. et si. ca. firmiter. Et de pe. et re. ca. cum infirmitas. Et de renuci. ca. nisi cum prode. Et de cele. missa. ca. in quadam. Et de decimis ca. cum non sit in homine. In clementina vero de sum. tri. et si. ca. dantur illi qui dicunt animam non esse formam corporis. Nam Aristoteles. viij. methaphisicis. dicit. Quod dicitur sumit de forma rei. Sed dicitur constitutiva hominis est rationale quod dicitur de homine ratione anime intellective seu intellectui principij. ut inquit Thobie. i. pte. q. lxxvi. ergo anima est hominis forma. Ad gentiles iam veniamus qui naturalis rationis lumine illustrati magnificentissime de anima sunt locuti. Inquit Cicero in paradoxis. Deus et mirum omnium nam dedit tibi animam quo nihil potest esse prestantius nihil diuinius. Et idem in li. de natura deorum. Quid esse potest in rerum natura homine melius. in eo enim solo est ratio qua nihil potest esse prestantius. Et idem in li. de reipub. Ut mundum deus eternus regit sic fragile corpus animus sempiternus mouet. Et Plato in Thimeo. Deus virtutibus animam preire iussit ipsamque dominam nostri corporis fore voluit. quod ipsa tuet. Et Salustius in iugurtino. Ut genus humanum compositum ex corpore et anima est. ita res studiaque omnia nostra alia corporis alia anime sequuntur. Et Quindius in li. de remedio amoris. ut corpus redimas ferrum patieris et ignes. Utque animo valeas quicquam tollerare negabis. Et ne singulorum repetamus dicta concludimus. Quod omnes sancti. omnes eruditi viri. omnes denique philosophi et stoici et peripatetici ac alij quicumque animam esse et docent et confitentur. Secundum lumen quo ostendit

30
q̄ sit aia dī opatōis. vt enī scribit Alexander
de ales in. ij. volumine sūme. Videm⁹ quedā
corpora q̄ nō nutriūt neq; augent neq; gene-
rant nec mouent motu volūtario vt lapides.
Quedā q̄ nutriūt augent ⁊ generant vt plan-
te. Quedā que vltra hec mouent ⁊ sentiūt vt
aialia. Quedā at̄ q̄ agunt rōne. Si ergo prin-
cipiū harū opationū esset corporeitas. inueni-
ret tunc in oib⁹ corpibus. ergo illud a quo iste
operationes pueniunt erit aia. Et sic in plan-
tis est aia vegetatiua. in aialibus brut⁹ aia sen-
situa. in hoibus No aia intellectiua. Quis nā
nō miret q̄ta sit hūani ingenij pspicacitas. q̄
stupenda intellectus sublimitas. q̄ue admira-
bilis vigor rōnis. Et vnde puenit nisi ex ai sa-
pientia. vt volantes aues p aera habitantes. i
aquarū pfundis pisces. ⁊ discurretes p nemo-
ra ferocissimas bestias hō ad suū vsū pducant
Nō prodest aquilis altus volatus. nō leonib⁹
fortitudo. nō elephantibus magnitudo. non
venenositas draconibus ⁊ serpentib⁹. nō cer-
uis agilitas. nō deniq; marinis beluis latitu-
do. vastitasq; aquarū. cū ab hoibus artificijs
pene innumeris capiunt. Quid de artiuū inue-
tione exercitationeq; dicemus. Inspiciamus
agriculturā lanificū architecturā fabrefacti-
nam ⁊ reliquas in quarū effectibus deprehen-
dit aliquid in hoie esse vltra corpus. Que an-
tiqui vulgares cū prius talia nō fuissent expti
illos qui ea primo in aliq̄ puincia facere docu-
erunt. crediderūt esse deos. Isis Inachi filia
regis argiuorū ⁊ soror foronei nauigās in egyptū
q; liras quasdam egyptijs dedit ⁊ d̄ agricul-
tura multa eos docuit post mortē in numero
dearū recepta est. Saturnus vt recitat paulus
in historia romanorū. Iouē filiū e grecia fugi-
ens in ciuitate q̄ ex eius noie saturnia dicta ē.
haud pcul ab vrbe rudes pplos domos edifi-
carc. terras incolere. plantare vineas docuit.
atq; humanis moribus viuere cū antea semi-
feri glandiū tmmodo alimentis vitā sustenta-
rent. Et aut in speluncis aut frōdibus virgul-
risq; contextis casulis habitarent ab indocili
⁊ rustica multitudine deus est appellatus. Ro-
mulus q; vrbe fūdauit vallauitq; muro apud
paludē capre. nusq; cōparuisset anno regni tri-
gesimonono ad deos transisse creditus est ⁊
quirini noie consecratus. De liberalibus aut
disciplinis grāmatica. logica. rhetorica. aris-
metrica. geometria. musica. astrologia illarūq;
receptoribus pl̄ xior esset sermo habendus. S3

vt cōplectamur oia succincte. tantus in illis ē
decor humane vite. tanta intellectus pfectio.
tanta loquendi ⁊ viuendi moderatio. tāta de-
niq; cognitio rerū. vt q̄ illis inueniūt imbuti
sūma veneratione celebrent a cunctis. O de-
testabilem errorem. o dānabilem cecitatem. O deniq;
fatuitatē pestiferā eorū qui tanta. vt sic dicam
aiarū facta mirabilia contuent ⁊ aias non esse
tenent. Pro quibus Aug⁹ li. x. cōfessionū ait
Eūt hoies mirari alta montiū. ingentes flu-
ctus maris. altissimos lapsus fluminū. oceanū
ambitū. ⁊ giroso siderū. ⁊ relinquūt seipsos nec
mirant. Et in principio li. de spū ⁊ aia inquit.
Quā dictū est mihi vt meipsū cognoscā susti-
nere nō possū vt me habēā incognitū. Magna
nanq; negligentia est nescire qd̄ illud sit q̄ cele-
stia tā pfunde cogitamus. nālia tā subtili in-
dagatione inuestigamus. ⁊ de ipso quoq; cre-
atore nro tā pfunda desideramus scire nec ē
res peregrina nec longe querenda. animus q̄
ista sapim⁹ sed est semp nobiscū adest. tractat
loquit ⁊ intus nescitur. Datū est illi taz ingē-
tiū rerū scire secreta ⁊ seipsū cognoscere non
pōt. hec ille. ¶ Tertiū lumen quo ostendimus
q̄ sit aia dī figurationis. Ipsa quippe corpo-
ris humani figura ad celos erecta. designat
aliquid esse in hoie qd̄ ad celos tendere debeat.
Hinc Quidē in. i. methamorpho. dicit. Pro-
naq; cū spectent aialia cetera terrā. O s homi-
sublime dedit celūq; videre. Iussit ⁊ erectos
ad sidera tollere vult⁹. Et Bernardus super
cantica ait. Corporis staturā ideo deus dedit
hoi rectā. vt corporea rectitudo exterioris vi-
liorūq; figmēti. hoiem interiorē rectitudinis
sue formande moueret ⁊ decor vini deformi-
tatē argueret ai. hec Bernardus. Ex quibus
concludimus q̄ in numero creaturarū reperit
aia rōnalis ad imaginē ⁊ similitudinē dei cre-
ata cuius pstantiā ex his que amodo disce-
mus vnusquisq; percipere pōt. ¶ Secundū
dubiū absoluendū est vtrū aia sit corpus. Ad
qd̄ respondemus sequentes in hac parte do-
ctrinā fidei ⁊ sacre theologie. ¶ Anima ē spi-
ritualis substantia. Aristo. No in. ij. phicorū
dicit q̄ vltima formarū nālium ad quā termi-
natur consideratio phie naturalis. s. aia hūa-
na est quide; separata. sed tū in materia. Qd̄
ex hoc probat. Quia homo ex materia gene-
rat hoiem ⁊ sol. Separata quidē est fm virtu-
tem intellectiua. q; virtus intellectiua nō est
virtus alicuius organi corporalis. sicut virtus

visiva est actus oculi. Intelligere enim est actus
qui non potest exerceri per organum corpora
le sicut exercetur visio. Sed in materia est in
quod ipsa anima cuius est hec virtus est corpo
ris forma et terminus generationis humane.
Sic ergo philosophus dicit in. iij. de anima. Quod intellectus
est separatus. quia non est virtus alicuius orga
ni corporalis. Ex quo apparet ineptia illorum
qui ut dicit Thomas. i. parte. q. lxxv. Imaginatio
nem transcendere non valentes sola corpora
dicebant esse et quod non est corpus nihil esse. Con
tra istos est auctoritas scripture. Ecclesiastes
ultimo ca. vbi sic habet. Reuertatur pulvis in
terram suam et spiritus redeat ad deum qui dedit illum
Augustinus in sup. li. xix. de civi. dei. commendat Bar
ronem qui hominem nec animam solam nec solum cor
pus. sed animam simul et corpus esse arbitratur.
Et si obijceret quod mouentis ad motum oportet
esse aliquem contractum. contractus autem non est nisi
corporum. ergo cum anima moueat corpus videtur quod
sit corpus. Respondet Thomas. vbi. s. q. duplex est con
tractus. scilicet quantitatis et virtutis. Primo modo
corpus non tangit nisi a corpore. Secundo modo cor
pus habet tangi a re incorporea que mouet corpus
Sed adhuc plerique instant quod animam nullus vi
det. quomodo ergo est dum a corpore separatur a nemine
conspicit. quod si non videtur non sentitur non au
dit. neque quo se conferat scimus. Ad hoc respondet
Gregorius in. iij. dialogorum li. q. anima est illa
spiritualis substantia cuius virtute quod diu est in
corpore. corpus vivit. corpus sentit. oculi vi
dent. aures audiunt. et tamen ipsa corporeis oculis
non videtur. Idem dicimus de angelis de demo
nibus et de ipso altissimo deo. quod illorum effectus
negare non possumus quos oculis inspicimus
et manibus contrectamus et cuius sint spirituales sub
stantie corporeis sensibus non subiiciunt. Sic
Lactantius li. vij. diuina. insti. de deo loquens
aliquod dedit exempla quibus prouinci prout hi qui ni
hil esse volunt nisi quod videtur. Quia inquit deus ab
homine videri non potest ne quis eum putaret ex eo ipso
deum non esse quia mortalibus oculis non videtur in
ter cetera suorum institutorum mirabilia fecit etiam
multa quorum vis quidem apparet. ipsa autem non vi
dentur. sicut est vox odor ventus ut harum rerum
argumento et exemplo est deum licet sub oculis
non veniret. de sua tamen vi et effectu et operibus cer
neremus. hec ille. Primum modo et anime virtutem stu
pendissimasque operationes ut diximus in prece
denti dubio contuentes animam esse deprehendi
mus substantiam spirituales nobilissimam. Et

69
ut Augustinus refert in li. de immortalitate
anime. Nihil absurdius dici potest quam tantummodo
ea esse que oculis conspiciuntur. et ea non esse
que intelligentia subsistere iudicamus. Tertium
dubium absoluendum est. utrum anime causentur
ex semine. et possit quis arguere quod sic. Primum
quod Benefis. xvi. ca. scribitur. Euncte anime
que ingressę sunt cum iacob in egyptum et egres
se sunt de femore illius. Sed nihil egreditur de
femore hominis nisi in quantum causatur ex se
mine. ergo anima intellectiva causatur ex semine
Secundo homo generat sibi simile secundum speciem. sed
species humana constituitur per animam rationalem.
ergo anima rationalis est a generante. Tertio
inconueniens est dicere quod deus cooperetur
peccantibus. sed si anime rationales causarentur
a deo. deus interdum cooperaretur adulteris. ex
quorum illicito coitu proles interdum generatur.
Ad habendam huius veritatis noticiam. sanctus
Thomas. i. parte. q. cxviii. ita dicit. Quod impossibile
est virtutem actiuam que est in materia ex
tendere suam actionem ad producendum ima
teriale effectum. Manifestum est autem quod
principium intellectiuum in homine est principium
transcendens materiam. habet enim operatio
nem in qua non comunicat corpus. Et ideo im
possibile est quod virtus que est in semine sit pro
ductina intellectiui principij. Similiter etiam
quia virtus que est in semine agit in virtute anime
generantis secundum quod anima generantis est actus
corporis vtens ipso corpore in sua operatione.
In operatione autem intellectus non comunicat
corpus. Unde virtus intellectiui principij prout
intellectiuum est non potest ad semen perue
nire. Et ideo philosophus dicit in li. de generatione
animalium. Relinquit intellectus solus deforis ad
uenire. Similiter etiam anima intellectiva cum ha
beat operationem sine corpore est subsistens et
ita sibi debet esse et fieri. Et cum sit imaterialis
substantia non potest causari per generationem. sed
solum per creationem a deo. Prout dicitur anima intellectiva
a generante causari nihil aliud est quam pone
re eam non subsistentem. et per consequens corrupti
eam cum corpore. Et ideo hereticus est dicere quod anima
intellectiva traducatur cum semine. Ad primum
vero quod adducebatur in oppositum dicendum.
quod in auctoritate illa ponitur per synodochem
pars per toto. id est anima pro toto homine. Ad secundum
vero respondemus. quod homo generat sibi simi
le in quantum per virtutem seminis eius disponit illa
materiam ad talem formam siue ad susceptionem talis

forme. Ad tertium dicitur rñdet. q̄ in actione adul-
terorū id q̄d est nature bonū est et huic coope-
rat deus. q̄d No est inordinate volūtatis ma-
lum est et huic deus non cooperat. Nec Tho.
¶ Quartū dubiū declarandū vtz in hoīe sit
vna sola aīa intellectiua vel plures p̄ essentiā
differentes. Ad h̄ rñdet Aug⁹ in li. de ecclesia
sti. dogma. Neq̄ inqt duas aīas esse dicimus
in hoīe sic Jacobus et alij Siroz scribūt. vna
aīalē qua aīatur corpus et imixta sit sanguini.
Alterā spūalē q̄ rōni ministret. Sed dicimus
vna et eandē esse aīam in hoīe q̄ et corpus sua
societate viuificat. et semetipsā sua rōe dispo-
nit. Et h̄ qdā dicere voluerūt. q̄ in embriōne
primo preexistat aīa vegetatiua. q̄ Aristo. vi-
cit in li. de aīalibus. q̄ embriō prius est aīal q̄
hō. Et deinde supra aīam vegetatiuā supue-
nit alia aīa q̄ est sēsitua. et supra illā iterū alia
q̄ est intellectiua. et sic eēt tres aīe in hoīe. Tñ
hoc improbat Tho. i. pte. q. lxxvi. et cxviii affir-
mans. q̄ cū generatio vnus semp sit corru-
ptio alterius. necesse est dicere q̄ tam in hoīe
q̄ in alijs aīalibus q̄ p̄fectior forma aduenit
sit corruptio prioris ita tñ q̄ sequēs forma h̄z
quicqd̄ habebat prima et adhuc ampli⁹. Qua-
re cū aīa intellectiua creat et infundit a deo sicut
est sensitua et vegetatiua corruptis formis p̄
existentibus. Adulta essent h̄ loco dicēda q̄ ne
tedio auditores afficiamus silentio preterim⁹
¶ Stensū iā ex dictis est. q̄ qlibet aīam creatu-
rā excellētissimā cognoscere v̄z eāq̄ sp̄ mudā
et imaculatā seruare. Mā si tanta diligētia cor-
ruptibile corpus gubernam⁹ q̄to magis rō-
nalis aīam oī studio a q̄buscūq̄ vitijs tueri te-
nemur. Heu heu inqt Bernardus. abstergit
caliga et ptēnit aīa. Paucissimi quippe reperi-
unt q̄ nō magis p̄ corpore q̄ pro aīa subeant
quoscūq̄ labores.

¶ De productione aīe rōnalis que nō ab an-
gelis sed a deo p̄ducta est de nihilo conueniē-
ter vnita corpori organico. et de nouo creata et
infusa. Capitulum. ij.

¶ Ecūdū mysteriū de aīacōtemplādū dī-
p̄ductionis. In quo adhuc quattuor du-
bia sunt enucleanda.

¶ Primū vtrū aīa sit producta ab angelis.
Scdm̄ vtrū aīa sit p̄ducta de substantia dei.
¶ Tertium vtrū oēs aīe fuerūt simul create.
¶ Quartū vtz de⁹ debuit aīam rōnalē tali cor-
pori vnire. ¶ Pro primū dubij planiore intel-
ligētia. qdā arguūt pbātes h̄z v̄tate. q̄ aīa

rōnalis p̄ducta ē ab angelis. ¶ Primo q̄ maior
ē ordo in spūalib⁹ q̄ i corpālib⁹. s̄z corpa infe-
riora p̄ducūt p̄ corpa superiora vt Dionysius
dicit. iiii. ca. de diu. no. s̄ inferiores spūs q̄ sūt
aīe rōnales p̄ducunt p̄ spūs superiores q̄ sunt
angeli. Scdo p̄fectū est qd̄ pōt sibi sile facere.
sed spūales substātie sūt multo magis p̄fecte
q̄ corpales. cū s̄ corpa faciant sibi filia s̄z spe-
ciē mlto magis angeli poterūt facere aliquid
infra se s̄m speciē nature. s. aīam rōnalē. Sed
¶ istos ita loquentes est auctoritas glose sup
illo verbo ps. Qui finxit sigillatim corda eoz
q̄ ait. Creat deus aīas singulorū p̄ se de nihilo
Et iō inqt Tho. i. pte. q. xci. q̄ cū aīa rōnalis p̄-
ducat in esse p̄ creationē non pōt p̄duci nisi a
deo. q̄ s̄m Augusti. in. iij. de tri. nec boni nec
mali angeli pōt esse creatores alicuius rei. Et
rō sumi pōt s̄m Tho. vbi. s. q̄ solius p̄mi agē-
tis ē agere nullo p̄supposito. cū sp̄ agēs scdm̄
p̄supponat aliqd̄ a primo agēte. q̄ at̄ agit ali-
qd̄ ex aliq̄ p̄supposito agit trāsmutando. et iō
nullū aliqd̄ agēs agit nisi trāsmutando. s̄z sol⁹
deus agit creando. Et q̄ aīa rōnalis non pōt
p̄duci p̄ trāsmutationē alicuius materie. iō
nō pōt p̄duci nisi a deo imediate. Ad primū
argumentū rñdet Tho. q̄ corpa ideo produ-
cunt corpora q̄ agūt p̄ trāsmutationē mate-
rie. Ad scdm̄ No argumentū rñdet latius. i. p-
te. q. xliij. vbi ait arti. v. in rñsione ad. i. ar. q̄ ali-
qd̄ p̄fectū p̄cipans aliquā nām facit sibi sile
nō quidē p̄ducendo illā nām absolute sed ap-
plicando eā ad aliquid. Mō enī hic hō pōt eē
cā nāe hūane absolute q̄ sic esset. cā sui ipsius
Sed est cā q̄ natura hūana sit in hoc hoīe ge-
nerato. Et sic p̄supponit in sua actiōe deter-
minatā nām p̄ quā est hic hō. Sed sic hic hō
participat hūanā nām. ita q̄dcūq̄ ens crea-
tū participat nām essendi q̄ solus deus ē suū
esse. Nullū ergo ens creatū pōt p̄ducere ali-
quod ens absolute. nisi inq̄tū esse causat in h̄
Et sic oportet q̄ p̄intelligat id p̄ qd̄ aliqd̄ est
hoc actiōe qua facit sibi sile. In substantia at̄
immāli nō pōt p̄intelligi aliqd̄ p̄ qd̄ fit hoc
Quia est hoc p̄ suā formā p̄ quā h̄z esse. Sub-
stātia ergo immālis nō pōt p̄ducere aliā sub-
stātiā immālē sibi silem q̄tū ad eius esse. s̄z
q̄tū ad aliquā p̄fectionē supadditā. Sic si di-
cam⁹ q̄ superior angelus illuminat inferiorē. vt
Dionysius dicit. Ex quo apparet q̄ nullū ens
creatum potest creare aliquid nisi p̄supposi-
to aliquo quod repugnat rationi creationis.

70
¶ Secundū dubiū ppositū fuit vtrū aia sit p
ducta a deo de substātia dei. et vt refert Aug⁹
in. vij. sup genefim ad lraz. Et in libris 3 Fau
stū. Et in li. de duabus aiabus. Distilliantē
Adanichei et gnostici heretici tenuerūt aiam
fore de substātia dei. Euripides et phus teste
Tullio in qstionibus tusculanis dicebat aiam
deū esse. Ipse adhuc Tullius in prefato libro
dixit. Nūanus aius ex diuina mente cōcept⁹
cū nullo alio nisi cū ipso deo cōpari pōt. Se
neca ad hoc scribēs ad lucillū inqt. Nihil est
aliud nra rō qz pars diuini spūs i corp⁹ nīm
īmersa. Idē pfessus est Adacrobis sup som
niū Scipionis. Contra qz oēs Aug⁹ in li. de
origine aie ait. Nō aliter audiendi sunt qz he
retici q aiam deū esse dicūt. Nā si sic esset nec
in melius nec in peius labi possz. Et vt scribit
Tho. i. pre. q. xci. Dicere aiam esse de substātia
dei manifestā improbabilitatē cōtinet. Nam
aia hūana qmz ē intelligēs in potētia et sciaz
quodāmō a rebus acgrit et hz diuersas potē
tias q oia aliena sunt a dei nā q est actus pur⁹
et nihil ab alio accipiens et nullā diuersitatem
hz in se. Sed pleriqz dubitant qz Benefis ca.
ij. scribit. Formauit deus hoīem de limo terre
et inspirauit in faciē ei⁹ spiraculū vite et fact⁹
est hō in aiam viuētē. Sed ille q spirat aliqd
a se emittit. ergo aia qua hō viuūt est aliqd de
substātia dei. Ad hoc rōndet Tho. q inspirare
nō est accipiendū corporalit. Sed idē est deuz
inspirare qd spm facere nō de substātia sua
sed de nihilo. nā et hō corporaliter spirans non
emittit aliqd de substātia sua sed de nā extra
nea. Iecirco firmiter pfitemur vt i supiorib⁹
diximus. Qz aia pducta est in esse a deo de ni
hilo. Qua veritate immobiliter pssistente repro
bat opinio illoz qui dixerūt aiam fore ignem.
Hanc tenuit Democritus vt ait Aristo. in. i.
de aia. In libro at d vita et morte Aristo. legit⁹
Heraclitū semp affirmasse deos oēs ex igne
esse. et ex igne vniuersa cōstare et aiam fauillā
esse stillantis essentie. Seno insup et Leuncip
pus idē pfitebant⁹ fm Tulliu in qstionib⁹ tu
sculanis. Idē affirmabat Ipare⁹ put scribit
Adacrobis in. i. li. sup somniū Scipiois. Fu
erunt hui⁹ opinionis somnia. Qz aia presente
corpus caleat et recedēte frigescit. Et forte sic
opinantes ignei erant et humoribus colericis
affluentes. Sed qd referemus de alijs q dixē
rūt. qz aia sit aer seu ventus. hoc docuit Dyo
genes hz Aristo. in. i. de aia. Anaximanes in

sup nō tm aias sz deos et quecūqz alia dicebat
ab aere genita. vt cōmemorat Aug⁹ li. viij. de
ci. dei. hz hz Pliniū iuenit horologiū. At et hī
aerei sanguineisqz humoribus abundātes cre
di rōnabiliter pnt. Errauit adhuc Thales me
lesius q vt scripsit Tullius in li. d nā deoz. di
xit deū ex aqua cūcta formasse. ideoqz et aiam
aquā esse. Contra quē et reliquos prenoiatos
phos extat snia Augusti. q in li. de quātitate
aie ait. Nō ex his notis vhitatisqz naturis aia
facta est qz istis corporeis sensibus tangim⁹.
Nā neqz ex terra neqz ex aq neqz ex igne neqz
ex aere neqz ex his oibus neqz ex aliquibus cō
iunctis hoz cōstare aiam puto. Quare abie
ctis phoz erroribus sequamur dicta catholi
coz tenētes vt scribit in cōpendio theologie.
Qz aia est spūalis substātia et rōnalis ad viui
ficandū corpus humanū de nihilo creata. Ere
ata est inqz aia pfectibilis et impfecta qz tū ad
sciam et virtutes. pfectissima tm est qz tū ad nā
les potētiās. quātitatē hz nō diffusiuā sed
potēstatiuā et virtualē. Et qz ē simplex nec au
gmenti nec detrimenti est susceptiua. Et nec
in corpore maiori maior. nec minori minor re
perit. Est ad imaginē dei facta capax virtutū
vel vitij suspectibilis pene vl premiij arbitrio
libera. potētijs et habitibus et affectionibus
decorata. Laret pondere figura et colore. passi
bilis est et mutabilis. Eo magis est quo capax
est eternitatis. Eo recta quo appetens est bo
nitatis. Eo beata q particeps est diuinitatis.
¶ Tertiū dubiū fuit vtrū oēs aie fuerāt simul
create. Et phi auidā cū Platone asserētes. qz
aie intellectiue accidar vniū corpori ponētes
eā esse eiusdē cōditionis cū substātijs spūa
libus q corpori non vniunt. tenuerūt oēs aias
hoīm simul a principio cū angelis fuisse crea
tas. Quā opinionē sequens Origenes dixit.
Qz oēs aie fuerūt cū angelis create et ad sugge
stionē dei tenebrax rebellauerunt deo. quare
datū est illis corpus loco carceris vt ibi puni
antur. post separationē vo ab illo sic purga
te ad celos redeunt. Sed profecto ex oi parte
impia est atqz falsissima opinio ista. Nā vt in
quit Tho. i. parte. q. cxvij. Si accidentaliter
conueniret anime vniū corpori sequeretur qz
homo qui constituit⁹ ex ista vniōne esset ens
per accidens. qz etiam aia hūana nō sit eiusdē
nature cū angelis ipse diuersus mod⁹ intelli
gendi ostendit. Nō enī intelligit accipiēdo a
sensibilibus et conuertendo se ad fantasmatā.

Angelus No nō sic. Mā vt scribit in cōpen-
dio theologie. Intellectus diuinus cognoscit
seipsū. Intellectus angeli cognoscit res p spe-
cies cōcreatas. Intellectus No hūan⁹ cogno-
scit p species abstractas a rebus particularibus
p sensus prius cognitis. Et precipue in quat-
tuor differūt pmaxie angelus ⁊ aia. Primo
differūt penes esse nāle. qz aia est vnibilis cor-
pori ēt actu sepata. angelus nō. Secdo differūt
penes esse logicū. i. diffinitionē. qz aia rōnalis
est. sed angelus intellectualis. Aia enī appre-
hendit inquirendo ⁊ cōserendo. angelus āt in-
tuendo. Tertio differūt penes esse methaphi-
sicū. i. sepatū a mā ⁊ motu. qz angelus non hz
passibilitatē nisi respectu superiorū. Aia No
respectu inferiorū qz immutat a sensibilibus.
Quarto differūt penes esse theologicū. qz aia
vertibilis est a bono in malū ⁊ ecōuerso. ange-
lus No nō qz manet in eo ad qd se conuertit.
sive bonū sive malū. Insup ⁊ fidē est ⁊ totam
scripturā sacrā ponere nullā aiam debere dā-
nari. Quare in hoc acceptanda est sententia
Augusti. q in li. de ecclesiasticis dogmatib⁹ ait
Credendū est ⁊ firmiter tenēdū. qz aie nō sūt
ab initio create vt Origenes finxit. nec cū cor-
poribus seminant. vt Luciferani ⁊ Cirillus ⁊
quidā latinoꝝ affirmant. Sed a deo aiam cre-
ari simul ⁊ infundi in corpe cōposito ⁊ forma-
to. Si No obijceret qz deus cessauit a creatio-
ne rerū. qz vt scribit Genes ca. ij. Cessauit ab
oi ope qd patrarat. Rūdet Tho. vbi. s. qz de⁹
dī cessasse die. vij. nō quidē ab oi ope. cū dicat
Joānis. v. Pater meus opat vsqz mō ⁊ ego
opor. Sed cessauit a nouis rerū generibus ⁊
speciebus cōdendis. Mā vt idē Tho. ponit. i.
pte. q. lxxij. Post opa sex dieꝝ a deo mltā fa-
cta sunt. ⁊ fiunt a deo quottidie. sic noua indi-
uidua in qualibet specie. ⁊ noue spēs q frequē-
ter apparent in aialibus ex putrefactione ge-
nerat. ⁊ noua miracula ac noue aie. Tū nihil
ex his factū est nouū quin aliquāter in ope-
ribus sex dieꝝ precesserit aut pertiterit. Sive
māliter sic de costa. Ade formauit mulierem
sive causaliter sicut indiuidua que nunc gene-
rant precesserūt in primis indiuiduis suarū
specieꝝ. Species ēt noue si q apparēt pertite-
rūt in quibusdā actiuis virtutib⁹. sicut qz aia-
lia ex putrefactione generata pducant ex vir-
tutibus stellarū ⁊ elemētoꝝ quas a principio
acceperunt. etiā si noue species talium aialium p-
ducantur. aut quedā precesserūt sūm similitudinē

sicut aie que nunc creant. ideo nihil nouū sub
sole Ecclesiasti. i. ca. Qd de aia⁹ de nouo cre-
atis intelligi etiā pōt. eo qz aia a de in operi-
bus illis sex dieꝝ creata fuit cui oēs alie que
pducunt sigillatim similes sunt. Sed adhuc
orū difficultas de aia primi hoīs an. s. fuerit
creata simul cū corpe vel ante corpus. Et Au-
gusti⁹ sup Benefim ad lram videt sentire qz
creata fuit ante corpus cū angelis. sed hoc nō
dicit asserēdo. Et in li. de ecclesiasticis dogma-
tis expresse priū asserit. Scūs No Tho. i. parte. q.
xci. dicit. Qz cū aia vniat corpori vt forma. ⁊
sit nāliter pars hūane nature esse nō pōt qz fue-
rit ante corpe creata. Mā deus primas res in-
stituit in pfecto statu sue nature sūm qz vnus-
cuiusqz rei species exigebat. Aia āt cū sit ps
humane nature nō habet nālem pfectionem
nisi sūm qz est corpori vnita. vñ non fuisset cō-
ueniens aiam sine corpore creari. ¶ Quartū
dubiū ppositū fuit vtrū deus debuit aiam ta-
li corpori vnire. Est quidē vt apparet corpus
humanū passibile corruptibile mortale debile
fatis ⁊ imbecille. Supatur a corporibus cele-
stibus in impassibilitate in splendore in deco-
re. A lince in visu. a cane ⁊ vulture in odore. a
porco in auditu. a simia in gustu ⁊ aranea in
tactu. a volucibus in agilitate ⁊ huiusmodi
Si aia nobilissima est creatura cur corpori tā
infimo deus illā copulauit. Ad qd rūdet Bo-
nauentu. in. ij. di. xvij. Qz hoc cōuenienter fa-
ctum est quattuor rōnibus.

Prima qz sic requirebat ordo hoīs in se.

Secda qz sic requirebat ordo hoīs ad creaturā
inferiorem.

Tertia qz sic requirebat ordo hoīs ad creatu-
ram parem.

Quarta qz sic requirebat ordo hoīs ad finem

¶ Primo requirebat ordo hoīs ad se vt aia
tali corpori vniretur. Mā homo cōditus fuit
vt natus multa cognosceret nō solū cognitio-
ne intellectina sed etiā sēsitina. ideo debuit ei
dari corpus multiforme vt diuersa organa di-
uersitati sensuū deservirent ad diuersa obie-
cta cognoscenda. Quia etiā conditus fuit in
vertilitate arbitrij vt potens viuere in iusti-
cia ⁊ mori p culpaꝝ. Dari debuit ēt ei corpus
qd nō tm esset abile ad viuendū sed etiā possz
fieri abile ad corrupēdū sive moriendū. Jo
corpus illud non debuit esse celeste sed elemē-
tare. ¶ Secdo requirebat ordo hoīs ad creatu-
ram inferiorem vt tale corpus sibi daret. Quia

enim corporales nature inferiores facte sunt
 vt deseruient creature rōnali. hinc est q' de-
 buit fieri rōnalis creatura taliter cōposita q'
 obsequiū creaturarū inferiorum esset ei vtilē.
 Quare non debuit corpus hoīs tā ex natura
 superiorū corporū q̄ ex natura elementorū cō-
 stitui. ¶ Tertio sic req̄rebat ordo hoīs ad cre-
 aturā parem. Sicut enim facta est vna creatu-
 ra rōnalis prope deū et in loco supremo. s. celo
 empirreo. sic debuit fieri alia rōnalis creatu-
 ra in loco infimo. s. in terra. Et ideo corp⁹ ei⁹
 debuit institui ex natura tali habitationi cō-
 uenienti. ¶ Quarto ordo hoīs ad finem req̄-
 rebat vt tale corpus haberet. Debebat qui-
 dem hō subici deo per abiectionē humilitatis
 vt sic ascenderet vñ angelus ceciderat per ele-
 ctionē. Ideo ei dari debuit corpus in quo pul-
 uerem se reputans deo per oia subiaceret. Et
 si obiceret q' perfectioris forme debet esse per-
 fectius susceptibile. Sed aia in intellectiua est p-
 fectissima aiarum. Lū oim aliorū aialium cor-
 pora habeant nāliter insita tegumenta puta
 pilorū loco vestium. et vnguū loco calciamen-
 torū. habeant etiā arma nāliter sibi data sicut
 vngues dentes aut cornua. ergo videt q' aia
 intellectiua nō debuerit vniri corpi imperfecto
 tanq̄ talibus auxilijs priuato. Ad hoc rñdet
 Tho. i. parte. q. lxxvi. arti. v. in responsione ad
 quartū argu. q' aia intellectiua qz est vniuer-
 saliu cōprehensiu hz virtutez ad infinita. Et
 iō nō potuerūt sibi determinari a nā determi-
 nate extimationes nāles vel et determinata
 auxilia vel defensionū vel tegumentorū sicut
 alijs aialibus quorū aie habent apprehensio-
 nez et virtutē ad aliqua particularia determi-
 nata. sed loco horū oim hō nāliter hz rōnem et
 manus que sunt organa organorū qz p eas hō
 pōt sibi preparare instrumenta infin. toz mo-
 doz et ad infinitos effectus. Lūcta ḡ que sunt
 in hoīe tā ex parte aie q̄ ex parte corporis q̄
 et ex parte vtriusqz bñ optimeqz disposuit sa-
 pientissimus artifex ille deus. Ob qd Cicero
 in li. de legibus dicebat. Dial hoc prouidum
 sagax multiplex. acutū memoria. plenu rōnis
 et cōsiliū quē vocamus hoīem preclara quadā
 conditōe generatū esse a deo cōstat. Et Ber-
 nardus in sermōibus inqt. Parū ne tibi vide-
 tur hoc. cogita qualē te fecit. nepe fm corpus
 egregiā creaturā. fm aiam magis imaginem
 creatoris insignē. rōnis p̄cipem. b̄titudinis
 eterne capace. Porro ambo sibi coherere fecit

artificio incomprehensibili et sapientia inue-
 stigabili. Nec hoc ante promeruit qui ante nō
 fuit. nec spes retributionis fuit. nec ideo fecit
 qz bonorū nostrorum eget.
 ¶ De aia separata que immortalis est et perpe-
 tua et de locis ad que aie transferuntur postq̄
 exeunt de corporibus. Capitulū. iij.
 Tertiu mysteriū de aia contemplandū dī
 separatōis. Propter transgressionē qui
 dē primorū parētū mors in oēs filios adā de-
 creto dei iuste desecuit. Quare et aiam a corpe
 suo separari necesse est. De qua i hac pte quat-
 tuor dubia declaremus.
 Primū vtz aia a corpe sepata sit immortalis.
 Scdm vtz aie sepate trāsserant ad aliq̄ loca
 Tertiu vtz loca faciāt ad delectationē vel pe-
 nam aiaibus separatis.
 Quartū vtrū aie exeant de locis ad que trans-
 feruntur.
 ¶ Primū dubiū est vtrū aia a corpe separata
 sit immortalis. Mā pleriqz temere affirmare
 nō erubescunt. q' aie simul cū corporibus mo-
 riant. In quorū p̄sona inquit sapiēs Ecclesia-
 stes. iij. ca. Vnus interitus est hoīm et iumen-
 torū et equa vtriusqz conditō. Sicut morit hō
 sic et illa moriūt. Contra q̄s ē auctoritas fidei
 et oim sapientū doctrina. Apparet at̄ immorta-
 lem aiam atqz incorruptibilem ex tribus.
 Primo ex generali cōfessione
 Secundo ex euidenti rōne.
 Tertio ex clara exemplatione.
 ¶ Primo apparet q' sit immortalis aia ex ge-
 nerali cōfessione. Id nāqz cōfitent et predicāt
 phi. poete. doctores. imo et quilibet magno et
 excellēti ingenio viri. quorū dicta in hoc loco
 inseramus. Auerrois sup. i. Metaphisice ita
 dixit. Aia manet post mortē et finis p̄sperita-
 tis eius erit si iungat primo motori. Et Aui-
 cenna. v. pte nāliū. Lū aia liberabit a corpore
 et ab accidentibus corporis tūc poterit cōiungi
 intelligētie agēti. Et tūc inueniet i ea pulchri-
 tudinē intelligibilem et delectatōz phennē. et vo-
 cat intelligentiā agentē deū. Galien⁹ in li. de
 spmate. Sic lumē solis qd ē incorruptibile se-
 pat ab aere et ab oī oculorū intuitu. sic sine sui
 corruptōe sepat a corpe aia. Plato s; macro-
 biū i li. saturnaliū. et Augellū i li. noctiū acti-
 caz libz scripsit d' immortalitate aie quē Tulli⁹
 trāstulit in latinū. denoianitqz illū a phedone
 qdā socrati et platonī dilecto. ibi sic ait. Per-
 fecit et purgatus hinc exiens habitabit cū deo

Idē in thimeo. *A*ia est immortalis et fm q̄ vice rit passiones vel victa fuerit premiabit v̄l puniet post hanc vitā. *Macrobius* sup somniū *Scipionis*. Sic habeto oibus qui patriā seruauerint. iuuerint. auxerint certū esse in celo definitū locū vbi b̄ri euo sempiterno fruant. *Lactantius* li. vii. diuī. institutionū aduersus gentes dicit. q̄ quidā cōsuluī *Apollinē* mile hū vtrū aia maneat post mortē. qui r̄ndit. *A*ia q̄diu vinculis detinet in corpore corruptibiles passiones sentiens mortalibus cedit doloribus. *Cū* *No* post humanā solutionē velocissimā post solutū corpus inuenit oino e terra ferē. nunq̄ senescens. et manet in eternū. *Lucretius* vt ibidē *Lactanti*⁹ refert. dixit. *E*dit idē retro de terra qd̄ fuit ante in terrā. S̄z qd̄ missū est ex etheris oris. id rursū celi fulgētia templa receptant. *I*terū *Lactantius* ibi de *Fe* recide. *I*mmortales esse aias *ferecides* disputauit. hec *No* ppria est in nra religioe doctrina. *E*rgo *Dicearcus* cū *Democrito* errauit q̄ perire cū corpe ac dissolui argumentatus est. *Quintilianus* ita retulit. *S*i q̄s sciat q̄s sit finis bonoz. q̄ vera felicitas. nunq̄ sibi videbitur premitura morte perire. *E*t *Quidius* li. iij. *metamorphosios*. *U*ltima semp̄ expectāda dies hoī dicitq̄ b̄tūs. *A*nte obitū nemo supremaq̄ funera d̄z. *Salustius* in li. de repub. *I*ngenia et egregia factioza sic aia imortalia sunt. *Valerius maximus* li. ij. ca. i. *A*fferit more fuisse galloz mutuarē pecūtas vt eas recipēt apud inferos. *Seneca* ad *Lucillū* ita scribit. *S*i trāquille volumus viuere in expedito habenda est aia vt sine illā infidie sine egritudines petant. qd̄ aliud debeo nisi vt exeat exhortari et cū oibus eā bonis emittere? *V*ade inq̄z vade fortiter. vade feliciter. nihil dubitās en rerū nā q̄ te generauit expectat. et locus iste melior et tutior. *Didim*⁹ ad *Alexandrū* ita loquit. *M*os nō sumus hui⁹ mūdi incole sed aduene. nec ita in orbē terraz venimus tanq̄z in eo cōsistere libeat. sed transire. pperamus enī ad patriū larem nullis delictoz ponderib⁹ p̄grauati. *Tullius* in q̄stionibus tusculanis clamat. *M*ō est lugēda mors quā imortalitas cōsequit. *I*dē in li. de senectute inducit *Catho* nē pferentē cū *Dublio* *Scipione* et *Bayo* *Ielio* *E*go inqt̄ p̄res v̄ros viuere arbitroz et ea qd̄ vita q̄ ē sola vita noianda. *M*ā dū sum⁹ inclusi in his ppaginibus corpis munere quodam necessitatis et graui ope p̄fungimur. *E*st enim

celestis aius ex altissimo domicilio depressus et q̄si demersus integrū locū diuine nature cōnitatiq̄ p̄riū. *S*ed credo deos imortales spirasse aios in hūana corpa vt cēt q̄ terra vterent. quicq̄ celestiu ordinē p̄teplātes imitarēt eū vite mō atq̄ cōstantia. *M*ec solū me rō impulit vt ita crederē sed nobilitas ēt sumozum p̄hoz et auctoritas. demonstrabunt mibi preterea q̄ *Socrates* sup̄mo die vite de imortalitate aioz disseruisset. *I*s q̄ esset oim sapiētissim⁹ oraculo *apollinis* iudicat⁹. *Q*uid m̄tra sic mibi cōsuasi sic sentio cū tanta sit celeritas aioz memoria preteritoz. futuroz prudentia tot artes. tot scie. tot inuenta nō posse eā nāz que res ipas cōtineat esse mortale. *S*ecūdo apparet q̄ aia sit immortalis ex euidenti rōne que multiplex assignari potest.

*P*rima d̄r cessationis.
*S*ecūda superationis.
*T*ertia operationis.
*Q*uarta inclinationis.
*Q*uinta perfectionis.
*S*exta ordinationis.
*S*eptima iustificationis.
*O*ctaua remunerationis.
*N*ona assimilationis.
*D*ecima resurrectionis.
*U*ndecima orationis.
*D*uodecima comparationis.

*P*rima rō ex q̄ colligit q̄ sit imortalis aia d̄r cessationis. *E*ssat quidē in ea mā cū sit substantia simplex et n̄ sit cōposita ex mā et forma *D*ū *Aug*⁹ in. vii. sup̄ *genesim* ad *lram* ait. *Q*uia aia nō est facta ex mā corpali neq̄ ex mā spūa ali. *E*t hoc manifestū est fm *Tho*. i. pte. q. lxxv precipue ex rōne hūane aie inq̄stū est intellectiua. *M*ā oē qd̄ recipit i aliq̄ recipit p̄ modū recipientis. *S*ic at̄ cognoscit vnū qd̄q̄ fm q̄ forma eius est in cognoscente. *A*ia at̄ intellectiua cognoscit rem aliquā in sua nā absoluta puta lapidē inq̄stū ē lapis absolute. *E*st q̄ forma lapidis absolute fm rōnē ppriā formalez in aia intellectiua. *Q*uare et ipsa aia intellectiua est forma absoluta et non cōposita ex mā et forma. *M*ā si sic esset cōposita. forme rerū recipient in ea vt individuales. et sic non cognosceret nisi fingere vt accidit in potentijs sensituis q̄ recipiūt formas rex i organo corpali *M*ateria enī est principū indiuiduatiōis formaz. *R*elinquit ergo q̄ aia intellectiua et ois intellectualis substantia cognoscens formas

absolute. caret compositione materie & forme
 Quis autem corruptio procedit a conditione mate-
 rie. licet enim sit incorruptibilis & ingenita sed se-
 ut dicitur i. philosophico. tunc est causa corruptionis eo quod
 potentia ad multas formas nec satisfacit appe-
 titui suo per aliquam formam corporum inferiorum. Unde
 licet materia proprie non corrumpatur per se nec forma
 per se sed solum compositum. tunc corruptionis huius causa
 est materia. Et igitur ut dictum est anima non sit composita
 ex materia & forma quia tunc non diceretur anima sed ani-
 matum. ergo patet quod anima est incorruptibilis. Et
 ut inquit Thomas. ubi. s. dato quod anima esset composita
 ex materia & forma. tunc adhuc deberet ponere eam
 incorruptibilem. non enim invenitur corruptio nisi
 ubi invenitur contrarietas. Generationes namque
 & corruptiones ex propriis in contraria sunt. Unde
 corpora celestia quia non habent materiam propriam sub-
 iectam incorruptibilia sunt. In anima autem intellecti-
 va non potest esse aliqua contrarietas. recipit enim
 secundum modum sui esse. ea vero que in ipsa recipiuntur
 sunt absque proprietate. Materia intelligit ignem & aquam
 absque proprietate. Rationes quidem proprias in intelle-
 ctu non sunt contrarie sed est una sententia con-
 trario. Impossibile est ergo quod anima intellecti-
 va sit corruptibilis. ¶ Secunda ratio qua ostenditur
 quod anima sit immortalis dicitur superationis. Superat
 anima intellectiva & excedit nobilitatem & dignita-
 tem quorumcumque corporum tam elementarium quam cele-
 stium. quod probatur ex dictis omnium sapientium. Inquit
 Augustinus in libro de libero arbitrio. Quis anima omni corpore
 est nobilior seu melior. Et idem in octuaginta tri-
 um questionum. Quis anima melior est omni corpore.
 & idem in libro de duabus animabus. Anima luce ista quam
 homines venerant melior est quam quidem illa intelli-
 git mente. hec sensu corporis innotescit. Et idem
 viii. de ci. dei. ca. xv. Quis corpori preferunt anime.
 Et in libro soliloquiorum. Quicquid celi ambitu con-
 tinet inferius ab anima humana est. & Crisostomus in
 libro de lapsu mundi. Quanto autem celum terra pul-
 chrius tanto anime pulchritudo omnium formarum quamvis
 pulcherrimi corporis superat. Ad idem est glo-
 sa ca. cum sit. de etate & qua. ordi. Et. xij. q. i. ca.
 precipimus. Et confirmat. xxiii. q. iij. ca. si ha-
 bes. Et de peni. & re. ca. cum infirmitas. Et. C. s.
 sacrosane. ec. l. sancimus. Et Aristoteli in princi-
 pio libro de anima docet qualiter scia de anima quantum ad
 bonitatem & honorabilitatem est proponenda alijs
 scientijs naturalibus que sunt de numero honorum
 honorabiliu. propter nobilitatem subiecti quod est anima
 intellectiva. Iterum in. i. de anima ait. Anima est aliquid
 melius esse & antiquius. i. nobilius impossibile

est. Impossibilis autem adhuc intellectu. scilicet esse
 aliquid nobilius. rationabilissimum enim esse ha-
 bet & nobilissimum secundum naturam. Ex his arguitur
 sic. Omne quod non subicitur motui celi est incor-
 ruptibile. Nam motus celi est causa generationis
 & corruptionis. sed anima non subicitur motui celi.
 nam nullum minus nobile potest agere in maius no-
 bile nec illud destruere. Sic itaque cum anima ratio-
 nis que est spiritus nobilior sit celo quod est corpus
 non subicitur celo. Insuper hoc demonstrari potest
 Quia tanto creatura est nobilior quanto magis
 appropinquat deo. unde creature que sunt terram
 & solum habent esse sunt in infimo gradu nobi-
 litatis. Creature que habent esse & vivere sunt
 illis nobiliores. Multo digniores vero sunt cre-
 ature que habent esse vivere & sentire. Quibus om-
 nibus preponuntur creature que habent discernere & in-
 telligere. Cum ergo celi habeant terram esse. se-
 quitur quod incomparabiliter illis sit excellentior anima.
 Unde adhuc anima inclinationes corporis et influ-
 entis corporum celestium reprimere & refrenare.
 Quare cum nec a celo causetur nec illi subiatur
 erit per consequens incorruptibilis. ¶ Tertia ratio
 ostendens animam esse immortalis dicitur operationis.
 Cuiuslibet namque substantie corruptibilis ope-
 ratio sua duratione debilitatur & deficit usque ad
 ultimum defectum qui est corruptio vel mors. Sed
 operatio anime sua duratione inualefcit & perficitur
 quia ut scribitur Job. xij. ca. In antiquis est sapien-
 tia & in multo tempore prudentia. ideo apparet quod
 anima sit immortalis & incorruptibilis. ¶ Quarta
 ratio qua probatur quod anima sit immortalis dicitur incli-
 nationis. Quis quidem homines naturaliter inclinantur
 ad desiderandam vitam perpetuam & beatitudinem. sed
 impossibile est appetitum naturalem esse frustra ex
 ij. methaphis. ubi dicitur Aristoteles. desiderium naturale
 non est frustra. Et in libro de celo & mundo. Natu-
 ra non facit aliquid factum vanum. igitur necesse est po-
 nere animam immortalis. Nec est ratio Thomas in. ij. q. ge-
 niles ca. lxx viij. Et in. i. pte. q. lxx v. ¶ Quinta
 ratio dicitur perfectionis. Ad perfectionem namque universi
 requiritur diversus gradus creaturarum. Unde
 Gregorius in. iij. dialogorum. dicit. Tres vitales
 spiritus creavit omnipotens deus. Unus qui carne
 tegitur & cum carne moritur. hic est iumentorum &
 animalium irrationalium. Alium qui carne non tegitur nec
 cum carne moritur. hic est angelorum. Et tertium qui
 carne tegitur & non cum carne moritur. hic est ho-
 minum ratione predictorum. Apparet ergo quod ad per-
 fectionem universi proponenda est anima immortalis
 ¶ Sexta ratio dicitur ordinationis & hoc refertur ad

diuinā sapientiā. Sapientis nāq; est ordina
re bona ad bonum ⁊ optima ad optimū finē
Si ergo deus oīa ordinauit ad hoīem videtur
q; homo post deū sit oīm creaturarū finis. Si
nis at nobilioꝝ est principio. Lū ergo mūdus
sit ppetuus q̄tū ad substantiā vt patet de ele
mentis ⁊ corporibus celestibus: ergo ⁊ anima
erit perpetua. Hanc rōnem Lactantius tan
git li. vii. diu. insti. vbi ait. Si hoīm cā factus
est mundus ⁊ ita factus est vt esset eternus. s.
q̄tū ad substantiam: cur ipsi quoz causa fa
ctus est non sunt sempiterni. At nōnulli deo
nostro ingrātissimi negare nō pfundūtur ad
hoīum vtilitatē cūcta que in celo ⁊ que in ter
ra sunt esse ordinata. Qui audire debent illud
qđ scribit Deuterono. iiii. ca. Solem ⁊ lunam
⁊ oīa astra celi creauit dñs deus in ministeriū
cunctis gentibus. Et David loquens ad deū
cū admiratiōe dicebat. Quid est homo q; me
mor es eius: aut filius hoīs qm̄ visitas eum.
Adiuuisti eum paulominus ab angelis gloria
⁊ honore coronasti eū ⁊ pstituisti eū sup. opa
manuū tuaz. Oīa subiecisti sub pedibus eiꝝ:
oues ⁊ boues vniuersas insuper ⁊ pecora cam
pi. Volucres celi ⁊ pisces maris. Et de hoc
Aug⁹ adhuc ita loquitur. Omnia dñe sub pe
dibus hoīs subiecisti vt solus homo sup. oīa
tua tuus esset totus. Exteriora nāq; p corpo
re cuncta creasti. Ipsuz vō pro aīa aīam pro
te vt tibi soli vacaret te solum amaret ⁊ possi
deret ad solatiū. Lactantius autē li. vii. diu.
insti. prius eleganter suadet mūdū sine causa
factū nō esse. demū ⁊ propter hoīem a deo cō
ditū confitetur. Inquit ergo sic. Lū mundus
oēsq; partes eius vt videmus mirabilis ratō
gubernat: cū celi temperatio ⁊ equalis in ipsa
varietate cursus astroꝝ luminūq; celestiu: tē
poꝝ constans ac mira descriptio: terrarū va
ria fecūditas: plana campoz munimēta. ⁊ ag
geries montiu: viriditas vbertasq; siluarum
fontium salaberrima eruptio. Fluminū opor
tuna inundatio. Maris opulenta ⁊ copiosa
interfusio: ventoz diuersa ⁊ vtilis aspiratio.
terra ceteraq; oīa rōne sūma constant. Quis
tam cecus est vt existimet sine eā esse facta in
quibus mira dispositio pudentissime rōnis
elucet. Deinde sequit Lactantius insinuans
q; non nisi propter hoīem cuncta sint facta ⁊
ait. Quis est enī tam ineptus vel taz ociosus
vt aggrediatur aliquid facere frustra ex quo
nullā vtilitatē nulluz comodū speret. q; domū

edificat nō ideo edificat vt tantūmodo dom⁹
sit sed vt in ea possit habitari. Qui nauem fa
bricat non ideo insumit operam vt tm̄ nauis
appareat sed vt ea nauiget. Item qui vas ali
qđ instituit ac format nō propterea id facit vt
tm̄ fecisse videat sed vt vas illud effectum ca
piat aliquid necessariū. Similiter cetera que
cunq; fiunt nō vtiq; in supuacū sed ad vsus
aliquos vtilēs laborantur. Mundus ergo a
deo factus est non vtiq; propter ipsū mūdū
Neq; enī aut calore solis aut lune aut aspira
tione ventoz aut humore imbriū aut alimo
nia frugū cum sensu careat indiget. Sed ne il
lud quidē dici pōt q; deus propter seipsū fecit
mūdū. qm̄ pōt esse sine mundo sicut fuit an
tea. Et his oībus que in eo sūt queq; generan
tur deus non vtit. Apparet ergo animantiuz
cā mūdū esse cōstructū. qm̄ rebus his quibꝝ
constat animātes fruunt. Rursus ceteras ani
mantes hoīs cā esse factas ex eo clarum est q;
hoī seruiunt ⁊ tutele atq; vsibus eiꝝ date sūt
qm̄ siue terrene sunt siue aquatiles nō sentiūt
mūdi rōnem sicut hō. hec Lactanti⁹. Vt at
breuius hanc ptē decurramus. Hugo in li. de
arra sponse sic ad hoīes dicit. Respice vniuer
sū mūdū istū ⁊ considera si aliquid in eo sit
qđ tibi nō seruiat. oīs natura ad hunc finē di
rigit cursum suuz vt obsequijs tuis famulet:
tuisq; necessitatibus sūm affluentia indeficiē
tez occurrat. hoc celū hoc terra hoc mare hoc
aer cū his que sūt in eis vniuersis explere nō
cessant. hec Hugo. Res est pfecto ab oībus
ponderanda q; piissimus oīm p̄ deus tot in
numeris bñficijs tot amplissimis muneribus
tot abundantissimis gratijs voluerit aīaz rō
nalē dotare. Ipsi corpus organicum mirabilē
opificio exstructū cum sensib⁹ copulauit. Ipsi
celos ⁊ sidera firmamenti elementaq; oīa ⁊ ex
illis composita serui e iussit. Ipsi angelos ad
custodiā deputauit. Ipsi leges ⁊ pcepta; be
ne viuendi instituit. Et cū nec sic suū creatorē
agnosceret: misit vnigenitū filiū suū qui vias
veritatis illā doceret qui errantē ad semitam
vite pduceret: q; deniq; illā sanguine suo pre
cioso redimeret. Quis igit tā egregiā tā infi
gnē tā preclarā tāq; deo charissimā creaturā
ad imaginē ⁊ suā similitudinē formatā moritu
rā audeat affirmare. Aperi oculos tuos o aīa
tanto decore redimita. O aīa tanta diligentia
a tuo creatore custodita. O aīa tanto labore a
iesu filio dei ⁊ virginis quesita: tanto dolore

recupata: tanto deniq; precio redempta et con-
sidera in teipsa sapientia dei qui n̄ ab re circa
te tanta dignatus ē operari. ¶ Septima rō q̄
ostendimus q̄ aia sit immortalis dī iustifica-
tionis. ¶ Lamant oēs sc̄ti iustissimū esse deum
sic p̄ in sermone de iusticia dei in quadragesi-
mali n̄o. Et vbi esset iusticia dei si aia cū cor-
pore moreret. q̄nquidē tot mala in p̄nti rema-
nent impunita. S; p̄fecto nō sine pena trāsi-
bunt impij qui in suis malis et iniquitatibus
prosperant qz in futura vita eq̄ssimus ille de-
reddet vnicuiq; s̄m opa sua. vt latius dixim⁹
in pretacto sermone. Mō glorient̄ pctōres in
malicia sua: qm̄ de illis inqt in ps̄. lxxvij. Da-
uid. Consumetur nequicia pctōr. Et ps̄. xxxi.
Multa flagella pctōris. Et sapiens p̄uerbio.
v. ca. Iniquitates sue capient impiū. Nam et
Seneca in tragedijs hoc ipsū profitef. Inqt
āt sic. Qd̄ quilibet fecit patit̄ auctore scelus re-
perit. Et Plato in fedrone dixit. Est in reue-
ra defunctor̄ aias extare: et bonus melius esse
malis at̄ deterius. ¶ Octava rō qua deducit̄
imortalitas aie dī remunerationis. Hoc spe-
ctat ad clementia et benignitate dei. qui sicut
nullū malū ipunitū: ita nec vllū bonū irremu-
neratū relinquit. Hoc at̄ est; si aia periret cū
corpore qm̄ amici sui qui corpora eor̄ et volū-
tarijs castigatiōibus et illatis passionibus ob-
tulcrunt nullā inde reportassent mercedē. In-
tueamur quid apli: qd̄ p̄fessores: qd̄ virgines
qd̄ et martyres egerint p̄ dei amore. et inde cō-
cludamus q̄ si mortua foret illoz̄ aia dei ma-
nus vacua esset a munere liberalitatis. Erra-
uerunt in solitudinibus illi. in speluncis: in ca-
uernis: in scissuris petrarum et montium affli-
gentes carnem vigilijs: ieiunijs: genuflexioni-
bus: verberibus et disciplinis. Alij ludibria et
vincula experti sunt. Alij lapidati sunt. Alij
capite cesi. Alij flammis adusti. Alij sagittis
vulnerati. Alij in mare et fluminibus demersi
Alij exquisitissimis cruciatibus necati vt deo
gloriam et honorem impenderent. Nunquid
sine retributiōe laborauerunt incassū? O pie-
tas dei benedicti. O charitas pris̄ eterni. Ipe
vtiq; diligentibus se bona inuasibilia prepa-
rauit que oculus nō vidit et auris nō audiuit
Et p̄pterea saluator n̄r̄ Matth. v. ca. suos dis-
cipulos cōfortabat dicens. Bti estis cū male-
dixerint vobis hoies et p̄secuti vos fuerint et
dixerint oē malū aduersus vos mētientes p̄p-
me. gaudete et exultate qm̄ merces v̄ra copiosa

est in celis. ¶ Nonā rō dī assimilationis de q̄
sic dicit Aug⁹ in li. de spū et aia. Immortalis ē
aia: ne a sui creatoris similitudine discrepare vi-
deat. Non enī poterat esse imago et similitudo
dei si vllō mortis termino clauderet. ¶ Decia-
ratio dī resurrectionis. Est articulus fidei q̄
mortui resurgent. Et de hoc diffuse scripsi in
quadragesimali in sermone de resurrectione
generali. Quia itaq; erit resurrectio que fiet
p̄ vnionē aiarum ad sua propria corpora vir-
tute diuina. Et qz x̄ps surrexit a mortuis. Et
alij post mortē miraculose redierunt ad vitā
necesse habemus confiteri q̄ aia sit immortalis
¶ Undecima rō dī orōnis. Orat ecclesia pro
defunctis et suffragia facit p̄ aiabus in purga-
torio penale debitū exoluentibus. Igit̄ aia est
immortalis. ¶ Duodecima rō dī comparatio-
nis. Comparando quippe aiam que est vltia
forma ad primā mām ponenda est aia incor-
ruptibilis. Nam sic esse intelligibile est p̄ma-
nentius q̄ esse sensibile. Sic et recipiens esse i-
ntelligibile est p̄manenti⁹ q̄ recipiens esse sen-
sibile. Sed recipiēs eē sensibile est incorrupti-
bile s̄m suā substantiā. s. mā prima. ergo mul-
to fortius intellect⁹ possibilis qui ē receptiu⁹
formaz̄ intelligibiliū. ¶ Tertio apparet q̄ sit
immortalis aia ex clara exemplatione. Sūt tria
exempla lucidissima q̄ oñdunt aiam esse imor-
talē in q̄bus tanq̄ in splendidissimo speculo
glibet tante rei veritate inspicere pōt.
Primū exemplū dī tollerationis.
Secūm apparitionis.
Tertiū exauditionis.
¶ Primū exemplū dī tollerationis. vt enim
scribit Cicero in questiōibus tusculanis. Me-
mo vnq; sine magna spe immortalitatis se pro
patria offerret ad mortē. De martyribus cla-
rū est q̄ mortē non timuerunt quā vitare po-
tuissent si x̄pm relinq̄re voluissent. S; ad phi-
losophos veniam⁹. Recitat Augusti. li. i. d. ci.
dei. ca. xxij. Q; quidā ph̄sus Theobretus noie
lecto Platonis libro de immortalitate aiaz. de
muro se precipitē dedit. itaq; interfecit semet-
ipsū. Et Lactantius li. iij. diu. insti. ait. Multū
ex his qui eternas esse aias suspicati sunt tā-
q̄ in celū migraturi sibipsis manus intulerūt
vt Eleantes vt Crisippus vt Empedocles et
Zeno. Et ex romanis Latho qui fuit in omni
vita sua socratice vanitatis imitator. et qz de
cathone sit mentio. Sciendū q̄ multi fuerūt
sic nominati. Mā fuit quidā catho censorin⁹

no n̄ h̄ et

de quo fit mētio in libro d' amicitia. et in que-
stionib' ruscularis a Licerone. Et a Plinio
in li. de viris illustribus. Et a Valerio in ru-
brica de studio et industria. Sic fuit eloquen-
tissimus litteris grecis et latinis erudit' mul-
taq; fecit magnifica. p' republica et consulēdo
et preliando. Qui vt scribit in speculo gestorū
mūdi tedio duplicis quartane affectus vt bea-
tiorē vita frueret semetipsū interfecit. Fuit et
alius Latho filius supradicti vir bellicosus.
qui vt scribit. Frontin' cū in bello p' macedo-
nie regem pugnaret equo prolapsus cū se re-
collegisset animaduertit gladiū cecidisse e va-
gina quē fortiter recuperauit et vulneratis ho-
stib' ad suos redijt. Ad exemplū adeo roma-
nos animauit ad preliū et macedones terruit
vt ipsi macedones vincerent. Fuit alius mar-
cus catho fili' supradicti et nepos censorini q
consul in affrica diē clausit extremum. Latho
ā vticēsis qui et portius fuit filius preceden-
tis marci cathonis q vticēsis dī eo q in vti-
ca libie ciuitate se occidit. cā No fuit vt non
subijceret cesari. qm ipse pompeianas partes
secutus fuerat. Mā vt ait Tullius in. i. de offi-
cijs. Adors turpitudinē ac seruituti anteponē-
da est. Ex hoc arguūt quidā probantes q aia
sit immortalis ex auctoritate Aristo. in. iij. ethi-
cox. qui ait. q fortis d; se exponere morti pro
salute patrie. et hoc fm iudiciū nālis rōis. S; ;
nisi aia esset incorruptibilis non deberet hoc
appetere. qz nō esset simpliciter non cadit sub
appetitu. Sed p' hoc nōnulli obijciunt dicen-
tes q etiā si aia moreret cum corpore adhuc
velle sustinere mortē p' liberatione p'rie et pro
republica esset fm iudiciū rectū rōis. Nam
melior est modicus actus virtutis intēsus qz
vita vitiosa vel cū actu remisso p' magnū tē-
pus. ergo fortis deb; se exponere p' bono vir-
tutis. Et qz ipse est pars cōitatis cuius bonū
cōmune nāliter est magis diligendū qz bonū
p'uatū. Et ista videt fuisse opinio Scoti quā
improbat Landulfus in suo. iij. di. xliij. Quia
sicut lex et rō naturalis preualet bī legi et rōnt
maxime create. Ita bonū entitatis naturalis
preualet oī bono cuiuscunq; virtutis. vñ lon-
ge videt q sit eligibilis habere esse ppetuali-
ter et nō virtuosū esse moraliter non dico vi-
ciosū esse sed non virtuosū qz habere esse mo-
rale ad modicū tempus et postea habere ppe-
tuū non esse. Similiter puto eligibilis habe-
re ppetuā entitatē incorruptibilē sine gloria

patrie qz habere gloriosum esse. nū dicim et
postea ppetuo anibilar. et tū maius est bonū
patrie qz bonū virtutis hec Landulfus. in
cardus etiā de media velle. iij. di. xxij. ita
scribit. Si aia moreret cum corpore vt falso or-
dam sunt opinati. bonū vt mōdo aiam
stinere mortē pro lib' et p' errare po-
qz fm Augusti. in. i. di. dicitur vt d' co opi
aliquid eligit appetere. et tū mōdo aiam
fiat cū ad id puer. et legit. et tū. cē
nō posset qui nō. Sed si aia moreret cum
corpore et tū mōdo aiam totaliter desineret esse ex-
cepta ma p'uatū. Ergo moriendo voluntarie
p' liberatione patrie melior nō esset. et sic non
esset electio et tū mōdo nō debet hō volunta-
rie intermittere virtutis alicuius nisi vt
liberius vacet exercitio maioris virtutis. S;
multo magis esset p' rōnem rectā eligere illud
ad qd sequeret ppetua impossibilitas operan-
di fm quācunq; virtutē. qz ad tempus inter-
mittere actus vnius virtutis nō ppter exerci-
tiū alterius virtutis. Sed si aia moreret cum
corpore hō eligendo mori. eligeret illud ad qd
sequeret qz amplius in ppetuū fm virtutem
opari non posset. Ista causa exercitij dicta sūt
et vt silentiū imponat his qui dicunt non esse
sufficiens immortalitatis argumentū. q illi d
quibus mentionē fecimus superius et reliqui
qui patriā dilexerūt imo et martyres qui xpm
confessi sunt mortē nō horruerunt. Scdm
exemplū in quo lucet aie immortalitas dī ap-
paritionis. de apparitiōe aiaz diximus in ser-
monē de transfiguratione iesu xpi benedicti.
ideo tantū id nunc asserim' qz volente deo ad
consolationē viuoz sepius aie separate diuer-
simode apparuerūt. In legenda sancte Lucie
scribit qz orante ipsa cū matre iuxta sepulchz
sancte Agathe. Luciam somnus arripuit vidit
qz agathā in medio angelozū gēmis. ornatam
stantem et dicentem sibi. Soror mea lucia qd
a me petis qd ipsa poteris prestare continuo
matri tue. Mā ecce per fidem tuā sanata est.
Euigilans lucia ita inuenit. Mā passa fuerat
eius mater annis multis fluxū sanguis. Sic
ronym' in vita pauli primi heremite narrat
qualiter Antoni' longe positus a cella pauli
vidit angelos aiam eius deferentes qui mor-
currēs inuenit corpus pauli flexis genibus in
modū orātis erectū ita vt ipsū viuere extima-
ret. S; cū ipsū mortuū didicisset dixit. O scdā
aia qd gerebas in vita in morte mōstrasti. Cū

aut
rūt
to r
sata
re

me
cū
fede
lebr
go f
cū h
ibi t
atā
tint
fect
sup
virg
et se
mat
virg
te. d
rio
rpe
don
nā p
ad i
me i
ta to
lia a
voc
Sec
linq
pred
gēm
desi
in p
B
Bn
noc
et or
tene
velu
eius
pua
ca e
geru
t rīo

aut non habet de sepultura faceret vene
 runt duo... que parauerunt: sepultoq;
 eo redierunt... Ambrosius refert de be
 ata agnete q... as peracto martyrio cu paren
 tes eius octava die iuxta tumulu vigilaret vi
 stantibus vestibus fulgentibus
 viderunt beatam agnetem
 a dextris eius agnum can
 entem quibus illa ait. Videte ne
 me quam mortua iugeatis: sed cogaudete me
 cum et congratulamini. Et cum his oibus lucidas
 sedes accepit. Propter quam vniuersa ecclesia ce
 lebrat festum agnetis secundo. Constantia aut vir
 go filia constantini lepra graui laborans
 cum hanc visionem audisset eius adiit: et
 ibi dum orationi insisteret... viditq; be
 atam agnetem sibi dicentem. si in christum credideris co
 tinuo liberaberis. ad quam vocem euigilans per
 fecte se sanata inuenit. q; baptismum recipiens
 super corpus beate agnetis basilicam fecit et ibi in
 virginitate permansit. In vita sanctarum Rufine
 et secunde ponit qualiter apparuerunt euidam
 matrone nomine plantille he due sorores fuerunt
 virgines romane: parentibus clarissimis geni
 te. Asterio. s. et aurelia que nupsert armenta
 rio et verino: q; accusauerunt eas q; xpiane eent
 tpe Valeriani imperatoris et capte ac tradite
 donato prefecto post multa verba iussit rufi
 nam prius cedi. qd videns soror clamare cepit
 ad iudicem. Quid est q; sororem meam glorificas et
 me inhonoras. Tandem post multa verba illa
 ta tormenta ducte fuerunt in siluam in via corne
 lia ab urbe roma miliario decimo in fundo qui
 vocatur bureco: ibiq; ruffina capite truncata.
 Secunda penitens et earum corpora feris voranda
 relinquunt. Deniq; plantilla matrona in cuius
 predio hoc factum est vidit eas in visu sedentes
 gematas in thalamo et dicentes sibi: plantilla
 desine a flagitijs ydolorum et crede in christum et veni
 in predium tuum et corpora nostra sepeli qd illa fecit
 Bregio. in ij. dialogo libro affirmat de scoto
 Bndicto q; dum moraretur apud montem cassinum:
 nocte quadam dum per fenestram cellule conspiceret
 et oraret vidit fuscam lucem desuper cunctas noctis
 tenebras effugasse. Subito autem totus mundus
 velud sub vno solis radio collectus ante oculos
 eius adductus est. ibiq; ai am germani epi ca
 puari ad celum deferri videns. Operit autem post
 ea e illa hora migrasset a corpore. De sanctis
 geruasio et pthasio geminis fratribus q; mar
 tyrio coronati fuerunt in ciuitate mediolani

scribit Ambrosius in sermone q legit in officio
 matutinali festiuitatis eorum: qualiter cum eorum
 corpora trecentis annis et ultra latuissent ab eo
 reperta sunt modo qui sequitur. Quodam namque qua
 dragesimali tpe ipsi in orationi posito: nec aperte
 vigilanti nec integre dormienti apparuerunt
 duo pulcherrimi iuvenes vestibus candidissi
 mis. i. colobio et pallio; induti caligulis calciati
 secum manibus extensis orantes. qua visione ela
 psa rogauit dominum vt eum iudificari non
 fineret. si vero aliquid visio illa ex peteret boni
 iterum appareret. Simili modo canente gal
 lo orantes secum iuvenes apparuerunt. Tertia
 vero nocte non dormienti sed stupenti cum tertis
 sibi apparuerunt persona que filis paulo aplo
 videbatur sicut in pictura prospererat illisq;
 tacentibus aplos sibi dixit. Isti sunt qui nihil
 terrenum desiderantes monita mea sunt secuti:
 quorum corpora in eo reperies loco in quo stas
 duodecim pedum altitudine terre cooperta ar
 cham reperies: et ad caput eorum libellus in quo
 ortus eorum continetur et finis. Ita enim sepeliat
 illa corpora philippus quidam christianus. Conuo
 catis ergo vicinis coepiscopis: ipse ambrosius
 prior terre fossor accessit. Et oia prout dixerat
 sibi paulus in illa visione inuenit. Corpora vero
 ita sunt repta ac si ipsa hora ibidem fuissent po
 sita. Insuper et odor mirabilis inde flagrabat:
 multaq; ibi miracula illorum meritis conuiscantur
 Et vt inquit Aug⁹ li. xxij. de ci. dei. In illis die
 bus ipso presente et impatore ac multitudine
 gentium: cecus quidam ad corpora martyrum geruasij
 et pthasij lumen recepit. In hac inuentione
 pax inter longobardos et romanum imperium re
 formata fuit. Ideo Gregorius papa in intro
 itu missae cantari instituit. Loquet dominus paces
 in plebem suam. De pre vero beato franco nar
 rat dominus Bonauentura. q; hora transitus eius
 minister fratrum tunc temporis in terra laboris augu
 stinus nomine in extremis laborans cum iam diu pdi
 disse loquelam audieritibus qui astabant subito
 clamauit et dixit. Expecta me prout expecta ecce
 iam venio tecum. Querentibus autem fratribus et mi
 rantibus cui sic loqueretur. beatum franciscum euntem in
 celum se videre asseruit. Statimq; huius dicto et ipse fe
 liciter requiuit. Eadem hora episcopo assisinati qui ad
 oratorium michaelis archangelus p deuotione acces
 serat in monte gargano beatus franciscus iocun
 dus apparens mundum se dixit relinquere et ad
 celum cum exultatione transire. Ad hanc surgens episcopus
 socijs narrauit que vidit. Et assisium rediens cum

perquisiss; sollicite certitudinaliter cōperit. q̄
ea hora qua sibi p̄ visionē innotuit beatus pa
ter ex hac vita migravit. Inueniunt̄ et alie hu
iusmodi appartitiones quas longuz esset enar
rare. Ex quibus cogimur indubitanter tenere
q̄ aīa sit immortalis. ¶ Tertiuū exemplū dicit̄
exauditiōis. Quis nā non videat et per experi
entiam comprehendat quot et viri et muliereq̄
qui in suis necessitatibus scōrum et sanctarū
precipue virginis immaculate matris dei im
plorāt patrociniū: exaudiātur. Taceamus mi
racula que sup̄ hoc indies in ecclesia clarescūt
Oculos t̄m cordis et corporis cōuertamus ad
sacra templa q̄ in dei et celoz regine aliozq̄
honore p̄ orbem constructa sunt. Cur nō mi
remur in tantarū imaginū aliarūq̄ rerū aspe
ctu in quibus indicant̄ q̄ hoīes in tribulatio
nibus positi interuenientibus sanctis libera
ti fuerunt. Sunt in italia ecclesie deuotissime
virginis noīe dedicate. Sancta maria de mar
tyribus apud melfictū in Apulia. Sancta ma
ria de casali apud Brundusiu. Sancta maria
de angelis apud Assisiū. Sancta maria de lo
reto apud Rachanetū. Sancta maria annun
ciata Florentie. Et alie sic vulgo noīate. in q̄
bus cernunt̄ in imaginibus cercis et argēteis
alijsq̄ rebus oblati bñficia suscepta ab illis
qui se virgini cōmendarunt. Quid rōnes que
rimus? Quid phōz sententias exquirim? cū
ipsi effugere nō valeamus tā varia tāq̄ luci
dissima immortalitatis aīaz exempla. ¶ Se
cundū dubiū principale fuit vtrū aīe separa
te transferant̄ ad aliqua loca. Et circa hoc tri
plex inuenit̄ opinio falsa quorundā. Prima
eoz q̄ dixerunt aīas transire de corpore in cor
pus: ita q̄ cū separat̄ ab vno vnū alteri et post
ea alteri vsq̄ ad corpora bestiaz. Et hec opinio
ascribit̄ ipsi Platoni. de q̄ ita scripsit Aug⁹
li. x. de ciui. dei ca. iij. Platonē aīas hoīm post
mortē resolui vsq̄ ad corpora bestiaz dixisse
certissimū est. Sed mirandū est p̄fecto plato
nē talia fuisse locutū: de quo Valer⁹ in rubri
ca de studio et industria inquit. Plato cūctoꝝ
mortaliū sapientissimus habebat̄ adeo q̄ si a
celo iupiter descendiss; nec elegat̄ tior̄ nec be
atior̄ facundia esset vsurus. Refert̄ adhuc de
ipso Apuleius in li. de vita Platonis. q̄ cum
Ariston p̄ eius ad ipsū instruendū deferret̄
ad Socratē nocte precedēte viderat in quiete
doctor socrates q̄ pullus odoris et candoris
eximij vocisq̄ sonoris ipsius volabat in sinū

postmodū de sinu exiens cantando volabat i
celū. Luz mane vidisset puerū sibi adductū di
xit somnū cōpletū esse. Quid plura? vt sup⁹
cōmemorauimus de immortalitate aīaz copio
se disseruit. Quō igit̄ ad tantā insanā dene
nisse credendus est vt circulationē illā
posuerit: nisi forte dixerim⁹ qz vt hō
tuit ac sibimet p̄dicere. Tū quicq̄ sit
nionē istā impiissimam expugnare de
Ingt̄ enī Riccardus in. iij. di. xliij. q̄ illā nō
tū est scriptura sacra imo omīs philosophia.
Dū Aristot. i. i. de aīa redarguit pithagoricas
fabulas dicentes quālibet aīam qdlibet corp⁹
posse ingredi ex eo q̄ videt̄ vnūquodq̄ corp⁹
hūc speciem et formā p̄pūā. Et. ij. de Aīa dicit̄
q̄ nō cōtingit aīam accipere qdlibet corpus. qz
vnuscuusq̄ actus aptus natus est fieri in p̄
pūā mā. Et inde ē vt ponit Tho. i. p̄te. q. cxvij
q̄ aīa sepata sua nāli virtute nō pot̄ mouere
aliqd corp⁹. Et licet corpora obediāt angelis ad
motū locale nō tū obediunt aīe separate. Nō
qz angeli sunt substantie spūales quarū virtu
tes nō determinant̄ ad aliqua corpora et sunt
nāliter a corpibus absolute. Et iō diuersa cor
pora eis obedire p̄nt ad motū. Sed cū alicui⁹
substantie spūalis sepate virtus motiua de
terminet̄ nāliter ad mouendū aliqd corpus nō
poterit illa substantia mouere corpus maius
sed minus. Dū cū aīa fm suā nām determine
tur ad mouendū corpus cuius est forma nullū
aliud corpus sua nāli virtute potest mouere.
Quare merito condēnant̄ hi qui fallacijs de
monū facile credunt dū ipsi quorundā viuoꝝ
corpa obsidentes simulant se esse aīas defun
ctoꝝ. Suerūt eiustmōi delusōes q̄ plurime die
bus meis sicut scripsi in libro de timore iudi
cioꝝ dei de illa q̄ neapoli obsessa fuit et q̄ plu
rimos in erroꝝ ducebat: dū diabolus qui loq̄
bat̄ p̄ eā fatebat̄ eē se aīaz comitis iacobi pic
cinini. Anno insup̄ dñi. M^o cccc^o. xl. In parti
bus terre ydronti et terre bari multi sic obsessi
aiebant se esse aīas quorundā qui diebus illis
ex hac vita migrauerant. In vrbē predicante
me ibi Anno dñi. M^o cccc^o. lxxij. decapitat⁹
fuit quidā iude⁹ eo q̄ aliū de suo genere inter
fecerat. p̄ paucos X^o dies puella qdā hebreā
loq̄ cepit nūc in p̄sona vnū illoꝝ nūc i p̄sona
alterius. Et dū āboꝝ p̄tes p̄currerēt ad nouū
spectaculū apiebant mlt̄a secreta dom⁹ illoꝝ
rūdebantq̄ ad iūrogata sic faciebāt dū vīe
rēt hortabantq̄ suos vt se inuicē pacificarēt.

Adultaq; confinxerūt mendacia pollicentes
iudeis eternā salutē. Tandē demones illi reli-
querūt puellā & sic cessauit rumor exortus in
plebe. Scda falsa opinio fuit alioꝝ q̄ credide-
runt aias separatas latitare in sepulchris suo-
rū corpoꝝ seu in locis vbi ossa vel cineres suo-
rum corpoꝝ seruarent. Ideo de xp̄o vt scripsi-
mus in sermone de resurrectione laçari inqt
Theophil⁹ altius clamauit vt refrenaret ora
gentiliū fabulantiū in tumultis latitare aias
defunctoꝝ: quare alta voce dixit. Laçare veni
foras quasi aduocaret de longinquo. Non est
igit opinio illa vera neq; vllō pacto admittē-
da. Tertia falsa opinio est quorundā qui dixe-
runt q̄ aia nō est in locis corporalibus sed cor-
poraliū similibus siue in requie siue in dolori-
bus: q̄ aia separata nō dependet a loco corpo-
rali. S; huic opinioni obstat tota theologoꝝ
turba qui oēs in hanc sententiā cōueniunt:
videlicet: q̄ aie post mortem sunt in aliquib⁹
receptaculis. Nam vt inqt Riccardus in. iiii
di. xlv. Sicut angeli qui sunt spūs sunt in ali-
quibus corporalibus locis nō circūscriptiue
sed diffinitiuē: sic & aia separata non obstante
q̄ sit spiritus. Et quāuis aia separata non ma-
gis conueniat cum vno loco quā cū alio ratio-
ne sue essentie cum ex loco natura eius nō de-
pendeat: tamen ppter operationes quas in lo-
co exercere debet vel circa eam debent exerce-
ri magis sibi cōuenit vnus locus q̄ alius. Ex
quo duplex illi locus debetur. Primus pena-
lis. s. infernus. de quo ait Seneca in tragedijs
Ingens vorago faucibus vastis patet. Latū-
q; pandit oibus populis iter. Sunt vō in in-
ferno quattuor mansiones. Prima inferior i
qua sunt aie damnate pro solo peccato morta-
li actuali que puniuntur pena sensus. de hoc
dicitur in tragedijs Senecę. Ipsaq; morte pe-
ior est mortis locus. Scda mansio in q̄ sunt
aie p solo peccato originali damnate que pu-
niuntur tm̄ pena damni. Tertia mansio est in
qua de lege cōmuni purgantur aie que deces-
serunt in charitate conferentes secuz aliquod
purgabile. Quarta vō mansio est in qua re-
quiescebant aie que decedebant cuz charitate
que nihil purgabile secum portabant: vel que
portauerunt & purgate erant. hec ante xp̄i ad-
uentū dicebatur sinus abrahe. Quia cni abra-
ham primus ab infidelibus separauit se & fi-
dei signaculū distinctiuū accepit. Ideo locus
requiei qui debebat aie ppter fidei charitate

74
formata; sinus abrahe dictus est. Post xp̄i
vō aduentū quarta ista mansio vacua est: qm̄
apta est ianua celi merito passionis xp̄i: & aie
decedentes in charitate nihil purgabile secuz
ferentes statim euolāt. Vnde patet q̄ nō cū-
dē locū intelligimus mō sinū abrahe cū roga-
mus aias in illū deferri: cum eo qui ante xp̄i
aduentū sinus abrahe dicebat. Scdus locus
qui debet aiaibus separatis est locus delectabi-
lis celū videlicet empirreū. de q̄ suo loco abun-
de dicemus. Propter que omnia vt ponit La-
ctantius li. iij. diuina. insti. Esse inferos Seno-
stoicus docuit: & sedes quidē prioꝝ ab impijs
esse discretas. Et illos quidē quietas ac dele-
ctabiles incolere regiones. Nos vō penas
luere in tenebrosis locis & ceni voraginibus
horredis. Et Seneca in tragedijs inducit the-
seum dicentem. Quisq; placide potēs dñsq;
vite seruat in vacuas manus. Et in cruentuz
mitis imperiū regit. Animeq; parit longa p-
mensus diu. Felicis cui spatia vel celuz petit
Vel leta felix nemoris helisij loca. Scdm̄ oēs
poetas helisij campi pioꝝ apud inferos sunt
in quibus vt ipsi dicunt bonorum sedent aie.
¶ Tertiū dubiū principale fuit. vtrū loca fa-
ciant ad delectationē vel penā aiaibus separa-
tis. Et ad hoc ita rñdet Riccardus vbi. s. q̄
receptacula corporalia aiarum in aliquo augēt
delectationē earum v̄ afflictionē. Celū enim
empirreū quāuis in nullo augeat aiaz beatarū
delectationē essentialē in aliquo tm̄ augēt de-
lectationē accidentalem inq̄tum ille aie locū
illum plusq; alia diligunt: presentia autē rei
dilecte aliquā causat delectationē. Ratio autē
quare illū locū pre ceteris diligunt triplex est.
Vna quia sciunt locum illū sibi esse deputatū
a deo quem sūme diligunt. Alia q̄ in illo p-
pter excessum nobilitatis sue nature sup. alia
corpora expressius q̄ in alijs locis refulgere
tanq; in effectu diuinā bonitatez conspiciūt
Tertia q̄ illius loci sublimitas luminositas &
imobilitas suā spūalez sublimitatē & lumino-
sitatē & quietis ppetuitatē expressius q̄ quali-
tates alioꝝ locoꝝ representant. Vnusquisq;
aut ceteris paribus plus diligit illud qd̄ ē ma-
gis representatiuū sue nobilitatis. Receptacu-
la ē damnatoꝝ in aliquo augēt coꝝ afflictio-
nem q̄ locū illū odiunt triplici de causa. Pri-
ma q̄ sciunt ipsum sibi fore deputatū a diui-
na iusticia quam odiunt. Alia q̄ illius loci vi-
litas est obligationis sue ad penam perpetuā

rememoratiua seu representatiua. Tertia qz est
 contentiu⁹ ignis illius quo affligunt. Ex hoc
 Tho. i. pte. q. lxxij. dicit qz locus nō est penalis
 angelo aut aie quasi afficiens alterando nām:
 sed qsi afficiens voluntatē p̄tristando dū an-
 gelus vel aia apprehendit se esse in loco nō cō-
 uenienti. Receptaculū at̄ in q̄ purgant aie in
 aliquo auget eaz afflictionē nō qz ipsū odiāt
 volūtate deliberatiua cū sint in charitate z sci-
 ant illū sibi esse assignatū ad tps a diuina iusti-
 cia quā diligūt ad eaz purgationē. S3 qz ipm
 nālī mortū voluntatis refugiūt sub rōne qua
 suā obligationē ad penā q̄uis tpaneā repre-
 sentant z sub rōne q̄ ignē p̄tinet q̄ affligūtur.
 ¶ Quartū dubiū p̄ncipale fuit vtrū aie sepa-
 rate creant aliqui de locis ad q̄ trāsserūt. Et q̄-
 dā dicunt qz nō. ex eo qz Job. vij. scribit. Qui
 descendit ad inferos nō ascēdit. Insup Aug⁹
 li. de cura p̄ mortuis agenda ait. Si in rebus
 viuētū interessēt aie mortuoz me p̄iam nūl-
 la nocte desereret q̄ me terra mariqz secuta est
 vt mecū viueret. Si ḡ erent aliqui de recepta-
 culis suis aliqui interessent rebus viuētū.
 Alij p̄ruū pbāt ex eo qz vt scribit Matth. xvij.
 ca. in transfiguratione saluatoris nrī moyses
 apparuit cū helia. Ob qd Aug⁹ li. p̄tacto ait.
 ad viuos aliqs mitti ex mortuis. Pro hac am-
 biguitate remouēda r̄ndet. Riccard⁹ qz aliqui
 aias exire de receptaculis suis duplici pōt i-
 telligi. Vel p̄ diuinā potentia: vel p̄ nām pro-
 priā. Primo mō de inferno z de celo exeunt
 aliqui aie non in p̄petuū sed ad tps nec de le-
 ge cōi sed ex aliqua speciali cā. Sic ē d̄ purga-
 torio aliq̄ creūt ad modicū tps añ expletionez
 pene sue post cuius expletionē illuc ampli⁹ nō
 reuertunt. In iudicio at̄ oēs aie tam existētes
 in celo q̄ in inferno exhibunt fm cōem legē vt
 uine iusticie ad eadē iterū loca cū suis corpori-
 bus reuersure z in eis in p̄petuum p̄mansure
 ¶ Der nām No p̄p̄riā dixerūt quidā nō posse
 aias de suis receptaculis exire affirmantes qz
 aia humana nullo mō est mobilis s3 locū nec
 p̄ se nec p̄ accidens. Et si ponat̄ alicubi p̄ sub-
 stantiā suā nūq̄ mouebit̄ de vbi ad vbi. Sed
 articulus iste excōicatus est a dño Stephano
 ep̄o parisiensi. Ideo fm Riccardū dicendūz
 ē qz de suis receptaculis exire possent aie que
 vellent nisi phiberent̄ a superiori virtute. S3
 de lege cōi exire phiberent̄ ille q̄ sūt in purgato-
 rio ante expletā penitentiā. z ille q̄ sūt in in-
 ferno ante iudiciū. Ille No que sūt in celo ex-

ire nolunt vsqz ad tps resurrectōis resūptio-
 nis. s. corporū suoz. nisi aliqui videant placere
 deo ex aliq̄ speciali cā. Vñ videt̄ aliquibus qz
 oēs descenderūt de celo in obitu btē virginis
 marie pp̄ eius reuerentiā: z cū ea iterū ascen-
 derūt in celū. Ab Augustino ergo dicunt̄ aie
 nō posse interesse rebus viuoz p̄ p̄p̄riā nām
 qz eaz virt⁹ nō pōt p̄rie superiori virtuti qua p̄-
 hibent̄. S3 p̄ hec dicta solunt̄ oēs p̄plexita-
 tes. Si ḡ nō habem⁹ hic ciuitatē manentes
 Si tā felix iocundaqz bñfacientib⁹ habitatio
 disposita est. Si regnū celoz pacifice possidē
 dū nobis p̄mittit̄ contēnam⁹ infima hec atqz
 terrena. Et queramus que sursū sunt vt sic p̄-
 uenire possim⁹ ad regionē illā opulentissimā
 btōz in qua deus bñdictus viuit z regnat in
 secula seculoz. Amen.

¶ Sermo vigesimusquartus de p̄ceptōe btē
 marie virginis de q̄ varie sunt opinionēs do-
 ctōz: licet festū ab ecclesia celebret̄.

¶ Mondū erant abyssi

z ego iā p̄cepta erā. Sapientis ver-
 ba sūt ista originalit̄ Proverbioz
 viij. ca. z in eplā hodiernē festiuita-
 tis. Ob singularē z p̄cipuā reuerentiā quā to-
 tus mūd⁹ ad virginē gloriōssimā gerit festū
 p̄ceptionis eius annuatim p̄ terraz orbē solē-
 niter celebraf. Sunt enī tot innumera amplif-
 simaqz beneficia meritis z intercessione illius
 pijsime matris a deo p̄re ipsiusqz filio z spū
 sc̄to nobis exhibira vt merito ad eā colendā
 laudandā honorandāqz oibus viribus oblige-
 mur. Ipsa nos p̄tegit ab hoste maligno. Ipsa
 iratū deū pp̄ excrescētes mortaliū iniquitates
 sepissime placat. Ipsa nomē eius inuocantib⁹
 p̄sidia liberalissime p̄stat. Et nō ē qz se absco-
 dat a calore charitatis z benivolētie sue. Qua
 p̄pter vt hodierna die p̄ceptōis illius digni-
 tas agnoscat̄ de ipsa in p̄nti sermone quedāz
 perpulchra dicemus: audientes aurib⁹ cordis
 virginē benedictā dicentē verba in thēmate
 posita. Mondū erant abyssi z ego iam p̄cepta
 eram. In qbus triplicē virginis conceptionē
 distinguemus.

Prima dī diuinalis.

Secda supernalis.

Tertia maternalis.

¶ Deus ab eterno concepit virginē in sua
 mente oibus puris creaturis preferendam.

Capitulum j.

Prima virginis illibate conceptio dicitur diuinalis. quia scilicet ab eterno deus concepit illam in sua mente. Ad quod intelligendum scire debemus quod propositum cordis dei conceptio. vnde cum quis delibet aliquid facere dicere solet ita conceptio ait. Sic deus antequam aliquid crearet in sua voluntate firma et incommutabili proposuit creare vnam puellam virginem sanctissimam que esset filii sui vni geniti futura mater: spiritus sancti camera: porta paradisi ac celi regina. Sed hoc loco querendum est vtrum beata virgo fuit producta ante omnem creaturam. Nam de ipsa ecclesia dicit illud Ecclesiastici. xxiii. ca. Ab initio et ante secula creata sum. Et iterum in epistola huius solennitatis inducitur virgo dicens illud Proverbiorum. viii. ca. Dominus possedit me ab initio viarum suarum antequam quicquam faceret a principio. Ab eterno ordinata sum et ex antiquis antequam terra fieret. Nec dum erant abyssi et ego iam concepta eram. Nec dum fontes aquarum eruperant. nec dum montes graui mole constiterant. Ante omnes colles ego parturiebar. Que verba ita sonare videntur quod ipsa producta fuerit ante productionem quarumcumque rerum. Et si diceretur quod ipsa loquitur quantum ad esse quod habuit in mente diuina non in proprio genere. neque sic erimus de veritate declarati cum secundum doctrinam domini Bonauenture in. i. di. i. Quia que nunc sunt queque fuerunt a deo producta et producentur usque in finem fuerunt ab eterno in deo secundum causatiua potentiam et secundum similitudinis presentiam que tamen habent ex tempore actualem existentiam. Elementa itaque et corpora celestia angeli et homines et cuncta que sunt fuerunt in mente diuina antequam essent: ergo non magis hoc competit virgini dignissime quam reliquis creaturis. Et si dicimus quod virgo fuit in proprio esse vel genere ante omnem creaturam tunc irridere nos possent fidei et religionis nostre aduersarij: cum beata virgo nata fuerit ex Joachim et anna sexta etate mundi: que iesum peperit eadem etate et ab urbe condita anno septingentesimo quinquagesimo secundo. Ideo in hac parte inducimus sententiam Augustini. xii. libro confessionum ubi ait. quod aliquid dei prius altero quattuor modis. Primo eternitate sic deus preceedit omnem creaturam. Secundo origine sicut sonus preceedit cantum. Tertio tempore sic flos preceedit fructum Quarto electione vel dignitate. sic aliquis precelegit fructum magis quam florem. Virgo igitur fuit prior omni creatura excepta natura creata sui di-

lectissimi filii electione sine dignitate. Sicut a simili dixit de christo iohannes baptista Joannis. i. ca. Ipse est qui post me venturus est qui ante me factus est secundum diuinitatem: de christo dicimus genitum non factum: secundum humanitatem. Vnde dum christum concepit virgo iohannes in utero matris agebat sextum mensem. Quare Gregorius in omelia exponit ante me factus est. id est mihi prelatum in dignitate. Et si obijceret. quod angeli sunt prestantiores et digniores hominibus cum sint intellectuales substantie quod virgo sanctissima angelicam sublimitatem excedere potest. Ad hoc respondere possumus ex dictis domini Bonauenture. i. di. xliii. in questione vtrum deus potuit virginem facere meliorem. Quod beata virgo potest considerari tripliciter. Primo quantum ad statum naturalis conditionis: et sic fuit paulominus ab angelis minorata. Angelus enim secundum suam essentialem naturam potior est virgine. Secundo quantum ad gratiam conceptionis que data est ei ut conciperet christum essetque verissima eius mater. Et quantum ad hoc transcendit dignitatem omnium creaturarum: omnium hominum: omniumque angelorum. Nam in illo vno consensu cum dixit. Ecce ancilla domini: plus meruit consentiendo in conceptionem christi quam omnes creature siue angeli siue homines in omnibus suis actibus motibus et cogitationibus. Et quidem omnes quicumque meruerunt nihil plus potuerunt mereri nisi secundum diuersos status gloriam felicitatis eterne. Nec autem virgo illo glorioso consensu meruit primum orbis: dominum vniuersi: extinctionem seditis et omnium gratiarum: donorum et virtutum plenitudinem sceptrum regni super omnes creaturas: fecunditates in virginitate. et maternitates vni geniti filii dei. et ut adoretur in regno celorum adoratione dulciori. Tertio potest considerari beata virgo quantum ad excellentiam glorificationis: quod ut ecclesia cantat. Exaltata est super choros angelorum ad celestia regna. Ipsa namque fuit illud individuum singulare quod et si non in natura in gratia tamen et gloria omnibus angelis est prelatum. Dignitas autem gratie et multo plus dignitas glorie incopabiliter transcendit dignitatem nature. Nam et hoc seruat adhuc in demonibus in quibus dona nature manent integra et splendidissima cum tamen ipsi vilissimi et turpissimi abiectissimi propter culpam habeant: magnificata. ergo fuit a deo tam preclare virgo illa delicatissima ut preter filium eius nulla creatura possit exequari. O femina super omnia et ab omnibus benedicta: preelectum et dignissimum vasculum fabricatum a primo artifice: crarium

diuinoꝝ charismatū. Elegit te deus ⁊ p̄legit
vt in tabernaculo tuo deus ⁊ hō nonē mē sibi
habitaret. Audeo dicere q̄ pp̄ virginē in mē
te diuina conceptā p̄ m̄lta annoꝝ milia añq̄
nascereꝝ humanū genus fuit p̄seruatū in eē
Constat enī q̄ pro prima transgressione Adā
⁊ eua nō solū mortis sed annihilationis exter
miniū meruerūt. Et diuina vltio q̄ acceptōez
p̄sonaz ignorat. sic nec culpā angelicā sic nec
humanā dimississet impunē. Sed pp̄ precipuā
reuerentiā quā ad virginē habebat q̄ eaz ab
eterno sup̄ oēs creaturas nō vniendas deo q̄
creande erant dilexit p̄seruati sūt. p̄thoplau
sti nec in nihiluz redacti. Rō est q̄ hec puella
erat in lūbis Adē fm̄ rōnem seminalē: ⁊ potē
tia p̄ducēde puella erat ip̄ressa in p̄mis pa
rentibus donec in actū educereꝝ. De ea at̄ de
bebat nasci iesus qui in adā erat solū fm̄ cor
pulentā substantiā de virgine educend⁹ ⁊ de
nulla alia. Indulgit ergo deus primis parenti
bus nec eos annihilauit: q̄ sic nō fuisset nata
beata virgo ⁊ p̄ p̄sequens nec iesus siue deus
carnē humanā vestisset. Ergo p̄ istā nobilem
creaturā saluauit de⁹ primos parentes de pri
ma transgressione: ⁊ Noe de diluuiō: ⁊ Abra
ham de cede regū: Isaac de ismaele: Jacob de
esau. Populū iudaicū d̄ egypto: d̄ manu pha
raonis: d̄ mari rubro: de p̄tate diuersoꝝ regū
tyrānoꝝ: de Nabuchodonosor ⁊ captiuitate
babylonica: Dauid d̄ leone: d̄ Holia ⁊ d̄ Saul
Et breui oēs indulgentias ⁊ liberationes fa
ctas in veteri testamēto n̄ dubito deū fecisse
nisi p̄ h̄ amore puelle ⁊ reuerētia quā de⁹ ab
eino p̄ordinauit suis cūctis opibus p̄ponēdā.
¶ Angeli a principio cognouerunt xp̄m de
virgine nasciturū. Capitulum. ij.

Ecūda p̄ceptio virginis admirande d̄
sup̄nalis. Cōceperūt q̄dē illā angeli dū
a p̄n̄ sue b̄titudinis cognouerūt xp̄m icarnā
dū ⁊ ex cōsequenti de virgine nasciturū. Ad
q̄d plene intelligendū dicit sc̄tus Tho. i. p̄c. q.
lvij. q̄ in angelis est duplex cognitio. Vna nā
lis fm̄ quā cognoscūt res r̄ p̄ existentiā suaz
tū p̄ species innatas ⁊ hac cognitōe mysteria
grē cognoscere nō p̄nt q̄ ex pura dei volūate
dependent. Si enī vnus angelus non p̄t cor
goscere cogitatōes alterius ex volūate eius
dependentes multo minus potest cognoscere
ea que ex sola dei volūate dependēt. Est at̄
alia angeloz cognitio que eos beatos facit q̄
vident verbū ⁊ res in verbo: ⁊ hac quidē visio

ne cognoscūt mysteria gratie ⁊ quidē omia
nec equaliter oēs: sed fm̄ q̄ deus eis voluerit
reuelare: ita tñ q̄ superiores angeli p̄spicatiuz
diuinā sapientiā cōtemplantes plura myste
ria ⁊ altiora in ipsa dei visione cognoscūt que
inferioribus manifestant eos illuminādo. Et
hoꝝ etiā mysterioꝝ: quedā a principio sue cre
ationis cognouerūt: quedā vō post modū s̄z
q̄ eoꝝ officijs cōgruit. Quare ⁊ mysteriū in
carnationis in generali sumptū oibus reuel
tuz est a principio sue beatitudinis. Quis rō
est q̄ hoc ē quoddā generale principū ad q̄d
oia eoꝝ officia ordinantur. Vēs enī sunt ad
ministratoꝝ spiritus in ministeriū missi p̄
pter eos qui hereditare capiunt salutis. vt d̄
ad Hebr̄cos ca. ij. q̄d quidē fit p̄ incarnationis
mysteriū. Vnde oportuit d̄ hoc mysterio oēs
a principio cōmuniter edoceri. de hoc sic dicit
Aug⁹ li. v. sup̄ Beneficium ad litteras. Sic fuit
incarnationis mysteriū absconditū a seculis i
deo vt tñ innotesceret principibus ⁊ p̄tibus
in celestibus. Loquendo tñ de sacramento in
carnationis q̄tū ad speciales conditōes. Sic
nō oēs angeli a principio de oibus sūt edocti:
imo quidā etiā superiores angeli postmodū
didicerunt. vt refert Dionysius. vij. ca. de ce
lesti ierarchia. Vñ paulus ad Eph̄sios. iij.
ca. dicebat. Adhibi at̄ oim̄ sanctoz. i. ap̄loꝝ mi
nimo data est grā hec in gentibus euangelica
re inuestigabiles diuitias xp̄i ⁊ illuminare oēs
que sit dispensatio sacramenti. i. redemptōis
p̄ xp̄m facte que dispensabilis est gentibus sic
⁊ iudeis fm̄ glo. Nicholai de lira. absconditi a
seculis in deo q̄ oia creauit vt innotescat prin
cipibus ⁊ p̄tibus in celestibus p̄ ecclesiam
multiformis sapientia dei fm̄ p̄finitionē se
culoz quam fecit in xp̄o iesu d̄no n̄ro. hec ibi.
¶ Hoc loco dicit Nicholans de lira q̄ angeli
sancti non cognouerūt ad plenū mysteriū xp̄i
incarnati extendendū ⁊ dilectionē vsq̄ ad vo
cationē gentū: donec predicatibus ap̄lis fuit
impletū. Quia ante habuerūt tñ simplicē no
ticiā que p̄t dici abstractiua inq̄tum est rei
non presentis. Sed qñ fuit impletū habuerūt
noticiā experimentalem siue intuitiua. Sicut
astrolog⁹ p̄ motū celi certitudinaliter cogno
scit eclipsim futurā tñ adhuc perfectius cam
cognoscit qñ videt eā actu existentē. Alij vō
dicūt q̄ angelis innotuit mysteriū xp̄i de vo
catione gentū simplicit ⁊ oī mō p̄ ecclesiam. i. p̄
predicationē ap̄loꝝ q̄d tñ q̄tuz ad hoc antea

nullo mō cognouerant. Quicquid sit negare nō pūssam⁹ q̄ a principio sue b̄itudinis vt ē predictū reuelationē habuerūt de xp̄o de virgine nascituro. Puto nanq; q̄ post illā solennissimā victoriā quā habnerunt de lucifero ⁊ sequacibus suis dū plenā b̄itudinē obtinūissent. Quia angeloz ruentiū sedes erāt vacue benigne rex celoz excelsus de⁹ suo mō oibus dixerit. *O astra matutina. O mee creature nobilissime. Gaudete ⁊ exultate qm̄ ex hoib⁹ saluādis iuxta vniuscuiusq; merita v̄ri ordines p̄ficiētes ⁊ implebunt ruine.* Ad id *Vo creque dū dū venerit plenitudo t̄pis. Sponsā accipi sm̄ puellā vnā virginē ⁊ plenā grā in cuius vtero spū sc̄to cooperante incarnabit filius meus vnigenitus ⁊ dilectus.* Sonuit hec vox cū ingenti leticia in mentibus angeloz qui p̄ multa annoz milia virginē piissimā p̄estolātes m̄ro illā colebant affectu: nec angelis tm̄ innotuit virgo dei filiū in suo vtero gestatura. Sed insup multis patrib⁹ patriarchis atq; p̄phetis quibus incarnationis mysterium fuit diuinitus reueratum.

¶ Beata virgo absq; infamia culpā originalem contraxit a qua fm̄ opinionē aliquoz preseruata fuit. *Capitulum. iij.*

*Etia cōceptio virginis sacratissime dī maternalis: qm̄ cōcepit eā m̄ sua. Et qm̄ p̄ceptionis officii publice fit in ecclesia. Scire pleriq; cupiūt: vtrū btā virgo fuit cū pctō originali concepta. Et vt clare oīa denudent tria sunt in hac parte notanda. Primum q̄ p̄ceptio pōt dupliciter sumi. Vno mō p̄ cōmixtiōe seminū in copula viri ⁊ mulieris. Alio mō pro animatione que fit dū aīa simul creat ⁊ infunditur a deo in corpore iā formato. Scdm̄ notandū q̄ pctm̄ originale duobus modis habetur. s. formaliter ⁊ radicaliter. Accipiendo cōceptionē primo mō: virgo nō habuit originale formalit. qz originale formaliter est in aīa ⁊ solū cuiuslib; pcti est aīa subiectū vt declarat *Francisc⁹ de marone* i suo. iij. *Petr⁹ de cādia ⁊ sc̄tus Tho. iij. parte. q. xxvij.* Sicut enī virtus est qualitas spūalis ita et vitii. Tertium notandū q̄ radicaliter ⁊ in cā pctm̄ originale est in carne. Vnde doctores theologi dicunt q̄ pctm̄ originale est infectio quedā in aīa contracta ex eius vnione ad carnē concupiscibilē seminātā. vt enī ait *Franciscus de marone* in suis sermonibus. Sicut corpus qd̄ induit sordido vestimēto ingnat ab eo. sic spūs rōnalis*

qm̄ induit corpore infecto p̄ concupiscētiā genito dī maculari. Et sicut in veteri testamēto fuit lex posita *Leuitici. xiiij. ca. q̄ quicunq; intraret domū leprosam efficeret imund⁹: ita aīa ex eo q̄ intrat corpus quasi domū leprosa efficit imunda.* Et vt inq̄t *Petrus de cādia* *Cōtrahere originale competit hoibus p̄pter demeritū primū pentis ⁊ diuinū decretū liber obligans filios. Ade ad penā dāni pro crimine tali. Nec sufficit solū demeritū primū parentis ad hoc q̄ concupiscibiliter ab eo descendens contrahat pctm̄ originale sed requirit diuinū decretū. Sanctissima ergo virgo licet ex honestissimis parentibus carnē p̄rerit. tū caro illa fuit cōcupiscibiliter p̄pagata. Nec admittenda est illi vulgi falsa snia q̄. s. virgo cōcepta fuerit spū sc̄o coopante sine virili semine ⁊ absq; viri ⁊ mulieris copula. Heretica est ⁊ p̄niciosissima opinio ista licet apparenter videat ad virginis laudē accedere. Sed nō eget deus mendacio n̄ro. Et vt refert *Aug⁹* in li. 8. mēdacio. Mendaciū maxime p̄niciosū est qd̄ fit in his que ad r̄pianā religionē ptinent. Et iterum idem *Aug⁹* pertractans illud apostoli i. ad *Corinthios. xv. ca.* Inuenimur falsi testes. ait *Petr⁹* horrendū est aliquid false de deo dicere etiam si ad laudem eius videatur pertinere nō enim minori sed maiori fortasse scelerere in deo laudatur falsitas quā vituperetur veritas. Sic damnabiliter cum falsitate virginem laudant qui eam de spiritu sancto conceptam temere predicant. Vidi ⁊ ego in plerisq; locis depictas imagines *Joachi ⁊ anne* sese osculo obuiantiū inferiusq; rubricam sic continentem. Qualiter *anna* accepto osculo a suo viro *Joachim* concepit in vtero virginem *mariam*. Deliramēta sunt ista que ⁊ virgini sūme displicent. quare ⁊ de peccato originali formaliter sumpto restat veritas differenda. An. s. dū aīa corpori suo fuit vnita originalem maculam contraxit. Et circa hoc diuersimode doctores loquuntur. Ex quo duplex est huiusmodi rei famosa opinio. Prima eorum qui dicunt virginem originale habuisse a quo statim per sanctificationē fuit mundata. Secunda opinio modernorū qui asserunt virginem a pctō originali preseruātā. Prima opinio habet tria. s. firmitatē: rationū cōgruitatem: ⁊ impeccabilitatē. Primum habet firmitatem qm̄ multi sancti deuotissimi clarissimiq; doctores illaz docuerunt. Ex quibus aliquos*

explicabimus. Infrascripti namq; oēs expresse
fatent virginē in originali conceptam.

Anselmus in libro *Cur deus homo.*

Beda in omelia sup *Adissus est.*

Cassiodorus.

Hugo in libro de sacramentis.

Alanus in expositione simboli atbanasij.

Guilelmus altifiodorensis.

Guilelmus cancellarius parisiensis.

Henricus de gandavo in quodlibetis.

Guilelmus durandi in rōnali diuinorū offi.

Et de ordine fratrum predicatorū.

Sctūs Thomas de aquino.

Hugo cardinalis in expositione luce.

Albertus magnus.

Petrus de tarantasio q fuit Inno⁹ quintus.

Jacobus de voragine.

Durandus postea epus meldensis.

Hernicus generalis ordinis.

Petrus de palude.

Jacobus de lausana epus lausanensis.

Hugo de argentina.

Nicholaus treueth.

Robertus olcoth.

Martinus qui fecit cronicas.

Vincentius qui fecit specula.

De ordine minorum.

Aluarus hispanus.

Joannes de rupella.

Robertus conton.

Alexander de ales.

Bonauentura.

Riccardus de media villa.

Reginaldus archiepūs rothomagensis.

Joannes Rigaldi.

Nicholaus de lira.

Beltrandus de turri cardinalis.

Bartholomeus de pisis.

Siraldus oddonis in libro de figuris.

De ordine heremitarum.

Egidius de roma.

Bregorius de arumino.

Bernardus oliueri.

Joannes theotonicus.

Jordanus theotonicus.

Joannes steringacij.

De ordine carmelitarum.

Buido epus maioricensis.

Paulus de perusio.

De collegio canonistarum.

Joannes theotonicus glosator decreti in ca.

pronunciandū de con. di. iij.

Bartholomeus brixienfis. Et Raymundus
in titulo de ferijs.

Guilelmus durandi in speculo iudiciali.

Joannes andree in ca. conquestus de ferijs.

Buido archidiaconus in ca. firmissime de cō
se. di. iij.

Bernardus insup virginis amator precipu⁹
in epla ad canonicos lugdunenses reprehendit
celebrantes festū conceptionis. De quo q
dē aiūt t forte fite. q post mortē visus est cui
dā suo discipulo in veste fulgenti in qua erat
macula quedā cui indicauit h significare ma
culā eius: q tenuerat virginē in pctō origina
li conceptā. Scūs No Tho. t Bonauentura
dicunt q p festū cōceptionis de virgine cele
bratū nō dat intelligi q in sua pceptōe fuerit
sctā aut q fuerit sine originali. S; q; quo tpe
sanctificata fuerit ignorat. celebrat festū san
ctificatiōis eius potius q; cōceptionis in die
conceptōis ipsius. ¶ Scōo opinio ista habz
rōnum congruitatē. Adducunt aut plures cō
gruentes rōnes quibus ostendit q virgo ori
ginale contraxit. Et prima est q; soli xpo filio
dei ac ipsius virginis bñdicte conuenit immu
nitas ab oi pctō. qd probat auctoritate scōrū
Inq; enī Grego. li. xij. moralium. Nullus sine
pctō est nisi ille qui in hunc mūdū nō venit ex
pctō. Et Hiero. in euangelio filij prodigi. So
lus deus est in quem pctm cadere non pōt. Et
Aug⁹ in expositione psalmi. xxx. Xps oēs pec
catores inuenit solus sine pctō venit. Et idēz
in li. de nuptijs t cōcupiscentia. Qēs sub pec
cato nascimur t p vnū solūz qui sine peccato
natus est liberamur. Et idēz in Encheridion
Per mediatorē qui solus sine peccato natus
est reconciliari nos oportebat. Et hanc sentē
tiam idem Augustinus refert li. i. t. ij. contra
Julianum. Et li. iij. de baptismo paruulorum
Et in li. de fide ad petru. Et in li. de perfectio
ne iusticie. Et in epla ad optatum epm. Et in
epistola ad Valerium. Ex quibus apparet q
cum de solo xpo doctores affirmant q fuerit
sine pctō. t virgo munda fuit ab oi culpa mor
tali t veniali igitur dabitur sibi culpa origina
lis. Scōa rō ad hoc insinuandū est q; xps fuit
vniuersalis redemptor: ergo redemit virginē
sed si nullū habuisset pctm non fuisset redem
pta. q; aut ipsa habuit originale: aut xpus non
fuit vniuersalis redemptor. Vnde Leo papa
in sermōe de natiuitate ait. Dñs nr iesus xps

mortis peccatiq; destructor sicut nullū a reatu liberū reperit ita liberandis oibus venit. Et Hiero⁹ in omelia sup⁹ Adattheū inqt. Motā dū in genealogia saluatoris nullā sanctarū assu mi mulierū sed eas quas scriptura reprehēdit vt qui pro peccatoribus venerat de peccatrici bus nascens oīm pctā deleret. Et ad Romanos. iij. ca. ap⁹ dicit. Quis enī peccauerūt et egent gloria dei. Et. v. ca. Per vnū hoīem in hunc mundū pctm̄ intravit et p pctm̄ mors et ita in oēs hoīes mors ptransiuit in quo oīes peccauerūt. Tertia rō quare videtur q; virgo originali culpe subiactū est q; de necessitate penas illi culpe debitas incurrit. Nam et penalitates contraxit et mortē euitare nō potuit et si ante xpm̄ decessisset non intrasset celum quousq; fuisset p xpm̄ ianua aperta sed cū patribus iuisset ad limbū. ¶ Tertio ista opinio habet impeccabilitatē. Non equidez rei sunt habendi nec blassemi censendi quid de virgine sic loquunt cū pctm̄ originale culpa sit ptracta non acta p cuius deletionē ac remissione xpo filio suo omnes ingentes debemus gratias. ¶ Scda opinio que magis innitit pietati est illoz qui asserunt virginem ab oī labe culpe originalis immunē a qua preseruata fuit. Et vt inquit Franciscus in sermonibus suis. nō obstante tali preseruatiōe mī dñi dici potest fuisse pctō obnoxia. Quia quicunq; aliq; defectus conuenit alicui ex sua natura potest ei attribui q̄tūcunq; ille defectus ei auferat vt cum dī. Quis declinauerunt simul inutiles facti sunt. et tñ hoc de facto nunq; fuit veruz. q; semper aliqui inuenti sunt boni. Sed h̄ dicit quia q̄tum est ex se ita esset nisi essent diuina grā preseruati. Item dī in ps. Omnis homo mendax. ergo arguit Aug⁹ martyres fuerunt mendaces. Ideo dicendū q; martyres fuerūt mendaces q̄tum erat de se nisi spū diuino illustrati fuissent veraces. Insuper Job. iij. ca. scribitur. Ecce qui seruiunt ei nō sunt stabiles et in angelis suis reperit prauitatē. quoz primū ad btōs angelos scdm̄ ad malos refert vt exponit Grego. in moralib⁹. et tñ boni angeli nō sunt instabiles cū sint in grā cōfirmati vt patet in. ij. Sniar. dī ergo istud q; q̄tum est ex se sūt instabiles nisi essent grā cōfirmati. Sic et btā virgo q̄tum erat de se ex conditiōe nature erat apta nata pstrahere pctm̄ originale. sed illud nō cōtraxit ex priuilegio speciali. Ad qd̄ suadendū inducuntur infrascripte rationes.

Prima dī priorum solutio.
 Scda possibilis preseruatio.
 Tertia virginis exceptuatio.
 Quarta puritatis comparatio.
 Quinta honoris exhibitio.
 Sexta gratie completio.
 Septima diuina reuelatio.
 ¶ Prima rō dī priorū solutio. Mā rōnes inducte p prima opinione solui facile pnt. Euz dī q; esse absq; pctō puenit soli xpo. ergo non virgini. Rndet q; xpo conuenit p nām virgini nō p nām sed p grām. Et ad illud qd̄ adducebat q; xps fuit vniuersalis redemptor ergo redemit virginē ergo ab originali. Dicit q; redemit eā ab originali preseruando. Si q; voqueret quō xps potuit virginē redimere pseruado qui nōdū erat incarnatus cū aīa virginis corpori suo vnita fuit. Rndere possum⁹ q; bñficia incarnationis xpi cōicata sunt non solū pntibus et futuris sed et pteritis. Nam ipse caput est oīm electoz et patrū et patriarchoz et pphetaz veteris testamenti vt docet Alexander in. iij. sūme. qui anteq; xpus incarnaret ex eo q; ipsū fide incarnandū cognoscabant atq; credebant diligebantq; iesū meruerunt fieri mēbra eius qui licet nōdū esset hō i re erat tñ homo et deus incarnandus in spe. cuius grā multa illius bñficia fuerūt prestita Sic et in proposito cū deus pcelegisset virginem sui filij futurā matrē merito ipsius filij incarnandi a contagione culpe originalis voluit preseruare. Ad tertiā vo rōnem qua dicebat q; virgo de necessitate incurrit penas originali debitas. Rndem⁹. q; penas illas incurrit de necessitate nature que q̄tum in se erat cor rūpere habebat psonā virginis nisi fuisset ab originali preseruata. Et sicut circūcisio vel baptism⁹ penalitates cōpariunt. Mā illi quib⁹ p circūcisionem originalis culpa remittebat et illi quibus p baptismū nunc dimittit a penalitibus non liberant. Et sc̄ti patres qui sine aliquo pctō decedebant traherant ad limbū Ita licet beatissima virgo preseruatiōe hāc habuisset. nihilominus penalitibus et mortē iuste obligata fuit. Mā vt vtar verbis sancti Tho. iij. pte. q. xxvij. arti. i. in rñsione ad tertiū ar. Beata virgo sanctificata fuit et nos addimus preseruata a pctō originali q̄tuz ad maculā psonalem nō tñ fuit liberata a reatu quo totū nā tenebat obnoxia. ¶ Scda rō qua probatur virginis imunitas ab originali culpa dī

possibilis preservatio. Potuit namque deus illam sic preservare. et si potuit debuit: cum precelegisset eam suam immaculatam et dilectissimam sponsam. Quare franciscus de marrone in suo. iij. sic scribit. Quanto aliquid agens est perfectius tanto citius potest suum effectum inducere in passum. deus autem est agens perfectissimum. Sed agens naturale effectum suum inducit in primo instanti sicut patet quia generatio lucis a sole fit in instanti. Insuper quoniam aliquid potentia potest in duas operationes oppositas si in primo instanti potest in illam ad quam minus inclinatur multo fortius in illam ad quam magis inclinatur. Sed potentia volitiva potest in dilectionem et odium. et deus maxime inclinatur ad diligendum. Sed in primo instanti potuit virginem odire quod multo fortius potuit ipsam diligere. et hoc preservando ne inficeretur originali culpa. Adhuc legislator qui potest legem condere potest in legem dispensare et illam destruere. Sed decreto divino propter actuali culpam primorum parentum factum est ut omnes ab eo concupiscibiliter descendentes nascerentur filii ire. ergo eodem decreto potuit cum virgine dispensari ut per nullo instanti fuerit filia ire. Sicut enim potuit deus si originale contraxit in prima sanctificatione illam mundare ita eque potuit simul et semel eam sanctificando preservare. Sed reuera non dubium quod multa possit facere deus et multo plura quam intellectus intelligere. nihilominus non nisi ex pietate et singulari devotione cogimur acceptare sic fecisse deum sicut facere potuit et virginem ad filiam a peccato preservasse. Tertia ratio ad ostendendam virginis mundiciam ab originali culpa dicitur exceptuatio. Sic enim excipitur a generalitate mulierum quantum ad conceptum et partum. quia ut scribitur Benef. iij. ca. Et dictum fuit eue. In dolore paries filios quod et ad omnes alias mulieres spectare cognoscimus. virgo tamen concepit sine rubore et peperit sine dolore. Ita etiam excluditur a generalitate mulierum et virorum quantum ad nequicias peccati. Unde Augustinus in libro de correptione et gratia inquit. Cum de peccatis agitur nullam de matre domini volo facere questionem qua excepta si omnes sancti et sancte interrogarentur si peccatum haberent. quod aliud dicerent nisi quod iohannes ait. Si dixerimus quod peccatum non habemus ipsi nos seducimus et veritas in nobis non est. Et quod dicitur quod omnes peccaverunt. Unde et quod duplex est universalitas. Una politica. alia logica. In universali logica una particularis interimit universalis. Universali autem politice non dividuntur ab ipsa distrabentes unam vel plures par-

ticulares ut dicendo omnes de ista civitate sunt sani. omnes currunt ad spectacula. tamen aliqui sunt infirmi aliqui in domo. Et sic ad Mattheum. iij. dicitur. Exhibat ad iohannem hierosolimam et omnis iudea et omnis regio circa iordanem. Quarta ratio faciens ad confirmandam opinionem istam dicitur puritatis comparatio. Debuit quidem virginis puritas supercedere puritatem quarumcumque aliarum creaturarum et angelorum et hominum. Unde Anselmus libro de conceptu virginali inquit. Deceat ut illius hominis conceptio de matre purissima fieret que ea puritate niteret qua sub deo maior nequit intelligi cui deus pater unicum filium suum sibi equallem de corde suo genitum ita dare disposuit ut esset unus idemque dei et virginis filius. Sanctus Thome in i. sententiarum. di. xliij. arti. iij. in ratione ad tertium articulum dicit. Puritas intendit per recessum a principio. In rebus autem creatis nil purius eo quod est sine contagione peccati qualis fuit puritas beate virginis que a peccato originali et actuali immunis fuit. Si ergo beata virgo peccatum originale contraxisset tunc puritas eius non excessisset puritatem aliorum. Nam angelus creatus fuit sine aliquo labe peccati. Sic et anima primi hominis et mulieris. Quinta ratio pro hac opinione dicitur honoris exhibitio. Debet utique filius honorare matrem quantum potest quantum ut inquit Hieronymus. parentibus nemo potest reddere quod tenet. Sed christus potuit honorare matrem illam preservando ab originali culpa. igitur debuit ita facere. Sexta ratio dicitur gratie completio. Fuit equidem in virgine tanta gratie plenitudo quantum capere potuit aliqua pura creatura. Ideo angelus eam dixit plenam gratia. Luce. i. ca. Et Hieronymus in sermone ad paulam et Eustochium inquit. Ceteris per partes prestat. Adarie vero totam se refudit gratie plenitudo. Quare pro nullo instanti defecit illi gratia. quod tamen non fuisset si ad modicum originalis culpa habitasset in anima eius. Item ut inquit Franciscus. Ipsa fuit virgo virginum. Si contraxisset originale virginitas eius fuisset diminuta. Nam virginitas angelorum que spiritualis est de qua Hieronymus dicit. Semper est angelis cognata virginitas. est maior virginitate corporali. Et ideo si fuisset virginitas anime marie per originale corrupta non esset par cum virginitate angelica. Septima ratio dicitur divina revelatio. Cepit namque celebrari festum conceptiois virginis marie revelatione dei. Nam ut scribit Anselmus cantuariensis dum quidam venerabilis abbas remensis cenobii belsinus nomine missus fuisset a Guillelmo

anglorum rege in dacia dum peractis que sibi commissa fuerant: ad angliam redire cuperet ingressus est: mare ubi postquam per spatium prospere nauigauit: ut solet esse. tempestas valida cepit nauigantes terrere. Fatigatis igitur nauis nec ultra valentibus se inuare: remis fractis: funibus ruptis: cadentibus velis. spes salutis amittit et nihil sibi nisi subuersionis iudicium expectat. Quoniam essent de corporum salute desperati: curam solummodo animarum creatori suo magnis clamoribus commendarent et beatam genitricem dei mariam matrem miserorum in suum auxilium inuocarent: conspiciunt quendam venerande habitudinis virum pontificali insula decoratum stantem proximum nauis. Qui aduocans ad se abbatem helmsinum his verbis alloqui cepit. Vis periculum maris euadere? Vis in patriam tuam sanus redire? Quibus cum fletu id solum desiderare dixisset. Tunc ille ait. Scias me a domina nostra dei genitrice ad te missum ut si meis dictis obtemperare volueris saluum cum comitantibus ad portum deuenies. Spondit ille se facturum omnia. Cui vir ille. promitte mihi quod diem conceptionis matris christi solemniter celebrabis et celebrandum predicabis. At helmsinus. Et quo inquit die festum istud erit mihi celebrandum? Sexto ait videlicet decembris vterisque officio natiuitatis. excepto quod nomen natiuitatis mutabis in nomen conceptionis. his dictis ille disparuit. Et sedata tempestate abbas cum reliquis applicuit ad littus. Et que viderat quibus potuit notificauit. Statuitque in reuensi cenobio ipsum festum celebrari. Sic paulatim exerescere cepit deuotio christianorum ad conceptionem virginis excolendam quam tamen temporibus istis ut apparet vbiq; terrarum ab omnibus preconuatur. Quod omnes religiosi de concepta virgine festiue officium dicunt. At et Sixtus quartus pontifex maximus per suas litteras ad perpetuam rei memoriam statuit ut per totam octauam huius conceptionis officium protendatur. concedens eandem indulgentiam omnibus qui missis et horis canonicis adesse curauerint que conceditur per festum et octauam corporis christi. Adhuc iam est quod hec opinio secula indies roboratur et perficitur et magis videtur fore consona pietati. Et secundum sententiam Hostiensis aliorumque doctorum. Quia sunt diuersa iura et opiniones non contra deum nec contra bonos mores. humanior sententia est preferenda ceteris paribus. extra de transac. ca. si. ubi glossa super verbo humaniorum. Proportiones inquit esse debemus ad absoluendum quam ad condemnandum. ut in ca. ex litteris de pba.

79
et ff. de accusa. et obligat. L. arriano. Necque tamen vterque dictis colligi potest festum conceptionis refertur ad transfusionem seminis de quo fuit formatum corpus virginis que dicitur prima conceptio hominis. quod licet fuerit sine peccato parentum virginis fuit tamen cum feditate et deordinatione nature. ut refert dominus Beltrandus cardinalis in expositione eple sexte ferie quattuor temporum de aduentu. Sed festum illud ordinatur ad secundam conceptionem secundum quam virgo fuit concepta et in esse naturali humano et in esse spirituali gratioso. id est in animatione illius benedicti corporis que fuit disposita post primam conceptionem forsan octogesimo die. Nam dicitur quod corpus masculi animatur quadragesimo die. Semine vero octogesimo. Et hoc modo si fuit de peccato originali preseruata. de ista conceptione secundo modo supra facimus ad virginis laudem festum referentes gratias omnipotenti deo qui aduocatam nostram tanto privilegio decorauit. Si autem peccatum originale contraxit a quo tamen per sanctificationem mundata antequam nata tunc festum sub nomine conceptionis ad ipsam sanctificationem refertur. Ut vero iam finem dicendi faciamus conemur virginis affectione singularissima et reuerentia qua possumus prosequi ut sic mereamur ipsa interueniente sui filii gratiam acquirere et gloriam celestem tandem letanter ingredi. Amen.

¶ Sermo vigesimus quintus de sancta nobilitate et digna natiuitate virginis gloriose.

gredietur uirga de

radice iesse et flos de radice eius ascendet. Isaie prophete verba sunt ista ca. xi. Dum recolitur memoria natiuitatis virginis gloriose debet humana mens in magnam leticiam proficere. Nam ecclesia legit sermonem sancti Augustini sic dicentis. Adest nobis dilectissimi optatus dies beate ac venerabilis semper virginis marie. Ideo cum summa exultatione gaudeat terra nostra tante virginis illustrata natali. Hec enim est flos campi de qua ortum est preciosum liliam conuallium per cuius partum natura mutatur prothoplastorum quo deletur et culpa. Et in antiphona dicitur. Eius iocunditate natiuitatem beate marie celebremus ut ipsa pro nobis intercedat ad dominum iesum christum. Propterea ut ad natiuitatis huius preconia extollenda incitemur in hoc sermone de ipsa nascente virgine verba faciemus que designatur nomine virge ab Isaia propheta in verbis

assumptis p themate. **P**redixit quippe **I**sai
as virginē ex progenie dauid oriūda designa
tā noie virge que fuit rectissima sine aliq cur
uatione ad inania bona & transitoria mundi.
fuit et plenissima qz in ea fuit oē foliū scōru
sermonū & oēs fructus scōrum operationū
& oīs flos scōru virtutū. Quinimo ex ipsa p
dijt flos floz & fructus fructuū bñdictus iesus
filius eius & dei. Et qz hec prophetia sit dicta
de xpo p3 p translationē chaldaicā q in hoc lo
co sic h3. **E**xurget rex de filiis ysai & messias d
filijs filioz eius. **I**git de ipsa nascente virgi
ne tria mysteria cōtemplemur.

Primū sanctitatis.

Scōm nobilitatis.

Tertiū dignitatis.

Qz beata virgo fuit in vtero matris sancti
ficata. ex qua sanctificatione fomes in ea nul
lum actū habuit & ab oī pctō preservata.

Capitulum j.

Primo contemplemur virginis nascentis
sanctitatē. **F**uit nāqz ante sancta qz
ex vtero nata. Et h3 hoc nō tradat in scriptura
sacra expresse. verūtū vt dicit scūs **T**ho. iij. p
te. q. xxvij. **R**ōnabiliter id credimus qm illa q
genuit vnigenitū a pte plenū grē & veritatis.
pce oib9 alijs maiora gratie privilegia debuit
accipere. **I**nuenimus aut quibusdā alijs hoc
fuisse concessū vt in vtero sanctificarent ergo
& virgini nō fuit negatū. **D**ictū nāqz fuit **J**e
remie sicut p3 eiusdem. i. ca. **A**nteqz exires de
vulua sanctificauit te. **E**t de ioāne baptista di
xit angel9 **L**uce. i. ca. **S**pū scō replebit adhuc
ex vtero matris sue. **S**ed in hoc loco tres dif
ficultates se offerunt.

Prima vtrū beata virgo fuit sanctificata añ
animationem.

Scōda vtrū fuit mūdada ab infectione fomitis
Tertia vtrū p sanctificationem in vtero fuit
preservata ab oī peccato.

Item prime difficultatis declaratōne **R**ū
det scūs **T**ho. vbi. s. qz sanctificatio de qua lo
quimur nō ē nisi emūdatio ab originali pctō.
Sanctitas enī est perfecta mundicia vt dicit
Dionysius. xij. ca. de diuinis no. culpa at non
pōt emūdari nisi p grāz cui9 subiectū est sola
creatura rōnalis. **E**t ideo ante infusionem aie
rōnalis beata virgo sanctificata non fuit. **E**t
hoc figuratū fuit p sanctificationē taberna
culi. **E**xodi vltimo ca. de quo dī. **P**ostqz cun
cta pfecta sunt operuit nubes tabernaculum

testimonij & gloria dñi impleuit illud. **T**aber
naculū virginē significat de q dī in ps. **S**ctifi
cavit tabernaculū suū altissimus. que sanctifi
cata fuit postqz cuncta eius pfecta sunt. s. cor
pus & aia vel in ipsa animatione si fuerit ab
originali preservata. vel statim post ipsā ani
mationē si originale contraxit. **E**t si obijceret
qz alij sanctificati sunt ante animationē ergo
& virgo. **M**ā **J**eremie dictū fuit. priusqz te for
mare in vtero noui te **M**ō at infundit aia añ
corporis formationē. **S**iliter et de ioanne ba
ptista dicit **A**mbrosius sup lucā. qz nōdū inerat
ei spūs vite & iā inerat ei spūs grē. **A**d hoc rñ
det scūs **T**ho. qz dñs dicit ante formationē
in vtero **J**eremiā nouisse noticia predestina
tionis. sed sanctificasse se dicit cū nō ante for
mationē sed anteqz exiret de ventre. **D**e btō
insup ioāne baptista nō est intelligendū qz spi
ritus vite dī aia viuificans. sed fm qz spūs dī
aer exterius respiratus. vel pōt dici qz nondū
inerat ei spirit9 vite. i. aia qzū ad manifestas
& cōpletas operationes ipsius. **S**cōda diffi
cultas erat an btā virgo mūdada fuit ab infe
ctione fomitis. **E**t ad hoc inuestigandū sequa
mur scūm **T**ho. qui ait. qz circa hoc sunt diuer
se opinionones. **Q**uidā enī dixerūt qz in ipa san
ctificatione btē virginis qua fuit sanctificata
in vtero totaliter fuit ei fomes subtractus.
Quidā **N**o dicunt qz remansit fomes qzū
ad hoc qz facit difficultatē ad bonū sublatus
tñ fuit qzū ad hoc qz facit pronitatē ad malū
Alij **N**o tenent qz sublatus fuit fomes qzū
ptinet ad corruptionem psonē put impellit
ad malū & difficultatē facit ad bonū. **R**eman
sit tñ inqzū ptinet ad corruptionē nature p
ut. s. est cā traducedī originale pctm in prolem
Mōnulli **N**o affirmant qz in prima sanctifica
tione remansit fomes fm essentiā sed ligatus
fuit. in ipsa at conceptione filij dei fuit totali
ter sublatus. **A**d hoc at intellectū oportet cō
siderare qz fomes nihil est aliud qz inordina
ta pcupiscentia sensualis appetitus habitua
lis tñ qz actualis concupiscentia est mot9 pcti
Dicit at cōcupiscentia sensualitatis esse inordi
nata inqzū repugnat rōni. qd quidē fit in
qzū inclināt ad malum vel difficultatē facit
ad bonū. **E**t adeo ad ipsā rōnem fomitis pti
net qz inclināt ad malū vel difficultatē faciat
in bono. **D**ñi ponere qz remansit fomes in btā
virgine nō inclinans ad malū est ponere duo
opposita simul. **S**iliter nō est intelligibile qz

80

remansit fomes inq̄tū ptinet ad corruptiōez
nature n̄ inq̄tū ptinet ad corruptionē p̄sone
Restat q̄ vt dicamus q̄ vel totalit̄ fomes fue
rit ab ea sublatus p̄ primā sc̄tificationē: v̄l q̄
fuerit ligat̄. Possēt tñ q̄s dicere q̄ totaliter
fomes fuit sublatus hoc mō. q̄ p̄cessū fuit aīe
br̄e virḡis ex abūdātia gr̄e descēdētis ī ipsā
vt talis esset dispositio viriū aīe q̄ inferiores
vires nunq̄ mouerent sine arbitrio rōnis sic
dictū est fuisse in xp̄o quē cōstat pct̄i fomitē n̄
habuisse. Et sicut fuit in Adā an̄ pct̄m p̄ origi
nalē iusticiā itaq̄ q̄tū ad hoc gr̄a sc̄tificationis
in virgine habuit vim originalis iusticie. Et
q̄uis hec positio ad dignitatē virginis m̄ris
ptinere videat̄: derogat tñ in aliquo dignita
ti xp̄i absq̄ cui⁹ virtute nullus a prima dāna
tione liberatus est: q̄uis p̄ fidē xp̄i aliqui ante
eius incarnationē sint s̄m sp̄m ab illa dāna
tione liberati: tñ q̄ s̄m carnē aliquis ab illa dā
natione liberet̄ nō videt̄ fieri debuisse nisi p̄
incarnationē eius in qua primo debuit imu
nitas dānationis apparere. Et iō sicut an̄ im
mortalitē carnis xp̄i resurgētis nullus ad
ept⁹ fuit carnis immortalitē. Ita incōueniēs
etiā videt̄ dicere q̄ ante carnē xp̄i in qua nul
lū fuit pct̄m: caro virginis m̄ris ei⁹ vel cuius
cunq̄ alterius fuerit absq̄ fomite q̄ d̄r lex car
nis siue mēbroz. et iō melius videt̄ dicendū q̄
p̄ sanctificationē in vtero nō fuerit sublatus
virgini fomes s̄m essentiā sed remansit ligat⁹
nō quidē p̄ actū rōnis sue sic in viris sanctis
q̄ nō statim habuit vsū liberi arbitrij adhuc
in ventre m̄ris existens: hoc enī speciale priu
legiū fuit xp̄i: sed p̄ gr̄am abundantez quā in
sanctificatione receperat et ēt p̄fectius p̄ diu
nā p̄uidentiā sensualitatē eius ab omi motu
inordinato p̄hibentē. Postmodū No in ip̄a
p̄ceptione carnis xp̄i in qua primo debuit re
fulgere pct̄i imunitas credendū est q̄ ex ple
redundauerit in m̄rez totalit̄ a fomite subtra
ctio. Et hoc significat̄ Ezechielis. xliij. ca. vbi
d̄r. Ecce gloria dei israel ingrediebat̄ p̄ viā ori
entalē. i. p̄ bt̄am virgine. et terra. i. caro ipsius
virginis splendebat a maiestate eius. i. xp̄i. Si
āt instaret aliqs q̄ ap̄lus. ij. ad Corint. xij. ca.
ait. Virtus in infirmitate p̄ficiat̄: et loquit̄ de
infirmitate fomitis s̄m quā patiebat̄ stimulū
carnis. Sed nihil qd̄ ptinet ad p̄fectionē vir
tutis fuit br̄e virgini subtrahendū: q̄ neq̄ fo
mes. R̄ndet̄ q̄ infirmitas carnis ad fomitem
ptinens est quidē in sc̄tis viris: p̄fecte virtutis

ocasio non tñ cā sine qua p̄fectio haberi non
possit. Sufficit at̄ in bt̄a virgine ponere p̄fe
ctā virtutē et abundantiam gr̄e. Nec in ea opor
tet ponere oēm occasionē p̄fectiōis. ¶ Tertia
difficultas amouēda erat vtrū p̄ sanctificatio
nem in vtero fuit virgo p̄seuerata ab oi pct̄o
actuali. Et de hoc sic loquit̄ sc̄tus Tho. q̄ illos
quos deus ad aliquid elegit ita preparat et dis
ponit vt ad id ad qd̄ eliguntur inueniant̄ ido
nei. Beata igit̄ virgo fuit electa diuinitus vt
esset m̄r dei. Et ideo nō est dubitandū q̄ deus
p̄ suā gr̄am eam ad hoc idoneā reddidit: s̄m
q̄ angelus ad eā dixit. Inuenisti gr̄am apud
d̄nm. Ecce concipies et c. Nō at̄ fuisset idonea
mater dei si peccasset aliqn̄: tum q̄ honor pa
rentū redundat in prolem. s̄m illud p̄d̄ner
bloz. xvij. Gloria filioz patres eoz. Vñ ēt
p̄ oppositū ignominia matris ad filiū redun
dasset. Tum ēt q̄ singularē affinitatē habuit
ad xp̄m qui ab ea carnē accepit. Tū q̄ singu
lari mō dei filius qui est dei sapientia in ipsa
habitauit: nō solū in aīa sed etiā in corpe siue
vtero. Dicit̄ at̄ Sapiētia. i. In malivolā aīaz
non intrabit sapientia nec habitabit in corpe
subdito pct̄is. Et ideo simpliciter fatendū est
q̄ bt̄a virgo nullum actuale pct̄m cōmisit nec
mortale nec veniale vt impleat̄ qd̄ d̄r Anti
corū. iij. ca. Tota pulchra es amica mea et in
cula non est in te.

¶ De nobilitate virginis gloriose descripta
ab euangelista mattheo: et cōcordia matthei et
luce in huius descriptione. Capitulū. ij.
Secundo cōtemplēmur virginis nascentis
nobilitatē. Ipsa quippe fuit nobili⁹
individuū oibus indiuiduis que in hūana nā
fuerūt aut potuerūt generari. Et quidē Mat
the⁹. i. ca. describit eā natā de quattuordecim
patriarchis: de quattuordecim regibus: et de
quattuordecim ducibus. Ex q̄ cū ipsa sit vera
m̄r xp̄i: et xp̄s sit eius verus filius: oīs nobili
tas xp̄i s̄m carnē ortū habuit a virgine bene
dicta. Et cū ipse sit vltimus rex: vltimus dux:
vltimus patriarcha populi iudaici: hoc totū
habuit a virgine b̄ndicta. Quia igit̄ oēs pre
claritates: ingenuitates: p̄fecturas: dignita
tes et nobilitates q̄ possent esse in aliquo indi
uiduo humano s̄m originē sanguinis descri
bunt euangeliste in hac puella. O portet nos
eoz testimonio cā preferre oibus principib⁹
et principissis: Regibus et reginis: Imperato
ribus et impatricib⁹ et oibus pt̄atibus tribub⁹

l l

et linguis. Ecclesia vero sancta dei omnia ista considerans in officijs ita illam extollit. Natiuitas inquit gloriose virginis marie ex semine abrahe orta de tribu iuda clara ex stirpe dauid. Et iterum Regali ex progenie maria exorta refulget. Sed hic tria oriuntur dubia declaranda.

Primum utrum mattheus potuit genealogiam christi describere.

Secundum utrum ex descriptione homini genealogie nobilitas virginis demonstraretur.

Tertium utrum eadem sit descriptio genealogie christi facta per mattheum que et per lucam.

Ad primum dubium posset quis arguere quod mattheus nequiverit describere genealogiam christi et sue virginis matris. Primo quod Isaias. liii. ca. dicitur Generationem eius quis enarrabit. Insuper ut ex Iosephi dictis colligimus in xvij. antiquitatum libro. Et Bedda illud refert in sua cronica. Cum omnes generationes hebreorum in archiuis templi secretioribus seruarentur. Herodes alicuiusmodi omnes iussit incendi: ut sic sua ignobilitas iudeis minus contemptibilis esset. Quod igitur mattheus elapsis iam annis ferme quadraginta deletionem hominum librorum euangelium scribens potuit hanc genealogiam agnoscere. Ad quod respondemus primo ad illud Isaias cum Hieronymo in omelia sic dicente. In Isaias legimus generationem eius quis enarrabit? Non ergo putemus euangelistam propheta esse prius ut quod ille impossibile dixit affatu: hic narrare incipiat: quod ibi de generatione diuinitatis: hic de incarnationis est dictum. Verumtamen in ista ratione plerique inducunt sententiam Leonis pape in sermone de natiuitate christi ubi ait. In domino nostro iesu christo non solum ad diuinam sed humanam spectat naturam quod dictum est per prophetam. Generationem eius quis enarrabit? Igitur nec generatio temporalis christi secundum carnem est explicabilis. Ad hoc respondemus ex doctrina sancti Thome. iij. parte. q. xxxi. quod verba ista intelliguntur de modo incarnationis que ineffabilis est quod ex verbis sequentibus ipsius Leonis pape concluditur. Inquit enim. Vtraque enim natura in vna conuenisse personam nisi fides credat sermo non explicat. Ad aliud vero quod obiectum est de combustionibus librorum in quibus descripta erat origo nobilis iudeorum: Respondet Nicholaus de lira super Mattheum. quod mattheus habuit per reuelationem quod non habuit per scripturam. Vnde apostoli et euangeliste non minus fuerunt illuminati imo magis de mysterijs christi quam patriarche et antiqui prophete. Quidam tamen dicunt quod non omnes illi libri combusti fuerunt cum et domi-

conseruarentur a multis. Etiam et aliqui memorie mandauerant que de homini nobilitate didicerant a proanis. nam et si Esdras scriba ut Isidorus narrat in. vi. etymologiae li. incensam legem a chaldeis dum iudei regressi fuissent in hierosolimam diuino afflatu spiritu reparauit cunctaque legis ac prophetarum volumina que fuerunt a gentibus corrupta correxit: quanto magis potuit mattheus christi generationem retexere quod spiritum sanctum. scilicet cum alijs apostolis in linguis igneis descendente accepit. Ad secundum dubium respondet Nicholaus de lira. quod quis ioseph non fuerit pater iesu tamen beatissima virgo et ioseph fuerunt ex eadem tribu: quia mulier non poterat nubere cum viro alterius tribus quam ad ipsam pertinebat hereditas paterna. ut patet Numeri. xxxvi. Vt autem virgo maria fuit vnita Joachum patri suo: et ideo cogebatur ex lege viro sue tribus nubere: propter hoc et iuit cum ioseph in bethleem ciuitatem dauid ut profiteretur cum eo ut scribit Lucas. ij. ca. Tertium dubium fuit utrum sit eadem descriptio christi facta per mattheum quam per lucam. Et videtur quod sit diuersa. Nam mattheus dicit quod Iacob genuit ioseph virum marie. Lucas autem dicit ioseph esse filium heli ut patet. iij. ca. Ad hoc respondet Augustinus li. de consensu euangelistarum dicens. Tres cause occurrunt quarum aliqua euangelista secutus est. Aut enim vnus euangelista patrem ioseph a quo genitus est nominauit: Alter vero vel animum maternum vel aliquem de cognatis maioribus posuit. Aut vnus erat ioseph naturalis pater: Alter eum optauerat: aut more iudeorum cum sine filiis vnus decessisset eius uxorem propter propter accipiens filium quem genuit propter propter mortuo deputauit quod est quoddam genus adoptionis legalis. Et hec vltima causa est verior secundum sanctum Thome. iij. parte. q. xxxi. quam et Hieronymus super Mattheum ponit. Et Eusebius cesariensis in ecclesiastica historia ab africano historiographo traditum asserit. dicunt enim quod mathan et mathat diuersis temporibus de vna eademque uxore. Esta nomine filios procreauerunt de mathan natus est iacob. de mathat heli: ita quod heli et iacob fuerunt fratres vterini. Sed de duobus fratribus a dauid diuersimode descendentes. heli autem accepta uxore mortuus est sine semine: et ideo iacob frater eius accepit uxorem fratris sui: ut ei suscigaret semen: et genuit ioseph ita quod ioseph fuit filius naturalis ipsius iacob. Et sic accepit eum in genealogia mattheus. Et fuit filius legalis leui: et sic accepit eum lucas. Nam filius qui modo dicto nascebatur secundum naturam erat filius generantis: secundum autem legem erat filius defuncti. Idem

etiā dicit iohannes Damascenus li. iiii. ca. vi.
 Quare nō est mirādū si aliter xp̄i genealogiā
 scribit mattheus q̄ lucas cū vterq; pferat ve
 ritatē. Nā z si multa noīa vel alia dicat lucas
 q̄ tacet mattheus illud est fm Augustinus de
 consensu euangel. qz mattheus in xp̄o regiaz
 instituerat insinuare psonā. Lucas autē sacer
 dotalē. Ex quo mattheus explicat illos qui re
 gia corona fuerūt decorati. Lucas alios quib⁹
 dignitas sacerdotalis fuit concessa. Ad matthe⁹
 posuit carnales patres. Lucas posuit patres
 spūales. s. iustos viros qui dicunt p̄s pp fili
 tudinē honestatis. Ad mattheus describit gene
 alogiā xp̄i descendēdo a dauid z abrahā vsqz
 ad ioseph: ex eo q̄ descripsit assumptionē nr̄e
 hūanitatē a deo. Lucas at̄ pgressus est ascen
 dendo a ioseph vsqz ad deū qz descripsit redē
 ptionē nr̄am in deū que fit per gr̄am adoptō
 nis. Sed adhuc post oīa ista in dubiū vertit
 animus qm̄ vt Hiero⁹ inquit sup Danielem
 Proauoēs z maiores p̄s dicunt. Lū igit
 in generatione xp̄i multi fuerint patriarche
 z plures reges quare tm̄ fili⁹ dauid z abrahā
 nūcupat. Ad qd̄ r̄ndet Hiero⁹ i omelia dicēs
 Jō at̄ ceteris p̄termisissis hoz̄ filiū nūcupauit
 qz ad hos facta ē de xp̄o tm̄ repromissio. Ad
 Abrahā inqt. In semine tuo b̄ndicent̄ oēs gē
 tes. Ad dauid. de fructu ventris tui ponā sup
 sedē meā. Dauid ergo fuit p̄cipalis inter re
 ges. Abrahā inter patriarchas. Abrahā fuit
 primus qui fidē vn̄ius dei publice confessus.
 Et i signū h⁹ accepit circūcisionē q̄ fuit signū
 distinguens fideles ab infidelibus. Dauid at̄
 fuit primus rex electus a deo fm voluntatem
 dñi ad fidelē ppl̄m regendū. Dñi d̄r. i. Regū
 ca. xiiij. Quesiuit dñs vix iuxta cor suū. Saul
 at̄ licet primo fuerit electus a dño hoc tm̄ non
 fuit fm cor dñi sed fm exauditionē populi: p̄
 pterea dixit deus samuēli. Audi vocem popu
 li. s. petentis regem. Et ob hanc causam mat
 theus nominat ipsum solū regem cum dicit
 Jesse autē genuit dauid regem: dauid autē rex
 genuit salomonē. cū tm̄ z Salomon rex fuerit
 z Roboam z manasses: z Josaphat: z Ezechī
 as z reliqui. Preponit vō dauid ipsi abrahā
 licet fuerit tpe posterior propter eminentiam
 regie dignitatis.

¶ Nativitas virginis fuit digna rōe boni
 tatis parentū quibus fuit p̄ angelū nunciata.

Capitulum. iij.

¶ Tertio contemplemur virginis nascētis

dignitatē. Fuit equidē nativitas eius dignis
 sima triplici ratione.

¶ Primo rōne parentalis conditionis.

¶ Secdo rōne angelice nunciationis.

¶ Tertio rōne diuine reuelationis.

¶ Primo apparet dignitas nativitatē vir
 ginis benedicte rōne parentalis conditionis.
 Habuit nanq; parentes honestissimos z ti
 mentes deū Joachim z annā. Joachim qui
 dem ex galilea z civitate naçareth: sanctā an
 nam ex bethleem duxit vxorē. Ambo autē iu
 sti erant z sine reprehensione in oibus manda
 tis dñi incedebant omnēq; suā substantiam
 trifarie diuidebant: vnā partē templo z tem
 pli seruitoribus impendebāt: altā peregrinis
 z pauperibus erogabant: tertiā suis vsibus p̄
 sese suaq; familia reservabant. Et ita p̄ ānos
 viginti prole non habentes vouerūt dño q̄ si
 eis sobolē concederet eā seruitio dñi mācipa
 rent. Cuius rei gr̄a cū singulis annis in trib⁹
 festis precipuis hierusalē frequentarent. In
 festo enceniorū cū suis hierusalē ascendit: z cū
 ceteris ad altare accedens oblatiōē suam of
 ferre voluit quē videns sacerdos cū indigna
 tione nimia repulit: z cū ad altare accedere p̄
 sumeret increpauit asserens nō esse cōueniēs
 maledicto regis obnoxii oblationē dño legis
 offerre: nec inter fecūdos infecundū z q̄ ppl̄m
 dei nō auxit astare. Joachim ergo sic confusū
 se videns: p̄ pudore domum redire noluit ne
 filiter a contribulibus suis qui hoc audierāt
 tātū opprobriū sustineret: itaq; ad suos pasto
 res secessit. ¶ Secdo apper dignitas nativita
 tis virginis rōe angelice nunciationis. Fuit nāq;
 ab angelo Joachim z āne mō qui seq̄t annū
 ciata. vt enī scribit in legēda nativitatē. Lū
 Joachim Aliquādiu cū suis pastoribus mo
 ram traxisset quadā die ei soli angelus cuz in
 genti claritate apparuit: z de eius visione tur
 batū ne timeret admonuit dicēs. Ego sū an
 gelus dñi missus ad te vt annūciē tibi. preces
 tuas exauditas esse: z elemosinas in cōspectu
 dñi ascendisse. vidi enī pudorē tuum z audiui
 sterilitatis opprobriū n̄ recte tibi obiectū: pec
 cati quippe nō nature vltor est deus. Et ideo
 cū alicuius vterū claudit ad hoc facit vt mira
 bilius denuo aperiat z nō libidinis esse qd̄ na
 scit sed diuini fore muneris cognoscat. ¶ Dia
 gentis vestre mater sara nōne vsq; ad nona
 gesimū annū sterilitatis opprobrium p̄tulit: z
 tm̄ Isaac cui repromissa erat omniū gentium

17
benedictio generavit. Rachel est nonne diu steri-
lis fuit et tunc ioseph genuit et totius egypti dominus
fuit. Quis fortior sansone vel sanctior samue-
le: et tamen hi ambo menses steriles habuerunt. Nonne
igitur et exemplis crede dilatatos diu conceptus et
steriles partus mirabiliores esse solere: pinde
anna vxor tua pariet tibi filiam et vocabis no-
men eius maria. hec ut vouistis erit ab infan-
tia domino consecrata et adhuc ex utero matris sue
spiritu sancto plena: nec forinsecus inter popu-
lares sed in templo domini semper morabitur. Et sic
ex sterili matre ipsa nascetur ita mirabiliter ex ea fi-
lius altissimi generabitur: cuius nomen erit iesus
et per eum omnibus gentibus erit salus. Et tibi hoc
signum cum puereris ad auream hierosolyme por-
tam annam vxorem tuam obuiam habebis: quod de tua
tardatione modo sollicita tunc in tuo conspectu
gaudebit. His dictis angelus ab eo discessit
Anna autem cum amare staret et quoniam vir suus
sciret ignoraret idem angelus sibi apparuit et ca-
dem quod viro annunciauerauere patefecit: addens quod
per signum hierosolym ad auream portam pergeret: et ibi
de viro suo redeunti obuiaret. Igitur iuxta an-
geli preceptum ambo sibi inuicem obuiantes de
mutua visione letati et de prole promissa secu-
ri adorato domino redierunt diuinum promissum bila-
riter expectantes. Anna ergo concepit et filiam
suo tempore peperit quod vocata fuit maria. Tertio
apparet dignitas natiuitatis virginis ratione
reuelationis diuine: postquam enim in celum assumpta
fuit dies natiuitatis eius aliquanto tempore fide-
les latuit. Contigit ergo ut refert iohannes Beletus
quidam vir sanctus sedule contemplationi insistens
singulis annis. videlicet semper in oratione
positus iocundissimam angelorum sollempnitatem audi-
ret in celo. Cumque deuotissime sibi reuelari pe-
teret cur quolibet anno illa tantum die et non alia
audiret: diuinum accepit responsum quod virgo glorio-
sa maria tali die mundo fuisset nata. Et ideo hoc
manifestaret filiis sancte ecclesie ut concordessent
fuerent in hac celebritate celesti curie. Cum vero
hoc summo pontifici et alijs intimasset hunc diem
in honorem natiuitatis virginis celebrandum vni-
uersaliter statuere. Gaudeamus igitur et exulte-
mus de tot amplissimis nobis omnibus collatis
donis. Nam virgo quod nata est salutem attulit mun-
do. Et ut inquit Augustinus in sermone. precisum est in
ea illud eue infelicitatis elogiū de qua dicitur. In tri-
sticia paries filios: quia ista in leticia dominum parturi-
uit: Eua enim luxit ista exultauit: Eua lachry-
mas: maria gaudium in ventre portauit: quia illa

peccatorem: ista edidit innocentem. Et iterum in eo-
dem sermone. Benedicta tu in mulieribus quod vitam et
viris et mulieribus peperisti. Ad generis nostri pe-
nam intulit mundo: genitrix dei nostri salutem attulit
mundo. Auctrix peccati eua: Auctrix meriti ma-
ria. Eua occidendo obfuit: Adaria viuificando
profuit. Percussit illa: sanauit ista quod simul cum fi-
lio collaudet in eternum et in secula seculorum. Amen.
¶ Sermo vigesimussertus de annunciatione
virginis beatissime.

Auenisti gratiam

apud deum. Angeli gabrielis reue-
rentissime virginem genitricem dei
salutantibus verba sunt ista origi-
naliter Luce. i. ca. et in euangelio pentecostes sollempni-
tatis. Cum ingenti leticia mentis dies ista est per-
currentia in qua virgo beata de celo ad suum uterum
traxit deum. Hodie namque mellisui facti sunt celi
et per eternam ira deposita misericordiam suam humano
generi demonstrauit. Hodie facta est uirga ille
ineffabilisque unio diuine et humane nature: et in ute-
ro virginis habitauit deus et homo. Hodie vir-
go regia de stirpe dauid dei matris effecta officium
intercedendi pro nobis apud suum dilectum filium su-
scipit. Propterea ne tanti beneficii inmemores
ingrati sumus de annunciatione virginis in
hoc sermone dicemus. Ipsa quippe inuenit gratiam
non solum pro se sufficiens: sed pro toto mundo copio-
sa et abundantem deum in suo utero dei filio incar-
nando parauit habitaculum speciosum. Hinc de-
uotus ille Bernardus super missus est ait. Vir-
go regia gemis ornata virtutum geminoque me-
tis et corporis parit decore prefulgida specie sua
et pulchritudine sua celi ciuium in se prouocauit
aspectum ita ut regis animi in suam cupiditatem
inclinaret: et celestem ad se nuntium de supernis edu-
ceret. hec ille. Ergo circa annunciationem dignis-
simam attendere volentes tria mysteria proponi-
mus contemplanda.

Primum de angelice missionis.

Secundum mutue colloctionis.

Tertium mirabilis conceptionis.

¶ Singularissima fuit annunciatio virginis
respectu dei: respectu angelorum et respectu virginis.

Capitulum i.

Primum mysterium contemplandum de angelice
missionis. Inquit Lucas. Adissus est ange-
lus gabriel a deo in ciuitatem galilee cui nomen
naçareth ad virginem desponsatam viro cui no-
men erat ioseph de domo dauid et nomen virgi-

nis maria: vbi ponunt tot noia ppria. s. angeli
missi: virgis ad qua mittebat: sponsi sui z loci
ad ondensa certitudine historie vt dicit Mi-
chotaus de lira. Quantu No sublimis precla-
ra qz fuit ista missio: ista legatio: nos cōsidera-
re debemus maxime triplici respectu.

Primo respectu dei.

Secdo respectu angeli.

Tertio respectu virginis.

¶ Primo inquā cōsideremus huius legatiois
prestatiā respectu dei. Quidnā ipso altius qui
cūcta precellit q est oē bonū z oim creaturarū
celi z terre dñs. ipse vtiqz est deus infinitus:
imensus: eternus: oipotens: ineffabilis: deus
magnus dñs z rex magnus sup oēs deos qui
hūano generi lapsu subuenire misericorditer
volens: de virgine carnē disponēs sumere: ad
eā suū angelū destinauit. Sed mirant pleriqz
z curiose inquirere satagunt. Cur tā diu ille q
clementissimus est cui ppriū est misereri semp
z parcere continuit in ira misericordias suas.
est quidē incarnationis donū sūme liberalita-
tis z ardentissime charitatis. Dñ z apłus ad
Ephesios ca. ij. inqt. Deus q diues est in mīa
pp nīmīā charitatē suā q dilexit nos cū esse-
mus mortui pctis conuiuificauit nos in xpō.
Charitas No nō tardat amico subuenire fm
illud sapientis Proverbioz. iij. ca. Me dicas
amico tuo vade z reuere cras enī dabo tibi
cū statim possis dare. Quare videt q statiz
post lapsū debuisset dei filius humanā carnē
z nām assumere. Ad qd rñdet fm Alexandrū
in. iij. sūme: z dñm Bonauen. in. iij. di. i. z scñ
Tho. iij. pte. q. i. q nō fuit cōueniēs statim p
pctm incarnari deū: sed dum venit plenitudo
tpis vt dī ad Salath. iij. ca. Et h triplici rōe
Primo ppter pcti punitionem.

Secdo ppter morbi curationem:

Tertio ppter xpi prenunciationem:

¶ Primo ppter pcti punitionē: voluit qppe
deus ondere hoī quantū sibi pctm displiceat
qd p tot annoz milia tā diuturna castigatiōe
punuit. Facilitas enī venie tribuit incentiuū
delinquēdi. vt notat de vita z ho. cle. ca. vt cle-
ricoz. Et di. xvij. ca. qz sunt. Et di. xlv. ca. sed
illud. Et di. l. ca. de lapsis. Et di. xcij. ca. puenit
Et. i. q. vltima. ca. exigunt. Et. xxi. q. ij. ca. pla-
uit. Et. xxij. q. iij. ca. est iniusta. Et. xxv. q. ix.
ca. loci. Quare z si fuisset ex parte dei liberali
bñficiū si a principio incarnatus fuisset: non
tñ fuisset vtili ex pte hūani generis recipiēt

cui ex tarditate incarnatōis ondit grauiſſima
conditio pcti. ¶ Secda rō quare fuit cōueniēs
vt n̄ statim p pctm xps carnē assumeret dī pp
morbi curationē. Mā qz hō supbiendo pecca-
uerat eo mō erat liberand⁹ vt hūiliat⁹ cogno-
sceret se liberatore indigere. vñ glo. sup eplaz
ad Salathas ait. Adagno cōsilio factū est vt
post hoīs casū nō illico dei fili⁹ mitteret. Re-
liqz enī deus hoīem prius in libertate arbitrij
in lege nāli vt sic vires nature sue cognosceret
vbi cū deficeret legē accepit. Qua data inua-
luit morbus nō legis sed nature vitio: vt ita
infirmitate sua cognita clamaret ad medicū z
grē quereret auxiliū. ¶ Tertia rō illi⁹ dilatiois
fuit pp xpi prenunciationē. Debebat quidē xpi
aduent⁹ ob excellentissimā suā dignitatē pre-
nūciari z multo tpe antea pclamari. Dñ ad h
z glo. predicta inqt. Quanto maior iudex ve-
niebat tanto preconū series longior precedere
debebat. ¶ Secundo pſiderem⁹ angelice mis-
sionis preeminētiā respectu ipsius angeli. de
quo apud viros doctissimos tripliciter dubi-
tari solet. Et primo de q ordine fuerit angel⁹
ille. Secdo an apparuit virgini in visione cor-
pali. Tertio si fuit cōueniēs vt angelus virgi-
ni annūciaret in ea dei filiū incarnandū. Pri-
mo de ordine illius angeli varia solet esse opi-
nio. Quidā dixerūt q fuit d ordine infimo. s.
angeloz qz p illos cōsueuerūt diuina hoibus
reuelari. Et hoc videt innuere texus cu3 dicit
angelus z nō dicit archangelus. Sed ad hoc
dicimus q quīs pprie angeli dicant illi q sūt
in vltimo choro infime ierarchie: tñ large oēs
de quibuscūqz ordinib⁹ angeli nūcupant. Mā
vt Isidor⁹ testat in. vij. Etimologiaz libro.
Angelus latine nūcius dī. Qēs at vel media-
te vel imediate diuina nūciant q ab ipso deo
pri⁹ seraphin reuelant: z ipsi illa cherubin ma-
nifestant: z sic gradatim vsqz ad vltimū ordi-
nem fm Dionysiu. Et ppterea l. lucas dicat
missus est angelus: nō tñ ita stricte accipit vt
nō potuerit esse de aliq ordine supiori. Hinc
Bernard⁹ sup missus ē ait. Mō arbitror hūc
angelū ex minoribus esse q qlibet ex cā soleat
ad terras crebra legatōe fungi qd ex eius noie
palā itelligi dat: qd interpretat fortitudo dei:
qz n̄ ab aliq alio forti z excellētī vt solet spū sz
ab ipso deo mitti phibet. Scrus No Tho. in
iij. scripto sniaz di. iij. Et. iij. pte. q. xxx. dicit q
ille angl⁹ fuit de medio ordie infime ierarchie
q ē ordo archangeloz. Qd cōuenienter videt

esse factū vt saluaret proprietates ordinū: qz ad angelos p̄tinet dirigere actus alicuius hoīs q ad ipsū tm̄ pertinent. vñ dicunt̄ minima nunciare. Ad archangelos No pertinet dirigere actus hoīs in totā multitudinē redundantes vñ ⁊ medij. s. archangeli dicunt̄ quasi p̄ncipes angeli. Quia ergo cōsensus virginis qui per angeluz requirebat̄ erat actus singularis p̄sone redundans in vtilitatē multitudinis: imo totius hūani generis. Ideo credit̄ q fuerit de ordine archangeloz ⁊ q fuerit sumus i illo ordine. Et hoc videt̄ habere firmitatē ex eo q ecclesia cantat. Gabrielē archangelū scimus diuinitus te esse affatū. Alij autē opinantur angelū illum fuisse de ordine seraphin. qm̄ vt Gregorius dicit. Summū angelū venire dignū fuerat qui summū oim nūciabat. Nec incōueniens q p̄ tanta re singularissima singularis nūcius mitteret̄ qui esset oim angeloz excellentissimus. Dicitur autē gabriel: qz vt Grego. dicit in omelia hoc nomen officio suo congruit. Gabriel enim dei fortitudo noīatur. p̄ dei ergo fortitudinē nūciandū erat qz virtutū dñs ⁊ potens in prelio ad debellandas potestates aereas veniebat. ¶ Secundo dubitari solet an angelus ille apparuit virgini in visioē corporali. Et rñdet Tho. iij. parte q. xxx. q sic. Nam Aug⁹ in persona virginis loquens in sermone ait. Venit ad me quidaz magnus paranymphus xp̄i nō patriarcha primus: aut p̄pheta egregius. sed gabriel archangelus facie rutilans: veste cornescans: incessu mirabilis: que pertinere nō possūt nisi ad corporalē visionē. Hoc autē cōueniēs fuit. Primo rōne similitudinis. qz illud qd̄ annūciabatur erat incarnatio dei inuisibilis. vñ cōueniens fuit vt ad huius rei declarationē inuisibilis creatura formā assumeret in qua visibiliter appareret: cū etiā oēs apparitiōes veteris testamenti ad hanc apparitiōē ordinent̄ qua dei filius apparuit in carne. Secdo fuit cōueniēs rōne certitudinis. Ea enī que sunt oculis subiecta certius comprehendimus q̄ ea que imaginamur. Vñ dicit Crisost⁹ sup̄ Mattheū. q angelus nō in somnis imo visibiliter virgini affuit. Nam qz magnā valde reuelationē ab angelo accipiebat. Egebat tante rei euentus missione solenni. Tertio fuit p̄ueniens vt angelus visibiliter appareret rōne altitudinis. s. propter altitudinē ⁊ dignitatē m̄ris dei que nō solū in mente sed in corporeo ventre erat dei

filii receptura. Et iō nō solū mens eius: sed et sensus corporei erāt visione angelica delectādi: Et si obijceret̄ q̄ fm̄ Augusti. xij. sup̄ Benesim ad lram. Intellectualis visio est potior ⁊ dignior q̄ corporalis: ⁊ precipue ipi angelo magis cōueniens. Nam visione intellectuali videtur angelus in sua substantia: visione at̄ corporali videt̄ in figura assumpta corpora. Igit̄ angelus annūcians magis apparere debuit in visione intellectuali q̄ corporali. Rñdet Tho. vbi. s. q intellectualis visio est potior q̄ imaginaria vel corporalis si sit sola. S3 ip̄e Aug⁹ dicit q̄ est excellentior p̄pheta que habet simul intellectualē ⁊ imaginariā visionem q̄ illa que habet alteram tm̄. Beata No virgo non solū percepit visionē corporalē sed etiā intellectualē illuminationē. Vñ talis apparitio satis nobilis fuit. Fuisse tm̄ nobilior si ipsū angelū intellectuali visione in sui substantia vidisset. sed hoc non patiebat̄ status hoīs viatoris. ¶ Tertio querit̄ si fuit cōueniens vt angel⁹ annūciaret virgini dei filiū in ea incarnandū. Et ad hoc rñdet̄ q sic triplici rōne.

Primo ex parte dei.

Secdo ex parte angeli.

Tertio ex parte virginis.

Primo fuit cōueniēs ex parte dei vt in h̄ seruaret̄ ordo que ipse statuit quo mediantibus angelis ad hoīes diuina pueniūt. Vñ Dionysius iij. ca. celestis ierarchie dicit. Diuinū iesu benignitat; mysteriū angeli primū edocti sūt postea p̄ ipsos ad nos cognitionis gr̄a transiuit. Et in eodem libro ait. Diuinas visiones gloriosi patres n̄ri adepti sunt p̄ medias celestes virtutes. Tho. fa. se. q. lxxi. inquit. Loquitur de visionibus p̄pheticis que facte sūt mediantibus angelis. Et si aliquis instaret q̄ virgo m̄ dei superior erat angelis. Sed vt Dionysius refert ca. vij. celestis ierarchie. Supremis angelis fit reuelatio imediata a deo ergo ⁊ ipsi virgini. Rñdere possumus q̄ m̄ dei superior erat angelis q̄tm̄ ad dignitatē ad quā diuinitus eligebat̄. Sed q̄tm̄ ad status presentis vite inferior erat angelis: qz etiam ipse xp̄s rōne passibilis vite fuit paulominus ab angelis minoratus vt dicit̄ ad Hebr̄eos ca. ij. Sed qz xp̄s fuit viator ⁊ cōprehensor q̄tm̄ ad cognitionē diuinorū non indigebat ab angelis instrui. Sed mater dei nondū erat in statu cōprehensorū. Et ideo de diuino conceptu p̄ angelos instruenda erat. Si No vltis

contra hoc quispiā opponeret dicens q̄ btā virgo incarnationis fidē habebat sine qua nul- lus esse poterat in statu salutis ergo non ege- bat super hoc ab angelo instrui. Ad hoc rīde- ri pōt q̄ licet beatissima virgo plenā fidē ha- beret de xp̄o incarnando tū q̄ humilis erat n̄ alta de se sentiebat neq̄ cogitabat se tāti dñi mīem futurā: et propterea erat sup hoc ab an- gelo instruenda. Sc̄do fuit cōueniens ex par- te angeli. ideo inquit Bedda in omelia. A ptū humane restorationis principiū vt angelus ad virginē mitteret partu considerandā diui- no: q̄ prima p̄ditionis humane cā fuit cū ser- pens a diabolo mittebat ad mulierē spū sup- bie decipiendā. Tertio fuit expediēs ex parte virginis tū vt ex tali nuncio mens eius eleua- ret in deū. q̄ vt inquit Aug⁹ li. de virginitate Beatior fuit maria concipiendo fidez xp̄i q̄ concipiendo carnē xp̄i. Et postea subdit. Ad- terna pp̄inuitas nihil marie pfuisset nisi fe- licius xp̄m corde q̄ carne gestasset. Tū vt esset certior testis huius sacri q̄n sup hoc diuinitus erat instructa. Tū et vt eius puritas ostende- ret. Dñi Hiero⁹ ad paulā et Eustochiū bñ in- qt. Angelus ad virginē mittit q̄ semp est an- gelis cognata virginitas. Tū vt voluntaria sui obsequij mūera deo offerret: ad q̄ se p̄mptā obtulit dicēs. Ecce ancilla dñi. Erat enī q̄ddā spūale matrimoniū inter deū et humanā nāz. Et iō p̄ annunciatione z̄erp̄tebat consensus virginis loco totius hūane nature. ¶ Tertio cōsiderare debemus missionis angelice excel- lentiā respectu virginis. Ipsa vtiq̄ sola facta fuit digna portare in vtero regē celoꝝ et dñm oīm creaturarū. Ob q̄ ecclesia sc̄ta sibi dicit Sc̄ta et imaculata virginitas q̄b⁹ te laudib⁹ efferā nescio: q̄ quē celi cape nō poterāt tuo gremio ptulisti. At et i p̄sona ei⁹ ita cunctos fideles affat. Congratulamini mihi oēs q̄ di- ligitis me q̄ cū essez paruula placui altissimo et de meis visceribus genui deū et hoīez. Nec est ista pulchra et decora nimis filia hierlm: cui dixit deus illud Lanticoꝝ. vi. ca. Dulchra es amica mea suavis et decora. Nec est de qua ibidē subseq̄. Vna ē colūba mea: p̄fecta mea hec est quā viderūt filie syon et btissimā p̄di- cauerūt et regie laudauerūt eā. O felix puella O celi regina merito qlibet hō vl angel⁹ dice- re tibi pōt illud p̄rouerbioꝝ vltio ca. Ad te filie congregauerunt diuitias: tu supgressa es vnuerfas. Ad ipsam solā missus fuit de aula

sūmi dei legatus singularis et insignis vt ipsa virgo cōtentaret concipe xp̄m qui de ipsa car- nē suscipere cupiebat. Erat inqt euangelista desponsata viro cui nomen erat ioseph et no- men virginis maria. delectabile est illud no- men q̄ interpretat stella maris vel illumināf et dñs siue amarum mare q̄ ipsa fuit stella in sanctificatione: illuminans in conuersatione amarū mare in filij sui passione: et dñs in assū- ptioe. Sed in hoc loco circa eius desponsatio- nem aliq̄diu insistere libet. Cur voluit xp̄us matrem suā virginem desponsari. Et ad hoc assignant plures rationes.

Primo ex parte xp̄i.
Sc̄do ex parte matris.
Tertio ex parte nostra.

Rationabiliter virgo desponsata fuit. primo ex parte xp̄i. tū ne ab infidelibus tanq̄ illegit- time natus obijceretur. Vnde Ambrosius di- cit sup Lucam. Quid iudeis quid herodi pos- set ascribi si natum viderent ex adulterio per- secuti. Tum vt consueto modo eius genealo- gia describeret p̄ virū. Ideo Ambrosius vbi s̄. Qui i seculū venit seculi debuit more descri- bi. Tum vt partus eius fm Ignatiū diabolo celaret. Et lz diabolus virtute sue nature po- tuisset cognoscere matrem dei non fuisse cor- ruptaz sed virginē. prohibebatur tū a deo co- gnoscere modū partus diuini. Nam vt docet Aug⁹ in. iij. de trinita. Diabolus multa pōt virtute sue nature a quibus tamē prohibetur virtute diuina. Si autem postmodū aliqua- liter cognouit xp̄m esse filium dei non obstat q̄ iam tempus erat vt xp̄s suam virtutē diui- nam ostēderet. Sed in infantia oportebat im- pediri maliciam diaboli ne eum acius perse- queret q̄n xp̄s nec pati disposuerat nec suam virtutem ostendere: sed in oibus alijs infanti- bus se similem exhibebat. Similiter et secūdo fuit rōnabile ex parte matris. tum q̄ per hoc redditur immunis a pena ne lapidaret a iu- deis tanq̄ adultera. tum vt ad puerum iesuz nutriendū haberet ioseph in auxiliuz. Tertio id rōnabile fuit ex parte n̄ra. Primo quidem eo q̄ testimonio ioseph comprobatū est xp̄m ex virgine natum. Vnde Ambrosius dicit su- per Lucā. Locupletio: testis pudoris maritus adhibetur qui possit delere iniuriam et vendi- care opprobriū si nō agnosceret sacrm. Sc̄do p̄ hoc designat vnuerfa ecclesia que cū virgo sit desponsata est vni viro xp̄o. vt inqt Aug⁹

li. de sc̄a virginitate. Et tertio q̄ m̄ dñi fuit desponsata et virgo in p̄sona ipsius et virginitas et matrimonium honorat p̄ hereticos alteri horum detrahentes. Et ut ait Origenes super Mattheum. B̄ta virgo sponsa fuit ioseph. nō tñ in concupiscentiā iuncta. Et ut scribit Matthei. xiiij. Erat ioseph faber lignarius. Ideo Erisostō sup̄ Mattheum inq̄t. Fabro lignario maria desponsata erat. qm̄ xps ecclesie sponsus oēm salutē hoīm opaturus erat p̄ lignum crucis: Putabat inq̄t Mattheus fabri filius q̄ ut dicit Ambrosius sup̄ Lucā. Adaluit dñs d̄ suo ortu q̄ de m̄ris pudore dubitari. sciebat enī tenerā esse virginis verecundiā lubricaz famā pudoris: nec putavit ortus sui fidē matris iniurijs astruendā. Dū igit̄ ita ess̄ disposita puella illa cūctis virtutibus redimita q̄ et virgo erat et ioseph desponsata et t̄ps instabat ut iā mere suos radios de⁹ effunderet sup̄ terras Angelus gabriel ut puto cū oīm angelorū noticia vocatus est. Cui deus p̄: vade o angelle mi ad virginē in naçareth comorantē eāq̄ meo noīe salutando requires illā ut me acceptare velit suū castissimū sponsū cui dilectū filiū meū mihi coequalē ab eterno genitū ita dare dispono ut ex ea natus ex t̄pe fm̄ carnē meus tm̄ sit et ipsius filius. Ipse No filius subsequit⁹ est. O angelle gabriel conaberis virginē illā instruere q̄ ipsā elegi m̄rem dulcissimā in cuius vtero nouez mensibus habitabo et tandē immaculata et incorrupta pariet deū et hoīem. Subdidit et spūs sc̄tus. Ego illā armariū gr̄e mee instituā et cōceptioni filij ut sc̄ta sit et mirabilis cooperabor. O quale tripudium illa hora fuit in angelicis choris. O quāta leticie cantica dū tora celestis curia benedixit et gr̄as dedit imortali et benignissimo deo.

Qualit̄ angel⁹ salutavit virginē: et gr̄e virgo turbata fuit: et de gr̄a virḡis copiosa atq̄ de sup̄uentōe spūs sc̄ti in ipsā. Capitulum. ij.

Secūdū mysteriū p̄teplandū circa annūciationē virginis d̄r mutue colloctiois

In quo tria consideremus.

Primo virḡis salutationē q̄lit̄ fuit salutata. Secūdo virginis turbationē q̄lit̄ fuit turbata. Tertio virḡis declaratiōez q̄lit̄ fuit declarata.

Primo cōsideremus virginis salutationē q̄lit̄ fuit salutata. Ingressus inq̄t euangelista angelus ad eā. vbi Bernardus sup̄ Adissus est dicit. Quo ingressus i secreto cubiculo vbi clauso sup̄ se ostio orabat p̄rem in abscondito

ad eā dicit orantē: suspirantē: lachrymantem. Nā si p̄ceptio p̄cursoris fuit denūciata p̄ri occupato in sacro officio multo p̄babili⁹ ē q̄ cōceptō saluatoris denūciata fuit virgini in deuotiōe feruētissima existēti. Erat at̄ ut cōiter doctores tenēt tūc hora cōpletorij: et sacra illa cōfabulatio p̄tracta fuit vsq̄ ad noctis mediū. Dixit ergo blanda voce angelus virgini: Ave gr̄a plena dñs tecū b̄ndicta tu in mulieribus. Vbi lz salutando eā amplissime magnificauerit de eue cōmutatiōe: q̄ sic eua oē malū occasionalit̄ induxit hūano generi: ita virgo illo ablato p̄tulit oē bonū dū dedit nobis deū et de singulari mō essendi cū ipsa deū atq̄ de b̄ndictione in mulierib⁹: nihilomin⁹ illud magnū est cū dixit eā gr̄a plenā. Sed h̄ insurgit dubitatio quō virgo fuerit plena gr̄a cū h̄ sit p̄p̄riū xp̄i. de q̄ d̄r Joānis. i. Vidimus gl̄iam eius gl̄iam q̄si vnigeniti a p̄re. plenū gr̄e et veritatis. Ad qd̄ r̄ndet Tho. iij. p̄te. q. viij. q̄ plenitudo gr̄e pōt attendi duplici. Vno mō ex p̄te ipsius gr̄e. Alio mō ex p̄te h̄ntis gr̄az. Ex p̄te qd̄e ipsi⁹ gr̄e d̄r esse plenitudo ex eo q̄ aliqs p̄tingit ad sūmū gr̄e: et q̄ntum ad essentiā: et q̄ntū ad virtutē: q̄. s. h̄z gr̄am et in maxima excellentia q̄ pōt h̄ri et in maxima extensione ad oēs gr̄e effectus et talis gr̄e plenitudo ē p̄p̄ria xp̄i. Ex p̄te No subiecti d̄r esse gr̄e plenitudo q̄n aliqs h̄z plene gr̄am fm̄ suā cōditionē siue fm̄ intensiōē. put̄ in eo est intensa gr̄a vsq̄ ad terminū prefixū ei a deo fm̄ illud ad Ephefios. iij. Vnicuiq̄z v̄m̄ data est gr̄a fm̄ mensurā donationis xp̄i siue ēt fm̄ virtutē inq̄tū s. h̄z facultatē gr̄e ad oia que p̄tinent ad suū statū siue officijz sicut Ap̄tus dicebat. Adibi autē oīm sc̄torum minimo data est gr̄a hec il luminare hoīes et c̄. Et talis gr̄e plenitudo nō est propria xp̄o sed cōmunicat̄ alijs per xp̄m. Igit̄ beata virgo d̄r gr̄a plena nō ex p̄te ipsi⁹ gr̄e: q̄ nō habuit gr̄am in sūma excellentia q̄ pōt haberi nec ad oēs effectus gr̄e. Sed dicit̄ plena gr̄a p̄ cōparatiōē ad ipsā q̄. s. habebat gr̄am sufficientē ad statū illū ad quē erat electa a deo. ut. s. esset mater dei. Et similiter Stephanus d̄r plenus gr̄a q̄ habebat gr̄am sufficientē ad hoc ut esset idoneus minister et testis dei ad qd̄ erat electus. Et eadē rōne dicendū est de alijs. Harū tm̄ plenitudinū. vna est plenior alia fm̄ q̄ aliquis diuinitus est p̄ordinatus ad altiorē vel inferiorē statū. Questione autē. xxvij. tertie p̄tis ita habet. q̄ q̄nto aliqd̄

magis appropinquat principio in quolibz ge-
 nere tanto magis participat effectū illius p̄n-
 cipij. Unde dicit Dionysius. iij. ca. celestis ie-
 rarchie. Et angeli qui sunt deo p̄p̄inquo-
 res magis participāt de bonitatibus diuinis q̄z
 hoies. X̄ps autē est principū gratie s̄m diu-
 nitatē quidē auctoritative s̄m humanitatem
 instrumentaliter. Beata autē virgo maria p̄-
 pinquissima fuit x̄po s̄m humanitatē: q̄z ex ea
 accepit humanā nām. Ideo p̄ ceteris maio-
 rez debuit a x̄po plenitudinē gratie obtinere.
 Sciendū tamē q̄ in ipsa virgine fuit triplex
 p̄fectio gratie. Prima q̄dez quasi dispositiua
 p̄ quā reddebat idonea ad hoc q̄ esset mater
 x̄pi: et hec fuit p̄fectio sanctificationis. Sc̄da
 p̄fectio gr̄e fuit ex presentia filij dei in eius
 utero incarnati et hec fuit p̄fectio conceptōis
 Tertia autē est p̄fectio finis quā habet in glo-
 ria. Et autē sc̄da p̄fectio sit potior q̄z prima et
 tertia q̄z sc̄da patet quidē vno mō per libera-
 tionē a malo. Nam primo in sua sanctificatiōe
 fuit liberata a culpa originali. Sc̄do in conce-
 ptōne filij dei fuit totaliter mūdāta a fomite.
 Tertio in sui glorificatione fuit liberata ab oī
 miseria. Alio mō p̄ ordinē ad bonū. nā primo
 in sua sanctificatione adeptā est gr̄am inclinā-
 tem eam ad bonū. In cōceptione autē filij dei
 confirmata est ei gr̄a confirmans eā in bono.
 In sui v̄o glorificatione consummata est eius
 gr̄a p̄ficiēs eā in fruitione oīs boni. Sed ori-
 tur hic difficultas an bt̄a virgo habuit aliq̄s
 gr̄as gratis datas: puta sapientie et virtutū et
 miraculoꝝ ex eo q̄ nō legitur docuisse q̄d spe-
 ctat ad sapientiā: aut miracula fecisse. Ad q̄d
 ita dicit sc̄tus Tho. Non est dubitandū quin
 bt̄a virgo acceperit excellenter donū sapientie
 et gr̄am virtutū et etiā gr̄am p̄phetie. non t̄n
 accepit vt haberet oēs v̄lus harū et similitum
 gr̄arum sicut habuit x̄ps sed s̄m q̄ conuenie-
 bat cōditōi ipsius. habuit nāq̄z v̄sū sapie in
 contemplando s̄m illud Luce. ij. ca. Adaria at
 conseruabat oia verba hec conferens in corde
 suo. Nō autē habuit v̄sū sapientie q̄tū ad do-
 cendū eo q̄ nō cōueniebat sexui muliebri. Nam
 vt dicit Ap̄tus. Adulteri docere in ecclesia nō
 p̄mitto. Ad miraculoꝝ v̄o v̄lus sibi nō cōpete-
 bat dum viueret q̄ tunc t̄pis doctrina confir-
 manda erat miraculis x̄pi. Et ideo solū x̄po et
 eius discipulis qui erant baiuli doctrine x̄pi
 conueniebat miracula facere: propter quod ēt
 de iohanne baptista dicit Joannis. i. Et signū

nullū fecit vt. s. oēs in x̄po intenderent. V̄sus
 autē p̄phetie habuit virgo vt patet in canti-
 co q̄d fecit. Magnificat aia mea d̄nm. Et Se-
 cundo consideremus virginis turbationē de
 qua scribit Lucas. que cū audisset turbata est
 in sermone eius et cogitabat qualis esset ista
 salutatio. vbi apparet laus virginis: In audi-
 tu: in affectu: et cogitatu. In auditu laudatur
 modestia q̄z audit et tacet. In affectu verecun-
 dia vnde turbata est. In cogitatu prudentia
 q̄z cogitabat qualis esset ista salutatio. Turba-
 ta est autē de angeli sermone nō de eius visio-
 ne q̄m angelos sepe viderat sed nūq̄z talia lo-
 quentes audierat. ob nouitatē igit̄ salutatio-
 nis admirari compulsā fuit. Nam vt Hiero⁹
 ait. Iniungit̄ noua legatio angelo et virgo no-
 nam professā virtutē noue salutationis bono-
 rat̄ obsequio. Franciscus de marrone i suo. iij.
 di. iij. dicit. q̄ virgo sanctissima i hac sua tur-
 batione cogitabat mysteriū incarnationis ver-
 bi q̄d sibi in salutatiōe extitit reuelatū. Et di-
 cunt quidā q̄ sibi etiā fuit cū hoc reuelatum
 mysteriū passionis filij sui. Alij v̄o tenent et
 melius q̄ mysteriū incarnationis in ea cōplē-
 dum fuit sibi reuelatū non t̄n modus. s. q̄ vir-
 go pareret: et ideo timebat ne hoc esset vel fie-
 ret cū virginitatis diminutione: iccirco de h̄
 timebat. Et forte plus appetebat eē virgo q̄z
 verbū concipere sine virginitate. virginitas
 enī est de numero laudabiliū. verbū v̄o conci-
 pere est de numero honorabiliū circa q̄d non
 est virtus sed premiū virtutis. Premiū v̄o
 honorabile sed virtus laudabilis: sed virtus ē
 magis appetenda q̄z premiū virtutis: q̄z hō
 circa virtutē mereat: nō autē circa premiū: quia
 nec est in sua pt̄ate. Et Tertio p̄sideremus vir-
 ginis declaratiōez qualiter fuit ab angelo de-
 clarata et confortata. ne timeas inquit maria
 s. de salutatione insolita: cuius causa subdit.
 Inuenisti enī gr̄am apud deū non solū pro te
 sed pro toto genere humano. Vbi Bernard⁹
 ait. Quam gr̄am: dei et hoīm pacem: mortis
 destructionē et vite reparatiōez. Subdidit an-
 gelus. ecce concipies in utero et paries filium et
 vocabis nomen eius iesum: hic erit magnus.
 Semper enī fuit magnus deus: sed futurus
 erat magnus homo et magnus propheta. s̄m
 q̄ d̄r Luce. vij. ca. Prop̄heta magn⁹ surrexit
 in nobis et filius altissimi vocabit̄ et ipsi⁹ dei
 qui solus est altissimus. Nam vt exponit Mi-
 cholaus de lira sequendo Bernardū. Mōeni

altus est inter creaturas corporales: sed angelus altior: deus solus altissimus. Ista autem filiatione dei accipit hic per nomen in omnibus alijs quantum cumque sanctus est in filiatione dei per adoptionem. Addidit angelus: dabit illi dominus deus sedem dauid patris sui et regnabit in domo iacob in eternum quod spiritualiter intelligendum est. Nam christus non sedet super thronum dauid loquendo de temporalis regno imo istud negavit coram pilato dicens. Regnum meum non est de hoc mundo: tamen in resurrectione sua accepit potestatem etiam in quantum homo super omnes creaturas: sicut quod ipse dixit ad dathan ultimo ca. Data est mihi omnis potestas in celo et in terra. In quantum enim deus non accepit aliquam potestatem de nouo siue in tempore. Angelus ergo loquitur hic de regno spirituali et celesti quod figuratum fuit per regnum dauid temporale sicut et celestis hierusalem per temporalem: propterea dixit. Regnabit in domo iacob in eternum. id est super electos. Dicit hie nicholaus de lira quod de domo abraham et isaac aliqui fuerunt reprobati sicut ismael et esau. Sed in domo iacob omnes eius filij a sanctis doctoribus inter electos sunt computati quia et si aliqui peccauerunt tamen egere penitentiam: conclusit angelus de christo. Et regni eius non erit finis. Nam sicut quod dicit nicholaus de lira. Christus non solum in quantum deus sed etiam in quantum homo regnabit in eternum super homines et angelos. Dixit autem maria ad angelum. Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco. Id enim crederet firmiter verbum angeli implendum de conceptione christi quia tamen angelus ad plenum non expresserat modum concipiendi. Ideo de hoc quasi allegando virginitatis amorem: sicut enim quod dicunt doctores in. iij. di. xxx. Beata virgo ante desponsationem ioseph habuit obseruationem castitatis virginalis in proposito ex instinctu spiritus sancti non tamen vouerat expresse. Sed cum postea deo ordinante esset ei desponsata qui erat in simili proposito simul emiserunt votum. Respondens ergo angelus declarauit modum concipiendi dicens. Spiritus sanctus superueniet in te. quod multipliciter exponit Tho. in. iij. di. iij. Primo superueniet in te. id est super possibilitatem et cursum nature dando fecunditatem et seruando virginitatem. Secundo superueniet in te. id est supra id quod habes de plenitudine eius: quia sicut olim impleuit mentem nunc implebit ventrem. Tertio superueniet in te. id est super de celis veniet: quia omne datum optimum desursum est. Quarto superueniet in te. id est supra merita tua et supra merita omnium creaturarum. Quinto superueniet in te. id est supra omnes qui ante te fuerunt. Et

virtus altissimi. scilicet dei filius qui est patris sapientia et virtus ut dicitur in ad corinthios. i. ca. Quod b. umbrabit tibi. id est sub umbra carnis latebit: quia sub umbra carnis latuit virtus deitatis. Ideo quia et quod nascetur ex te sanctum: Sanctum dicit absolute absque determinatione: quia si dixisset sanctus deus vel sanctus homo vel aliquid consimile non expressisset sanctitatem eius complete. quia in eo est sanctitas diuina et humana et quicquid sanctitatis potest excogitari in quacumque creatura eminentius est in christo. Ideo dicit sanctum absque determinatione. Sicut etiam deus dixit moysi Exodi. iij. ca. Ego sum qui sum: sic dices filijs israel Qui est misit me ad vos ut per hoc ostendatur quod plenitudo essendi imo infinitas est propria ipsius dei. Et postea conclusit angelus. Vocabitur filius dei: non adoptiuus sicut alij sed naturalis. Et ad maiorem assertionem declarat angelus dictum suum per exemplum inquit. Et ecce elisabeth cognata tua et ipsa concepit filium in senectute sua. Et hic mensis est sextus in quo vocatur sterilis: quia non erit impossibile apud deum omne verbum. id est factum: dicere enim dei est facere sicut illud psalmi. Dixit et facta sunt. Et hoc maius sit virginem parere quam vetulam sterilem: tamen ut Ambrosius dicit in exameron. Quod hoc multe steriles pepererunt ut partus credatur virginis. Et ideo conceptus elisabeth sterilis inducit non quasi sufficiens argumentum: sed quasi figurale quoddam exemplum. Et ideo ad confirmationem huius exempli sumit argumentum efficax ex omni potentia diuina. Tempus iam adest o illibata virgo ut aperias sponso celesti pulsanti ut dei filium in tuo utero leta suscipias ut matrimonium diuine et humane nature tuo sacro consensu perficias. Ecce in celestibus spiritibus tanta audissimum est expectatio. In patribus in limbo manentibus tot clamores et gemitus. In hominibus viatoribus de deo recte sentientibus tot profunda suspiria vna vox omnium: vnus clamor: vna precatio. Angelus gabriel noie omnium te precat tibi supplicat ut per eum iam dicta et indubitata tibi promissa acceptare benigne digneris.

¶ Conceptio christi fuit miraculosa ratione virginis et temporis atque inauditi muneris. Capitulum. iij.

¶ Tertium mysterium contemplanum circa virginis annunciationem dei mirabilis conceptionis. Currite gentes vniuersas et inspicite cordis oculis mariam virginem post tanta sibi diuinitus reuelata cum incredibili humilitate non sine lachrymis genuflexam et manibus prius

89
expāsis facieq; ad celū erecta paulatim caput
inclinādo brachiaq; remittendo dicere. Ecce
ancilla dñi fiat mihi fm verbū tuū. Sup quo
verbo Bernardus ait. Que est tam sublimis
humilitas que cedere nescit honoribus: inso-
lescere nescit gloria. Mater dei eligit & ancil-
lam se noiat. His verbis expletis adueniēte
spū scō mox verbū in vtero: mox intra vterū
verbū caro concepitq; virgo filiū. Fuit autez
illa conceptio miraculosa triplici rōne.

Primo rōne temporis.

Secōdo rōne virginis.

Tertio rōne muneris.

Primo fuit illa conceptio miraculosa rōne
temporis q; facta fuit in instanti: nra No suc-
cessiue s; Damascenū. Mā vt inqt Tho. in. iij
di. iij. Et. iij. parte. q. xxiiij. Conceptio xpi fa-
cta fuit virtute diuina que cū sit infinita effe-
ctū suū subito & in instanti pducere pōt. Dñ
in illa cōceptiōe quattuor simul & semel facta
fuerūt virtute dei. Primū fuit conuersio san-
guinis purissimi btē virginis in carnē & alias
partes corporis xpi. Secōm fuit formatio mē-
broz organicoz. Tertiu animatio corporis or-
ganicati. Quartū assūptio corporis & aic a diu-
nitate: ita vt in eodē instanti inuentus sit xps
in ventre virgineo verus homo & verus deus.

Secōdo fuit illa conceptio miraculosa rōne
virginis. Adagnū quippe est & supnaturale
vt virgo cōcipiat: Sed vt ait Tho. vbi. s. Mir-
raculū ptingit esse duobus modis. Vno mō
qn neq; agens est nāle neq; mā est nāliter p-
portionata ad talē formā vt formatio hois d
limo terre que est miraculosa tā ex pte agentis
q; patiētis. Alio mō ptingit miraculū qn mā
est nālis: agens No supnāle: sicut dū aliquis a
febre sanat. Quia ergo mā quā virgo admi-
nistravit ad formationē corporis xpi fuit nālis
ex q nāliter formari pōt corpus hois & ppter
hanc mām nālem xps dñ nālis filius virginis
Sed virtus formans fuit diuina. Et q; vnū
q; magis iudicat fm formā q; mām: & fm
agēs magi q; fm patiēs. Inde ē q; cōceptio
corporis xpi debet dici simpliciter miraculosa &
supnālis: fm qd No ex parte materie pōt di-
ci nālis. Tertio conceptio xpi pōt dici mira-
culosa rōne muneris. Concessū quidē fuit vir-
gini in tali conceptu munus inauditū vt. s. pl
posset ipsa facere de deo q; de deo de seipso Que-
dam enim contraria & ptradictoria inter deū
& virginem videbantur que dum accessit deus

ad virginē concordata sunt. Puta impossibi-
le erat deū non generare: impossibile erat vir-
ginē generare. Impossibile erat deū generare
nisi deū. Impossibile erat virginem generare
deū: Impossibile erat deum cum alia persona
generare: Impossibile erat virginem sine alia
persona generare. Accessit deus ad virginem
& necesse fuit virginē generare & non aliuz q;
deū & n̄ de alio q; d se. S; de deo nō potuit gene-
rare nisi deū de se. Et tñ virgo deū fecit hoiez
Deus nō potuit generare nisi infinitū: imor-
talē: eternū: insensibilē: inuisibilē: impalpabilē
sub forma dei. Sed virgo fecit cū finitū mor-
talē: mendicū temporalē: palpabilē: sensibilē
visibilē sub forma serui suppositū sub nā crea-
ta. Adirū certe vna puella nescio quibus blā-
dicijs maiestātē diuinā inclinavit: vestiuitq;
sūmū amabile opprobrijs: angustijs: penalita-
tibus & ignominijs: qd totū p salute humani
generis pcreatū est. O igit res stupenda & oī
plena pietate. Ecce q; pro reconciliatione hu-
mana paceq; cōponēda inter oīpotentissimū
deū offensū & reū hoiem inscrutabilis altitu-
do diuini consilij matrimoniū contrahenduz
inter dei filiū & humanā creaturā mira dispe-
satione stabiluit. Et qm consensus efficit ma-
trimoniū missus est a patre misericordiarum
& luminū angelus gabriel ad mundissimā vir-
ginē que donis sublimata diuinis incōpabi-
lis erat vniuersis q; tam pie tāq; salutari diui-
ne dispositiōi in totius nāe humane persona
preberet consensū. O admiranda legatio & ex
oī parte veneratione dignissima que nec pri-
mā similem visa est: nec hīc sequentē. Quid
enī maius: Quid sublimius: Quid deniq; sa-
lubrius humano generi de celo offerri potuit
plane nihil. Qd enī nā nō habuit vsus nesci-
uit: ignorauit rō: mens non capit humana: pa-
uet celuz: stupet terra: & oīs creatura mirat. S
totū per gabrielē marie nūciat & p xpm adim-
plet. Mā i virginis vtero verbū caro factū ē:
Quisq; igit es q xpiano noie gloriaris myste-
ria huiuscemodi iusto ppēde iudicio. Tibi enī
quodā abiecto: Tibi excluso a paradisi sedib;
Tibi p exilia longinqua morienti: Tibi in pul-
uerem & cinerez resolutū dū tñ nulla esset spes
viuendī per incarnationē filij dei & virginis
potestas data est vt a longinquo ad tuū reuer-
taris actor: ē: recognoscas parentē: liber efficia-
ris ex seruo: de extraneo pueharis in filiū vt q
ex corruptibili carne nat⁹ es ex dei spiritu re-

nasceris et obtineas per gratiam quod non habes per
nomen. Demus ergo deo clementissimo gratias et
virginem matrem piissimo colamus affectu ut sic
peruenire possimus ad patriam celestem in qua vivit et re-
gnat deus per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Sermo vigesimusseptimus de privilegiis
maternitatis virginis marie pro qua ipsa mater pre-
stantissima et singularis merito nuncupatur.

Ad hoc mihi ut ve-

niat mater dominus meus ad me. Elisabeth sanctis-
sime verba sunt ista originaliter
Luce. i. ca. et in euangelio hodiernae

festivitatis. Die festum visitationis gloriose vir-
ginis marie debite celebrare volentes perscruta-
ri diligenter debemus quam excelsa supremaque sit
laus eius ex eo quod facta fuit tanti filii dignissi-
ma mater. Nam elisabeth vetula non a semetipsa sed
spiritus sancti radio illustrata hoc non sine admira-
tione grandi proclamavit. Statim namque postquam
virgo filium dei de spiritu sancto concepit exurgens abiit
in montana. scilicet hierusalem que erat altior galilea cum
festinatione pro honestate ne diutius videretur in
publico et intrauit in domum zacharie et saluta-
uit elisabeth. Ad quam salutationem exultavit in-
fans iohannes sex menses huius in utero matris. Nec
vero exultatio ut inquit Augustinus ad Dardanum po-
tuit esse significatio rei tante. scilicet quod mulier esset
mater dei a maioribus cognoscende non a puulo
cognite. unde in euangelio non dicitur credidit infans
in utero eius sed exultavit. Didimus autem exulta-
tionem non solum paruulorum sed pecorum esse. Sed hec
inuitata existit quod in utero. Et ideo sic solent
miracula fieri facta est diuinitus in infante non
humanitus ab infante. quod quod potuerit in illo
puero acceleratus esse usus rationis et voluntatis
ut intra viscera materna iam posset agnoscere:
credere et consentire ad quod in alijs puulis etas
expectatur: hec Augustinus. Qui neutrum determinate
asserit sed siue exultatio illa fuerit absque hoc
quod iohannes cognouerit diuinam potentiam siue quod
illam cognouerit totum tamen ascribit diuino mira-
culo. Repleta igitur fuit elisabeth spiritu sancto et ex-
clamauit voce magna benedixitque virginem et fru-
ctum ventris eius. Undeque verba protulit in thema-
te posita in quibus se humiliando licet esset virgine
antiquior tamen quam mater erat virgo christi: indignam se
tam urbana salutatione fateatur. Propterea itaque
quod et nos indeficienter visitamur a virgine que beata
est dulcis et liberalissima cunctis mortalibus
mater atque gratie ac misericordie nuncupatur. Ideo in

prouti sermone de maternitatis eius privilegiis
prestantissimis filio suo interueniente tracta-
binus. distinguemus autem tria privilegia.

Primum de totalitate.

Secundum veritatis.

Tertium dignitatis.

¶ Christus traxit totam corpulentam substantiam a
virgine matre opere spiritus sancti. Et quare christus
non dicitur filius spiritus sancti. Capitulum. i.

Primum privilegium maternitatis virginis
gloriose de totalitate. Alii namque filii cor-
pulentam substantiam accipiunt partim a patre par-
tim a matre. Filius autem virginis ab ipsa sola. Et
quod hoc totum virtuti spiritus sancti deputatur. ideo in
hac parte tria sunt dubia aperienda.

Primum utrum efficere conceptionem christi debeat
attribui spiritui sancto.

Secundum utrum christus possit dici conceptus de spiritu sancto

Tertium utrum christus possit appellari filius spiritus sancti.

¶ Ad primum dubium respondet Thomas. iij. pte. q. xxxij
quod conceptionem christi tota trinitas est operata quod
ut refert Augustinus in. i. de trinitate. Indivisa sunt opera
trinitatis sicut et indivisa est essentia trinitatis
efficere vero conceptionem christi est quoddam opus di-
uinum: ideo commune est toti trinitati. Attribuit tamen spi-
ritui sancto triplici ratione.

Primo propter causam incarnationis ex parte dei.

Secundo propter causam incarnationis ex parte nature
assumptae.

Tertio propter terminum incarnationis.

¶ Primo propter causam incarnationis ex parte dei
spiritus enim sanctus est amor patris et filii: hoc autem ex
maximo dei amore peruenit ut filius dei carnem
sibi assumeret in utero virginali. Secundo attri-
buitur conceptio christi spiritui sancto propter causam in-
carnationis ex parte nature assumptae quod per hoc
datur intelligi quod humana natura assumpta est a filio dei in
unitate persone non ex aliquibus meritis sed
ex sola gratia que spiritui sancto attribuitur. Unde
Augustinus dicit in Encheridion. Iste modus quo
est natus christus de spiritu sancto insinuat nobis
gratiam dei qua homo nullis precedentibus me-
ritis ex ipso primo exordio nature sue quo esse
cepit verbo dei copularetur in tantam unitatem
persone ut idem ipse esset filius dei. Tertio at-
tribuitur conceptio christi spiritui sancto: quod hoc
congruit termino incarnationis. Ad hoc enim
terminata est incarnatio ut homo ille qui con-
cipiebatur esset sanctus et filius dei: utrumque autem horum
attribuitur spiritui sancto. Nam per ipsum efficiuntur
homines filii dei. Ipse enim est spiritus sanctificationis

Sic g̃ alij p̃ sp̃m̃ sc̃m̃ sc̃tificant̃ sp̃ualiter vt
sint filij dei adoptiui: ita x̃ps p̃ sp̃m̃ sc̃m̃ est i
sanctitate conceptus vt esset filius dei ñalis.
¶ Sc̃dm̃ dubiū erat vtrū x̃ps possit dici cōce
ptus de sp̃u sc̃tō. Et q̃ sic p̃z: q̃ sic cantamus i
vtrōq̃ simbolo. In simbolo ap̃loz. Qui con
cept⁹ est de sp̃u sc̃tō. Et in simbolo patrū. In
carnatus est de sp̃u sc̃tō. Et Matth. i. Inuen
ta est in vtero h̃ns de sp̃u sc̃tō. Ad q̃d̃ clare in
telligendū dicit Tho. q̃ p̃ceptio nō attribuit̃
soli corpori x̃pi sed ēt ipsi x̃po rōne ipsius cor
poris. In sp̃u at̃ sc̃tō duplex habitudo cōside
rat̃ respectu x̃pi. Nā ad ipsū filiū dei q̃ d̃r̃ esse
conceptus h̃z habitudinē cōsubstantialitatis
Ad corpus at̃ eius h̃z habitudinē cause efficiē
tis. hec at̃ p̃positio de: vtrāq̃ habitudinē desi
gnat. dicim⁹ q̃ x̃pm̃ p̃ceptū de sp̃u sc̃tō hoc mō
q̃ efficacia sp̃us sc̃i referat̃ ad corpus assūptū
p̃substantialitas ad p̃sonā assumētē. Et q̃z
dicamus x̃pm̃ de sp̃u sc̃tō cōceptū nō tñ dici
mus. Sic corp⁹ x̃pi de sp̃u sc̃tō p̃ceptū q̃z nō
est cōsubstantialē sp̃ui sc̃tō: sed magis dicim⁹
corpus x̃pi ex sp̃u sc̃tō. Vñ Ambrosius ait in
li. de sp̃u sc̃tō. Q̃d̃ ex aliquo est: aut ex substan
tia: aut ex p̃tate eius est. Ex substantia sic fili⁹
q̃ a p̃re ē. Ex p̃tate sic ex deo oīa quō z i vtero
habuit maria ex sp̃u sc̃tō. Notandū adhuc h̃z
Augusti. i. Encheridion. q̃ n̄ eodē mō d̃r̃ x̃ps
cōceptus de sp̃u sc̃tō z maria virgine: nam de
maria virgine māliter de sp̃u sc̃tō effectiue.
Ex quo apparet q̃ p̃ceptio x̃pi habuit tria p̃ri
uilegia. Primum q̃ esset sine p̃ctō originali.
Sc̃dm̃ q̃ eēt nō puri hoīs: sed hoīs z dei. Ter
tiū q̃ eēt virginis. z hec tria habuit a sp̃u sc̃tō
Et iō dicit Damascen⁹ q̃stū ad primū. q̃ sp̃us
sc̃tus supuenit in virgine purgans ipsā. i. p̃re
seruans nē cū p̃ctō originali cōciperet. Quantū
ad sc̃dm̃ dicit z virtutē susceptiuā verbi dei
tribuēs. i. vt p̃ciperet verbū dei. Quantū aut̃
ad tertiū subdit fil̃ at̃ z generatiua z vt. s. ma
nens virgo posset generare. ¶ Tertiū dubiū
erat vtrū x̃ps possit appellari filius sp̃us sc̃ti.
Ad q̃d̃ r̃ndet Aug⁹ in Encheridion dicens. na
tus est x̃ps de sp̃u sc̃tō nō sic filius z de maria
virgine sicut filius. Et si diceret̃ q̃ btā virgo
d̃r̃ m̃r̃ x̃pi pp̃ māz quā in cōceptōe eius mini
strauit ergo videt̃ q̃ etiā sp̃us sc̃us possit dici
p̃r̃ eius p̃pter hoc q̃ fuit principiu actiuū in
conceptione ipsius. Et vt dicit Aristō. in li. de
generatione animalium. Pater dat principium
actiuū in generatione: m̃r̃ v̄o ministrat māz

85
Ad hoc r̃ndet Tho. vbi. s. q̃ x̃ps cōceptus est
de maria virgine materiā ministrante in fili
tudine speciei: z ideo d̃r̃ filius eius. X̃ps at̃ h̃z
q̃ hō cōceptus est de sp̃u sc̃tō sic de actiuo p̃n
cipio non tñ fm̃ similitudinē speciei sicut homo
nascit̃ de patre suo. Vñs v̄o Bonauen. in. iij
di. iij. dicit. Q̃ ista locutio x̃ps est filius sp̃us
sancti nullo mō est admittenda. tum p̃pter vi
tandū errorē circa generationē eternā qua p̃
prium est p̃ris z nō sp̃us sancti generare: tum
p̃pter seruandā p̃prietatē circa generationē
tempalem que est vt filius assimiletur patri z
matri fm̃ similitudinē speciei: sicq̃ cū p̃re z ma
tre eiusdē n̄e. X̃ps v̄o fm̃ q̃ hō nō est eius
dem nature cū sp̃u sc̃tō neq̃ illi assimilat̃ spe
cificē: ideo nec eius filius poterit esse. Igit̃ vir
tus sp̃us sancti fuit in virgine que in p̃ceptio
ne filij sui oēs naturas z partes mūdi vltima
p̃fectione cōpleuit. Et quidem deus in mūdi
creatione nihil imp̃fectū p̃duxit: sed oīa erāt
p̃fecta sicut ipse x̃ nā exigebat. Tñ consuma
tio p̃fectionis vltime vsq̃ ad partū virginis
delata est z soli virgini reseruata. Entia enim
appetebant nobilissimū ens. Sp̃ualia nobilif
simū sp̃m̃: rationalia nobilissimū rationale: cō
ceptiones optimū cōceptū. Matritates opti
mū nascibile. Et breuiter oēs creature appete
bant optimū. His at̃ oibus existentibus im
p̃fectis: sic p̃ouisū est mūdo de femina sup
oibus benedicta que vnico suo partu oibus
rerū generibus sumā z vltimā p̃fectionē ad
duxit. Et aduertat q̃ hec puella tantā p̃fectō
nem attulit vniuerso q̃ nō est p̃fectionis vlt
rioris capax. Nec deus p̃r̃ vltiori p̃fectiōe
ipsū mundū p̃ficere. Et si ipse pater z spirit⁹
sc̃tus de femina nascerent̃ nihil orbi accresce
ret p̃fectionis: q̃z quicq̃ nobilitatis quicquid
deitatis z quicq̃ eternitatis est totū in orbe
diffusū est z p̃ductū per virginē in illo eterno
supposito q̃d̃ v̄go maria generauit. Nec ma
gnū est virgini q̃ p̃fectionibus orbis vltimā
p̃fectionē induxit. Cū z ipsi vniuersitat̃ acto
ri nōnullas p̃fectiones adiunxerit: puta eter
no principio inceptionis principiu. Eternita
ti diuine tpale p̃iodū. Infinitati imense quā
titate corporeā. Speciei eterne pulchritudinē
nouā. Sibi igit̃ soli competit vt virgo conce
perit x̃pm̃ sitq̃ illius admirabilis mater.

¶ Beata virgo fuit vera m̃r̃ x̃pi: z q̃re x̃ps
nasci voluit de femina. Capitulu. ij.
Secundū priuilegiū maternitatis virginis

beatissime dī veritatis. Pro cuius intelligen-
tia clariori tria erūt hic dubia elucidanda.
Primū vtrū xps debuit de virgine nasci.
Secūm vtrū btā virgo aliquid actiue egerit i
conceptione corporis xpi.
Tertiū vtrū scitissima virgo fuit vera mī xpi.
Ad primū dubiū dicit Tho. iij. pte. q. xxxi.
Et licet filius dei carnē hūanā assumere potu-
erit de quacūq; mā voluisset cōueniēs tñ fuit
vt illā assumeret de muliere triplici rōne.
Primo ppter muliebri sexū confortandū.
Secūdo ppter veritatem astruendam.
Tertio pp vniuersitatē gnationū adimplēdā.
Primo fuit cōueniēs ppter muliebri sexū
cōfortandū vt cōfortarent mulieres speraret
q; et ipse p xpm debere saluari nō obstante q
p eā tanta oib; mala puenērāt. Hinc Aug⁹
in li. octuagintatriū questionū ait. Hōis libe-
ratio in vtroq; sexu debuit apparere. Nā qz
sexus masculinus est nobilior: ideo xps huma-
nā nām in masculino sexu assūpsit. Quia vō
sexus feminus liberandus erat. Hinc appa-
ret q vir ille de femina natus est. Et idē in li.
de agone xpiano inqt. Nolite vos ipsos contē-
nere viri filius dei virū suscepit. Nolite vos
ipsas cōtēnere femine filius dei de femina na-
tus est. Secūdo fuit cōueniens ppter verita-
tē astruendā vt sic veritas incarnationis no-
ta fieret. Et de hoc sic loquit Aug⁹ in epla ad
Dolusianū. Si oipotens deus hoīem vtrūq;
formatū nō ex materno vtero crearet sed repē-
tinū inferret aspectibus nōne opinione cōfir-
maret erroris vt hoīez verū nullo mō suscepis-
se crederet et dū oia mirabiliter facit auferret
qd misericorditer fecit. Nūc vō ita inter deū
et hoīem mediator apparuit vt in vnitāte pso-
ne copulans vtrāq; nām et solita sublimaret
insolitis et insolita solitis temperaret. Ter-
tio fuit cōueniens vt xps de femina nasceret
ppter vniuersitatē generationū adimplēdā.
Nā primus hō pduct⁹ est de limo terre sine
viro et femina: Eua ex viro sine femina: Ete-
ri hoīes a viro et femina generant. Dñ et quar-
tus quasi xpo vltimus relinquebat vt pduce-
ret ex femina sine viro. Secūm dubiū eluci-
dandū etat vtrū btā virgo aliquid actiue ege-
rit in conceptione corporis xpi. Ad qd rñdet
sanctus Tho. q licet qdā velint dicere virginē
aliquid actiue esse operatam in conceptiōe xpi.
Tñ melius et verius videt sibi tenere q in ipā
cōceptiōe xpi nihil actiue opata est: sed solū

mām ministravit: operata tñ est ante pceptio-
nē aliquid actiue preparando māz vt esset apta
conceptui. Rō vō quare in cōceptiōe nihil
est actiue opata sumi pōt ex dictis Augustini
in. x. sup. Beneficium ad līam. Principiū nāq;
actiue in generatione dī rō seminalis. Corp⁹
aut xpi in sola mā corporali p diuinā potētā
conceptionis formationisq; rōnem de virgi-
ne assumptū est: nō at fm aliquā rōnem semi-
nalē humanā. Insup cū quelib; res sit ppter
suā opationē vt dicit Aristo. ij. de celo et mū-
do. Natura nō distingueret ad opus genera-
tionis sexū maris et femine: nisi esset distincta
operatio maris ab opatione femine. In gene-
ratione aut distinguit operatio agentis et pa-
tientis. Dñ relinquit q tota virtus actiua sit
ex pte maris: passiuā vō ex parte femine: pp
qd in plantis in quibus vtrāq; vis cōmiscet
nō est distinctio maris et femine. Quia ergo
virgo nō hoc accepit: vt esset pī xpi. sed mī cō-
sequens est q non accepit potētā actiue in
pceptiōe xpi siue aliquid actiue egerit. Tertiū
dubiū erat vtrum btā virgo fuit vera mī xpi.
Sic enī dī in scripturis q fuerit mī et xps fi-
lius. vñ Luce. i. dixit angelus. paries filiū. Et
Luce. ij. pepit filiū. Et Matth. ij. Accipe puc-
rū et mīem eius. Et Luce. ij. dixit mī eius ad
illū. Fili qd fecisti nobis sic. Et Joānis. ij. ca.
Erat mī iesu ibi. Sed forte inquit: mī sic no-
minatur: qz filiū illū in suo vtero ex miraculo
genitū educavit et aluit ita q ex pietatis offi-
cio nō cōditione aut pprietate nature sic nun-
cupet. Ad qd rñdemus fm Augusti. in li. de
ecclesiasti. dog. vbi ait. Natus est fm veritatē
nature ex deo dei filius. Natus est fm verita-
tē nature ex hoīe: hoīs filius: vt nō adoptione
nō appellatione: nō nuncupatione: sed nā in
vtrāq; natiuitate nascendo filij nomen habe-
ret. Fuit igit vgo scitissima vera mī xpi qd p-
bamus ex dictis sancti Tho. i. pte. q. xxvij. Et
iij. pte. q. xxxij. Nam ad rōnē vere paternitatē
vel maternitatis et filiationis cōcurrunt pre-
cipue tria. Primū est generatio viuentiū: vt
viuū generet viuū. Et ppterea qz ignis gene-
rans nō est qd viuens nō dī pī aut mī ignis
generati. Secūm est collatio substantie. Nam
faber lignoz non dī pī scamni aut cuiuslibet
alteri⁹ artificij qd ipse fabricat qz non cōicat
sibi suā substantiā. Tertiū est materie pparate
administratio: ppterea terra nō dī pīc mī
hoīs qz est mī remota. Et quartū addit qd ē

87
assimilatio in nā specifica. **I**ō capillus ab hoīe
generatus nō dī filius hoīs qz nō assimilatur
hoī specificē. Lū ḡ btā virgo viuens genuerit
xpm viuente cōicauitqz ei corpulentā substā-
tiā administravitqz ad formationē corporis
eius mām preparatā z xps ab ea genitus fuit
ei similis in specie qz pfectus hō ex aīa rōnali
z hūana carne subsistēs: sequit̄ qz xps fuit ei⁹
filius z ipsa illius vera mī. Si ḡt aliqs obijce-
ret qz xps ex btā virgine miraculose natus est
sed miraculosa generatio nō sufficit ad rōnez
maternitatis vel filiationis. Nō enī dicimus
Euā filiā fuisse Ade: ergo videt̄ qz xps nō de
beat dici filius btē virginis. Rūdere possum⁹
fm Damascenū in. iij. li. qz natiuitas tpalis q
xps natus est pp nām salutē ē quodā mō fm
nos qm natus ē hō ex muliere z tpe cōceptio-
nis debito. Sup nos ḡt qm nō ex viri semine
sed ex scō spū z sancta virgine sup legē cōcep-
tionis. Ex quo vt inquit Tho. iij. pte. q. xxxv
A pte mris natiuitas illa fuit nālis sed ex
parte opatiōis spūs scī fuit miraculosa. Dñ
btā virgo est vera z nālis mī xpi. Quis ergo
explicare queat quāto affectu filiū illū gesta-
uit in vtero pepit ī presepio suoqz lacte pavit
vbere de celo pleno. Quis enarrare sufficiat
quāto gaudio eius infantilia mēbra cōtracta
bat dū inuoluebat pannis z stricta cingebat
fascia. Quis isup excogitare valeat qz gratif-
sima fuit amboz puerfatio amoris pinguedi-
ne plena: Cōmūebant pacifice: Lolloquebant̄
benigne. Et virgo ore melliflūo fili mī sepius
ingeminabat: audiebat rudentē illū cū oī re-
uerentia genitrix mea colendissima.

¶ btā virgo dei genitrix ē dicēda q meru-
it ꝑcipe xpm cuius insup ꝑrogatiue ab hoīe nō
possunt cōprehendi. Capitulum. iij.

Terū priuilegiū maternitatis virginis
illibate dī dignitatis. Alie nanqz mres
puri hoīs: hec hoīs z dei mī fuit. Sed ꝑ hui⁹
partis expeditione iocunda tria adhuc dubia
declaremus.

¶ Primū vtrū btā virgo sit dei genitrix appel-
landa.

Scdm vtrū btā virgo meruit cōcipe xpm:

Tertū vtrū virginis ꝑrogatiue possint ab
hoīe cōprehendi.

¶ Ad primū dubiū rudentus qz hñ cōgrue ac
verissime virginē gloriosā appellamus geni-
tricē dei. Inqt nanqz ioannes Damascenus
Theothocōn vere scām mariā predicamus

virginē. Et in capitulis Cirilli approbat̄ in
Ephesina sinodo dī. Si qs nō confitef scām
virginē genitricē dei anathema sit. Et scā mī
ecclesia in diuinis officijs illā sic crebro uoīat
In officio misse inducit versiculum Sedulij
Salue ait sancta parens enixa puerpera regē
qui celū terrāqz regit in secula seculoz. virgo
dei genitrix quē totus non capit orbis in tua
se clausit viscera factus homo. Et in offerto-
rio. Post partū virgo inuolata permansisti
dei genitrix intercede pro nobis. Et in vespis
Aue maris stella dei mater alma. Et in cōple-
torio. Sub tuū presidū pfugimus sancta dei
genitrix Et in letanijs. Scā dei genitrix ora
pro nobis. Quare autē sit cōueniens z ꝑpria
ista locutio declarat̄ a Bonauen. in. iij. di. iij.
Et a Tho. in. iij. parte. q. xxxv. qz omne nomē
significans in concreto nām aliquā pōt sup-
ponere ꝑ qualibet ꝑpostasi illius nature. Lūz
autē vnio incarnationis sit facta in ꝑpostasi
manifestū est qz hoc nomen deus pōt suppo-
nere ꝑpostasi habente humanā nām z diuinā
Et ideo quicqd conuenit diuine nature z hu-
mane pōt attribui illi persone. Concipi autēz
z nasci persone attribuit̄ z ꝑpostasi fm nām
illā in qua concipit̄ z nascitur. Enm ḡ in ipso
principio conceptionis fuerit humana nā as-
sumpta a diuina persona. cōueniēs est qz vere
possit dici deū esse conceptū z natū de virgine
Ex hoc ḡt dī aliqua mulier alicuius mater qz
cum concepit z genuit. Quare z beata virgo
vere dicit̄ mater dei qz sit mater diuinitatis:
sed qz persone habentes diuinitatē z humani-
tatē est mater fm humanitatē ꝑpter cōmu-
nicatōez ydiomatū. Scdm dubiū erat vtz
btā virgo meruit concipere xpm. Ad qd Bo-
nauētura in. iij. di. iij. ait. qz meritū distingui-
tur tripliciter. Est enī meritū condigni: Ade-
ritū congrui: z meritū digni. In merito con-
digni attenditur equalitas vtputa dū quis ꝑ
diē vel mensē seruit alicui ꝑ conuenienti mer-
cede labore debito finito meret̄ mercedē illaz
de condigno. Quantū enī laborauit z quāto
tpe tantū sibi debet. In merito congrui atten-
ditur dispositio ad aliquā mercedē consequē-
dā in futuro puta si Rex vel princeps aliquis
ꝑ sua magnificentia proclamari fecisset qz si
quis vno cursu ꝑ determinatū spatiū ꝑcederet
reliquos currentes lucraret̄ lib:ā vnam auri:
tunc multi hoc audientes ad currendū se ꝑ-
parent. Inter qs esset vnus agilis valde z ad

currēdū plus ceteris expedit⁹ licet nōdū eēt
ī cursu: vel p⁹ q̄ currere cepint anq̄ puenirēt
ad iminū dicerēt de isto vno q̄ merēt p̄miuz
merito cōgrui. At postq̄ puenit ad terminū
merēt illud merito non condigni qz premium
illud excedit laborē sed merito digni. Quia ex
quo sic placuit regi vel principi vt qui ad talē
terminū currendo ptingeret aurū sibi daret.
Ille qui sic currēdo prius ceteris applicuit ad
locū prefixū factus est dignus premio ex libe
ralitate preparato. Sic in pposito btā virgo
nō meruit concipere xpm merito condigni qm̄
īncarnationis bñficiū q̄tū ad suā substantiā
vl essentiā est supra merita oim hoim z ange
lorū z ipsius virginis benedictē. Sed qz ex be
nignitate sua diffiniuit de⁹ vt carnē sumeret
p salute hūani generis. z de muliere vna na
sceret deus z homo. Beata virgo a principio
sue sanctificatōis z toto tpe intermedio vsqz
ad incarnationē merebat esse mater dei meri
to cōgrui qz ppter excellentiā sanctitatis sue
z perfectionē virtutū ad hoc erat magis ido
nea siue disposita q̄ relique mulieres que po
tuerint esse in oī mūdo. At vbi verba illa san
ctissima ptulit. Ecce ancilla dñi z suū cōsensū
verbo firmavit illico meruit merito digni cō
cipere xpm z effici mater dei. Tūc siquidē in
uenta est excessisse merita oim electoz z maxi
me ppter p̄minentia quattuor virtutū q̄ in
cludunt in verbis eius. Prima fuit obediē
tia dū dixit: ecce. Exhibuit nāqz se adeo p̄m
ptissimā ad obediēdū deo q̄tū fieri pōt a pu
ra creatura. Intensissima fuit illius voluntas
ad talē obediētia q̄tuz intendi potuit: neqz
tātū intēsa fuit voluntas abrahe dū voluit fi
liū imolare: aut quorūcunqz: qui pro dei obe
dientia dura z asperrima queqz pati nō recu
sarūt. Secūda virtus fuit humilitas quā expres
sit dū subdidit. Ancilla dñi: tūc vtiqz tātū re
spectu dei descendit in nihilū z despectū sui
q̄ nulla vnqz alia creatura ita viluerit sibi ipsi
p deo sicut ipsa. Et licet magna fuit hūilitas
abrahe cū dixit Genesis. xvij. ca. Loquar ad
dñm meū cū sim puluis z cinis. Et Job cum
dixit. xvij. ca. Putredini dixi p̄ meus es mī
mea z soroz mea vermibus. Et ioānis bapti
ste: dū se vocē appellauit: nihilominus hūmi
litas virginis supauit humilitatē istoz z q̄
rūcunqz alioz. propterea in suo cantico dixit.
Quia respexit humilitatē ancille sue: ecce enī
ex hoc beatā me dicent oēs generatōnes. Ter

tia virtus fuit eius fides quā explicauit dum
prosecuta est: fiat mihi. Tūc siquidē captiua
uit oēm intellectū in obsequiū dei: crediditqz
simpliciter z purissime quecunqz sibi fuerant
p angelū intimata. Hinc elisabeth cōmendā
do illā dixit. Beata q̄ credidisti qm̄ pficient in
te q̄ dicta sunt tibi a dño. Quarta virtus fuit
charitas q̄ expressa est dū protulit: fm verbuz
tuū. Dē cor suū: oē esse: oē posse obtulit volun
tarie deo. Tertiu dubiū erat vtrū virginis
prerogatiue possint ab hoīe cōprehendi. Ad
qd̄ rñdemus q̄ sicut pfectiones diuine oī in
tellectui sūt incōprehensibiles: sic pfectiones
grāz quas virgo suscepit in conceptione filij
dei solo diuino itellectui z xpi fuerūt cōprehē
sibiles. vñ credit q̄ ad illā abyssū imperscruta
bilē oim charismatū spūs sc̄ti q̄ in btāz virgi
nem descenderunt in hora conceptionis filij
dei: intellectus humanus vel angelicus nūqz
potuerūt attingere. Adulto nanqz plura opa
tus est deus in virgine z quidē grandia q̄
q̄ scripta sūt aut excogitata. Itcirco Hieros
in sermone ad paulā z Eustochiū dū de virgi
nis p̄einentia esset dicturus ita locutus ē.
Timeo satis z valde p̄timeo dū vris cupio
parere profectibus ne forte sicut improbus
ita z indignus laudator inueniar profecto cū
nec sanctitas nec facundia suppetant vt btāz
z gloriosā virginē digne laudare queaz. Qm̄
vt verū fatear q̄qd̄ humanis dici pōt verbis
minus est a laude dei qz diuinis z angelicis ē
excellētius predicata z laudata preconijs. A
p̄phetis quidē p̄nunciata. A patriarchis
figuris z enigmatibus p̄signata. Ab enāge
listis exhibita z monstrata. Ab angelo vene
rabiliter atqz officiosissime salutata. P̄terea
qualis z quanta esset ab eodem diuinit⁹ de
clarat cū ait: Ave grā plena zc. Talibus nāqz
decebat virginē oppignerari muneribus vt
esset grā plena: q̄ dedit celis gloriā: terris deū
pacē gentibus: finē vitijs: vite ordinē: z mori
bus disciplinā. hec ille. P̄opter que oia corā
helisabeth deū ipsa magnificauit. que dignat
de se nobis dicere illud Ecclesiastici. xxiiij. ca.
Ego mī pulchre dilectionis timoris z magni
tudinis z scē spei. In me oīs grā vie z veritas
In me oīs spes vite z virtutis. Trāsite ad me
omnes qui cupiscitis me z a generationib⁹
meis adimplemini. Spūs enī me⁹ sup mel dul
cis z hereditas mea sup mel z fauuz. Ad cā q̄
crebro cōfugiamus vt sua p̄tectōe liberemur

ab oibus malis iminentibus et benefaciendo me-
reamur filij eius gram et tandem gloria sem-
piterna. Amen.

Sermo vigesimus octavus de tribus virtu-
tibus contemplandis virginis gloriose in fe-
sto purificationis eiusdem.

¶ Apleti sunt dies

purgationis marie fm legē moy-
si. Scribūt hec Xba Luce. ij. ca.
et in euangelio pntis solēnitatis

Splendor virtutū gloriose virginis marie mi-
ro mō effundit in celo et in terra. Max de ipsa
ingit Ambrosi⁹ in li. de virginitate. Talis fuit
maria vt eius vnus vita oīum sit disciplina.
Propterea quecunq; gesta sunt p eā dū illuz
parvulū presentavit in templo rōnabiliter fa-
cta fuisse indubitanē tenēdū est. Qd vt et nos
deuotius contēplari possemus. Sctā mī eccle-
sia purificationis eius festū cū bñdictione can-
dēdū statuit. Deferunt No accense
candle ille bñdicit: vt innuat q; virgo sacra-
tissima tota sit splendida et luminosa. Fuit autē
pntis solēnitatis institutor. Sergius papa q;
a spū scō edoctus voluit vt xpiani singulis
annis ad honorē genitricis dei hac die totuz
mundū cū accēsis et bñdictis cereis illustrarēt
Inductus No ad id fuit qm Romani tpe gē-
tilitatis et supstitiosi cultus idolorū in kalen-
dis february ad honorē februe mris martis q;
deus erat bellox vrbē de quito in quintū an-
nū cū cereis et facibus tota nocte lustrabāt vt
filius eius illis victoriā de inimicis con-
cederet cuius matrē tā solēniter honorarent.
Similiter in february sacrificabāt februo. i.
Plutoni et ceteris dijs infernalibus p aiab⁹
ancestorū suorū. iō et solēnes hostias offerebāt
et tota nocte laudibus insistentes cū cereis et
accensis facibus vigilabant. Et qm difficile ē
cōsuetā relinquere xpiani de gentilitate con-
uersi adhuc pdictas cerimonias observabant
qua de re Pontifex maximus vt extingueret
paganorū errorē indixit vt bñdicta luminaria
ad honorē regine celozū ab oibus fidelib⁹ por-
tarent. Ipsa nāq; nō martis sed iesu xpi filij
dei dulcissima mater a nobis colenda est cui⁹
meritis et intercessione innumera: vt sic dicas:
eā inuocantibus bñficia donant. Ad cui⁹ lau-
des explicandas hodierna die incubere debe-
mus q; vagientē filiū ad templū pduxit ibiq;
oia pfectū q; moyses in lege iubebat. In qb⁹ p

ipsā laudabilissime gestis triplicē eius virtu-
tem pre ceteris eligimus contemplandā.

¶ Prima dī virginitatis.

Secda humilitatis.

Tertia liberalitatis.

¶ De ppetua virginitate sancte marie q; fuit
a pphetis prenūciata ab ipsa voto pfirmata
et semp inuolabiliter obseruata. Capitulū. j.

¶ Prima virtus excellētissima illius felicis-
sime mris quā pteplari debem⁹ dī virgi-
nitatis. Nec designat in verbis moysi. Nam
Leuitici. xij. ca. Ex ordinatione dei moyses di-
xit. Mulier si suscepto semine pepit imūda erit
Ista pditio si apposita dat intelligere: q; qnq;
mulier esset paritura masculū nō suscepto se-
mine. Ex q; doctores dicunt q; signant moyses
fuit ita locutus ad excipiendā mīez dei ab im-
mūdicia. Et vt Bernard⁹ ait q; timuit in ma-
trē dñi blaffemiā irrogogare. Sed vt virgini-
tatē illā ardentius veneremur: in hac pte tria
dubia sunt aperienda.

¶ Primū vtrū virginitas marie fuit ante pre-
nūciata

Secdū vtrū virginitas marie fuit voto pfirmata

Tertiū vtrū virginitas marie fuit sp obfuaata

¶ Ad primū dubiū rñdemus q; placuit altissi-
mo deo p multa añ retroacta secula virginita-
tē marie a suis pphetis et alijs qb⁹ rē tā grā-
dē notā effecit mirabiliter pconicari. Omitto si-
billaz oracula: Taceo multoz p̄iarchaz testi-
monia. Tm referā quid in historijs Hispanie
qd in Ezechiele: qd in Isaia fidelissime scribit
In originali libro historie Hispanice in ca. xl. d
nōnullis incidētib⁹ tpe Fernādi regis. ita ha-
bet. Lū apud toletū qdā iudeus grā ampliādi
vineā suā rupē cōminuisset in medio saxi con-
cauitas repta ē: vbi liber erat folia lignea hñs
descript⁹ tribus linguis: hebreis: grecis: et lati-
nis: scriptura qsi vnus psalterij videbat. Dic
liber de triplici mūdo discrebat: ab Adā vsq;
ad antixpm: Principiū No tertij libri incipie-
bat a xpo sic exordies. In tertio mūdo fili⁹ dei
nasceit in mūdo ex virgine maria: patietq; p
salute hoim. Qd cū iude⁹ p̄piceret statū cū fa-
milia sua sacro fōte renat⁹ ē. In fine No libri
erat q; tpe Fernandi regis inueniri debebat.
Ad pphetā Ezechielē iā veniam⁹ cui virgini-
tas marie reuelata ē. vñ ait ca. xliij. Conuertit
me ad viā porte sanctuarij exterioris q; respi-
ciebat ad orientē et erat clausa. Et dixit dñs ad
me: porta hec clausa erit et nō apiet: et vir non

trāfiet p eā: qm̄ dñs deus israel ingressur⁹ est
p eam. Vbi Aug⁹ in sermone ait. Admirabilis
pphete visio sed mirabilior est pphete adim-
pletio. Quid est porta in domo dñi clausa nisi
q̄ maria semp̄ erit intacta? Et qd̄ est: hō non
trāfiet p eā nisi q̄ ioseph nō cognouit eā? Et
quid est sol⁹ dñs intrat⁹ et egrediet⁹ p eā nisi qz
spūs scūs ipregnauit eā? Et qd̄ est clausa erit
in eternū: nisi qz maria fuit virgo an̄ partū et
virgo post ptū? Dicat ergo maria. Porta fa-
cta sū celi ianua scā sū filio dei: illi facta sū ia-
nua clausa: q̄ post suā resurrectionē ingressus
ē p ostia clausa: p q̄ egressus est ad suos cruci-
fixos. Ad discipulos at̄ suos clauso ostio ce-
naculi ingressus est claustra: qui natus de ven-
tre meo: me m̄ez dimisit intactā. Adimpleuit
ventrē meū diuinitate: et vterū meū nō euacu-
auit castitate: hec ille. Isaias Nō satis aperte
ca. vij. Vginitatē marie prenūciavit. Ecce in-
git virgo cōcipiet et pariet filiū et vocabit⁹ no-
men eius emanuel. Sed iudei nos arguunt.
Primo qz in hebreo n̄ d̄r virgo sed halma: et
significat puellā absconditā siue sit virgo siue
corrupta. Scdo qz d̄r q̄ nomen eius vocabit⁹
emanuel. Filius at̄ virginis vocatus est iesus
xps. Et iō aiūt iudei q̄ hec ppheta nō intelli-
git de xpo et virgine matre: sed de Eccechia fi-
lio regis achaq̄: qui post dictū pphete natus ē
Sed hoc impugnat Rabi salomon p hoc q̄
Eccechias erat. xv. ānoꝝ qm̄ cepit regnare p̄
Achaq̄ p̄rem suū imediate. vt habet. iij. Re-
gū. xvij. ca. Achaq̄ regnauit tm̄. xvi. annis. vt
habet. iij. Regū. xvi. ca. Ergo in principio re-
gni Achaq̄ anteq̄ diceret ppheta Eccechias
erat natus et erat nouē annoꝝ. Et ppter hoc
dicit Rabi salomon q̄ hec ppheta est intelli-
genda de filio Isaię qui acceperat vxorē iuue-
culā et iam cōceperat de eo. Et qz de puero ex-
istente in matris vtero nescit si sit masculus
vel femina: ideo Isaias dabat Achaq̄ signū li-
beratiōis a duobus regibus illū inuadere vo-
lentibus. sicut p̄. iij. Regū. xvi. ca. q̄ vxor sua
grauida pareret filiū masculū. Sed vt refert
Micho⁹ d̄ lira. ista expositio stare n̄ pōt qz ca.
sequenti d̄r de puero illo. Et erit extensio alaꝝ
eius implens latitudinē terre tue o emanuel.
Et loquit⁹ de terra regni iudee cui⁹ nūq̄ fuit
dñs Isaias. Et propterea ad litterā intelligit⁹
de xpo qui dñat iudee et oibus que sūt in celo
et in terra. Ad primū Nō obiectū dicit Micho-
laus de lira q̄ halma i hebreo significat absco-

ditā ita q̄ nō dubitat⁹ de integritate illius. Et
scribit p̄ h et nō inueniunt nisi tres ita descri-
pte. Prima est rebecca de qua Genesis. xxiiij.
ca. d̄r. Puella decora nimis. Sequit⁹. puella q̄
egrediet⁹. in hebreo ponit⁹: halma que egrediet⁹
Scda fuit maria soror moysi. de qua d̄r Exo.
ij. ca. Fuit puella. in hebreo ponit⁹ halma Fuit
halma. Et iste due fuerūt virgines purissime
qm̄ fuerūt sic nominate. Tertia ergo fuit virgo
maria in hac ppheta. Quare halma virginē
significat. Ad illud Nō qd̄ adducebat⁹ de noie
emanuel: Rūdent. doctores vt ē tactū est in
sermone de circūcisione: q̄ duplex est nomen
s. nature vt homo. et impositionis vt petrus et
antonius. Emanuel itaqz est nomen nature.
Iesus Nō nomen impositionis. Scdm̄ du-
biū aperiendū: vtrū virginitas marie fuit vo-
to confirmata. Ad qd̄ rūdet Ricardus in. iij.
di. xxx. Et Tho. iij. pte. q. xxvij. q̄ cū pfectiōis
opera maḡ sint laudabilia si ex voto fiant q̄
sine voto. virginitas aut̄ in m̄re dei
debut pollere. iō pueniēs fuit vt virginitas
eius esset ex voto deo consecrata. Verūt̄ qz
tpe legis oportebat generationi insistere tam
mulieres q̄ viros: qz fm̄ carnis originē cult⁹
dei augebat anteq̄ ex illo pp̄lo xps nasceret⁹
Mater dei nō credit anteq̄ despōsaret ioseph
absolute virginitatē vouisse. licet eā in deside-
rio habuisset. Sup̄ hoc tū voluntatē suā diu-
no cōmisit arbitrio. Postmodū Nō accepto
sponso fm̄ q̄ mores illius tpe erigebant sicut
cū eo votū virginitatis emisit. voluit Nō de-
sponsari ex familiari instinctu spūs sc̄ti: confi-
dens de diuino auxilio q̄ nūq̄ ad copulā car-
nalē puenissent. Confirmant ista p̄ magistrū
sentē. in. iij. di. xxx. et p̄ illud qd̄ scribit. xxvij.
q. ij. ca. sufficiat. §. Btā maria. Radulfus tū di-
cit in suo. iij. q̄ possibile fuit virginē expresse
vouisse anteq̄ despōsaret: et nihilominus cū
vero voto virginitatis potuit cōtrahere. Mā
matrimoniu est cōsensus in carnalē copulā al-
tero cōiugū petente. Si ergo constaret p̄ reue-
lationē ipsi femine q̄ nunq̄ vir ab ea debitū
peteret cū vero voto virginitatis: posset stare
verū matrimoniu qz nūq̄ carnalis copula se-
queret. Et ita fuit in pposito: qz virgini glori-
ose: fuit reuelatū q̄ nūq̄ ioseph peteret ab ea
debitū: et forte etiā ipsi ioseph: cū dicit⁹ a mul-
tis q̄ ipse insup̄ ex instinctu spūs sc̄ti virgini-
tatē vouerat. Mō obstante at̄ tali voto inter
mariam et ioseph verum fuit matrimoniu. vt

refert magister senten. Et. xxvij. q. ij. ca. insti-
tutū. Nā vt inqt Ricardus et scūs Tho. du-
plex est pfectio rei prima. s. et scda. Prima in
ipsa rei forma consistit ex qua spēm sortitur.
Scda consistit in operatione rei per quā res
aliqū suū finē attingit. Forma at mrimoni
psistit in qdam indiuisibili cōiunctione aiox
p quā vnus cōingū indiuisibiliter alteri fidē
seruare tenet. Finis at mrimoni est proles
generanda et educanda. Ad quoz primū pue-
nitur p concubitū coniugale. Ad scdm p alia
opa viri et vxoris qui sibi inuicē obsequuntur
ad prole nutriendā. Sic ergo q̄tuz ad primā
pfectionē oīno verū fuit mrimoniū virgis
matris dei et ioseph qz vterqz consensit in co-
pulā coniugale: nō aut expresse in copulā car-
nalē: nisi sub cōditiōe si deo placeret. vñ et an-
gelus vocat mariā cōiugem dicens. Noli ti-
mere accipe mariā cōiugem tuā. Qd exponēs
Aug⁹ in li. de nuptijs et concupiscentia dicit.
V. d. vocat ex prima desponsationis fide
quā concubitu nec cognouerat nec fuerat co-
gniturus. Quantū vō ad scdam pfectionem
que ē p actū mrimoni si hoc referat ad car-
nalē concubitū p quē proles generat nō fuit
istud mrimoniū psūmatū. Habuit tñ illud
mrimoniū et scdam pfectionē q̄tū ad plis
educationē. vñ Aug⁹ dicit in li. de nuptijs et
concupiscentia. Qd nuptiarū bonū impletur
est in illis parentibus xpi. ples: fides: sacramē-
tū. prolem cognoscimus ipsū dñm iesū. Fides
qz nullū adulteriū. Sacramētū: qz nullū diuor-
tiū. solus sibi nuptialis concubitus nō fuit. Et
si quis obijceret q̄ ista: qz Hiero⁹ Heluidius
ait. Ioseph marie custos fuit potius q̄ mari-
tus. Dicendū q̄ Hiero⁹ accipit maritum ab
actu mrimoni cōsumati. Siliter intelligē-
da sunt verba Hieronymi in Mattheū. vbi
ait. Cū virū audieris suspitio tibi non subeat
nuptiarū: sed recordare cōsuetudinis scriptu-
rarū q̄ sponsi viri et sponse vocant vxores. qd
Hiero⁹ vocat nuptias nuptiale concubitum
Dia predicta facile teneri pnt: et q̄ virgo vel
anteq̄ cū ioseph pberet: vel postq̄ p̄xit ex dei
reuelatione virginitatē vouisset. Et q̄ ioseph
illuminatus a deo qui elegit eū tante virginis
sponsū et sui filij alumnū virginitatē voto fu-
erit complexus cum perpendimus ipsius vir-
ginis benedictę mores et actus diuinitus regu-
latos. In quadam tamen historia sic habetur
q̄ beata virgo completo ablactatiōis triēnio

89
ad templū dñi a parētibus fuit perducta vbi
remansit cum alijs virginibus et puellis in oī
sanctitate seruiens altissimo deo: visitabatqz
ab angelis frequentius et spiritualibus conso-
lationibus replebat. Quartodecimo vō eta-
tis sue anno pontifex publice denunciavit vt
virgines que erant in templo et etatis temp⁹
implessent domū reuertentur vt matrimo-
nia contraherent: cuius mandato cum ceterę
paruissent sola virgo maria hoc se facere non
posse rñdit: tum qz parentes sui eaz dñi serui-
tio mancipassent: tum qz virginitatē suam
dño ipsa vouisset. Tunc anxius pontifex p
nouitate rei imminente festiuitate iudeoz seni-
oribus cōuocatis: oīm vna hec fuit sententia
vt dñi consilium quereret. Cū autē orationi
insisterent et pontifex ad consulendū dñm ac-
cessisset: mox de loco oratori cunctis audienti-
bus vox insonuit: vt quicūqz de domo dauid
nuptijs abiles cōiugati nō essent: singuli vir-
gas ad altare deferrēt: et cuiuscūqz virgula
germinaret et in cacumine eius spūs scūs in
columbe specie confederet: ipse proculdubio
esset cui virgo desponsari deberet. Erat inter
ceteros ioseph de domo dauid cui cum incon-
gruū videret si vir iam proeunte etatis rā te-
nerā virginē duceret in vxorē Leteris virgas
suas afferentibus: solus ipse virgā nō attulit
vñ cū nihil diuine voci psonū appareret pon-
tifex iterato dñm consulendū putauit: qui rñ-
dit q̄ solus ille virgā suā nō attulit cui virgo
despōsari debebat. Inductus itaqz ioseph vt
virgam suā ferret: cū hoc fecisset illico germi-
nauit et in eius cacumine columba confedit:
quare sibi desponsata fuit virgo: qui in suam
ciuitatē bethleem pfectus necessaria nuptijs
prouidebat: virgo aut maria ad domū paren-
tū in naçareth reuersa est. Vbi in diebus illis
angelus gabriel ei oranti apparuit: et de ea na-
sciturū dei filiū nūciauit: hec in legenda nati-
uitatis virginis. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrum
virginitas marie fuit semp obseruata. Ad qd
nequā heluidius heretic⁹ ore sacrilego et blas-
femo ausus est dicere: q̄ post partū nō mansit
virgo: licet fuerit virgo añ ptū et i ptu. Sūpsit
at occasionē erroris qz male intellexit scriptu-
ras. Nam in. i. ca. Matthei scribit de ioseph.
Non cognoscebat eā donec peperit filiū suū
primogenitū: Arguit heluidi⁹ et dicit hoc ad-
uerbiū donec cōsuevit determinatū temp⁹ si-
gnificare quo cōpleto fiat id qd vsqz ad illud

tps nō fiebat: verbū at̄ cognoscendi ibi ad coi-
tū referē. Sicut ⁊ *Benefis. iij. ca. dī. q. Adaz*
cognouit vxorem suā: ergo post partū beata
virgo fuit a ioseph cognita. Insup ⁊ ies^{us} noia
tur primogenitus: ergo habuit fratres subse-
quentes. Et hoc p̄firmat. qz *Joānis. ij. ca. dī.*
Descendit in capharnaū ipse. s. xps ⁊ mater ⁊
fratres eius. Pro confusioe heluidij ⁊ verita-
tis defensione notandū p̄ illo verbo cognosce-
bat: qz quidā dixerūt h nō esse intelligendū de
cognitione carnis: sed de cognitione noticie.
Dicit enī *Crifost^{us}* qz nō cogouit eā ioseph an-
qz pareret cuius fuerit dignitatis: sed post qz
peperit tūc cognouit eā: qz p̄ ipsius p̄lem spe-
cialior ⁊ dignior facta fuerit qz totus mund^{us}
qz quē totus mūdus capere nō poterat in an-
gusto vtero suo sola suscepit. Quidā at̄ hanc
cognitionē referūt ad noticiā visus. Sic enī
moysi cū dño colloquētis glorificata est facies
vt non possent in eū intendere filij israel. Sic
maria claritate virtutis altissimi obūbrata co-
gnosci nō poterat a ioseph donec pareret. Pro
partū No a ioseph agnita iuenit specie faciei
nō libidinis tactu. Hiero^{us} aut̄ concedit hoc
esse intelligendū de cognitione coitus: sed dīc
qz vsqz vel donec in scripturis qnqz significat
certū tps. fm̄ illud ad *Salathas. iij. ca.* Pro-
pter transgressores lex posita est donec venit
scm̄ cui p̄miserat. Qnqz No significat infi-
nitū tps s; illud. Donec ponā inimicos tuos
ponit̄ ibi donec p̄ semp. Et fm̄ hunc modū lo-
quēdi euangelista oñdit qz ioseph nō cogno-
uit eā donec pepit id est vsqz ad partū ⁊ neqz
ēt post partū. De eo etiā qz xps dī primogeni-
tus vt ait Hiero^{us}. ⁊ ponit̄ de verborū sig. in
ca. *Joseph.* Nō post quē alius sed ante quem
nullus. Et de eo qd̄ Heluidius referebat xpm̄
videlicet habuisse fratres Hiero^{us} ait. qz quat-
tuor modis in scriptura fratres dicunt̄. s. nā:
gente: cognatione: ⁊ affectu. vñ fratres dñi di-
cti sunt nō fm̄ nām quasi ab eadē matre nati
sed fm̄ cognationē quasi consanguinei ei^{us} exi-
stentes. Detestand^{us} itaqz est error p̄niciosissi-
mus heluidij vt inqz *Tho. iij. parte. q. xxviiij.*
Primo sicut qz derogat xpi p̄fectioni q. s. fm̄
diuinā nām vnigenitus est p̄ris tanqz perfe-
ctus p̄ oia filius eius: ita etiam decuit vt esset
vnigenitus matris tanqz p̄fectissimū germē
eius. Scdo hic error iniuriā facit sp̄i sancto
cuius sacrariū fuit vterus virginalis in quo
carnē xpi formauit. Vnde nō decebat vt de ce-

tero violaret̄ p̄ cōmixtionē virilē. Tertio de-
rogat dignitati ⁊ sanctitati matris dei que
ingratissima videret̄ si tanto filio cōtenta nō
esset: ⁊ si virginitatē que in ea miraculose con-
seruata fuerat sponte perdere vellet p̄ carnis
concupitū. Quarto insup ipsi ioseph esset ad
maximā p̄sūptionē imputandū: si eā quam
reuelante angelo de sp̄i sc̄to deum concepisse
cognouerat: polluere tentaret. Quare virginē
an̄ partū: virginē in partu: virginē ⁊ post par-
tū genitricē dei verissime p̄dicamus. Si No
vltius aliquis quereret. Cur voluit xps de
virgine nasci. Rñdere possumus ex dictis p̄e-
fati doctoris sancti Tho. vbi. s. qz hoc factum
est triplici de causa.

Primo p̄pter dignitatē patris.

Scdo p̄pter puritatē filij.

Tertio p̄pter incarnationis finē.

Primo p̄pter patris dignitatē conseruandā
Lū enī xps sit verus ⁊ nālis dei filius: nō fuit
cōueniens vt aliū patrē haberet qz dei di-
gnitas trāfferet̄ i aliū. Scdo h fuit conueniens
p̄ puritatē filij. Ipse nāqz est verbū dei: ver-
bū No absqz oī corruptōe cordis cōcipit ⁊ ex
corde absqz corruptione p̄cedit. Vñ vt osten-
deret̄ qz illud corpus esset ipsius verbi dei: cō-
ueniens fuit vt de incorrupto virginis vtero
nasceret̄. Tertio fuit cōueniens p̄pter incar-
nationis finē. Ad hoc enī venit xps vt hoies
renascere in filios dei nō ex volūtate carnis
neqz ex voluntate viri. i. nō ex consensu mulie-
ris ⁊ viri sed ex deo. i. ex dei virtute nati sunt.
Vñ Aug^{us} in li. de sc̄ta virginitate ait. S por-
tebat caput nrm̄ insigni miraculo fm̄ corpus
nasci de virgine vt significaret sua mēbra de
virgine ecclesia fm̄ sp̄m̄ nascitura.

De tribus legis cerimonijs quas beata vir-
go seruauit ex humilitate. Capitulum. ij.

Ecūda virtus p̄stantissima quā in vir-
gine bñdicta cōtemplari debemus dī hu-
militatis. Vñ illā nāqz subiecit se hodierna
die triplici cerimonie legis.

Prima cerimonia fuit purgationis.

Scda presentationis.

Tertia oblationis.

Prima cerimonia dī purgatiōis. Quadra-
gesimo nāqz die a natiuitate dñi venit ad tē-
plū vt fm̄ consuetudinē legis mūdaret̄ euz tñ
sub illa lege nō teneret̄. Ad qd̄ plene intelligē-
dū ponderanda sūt ea q̄ scribunt̄ *Leuitici. xij.*
ca. vbi sic habet̄ in sententia: qz mulier si susce-

pto semine peperisset masculū imunda esset se-
ptem diebus: imunda. s. a consortio hoīm z ab
ingressu templi. Sed completis septem die-
bus munda quidē efficiebat quo ad consortiū
hoīm. Sed adhuc vsq; ad trigessimū tertium
diem quo ad ingressū templi imunda erat: tan-
dem completis quadraginta diebus quadra-
gesima die templū intrabat z puerū cū mune-
ribus offerebat. Si vō feminā peperisset du-
plicabant dies z quo ad cōsortiū hoīm z quo
ad ingressū templi. Beatissima vō virgo nul-
lam habuit imundiciā a qua purgaret neq; fi-
liū concepit virili semine: quare nec legi puri-
ficationis obligabat: voluit tñ predictā lege
humiliter adimplere. Nā vt inqt Tho. iij. pte
q. xxxvij. Sicut plenitudo grē a xpo derivat i
matrē: ita decuit vt mater humilitati filij cō-
formaret. Et iō sicut xps lz legi nō esset obno-
rius voluit nihilominus circūcisionē aliāq;
onera legis subire: ad demonstrandū humili-
tatis z obedientie exemplū z vt approbaret le-
gem: z vt occasionē scandali a iudeis tolleret:
ppter easdē rōnes voluit z mrem suā imple-
re legis obseruantias quibus tñ nō erat obno-
ria. Ideo Bernard⁹ ad virginē sic deuote lo-
quit. Vere btā virgo nō habes cām nec tibi
opus est purificatione: sed nūqd filio tuo op⁹
erat circūcisione? Esto inter mulieres tanq;
vna illarū: nā z filius tuus sic est in medio pu-
erorū: hec Bernardus. ¶ Scda cerimonia le-
gis cui se virgo scā subiecit dī presentatiōis
vt enī scribit Exodi. xij. ca. Locutus est dñs
ad moysen dicēs. Sanctifica mibi oē primo-
genitū qd aperit vuluas i filiis israel. Vbi sci-
endū q; de prole nata duplex preceptum trade-
batur in lege. Vnū quidē generale q̄stum ad
oēs: vt. s. completis diebus purificationis ma-
tris offeretur sacrificiū pro filio siue pro filia
vt habetur Leuitici. xij. ca. Et hoc quidē sacri-
ficiū erat ad expiationē pcti in quo ples erat
concepta z nata: z etiā ad consecrationē quā-
dam ipsius: q; tūc primo presentabat in tēplo
Et iō aliqd offerebat in holocaustū: aliqd pro
peccato. Aliud erat preceptum speciale de pri-
mogenitis tā in hoibus q; in iumentis. Sibi
enī dñs deputauerat oē primogenitū in israel
pro eo q; ad liberationē ppli isrl pcesserat pri-
mogenita egypti ab homie vsq; ad pecus: pri-
mogenitis filioꝝ israel reseruat. Et q; xps
fuit primogenitus marie virgis mris: vtrūq;
fuit factuz circa eū. Primo q̄stum id qd erat

speciale z ptinet ad primogenitos. Ob qd dicit
Lucas. Tulere illū in hierl'm vt sisterent eum
i. offerret dño: q; omne masculinū adaperiēs
vuluam. i. primo nascens fm Nicholau de li-
ra. Quismodi erant primogeniti: sanctū dño
vocabit. Scdo factū fuit circa xpm id qd com-
muniter ptinet ad oēs. Et hoc notat cum dī
Et vt darent hostiā fm q; dictuz erat in lege
dñi par turturū aut duos pullos columbarū
Quia vō dī. Qd masculinū adaperiēs vuluā
patet q; loquitur de masculo concepto z nato
p aperitionem claustrī virginalis: qd non ha-
buit locū in beata virgine: que virgo perman-
sit in conceptu z partu: tñ hanc legem ex hu-
militate voluit obseruare. ¶ Tertia cerimo-
nia cui se virgo subiecit dicit oblationis. Nā
obtulere ipsa z ioseph pro dño par turturū
aut duos pullos columbarū. Nec erat oblatō
pauperum: sed agnus oblatio diuitū. Verun-
tamē tres difficultates hic oriuntur. Prima
an conueniens fuit aliquid offerre deo. Scda
quare oblatio fiebat de aliquibus determina-
te non de oibus. Tertia quare aialia offerebā-
tur occisa. Pro prima difficultate posset quis
arguere isto modo. Nihil est offerendū alicui
qd suum est z ipse non indiget. Sed dei erant
oia que in sacrificijs offerebātur z illis nō in-
digebat: q; ad vsum hoīs illa deputauerat: q;
non erant deo offerenda. Confirmantur ista
q; David in ps. Dñi est terra z plenitudo ei⁹
orbis terrarum z vniuersi qui habitant in ea:
Et iteruz. Sacrificiū z oblationē nolui. Et
in alio ps. Inducit loquentē deū. Nunqd mā-
ducabo carnes tauroꝝ aut sanguinē hircorū
potabo. In priū aut est illud qd ponit
Leuitici. i. ca. Vbi deus dixit oblata oia adole-
bit sacerdos sup altare in holocaustū z odorē
suauissimū dño. Et ppterca scūs Tho. prima
se. q. cij. dicit. q; deus voluit sibi offerri sacri-
ficia triplici rōne:

Primo propter mentis ordinationem.

Scdo propter idolatrie excusationem.

Tertio propter figurationem.

Primo voluit deus offerri sibi sacrificia pro-
pter mentis ordinationē. Ad hanc ptinet vt
oia que quis h; recognoscat a deo. vt dī. xvi.
q. i. in ca. reuertimini. z ordinet in deuz tanq;
in vltimū finē. Et hoc representabat in obla-
tionibus z sacrificijs. Hinc est q; David vt
scribitur. i. Paralipome. ca. xxix. dicebat. Tua
sunt oia z q; de manu tua accepimus dedim⁹

tibi. Secundo voluit deus offerri sibi sacrificia propter ydolorum excusationem ut per honorem qui reddebat deo retraheret populum a cultu ydolorum. Nam precepta de sacrificijs non fuerunt data populo iudeorum nisi postquam declinavit ad ydolatricam adorando vitulum constabile. Tertia ratio fuit propter figurationem. Futurus namque erat christus qui se offerre pro hominum salute debebat. Ideo oblationes veteris legis christum figurabant: de quo sic inquit apostolus ad Ephesios. v. ca. Tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam deo in odore suavitatis. Et ad Hebreos. x. ca. Christus unam semel pro peccatis hostiam obtulit in sempiternum. Concludimus ergo quod ista dei sint omnia quibus nec indiget: oblationes tamen sibi fieri voluit propter hominum utilitatem rationibus predictis. ¶ Secunda difficultas erat quare oblatio fiebat deo de aliquibus determinate et non de omnibus. Nam de generibus animalium quadrupedum offerebant boues oves: capre. Et de avibus turtur et coluba: et in mundatione leprosi de passeribus. Quare non offerebantur pisces: aquile: leones et similia. Et respondet Theodosius. vbi. s. q. hoc fiebat propter tria. Propter communem abilitatem. Propter mundiciam et puritatem. Propter oblationis singularitatem. Primo hoc fiebat propter communem abilitatem: quia illa que offerebantur facile haberi poterant a communitate hominum: non sic leones aquile vel pisces. Secundo hoc fiebat propter mundiciam et puritatem quia illa animalia mundum habent nutrimentum sicut dicit Rabbi moyses. non sic gallina et porcus. Tertia ratio erat propter oblationis singularitatem: ut esset singularis oblatio que fiebat deo: differens ab oblatione que fiebat ydolis. Et quia egyptij colebant oves et venerabant hircos eo quod demones in illa forma eis apparebant. Boues vero habebant inter res sacras ob reverentiam Ysis quam deam habebant. Nec fuit soror foronei que navigans in egyptum multa egyptios de agricultura docuit. Recurro offerebant deo oves: hirci: capre: et boues. Insuper ut ait Rabbi moyses: In colubis meliores sunt pulli: in turturibus meliores maiores. ¶ Tertia difficultas erat quare animalia offerebantur occisa. Ad quod dicit sanctus Theodosius. q. hoc fiebat triplici ratione. Primo propter conformationem: quia sic veniunt in usum hominum. Secundo propter significationem: quia significabant occisionem quam peccator meretur et deus misericors propter humilitatem et reverentiam sibi factam: tolleratur illum et propter penitentiam indulget sibi.

Tertio sic fiebat propter figurationem christi qui occisus debebat immolari. His ergo dimissis redeamus ad oblationem factam pro christo. Nam licet ex paupertatis amore pauperum oblationem elegerit tamen ut inquit Theodosius. iij. pte. q. xxxvij. Turtures et colubi figure congruunt. Nam turtur quia est avis loquax predicationem et confessionem fidei significat: quia vero est animal castum significat castitatem: quia vero est animal solitarii significat contemplationem. Coluba vero est animal mansuetum et simplex idem mansuetudinem et simplicitatem significat. ¶ De liberalitate virginis que manifestatur in dispensatione munerum et concessione filij atque in omnibus eam invocantes benivola condescensione. Capitulum. iij.

Tertia virtus principalis quam in virgine beatissima contemplari debemus de liberalitate: quam deprehendere possumus maxime propter tria.

Primo propter munerum dispensationem.

Secundo propter filij concessionem.

Tertio propter benivolam condescensionem.

¶ Primo possumus deprehendere liberalitatem virginis benedictę propter munerum dispensationem. Nam ut scribit Mattheus ca. ij. Magi obtulerunt christo munera preciosa: aurum: thuris et mirram. verumtamen ut pie credit omnia pauperibus dispensavit. Neque putandum est quod tres reges vilia dona regi regum porrexissent: sed aliqui hoc velint asserere qui dicunt talia fuisse facta propter mysticam significationem. Alij vero consentientes opinioni eorum qui dicunt magna auri pondera fuisse christo donata: fingunt virginem illam reservasse pro peregrinatione in egypto. Sed revera quod prius diximus magis est verisimile atque credibile virginem. scilicet illam piissimam cuncta pauperibus distribuisse. ¶ Secundo possumus deprehendere virginis liberalitatem propter filij sui gratiosam concessionem: quam videlicet concessit eum simoni sancto qui accepit illum in vlnas suas: de hoc sic refert Lucas. Et ecce homo erat in hierusalem cui nomen Simeon: et homo iste iustus et timoratus expectans consolationem israel et spiritus sanctus erat in eo. secundum Micho. de lira hoc intelligitur quantum ad gratie plenitudinem quia non solum habuit gratiam iustificantem pro ut habet communiter a iustis. sed etiam quantum ad illuminationes divinas et consolaciones speciales. Ideo subditur. Et responsu accepit a spiritu sancto. scilicet in orationibus suis devotus: non visurum se mortem nisi videret christum domini. Tunc

eni erat opinio cōis apud intelligentes q̄ im
minebat aduētus xp̄i fm̄ signa a patriarchis
et prophetis data. Et ideo simeon de hoc deu
feruentius orabat et in oratione responsū acce
pit q̄ xp̄m natum videret ante q̄ vitā presen
tem finiret. Et venit in spiritu in templū. i. p
reuelationē spūs sancti vt videret xp̄m sicut
erat ei promissū. Et cum inducerent puerum
iesum ad faciendum que predicta sunt fm̄ le
gem. Et ipse accepit eum in vlnas suas cum
maximo cordis gaudio. fm̄ q̄ dicitur *Prover
bioꝝ. xij. ca. Desiderium si compleat delectat
aiam. Intueamur Simeonē a virgine filium
exposcentē: consideremusq̄ q̄ blande q̄ beni
gne q̄ue liberalissime mater illa illum sibi cō
signauit. O simeon accepisti illum in vlnas
tuas. i. in brachia. Quē accepisti: et regem re
gum et dñm dñantium. Quem ad tuum pect̄
dulciter deduxisti: filium dei et virginis illiba
te. Quem asperixisti: deum et hoīem xp̄m hūa
nū: reueris redemptorē. O felicia brachia. O
beati oculi tui qm̄ meruisti tāto privilegio do
tari. Super hoc Augustinus in sermone pre
sentis solennitatis ait. Hec sunt testimonia
tua dñe iesu: ante q̄ tibi sternerentur fluctus
maris: campi cederēt imperanti: ante q̄ vent̄
te iubente siluisset: mortui te vocante resur
rexisset: sol te moriēte palluisset: terra te resur
gente tremuisset: celum te ascendente patuisset
Adhuc manibus matris portabaris: et iā dñs
orbis agnoscebaris. Et propterea simeon be
nedixit deum gratias agendo pro tanto bene
ficio et dixit. Nunc dimittis dñe seruuꝝ tuum
fm̄ verbum tuū in pace. i. de cetero dimittes
me d̄ hac vita transire in cordis quiete. Quia
viderunt oculi mei salutare tuū. Et antequā
descendere volebat ad limbum patrū: ex quo
videbat saluatorem natū. Quod parasti ante
faciem oīm populorum: id est coram oībꝝ po
pulis quibus mysterium incarnationis et re
demptionis predicatū est p̄ apostolos. Lumē
ad reuelationem gentium: q̄ prius errorum
tenebris inuoluebantur. Et gloriāz plebis tue
israel. Adagna est enī gloria iudeis ad xp̄i fi
dem conuersis q̄ xp̄s fm̄ carnem natus est d̄
ipsis. Et pater eius. i. ioseph qui meruit voca
ri pater xp̄i eo q̄ nutriti⁹ eius fuit: et mater. i.
maria que fuit mater eius vera erant miran
tes super his que dicebant de illo: tunc a Si
meone: et prius a magis et a pastoribus: et a Za
charia et elisabeth. Et restituto puero virgini*

bndixit illis simeon. i. virgini et ioseph. Quā
uis enim maria et ioseph essent maiores Si
meone in sanctitate: ille tamē erat maior q̄tū
ad sacerdotis officium ad quem spectat bene
dicere populum. Et non solum benedixit sed
etiam futura predixit. Ecce inquit positus est
hic in ruinam et in resurrectionē multorum in
israel: q̄. i. in passione xp̄i que futura erāt mul
ti iudei fuerunt excecati a veritate cadentes.
Et multi fuerūt illuminati qui prius erāt sim
plices et ignorantes vt patet de apostolis qui
bus post passionem xp̄i data est intelligentia
scripturarum. fm̄ q̄ dicitur Luce ultimo ca.
Tunc aperuit illis sensum vt intelligerēt scri
pturas. Subsecutus est Simeon: et in signū
scilicet federis inter hoīes et deum cui contra
dicetur a scribis et phariseis et alijs. Et tuam
ipsius aiām pertransibit gladius. id est dolor
passionis eius pertransibit animā tuam per
compassionē vt reuelentur ex multis cordib⁹
cogitationes: q̄ lz virgo tpe passionis in fide
perseuerauit: alij tamen discipuli diuersas flu
ctuationes cogitationū habuerunt quousq̄
viderūt ipsū a mortuis resurrexisse. ¶ Tertio
possumus deprehendere virginis liberalitatē
ppter benignam condescensionē. Condescen
dit quippe oībꝝ eius presidij implorantib⁹
Ipsa est dulcedo et spes nra vt cantat ecclesia.
ipsa est stella maris q̄ naufragantes in mare
huius mundi ad portū salutis dirigit. Ipsa
ppinq̄ est valde peccatoribus sicut luna inter
planetas ppinq̄ior est terre: vt accedamus
ad eā confidenter inducit nos deuotus Ber
nardus his vbi. Securū inquit habes o hō
accessum apud deū: vbi habes filiū ante p̄ez:
et matrem ante filium. Filius ostendit patri ci
catrices et vulnera: mater ostendit filio pectus
et vbera. Nec vlla pōt esse repulsa: vbi tot oc
currunt charitatis insignia. Et iterū Bernar
dus. Quā misereri non poterit mater oipoten
tie? Quā misereri nollet mat̄ misericordie? Et
idem. Reuolue totāz seriem euangelij et si qd
asperum: si quid durum inueneris in maria
deinceps eam suspectam habeas et ad eam ac
cedere verearis. Igit̄ sub alis eius confugia
mus vt sic tuti esse possimus: et in hoc seculo
filij sui grām mereamur accipere et tandem
gloriam sempiternam. Amen.
¶ Sermo vigesimus nonus de assumptione et
exaltatione virginis sacratissime in qua maxi
ma relucet diuina potentia.

Fecit mihi magna

qui potens est. Glorioso virgini marie verba sunt ista originaliter Luce. i. ca. Et si oia que i

virgine benedicta diuina largitas dignata fuit operari magna sint et stupenda: verum exaltatio illius super omnem celestem militiam cunctos in stupore et admiratione commouere debet. Quid enim excogitari mirabilius potest quam quod una mulier transcederet beatitudines quorumcumque citra filium hominum et angelorum eumque locum in empirreo celo conscendit: ad quem nulla alia pura creatura villo unquam tempore properare valebit. Nec oia tamen cum ingenti leticia deuotioneque ardentissima a nobis commemorari debent. Hinc Hieronymus in sermone ad paulam et eustochium inquit. Hodie gloriosa semper virgo maria celos ascendit. rogo: gaudete: quia ut ita fatear ineffabiliter sublimata cum christo regnat in eternum. Regina mundi hodie de terris et de presenti seculo neque eripit. Iterum dico gaudete: quia secura de sua imarcessibili gloria ad celi iam puenit palatium. Exultate inquam ac gaudete et letetis ois orbis quia hodie nobis omnibus eius interuentibus meritis salus aucta est. Vobis quoque diligentibus eam honor et virtus una cum reliquis virginibus sacris amplior prestat et gratia. Idcirco dilectissime letamini et laudate: quia si deum ore prophetico in scriptis suis laudare iubemur: multo magis cum in hac celebritate beatissime virginis matris eius oportet cum hymnis et canticis diligentius extollere et dignis deo iubilare preconijs ac mysticis honorare muneribus. Nec Hieronymus. Ut autem mens nostra virginis in celum aduolantis mysteria perscrutari possit: de ipsa in presenti sermone dicemus. In qua tria magna notabimus que fecit deus.

Primum de consummationis.

Secundum glorificationis.

Tertium assumptionis.

De felici transitu virginis et de his que occurrerunt in illo. Capitulum. j.

Primum quod fecit deus magnam in virgine matre dei consummationis. Nam presentem vitam feliciter consummavit eiusque transitus decoratus extitit multis privilegijs et prerogatiuis. Ad quod plenius intelligendum. Primum querimus. quot annis postquam christus ascendit ad celos illa mater sanctissima superuixit. Et ad hoc quidam Epiphanius dicit quod beatissima virgo quam

concepit christum erat annorum quattuordecim et in quindecimo ipsum peperit et mansit cum eo annis trigintatribus: et post mortem superuixit annis viginti quatuor. Et secundum hoc quam obiit erat annorum septuagintaduorum. Aliquibus tamen probabilius videtur quod duodecim annis vixerit post passionem sui filij: et sic sexagenaria sit assumpta cum apostoli totidem annis predicauerint in iudea et circa partes illas. sicut ecclesiastica tradit historia. Secundo videndum est quid virgo fecerit illotempore usque ad suam depositionem. Et ad hoc dicunt quidam quod remansit in domo iuxta montem syon posita: omniaque loca filij sui. scilicet baptismi: ieiunij passionis: sepulture: resurrectionis: ascensionis deuotione sedula visitabat. Hieronymus autem ad paulam et eustochium ita scribit. Si queris per ascensionem quid egerit unum per certo est quod virgo sancta corpore et mente permansit. Quia sane angelus gabriel ac si celestis paranymphus intactam custodiuit. Et iohannes apostolus atque euangelista cui christus de cruce eam commisit virgo virginem seruauit: suisque ei deseruiuit obsequijs. Non quod eximus ille sanctorum chorus apostolorum eam deseruerit inter quos post resurrectionem intras et exiens familiaris contulit de christi incarnatione tanto siquidem verius quanto ab initio plenius per spiritum sanctum cuncta didicerat et prospexerat oculis vniuersa: et apostolus eundem spiritum sanctum omnia cognouerint et in omnibus edocti puenierint veritatem: hec Hieronymus. Tertio inuestigandum est an sit inconueniens de transitu virginis acceptare quod in libro apocripheo qui iohanni euangeliste ascribit edocent. Ad quod ita respondet Hieronymus ubi dicit. Si venerit in manibus vestris illud apocripheum de transitu eiusdem virginis dubia per certis non recipiatis quod multi latinoque pietatis amore studioque legendi carius amplectuntur. Quarto perscrutari debemus que sint illa que ut pie tenere possumus occurrerunt in virginis felicissimo obitu. Et ut colligitur a sanctis fuerunt precipue sex. Primum fuit virginis consolatio. Die namque quadam dum in filij desiderium cor eius vehementer accenderet. Angelus cum multo lumine ei assistit et reuerenter salutauit. Ave inquit benedicta filius tuus ad te me misit quod et genitricem reuerendam expectat: die itaque tertia assumeris ad regna celestia. cui virgo. Cupio inquit ut filij et fratres mei apostoli ad me pariter congregentur: ut eos antequam moriar corporalibus oculis videam et ab eis sepeliri valeam et ipsis presentibus spiritum deo reddam. Iterum

exopto valde vt aia mea de corpore exiēs: nul-
lum spm̄ tererrimū videat: nullaq; mibi satha-
ne potestas occurrat. Qui angelus. Ecce oēs
ad te congregabunt apostoli qui nobiles tibi
exhibebunt exequias funeris: et in eorū conspe-
ctu spm̄ exhalabis. Nam qui olim pphetā de
isadea in babiloniā in crine attulit: subito ipse
pculdubio ad te aplos adducere poterit i mo-
mento. Adalignos autē spūs videre cur metu-
is cū eorū superbiā tua humilitate contriueris
fiat tñ voluntas tua vt ipsos nō videas. His
dictis abscessit angelus. Aiunt autē nōnulli q
presentauit angelus virgini palmā quā attu-
lit e paradiso que nimia claritate splendebat.
Et erat virge viriditatis consimilis: sed folia
illius vt stella matutina fulgebant quā ante
pheretrū portandā angelus dixit. Scdm̄ qd
occurrit in virginis obitu fuit apostolorū oim̄
congregatio. Refert namq; Dionysius in li-
bro de diuinis nomib; Apostolos in dormi-
tione virginis euenisse: ac vnūquenq; in lau-
dem xpi et virginis sermonem fecisse: loquens
namq; ad Thimotheū ait. Nos vt nosti et ipse
et multi sanctorū nostrorū fratrorū conuenim⁹
ad visionem corporis vite principis: et que
deum suscepit. Qualiter No ibi apostoli vene-
rūt colligitur vt puto ex illo libro apocripho
Nam predicante ioāne in epheso celum repē-
te intonuit et nubes candida ipsuz sustulit ac
raptum ante marie ianuā collocauit: percuti-
ensq; ostium interius introiuit et virginē sa-
lutauit: quem illa videns obstupuit: et pre gau-
dio lachrymas continere nequiuit. Dixitq; fi-
li ioānes memor esto verborū magistri tui q
bus me tibi in matrē et te mibi in filium com-
mendauit. Ecce a dño vocata debitum huma-
ne conditionis exoluo: et corpus meū tibi soli-
cita cura recōmendo. Audiui enim iudeos di-
centes. Expectemus viri fratres quo adusq;
illa que iesum portauit subeat mortem et cor-
pus eius continuo rapiemus: ac iniectū igni-
bus comburemus. Tu igitur banc palmā de-
ferri facies ante pheretrum: cum corpus meū
duxeritis ad sepulchrum. Dixitq; ioānes. O
vtinā hic essent oēs apostoli fratres mei: vt
decentes tibi parare possemus exequias ac ex-
olucere laudes dignas. Nec illo dicente: oēs
apostoli de locis in quibus predicabant a nu-
bibus rapiuntur et ante marie ostium collocā-
tur. Qui videntes se ibidem infimul congre-
gatos mirabantur dicentes. Que nam causa

est ppter quā hic dñs nos infimul congrega-
uit. Ioānes ergo ad eos exiuit et dñam de cor-
pore recessurā predixit. Tertiū quod occurrit
in virginis transitu fuit sine dolore consumma-
tio. Idie namq; creditur q aia illa sanctissima
absq; dolore fuerit a suo corpore sepata: vt at
scribit in libro illo apocripho. Congregatis
aplis circa horā noctis tertiā: affuit iesus cuz
angelorū et sctōrum multitudīne: dixitq; iesus
virgini matri sue. Veni electa mea et ponā in
te thronū meū: q; cōcupiui speciē tuā. Et illa.
Paratū dñe cor meū paratū cor meum: sicq;
marie aia de corpore egredit: fuitq; tam a do-
lore carnis extranea q; a corruptōne extiterat
aliena. Quartū quod occurrit in virginis obi-
tu fuit xpi et totius curie celestis obuiatio. Et
de hoc ita pulchre loquit Hiero⁹ in sermone
ad paulā et cuthachū. Ad eius pfecto exegas
quantū phas est credere famulabant angeli
et vniuerse celoz congratulabant curie: nec
mirū q; honor maternus eius est q natus ē ex
ea: quē ois celoz ordo veneratur et adorat sup-
se eleuatū cū patre in sede maiestatis deū. Le-
gimus ergo q; sepe ad funera et ad sepulturas
quorūlibet sanctorū angelos aduenisse et ad
exequias eorū obsequia prestuisse: necnon et
aias electorū vsq; ad celos cū hymnis et laudi-
bus detulisse: vbi et vtriusq; sexus chori cōme-
morant frequenter audiri laudes cecinisse. Et
in terra et qd pspicacius est multo nōnūq; lu-
mine eosdem resplenduisse. Insup et adhuc vi-
uentes in carne ibidē miri odoris fragrantia
diutius pscnsisse. Qd si ad recreandā spem et
corroborandā fidem interdū astantiaz salua-
tor noster xps ob merita suorū amplius com-
probanda: tanta et talia dignatus est exhibere
p suos celi ministros circa defunctos: quanto
magis hodierna die credendū est militiā celo-
rum cum suis agminibus festiue obuiā adue-
nisse genitrici dei: eamq; ingenti lumine cir-
cūfulsisse: et vsq; ad thronū olim sibi etiam añ-
mūdi constitutionē paratū cū laudibus et can-
ticis spūalibus pduxisse. Nulli dubiū oēs illā
celestē hierl'm tunc exultasse ineffabili leticia.
tunc iocundatam esse inextimabili charitate:
tuncq; cū oī exultatione iubilasse: qm̄ festiui-
tas hec que nobis hodie reuelabit annua: illis
oibus facta est cōtinua: nec imerito. creditur
enī q; saluator oim̄ ipse qstū datur intelligi p
se totus festiue occurrit: et cum gaudio eam
secuz in throno collocauit: hec Hiero⁹. Quin

tū qđ occurrit in virginis trāfitu fuit iudeoz
psecutio: nam vt spm̄ tradidit virgo sanctissi
ma dixit apl̄is dñs. Corpus virginis matris
in vallē iofaphat deferte z in monumento no
uo qđ ibidē inuenietis illud recōdite: z me ibi
dē triduo donec ad vos redeā expectate. Sta
timq; apl̄i corpus cum laudibus susceperunt
dñs No pheretrū z ap̄los nube p̄terit itaq;
ipsi nō videbant sed tm̄ vox audiebat. Affue
runt z angeli cū apl̄is p̄cinentes z terrā totā
sonitu mire suauitat̄ replentes. Excitati oēs
ad tā dulcē melodiā de ciuitate velocius cre
unt z quidnā hoc sit diligenti⁹ sciscitant. Tūc
extitit q̄ diceret mariā illā m̄rem iesu effert
discipuli mortuā: tunc oēs ad arma cōcurrūt
z se mutuo hortant̄ dicentes. Venite z omēs
discipulos occidamus ac illud corpus qđ sedu
ctore portauit ignibus cōburam⁹. Princeps
autē sacerdotū hec videns obstupuit z ira re
pletus ait. Ecce tabernaculū illius quī nos z
genus nr̄m cōturbauit qualē gloriā nūc acce
pit: z hoc dicens manus ad p̄heretrū misit vo
lens illū euertere. Tūc manus eius ambe subi
to aruerunt z p̄heretro adheserunt ita vt ad
p̄heretrū manibus penderet z nimio cruciatu
veratus lamentabiliē ciularet. Reliquus autē
ppl̄us ab angelis que erant in nubibus cecita
te p̄cussus est. Princeps No sacerdotū clama
bat dicens. Sancte petre in hac tribulatione
me non despicias. Cui petrus. Si in dñm iesū
z in hanc que ipsū portauit credideris sanita
tis beneficio poteris. Cui r̄spondit. Credo dñm
iesū verū esse filiū dei: z hanc sacratissimā ma
trē eius: statimq; a p̄heretro fuerunt manus
eius solute: sicq; z ceteri qui fuerant cecitate
percussi in xpm̄ z matrē credentes lumen re
cuperarunt. ¶ Sextū qđ occurrit in virginis
transitu fuit corporis sepelitio. Sepelierunt q̄
dem apl̄i corpus illud sanctissimū iuxta man
datū dñi. Sup̄ hoc ita scribit Hiero⁹ ad pau
lam z eustochiū. Adonstrat̄ sepulchrū eius cer
nentibus vobis vsq; ad presens in vallē io
saphat medio: que vallē est intra montē syon
z montē oliueti posita quā z tu o paula oculis
conspexisti: vbi in ei⁹ honore fabricata ē eccle
sia miro lapideo tabulatu in q̄ sepulta fuisse:
vt scire potestis ab oibus ibidē habitantibus
predicat̄. Sed nunc vacuū esse mausoleū cer
nentibus ostenditur: Nec Hiero⁹.
¶ Gloria virginis excedit gloriā quorūcū
q; beatorū angelorū z hoīm xpo dūtaxat exce

pto:

Capitulum. ij.

Ecūdū qđ fecit deus magnū in virgine
bñdicta dñi gloriatiōis. Adirū certe qđ
gloria vnus puelle sup̄et oīm brōz z angelo
rū z hoīm p̄cinentiā. Ideo Hiero⁹ vbi. ē.
ait. Nec est dies in qua vsq; ad throni celsitu
dinē intemerata mater z virgo p̄cessit: atq; i
regni solio sublimata p̄ xpm̄ gloriosa resedit
Sic itaq; vbiq; confidenter setā dei canit ec
clesia: qđ de nullo alio sctōz p̄has est credere:
vt vltra angelorū vl̄ archangelorū merita trāf
cenderit: hec Hiero⁹. Quanta No sit gloria
virginis in celo quq; illi⁹ dignitates declarāt
Prima dñi maternitatis.
Secūda charitatis.
Tertia tranquillitatis.
Quarta capacitatis.
Quinta vnitatis.
¶ Prima dignitas virginis dñi maternitat̄
Adior nāq; est excellentia virginis qđ sit m̄
dei qđ sit dñi creaturaru dei. hoc enī dependet
ab illo sicut ramus a sua radice. Ergo certitu
dinaliter tenendū est: qđ ipsa est sup̄ oēs ordi
nes angelorū: tanq; p̄ se implens z continens
vnū integrū ac totalē statū: cui fm̄ rectā rōnē
altera p̄sona congruere nō pōt: qz ipse status
ex sui rōne pp̄ incōicabilem dignitatē exigit
vnitatē. Sicut enī nullatenus decet plures cē
xpos: nec deū plures hoies. Sic nullo mō de
cet dei filiū nisi vnā solā matrē nālez h̄re. Itē
rō nālis aperte ac directe dicitat: qđ mat̄ regis
oīm ē in sede regia sup̄ oēs ordines mistroz z
militū collocāda. vñ qz ē electa i m̄re: ē electa
ad dignitatē excedētē dignitatē mistroz ac fa
muloz. Quia No rō materni amoris est que
fert in deū vt in suū filiū realē: a nullo alio af
fectu cuiuscūq; qui nō est realiter m̄ dei: pre
terq; ab ipsa nūq; participari pōt. Mā vt dñs
ad hebreos. i. ca. Sicut filius dei xps̄ sedet ad
dexteram maiestatis in excelsis: tanto melior
angelis effectus quanto differentius p̄e illis
nomen hereditauit: qđ nomen est: vt sit vere
de⁹ p̄ gr̄am vnionis. Sic z mater dñi iesu glo
riosa tanto melior angelis effecta quanto p̄e
oibus creaturis hereditauit vt obtineret di
gnissime m̄ris nomē. Dñs p̄pheta ait. Eleuata
est magnificentia tua sup̄ celos deus: magni
ficientia enī dei facta est virgo maria. Mā sic i
prima p̄ditōe magnificat⁹ est de⁹ qz d̄ nihilo
tā sublimē vniversū z tā sublimes angelos cō
didit. Sic quoq; in repatōe nō minus magni

ficatus est: qz de hūana nā infecta p̄dita z dā
nata xpm̄ hoīem ppagauit: z de muliebri sexu
in ordine rōnabiliū fm̄ cōem cursū in filio z
matrē sibi dedit z toti celesti curie. ¶ Sc̄da ex
cellentia virginis q̄ magnā eius gloriā mon
strat: charitas nūcupat. Dēs nempe ordines
z status glorie principaliter distinguunt fm̄
superiores z inferiores rōnes diuini amoris
Mō enī in oī rōne charitatis distingui possūt
cū oēs participant illā: nec p̄ aliquā rōnem q̄
nō sit rō diuini amoris pōt vnus sup̄ alteruz
in maiori ppinquitate seu vicinitate ad deū
supcollocari. Maternus ergo amor incōpa
bilis transcendere debet oēs alias rōnes amo
ris in deū: preter illā q̄ est in aīa xpi: q̄. s. fertur
realiter in deū tanq̄ in psonā propriā. ¶ Ter
tia virginis excellētia magnitudinē glorie ei⁹
oñdens: tranquillitas noīat. Xpi enī aspectus
filialis ad matrē singularissim⁹ ac amozosissi
mus z transcendentissim⁹ esse debet: ita qz to
ta celestē curiā simul sumptā preter matrē nō
d̄z aspicere sub tali reuerentia: nec sub ordine
talis aspectus seu amoris. Quāto at̄ dei aspe
ctus altius fertur in aliquē btōz: tanto forti⁹
z altius se p̄ beatitudinē imprimit illi: z tanto
altius conspicit z suspicit ac acceptat ab eo.
Igit̄ inerplicabile est sub quāta altitudine: la
titudine: z itimitate a deo virgo aspiciat. Iō
ex consequenti sup̄ oēs alios in gloria corona
tur. Dñ̄ Hiero⁹ in sermone de assūptione ait
Nec in mūdo dignior loc⁹ fuit virginalis vte
ri templo in quo dei filiū suscepit: nec in celis
sublimior regali solio quo mariā marie filius
sublimauit. ¶ Quarta virgīs dignitas capa
citas dicta est. fm̄ enī Dionysiu. Dia inferio
rū dona in superioribus in tanta excellentia sūt
qz quasi nulla cōpatio est nisi sicut est in circū
ferentia ad suū centrū. Cū ergo btā virgo su
pra oēm ordinē sit in tantū qz p̄ se faciat ordi
nez incōicabilē sicut predictū est: sequit̄ qz sup̄
oēs inferiores ordines tā angeloz qz hoīum
simul sūptoz ipsa improporcionabiliter est p̄
lata. Et quicqd̄ est glorie in oī inferiori glouifi
cata nā tā angelica qz hūana: multo preexcel
lentius est in virgine m̄re dei: nec dubiuz hoc
reddat alioz btitudo numerosa: multa: z ma
gna qz hoc nihil facit ad rē maioritatis glorie
essentialis seu substantialis. Mā in spūalibus
idē mai⁹ qd̄ meli⁹ reputat. Mā pl⁹ de substan
tiali gloria ē in vno seraphin qz sit in oīb⁹ in
ferioribus angelis: et si p̄ impossibile fm̄ nām

multiplicarent̄ in infinitū. Supaddēdu ergo
est qz nullus inter puras creaturas ordo in ce
lis tm̄ supat ordinē imediate sibi cōiunctum
quantū gloria m̄ris dei supat oē qd̄ ei inferi⁹
est. Ad qd̄ intelligendū cōsideremus qz in cor
poribus vniuersi supiora cōtinent inferiora z
inextimabiliter plus. ¶ Quinta virginis di
gnitas q̄ illi⁹ gloriā declarat dī vnitas. Quā
to enī btī magis vniunt̄ cū deo: tāto gloriofio
res sūt in eo. Dēs at̄ creature simul iuncte nō
tātum vniunt̄ deo quātū sola btā virgo. Ad
cuius intelligentiā notandū est qz sex sūt gra
dus vnionis in deū quibus creature in illum
gradatim ascendunt.

Primus est vnio creationis.

Secūsus cognitionis.

Tertius dilectionis.

Quartus glorificationis.

Quintus maternalis conceptionis.

Sextus personalis vnionis.

Primus gradus est creationis. i. p̄ participa
tionē essendi p̄ quā entia cōiūgun̄t deo vt cāe
efficienti z exemplari atqz finali. Secūsus gra
dus est vnio cognitōis. s. p̄ vim intelligendi p̄
quā intellectualia vniunt̄ deo vt supnāli cre
dibili: z vt credito z credendo. Tertius grad⁹
est vnio dilectōis q̄ amici dei in p̄nti vita vni
unt̄ illi p̄ amorē. Quartus gradus dī glouifi
cationis. s. p̄ donū glouificationis p̄ visionē z
fruitionē glie sempiternē p̄ quā aīa vniū deo
vt obiecto btifico faciliter viso. Quintus est
vnio maternalis p̄ceptionis p̄ quā btā virgo
est facta m̄re dei: ita vt vna atqz eadē esset caro
virginis z caro xpi nō cōsiderata in xpo diu
nitate eius. Sextus at̄ est grad⁹ p̄sonalis vni
onis q̄ cōpetit xpo q̄ fuit de⁹ z hō p̄pter vni
onē nārū in p̄sona verbi. In quolibz at̄ istoz
graduū quilibet excedit alteruz in infinitū. qz
inferior in sua specie multiplicat⁹ in infinitū:
superiori equiparari n̄ valet. Qd̄ sic patere pōt
Primū enī p̄z. qz esse in infinitū excedit non
esse qz talia infinita nō entia nō equivalēt mi
nimo puncto essendi. Scdm̄ et̄ patet. qz infini
ta n̄ intellectualia vni intellectui equalere nō
possūt. Tertiu siliter p̄z. qz oēs intellectus in
fideles z inimici dei nō equivalēt vni fideli z
amico dei. vñ Prouerbioz. xvi. ca. scriptū est
Melior est vn⁹ timēs deū qz mille filij impij
Qd̄ qdem verū est nisi p̄ quāto quidā ex eis
in dei predestinatione pro tpe futuro habent̄
vt dei fideles atqz amici. Quartū etiaz patet

Mā quicquid dāri pōt citra visionē dei non equalit vnū btō: qz oīa simul sūpta non facerent vnū btō. Quidē ē p3. Mā illa vnio siue accessus q est p maternalē cōceptionē transcendit oēs inferiores z in infinitū put in hoc accessu includit maximus amor sibi correspondēs ac plenarie cōsumans: qz sic cōis amoris gradus cōsumat in gloria: sic maternus dei amor cōsumat i maria. Sextū z vltimū insup p3. Mā gradus vnionis psonalis tante est transcendētie q reliqui citra ipsū infinities multiplicati ei equalere nō possunt. Ecce q quintus ascensus vnionis in deū. s. p maternalē cōceptionē in infinitū excedit oēs alios precedentes. Et q manifeste apparet q qstū in pnti seculo talis vnio excessit alias vniones in grā tātū. nūc in paradiso excedit in gloria.

Que pie credere possumus z verisimiliter debemus tenere virginē a mortuis resuscitatā: asūptā cū corpore z aīa in celū. Capitulum. iij.

Tertium qd fecit deus magnū in virgine gloriosa dī assumptio. Ut enī pie creditur tertia die postqz corpus virginis fuit sepultū duz ibidē cōmorarent apostoli aduenit iesus cum multitudine angeloz ipsosqz salutauit dicens. pax vobis. qui ruderunt. Gloria tibi deus qui facis mirabilia magna solus. Tūc saluator locutus est dicēs. Surge columba mea tabernaculū glorie: templum celeste: statimqz surrexit z de tumulo ab aplis patefacto prodijt. Sicqz gloriose cum corpore ad celestia regna perrexit. Et licet hoc non sit nobis certitudinaliter reuelatū: tamen sic habet cōmunis oīm sanctorū opinio. Ipsi nāqz ad hoc tenēdum congruentissimis rationibus inducunt. Ex quibus nos quinqz annotabimus.

Prima dī completionis.

Scōda honorationis.

Tertia sanctificationis.

Quarta perfectionis.

Quinta gratificationis.

Prima rō probans virginē assumptā cū corpore z aīa dī completionis. Creditur nāqz q multoz sanctorum sit resurrectio completa q cū aīa simul z corpore possident regnū celeste cū xpō. Adulto magis hoc cōuenire debz virgini gloriose. Dñ z de hoc Hiero⁹ in sermōe ad paulā z eustochiū inquit. Quō at vel quo tpe aut a quibus personis sanctissimū corpus virginis a sepulchro ablatū fuerit: vñ vbi trāspositū: vtrūue surrexerit nescitur qzuis nō

nulli astruere velint eā iam resuscitatā z btā cū xpō immortalitate in celestibus vestiri. Qd z de btō ioāne euangelista eius ministro: cui virginia xpō virgo commissa est plurimi asseruerāt: qz in sepulchro eius vt fert nō nisi māna inuenit qd escaturire cernit. Verūtū quid hoz verius censeat ambigimus. Adelius tñ deo totū cui nihil impossibile ē cōmittim⁹: qz aliqd temere diffinire velim⁹ auctoritate nra. Sicuti z de his q cū dño teste euangelio resurrexerunt. Sed vtz redierint in terre puluerē an nō: certū nō habemus nisi qd legim⁹ qz multa corpora scōz qui dormierāt surrexerunt ac venerūt in scām ciuitatē. s. hierusalem z apparuerūt multis. De quibus pfecto nonnulli doctoz senserūt z in suis reliquerūt scriptis q iā in illis ppetua sit cōpleta resurrectō. Dñ z btōs petrus dixisse legit cū de dauid loqueret in testimoniū. Et sepulchrū inqt eius apud vos est: quasi nō sit ausus dicere q ipse aut corp⁹ eius apud vos est: sed tñ sepulchrū q cōditus fuerat. Hinc enī aiūt resurrexisse z ipsū cū ceteris scōis. Et iō vacuū remāsisse monumentū: vt nūc btē marie cernit. Qd sane factū z de alijs quibuscūbet locis scripturaz firmare conant q hi iā cū xpō regnent resuscitati in eternā societate: qd qz deo nō est impossibile nec nos de btā maria factum abnuimus. Scōda rō probans virginē cū corpore z aīa asūptā dī honorationis. Dicit enī Bernard⁹ scōz corpora deus preciosa sublimiū tā gloriose venerabilia reddidit z honore tam mirifico sublimauit: vt z ipsis depute⁹ locus eorū venerationi cōgruus z ad ipsa mundus pperet vniuersus. Si ergo marie corpus sup terrā esse dicat⁹ cuz nec deuota frequentē visitatione fidelū nec eidē locus depute⁹ honoris: nimirū videbit⁹ xpm honore materni corporis cōtempnisse: cū tñ sup terrā alioz scōz corpora sic honoret. Tertia rō dī sanctificationis: vt cū dictū est in precedentibus: qz btā virgo sanctificata fuit anteqz nasceret: fomes in ea nūqz aliquē actum habuit: z p scōam sanctificationem totaliter ab ea fuit sublatus. Lū ergo virtū fomitis inducat debitū incinerationis in carne: videtur q corpus virginis a tali debito oīno fuerit absoluta: z per consequens nec ei corpus debuit incinerari. Ista est ratio Ricardi in. iij. di. xliij. Ut plene diximus in sermone de resurrectione chusti. Quarta ratio dicitur perfectiois. Sicut enim maria fuit plena

grā pre ceteris puris creaturis: ita debuit esse plena gloria et ita cum corpore glorificanda ante resurrectionem aliorum. De hoc sic dicit Augustinus. Si merito pre omnibus viventibus marie donata est gratia: morte erit minuenda. Absit: cum mors aliorum sanctorum preciosa sit et gloriosa. Quinta ratio dicitur gratificationis. Decuit quippe virginem cum corpore ad gloriam deduci: ut filius eius benedictus in omnibus gratia maternis beneficiis inveniret. Ipsa namque fuit que filio ex purissimis sanguinibus eius corpulentam substantiam dedit. Ipsa que novem menses in utero suo portavit. Ipsa que illum letantem pepit et pannis involuit ac lacte pavit. Ipsa que in suis necessitatibus eum inuit illique quantum potuit studiosissime semper occurrit. Ipsa que eum dulciter suum Iesum dilexit. Ipsa que digna regnare cum filio assumi debuit et cum corpore ad regnum celorum. Quia ut Augustinus ait. Putredo et vermis humane est opprobrium conditionis: a quo opprobrium cum Iesus alienus sit marie nam excipit quam Iesus dicitur esse probat. Firmiter ergo credimus quod salvator omnium Iesus colendissimam suam matrem voluit in corpore et anima facere gloriosam quam nos laudare conemur. Nec liquidum est per quam omnis maledictio soluta est: et celestis benedictio venit in mundum. Nec est que pro nobis peccatoribus infatigabiliter intercedit. Nec regina misericordie ad quam confugiunt tuti esse valemus. Hanc omnes invocemus ut pro illius meritis in hoc seculo impetremus gratiam sui filii et in futuro perveniamus ad eternam requiem. Amen.

Sermo trigessimus de angelis quorum solennitas in ecclesia celebratur propter miraculum quod apparuit in monte Gargano.

Angelis suis deus

mandavit de te ut custodiant te in omnibus viis tuis. Illuminati prophete verba sunt ista originaliter

psalmo. xc. Debitorum sumus fratres charissimi angelis beatis quam volente deo innumera ut sic loquar: beneficia nobis prestare non cessant. Quia tamen ipsi invisibiles sunt et immortales substantie: plerique illos negligunt venerari. Ob quod ut humane imbecillitati consulere singulari modo in monte gargano. Anno domini. ccc. xc. locus inventus est in quo archangeli michaelis aliorumque angelorum iugis memoria usque ad consumationem seculi permaneret. Nam dum quidam puerus nomine garganus que ex euenta suo monti vocabulum dedit infinita pecorum multitudine abundaret

contigit ut semel thaurum perderet. Quem sollicito querens invenit eundem in vertice montis foribus cuiusdam assistere spelunce: quem cum sagitta appetisset illa velud flamine veteri reorta eum a quo iactata est mox reversa percussit. Turbati cives et stupefacti. Episcopum Sipontinum quid factum opus esset consuluerunt. Qui triduanum indixit ieiunium: orandumque deum precepit. Quo pacto sanctus archangelus michael apparuit per visionem episcopo dicens. Ego sum michael archangelus qui in conspectu dei semper assisto. Volui autem locum illius spelunce mihi dedicandum illo iudicio sagitte cunctis mortalibus declarare: qua visione letior factus episcopus alijs quod viderat enarravit. Et sic ab eo tempore ecclesia ibi consecrata fuit ob reverentiam beati archangeli que usque in presentem diem a cunctis fidelibus devotione precipua frequenter. Quapropter et solennitas angelorum a patribus fuit instituta: quam ex debito et obligatione precepti mense septembris omnes celebrare tenent. Quia vero in tanta festiuitate mens nostra ad ipsos angelos colendos precandosque est inflammanda. Idcirco de ipsis in presenti sermone dicemus: de quibus tria mysteria erunt decurrenda.

Primum de cognitionis. Secundum productionis. Tertium missionis.

Qualiter angelus ab homine cognosci potest: et quomodo spiritus est incorporeus: quomodo tamen potest in assumpto corpore apparere. Capitulum. i.

Primum de angelis mysterium decurrendum de cognitionis. In quo tria dubia proponimus illustranda.

Primum utrum substantie separe que dicuntur angeli possint cognosci ab hominibus viatoribus.

Secundum utrum angeli habeant corpora sibi naturaliter unita.

Tertium utrum assumunt aliquam corpora.

Pro primi dubij illustratione distinguere possumus triplicem noticiam.

Prima de propria et intuitiva. Secunda communis et effectiva. Tertia fidelis et revelativa.

Prima noticia de propria intuitiva que scilicet cognoscit angelus in sui substantia sicuti est. Et hac angelus cognosci non potest a puris viatoribus ut inquit Thomas. i. parte. q. lxxxviii. ex eo quod intellectus noster secundum statum presentis vite nihil intelligit nisi convertendo se ad fantasmata. Et sic substantias immortales que sub sensu et imaginatione non cadunt primo et per se secundum modum cognitionis nobis

expertū intelligere nō possum⁹. Immo ⁊ adā
in statu inocētie vt ē dicit Tho. i. pte. q. xciiij.
Intelligere nō potuit substantias sepatas: eo
q̄ illi aīe cōpetebat mod⁹ intelligendi p con
uersionem ad fantasmata sicut ⁊ nobis. Et lz
Plato voluerit q̄ substantie imāles nō soluz
a nobis intelligunt sed sint et prima a nobis
intellecta. Posuit enī formas imāles subsistē
tes quas ideas vocabat esse ppria obiecta nri
intellect⁹: ⁊ ita primo ⁊ p se a nobis intellecta
S; q̄ aīe cognitio applicat reb⁹ mālibus fm
q̄ intellectui pmisceat fantasia ⁊ sensus. Ideo
quāto magis intellect⁹ fuerit depuratus tāto
magis pcipit immālū intelligibilē veritatez.
Nihilominus triū videt sēire in Thimeo.
vbi dixit. Inuisibiliū diuinarū potestātū que
demonēs nūcupant: prestare rōnē magis est
opus q̄ ferre valeat hoīs ingeniū. De cōmē
tatore No asserit Tho. q̄ in. ij. Metaphisice
dixit si substātie abstracte nō possēt intelli
gi a nobis tūc nā ociose egisset: q̄ fecisset illud qd
est in se nālīter intellectū: nō intellectū ab aliq̄
Sed dictū hoc deficit primo q̄ nō sequit q̄ si
substantie septe nō intelligunt a nobis: non
intelligant ab aliquo intellectu: intelligunt ei
a seipsis ⁊ a se inuicē. Secdo deficit snia cōmē
tatoris: q̄ nō est finis substantiaꝝ sepataruz
vt intelligantur a nobis. ¶ Secda cognitio dī
cōis effectiua: qm̄ cognoscit cā p effectū: ⁊ est
cognitio quedā generalis: hanc cognitionem
habuerunt philosophi de angelis ⁊ precipue
Aristoteles in. xi. Metaphisice. qui voluit q̄
intelligentie mouerēt speras celoz ⁊ celestia
corpa. ¶ Tertia No cognitio dī fidel ⁊ reue
latiua: qm̄. s. aliqd cognoscit fide q̄ sic est certi
tudinaliter reuelatū. Hoc mō relictis phoz
vanitatibus atq̄ erroribus hoīm curiosoz
nos firmissime asserimus q̄ angeli sunt nobi
lissimi spūs deo bono fructes: nobis vt infra
docebim⁹ beniuoli ⁊ affecti: quib⁹ medijs dei
secreta ⁊ mysteria grē hoīb⁹ sunt reuelata.
Adali No pentis eternis iustissime deputati.
Si No q̄s quereret vñ hec veritas est exorta
Kndemus. q̄ ex latissimo campo scripture sa
cre veteri videlicet nouoq̄ testamento vbi d
angelis expressa fit mentio. Dñ Genes. ca.
xvi. scribit de Agar dū fugeret essetq̄ in soli
tudine: q̄ affligebat eā Sara dña sua. Eunq̄
inuenisset eā angelus dñi iuxta fontē aque in
solitudine ⁊c. dixit ad illā. Agar ancilla sarai
vñ venis ⁊ quo vadis: que rñdit. A facie dñe

mee ego fugio. Dixitq̄ ei angelus dñi Reuer
tere ad dñaz tuā ⁊ hūiliare sub manibus illi⁹
Et Genes. xix. ca. Venerūt duo angeli sodo
mā vespere. Et. xxij. ca. Angel⁹ dñi de celo cla
mauit dicens. Abrahāz abrahā. Et. xxviii. ca.
Didit iacob in somnis scalā stantē sup terrā
⁊ cacumen illius tangens celū angelos quoq̄
dei ascendentes ⁊ descendētes p illā. Et. xxxij
ca. Jacob itinere quo ceperat abiit: fueruntq̄
ei obuiā angeli dñi. Et Exodi. xiiij. ca. Angel⁹
dei precedebat castra israel: ⁊ cū eo pariter co
lumna nubis. Et. xxiiij. ca. Adittā angelū meū
qui precedat te ⁊ custodiat in via introducat
ad locū quē preparavi tibi. Et Numeri. xxij.
ca. Eū vidisset asina stantē angelū cecidit sub
pedibus sedentis. Et. ij. Regū vltimo ca. Eū
extēditq̄ manū angel⁹ dñi sup hierlīm vt disp
deret eā misertus est dñs sup afflictionē ⁊ ait
angelo pcutienti. Sufficit nūc contine manū
tuā. Erat at angelus dñi iuxta arēā ornā ichu
sei. Et. iij. Regū. i. ca. Angelus dñi locustis
ad belīā. Et. xix. ca. Angelus dñi pcutit in ca
stris assirioꝝ. Et Thobie. v. ca. Egressus tho
bias inuenit iuuenē splendidissimū stantē p
cinctū ad ambulandū ⁊ ignorans q̄ angelus
dei esset salutauit eū ⁊ dixit. vñ te habem⁹ bo
ne iuuenis. Et Judith. xiiij. ca. Diuit dñs qm̄
custodiuit me angelus eius. Et Ecclesiastici. v
ca. Ne dicas corā angelo tuo nō est puidētia.
Et ps. viij. Adiuisti eū paulominus ab ange
lis. Et. xxvi. Adorate cum oēs angeli eius. Et
cuij. Qui facis angelos tuos spūs. Et. cxlviii.
Laudate eū oēs angeli eius. Et Baruth. viij.
ca. Angelus meus erit vobiscū. Et Danielis
iiij. ca. Angelus aut dñi descendit cū aq̄aria ⁊
socijs eius in fornacē ⁊ excussit flāmā ignis d
fornace. Et eodē ca. Bñdicite angeli dñi dño
laudate ⁊ superaltate eū in secula. Et. xiiij. ca.
dixit angelus dñi ad Abacuc. Ser prandiū qd
habes danieli in babilonē q̄ est in lacu leonū.
Et Malachie. iij. ca. Statim veniet ad tēplū
scm̄ suū dñator quē vos queritis ⁊ angelus
testamenti quē vos vultis. Et Luce. i. ca. Ap
paruit çacharie angelus dñi stans a dextris al
taris incensi. Et eodē ca. Adissus est angelus
gabriel a deo in ciuitatē galilee cui nomen na
careth ad virginē desponsatā viro. Et. ij. ca.
Angelus dñi stetit iuxta illos. Eodē ca. Facta
est cū angelo multitudo militie celestis exerci
tus. Et. xxij. ca. Apparuit ei āgel⁹ dñi de celo
pfortās eū. Et Matthei. i. ca. Angel⁹ dñi ap

paruit i somnis iosepb. Et. iij. ca. Accesserunt
angeli et ministrabant ei. Et. xxij. ca. Erunt sic
angeli dei in celo. Et. xvij. ca. Angeli eorum sp
vident faciem patris mei qui in celis est. Et. xxij.
ca. Mittet angelos suos cum tuba. Et. xxv. ca.
Cum venerit filius hominis in maiestate sua et omnes
angeli eius cum eo. Et. xxvi. ca. An putas quod non
possim rogare patrem meum et exhibebit mihi modo
plusquam duodecim legiones angelorum. Et. Joan
nis. v. ca. Angelus autem domini factus est tempore descen
debat in piscinam. Et. ad Hebræos. i. ca. Eui ali
quid angelorum dixit filius meus es tu. Et. Actuum
xij. ca. Angelus domini assistit et lumen refulsit in
habitaculo carceris. Eodem ca. Adiit dominus an
gelum suum et eripuit me de manu herodis. Et
Apocalipsis. i. ca. Significavit deus que oportet
fieri cito loquens per angelum suum seruo suo
ioanni. Et. ij. ca. fit mentio de angelo pergamini
Tatire et Smirne. Et. iij. ca. de Angelo Sar
dis: philadelfie et laodicie. Et. vij. ca. de ange
lo descendente ab ortu solis. Et. x. ca. de ange
lo amictu nube. Et. xij. ca. de angelis preliant
ibus. Et. xviij. ca. de angelo habente euange
lium eternum. Et. xvi. ca. de septem angelis habentibus
septem phialas ire dei. Et. xvij. ca. de an
gelo descendente de celo habente potestatem
magnam. Et. xx. ca. de angelo descendente de ce
lo habente clavem abyssi et cathenam magnam. Et
xxij. ca. de angelo qui non permisit se adorari a io
anne. Et. quibus omnibus cogimur confiteri esse
angelos licet illos per statum istum in sui substantia
videre non valeamus. De demonibus autem vi
dere potes que posui in tractatu de timore iu
dicioꝝ dei. ¶ Secundum principale dubium propositum
fuit utrum angeli habeant corpora sibi naturali unita
Et quidam contendunt probare quod sic. Primo
quod Origenes in libro periarcon dicit. Soli
dei. i. patris et filij et spiritus sancti vere id proprium est
ut sine materiali substantia et absque ulla corporee
additionis societate intelligatur existere. Et
Bernardus omel. vi. super cantica ait. Liqueat
omni spiritum corporeo prorsus indigere solatio
Et Augustinus in. ij. super Genesis ad litteram. Et. i. iij.
de trinitate. Et. in. vij. de civitate dei. Et. in li. de ec
clesiasti. dogma. videtur asserere. quod angeli ha
beant corpora aerea et subtilissima. Secundo Gre
gorius in omelia vocat angelum aial rationale. omne
autem aial habet corpus sibi naturaliter unitum
Tertio arguitur. quia perfectior est vita in ange
lis quam in animabus. Sed anima non solum vi
uit sed etiam vivificat corpus: ergo angeli ha

99
bent corpora sibi naturaliter unita. Sed con
tra istos ita debiliter arguentes est doctrina
omnium theologorum in. ij. Sententiarum. di. vij. qui
sequentes Dionysium et Damascenum asse
runt angelos non habere corpora sibi natura
liter unita. Et ratio secundum Tho. i. pte. q. v. Quia
quod accidit alicui nature non invenitur natura
liter in omnibus in natura sicut habere alas
quod non est de ratione animalis non convenit omni animali.
Cum autem intelligere non sit actus corporis nec
alicuius corporee virtutis habere corpus uni
tum non est de ratione substantie intellectualis
in quantum huius. Sed accidit alicui intellectua
li substantie propter aliquid aliud sicut anima ra
tionali competit uniri corpori quod est imperfe
cta et in potentia existens in genere intellectu
alium substantiarum non habens in sua natura
plenitudinem scientie sed acquirens eam per sen
sus corporeos a sensibilibus rebus. In quocumque
ergo genere invenitur aliquid imperfectum oportet
preexistere aliquod perfectum in genere illo.
Sunt ergo aliquae substantie intellectuales per
fecte in natura intellectuali non indigentes acqui
rere scientiam a rebus sensibilibus. Quare non omnes
substantie intellectuales sunt unite corporibus
sed aliquae sunt a corporibus separate. Ad primum ergo
obiectum de sententia Origenis dicit Tho. quod audien
dum non est quod ut scribit Hieronymus in epistola ad de
siderium. Origenes melior in bonis peior in ma
lis fuit. Cuius hereses in libris periarcon quos
ipse composuit maxime inveniri dicunt. Adgr
in historia scholastica super Genesis circa prin
cipium. Periarcon inquit est liber in quo Orige
nes dixit christum adhuc in aere per demonibus pati
debere: sic in terra passus est per homines. Aug
ustinus in preactis locis non loquitur asserendo sed
referens opinionem platonicoꝝ qui ponebant
esse quaedam animalia aerea quae demones noxiabant. Di
ctum adhuc Bernardi intelligendum est sane.
quod spiritus creati indigent corporeo instrumen
to non sibi naturaliter unito sed ad aliquid as
sumpto propter instructionem nostram. Ad se
cundum de verbo Gregorius respondetur quod ipse vocat
angelum rationale animal metaphorice propter similitu
dinem rationis. Ad tertium inquit sanctus do
ctor quod vivificare effectiue simpliciter perfectio
nis est. unde et deo convenit. Sed vivificare for
maliter est substantie que est pars alicuius na
ture et non habitans in se integram naturam speciei. unde
substantia intellectualis quae non est unita corpori
est perfectior quam ea que est corpori unita. Hinc

Damasceus ait. Angelus est substantia intellectualis incorporea. Et Dionysius. Angeli sunt spūalia lumina imāles incorporei. Tertium dubium principale fuit utrum angeli assumant aliquā corpora. Et sic patet per Augustinum li. xvi. de ciuitate dei. dicit quod angeli in assumptis corporibus Abrahe apparuerunt. Tho. No ait quod nonnulli tenuerunt angelos nūquā corpora assumpsisse. Sed omnia quae in scripturis diuinis leguntur de apparitionibus angelorum contigisse secundum imaginatōem. Tūc hoc non videtur consonum intentioni sacre scripture. Quia id quod imaginaria visione videtur est in sola imaginatione videntis. vnde non videtur indifferenti ab omnibus. Scriptura autem diuina sic introducit interdum angelos apparetes ut cōiū ab omnibus viderent. Sic angeli apparetes abrahe visi sūt ab eo et a tota familia eius: a loth et a ciuibus sodomorum visi sūt angeli qui venerunt sodomā vesperē. Similiter angelus qui apparuit thobie ab omnibus videbatur. Ex quo manifestum est ista sic contigisse secundum corporeā visionem quae videtur id quod positum est extra videntem. vnde ab omnibus videri potest. Tali autem visione non videtur nisi corpus. Cum ergo angeli neque sint corpora neque habeant corpora sibi naturaliter vnita: relinquunt quod assumant aliquā corpora. Et ideo illis non indigeant propter seipsos assumunt tamen illa propter nos: ut familiariter cum hominibus cōuersando demonstrarent intelligibilem societatem quam homines expectant cum eis habendam in futura vita. Insuper quod angeli corpora assumpsissent in veteri testamento fuit quoddam figurale indicium quod verbum dei assumpturum esset corpus humanum. Quod enim apparitiones veteris testamenti ad illam apparitionem ordinate fuerunt quae filii dei apparuit in carne. Notandum tamen quod corpus assumptum vniuersi angelo non quidem ut forme: nec solum ut motori sed sicut motori representato pro corpus mobile assumptum. Sic enim in sacra scriptura proprietates rerum intelligibilium sub similitudinibus rerum sensibilium describuntur. Ita corpora formantur sic ab angelis diuina virtute ut cōgruant ad representandum angeli intelligibiles proprietates. Et hoc est angelum assumere corpus. Et si quis obstarit quod angeli non assumunt corpus de terra vel aqua quod non subito disparerent: neque de igne quod comburerent ea quae pringerent: nec ex aere quod aer infigurabilis est ergo angeli corpora non assumunt. Respondet Tho. quod ideo aer in sua raritate manens non retineat figuram neque colorem: tamen quando condensatur et figurari et colorari potest: sicut patet in nubibus. Et sic angeli assumunt corpora ex aere condensando

ipsam virtute diuina quantum necesse est ad corporis assumendi formationem. Sed adhuc oritur hic difficultas propter ea quae docent sacri doctores. Nam corpus assumptum ab angelo videtur quasi viuum et opera vite hominis et tamen non est viuum nec hominis opera vite apparet organatum hominis oculos et nares et alia sensuum instrumenta: et tamen per organa illa angelus minime sentit. In corpore sic assumpto angelus videtur loqui: et tamen non est propria locutio illa: sicut comedit et illa non est vera comestio. Ergo in talibus apparitionibus non est nisi quedam fictio sine deceptio. Ad hoc respondet Tho. vbi. 3. quod sic non est de veritate quae in scripturis intelligibilia sub figuris sensibilibus describantur: quod si non videtur ad astruendum: quod intelligibilia sunt sensibilia. Sed quod per figuras sensibilium proprietates intelligibilium secundum similitudinem quandam dantur intelligi: ita non repugnat veritati sanctorum angelorum quod corpora ab eis assumpta videantur homines viuentes: cum non sint. Non enim assumunt nisi ut per proprietates hominis et operum hominis spūales proprietates angelorum et eorum spūalia opera designent: quod non ita congrue fieret si veros homines assumerent quod proprietates eorum ducerent in ipsos homines: non in angelos. Similiter est dicendum quod angeli per organa assumptorum corporum nullo modo sentiunt: nec tamen superflue sunt formata. Non enim ad hoc sunt formata ut per ea sentiant: sed ad hoc ut per huiusmodi organa virtutes spūales angelorum denotent. Sicut per oculum denotatur virtus cognoscitiua angeli. et per alia membra alie eius virtutes. ut docet Dionysius ultimo ca. celestis ierarchie. De locutione vero angeli quae facit in corpore assumpto verum est quod non est propria locutio: sed aliquid simile locutioni: in quantum angelus in corpore sic assumpto format voces in aere similes vocibus humanis: quae voces formantur ut per illas dei secreta ad nostras aures perueniant. Comestio adhuc angeli non est vera sed figuratiua spūalis comestionis: nam comestio importat summptionem cibi conuertibilis in substantiam comedentis. Et quis in corpus christi post resurrectionem cibum non conuerteretur sed resolveretur in praesentem materiam: tamen christus habebat corpus talis nature in quo posset cibus conuerti: vnde fuit vera comestio. Sed cibus assumptus ab angelo neque conuertitur in corpus assumptum: neque corpus illud est talis nature ut in illud possit alimentum conuerti: propterea dicit angelus thobie. xij. ca. Cum essem vobiscum per voluntatem dei videbar quidem manducare et bibere

Sed ego cibo & potu inuisibili vtor. Siat igit
oia in assumptis corporibus ab angelis no ad
deceptione sed potius ad vtilitatem nostram
vt ex predictis patet.

¶ Deus produxit angelos ex tempore in ce
lo empirreo. *Capitulum. ij.*

Secundum mysterium de angelis aperien
dum dicitur productionis. In quo considera
re debemus productione eoz quantu ad tria.

Primo quantum ad causam.

Secundo quantum ad tempus.

Tertio quantum ad locum.

¶ Primo consideranda est angelorum productio
quantu ad cam. Vbi querit an angelus habe
at causam sui esse & sit creatus a deo. Et ad hoc
rñdet scñs Tho. prima pte. q. xliij. & q. lxj. **¶**
necesse e dicere & angelos & oē id quod pter de
um est a deo esse factu. Si enī aliquid inuenit
in aliquo p participatione necesse e q causetur
in ipo ab eo cui essentialiter puenit: sicut ferru
fit ignitu ab igne: deo at e ipm ee p se subsistēs
& ee p se subsistēs n pōt ee nisi vnū. Reliquit q
q oia alia a deo nō sunt suū ee: sed participant
esse: quare causant ab vno ente quod pfectissi
mum est. Ex his dixit Aristo. in. ij. methaphi
sice. Id qd est maxime ens & maxime verum:
est causa omnis entis & ois veri: sicut id qd est
maxie calidū e causa omnis calidi. Algazelus
No in eodē loco inqt. Ip̄m ee deo maxime cō
uenit: qm̄ ip̄e est origo & principiū essendi & qd
est a quo e: quicqd e. Qd cōfirmans Auicenna
ait. Omne ee est exuberans ab eius ee. Quare
& Plato in thimeo subdidit: q nostrū ee in cō
patione illius e non ee. Hinc Paulus ad Ro
manos. xj. ca. scripsit. Ex ipo: & p ipm: & in ipo
sunt oia. Necesse est ergo angelos a deo ee cre
atos. Sed mirant quidā ex eo q de his q sunt
a deo creata agit Benetis primo: ca. sed nulla
mentio fit ibi de angelis: ergo nō videt q sint
creati a deo. Iterū Aristo. dicit. viij. methaphi
sice: q si aliqua substantia sit forma sine mate
ria statim per seipam est ens & vnū & nō habet
cam q faciat eā ens & vnū. Sz angeli sunt for
me imateriales: ergo nō habēt cam sui ee. Ad
hec respondet Tho. primo fm Augustinus li.
xj. de ciui. dei. q angeli nō sunt pretermisi in
illa prima rex creatione: sz significant noie ce
li vel lucis. Iō aut vel pretermisi sunt vel no
minibus reruz corpaliū significati: q moyses
populo rudi loqbat qui nondū capere poterat
incorporeā naturam. De substantijs vero que

96
sunt forme subsistentes: dicendū q nō habent
cam aliam formale sui esse & sue vnitatis: neqz
cam agentem p trāsmutatione materie de po
tentia in actū: sed bene habent causam produ
centem totam substantiā que e ip̄e deo. **¶** Secū
do consideranda est angelorum productio quan
tum ad tempus. qm̄. s. fuerunt angeli creati. Et
circa hoc tres reperiuntur opiniones. Prima
opinio falsa est & heretica que hoc tenet. q an
geli fuerunt producti ab eterno: hoc enim esse
non potest: quoniam sic deus creaturas pro
duxit q eas ex nihilo fecit. i. postqz nihil fue
rant. Et vt inquit Tho. prima parte. q. xlv. Eū
dicitur aliquid ex nihilo fieri: hec prepositio ex
non designat causam materiale sed ordinē tm̄.
sicut cū dicitur ex mane fit meridies. i. post mane
Et si obijceretur q philosophi dicūt. ex nihilo
nihil fit. Respondet Tho. q philosophi non cō
siderauerunt nisi emanatione effectiū particu
larium a causis particularibus quas necesse e
presupponere aliquid in sua actione. Et scdm̄
h est cōmunis eoz opinio ex nihilo nihil fieri
Sed hoc locū non habet in prima emanatiōe
ab vniuersali rerū principio. Secunda opinio
fuit quorūdā doctoz antiqz. s. q angeli fuerūt
creati ante omnē mundū corporeū. Mā Hiero
nymus hoc videt asserere super epistola ad
Titū. Ait enim sic. Sex milia nondū nostri tē
poris cōplentur annoz. & quāta tpa: quātasqz
seculozū origines fuisse arbitrandū e in quibz
angeli: throni: & dñationes: ceteriqz ordies deo
seruierūt. Damascenus etiā dicit in. ij. li. Qui
dam dicunt q ante omnē creatione angeli ge
niti sunt. vt Theologus dicit. Grego. s. naqāce
nus. de quo asserit Tho. q tanta est in doctria
eius xp̄iana auctoritas: vt nullus vnqz eius di
ctis calūniā inferre psumpserit sicut nec Atha
nasilij documentis: vt Hiero dicit. Tertia opi
nio aliorū que cam precedentē nō reprobat: sz
qz rōnabilior fore videt. Hecirco tenet cōmuni
ter a doctoribz: q angeli simul cū creatura cor
porea sunt creati. Angeli enī sunt quedā pars
vniuersi qz nō pstituit p se vnū. vniuersum: sz
tā ip̄i qz creatura corporea in pstitutione vni
vniuersi pueniūt: qd apparet. ex ordie vni
creature ad aliā. Ordo enī rex ad inuicē e bonuz
vniuersi. Nulla at pars pfecta e a toto sepata.
Nō ergo e pbabile vt deo cui pfecta sūt opa
creaturā angelicā seorsuz ante alias creaturas
pduxerit. Et hoc refert dñs Bonauen. di. xij.
scdi libri q quattuor a principio fuerunt simul

creata. s. angelica natura: celū empirreū: mate-
ria p̄ma et tēp̄s late illud accipiendo p̄ quali-
bet successione. Rō est q̄ debuerunt p̄ma in oī
genere rez creati tā in mensuris q̄ in substan-
tijs. Pr̄mū in mensuris est tēpus: primū in
substantijs corporalibus passivus est materia: pri-
mus in substantijs corporalibus activus ē celū em-
pirreū. Pr̄mū X̄o in substantijs sp̄ualibus est
angelica natura. Accirco quattuor hec credunt
fuisse p̄mo creata. ¶ Tertio p̄sideremus ange-
lorū p̄ductionē quātū ad locū: vbi. s. fuerūt an-
geli creati. Et ad h̄ dicit Strab⁹ sup̄ illo X̄bo
In principio creavit deus celū et c. Celū nō vi-
sibile firmamentū hic appellat: s̄ empirreū. i.
ignē q̄ nō ab ardore s̄ a splendore dicit: q̄
statim factū angelis ē repletū. Ideo Tho. ubi s̄
ait: q̄ cū vniuersum p̄stet ex creaturis corporali-
bus et sp̄ualibus: sic create sunt sp̄uales creatu-
re q̄ ad creaturā corporeā aliquē ordinē habent
et toti creature corporali p̄sident: vñ p̄ueniēs
fuit vt angeli in supremo corpore crearent tā q̄
toti nature corporee p̄sidentes. Et si obijcerēt
q̄ angeli nō dependēt a corpore s̄m suū esse: et p̄
p̄sequēs neq̄ s̄m suū fieri: ergo angeli nō sunt
creati in loco corporeo. Respondet Tho. q̄ an-
geli nō sunt creati in loco corporeo: s̄ vt predi-
ctum ē in hoc ostendit ordo eoz ad naturā cor-
porē: et q̄ sua virtute corpa cōtingūt. Si hec
oīa q̄ diximus de angeloz p̄ductiōe. vel ad ea-
piendū difficilia: vel ad plene intelligendū du-
ra cuiq̄ viderent: tantomagis excitare nos de-
bent ad extollendā totis viribus sapientiā al-
tissimi dei: cui⁹ opa tā stupēda sunt et inscruta-
bilia: vt nullo hūano sensu p̄cipi valeāt. Pro
quibus dicere possumus illud psalmiste. Quā
magnificata sunt opera tua dñe: oīa in sapien-
tia fecisti. Vniuersus nāq̄ mundus iste sensi-
bilis quasi quidā liber est scriptus digito dei: et
singule creature quasi figure quedā sunt: non
humano placito s̄ diuinitatis arbitrio institu-
te ad manifestandā quodāmodo et signādas inui-
sibile potentiā: sapientiā: et bonitatē diuinam.
Inter cetera X̄o suorū institutoz mirabilia an-
gelos cōdidit: quoz aliquos p̄pter sup̄bias in
quā eruperūt eternis abiudicauit supplicijs.
Alios vero qui ipsi factori suo humiliter adhe-
serunt: plena beatitudine fecit esse felices.

¶ Qualiter angeli ad nos mittuntur qui hoīes
custodiunt neq̄ dolent de malis eoz quos cu-
stodiunt.

Capitulum. iij.

Tertium mysterium de angelis manifestandum
dicitur missionis. In quo tria sunt dubia
declaranda.

Primum utrum angeli mittantur.

Secundum utrum hoīes ab angelis custodiantur.

Tertium utrum angeli dolent de malis eoz
quos custodiunt.

¶ Ad primū dubiū se offert veritas scriptura-
rum in quib⁹ angelos mitti p̄hibet. Et vt inq̄t
Tho. p̄ma p̄te. q. centesima. xij. Ille mitti dicit
q̄ aliquo mō ab alio procedit vt incipiat eē vb
prius nō erat vel vbi prius erat p̄ aliū modū.
Filius enī aut sp̄s sctūs mitti dicit vt a patre
p̄cedens p̄ originē. Et incipit eē nouo mō. i. p̄
grām vel p̄ naturā assumptā vbi prius erat p̄
diuinitatis presentia. Dei enī p̄p̄riū est vbiq̄
eē: q̄ cū sit vniuersale agens virtus eius attin-
git oīa entia: ideo est in oībus rebus. Virtus
autē angeli cū sit particulare agens nō attingit
totū vniuersū: sed sic attingit vnū q̄ nō attin-
git aliud. Ideo ita est hic q̄ nō est alibi. ¶ Tam-
igitur aliqd ē fiendū p̄ aliquē angelū circa ali-
quā creaturā corporeā de nouo applicat ange-
lus illi corpi sua virtute: et sic angelus de nouo
ibi incipit eē: et hoc totū sequit ex imperio diui-
no. Sed actio quā angelus missus exercet: pro-
cedit a deo sicut a p̄mo principio cuius nutu et
auctoritate angeli opantur et in deū reducitur
sicut in vltimū finē. Et hoc facit rōne ministri
Nā minister est sicut instrumentū et intelligēs
Instrumentū autē ab alio mouet: et eius actio
ad aliud ordinat. Ideo actiones angeloz mini-
steria vocant et ipsi dicunt in ministeriū mitti
Si X̄o aliqs quereret quō angeli mittuntur eoz
celū empirreū sit locus p̄tinens ad dignitatem
eoz: si igit mitterent ad nos dignitati eoz ali-
quid deperiret. Respondet Tho. q̄ celū illud p̄-
tinet ad dignitatē angeli s̄m cōgruentiā quan-
dam: q̄ cōgruū est vt supremū corporū nature
que est supra oīa corpa attribuat. Mō tū an-
gelus aliqd dignitatis accipit a celo empirreo.
Ideo q̄n actu nō est in illo nihil eius dignitati
subtrahit. Sicut nec regi q̄n non actu sedet in
regali solio q̄ cōgruit ei⁹ dignitati. Vnde sal-
uator noster loquēs de angelis q̄ mittuntur ad
custodiā hominū dixit. Angeli eoz sp̄ vidēt fa-
ciē patris mei q̄ ē in celis. Vbiq̄q̄ itaq̄ sint
vident eēntiā dei in cui⁹ aspectu cōpletur glo-
ria et beatitudo illoz. ¶ Secūdo dubiū fuit vtz
hoīes ab angelis custodiantur. Et s̄ de hoc di-
xerim in quadragesimali nostro: veruntū aliq̄

erunt hoc loco nouiter discutienda. **I**ccirco s̄
supposito s̄m veritatē q̄ vnaq̄q; aia angelum
habeat sui custodē deputatū: xpo dūtaxat exce
pto de quo in sermone de innocentib⁹ dictū ē
Primo sciendū q̄ necessaria fuit homini cu
stodia angeloz ppter adiutoriū liberi arbitrij
Nam vt inqt. Tho. s̄ma pte. q. centesima. xiiij.
Homo p liberū arbitriū pōt aliquantū vitā
re malū: s̄ nō sufficienter qz infirmatur circa
affectū boni ppter multiplices anime passio
nes. Similiter etiā vniuersalis cognitio natu
ralis legis q̄ homini naturaliter adest aliquanti
ter dirigit hoīem ad bonū: s̄ nō sufficienter qz
in applicādo vniuersalia p̄ncipia iuris ad par
ticularia opa contingit hoīem multipliciter de
ficere. **V**n̄ dicit Sapiēt. ix. ca. Cogitationes
mortaliz timide z incerte pudentie nostre.
Secō sciendum q̄ dū hoīes p̄reunt z multa
peccata labunt nō est ascribendū ad negligentia
aliq̄ā angeloz sed potius malicie hoīm impu
tandū. **N**ā sicut hoīes a naturali instinctu bo
ni discedūt ppter passionē peccati: ita etiā dis
cedūt ab instigatione bonoz angeloz q̄ fit in
uisibiliter ppter hoc q̄ hoīes illumināt ad bñ
agendū. **T**ertio sciendū q̄ sicut p̄sciti ad dāna
tionem z infideles ac etiā antixps nō p̄uanti
interiori auxilio naturalis rōnis: ita etiā nō p̄
uantur ex iteriori auxilio toti nature humane
diuinitus cōcesso. s̄ custodia angeloz p quā et
si nō inuenē quantū ad hoc q̄ vitā eternā bo
nis operib⁹ mereant: inuenē tñ quantū ad hoc
q̄ ab aliqb⁹ malis retrahunt quib⁹ z sibiip̄is z
alijs nocere possent. **N**ā z ipsi demones arcen
tur p bonos angelos ne nocāt quantū volūt.
Quarto sciendū q̄ officiū custodie angelice or
dinatur quidē ad illuminationē doctrine sicut
ad vltimū z p̄ncipalē effectū. **N**ihilominus
sunt z alij effectus. s̄ arcere demones z alia no
cumenta tā corporalia q̄ spiritualia p̄hibere.
Quinto sciendum q̄ circa hominū custodiā in
ter angelos quandoq; solet esse pugna siue dis
cordia. **N**ā vt scribitur Danielis ca. x. **D**ū ip̄e
orasset p liberatiōe populi iudaici q̄ erat in ba
bilonia: apparuit sibi angelus modo mirabili:
vt patet in textu: dixitq; illi iter cetera: noli me
tueri Daniel: qz ex die s̄mo quo posuisti cor tu
um ad intelligendū vt te affligeres in cōspectu
dei tui: exaudita sunt verba tua. **E**t ego veni
ppter sermones tuos: princeps aut regni per
sarum restitit mibi viginti z vno diebus. **R**e
fert hic Hieronymus p̄ncipē regni persarū

91
esse angelū qui se opposuit liberationi populi
israelitici pro quo Daniel orabat Gabriele p̄
ces eius deo presentante. **Q**uidam tamen dire
runt q̄ hec resistētia potuit fieri eo q̄ princeps
aliquis demonum iudeos in perfidem ductos
ad peccatum induxerat ppter qd̄ prestabatur
impedimentum orationi Danielis pro eodez
populo deprecantis. **S**ed Gregorius in .xvij.
moralium libro concordat cū Hieronymo: di
cit q̄ princeps regni persarū bonus angelus
fuit custodie illius regni deputatus. **A**d intelli
gendū ergo qualiter vnus angelus alteri resi
stere dicitur. **M**otandū scōm Tho. vbi supra. q̄
diuina iudicia circa diuersa regna z diuersos
homines per angelos exercentur. **I**n suis aut
actionibus scōm diuinam sententiam regulā
tur. **C**ontingit quandoq; q̄ in diuersis regnis
vel in diuersis hominibus contraria merita
vel demerita inueniuntur: vt vnus alteri sub
datur aut p̄sit. **Q**uid aut super hoc ordo di
uine sapientie erigat cognoscere non possunt:
nisi deo reuelante. **V**nde necesse habent super
his sapientiam dei consulere. **S**ic igitur inquā
tum de contrarijs meritis z sibi repugnātib⁹
consulunt diuinam voluntatem. **R**esistere sibi
inuicem dicuntur: non quia sint eorum contra
rie voluntates: cum in hoc omnes concordent
q̄ dei sententia impleatur. **S**ed quia ea de qui
bus consulunt sunt repugnantia. **U**n̄ ergo ar
changelus custos regni persarum procuraret
quantum in eo erat salutem illorum qui erant
in dicto regno: videretq; q̄ ex conuersione iu
deorum multi de persis conuertebantur: erat
contētus q̄ populus ille in captiuitate perseue
raret. **A**lter vero qui p̄sidebat populo iudeo
rum illius populi liberationem procurabat: p̄
cesq; Danielis presentabat deo: omnes tñ dei
voluntatem impleri volebant. **T**ertiu dubi
um erat vtrum angeli doleant de malis eorum
quos custodiunt. **A**d qd̄ respondet Tho. vbi s̄
q̄ angeli non dolent nec de peccatis nec de pe
nis hoīm: qm̄ cū sint perfecte beati dolor in eis
esse nō pōt. **I**nsup vt inquit Aug⁹. **D**olor est
de his que contrariantur voluntati. **N**ihil aut
accidit in mundo qd̄ sit contrarium voluntati
angelorum z aliorum beatorum: quia volun
tas eorum totaliter inheret ordini diuine iusti
cie. **N**ihil aut fit in mundo nisi qd̄ per diuinā
iusticiam fit aut permittitur. **E**t ideo simplici
loquēdo nihil fit in mūdo cōtra voluntatē be
atorū: vt enī phus dicit in .iiij. ethicorum. **I**llud
n ij

dicit simpliciter voluntarius quod aliquis vult in
 particulari secundum quod agit: consideratis. scilicet omnibus que
 circumstant: quauis in vniuersali consideratum non
 esset voluntarium. Sicut nauta non vult absolute
 proiectionem mercium in mari et vniuersaliter consi-
 derando: sed imminente periculo salutis hoc vult
 vniuersaliter magis est hoc voluntarium quam inuoluntarium.
 Sic ergo angeli peccata et penas hominum vniuersaliter
 et absolute loquendo non volunt: volunt tamen
 quod circa hoc ordo diuine iusticie seruetur secundum quem
 quidam penis subduntur et peccare permittuntur.
 Sed oritur hic difficultas ex verbis Isaie ca.
 xxxij. dicentis. Angeli pacis amare flebant. Quam
 soluit Tho. asserens quod verba illa tripliciter pos-
 sunt intelligi. Vno modo secundum sensum litteralem
 et sic angeli dicuntur nuntij Ezechie qui fleuerunt
 propter verba blasphemie rabsaris. Alio modo secundum
 sensum allegoricum et sic angeli pacis sunt apostoli
 et alij predicatorum qui flent pro peccatis hominum.
 Tertio secundum sensum anagogicum: et sic intelliguntur
 angeli beati. Locutio tamen est methaphorica per
 quam designat quod ipsi volunt in vniuersali hominum
 salutem ut iam est predictum. Ex his omnibus deprehen-
 dere possumus quanta sit erga homines dei pietas
 quanta largitas: quantaque eius clementia: dum di-
 gnatur per angelos suos nos ad patriam supernam
 deducere: in quolibet etate non cessant angeli com-
 modis nostris adesse: nunc infestissimos hostes
 ne nobis noceant debellando: nunc ad bene vi-
 uendum nos alliciendo: nunc a malis retrahendo
 nunc ab innumeris periculis liberando. Et tamen
 nos illis presentibus non erubescimus demonumque
 praua consilia: turpesque suggestiones implere:
 gerere vitam pecudum: ac omni conatu ad religio-
 nes tartareas properare. O anima sordida. O
 anima tot ignominiosissimis vitijs fedata. Ape-
 ri oculos mentis et vide angelum spiritum tibi assiste-
 rem in quouis angulo: in quouis diuersorio:
 in quouis exercitio. Exhibe illi reuerentiam
 et a flagitijs desine consuetis: usque ad mortem com-
 morabitur tecum: ut sic appareat si te nolueris
 corrigere quod pater omnium deus iusto iudicio ipe-
 nitentes et obstinatos a consortio sanctorum et
 visione sua priuatos proiecit in ignem eternum.
 Eurem igitur demonum abhorre per sortia atque
 angelorum societatem omni affectu desiderare ut
 sic digni efficiamur gratia christi: qua mediante ange-
 lorum choris mereamur adiungi in illo felici re-
 gno in quo deus viuunt per infinita secula seculorum. Amen.
 ¶ Sermo trigessimus primus de sancto Joanne
 baptista precursore domini nostri iesu christi.

Pater natos mu-

licum non surrexit maior Joanne
 baptista. Verba sunt redemptoris
 nostri originaliter Matthei. xj. ca. Si-
 cut sol in lumine reliquos planetas excedit ita
 laus Joannis baptiste post christum et virginem ma-
 trem aliorum sanctorum preconiata superat. Nam neque in
 veteri neque in nouo testamento inuentus est ali-
 quis quacumque sanctitate et preminentia fulgens
 qui Joanni baptiste valeat comparari. Quocirca
 quod de ipso dicuntur admirandis prerogatiuis orna-
 tur: atque ex omni parte in ipso videtur superfluere
 gratia dei. Hoc nomen eius exprimit: quod Joannes
 in quo est gratia interpretatur. Ut autem harum
 rerum noticiam habeamus in presenti sermone
 de magnificentibus Joannis baptiste merito dis-
 seremus quo teste saluatore nullus maior sur-
 rerit. Quod utique intelligendum est de magnitudi-
 ne virtutis. Nam ut inquit Alexander de alea in.
 iij. summe. Et Tho. prima parte. q. xlij. Maius
 et minus in formis spiritualibus non dicitur sicut
 in formis corporalibus. Secundum enim Augustinum in li.
 de quantitate anime: in formis corporalibus dicitur
 aliquid maius vel minus secundum quantitatem molis
 vel dimensionum: quod sunt materiales. In formis
 vero spiritualibus ista dicuntur secundum quantitatem
 virtuale. Unde ipse Augustinus in .viij. de trinitate
 ait. In his que non mole magna sunt: hoc est maius
 esse quod est melius esse. Ad id autem dicitur quod est per-
 fectius. Sicque Joannes non fuit ceteris maior
 secundum staturam corporis. cum in hoc sibi plerique pre-
 stent. Sicut fuit og: rex basan. de quo scribitur
 Deutero. ij. et iij. ca. quod monstratus lectus eius fer-
 reus nouem cubitos habes. Et Solias quod ut po-
 nitur primi regum. xv. ca. erat altitudinis sex cubi-
 torum et palmo. Et gigantes alijque multi. Fuit
 ergo magnus perfectione virtutis et gratie: de quo
 tria mysteria proponimus contemplanda.

Primum dicitur natiuitatis.

Secundum sanctitatis.

Tertium sublimitatis.

¶ De quinque excellentijs natiuitatis Joannis
 baptiste. Capitulum. i.

Primum mysterium contemplandum de Joan-
 ne baptista dicitur natiuitatis. Fuit quidem
 natiuitas eius dignissima et singularis preci-
 pue propter quinque excellentias.

Prima dicitur angelica nunciatio.

Secunda paterna percussio.

Tertia miraculosa generatio.

Quarta iocunda parturitio.
Quinta sancta nominatio!
¶ Prima excellentia natiuitatis Joānis dicitur
angelica nūciatio. Fuit nāq; ab angelo annū-
ciata patri suo Zacharie existenti in loco sacro
id est in templo et in rebus sacris occupato ad
denotandū sanctitatē futurā prolis vt dicit Mi-
cholaus de lira. Erat autē Zacharias sacerdos
vt scribitur Luce primo ca. et forte exijt vt incensū
poneret. Nā vt habet p̄mi Paralipomenon.
xxiiij. ca. Dauid volēs āpliare cultū dei. xxiiij.
sacerdotes instituit quoz vnus maior erat q
dicebatur princeps sacerdotū. Et hi successiue
p̄ ebdomadas seruiebant in tēplo dñi. S; vt
Zacharias fuit pontifex vel summus sacerdos
apud nōnullos vertit in dubiū. Nā Ambrosi-
us et Beda sup̄ Lucā vident dicere q; sic eo q
incensū ponere semel in āno itra setm̄ scōm̄
s. in festo expiationis soli sūmo sacerdoti erat
licitū. Et tēpus p̄ceptionis p̄cursoris videt̄
p̄cedere: quia festum expiationis celebratur
decima die septembris: et post illud fuit conce-
ptio Joānis circa finē eiusdē mensis: reuerso
Zacharia ad domū suā post p̄pletionē sui offi-
cij. Et sic ab illo tempore vsq; ad natiuitatē be-
ati Joānis fluxerāt nouē menses qui p̄tinent
periodū a p̄ceptione vsq; ad natiuitatē. Addūt
alij ad declarationē p̄fate opiniois. q. xxiiij.
sacerdotes p̄dicti erant equales in ordine ac
etiā dignitate: nō tñ simul s; successiue: q; ille
in cuius ebdomada festū expiationis cadebat
erat summus sacerdos toto illo anno. Et ad h̄
p̄firmandū inducūt illud qd̄ dicit Joannis. xj.
ca. p̄ Caifas erat pontifex anni illius. Zachari-
as ergo fuit summus sacerdos illo anno eo q
p̄dictū festū cecidit in ebdomada ipsius. Sed
vt dicit Micholaus de lira quia nulla scriptu-
ra autētica: nec Josephus nec alij describentes
sacerdotiū iudeoz mentionē faciunt de sūmo
sacerdote huius Zacharie. Ideo saluo meliori
iudicio videtur melius dicendū eū fuisse sim-
plicem sacerdotem: tñ q; ingressus fuit tēplū
ad ponendū incensum tātū qd̄ licitū erat mi-
noribus sacerdotibus vt dicit ad Hebr̄eos. ix.
ca. Tñ q; angelus apparuit ei stans a dextris
altaris incensū: qd̄ s̄m̄ Hieronymū nō erat in-
tra sanctū sanctorū: ad qd̄ intrare erat officij
summi sacerdotis. Et illud qd̄ dicit de viginti
quattuor sacerdotibus: q; ille erat summus sa-
cerdos et pontifex p̄ annū in cuius ebdomada
cadebat expiationis festū videt̄ eē ficticiū. Tñ

quia hoc in nulla scriptura autentica inuenit̄.
Tñ quia summus sacerdos nō p̄fidebat per
annū tñ sed per totā vitam suā. Et ita cōmu-
niter factū est vsq; ad tēpus Machabeoz. in
quo greci obtinuerūt dñus sup̄ iudeos. Et tñ
ex cupiditate grecoz et ambitioe iudeoz aliq
fuerūt amoti de sacerdotio ante mortē et alij
instituti. Sicut patet scōi Machabeoz. iij. ca.
de Jasonē: Menelao et Lusimacho. Et. xiiij. ca.
de Alchimo. Et eodē modo postea factū ē qñ
Romani ceperunt iudeis dñari: q; tñ erat ve-
nale sacerdotiū. Vnde dicit Josephus q; Cai-
fas emit sacerdotiū vni⁹ anni. Potuit etiā eē
q; iudei inter se ordinauerūt p̄pter istas p̄ten-
tiones et ambitiones q; sacerdotiū vnus dura-
ret tñ p̄ annū. Et sic cōcludit q; Zacharias n̄
fuit pontifex vel summus sacerdos. Ambrosi⁹
vero et Beda dixerūt cōtrariū nō asserendo s;
opinando. Nihilominus Hieronym⁹ in epla
ad Eustochiū ait. Joānes baptista sc̄t̄z m̄rez
habuit: pontificisq; filius erat tñ nec matris
affectu nec patris opib⁹ vincebat vt in domo
parentū cū periculo viueret castitatis. Intra-
uit itaq; Zacharias templū vt incensum pone-
ret: et oīs multitudo populi erat orans foris q;
nō erat licitū populo ingredi tēplū s; tñ atriū
Apparuit autē illi angelus in visioe corpali di-
xitq; illi: ne timeas Zacharia qm̄ exaudita est
oratio tua. Frequēter enī vt dicit Michola⁹ de
lira deprecatus fuerat deū de aduētū messie et
de habenda p̄le. Et iō angelus vtrūq; sibi p̄-
nunciat dicens. Prox tua Melicabeth pariet
tibi filiū et vocabis nomē eius Joannē: et erit
gaudiū tibi et exultatio. Gaudiū. s. in mente in-
terius: et exultatio exteri⁹: dicit exultatio quasi
extra saltatio. Et h̄ p̄prie qñ gaudiū tātū abū-
dat in corde qd̄ nō pōt cōtineri quin ostendat̄
exteri⁹. Et sequit̄ angelus: multi in natiuita-
te eius gaudebūt. Erat enī magnus corā dño:
vinū et licerā. i. porū inebriatiū nō biberet: et spi-
ritu sancto replebit̄ adhuc ex vtero matris sue
Et mltos filioz isrl̄ p̄uertet ad dñm. i. ad xp̄m
p̄ suā p̄dicationē. Et ipse p̄cedet añ illuz in
spū et virtute Melie vt p̄uertat corda patrū in
filios: id est patrū veteris testamēti ad discipu-
los xp̄i. Quia vt dicit Micholaus de lira. plu-
res de sacerdotibus et senioribus iudeoz q; di-
cebantur patres populi cōuersi fuerūt p̄ apo-
stolos ad fidē xp̄i. Subdidit angelus: et incre-
dulos. i. illos qui prius fuerāt increduli ad pru-
dentiam iustorum: que prudentia n̄ p̄sistit in

operibus legis que nō iustificabat: s; in operi-
bus fidei charitate formate. Sequit̄ angelus.
Parare dño plebē pfectā p euāgelij susceptio-
nem. Secundum aliquos iste angelus qui ap-
paruit Zacharie fuit: ille idē qui apparuit vir-
gini gloriose. Sed istud stare nō potest si tene-
re volumus opinionē que recitata fuit in ser-
mone de annūciatione virginis benedice ubi
dicitur q̄ angelus ille fuit de ordine seraphin.
¶ Scda excellentia natiuitatis bñ Joānis dñi
paterna p̄cussio: vt enī cantat ecclia. Ille p̄mis-
si dubius supni perdidit p̄mptē modulos lo-
quele. Mā vt scribit̄ Luce p̄mo ca. dixit Zacha-
rias ad angelū: vnde hoc sciam. Ego enī su; se-
nex. vxor mea p̄cessit in dieb; suis. Et r̄ndens
angel; dixit ei. Ego sum gabriel q̄ asto añ deū
z missus sum loqui ad te z hec tibi euāgelizare
Et ecce cris tacens z nō poteris loqui vsq; in
diem quo hec fiant p̄ eo q̄ nō credidisti v̄bis
meis que implebunt̄ in tpe suo. Et erat plebs
expectans Zachariam z mirabant̄ q̄ tardaret
ip̄e in tēplo. Egressus aut̄ nō poterat loqui ad
illos. Et cognouerūt q̄ visionē vidisset in tem-
plo: z ip̄e erat annuens illis z p̄mansit mutus.
Sed pleriq; scire cupiunt cur Zacharias dubi-
tando plagam incurrit. Ad quod respondent
doctores id factum fuisse multiplici de causa.
¶ Primo scdm Bedā quoniā discredendo locu-
tus est: ideo silentio plectit̄: vt tacendo credere
disceat. Vt enī inquit Nicholaus de lira. Tot
signa veritatis cōcurrerāt q̄ Zacharias non
poterat discredere absq; peccato. Quia angel;
vt p̄dictū ē apparuit ei in sacro loco z existenti
in ministerio diuino. Mūciabat etiā ea que p̄-
tinent ad cōmunē hoim salutē z ad dei gloriā
Ex quibus debebat Zacharie constare q̄ erat
bonus angelus z per p̄sequens q̄ erat vox di-
ctum eius cum mentiri nō posset. Secdo mut;
effectus fuit Zacharias: vt maius miraculum
in natiuitate filij apparer̄: cū enī in natiuitate
Joānis loquela patri redditur miraculū mira-
culo copulat̄. Tertio p̄gruū fuit vt Zacharias
vocem amitteret: quando vox nascebat̄ z legi
silentiū iponebatur. ¶ Tertia excellentia nati-
uitatis beati Joānis dicit̄ miraculosa genera-
tio. Mā post cōpletos dies officij Zacharie: cū
rediisset ad domū suā concepit̄ Elīabeth vxor
ei; z occultabat se mensibus quinq;: qui vt ait
Ambrosius. Partus sui erubescere eratē ne
in senectute vacasse libidini videret̄. Cōceptio
aut̄ illa miraculosa fuit q; nō fuit p̄ naturā tm̄

vt dicit Nicholaus de lira: s; per naturā gr̄a
diuina adiutā. Mā vt dicit̄ Luce p̄mo ca. Elī-
abeth sterilis erat: z tā ip̄a q̄ Zacharias pro-
cesserant in diebus suis: id ē transierāt tēpus
generandi. Vt enī inquit Plin; li. vij. de na-
turali historia: post annū quinquagesimū cessat
fecunditas mulierū. Vir vero octogesimo an-
no generat: hec debēt ita esse vt in plurib;: nā
massimilla rex numidarum post octogesimo
sexto filij genuit. Et Lato censorinus ex filia
Salonis clientis sui genuit cū iā trāisset octo-
ginta annos. De Zacharia z Elīabeth cuius
etatis fuerit determinate nō inuenio. Tantū
euangelica lectio testat̄ q̄ ambo ad generandū
inabiles erant. Et de hoc angelus Dabriel di-
xit virgini gloriose genitrici dei z saluatoris nr̄i
Ecce Elīabeth cognata tua z ip̄a cōcepit filij
in senectute sua: z hic mensis ē sextus illi q̄ vo-
catur sterilis quia nō erit impossibile apud de-
um oē verbū. ¶ Quarta excellētia natiuitatis
beati Joānis dicit̄ iocūda parturitio. De hoc
ita scribit Lucas. Elīabeth impletū ē tempus
pariendi. fm Nicholaū de lira. i. nouē mensū
Notandū tm̄ hoc loco q̄ vt ait p̄lus. ix. de ani-
malibus. Lūctis aialibus statutū ē tēpus par-
tus: muliere dūtarat excepta que in diuersis tē-
poribus parit nā quāq; parit in mense septimo
quāq; mense octauo. Verū frequentior vsus ē
humano partui nouē mensium natura dedit.
Quedā tm̄ femine decimo mense pariūt. Quas-
dam insuper Aristo. dicit mense. xj. peperisse.
Eius sententiā approbat Aulus gelius li. iij.
noctiū acticarū dicēs. Feminā bonis atq; ho-
nestissimis morib; rome. xj. mēse p̄ mortē ma-
riti pepisse: factūq; fuit iudiciū tanq; marito
mortuo postea mulier cōcepisset. Sed cōgnita
causa diuus Adrianus censuit. xj. mēsi partū
posse ederequisitis veterū philosophorū ac in-
signiū medicorū sententijs. Auicenna nono de
aialibus dicit mulierē mense. xij. peperisse. Tm̄
Elīabeth de qua loquimur mēse nono cōple-
to Joannem peperit. Quem vt dicunt aliqui
virgo sacratissima a terra leuauit. Theophilus
tm̄ dicit vt refert Nicholaus de lira. q̄ iminen-
te partu Elīabeth virgo recessit: tum quia vir-
gines in partu mulierum non solēt adesse. Tū
quia alie mulieres iam venerant ad partum
Elīabeth quare obsequiū Adarie non erat ei
necessarium. Sed euāgelista nul de hoc scripsit
tm̄ retulit q̄ mense sexto humilis virgo Adar-
ia postq; Elīabeth Joannem conceperat vi-

99
firavit illam: cum, qua mansit mensibus tribus
scz vsq; ad tempus partus *Elizabet* & reuer-
sa est in domum suam. Si enim noluit ibi tem-
pore partus adesse: potest ratio verisimilis as-
signari: quia cum consuetudo sit ad mulieres
parturientes plerasq; alias conuenire: virgo
illa modestissima nolens cum tot que munda-
ne erant conuersari inde discessit. Audierunt
autem vicini & cognati q; *Elizabet* peperisset.
Et quia magnificauit dñs misericordiam suā
cum illa id est magnam misericordiam ei fecit
auferendo sterilitatis opprobrium: & dando ei
tantum ac talem filium sic annunciatum mira-
biliter & conceptum supernaturaliter. Et con-
gratulabantur ei sicut predixerat angelus.
¶ Quinta excellētia natiuitatis bti *Joannis*
dicitur sancta nominatio: vt enī dicit *Lucas*
Die octauo venerunt circūcidere puerū & vo-
cabant eum nomine patris sui *Zachariam*. Et
respondens mater eius dixit. Nequaquā. sed
uocabitur *Joannes*. Hoc autē fm *Nicholauz*
de *lira* fuit sibi a deo reuelatum: quia a marito
non didicit cum esset factus mutus anteq; re-
diret ad eam de templo. Dicebat vero sui *Elizabet*.
Nemo est in cognatione tua qui uoce-
tur hoc nomine. Qd non est intelligendum p
gente iudeorum sed pro his qui erant de gene-
re siue stirpe *Elizabet* & *Zacharie*. Innuebāt
autē patri eius. s. per signa quem uellet uocari
cum. & postulans pugillarem scripsit dicens.
Joannes est nomen eius id est hoc nomen nō
ei impono sed impositum est a deo. Et mirati
sunt uniuersi ex mirabili conuenientia patris
& matris in nomine pueri. Apertum est autē
illico os *Zacharie* & lingua eius & loquebatur
benedicens deum. Et factus est timor magn⁹
super uicinos eorum: & super oia montana iu-
dee diuulgabantur oia uerba hec. Et posuerūt
omnes qui audierant in corde suo dicentes.
Quis putas puer iste erit? Etenim manus dñi
erat cum illo: id est virtutis dei operatiua mi-
raculorum in eius annunciatione: conceptioe:
& natiuitate ostensorum. Ex quibus rationabi-
liter concluderetur magnitudo pueri futura
coram deo. Et *Zacharias* impletus est spiritu
sancto & prophetauit benedicendo deum atq;
prenunciando imminētia sacramenta nostre
redemptionis: atq; futura gesta miranda pue-
ri nati. Dicebat ergo: benedictus dñs omnium
scz per generalem gubernationē: deus per cre-
ationem: isrl per specialē cultū & deuotionem

& beneficioꝝ specialiū populo isrl exhibitionē
quia uisitauit. i. uisitatū more pphético loqui-
tur. Hec uisitatio fuit facta in christi natiui-
tate: que erat adhuc futura & in sua conuersa-
tione. Et fecit redemptionē. s. in sua benedicta
passione plebis sue. Et erexit cornu salutis no-
bis: id ē uirtutē consequendī salutem eternam
in sua resurrectione: quia resurrexit ad uitam
immortalem: educens sanctos patres de lim-
bo: & in sua ascensione: quia illos ad celestia in-
troduxit. In domo dauid pueri sui: q; ista ad-
impleuit xps in carne assumpta de domo *Da-
uid*. Sicut locutus est per os sanctorum qui a
seculo sunt pphetarū eius: quia sic pmisserat
p pphetas. Salutē ex inimicis nostris. supple
consecuti sumus p xpm. de mundo: carne: & di-
abolo. Et de manu omnium qui oderūt nos. Ad
faciendā misericordiā cū patribus nris: quia
mysteriū incarnationis impleuit non propter
nostrā iustificationē: sed ppter suā misericor-
diam implendā quā patribus pmissit. Et me-
morari testamenti sui sancti. i. pacti firmissima
qd habuit cū patribus ueteris testamenti de
xpo uenturo: de quo testamento ad modū me-
morantis seu recordantis se habuit quādo pa-
ctum impleuit. Iurandū qd iurauit ad *Abra-
am* patrem nostrū daturū se nobis. Ut sine ti-
more de manu inimicorū nostrorū liberati ser-
uiamus illi. In sanctitate & iusticia corā ipso
omnib⁹ diebus nris. Et tu puer propheta al-
tissimi uocaberis. Nunc dirigit sermonē ad fi-
lium natum. Precibus enī ante faciem dñi pa-
rare uias eius. s. per predicationem xpm annū-
ciādo. Ad dandā scientiā salutis plebi eius in
remissionē peccatorū eorū. Per viscera mise-
ricordie dei nostri id ē per intimā & occultam
dei miam facta sunt hec: in quibus uisitauit nos
oriens ex alto. Illuminare his q in tenebris et
umbra mortis sedēt. i. pribus in limbo existen-
tibus: ad dirigendos pedes nros in uia pacis
O *Zacharia* p tati filij de quo tāta miracula
oculis conspexisti. O senex admodū uenerāde
q prolē ex te genitā a deo electā nō dubitasti.
O uir sanctissime q spm scm in tua mēte p ex-
perientiaz noui luminis suauissimiq; spūalis
gestus sensisti. Et qs explicet iocunditatē & le-
ticiā cordis tui? Quis enarret p̄solationem aie
tue. Nō mix igit si cātiū quod iā exposuim⁹
deū laudando ac benedicendo cecinisti.
¶ De scitate *Joānis baptiste* quā demōstrāt
quinq; uirtutes illi p̄cipue & singularissime.

Capitulum.ii.

Secundum mysterium contemplandū de
Joāne baptista dicitur sanctitatis. Quā-
ta enī sanctitate fuerit peditus colligere pos-
sumus precipue ex quinque.

- Primo ex mundi derelictione.
- Secundo ex corporis mortificatione.
- Tertio ex humili confessione.
- Quarto ex feruenti predicatione.
- Quinto ex martyrij tolleratione.

Primo apparet sanctitas Joānis ex mundi
derelictione. Nā spū scō afflatus nō puerili le-
uitate motus in etate tenera: paterna domo
relicta: ad solitudines deserti se contulit. Quapp
ecclesia ipm alloquēs ait. Antra deserti teneris
sub annis ciuium turmas fugiens petisti: ne le-
ui saltē maculare vitā fame posses. Adansit
aut ibi absq; hoīm quorūcūq; puerfatione vsq;
ad tpa sui baptisimi siue pdicationis. Nec ē he-
sitandū q; parentes sui passi sint priuari psen-
tia vnici filij: cū scirent ex his q; in eius conce-
ptione et natiuitate pesserāt: puerū illū ad oīa
eius gesta p spiritū sanctum dirigi et regulari.
Sed circa hoc posset aliquis querere vtrū sit p-
fectior vita solitaria q; socialis. Et quidā for-
tasse dicerent q; socialis: tū quia vt ait Sapiēs
Ecclesiastici. iij. ca. Adeli⁹ ē duos eē q; vnū: q;
vn⁹ iuuat ab alio. Tū q; Adatth. x. viij. xps di-
xit. Vbi fuerint duo vel tres in nomine meo
congregati in medio eorū sum. Tū etiā quia so-
litaria vita videt esse contra naturā hoīs. Nā
vt phus dicit in primo politice. Homo ē ani-
mal sociale. Sed Aug⁹ in libro de operib⁹ mo-
nachorū: illos sanctiores esse dicit qui a conspe-
ctu hoīm sepati nullius ad se pbent accessum.
Ad pleniorē tñ intelligentiā et obiectorū decla-
rationem notāda sunt verba sancti Tho. qui
fa. se. q. clxxxviii. ar. viij. ait: q; solitudo nō ē esse-
tia pfectōis: s; pfectōis instrumentū: nō tñ est
instrumentū congruū actioni s; ptemplationi
Ideo non pgruit religionib⁹ q; sunt ordinate
ad opa vite actiue siue corporalia seu spūalia ni-
si forte ad tps exemplo xpi: qui vt dicit Luce.
vj. Erat pernoctans in oratione dei. Cōpetit
itaq; solitudo religionib⁹ q; sunt ad ptemplatio-
nē ordinate. Notandū tñ est q; illud qd est so-
litarium debet esse sibi p se sufficiens. Hoc aut
est cui nihil deest quod ptinet ad rationē pfe-
cti. Et ideo solitudo cōpetit contēplanti q; iam
ad pfectum puenit. Qd qdem contingit dupli-
citer. Vno modo ex solo diuino munere: sicut

fuit de Joāne baptista: q; vt dictū ē: repletus
fuit spū scō adhuc ex vtero matris sue. Alio
mō p exercitiū virtuosi actus: ad qd exercitiū
iuuatur hō ex aliorū societate dupliciter. Vno
mō quātū ad intellectū vt istruat in his q; sūt
pceptanda. Vnde Hiero⁹ dicit ad rusticū mo-
nachum. Adibi placet vt habeas sacrū contu-
berniū: nec ipse te doceas. Secdo quātū ad effe-
ctum vt. s. noxie affectiones hoīs reprimantur
exēplo et correptione aliorū: quare vita solitaria
si debite assumat peminet vite sociali. Si autē
absq; pcedenti exercitiū talis vita assumat est
periculosissima nisi p diuinā grām suppleatur
qd in alijs p exercitiū acquirē: sicut patet de
beatis Antonio et Bndicto. Et sic quāuis me-
lius sit esse duos q; vnū: dū vnus indiget auxi-
lio alterius: tñ hoc auxilio nō indiget q; sunt p-
fectionē assecuti. Sicut etiā xps ē in medio eo-
rum q; sunt in suo noīe pgregati: ita vt dicitur
p me Joānis. iij. ca. Deus charitas ē et q; ma-
net in charitate i deo manet et deus in eo. So-
litarie vero viuere pōt duplici eē: aut ppter
animi seueritā et hoc est bestiale. Aut ppter cō-
templationē: dū aliq; a puerfatione aliorū se
sepat vt liberius vacet rebus diuinis et studio
sapientie: ppter ea Aristo. pmo politice dixit.
q; ille q; alijs nō cōmunicat ē bestia aut de⁹. i.
diuinus vir. Cōsecdo apparet sanctitas Joā-
nis ex corporis mortificatione. Nam vt scribit
Adarcus pmo ca. Erat Joānes vestitus pilis
Lameli et cona pellicea circa lūbos eius: et locu-
stas: et mel siluestre edebat. Idē habet Adatth.
iij. ca. vbi Nichola⁹ de lira inqt. Locuste sunt
parua animalia volitantia per modū salt⁹ et
reperiūtur in deserto indee et frixa cū oleo sūt
cibus pauperū. Quidā vero putāt locustas hic
appellari nō aialia illa: s; gen⁹ herbarū qd vsui
humano puenire pōt. Descebat itaq; Joānes
quocūq; mō locuste accipiant cibo non lauto
imo tenui et insipido atq; austero. Sumebat
etiā mel siluestre qd fm Nicholaū de lira re-
peritur in truncis arborum. Cōtertio apparet
sanctitas Joānis ex humili cōfessione. Nam
quādo iudei miserūt ad eū sacerdotes et leui-
tas vt scribitur Joānis pmo ca. vt interroga-
rent eū. Tu quis es: nō superbe locutus est q; si
de seipo presumens: quinimo humiliter respō-
dit: et pfessus ē veritatē dicens: q; nō erat xps:
neq; Elias in psona: neq; ppheta ille videli-
cet quē ipsi querebāt: s; dixit. Ego vox clama-
tis in deserto: dirigite viā dñi. Congrue aut se

vocē appellavit. Primo qz vox ordinatur ad
verbi expressionē. Voces enī sūt eaz que sunt
in aīa passionū note: vt dicit Aristo. in primo
Meriarmentiax. Sic Joannes expressit verbū
incarnatū. Secdo de rōne vocis est qz respectu
vbi sit noticia prior: origine tū posterior. Nā
fm rōnez originis prius verbū cōcipit qz vox
formet. Joānes ergo fuit vox qz respectu xpī
fuit noticia prior: lz cēt z origie posterior. Ter
tio vox transit: verbū aut manet. Joānes g cū
dicit se vocē insinuat se trāsitur: xpī No per
mansit. Tandē de xpo alia ptulit: de se humi
lima cū subdidit. Ego baptizo in aqua. Adedi
us aut vestrū statit quē vos nescitis. Et dicit
medius fm Nicholaū de lira. i. cōmuniter vi
uens inter hoīes: quē iudei quantū ad diuini
tatem nesciebāt: Subdidit Joannes. Ipse ē q
post me venturus est. i. ad pdicandū z mysteri
um redēptionis cōplendū. Qui ante me factus
est. i. mihi prelati in dignitate cuius nō sūz di
gnus vt solua ei corrigiā calciamēti. ¶ Quar
to ostendit sanctitas Joānis ex serueti pdica
tione. Nā vt dicit Luce. iij. ca. Factū ē verbuz
dñi. i. diuina inspiratio sup Joannē Zacharie
filiū in deserto z venit in oēm regionē iorda
nis predicans baptismū penitentie. Et vt ait
Matth. iij. ca. Exibat ad eū hierosolima. i. po
pulus de hierlm. z accipit hic ptinēs p cōtēto
Et oīs iudea. i. multi. Et ē hic quedā figura sz
Nicho. de lira q vocat iperbole. i. locutio mul
tum expressiua. Inchoauit aut pdicationē suā
sic z xps dicens. Penitentiā agite: deinde quat
tuor pcepta docuit. Primum docuit phariseos.
nā vt scribit Matth. iij. ca. Videns Joannes
multos phariseoz z saduceoz venientes ad
baptismū suū: nō tū credentes fm veritatē vt
dicit Nicho. d. lira. sz magis ad simulatōez z insi
diatōez. Et q xps vt pz Matth. xxi. ca. qres d
baptismo Joānis an cēt e celo vel ab hoīb cū
nō fuisset pharisei ausi respondere dixit. Qua
re nō credidistis ei. Idē dicit Josephus in. xix.
antiquitatū li. Ipse Joānes dixit illis: pgeni
es viperaz qz venenū erroris z ipocrisis a su
is pgenitorib traxerāt. Quis demonstrabit
vobis fugere a ventura ira: quasi dicat: lz falsi
ras vestra lateat in pspectu populi: tū nō pote
rit latere in pspectu dei: facite ergo fructus di
gnos penitentie: z ne velitis dicere intra vos
patre habemus Abraam. Vt enī ait Nicho.
de lira. pharisei de hoc gloriabant qz de Abra
am descēderāt. Et iō ex pmissiōe facta Abraac

100
sine operibus salutē cōsequi presumebāt. Et h
est manifeste falsum: qz nō dicunt filij Abraac
ex carnali ppagatione sz magis ex fidei imita
tione vt dicit ad romanos. iij. ca. Et iō qz pha
risei z legisperiti fidē Abraac de xpo respuerūt
ideo nomē filiationis Abraac pdiderūt. Et hoc
est qd dicit Joānes. Et ne velitis dicere intra
vos p falsā. i. extimatōez patrē habem? Abraā
qz nō ē sic fm veritatē. Eōuerso gētiles fidē
xpī deuote ad pdicationē aploz receperūt: iō
filij Abraac facti sūt. Et hoc ē qd subdidit Joā
nes. Dico enī vobis qm potens est deus de la
pidib istis suscitare filios Abraac. Scdm Mi
cholaū de lira tenēt aliqui q Joānes demon
strauit illos lapides quos filij isrl de pfundo
iordanis attulerūt vt habet Josue. iij. ca. i me
moriā miraculi q dñs in transitu eoz aquas
iordanis siccauit. Sz p illos lapides Joannes
gentiles significauit: qz colebant idola de lapi
dibus facta. Filij ergo Abraac de lapidibus su
scitati sunt qm iudeis p infidelitatē a filiatōe
Abraac recedentib: gentiles fidē xpī recipiētes
in locum eoz substituti sunt. Et qz doctor veri
tatis nō solū debet vitia pfidenter arguere sz
etiā penā pdicere. Iō subdidit Joannes. Jam
enī securis. i. securitas diuini iudicij posita est
ad radicē. Omnis arbor q nō facit fructū bo
num: excidetur z in ignem mittet. Scdm pce
ptum docuit turbas: nā vt scribitur Luce. iij.
ca. Interrogabant Joānem turbe quid essent
facture. At ille respondēs dicebat. Qui habet
duas tunicas det vnā nō habenti. quod in
telligitur scdm Nichola. de lira qm tunica cēt
supflua. Terriū pceptū docuit publicanos offi
ciales impatoris: nihil inqt plusqz vobis cōsti
tutum est faciatis. Hoc aut dixit quia collecto
res taliū solent esse proni ad plus colligendum
qz sit eis mandatū: vt quod est amplius rema
neat. Quartū pceptū docuit milites cum dixit
eis vt scribit Luce. iij. ca. Meminē pcuttatis. i.
opprimendo pauperes z eos despiciēdo: neqz
calūniā faciatis. i. nō imponatis falsum crimē
diuitib z potētibus vt occasione extorquēdi
bona eoz habeatis: qz p aliā viā a talibus bo
na recipere nō possunt. Eōtenti estote stipen
dijs vestris. ¶ Quinto ostendit sanctitas Jo
annis ex martyrij tolleracione. Vt enī scribit
Matth. xiiij. ca. z Marci. vi. ca. Decollatus
fuit Joānes iubēte Herode. Sic vt habetur
i historia scholastica vxorē fr̄is sui Philippi
abstulit: z Archā regē: z Herodē agrippam

et Philippū in sui inimicitia cōcitauit. Ioan-
nes ergo cum de hoc arguebat: qđ sibi et hero-
di molestissimū erat et odiosum. Nā ut ait Te-
rentius. Obsequiū amicos: veritas odium pa-
rit. Et Hieronymus in epla ad oceanū inquit:
Ita se habet natura ut amara sit veritas. Vi-
dens itaq; Herodes q; Joānes eū tā dure re-
dargueret. Et q; ob pdicationē et baptismū s; Jo-
sephū magnū populū cōgregaret: ipm in
carcere vinculauit in Adacherōta castello ara-
bie: in hoc vxori placere cupiēs et populi sequē-
tis Joāne dispēdiū ptimescēs. Desiderabat
aut ipm occidere sed populū formidabat. Tan-
dem excogitauit dolose et nō sine pfabulatiōe
atq; cōsilio herodiadis maligne: ut natalis sui
diē corā primis galilee suisq; principibus cele-
braret. Ista enī erat psuetudo apud antiquos.
q; principes solēnicabāt die sue natiuitatis: et
diē etiā natalis imperij sui in quo coronaban-
tur: quare Herodes puocatis magnatibus et
nobilib; multis: puiuiū illis letissimū atq; lau-
tissimū pparauit atq; saltauit filia herodiadis
id est tripudiauit. Et hoc fuit ex dispositōe ma-
tris et ipsius Herodis: q; eū iuramēto pmisit ei
dare qđ peteret: q; pmonita a matre petiuit ca-
put Joānis baptiste. Et cōtristatus ē rex: fite-
tū et hū apparentiā. Nā ut inquit Beda. licet
pstristaret in facie letabat tū in corde. Simula-
bat aut pstristationē ppter iusiurandū qđ in-
fringere iudicabat illicitū. S; ut ait Ambrosi-
li. de officijs Herodes saltatrici premiū turpi-
ter pmisit: crudelit soluit: nā ut refert Nicho-
de lira. In pmissione facta in generali etiā cū
iuramēto nō intelligit aliqd illicitū sub obliga-
tione cadere: cuiusmodi erat interfectio Joan-
nis. Et d hoc plene habet i decretis. xxi. q. iij.
quasi per totū. Adisso itaq; herodes spiculato-
re decollauit Joāne in carcere: et allatū ē caput
eius in disco: et datū est puelle: et illa tulit mri
sue. Discipuli aut accipientes corp; sepelierūt
illud in sebastē. ut ponit in. xij. li. historie ecclesi-
astice. Herodias aut caput Joānis in hierlm
fecit deferri: et iuxta Herodis habitaculū cau-
te sepeliri. Fuit vero Joānes decollat; circa di-
es acimoz anno pcedēte passionē xpi. De q; sic
loquit Crisosto. Joānes schola virtutū: magi-
steriū vite: sanctitatis forma: norma iusticie:
virginitatis speculū: pudicitie titulus: castita-
tis exemplū: penitentie via: peccatorū venia: fi-
dei disciplina: Joānes maior hoie: par angelis
legis summa: euangelij sanctio: apostolor; vox

silentiū pphetay: lucerna mūdi: precursor iudi-
cis: xpi mediator: dñi testis: totius medius tri-
nitatis. Et hic tantus dat incestui: tradit adul-
tere: adducitur saltatrici.

De quin; dignitatibus que ostendunt qđ
sublimis inter sanctos Joānes baptista.

Capitulum. iij.

Tertiū mysteriū pteplandū de beato Jo-
anne baptista dicit sublimitatis. In quo
qđ sublimis inter scōs sit aperimus: possum;
aut id facile cōprehendere si p̄siderare volueri-
mus quin; illius p̄cipue dignitates.

Prima dicitur sanctificationis.

Secunda cōmendationis.

Tertia celebrationis.

Quarta venerationis.

Quinta glorificationis.

Prima dignitas beati Joānis dicit sancti-
ficationis. Fuit quidē in vtero sanctificatus.
Dñ ecclia dicit de eo illud Jeremie primo ca.
Anteq; exires de vtre sanctificauit te. Ista
sanctificationem purgatus fuit a plaga origi-
nalis culpe: vnde si in vtero matris decessisset
ad finū abrae euolasset: cū ceteri vadant in ifer-
num q; ibi moriunt. Fuit insup in vtero matr;
letificat;: cū tñ ceteri ibi sint cū tristitia. Adul-
taq; alia spūalia dona ē cōsecutus: quare Ba-
briel p̄dixit patri. Spū sancto replebit; adhuc
ex vtero matris sue. Secunda dignitas beati
Joānis dicit cōmendationis. Quidnā certi;
et firmiter oñdere pōt p̄eminētiam alicuius
qđ sententia et laus ex ore diuino p̄cedēs. Tur-
pe est laudari a malis viris: p quibus ait Se-
neca in puerbijs. Tā turpe est laudari a turpi-
bus qđ si lauderis ob turpia. Gloriosus ergo ē
cū quis laudat a sapientibus: a viris grauib;
et p̄stantissimis. Sed sup oīa grande ē et inef-
fabile donū du; quis extollit laudibus ab ore
diuino. Vt enī inqt Hieronymus in sermone
ad Paulā et Eustochium. Quicqd humanis
dici potest verbis min; est a laude dei. Ex his
aut quos deus dignatus est cōmendare null;
tātis laudibus fulget quātis Joānes baptista
Dixit enī deus Moē Benefis. vij. ca. Te enī
vidi iustū corā me ex omnib; gentibus. Et de
David ps. lxxxviij. Inueni inquit David ser-
uum meū oleo sancto meo unxi eū. Et de Job
ut p; eiusdē p̄mo ca. Nūquid p̄siderasti seruū
meū Job q; nō sit ei silis in terra. Et de Pau-
lo Actū. ix. ca. Vas electionis ē mihi. Et de
centurione Adattb. viij. ca. Nō inueni tantaz

fidem in isrl. Et petro dixit xps Matth. xvj. ca. Beatus es Simon bariona. Sed de Joane multo plura multaq; maiora locutus e. na vt scribit Matthei. xj. ca. dixit iesus turbis de Joane. Quid existis in desertu videre etc. vbi comendauit eu de quattuor. Primo de soliditate fidei et constantia cu dixit. Quid existis in desertum videre arundine vento agitata: qsi dicat. no. qz Joannes fuit ita compositus q nec timore nec fauore a veritate declinabat. Secdo comendauit eu ab austeritate penitentie: dum subdidit hoiem mollibus vestitu: quasi dicat non. Tertio comendauit eu a claritate noticie dum sequit pphetam: Etia dico vobis plusq; pphetam. Et dicitur plusq; ppheta qz no solum xpm preuidit venturu et predixit sicut alij pphete s; etia ipm digito ondit. Quarto comendauit eu ab auctoritate doctrine dicens. Sic e de quo scriptu est. s. p Malachia. Ecce ego mitto angelu meu. i. Joanne qui vita durit angelica ante facie mea: qui preparabit via tuam ante te. Amen dico vobis inter natos mulieru no surrexit maior Joane baptista. Tertia dignitas beati Joanis dicit celebrationis De solo naq; iesu xpo et virgine matre Joanneq; baptista narrantur prece nia natiuitatis. Hecirco ecclesia soleniter celebrat natiuitatem eoz. Hinc Aug in sermone q legit in officio presentis solennitatis ait. Post illu sacrosctu dni natalis die nullius hois natiuitate legit celebrari nisi sola Joanis baptiste. In alijs eni sanctis et electis dei nouimus die illu coli quo illos post psumatione laboru et deuictu triumphantumq; munduz in perpetuas eternitates presens hec vita parturiit. In alijs consummata vltimi diei merita celebrant. In hoc etia pma dies et ipsa hominis iuitia consecrant. Quarta dignitas bti Joanis dicitur venerationis. Voluit naq; deus concurrentibus miraculis plurimis reliquias corporis eius a fidelib; venerari. Legit eni in historia ecclesiastica: q cuz ad tumulu Joannis multa miracula fierent: iubente Juliano apostata getiles ossa ei; sparserunt. Et cu miracula no cessaret: postea collecta et in igne concremata in puluere redegerunt et per agros ventilauerunt. Tandem cineres illi collecti a quibusda monachis hierosolimam fere delati: deinde post aliqua tpa ianuam trassati vbi nuc deuote coluntur. Sicut Alexander tertius: et Innocentius quartus: rei veritate cognita suis pulegijs approbarunt. Caput No

eius tpe Marciani principis inuentu est. Duobus quide monachis beatus Joannes caput suum in visu manifestauit: qui ad locu pperates vbi sepultu tadiu latuerat inuenerunt: illud saccis cilicinis inuolutu: qd postmodu Constantinopolim: inde ad gallias regnante Pipino est translatum. Ultimo ad vrbem deductu et in ecclesia sancti Siluestri honorifice reseruatum. Digitus insuper ille quo dnm ostenderat comburi no potuit vt refert magister Joanes Beletb. qui a fidelibus conseruatus: postmodum a sancta Tecla de vltamarinis partib; in Normandia delatus est. Quia dignitas bti Joannis dicit glorificationis. Eredendum qpe est q in celo magna sit gloria eius. et q positus sit in supremo ordine angeloru atq; in sede luciferi collocatus. Ma illa sedes no fuit reparata per xpm: quia stat ad dexteram patris: nec p virginem quia stat super choros angeloz: nec p aliu sanctum: quia vt predictum est. Inter natos mulierum non surrexit maior Joanne baptista. Et sicut magnus fuit meritis et sanctitate: ita magnus e gloria et felicitate. Quis patrociniu deuote implorantes sperare possunt illius intercessione consequi in hoc seculo dei gratiam et in futuro gloriay sempiternam. In qua viuit et regnat deus per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo trigessimussecundus de sancto Paulo apostolo doctore summo gentium.

As electionis est

mibi. dni nri iesu xpi verba sut ista originaliter Actuu. ix. ca. Ad laudes ingentes beati apli Pauli extollendas hodierna die merito est elaboranduz. Ipe nanq; sua eruditione mirabili: christi benedicti nomen gentibus patefecit. Ipe sue conuersionis exemplo peccatoribus ad penitentiam redire volentibus spem de venia consequenda dedit. Ipe vtiq; verbis et factis adeo clare christum a mortuis resuscitatum atq; in dextram dei patris sedentem ostendit: vt nullus amplius nisi volens de fide christi dubitare queat. Ad ipsum igitur sermonem vertamus qui prius nominis Iesu ardentissimus persecutor: ex post factus est illius defensor acerrimus et predicator eximius: in quo post emendatum delictum tanta superabundauit gratia vt etiam in hac vita mortali ad visionem diuine essentie raperetur. De ipso piissimus iesus

ananie discipulo suo fidelissimo retulit verba
in themate posita: In quibus de Paulo glorio-
sissimo tria mysteria proponimus contemplanda.
Primum dicitur persecutionis.

Secundum conuersionis.

Tertium visionis.

Qualiter Paulus feruebat in persecutionem
discipulorum. Capitulum. i.

Primum mysterium contemplandum de Paulo
dicitur persecutionis. Ipse namque validissi-
me ecclesiam expugnare temptauit. Unde Lucas
Actuum. ix. ca. dicit. Saulus autem adhuc spirans.
i. ex vehemēti spiritu igne persecutionis accendens in
se et in alios: contra ecclesiam minax in verbis
iniuriosis: et cecidit. i. in verberibus et flagellis in
discipulos domini accessit ad principem sacerdotum et
petijt ab eo copias in damascum ad sinagogas
ut si quos inuenisset huius vice viros ac mulie-
res vinctos illos perduceret in hierusalem. Sed per
huius partis pleniorē intelligentia circa septem
dubitare contingit.

Primo circa nominis mutationem.

Secundo circa superbie occasionem.

Tertio circa temporis dilationem.

Quarto circa iniectionem.

Quinto circa liberi arbitrij dispositionem.

Sexto circa discipulorum distinctionem.

Septimo circa potestatis acceptionem.

Primo dubitatur circa nominis mutationem. quare
scilicet nomen Pauli mutatum est cum prius Saulus vo-
caretur. Nam mutatio nominis est prohibita. C. de mu-
tatione. no. l. i. Sed ad hoc respondet Jo. an. in glo.
in prologo sexti libri decretalium. quod lex illa loquitur
de mutatione fraudulenta. Tamen interdum licet mu-
tare nomen ut per mutationem nominis ostendatur facta
mutatio hominis. Sicut iacob vocatus fuit Israhel
ex eo quod vidit dominum. ut patet Genesis. xxxij. ca.
Et Simon vocatus est Petrus ex professione di-
uinitatis in christo ut scribit Mattheus. xvi. ca. Et
in romanis pontificibus mutari solet nomen
Nam Martinus quintus antea vocatus est oddo
de colona. Eugenius. iij. Gabriel. Nicolaus
quintus Thomas. Calixtus. iij. Alfonsus. Pius
secundus Eneas. Paulus. ij. Petrus. Et Si-
xtus. iij. dicebat Franciscus. Non vero talis mu-
tationis est quod nomen debet conuenire rei. sicut
patet. xxi. di. ca. clericos. et de prebendis. et digni. ca. cum
scilicet. Et. xvi. q. i. ca. si cupis. Et instituta de dona-
tione. Est. Tamen de nomine Pauli tres opinio-
nes inueniuntur. Prima est Origenis qui dicit. quod
semper fuit binomius et vocatus sit spiritus Saulus

et Paulus. Secunda est Rabbani qui ait quod ante
conuersionem dicitur Saulus a saule superbo.
post conuersionem vero dicitur Paulus quasi
paruulus a virtute humilitatis. Unde nomen su-
um interpretando prime ad Corinthios. xv. ca. ait
Ego sum minimus apostolorum. Tertia est opinio Hiero-
nimum et Bede qui asserunt quod vocatus sit Pau-
lus a primo spolio quod protulit ecclesie. scilicet sergio pau-
lo pro consule quem ad fidem conuertit sicut per Actu-
um. xiiij. ca. Secundo dubitatur circa superbie occa-
sionem: quare videlicet Paulus erat ita superbus
ut sponte ingereret se ad persequendum christum: nam
non vocatus accessit ad principem sacerdotum. Et
ad hoc dicere possumus quod tria erant in illo quod
bus disponebat ad extollendum.

Primum nobilitas generis.

Secundum claritas scientie.

Tertium etas florens.

Primum quod erat in Paulo fuit nobilitas
generis. Inquit enim Augustinus in sermone. Erat autem
Paulus de tribu beniamin. sicut ipse testatur
Et ad romanos. xj. ca. ipse ait. Ego israelita
sum ex semine abrahe de tribu beniamin. Ex quo
dicitur glo. in ca. venerabilis. de prebendis. et digni-
tate quod fuit nobilitas: Tribus vero beniamin satis in
scriptura magnificatur: tum quia illi in diuisione
terre promissionis hierusalem fuit distributa: sicut
patet Josue. xvij. ca. tum quia habuit bellato-
res strenuos sicut notatur Iudicum. xx. ca. tum
etiam quod ex illa tribu secundum Hieronymum fuerunt pro maio-
ri parte innocentes interfecti. Veruntamen plerique
mirari solent ex his qui audiunt dum de se Paulus
loquitur. Actuum namque ca. xx. dixit. Ego sum vir
iudeus tharso cilitie natus. Et se ad Corinthios.
xj. ca. hebrei sum et ego. Et Actuum. xxij. ca. Pha-
riseus inquit sum et filius phariseorum. Tamen cum
centurio iussisset eum verberari dixit se civem ro-
manum: ut habetur Actuum. ca. xxij. Et idem coram
tribuno confirmavit. Ad quod respondet Micho. de lira
sup. xxij. ca. Actuum: et sup. iij. ca. se ad Thimo-
theum. quod prius Pauli a romanis obtinuerat roma-
nam civitatem: Jo. cum tribuno dixisset. Ego multa sum
ma pecunie ciuitatem hanc adeptus sum. Paulus
respondit. Ego autem et natus sum. Idcirco
Micho. de lira exponens illa verba Pauli ad Thimo-
theum. Penulam quam reliqui troade apud
carpum veniens affer tecum et libros ait. Dum
esset Paulus in carcere Hieronimus scribebat Thimo-
theo ut ferret sibi penulam. Erat autem pe-
nula vestis consularis que a Romanis data
fuit patri Pauli in signum amicitie cum ipso et quod

esset factus cuius romanus quā reseruauerat Paulus ob memoriā patris: et in signū q̄ cēt romanus: cuius: si necessitas incuberet hoc ostē dendi. Erat ergo Paulus natione israelita, di gnitate romanus ciuis: et religione phariseus ob ista diuina magnanimus erat et audax. De rum vt inqt Seneca in li. de quatuor virtuti bus. Magnanimitas si se supra modū extollit facit virū minacē: inflatū: inquietū et turbidū et in quascūq; excellentias dictorū factorūq; ne glecta honestate festinū. Scdm q̄ erat i Paul lo fuit claritas sciētie. Dicit nāq; de illo Hier onymus Lur Paulus ap̄lus vas electionis nēpe qz vas legis et scripturaz sanctaz arma rium est. Et Actū. xxi. ca. dixit se eruditū ad pedes Gamalielis. Et sc ad Corinthios. xj. ca. ait. nā et si imperitus sermone: nō tñ scientia. Ut aut ipse inqt. Scientia inflat. Tertium qd̄ erat in Paulō erat florens etas. Erat quidem adolescens. Vnde Actū. vij. ca. dicit. Testes deposuerūt vestimenta secus pedes adolescen tis q̄ vocabat̄ Saulus. Et si q̄s obstaret q̄ po tuerit ille fuisse alter qui sic noiaret: facili puin ci pōt qm̄ Actū. xxij. ca. Paulus cū humilita te et penitentia loquēs ad dñm ait. Eū fundere tur sanguis stephani testis tui ego astabā et cō sentiebā et custodiebā vestimenta interficien tium illū. Eū ergo esset in etate florenti moue batur ardentē ad p̄secutionē discipulorū. Nā vt inqt Aristo. in. ij. rethorice. Iuuenes sūt cō cupiscitūi talia facere quecūq; cōcupiscunt. Ideo valde amant valde desiderant: et similia. Et vt vulgariter dicit̄ in iuuenibus ē recens et z buliens sanguis. Tertio dubitatur de Paul o circa tēporis dilationē: cur. s. tādiu distulit x̄ps vocare illū et nō cum alijs ap̄lis. Ad qd̄ re spōdere possum⁹ q̄ sic factū est p̄pter tria. Primo propter x̄pi potentiam. Secundo propter x̄pi sapientiam. Tertio p̄pter x̄pi clementiam. Primo p̄pter x̄pi potentiam vt sic ostende retur q̄ post mortē x̄ps qui surrexit a mortuis potuit inimicos etiam benigne superare. Se cundo p̄pter sapiētā: vt sic innotesceret mul tiformis sapiētia dei: qui varios habet vocan di et saluandi modos. Tertio propter clemen tiam qua voluit vt oīs fraudis suspitio tollere tur cōuertendis gentibus: dū talis magister ē electus qui non solū nō fuisset de socijs x̄pi hic uiuentis: imo fuisset acerbissim⁹ p̄secutor oīm qui inuocabāt nomen eius. Et nullo cōmodo

vel incōmodo tpali timore vt fauore humano fuit ad fidē p̄uersus et illius nominis qd̄ antea extinguerē nitebat̄ defensor fuit validissimus. Quarto dubitatur de Paulō circa mīe cō/ secutionem: quare p̄secutus ē mīam dei adeo vt in actu furibunde p̄secutionis x̄pm viderit et audierit vocantē. Et lz Aug⁹ dicat. Si que ris quare hūc trahat: illū nō trahat: noli diuidi care si nō vis errare: nihilomin⁹ rectissime pie tas diuina egit cū Paulō dum illum ad se taz mirabiliter traxit propter tria. Primo propter celum. Secundo propter meritum. Tertio propter exemplum. Primo propter celum quo monebat̄ Paul⁹ ignorās in tali p̄secutione q̄ grauitē offende bat: putabat nāq; sacrificium se offerre deo si x̄pi nomē deleteret. Hoc ip̄e confirmat p̄me ad Thi. p̄mo ca. vbi ait. Gratias ago ei q̄ me con fortauit in x̄po iesu dño n̄ro: qz fidelē me existi mauit: ponēs in ministerio qui prius fui blas femus et p̄secutor. Sed mīam p̄secut⁹ sum qa ignorās feci in incredulitate. Et ad Galatbas. p̄mo ca. inqt. Audistis enī p̄uersationē meā in iudaismo qm̄ supra modū p̄sequebar ecclesiaz dei et expugnabā illā: et p̄ficiēbaz in iudaismo supra multos coetaneos meos in genere meo. abundantius emulatoz existēs paternaz mea um traditionū. Ut inqt Nichola⁹ de lira su per hoc passu. Apud iudeos erant aliqua tra dita patribus a moyse. s. que scripta sunt in le ge. Et aliqua erant tradita a patribus alijs mi noribus q̄ vocabant̄ traditiones senioz. vt p̄z Matth. v. ca. et ambaz traditionū erat ap̄lus zelatissimus ante suā p̄uersionem. Scdo mise ricorditer actū fuit cū Paulō propter meritū nā fm̄ Augusti. in sermone. dū Stephanus la pidaret̄ in oratione quā fecit p̄ his qui ad ei⁹ necem insistebant singulariter orauit p̄ Paul o quē p̄spiciebat cōtra se plus ceteris corde et aīo descuire: nō enī poterat manu illū lapidi bus duris ferire. quia nō spectabat nisi testib⁹ aliquē lapidare: tñ paul⁹ illoz retinēs vestimē ta aniabat eos vt viriliter extinguerēt innocē tem. Tertio remissionē et grām inuenit Paul us p̄pter exemplum: vt sic in ip̄o tanq; in spe culo clare peccatores intuerent̄ magnitudinē mīe dei. De hoc p̄me ad Thi. p̄mo ca. ita scri psit. Fidelis sermo et omni acceptione dignus qz iesus x̄ps venit in hunc mundū saluos face re peccatores quoz p̄mus ego sum. Sed ideo

miseriordia psecutus sum vt in me pmo ostēderet xps iesus oēm paciētiā ad informatiōnem eorū q credituri sunt illi in vitā eternā.

¶ Quid dubitat circa liberi arbitrii dispositiōnē: an videlicet fuit liberū arbitriū eius violētātū. Ad qd intelligendū notanda est illa sentētia dñi Bonauē. in. ij. di. xxv. de qua plene dixi in quadragesimali de penitētia sermone pmo. q aliud est voluntatē induci: aliud voluntatez mutari: aliud volūtātē cogi. Tūc enī induci dicitur qñ aliqua psuasio ei fit qua disponit vt ad aliqd appetibile inclinet: q si valde intēsa ē nomē coactionis sortit: quāuis nō sit vera coactio. Tūc aut voluntas mutat qñ ipa nolente viū potenti virtute affectio ei imittit in p̄riū z de nolēte fit volēs: ita q vna affectio expellitur z p̄ria inducit. Sicut cū de amatorē tpa liū facit tpa liū p̄tēptōrez. Tūc aut volūtās dicitur cogi qñ intelligit ipsaz inuitā aliquid velle z repugnāte actu voluntatis deliberatiuo: aliena virtute mouēte z repugnātia manente ad aliquid inclinari nolēdo. Volūtās igif cogi nō pōt ab aliquo: sed induci ab agente creato: z mutari valet ab agente increato. Quare et liberū arbitriū Pauli nō fuit coactū: sed bene imutatū: z de nolente factū ē volēs.

¶ Sexto dubitatur circa discipulorū distinctiōnē. Naz dicit q Paulus p̄sequēbatur discipulos. Et hoc querunt aliqui: qui erant isti discipuli. Et dicit Nicholaus de lira q erant oēs credētes in xpm. Nā discipuli aliquando dicunt duodecim apli: sicut ibi Matthēi. xix. ca. Assumpit iesus duodecim discipulos suos zc. Aliquādo septuagintaduo. sicut Luce vltimo. Duo ex discipulis ibant ipsa die zc. Aliquādo oēs fideles: nā vt Eusebius tradit in historia ecclesiastica. z habet insup Actū. xj. ca. Anteqz ecclia cōgregaret Antiochie: oēs credētes discipuli noīabantur. At vbi credentiū numer⁹ ibi multiplicat⁹ fuit: xpiani noīari ceperūt.

¶ Septio dubitat circa potestatis acceptiōnē. Quō cūz iudei nullā haberēt potestātē Paulus potuit a p̄ncipe sacerdotū illā impetrare. Ad qd respondet Nicholaus de lira. q iudei habebant potestātē subdelegatā a romanis p̄ criminib⁹ in legē eorū cōmissis. Nā Stephanū more iudiciario lapidasse dicunt: qñ testes depositi vestibus lapidabāt eū. Et in hoc seruabant ordinē iudiciij in lege statutū q. l. testes cēt p̄mi apidatores. Dū itaqz Paulus videbat q fiebant per apostolos timēs antiquā legē in qua

nutritus erat euacuari: ira succensus litteras ipetrauit: aduocauitqz famulos z socios negocij sui. Eamus inqt fratres canus cōcito gressu in damascū: inueniemus ibi illos destructores nostrarū traditionū: ligabimus eos affligemusqz verberibus z ieiunijs atqz in hierlm p̄ducemus. **¶** **¶** Saule quid cogitas? **¶** **¶** Saule quid loqueris? **¶** **¶** Saule cur tanto indiscreto feruore moueris? Tu capere pponis z eris captus. Tu p̄ discipulos paras manū. Et de manu sua te trahet ad gremiū discipulorū. Et nomen xpi confundere satagis: z nescis adhuc q in breui pro noīe illo paratissimus eris ligari z mori: non est consiliū contra dñm.

¶ De p̄uersione Pauli z septē mirabilibus q concurrerunt in illa. **¶** Capitulum. ij.

Secundū mysteriū p̄tēplandū de Paulo dicitur p̄uersionis. Fuit quippe cōuersio eius miranda z singularis maxime propter septem que ibi cōcurrerunt.

¶ Primum fuit illustratio.

¶ Secundum prostratio.

¶ Tertium allocutio.

¶ Quartum excecatio.

¶ Quintum visitatio.

¶ Sextum illuminatio.

¶ Septimum confortatio.

¶ Primum qd p̄currit in p̄uersione Pauli dicitur illustratio. Dicit enī Actū. ix. ca. Lūz iter faceret contigit vt appropinquaret damasco Remigius inquit. Damascus est ciuitas metropolis sirie quā edificauit Damascus Meliezer seruus Abrae. Sequitur textus. Et subito circūfulsit eū lux de celo. De ista luce posset quis asserere q fuerit irrūpentis aurore vel solis oriētis z huiusmodi. Sz p̄fecto ipse Paulus: cuius fuit p̄ditōis z quo tpe visa sit aperitissime declarauit. Actū. xxvj. ca. Loquēs nā qz cum Agrippa dixit: dum irem Damascuz cū potestate z p̄misso p̄ncipū z sacerdotū die media in via vidi o rer supra splendorē solis circūfulsisse me lumē z eos q me cū crāt. Actū. vero ca. xxij. dixit q lux illa fuit copiosa.

¶ Scdm qd concurrat in p̄uersione Pauli dicitur prostratio. Cecidit enī in terraz vt p̄z Actū. ix. ca. Et ca. xxvj. Paulus retulit. Omnesqz nos cū cecidissemus in terrā quare videt q z locij eius fuerunt p̄strati versus faciē scdm glosaz

¶ Tertium qd in tali p̄uersione cōcurrit dicitur allocutio: nā audiuit vocē loquentē idioma hebreum vt scribit Actū. xxvj. ca. z dicentē. Saule

1037
Saul cur me persequeris. Hec vox fuit primo reprehensiva eo q̄ Saulus persequebat̄ xpm̄ in membris suis. Sec̄do fuit instructiva. Querenti enī q̄s es dñe: r̄ndit̄ xps. Ego sum iesus naçare nus quem tu persequeris. Vbi nota q̄ q̄ ex luce sūma z ex alto situ celi in q̄ z i q̄ sibi apparebat z exinde saulū z ei⁹ socios terribiliter p̄sternēte: aperte se ingerebat ei maiestatiū z oīpotētem. Ideo suā humilē originē sc̄dm̄ quas fuit naçare nus. i. in naçareth cōceptus z nutritus ei in sua reuelatione specialiter exprimit: vt ostendat q̄ ille idē q̄ fuit inter iudeos humilis est ad celos in tāta gloria tanq̄ dei filius exaltatus. Propterea xps subdidit: durū est tibi cōstimulū calcitrare. i. potētiori te incōpabiliter resistere. Tertio vox illa z allocutio fuit p̄ceptiua. Tremens quippe Paul⁹ ac stupens de cognita xpi potestate ac maiestate: tor⁹ cōpunct⁹ dixit. Dñe quid me vis facere? quasi dicat ex nunc paratus sum tibi in oībus obedire. Qui christus. Surge z ingredere ciuitatē z dicetur tibi quid te oporteat facere. Socij autē stabant stupefacti: audiētes quidē vocē neminē autē videntes. Hic aliq̄tisp̄ immorandū ē: qm̄ Actuum. xxiij. ca. Paulus dixit. Et qui mecū erant lumen quidē viderūt: vocē tñ nō audierūt ei⁹ q̄ loquebat̄ mecū: videt̄ q̄ hic sit aliqua cōtradictio quia prius dicit̄ q̄ audierūt vocē: postea Paulus affirmabat cōtrariū asserēs q̄ voces nō audierūt. Ad hoc ita loquit̄ Beda sup̄ act⁹ ap̄tōrū: q̄ cōfusum vocis sonū: nō autē articulataz eius distinctionem audierūt. Et cōsimiliter viderūt lucē a xpo irradiantē: nō autē sui corpis formā z faciē. Paul⁹ vero z vidit xpm̄ z distincta verba ei⁹ audivit. Quartū qd̄ cōcurrit in illa p̄uersione dicit̄ corporis excecatio Surrexit autē Saul⁹ de terra apertisq̄ oculis nihil videbat. Ad manus itaq̄ socij trahentes illū introduxerūt Damascū. Et erat ibi tribus diebus nō videns z nō māducauit neq̄ bibit In hoc triduo ait Beda Paulū orationi vacasse: fuisseq̄ raptū vsq̄ ad tertiuū celi. Idē refert Nicholaus de lira sup̄ sc̄da cplā ad Corinthios ca. xj. Sunt autē Bede venerabilis vba huiusmodi: apparet q̄ p̄ triduuū quo creatus lucis grām expectabat nō oīis torpebat: s̄z diuina potius illustratione sublimatus archana celestia rimabat̄. Estq̄ nisi fallo: credibile: q̄ cōtpe mysteriū euāgelice dispēsatiōis edoct⁹ fuerit de q̄ ip̄e gloriat̄ ad Galathas dicēs. Neq̄ enī ego ab hoīe accepi illud neq̄ didici: sed per

reuelationē iesu xpi: hec ille. Quintū qd̄ cōcurrit in p̄uersione Pauli fuit eius visitatio. Mā instruxit xps ananiā vt Paulū visitaret: scribitur enī Actuum. ix. ca. sic. Erat autē quidā discipulus Damasci noīe Ananias hic vt habetur Actuum. xxiij. ca. erat de iudeis ad xpm̄ cōuersus scientia z vita famosus. Et dixit ad illū in visu dñs. Anania. At ille ait. Ecce ego dñe. Et dñs ad eū. Surge vade in vicū qui vocat̄ rectus: z quere in domo iude Sauluz noīe tharsensem. Ecce enī orat z vidit id est sibi reuelatū est: viz ananiā noīe: nā reuelatio fuit facta Paulo nō solū de p̄sona sed de p̄prio noīe: introeuntē et imponentē sibi manū vt visū recipiat. Timēs Ananias respondit: dñe audiui a multis de viro hoc quāta mala sc̄tis tuis fecerit in hierl̄m z quare huc se ptulit? Qui deus. vade Anania qm̄ vas electionis ē mibi: vt portet nomē meū corā gentibus z regibus. Ego autē ostendā illi quanta oporteat eū pati p̄ noīe meo. Et abiit Ananias z introuit in domū z imponens ei manum dixit. Saule frater dñs iesus ad te remisit qui apparuit tibi in via qua veniebas vt videas z implearis spiritu sancto. Sextū qd̄ p̄currit in cōuersione Pauli fuit illuminatio. Confessi nāq̄ ceciderūt tanq̄ squame ob oculis eius z visuz recepit: z surgens baptizatus ē Septimū qd̄ p̄currit i illa p̄uersione fuit p̄fortatio. Quā accepisset cibū p̄fortatus ē duplici cōfortatione. s. corpis z spūs. Qd̄ patet q̄ p̄tinuo ingressus in sinagogas predicabat iesum z iudeos viriliter cōfundebat. Hec oīa facta sunt eodē anno quo christus passus est z Stephanus lapidatus: nam christus octauo kalendas aprilis passus est. Stephan⁹ eodē anno tertio die augusti lapidatus est. Paulus vero octauo kalendas februarij p̄uersus ē. Et vt refert Nicholaus de lira: nō statim post baptismū suūz iuit de Damasco in hierusalem: sicut ip̄e dicit ad Galathas primo ca. Sed pri⁹ abiit in arabiam: qua lustrata predicando reuersus ē Damascum. Et in ista reuersione voluerunt cum iudei capere: z per murum euasit submissus in sporta: deinde iam tribus annis a sua conuersione decursis ascēdit in hierusalē videre Petrum z mansit apud eum diebus tribus. Vbi sunt o Pauli dure comminationes tue? Vbi cōtumeliosa verba quibus discipulos afficiebas? Vbi cathene quas deferebas vt vinctos illos in hierusalem perduceres? Adurat⁹ es in altex viz. Hec utiq̄ ē mutatio dextre excelsi.

Factus es euāgelica tuba: xp̄i p̄eco et inuictissimus miles religionis xp̄iane. Nō times labores: nō horres pericula: nō vitas plagas: nō fugis mortem. Tu p̄ xp̄o ut sc̄ ad Corinth. ca. xj. patet fuisti in laboribus plurimis. Tu in carceribus abundatius. Tu in plagis supra modum. Quanta constantia: quantaue fuit ei⁹ aie fortitudo. A iudeis quinquies quadragenas vna minus accepit. Refert Nicholaus de lira sup̄ h̄ passu. q̄ Deuterono. xxv. ca. committit iudicibus ut p̄ minoribus culpis p̄ quibus mors nō est inferenda imponat plagas et verbera: ita tñ q̄ quadragenarium numerum ictum nō excedat. Sapientes vero iudeorum ad p̄tendendum pietatem ordinauerunt: q̄ de illo numero aliquid minuere tur plus vel minus put̄ rōnabiliter videretur rōne delicti vel p̄ditionis verberandi: et sic de alijs circumstantijs. Quia v̄o Paulus erat eis odiosus subtraxerūt de dicto numero quinquies vnū ictū p̄ vice qualibet. Ter virgis cesus fuit. sicut patet Actuum. xvj. ca. Semel lapidatus fuit in ciuitate lichaonia: ut ponitur Actuum. xiiij. ca. Ter naufragiū fecit. Et ne singula repetemus pro xp̄o in vrbe maxima capitū trūcatione gloriosum martyriū consumauit.

De raptu Pauli in quo vidit essentiam dei: et de conditionibus illius raptus. Capitulum. iij.

Tertium mysterium p̄tēplandum de Paulo dicitur visionis. Voluit quidem benignus de⁹ ex privilegio speciali cōcedere Paulo ut in suo raptu diuinā essentiam videret: de quo ip̄e ita scribit se ad Corinthios. ca. xij. Scio hominem in xp̄o ante annos quattuordecim siue in corpore siue extra corp⁹ nescio de⁹ scit raptū huiusmodi vsq̄ ad tertium celū. Et scio huiusmodi homines siue in corpore siue extra corpus nescio de⁹ scit quā raptus ē in paradysum et audiuit archana dei que n̄ h̄ homini loqui. Pro quorū verborū declaratione notāde sunt septē theologice veritates. Prima veritas sc̄m Nicholaū de lira sup̄ isto passu. Raptus pp̄rie ip̄ortat quādam violentiam alicuius rei p̄ motū naturalem sibi: q̄d p̄r̄esse dupliciter. Vno modo quātū ad terminū motus ut si lapis moueat sursum. Alio modo quātū ad modū motus ut si lapis per impulsū violentū ferat deorsum veloci⁹ q̄ natus est moueri. Sic aia hoīs dicitur rapti in id q̄d ē p̄ter naturā. Vno modo quātū ad terminū rapt⁹ puta qñ rapt⁹ ad penas. Alio modo quātū ad modū hoī p̄naturalē. Et sic h̄ aia nata sit moueri in deū: tñ modus p̄naturalis s̄m

statū vite p̄sentis ē q̄ in cognitionē diuinam ascendat p̄ cognitionē sensibiliū et sic vr̄es sensibus: iō qñ ducit in cognitionē diuinorū a sensibus abstractā dicitur raptus: in quātū hoc fit p̄ter modū sibi p̄naturalē. Post resurrectionē v̄o qñ erit in corpore glorioso op⁹ intellectiue nullo modo impediētē raptus nō habebit ibi locū. Secūda veritas q̄ Paul⁹ in raptu vidit eētiam diuinā: sicut determinat Aug⁹. ad paulā de videndo deū: et in. xij. sup̄ Beneficium ad lras q̄d et verba apli designāt: dicit enī se audiuisse ineffabilia verba q̄ non h̄ hoī loqui: huiusmodi autē vident ea que p̄tinent ad visionē beatorū que excedit statū vie: s̄m illud Isaie. lxiij. Oculi nō vident de⁹ absq̄ te q̄ preparasti diligentibus te. Quare spernēdi sunt illi qui dixerunt Paulū non vidisse ip̄am dei eētiam: s̄ quādam refulgētiam claritatis ip̄i. Tertia veritas s̄ Tho. fa. q. centesima. lxxv. q̄ diuina eētiam videri ab intellectu creato nō p̄t nisi p̄ lumen glorie: q̄d tñ dupliciter p̄cipari p̄t. Vno modo per modū forme immanētis et sic beatos facit sanctos in patria. Alio modo p̄ modū cuiusdam passionis trāscuntis: et hoc modo lumē fuit in Paulo qñ fuit raptus. Et iō ex tali visione nō fuit simpliciter beatus ut fieret redūdantia ad corpus: s̄ solū s̄m quid. Et sic nō fuit beatus habitualit̄ s̄ solū habuit actū beatorū. Quarta veritas q̄ noīe tertij celi p̄t intelligi aliqd corporeum: et sic tertium celū est empirreū q̄d dicitur tertium respectu celi aerei et celi siderei: vel respectu celi siderei: et respectu celi aquei siue cristallini. Et dicitur raptus ad tertium celū: nō q̄ rapt⁹ sit ad videndū similitudinē alicui⁹ rei corporee sed pp̄ h̄ q̄ locus ille est p̄tēplatiōis btōrū. Ibi ergo dicit se raptū q̄ de⁹ ostendit ei vitā in q̄ videndus ē in eternū. Et q̄ visio dei nō potest eē sine delectatiōe: p̄pterea nō solū se dicit raptum ad tertium celū rōne contēplationis s̄ et in paradysum recte delectationis consequētis. Quinta veritas q̄ Paul⁹ in raptu fuit a sensibus alienat⁹. Mā ut inqt Aug⁹. xij. sup̄ Beneficium ad lras. Nisi ab hac vita q̄s quodāmodo moriat̄ siue omnino exiens de corpore siue auersus et alienat⁹ a sensibus in illā nō subuehitur visionē. Nō est s̄m Tho. q̄ oportet cū intellectus hoīs eleuat̄ ad altissimam dei eētiam visionem: ut tota mentis intentio illuc aduocet̄ ita s̄ q̄ nihil intelligat aliud ex fantasmatibus: sed totaliter feratur in deū. Non enim per aliqd fantasma p̄t dei eētiam videri quinimmo nec

per aliquam speciem intelligibilem creatā: qz
essentia dei in infinitū excedit nō solū oīa cor
pora quorū sunt fantasmata: sed ēt oēm intel
ligibilem creaturā. Ideo impossibile est qd hō ī
statu vie videat deū p essentiā sine abstractōe
a sensibus. Metandū tñ qd aīa xpi in statu vie
videbat diuinā essentiam absqz abstractōe a
sensibus. nam intellectus illius aīe erat glori
ficatus p habituale lumen glorie quo diuinā
essentiā videbat multo amplius qz aliquis an
gelus vel hō. Erat at viator z dispēsiue pa
tiebat nō ppter aliquē defectuz ex parte intel
lectus. Ideo nō est similis rō de eo z alijs via
toribz. ¶ Sexta veritas qd paulus postqz ces
savit videre deū p essentiā memor fuit illorū
que in illa visione cognouerat p alijs species
intelligibiles habitualiter ex hoc in eius intel
lectu relictas: sicut ēt abeūte sensibili remanēt
alique impressiones in aīa quas postea cōuer
tens ad fantasmata memorat. Dñ nec totam
illam cognitionē aut cogitare poterat aut ver
bis exprimere: hec Tho. sa se. q. vbi sup arti.
iij. in rñsione ad tertiū argu. ¶ Septima ve
ritas qd lz aīa pauli fuerit a fantasmatibus z
sensibiliū perceptione abstracta: nō tñ fuit ita
a corpore sepata vt ei nō vniret quasi forma.
lz de hoc dubitari possit ppter ipsi apli ver
ba qui ait: siue in corpore siue extra corpus
nescio deus seit. Hoc at vt Hiero⁹ ait in p
logo sup Danielē. quidā intelligere voluerūt
qd aplos ignorabat an corpus eius fuerit ra
ptū simul cū aīa vel nō. Sed Aug⁹. xij. super
Genesim ad lram dicit. qd aplos sciuit se fuis
se raptū fm aīam z nō fm corpus: nesciuit tñ
qualiter aīa se haberet ad corpus. Dñ post lo
gam inquisitionē: Aug⁹ concludit dicens. Re
stat fortasse vt hoc ipsū cū ignorasse intelligen
mus. vtrū qñ in tertium celū raptus est in cor
pore fuerit aīa: quō est aīa in corpe cū corpus
viuere dr: siue vigilantis: siue dormiētis: siue
in extasi a sensibus corpis alienati: an oīno de
corpore eririt vt corpus mortuū iaceret. Sz
vt idē Aug⁹ postmodū refert dubitante aplo
quis vīm inde certus esse potuit. vñ qui sup
hoc loquit magis cōiecturaliter qz p certitudi
nē loquit. Ex his apparet qz reprehensibiles
inueniunt bi qui honorū tpaliū falsa veneno
saqz dulcedine decepti: alienā vitā felicitatē
qz pmissā: aut negant aut acquirere nolūt. Sz
qz magna multitudo dulcedinis tue deus. Sz
iocunda facies tua z decora nimis. Sz beati q

104
habitant in domo tua. Sz stēdisti te paulo do
ctori gentiū: sicut z moyfi primo doctori iude
orū. Voluisti vt ille a te electus nō solū audita
sed visa referret. Et vnde in ea tantus seruos
tanta constantia: tanta sollicitudo: tāta diligē
tia: tanta deniqz patiētia: nisi qz te viderat in
via cui te exhibuisti fm humanitatē lz imensa
luce rutilantē. Et tandē ad tertiū celum raptō
demonstrare dignatus es diuinitatē tuā. cla
mat paul⁹. Cupio dissolui z esse cū xpo. Et mē
hi viuere xps est z mori lucrū ad Philippene
ica. Cur o paulē nisi qz illa est vera vita illa q
era: illa tranquilla: illa pacifica: illa delictosa: il
la perpetua: illa deniqz oibus bonis repleta q
sequit post motē p xpo: z ad quā puenire nō
possūt nisi qui moriunt cū xpo. Hanc paulus
predicauit: hanc desiderauit: hanc tandē glori
ose adept⁹ est. Ad quā nos pducatur iesus fili⁹
dei q viuit z regnat in secula seculorū. Amen.
¶ Sermo trigessimustertius de primatu sactē
petri apli z de illius eximijs virtutibus atqz
de ipsius petri et pauli martyrio.

Petrus Verba sūt
redēptoris
nri originalit Math. xvi. ca. z i euā
gelio pntis solēnitat. Rutilantia fi
dei xpiane miracula sat i vrbē maria claruerūt
Inī q illud vñū admirādū fuit pversio vide
licet gentiū Romanorūqz cūiū facta p aplo
rum petri z pauli predicationē. Erant ibi tot
supstitutiones noxiē: tot ad ydola vana z ad de
mones sacrificia: tot extracta artificio mirabi
li templa falsoz deorum z alia huiusmodi:
que oīa petro z paulo predicatibus defecerūt
Ibi nunc colit crucifixus deus z homo verus
qui sedet ad dexterā patris. Ibi sacra templa
dei veri z virginis matris: aploz: martyrum
virginum z confessorū a cunctis fidelibus fre
quentantur. Ibi sedes petri a cunctis fidelibz
regibus z principibus deuotione precipua ho
noratur. Sz quod leo papa in sermone festi
uitatis hodiernē ita eleganter romam alloqui
tur. Omnium quidem sanctarum solēnitatū
charissimi totus mundus est particeps:
z vnus fidei pietas exigit vt quicquid pro sa
lute vnūuersorum gestum esse recolitur: com
munibus vbiqz gaudijs celebretur. Veruntū
hodierna festiuitas preter illam reuerentiam
quam toto terrarum orbe promeruit speciali
z propria nostre vrbis exultatione venerāda
est vt vbi precipuorū apostolorū glorificat⁹ ē

eritus: ibi in die martyrij eorum sit leticie principatus. Isti sunt enim viri per quos tibi euangelium christi roma resplenduit: et que prius eras magistra erroris: facta es discipula veritatis. Isti sunt sancti patres tui verique pastores: qui te regnis celestibus inserendam multo melius multoque feliciter condiderunt quam illi quorum studio prima mentium tuorum fundamenta locata sunt: e quibus is tibi nomen dedit qui te fraternitatem fedavit. Isti sunt qui te ad hanc gloriam perduxerunt ut sis civitas sacerdotalis et sancta: et per sanctam beati petri sedem caput totius orbis effecta latius presidens religionem divinam quam dominatione terrena. Quamvis enim ius imperij tui terra marique distenderis: minus tamen est quod tibi bellicus labor subdidit quam quod pax christiana subiecit: hec Leo. Ut autem tantorum beneficiorum veritatem plenius agnoscamus de ipso apostolorum principe petro principaliter: et demum de ipso et paulo in hoc sermone verba faciemus. Dicere quidem possumus cum christo verba proposita. Tu es petrus. id est inter apostolos confessor fidei singularissimus qui et ubi et toti mundo lumen evangelicum protulisti: ubi de ipso sanctissimo petro tria mysteria proponimus contemplanda.

Primum de preeminencia.

Secundum refulgentie.

Tertium patientie.

Quod beatissimus petrus princeps apostolorum fuit et dignissimum caput ecclesie. Capitulum. j.

Primum mysterium contemplandum de beato petro de preeminencia: In quo considerare dignitatem eius ex eo quod fuit princeps et caput apostolorum: quod probare possumus tripliciter.

Primo ratione testificationis.

Secundo ratione ordinationis.

Tertio ratione exercitationis.

Primo probamus petrum fuisse apostolorum caput et principem ratione testificationis. Ita quod testificantur canones sacri. Sic patet. xxi. di. ca. i. §. horum discretio. et ca. in nouo. et l. di. c. q. tua. ca. hi. q. el. ij. ca. considerandum ca. fidelior. lxxix. di. ca. oportebit. lxxx. di. in illis. i. q. i. ca. eos. iij. q. vi. ca. dudum. vij. q. i. ca. mutationes. viij. q. i. ca. si petrus. xxiiij. q. i. ca. rogamus. Et de electione ca. fundamenta li. vi. Et quod papa canonice electus est successor petri ut patet. xxi. di. ca. in nouo testamento. Et. ix. q. iij. ca. aliorum. Ideo est caput ecclesie ut dicitur. xvi. di. ca. constantinus. Et est vicarius christi ut ponitur extra de translatio. episcopi. ca. inter corporalia. et ca. licet. Et in clementina

Romani principes. de iuramentis. Et gerit vicem dei in terris. ut habetur extra de translatio. ca. quanto. Et Secundo probamus petrum fuisse apostolorum et totius ecclesie caput ratione ordinationis. Sic utique statuit christus ut postquam ipse conscenderet celum: petrus curam gereret ecclesie sancte. Nam sibi dixit Matth. xvi. ca. Tibi dabo claves regni celorum: ad designandum quod omnes alij quibus potestas ligandi atque solvendi concedenda erat: dependentiam haberent ab ipso: ut scribitur. xxiiij. q. i. ca. manet. ca. quodcumque. Insuper Luce. xxij. ca. dixit christus benedictus. Ego pro te rogavi petre ut non deficiat fides tua. scilicet finaliter secundum Nicholaum de lira. Non enim rogavit ut petrus non caderet: sed ut in casu non remaneret. Ideo legitur Et tu aliquando conuersus. id est de peccato ad gratiam: confirma fratres tuos. Quod dicitur ei quod ecclesia erat sibi committenda. Impletum vero id fuit quando dicitur Joannis ultimo ca. ter christus illi dixit Resurrexerunt agnosce meos. Et Tertio probamus petrum fuisse apostolorum ceteris et ecclesie prelatum ratione exercitationis. ut enim scribitur Actuum. i. ca. Primus sermonem fecit in electione matthei. Et Actuum. ij. ca. post susceptum spiritum sanctum primus populo predicavit. Ideo Anacletus preallegato ca. in nouo testamento ait. Petrus primus ad fidem populum virtute sue predicationis adduxit. Et post ascensionem christi primum miraculum factum fuit per petrum associatum cum iohanne: cum dixit claudio. Argentum et aurum non est mihi: quod autem habeo hoc tibi do. In nomine iesu surge et ambula: propter que omnia non est ascribendum superbie quod petrus sit passus in cathedra exaltari. Cum humilitate quippe honorem sue dignitati a christo ut predictum est institute libenter suscepit. Nam ut colligitur ex itineralio clementis. Postquam beatus petrus Antiochie predicauit: populumque illum ad fidem conuertit. Theophilus princeps ciuitatis illius domum suam in basilicam fecit consecrari. In cuius medio excelsam cathedram fabricauerunt et petrum ut ab omnibus videri et audiri possit: exaltauerunt. In qua sedit honorifice temporibus congruis annis septem. Sed postmodum veniens Romam anno secundo imperij Claudij in romana cathedra sedit annis viginti quinque et ultra. De primo vero honore ecclesie festum celebrat quia tunc primo prelati ecclesie ceperunt loco potestate et nomine sublimari. Ex quibus omni

nibus deprehendere possumus q̄ reprehensi-
bilis sit multorum ignorantia: temeritas et ma-
licia qui prelatos ecclesie precipue pontificem
maximum: despectos: viles: contemptibiles
q̄ inspicere vellent. Nam vt de papa loquar
ipe a nemine est iudicandus nisi a fide deuict
vt patet. xl. di. ca. si papa. Et debet quandoq̄
ornat⁹ corona et vestib⁹ p̄ciosis pp̄lo se mōstra-
re ad honorem et gloriam xp̄i qm̄ pape Silue-
stro et eius successoribus Imperator Constā-
tinus dedit palatium suum lateranense et co-
ronam capitis et vestimenta imperialia. xvi.
di. ca. Constantinus. Et h̄ beatus petrus nō
legatur cū tanta magnificentia sedisse: tamen
id fuit q̄ persecutio recens et ingentissima im-
pugnabat ecclesiam. Quod patet q̄ et ipse vt
infra dicemus iubente Nerone crucifixus fu-
it. Vnde Isidorus in li. de vita et obitu sancto-
rum ait. Petrus post q̄ antiochenam fūda-
uit ecclesiam sub Claudio Cesare contra Si-
monem magum Romam pergit. ibiq̄ predi-
cans euangelium viginti quinque annis: eiusdē
vrbis episcopatum tenuit. Et trigesimo sexto
anno a passione dñi a Nerone vt ipse voluit
crucifixus est.

¶ De abiectioe rerum temporalium et con-
fessione xp̄i atq̄ penitentia petri: quib⁹ tanq̄
p̄ciosis gemmis anima eius decorata fuit.

Capitulum. ij.

Secundum mysterium contemplandum
de petro apostolo dicit refulgentie. Re-
fulsit namq̄ et virtutibus claruit: atq̄ ob sue
vite sanctitatem et perfectionem signis pluri-
mis et miraculis coruscavit. Et oibus alijs di-
missis tres in hac parte virtutes eius prestan-
tissimas consideremus.

Prima dñi bonoz tp̄alium despectio.

Secda iesu xp̄i filij dei confessio.

Tertia pcti cōmissi amara deploratio.

¶ Prima beati petri virtus a nobis conside-
randa: dñi bonoz temporalium despectio. Vt
enim scribitur Matthei. iij. ca. Ambulans
iesus iuxta mare galilee: vidit duos fratres si-
monem qui vocatur petrus et andream fratrem
eius: mittentes rhete in mare. Erant enim pi-
scatores. Et ait illis. Venite post me faciam
vos fieri piscatores hominū. At illi continuo
relictis r̄hetibus secuti sunt eum. Sed a qui-
busdam queritur vtrum sit magis fm̄ virtutē
possidere diuitias q̄ illas relinquere. Et ple-
riq̄ paupertatem dānantes arguūt. Primo

q̄ nullus debet exponere se periculo. Sed qui
paupertatem sectatur exponit se periculo spi-
rituali et corporali: ergo non licet relictis oib⁹
pauperem vitam gerere. Nam sapiens Pro-
verbioꝝ ca. ij. dicebat. Ne forte egestate com-
pulsus furer et piurē nomē dei mei. Et ecclesia-
stici. xxvij. Propter inopiā mlti deliquit. Et
Ecclesiastici. vij. ca. Sicut p̄tegit sapia: sic p̄te-
git et pecunia. Et Aristoteles. iij. Ethicorum
Videtur quedam perditio ipsius hominis eē
corruptio diuitiarum q̄ per has homo viuūt.
Sunt et de hoc alie auctoritates quas inueni-
es in sermone de contemptu diuitiarum. Se-
cundo arguitur contra paupertatem. quia fm̄
Aristo. in. ij. Ethicorum. Virtus consistit in
medio: sed ille qui omnia dimittit per volun-
tariam paupertatem non videtur in medio cō-
sistere: sed magis in extremo: ergo nō agit vir-
tuose. Tertio arguitur q̄ vltima perfectio ho-
minis in beatitudine consistit. Sed diuitie cō-
ferūt ad beatitudinem. dñi enī Ecclesiastici. xxxi.
Beatus dives qui inuentus est sine macula.
Et Aristoteles. dicit in. i. Ethicoꝝ. q̄ diuitie orga-
nice deseruiūt ad felicitatē: ergo relinquere oia
et viuere in paupertate non est fm̄ virtutem.
Quarto arguit. nā dare elemosinā est actus
virtutis et deo gratus: sed paupertas excludit
elemosinarū largitionē: ergo videt q̄ paupertas
non spectat ad virtutē. Contra ista est aucto-
ritas Hiero. q̄ ait s̄ Iovinianū. Legunt pluri-
mi philosophoꝝ diuitias non tm̄ p̄tempisse
sed etiā abiectisse quasi impedimentū sapie et
virtutis. Et de his Lactantius li. i. diuinarū
insti. inq̄t. Nam et abiectisse quosdā res famili-
ares suas et renunciasse vniuersis voluptati-
bus constat. vt solam nudāq̄ virtutē nudi ex-
peditiq̄ sequerentur. Et Seneca in li. de mor-
ribus ita sequitur. Multis ad philosophan-
dam obstiterē diuitie: paupertas autē expedita
secura est. Et de Socrate Hiero⁹ ad paulinū
notauit illud qd̄ ponit. xij. q. ij. ca. Sicut epi-
s. socrates. Socrates ille Thebanus hō quon-
dam ditissimus cū ad philosophandū Athe-
nas p̄geret: magnū auri pondus proiecit: nec
putauit se posse simul et virtutem et diuitias
possidere. Ad primum itaq̄ obiectum respon-
det Tho. ba. se. q. clxxxvi. q̄ ille qui omnia di-
mittit propter xp̄m non exponit se periculo:
neq̄ spūali neq̄ corporali. Spūale enim peri-
culum ex paupertate prouenit qm̄ non est vo-
luntaria q̄ ex affectu congregandī pecunias

quē patiunt illi qui inuoluntarie sunt paupe-
res: incidit hō in multa pctā. Iste at affectus
deponit ab his q voluntariā paupertatē sequū-
tur. Magis at dñatur his qui diuitias possi-
dent. Corporeale etiā periculū nō iminet illis
qui intentione sequendi xpm oīa relinquunt.
diuine prouidentie se cōmittentes. Dñ Aug⁹
dicit li. de sermone dñi in monte. Querentib⁹
regnū dei et iusticiā eius nō dē subesse sollicitu-
do ne diuitie sibi desint: ppter ea saluator n̄
Luce. xxij. ca. dixit discipulis suis. Quā misi
vos sine sacco et pera et calciamentis nunquā
aliquid defuit vobis. Ad scdm argumentū rñ-
det sc̄tus Tho. q mediū virtutis fm phum in
ij. Ethicorū accipit fm rōnē rectā nō fm quā-
titatē. Nā milo crotoniensis vnū bouē come-
debat in die nō grauatus ex eo: hic fortissim⁹
erat et robustissimus valde. Alius autē frusto
panis fm sue nature conditionē sustentat: nō
accipit ergo mediū virtutis inter istos duos:
vt. s. sup addat cui sufficit frustū panis et dein-
de diminuat miloni vt tātū vn⁹ quātū ali-
comedat. Sed accipit mediū fm q dicitur rō vi-
delicet q vnusquisq comedat fm q requirit
conditio complexionis sue. Ideo quicquid fieri
pōt fm rōnem rectā est viciōsū ex magnitudi-
ne quantitatis: sed magis virtuosū. Effet autē
preter rōnem rectā si quis oīa sua cōsumeret
in intemperantia: lasciuia: conuiujs et huius-
modi vel absq utilitate. Est vō fm rōnē re-
ctam q aliquis diuitias abijciat vt contēpla-
tioni vacet atq vt xpm pfecte sequat. Ad ter-
tiū qd obijciebat rñdet sc̄tus Tho. q duplex ē
bitudo siue felicitas. Vna quidē pfecta quā
expectam⁹ in futura vita. Alia at imperfecta
fm quā aliqui dicunt in hac vita beati. Pre-
sentis vō vite felicitas est duplex. Vna qui-
dem fm vitā actiuā. Alia fm vitā ptemplati-
uā. vt p3 p Aristo. in. x. Ethicorū. Ad felicitatē
vite actiue que consistit in exterioribus opa-
tionibus diuitie instrumentaliter coadiuuat
q vt phus dicit in. i. Ethicorū. Multa opera-
mur p amicos: p diuitias: et civilē potentiam
sicut p quedam organa. Ad felicitatē at contē-
platiue vite diuitie nō multū opantur: sed ma-
gis impediunt inqstū sua sollicitudine impe-
diunt ai quiete: que maxime necessaria est cō-
tēplationi. Et hoc est qd phus dicit in. x. Ethicorū.
q ad actiones multis opus est: speculati-
vō nullo taliū. s. exteriorū bonorū. Ad futurā
vō bitudine: ordinatur aliquis p charitatē

ad quā efficaciter pducit voluntaria paupertas
Propterea xps dixit: Matt. xix. ca. Vade
et vende oīa que habes et da pauperibus et ha-
bebis thesaurū in celo. Ad quartū argumētū
rñdet Gregorius sup Ezechielem. Q illi qui
ex possessis rebus subsidia egentib⁹ ministrāt
in bonis que faciunt sacrificiū offerūt ex eo q
aliquid deo imolant et aliquid sibi reseruant.
Qui vō nihil sibi reseruant: offerūt holocaus-
tu: qd est maius sacrificiū. Et si diceretur q
sic relinquens oīa et viuens in paupertate libe-
ralis esse nō pōt: cū liberalitas in datione pe-
cuniarū consistat. Rñdet Francisc⁹ in suo tra-
ctatu de virtutibus q paup pōt esse liberalis
habitu genito ex actibus interioribus q: si ha-
beret gratis daret. Cuius signū est quia subi-
to potest homo priuari bonis fortune: sed nō
bonis virtutis.

Petrus confessus est xpi diuinitatem.
Secda virtus petri a nobis cōsideranda dē
iesu xpi filij dei confessio. Cum enī vt scribit
Matt. xvi. ca. interrogasset discipulos xps
Quē dicūt hoīes eē filiū hoīs et illi dixerunt.
Alij heliā. Alij Jeremiā. Alij ioānē baptistā
ant vnū ex ppheti. In Jeremia dicit Micho⁹
de lira fuit excellens patientia in aduersis. In
heliā celus veritatis. In Ioāne austeritas vi-
te. Subdidit xps. Vos autem quē me esse di-
citis. Rñdens petrus dixit. Tu es xpus filius
dei viui. At iesus ait illi. Beatus es simon
bariona. i. filius ioanna. Bar idem est q fili⁹
iona ponitur p diminutionē pertracta media
sillaba p ioanna. Sequitur. q caro et sanguis
nō reuelauit tibi. i. homo mortalis nō docuit
te istam veritatem sed pater meus. Et ego di-
co tibi: q tu es petrus. i. confessor petre vere
que xpe est. Et super hanc petram quā confes-
sus es. s. super xpm edificabo ecclesiam meā
Sed hic oritur difficultas vtrū confessio fidei
iesu xpi sit ad salutem necessaria. Et ad hoc di-
cit sanctus Tho. 2a 2e. q. liij. q cōfessio fidei ca-
dit sub preceptis affirmatiuis que non obli-
gant ad semper sed pro loco et tempore: et fm
alias circūstantias debitas fm quas oportet
actus humanū limitari ad hoc q sit actus vir-
tutis. Confiteri ergo xpm non semper nec in
quolibet loco est de necessitate salutis: sed ali-
quo loco et tempore: qñ. s. per omissionē hui⁹
confessionis subtraheretur bonorū debit⁹ deo
vel etiam utilitas proximis ipendēda: puta si
aliquis interrogatus de fide taceret: et ex hoc

credere vel q non haberet fidem: vlt q fides
nō esset vera: vlt alij p eius taciturnitatē auer
terent a fide. Si aut turbatio infidelium oriat
de confessione fidei manifesta absq; utilitate
fidei vel fidelium: nō est laudabile in tali casu fi
dem publice confiteri. Dñ dñs dicit *Matth.*
vij. ca. Nolite scdm dñm dñm camb⁹ neq; margari
tas vestras spargere añ porcos ne cōuersi dis
rumpant vos. Sed si utilitas aliqua perueni
ret vel adesset necessitas: tunc cōtempta turba
tione infidelium dñs homo fidē publice confiteri

Utrum petrus negando xpm peccauit.

Tertia virtus beati petri a nobis cōsiderā
da dñi pcti cōmissi amara deploratio. Postq;
enī xpm vt hō nōdū in grā confirmat⁹ ter pre
timore negauit: cum respexisset in eum piissi
mus iesus: vt scribitur *Luce. xxi. ca.* Egressus
foras fleuit amare. Sed in hoc loco diligenter
est pscrutandū an petrus negando xpm pec
cauit mortaliter. Et quidā inuenti sūt qui di
cere voluerunt q nō: ex eo q nō negauit xpm
ex timore sed amore nolens ab eo separi. Scie
bat enī q si dixisset se esse discipulū xpi statim
fuisset eiectus et separatus ab eo. Ista opinio
falsa est a cunctis doctoribus improbata. *Mā*
scūs Tho. 2a 2e. q. xxv. ar. xij. siue vltimo ar
gumē. ij. expresse dicit: petrus negando xpm pec
cauit mortalit. *Bregio.* insup in omelia de ipo
ait. dñs mori timuit vitā negauit. *Hierō⁹* sup
Matthēū. *Kabanus* sup *Matth.* et *Bregio.*
ij. moralium idē confirmant. s. petrū in illa ne
gatione grauitē deliquisse. Et *leo papa* in ser
mone de passione ita refert. *Ob hoc at* hesi
tare pmissus est petrus vt in ecclie principe re
mediū penitentie recōderet: et nemo auderet d
sua virtute cōfidere. *Crisostō.* insup in sermo
ne sic loquit. *Accirco* diuine puidentie secretū
pmisit vt primus ipse laberet petrus q erga
pctōres duriorē sniam pprii casus intuitu tē
peraret: petrus enī orbis terrarū doctor et mgri
peccauit et veniā impetrauit: vt hec indulgen
tie norma et regula iudicantibus preberet: hec
Crisostō. Ex his dictis claret petrū a pctō ex
cusari non posse. Verūtñ orit̄ difficultas non
parua ex verbis *leontis pape* in sermōe de pas
sione sic ad petrū loquentis. *Didit* in te dñs n̄
fidē victā: nō dilectionē auersā sed constātiā
fuisse turbatā. Sed pctm esse non pōt cū dile
ctione et charitate: ergo minime petrus pecca
uit qui dilectionē et charitatem non perdidit.
Ad hoc rīdet sanctus Tho. vbi supra. q char

ritas amittit dupliciter. Vno mō directe per
actualē contēptū: et sic petrus charitatem non
amisit. Alio mō indirecte qñ quis cōmittit ali
quid p̄riū charitati ppter aliquā passionē p̄ca
piscencie vel timoris: et hoc mō petrus p̄ cha
ritatē faciens charitatē amisit sed eā cito recu
perat dñs lachrymas contritiōis effudit. Neq;
tanta fuit deformitas eius culpe quanta pro
illa penitentie plenitudo. Nec solum pro pec
cato cōmisso plorauit: Quinimo fertur q sp̄
in sinū sudariū portabat quo crebro fluentes
tergebat lachrymas. Quia qñ dulcedinis et lo
cutionis et penitentie dñi memor erat pre ni
mia amoris suauitate lachrymas continere n̄
poterat.

**De martyrio petri et pauli qd cōsideratur
respectu temporis: respectu cause et respectu
modi.**

Capitulum. iij.

**Tertium mysteriū contemplandū de beato
petro dñi patientie. in quo inuenimus pa
tientiam illius in tolleratione martyrii: de q
tria consideremus.**

Primo dubietatem.

Secundo causalitatem.

Tertio modalitatem.

**Primo consideremus dubietatē: an petrus
et paulus passi sint eadē die. Et quidā dixerūt
q eadē die reuelato anno. Sed contra istos ē
auctoritas vniuersalis ecclie que in orōne sic
deū deprecatur. Deus qui hodiernā diē ap̄toꝝ
tuoz petri et pauli martyrio consecrasti: da ec
clesie tue coꝝ in oibus sequi preceptū p quos
religionis sumpsit exordium. Et *Dionysius*
qui coꝝ interfuit martyrio vt inferius dicef
narrat qualiter eadē die simul et āno passi sūt
Idem refert *leo papa* in sermone. *Hierō⁹* *ho*
in libro de viris illustribus inquit. Anno *Me*
ronis scdo paulus romā vincetus mittit et per
bienniū in libera manens custodia aduersus
iudeos disputauit. deinde a *nerone* dimissus
euangeliū in occidentis partibus predicauit.
Quartodecimo *ho* *neronis* anno eodē die q
crucifixus est petrus capite truncatus est. Et
in hoc concordant pariter oēs sancti. Et h̄ ea
dem die passi fuerint: ordinauit tñ *Bregio.* vt
ipsa die specialius quo ad officium fieret solen
nitas petri et in sequenti die cōmemoratio pau
li. tñ qz eadē die fuit dedicata ecclesia sc̄i pe
tri. tñ qz maior est dignitate. tñ qz prior est cō
uersione: et prior urbem intrauit. **Secundo con
sideremus causalitatem: qua. s. ex causa petrus et****

paulus innocentes et sancti ad violentam mortem condemnatii fuerunt. Ad quod ridere possumus quod tria concurrerunt quae illos bonos et omni scititate fulgentes coegerunt ad mortem.

Primum fuit romanorum supbia.

Secundum Neronis seueritas.

Tertium Simonis magi malicia.

Primum fuit romanorum supbia. nam christianos persecuti sunt: non quia christum predicabant. sed quia ipsum sine senatus auctoritate deificatum aiebant: quod ipsi de nomine fieri prohibuerant. ut scribitur in historia Ecclesiastica. Nam cum pilatus quadam vice ad Tiberium epulas de christo misisset: ipseque Tiberius eius fide a romanis recipi assentiret: senatus omnino respuit: ex eo quod non sui auctoritate deus vocatus fuit. Et Iulius Titus in prohemio dicitur in laudem romanorum. Ceterum aut me amor negotii suscepti fallit: aut nulla unquam res publica: nec maior: nec sanctior: nec bonis exemplis ditior fuit: nec unquam ciuitatem tam sero auaricia luxuriaque immigrauerunt. Tamen nesciuit aut noluit ipse Titus agnoscere romanorum supbias quae se deos extimabant: et ut Augustinus dicit in principio primi libri de ciuitate dei. Hoc quod dei est affectabant amabantque sibi in laudibus dici: parere subiectis et debellare superbos. Et ut predictum est nolebant ut quae pro deo coleretur absque illorum licentia et auctoritate. Secundum quod occurrit ut apostoli sancti violenta morte extinguerentur: fuit Neronis seueritas. Ipse tunc romanis impabat: qui ut Porcius Eutropius et reliqui scriptores romanorum rerum tradunt flagitiosissimus et iniquissimus fuit. De quo etiam Iohannes de Sabinis in polieratione libri i. ita ait. In tanta mole imperii omnem perosus est gravitate: philosophiam persequens quasi maiestatis imperii inimicam. Et nobilitate ingentia veritus se consiliis subdidit histrionum. Eum vero esse omnium auarissimum adeo ut nulli quodcumque officium delegaret: quin persequeretur: nosti quid mihi opus est: aut illud subijceret. Qui omnibus praestit omnibus indiget histrionibus et mimis pecunias infinitas erogare non grauabat. Singulos prout quibusque placuerat amplissime dignitate nomine sublimabat. Alios patricios: alios senatores dicere hos illustrium spectabiliuue nominibus illustrabat. hunc ille. Qui aliter appellari solet polieratus: et fuit natione angelicus. Et ne vitijis neronis diutius imoremur: illud tantum afferamus in medium: quod anno etatis sue. xxxij. Eutropium fugiens ad quartum ab urbe lapidem semetipsum interfecit

Tertium quod occurrit ut sanctissimi petrus et paulus martyrio coronarentur fuit Simonis magi malicia. Sic ut scribitur in itinerario clementis serpentes eneos faciebat moueri: statuas eneas lapideasque ridere et cantare: multaque huiusmodi exercebat veneficijs et incantationibus magicis: propter quae neroni charissimus erat. Dicitur tamen et superatus quod sepe ab apostolis petro et paulo virtute christi: cum tentasset volare: ut leo papa testatur: orante paulo et petro imperante angelis sathane ut eum relinquerent: quem per aera ferrebant continuo corruit: fractisque cervicibus expirauit. Qua de re iratus Nero dedit eos in manibus paulini viri clarissimi: et paulinus tradidit eos in custodia mamortini sub cura militum pcessi et martiniani. Quos milites petrus ad fidem christi conuertit: et conperto quod christiani essent capite censi sunt. Tertio consideremus modalitate: quo scilicet modo petrus et paulus martyrio coronati sunt. Et in hoc standum est Dionysio ariopagite quod de hoc scribit in epistola ad thimotheum. Nam post multa signa et prodigia quae dominus per suos apostolos dignatus fuit operari: petrus tanquam alienigena iussus est crucifigi: paulus vero quia ciuis erat romanus capitale scilicet scilicet subijt: qua lata dicit Dionysius. O frater mi thimothee si videres agones consummationis ipsorum defecisses quidem pro tristitia et dolore. Quis non fieret illa hora quando preceptum sententiae egressum est in eos ut petrus crucifigeretur et paulus decollaretur. Videres tunc turbam iudeorum et gentiliu percutientes eos et expuentes in faciem ipsorum. Adueniente autem terribili tempore consummationis ipsorum cum separarentur ab inuicem: ligauerunt columnas mundi non utique absque fratrum gemitu et ploratu. Tunc inquit paulus petro. Pax tecum fundamentum ecclesiarum et pastor omnium et agnorum christi. Petrus autem ad paulum ait. Vade in pace predicator bonorum mediator et dur salutis iustorum. Cum autem elongassent eos ab inuicem secutus sum magistrum meum. Non enim in eodem vico occiderunt eos. hunc Dionysius. Petrus igitur perductus ad passionis locum crucifixus est habens pedes sursum et manus deorsum. ut Leo et Marcellus testantur. Tunc petrus ut scribit Egesippus de cruce dicere cepit. Te domine imitari optavi: sed rectus crucifigi non usurpavi. Tu semper rectus et excelsus et altus. Nos primi hominis filij quae caput suum demersit in terram: cuius lapsus significat speciem generationis humane. Sic enim nascimur ut proni in terram videamur effundi. Inter hec et filia

107
verba gr̄as agens deo ⁊ fideles cōmendans
sp̄m emisit. Tūc marcellus ⁊ apuleius fr̄es dis-
cipuli eius eū de cruce deposuerūt ⁊ diuersis
cōdientes aromatibus sepelierūt. Paul⁹ No
cū ad locū passiōis duceret in porta hostiensi
fm̄ Dionysiu matronā quādā noīe plantillā
obuiā habuit q̄ flēs orōnib⁹ suis se cōmenda-
bat. Cui paul⁹. Dade plantilla eterne salutis fi-
lia: cōmoda mihi velū q̄ caput tuū teg⁹ ⁊ inde
oculos meos ligabo ⁊ postmodū illud tibi re-
stituā: qđ illa libenter effecit. Cū at̄ ad locum
passionis venisset ad orientē versus ⁊ manib⁹
in celum extensis orauit cū lachrymis ⁊ gr̄as
egit. post hec valefaciens fratribus suspexit ī
celū muniens frontē ⁊ pectus suū signo crucis
oculosq; suos de velo plantille ligauit: ⁊ vtrū-
q; genu in terrā defigens absq; tristitia ⁊ cō-
pulsione collum extendit: ⁊ sic decollatus est.
Adorq; caput ei⁹ a corpore exiliēs iesus xp̄s
hebraice clara voce insonuit. De eius No vul-
nere vnda lactis vsq; in vestimenta militis
emanauit: ⁊ postea sanguis effluxit. In aere
lux imensa emicuit: de corpore odor suauissi-
mus spirauit: percuciente at̄ carnifice ⁊ am-
putante caput pauli: tunc in ipso ictu paulus
explicuit velū ⁊ collegit sanguinē ppriū ⁊ in-
uoluit eū illaq; hora apparuit plantille tradi-
ditq; velū cū sanguine. Et reuerso militi car-
nifici dixit plantilla: vbi dimisisti magistrum
meū paulū? R̄ndit miles cū socio iacet ibi ex-
tra v: bem in valle pugilū ⁊ velo tuo velata ē
facies eius. Ipsa aut̄ r̄ndens ait. Ecce nūc in-
trauerunt petrus ⁊ paulus induti veste precla-
ra ⁊ coronas fulgentes habebant in capitib⁹
suis. Et protulit velum sanguine cruentatū ⁊
monstrauit eis: propter quod opus q̄ plures
crediderunt dño ⁊ facti sunt xp̄iani. Asserit
etiam Dionysius apostolos ibi apparuisse:
attende inquit miraculum. Vide prodigium
frater mi Thimothee die victimationis illoꝝ
Nam presens fui in tpe separationis eorum:
post mortem autē illoꝝ vidi eos ad inuicem
manu ad manū intrantes portas vrbis ⁊ in-
dutos veste luminis ⁊ coronis claritatis ⁊ lu-
cis ornatos. hec Dionysius. Cui de his rebus
loquenti plena est adhibenda fides. tum qz ex
gentili ⁊ philosopho sūmo factus fuit nō ab-
re pauli discipulus. tum qz sapientia ⁊ virtu-
te pollebat. tum qz ppter xp̄m ⁊ ipse non sine
causa passiōē sustinuit. H̄git queramus cum
dei adiutorio quantū possumus sc̄toꝝ imita-

ri vestigia: vt sic societatis eoz participes me-
reamur esse in illo felicitatis regno in quo pax
sūma est. Ad qđ nos pducatur clemētia xp̄i qui
viuit ⁊ regnat in secula seculoz. Amen.

¶ Sermo trigessimus quartus de sc̄to andrea
ap̄lo fr̄e simonis petri ⁊ in passione socio.

¶ Rat autem andreas

frater simonis petri vnus ex duob⁹
qui audierant a iohanne ⁊ secuti fu-
erant iesum. Scribuntur hec verba Joannis
i. ca. Celebre nomen beati andree per terrarū
orbem latissime diffusum est. quoniam nō so-
lum in hac vita virtutibus plurimis floruit ⁊
in regno celesti fulget gloria mirabili sed insu-
per patrociniū eius exposcentibus perita bñ-
ficia impetrare non cessat. Placuit autē pro-
uidentie diuine vt ex ossibus eius p̄tinue mā-
na scaturiat vt tali signo ad eius deuotionem
cuncti fideles ardentius inflāment. Et lz cor-
pus eius a maximilla chusto amabili vxore
Egee: vt dicemus apud patras fuerit recon-
ditū: tū inde fuit constantinopolim delatum.
Postremo ad ciuitatē Amalfie fuit deductū
vbi nunc sacru illud pignus honorabiliter cō-
seruat. Quapropter vt in solēnitate eius illi⁹
laudibus reficiamur statui in p̄nti sermone
de ipso ap̄lo gloriosissimo verba facere atq;
quantū potero cum dei adiutorio suā p̄cemi-
nentia explicare. Ad eius No cōmendationē
assūpta sunt verba p̄posita in quib⁹ triplicez
excellentiā bti andree curabimus enarrare.

¶ Prima dī diligentia.

Secda obedientia.

Tertia patientia.

¶ Qualiter bti andreas fuit diligens p̄uer-
sando cū bonis ⁊ audiēdo verbū dei atq; alijs
cōmunicando q̄ audiuit. Capitulū. j.

¶ Prima excellentia beati andree dicitur
diligentia: quaz consideremus precipue
q̄tū ad tria.

¶ Primo q̄tū ad conuersationem.

Secdo q̄tū ad auditionem.

Tertio q̄tū ad cōmunicationem.

¶ Primo cōsideremus diligentia bti andree
q̄tum ad conuersationē. Fuit quippe diligēs
⁊ sollicitus conuersari cū iohāne baptista: dum
eni famā eius sanctitatis accepit: postmodū
eundē ⁊ vidit ⁊ predicantē audiuit: factus est
discipulus eius vt refert Joannes. i. ca. Et in
hoc exemplū nobis dedit: vt q̄tūz possumus

bonorum virosum consortia semper expectam?
Hinc sapiens Proverbioꝝ. xiiij. ca. ait. Qui
cū sapientibꝫ gradit̃ sapiens erit. amicus stul
toꝝ similis efficiet. Et David in ps. xvij. Cum
sancto sc̃tus eris: et cū viro innocente innocēs
eris: et cum perverso perverseris. Et. xxvij. q.
i. ca. sepe malorum. dr. Sepe malorum consor
tia etiam bonos corrumpunt: quanto magis eos
qui ad vitia proni sunt. Et. xxvij. q. iij. ca. q̃s
Quo incorruptus poteris pmanere qui corru
ptis sociaris. Et de hoc inquit Seneca in. iij.
de ira. Sumunt a conuersantibus mores. Et
idem ad lucillū. Cū his conuersare qui te me
liorem facturi sunt. Illos admittite quos tu po
tes facere meliores. Et iterū ad eundē. Nulla
res magis aīum induit honestate: nullaqꝫ du
bios et inclinatos ad praua magis ad rectū re
uocat q̃ bonoꝝ assidua conuersatio. Et idem
in. iij. de ira. non tm̃ valitudini p̃fuit sana re
gio salubreqꝫ celū q̃tum animis parū firmis
conuersatio melioris: qd̃ intelliges si feras mā
suescere videris conuictu nostro. Et Ildor?
in. ij. li. soliloquioꝝ. Dita malos: caue iniquos
Sed aliqꝫ obijcere p̃ hoc pōt: qm̃ x̃ps cum pu
blicanis et peccatoribus conuersabat: ita et sc̃ti
viri fecisse p̃bati sunt. Ad qd̃ declarandū au
dienda sunt verba Augusti. in sermōe de ver
bis euangelij q̃ ponunt. xxij. q. iij. ca. a malis
ibi sic loq̃t. A malis semp̃ corde disungimini
Ad t̃ps caute corpore copulamini: duobꝫ mo
dis nō te maculat malus si ei non cōsentias: et
si redarguas: hoc est nō cōmunicare: nō cōsen
tire. Cōmunicat̃ quippe qm̃ facto eius consor
tiū volūtatis vel approbatōis adiūgit. Neqꝫ
enī p̃fetiētes sitis malis vt nō approbetis: ne
qꝫ negligentes vt nō arguatis. Et eadem sen
tentia cōfirmat̃ predicta cā et questione. ca. ita
ca. si quis. et ca. recedite. Igit̃ cōuersatio x̃pi cū
peccatoribus ex qua ipsi boni fieri poterant et
ob quā familiarem se illis exhibebat laudabi
lis erat et ex radice charitatis procedens. Sili
ter apl̃i inter ydolatrias cōiuebant vt eos ad
veram religionē euocarent. Sicut de andrea
legimus q̃ consistens in Achaya post q̃ susce
pit sp̃m̃ sc̃m̃ eā totā ecclesijs impleuit: effuga
taqꝫ ydolatrie peste: pp̃los ad x̃pi fidem con
uertit. Ororē quoqꝫ Eg̃ce p̃cōsulis sacro ba
prismatis fonte regenerauit. ¶ Sedo conside
remus diligentia beatī andree q̃tum ad audi
tionem. Voluit enī attentius audire iohannez
de x̃po loquentē atqꝫ dicentē. Ecce agnus dei

ecce qui tollit peccata mūdi. Quo audito secu
tus est iesum cū alio cōdiscipulo: dixit ṽo illis
iesus. quid queritis. At illi r̃nderūt ei. Rabbi
vbi habitas. dixit eis. venite et videte: venerūt
itaqꝫ et viderūt et manserunt apud eū die illo:
vt p̃z Joannis. i. ca. Quantū at̃ p̃sit vniciqꝫ
audire verba et doctrinā x̃pi: h̃ dixerim in qua
dragesimali ñro in sermōe de verbo dei: tm̃ ad
huc expedit aliquo exemplo id aperire. Scri
bit̃ enī Actuū. ij. ca. q̃ predicante petro audie
tes verba eius cōpuncti sunt corde et dixerūt
ad petrū et ad reliquos ap̃los. Viri fratres qd̃
faciemus. petrus aut̃ ait ad illos penitentiam
agite et baptizet̃ vnusquisqꝫ ṽm. Qui ṽo re
ceperunt sermonē eius baptizati sunt: et appo
site sunt in illa die aīe circiter tria milia. Et vt
inquit Jeremias ca. xxij. Verbū dei sicut mal
leus conterens petras. i. corda dura. ¶ Predica
tione insup̃ ap̃loꝝ crediderūt oēs gentes duz
in oēm terram exiuit sonus eorū: q̃ vt dr̃ ad
Romanos. viij. ca. Fides ex auditu: auditus
aut̃ per verhū x̃pi. ¶ Propterea sapiens Ecce
siastici. vi. Proverbioꝝ. iij. ca. ait. Si dile
xeris audire sapiens eris. Et Aristo. in. i. De
taphisi. Auditus deseruit discipline: ideo aīa
lia que carent auditu sicut apes et musce non
o bediūt voci hoīs: nec sūt disciplinabilia. qua
re nil ita aīos hoīm ad bene beateqꝫ viuendū
dirigere pōt sicut auditus verbi. ¶ Tertio cō
sideremus beatī andree diligentia q̃tum ad
cōicationem dū x̃pm̃ agnouit statim illumina
tionem suā cōmunicare. p̃curauit fratri suo
petro. Nam vt scribit̃ Joannis. i. ca. mox co
inuento dixit ei. Inuenimꝫ messia: et adduxit
eum ad iesum: cui et̃ x̃ps benigne seip̃sū mani
festauit dixitqꝫ illi. Tu es simon filius iohanna
tu vocaberis cephas qd̃ interpretat̃ petrus:
Moluit ergo adreas bonū salutis eē sibi soli:
p̃curauit et illud pro fr̃e suo petro. Sic et nos
si cupimus regnare cū x̃po: proximis opem fer
re tenemur. Inquit nanqꝫ sapiens Eccelesiasti
ci. xvij. ca. Vnicuiqꝫ mandauit deus de p̃rio
suo. Sed mirū certe quō non p̃fundunt et eru
bescunt in semetipsis hī qui xp̃iano noīe deco
rant. oīa tm̃ ad p̃prium amorem reflectunt: dū
p̃ se loquentē audiūt: adhuc Liceronem genti
lem. Retulit ipse in orōne p̃ quinto ligurio:
hoīes ad deos nulla re p̃pius accedunt q̃ sa
lutem hoībꝫ dando. Et in questionibus tu
sculanis. Que melior est in hoīm genere nā q̃
eoꝝ qui se natos ad hoīes adiuuandos et con

seruandos arbitrantur. Sed quō aliene saluti intendēt qui ppriam negligunt: Heu heu q̄ paucissimi sunt qui nō magis inuigilent pro corporis beneficio q̄ pro aie atq; conscientie tranquillitate.

Qualiter bt̄us andreas rōnabiliter obediuit x̄po eū vocanti simul cū petro qd̄ satis stulte quidā improbare sunt ausi. Capitulū. ij.

Ecunda excellentia beati andree d̄r obedientia. Ador enī vt ipsum atq; fratres eius petrū x̄pus vocauit: relictis oibus secuti sunt cū. vt scribit̄ Matthei. iij. ca. Erant enī piscatores et x̄ps dixit eis. Venite post me faciam vos fieri piscatores hoīm. Habuit aut̄ ista obedientia tres conditiones mirificas.

Prima d̄r rationalitas.

Scda societas.

Tertia velocitas.

Prima conditio illius obedientie rōnabilitas d̄r. Suit nanq; rōnabile obedire x̄po qui deus erat qui imperauit ventis et mari et facta est tranquillitas magna: vt d̄r Matthei. viij. ca. Qui curauit infirmos: illuminauit cecos: mundauit leprosos: demones a corpore obfessis eiecit et mortuos suscitauit. Ad quem accesserunt post ieiuniū angeli et ministrabant ei vt d̄r Matthei. iij. ca. Veruntū vt refert Hiero⁹ sup̄ Mattheū Arguit in hoc porphirius et Iulianus augustus vel imperitiam histonici mentientis vel stulticiā eorū qui statim secuti sunt saluatore q̄si irrationabiliter quēlibet vocantē hoīem sunt secuti. Sed certe fulgor ipse et maiestas diuinitatis occulta que in hūana facie relucebat Ex primo ad se venientes trahere poterat aspectu. Si enī in magne te lapide virtus hec esse d̄r. vt ānulos et festucas sibi copulet quanto magis d̄ns oīm creaturarū ad se trahere poterat q̄s volebat: hec Hiero⁹. Sed Porphirius p̄fatus sacrilegus et blaffemus x̄pm vocantē p̄sumit culpāre asserens ex malicia piscatores rusticos et indoctos ad se sequendū vocasse. Mā cū illi facta et gesta fraude et deceptōne vt ipse falso asserit fuerint plena: voluit eos habere comites q̄s facile erat decipere. **D** verba oī execratione digna. **D** falsitas ab oibus exhorrenda. Mō fuit deceptor x̄ps in q̄ oīs gr̄e plenitudo supabundauit: oīs p̄fectio sc̄tatis emicuit: oīs deniq; splendor virtutis effulsit. Sed iō paupes nō diuites et potētes: piscatores nō philosophos ad se vocauit: vt in cōuersione mūdi fienda p

eos virtus diuina claresceret: et veritas p̄ eos predicanda diuine gr̄e nō hūanis fauoribus ascriberet. **I**ccirco paulus. i. ad Corinthios. i. ca. inqt. Que stulta sūt mūdi elegit deus vt cōfundat sapientes: et infirma mūdi elegit deus vt p̄fundat fortia. Et mūdi ignobilia et p̄temptibilia elegit deus et ea q̄ nō sunt vt ea q̄ sūt destrueret vt nō gloriē oīs caro in cōspectu eius. **S**up hoc passu ita dicit Aug⁹. Si doct⁹ eligere fortasse iō se diceret selectū: q̄ sua doctrina eligi meruit. **D**ns aut̄ nr̄ iesus x̄ps volens sup̄boz frangere ceruices nō quesuit p̄ oratore piscatore. sed de piscatore lucratus est imperatore. **S**cda conditio illius obedientie d̄r societas. Habuit enī secū obedientes et sociū fratrem suū petrū. Simul quidem vocati sūt et insimul vocantē secuti. **H**inc Crisosto. sup̄ Mattheū ait de ipsis. Erant habitatiōe ciues: dilectione cōcordes: artificio pares: fraternitatis pietate coniuncti: iō simul eos vocauit: ne hoīes ita coniunctos dissimilis vocatō separaret: hec ille. **S**ciendū tñ q̄ cōiunctio fraternitatis aliqñ h̄z disparitatē sicut in caym et abel: quoz vnus deo gratus fuit: alter exorsus vt p̄ Genesis. iij. ca. Isaac etiā hereditatem obtinuit: Ismael vero frater eius illam amisit: sic scribit̄ Genesis. xxi. ca. Et ad Valathas iij. ca. Eice ancillā et filiū eius: nō enī erit heres filius ancille cū filio libere. **J**acob insuper amabilis fuit deo. non sic Esau frater de quibus Malachie. i. ca. dixit deus. **J**acob dilexi: esau odio habui. **Q**ñq; aut̄ copula fraternitatis habet paritatē. vñ Valerius maximus li. i. recitat de polistrato et Dipoclide philosophis. q̄ fuerunt eodē die nati: eiusdēq; preceptoris: Epicuri sectā secuti: patrimonij etiam possidendi alendēq; schole cōmunionē cōiuncti: eodēq; momento t̄pis vltima senectute extincti. **S**ic cognatio petri et andree parem in multis habuit conditionē. nā fuerūt ab eodē artificio vocati: dicit nāq; Mattheus. iij. ca. **A**mbulās iesus iuxta mare galilee vidit duos fratres simonē qui vocat̄ petrus et andrea fratem eius mittentes rhete in mare: erant enī piscatores. **E**t ait illis. Venite post me et c. **F**uerunt eidem officio deputati. s. apostolatu x̄pi **D**ñ Luce. vi. ca. et Matthei. x. ca. scribit̄. **E**legit duodecim quos ap̄los noīauit. simonem quē cognominauit petrū et andrea fratrē eius **F**uerunt insup eodē p̄uilegio dotati in miraculoz opatione. vñ Matthei. x. ca. d̄r. conuo

cati iesus duodecim discipulis ei: dedit illi
 pratem spirituum immundorum ut eijcerent eos
 et curarent omnem languorem et omnem infirmitatem
 Nomina autem duodecim apostolorum sunt hec. pri-
 mus simon qui dicitur petrus et andreas frater eius.
 Ultimo fuerunt eodem genere martyrii corona-
 ti: quia ambo crucis supplicium protulerunt. Ideo
 ecclesia cantat. Andreas christi famulus dignus
 dei apostolus: germanus petri et in passione socius.
Tertia conditio illius obediencie dei velocitatis.
 Obediuit quippe andreas statim sine mora sine
 dilacione. Sed huiusmodi mortales miseri aures habent
 et non audiunt: vocantur ad penitentiam et tamen vix
 et mille conuertitur vnus. *Exo. No. rursus est vel
 tacita vel expressa. Reuertemur ad dominum in se-
 nectute. Reuertemur ad dominum in infirmitate.
 Reuertemur ad dominum post aliquos annos. O
 peccatores duri: O peccatores excecati: nolite differ-
 re: nolite procrastinare. hodie inquit David i
 ps. Si vocemini audieritis nolite obdurare
 corda vestra: hodie inquit non cras: de futuro qui-
 dem nil certum habemus: presens tamen tempus nunc
 est. Dum tempus habemus ait paulus ad Galatas
 vi. opemur bonum. Et sapiens Ecclesiasti. v. ca.
 Ne tardes conuerti ad dominum et ne differas de
 die in diem: subito enim venit ira illius et in tempore
 vindicte disperdet te. O quam grandis est nume-
 rus peccantium. O quam magna multitudo dei man-
 data spemtentium. Vocat omnes benignus propter tam dul-
 citer: et homines ingrati ei obedire postponunt.
 Propter dicta Grego. in omelia ita pulchre
 loquit. Audistis fratres charissimi quia ad vnus
 iussionis voces petrus et andreas relictis rhe-
 tibus secuti sunt redemptorem. Nulla vero hunc
 facere adhuc miracula viderant: nihil ab eo de
 premio eterne retributionis audierant et tamen
 ad vnum domini preceptum hoc quod possidere videban-
 tur obliti sunt. Quanta nos eius miracula vi-
 demus. Quot flagellis affligimur: Quantis
 minarum asperitatibus deterremur: et tamen voca-
 tem sequi contemnimus. In celo iam sedet qui
 de conuersione nos admonet. Jam iugo fidei
 colla gentium subdidit. Jam mundi gloriam stravit
 Jam ruinis crebrescentibus districti sui iudi-
 cij propinquum denunciat diem. Et tamen superba mens
 nostra non vult hoc sponte deserere quod quotidie
 perdit in vita. Quid ergo fratres charissimi: quod in
 eius iudicio dicturi sumus quod ab amore presentis
 seculi: nec preceptis flectimur: nec verberibus
 emendamur. hec ille.
Qualiter beatus andreas iubente Egea cruci*

martyrium passus est.

Capitulum. iij.

Tertia excellentia beati andree dei patientia
 hec illum violentam mortem aio constanti tol-
 lerare fecit: non enim aufugit illata supplicia: et
 pro christo martyrium pati non recusauit. de illo tamen
 tria sunt consideranda.

Primo illius martyrii causa.

Secundo illius martyrii modus.

Tertio illius martyrii gloria.

Primo consideranda est de martyrio sancti
 andree causa. quare. scilicet passus est. Non equidem
 passus est propter aliquod perpetratum flagitium aut le-
 se maiestatis crimen: hinc quodcumque peccatum adhuc
 minimum. Sed quia ydolatriam detestabatur et Egeam
 consulere redarguebat: crucisque mysteria effi-
 cacissime comprobabat. Ab ipso Egea iniquis-
 simo cruci fuit adiudicatus. In ciuitate namque
 patras Egeas christianos ad idolorum sacrificia
 compellebat: cui occurrens andreas dixit. O por-
 tebat ut tu qui iudex hominum esse meruisti: iudi-
 cem tuum qui est in celo cognosceres et agnitum
 coleres et colendo aium tuum a falsis dijs peni-
 tus reuocares. Cui Egeas. Tu es andreas qui
 suppositiosam predicas sectam quam romani princi-
 pes exterminare iusserunt. Ad quem andre-
 as. Romani principes non dum cognouerunt quod
 dei filius veniens docuerit idola esse demonia
 Cui Egeas. ista vana iesus vester predicans
 crucis patibulo est affixus. Respondit andreas pro
 restauratione nostra non pro sua culpa crucis pati-
 bulum sponte suscepit. Et satis copiose crucis
 fructum et gloriam atque triumphum coram omnibus ex-
 plicauit. Quare indignatus Egeas ut idolis
 sacrificaret cum comminando requisitum. Et cum com-
 minaret multa terribilia pro illi facturum nisi sue
 iussioni pareret. Andreas audacter respondit.
 Quicquid tibi videtur in supplicijs maius excogi-
 ta. Tanto enim ero regi meo acceptior quanto
 fuerit pro nomine eius in tormentis constantior.
Secundo considerandum est de martyrio andree
 modus. Namque Egeas iussit illum a vigintiuno
 hominibus cedi et cesum manibus et pedibus cruci
 alligari ut sic longiore recipet cruciatum. Quod
 ducere ad crucem factus est concursus populorum
 dicentium. Innocens sanguis eius sine causa danna-
 tur: quos tamen rogauit apostolus ne suum martyrium
 impediret. Videns autem andreas a longe crucem
 salutauit eam dicens. Salue crux preciosa que deco-
 re et pulchritudine de membris domini mei suscepi-
 sti: diu desiderata: solite amata: sine intermis-
 sione quesita. Securus et gaudens ad te venio

ita et tu exultans suscipias me discipulum eius
 qui pependit in te: quia amator tuus spiritus fui et desi-
 deravi amplecti te. Accipe me ab hominibus et red-
 de me in gratiam meo: ut per te me recipiat qui per te me
 redemit. Et hec ac similia dicens exiit se et ve-
 stimenta carnificibus tradidit. Sicque cum in
 cruce ut iussu fuerat suspenderetur. In quo biduo
 vivens. xx. milibus hominum astantium predicavit
 Tertio consideranda est de martyrio andree
 gloria. Adinante quidem turba Egece mortem et di-
 cente: virum sanctum mansuetum et piuum non debere
 ista pati venit ut ipsum deponeret. Quem videns
 andreas dixit. Quid ad nos tu venisti Egece
 Si per penitentiam ipsam consequeris. Si autem ut me
 deponas scias quod ego vivus de cruce non descen-
 dam: iam enim video regem meum qui me expectat. Et
 cum vellent eum solvere nullo modo potuerunt ad eum
 pertingere. Videns autem andreas quod vellent eum de
 cruce deponere oravit ut scribit Augustinus in libro de
 penitentia: et dixit. Me permittas me domine descen-
 dere vivum de cruce: sed tempus est ut comedas ter-
 re corpus meum et resurrecturum servet et reddat
 et ipsum quoque meritum sui laboris recipiat. Terre
 illud commendo ut me amplius vigilare non oportet
 et libere ad te fontes indeficientis gaudij
 tendere anxiantem istam non retrahat: hec et filia eo
 loquente: splendor nimius de celo veniens di-
 midia hora eum circumdedit: ita ut nullus eum vi-
 dere posset. Et abscedente lumine spiritum cum lumine
 simul tradidit. Adaximilla vero tulit corpus eius
 et optimo loco cum aromatibus sepeliivit. Egece
 autem antequam domum redisset arreptus a demone in
 via coram omnibus expiravit. Felix igitur et gloriosus
 finis fuit illius martyrij finis: dum andreas per
 illud meruit secreta scandere celi: ubi cum christo
 fruatur eterna pace in secula seculorum. Amen.

Sermo trigessimus quintus de amore dul-
 cissimo domini nostri iesu christi quem habuit ad iohannem
 evangelistam.

Dilectus meus mihi

et ego illi. Iohannis evangeliste Verba
 sunt ista originaliter Anticox. ij. ca.
 Immensa beatissimi evangeliste io-
 annis preconia omnem supant dicendi facultatem
 Quisnam tam eloquens reperit tam ornatus in ex-
 plicando: tamque potens in persuadendo ut eius in-
 numeras: ut sic dicam: laudes effari queat. Tamen et
 si non quantum sibi debet quantum nos possumus il-
 lius prerogativas tenemur extollere dignas.
 Colendus quippe est ab omnibus et singulari de-

notione honorandus cui dei filius tam precipua
 dilectione exhibuit quem ita charissimum habuit
 cui denique tanta contulit beneficia. Ut autem ha-
 beat mens nostra lumen intelligentie quam iohannis
 sublimitate percipiat de ipso in hoc sermone di-
 cemus: quem et merito fundabimus in amore illo
 dulcissimo quo cum christo per ceteris apostolis voluit
 exornare: de quo ipse verba in themate posita
 dicit. Dilectus meus mihi et ego illi. In quibus
 verbis tria mysteria de illo amore proponimus
 contemplanda.

- Primum de supationis.
- Secundum ostensionis.
- Tertium conclusionis.

Christus dilexit iohannem amore precipuo et hoc
 quod homo et secundum quod deus et de differentia amoris eius
 et petri: et quod rationabiliter christus eum ita dilexit.

Capitulum. j.

Primum mysterium contemplandum de amo-
 re quo christus iohannem dilexit de supationis
 Supavit namque amor ille amorem aliorum dis-
 cipulorum. Unde Iohannis. xij. ca. scribit. Erat re-
 cubens unus ex discipulis eius in sinu iesu quem
 diligebat iesus. Et. ix. ca. Cum vidisset iesus ma-
 trem et discipulum stantem quem diligebat. Et. xx.
 ca. vna sabbati maria magdalene venit mane
 cum adhuc tenebre essent ad monumentum et vi-
 dit lapidem sublatum a monumento. Lucurrit ergo
 et venit ad simonem petrum et ad alium discipulum
 quem amabat iesus. Et. xxi. ca. Conversus petrus
 vidit illum discipulum quem diligebat iesus sequen-
 tem. Ecclesia vero cantat illud Bedde. Hic est
 iohannes qui privilegio amoris precipui ceteris
 altius a domino meruit honorari. Sed ut partes
 istam clarius expediamus tria dubia proponi-
 mus disputanda.

Primum utrum christus dilexit iohannem secundum quod deus.
 Secundum utrum christus plus dilexit iohannem quam petrum.
 Tertium utrum christus debuit ita intense iohannem
 diligere.

Ad primum dubium posset quis arguendo re-
 spondere. quod christus non dilexit iohannem secundum quod deus
 sed tamen secundum quod homo: probatur: quia eius amor sit pas-
 sio et nulla passio cadit in deo: deo deus nihil
 amare potest. Sed contra est auctoritas scri-
 pture que deum diligere amareque in plerisque lo-
 cis testatur. Unde David in ps. cxlvi. ait. Dominus
 diligit iustos. Et sapiens Proverbiorum. iij. ca.
 Quem enim diligit deus corripit. Et Sapien-
 tie. xi. ca. diligis omnia que sunt. Et Ecclesiastici
 xlv. ca. Dilectus deo et hominibus moyses. Et

Malachias. i. ca. **D**ilexi vos dicit dominus. Et paulus
ij. ad Corinthios. ix. ca. **M**ilare enim datorum dili-
git deus. Et Joannes. i. sua canonica ca. iij. **S**i-
cut deus dilexit nos et nos debemus invicem
diligere. Et salvator noster Joannis. iij. ca. deus di-
lexit mundum. Et. xiiij. ca. **Q**ui diligit me dilige-
t a patre meo. Eodem ca. **S**i quis diligit me sermo
noster meum servabit et pater meus diligit eum. Et. xvi.
ca. **I**pse enim pater amat vos. Ergo ut quod sentien-
dum est de amore dei ad creaturas investigare
possimus. Notande sunt in hac parte tres theo-
logorum propositiones. **P**rima secundum Bonaventuram.
di. xxij. tertij. et **T**ho. i. parte. q. xx. q. necesse est po-
nere amorem in deo: quia in quocumque est voluntas vel
appetitus oportet esse amorem: aliter enim amor in
deum non est passio. **M**axime amor et gaudium et delecta-
tio secundum quod significat actus appetitus sensitivi
comitantur aliam transmutationem corporis et maxime
circa cor quod est primum principium motus in anima
li. **S**ecundum vero quod predicta significant actum appe-
titus intellectivi non sunt passiones. Et sic po-
nuntur in deo secundum effectum: non secundum passionis defe-
ctum. **O**dit enim communicando iuste penam ei quem
odit absque sui transmutatione: diligit crea-
turam illi sua beneficia plus minusve tribuendo:
idem semper eodem modo se habens. **D**icit philosophus. vij.
Ethicoz dicit deus una et simplici operatione
gaudet et eadem ratione sine passione amat. **S**ciendum
adhuc quod in passionibus sensitivi appetitus
est considerare aliquid quod est male. scilicet corporalem transmu-
tationem: et aliquid quod est formale: id est quod est ex parte
appetitus: sicut in ira ut dicitur in i. de Anima. **M**ale est
accensio sanguinis circa cor: vel circa aliquid
huiusmodi. **F**ormale vero appetitus vindicte
Sed rursus ex parte eius quod formale est in qui-
busdam passionibus designat aliam imperfectio: si-
cut in desiderio quod est boni non habiti: et in ira
quod tristitia presupponit. **Q**uedam vero nullam im-
perfectioem designat ut amor et gaudium. **E**rgo
nihil horum deo conveniat secundum id quod est male in eis
illa que imperfectioem importat et formaliter deo
convenire non potest nisi metaphorice per similitudi-
nem effectus. **Q**ue autem formaliter imperfectioem non
importat de deo proprie dicuntur ut amor et gau-
dium sine passione tamen ut est predictum. **S**ecunda vi-
tas quod deus omnia que sunt amat. **M**axime ut inquit **T**ho.
ubi supra. **O**mnia existentia in quantum sunt: bona
sunt. **I**psum enim esse cuiuslibet rei quoddam bonum est:
et similiter quolibet perfectio ipsius: cuiusque voluntas
dei causa sit omnium rerum: oportet quod intantum aliquid ha-
beat esse aut quocumque bonum in quantum est volitum a

deo. **Q**uilibet ergo existenti deus vult aliquid bonum. **V**nde
cum amare nihil aliud sit quam velle bonum alicui: ma-
nifestum est quod deus omnia que sunt amat: non tamen eodem
modo sicut nos: quia enim voluntas nostra non est causa boni-
tatis rei sed ab ea movetur sicut ab obiecto. **A**mor
noster quod bonum alicui volumus non est causa bonitatis
ipsius: sed e converso: bonitas eius vel vera vel
estimata provocat amorem que ei velimus et bonum
conseruari quod habet et addi quod non habet et ad hoc
opemur. **S**ed amor dei est profundus et causas
bonitatem in rebus. **E**x his apparet quod deus est
perfectores amet. **M**axime nihil prohibet unum et idem secundum
aliquid amari et secundum aliud odio haberi: deus pec-
catores in quantum sunt nature quedam amat. **S**ic
enim et sunt et ab ipso sunt: in quantum vero perfectores non
sunt: sed ab esse deficiunt: et hoc in eis a deo non est
verum secundum hoc ab ipso odio habentur. **Q**uia tamen diffi-
cultas an deus diligat creaturas irracionales
quam cum duplex sit amor concupiscentie. scilicet et ami-
cicie: illas amore concupiscentie non diligit: quia nul-
lius extra se eget: nec amore amicitie: quia non potest
ad res irracionales haberi. ut patet. vij. **E**thicoz:
ergo nullo modo illas amat. **A**d hoc dicit sanctus
Tho. quod deus proprie loquendo non amat creatu-
ras irracionales amore amicitie: quia amicitia non
potest haberi nisi ad rationales creaturas in quibus
contingit esse reamacionem et coicacionem in
operibus vite quibus contingit bene convenire vel ma-
le secundum fortunam vel felicitatem: sicut et ad eas
proprie benivolentia est. **C**reature autem irra-
tionales non possunt pertingere ad amandum
deum: nec ad communicationem intellectualis et
beate vite qua deus vivit. **S**ed diligit illas
amore concupiscentie in quantum ordinat eas ad
rationales creaturas et etiam ad seipsum non
quasi eis indigeat sed propter suam bonitatem et no-
stram utilitatem: concupiscimus enim aliquid
et nobis et alijs. **T**ertia vitas quod deus non omnia
equaliter diligit. **M**axime ut inquit **A**ugustinus
super Joannem. **O**mnia diligit deus que fe-
cit et inter ea magis diligit creaturas rati-
onales et de illis amplius que sunt membra unigeni-
tati sui: et multo magis ipsum unigenitum su-
um. **N**otandum tamen quod cum amare sit vel-
le bonum alicui: duplici ratione potest aliquid
maius vel minus amari. **U**no modo ex par-
te ipsius actus voluntatis qui est magis vel
minus intensus. **E**t sic deus non magis quedam
quam alia amat: quia omnia amat uno et simplici actu
voluntatis et eodem modo se habere. **A**lio modo ex parte
ipsius boni quod quis vult amato. **E**t sic dicimur

aliquē alio plus amare: cui volum⁹ maius bo-
 bum quāuis nō magis intensa voluntate. Et h
 mō necesse est dicere q̄ deus q̄dā alijs magis
 amat. Quz enī amor dei sit cā bonitatis rerū
 nō esset aliqd aliud melius si de⁹ nō vellet vni
 maius bonū q̄ alteri. Sed nōnulli p̄pter ea q̄
 dicta sūt arguūt q̄ deus nō d̄z velle bonū ma-
 i⁹ vni q̄ alteri. Mā vt scribit ad Romanos
 ij. ca. Nō est acceptio p̄sonarū apud deum: q̄d
 verbū ponit. xxxij. q. iij. ca. sicut. Et d̄ con. di.
 iij. ca. nec quenq̄. Et de prebendis ca. venera-
 bilis. Et de iudicijs ca. nouit. Ad q̄d r̄ndet Ale-
 xāder de ales in. ij. volumine sūme. q̄ p̄sonaz
 acceptio cadere nō p̄t in liberali gratuita z
 voluntaria distributione quorūcūq̄ bonorū
 sed tm̄ in debita z necessaria dispensatiōe. Si
 enī q̄s ex p̄pa liberalitate largiri vellet aliquā
 pecunie quantitātē non p̄t p̄sonaz acceptor
 censerī: q̄ potius vni q̄ alteri dederit: cū neq̄
 in eo q̄ accepit neq̄ in eo q̄ nō recepit meritū
 aut p̄cesserit aut existat vt sibi p̄fata pecu-
 nia donec. Sic z de⁹ bonitate sua diuersa at-
 q̄ disparia creaturis cōtulit dona: sine p̄sona-
 rū acceptione. Quare aut excellentius cōdide-
 rit angelos q̄ hoies: hoies q̄ bruta: leones q̄
 formicas: aglas q̄ passerēs z filia: nō interest
 n̄ra diiudicare: sed potius multimodā sapiāz
 illius extollere: bonitatēq̄ affluētissimā cōmē-
 dare. ¶ Scdm̄ dubiū fuit vtrū x̄ps magis di-
 lexit ioannē q̄ petrū. Et q̄ sic. p̄z ex predictis
 Tñ posset quis obijcere q̄ deus illos magis di-
 ligit qui ipsū magis diligunt: sed petrus ma-
 gis diligebat x̄pm q̄ ioānes. vñ Joannis ca.
 xxi. dixit iesus petro. Simon ioannis diligis
 me pl⁹ his. Quod nō sic quereretur dñs nisi sci-
 ret q̄ petrus plus ceteris ipsū amaret: vt diē
 glosa. ergo videtur q̄ x̄ps magis debuit petz
 diligere q̄ ioannem. Ad hoc respondet Bo-
 nauentu. di. xxxij. tertij libri. Q̄ hic est triplex
 modus dicendi quorum vnus facit ad explica-
 tionem alterius. Primus est fm̄ Augustinū
 super Joānem. viij. ait. q̄ est dilectio in signo
 exteriori z in effectu interiori. Si loquamur d̄
 dilectione in signo exteriori magis diligebat
 x̄ps ioannē q̄ maiorē ei familiaritatem exhi-
 bebat. Si v̄o loquamur de dilectione q̄stum
 ad interiorē effectū qui est effectus gr̄e: sic ma-
 gis diligebat petrū: q̄ maius mun⁹ gr̄e illi de-
 derat. Et si tu obijcias. q̄ de⁹ illi debebat ma-
 iora siḡ dilectōis oñdere quē magis diligebat
 fm̄ veritatē. R̄ndet Aug⁹ q̄ p̄ ioannē z petz

significat duplex vita. p̄ petrū actiua q̄ transit
 p̄ ioannē p̄templatiua q̄ manet. Vñ petro di-
 ctū est. Sequere me. de ioāne v̄o d̄r Sic cum
 volo manere. Et qm̄ actiua laboriosior z fru-
 ctuosior. Contēplatiua v̄o purior z iocūdior
 ad significandā d̄raz hui⁹ duplicis vite fami-
 liarius se exhibebat dñs ioāni q̄ petro. In cu-
 ius rei signū cōmisit ei matrē custodiendā: pe-
 tro v̄o pastoralē curā. Et ex hoc dicit Aug⁹
 q̄ petr⁹ erat melior: sed ioānes felicior. Ali⁹ ē
 modus dicendi fm̄ Bernardū. q̄ petrus dile-
 xit feruentius z diligebat forti⁹. Ioannes v̄o
 diligebat dulcius z diligebat familiari⁹. Ter-
 tius v̄o modus dicendi est. q̄ petrus magis
 diligebat deū in proximis. Ioannes magis i
 se. Vñ petrus accepit curā regiminis. ioānes
 grām cōtemplationis. Ideo Petrus effica-
 ciorē habuit grām ad laborē actionis: ioan-
 nes efficaciorē ad grām cōtemplationis.
 ¶ Tertiu⁹ dubiū fuit vtrū x̄ps debuit ita intē-
 se diligere ioannē. Ad q̄d r̄ndemus q̄ tria cō-
 current in ioanne que illum adeo amabilem
 x̄po fecerunt.
 Primū fuit etas.
 Scdm̄ virginitas.
 Tertiu⁹ amabilitas.
 Primū q̄d fuit in ioanne quo x̄ps illū dilexit
 amore precipuo fuit etas. Secutus enī fuit sal-
 uatorē oim̄ in etate tenera. Mā lz Hiero⁹ di-
 cat ad paulā de dormitione Blefille. Nunq̄
 est sera p̄uersio. Et Seneca in tragedijs: nūq̄
 sera est ad bonos mores via. Tñ res est ad mo-
 dū gratissima deo hoicq̄ satis vtilima ab in-
 eunte z adolescenti etate bñ beateq̄ viuere.
 Ideo Trenoz. i. ca. Jeremias ait. Bonum est
 viro cū portauerit iugus ab adolescentia sua.
 Sicut ioannes dū esset adolescens vocatus a
 x̄po cū iacobo suo fratre reliquit oia z illū p̄-
 tinus fuit secut⁹. Sciendū tñ in hac pte q̄ tri-
 plex fuit vocatio ioānis fm̄ Micho. de lira in
 plogo in Joannē. Primo qm̄ vocatus fuit ad
 x̄pi noticiā aliq̄lē. Scripsit nā ipse. i. ca. Erat
 aut andreas frater simonis petri vnus ex duo-
 bus qui audierant a ioanne z secuti fuerunt
 eū. i. x̄pm. Nomen itaq̄ alterius discipuli ta-
 cuit: q̄ mos est scribentiū tacere p̄prias lau-
 des: z de se sicut de alio loqui: q̄d ioānes vt p̄z
 in plerisq̄ locis discipulū se tm̄ noiando obser-
 uauit: ita z hic nomen suū nō expressit: tñ pro-
 babuliter creditur q̄ ipsemet fuerit cum an-
 drea: q̄ circūstātijs loci z temporis describit

quoniam omnia partialiter vidit. Secunda vocatio fuit ad christi familiaritatem. de qua sic scribit Hieronymus in prologo in Joannem. Hic est iohannes euangelista unus ex duodecim discipulis dei qui virgo electus est a deo: quem de nuptiis volentem nubere vocavit dominus. Nuptie iste fuerunt secundum communem opinionem ut refert Nicholaus de lira. ille de quibus fit mentio Joannis. ij. ca. quod facte sunt in chana galilee: quod probabile est. tum quia non legitur christum alijs nuptiis interfuisse. tum quia mater iesu erat ibi tanquam in nuptiis nepotus sui. Tertia vocatio fuit ad apostolatam: quam ut dicitur Matthei. iij. ca. Relictis rhetibus et patre per christum cum fratre suo iacobo abiit. Secundum quod fuit in iohanne quare et christus illum singulariter dilexit fuit eius virginitas: hanc quippe christus summe colit et amat maxime propter tria.

Primo propter similitudinem.

Secundo propter magnitudinem.

Tertio propter pulchritudinem.

Primo diligit christus virginitatem propter similitudinem. Est quippe similitudo amicitie causatiua. Ideo omne animal diligit simile sibi. virginitas vero singulariter effulsit in christo et in matre eius virgine benedicta: quare et virgines amat. Propter quod Hieronymus ad filiam mauricij de commendatione virginitatis ita scribit. Ut virginitatis meritum pateat et quam digna sit deo manifestius possit intelligi illud recogitetur quod dominus et saluator noster cum propter humani generis salutem hominem dignaretur accipere: non alium quam virginalem elegit uterum: virgines habuit matrem: virgo mansit in se viris: et in matre feminis virginitatis prebuit exemplum: hec ille. Secundo diligit deus virginitatem propter magnitudinem. Est quippe virginitas ipsa opus magnum et arduum: ideo virgines amorem ostendunt ad christum ardentissimum: dum rem tam grande pro ipso aggrediuntur. Ideo Hieronymus ad sacras virgines de continentia virginali ait. Grande est et immortale et pene ultra naturam corpoream superare luxuriam et concupiscentie flammam adolescentie facibus estuantem. animi virtute restringere: vincereque contra humani generis legem. de sperare coniugij solatia: dulcedinem contemnere liberorum: et quecumque presentis vite comoda sunt pro nihilo spe future beatitudinis computare: hec Hieronymus. Tertio diligit christus virginitatem propter pulchritudinem. Ipsa namque pulchra et decorata facit animam. Ob quod ecclesia catat. Quod quam pulchra est casta generatio cum claritate. Tertium quod

fuit in beato iohanne causa ut diligere a christo amabilitas nuncuparet. Amauit ipse christum plusquam omnia temporalia bona: plusquam patrem: imo plusquam seipsum quod ostendit quam cunctis dimissis ipsum solum habere voluit preem dominum et magistrum. Inquit namque Seneca ad Lucillum. Si vis amari: ama. Et Marcialis cocus. Adiraris quod nullus amet te Ceciliane: ideo quia amas nullum: dilige carus eris: decipiuntur profecto hi qui a christi amore sunt penitus alieni: et presumunt aspirare ad illam felicitatem: quam non nisi diligentibus ipsum est repromissa. Qualiter christus ostendit amorem suum iohanni conuersando secum familiariter atque exaltando illum et commendando sibi virginem matrem. Capitulum ij.

Secundum mysterium contemplandum de amore quo christus iohannem dilexit de ostensionis

In multis namque ostendit christus se iohannem diligere: et precipue in tribus.

Primo in conuersatione.

Secundo in exaltatione.

Tertio in recommendatione.

Primo ostendit christus iohannem se diligere in conuersatione familiari atque benigna. Ipsum namque habere voluit cum petro et iacobo in resurrectione puelle. ut scribit Marci. v. ca. Ipsum cum prefatis duxit in montem Thabor. ubi transfiguratus est. ut patet Matthei. xvij. Ipsum etiam ac petrum et iacobum habere voluit in sua societate dum ad orandum imminente passione processit: ut dicitur Matthei. xxvi. ca. Ipsum denique in cena permisit recubere supra pectus suum sacratissimum. ut asserit euangelij sui ca. xij. Secundo ostendit christus iohannem se diligere in exaltatione. Cantat namque ecclesia de ipso in epistola pentecostalis solennitatis illud quod scribit Ecclesiastici. xv. ca. Exaltauit illum apud proximos suos. Nam ut ait paulus ad Ephesios. iij. ca. Christus dedit quosdam quidem apostolos: quosdam autem prophetas: alios vero euangelistas: alios autem pastores et doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerij. in edificationem corporis christi. Sed iohannes fuit apostolus cum apostolis unus ex duodecim. sicut notat Matthei. x. ca. fuit virgo cum virginibus ut predictum est. fuit prophetarum cum prophetis. Unde Hieronymus in Iovinianum li. i. ait. Vidit in pathmos insula in qua fuerat a Domitiano principe ob domini testimonium relegatus: apocalypsim infinita futurorum mysteria continentem. Apocalypsis idem est quod reuelatio quia ibi prophetico lumine scripsit ea que futura erant: prout sibi fuerunt diuinitus re-

111

uelata. De hoc propterea Apocalipsis. i. ca. ipse
inquit. Beatus qui legit et qui audit verba p
phetie huius et seruat ea que in ea scripta sunt.
De hoc Hiero⁹ in plogo in Apocalipsim ait
Eum pp verbum dei et testimoniū iesu xpi ioan
nes exilio in pathmos insulā portaret: illic ab
eodem apocalipsis precostensa describitur. vt
sicut in principio canonis. i. libri geneleos in
corruptibile est principium prenotatū: ita et
incorruptibilis finis p virginē in apocalipsi
redderet dicens. Ego sum alpha et o: in iuz et
finis. Et in epla ad paulinū Hiero⁹ ita scri
bit. Apocalipsis ioannis tot habet sacramen
ta quot verba: parū dixi et pro merito volumi
nis laus ois inferior est. In singulis enī vbis
multiplices latēt intelligentie. Fuit ioānes cū
doctorib⁹ doctor: pdicando et scribendo eplas
canonicas. Et vocant^r canonicē fm Beltran
duz. i. vniuersales: qz vniuersalē ecclesiā instru
unt. Mō enī fuerūt misse ad aliq̄s p̄ticulares
ecclesias. sic eplē pauli. Vel vocant^r canonicē
i. regulares: qz fidē et mores astruūt. Fuit mar
tyr cū ma: tyribus. Mā de Epheso ductus est
romā ligatus et ibi flagellatus et tonsus ante
portam latinā missus fuit in doliū feruentis
olei: ppter qd̄ tanq̄ de ipsius martyrio festū
facit ecclesia sexta die Maij: lz de doliō sanus
exiit et illesus. Et quanq̄ martyriū morte
pficiat: nihilominus volūtariē et prompto aio
ioānes ea pertulit que nāliter solent inferre
mortem: a qua preseruatus fuit diuino mira
culo. Preterea exiliū est mors quedā civilis.
vt dicit Nicholaus de lira sup. xx. ca. Matth.
Et vt legit^r in ecclesiastica historia. Ioānes fu
it in pathmos insulā relegatus et metallo dā
natus: vt ibi forsitan secreta marmorū vel ter
ram foderet: aut alijs similibus deseruiret. vt
ait Aymo sup Apocalipsim. Qz aut vere fue
rit martir confirmari pōt ex verbo xpi Mat
thēi. xx. ca. dicentis ad iacobū et ioānē. Quidē
meū bibetis. vbi amaritudo passionis
designat. Fuit adhuc beatissimus ioānes cuz
euangelistis euangelista figuratus in Ezechī
ele paquilā. qm̄ sicut aquila est ceteris auib⁹
acutioris visus: ita ipse i diuinis maius lumē
intellectus accepit q̄ ceteri. Quare de ipso
Aug⁹ ait. Si altius intonisset totus mūdus
eum nō intellexisset. Et Gregorius super Eze
chielem. Ioannes per hoc q̄ in principio ver
bum: vidit etiam semetipsum transit. Si enī
se nō transisset verbū in principio nō vidisset

Ipse nāq̄ ineffabilē illā verbi diuini genera
tionē expressit cū dixit. In principio erat verbū
Que vō in eius euangelio mirāda cōtineat
longum esset retere. ideo illa in hoc loco pre
termittimus. tm̄ concludimus q̄ ioannis euā
geliū alijs merito est preferendū. Ideo Aug⁹
li. x. de ciui. dei ca. xxix. ait. Initiū sancti euan
geliū cui nomen fm ioannē. quidā platonius
sicut a sancto sene simpliciano: qui postea me
diolanensi ecclesie presedit ep̄s: solebamus au
dire aureis litteris conscribendū: et p oēs eccle
sias in locis eminentissimis pponendū esse di
cebat. Tertio xps ostēdit se diligere ioānē
in recōmendatiōe. dū enī pendebat in cruce et
matrem illam piissimā querelantem audiret:
inspiceretq̄ mestam et lachrymantē dixit illi.
Mulier ecce filius tuus. deinde discipulum
ioannē est allocut⁹. Ecce inquit mater tua. Q
singulare donū: de quo Ambrosi⁹ ait. Auctor
humani generis in cruce pendens pietatis of
ficia diuidebat. Persecutione apl̄is: pacem
discipulis: corpus iudeis: patri spiritum: vir
gini paranimphū: latroni paradisum: pecca
toribus infernū. xpianis penitentibus veniā
legauit. Et Crisosto. in sermone de passione.
Tu o ioannes sancte ad hoc eligeris. vt mi
nistres et obsequaris marie ea dilectione qua
filius: ea obedientia qua discipulus: ea subie
ctione qua minister et famulus: petro cōmen
datur ecclesia: tibi maria: illi tumultuosa nego
tia: tibi pacifice et quiete. Et petrus Damian⁹
in quodā sermone. Cōmiserat dñs petro cla
ues ecclesie: delegauit ioanni custodias marie
Adaria mater xpi: Ecclesia mater xpianorum
dicit dñs petro. Tibi dabo clauē regni celoꝝ
Nunquid beata maria celum non fuit in cu
ius vtero tota diuinitatis plenitudo perman
sit: Adic archangelo gabrieli ad custodias ma
tris dñi socius est datus: vt et ille intactam
virginem inuisibiliter custodiret: et iste forin
secus fragilitati feminee obedientie sue mi
nisterium exhiberet. Quantoq̄ familiarior
cum matre verbi conuersatur: tanto vicinior
verbo inuenitur. Et qm̄ ab ipsa veritate ma
rie dictus est filius: quadā speciali gratia fra
ter est saluatoris: hec ille.

Qualiter ioannes miraculis coruscavit: et
quid tenendum: an sit mortuus: qui tamen in
celo est gloriosus. Capitulum. iij.

Terū mysteriū p̄templandū de amore q̄
xps ioannem dilexit: dicit conclusionis

In fine amor ille iesu xpi conclusus ac termi-
natus est precipue in tribus.

Primo in miraculosa conuascatione.

Secundo in felici consumatione.

Tertio in superna glorificatione.

Primo quidem amor xpi ad ioanem exhibi-
tus conclusus fuit in miraculosa conuascatione:
quod plurimis enim signis et miraculis claruit. Tho-
me ut predictum est positus in dolio feruentis
olei: diuino miraculo illesus seruatus est: non
tamen propterea non meruit coronam martyrii. **De**
Aug^o in li. de nuptiis et concupiscentia inquit:
Non impar meritum est in ioane qui non est pas-
sus et in petro qui passionem sustinuit: post occa-
sionem Domitiani dum ab insula patmos re-
dijt ephesum: Drusianam deuotissimam uirginem que
mater erat pauperum et ioanis hospita: reperit
mortuam et in pheretra positam quam deferebant
ut sepeliret. deposito vero pheretra dixit illi.
Domine meus iesu xps suscite te drusiana. Sur-
ge et uade in domum tuam et para mihi refectio-
nem. Satim illa surrexit ita ut sibi uideret quod
de somno excitasset eam. Ibi Cratonem phum
et duos ditissimos iuuenes conuertit ad xpm vi-
so miraculo quod gemme que sparse erant in pulueres
orante apostolo fuerunt reintegrate. Ibi iuuenes
qui mortuus efferebatur: ad preces matris susci-
tauit a mortuis: Orante apostolo templum diane a
quo omnes exierant: corruit. et diane imago peni-
tus destructa fuit. Venenum sibi propinatum ab
Aristodemo ydolorum pontifice: quod et duos bi-
bentes prius extinxerat facto signo crucis abs-
que alio nocumento abijt: illosque mortuos oro-
ne sua et tunica eius ab Aristodemo super cor-
pora posita renouauit ad vitam. **Hec** et alia plu-
rima fecit ut latius scribitur in Ecclesiastica hi-
storia: et ut narrat **Isidorus** in li. de vita et obitu
sanctorum: quare asiam ecclesiam repleuit: et populos ad
fidem xpi conuertit. **Secundo** amor xpi erga io-
annem conclusus fuit in felici consumatione. **Dum**
enim senuisset in operibus bonis essetque annorum
nonagintanouem: anno uidelicet imperij Tra-
iani secundo: apparuit ei dominus dicens. **Veni** dilecte
mi ad me: quia tempus est ut in mensa mea cum tuis
fratribus epuleris: dominica itaque ueniente die
uniuersus populus conuenit in ecclesia que fuerat ipsius
nocturne fabricata: que a primo pullo cantu predi-
cauit: hortans omnes ut in fide essent stabiles et in
mandatis dei feruentes. **Post** hec foueam quadratam
iuxta altare fieri fecit et terram extra ecclesiam
iactari: descendensque in foueam expansis ad deum

manibus dixit. **Inuitalus** ad conuiuium tuum domine
iesu: ecce uenio gratias agens quod dignatus es me
ad tuas epulas inuitare. **Quoniam** oratione finisset
tanta lux super eum emicuit ut nullus in eum respi-
cere potuit. **Recedente** autem lumine nil aliud in-
uentum est nisi manna. **Ex** quo plerique dubitare
solent utrum ioannes fuit mortuus. **Et** quidam di-
cunt quod non: sed quod translatus fuerit simul cum
anima et corpore ad empirium celum et gloriam beatorum
sic est si non peccasset. **Ad** dam fuissent absque mor-
te translati homines cum anima simul et corpore ad cele-
stes illam patriam. **Sed** hec opinio ideo uideatur sta-
re non posse: quia xps adhuc uirginem matrem a lege
mortis excipere noluit: cum statutum sit hominibus se-
mel mori. **Alii** vero opinantur ipsum in paradisu
terrestri translatum esse. **Tempore** vero antixpi inde
educet et fideles confirmans ac eis predicans
ab ipso antixpo occidet. **Dum** Theophilus dicit
Xps non negauit ioannem mortuum. **Man** quicquid
oritur mortis. **Sed** dixit uolo eum manere usque ad
finem mundi: et tunc pro me martyrium patietur. **Non**
nulli vero tenent eum esse defunctum et animam eius
cum ceteris apostolis in celestibus regnis gaudere
cum xpo. **Corpus** vero eius in loco quidem hominum
ignoto: deo autem cognito reseruari. **Sic** de moyse
si corpore credendum est. **Idem** quod deus in aliquo sibi
noto loco nobis aut ignoto: aut per angelorum mi-
nisterium: aut per alium modum corpori dilecti sui ex-
hibere honorem potest debet tamen suum dilectum habere
Quare autem diuina prouidentia corpus dilecti sui
iudicauerit occultandum: non est nobis discutien-
dum sed in diuina secreta connumerandum. **Sunt**
et alij qui dicunt ipsum adhuc uiuere et dormire
latenter sub terra: **Ad** quod mouentur triplici ratione.
Primo quia xps dixit de ipso: sic cum uolo mane-
re donec ueniam. **Ex** quo exijt sermo inter fratres
quod discipulus ille non morietur. **Secundo** aiunt isti quod
est simile de moyse qui uiuit sub terra: tamen quod se-
pulchrum eius non inuenit. **Tum** quia in transfigu-
ratione xpi cum helia qui mortuus non est uiuus ap-
paruit. **Tertio** suam opinionem roborant quia in se-
pulchro ioannis manna scaturire ut ad modum
arenule sicut in fontibus fieri consuevit quod conuenire
asserunt flatu et anhelitu dormientis. **Sed** ista
sic opinantibus obuiat **Aug^o** dicens. **cur** xps
eius discipulo quem pre ceteris pro magno mune-
re dilexit: tam longum donauit somnum cum bea-
tum petrum per ingentis martyrii gloriam one-
re carnis absorbuerit: **Ad** uerbum autem xpi
sic cum uolo manere dicit quod intelligendum est
quia ioannes non debebat sequi xpm moriendo

1012
morte violēta. Ideo cū dixisset Petro sequere
me. s. p. martyriū ad me venies. Petrus inter
rogauit xpm de Joāne: hic autē quid. At iesus
dixit. Quid ad te: tu me sequere. Istū sic volo
manere donec veniā: nō ad iudiciū: s; ad aiām
eius de corpe educēdā. Vñ in euangelio scribi
tur nō dixit iesus nō morit. De moyse falsum
est q; uiuat. Mā Deuterono. ultimo. ca. scribit
Mortuus ē moyses seru⁹ dñi in terra moab
iubente deo ⁊ sepeliuit eū in valle terre moab
p̄tra fozoz: ⁊ nō cognouit hō sepulchroz eius
vsq; in presentē diē. Moyse centum viginti
annoz erat qñ mortu⁹ est: nō caligauit oculus
eius: nec dentes illius moti sunt. Fleueruntq;
eū filij isrl in campes tribus moab triginta die
bus. Et Josue ca. j. scriptū est. Factū ē vt post
mortē Moyse serui dei loquerēt dñs ad Josue
filium Num ministrum Moyse ⁊ diceret ei.
Moyse seruus me⁹ mortu⁹ est: surge ⁊ trāsi
iordanē istū tu ⁊ ois populus tē. Qualiter autē
apparuit in transfiguratione xpi: diximus ple
ne in sermone de ipsa transfiguratione: ⁊ quare
sepulchrum eius absconditū fuit scripsi in ser
mone de blaffemia in quadragesimali nostro.
ne. s. iudei circa corpe eius idolatriā exerceēt.
De māna ibi scaturiente dicit Aug⁹. q; pōt cē
a deo vt mors Joānis sic p̄ciosa cōmendetur.
Tenet itaq; Aug⁹. q; Joānes sit mortu⁹ ⁊ aiā
eius a suo corpe sepata. Idē videt sentire Hiero
nyim⁹ q; in p̄logo in Joānem ait. Dic ē Jo
annes qui sciens supuenisse diē recessus sui: cō
uocatis discipulis suis i epheso p̄ multa signo
rum experientia promens xpm: descendit in
defossū sepulture sue locuz: factaq; oratione
positus est ad patres suos tā extraneus a do
lore mortis q̄ a corruptione carnis inuenitur
alien⁹. Et si q; obstaret q; in his verbis Hiero
nyim⁹ dicit Joānem extraneū a dolore mor
tis: ergo videt q; non sit mortuus. Rñdemus
q; nō ita sonant verba Hieronymi. Mā in p̄
logo in apocalipsim idē ita scripsit. Dic ē Jo
annes qui sciēs supuenisse sibi diē egressiōis
de corpe: cōuocatis in epheso discipulis descē
dit in defossū sepulture sue locū: orationeq;
cōpleta reddidit spm̄ tā a dolore mortis fact⁹
extrane⁹ q̄ a corruptione carnis noscitur alie
nus. Dicit ergo q; sciuit supuenisse diē egressi
ōis de corpe: ⁊ q; reddidit spm̄: per que verba
expresse fatef illū esse mortuū. Ideo cuz asserit
eū factū extraneū a dolore mortis: denotat q;
in sepatione anime a suo corpe nullū sensit do

lorem. Insup ⁊ q; eius corpus sit ab incinera
tōe p̄seruatū vl' absconditū icorruptū vsq; i diē
iudicij. Vl' vt magis pie credere possum⁹ itez
aic reunitū atq; dlatū ad celū empurcū vbi cū
xpo ⁊ virgine matre gloria tā aic q̄ corporis
gaudet. Tertio amor xpi ad Joāne conclu
sus fuit in supna glorificatione. Sicut enī ma
gnuz fecit eū meritis in ecclia militāte: ita ma
gnificauit eū in beata gloria. S; q; illius men
suram inuestigare nō possum⁹ tñ id cōsidere
mus q; beatissimi Joānis gloria p̄minet ma
gnitudini ⁊ potētie quozūcunq; regū ⁊ impe
ratoruz huius mūdi: qñ Joānes in eternū vi
uit gloriosus cū xpo: illozū vero memoria pe
riit cū sonitu. Quidnā ampli⁹ de diuitijs: de
delitijs: de magnificētijs: d̄ pōpa: de famulatu
de fama: de p̄stātia illoz ipatoz q; tpe Joānis
euangeliste clarissimi fuerūt in orbe. Infelix
humana p̄ditio. Labilis humane vite decur
sus. Impauit Tiberius post Octavianū ānis
vigintitrib⁹: quo regnāte anno vt puto quin
todecimo sui imperij: Joānes factus ē aposto
lus xpi: ⁊ nihilominus mortu⁹ ē. Vayus galli
gula post ipm impauit annis fere quattuor et
mortuus ē. Claudius successit huic ⁊ cū impe
rasset annis fere quattuordecim mortuus est
veneno extinct⁹ fraude vxoris. Nero sumpsit
imperijū regnauitq; annis tredecim: mensib⁹
octo: ⁊ scipm̄ interficiens mortu⁹ est. Balba
illi successit ⁊ dū imperasset mensibus septem
ab Otone occisus mortuus est. Ottonē inuasit
imperiū ⁊ metu vitellij se occidens mortu⁹ est
Vitellius impare volēs a militibus Vespasia
ni pugnando occisus ē. Fuitq; impius Balbe
Otonis ⁊ Vitellij circiter mēses decē ⁊ octo.
Sicut p̄dictū est mortui sunt. Vespasian⁹ i im
perijū sublimatus cū imperasset annis decem
mortuus est. Titus filius ei⁹ imperauit annis
duobus ⁊ mortu⁹ est. Domitianus frater Ti
ti impauit annis quindecim: mensib⁹ quinq;
qui edificauit templū Pantheon: ⁊ Joannes
i doliū feruentis olei iussit poni. Anno xpi no
nagesimo sexto: tandē a suis cubicularijs occi
sus ē. Merua secut⁹ ē q; impauit anno vno: mē
sibus quattuor ⁊ mortu⁹ est. Traian⁹ impium
suscepit ⁊ cū regnasset annis decē ⁊ nouē: ⁊ mē
sibus sex mortu⁹ ē. Quid ex his remāsit nisi ci
neres ⁊ vermes. At Joānes vsq; ad scōz Tra
iani annū impauit vitijs vt ab eo discederent
regnauit in decore virtutū: seruauit p̄cepta sui
dilecti magistri: cōtempnit mundū spreuit ter

rena: tpalia queq; deiecit: tulit patienter aduer-
sa. Et tandē in senectute bona migravit ad ce-
los. Ibi nūc fruī eterna pace. Ibi exultat cum
angelis sanctis. Ibi possidet omne bonū eiusq;
memoria facta ē sēpiterna. Ibi deniq; p suis
deuotis iterpellare nō cessat. Quē deprecemur
oēs vt p nobis itercedat apud xpm dñm oīm
z suā benignissimā matrē quaten⁹ in hoc secu-
lo digni efficiamur grā dei. z in futuro beatitu-
dinem illā possideam⁹ que ē ipse de⁹: qui viuit
z regnat in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo trigessimus sextus de sancto Jacobo
maiore filio Zebedei z fr̄e Joānis euāgeliste.

Idit alios duos

fratres Jacobū Zebedei z Joānez
fratrē eius. in nani cū Zebedeo p̄c
coz reficientes retia sua z vocauit

eos. Scribunt̄ hec verba originali⁹ Matth̄i.
iij. ca. In toto terraz orbe beatissimus ap̄lus
Jacobus colit̄ a cūctis fidelib⁹ deuotiōe serue-
tissima: qm̄ sicut meritis apud dñm magn⁹ in-
uentus ē: ita ei⁹ patrociniū exp̄scētibus beni-
gnus ac liberalissim⁹ inuenit̄. Ip̄e ē q̄ Jacob⁹
maior vocat̄ sicut z alter minor qd̄ iō fit qz pri-
or illo a xpo vocatus ē. Insup̄ ad maiorē fami-
liaritatē admittus fuit vt p̄dictū est de Joāne
euāgelista: z inter ap̄los prim⁹ martyriū susce-
pit: celestiq; regnū intrauit. Quia No ecclesia
festū illi⁹ solemniter celebrat: decet nos quantū
possum⁹ cū dei adiutorio laudib⁹ eius insistere
quē iō xps ad ap̄latum assumpsit vt clarus fie-
ret virtutib⁹ atq; signis. Quare de ipso in pre-
senti sermone dicem⁹ de quo tria mysteria p̄-
ponimus contemplanda.

Primū dicit̄ diabolice superationis.

Secundū virtuose tollerationis.

Tertiū gratiose auxiliacionis.

¶ Qualiter beat⁹ Jacob⁹ superauit diabolicas
artes: z quō pōt diabol⁹ humana corpa mole-
stare z visibūiter apparere ac transfigurare se
in angelum lucis.

Capitulum. j.

Primū mysteriū p̄tēplandū de beato Ja-
cobo dicit̄ diabolice superationis. Mā dia-
bolicas artes xpi virtute deuicit: vt enī scribit̄
Matth̄. x. ca. Eouocatis iesus. xij. discipulis su-
is dedit illis p̄tātē spiritū imūdoz vt eicerēt
eos: qualiter No Jacobus demones expugna-
uit ex legenda ip̄ius colligere possum⁹. vbi sic
habet̄. Post ascensionē dñi dū Jacobus p̄ iu-
deam z samariā predicasset in hispaniā tandē

venit: s; dū ibi nil p̄ficere se videret z tū nouē
ibi discipulos acquisiuisset duos ex illis causa
predicandi ibi reliquit: z alios septē secū assu-
mens itex in iudeā abiit. Lū ergo ibi verbum
dñi p̄dicaret: magus qdaz noīe Hermogenes
ad instantiā phariscoz discipulū suū noīe File-
tum ad Jacobū misit vt ipm̄ Filetus corā iu-
deis p̄uinceret qz sua predicatio falsa eēt: at vbi
ille Jacobū vidit audiuitq; docentē atq; inspe-
xit siḡ z miracula q̄ dñs faciebat p̄ eū corde cō-
pūct⁹ ad Hermogenē redijt p̄testās se discipu-
lū Jacobi velle fieri psuadēs vt idē Hermoge-
nes faceret. S; p̄pterea indignat⁹ Hermoge-
nes arte sua magica ita eū imobilez fecit vt se
nullatenus mouere poss; dicēs. Videbimus si
Jacob⁹ tu⁹ te saluet. Qd̄ cū Filetus Jacobo p̄
puerū nūciasset: misit ad eū Jacobus sudariū
suū dicēs. Accipiat sudariū z dicat: dñs erigit
elisos: dñs soluit cōpeditos. Statimq; vt de
sudario tactus ē solut⁹ a vinculis magicis ar-
tibus Hermogenis insultauit: z ad Jacobū
p̄perauit. Itex Hermogenes demones aduo-
cauit p̄cipiens vt ip̄s Jacobū vinctū cū Fileto
ad se adducāt. Qui veniētes ad Jacobū i aere
vllulare ceperūt dicētes. Jacobe ap̄le miserere
nobis qz satis ardemus. Misit nos Hermo-
genes z mox vt ad te venim⁹ angelus dei nos
molestare nō cessat. Quib⁹ Jacob⁹. Dimittat
vos angelus z ad Hermogenē redite cūq; ad
me vinctū adducite sed illesum. Qd̄ illi p̄tinus
cōpleuerūt vinctūq; adduxerūt ad Jacobum:
quē a Fileto fecit exsolui: nō sinens diabolos il-
li nocere. Dixitq; illi: perge quo vis z tua vte-
re libertate: qz nemo inuitus bene agit. At ille
mutatus in altex virū veniā humiliter postu-
lauit. Accepitq; p̄ timore demonū baculo Ja-
cobi p̄rrexit ad domū z oēs libros artis ma-
gice ad ap̄lm̄ cremand. s adduxit. Quos tamē
Jacob⁹ in mare proijci fecit. Itaq; Hermoge-
nes de cetero ap̄lo adherēs virtutib⁹ plurimis
flouit. Propter ea que dicta sūt tria dubia de
demonibus sunt aperienda.

¶ Primū vtrum demones possint huma-
na corpora molestare.

Secūm vtrū possint hoībus visibūiter apparere.
Tertiū vtrū peccet q̄ adorat diabolū cū se trās-
figurat in angelum lucis.

¶ Ad primū dubiū dicimus: qz cū p̄mittit de⁹
possunt demones humana corpa multimode
pturbare etiā z mortē inferre. Qd̄ creplis cla-
rissimis demonstram⁹. Scribit̄ nanq; Thobie

vj.ca. q Sara fuit successiue tradita septem vi-
ris quos oēs occidit demonius. Et Job. ij. ca.
Egressus sathan a facie dñi percussit Job vlcere
pessimo a planta pedis vsq; ad verticē ei⁹. Et
Matth. xv. ca. Filia chananee male a demonio
uerabat. Et Matth. xvij. ca. Xps cecit demo-
nium a puero q lunaticus erat: et sepe cadebat
in ignē et crebro in aquā: et curatus ē puer ex il-
la hora. Et Luce. xj. et Matth. cxi. Erat iesus
eiciens demoniū et illud erat mutū: et cū eiecisset
demoniū locutus ē mut⁹. Criso. att. q; de
demon fecerat illū hoīem mutū: surdū: et cecum.
Ideo demone abiecto sanatus ē. In vitis patz
legit de beato Antonio. q; dum in quodā tu-
mulo latitaret multitudo demonū adeo illum
laceravit q; a discipulo ei⁹ quasi mortu⁹ inuen-
tus est: ab eoq; inde asportatus humeris pro-
prijs: cū nocte ad se redisset a pfato discipulo
ad eundē locum asportari se fecit. Qui cum ex
dolorē prostratus iaceret ex virtute animi ad
conflictum demones excitabat: quem illi ite-
rum verberibus crudelissimis affecerunt. Tūc
subito splendor maxim⁹ ibi apparuit: et demo-
nes cunctos fugauit. Antoni⁹ autē p̄tinuo sana-
tus est. Ibiq; xpm adesse intelligens ait. Vbi
eras bone iesu: vbi eras? Quare a principio nō
affuisti vt me adiuuares et vulnera mea sana-
res. Qui dñs: Antoni hic eram s; expectabam
videre certamē tuū. Nūc autē quia viriliter di-
micasti in toto orbe faciā te nominari. De san-
cto Dominico scriptū est in sua legenda q; exi-
stente ip̄o Bononie cū fress iā ad dormiendū
iuissent: quidā puerus a diabolo verari cepit:
q; cū frater Ranerius lausanensis magister
eius audisset: beato Dominico studuit indica-
re qui ad eccliam ante altare ipsum portari p̄-
cepit: vbi cū vir a decē fratrib⁹ fuisset adduct⁹
brūs Dñicus diabolo dixit. Adiuro te miser
vt dicas mihi quare veras creaturā dei et quō
huc itraisti. Qui r̄ndit: vero illū q; heri bibit in
ciuitate sine licētia nō adhibito signo crucis.
Qd̄ postmodū cōpertus est vex fuisse. Ad ora-
tionē No beati Dominici campana ad matu-
tinum pulsante: diabolus ab illo discessit. Re-
fert Ambrosi⁹ qui passionē beate Agnetis de-
scripsit q; filius prefecti volens illi vim infer-
re et violenter illā opprimere: prefocatus a dia-
bolo expirauit. In vita etiā sanctorū Simpli-
cij Faustini et Beatrix habet q; Lucreti⁹ pre-
fectus q; ipsaz beatrix sororē Simplicij et Fau-
stini rennentē idolis imolare precepit suffoca-

113
rā diabolo arreptus et p tres horas veratus
mortuus est. De Zoroastre vero baciriano:uz
rege qui qñ natus ē risit vt ait Solinus et Au-
gustinus li. xvj. de ciui. dei et magicas artes in-
uenit fm Iridoꝝ li. ethimo. viij. scdm aliquos
tenet q; lz bello fuerit a Mino deuict⁹: tñ a de-
mone quē importunus frequentabat occisus
est. Sufficiant iā que dicta sunt: ad intelligen-
dum q; nisi de manu potestas diaboli arceat:
multimoda potest humanis corporib⁹ nocumē-
ta inferre. Quandoq; No finit illū de⁹ talia fa-
cere vel ad sue glorie manifestationē sicut eue-
nit in illis q; verati suo noie et sanctorū meritis
liberant. Vel ad honorū exercitationē atq; il-
lorum patientie cōmendationē: sicut factū est
in Job et Antonio. Vel ad iniquoꝝ vindictaz
et punitionē sicut cōrigit illis quos demonius
interfecit. Mā vt inquit Tho. p̄ma pte. q. cxiiij.
arti. j. demones impugnant hoīes dupliciter.
Vno modo inducēdo ad peccatū et sic nō mit-
tuntur a deo sed aliquādo pmittunt scdm dei
iusta iudicia. Aliqñ impugnant homines pu-
niendo et sic non tm permittuntur: sed etiam
mittuntur a deo: pena enim refertur in deum
sicut in primum actorem. Et tamē demones
ad puniendum missi alia intentione puniunt
q; mittantur. Nam ipsi puniunt ex odio vel
inuidia: mittuntur autē a deo propter eius iusti-
ciam. Et licet possint vt iam tactum est huma-
na corpora ledere: non tamen tanta est illorum
potestas vt valeant corporis liniamēta in mē-
bra brutorum animalium transformare: de q;
materia plene dictum est in tractatu de timo-
re iudiciorum dei in sermone de bello demonū
et hominum. ¶ Secundum dubiū fuit vtrum
demones possint hominibus visibiliter appa-
rere. Et ad hoc respondeo q; sinente deo appa-
rent quōq; in assumptis corporibus: qd̄ etiam
ex illis que diebus nostris euenerunt probare
possumus. Nam anno dñi. Mcccclxvij. dum
eram apud Albēgam in prouincia tanne affui
examinationi quarundam mulierum que ma-
lefice putabantur: audiuiq; ex ore illarum qua-
liter demones familiares habebant qui eis ap-
parere consueuerunt in humana effigie et mul-
ta verisimilia de eorum cōmercio retulerunt.
In puicia sancti Francisci apud noceriā fuit
alia mulier Santucia noie que multa secreta
hominib⁹ reuelabat. Construxerat No sibi do-
mūculam extra cōem habitationē in pdio suo
in q; duo sui filij cōmorabāt in tētorijs vt ve-
p ij

mentib⁹ ad matrē venderēt vinū & alia neces-
saria. Quidā autē rusticus dū pecuniā in pāno
ligatā perdidisset ad eā se ptulit. Ibiq³ hospi-
tatus vt mane a Santucia de sua pecunia in-
formaret. Media nocte audiuit extra tuguriū
Santuciā cū alio loquētē: ille diabol⁹ erat: naz
surrexit rusticus & caute explorans q̄ nā hec fo-
rent: vidit Santuciā denudatā: audiuitq³ illā
dicentē: vbi ē pecunia huius rustici. Ad q̄ vba
audiuit diabolū respondentē: s; illū oculis nō
videret. Pecunia isti⁹ ē in vtre porci sui q̄ ce-
cidit dū erat in stabulo & porcus ibi comedens
cū alijs imundicijs illā deglutit: dicas tñ ei
q³ vxor eius furata ē vt sic discordia seminet
inter vxorē & ipm. Statim rusticus inde disces-
sit & concito gressu ad ppria festinās porcus
suū interfecit: in cuius visceribus pecuniā per-
ditam inuenit: deinde perusū se ptulit malefi-
cam accusauit: q̄ ad iudiciū deducta: & de suis
cōiuncta scelerib⁹ igne creata ē. Tertiu⁹ dubiū
fuit vtrum peccet q̄ adorat diabolū cū se trāsfi-
gurat in angelū lucis. Ad qd̄ ita dicit dñs Bo-
nauen. iii. iij. di. ix. ar. j. q. vj. q̄ honor latric pōt
aduersario xpi duplici⁹ exhiberi: aut simplici⁹
aut sub cōditioe. Si simplici⁹ dico q̄ nō pōt
esse sine peccato: offertur enī cult⁹ latric alteri
q̄ deo: & id est ibi peccatū idolatrie: nec excusa-
tur rōne ignoratiē. Habet enī hō triplex adiu-
tor: nū p qd̄ pōt errorem deuitare. Primū ē reme-
dium admonitionis sacre scripture q̄ dicit q̄
multi venturi sunt in noie xpi mēdaciter. Se-
cundū ē remediū scē oratiōis qua ad deū de-
bet hō recurrere vt cor ei⁹ illuminet. Tertium
est suspensio credulitatis sue. Nō enī debet hō
oī spū credere s; pbare si ex deo sunt. Qui enī
cito credit in talib⁹ leuis ē corde: & fortassis in-
flatus in corde ad tales visiones & reuelatiōes
idoneū se cē existimat: vñ tales apparitiones
potius sunt formidāde q̄ desiderāde. Narrat
enī de quodā scō patre q̄ cū ei diabol⁹ in spe-
cie xpi apparuisset: ille clausis oculis dixit se in
hac vita nolle xpm videre. At diabol⁹ ei⁹ hu-
militate confusus statim euauit. Contra de
pluribus dicit q̄ se ad visiones idoneos repu-
tauerunt & desiderauerūt q̄ in multas insani-
as & errores precipitati sunt. Et ideo si simplici⁹
adorat q̄ xpi aduersari: nō excusat a peccato
cū si credat ipsū cē christū. Si etiā adoret sub
conditioe hoc pōt cē dupliciter: aut q³ est illa
conditio habitualiter aut actualiter p̄siderata
sue opposita. Si actualiter sic n̄ adorat ip̄s luci

ferum: s; magis christū qa nō stat oīo nisi stan-
te p̄ditioe & ad eū referē adoratio ad quē refer-
tur adorationis impletio vel intētio. Si autē illa
p̄ditio sit sub p̄ditioe habituali s; mō nō suffi-
cit ad vitandū peccatū idolatrie respectu hui⁹
apparitiōis siue trāsfiguratiōis: sufficit tñ re-
spectu sacramenti altaris. Mā talis trāsfigu-
ratio ē insolita. Et ideo nō debet ad eā precipi-
tanter seq̄ adoratio: s; cū maturitate & p̄cua
oratiōe. S; p̄secratio hostie ē p̄suetā: iō sufficit
q̄ adorans i habitu hāc habeat p̄ditionē vide-
licet si p̄secratio sit debito mō facta. Vñ pauci
vel nulli fideles in hac adoratiōe peccāt. Om-
nes enim accedunt cū conditione ista.

De felici martyrio beati Jacobi ad qd̄ con-
currit sanitas paralitici & conuersio Josie atq³
sepulture miraculosa dispositio. Capitulu⁹. ij.

Secundū mysteriū p̄teplandū de brō Ja-
cobo dicit virtuosē tolleratiōis. Mā pro
christo martyriū capitis obtrūcatione sustinu-
it: circa qd̄ tria p̄uilegia p̄sideremus.

Primū fuit paralitici sanatio.

Secūm Josie conuersio.

Tertiū sepulture dispositio.

Primū p̄uilegiū fuit paralitici sanatio. Cū
enī iussu Herodis ad decollandū duceret qdā
paralitici in uia iacens ad eū clamauit vt si-
bi sanitatē cōferret. Cui Jacobus ait. In noie
iesu christi p̄ cui⁹ fide ducor ad decollandū exur-
ge sanus: & bñdic creatorē tuū: q̄ statim sanus
fact⁹ surrexit & dñs bñdixit. Secūm p̄uilegi-
um fuit Josie p̄uersio. Is enī funem in collo
cuius miserat illūq³ trahēbat: q̄ viso miraculo
paralitici ad pedes Jacobi se p̄stravit & veniā
petēs xpianū fieri se postulauit: qd̄ cū vidisset
Abiachar pontifex sibi dixit: nisi nomē christi
maledixeris cuz ip̄so Jacobo decollaberis. Cui
Josias. Maldict⁹ tu: Nomē autē dñi nri iesu
christi sit bñdictū in secula. Tūc Abiachar os
eius pugnis cedi iussit & missa de eo legatione
ad Herodē ipetravit vt cū Jacobo decollaret.
Cū autē decollari deberet Jacobus a spiculato-
re lagenā aque petijt & ibidē Josiam p̄tin⁹ ba-
ptizauit: & statim capitis obtrūcatione marty-
rium p̄sumauit. Decollatus ē autē beat⁹ Jaco-
bus. viij. kal. aprilis. in annūciatione dom̄ic et
viij. kal. augusti. in cōpostellā trāsstatus: & ter-
tio kalēda. ianuarij sepult⁹: q̄ sepultura eius
fabricata fuit ab augusto vsq³ ad ianuariū p̄-
longata. Statuit tñ ecclia vt festū ei⁹. viij. kal.
augusti tpe. s. magis p̄gruo celebraret. Tertiu⁹

privilegium fuit sepulture dispositio. ut enim re-
fert Joannes Beletb. decollato Jacobo disci-
puli corp⁹ eius nocte timore iudeorū rapiētes
navi illud imposuerūt: et sepulturam diuine pro-
uidentie cōmittentes nauim sine remige cōscē-
derunt. Et angelo dñi duce in galicias in regno
lupe applicuerūt: Erat ibi regina sic dicta Lupa
noīe et merito vite: deponentes ergo corpus de
navi super quendam magnū lapidē illud posue-
runt: qui lapis mor vt cera corpori celsit et in sar-
cophagū corpori se mirabili coaptauit. Ingre-
diētes igitur discipuli ad Lupā dixerūt. Dñs iesus
xps mittit ad te corp⁹ discipuli vt quē nolūsti
suscipe viuū suscipias nunc defunctū. Et narrā-
tes ei miraculū qualiter. s. illuc sine remige adue-
nissent locum eius sepulture congruū petierunt
Que dum regina audisset vt prefatus Joannes
Beletb dicit eos in dolo ad quendam virū crude-
lissimū destinauit: vt eius super hoc consensum
haberent. Qui eos cepit et in carcerē reclusit. Quā-
tū autē ille discūberet angelus dñi apparuit et eos li-
bere abire permisit. Qui ad reginam redeuntes
iterū petierunt locū sepulture p corpore beatis-
simi Jacobi. quib⁹ illa rñdit. Accipite boues q̄s
habeo in tali monte et plaustrū iungite ac corp⁹
dñi vestri deferre: et locū sicut volueritis edifica-
te. Hoc autē Lupa dolose dicebat. Sciebat enim
boues esse thauros indomitos et siluestres. Et iō-
putauit q̄ non possent iungi nec applicari: vñ si
iungerentur huc illucq̄ discurrerent et sic currū
dissiparent et corpus eijcerent et ipsos necarent.
Sed non est sapientia contra deū. Nam illi do-
lum non cogitantes montem ascenderunt: et dra-
conem quendam ignē spirantē et in eos irruentes
cruce opposita p mediū ventrem scindūt: facto
etiam sup thauros signo crucis velut agni pti-
nus mansuerūt. Et eos iungentes corp⁹ lan-
cti Jacobi cū lapide super quē positū fuerat in
curru posuerūt. Boues autē sine alicui⁹ reginie
corpus in mediū palatiū Lupe adduxerūt. Quā
illa videns et stupens credidit et xpiana facta: oia
que petierunt tribuit: et palatiū in ecclesiam san-
cto dedicans magnifice ipsam dotauit: et in bo-
nis operibus vitam finiuit.

Qualiter beatus Jacobus graciosus est et be-
nignus his qui implorant eius patrocinium.

Capitulum iij.

Tertium mysterium ostendendum de beato Ja-
cobo dñi gratiose auxiliacionis. Res mira
est considerare: q̄s p̄mptē: q̄s abunde: q̄s cele-
riter Jacobus in celo beatus suis deuotil et sus-

fragia illius expositibus frequenter occurrat
Omissis tñ multis que dici possent. tria in hac
parte stupenda miracula exponemus. Primum
est de quodam Bernardo mutinense qui dum
captus et cathenatus in pfundo turris positus
esset et semp beatū iacobū inuocaret: apparuit ei
sanctus iacobus dicens. Veni sequere me in ga-
liciam. Ille No vinculis ad collū suspensis ad
summitatem turris conscendit: et inde sine aliqua
lesione saltū vnū fecit cū turris sexaginta cubito-
rū altitudinē possideret. Secundū miraculū fuit
de triginta viris de lothoringia: q̄ circa annum
dñi. M. lxx. ad sanctū iacobū pperātes oēs vno ex-
cepto fidem sibi mutui seruitij p̄miserūt. Vn⁹
igitur infirmatus a cunctis relinquit et a solo il-
lo qui fidem non p̄miserat ad pedem montis
sancti Michaelis custodit. Sed aduersa scēn-
te die moritur: viuus autē ppter loci solitudinē
et defuncti mortem et iminentis noctis caliginē
et gentis barbarę feritatē timuit valde. Sed sta-
tim sanctus iacobus in specie equitis sibi appa-
rens et cū consolans ait. Trade mihi hunc mor-
tuū et tu ascende post me super equū. Sicq̄ illa
nocte ante solis ortū dietas quindecim peragen-
tes ad montem gaudij qui est dimidia leuga cir-
ca sanctū iacobū puenērunt. Ibiq̄ sanctus iaco-
bus virūq̄ deposuit: precipiens vt canonicos
sancti iacobi ad sepeliendū peregrinū mortuū
conuocaret ac socijs suis diceret q̄ ppter fidez
viuam eorū peregrinatio nil valeret. Qui ius-
sa complēuit et socijs ea que sanctus iacobus di-
xerat intināuit. Tertium miraculū de eo: legit̄
de quodam theotonico q̄ cum filio suo circa an-
nū dñi. M. lxx. nonagesimū ad sanctū iaco-
bū pergens: et in vrbe Tholosana gratia hospi-
tandi diuertens ab hospite inebriatur et ab eo
in malis ciphus argentens absconditur. Adane
igitur exeuntes quasi latrones insequitur eos: et
q̄ ciphum fuissent furati eis obiecit. Quō cū in-
uentū fuisset iudici accusant. Data No sentētia
oia que habebant hospiti dant et vnus eorū ad
suspendium iudicatur. Sed cū pater pro filio et
filius pro patre mori vellet: tandem filius suspē-
ditur: et pater merens ad sanctū iacobū p̄gredif
Igitur post triginta sex dies rediens ad corpus
filij sui diuertit: lamentabiles voces emittens.
Et ecce filius suspensus cepit consolari eum di-
cens. Dilectissime pater noli flere qm̄ hucusq̄
sanctus iacobus me sustentauit et celesti dulcedi-
ne refocillauit. Quod pater audiens ad urbem
cucurrit: et venētes populi peregrini filij inco-
p iij

lumes deposuerunt et hospitem suspendunt. Sicut
et alia miracula in eius legenda posita que cum bre-
uitatis dimittimus. Retulimus tamen ista tria ut
sic inflament ad beatum Jacobi deuotionem omnes illi
qui sepe numero in hac vita tribulationibus agitantur
habeant beatum iacobum aduocatum et non deest eis
auxilium de celo. In quo ipse gloriosus cum christo leta-
tur per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Sermo trigessimus septimus de sancto Mattheo
apostolo et euangelista qui christum secutus est in obedi-
entia: paupertate: et patientia.

Argens secutus

est eius. Scribuntur hec verba Mattheo.
ix. ca. et in euangelio presentis solen-
nitatis grauissima est iactura illo-

rum qui toto affectu diuitijs huius seculi sese dederunt
et palia quippe omnia transitoria sunt et cito depe-
rent. Propterea inquit Dauid in psalmo. Do-
mierunt somnum suum et nihil inuenerunt omnes viri
diuitiarum in manibus suis. Saluberrimum itaque et
ab omnibus acceptandum saluatoris nostri est docu-
mentum. qui Matthei. vi. ca. dixit. Nolite thesau-
ricare vobis thesauros in terra. Thesaurizzate in
celo ubi nec furcs timentur neque finis formidat.
Audiuit hec verba sanctus Mattheus et vocatus
a christo calcatis omnibus huius mundi bonis applicam
vitam seruauit. Tamen ut per eum gesta magnifica con-
prehendamur. in hoc sermone conabimur laudes
eius depromere sub titulo de christi sequela. Nota-
bimus autem principaliter tria in quibus ipse secutus est
christum ducem et caput omnium.

Primum fuit obedientia.

Secundum paupertas.

Tertium patientia.

¶ Et beatus Mattheus obediuit christo vocanti.
Et qualiter in omnibus obediendum est deo et quare
obedientia sit homini prestanda. Et de septem obedi-
entiae gradibus.

Capitulum. i.

Primum in quo Mattheus secutus fuit christum
est obedientia. Erat ipse natione iudeus ut
Hieronymus asserit in prologo in Mattheum. officio
publicanus. id est curam hominum de publicis actibus sicut
Micho. de lira. Erant enim iudei tributarii Romanorum.
Et illi qui colligebant tributum Romanis
mittendum dicebantur publicani. Quomodo comiter sunt
campsores et pecuniarum numeratores. Vidit ergo
iesus illum sedentem in tholoneo. Et tholoneus
pronuntiat penultima producta. Dixitque illi. Se-
quere me. Confestim obediuit. Non replicauit
non eam erexit: non dixit: non denique passus est

moram. In hoc christo quantum potuit se fecit confor-
me quod patri eterno est factus obediens usque ad mor-
tem. ut dicitur ad Hebraeos. ij. ca. Sed ut obediencie vir-
tus clarius eluceat in hoc loco tria dubia se in-
gerunt declaranda.

Primum utrum deo sit in omnibus obediendum.

Secundum utrum homini sit obediendum.

Tertium qualiter est obediendum.

¶ Ad primum dubium arguit quidam sic. Nihil est
faciendum sed virtute: sed inueniuntur quedam prece-
pta dei sed virtute: ergo deo non est in illis obedi-
endum. Precepit namque abrahe ut occideret filium
innocentem. sicut patet Genes. xxi. ca. Et iudeis
ut furarent res egyptiorum. ut ponit Exodi. xij. ca.
quod fuit contra iustitiam. et Osee ut acciperet mu-
lierem adulteram quod est contra castitatem. Sed sanctus
Ieroboam. fa. q. ciiij. ad hoc ira rident. Et sicut deus
nihil operatur contra naturam: quia hoc est natura vniuersi
cuiusque rei quod in ea deus operatur ut dicit Augustinus
xix. de ciuitate dei. et et Beato. ad Roma. xi. ca. opa-
tur tamen aliquid contra solitum cursum nature. Ita et
deus nihil potest precipere contra virtutem: quia in his
principaliter consistit virtus et rectitudo volun-
tatis humane quod dei voluntati conformetur et ei
sequatur imperium quous sit contra virtutis modum
Secundum hoc ergo preceptum abrahe factum quod filium
innocentem occideret non fuit contra iustitiam: quia deus
est dominus mortis et vite. Similiter non fuit contra
iustitiam quod mandauit iudeis ut res egyptiorum
acciperent: quia eius sunt omnia: et cui voluerit dat
illa. Unde. xiiij. q. v. ca. dixit dominus. dicitur. Nec
israelite furtum fecerunt sed deo iubenti ministe-
rium exhibuerunt. nec fuit contra castitatem pre-
ceptum Osee factum: quia ipse deus est humane
generationis ordinator. Et ille est debitus mo-
dus utendi mulieribus que deus instituit. Et con-
cordat his dominus Beato. in suo primo di. lxxvij. ubi ait
quod deus non potest precipere malum manens malum
ex eo quod illud quod precepit semper est bonum:
sed quous aliquid esset malum antequam ab ipso pre-
ciperetur. Iustum itaque et debitum est in omni-
bus obedire deo cui omnis creatura famulatur
Ipsi namque obediunt omnes angeli: sol et luna
et omnia sidera celi. Insensibilia elementa et cun-
cta que in celis et in terris reperiuntur. Quanto
magis eius imperio subiaceere tenetur homo cui
tot innumera largitus est beneficia: et propter
obedientiam pollicetur eterna premia. ¶ Secundum
dubium fuit utrum homini sit obediendum. Ad quod
ita respondet sanctus Ieroboam. ubi super quod sicut actiones re-
naturalium procedunt ex potentijs naturalibus ita

etiam operationes humane procedunt ex huma-
na voluntate. Oportuit aut in rebus naturalibus
ut superiora mouerent inferiora ad suas actioes
p excellentiam naturalis virtutis collate diuinitus
Dñi et in rebus humanis oportet q superiores
mouerent inferiores per suam voluntatem ex vi au-
ctoritatis diuinitus ordinare. Adouere aut p ra-
tionem et voluntatem est precipere. Et ideo sicut ordi-
ne naturali diuinitus instituto inferiora in rebus
naturalibus necesse hnt subdi motioni superiorum.
Ita et in rebus humanis ordine iuris naturalis
et diuini tenent inferiores suis superioribus obe-
dire. Hoc est qd ap[osto]lus dixit ad Rom[anos]. xiiij. ca.
Dis aia p[ro]p[ri]etibus sublimioribus subdita esse de-
bet. Non enim est potestas nisi a deo. Sed ple-
riq[ue] obijciunt huic sententie contendentes pba-
re q non debet homo hoi obedire: nam videt hoc
esse p[ro] ordinatione diuina cu deus hoicm condi-
derit in libertate arbitrij et reliquerit illu in ma-
nu p[ro]p[ri]i sui: quare videt q vnusquisq[ue] suo cofi-
lio et voluntate non alterius p[re]cepto se regere
debet. Ad hoc ita r[ati]o[n]at Th[omas]. q deus reliquit hoies
in manu p[ro]p[ri]i sui: no q liceat ei facere omne qd
vult sed q ad id qd faciendu[m] est no cogit necessi-
tate nature sicut creature irr[ati]onales: sed libera
electione ex p[ro]p[ri]o consilio p[re]cedente. Et sicut ad
alia facienda debet p[re]cedere p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o: ita et ad
hoc q obediat suis superioribus. Ex quo obedi-
re hoi qui superior est in his que spectant ad suam
superioritatem debitum est et laudabile. Immo obe-
dientia cunctas virtutes morales excolit. Nam
inter virtutes morales tanta aliqua potior est
quantomagis aliquis p[ro]tinetur vt deo inhercat
Sunt autem tria genera humanorum bonorum que
homo pot[est] p[re]uenire p[ro]pter deum: quorum infima
sunt exteriora bona. Media sunt corporis. Su-
prema aut sunt bona anime. Inter que quodammodo
p[re]cipua est voluntas inq[ui]t[us]. s. p[er] voluntatem ho-
oibus alijs bonis vti. Et ideo p[er] se loquedo lau-
dabilior est obedientie virtus qua q[ui]s p[ro]pter deu[m]
p[ro]tinet p[ro]p[ri]am voluntatem q[ui]s alie virtutes mora-
les que p[ro]pter deu[m] aliqua alia bona p[ro]tinent. Jo-
h[ann]es Grego. ultimo moralium exponens illud primi
Regu[m]. xv. ca. Melior est obedientia q[ui]s victi-
me inquit. Obedientia victimis iure p[re]ponit
q[ui]s p[ro] victimas aliena caro: p[ro] obedientiam vero vo-
luntas p[ro]p[ri]a mactat. Quantu[m] vero obedientia
sit grata deo: ostendunt nobis exempla p[ro]batissima
Nam in vitis patrum narrat: qualis abbas Paulus
p[re]cepit discipulo suo Joanni vt afferret
ei simu[m] boiu[m] quo indigebat. At ille ait: In loco

vbi simus est habitat leena. Cui abbas. Si ve-
nerit sup te alliga eam et duc tecu[m]. Fuit Joannes
et inuenit leenam irruentem sup eum qui voluit eas
tenere: sed ipsa aufugit. Joannes vero sequebat[ur]
eam dicens. Abbas meus p[re]cepit vt alligatas
ducam te ad eum: mox bestia substitit: et tenens eam
reuertebat[ur] ad monasteriu[m]. Qd cu[m] vidisset abbas
ne forte discipulus inde extolleret dixit ei. Sic
tu insensibilis es: ita insensibilem bestiam adduxi-
sti: solue et dimitte eam vt pergat ad locu[m] suu[m]. Re-
fert adhuc Grego. ij. dialogor[um] li. qualis Mau-
rus missus a sancto Benedicto vt succurreret
placido puero que[m] rapuerant aque p[er] spatium sup
aquas ambulauit et pueru[m] eduxit saluu[m]: qd san-
ctus Benedictus obedientie merito deputauit
¶ Tertiu[m] dubiu[m] fuit qualiter est obediendu[m]. Ad
qd s[an]c[t]us Bernardus dicimus q septem sunt gra-
dus obedientie. quorum primus est obedire libenti
quem gradu[m] ipse ait non potest ascendere qui
voluntatem p[re]cipientis suam non fecerit. Jo-
h[ann]es xps Joannis. iij. ca. dicebat. Adcus cibus est vt
faciam voluntatem patris mei qui misit me. Ex h[oc]
Bernardus ait. Quisquis occulte satagit vt qd
vult ipse hoc ei p[re]latus iniungat: ipse se subdu-
cit si forte sibi quasi de obedientia blandiatur.
Neq[ue] enim in ea ipse p[re]lato sed magis ei p[re]lato
obedit. Et idem Bernardus in sermonibus. Ad-
iorem inquit gram meret qui paratu[m] se exhibet
ante mandatu[m] q[ui]s qui obedire satagit post ma-
datu[m]. Secundus gradus obedientie est obedire sim-
pliciter. Adultos enim videmus post p[re]cipien-
tis imperiu[m] multas facere questiones et sepius in-
geminare: quare hoc fieri debeat: q[ui]s valet hoc
adimplere: et h[oc] inde murmuratio: excusatio
simulatio: impossibilitas: aduocatio amicorum.
Tamen de vero obediente dicitur in ps[al]m. In au-
ditu auris obediuit mihi. Et Bernardus ad fra-
tres de monte dñi ait. Verus obediens stultus
fiat vt sit sapiens. ad hec omnis eius sit discre-
tio: vt in hoc nulla ei sit discretio. Tertius gra-
dus obedientie est obedire hilariter: Hilariter enim
dantorem diligit deus vt dicitur secunde
ad Corinthios. ix. ca. Ideo Bernardus ait. Se-
renitas in vultu: dulcedo in sermonibus multu[m]
colorant obedientiam obsequentis. Mubilosa
corporis compositio: et facies tenebris tristiti-
obfuscata deuotione ab animo recessisse signifie-
cant. Quartus gradus est obedire velociter. Di-
ctum fuit Zacheo Luce. xix. Festinans descende
Ap[osto]li insup Petrus et Andreas: Jacobus et Jo-
annes ac ipse Mattheus a xpo vocati primo se-
p[er] iij

cuti sunt eum. Quintus gradus est obedire viri-
liter in rebus videlicet arduis et duris. Unde
Bernardus ait. Admetore fratres christi qui
ne perderet obedientiam perdidit vitam. Sextus
gradus est obedire humiliter. Dominus saluator Lu-
ce. xvij. ait. Ego oia bene feceritis que precepta
sunt vobis: dicitur serui inutiles sumus quod de-
buimus facere fecimus. Septimus gradus est
obedire perseveranter: quod ut dicitur Matthei. x. ca.
Qui autem persecuerit usque in finem hic saluus
erit. Igitur beatus Mattheus obedientiam comple-
xit: dum immediate post christum abire cepit.
Suscepit tamen illum hospitio et in sua domo para-
vit conviviunt: discubente vero christo: ecce multi pu-
blicani et peccatores venientes discubebant cum
iesu et discipulis eius. videntes autem pharisei di-
cebant discipulis. Quare cum publicanis et pec-
catoribus manducat magister vester? quasi di-
cat: vos estis fatui quod tale in gratiam sequimini. At
iesus audiens ait: non est opus valentibus me-
dicus: sed male habentibus. Medicum se vocat
aiarum. id est de quo in psalmo dicitur. Misit verbum suum et
sanavit eos. Deinde christus addidit. Euntes disci-
te. id est diligenter considerate illud quod scribitur
Ioseph. vi. ca. Quid est misericordia volo et non sa-
crificium: quasi dicat: si hanc scripturam diligen-
ter consideretis inuenietis me facere secundum ipsam
propter quod concludit. Non enim veni vocare ius-
tos: sed peccatores ad penitentiam. id est nam et si
aliquos iustos vocauerit ad augmentum gratie ut
Petrum et Andream: et consimiles: tamen peccatores
vocavit semper ad penitentiam. O pietas iesu christi be-
nedicti. O verba dulciora super mel et favum. O
denique fiducia et spes indubitabilis languentium
aiarum. Non veni inquit vocare iustos sed pec-
catores. Expergiscimini ad vocem tam blandam
tam suavem: tamque benignam. Surgite o peccatores
a vitijs: deponite iam sordes illorum: vocat vos
christus: obedite illi: et cum Mattheo sequimini cum
qui de se dixit. Qui sequitur me non ambulat
in tenebris.

¶ Beatus Mattheus secutus fuit christum in
paupertate que data fuit apostolis sub prece-
pto quam ipsi diligenter observauerunt mendi-
cantes. Capitulum. ij.

Secundum in quo Mattheus secutus fuit
christum est paupertas altissima: nam cunctis
diuitijs pauperibus dispensatis nihil de cetero
possedit proprium. Paupertatem itaque voluntariam
professus est: ut ad celi diuitias pueniret. Mendican-
do igitur sibi victum quesivit: et elemosynis bo-

nox viros se sustentavit. Sed in hac parte tria
sunt dubia explananda.

Primum utrum paupertas fuit a christo data
apostolis sub precepto.

Secundum utrum apostoli vitam pauperem volun-
tarie duxerunt.

Tertium utrum sit licitum mendicare.

¶ Ad primum dubium respondemus secundum doctrinam
scripture atque sanctorum quod christus precepit apostolis ut
essent pauperes. Unde Ambrosius exponens illud
Luce. x. ca. Nihil tuleritis in via inquit. Qualis
debet esse qui euangelizat regnum dei preceptis
apostolicis designat: ut sine virga sine pera. Et
glossa super illo verbo Actuum. iij. ca. Argentum et au-
rum non est mihi. hoc dixit Petrus paralitico
memor illius precepti dominici: noli possidere aurum
Et Augustinus in libro de mirabilibus sacre scripture. In
excusatione elemosyne et paupertatis professione dixit
paralitico. Surge et ambula: in gratiam preceptum suum
dicentis: nolite possidere aurum. Et Bernardus
ad fratres de monte domini. Cum dives esset christus
pauper pro nobis factus est. Et qui voluntarie
dedit preceptum paupertatis ipse eiusdem in semet-
ipso nobis formam dignatus est demonstrare. Et
Hieronymus ad Eustochium. Discipuli sine calciamen-
torum onere: et vinculis pellium ad predicationem no-
ni euangelij destinantur. Et milites vestimentis
iesu sorte diuisis: caligas non habebat quas tol-
lerent: neque enim habere poterat deus quod prohibe-
rat in seruis. Et Crisostomus. omelia vltima super
Mattheum. Si bonum esset aurum hoc utique dedisset
apostolis christus quibus ineffabilia tribuit dona. Nunc
autem non solum non dedit sed habere prohibuit. ¶ Se-
cundum dubium fuit utrum apostoli preceptum datum de
paupertate impleuerunt. Et quod sic patet quod scribitur
Matthei. xix. qualiter petrus dixit christo. Ecce nos
reliquimus oia. Et Matthei. iij. ca. dicitur. Conti-
nuo relictis omnibus securi sunt eius. Eusebius in pri-
mo libro ecclesiastice historie refert. quod post ascensi-
onem christi cum Abagarus rex sanatus a thadeo
apostolo precepisset dari ei aurum et argentum: ille
non accepit dicens. Si nostra reliquimus quomodo
accipiemus aliena. Et de hoc Hieronymus ad Agge-
ruthiam ita scribit. Nemo apostolis pauperior fuit
et nemo tantum pro domino dereliquit. Et idem ad Ade-
triam virginem apostoli fastigij est profectus: vir-
tutis oia vendere et pauperibus distribuere: et sic
leuem atque expeditum cum christo ad celestia subuo-
lare. Et idem ad Helvidiam. Dis profecta esse et
in primo stare fastigio dignitatis: fac quod fecerunt
apostoli: vende omnia que habes et da pauperibus: et

sequere saluatore z nudā solā qz crucem sola seq̄
ris. ¶ Tertiu dubiū fuit vtrū sit licitū mendica
re. Ad qd̄ r̄ndem⁹ fm̄ Tho. sa se. q. clxxxvij. Et
quadruplici de causa posset quis medicare. Pri
mo causa cupiditatis: dū quis mendicat vt the
sauricet vel vt sic viuet de mendicitate: q̄ victū
posset acqrere laborādo. Vñ lex civilis imponit
penā validis mendicantibus: qui nō p̄pter hu
militatē vel vtilitatē vel necessitatē mendicant
Secdo pōt q̄s mendicare cā humilitatis. Nam
actus mendicationis h̄z quandā abiectiōnē sibi
p̄iunctā: vñ illi abiectissimi vident̄ inter hoīes
esse qui nō solū sunt pauperes sed intantū egen
tes q̄ necesse h̄nt ab alijs victū acquirere. Et s̄z
hoc humilitatis cā aliq̄ laudabiliter mendicant
Vnde Hiero⁹ in eplā ad Oceanū cōmendat
fabiolā de hoc q̄ optabat vt suis d̄nitijs pau
perib⁹ effusis p̄ x̄p̄o stipes acciperet. Qd̄ beat⁹
Alexi⁹ p̄fecit: qui oib⁹ suis dimissis p̄pter x̄p̄m
gaudebat se ēt a suis seruis elemosynā accepisse
Beat⁹ insuper Francisc⁹ in sua regula ita dixit
Fratres nihil sibi approprient: nec domū: nec lo
cum: nec aliquā rem: sed tanq̄ peregrini z adue
ne in paupertate z humilitate d̄no famulantes
vadant p̄ elemosyna p̄fidenter: nec oportet eos
vere undari: qz d̄ns p̄ nobis se fecit paupere in
hoc mundo: hec ille. Vbi aduertendū q̄ d̄ns ie
sus x̄ps mendicauit: vt sic in hoc humilitati sue
nobis preberet exemplū. Vñ Bernard⁹ super
ij. ca. Luce ait. Vt te d̄ne per oīa nostre pauper
tati conformares z oēs vite humane calamita
tes susciperes quasi vn⁹ in turba pauperū stipē
postia mendicabas. Quis me dabit illaz buccel
laz mendicatarū participē fieri z illius diuini
edulij reliquijs saginari. Tenet Bernard⁹ q̄ in
illo triduo q̄ x̄ps se separauit a m̄re z a Joseph
ex elemosynis vixit. Et glo. sup̄ illo verbo psal
mi. Ego autem mendicus sum z pauper: inquit
Hoc dicit x̄pus de se ex foma serui. Mendicus
nanqz fuit qz petens z pauper. i. sibi non suffi
ciens: qz mūdanas copias nō habebat. Et Hiero
ro⁹ i quadā eplā. Caucas ne d̄no tuo. s. x̄p̄o mē
dicante alienas d̄nitijs congeras. Tertio pōt
quis mendicare cā necessitatis. Sicut cū alijs
non potest aliq̄n habere vnde viuet nisi mendi
cet. Quarto potest aliquis mendicare causa vti
litis: cum. s. aliquis intendit ad aliquod vtile
perficiendū: qd̄ sine elemosynis fidelitū facere n̄
pōt. Sicut petunt elemosyne pro constructione
pontis vel ecclie: vel quibuscunqz alijs operib⁹
que vergūt in vtilitatē cōmunē: sicut scholares

vt possint vacare studio sapientie. Et his appa
ret q̄ sit temeraria siue dānabilis illoz senten
tia qui religiosos dānant eo q̄ mendicando ele
mosynas quib⁹ sustentant acquirūt cum id lau
dabiliter fiat. Nam elemosyne religiosi iō tri
buunt vt liberius religiosi actib⁹ iustitēre pos
sint quoz cupiūt se fieri participes: q̄ tempora
lia subministrant. Quiusmodi aut̄ act⁹ sunt ora
tiones: discipline: ieiunia: officia diuina: celebra
tio missarū: studium scripture sancte: predicatio
euangelij: z hmōi. Vt ergo iam ad Adattheum
apostolū redeam⁹: de ipso non solū legim⁹ q̄ re
liquerat omnia: sed etiam ex post oblata sibi mu
nera copiosa contempsit. Mā predicans in ethi
opia in ciuitate que dicit vadaber duos magos
noīe Sares z Arfaxat ibi reperit: qui ita hoīes
suis actibus dementabant: vt quoscūqz vellent
membroz officio z sanitate priuare viderentur
q̄ in tantā superbā eruperunt vt se quasi deos
ab omnib⁹ facerent adorari. Adatthe⁹ aut̄ apo
stolus predictam ciuitatem ingressus z apud
Eunuchum candacis regine quem Philippus
baptizauerat hospitatus ita magoz prestigia
detegebat: q̄ quicqd̄ ipsi faciebant hoīb⁹ in per
nitiam: hoc ipse p̄uerteret in salutem. Eunuchus
aut̄ sanctū Adattheū interrogante: quō tot lin
guas loqueret̄ z intelligeret: exposuit ei Adat
the⁹ quō spū sancto descendente oīm linguarū
scientiam apostoli cepissent: vt sicut illi qui per
superbiā turrim vsqz in celū edificare volebant
p̄ confusionē liguarū cessarūt ab edificio: sic
apostoli per oīm linguaz scientiam turrim non
de lapidibus sed de virtutib⁹ construant: p̄ quā
oēs qui crediderint celū ascendant. Tunc venit
q̄ diceret magos illos cū duob⁹ aduenisse draco
nibus q̄ ignem sulfureū ex ore z naribus eue
mētes cūctos homines occidebant. Apostolus aut̄
signo crucis se muniens ad eos secur⁹ exijt. quē
mor vt dracones viderunt ante eius pedes pro
tinus dormierunt dixitqz magis. Et vbi est ars
vestra. Excitate eos si potestis. Ego autem nisi
d̄nm rogassez quod in me cogitaueratis inferre
in vos protinus extorsisset. Cum autem popul⁹
conuenisset: in nomine iesu p̄cepit draconib⁹
vt abirent. Et nullū ledentes p̄tin⁹ abierūt. Le
pitqz populo de gloria paradisi terrestris ma
gnū sermonem contexere a qua propter peccatū
ciectū hoīem dicit: sed p̄ x̄p̄m in paradysum cele
stem reuocatū. Et cū hec populo loqueret̄. Ecce
subito tumultus exortus est in quo regis filius
plangebatur mortu⁹. Quē cū magi suscitare nō

possent suadebant regi q̄ in deoz p̄sortiū rapt⁹
esset. Et ideo simulacrū z tēplū sibi p̄stitui oportere.
P̄dictus at̄ Eunuchus magos custodiri faciens: aplūm aduocauit: qui orōne fusa eū pro
nus suscitauit. Quapropter rex noīe Egippus
hoc viso p̄ vniuersas suas puincias misit dicēs
Venite z videte deū in effigie hoīs latētē. Ve
nerunt igit̄ cum coronis aureis z diuersis sacri
ficioz generib⁹ volentes sibi sacrificare. Quos
Adatheus compescuit dicens. Viri quid facit̄
Ego deus nō sū: sed seruus dñi nostri iesu xp̄i.
Itaqz z munera acceptare noluit. Illi ergo de
auro z argento qd̄ sibi attulerant ipso iubente
ecclesiā magnā fabricauerūt quam infra trigin
ta dierum spatium consumarūt. Rex aut̄ Egip
pus cum vxore sua z omī populo baptizatus est
Epigeniā quoqz filiam regis aplus deo dicatā
plus q̄ ducent⁹ virginib⁹ p̄fecit. P̄ter itaqz
quāto amore beatissimus Adatheus pauperta
tem in oī sua vita fuerit p̄secutus qui oblatuz
sibi thesaurū accipere recusauit.

Qualiter beatus Adatheus secut⁹ fuit xp̄m
in patientia quā habuit: equo aīo ferendo ill. tā
sibi mortem: ob quā Mitarcus dei iudiciū non
euasit. Capitulum. iij.

Tertiū in quo beatus Adatheus secutus
est xp̄m fuit patientia. Nam forti animo
mortem violentam p̄ xp̄o sustinuit de qua tria
consideremus.

Primo causam.

Secundo modum

Tertio iudicium.

Primo consideremus causam: quare Adat
heus coronatus est martyrio. Et hec assignat̄
Ira z indignatio Mitarei regis. de quo sic scri
bit̄ in legenda. Adortuo rege Egippo hic ei suc
cessit qui de alieno genere erat: z Epigeniā vir
ginem concupiscens: dimidiū regni sui ap̄lo p̄
misit si eam sibi in suū p̄ingū faceret cōsentire.
Cui aplus r̄ndit vt iuxta morē predecessoris sui
die dñica in ecclesiā p̄ueniret: z presente Epige
nia cū ceteris virginibus q̄ bona sint iusta con
iugia audiret. Ad rex cū gaudio adimpleuit: pu
tans q̄ Epigenie veilet p̄ugū psuadere. Adat
heus itaqz virginibus z oī populo cōgregatis
de bono matrimonio diu locutus a rege pluri
mū est laudatus: credens q̄ hoc iō diceret vt vir
ginis aīum ad p̄sensum matrimonij p̄uocaret.
Deinde imperato silētio sermonē repetijt dicēs
Cū bonū sit matrimonij si saluo federe teneat̄.
bene scitis astantes q̄ si regis sponsam aliquis

seruoz vsurpare p̄sumeret nō solum regis of
fensam: sed mortē insuper mereret: nō qz vxorē
duxisse p̄bat̄: sed qz sponsam dñi sui accipiēs ei⁹
matrimonij violasse p̄uincit. Ita z tu rex sciens
Epigeniā eterni regis sponsam effectā z sacro
velamine p̄secratā: quō poteris sp̄sam poten
tioris te tollere z tuo m̄imonio copulare. Hec
verba odij z indignationis contra aplūm fomi
tem ministrarunt. Mitarci aīum inflāmarūt ad
indiscretā z irrōnabile iracundiam: hec deniqz
illū furibundū recedere coegerunt: Scdo cōfide
renius de morte apli sanctissimi Adatheo mo
dū. Recedente quidē Mitarco ab ecclesia: aplus
intrepidus z p̄stans ad patientiā oēs z p̄stantiā
confortauit: z Epigeniā corā se ex timore p̄stra
tam cum ceteris virginibus b̄ndixit. Post mis
sarū aut̄ solēnia Rex sp̄culatozē misit qui iuxta
altare Adatheū stantem z expansis in celū ma
nibus orantem misso a tergo gladio interfecit z
martyrem consecrauit. O mors preciosa in con
spectu dñi. O mors fructuosa que vitam in me
lius cōmutauit. O felix transitus in quo Adat
heus tam breui spatio ad celestia regna migra
uit. O beata passio cui reddit̄ merces infinita.
Quisnam explicet quāta sit beati Adatheo glo
ria in celo z in terra. Aīa eius vtqz cum angelis
z sanctis oibus fruit̄ eterno bono. Corpus vō
apud Salernū translātū a cunctis f̄idelib⁹ ho
norificentissime venerat̄. Euangeliū insup eius
p̄re ceteris magis in ecclesia frequentat̄: sicut z
psalmi David: z epistole Pauli. vt ex hoc pec
catozibus ad penitentiam redire volentibus cō
sequende venie spes indubia p̄beat̄. Nam Da
uid peccato luxurie cecidit. Paulus supbia in
tumuit. Et Adatheus auaritiē deditissim⁹ fuit
Qui tñ oēs p̄pter penitentiā exaltari meruerūt
etiam in ecclesia militante. Tertio confidere
mus de morte apli iudiciū quo punit⁹ fuit Mi
tarcus arrogantissimus z insanus. Adortuo qui
dem ap̄lo populus ad palatiū Mitarci incensu
rus oīa properabat. Sed presbyteri z diacones
impetū mitigantes apli martyriū cum gaudio
celebrarūt. Rex vō cū nec p̄ matronas ad Epi
geniam directas nec p̄ magos posset eam aliq̄
tenus imutare totā domū eius igne copioso val
lauit vt ipsam cū ceteris virginibus cōcremaret
Aplus aut̄ eidē apparens oēm ignē ab eius do
mo excussit: qui erūpens regis palatiū inuasit z
solo rege cum vnico filio vix euadente cuncta
consumpsit. Statimqz filius eius a demone ar
reptus p̄ris crimina p̄fitens ad sepulchrū apli

pperauit. Pater No turpissimus leprosus effe-
ctus est. Qui cū curari non posset manu ppria
gladio se pemit. Populus aut frēm Epigemie
ab aplo baptigatū regē constituit. q p ānos. lxx.
regnavit z filiū suū sibi substituēs xpianū cultū
magnifice ampilavit. z totā Ethiopic puinciā
replevit ecclesijs. Oremus igit dñm iesum xpm
vt p merita z intercessionē beati Adatthei apli
z euangeliste trabat corda nra ad se vt eū sequi
valeamus in operibus virtuosis. Sicqz red-
damus nos dignos grā sua z tandē gloria illa per
enni in qua viuit z regnat per infinita secula se-
culorum. Amen.

¶ Sermo trigessimus octauus de beato Thoma
aplo qui lz fuerit ex duodecim vnus qd ad suaz
gloriam accedit: t n̄ inuentus est triplici pre-
conio decoratus.

Thomas vnus ex

duodecim. Scribunt hęc verba Jo-
annis. xx. ca. Quāuis btō Thome ad
gloriam ingentē accedere videat eo
q duodecim aploꝝ numero illū dñs copulauerit
Verūtn̄ bñ est vt recogitemus ea que in aplatu
egerit digna laude. Parū quippe imo nihil est
apostolici fastigij accepisse honorez: nisi que ad
aplatu officij spectant implerent. Propterea
in hoc sermōe de sancto Thoma dicturi aliqua
enarrabimus: ex quibus eū verum aplum re z
noie cognoscemus. Et enim vnus ex duodecim
fuerit patet satis ex verbis euangelij tam Joā-
nis. xx. ca. in themate: qz etiam Adatthei. x. ca.
Igit referamus quid in eo cōmendabile reperi-
tur. Et lz illius preconia multa sint: nos tñ de tri-
bus dūtatur dicemus.

Primū dī confirmatio.

Scdm predicatio.

Tertiū passio.

¶ Qualiter Thomas fuit in fide pfirmat⁹ vidē
do xp̄s: vbi declarat quō corp⁹ glorificatū sit pal-
pabile: z an Thomas terigit xpm: z quō de eo-
dem pōt esse fides z visio. Capitulum. i.

Primū preconij beati Thome dī pfirmatio.
Fuit enī de resurrectione xpi z illius
diuinitati mō singulari pfirmat⁹. En̄ enī vidis-
set aplos recitantes resurrectionē xpi q eis ap-
paruerat ipsa resurrectionis die illo absēte cre-
dere noluit. Neqz absentia illa casualis fuit: sed
ex diuina puidētia vt esset occasio iterate appa-
ritionis iesu xpi ad ipsū reducendū z nos in re-
surrectōis fide pfirmandos. put Grego. asserit

in omelia. Et lz dicat Luce vltimo ca. q duo dis-
cipuli eūtes in Emaus cognito dño in fractiōe
panis redierūt in hierlm̄ z inuenerūt congrega-
tos vndecim: inter quos oportuit q numeraret
Thomas: qz iudas iam erat extinct⁹. Tñ vt ait
Beda. potuit esse q Thomas dū illi in colloquio
de apparitione xpi existerēt exiuit ab aploꝝ col-
legio. Et in isto intervallo anteqz rediret ad eos
xps apparuit decē aplis in cenaculo exstibus
absente Thoma. Narrantib⁹ ergo illis visionē
xpi resuscitati. Thomas rādit. Nisi videro i ma-
nibus eius fixurā clauoz z mittā digitū meum
in locū clauoz z mittā manū meā in latus eius
nō creda. Sic Criso⁹ ait. Sicut simplicit̄ quali-
tercunqz credere facilitatis est: ita multū inue-
stigare est grossissime mentis. z p hoc Thomas
accusat. Alijs enī grossior existens eam que est
p sensū grossissimū. s. tactū querebat fidē: z neqz
oculis credebatur: vñ nō sufficiebat dicere: nisi vi-
dero: sed addidit: z mittā digitū meū in locū cla-
uoz z mittā manū meā in latus eius nō credā.
Sed post dies octo dū erant oēs vndecim pgre-
gati apparuit illis iesus. Vbi Criso. iquit. Nō
statim xps apparuit: sed post dies octo: vt inter-
rim Thomas a discipulis ammonitus attēdat
in maius desiderij z fidelior fieret in futurum.
Stans ergo iesus in medio dixit eis. Pax vo-
bis: deinde dicit Thome. Infer digitū tuū huc
z vide manus meas: z affer manū tuam z mitte
in latus meū: z noli esse incredulus sed fidelis.
Considerem⁹ quanta fuit benignitas iesu xpi q
nō expectauit q interrogaret a Thoma sed ex
sua misericordia quasi eū pueniens inuitat ad
se cognoscendū. Rādit No Thomas iam in fi-
de firmatus: dñs meus z deus meus. Cui xpus
dixit. Quia vidisti me thoma credidisti: beati q
nō viderunt z crediderūt. Sed vt predicta sine
aliquo errore intelligant opus est vt tria dubia
declarem.

Primū vtrū corpus glorificatū palpabile sit a
tactu non glorificato.

Scdm vtrū Thomas terigit corpus xpi.

Tertiū vtrū de eodē possit esse fides z visio.

¶ Ad primū dubiū dixerūt aliqui q corp⁹ glori-
ficatū est intangibile. qd pbare p̄tēdūt qz Gre-
gori⁹ in omelia inquit. Corrupti necesse est qd
palpatur: sed gloriosum corpus est incorrup-
tibile: ergo z impalpabile. Insuper Crisosto-
mus in Omelia ait. Dignum est querere qua-
liter corpus incorruptibile tangibile fuit mor-
tali manu sed ne tumultueris descensionis enī

fuit. Tñ priū pbari pōt. Nam Luce vlti. ca. xps dixit aplis. Palpate et videte. Et Gregori⁹ in omelia. Palpabile fuit p veritatē nature et subtile p effectū spūalis potentie. Preterea in corpore glorioso erit veritas ossis et carnis. Caro ē molis et os durū: sed durū et molle sunt obiecta tactus: ergo corpus gloriosū est tāgibile. Ad habendam huius veritatis expressam noticiā. sciēdum s̄m doctrinā Bonā. in. iij. di. xlii. q. cū dico tangibile duo dico s. q. pōt imutare sensum et hoc est pfectiōis. Et qd n̄ pōt latere tactū nostrū: et hoc est imperfectionis. Et q. remanebit qd est pfectionis et tollet qd est imperfectionis. Ideo dicendū q. corpus gloriosū pōt se prebere tangibile et pōt non prebere siue latere. Et h̄z s̄m diuersas conditiones. Nam tangi pōt quia pōt impellenti resistere cū sit corpus verū nō vanum vel fantastiū: latere pōt: q. pōt penetrare organū tact⁹. Primū h̄z p veritatē nature. Secunda p effectū spūalis potentie. Et hec duo priā sunt in nobis sed nō in corpore glorioso. Et ad illud qd obijciebat q. qd palpat est corruptibile. Dicendū q. verū est de eo qd est tactui subiectū sed illud non erat in corpore dñi: cōdescensionis fuit. Secundū dubiū erat utrū Thomas tetigit xpm. Et quidā dicunt q. non ex eo q. qn̄ vidit immediate credidit: et pre reuerentia nō fuit ausus tangere tantū dñi: cōdescensionis fuit. Quia vidisti me Thomas credidisti: non dixit q. me tetigisti. Alij autē asserunt q. Thomas tetigit xpm ut sic verbis eius obediret q dicebat ei. Insuper digitū tuū huc. Et qn̄ xps postea retulit: q. vidisti me: accipit visus p tactu. Mas visus ppter suū nobile modū cognoscendi transferit multotiens ad actū aliarū potentiarū sensitivarū. Dñs Aug⁹ nō ait: tetigisti sed vidisti me. qm̄ generalis qdā modo sensus est visus. Nam et p alios quattuor sensus noīari solet: velut cū dicim⁹ audi et vide qz bene sonet oīsa et vide qz bene oleat. Vista et vide qz bene sapiat. Tange et vide qz bene caleat. Dñs et hic dñs dicit Insuper digitū tuū huc et vide manus meas: vbi nil aliud ait qz tange et vide: cū tñ ille oculos in digito non haberet. Ergo siue intuendo siue ēt tangendo xps ei dixit: q. vidisti me Thomas credidisti: q. visus dici possit non ausus fuisse dis. ipulā tangere xpm: s̄ offerret se illi tangendū. Tertiū dubiū fuit utrū de eodem possit esse fides et visio. Nam ap̄lus ad Hebr̄eos. xi. ca. ait. Fides est substantia rerū sperādā: argumētū nō apparentiū. Et Aug⁹ ap̄ Joannē. Fides est virtus qua credunt que

non vident. Tñ xps dixit Thome. Quia vidisti me credidisti. Insuper fides beate virginis magnopere cōmendat. Qui Elizabeth dixit. ut scribitur Luce. i. Beata q. credidisti qm̄ p̄ficietur in te ea que dicta sunt tibi a dño. Et Aug⁹ li. de virginitate ait. Beatior fuit Maria concipiendo fidem xpi qz concipiendo carnē xpi. Mater na. p̄pinq̄itas nihil marie p̄fuisset nisi felicius xpm corde qz carne gestasset. Nihilomin⁹ ipsa vidit xpm nascentē de se virgine: vidit illū morientē: vidit a mortuis iam suscitātū: vidit ascēdentē in celum et credidit. Igit̄ aliqd pōt esse visum et creditū. Ad hoc respondet Bonā. in. iij. di. xi. q. visio et fides nō possunt esse de eodem vno et eodem respectu: sed bene diuersis respectibus. Nam qn̄ aliquid ita videtur ex vna parte qd ex alia lateat: s̄m id qd latet pōt esse creditū: s̄ ex parte altera videat. Et ergo in xpo videretur vel a Thoma vel ab aplis: vel ab ipsa virgine matre illud qd ad eius corpus et humanitatem spectabat tamē diuinitas eius sensum et visum latebat. Et in hoc maxime virginis libate fides extollitur: qm̄ videns in filio tantam hūilitatē: credidit tñ semp̄ illi⁹ diuinitatē. Et h̄ est qd Gregori⁹ in omelia dixit de Thoma. aliud vidit et aliud credidit: vidit hominē et p̄cessus est deum. Fuit itaqz in fide solidat⁹ a qua ceciderat sicut et ceteri.

Qualiter Thomas ap̄lus predicauit populis diuersarū puinciarū loquens idiomata eorū varia: et quō inter ceteros conuertit indos ad fidez christi

Capitulum. ij.

Secundū preconium beati Thome dicit̄ predicatio. Mā fidem et gloriam xpi ardentissime predicauit. Circa tñ predicationē eius tria sunt videnda.

Primū quib⁹ gentib⁹ predicauit.

Secundū quo idiomate.

Tertiū qua efficacia.

Primum videndum est quib⁹ gentib⁹ Thomas predicauit. Ad quod ita ait Isidor⁹ in li. de vita et obitu sanctorum. Thomas discipul⁹ xpi ac filius saluatoris: audiendo incredulus: videndo fidelis fuit: hic euangeliz predicauit Partibus Aethiopiae: Persis: Iranisqz: et Graecianis. Et intrans orientalem plagam: et interna gentium penetrans: ibi predicationem suam vsqz ad vltimum sue passionis: produxit: Nec ille. In eius autem legenda ponitur q. predicauit in india vbi nomen xpi plurimum exaltauit. Sunt autē prenoiate prouintie longe lateqz diffuse in qb⁹

habitant populi innumerabiles. Ut enim inquit
Isidorus. xiiij. ethimolo. li. In parthia sunt re-
gna decem et octo porrecta a Caspio litore usque
ad terras scitarum. Et ut refert Plinius li. v. de
naturali historia. Est enim parthia multis rebus
prodigiis et monstruosis miranda. Nam sunt ibi
bestie feroces: pardus: tigris: linceus: aspides et ser-
pentes. Vens etiam dura est et crudelis victusque
parca. Media insuper est regio opulenta multis flu-
minibus irrigua: ciuitatibus et oppidis precla-
ra: multorum populorum domina. Persida etiam amplis-
sima et valde populosa in qua primum secundum Isi-
doro. ubi est orta est ars magica. Ad eam quidem nebroth
post confusionem linguarum abiit: ibique per fas ignem
colere docuit. Bircania est regio in Asia sub iu-
gis caucasi montis constituta habens multas gen-
tes: istius bircanie populos deuicit Joannes
bircanus filius Simonis summi sacerdotis tpe
machabeorum a quibus deuictis Joannes bircanus
notatus est: ut dicitur magister in historia schola-
stica in principio historie euangelice. Sed omnibus
his dimissis de india loquamur: de qua ita re-
fert Isidorus ubi est. India vocata ab indo flu-
mine quo ex parte occidentali clauditur: hec a meri-
diano mari porrecta usque ad ortum solis: et a se-
ptentrione usque ad montem caucasu puenit: habens
gentes multas et oppida. Insulam quoque caproba-
nem gemmis et elephantibus refertam. Crisam
et argiream: auro argenteoque fecundas. Tilem quo-
que arborem folijs nunquam carentem habet et fluuios
Bangan et Indu et Hippanem illustrantes in-
dos. Terra indie fauono spiritus saluberrima in an-
no bis metit fruges. Vixit hyemis estate patitur
Vignis autem tincti coloris boies: elephantes in-
gentes. Adnoceron bestia: psittacu anser. Cina-
momum piper et calamus aromaticum mittit et
ebur: lapides quoque preciosos Berillos: Criso-
passos: Adamantem: Carbunculum: et alios diuer-
si generis. Ibi sunt et montes aurei quod adire pro-
pter dracones et grifos et imensoy hominum
monstra impossibile est. Predictas itaque puicias
beatus Theodosius. aias christo lucrifaciedas lustrauit.
¶ Sed quod erat videndum quo idiomate Theodosius.
apostolus predicauerit iam referamus. Et ad hoc ple-
nius intelligendum nonnulli scire cupiunt: utrum apostolus
per donum linguarum loquebatur linguis omnium genti-
um. Et hoc de hoc dixerunt in sermone de spiritu
sancto: tamen aliqua alia erunt hic inferenda. Ergo
probari posset hoc apparenter: quod apostolus non loqueba-
tur omnibus linguis. Primum quod illud quod diuina
virtute omnibus concedit optimum est in suo gene-

re: sicut dominus conuertit aquam in vinum bonum ut dicitur
Joannis. ij. ca. Sed illi qui habuerunt gratiam lingua-
rum melius loquebantur in propria lingua. Nam
dicit Hieronymus. exponens epistolam ad hebreos non
esse mirandum quod epistola illa maiori reuerentia facun-
dia quam alie. cum naturale sit unicuique plus in sua
quam in aliena lingua valere. Et ceteras enim epistolas
apostolus. peregrino id est greco sermone composu-
it: hanc autem scripsit hebraica lingua: ergo videtur
quod apostolus non loquebatur idiomata aliorum per donum
gratie gratis date. Secundo arguitur: quod natura non
facit per multa quod potest fieri per unum. Multo minus
deus qui ordinatus est natura operatur. Sed pote-
rat deus facere quod linguam unam loquentes
discipuli ab omnibus audirent. ergo videtur quod non
habuerunt scientiam loquendi omnibus linguis. Ter-
tio omnes gratie derivant a christo in corpus eius
quod est ecclesia secundum illud Joannis primo de plenitu-
dine eius omnes accepimus. Sed de christo non le-
gitur quod fuerit locutus nisi una lingua: ergo vi-
detur quod discipuli eius non acceperunt ad hoc gra-
tiam ut omnibus linguis loquerentur. Sed in principio
est glossa Gregorii. Actuum. ij. ca. quod ait. Spiritus sanctus
super discipulos in igneis linguis apparuit et eis
omnium linguarum scientiam dedit. Respondet ergo sanctus
Theodosius. fa. fe. q. cxxxvj. quod primi discipuli christi ad hoc
fuerunt ab ipso electi ut per uniuersum orbem fi-
dem eius predicarent. Non autem erat conueniens
ut qui mittebantur ad alios instruendos indige-
rent ab alijs instrui qualiter alijs loquerentur
vel qualiter quam alij loquebantur intelligerent: pre-
sertim quod isti qui mittebantur erant alterius gentis
scilicet iudee. Erant etiam pauperes et impotentes nec
de facili a principio reperissent quod eorum verba alijs
fideliter interpretarentur: vel verba aliorum eis ex-
poneretur: maxime quod ad infideles mittebantur.
Et ideo necessarium fuit ut super hoc eis diuinitus
providere per donum linguarum: ut sicut gentibus
ad idolatriam declinantibus introducta est diuer-
tas linguarum: ita etiam quando erant gentes ad cultum
vnius dei reuocande: huiusmodi diuersitate
remedium adhibere per donum linguarum. Ad primum
ergo dicendum quod sicut scribitur primo ad Corinthios.
xij. ca. Manifestatio spiritus datur ad utilitatem
Et ideo sufficienter et Paulus et alij discipuli fu-
erunt instructi diuinitus in linguis omnium genti-
um: quantum requirebat ad fidei doctrinam. Sed
quantum ad quedam que superadduntur humana ar-
te ad ornatum et elegantiam lectionis: apostolus in-
structus erat in propria lingua non autem in aliena
Sicut etiam in sapientia et scientia fuerant suffici-

enter instructi quantū requirebat doctrina fi-
dei: nō aut quantū ad oīa que p scientiā acqui-
sitas cognoscunt: puta de cōclusionib⁹ arismet-
ricę vel geometrie. Ad scōm argumētū rñdet^r
q̄ q̄uis utrūq; fieri potuisset. s. q. p vnā linguā
apli loquētes ab oīb⁹ intelligerēt: aut q. oībus
īpi loq̄rēt: tñ pueniēt⁹ fuit q. īpi oīb⁹ liguis
loquerent: q. hoc p̄inebat ad p̄fectionē sciētie
īp̄oꝝ p quā intelligere nō solū loq; s; intellige-
re possent ea que ab alijs dicebant. Si aut oēs
vnā eoz linguā intellexissent: hoc vel fuisset p
scientiā illoꝝ q. eos intelligerēt: vel fuisset q̄si
quedā illusio dū altoꝝ verba aliter ad alioꝝ
aures p̄ferrent q̄ īpi ea p̄ferrent. Et ideo glo.
Actuū. ij. ca. dicit q. maiori miraculo factū est
q. apli oīm linguaz generib⁹ loquerentur. Et
Paulus dicit p̄me ad Corinth. xiiij. ca. Gra-
tias ago deo q. oīm vestrū linguas loquor. Ad
tertiū dicendū q. x̄ps in p̄pria p̄sona vni soli-
genti predicaturus erat. s. iudeis. Et iō q̄uis
ipse sine dubio p̄fectissime haberet sciētiā oīm
linguaz: nō tñ oportuit q. oībus liguis loq̄-
retur. Et vt refert Aug⁹ sup Joāne. Lū t mō
sp̄s sc̄tus accipiat nemo loquit liguis oīm
gentiū q. iā ipsa ecclia liguis oīm gentiū lo-
quit: in qua q. nō ē nō accipit sp̄m sc̄m. Et Ter-
tiū qd̄ inuestigandū ē de p̄dicatione Thome:
q̄ efficacia verbū dei seminauerit. Et h̄ fructū
attulerit sua p̄dicatio copiosum in oībus p̄-
uincijs t regnis supius noiatis. Tñ qd̄ i india
fecerit audiam⁹. P̄deruenit nāq; ad ciuitatem
quandā in qua rex filie sue nuptias celebrabat
Lū No ex aspectu: ex gestu t vultu agnosceret
vir gravis integer t deo deuot⁹ a rege licet in-
fidelī requirit vt sponsū t sponsam b̄ndicat
quod apl̄us adimpleuit dicēs. Da dñe adole-
scentulis his b̄ndictionē tue dextere: t in corū
mentib⁹ semina semen vite. Abente apostolo:
in manu iuuenis ē repertus ram⁹ dactilis ple-
nus de quib⁹ sponsus t sponsa dulciter come-
derunt: statimq; dormierūt t somniū similiter
habuerūt: videbat etenim eis q. rex gēmat⁹
eos amplecteret t diceret. Apl̄us me⁹ b̄ndixit
vos vt eterne vite participes sitis. Luigulantib⁹
t mutuo sibi somniū reuelantib⁹: apl̄s ad
eos ingredit^r dicens eis. Rex meus mō vobis
apparuit et me clausis ianuis huc adduxit vt
sup vos b̄ndictio mea fructificet: habeatis car-
nis itegritatē q. ē oīm regina virtutū t fruct⁹
salutis p̄p̄tue: virginitas soror ē angeloꝝ pos-
sessio bonoꝝ: victoria libidini: fidei triūphus:

expugnatio demonū: eternoꝝ gaudioꝝ acqui-
sio hec t filia illo referēte duo angeli apparue-
runt dicentes eis. Mos sum⁹ angeli vobis ad
custodiā deputati. Si apli monita seruauerit^r
offeremus deo oīa vota vestra. Eos igit apl̄s
baptizauit t de fide diligenti eos docuit. Post
modū No sponsa noīe pelagia sacro velami-
ne cōsecrata martyriū passa ē. Et sponsus no-
mine Dionysius illi ciuitati in ep̄m ordinatus
deinde cū Thomas indiam circuiret: multos
sanauit debiles t infirmos: multosq; cōuertit
ad dñm. Et vna die ad p̄dicationē eius ba-
ptizati sunt nouē milia viroꝝ exceptis mulie-
ribus t paruulis.

Qualiter beatus apl̄us Thomas glorioso
martyrio vitam consumauit. Capitulum. iij.

Teriū p̄coniu beati Thome dicit passio

Mō recusauit pati p̄ x̄po quecūq; dura t
exq̄sita supplica. Maz iratus ē cū rex indie ex-
co q. vxorē eius t vxorē carisij cognati sui con-
uertit ad fidē: iussit afferi ardētes laminas fer-
reas t apl̄m stare nudis pedibus sup eas: sed
nutu dei p̄tinus ibi fons erupit: t eas extinxit
Tunc rex cū in fornacē ardētes misit q. sic refri-
gerata est vt die altera san⁹ inde exierit t ille-
sus. Deductus tandē est vt sacrificaret idolo.
Flectens aut genua dixit. Ego adoro: s; nō ido-
lū. Ecce adoro s; nō metallū. Adoro aut dñm
meū iesum christū: in cuius noīe precipio tibi
demon q. in eo latitas vt simulacrū ipsuz cōmi-
nuas: statim quasi cera liquefactū ē. Tunc oēs
sacerdotes mugitū dederūt. P̄dōtifer aut tem-
pli eleuans gladiū apl̄m transuerberauit. Alij
vero lanceis illū trāsfixerūt. X̄piani aut corp⁹
eius tulerūt t honorifice sepelierūt. Anno tñ
dñi. cccxx. corpus illud in Edessam ciuitatem
trāslatū est Alexandro ip̄atore ad Siriorum
p̄cces hoc faciente. In illa aut ciuitate nullus
hereticus: nullus iudeus: nullus paganus po-
test viuere: nec tyrān⁹ aliq; ibi nocere. Post
q̄ Agabarus rex illius ciuitatis eplaz manu
saluatoris scriptā accipe meruit: nā siquē gens
aliqua ē ciuitatē illā insurrexerit infans bapti-
zatus sup portā ciuitatis stans eplaz illā legit
t ea die tā saluatoris scriptura q̄ apli Thome
meritis hostes aut fugiūt aut placant. Verū
tñ q̄uis longo tēpore durauerit nihilominus
postea ciuitas illa capta fuit a Sarracenis et
p̄phanata: sublato b̄nficio p̄pter abundantiam
peccatorum. Igit sicut fuit vnus ex duodecim
Thomas in hac peregrinatiōe: ita t nūc ē vn⁹

ex illis sedens sup sedē in gloria regni celorum
quē deprecemur vt sua interuentione nos xp̄o
cōmendat. Qui est benedictus ⁊ laudabilis p̄
infinita secula seculorum. Amen.

Sermo trigessimus nonus de sancto Jacobo
dicto iusto ⁊ minore filio Alphei ⁊ fratre dñi
nostri iesu christi.

Memoria eterna

crit iust⁹. Verba sūt Dauid in psal
mo centesimo. xi. Omnis gloria ho
minū iniquoz cito extinguit ⁊ eua
nescit velut fum⁹: de qbus in ps̄ dicitur. perijt
memoria eoz cū sonitu. Iusti aut vt scribitur
Sapientie. v. ca. in ppetuū viuēt: ⁊ apud dñm
ē merces illoz. Nā peracto breui cursu huius
labilis vite p̄miā suscipiūt eterne beatitudinis
in qua omni malo semoto bonū oē reperitur.
Propterea dauid in ps̄. xxxvj. dicit. Iusti here
ditabunt terrā. s. viuentiū. ⁊ inhabitabūt in se
culū seculi sup eā. Hinc beatus Jacobus Al
phei filius iusticie se totū accomodauit. Qui
p̄pterea nō solū exaltatus ē in regno celoꝝ: ve
rum etiā in ecclia militāte a cunctis fidelibus
deuotissime honorat. Eū x̄o hodierna die im
muneat eius festiuitas colendissima equū ē vt
eius laudibus insistamus: de quo appropriate
dicunt verba p̄posita: in qbus de iusticia illi⁹
tria mysteria occurrant contemplanda.

Primum dicitur originationis.

Secundum determinationis.

Tertium consumationis.

Qualiter beatus Jacob⁹ fuit in iusticia ⁊ sā
ctitate singularis: tū p̄pter inclinatioem: tū p̄
pter exemplū christi: tū p̄pter sanctificationē
in vtero. Capitulum. i.

Primum mysteriū contēplandū de iusti
cia beati Jacobi dicitur originationis. In
quo videndū est vñ originē habuit iusticia sc̄ti
Jacobi. Et sumit iusticia large p̄ virtute vel
sanctitate. Et ad hoc dicim⁹ q̄ tria fuerunt q̄si
principia radicalia iusticie vel sanctitatis ei⁹.

Primum fuit naturalis inclinatio.

Secūm exemplaris speculario.

Tertium specialis sanctificatio.

Primū radicale principiū iusticie ⁊ sancti
tatis beati Jacobi dicitur naturalis inclinatio in
clinabat quippe ipsum ad virtutes ipsa natura
sed vt id melius declaratur. Querunt pleriqz
vtz virtutes insint homini ab ipsa natura. Et
loquimur de virtutibus moralibus ⁊ acquisi

tis nō aut de infusis ⁊ theologice Et q̄ sint a
natura p̄bari pōt ex dictis sanctoz ⁊ philoso
phoz. Inqt enī Bernardus: nullū vitiū natu
rale ē: ois aut virtus naturalis ē. Et Damalce
nus in. iij. naturales sunt in nobis virtutes et
equaliter insunt oibus. Et Aug⁹ in. iij. de libe
ro arbi. omne vitiū eo ipso q̄ vitiū ē cōtra na
turā ē. Et Tho. p̄ma. ij. q. lxij. arguit sic. Illud
dicit nobis eē naturale quod iest nobis a natu
ritate. S; virtutes quibusdā insunt a natu
ritate. dicit enī Job. xxxj. c. Ab infantia creuit mecum
miseratio ⁊ de vtero egressa ē mecum. Igit̄ virt⁹
inest homini ab ipsa natura. Et Biraldus od
donis super. ij. ethicoꝝ arguit hoc mō. Natu
ra nō deficit in necessarijs vt docet phis. S;
virtutes sunt homini necessarie qz sine ipis nō
pōt assequi suū finē. Sole inquit Macrobius
de somno scipionis faciūt virtutes beatum.
Et Sene. ad Lucillū sola virtus ad beatā vitā
efficax ē. Et Aristo. in. vij. policite. felicitatē si
ne virtute ipossibile ē existere. ergo natura pro
uidit homini de virtutibus: cōtrariū ad hec vi
detur p̄bari posse. Nā Seneca ad Lucillū ait:
nō dat natura virtutē ars ē bonū fieri. Et Ari.
ij. ethicoꝝ. boni vel mali natura nō sum⁹. Ad
hec illud qd ē bonū a nā cōmune ē oib⁹ hoib⁹
⁊ nō tollit p̄ peccatū qz etiā in demonib⁹ bona
nature manent integra. S; virt⁹ nō inest om
nibus hominib⁹ ⁊ abijcitur per peccatū: ergo
nō est a natura: insup ex his que insunt a natu
ra nec laudamur neqz vituperamur s; Aristo
telē in. ij. ethicoꝝ. s; p̄pter virtutes laudamur
pro quibus virtuosus redditur honor: ergo vir
tutes nō sunt a natura: vt ois cesset p̄plexitas
audiēda ē r̄sio Thome vbi s; ⁊ Ricar. de me
dia villa in suo. 5. dist. 55. ⁊ circa sciētias ⁊ vir
tutes triplex fuit opinio. p̄ma fuit platonitoꝝ
q̄ s̄m Dama. in. 5. suo. ca. xiiij. dicebāt sciētias
⁊ virtutes eē totaliter ab intrinseco: ita q̄ p̄
existerēt in aia naturaliter. s; p̄ disciplinā ⁊ ex
ercitium ipedimēta scie ⁊ virtutis tollunt q̄ ad
ueniunt anime ex corporis grauitate. sicut fer
rum clarificatur per limationē. Sed p̄tra hāc
opinionē est ois philosophia tenēs cū Aristo.
⁊ anima nostra a principio: est sicut tabula ra
sa in qua nihil est depictum. Secunda opinio
fuit Auen. qui dixit q̄ sciētias ⁊ virtutes es
sent totaliter ab extrinseco scilicet ex influen
tia intelligentie agentis. Sed hec opinio sta
re non potest quoniam sic nullus virtuosus
esset laude dignus. Tertia est opinio Aristo.

reliis in .ij. ethicozum quam sequitur theologi.
Et virtutes insunt hoī ab ipa natura s̄m apti-
tudine nō s̄m p̄fectionē. Vnde Beraldus od-
donis vbi supra ait. Et virtus ē a natura sicut
ab inchoatiuo qz illd qd se habet ad virtutem
in ratione causaz primordialiū ē inchoatiuu;
virtutis. S; natura aīe sic se habet ad virtutē
in ratione materie p̄fectibilis p̄ virtutē. Itē in
ratione principalis forme inclinātis ad virtu-
tem tanq̄ ad sequelā i bi debitā qz natura aīe
naturaliter inclinatur ad felicitatē suā p̄ virtu-
tem acquisibilē. Tertio se habet natura aīe ad
virtutē in ratione cause efficientis quia efficit
illas operationes ex quibus generatur virtus
qz mediante ipa generant virtutes. Quarto se
habet in rōne cāe finalis qz natura aīe finis ē
virtutis acquisite. Ex q̄ p̄ qz natura aīe se h̄z
ad virtutē moralē aliquo mō in rōne quadru-
plicitis cāe et p̄ p̄sequēs q̄ est et inchoatiuu. Se-
cundo dicit Beraldus qz virtus ē a doctrina
tanq̄ ab excitatiuo et puocatiuo: qz oē ostensi-
uum hoī qd puenit ex virtute et malū pueniē-
tis ex vitio et iuris: et debiti: et naturalis legi qz
bus te necessariū ē vitii euitare et seq̄ virtutes
ē excitatiuu et puocatiuu hoīs ad virtutē: h̄o
s̄m Aristo. j. ethi. facit moralis doctrina. Ter-
tio sic virtus ē a natura tanq̄ ab inchoatiuo
animi doctrina tanq̄ ob excitatiuo ita ē a con-
suetudine tāq̄ a p̄fectiui: et sic solunt obiecta
Ad illud No qd inducebat de natura q̄ nō de-
ficit in necessarijs dicendū qz nō sequit̄ ex hoc
qz obeat dar̄ virtutē necessariā s; sufficit qz de-
dit oīa necessaria ad virtutē acquirendā: sicut
n̄ dat panē necessariū hūane vite s; dat oīa ne-
cessaria ad panē acquirendū: s; pp̄ dicta posset
aliquis dubitare si virtus ē a natura s̄m apti-
tudine et dispositionē sine inchoationē: vñ est
qz in pluribus hoīs currūt ad malū. vñ. xij. q.
j. c. j. dicit̄ oīs ctas p̄na ē ad malū ab adolescē-
tia. Insup nec oēs virtuosi inclinant̄ equaliter
ad singulas virtutes: p̄ quibus dicit Aristo. j.
ethico. multis quidē delectabilia aduersant̄ ad
inuiçē qz nō naturalia sunt. Et Terenti⁹: quot
hoīs tot sētētie su⁹ cuiqz mos. et Horatius
in eplis deniqz nō oēs cadē imitant̄ amantqz
Et Quidius li. de arte amādi. P̄ceptorib⁹ mo-
res tot sunt quot in vrbe figure. Et Persius
Adille hoīm species et rez discolor vsus velle
suū cuiqz ē nec voto viuūt vno. Et Licero i li.
de fato. In naturis hoīm dissimilitudines sūt
Igit̄ ex tanta diuersitate et inequalitate videt̄

qz virtutes nō sint a natura qm̄ si sic esset oēs
ad illas equalit̄ inclinarent̄. Ad hoc ita pulchre
R̄ndet Tho. vbi s̄. Et aliqd dicit̄ hoī naturale
dupliciter. Primo ex natura speciei. Secūdo
ex natura individui. Illud enī qd puenit ei s; aīam
rōnalē est ei naturale s̄m naturā speciei
eo qz vnūqdqz habet speciem s̄m suā formam
forma No hoīs ē aīa rōnalis. Illud aut̄ quod
puenit homini s̄m determinatā corpis cōple-
tionem est ei naturale s̄m naturam individui.
Individuat̄ nanqz vnūquodqz s̄m materiam
s; ergo quātū ad naturā individui ex dispositi-
one corpis aliqui sint dispositi vel melius vel
peius ad quasdā virtutes. Vnde vnus habet
maiorē aptitudinē ad scientiā: alius ad fortitu-
dinem: alius ad tēperantiā et h̄o mōi: tñ quātū
ad naturam speciei oēs ad virtutes equaliter
inclinant̄ inquantū in voluntate est quidā ap-
petitus naturalis boni qd est s̄m rationē. Sic
ergo beatissimus Jacob⁹ ratiōe p̄ditus a na-
tura ipa cōmouebatur vt vitam eligeret vir-
tuosam. Secundum radicāe principiū iusticie
et sanctitatis beati Jacobi fuit exemplaris spe-
culatio: habuit quidē ante oculos exemplū sal-
uatoris nr̄i iesu xp̄i qz de se ip̄o dixit Joannis.
viii. ca. Ego sum lux mūdi qui sequit̄ me non
ambulat in tenebris. Fuit enī Jacob⁹ iste vn⁹
ex duodeci apl̄is ip̄ius iesu xp̄i vt p̄z Matth.
x. ca. dictus vero fuit Jacobus minor ad diffe-
rentiā Jacobi zebedei qz s; natus posterior sit
Jacobus alpheit̄: tñ vocatiōe fuit prior: videtur
enī illa priorita: tēporis quandā secū trahere
dignitatē. Ob id pontifices maximi cū de p̄-
dicatoz et minorz ordinib⁹ infimul mentionē
aliquā faciūt sp̄ predicatorz ordinē p̄ponūt qz
vt dicit glo. in. ca. Quia ex eo. de pactis li. vj. or-
do p̄dicatoz prius fuit ab ecclia approbatus
q̄z ordo minorz. Et sic in textu sepius inueni-
mus p̄positū p̄dicatoz ordinē siue p̄dicato-
res vt p̄z. i. c. quorundā de e. c. tione. li. vj. Vbi
p̄ponunt̄ in lra p̄dicatores minoribus et mino-
res heremitanis. Idez habet̄ in. ca. cū ex eo: de
excessibus p̄cla. et de p̄uilegijs in ca. in his. Et
in clemētina dudū de sepulturis. Ad Jacobuz
iā redeūdo dicim⁹ cū minorē vocatū nō qz mi-
noris sanctitatis extiterit q̄z alter Jacob⁹ qz in
sanctitate vt videbit̄ apl̄is ceteris ē p̄ponēd⁹
Mā vt pleriqz dicūt frater dñi noiatur pp̄ pre-
rogatiuā et excellentiā sanctitatis ob quā p̄ ce-
teris apl̄is h̄ ierosolymis ē ep̄us ordiatus vt
scribit̄. lxvj. di. in. ca. porro. Verūt̄ sunt et alie

cause preter istā quibus ipse dñi frater ē nūcu-
 patus siue qz ex sorore virginis erat nat⁹ siue
 qz xpo similitudo esse p̄hibebat. Ob qd̄ iudei
 capere volentes xpm signū petierūt a iuda vt
 oscularet eū ne decepti iacobū cepissent. hoc ē
 testat Ignacius in epla ad ioannē euangeli-
 stā sic dicens. Si licitū est mihi apud te ad hie-
 rosolyme partes volo ascendere vt videā illū
 venerabilē iacobū qui cognominat iust⁹ quē
 referunt xpo iesu similitudī facie vita ⁊ mō cō-
 uersationis ac si eiusdē vteri frater esset gemi-
 nus. Quem dicunt si videro: videro ⁊ ipsum
 xpm fm oia corporis liniamenta. ¶ Tertium
 radicale priuilegiū iusticie bti iacobi dī specia-
 lis sanctificatio: vt eni colligit̄ ex dictis Hiero-
 nymi in li. de viris illustribus ⁊ egeffippi q
 fuit ap̄loꝝ contemporaneus fuit btus iacob⁹
 in vtero m̄ris sanctificatus. Ex qua sanctifica-
 tione consecutus est mūdationē ab origina-
 li culpa debilitationē somitis ⁊ p̄seruationē
 a peccato mortali. Et h̄ dicat̄ qz in morte xpi
 oēs apostoli peccauerunt. Sorte ab ista genera-
 litate iacobus excipit̄. Nam videtur qz fidem
 resurrectionis xpi nunq̄ amiserit. Inquit. n.
 Hiero⁹ in li. de viris illustribus. Q̄ votū vo-
 uit se nō comedurū donec videret dñm a mor-
 tuis surrexisse. Ipsa aut̄ die resurrectionis ap-
 paruit ei dñs ac eis qui erāt cū eo ⁊ dixit po-
 nite mensam ⁊ panem: deinde panē accipiens
 benedixit ⁊ dedit iacobo dicens: surge frater
 mi comede qz filius hoīs a mortuis resurrexit
 Et hoc est qd̄ asserit paulus. i. ad Corinthios
 xv. ca. deinde visus est iacobo. Concurrerunt
 itā in illo oia tria predicta pp̄ q̄ iuste sc̄tē mū-
 dissimēqz viuere inuentus est. Cuius sc̄titatē
 admirabilē explicabim⁹ in sequenti mysterio
 ¶ Qualiter btus iacobus fuit virgo purissi-
 mus qui carnē suā mortificauit ⁊ orationi as-
 siduus fuit.

Capitulum ij.

Secundū mysteriū contemplandū de iu-
 sticia bti Jacobi dī determinatiōis. vbi
 determinandū est in quo precipue ipse iustus
 ⁊ sanctus fuit existimatus. Et dicimus qz sin-
 gulariter in tribus.

- Primo in virginitatis obseruatione.
- Secdo in carnis mortificatione.
- Tertio in orationis exercitatione.

¶ Primo quidē in virginitatis obseruatiōe
 vt ait Hiero⁹ in libro de viris illustribus. Ja-
 cobus in p̄petua virginitate p̄mansit. In hoc
 sequēs redēptorē mūdi qui virgo de virgine

nasci dignatus est. Nec audiendi sunt illi qui
 virginitati detrabunt asserentes illā aut nul-
 lius aut parui fore p̄mij: qm̄ vt Hiero⁹ inqt̄ i
 epla ad filiā Adauritij de cōmendatione vir-
 ginitatis. Quisqz pudicitia aut nullius p̄mij
 aut pui fore existimat: certū est illuz aut igno-
 rare aut nō voluntariū ei⁹ ferre laborē. Quis
 nā non consideret: iō de virgine natū xpm: vt
 virginitatis amplitudinē sic mortalibus ostē-
 taret. Hinc Hiero⁹ ad filiā Adauritij vbi. s.
 ait. Vt illustrius virginitatis meritū clareat
 ⁊ q̄digna sit deo manifestius possit intelligi
 illud recogitef qz dñs ⁊ saluator nr: cū p̄pter
 humani generis salutē hoiez dignaret̄ accipe-
 nō aliū qz virginalē elegit vterū: virginē ha-
 buit m̄rem: virgo mansurus: in se viris: ⁊ in
 m̄re feminis: virginitatis prebuit exemplum.
 hec ille. Sed de virginitatis preconijs alto lo-
 co copiosius differemus. ¶ Secdo btus Jaco-
 bus iustus ⁊ sanctus valde visus est in carnis
 mortificatione. Nā vt Hiero⁹ refert li. de vi-
 ris illustribus. Vinū ⁊ sicerā nō bibit: carnes
 nūqz comedit ferrū in caput eius nō ascendit
 oleo nō est vnctus: balneo nō est vsus. Et qui
 bus verbis apparet ipsū in cunctis curam cor-
 poris neglexisse. Faciebat quidē hoc ne leui sal-
 tem maculare vitā fame possit. Idē nāqz
 venalia ⁊ si charitatē n̄ extinguāt illi⁹ tñ fer-
 uorē diminuūt. Ideo ⁊ sc̄ti viri adhuc in grā
 cōfirmati euitare illa totis viribus studuerūt
 Et vt inqt̄ Tho. sa. se. q. xliij. ar. vij. ad vltimū
 argumentū. Quāuis p̄ pctm̄ veniale grā non
 tollat̄ p̄ quā est hoī salus: inq̄tum tñ veniale
 disponit ad mortale: vergit in detrimentū sa-
 lutis. Huius rei grā: querit̄ a multis an pctm̄
 veniale sit cōmittendū vt p̄ximo subueniat̄
 ne mortale incurrat. Et vt refert Tho. quidaꝝ
 dixerūt qz sic. Sed hoc implicat̄ d̄dictoria. Si
 eni cōmittendū est iam nō ē malū neqz pctm̄
 Nā pctm̄. ē veniale nō pōt esse eligibile. Cō-
 tingit tñ aliqd̄ p̄pter aliquā circūstantiā non
 esse pctm̄ veniale: qd̄ illa circūstantia sublata:
 pctm̄ veniale esset. Sicut verbum iocosum est
 pctm̄ veniale: qm̄ absqz vtilitate dī. Si at̄ ex cā-
 rōnabili p̄ferat̄ nō est ociosū neqz pctm̄. Qua-
 re si pctm̄ veniale remaneret pctm̄ nō deberet
 fieri vt p̄rimus liberaret̄ a pctō mortali: dixi-
 mus ista vt exēplo bti Jacobi vnusqz quā-
 tū pōt conef cū dei adiutorio venalia pctā ef-
 fugere ac declinare. ¶ Tertio btus iacobus
 iustus ⁊ sc̄tus ab oibus p̄batus est pp̄ orōnis

frequentatōz. **U**t enī tradit Hiero⁹ li. de viri illustribus. Lotiens in orōne genua flectebat vt calos in genibus sic calcaneis videret hīc. **S** b nīmā at sanctitatē suā sol⁹ inter aplos pmittebat in scā scōz intrare: nō quidē imolationis cā: sed orōnis. Tante ēt reuerentie in pplo extitit vt fimbriā vestimenti eius certatim tangere cuperent. **H**ic prim⁹ inter aplos missā celebravit Hierosolymis. **D**ñ de cōse. di. i. ca. iacobus. ita dī. Iacobus frater dñi cui primū credita est hierosolymitata ecclia: tradidit nobis missē celebratōez. i. ordinē celebrādi missē. **Q**uō nō est intelligendū de oibus missē solennitatibus et ordinationibus: sed de aliquibus. **Q**uā vt scribit Hugo li. ij. de sacramētis. Introitū in missa posuit Celestin⁹. **S**ia in excelsis deo. decreuit cōciliū: vt ponit de cōse. di. i. ca. de hymnis. **D**ñs vobiscū. dī ex antiquissimo vsu. **C**ollectas ordinavit Grego. et pī nī Grego. et sic a diuersis vident diuersa et multa addita.

Qualiter beatus Iacobus propter veritatem quā predicabat martyrio coronatus est. **C**apitulum. iij.

Tertium mysterium ptemplandum de iusticia bti Jacobi dī cōsumationis. **C**onsumata quippe fuit dū violentā mortē pro xpō non horruit: de qua consideremus tria. videlicet. **L**ausam.

Penam.

Vindictam.

Primo cōsideremus de morte Jacobi violenta cām. **E**t hec fuit libera atq; publica predicatio veritatis. **H**ec est nanq; illa veritas quā deus in nobis diligit: qz ipse veritas est. ad Ro. iij. ca. **E**st at deus verax. **D**e hac inq; Isaias. xxiiij. ca. **Q**ui loquit veritatē in excelsis habitat. **E**t sapiens Sapie. iij. ca. **N**ō contradicas verbo veritatis vlti mō. **H**ec est q; cōsuetudini iure preponit. de q; Aug⁹ di. viij. ca. veritate. ait. **L**edat cōsuetudo veritati. **E**t eadē di. c. **S**i cōsuetudinē. subdit vsus qui veritati est prius abolendus est. **I**dē cōfirmat i ca. qui cōtempta. et in ca. consuetudo. **H**ec est quā Zorobabel tā amplissime cōmendauit coram Dario persaz rege. **M**ā vt colligit ex. iij. li. **M**esdre ca. iij. dū pposita fuisset corā Dario questio. **Q**uid d; tribus fortius videret. **R**ege vino et muliere. **D**ñus rñdit q; rex: qz cū hō pfit ceteris aiantibus: rex preest hōi et ad nutū eius oia disponunt. **Q**uidā ali⁹ pretulit vinū

eo q; vinū aī fortitudinē supat. **Z**orobabel **V**o mulierē vtroq; fortiorē asseruit. **M**ā regibus et his qui vitē plantant mulieres dñant. **E**t p mulieribus hoies cuiuscūq; status aias ponere nō formidant. **S**up hec at oia veritatē dixit eē fortiorē: quā ois terra inuocat: et celū bñdicit: et manet in eternū. **P**ropter hāc at veritatē pferendā hortatus est xps discipulos: vt mori nō ptimescerēt: dixit enī **M**atth. i. ca. **N**olite timere eos qui occidūt corp⁹: aiam at nō pnt occidere. **S**ed vbe nobis: nos sumus in quos fines seculoz deuenerūt. **A**b oibus p maiori pte veritas cōculcat. **L**ucta mēdacijs: dolo: fraude: deceptiōib⁹: et falsitatib⁹ sedata cernunt. vbiq; adulationes: iusticiā et veritatē deiciunt. **N**ō est hec doctrina phoz. **I**ngt **A**risto. iij. **E**thicoz. et. iij. **E**thicoz. p se mēdaciū prauū et fugiendū est: verū at et bonū et laudabile est. **S**ed mūdi redēptor veritatē nos excolere docuit. qz ipse est veritas et vita. **H**inc et btūs Iacobus illā suo sanguine defendere nō recusauit. dū enī vt **E**gippus refert: **I**udei requisiuissent eū vt p xpm predicaret i die solēni pasce. ascendens supra pinnaculū tēpli voce magna rñdit. **Q**uid me interrogatis de filio hois. **E**cce ipse sedet in celis a dextris sū me virtut: viuos et mortuos iudicare ventur⁹. **Q**ue verba et silia in deos in tantū leserūt: vt exclamantes dicerēt. **D**o et iustus errauit: interficiamus eū. **S**ecōdo cōsideremus de morte iacobi penā. **S**tatim qdē ascendentes iudei precipitauerūt eū: deinde lapidauerūt. **I**pse **V**o sup genua pcubens dicebat. **R**ogo dñe dimitte eis: qz nesciūt quid faciūt. **Q**uidā **V**o sacerdos exclamauit parcite queso qd facitis: p nobis hic orat: iustus: quē lapidatis. **T**unc vnus particā fullonis arripiens valido ictu caput eius impetijt et cerebz excussit. **T**aliq; martyrio migravit ad dñm. **A**nno trigesimo epat⁹ eius. **S**epultusq; est ibidē ppe tēplū. **L**ū autē pplus mortē ei vindicare et malefactores capere ac punire velle ptin⁹ aufugerūt. **T**ertio psiderem⁹ de morte Jacobi vindictā. **M**ā iudei et pp h pctū et principalis qz xpm occiderūt diuina vltione pcussi fuerūt: quoz desolationē ac destructionē ciuitatis narrauimus i tractatu d timore iudicioz dei. **M**ūc **V**o sufficit intellexisse q; btūs Iacob⁹ deo celi fuerit gratus quē in h seculo tot virtutibus polere fecit et i futuro eterno bono donauit. **A**d q; nos pducatur clementia xpi. **Q**ui est bñdicit⁹

et laudabilis in secula seculorum. Amen.
Sermo quadragesimus de laudibus fidei
 christiane: que verissima probat extra quam nullus
 consequi potest eternam salutem. In festo sanctorum
 philippi et iacobus recitandus.

In me credite: ^{verba sunt}
^{redemptoris}
 nostri. Joannis. xiiij. ca. et in euangelio
 pentecostes solennitatis: decepti plerique
 a suo debili parvissimoque ingenio nolunt acce-
 ptare illa que deus nobis sua benignitate reve-
 lauit. Reputant quippe stultum fore ac sat leve
 si credant pure et simplici altissima fidei christi-
 ane mysteria. Contra quos loquitur scriptura osten-
 dens quod sit laudabile, quod utile et meritorium
 credere divinis absque inquisitione curiosa vel in-
 dictione. Scribit namque Genesim. xv. ca. Credi-
 dit abraham deo et reputatum est ei ad iusticiam.
 Et. ij. Paralipomenon. xx. ca. Credite in domino deo vestro
 et securi eritis. Et Ecclesiasticum. ij. ca. Qui ti-
 metis deum credite illi et non evacuabitur merces
 vestra. Et ad Romanos. x. ca. Corde enim creditur
 ad iusticiam. Et ad Marcum ultimo ca. Qui credide-
 rit et baptizatus fuerit salvus erit. qui vero non
 crediderit condemnabitur. Et Joannis. i. ca. Dedit
 eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in
 nomine eius. Et. iij. ca. Sic deus dilexit mundum ut
 filium suum unigenitum daret: ut omnis qui credit in illum
 non pereat sed habeat vitam eternam. Et. vij. ca.
 Qui credit in me sicut dicit scriptura flumina
 de ventre eius fluent aque vive. Et. viij. ca. Si
 non credideritis movemini in peccato vestro. Et. xi.
 ca. Qui credit in me et si mortuus fuerit vivet.
 Et. xx. ca. Beati qui non viderunt et crediderunt
 Et vitium. ca. Credentes vitam habeatis in no-
 mine eius. Et Lucam. ij. ca. Elisabeth a spiritu sancto
 mota dixit immaculate virgini. Beata que credi-
 disti. Et ista sufficerent ad extinguendam neque-
 ciam hominum elatoz. verum ostendemus in presenti ser-
 mone fidei nostre clarissimam veritatem. Hanc pre-
 dicaverunt philippus et iacobus apostolique ceteri.
 hanc didicerunt a christo: hanc denique proprio san-
 guine defenderunt. Neque dari potest alia fides
 preter istam in qua sperari posset eterna salus.
 Una inquit textus in ca. firmiter. de sum. tri.
 et si. ca. est fidelium universalis ecclesia extra quam
 nullus omnino salvatur. Et apostolus ad Ephesios. v.
 ca. ait. Unus deus una fides que si credit christum
 deum et hominem de virgine natum salvatorem mundi.
 Quod autem ista fides verissima sit et indubitata pro-
 bare possumus triplici ratione.

Prima de mundi acceptationis.

Secunda passionis tollerationis.

Tertia divinalis magnificationis.

Quod fides christi vera sit ostendit eo quod mundus
 totus illam acceptavit mediante predicatione
 apostolorum quod fieri non potuisset absque virtute dei
 et miraculis evidentibus. Capitulum. j.

Prima ratio qua probatur quod vera sit fides christi
 de mundi acceptatione. Non enim absque
 virtute dei fides ista acceptata fuit in toto ter-
 rarum orbe a populis: a philosophis: a regibus
 et imperatoribus. Clarum quippe est quod ante pre-
 dicationem apostolorum mundus totus superstitioni-
 bus variis noxiisque erat immersus. Et ut in ser-
 mone secundo huius operis diximus. Alii cole-
 bant pro deo celestia corpora. Alii elementa in-
 sensibilia. Alii corruptibiles homines ac morta-
 les. Alii bestias et serpentes. Alii denique idola
 vana surda et muta. Quibus et innumera flagi-
 tia perpetrabant atque ritus detestabiles obser-
 vabant. Nam ut inquit Eusebius panphili li.
 i. de evangelica preparatione. Perser matres
 proprias nequandis nuptiis cognoscebant. Sci-
 te carnibus vescabantur humanis. Ad flagitium
 et verbices propinquos et affines suos senectute
 confectos miserimos putantes interficie-
 bant imolando ipsos idolis: denique comede-
 bant. Tibareni seniores: suos vivos precipita-
 bant. Et ut tradunt Adanethus historicus Egi-
 ptius et Apollodorus: et Philo qui fenicem scri-
 psit historiam. Et Dionysius alicarnasca vir ro-
 mane historie ac italice peritissimus: ita pater
 vitium filium dilectum: mater filiam demoni tanquam
 ovem sacrificabant. Quia tamen ista et similia pre-
 dicatione apostolorum penitus sunt deleta:
 Quod missis autem ceteris. Mone philippus apo-
 stolus Scitarum gentes ad christum convertit: Ipse
 quidem illis evangelium christi per annos. xx. fer-
 ventissime predicavit. Vbi quattuor miracula
 fecit. Primo draconem expulit: nam cum animal illud
 immanissimum sub statua martis lateret indeque
 exiisset interfecissetque filium pontificis et duos
 tribunos: iussu beati philippi in locum desertum de-
 scendit: nullique de cetero nocuit. Secundo idolum
 martis confringi iussit: et loco eius crucem christi cre-
 xit quam omnes fideliter adoraverunt. Tertio omnes
 morbosos flatu draconis perfecte sanavit: et illis
 tribus mortuis vite beneficium restituit: qui
 omnes crediderunt in christum et baptizati sunt. Quar-
 to heresim ebionitarum qui carnem christi fan-
 tasticam dogmatizabant extinxit. Erant autem

illi due filie sacratissime virgines p quas dñs multos ad fidē cōuertit. Notā dū tñ hoc loco q̄ fuit alius philippus vnus ex septē diaconibus de quo scribit̄ in actibus ap̄lorū. de quo dicit Hiero⁹ i martilogio q̄ octauo idus Julij signis z virtutibus inclitus apud Cesareā requieuit: iuxta quē filie ei⁹ tres tumulate sūt nā quarta apud ephesū requiescit. Primus ḡ philippus ab isto differt: q̄ ille fuit ap̄lus iste diaconus. Ille quiescit apud Hieropolim. Iste apud Cesareā. Ille habuit duas filias, pphetissas. Iste quattuor: lz historia ecclesiastica videatur dicere q̄ fuit philippus qui habuit quattuor filias, pphetissas. Sed in hoc mag⁹ Hiero. est credendum. De philippo itaq̄ ap̄lo ita scribit Ambrosius in li. de vita z obitu sc̄toꝝ. Philippus gentilibus predicat xpm: barbarasq̄ gentes vicinasq̄ tenebris z mari oceanico cōiunctas ad scie lumen fideiq̄ portū deducit: demū in Hierapoli frigie prouintie vrbe crucifix⁹: lapidatusq̄ obiit simulq̄ cū filiabus suis ibi requiescit. Diximus iam conuersionē Scitarū aliarūq̄ gentiū factā predicante philippo: ap̄lisq̄ ceteris. Qd̄ vtiq̄ sine deo adiuuante pfici minime potuisset. vt enī scribitur Adarci vltimo ca. Ap̄li predicauerunt vbiq̄ dño cooperante z sermone confirmate sequētib⁹ signis. Nō cōfirmasset deus illoꝝ sermonē: neq̄ signa fuisset secuta: nisi fides quā predicabant vera fuisset. Propterea Aug⁹ li. xxij. de ci. dei inqt. tria esse magna z fm nāz incredibilia. Primū est xpm dei filiū de virgine z natū passū z in cruce mortuū atq̄ in sepulchro positū: resurrexisse tertia die: z quadragesima post q̄z surrexit ad celos ascēdisse. Dū philosophi: stoici: Epicuri z reliqui audiebāt Athenis paulū ista predicantē. Alij dicebant eū semiuerbiū. id est seminatore verborū. Alij No addebāt: annūciatore nouoꝝ demoniorū id est nouaꝝ sc̄iaꝝ videt̄ esse. vt dī Actū. xvij. ca. Scdm̄ magnū z incredibile est totū mūdū credidisse illud primū. Nā vt p̄ oēs nationes relictis sup̄stitionibus idolatrie crediderunt in xpm. Qd̄ ē confirmari pōt: q̄ Roma abiecta idolatrie spurcicia xpm cōfessa est z vsq̄ in presens illū crucifixū adorat. Neq̄ vt quidā aiunt indocta plebs suasioni ap̄loꝝ consēsit: quinimmo z philosophi clarissimi z ciues honoratissimi z reges z principes ac sapientissimi viri xpm sunt venerati. Tertiū magnū z fm nām incredibile est mūdū totū primū in

credibile credidisse: predicatione ap̄loꝝ qui neq̄ pollicebant̄ tp̄alia bona: neq̄ voluptati fauebant: neq̄ vitā tp̄alem tuendā dicebant. Sed predicabant mūdū cōtemptū: passionū tollerantiā: z mortis violente desideriu: nō in pulchritudine z elegancia orōnis: nō in vi armonū pp̄los attraxerunt vt crucifixo iesu xpo diuinū exhiberent honorē. Q̄ res admodū stupendissima. Diuicta virtus oipotētis dei duodecim simplices boies a xpo electi potuerūt in oēs pp̄los z nationes veritatē euāgelicā disseminare. Aut igit̄ miraculis z signis fidē quā predicabāt vt infideles illā acceptarent confirmauerunt. Et sic apparet q̄ in cistāq̄ fidelibus nuncijs eterne vite effluxit diuina grā. Aut si absq̄ miraculis id fuit effectū: z hoc vtiq̄ miraculū p̄maximū erit censēdū: vt simplici psuasioni ap̄loꝝ crediderit totus mundus: rem primā tā grandē z vt predictū est fm nām incredibile. Sed quidā insensati obijciūt nobis. q̄ si ideo est vera fides xpi q̄ ab oibus nationibus fuit suscepta: pari mō dicere possumus q̄ secta Adagumethi iā q̄si vbiq̄ dilatata fuerit a deo: z per consequens Adagumethani p̄nt sperare futurā salutem. Ad hoc rōdemus. Primo q̄ secta illa multa continet stulta z irrationabilia z preter illa q̄ vitā Adagumethanoꝝ voluptuosā z brutalē oñdunt: id maxime est attendendū: videlicet q̄ illoꝝ britudo adhuc i voluptate finiet̄. Nā vt asserunt: promisit deus seruantibus legem Adagumeth paradisu. i. hortū deliciarū aq̄s preterfluentibus irrigatū: in quo sedes habebunt p̄petuas: nec frigore aut estu aliquo affligent̄: oibus ciboꝝ vefcent̄ generibus Sericis vestimentis ois coloris induent̄: z virginib⁹ speciosissimis cōiungent̄. In delicijs oibus ac cubabunt: quibus angeli p̄ncernarū more cū vasis aureis z argenteis ministrabūt offerentes eis vinū lac z mel: dicentes. comedite z bibite in leticia. Tria namq̄ flumina. s. lactis z mellis z vini optimi aromatici eos habere dixit Adagumeth in paradiso: z q̄ angelos pulcherrimos sūt visuri adeo magnos q̄ ab vno oculo angeli vsq̄ ad celū sit spatium vnus diei. Contra quas fatuitates inqt̄ Auicēna. ix. methaphisice. ca. vij. lex nra quā dedit magumethus oñdit dispositionē felicitatis z miserie q̄ sūt fm corpus. Sed est alia p̄missio q̄ app̄bēdit ab intellectu. Seq̄. Sapiētib⁹ mlto mag⁹ fuit cupiditas ad p̄sequendū hāc felicitatē q̄

corpore: que quis daret eis tñ nō attenderūt
 nec apreciati sunt eā cōparatione felicitatis
 q̄ ē cōiuncta prime veritati. Scđo lex illa mul
 to veneno cōmixta est. Nā asserit in suo alco
 rano Adagumeth. q̄ moyses fuit magnus p
 pheta: sed xps maior & sumus pphetaz nat⁹
 ex maria virgine virtute dei absq; hois semie
 Sed venenū imiscuit: qz xpm nō vere passum
 nec vere resurrexisse dixit: sed aliū qndā hoiez
 sibi simile hoc egisse vel passū esse docuit. Ter
 tio ipse maximus fuit deceptor qz rudes pplos
 facile puertere potuit. Nam secutus Epicuri
 doctrinā cū finxisset mlta falsa: sibi credētib⁹
 indulget oēs lasciuiā. De epicuro qppe sic ait
 Lactantius li. iij. diuinaz insti. Epicuri disci
 plina multo celebrior semp fuit q̄ ceteroz: nō
 qz veri aliqd affert: sed qz multos ad populare
 nomen voluptatis inuitat. Nemo enī non in
 vitia pron⁹ ē. Preterea vt ad se multitudinē
 cōtrahat: opposita singulis quibusq; morib⁹
 loquit̄ desidiosū. Detat lras discere: auarū po
 pulari largitione liberat: ignauū pbibet acce
 dere ad rēpublicā: pigrū exercere: timidū mili
 tare. hec ille. Dari mō magumeth sequentib⁹
 illū ad luxuriandū & fornicandū liberā licen
 tiā largit̄. Fuit at̄ tpe bonifacij quarti & He
 raelij imperatoris ex gente arabū qui vt aiūt
 psilio cuiusdā Sergij mōachi apostate: mlta
 calliditate & astutia decepit arabes. dein vsq;
 ad tpa nra: nescimus q̄ iudicio dei: maximā or
 bis partē corrupit. Cui nihil efficacius obijce
 re possū q̄ sua deliramēta que in libris sarra
 cenoz inuentunt̄ descripta. In alcorano quip
 pe Adagumethus ait. Laus eius sit q̄ trāfire
 fecit seruū sub vna nocte ab oratorio hellaruz
 que est domus Adecque vsq; ad oratoriū re
 motissimū q̄ est domus sc̄ta in hierl'm quam
 benediximus. Expositio huius sententie est i
 li. q̄ dī arabice balmacris: qd̄ latine interpre
 tat̄ in altū ascendere. Et iō vulgariter dī scala
 Adagumeth. Ibi inducit̄ magumeth qui d̄ se
 loquens dicit̄ ridendas ac detestandas fatui
 tates. Iria q̄ cū dormiret & i lecto iuxta vro
 rem in Adecqua in arabia apparuit ei gabriel
 angelus & dixit ei. Surge & veni post me. cūq;
 surrexisset & venisset ad portā domus vidit q̄
 gabriel tenebat p̄ habenas quandā bestia cui
 nomen erat Alborath q̄ erat grandior asino:
 & habebat faciē hois: & crines de perlis: pect⁹
 de smaraldo: caudā d̄ rubino: oculos clariores
 sole: pedes & yngulas ad modū camele: Sellaz

preciosā de perlis & auro. Et erat illa bestia cir
 cūdata angelis qui custodiebant eā. Et cū di
 xisset angelus Adagumeth ascende & equita.
 bestia stare nolebat. Cui dixit angelus. Albo
 rath sta in pace: qz nunq; talis hō eqtauit sup
 te nec equitabit. Tunc bestia interrogauit. qz
 est iste: & gabriel r̄ndit. Hic est magumeth dei
 nuncius & propheta magnus. vt hec audiuit
 bestia stetit & Adagumeth eqtauit: & gabriel
 tenuit sibi scandile siue staffā. Scđa fatuitas
 q̄ alborath cōfestim ire cepit cito & suauiter: &
 passus eius ita magni erāt q̄ inter vnū passū
 & alium erat tantū spatij q̄tūm possit hō lon
 gi⁹ pprijs oculis respicere a remoti. Tertia
 fatuitas q̄ sic associatus ab angelo puenit ad
 templū in hierl'm: & inuenit oēs pphetas stā
 tes ibi quos deus fecerat exire de sepulchris
 vt honorarent ipsū Adagumeth: qui salutaue
 runt eū gaudentes & amplexantes. Quarta fa
 tuitas q̄ exeuntes templū angelos ostendit ei
 quandā scalā que durabat a terra vsq; ad pri
 mū celū & erant gradus illius de lapidibus p
 ciosis & angeli circūdabant eā. Tūc gabriel di
 xit illi. Ascēde magumeth: & ascēdit: & gabriel
 & alij angeli associabant eū. Tuncq; ascendisset
 inuenit in via vnū angeluz ita magnū q̄ tene
 bat caput suū supra celū & pedes eius i abyssū
 Et erat factus ad modū galli: cui deus ostēde
 bat qñ erat orādū. nā veniebat ad eū qdā vox
 de celo dicens. Tu creatura q̄ deo es obediens
 lauda deum. Et mox ille angelus dicebat alta
 voce. Bñdicat̄ deus rex sc̄tissimus. quo dicto:
 galli qui sunt in terra cantabant. Quinta fa
 tuitas q̄ vidit quendā aliū angelū cuius me
 dietas erat ignis & medietas nix: nec ignis de
 struebat niuē: nec ecōtra. qui ēt laudabat deū
 orans q̄ sic in eo cōiunxerat ignē & niuē sic cō
 iungeret corda gentiū q̄ ipsi deo essent obediē
 tes. Sexta fatuitas q̄ puenit ad celū lune qd̄
 erat totū ferreū. Et cū pulsaret gabriel ad por
 tā: venit qdā angel⁹ ita magn⁹ q̄ ip̄c hēbat in
 longitudinē spatii itineris hois p̄ mille ānos
 & tantūde in latitudine. Et portis apti ab isto
 angelo Adagumeth intrauit. Septima fatui
 tas q̄ cū intrasset ibi vidit angelos qui habe
 bant facies hoim & corpora ad modū vaccaz
 & alas ad modū aquilarū. Et erant in numero
 septuaginta milia capita. Et quodlibet ca
 put septuaginta milia cornua. Et quodlibet
 cornu septuaginta milia nodoz: & inter vnuz
 nodū & aliū erat spatium itineris hois p̄ qdra

ginta annos. Et in quolibet predictorum capitulum erant septuaginta milia facies. Et quilibet facies habebat septuaginta milia ora. Et quilibet os septuaginta milia linguas: et quilibet ex illis linguis sciebat septuaginta milia loquelarum et laudabant deum septuaginta milibus bonis in die. Octava fatuitas que puenit ad secundum celum quod erat eneum. inde ad tertium quod erat argenteum postea ad quartum quod erat aureum. Et in hoc vidit septuaginta milia angelorum: qui omnes habebant facies aquilarum. Et quilibet ala habebat septuaginta milia pennas. et quilibet penna habebat in longitudine septuaginta milia cubitorum. Nonna fatuitas que postea puenit ad quartum celum quod erat totum de perla: et hic vidit unum angelum qui totus erat de igne: et habebat septuaginta milia brachia. Et in quolibet septuaginta milia manus. Et in qualibet manu septuaginta milia digitos. Deinde venit ad sextum celum quod erat de smaraldo. et ad septimum quod erat de rubino. Et tandem ad octauum quod erat de topacion: et hic inuenit deum qui dixit quilibet elegerat eum et ordinavit ei leges et omnia que debebat facere. Et tandem rediit per eandem viam usque ad finem scale et equitavit Alborath et venit ad domum suam et inuenit uxorem suam in lecto que dormiebat: narravitque ei omnia que gesta fuerant. Ecce qualibus figuris diabolicis usus est magumeth: in quibus nil congruum: nil rectum: nil rationabile: nil denique verisimile inuenit. Sed et fidei nostre decora mysteria honestissima et vera ac rationabilia sunt. Nam ut inquit Scotus in prologo primi libri sententiarum. Quid rationabilius quam deum super omnia diligere et primum sicut seipsum. De deo autem nil credimus quod aliquam imperfectorum importat: imo quicquid de illo dicimus attestat perfectioni diuine: sicut patet de trinitate personarum: de incarnatione verbi et homini. Ob quod Augustinus libro ij. de ci. dei. ca. xxviii. ait. Nichil turpe aut flagitiosum spectandum imitandumque proponit: ubi veri dei aut precepta mandant aut miracula narrant: aut dona laudant: aut beneficia postulant. Quicquid igitur magumeth fecit ut sua secreta recipere malicia et dolo compleret. Non sic apostoli de quibus iam predictum est: que temporalia bona omnino spernenda: vitia detestanda: sequendas virtutes: desiderandaque futura vitam suaserunt. **¶** Vera est fides christi ex eo quod pro illius confessione tot homines et mulieres mortem violentam forti animo tulerunt.

Capitulum. ij.

Secunda ratio que probat quod vera sit fides christi de passionis tolleratiois. Pro ista quod

pe fide tot milia milium vtriusque sexus martiri-um pati usque ad mortem constantissime voluerunt. In quibus tria sunt consideranda.

Primum est numerositas.

Secundum bonitas.

Tertium nouitas.

¶ Primum quod est considerandum in his qui pro christo martyrium passi sunt: de numerositas. Nam si pauci essent fortassis quis diceret illos fuisse delusos: Sed quomodo illos numerare valebimus cum persecutio christianorum facta fuerit per orbem a tot imperatoribus successiue. Nam ut inquit Augustinus libro xviii. de ci. dei. Quidam voluerunt decem fuisse persecutiones ecclesie. Prima fuit Meronis. Secunda Domitiani. Tertia Traiani. Quarta Antonini. Quinta Seueri. Sexta Maximini. Septima Decij. Octava Valeriani. Nonna Aureliani. Decima Diocletiani et Maximiani. Sub quibus innumerabiles viri et mulieres pro confessione fidei exquisitissimis cruciatibus afflicti: mortem forti animo tulerunt. Et ut refert Hieronymus in martilogio. Tpe diocletiani et maximiani intra unum mensem decem et octo milia christianorum martyrio coronati sunt. Si igitur in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. ut de Deuteronomo. xix. ca. Et Matthei. xviii. ca. Et extra de testibus ca. licet. Quanto magis standum erit veracissimo testimonio sanctorum martyrum. Propterea inquit Hieronymus in questionibus ad helvidium. Triumphus dei est passio martyrum: pro christi nomine cruoris effusio et inter tormenta leticia. Eum enim quis viderit tanta constantia stare martyres atque torqueri et in suis cruciatibus delectari: odor noticie dei disseminat in gentibus et subit tacita cogitatio quod nisi verum esset euangelium nunquam sanguine defenderet. **¶** Secundum quod est considerandum in his qui pro christo martyrium passi sunt: de bonitas. Non enim erant vitiorum amatores aut temporalium bonorum auidi: quoniam ut apparet vitam propriam contenebant. Ideo suspecti esse de mendacio aut falsitate non possunt. Nam ut inquit Lactantius libro i. diuina. insti. Voluntas fingendi ac mentendi eorum est que opes appetit: qui lucra desiderant. que res procul a sanctis viris fuit. Et ut ait Hieronymus ad palmachium. Si iocando passi sunt credant iocando locuti. **¶** Tertium quod est considerandum in his qui pro christo passi sunt: de nouitas. Nam non erant a teneris annis educati in fide christi: sed pro maiori parte multi ex eis nouiter ad fidem conuersi: letissimi ad martyrium conuolabant. Hoc autem fieri non potuissent absque iteriori auxilio

diuine gr̄e: et exterioribus signis: miraculis ac
reuelationibus. Que Cornelius tacitus nega
re nō audens q̄ gentilis erat: xp̄ianos genus
maleficū appellauit. Sed reuera oīa illa n̄ ma
leficio imo dei virtute fiebāt. Quis nā nō mi
ret Tiburtiū et Valerianū nobiles Romanos
in gentilitate nutritos a Cecilia virgine ad h̄
inductos fuisse vt mortē p̄ xp̄o subire n̄ formi
darēt. Quid de Romano dicem⁹ q̄ dū sp̄ ido
la coluisset: militiāq̄ exercuisset: a br̄o lauren
tio martyre baptizari poposcit. Dū enī iussu
Decij laurētij scorpiorib⁹ cedebat: is roman⁹
clamādo dixit. O laurētij video ante te iuuenē
pulcherrimū stantē et mēbra tua cū lintheo ex
tergentē: adiuro te ergo p̄ dñm nō me derelin
quas sed festina me baptizare. Solutus No
laurētius et in custodia reclusus hypoliti. Ro
manus afferens vrcē cū aqua ad pedes laurē
tij, p̄cidit: et sacrū ab eo baptisma suscepit. Quō
vbi Decius cōperit: fustibus iussit eū cedi de
inde decollari. Hipolitus ipse insup̄ qui car
ceres custodiebat a br̄o laurentio cū oī sua fa
milia baptismū suscepit. Qui postq̄ laurētij
cor p̄ sepeliuit: venit i domū suā: vt i ei⁹ legē
da narrat: et dans pacē suis et ancillis suis oēs
sacrō altaris qd̄ Iustinus presbyter obtulerat
cōmunicauit. Post qd̄ apposita mēsa priusq̄
cibū sumerēt: venientes milites cū rapuerunt
et ad Cesarē adduxerūt. Cui Decius. Nunqd̄
tu magus effectus es q̄ corpus laurētij sepe
liti: Cui hipolitus. Nec feci non quasi magus
sed vt xp̄ianus. Contra quē tyrannus deseniēs
fecit eū fustibus cedi: et pectinibus laniari. Et
cū inter tormenta semp̄ xp̄m cōfiteret. Decij
oēm familiā eius adduci fecit: iussitq̄ concor
diā de xp̄o loquentē q̄ nutrit erat hipoliti tā
diu plūbatis cedi quousq̄ sp̄m emisit. Tandē
hipolitus cū oī familia extra portā tiburtinā
adductus fuit: vbi in conspectu hipoliti oīm
capita amputata fuerūt. Hipoliti No pedes
ad colla indomitorū equorū ligati sunt: atq̄ sic
p̄ cardos et tribulos tādiu tractus est donec
sp̄m exhalauit. Eorū at corpora Iustinus pre
sbyter rapuit et iuxta corpus sancti laurentij
sepeliuit. Si oīa hmōi vellem⁹ exprimere: lon
gissimis, p̄fecto sermonibus foret vtendū. Sz
pauca hec q̄ cōmemorauim⁹ ideo dicta sūt: vt
appareat veritas fidei: quā illis t̄pibus cōfite
ri nil aliud erat nisi dira supplicia et mortē ex
quirere. Et tū vt prediximus innumerabiles
quodāmodo sunt inuenti: qui martyres torq̄

banf: relicto gentilitatis errore publica voce
xp̄ianos se asserētes: ad mortē vltro tendebāt.
¶ Fides xp̄i vera esse probat̄ ex eo q̄ deus
illā cōtinuis miraculis magnificat etiam t̄pibus
nr̄is. Capitulum. iij.

¶ Tertia rō qua probat̄ q̄ vera sit fides xp̄i
dī diuinalio magnificationis. Magnifi
cata q̄ppe ē fides ista ab oipotēti deo in opib⁹
miraculosis. Et antiqs dimissis: p̄feram⁹ ea q̄
quotidie oculis nr̄is p̄spicimus: que in trib⁹
generibus distingui possunt.

¶ Prīmū dī odoracionis.

¶ Scdm̄ scaturitionis.

¶ Tertiū conditionis.

¶ Prīmū genus miraculorum que quotidie
videmus dī odoracionis. Mā qui baptismi la
nacro sunt regenerati odore quodā suani ab
infidelibus distinguunt. Ipsi No infideles q̄
non sunt baptizati fetore quodā intollerabili
deturpant. Testor deū et angelos eius: q̄ dū se
mel Brundusij pectoris dolorem incurrissem
Quidā medicus iudeus non vocatus ad me
venit: qui q̄ primū intravit cellulā in qua ia
cebā in lectulo: fetore suo ita turbauit stoma
chum meū vt viderer euomere velle oīa visce
ra et intestina: nec quiescere potui donec a me
licentiatus discessit. Quid plura: Audini ego
a q̄ plurimis et fidedignis. ¶ In castello san
cti petri prope Rhodum quod milites sancti
ioannis hierosolymitani tuent: sunt canes se
rocissimi qui in die ligantur: in nocte No sol
uantur et extra castellū liberi dimittuntur: hi
si xp̄ianum aliquē inueniunt nullā ei molesti
am inferunt. Si No aliquē turcū aut sarrace
num reperiūt latratibus et moribus vsq̄ ad
mortē insequunt. Ex odoratu quippe xp̄ianos
ab alijs discernunt. Sed non est omittendū
quod experimur de sanctorū reliquijs in qui
bus tanta est odoris fragrantia vt merito cō
fiteri cogamur ossa illa felicia sic a deo reser
uata: cū suis aiabus tandē glorificanda. ¶ Se
cundū genus miraculorum dī scaturitionis.
¶ Triq̄ sim nām fieri non possunt vt ex aridis
ossibus et inaiatis: liquor p̄fluat indefinenter
quod tū fieri negare nō possumus. Mā et si
non oīm tū multorū sc̄torū corpora manna sca
turiūt. Sicut sc̄ti Nicholai apud Barū. Sc̄ti
Andree apud Amalfiā. Sc̄ti Matthei apud
Salernū. ¶ Tertiū genus miraculorum dicit̄
conditionis. Vnde est hec conditio in vero li
gno crucis vt in igne proiectū et si inflāmetur

nunq̄ tñ cōburat si ponat in aq̄ nō natet sed submergat nisi ex miraculo dei. De spina corone dñi adhuc a plerisq̄ accepi q̄ rodi in parascene floret. De colūna que est in sc̄to petro in vr̄be maxīma testimōia de visu referre possumus: q̄ ibi veratīa demone liberant. Aiunt quidē illā esse in qua dū iesus predicabat in tēplo in hierl̄m quiescere solebat. In Apulia p̄pe pulignanū est ecclesia in qua corp⁹ sc̄ti viti regescit: in q̄ illi q̄ morfu rabidoꝝ canū timēt interire absq̄ vlla medicina liberant. In ciuitate Brūduſij reſeruat̄ aduſtū corpus sancti Theodori martiris cū veneratione et deuotione ppli. Tempore No ſiccitatis cū p̄ceſſiōib⁹ et letanijs corp⁹ illud extrahit: et ſepiſſime imo eodē die pluuia de celo deſcendit. Sunt et alia multa hmōi in religione nr̄a xp̄iana propter q̄ merito dicere poſſumus. Nō eſt alia natio tā grandis que habeat deos appropinquātes ſibi ſicut a deſt nobis deus nr̄. Igit̄ letent̄ fideles qui credūt in xp̄m: q̄ nō ambulant in tenebris: ſed habebūt lumen vite: in p̄nti per gr̄az et in futuro p̄ gl̄iam ſempiternā. Amen.

¶ Sermo quadrageſimus primus de ſingulari electione ſancti matthie qua ad apoſtolatū aſſumptus eſt.

A numeratus eſt cū

vndecim aplis. Scribunt̄ hec verba Actū. i. ca. et in epla hodiernae feſtiuitatis. Cupientes laudib⁹ bti matthie inſiſtere: bñ eſt vt illius electionē qua ad aplatū fuit aſſumptus p̄ſcrutemur. De ipa quippe copioſe loquit̄ epla p̄ſens: in q̄ multa pulchra et notabilia cōtinent. In oibus tñ q̄ ibi ponunt̄: matthie ſanctitas erimīa demonſtrat. Ipſe enim aplatum obtinuit nō aliqua elatione cōmotus: ſed ab apoſtoliſ orantibus et deo reuelante vocatus. Itecirco vt iſta omnia deuotius meditari poſſimus tria myſteria de electione huius apli beatiffimi proponimus contemplanda.

Primū dī causalitatis.

Scdm̄ qualitatis.

Tertiū vtilitatis.

¶ Qualiter p̄pter pctm̄ deſperationis iudas dānatus fuit: et de grauitate pcti deſperatiōis Et cur apoſtoli locū iude voluerunt ſupplere.

Capitulum. j.

Primū myſteriū p̄templandū de electōe matthie dī causalitatis. Fuit nāq̄ talis

electionis cā vt numer⁹ duodenarius aploꝝ impleret. Naz ex caſu et p̄uentione iude vndecim tñ remanſerant apli. Sz vt ps iſta meli⁹ intelligat: tria erūt hic dubia declarāda.

Primū quare iudas dānatus fuit.

Scdm̄ vtrū deſperatio ſit maximū pctōꝝ.

Tertiū cur apli numerū duodenariū voluerūt ſupplere.

¶ Pro primi dubij explanatione ſciendū q̄ multa fuerunt grauiffima pctā iude. Primū fuit pctm̄ ingratiitudinis. Nā xp̄s fecit eū ſuū diſcipulū et aplm̄ ſibiq̄ familiarē: cui multaz benignitatē oñdit. Ipſe No illū impie pdidit. Sed quedā hic oriē difficultas. An iudas fuit elect⁹ a xp̄o. Nā Lucas ca. vi. ait. Vocauit ſ. xp̄s diſcipulos ſuos et elegit duodeci ex ipis quos et aplos noiauit. Et inter iſtos annumerat iudas. Joānis No ca. xii. xp̄us dixit. Bti eritis ſi feceritis ea. nō de oibus vobis dico: ego ſcio quos elegerim. vbi videt̄ dicere q̄ nō elegiſſet iudā. Ad qd̄ dicendū. q̄ iudas electus fuit ad aplatū ſm̄ tps. Et hoc dī Luce. vi. ca. vbi. s. ſed nō fuit electus ad finalē gr̄am et gloriā. Et hoc exprimit̄ a xp̄o ſupius Joānis. xii. ca. Si q̄s No vlteri⁹ quereret. Cur xp̄s elegit iudā ad aplatū quē ſciebat futurū pditorem. Rñdemus q̄ tūc erat idoneus. vñ ſic non debuit intermittere creationē luciferi et alioꝝ q̄ ſciebat fore dānandos: ita nec aſſumptionē iſti⁹ ad aplatū. Inſup xp̄s id facit vt nobis exēplā patientie daret: dū iudā tollerauit. et illi tanta benignitatis ſigna oñdit. Scdm̄ pctm̄ iude fuit avaricia. q̄ vt dī Joānis. xii. ca. Fur erat et loculos hñs. Fecerat ipſū xp̄s cōſeruatorē elemoſinaz q̄ ſibi donabant. Ille No furto ſurripiebat decimā partē vt quidā dicūt. Et iō p̄ decima pte quā in vnguento amiſerat p̄ trīginta denarijs dñm̄ vendidit. Tertiū pctm̄ iude fuit pditio. q̄ xp̄m ſigno oſculi tradidit. nā vt dī Matthei. xxvi. ca. dedit ſignū hñs q̄ xp̄s cape volebāt dicens. Quēcūq̄ oſculatus fue ro ipſe eſt tenete eū. Quartū pctm̄ iude fuit p̄ſumptio q̄ p̄ſūpſit oſculari faciē illā in quā deſiderāt angeli p̄ſpicere. Quintū pctm̄ iude fuit ſimulatio. dū dixit Ave Rabi. cū tñ illi mortē p̄curaret. Sextū pctm̄ fuit obduratō. q̄ nullo obſequio: nullis blanditijs: nullis cōminatiōibus voluit a ſuo malo p̄poſito reſiſtere. Septimū pctm̄ dī deſperatio. q̄ abiēs laqueo ſe ſuſpēdit. Hinc ſolo p̄fecta fuit dānatio iude. Si enī nō deſperat̄ et p̄niam veram egiſſet

utiq; post tot cōmissa flagicia: p^o tot enormia mala: post tot nephanda facinora: dei fuisset mīam cōsecurus. **S** inestimabilis pietas bñdicti dei: displicent illi q̄cūq; pctā: sed sup oīa desperationē abhorret. Et sumo hic desperationē quā cōcomita f̄ impenitentia finalis: p̄bamus qd̄ dicimus. nā Hiero^o ad Rusticum monachū inqt. Nihil sic offendit deū sicut cor impenitēs. Solū desperatōis crimē est qd̄ veniā cōsequi nō pōt. Et Leo papa de pe. di. iij. ca. inter oīa. iudā sic alloquit. Sceleratior oīb⁹ o iuda z infelicioz extitisti quē nō pnia reuocavit ad dñm: sed desperatio traxit ad laqueum. **S** cōm dubiū fuit utrū desperatio sit maximū pctōz. Ad qd̄ rīdet Tho. sa. fe. q. xx. q. peccata q̄ opponunt virtutibus theologis sunt fm suū genus alijs pctis grauiora. Lū enī virtutes theologice habeant deū p̄ obiecto: pctā eis opposita important directe z principalit̄ auersionē a deo. In quolibet aut̄ pctō mortali principalis rō mali z grauitas est ex hoc q̄ auertit a deo. Si enī esse posset cōuersio ad bonū cōmutabile sine auersione a deo: q̄nis esset inordinata nō esset pctm̄ mortale. Et iō illud qd̄ primo z p̄ se habet auersionē a deo est grauiissimū inter pctā mortalia. Virtutibus aut̄ theologis opponunt infidelitas: odiū dei z desperatio. Inter q̄ odiū z infidelitas si desperationi cōparent̄ inuenient̄ fm se quidē. i. fm rōnem. pprie speciei grauiora. Infidelitas. n. puenit ex hoc q̄ hō ipsā dei veritatē n̄ credit. Odiū dei prouenit ex hoc q̄ volūtas hoīs ipi diuine bonitati p̄riat. Desperatio at̄ ex hoc q̄ hō n̄ sperat se bonitatē dei participare. Ex quo pz q̄ infidelitas z odiū sūt p̄ deū fm q̄ in se est. desperatio aut̄ fm q̄ eius bonū participat a nobis. Dñ̄ maius pctm̄ est fm se loquendo nō credere dei veritatē vel odire deū q̄ nō sperare cōsequi grām z gloriā ab ipso. Sed si cōparet̄ desperatio ad ista duo ex pte nra: sic desperatio est periculosior: qz p̄ spem reuocamur a malis: z introducimur in bona. psequēda: z ideo sublata spe in effrenata hoīes labūf vitia z a bonis opibus retrahunt̄. Dñ̄ glosa sup li. Numeroz ait. nihil est execrabilius desperatione: quā qui hz z in generalibus hui⁹ vite laboribus: z qd̄ prius est in fidei certamine cōstantiā pdit. Et Fido^o li. de sumo bono ait. Perpetrare flagiciū aliqd̄ mors aīe ē: sed desperare est descēdere in infernū. hec ille. **P**ecato itaq; desperationis iudas obrutus z ab

aplatu cecidit z hereditate celesti priuatus: est **T**ertiu dubiū fuit. Cur cadente iuda voluerunt apli p̄ electionē marthie numerū duodecim cōplere. Ad qd̄ rīdemus q̄ apli xpi debebant esse duodecim p̄pter tria. **P**rimo p̄pter electionem. **S**cdo p̄pter predicationem. **T**ertio p̄pter figurationem. **P**rimo propter electionē. Nam xps elegerat duodecim vt̄ predictū est: ergo cadente iuda numerus ille vacuus remanebat. Et sicut in natura nō datur vacuū: ita nec in ecclesiastica ierarchia siue in ecclesia triūphante siue militante. **P**ropterea cadēte lucifero z ceteris angelis eū sequentibus: successit loco eoz humana natura. Ideo Aug^o in Enchiridion ait. illud qd̄ ponitur in. ij. Sententiaz. di. x. Supernā hierl̄m mater nostra: ciuitas dei: nulla cuium suozum numerositate fraudabitur: aut ēt vberiore fortasse copia regnabit. Neq; enī numerū immundozū spirituzū nouimus: in quozum locū succedentes filij catholice matris q̄ sterilis apparebat in terris in ea pace de qua illi ceciderūt sine vllō t̄pis termino permant̄ bunt. hec ille. Sic a simili in locū a xpo p̄ordinatū a quo iudas ceciderat: aliquis alius erat reponendus. **S**cdo apli debuerūt esse duodecim propter predicationē. Nam ipsi predicauerant fidem trinitatis in quattuor partes mūdi. s. orientē: occidentē: meridiē: z septētrionem. multiplicato aut̄ ter in quattuor constituit duodecim. fm etiā **P**tolomeū in. ij. quadripartiti. Duodecim sunt puincie principales mūdi: circa mediū habitationis: fm q̄ sūt duodecim signa celi. **T**ertio apli debuerūt esse duodecim p̄pter figurationē. nā numer⁹ iste in veteri testamento fuit multipliciter figuratus. **P**rima figura fuit in duodecim ducib⁹. de quibus dixit deus abrahe. Sup̄ hismael exaudiui te. Ecce bñbicā ei z augebo z multiplicabo eū valde: duodecim duces generabit: z faciā illū in gentē magnā. Isti duces figurarūt aplos q̄ duxerūt nos ad deū. **S**cda figura fuit in duodecim patriarchis filiis iacob z patribus toti⁹ ppli a iacob descendentes: quozū noīa ponunt̄ Genes. xlix. ca. Isti aplos duodecim presignarūt: qz ipsi fuerūt precipui filij dñi nri iesu xpi: ex quodā speciali dilectionis munere: qui pres vocari p̄nt totius ppli xpiani. **T**ertia figura fuit in duodecim fontibus aquaz. de quibus dī Exodi. xv. ca. Venerunt

filij israel in helim: ubi erant duodecim fontes
 aquarum. Apoli namque fontes fuerunt de quibus
 hausta fuit aqua sapie salutaris. Quarta figu-
 ra fuit in duodecim vitulis oblatione in dedi-
 catione altaris post completum tabernaculum. de quibus
 scribit Numeri. vii. ca. Hi figura fuerunt
 aploz qui obtulerunt domino copia in martyrio ad
 ecclesie catholice dedicationem. Quinta figura
 fuit in duodecim exploratoribus missis a moyse
 ad explorandum terram promissionis. sicut habet
 Numeri. xiiij. ca. Apoli tamque vere contemplatiui
 et per contemplationem ierunt primi ad patriam cele-
 stem ut dicerent id quod ponit ad philipenses
 iij. ca. Nra conuersatio in celis est. Sexta figu-
 ra fuit in duodecim viris qui de mandato domini
 tulerunt duodecim lapides de medio iordanis
 alueo: quoniam iordanis conuersus fuit retrorsum sic
 scribit Josue. iij. ca. Hi presignarunt aplos qui
 portarunt duodecim articulos in simbolo ab eis
 composito. Septima figura fuit in duodecim leu-
 culis in throno Salomonis de quibus fit me-
 tio. iij. Regum. x. ca. Hi aplos denotabant quod
 a deo dictum fuit Matthei. xix. ca. Sedebitis
 super thronos duodecim iudicantes duodecim
 tribus israel. Octava figura fuit in duodecim
 bobus sustinentibus mare eneu ut per. iij. regum. vii.
 ca. Apoli quidem fuerunt primi mistri baptismi quod
 per mare eneu figurari potest. quod dixit Christus Matthei
 ultimo ca. Euntes baptizate omnes gentes
 Nona figura fuit in duodecim iugibus bouum in quibus
 arabat heliseus. ut scribit. iij. Regum. xix.
 ca. Heliseus figurat Christum qui interpretatur deus
 meus saluator qui arat agrum suum. id est ecclesiam duodecim
 apostolis quorum est apostolica vita suadet alios ac-
 cipere per imitationem dicens Matthei. xi. ca.
 Tollite iugum meum super vos. Decima figura fuit
 in duodecim prophetis qui recte conuenit apostolis
 qui fuerunt prophetes noui testamenti. Numerus
 insuper duodenarius celebratus fuit a Romanis
 qui acceperunt a grecis legem duodecim tabularum
 sicut nos accepimus ab apostolis legem duodecim
 articuloz fidei. Nam ut notat. ff. de origine iu-
 ris. l. ij. §. exactis. Romani miserunt decem viros
 ad grecos pro copia illarum legum habenda: qui vo-
 cantur leges duodecim tabularum. Ergo a spiritu sancto
 edocti apostoli moti fuerunt: ut videbimus ad ele-
 ctionem matthei: ut sic in eis esset numerus
 duodenarius perfectus.

Qualiter singularis fuit et sancta electio mat-
 thei respectu eligentium: respectu modi eligendi:
 respectu electi. Capitulum. ij.

Secundum mysterium contemplandum de electioe
 Matthei de qualitate. In qua videbimus
 qualiter electio illa fuit debite iuste et sanctissi-
 me celebrata: triplici respectu.

Primo respectu eligentium.

Secundo respectu modi eligendi.

Tertio respectu electi.

Primo inquam fuit debite celebrata respectu
 eligentium. Electores enim fuerunt magne auctori-
 tatis: quia fuerunt apostoli qui sunt principes mundi:
 ianitores ecclesie: et iudices seculi. Ad ipsos ergo
 non ad alios spectabat talis electio: quod ad hanc per-
 ficiendam: consulte: ut apparebit conueniunt. Nam
 ut inquit Bonauen. in suo. i. di. xi. Sicut quatuor
 fuerunt concilia principalia primis: de quibus dicitur xv
 di. ca. Canonibus. ita quatuor fuerunt concilia apostolorum
 in primitiua ecclesia. Primum fuit ad electionem
 matthei. Secundum ad electionem septem diaconorum
 Actuum. vi. ca. Tertium ad non imponenda legalia
 gentibus. Actuum. xv. ca. Quartum ad tolleranda
 legalia ad tempus. Actuum. xv. ca. Secundo electio
 illa fuit debite celebrata respectu modi eligen-
 di. Inchoata quidem fuit ab exhortatione saluti-
 fera: dum petrus apostolorum princeps exurgens in
 medio: ubi erat turba hominum fere centum viginti
 dixit. Viri fratres oportet implere scripturam: quam
 predicauit spiritus sanctus per os David de Iuda: qui fuit
 dux eorum. qui comprehenderunt Iesum: qui connumeratus
 erat in nobis: et sortitus est sorte misterij huius
 Et accipit hic sortis pro parte sancti Nichola. de lira
 Et hic quidem possedit agrum. id est possideri fecit de
 mercede iniquitatis. Quia triginta denarios qui
 bus iniquus vendiderat Christum in templo proiecit. Ex
 quibus principes sacerdotum emerunt agrum pro se-
 pultura peregrinorum. ut habet Matthei. xxvij.
 ca. Alii autem dicunt quod iudas fuit ibi sepultus et sic
 possedit agrum illum. Sed ut dicit Nichola. de lira
 hoc non est verisimile: quia principes sacerdotum erant
 intenti circa mortem Christi procurandam: pro quod non ita
 cito emerunt illum agrum. Nec est ager ille emptus:
 statim fuit pro sepultura dispositus: et sic videtur
 fuisse tempus intermedium. Iudas autem eadem die qui pro-
 iecit argenteos videtur se suspendisse: pro quod ex-
 positio prima melior videtur. Sequuntur verba
 petri. Et suspensus. scilicet iudas: crepuit medius: et
 diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum est
 omnibus habitantibus hierosolymam. scilicet enorme factum in-
 de: ita ut appellaretur ager ille lingua eorum Agel-
 demach. hoc est ager sanguinis. Sciendum hoc
 loco sancti Nichola. de lira. quod ille due dictiones
 ageldemach: agrum sanguinis: in latinum significat

res: nō sunt pprie hebraice: sed magis syriace.
Tñ lingua hebraica & syriaca sunt valde pro-
prie. vt dicit Hiero⁹ in prologo galeato.
Iudei at notabiliter l'ati magis utebant lin-
gua syra & hebraica. vñ & libri eoz q sunt ex
bibliā: p magna parte scripti sūt in syro idio-
mate l'ris tñ hebraicis: qd de facili pōt fieri: qz
l're hic & ibi sunt eiusdē numeri & soni: differē-
tes tñ in characteribus. Subdidit petrus. Scri-
ptū est enī in libro psalmoz. fiat habitatio eo-
rum deserta: & non sit qui inhabitet in ea. Et
ēpatum eius accipiat alter. Notandū qd ver-
bū illud fiat habitatio eoz deserta. ponit ps.
lxviii. Et illud qd sequit. Epātum eius accipi-
at alter. scribit. cviii. vterqz tñ psalmus intitu-
lat a David tanqz ab auctore. Cōiunxit at pe-
trus istas duas auctoritates simul: qz loquun-
tur de pena, p morte xpī inflicta. prima loquit
de pena sacerdotū mortē xpī pcurantūz. In
penā enī mortis xpī templū & ciuitas hierlm
fuerūt destructa p Romanos & sacerdotes p-
tim interfecti & partim captiuati. Et hoc ē qd
predixit David. fiat cōmoratio. i. habitatio eo-
rum deserta. Si No loquit de pena iude pdi-
toris. Et hoc est qd dicit. Epātum eius accipi-
at alter. Conclufit itaqz petrus dicēs. oportet
ergo ex his viris qui nobiscū sunt congregati
oī tpe q intrauit & exiuit inter nos dñs iesus
incipiens a baptisate ioānis vsqz in diem q
assumptus est a nobis testem resurrectionis
eius nobiscum fieri: vnum ex his. Et statue-
runt. i. elegerūt duos: Ioseph qui vocabatur
barsabas: qui cognominat⁹ est iustus. & Mat-
thiā: fm aliqs iste barsabas fuit ille qui cum
paulo ad ap'atum assumptus fuit. de quo fit
mentio. Actū. xiiij. ca. Sed Nichola⁹ de lira
sup. i. ca. & iiii. ca. Actūz ap'oz: asserit alium
fuisse. Nā iste cognominat⁹ est barsabas. Ille
No barnabas. Iste barsabas fuit filius alfei.
& sic de galilea oriūdus. Ille No barnabas dī-
cyprius. i. de cyprio natus. de quo mentionē
facit Hiero⁹ in li. de viris illustribus. Conse-
quenti apli. psecuti sūt electionē Matthie cuz
orone deuota. Nā orantes dixerunt. Tu dñe
qui corda nosti oim ostende quem elegeris ex
his duobus: vnū accipe locū ministerij huius
& ap'atus: de quo preuaricat⁹ est iudas: vt abi-
ret in locū suū: & dederunt sortes eis. Quidaz
dicūt vt Hiero⁹ & Bedda. q hec sortes tales
fuerūt qles ille quaz i lege veteri creberrim⁹
vsus erat. de quibus scribit Proverbio. xvi.

Sortes mittunt in sinum: sed a dño temper-
tur. Ex quo inquit Nicholaus de lira. Quod
vti sortibus est ex vario euentu seu dispositioe
alicuius rei sensibilis pposite terminare ali-
quod dubiū vel incertum. Sicut ex festucis p-
positis: p hoc q aliquis accipit breuiorem vel
longiorem: seu in proiectione tarillorum: p h
q aliquis projicit plura vel pauca puncta: vel
ex consimilibus aliquod dubiū inter homines
determinatur. Et si hoc fiat ad alicuius rei di-
uisionem inter homines vt per hoc determi-
netur quis: quā partem accipiat vocatur sortis
diuisoria Si autem hoc fiat ad aliquid deter-
minate agendum: vocatur sortis consultoria.
Si No fiat vt precognoscatur aliqd futuruz
contingens vt inquit Tho. fa. se. q. xcv. ar. iij.
vocatur sortis diuinatoria: vti sorte diuisoria
licitum est dūmodo non adsit ibi aliqua sup-
stitio: puta inuocatio demonis vel expecta-
tio euentus rei ab influentia planetarum & si-
milia. Sortibus No consultorijs & diuinato-
rijs maxime in electionibus prelatoz ecclesie
abstinendū est. vt scribit. xxvi. q. ij. ca. nō stati.
ca. hi qui. ca. nō exemplo. Et de sortilegijs per-
torum. nec obstat qz in electione Matthie vñ
sunt sortibus. Quia vt ait Bedda. priuilegia
paucoz cōmunē legē nō faciunt. Et apostoli
in hoc moti fuerūt ex familiari consortio spūs
sancti & sine aliqua superstitione. Tertio fu-
it illa electio debite celebrata respectu electi. q
fuit Matthias rectus: simplex: probus: mun-
dus: iustus: innocens: impollutus. Cecidit enī
sortis sup illuz. Et factus est duodecimus ap'ls
impleuitqz numerū illū. Notandum hoc loco
q Dionysius qui fuit Pauli discipulus: vi-
detur aliud sentire de sorte illa qz ceteri. Au-
nanqz sic in libro Ecclesiastice ierarchie de di-
uina sorte que super Matthiam cecidit. Alij
quedam alia dixerunt non religiose sicut ar-
bitroz. Adēqz aut intentionē & ipse dicā. Vide-
tur enī mihi eloquia diuina sorte noiare the-
articū quoddā donū. demōstrans illi thearti-
co choro: a diuina electione susceptum: hec ille
In quib⁹ verbis innuit q illa sortis nihil aliud
fuit nisi quidam splendor & radius sup Mat-
thiam diuinitus emissus: per quem ipse osten-
debatur in apostolum assumēdus. Sed re ve-
ra esse pōt vtrūqz: & q apli vsi sunt sortibus
ne a lege discreparent in qua sūmus sacerdos
sorte querebatur. Et q radius emicuerit sup
Matthiam. Qui apostolicam dignitatem cū

santa deuotiōe ac intentiōe recta tā ex pte sui
q̄ ex pte aploꝝ fuit assecutus. Q̄ q̄ misera/
bilis est ipam hoꝝ conditio. Q̄ q̄ deflend⁹
ecclesie status. Q̄ q̄ lugenda xpiane religiōis
iactura. qm̄ dignitates ecclesie q̄sepe cōferū/
tur indignis: nihil vtiq̄ est qd̄ magis officiat
ecclesie dei: q̄ q̄ indigni assumunt plati ad re/
gimen aīaz. Sed de h̄ satis dictū est in sermo
ne de ambitione in quadragesimali n̄ro.

Qualiter bt̄us Mattheus predicauit con/
stanter veritatē euangelicā sequentib⁹ signis
ob quā martyrij coronā accepit. Capitulum. iij.

Terū mysteriū contēplandū de electiōe
Matthei dī vtilitatis. fuit nanq̄ electō
illa et assumptio vtilis ppter tria.

Primo ppter veritatis predicationem.

Secdo ppter miraculoꝝ opationem.

Tertio ppter martyrij tollerationem.

Primo fuit vtilis assumptio Matthei ad
apostolatū pp̄ veritatis euangelicē pdicatōez
Nā pdicauit euangeliū xp̄i in Macedonia et i
iudea de q̄ sic scribit in qdā legenda: q̄ treuer⁹
inuenit: Mattheus de tribu iuda et in ciuitate
bethele illustri psapia oriūsus fuit. Qui lris
traditus oēm in breui legis et pphetay sciam
apprehendit: lasciuā q̄ abhorres pueriles an
nos moꝝ maturitate vincebat. Informatus
q̄ aiū eius ad virtutē. vt esset ad intelligētiā
habilis: ad mīam facilis: in psperis nō elatus
in aduersis p̄stans: et in trepidis satagebat: vt
qd̄ sensu p̄ceperat ope cōpleret: et oris doctri/
nā manus opatōe mōstraret. Sic cū p iudeā
pdicaret et corā pontifice accusaret in multis.
Rēdit de obiectis: q̄ crimina dicitis nō opor/
tet me cūcta dicere: qm̄ xpianū eē n̄ ē criminis
sed gl̄ie. Eni p̄tifer. Si tibi dant inducie vis
penitere. et ille. absit vt a veritate quā semel i/
ueni p̄ apostoliam digrediar. Constantissime
itaq̄ xp̄m predicando magnificauit. Secdo
fuit assumptio vtilis pp̄ miraculoꝝ opationē
multa nanq̄ miracula p̄ illū opatus est deus.
Nā i macedonia quandā potionē toxicatā q̄
visu cūctos p̄iuabat quā sibi dederūt in noīe
xp̄i bibit et nullā lesionē incurrit. Et cū illa po/
tio q̄ plures alios excecaſz ille singulis manū
imponens oēs in xp̄i noīe illuminauit: multa
q̄ alia signa fecit ppter q̄ multi crediderūt in
xp̄m. Tertio fuit vtilis assumptio matthei
pp̄ martyrij tollerationē. Nā lz̄ aliqui dicant
q̄ post multa bona opa in pace quieuit. tñ cre/
ditur q̄ martyrio fuerit coronatus: de quo ēt

diuersa narrant. Nam quidā asserūt eū fuisse
lapidibus obrutū. Alij fuisse crucifixū. Non/
nulli vō securi more romano percussū. P̄do/
tuit esse q̄ oia concurrerint et q̄ fuit cruci affi/
xus et cū non cito extingueret q̄ fuerit lapida/
tus et anteq̄ sp̄m̄ exhalaret q̄ fuerit securi p̄/
cussus. Huius corpus rome in ecclesia sancte
marie maioris sub lapide porfirico sepultum
esse perhibetur. Et ibidem caput eius populo
demonstratur. Quidam vō aiunt q̄ corpus
illud de iudea romā deinde treuerim fuit trās/
latum. anima vō cum angelis et sanctis gau/
det in celis vbi fruitur eterno bono. Ad quod
nos perducatur ille Iesus filius dei qui cum pa/
tre et spiritu sancto viuūt et regnat in secula se/
culorum. Amen.

Sermo quadragesimus secundus de gloria
beati Bartholomei apostoli que magna ostē/
ditur ex triplici eius excellentia.

Aigna est gloria ei⁹

Scribunt hec verba psalmo. xx. Li/
cet ingentissima sit gloria sanctorū
quam habent in regno celorum: tñ

et illa qua in ecclesia militante illustrantur ad/
mirabilis est et copiosa. Vbiq̄ nanq̄ et quot/
tidie nomen illorum sanctorū et venerabile pre/
dicatur atq̄ de q̄ plurimis per anni circu/
lum festiuitas in ecclesia celebrat. Hodie vō
celebris memoria recolitur beati apostoli bar/
tholomei quem omnes fideles deuotissime ve/
nerantur. Hic vnus fuit ex duodecim aposto/
lis quem aiunt nonnulli ex nobilibus parenti/
bus ortum. s. rege indie et cum diutino deten/
tus errore idolorum fuisse tandem audita fa/
ma et sanctitate ac miraculis Iesu xp̄i in iude/
am abiit: vbi ad xp̄m conuersus perpetuo ei
adhesit et post susceptū spiritum sanctū euan/
gelium feruentissime predicauit. Ad merito igi/
tur in hoc sermone de ipsius gloria tractare
debemus: quam dixit magnā illuminatus p̄
pheta propter triplicem eius excellentiam.

Prima dī idolatrie destructio.

Secda martyrij tolleratio.

Tertia corporis conseruatio.

Qualiter beatus bartholomeus predicans
in india idolatriā extinxit. Et de idolatrie dif/
finitione originatione et graui offensione.

Capitulum. j.

Prima excellentia b̄i bartholomei ostē/
dēs magnitudinē glorie ei⁹ dī idolatrie

destructio. Mā in india idola destruxit ⁊ po-
pulos ad xpm cōuertit. Accessit quidē ibi ad
templū in quo erat idolū noīe astaroth in quo
quidā demon habitabat qui se languentes cu-
rare dicebat. Sed cū templū languentib⁹ ple-
nū esset. Et nullū ab idolo rñsū hñe possent ad
aliā ciuitatē praxerūt: vbi aliud idolū noīe be-
rith colebat. Et interrogantibus cur sibi asta-
roth rñsum nō daret. Rñdit berith. Deus vñ
cathenis igneis constrictus nec respirare nec
loqui audet ab illa hora qua ap̄lus dei bartho-
lomeus indiā intrauit. Dicūt illi quis est iste
bartholomeus. Et demon rñdit. Amicus est
dei oīpotentis. Et iō venit in istā puinciā: vt
oēs deos indie euacuet. At illi. dic nobis signa
eius vt eū inuenire possimus. Quibus demō
ait. Capilli eius nigri ⁊ crispi. Caro eius can-
dida: oculi grandes: nares eq̄les ⁊ directe: bar-
ba plixa hñs paucos canos: statura eq̄lis: in-
duit pallio albo qd̄ p̄ singulos angulos gēmas
h̄z purpureas. Viginti sex āni sūt ex q̄ vestes
⁊ sandalia eius nec veterascūt nec sordidant
Lencies flexis genibus p̄ diem orat ⁊ cencies
p̄ noctē. Angeli cū eo ambulant qui nunq̄ eū
fatigari nec esurire pmittūt. Semp̄ eodē vul-
tu ⁊ aīo letus ac hilaris pseuerat. Oīa p̄ueni-
det: oīa nouit: oīm gentiū linguas intelligit. Et
qd̄ vobiscū loquor ipse iā nouit: ⁊ qñ queretis
eū si vult oñdet se vobis si aut̄ nō vult nō po-
teritis inuenire. R̄go aut̄ vos vt cū eū inue-
neritis rogare eū ne huc veniat ne angeli sui
hoc mihi faciant qd̄ socio meo iam fecerunt.
Lū ergo p̄ duos dies solcite querentes eum
minime inuenissent quadā die quidā demoni-
acus exclamauit dicens. A postole dei bartho-
lomee: Incendunt me orones tue. Cui ap̄lus
obmutescē ⁊ exi ab eo: ⁊ statim liberatus est.
Qd̄ audiens rex regionis illius polemius cū
haberet filiā lunaticā misit ad ap̄l̄m rogans
vt ad se veniret ⁊ filiā suā sanaret. Ad quā cū
ap̄lus venisset ⁊ eam cathenis ligatā videret
q̄ accedētes ad illā morsibus lacerabat: iussit
eam solui. Et cū ministri ad eam accedere nō
auderent dixit. Ego demoniū qui in ea erat iā
ligatū teneo ⁊ vos timetis. Et statim soluta ⁊
liberata est. Tunc rex camelos auro ⁊ argento
⁊ lapidib⁹ preciosis onerauit ⁊ ap̄lum inquiri
faciens eū nullatenus inuenire potuit. Ad-
ne autem sequenti apparens apostolus cum
solo rege in cubiculo dixit ei. vt quid me cum
argento ⁊ auro tota die quesisti. Ista munera

120
sunt necessaria his qui terrena requirūt. Ego
nihil terrenū nihil carnale desidero. Tūc san-
ctus bartholomeus cepit eum mlt̄a de myste-
rio nostre redempcionis docere ostendens in-
ter cetera xpm vicisse diabolu per mirabilem
congruentiam: potentiam: iusticiam: ⁊ sapien-
tiam: congruū enim fuit vt qui filium virgi-
nis. I. adam factum de terra dum adhuc esset
virgo vicerat a filio virginis vinceretur. Po-
tenter quoq̄ ipsū vicit cū de sua dñatōe potē-
ter eiecit: quā diabolus pro deiectione primī
hoīs vsurpauit. Et sicut alicuius victor tyrā-
ni comites suos mittit vt eius titulos vbiq̄
erigant ⁊ tyranni deiciant. Sic xps victor nū-
cios vbiq̄ mittit vt diaboli cultum euacuent
⁊ xpi statuunt. Iuste quoq̄ diabolum vicit qz
iustum est vt qui comedentem hoīem vincēs
detinebat: ieiunante hoīe victum hoīem am-
plius nō teneret. Sapienter autem illū supera-
uit dum ars diaboli deludif arte xpi. nam dū
xps in deserto ieiunauit anhelabat diabolus
illū agnoscere si deus esset ⁊ ex hoc cogitabat
q̄ si non esuriret post quadraginta dies deus
erat. Si vō esuriret q̄ homo esset ⁊ tunc ipm
vt primū hoīem per cibum deuinceret. Sed
cognosci deus non potuit quia esuriuit nec
vinci quia eius tentationi non cessit. Cum ḡ
eidem sacramenta fidei predicasset dixit regi
q̄ si baptizari vellet deum suum cathenis li-
gatum sibi ostenderet. Sequenti ergo die iux-
ta regis palatium dum pontifices idolo sa-
crificarēt cepit clamare. demon ac dicere. Les-
sate miseri sacrificare nobis ne peiora me pa-
ciamini qui cathenis igneis ab angelis iesu
xpi ligatus sum. Statimq̄ omnes miserunt
funes vt simulachrum euerterent sed non po-
tuerunt. ap̄lus autēz demoni precepit vt inde
exiens idolum ipsum cōminueret: qui statim
exiens oīa idola templi per seipsum confregit
Deinde fusa oratione ab ap̄lo omnes infirmi
sanati sunt. Apostolus aut̄ templum deo de-
dicauit ⁊ demonem in desertum abire prece-
pit. Tunc angelus dñi ibidem apparuit ⁊ tem-
plum circūvolans in quattuor angulis signū
crucis digito suo sculpsit dicens: hec dicit dñs
Sicut vos oēs ab infirmitate vestra munda-
ni. Ita ⁊ templum hoc ab omni sordē munda-
bitur ⁊ habitatorem eius quem apostolus in
desertum locum abire precepit prius vobis
ostendam quem videntes ne timeatis. Sed
quale signum in lapidibus his sculpsi tale in

Vris frontibus imprimatis. Tūc ostendit eis
Ethiopē nigriore fuligin: facie acuta: barba p
lira: crinibus vsqz ad pedes protensis: oculis
igneis vt ferrū ignitū scintilla emittentibus
flāmas sulfureas ex oculis z ore spirantē ca
thenis igneis vinctū retro manibus. Et dixit
ei angelus: qm̄ iussione apli audisti z de tēplo
oīa idola cōfregisti solūā te vt vadas in tales
locū vbi nullus hō morat̄ z ibidez sis vsqz ad
diē iudicij. Ille at̄ solutus cū magno strepitu
z vlulatu disparuit. Angelus at̄ vni in celum
cunctis videntibus euolauit. tūc rex cū vxore
z filijs oīqz pp̄lo baptizat̄ est z relicto regno
apli discipulus est effectus. Sed vt predicta
clarius intelligant̄ z ne credant̄ falsa esse atqz
p̄ficta: tria i hac pte d̄ idolatria sūt declarāda
Primū qd̄ est idolatria.

Scdm̄ vñ ortum habuit.

Tertiū vtrū sit grauissimū pctōz.

Ad primū dicim⁹ s̄z sniaz Isidorū li. viij. ethi.
z sc̄i Tho. 2a 2e. q. xciiij. q̄ idolatria ē cult⁹ q
soli deo debet̄ exhibet̄ creature. Mā idolatria
idoloz seruit⁹ siue cultura interpretat̄. lat̄. n.
grece latine seruitus d̄r q̄ q̄stū ad verā religio
nē attinet nō nisi vni z soli deo debet̄: hāc sic
impia supbia siue hoīm siue demonū sibi exbi
beri iubet vel cupit. Ita pia hūilitas vel hoīm
vel angeloz scōz sibi oblatā recusat: z cui de
bet̄ oīdit: sic paul⁹ z barnabas fecerūt de qb⁹
scribit̄ Actū. xl. ca. q̄ cū listr̄ pp̄ miracula q̄
fiebāt vellēt ip̄is ppli diuinū honorē tribuere
z dare thura: dicētes dij filies facti hoīb⁹ de
scenderūt ad nos. Et vocabāt barnabā iouez
paulū No mercuriū: qz ip̄e erat dux verbi. Illi
cōscissis tunicis suis exilierūt in turbas clamā
tes z dicētes: viri qd̄ h̄ facitis: z nos mortales
sum⁹ filies vobis hoies. Igit̄ idolatria d̄r a la
tria z idolo. Idolū at̄ est simulacrū: qd̄ hūana
effigie factū z cōsecratū est: iuxta vocabuli in
terpretatōz. Idos enī grece formā sonat: z ab
eo p̄ diminutōz: idolū deductuz qd̄ apud nos
formulā facit. Igit̄ oīs forma vel formula ido
lū se dici exposcit. Quidā No impite dicunt
idolū ex dolo sūp̄fisse nomē eo qz diabol⁹ crea
ture cultū diuini noīs inuerit. Dicunt̄ insup
idola silacra. Mā silacra a silitudine nūcupāt
eo qz manu artificis ex lapide aliaue mā eozuz
vultus imitant̄ qz honore fugunt̄ silacra di
cta: vel p̄ eo qz sūt filia vl̄ p̄ eo qz simulata at
qz cōficta. Simulacra prim⁹ ex luto fecit his
mabel s̄z hebreos. fm̄ No gentiles prim⁹ fuit

pmethens. Greci No referūt qz fuit cetrops
fuit at̄ pmethē tpe Jacob fr̄ athlanti astro
logi de quib⁹ multa loq̄ Aug⁹ li. xvij. de ci.
dei. ca. viij. d̄ic pmethē prim⁹
cisse hoies: tū qz de indibus fecit
legit̄ fecisse hoīm m̄
ambulare faci bat. z etrops No fuit
metu plagaz qz
scholastica: fugi
z primus bouē imolauit ioui. Scdm̄ qd̄ de
clarādū: vñ
ut idolatria: z ad hoc af
signari solent tres o. ginales cause.

Prima d̄r inordinata affectio.

Secda naturalis delectatio.

Tertia negligens cōsideratio.

Prima ca. f. t. inordinata affectio quā tāgit
Lactanti⁹ i. diuinaz insti. z Isido. vbi sup̄
Mā fuerūt quia vbiū cōditores aut viri for
tes: quib⁹ mortuis hoies qui eos dilexerūt si
mulacra finxerūt: vt haberent aliqd̄ ex imagi
nis cōtemplatione solatiū. Et vt recitat mgr̄
in historia scholast. Mino oīa sunt idola
mō qui sequit̄. Tertio figurat̄ deo p̄f: nūq̄
in solatiū doloz fieri fecit imaginē p̄ris sui:
cui multā exhibebat reuerentiā: hinc hoies re
gionis vt ei adularent̄ z nōnulli timore ducti
diuinos honores imaginē exhibere ceperunt.
huius exēplo plures charis suis mortuis ima
gines dedicare ceperūt. Et sicut ab idolo bel
cetera traxerunt originē sic ab eius noie: noia
generaliter acceperūt. Sicut enī belus dictus
est ab assirijs. sic z alie nationes fm̄ idiomata
z linguaz varietates: alie bel: alie baal: alie ba
alim: alie bellegor: alie belcebuch: eozum idola
vocauerūt. Diophantus No lacedemonū au
cto: libros de ip̄is antiquitatū. xiiij. In quib⁹
ait. Sirosanē egyptiū familia substantia locū
pletē: filiū genuit̄ quē velud eno: mis substā
tie successorē: ineffabili vltra qz paternitas ex
igebat affectu diligebat: is dū aduersus fortu
ne in cursibus rapet̄ p̄cem insupabili affecit
merore. Qui filij simulacrū in suis edibus in
stituit: vniuersa No familia in d̄ni adulatione
aut coronas plectere aut flores iferre aut odo
ramenta simulacro succendere cōsuevit. Mō
nulli ēt seruoꝝ culpabiles d̄ni furia cuitantes
ad simulacrū p̄fugi veniā merebant̄: hec z hu
iusmodi facta sūt p̄ diluuiū. Mā vt ait L. 2o.
vbi. s. arti. iij. in r̄sione ad scdm̄ articulū. In
prima etate non fuit idolatria pp̄ recentem
memoriā creationis mūdi ex q̄ adhuc vigebat

Initio vnus dei in mente hoim. In. vi. etiā
tate idolatria est exclusa: p virtutē & doctrinā
xpi qui de diabolo triumphauit. Secda cā ori
ginalis vñ ortū habuit idolatria fuit nālis de
lectatio. nō enī nōlīter de representatione de
lectatio hoies yudeos a principio vidētes p di
ligentiā artifiū imagines hoim fieri diuini
tatis cultū eis p̄derēt. Quiddā insup p quā
dā nefariā artē imagines quas dā cōstituebāt
q̄ virtute demonū aliq̄ certos effect⁹ hēbant
vñ putabāt i ipsīs imaginibus de aliqd diu
nitatis & p p̄ns diuinū cultū illis exhibebant.
Et hec fuit opinio hermetis termegisti. vt
Aug⁹ dicit in. viij. de ci. dei. Tertia cā origina
lis vñ orta est idolatria dī dei inconsideratio
Negligentes qdē hoies ad p̄siderē lā excellē
tiā dei veri: qbusdā creaturis p̄p̄ quā excel
lentē virtutē diuinitatis cultū p̄buerūt. sic
dixim⁹ in sermōe de firmitate dei & i sermo
ne de aia. vñ Lactantiū dicit. in. i. insti. ait. il
los q̄s deus impiti & inapientes tāq̄ deos &
nūcupant & adorāt: nemo est q̄ inconsideratus
q̄ nō intelligat q̄ nō mortale. Quō ḡ inqt ali
qs dii crediti sunt nālis q̄ r̄es marini ac
potentissimi fuerūt: ob mē r̄ū virtutuz
aut munez aut artū r̄ p̄ bari fuif
sent his qbus imperauerāt. Quā sunt
cōsecrati: qd si qs dubitet res eoz & fa
cta p̄sideret q̄ vniuersa r̄a poete & scie
teres pdiderūt. hec ille. Quā r̄a p̄sta
tue dedicarent: deus es q̄s colendos se exhibuerūt. Quā r̄a p̄sta
aliq̄ que videbant hoibz mirabā. Quā r̄a p̄sta
Tertiū qd erat declarādū v. p̄sta
grauissimū pctōz. Et ad hoc r̄ndet r̄ glo.
xv. ca. Venitici q̄ ait. Dē pctm̄ inuenerūt
Sed idolatria maris. Aduertēdū tñ vñ
q̄ granitas alicuius pcti pōt attendi duobz
vno mō ex pte ipsi⁹ pcti: & sic pcti
est grauissimū. Sicut enī in t. p̄sta
grauissimū esse videt q̄ aliquis deo r̄a regū
alteri impendat q̄ vero regū r̄a in se ē
totū reipublice pturbat ordi. Quā r̄a p̄sta
p̄ deum cōmittunt: que r̄a p̄sta maxima: gra
uissimū est. Et q̄ aliquis honore diuinum
creaturę impendat. Quā r̄a p̄sta in se est facit ali
uri deo in mundū minuens principatū di
uinū. Et vñ ob. p̄sta q̄ pessimū optimo op
nomē vt. p̄sta Ethī. Sed cultus interior q̄
cōstit in fide spe & charitate est melior: q̄ cul
tus exterior. ergo infidelitas despatio & odiū

dei que opponunt cultus interiori sūt grauio
ra pctā q̄ idolatria q̄ opponit cultui exteriori.
R̄ndere possum⁹ fm Tho. Q̄ idolatria pre
supponit interiorē infidelitatē & adijcit exte
rius indebitū cultū. Si vñ sit exterior tñ ido
latria absq̄ interiori infidelitate addit culpa
falsitatis. Secdo pōt attendi grauitas pcti ex
parte peccantis: sicut grauius est pctm̄ eius q̄
peccat scienter q̄ qui peccat ignoranter: & fm
hoc grauius peccant heretici q̄ scienter corrū
punt fidē quā acceperūt q̄ idolatre ignorantē
peccantes. Et sicut ēt aliqua alia pctā p̄nt esse
maiora pp̄ maiorē contēptū peccantis. Quā r̄a
pctm̄ igitur idolatrie predicauit efficacissime
br̄us bartholomeus qd in prouincia indie vt
predictū est virtuose delcuit.

Qualiter in albano maioris armenie br̄us
bartholomeus passus est martyriuz de cuius
passione varia est opinio q̄ tñ facile cōcordat.
Capitulum. ij.

Secūda excellentia br̄i bartholomei ostē
dens magnitudinē glorie illius dī mar
tyrij tolleratio. Transiuit quippe ex hoc mun
do glorioso martyrio coronatus. Mā postq̄
rex polemi⁹ sacrū baptisma suscepit vt ponit
in legenda oēs temploꝝ pontifices congrega
ti ad astragē regē fratrem eius cōuenerūt. Et d
deoz suoz amissione: & templi subuersione: &
regis p̄artē magicā deceptione p̄ aplm̄ sunt
cōquesti. astrages ergo rex indignatus mille
viros armatos ad capiendū aplm̄ destinauit
qui cū adductus fuisset corā eo dixit ei rex. Tu
ne es ille q̄ euertisti fr̄em meū. Qui aplus. ego
illū nō euerti: sed p̄uerti. cui rex. sicut tu fecisti
fr̄em meū deū suū relinquere & tuo credere: sic
& ego te faciā deū. tuū relinquere & meo sacrifi
care. cui aplus. Ego deū quē colebat fr̄ tuus
ligauit & ligatū ondi: & vt simulacrū frangeret
coegit: si sic poteris facere deo meo poteris me
ad simulacrū adorandū puocare: sin aut deos
tuos cōminuā & tu crede deo meo: hec illo di
cente nunciat regī: q̄ deus suus baldach ceci
disset & cōminutus fuisset: qd rex audiens pur
purā qua indutus erat scidit. Et apostolum
fustibus cedi iussit atq̄ interfici. de genere at
passionis huius apostoli triplex extat opinio
Prima eorum qui dicunt q̄ fuit crucifixus.
Secda eorum qui asserunt q̄ fuit excoriatus.
Tertia alioꝝ qui tenēt q̄ fuit capite truncat⁹
De prima opinione loquitur sic beatus do
rotheus. bartholomeus indis predicauit qu

euāgelium s̄m mattheū in ppria eoz ligua eis tradidit. Dormiuit in albano ciuitate magne armenie crucifixus deorsū habens caput. De sc̄da ⁊ tertia opinione ita scripsit Theodorus abbas ⁊ doctor precipuus ap̄lus dei Bartholomeus primū in licaonia predicauit postmodū in india ad vltimū in albano vrbe. s̄. maioris armenie. Vbi primo excoxiatus. Tandem capite plexus ibidē sepultus est. Sed cōtrarietas ista facile solui pōt: vt dicat q̄ primo crucifixus fuit deinde anteq̄ in cruce moreret: depositus: excoxiatus fuit. Et postremo capite trūcatus: cuius corpus xp̄iani tulerūt ⁊ honorifice sepelierūt. Rex at̄ Astrages ⁊ temploꝝ pontifices a demonibus arrepti mortui sunt. Rex v̄o polemius in ep̄m ordinat̄ ⁊ viginti annis officiu ep̄iscopatus laudabiliter implēs plenus virtutibus in pace quicuit. Sed mirari forte quis posset quō bartholomeus in albano maioris armenie sit passus: cū in india predicando idoloꝝ cultū euacuauerit. Ad q̄ r̄ndeo: q̄ verisimile est q̄ rex astrages armenie regno presidebat. Nā vt ait Isido. xiiij. Eth. li. armenia sita est inter taurū ⁊ caucasū a capadocia vsq̄ ad caspiū mare protensa h̄ns a septentrione Lerannos montes ex cuius collib⁹ Tigris fluius nascit̄ ⁊ in cuius montibus archa post diluuiū sedisse perhibet̄: hec est terra ararach in quā fugerūt filij Senacherib: q̄ ipsū in templo dei sui orantē interfecerūt. vt scribit̄. iij. Regū. xix. ca. Ex quibus colligim⁹ q̄ armenia in die sit cōtigua: ad quā rex astrages deduci fecit ap̄lm bartholomeum.

Qualiter corpus ap̄li conseruatum est mirabiliter q̄n p̄iectū in mari deuenit ad insulā lipparitanā. Et inde collectis ossibus que a saraenis fuerūt dispersa: delatū fuit beneuentuz vbi deuotione singularissima venerat̄.

Capitulum. iij.

Tertia excellentia b̄ti bartholomei gl̄iaz eius manifestans d̄i corporis conseruatio: placuit quidē altissimo deo corp⁹ ap̄li sui mirabiliter conseruare ossiūq̄ eius curā gere re specialē. Et hoc tripliciter.

Primo in proiectione.

Sec̄do in dispersione.

Tertio in veneratione.

Primo deus mirabiliter cōseruauit corp⁹ ap̄li in proiectione: dū enī pagani viderent pp̄ signoz frequentia corpus eius plurimū venerari: indignati loculo plūbeo impositū i mare

precipitauerūt. Et de h̄ ita scripsit b̄tus Theodorus supradictus: mota est cū imperu de regionibus armenie archa cū quattuor alioꝝ martyꝝ archis q̄ silr dū signa oparenē cū ea fuerant in mare p̄iecte: ⁊ p̄ tātū sp̄atiū maris quattuor his precedentibus ⁊ tanq̄ ministris obsequiū quodāmodo ap̄lo facientibus: venerunt in partes sicilie in insulā q̄ lipparis nuncupat̄: sic ep̄o hostiensis qui tunc p̄ns erat reuelatū fuit: venit ad paupculā thesaurus ditissimus: venit ad ignobilē preciosissima margarita: venit ad mestam splendidissimū luminare. Alijs ergo quattuor ad diuersas terras cunctibus sc̄m ap̄lum in dicta insula reliquerunt. Et enī predictos quattuor martyꝝ ap̄lus retrorsū reliquens vnū. s̄. papinū in ciuitate sicilie milas: Aliū v̄o lucianū noie messinā transmisit: reliquos v̄o duos i calabriā direxit: gregoriū quidē in ciuitate colūpnā: achaciū at̄ in ciuitate q̄ chale vocat̄. Qui vsq̄ hodie suffragiis suis splendent. Susceptus est ergo b̄tus ap̄lus cū multis hymnis laudibus ⁊ luminaribus ⁊ templū sibi magnifice fabricat̄. Secundo deus mirabiliter cōseruauit corp⁹ ap̄li in dispersione. āno quippe d̄ni. cccxxi. Saraceni siciliā inuadentes lipparitanā insulā vbi corp⁹ sc̄ti bartholomei quiescebat vastauerūt ac eius sepulchrū confringentes ossa ipsi⁹ disperferūt. Illis at̄ postea inde recedentibus apparuit ap̄lus cuidā monacho dicens. Surge collige ossa mea q̄ dispersa sunt. Qui ille. q̄ rōc ossa tua colligere aut aliquē honorē tibi exhibere debemus cū nos deleri permiseris nec auxiliū nobis impenderis. Qui ille: p̄ multū t̄ps meritis meis d̄ns huic pp̄lo pep̄cit. Sed corū pctis nimis inualecentibus ⁊ vsq̄ ad celam clamantibus iam pro eis nō potui veniā obtinere. Sed cū monach⁹ diceret: quō inter tot alioꝝ ossa sua quoq̄ inueniri possent ait: nocte ad ea colligenda ibis. Et ea q̄ vt ignē splēdētia videris p̄tinus hec leuabis: q̄ oia vt dixerat inueniēs: ap̄li ossa leuauit. Et sup̄ quandā nauē conscendens beneuentū ea transtulit. Tertio deus conseruat mirabiliter corpus bartholomei in veneratione. Vult equidē illud a fidelib⁹ deuotissime venerari: nā lz singulis diebus anni ecclesia in qua ossa illa felicia sūt reposita a fidelibus frequentē. veruntū in festo ipsius sc̄ti innumerabilis si dici pōt xp̄ianoz multitudo ad eandē confugit: vbi ēt ep̄i oēs suffraganei abbates ⁊ alij ad laudandum

deū in suo sancto pueniunt. Gaude **S** bñuen-
tana ciuitas: ditata tāto munere ad deū pces
tuas pfidenter effunde: sperans indubitanter
Bartholomei meritis ipctrare qđ petis: non
ab re disponit sapientia dei: vt ex lipparitana
insula sacru hoc pignus ad te deferret. Igitur
Bartholomei presidu indefinenter iploza: vt
p intercessionē illi liberet: te deo ab omni ma-
lo r in sua gratia pseruet.

Sermo quadragesimustertius de victoria
quā habuerūt sancti apli Simon r Judas in
qua ostenditur virtus dei que erat in illis.

Ortes facti sunt

in bello. Doctoris gentiu verba sūt
ista ad hebreos. xj. ca. Si absqz vlla
p̄dicatione predicassent apli fidē xp̄i

facile fuisset psuadere gentibz vt in illū crede-
rent. Sz pfecto vbiqz durissimā resistētiā inue-
nerūt. Ob quā opus fuit illos nō nisi forti aīo
docere euangelicā virtutem. Omissis aut alijs
Simonē r Judā inspiciamz q psarū populos
ab idolatrie supstitione renocarūt. Ipi nanqz
multa viriliter egerūt ad expugnādos verita-
tis inimicos. Quos tñ coopante deo potentis-
sime debellarūt: verūtū vt ista. facilius capiāt
in p̄nti sermone de victoria sc̄toz Simonis r
Iude disseremz. Fuerūt quippe victores r for-
tes in bello: ita vt aduersarij turpissime cōfusi
deficerēt: hi aut tripliciter distingui possunt.
Primi fuerunt diaboli.

Secundi magi.

Tertij idolorum pontifices.

Qualiter Simon r Judas deuicerunt dia-
bolos. Et vtrū demones habeant sciētiā futu-
rorū ptingētiū. Et quō habēt pphetas falsos
atqz qualiter veritatē fatentur: quam odiunt.

Capitulum. j.

Primi aduersarij Simois r Iude quos
deuicerūt fuerūt diaboli: dū enī in pfidez
applicuissent. Baradach dur regis babilonie
cōtra indos ad preliū pfecturz: nullum a dijs
suis potuit habere rñsum p̄gētes aut ad fanū
p̄xime ciuitatis rñsum ibidē habuerūt. Sz pp
sp̄los q venerunt dij rñdere nō possent. Tunc
dur eos ingri fecit. Et inuentos q nā eēt vel
p qua re venissent ingruuit. Qui rñderunt. Si
genus qris hebrei sumz. Si cōditionē seruos
iesu xp̄i nos eē fatemur. Si cām: salutis vře cā
huc venimz: qbus dur rñdit. Lū felix reuersus
fuero audiā vos. Lū apli: mō magi p̄gruū est

recognoscere illū cui opē possit vicere: vel cer-
te rebelles placatissimos inuenire. Quibz dur
dijs nr̄is potentiores vos video: finē belli vo-
bis rogo predicite. Lū apli: vt deos tuos men-
daces eē cognoscas iubemz illis ad q̄sita dare
rñsa: ut dū dixerit q ignorāt p̄bemz cos p oia
eē mētitos. Tūc fantastici: grāde bellū dixerūt
futurū r multū pplum hic ide ruiturū. Tūc apo-
stoli ridere ceperūt: dixit eis dur: me timor iua-
sit r vos ridetis. Lū apli: noli timere: qa par
huc nobiscū itrauit. Et cras hora dici tertia le-
gati indoꝝ ad te veniēt: r tue se ptātī cū pace
subiciēt. Tūc pontifices risuz leuauerūt: r du-
ci dixerūt. Ad h̄ isti secuz te reddere volūt: vt
dū icautz fueris ab aduersarijs occuperz. Lū
apli: nō diximz tibi expecta vnū mēsez sz vnū
diē r cras i pace victor exites. Tūc dur vtros-
qz custodiri fecit: vt ex rei exitu veraces hono-
rarent r mēdaces p crimie punirent. Lū g in
crastinū qđ apli p̄dixerāt euenisset r dur poti-
fices intēdere vellet p̄hibuerūt apli ne h̄ fieret
cū ipi nō irruētes occidere: sz mortuos viuifi-
care missi eēt: itaqz demonū fallacia ab apl̄is
vera narrātibz fuit detecta. Tū vt ps ista cla-
rior fiat tria h̄ loco erūt dubia disputāda.

Primū vtz i demōibz sit p̄cognitō futurorū.
Secūm vtz a demōibz eē possit aliq̄ p̄phetia.
Tertiū vtz demones per se vel per alios pos-
sint veritatem fateri.

Pro primi dubij explanatiōe aduertēdū qz
qdaꝝ incōsiderate dixerūt demones oia futu-
ra p̄scire. Et h̄ p̄tendūt p̄bare. Primo p̄ simi-
le: qz astronomi r mathematici p cursuz astro-
rum p̄cognoscūt r dicūt multa futura: r vide-
mus qz in multis vera dicūt: g si maior ē itelli-
gētia r cognitio in demonibz: vt qz ipi futura
p̄sciant. Secūo id oñdit ab effectu: qz magi r di-
uini p pacta cū demonibz multa va p̄dicūt: r
nō p̄nt nisi p reuelationē demonū: g vt qz ipi
futura p̄cognoscāt. Sz sic asserētes ē auētas
Isai. ca. xli. vbi dī anūciate q v̄tura sunt i fu-
turū: r sciemz qz dij estis. r itez Aug. xvj. q.
j. ca. futura. ait. futura p̄scire soli dei ē q in sui
p̄templatiōe illa qñqz angelos videre facit. Et
Micro. sup illo. Vbo Danielis qđ dixerūt sa-
piētes babilonis Nabuchodonosor. fmo quē-
tu rex qris gnis ē nec repit qsqz q idicet illū: ex-
ceptz dijs qz nō ē cū hoibus p̄uersatio. Ingt.
Cōfitemz magi p̄fitemz arioli r oīs scia seculari
litterature p̄sciam futurorū nō eē hois: sz dei:
ex qz p̄bat p̄phas dei spū locutos q futura ce-
r i

8-1
cinerit. **P**reterea si demones sciret oia futu-
ra tunc scirent quod cras vnus quisque debeat velle
vel cogitare. Sed hoc est falsum: quia quanto aliquid est
magis presens alicui: tanto certius est ei. sed volun-
tas vniuscuiusque sibi presertim est quam alii. ergo cer-
tior est sibi quam velle debeat quam alii. sed nullus cer-
titudinaliter scit quid debeat cras velle vel co-
gitare: ergo multo minus nec alia creatura. **D**is-
tinguendum ergo est secundum Bonaventuram in .iij. di.
vij. de futuris. Nam illorum triplex genus reperi-
tur. Quaedam enim sunt futura que habent causam dei-
minatam et infallibilem. utpote sunt illa que at-
tenduntur circa motum corporum superio-
rum: in quibus est determinatio. et omnis im-
pedimenti remotio. Talia possunt certitudina-
liter sciri non solum a deo sed a creatura. Et hoc
in sua causa sicut tempus eclipsis solis et similia.
Quaedam futura sunt que habent causam determina-
tam sed tamen fallibilem. utpote sunt illa que sunt in inferio-
re natura. que ideo habent causam determinatam quia in
tertio nature mouet determinare ad vnum. Ideo
vero fallibile quia multipliciter potest occurrere impe-
dimenti. Sicut si ager seminatus si terra pin-
guis est: et bona dispositio superiorum corporum ab-
ferunt pingue fructum. Et hec futura presciri possunt
a creatura tamen fallibiliter propter impedimenta que pos-
sunt euenire. aut tempestatum aut brutorum et locustarum
et hominum. Quaedam autem sunt futura que habent causam
indeterminatam et fallibilem. Sicut sunt ea que sunt
a voluntate nostra. que indeterminata est eo quod est
ad opposita. fallibilis est quia possunt esse volenti pro-
ficere occurrere multa impedimenta. Et talia non possunt
certitudinaliter sciri ab aliqua creatura: sed solum
a deo vel per reuelationem diuinam. Ratio est. quia co-
gnitio creature pendet ex re. Quoniam igitur res
incerta est et in se et in sua causa. ideo creatura non po-
test illam certitudinaliter noscere aut prescire: diui-
na autem cognitio non dependet a re aliquid imo oia que
nouit secundum modum sue veritatis nouit. Et quia veri-
tas sua est certissima certissime cognoscit contingentia
ut necessaria. Et sic certissime nouit ita potest
certitudinaliter demonstrare et reuelare. Non hec
precognitio futurorum vel dei est vel a deo. Et ideo
cum talia futura predicantur. predictio dicitur diui-
natio. Et quia demones superbi maxime desiderant
honorari ut deus maxime conatur ostendere hoc
in se habere. Et ideo dicere quod demones per se ipsos fu-
tura contingentia presciant certitudinaliter hoc est
eis attribuire quod dei est. Ideo est ibi infide-
litas et infidelitati frequenter annexa ydolatria
Ideo diuinitas est prohibita. Nam ut san. Tho.

sa. se. q. lxxxv. ait. si quis futura contingentia
presciscere aut presciscere quocumque modo pre-
sumpserit nisi deo reuelante manifeste usur-
pat quod dei est. Et ex hoc aliqui dicunt diui-
ni secundum Isido. li. viij. et h. quasi deo pleni. diuinitas
te enim se plenos simulant. et astutia quadam
fraudentic hominibus futura coniectant: di-
uinitas ergo non dicit si quis prescisciat. ea que
ex necessitate eueniunt. vel ut in pluribus que
humana ratione cognosci possunt. Neque est si
quis futura aliqua contingentia deo reuelante
cognoscat et nunciet. tunc. n. ille non diuinitas. i. quod
diuinum est facit: sed quod diuinum est suscipit. Tunc. n. so-
lum dicit diuinitas quoniam sibi in debito modo usurpat
prescisciationem futurorum euentuum. unde Hierony-
mus super Lucam dicit quod diuinitas semper in ma-
lā parte accipit. quia non dicit ab ordinata participa-
tione alicuius diuini. sed ab indebita usurpatione.
hec tho. sequitur Bonaventura. quod quauis de-
mones non possint per se ipsos futura contingentia
scire certitudinaliter. Tamen frequenter ve-
ra predicunt. hoc autem est quadrupliciter secundum
Augu. in tertio super genesim ad litteram. Aut
enim sensus vel ingenij acrimonia. aut multa ex-
perientia. Aut dolosa cautela. Aut aliena do-
ctrina. Sensus acrimonia ut quando videt diligenter
et considerant ad quid inclinatur affectio
nostra. vel que sunt inducentia vel retrahentia
Experientia temporum. quia ex talibus videntur acci-
dere talia dolosa cautela quando proponunt ali-
quid facere et predicunt. Aliena doctrina quando
iusto dei iudicio permittunt addiscere ab angelis
De astrologis ergo quod frequenter vera predi-
cunt tenendum est. quod hoc solum est coniecturando si-
ue secundum legem astrologorum. siue secundum diabolica comertia.
Secundum legem astrologorum utpote quoniam diuina stel-
la que habet impressionem super diuersos humores
dispones secundum hoc hominem ad diuersos mores
et affectiones. Secundum diabolica comertia. ut
quoniam volunt viz astrologorum ultra protendere quam ad il-
lud super quod possunt. Tunc. n. nisi diabolus ad-
esset ita frequenter falsum sicut verum dicerent.
licet frequenter falsa predicant et decipiunt. Sic
Augu. li. v. de ci. dei. c. vij. ait. non in merito cre-
ditur cum astrologi mirabiliter multa vera ridentur
oculto instinctu fieri spirituum non bonorum quorum
cura est. falsas et notissimas opiniones de astralibus
fatis inferere humanis mentibus atque firma-
re. Similiter et malefici siue diuini: quoniam ve-
ra predicunt. que precognosci in suis causis na-
turaliter possunt. Futura vero contingentia non

certitudinaliter sed ex coniectura quandoq; s; nunciat. ¶ Secundū dubiū fuit utrū a demonib; eē possit aliqua pphetia. Ad quod respōdet Tho. 2a 2c. q. clxxij. q. pphetia iporat cognitionē quādam procul exītem a cognitione humana. Manifestus est autē q; intellectus superioris ordinis: aliqua cognoscere potest que sunt remota a cognitiōe intellectus inferioris. Supra intellectū autē humanū est nō solū intellectus diuinus: sed etiā intellectus angeloz bonorum & malozum: fm nature ordinem. Et ideo quedā cognoscunt demones sua naturali cognitione que possunt hoibus reuelare. tāq; remota a cognitione hoim. Simpliciter autē & maxime remota sunt: que solus deus cognoscit. Et ideo pphetia pprie & simpliciter dicta fit solum per reuelationē diuinā. S; etiā ipsa reuelatio facta p demones pōt fm qd dicit pphetia: vñ illi qbus aliquid per demones reuelat: nō dicūtur in scripturis prophete simpliciter sed pphete falsi siue idolorū fictio siue cum aliqua alia adictione. Vñ Aug. xij. super Genesim ad litteram ait. Eū malus spūs arripit homines in hac vita: aut demoniacos facit aut arrepticios: aut falsos pphetas. Notādū q; demones ea que sciunt hoibus manifestant non quidē per illuminationē intellectus sed p aliquā imaginariā visionē aut etiā visibīter colloquendo. ¶ Tertiū dubiū fuit utrū demones per se vel per alios possint veritatē fateri. Et videtur q; non. Nam dicit Joannis. viij. ca. de diabolo: mendax est & pater eius. s. mendacij. Et. xxij. q. v. ca. caute fratres. Omnes q; amāt mendaciū filij sunt diaboli. Eū ergo diabolus fit veritatis inimicus: ergo illam cōfiteri refugit. Ad quod rōdemus: q; lz diabolo veritas fit exosa tñ illam quandoq; predicat & cōfitetur propter tria.

- Primo propter coactionem.
 - Secundo propter accusationem.
 - Tertio propter deceptionem.
- ¶ Primo diabolus veritatē fatetur propter coactionē: qñ cogitur ab ipso deo. Sicut factū legimus quando clamans in idolis sanctorum apostolorum virtutem & gratiam suis cultoribus significabat. Sic etiā in virtute xpi a sanctis demones interrogati sepe in obsessis corporib; vera respōdent licet iuiti. ¶ Secōdo diabolus veritatē fatetur propter accusationē suā. s. hominū peccata ad confusionem illorū

accusat. Nam licet deus hominū peccata cognoscat: vult tamen vt diabolus illa delectet ad maiorem peccatūz exprobrationē. Ille vero hostis malignus tunc veritatē quā odit propter odium animarum fatetur. ¶ Tertio diabolus veritatē loquitur propter deceptionē. Nam vt inquit Tho. vbi supra intellectus ad falsum deducitur propter apparentiam veritatis: sicut voluntas ad malū p apparentiam bonitatis. Interdum igitur diabolus veritatē ostendit: vt sic falsitas eius securius acceptetur. Hinc christus nō sinebat loqui demones qui erant in corporibus obsessis: & dicebant ipsum esse christum: ne miserēt veris falsa. vt dicit Nicholaus de lira super primo ca. Marci. Et. iij. ca. lucc. Dicta sūt ista vt sciam; vera esse. que de apostolorum victoria premisimus qui deo reuelante imminentem futuram pacem illi duci predixerunt cum tamen demones contrarium mentiēdo suassent. ¶ Qualiter Simon & Judas deicerunt magos. Et qui dicuntur magi: atq; de diis miraculoz dei & scōz a miraculis magoz. Cap. ij.

¶ Secundi aduersarij Simonis & Jude q; ipsi deicerunt fuerunt magi. Et hic tria considerare debemus.

Primum qui dicuntur magi.

Secundum Quō magozum miracula apparentia a veris miraculis distinguunt.

Tertium qualiter hi apostoli magos superarūt

¶ Ad primū respondet Ihdorus. viij. li. Erbi. magi sunt qui vulgo malefici vocantur ob facinozum magnitudinem: hi & elementa concutiunt turbant mentes hominū ac sine villo veneni haustu violentia tamen carminis interimunt. vnde & Lucanus. Adens hausti nulla sanie polluta: veneni incātata perijt. Adagozūz autē primus Joroastes rex batrianorum fuit de quo Augustinus libro. xxi. de ciuitate dei ait. q; quando primo natus est risit: hunc postremo Ninus rex assiriozūz interfecit: licet pleriq; teneant illum a demone suffocatum. Artem vero magicaz multa post secula democritus ampliauit: quando & Hippocratis medicine disciplina effloruit: hec autē vanitas magicarum artium: ex traditione angelozum malozum in toto terrarum orbe plurimis seculis inualuit. Nec mirum de magozum prestigijs qñ in tantum prodire maleficorū artes vt

etiā Moyse similibus signis resisterent vertētes virgas in dracones aquas in sanguinē. hec Isidorus. S; vt Aug⁹ li. x. de ciui. dei. ca. viij. asserit: faciebāt illi veneficijs et incantatiōib⁹ magicis qbus sunt angeli mali. i. demones de diti. Moyse autē tāto iustus quāto potētius dei noie q fecit celū et terrā eos facile supabat. Deniq; in tertia plaga deficiētib⁹ magis de cez plage p Moyse magna mysteriōz dispē satione cōplete sunt. hec Aug⁹. Quāta No sit virt⁹ demonū cū a deo pmittunt siue ad dclūdendū humanos sensus: siue ad operandū licet fm naturā effectus mirabiles siue etiā ad cor pora verandū et molestandū diri plene: In tractatu de timore iudicioz dei. Verūtū hic nar rādo qd supiorib⁹ dieb⁹ legi in quodā libro nouiter cōfecto q vocat fortalitiū fidei. In regno francie: cum iudei maleficijs vterent: accidit semel q iudeus quidā crudelissim⁹ factus ē amicus cuiusdā ministri iusticie. Quadā vero die rogauit eū instantissime vt vnus hoīs daret ei cor fingens se illo egere p medicina. Et colorādo factū suū dixit. Qdā hō dabat viginti coronas auri si eū sanaret. Et q ipc daret sibi decē illaz si ei tribueret cor supradictū Ille tū ex cupiditate: tū amicitia pmisit. Extra henseq; illud cor a quodā xpiano: quem iusticia erigēte: in partes diuiserat tradidit vroz sue custodiendū dicēs ei. q decē coronas esset recepturus p illo: quas sibi iudeus pmiserat se daturum. Tū ergo mulier illa cognouisset iudeuz illū relatu multoz fore maleficū dure reprehēdit maritū. Ille No econtrario eā arguebat dicendo: q ipsa faceret eū perdere decē coronas et alia pmissa. Tādē deduxit virū mulier vt iudeo cor porci tribueret. Adimpleuit vir quod vroz psuluit: iudeus No cor hoīs christiani credens se accepisse tradidit illi decem coronas. Quo facto: iudeus hilaris suis vtēs maleficijs sepeliuit cor illud in quodam campo latissimo. In quo post paucos dies cōgregata ē innumērabilis multitudo porcoz: nō solū domesticorum sed etiā siluestriū. Et tanta fuit lis et prelium inter eos: q oēs mutuo rabidis morib⁹ se dilacerantes occiderūt: sic vt nec vnus remaneret viu⁹. Qd factū a rege francie q tunc erat cognitū iudeo capto apta ē veritas: q sic fuisset factū de hoīb⁹ xpianis illius provincie sicut de porcicis si cor sepelisset hoīs xpiani. Profecto nisi manu dei diabolica potestas cōpesceretur multa incredibilia mala malefici opera diabo-

lis cooperantibus exerceat. Scdm quod erat considerandum quomodo discernuntur miracula demonū a miraculis veris. Et dicuntur illa miracula largo modo qz esse possint miracula opera non tamen miracula. Idco dñs Bonauen. in. ii. dist. vij. ait. Qz differūt illa a miraculis veris.

Primo ex parte principalis agentis. Nam in miraculis diuinis operatur agens potētie infinite et supra naturā. In miraculis demonū operatur virtus nature multipliciter adiute: p naturas alias.

Secundo differūt ex parte finis quia miracula dei fiunt ad vtilitatē hominū et diuinā gloriā sed magorum siue demonū: ad deceptiōnem et gloriā vanam.

Tertio differunt ex parte facti: quia demones faciūt huiusmodi vilia et inutilia. s. ranas et serpentes: quia hec de facili producuntur operatione nature: non aut possunt facere ea in quib⁹ natura succumbit sicut facit deus. s. illuminare cecū a natiuitate: resuscitare mortuos et hmoi.

¶ Tertium considerandū qualiter Symon et Judas magos superarūt. Et de hoc ita scribit in legenda. Qz in perfide erant duo famosi magi. s. Sares et Arfarath quos Mattheus fugauerat de ethiopia. Cum vero apostoli per Baradach corā rege adducti fuissent. Et presentibus illis magis dixisset Baradach. Isti o rex sunt dii latētes in effigie hominū: celo inuidie magi cōmoti dixerūt: illos malignos eē et contra regnum subtiliter cogitare: dixit eis Baradach. Si audetis cū eis conflagite. Qui magi. Si vis videre quia nobis presentib⁹ loqui nō poterunt veniant huc viri eloquentissimi et si coram nobis loqui ausi fuerint: nos per oia impitos probabis. Cum aut plurimi adducti essent cōtinuo corā magis ita muti facti sunt: vt nec nutibus quidem qd loqui non poterant indicarent: dixeruntq; magi ad regem: vt scias nos deos esse pmittemus eos loqui sed ambulare non posse. Iterūq; reddemus eis gressum Sed faciemus eos apertis oculis nihil videre Qui cum hec oia fecissent dux aduocatos illos turpiter confusos ad apostolos dicit. Quibus apostoli idolorū cultuz dissuadentes vt in xpm crederent monuerunt. Quod cum illi ex corde se facturos promississent apostoli signo crucis in frontibus eos munierunt. Et statim liberi ab omni molestia: ad regem coram magis iterum ingressi sunt. Quare irati magi multū

tudinem serpentū aduenire fecerūt Statimq̄
 ad iussum regis veniētes apli pallia sua de ser
 pentibus iplenerūt z i magos piccerūt dicen
 tes. In noīe dñi non moriemini. sed a serpēti
 bus lacerati doloꝝ vestroꝝ mugitus dabit. **E**
 uz ergo magi sic cruciarent: rex z ceteri roga
 bant apostolos. vt eos a serpentibus occidi p
 mitterent. Quibus apostoli respondere se mis
 sos reducere a morte ad vitā nō at a vita p̄ci
 pitare in mortē. Lū aut magi i malicia p̄sue
 rassent ab apostolis sani dimissi inde aufuge
 rūt. Post hoc filia cuiusdā ducis ex fornicatio
 ne cōcepit z filiū parturiens: quēdā sanctum
 dyaconē infamauit. Lū autem parentes puel
 le dyaconē occidere vellent. Aduenientes apo
 stoli infantē adduci fecerūt: qui die illa natus
 fuerat. Et corā dyaconē interrogauerūt dicētes
 dic infans. In nomine domini si iste dyacon⁹
 hoc p̄sumpsit. ad hec infans iste inquit dyaco
 nus castus z sanctus est nec vnq̄ carnem su
 am coinquinauit. Lū autem parentes instarent
 vt apostoli quererēt quis actor hui⁹ sceleris fu
 isset. Responderūt apostoli. Nos innocentes
 absoluerē decet: nocentes vero perdere non de
 bemus. Manserunt post hec z alia multa apo
 stoli i eodē loco per annum z tres menses. In
 quo spatio plusq̄ sexaginta millia hominū ex
 ceptis patuulis cū rege z principib⁹ baptizati
 sunt.

¶ Qualiter Simon z iudas debellarūt pōrifi
 ces ydoloꝝ patientes mori potius q̄ statuā so
 lis adorare. **Capitulum tertium.**

Ertij aduersarij Simonis z Jude quos
 ipsi debellarunt fuerūt ydoloꝝ pōrifices
 Lū enim deuenissent ad quādam ciui
 tatē nomine suamay: inuenerunt ibi magos
 superius nominatos qui pontifices ydoloꝝ z
 populū contra apostolos concitauerunt. capi
 entes vero ipsos ad templū solis deduxerūt: vt
 aut eos sacrificare cōpellerent aut penitus ne
 carent. Facto autem silentio apostoli dixerunt
 vt sciatis q̄ hec ydola plena sunt demonib⁹.
 ecce eis iheramus vt creant z singula simula
 cra cōfringant. Statimq̄ de simulacris exie
 runt z contractis illis cū diris vocibus abscef
 serunt. Quod videntes pontifices in aposto
 los irruerunt z eos trucidauerunt. In ipsa at
 hora cū nimia serenitas esset tanta fulgura ex
 titerunt: vt templum ipsum trifarie scinderēt
 z illi duo magi i carbōes ictu fulguris verterē
 tur. Rex autem corpora apostoloꝝ ad urbem

suam transtulit z in honorem eoz ecclesiā mi
 re magnitudinis fabricauit. Notandum q̄ de
 beato simone i pluribus locis inuenitur q̄ cru
 cis patibulo sit affixus. Quod etiam Isidorus
 libro de obitu apostoloꝝ. Et cusebius in histo
 ria ecclesiastica z bedda super act⁹ apostolorū.
Et magister Joānes beletb i summa sua testa
 tur. Lū enim vt aiunt in **E**gypto p̄dicasset ie
 rosolymā redijt. Et post mortem Jacobi mi
 noris in episcopū ierosolymitanū ab apostolis
 vnanimiter est electus. Et ante mortem suam
 triginta mortuos suscitasse narrat. Lū autem
 ecclesiam ierosolymitanā per annos multos re
 xisset z centesimum atq̄ vigesimū annū eta
 tis ageret tempore traiani iheratoris Atticus
 consularis ipsum cruci affigi iussit: omnibus q̄
 aderant z ipso iudice adiuuantibus. **¶** cen
 tum viginti annoꝝ senex crucis supplicium p
 tulisset. Non nulli vero dicunt sicut est rei ve
 ritas. **¶** non fuit simon chananicus qui fu
 it crucifixus: Sed fuit alius filius cleofe. **¶**
 etia cusebius cesariensis episcopus in sua cro
 nica testat. Idem dicunt Isidorus z bedda i su
 is cronicis. **¶** Mā Isidorus z cusebius quod p̄
 us dixerunt postmodū in cronicis correxerūt.
 Quod patet etiam per beddam: qui se hoc sen
 sisse redarguit in retractionibus suis. Laude
 mus igitur dominū in sanctis suis quibus tan
 tā gratiam contulit: vt cunctis inimicis p̄bil
 sime consternatis ad celoꝝ regna gloriosi mi
 grauerit. vbi cū christo letantur: Qui viuit z re
 gnat in secula seculoꝝ amen.

¶ Sermo q̄dragesimusquartus de sacris ad
 mirandisq̄ stigmatibus serafici francisci.

go enim stigmata

domini iesu in corpore meo porto.
 Doctoris gentiū verba sūt ista ad
 galatas ultimo. c. Elegit pater om
 niū deus btū franciscū q̄ nō solū euāgelica do
 ctrina viteq̄ p̄fectiōe: s̄ mirabili signo stigma
 tū excitaret hominū corda ad desideriū eterne
 vite. Quobus quidem annis picturam crucis
 in manibus pedibus z latere visibiliter tulit.
 Et sicut apostoli virtute magna reddebāt te
 stimonium resurrectionis ihu xpi. ita frāciscus
 in se ipso in proprio suo corpore xpm resuscita
 tum luculentissime demonstrabat. S̄ pleriq̄
 dum hec audiunt vel credere nolunt franciscū
 signo crucifixi fuisse insignitū: vel quid leue z
 non admirandum id asseuerant. Quapp vt no
 r ii

uitas tante rei cū deuotione fidelibus innotescat: reprimatq; temeritas curiosoz ī hoc sermone de sacris francisci stigmatibus tractare decreui. Ostendā autem consignationem frācisci: nō nisi inter dei mirabilia magna fore de putandā: ob quod conuenientissime sact⁹ iste sublimis verba pposita dicere potest. In quibus de stigmatibus ipsis tria misteria pponimus contemplanda.

Primum dicitur veritatis.

Secundum sublimitatis.

Tertium congruitatis.

Quod nō est fictio quicquid dicitur de stigmatibus francisci: cū veritas tante rei multipliciter confirmetur. Capitulum. 1.

Primum misterium contemplandum dicitur veritatis. In quo speculari libet an sit verum q; sanctus franciscus habuit stigmata in suo corpore virtute diuina et supnaturali impressa. Nā posset aliquis dicere multa fuisse ab exquisitis ingenijs conficta et ī scriptis tradita: que tamen sunt penitus a veritate aliena: Iccirco Aug⁹. li. xvij. de ci. dei. c. xij. iquit. Fabule facte sūt de minotauro q; bestia fuerit inclusa laborintho: quo cum intrassent hoīes iextricabili errore idē exire nō poterant. De centauris q; equoz hominūq; fuerint natura coniuncti. De cerbero q; sit triceps inferiorū canis. De friro et helle eius sorore q; vecti ariete volauerūt. De gorgone q; fuerit crinita serpentibus: et aspicientes cōuertebat ī lapides. De bellofonte q; equo pennis volante sit vectus qui equus pegalus dictus ē. De anfone vel arione q; cithare suauitate lapides miserit et attraxerit. De fabro dedalo et eius Icaro filio q; sibi coaptatis pennis volauerūt hec ille. Si igr̄ ista et alia hui⁹ excogitari poterunt quid mirū inquit increduli h de frācisco aliquis fingēdo et mētiendo dixerit q; in manibus pedibus et latere plagas: quasi crucifixus habuit. Sed tales incredulos nos facile cōuincere possumus dum veritatem stigmatū francisci ex tribus ad lucem deducimus.

Primo ex ecclesie auctoritate.

Secundo ex testium sanctitate.

Tertio ex miraculoz claritate.

Primo probamus veritatem stigmatū frācisci ex ecclesie auctoritate. Nam vt xps dixit Matthei. xvij. c. Qui ecclesiam nō audierit sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Igit̄ pontifices et cardinales de illis stigmatibus clarū p-

hibent testimoniū. Nā dñs bonauen. cardinalis epus albanensis vir eximie sactitatis legēdā sci francisci eleganter scripsit: in qua diffusē loquitur de stigmatibus illis. Dñs Raynerius cardinalis de viterbio cōposuit hymnuz qui incipit. plaudite turba paupcula: vbi de stigmatibus sequentē versiculum interposuit. vili contentus tegmine scō calescēs flamine vicit algore caumata xpi dum gestat stigmata. Dñs tho. cardinalis de capua edidit hymnuz qui incipit. In celesti collegio. Et hymnū q; incipit. decus mox dur minor: et in hoc de stigmatibus ita inquit. Regis signū ducē dignū insignit manu latere. Bñdictus papa duodecim⁹ bullā fecit de stigmatibus sacris in qua statuit vt frēs minores publice in ecclesia officium stigmatū ānuatim possent celebrare. Nicholaus papa tertius in extrauagati q; ponit in ser. decretalū et incipit. Exijt qui seminat et c. dū regulā beati frācisci in multis extolleret postea ita subdidit: hec est cui attestāte paulo nullus de cetero dōz cē molest⁹ quā xps suis sacris stigmatibus cōfirmari volēs institutorē ipsius passionis sue signis nobiliter insigniuit. Alexander papa quartus p suas aplicas lras francisci stigmata cōprobauit. Primum eius bulla incipit: grande ac singulare miraculū. Secūda. Si noue letitie militātis ecclesie. Tertia. Benigna diuine opatiōis volūtas. In hac ita de stigmatibus loquit. iocūda dñice passionis insignia ī eiusdē sancti corpe dū adhuc vitali spiritu foueret manus celestis opatoris ipressit. Et itez ibidē in manibus eius et pedib⁹ expssa vndiq; similitudo clauoz de subiecto pprie carnis excreuit vel de materia noue creationis accreuit. De isto Alexandro dicit dñs bonauē. ī legēda maiori. dñs Alexander quart⁹ dū publice pdicaret corā multis fratrib⁹ et audiēte me asseruit se sacra illa stigmata dū scūs vueret ppjs oculis pseruisse. Grego. papa non⁹ q; btūz frāciscū cathalogo scōz ascripsit ī bulla q; incipit. Lōfessor dñi gliosus. q; dirigit vniuersitati vřcñ idigne durim⁹ expmēdū videlicet q; scūs franciscus dū adhuc vite spatū pcurreret pntis et postq; feliciter cōsumauit manib⁹ latere et pedib⁹ spē stigmatū diuinitus extitit insignitus. Sic Greg. antiphonā fecit q; cātā ī vespis et de stigmatib⁹ clare sic loquit. plāge turba paupercula ad patrē clama pauperuz hoc lugubre suspiriū pfrācisce suscipe: et pde xpo stigmata lateris pedū manuūq; vt nobis reddat orfa

131
nis tanti patris vicarium. Insuper gregorio. prefatus ascribitur scri-
pulum in corde habere: quo ad vulnus laterale. No-
cte vero quadam sicut idem pontifex post referbat
cum lacrymis beatus franciscus quodam faciei pres-
suritie ei in sonis apparuit. Et hesitatione cor-
dis redarguens: elcuauit brachium dextrum detexit
vulnus: fialamque poposcit: que porrecta videbat sa-
guine ex latere defluente impleri. Et tunc ut inquit
bonauentura ad illud sacrum miraculum tanta cepit
deuotione affici et emulatione feruere: ut nullo
modo pari posset que aliis presulgentia illa signa: su-
perba presumeret impugnatione fuscare: quoniam cum scie-
ra increpatione ferret. Et ut ipse bonauentura te-
stat. viderunt stigmata illa ex familiaritate quam
cum viro sancto habebant aliqui cardinales: laudes sa-
croz stigmatum patris et hymnis ac antiphonis
quas ad ipsius ediderunt honorem veraciter iseren-
tes que tamen verbo que scripto prohibuerunt testimonium
vitati. Secundo probamur veritatem stigmatum fran-
cisci ex testimonio multiplicitate. Preter enim pontifi-
ces et cardinales ecclesie sancte de quibus diximus: fue-
runt et alij que plurimi que et dum sanctus viueret et post
que volauit ad supposita stigmata illa viderunt. nam
ut dominus bonauentura refert cernens christi seruus que
stigmata carni tam luculenter impressa socios fami-
liares latere non possent: timens nihilominus pu-
blicare domini sacramentum in magno fuit positus du-
bitationis agone: utrum quod viderat diceret vel ta-
ceret. Compulsus tamen conscientie stimulo quibusdam
ex fratribus intimioribus sibi cum multo timo-
re serie retulit visionis prefate. Isti fuerunt fra-
ter Illuminatus: frater Leo: frater Ru-
finus: frater pacificus: et alij eius socij de qui-
bus dicit bonauentura: que hinc cent propter sanctita-
tem precipua viri per omnia fidedigni: tamen ad om-
ne dubium amouendum: sic esse: ac se vidisse tactis
sacrosanctis iuramento firmauerunt. Viderunt
etiam in morte illa signa mirifica plusquam quinquaginta
fratres: virgoque deo deuotissima clara
cum ceteris sororibus suis et seculares innumeri
ex quibus que plurimi et osculati sunt ex deuotio-
nis affectu: et contractauerunt ad testimonij fir-
mitatem. Et in. c. de translationibus. siue transitu
tantipatris ita scribit bonauentura. Audito tran-
situ patris et fama diffusa miraculi accelerans
populus confluens ad locum: ut id cerneret: oculo
lis carnis: quod a ratione dubium omne repelle-
ret et affectioni gaudium cumularet. Admissi sunt
itaque cives assiduos que plurimi ad stigmata
illa sacra contemplanda oculis et labijs oscula-

da: vnus autem ex eis Hieronymus nomine
miles litteratus prudens coram omnibus mo-
uebat clauos statimque manus pedes et latus
manibus suis contractabat pro quod testis hu-
ius veritatis constans effectus est. Tertio proba-
mus veritatem stigmatum francisci ex miraculorum
claritate. Multa quippe miracula operatus est
deus: postquam illa signa francisco donauit. Nam
ut scribit bonauentura in. c. de stigmatibus. cir-
ca montem aluerne grandinis violenta tempe-
stas fructus terre consuetudinarie deuastabat.
Sed post illam apparitionem felicem non sine ioco-
larum admiratione grando cessauit ut celestis
illius visionis excellentiam et stigmatum ibidem
impressorum virtutem serenata preter morem
ipsa celi facies declararet. In prouincia reati-
na pestis inualuerat valde grauis: que boues
et oues omnes sic consumebat crudeliter que nul-
lum poterat remedium adhiberi: vir autem quidam
timens deum nocte fuit per visionem como-
nitus ut ad heremitorium fratrum festinanter
accederet: et loturam manuum ac pedum famuli
dei francisci: qui tunc temporis morabatur ibi
dem acceptam: super animalia cuncta respargeret
mane itaque surgens venit ad locum loturaeque hu-
ius per socios sancti viri latenter obtenta: oues
et boues languentes ex ea respersit. Statimque
animalia languida et in terra iacentia recuperato
vigore surgebant continuo: et tanquam nil mali se-
fissent ad pascua festinabant. Sicque factum est
ut ad virtutem mirandam aque illius que sacras
plagas contingerat: omnis prius plaga cessa-
ret. Apud bilerdam civitatem catalonie accidit
virum quendam nomine iohannem: beato fran-
cisco deuotum: quodam sero per quandam in-
cedere viam: in qua pro inferenda morte lati-
tabant insidie non quidem ipsi: sed alteri cui-
dam qui videbatur similis eius: et tunc erat in
coitu ipsius. Exurgens autem quidam ex insidijs
cum hostem suum hunc esse putaret tam letaliter eum
plagis plurimis gladiavit ut nulla prius su-
peresset spes recuperande salutis. Siquidem pri-
mo inflata percussio humerum cum brachio pene
totum absciderat. Et ictus alius sub mamilla tam
tam reliquerat aperturam: ut flatus inde proce-
dens circa sex candelas simul iunctas extigueret.
Cum igitur iudicio medicorum ipsius im-
possibilis esset curatio pro eo que putrescentibus
plagis ex eis fetor tam intollerabilis exhalaret:
ut et ipsa eius vxor vehementer horeret nul-
lusque iam humanis iuari posset remedijs.

139
Cōuertit se ad beati patris patrociniū quā-
ta poterat deuotione poscendū. Et ecce astitit
quidā i habitu fratris minoris p fenestram vt
ei videbat ingressus: qui vocans eū ex noīe di-
xit. Quia fiducia in me habuisti ecce dñs libe-
rabit te. A quo cū eger qui esset inquireret. frā
ciscū ille se eē respondit. Et statim vulnerū illi
ligaturas resoluit suisq; manibus tetigit. Ad
cuius cōtactū mox pristina datus ē sanitati. q
facto beatus pater abscessit. Et ipse sentiens se
sanatū et in vocē diuine laudis et bti francisci
letanter erumpens vocauit vxorē. At illa cele-
rius currens et stare iā videns quem sepelien-
dum credebat in crastino cum esset stupore p
terrata viciniā totā clamore cōpleuit. Accurrē-
tes aut sui cū illū crederent tanq; freneticum
in lectulo reponere: et ille p̄ renitens assereret.
et ostenderet se sanatū: tanto sunt stupore atto-
niti: vt q̄si sine mente omnes effecti fantasticū
esse crederent quod videbant. Quia quē paulo
ante conspexerāt plagis atrocissimis laniatū
et totū iā marcidū: plena cernebāt incolumita-
te iocundū. Ad quos ille qui factus fuerat san-
nolite timeri inquit. nolite credere inane qd cer-
nitis: q; scūs franciscus mō a loco recessit et il-
laz sacraz manū tactu me integre ab omni
plaga curauit. Quo miraculo viso omnes deū
pariter laudauerunt. Cōcludit ergo dñs bona
uentura dicens. Digne quidē beatus p̄ carne
iā mortuus et viuens cū xpo. p̄ntie sue ostensio-
ne mirabili: et manū suaz palpatione suauī
vulnerato letaliter viro sanitatē cōcessit cū il-
lus in se stigmata tulerit: q; misericorditer mo-
riens et mirabiliter surgens vulneratū genus
humanū et semiuuū relictū plagaz suaz. Vtu-
te sanauit. Ecce quod ex omni parte relucet ve-
ritas stigmatū francisci que a viris prestantis-
simis et sanctitate mira fulgentibus: vt patu-
it tam multipliciter confirmatur.

Quod ex impressione stigmatū triplici decorat
sublimi prerogatiua franciscus. La. ij.

Secundū misteriū contemplandū de sti-
gmatib; illis sacris dī sublimitatis. In
quo diligenter perscrutari debemus: q; q̄
sublimis inter sanctos franciscus fuerit effe-
ctus propter stigmata sibi data. Et hoc tripli-
ci ratione.

Primo ratione operis excedentis.

Secundo ratione similitudinis excellentis.

Tertio ratione glorie resurgentis.

Primo apparet sublimitas et prerogatiua

francisci ratione operis excedentis. Quia be-
in corpore illo fecit opus supernaturale natu-
rā excedens. Ad quod clarius intelligendum
tres difficultates erunt absoluende.

Primo vtrum stigmata francisci potuerunt
esse a natura vel artificio

Secunda vtrum stigmatizatio francisci annu-
meranda sit inter maxima miracula dei.

Tertia vtrū illud miraculum fuit permanens
aut pertransiens et successiuū

Ad primam difficultatem dicimus q; franci-
sci stigmata non fuerunt a natura neq; ab ar-
te: s; a virtute oipotētis dei. Qd colligere pos-
sumus ex his que dicta sunt in precedentibus
testimonio gregoriij et alexandri atq; alioꝝ. S; z
fortius id ostendimus triplici ratione.

Primo ratione materie

Secundo ratione forme.

Tertio ratione vite.

Primo rōe materie. nā stigmata illa imp̄ssa
fuerunt in materia dura in loco ossoso et neruo-
so vbi non facit casum imaginatio. Qd p̄p̄te
rea dicimus q; pleriq; p̄tendere satagunt po-
tuisse fieri q; ex vehementissima imaginatione
passionis xpi. franciscus illas plagas habuerit
q; vt dicit Aucēna i sexta pte naturaliu ima-
ginatio fortis p̄t corpus trāsmutare. Sed h
nō est intelligendū in oibus. Vnde tho. in ter-
tia pte. q. 13. disputās vtrū aīa xpi hūit omnipo-
tentiā respectu p̄p̄ij corporis i respōsione ad
tertiu argu. ait q; imaginationi si sit fortis na-
turaliter obedit corpus quantū ad aliqua. pu-
ta quantū ad casū de trabe in alto posita quia
imaginatio nata ē eē principiū motus localis
vt dicit tertio de aīa. Similiter etiā quantum
ad alterationem: q; est fm calorē et frigus. et alia
p̄sequētia eo q; ex imaginatione p̄nter nate sūt
p̄sequi passiones aīe fm quas mouet cor. et sic
p̄ cōmotionē spiritūū totū corp; alterat. Alie
vero dispositiones corporales que nō hnt na-
turalē ordinē ad imaginationē: nō trāsmutan-
tur ab imaginatione quātūcūq; sit fortis. pu-
ta figura manus vl pedis: vel aliqd simile. hec
tho. Ad aīa igit illa ossū et neruoꝝ corpis frā-
cisci nō hēbat dispositionē vt p̄ imaginationē
illo mō trāsmutare. Secdo ostēdunus q; sti-
gmata fuerūt supnaturaliter et diuina virtute
corpore francisci depicta rōne forme: nō. n. tū
erat apertura in manibus pedib; et latere. S; z
in manibus et pedibus videbant clauē dei arti-
ficio fabricati. De quibus ita dicit bonauē.

in. c. de stig. In manibus eius et pedibus apparere ceperunt signa clauorum ipsorum capitibus in interiori parte manuum et superiori pedum partibus: et eorum acuminibus extrinsecus ex aduerso. Erantque clauorum capita in manibus et pedibus rotunda et nigra. Ipsa vero acumina oblonga retorta et repulsa. que de ipsa carne surgentia: carnem reliquam excedebant. Si quidem repulsiua ipsa clauorum sub pedibus adeo prominens erat et ex parte tensa: ut non solum platas solo libere applicari non sineret. vix etiam intra curuationem circule ipsorum acuminum faciliter imitti valeret digito manus. sicut et ab eis ipse accipi qui oculis propriis spererunt. Et in. c. de transitu mortis bonauentura ita sequitur. Vernebant quidem in membris illis felicibus clauum ex eius carne virtute diuina mirifice fabricati: sicque carni eisdem uniti quod dum a parte qualibet premerentur primum quasi nervi continui et duri ad partem oppositam resultabant. Si quis igitur consideret illorum clauorum conditionem facile deprehendet stigmata illa dei sola potentia fuisse formata. Tertio ostendimus quod stigmata francisci fuerunt miraculosa ratione vite. non enim potuisset per naturam vivere duobus annis beatus franciscus plagatus in quibus locis spasmodis. ex quibus continuo fluebat sanguis cum dolore vehementissimo: non solum corporis imo et cordis ex memoria passionis dominice. Neque usus est per toto tempore illo aliquo unguento vel medicina. Sed tamen panis restringebat sanguinem emanantem: que sexta feria libere perire sinebat. Et quod ad hoc miraculum auget erant ille plage odore fragrantissime: ex quibus nulla unquam putredo vel imunditia cetera fuit. Secunda difficultas erat utrum stigmatizationis francisci a numeranda sit inter maria miracula dei. Et ut hoc melius intelligatur audienda est sententia sancti thome. i. parte. q. ceteresima. v. ar. vlti. vbi ait quod nihil potest dici miraculum ex comparatione diuine potentie. quod quocumque factum diuine potentie comparatum est minimum. Unde Augustinus in epistola ad volusianum inquit. in rebus mirabiliter factis tota ratio facti est potentia factientis. quod scilicet eadem et qua vniuersa miracula fiunt. Sed de aliquo miraculo per comparationem ad facultatem nature quam excedit. et ideo secundum quod magis excedit facultatem nature. secundum hoc de maius miraculum. Excedit autem aliquid facultatem nature tripliciter. Primo quantum ad substantiam facti sicut quod duo corpora sint simul vel quod sol retrocedat aut quod corpus humanum glorificet quod nullo modo natura facere potest. et ista tenet summum gradum in mi-

raculis. Secundo aliquid excedit facultatem nature quantum ad id quod fit sed quantum ad id in quo fit. Sicut resuscitatio mortuorum et illuminatio cecorum et similia. potest enim natura causare vitam: sed non in mortuo. potest prestare visum: sed non in ceco. Et hoc tenet secundum locum in miraculis. Tertio excedit aliquid facultatem nature quantum ad modum et ordinem faciendi. Sicut cum aliquis subito quod virtutes diuinam a febre curat: absque fluctu processu nature in talibus. Et cum statim mare condensat in pluias virtute diuina absque naturalibus causis. sicut factum est ad preces samuelis et helie. Et hec tenet infimum locum in miraculis. Quilibet tamen horum habent diuersos gradus. secundum quod diuersimode excedunt facultatem nature. hec tho. Cum itaque stigmatizationis francisci sit opus tale quale neque natura fecit. neque facere potest. vix quod propter substantiam facti sit connumeranda inter maria miracula dei. Tertia difficultas an miraculum stigmatizationis fuit permanens vel pertransiens et successiuum. Nam in illuminatione ceci quauis potentia visiva miraculose deus tamen post acceptam illam potentiam cecus naturaliter videt ita quod miracula amplius non permanet. licet illuminatio fuerit miraculosa. Stigmatizationis francisci miraculosa fuit: dum stigmata illi sunt impressa. Sed miraculum idem permansit. quod semper videbatur res supernaturalis. videbantur quippe manus et pedes conclauati cum illis conditionibus que superius posite sunt. Et erant illi clauis separati a carne mouebanturque in vulneribus illis. nec poterant inde extrahi propter repulsionem: Fertur quippe quod dum corpus sancti transportaretur a sancta maria de angelis versus assisum: delatum fuit ad monasterium sancti Damiani: in quo morabatur virgo feruentissima clara: que accipiens manum corporis iam defuncti pro deuotione nimia: illam osculabatur. tentauit autem ex vulnere clauum extrahere neque potuit quod et demum dimisit.

¶ Secundo apparet sublimitas et prerogativa francisci propter stigmatizationem ratione similitudinis excellentis. Ipse quidem similis factus est filio dei. Notandum tamen quod triplex similitudo potest distinguere. Prima dicitur personalis et omnimode ideprimitatis que est per convenientiam omnimodam in natura. et sic vna persona est alteri similis in trinitate ut dicit dominus bonauentura in. ij. di. xvta et hoc non potest conuenire alicui creature neque humane neque angelice. vnde in psal. dixit propheta: deus quis similis erit tibi: quasi. d. nullus. e Secunda est similitudo proportionalis. dicta secundum

227
pportionē. Sicut cōueniūt & similes sunt nau-
ta & auriga: hoc modo anima assimilāt deo in-
quantum in ea vna: sunt tres potentie realiter
distincte: sicut in vna essentia diuina tres per-
sone. Similiter omnia que sunt a deo assimi-
lantur ei vt dicit tho. prima parte. q. v. in qua-
tū sunt entia: vt primo & vniuersali principio
totius esse. Tertia ē similitudo corporalis i ma-
nibus pedibus & latere miraculose signatis: &
hoc vsq; nunc cōuenit soli frācisco de quo sic
scribit bonauētura. Descēdit āgelicus vir frā-
ciscus de monte secum ferens crucifixi effigies
nō in tabulis lapideis vel ligneis manu figu-
ratam artificis: sed in carneis membris descri-
ptam digito dei viui. Et itē de eo dicit. De-
xtrū quoq; latus q; asi laneca transfixum ru-
bea cicatrice obductū erat: quod sepe sanguinē
sacrum effundens tunicā & femoralia in tanta
copia respergebat: vt postmodū fratres socij:
ea lauantes: pro tempore indubitanter aduer-
terent: q; sicut in manibus & pedibus: sic & i la-
tere famulus domini expresse haberet impres-
sam similitudinē crucifixi. Tertio apparet sub-
limis prerogatiua francisci ppter eius stigma-
ticationem: ratione glorie resurgentis. Nam si-
cut de martyribus refert Augustinus li. xxij. d.
ci. dei q; resurgent cū cicatricibus que ad orna-
tum facient & decorem corporum: non ad ali-
quam deformitatem. Ita pie tenere possumus
q; franciscus cū illis signis cum quibus ex hac
vita discessit ad vitā immortalē resurget.

¶ Stigmata fuerūt impressa francisco satis
congrue respectu persone loci & modi.

Capitulum tertium.

Tertium misterium contemplandū de
stigmatibus beati francisci dicitur con-
gruitatis: licet enim inuestigabiles sint vic dei
nihil tamen ab eo fieri arbitrandum est nisi in
pondere numero & mensura. Hecirco dum frā-
ciscum voluit consignare conuenienter ac ra-
tionabiliter id effecit: potest autem colligi con-
gruitas tal' stigmatizationis ex triplici respectu.

Primo respectu persone.

Secundo respectu loci.

Tertio respectu modi.

¶ Primo quidem congrue sunt illa stigmata
impressa francisco respectu persone. Elegit q;
dem deus illum vt temporib; istis nouissimis
verbo & exemplo ad regnū celeste homines in-
uitaret cōfirmaretq; doctrina sua in fide que
iam pene vbiq; defecerat. Quis igitur illuz au-

dire recuset. Quis ei de immortalī vita docēri
non credat dum vidēt in illo corpore regl' eter-
ni admirandum vexillū. ¶ Propterea inquit bo-
nauentura alloquens sanctum franciscū. Eya
nunc strenuissime miles christi ipsius fer arma
inuictissimi ducis: quibus munitus insigniter
omnes aduersarios superabis. Fer vexillū re-
gis altissimi: ad cuius intuitū oēs pugnatores
diuini exercitus animentur. Fer nihilominus
sigillum sūmi pontificis christi: quo verba & fa-
cta tua tanq; irreprensibilia & auctērica me-
rito ab omnibus acceptentur. Ita. n. ppter sti-
gmata domini iesu xpi que in corpore tuo por-
tas: nemo tibi debet esse molestus quin potius
quilibet xpi seruus debet esse deuotus. Jam p
hec signa certissima: nō duobus aut tribus te-
stibus ad sufficientiam: s; q; plurimis ad sup-
abundantiā cōprobata testimonia dei in te &
per te credibilia facta nimis: omne tollunt in-
fidelibus excusationis velamen. hec. bonauen-
tura. Quare aut alijs a francisco nō fuerūt sti-
gmata data non est nostrū inuestigare sed no-
uit ille qui fecit: cuius opera cūcta optima sūt
cēsenda. ¶ Secundo colligit cōgruitas stigma-
tum francisci respectu loci: impressa quidē fue-
runt in loco conuenienti. s. in mōte aluerne: vt
sic deprehendi posset operis magnitudo. Max
grandia facta in montibus celebrata legūtur
post diluuium requieuit archa in montib; ar-
menie: vt scribit genesis. viij. c. In monte be-
thel stetit abraā egressus a patria: vt p; gene-
sis. xij. c. In monte galaad stetit iacob fugiēs
laban. genesis. xxij. c. In monte synay moy-
ses legē accepit. Exodi. xx. c. In monte gariccie
filij israel adorauerunt dominū qn̄ primo in-
trarūt terrā pmissionis: et Paralipo. vj. c. In
monte moria edificatū fuit templum salomo-
nis. iij. Reg. ix. c. In mōte taboz trāfiguratus
est xps. matthei. xvij. c. De monte oliueti ascē-
dit ad celos. Act. i. Et ne singula cōplectamur:
In monte aluerne psignatus fuit signis passi-
onis franciscus. Ille liquidē mons separatus
est ab alijs: ad inuendū q; franciscus penitus
fuit alienus ab amore mundanoꝝ. Est insup
elevator ad significandū q; beatus frāciscus
cleuat⁹ erat ad contemplationē diuinorum &
amorem bonoꝝ celestium. Et ad hoc ille mōs
in plerisq; locis apertus: vbi scissure vidētur:
quasi violenter: non naturaliter facte: possibi-
le esset: vt tempore illo ita eueniret: q; petre ille
scisse sunt: patiēte in cruce iesu filio dei. ¶ Ter

tio colligitur congruitas stigmatum francisci respectu modi qui exprimitur a bona ventura dum ait. Fidelis reuera famulus et minister christi franciscus: biennio antequam spiritum redderet celo: cum in loco excelso seorsum qui mons aluerne dicitur quadragenarium ad honores archangeli michaelis ieiunium inchoasset superne contemplationis dulcedine abundantius solito superfusus ac celestium desideriorum ardore flamma succensus supernarum cepit imissionum cumulatius dona sentire. Dum igitur seraphicis desideriorum ardoribus sursum ageretur in deum et affectus: compassiua teneritudine transformaretur in eum: cui ex charitatis nimia crucifigi complacuit: quodam mane circa festum exaltationis sancte crucis in latere montis orans: vidit quasi speciem unius seraph. sex alas tam fulgidas quam ignitas habentem de celorum sublimitate descendere qui volatu celerissimo ad aeris locum viro dei propinquum pervenies: non solum altus: sed et crucifixus apparuit. Manus quidem et pedes habens extensos et cruci affixos. Alas vero sic miro modo hinc inde dispositas: ut duas supra caput erigeret: duas ad volandum extenderet: duabus vero reliquis totum corpus circumplectendo velaret. Hoc videns vehementer obstupuit: mixtumque dolori gaudium mens eius incurrit: dum et in gratioso christi aspectu sibi tam mirabiliter quam familiariter apparentis: excessivam quandam concupiebat letitiam et dira conspecta crucis affixio ipsius animam compassivi doloris gladio pertransibat. Et infra sequitur. disparens igitur visio post archanum ac familiare colloquium mentem ipsius seraphico interiorum inflamauit ardore. Carnem vero crucifixo conformi exteriorum insigniuit effigie: tanquam si ad ignis liquefactivam virtutem precambulata: sigillatua quodam esset impressio subsecuta. Ex his luculenter apparet quam digna quam singularis quam ve stupenda fuerit impressio illorum stigmatum: nec titubare quisquam debet de apparitione christi: qui in specie seraphin et veluti crucifixus videri voluit: quoniam huiusmodi apparitio proveniebat tali mysterio. Nouo quippe modo crucifigendus erat franciscus: atque ardore seraphico debebat inflamari. Quare ut discipuli cunctes in emaus viderunt illum in specie peregrini: et magdalena quasi hortulanum insperxit: et stephanus veluti stantem a detritis dei agnouit: et paulus ingenti lumine decoratus intuitus est: ita fran-

ciscus regem celorum et dominum glorie veluti crucifixum sibi apparentem adoravit. O felices oculi qui meruerunt adhuc in hac vita mortali tali visione gaudere. O aures beati francisci que a redemptore mundi vigilanter vocari se perceperunt. O corpus omni munditia repletum: in quo mirabiliter christi vulnera sunt renouata: hec igitur sunt illa stigmata: speculum immortalitatis: spes vite future: firmitas fidei: et domini nostri iesu christi validissimum testimonium: hec sunt que tota mentis deuotione a cunctis fidelibus sunt colenda. Hec sunt que franciscus offert et ostendit christo: dum pro fidelibus intercedit. Mater quidem dei ostendit pectus et vbera: filius latus et vulnera: et franciscus sua sacra stigmata. Quibus interuenientibus: cum innocantibus impetrat exoptata beneficia: et tandem gratiam in presenti et in futuro gloriam. Amen.

¶ Sermo quadragesimus quintus de tribus excellentijs beati francisci.

¶ I di alter angelum

ascendentem ab ortu solis habentem signum dei viui: et clamauit voce

magna. Scribuntur hec verba apocalypsis. vij. c. preclarissima beati francisci preconia excedunt quidem multumque supereminet omnem humani eloquii facultatem. Abundauit quippe in eo gratia saluatoris nostri que per misericordiarum et luminum tam larga dulcedinis benedictione preuenit quam si cut ex vite ipsius decursu luculenter apparet non solum de mundialibus tenebris eduxit in lucem: sed et perfectis effecit virtutum prerogativa et merito celebrare: nec non preclaris circa eum crucis ostensis mysterijs insigniter demonstrauit illustrare. Ergo in precedenti sermone franciscum mira laude fuerimus presentiter: ex eo quod signa crucifixi biennio tulerit: nihilominus offerunt se quam multa memoratu digna de ipso adhuc differenda: hec vero a iohanne sunt designata in vobis assumptis per themate: in quibus triplex excellentia sancti francisci exprimitur vel continetur.

Prima dicitur diuinalis missionis.

Secunda virtualis perfectionis.

Tertia singularis magnificationis.

¶ Beatus franciscus fuit missus a deo: quod probatur quinque rationibus. Capitulum. i.

Prima excellentia beati francisci dei diuinalis missionis que exprimitur a iohanne cum dicit: vidi alterum angelum scilicet beatum franciscum

dei nunciū: amabilē christo: imitabilē nobis: et admirabilem mūdo. Ipse quidē fuit a deo missus ut hoies excitaret ad desiderium supernorum: neque diaboli suggestionē aut spirituum et humorū melancholicorum abundantia motus: sed spiritu sancto afflatus tres ordines ordinavit: abrenūciavit mūdo: parētes reliquit: et christū studuit imitari. Quia autē deus franciscū elegerit veluti novū apostolū: qui vitam euāgelicā renouaret pbari pōt ex quinque.

Primo ex prophetica p̄nunciatione.

Secundo ex speciali vocatione.

Tertio ex multiplici visione.

Quarto ex auctentica testificatione.

Quinto ex mundi commotione.

Contrario probari pōt quod beatus franciscus fuit electus a deo cuius auctoritate: tam sanctas novitates induxit: ex prophetica p̄nunciatione. Nam de ipso per multa antea secula p̄phetavit sibylla: que fuit tpe regis Priami et troiani bellique: que dū p̄dixisset christū venturū in mundum atque p̄ illū ap̄stolos eligendos: tandē brōrum domini et francisci p̄nunciavit aduentū. Inquit ergo sic. in vltima etate humiliabit deus et humiliabit p̄ces diuina: iungēt humanitati deitas: iacebit in feno agnus: et puellari officio educabit deus et homo. Signa p̄cedēt apud iudeos: mulier vetustissima. s. helisabet puerū cōcipiet Boetē. s. stellarū orbis mirabit: ducatur p̄stabit ad ortū. s. xpi. Die hūis penes. xxxiij. s. annos: eliget sibi de piscatoribus delectis numquam duo denariū: vnūque diabolum. s. iudā. Nō in gladio: bellouē eneade vrbē. s. romā regesque subiciet.

Sed in hamo piscatoris deiectione et paupere superabit diuitias: et superbiā conculcabit: morte propria mortuos suscitabit: et cū mactabit viuet et regnabit. Et cū p̄sumabūt oīa fiet resurrectio: bonos iudicabit et malos. huic quattuor animalia surgēt in testimoniū. s. quattuor euāgeliste. nomē agni in tuba cōcinēt serētes iustitiā legemque irrep̄hensibilem. s. euāgelium: cui p̄dicet a bestia. s. antichristo. Et surgēt stella mira. s. paulus quattuor animalium imaginē. Eritque in tuba mirabili dānatos illuminabit. hic gladiabit: moriēs illustrabitur porro gloriosus exitus eius. Erit autem bestia horribilis ab oriēte veniēs. s. magumeth: cuius fragitus vsque ad gentes punicas audiet. Sequē postea Sibylla dicēs de brō dominico et francisco. stelle quodque due p̄similes prime insurgēt contra ipsam et non obtinebunt vsque duz ve-

niat abominatio: et voluūtas altissimi confirmetur. Insuper abbas Joachim vir eximie sanctitatis et p̄phetico spiritu clarens in quodam suo libello ita dixit. Erunt duo viri vnus hinc alius inde qui duos ordines interpretant vnus italicus de thulcia. Alter hispanus de hispania primus columbinus: secundus coruinus. Et sequitur. ordo enim columbinus per mare aglonare transibit vsque ad nouissima tpa duraturus: aspera pascua gustabit: regina austri p̄teget et fouet eū in amaritudine sua: flumē eufraten transibit vndam et impetum eius sua predicatione mitigabit. Aspera reducentur in planum in sermone eius. Terra saluginis id est egypti ad dominum conuertetur per ipsū. In eadem terra secure euāgelium predicabit: multe gentes per ipsum ordinem ad dominum conuertentur. gens idolatra cuius lingua ignorabit: que de finibus terre veniens missa a deo in adiutorium terre p̄missionis: et vt ipsa cognoscat deum patrem omnipotentē et filiū eius vnicū dominum nostrum ad fidem catholicam conuertet. futurū est enim quod ordo columbinus viriliter se opponet contra mortis angelum. Et p̄tra cum predicādo plures et maxima multitudo de filiis ipsius ordinis martyrio ad deum trāsibunt. Sicut dictum est per David p̄phetā. p̄dolerūt mortalia seruatorum tuorum escas volatilibus celi carnes scōrum tuorum bestiis terre: gaudebūt in canticis suis id est p̄dicationibus oēs tribus terre: et gens immunda machometi qui remanebūt: et qui residui erūt ad dominū cōuertent. hec ille. Qui etiā in expositione Jeremie in p̄logo. c. p̄ multa filia locutus est. Et quod ore p̄phetavit demonstrauit opere. Nam depingi eū fecit in ecclesia sci Adarci de venetiis: cū stigmatibus super ostiū sacrificie: sicut hodierna die cernētibus p̄. Itē d̄ beato frācisco multa predixit Erillus abbas montis carmeli: cui ab angelo dū celebraret delate fuerunt due tabule scripte litteris grecis: in quibus multa erant de beato francisco ventura.

CSecundo probari potest quod beatus frācisco fuit electus et vocatus a deo: ex speciali vocatione. Dum enim adolescentibus in domo parentum adhuc cohabitans: ad hoc egressus semel vt inquit Bonaventura ad medietandū in agro: cum deambularet iuxta ecclesiam quandam sancti Damiani: que minabatur p̄ nimiam vetustate ruinam: et instigante se spiritu eandem cā orationis intrasset prostra-

tus ante imaginē crucifixi non modica fuit in orando spūs consolatione repletus. **L**unq; la- chrymosis oculis intenderet in dñicam crucez voce; de ipa cruce ad se miro quodāmodo de- lapsam corporeis audiuit auribus ter dicen- tem: **F**rancisce vade repara domū meā que vt cernis tota destruitur. **A**d cuius stupende vo- cis cōmonitionē mirificam: vir dei primū qui dem perterritus: dehinc gaudio et admiratiōe repletus p̄tinus exurrexit totum se recolligēs ad perficiendum mādātū de reparāda materi- alis ecclesie denuo: l; p̄ncipalis intentio vbi ad eam ferretur quā xps suo sanguine acquisi- uit: sicut cum spūs sc̄tus edocuit: et ip̄e postmo- dum fratribus sibi familiarib; reuelauit. **D**e- rūtū collecta pecunia ad eccliam illam se cōtu- lit: et du; sacerdos pecuniā recusaret accipe in quandā fenestrā illā piccir: et in dicto loco cuz sacerdote p̄fato aliq̄dū morā cōtraxit. **T**er- tio p̄bari pōt. **B**eat; **F**ranciscus fuit elect; et vocatus a deo ex multiplici visione. **P**rima visio ostensa fuit cuidā sacerdoti noie Silue- stro ciuitatis assisi;: hic a p̄ncipio p̄uersionis **F**rancisci cū p̄pter nouitatē rei viā **F**rancisci fratrūq; suorū humano spū abhorreret ne peri- clitaret p̄ temeritate iudicij: lumine fuit sup̄ne gr̄e visitat;: videbat nāq; in somnis totā assi- si; ciuitatē a dracone magno circumdari: p̄ cui; magnitudine nimia tota regio videbat eximī- nio subiacere: p̄tuebat post h̄ crucē quādā au- ream ex ore p̄cedentē **F**rancisci cui; sūmitas celos tangebāt: cuiusq; brachia protensa in la- tuz vsq; ad mūdi fines videbāt extēdi. **A**d cui- us ē aspectū prefulgidū draco ille tecer et hor- ridus penit; effugabat: hoc dū sibi tertio mon- straret diuinū estimās esse oraculū: viro dei et fratribus suis p̄ ordinē enarrauit ac nō multo post mundū relinquēs b̄to **F**rancisco voluit ad herere: cui; vite sc̄titas in ordine autēticā red- didit eā quā in seculo habuerat visionē. **E**x hu- ius v̄o visiois auditu vir dei nō in gl̄ia ē ela- tus humana: s; bonitatē dei recognoscēs: for- tius aīatus ē ad hostis antiq; fugandā versu- tiā: et gl̄iam crucis xpi predicandā. **S**ecda visio demonstrata fuit **I**nnoç. pape. iij. de qua refert **B**onaucn. q; dū b̄tus **F**rancisc; cū socijs p̄po- neret adire p̄ntiam sūmi pontificis p̄ p̄firma- tione regule obtinendā: xps vicariū suū p̄ visi- onem comouefecit: vt supplicati paupculo et placitū daret auditū et benignuz p̄beret assen- sum: vidit nanq; in somnis pontifex ip̄e roma-

nus lateranensez basilicā ruine fore iā primā quā quidā hō paupcul; et despect; p̄prio dor- so submisso ne caderet sustētabat. **L**ū igit; dei famul; suis cōparuisset cōspectib;: vere ingt; h̄ est ille: q; ope et doctrina xpi sustētabit eccliam vñ p̄cipua deuotiōe repletus: petitioni eius se p̄ oīa inclinauit: atq; illuz speciali sp̄ amore dilexit. **T**ertia visio fuit illa de qua scribitur in vita sc̄ti **D**ominici. dū enī ipse ad urbē p̄ p̄fir- matione sui ordinis se p̄tulisset nocte orās: vi- dit in spū christū in aere exītez et tres lanceas in manu tenentē: atq; p̄ mundū eas vibrantē **L**ui velociter benigna mater occurrēs. **Q**uid nā vellet facere ingiuit: et ille ecce tot; mūdus trib; vitijs est fedat;. supbia. l. auaritia: et luxu- ria. **E**t iō hijs lanceis volo ipm perimere: tunc virgo ad eius genua pedēs ait: fili dulcissime iustitiā tuā digneris t̄pare cū miā: peccatores sustine lōganimitate tua: habeo enī fidelē ser- uum et pugilē strennuū q; vbiq; discurre; mū- dum expugnabit et tuo dñio subingabit: aliūq; seruu; sibi in adiutoriū dabo: q; secū similiter de- certabit. **T**ūc illa sc̄tū **D**ominicū xpo p̄ntauit obrulit et sc̄tū **F**ranciscū: q; xpo vultu placido cōmēdauit. **S**āctus ergo **D**ominic; sociū suū in visione sua diligenter p̄siderās quē aī non viderat: in crastino in ecclia inuentum: ex hijs q; nocte viderat sine indice cognouit: et in eius amplex; et oscula sc̄tā ruēs ait: bñ es soci; me; bñ pariter cures meū: visionē quoq; p̄dictaz sibi p̄ ordinē enarrauit. **E**t ex tunc factū ē eis cor vnū et aīa vna in dño. **Q**uarto p̄bari po- test q; b̄tus **F**rancisc; fuit vocat; a deo ex autē- tica testificatiōe. **D**ñs papa **B**rego; nonus in p̄sa quā fecit de b̄to **F**rancisco q; incipit. caput draconis vltimū sic dicit: vex de xpi latere no- uus legat; mittit i cui; sacro corpe vexillū cru- cis cernit. **E**t dñs **A**lexander papa quartus in p̄uilegio de stigmatib; ita ait: postq; dei fili; victor mortis ad patrē vñ descēderat vehicu- lo p̄pue maiestatis ascēdit mirifice fortitudi- nis viros in p̄firmationē sanctorū diuersis tē- porib; suscitauit. **I**nter alios aut; diebus n̄ris alim; christi p̄fessor apparuit **F**ranciscus signis et virtutib; gloriosus: q; clarissimus pie viuēdi meritis et exēplis: fecūdauit eccliam et caligātia presentis etatis t̄pa fulgoris sui lampade illu- strauit: viam p̄fecte iustitie parans in deserto altissime paupertatis quā ipse currens alacri- ter et exultans: cōtra carnē nudam et demones velud gigas traxit post se de inferorum fauci-

bus: et transfudit ad dñm populū humilē bo-
norum operū sectatorē. ¶ Quinto pbat q̄ be-
atus franciscus fuerit a deo missus ex mundi
cōmōtione: nisi enī illū elegisset de⁹: nō potuis-
set in toto terrarū orbe et ita cito tantaz facere
cōmōtione: nā ad sui sequelam attraxit hoīes
graues et sapiētes. Sicut fuerunt frater Ber-
nardus de quinta valle: miles de assisio: frater
Rufinus canonicus ecclie maioris de assisio.
frater angel⁹ de reate miles et doctor: et alij q̄
plurimi. Et illud mirandū est q̄ suo tpe in ca-
pitulo generali cōuenerūt ultra quinqz milia
fratrū. hoc ita refert Bonauen. in legenda in
ca. de pfectu ordinis pcessu tps multiplicatis
tā fratrib⁹ cepit eos pastor sollicitus in loco scē
Marie de portuncula ad generale capitulum
cōuocare: vbi h̄ oīm necessarioz esset penuria
fratrūqz multitudo ultra quinqz milia cōueni-
rent: aliqñ diuina tñ opitulāte clemētia: et vict⁹
sufficiētia suberat et salus comitabat corpora
et spūalis iocūditas affluebat: insup ad sui de-
uotionē induxit oēm romanā curiā: et flos
reuerendissimos ecclie sancte dei. Innocētius
papa dedit sibi de penitētia pdicāda mādatū
approbauit regulā et laicis oībus fratrib⁹: qui
seruū dei fuerant comitati: fecit coronas par-
nulas fieri: vt verbū dei libere predicarēt: sicut
recitat Bonauen. in legenda in. ca. de insti. reli-
gionis. Et vt cantat in primis vespis ei⁹ festi
cepit sub Innocētio cursūqz sub honorio p-
fecit gloriosum: succedēs his Gregorius ma-
gnificauit amplius miraculis famosum.

¶ Quid quinqz preclarissimis virtutib⁹: quib⁹
floruit bt̄s franciscus. Capitulum. ij.

Secunda excellētia bt̄i francisci dicit vir-
tutalis pfectionis: floruit quidē virtutib⁹
preclarissimis. p̄pterea dicit Joānes illū ascē-
dere. Et reliquis omīssis: quinqz dūtarat i hac
parte virtutes eius: deuote p̄siderabimus.

Prima dicitur pietatis.

Secunda paupertatis.

Tertia austeritatis.

Quarta humilitatis.

Quinta patientie.

¶ Prima virtus bt̄i francisci p̄sideranda di-
citur pietatis: pijsimus nanqz fuit pauperib⁹
et egenis nō solū postq̄ xpm pfecte induit. Sz
etiā dū in habitu vinceret seculari. iō de ip̄o sic
refert dñs Bonauē. Inerat nāqz iuuenis fr̄
scici precordijs diuinitus indita quedā ad pau-
peres miseratio liberalis que secū ab infantis

erescens tanta cor̄ sp̄ius benignitate repleta
rat: vt iā euangelij nō surdus auditor omni p
poneret se petēti tribuere: maxime si diuinum
allegaret amorē. Cū at̄ semel negotiatōis intē-
tus tumultibus pauperē quendā p amore dei
petentē elemosinā p̄ter morem solitū vacuū
repulisset: statim ad cor̄ reuersus: cucurrit post
ipm et elemosina illi clementer ipensa: p̄misit
dño deo q̄ nūqz extunc dū adesset possibilitas
petentib⁹ p amore dñi se negaret. Quod vsqz
ad mortē indefessa pietate obseruans copiosa
in deum dilectionis et gratie incrementa p̄me-
ruit. Quid plura: ex pietate militē quendā ge-
nerosuz et pauperē se nudato vestiuit: et postq̄
seculo renūciauit toti⁹ humilitatis amator se
trāstulit ad leprosos eratqz cū eis diligentissi-
me seruens oībus p̄pter deū: lauabat ip̄oz
pedes: ligabat vlcera: educebat putredinē et sa-
niem abstergebat osculabat etiā ex mirāda de-
uotione vlcerosas plagas ip̄oz euangelicus
medicus mor̄ futurus. ¶ Secunda virtus bt̄i
francisci p̄sideranda dicit paupertatis volun-
tarie quippe p̄pter xpm paupertatē ardentis-
sime cōplexus ē: hanc publice p̄fessus est: dum
seculo et patri renūciauit: corā ep̄o assisij: nam
dum pater eius tētasset cū vt facultatibus re-
nunciaret paternis: ad ep̄iscopū ciuitatis am-
bo se cōtulerūt. Ibi adolescens franciscus de-
positis omnib⁹ vestimentis restituit ea patri.
Inuētus est aut̄ tūc sub vestibus delicatis cilii-
tium ad carnē habere nudus vero manēs pa-
trem sic allocutus est: vsqz nunc vocauit te pa-
trem in terris: amodo aut̄ secure dicere possuz
pater noster qui es in celis: apud quē oēm the-
saurum reposui et oēm spei fiduciā collocaui.
Insup vt asserit Bonauen. nemo tam auri q̄
ipse cupidus paupertatis: nec thesauri custodi-
endi sollicitior vllus: q̄ iste huius euangelice
margarite. Tunica cordula et femoralibus con-
tentus fuit vsqz ad mortē. Christi aut̄ iesu pau-
pertatem et matris frequenter cum lachrymis
reuocabat ad mentem: inde hanc virtutem as-
serens esse reginam quia in rege reguz et in re-
gina matre ipsius tam prestāter effulsit. In re-
gula vero fratrum minorum ipsos ad pauper-
tatis obseruantiam aiavit cū dixit: fratres ni-
hil sibi approprient nec domū: nec locum: nec
aliquā rem. Sed tanqz pegrini et aduene in h̄
seculo: in paupertate et humilitate dño famu-
lantes: vadant pro elemosina confidenter: nec
oportet eos verecundari: qz dñs pro nobis se

fecit pauperē in hoc mūdo. **H**ec est illa celsitudo altissime paupertatis: q̄ vos charissimos fr̄es meos heredes ⁊ reges regni celoꝝ instituit pauperes rebus fecit virtutib⁹ sublimavit cui dilectissimi fratres tota inherentes nil aliud p̄ nomine dñi in perpetuū sub celo h̄re velitis: hec in regula prefata. **E**t vt asserit Bonauen. mandabat dirui aliqñ dom⁹ erectas: aut fratres ex inde amoueri: si aliqd in eis perciperet qđ ratioe appropriatiōis vel sumptuositatis p̄rium cēt euangelice paupertati. **T**ertia virtus p̄siderāda in beato Francisco dicit austeritatis: miro quippe mō suo corpori vt illud spiritui subderet austerus fuit. Ideo de ip̄o sic sequit̄ Bonaventura attendens enī illud apl̄i verbū: q̄ aut sunt xp̄i carnē suā crucifixerūt cū vitijs ⁊ p̄cupiscentijs: vt crucis armaturā ingiter suo ferret in corpe: tanta discipline rigiditate sensuales appetitus arcebat: vt vix necessaria sumeret sustentationi nature. **D**ifficile nāq; fore dicebat necessitati corpis satisfacere ⁊ p̄nitati se suuz nō parere: p̄pter qđ cocta cibaria sanitati t̄pe vix admittebat ⁊ raro. Admissa v̄o aut cōficiebat cinere: aut cōdimētī sapore admixtione aque vt plurimū reddebat insipidū: de potu vini qđ dicā cū ⁊ de aqua dñi sitis extuaret ardore vix ad sufficientiā biberet. **E**t lz ita suū corpus p̄tinue maceraret: tñ extra dñi hospitaretur in alicui⁹ domo p̄formabat se in cibo et potu: alijs ne singulis reputaref. **D**e illi⁹ vero dormitione refert Bonauen. Nuda hum⁹ vt frequentius: lectus erat: lassato corpusculo. **E**t sepius sedens ligno vel lapide ad caput posito dormiebat. **O**mitto ei⁹ disciplinas: v̄bera tūfiones pectoris: suspiria: lachrymas ⁊ reliqua q̄bus corpusculum illud continue cruciabat. **Q**uarta virtus p̄siderāda in b̄to Francisco dicit̄ humilitatis. nō enī in tanto virtutūz cumulo vt de se presumebat: nō p̄tēbat alios: nō verba iactantie dicebat imo vt ait Bonaventura. **O**im virtutū custos ⁊ decor humilitas copiosa viruz dei v̄bertate repleuerat. **I**n p̄pria quidē reputatōe nihil erat: nisi peccator cū in v̄itate speculū cēt ⁊ splēdor oimode sanctitatis: stultā p̄inde iudicabat mūdānis extolli fauo: ib⁹. **V**andeat de opprobrijs ⁊ de laudibus tristabat: generali vero cedens officio. **G**uardianū petijt cui⁹ volūtati p̄ oia subiaceret: dicebatq; socijs. **I**ta diligēter nouicio vni us hore obedire si mihi Guardianus daretur sicut antiquissimo ⁊ discretissimo fratri: subdi

tas enī prelatū suū nō bolem p̄siderare debet: sz illū p̄ cuius est amore subiectus: quāto autē p̄tēptibilior p̄sident: tātomagis humilitas obedientis placet: suntq; alia plurima de illius humilitate a Bonaventura descripta: que in legēda poteris inuenire. **Q**uinta virt⁹ in beato Francisco p̄siderāda dicit̄ paciētia: a principio nāq; sue p̄uersiōis dū ciues assisij cernerēt cū facie squaliduz ⁊ mente mutatu: ac p̄ hoc alienatum putarēt a sensu: luto plateaz: ⁊ lapidibus ipetebāt: ⁊ tanq; insano ⁊ demēti clamorosis vocibus insultabāt: famulus aut dñi nulla fractus aut mutatu iniuria: vt surdus in omnibus p̄transibat: de hoc sic dicit̄ in r̄n̄sorio: dū pater hūc p̄sequit̄ latens dat locū ire. **C**onstāter post aggreditur in publicū prodire Squallenti vultu cernit̄ putat̄ insanire luto saxis impetit̄. **S**ed patiens vir nititur vt surdus p̄transire: deinde toto tpe vite sue cūctos labores: omnes p̄tumelias: quascunq; egritudines mente hilari semper tulit. **E**t vt inquit Bonaventura in. ca. de paciētia ipsi⁹ ⁊ transitu mortis in legenda maiore: ad hoc p̄ varias ⁊ diurnas ac q̄tidianas egritudines deductus ē vt consumptis iam carnibus quasi sola cutis ossibus cohereret. **L**unq; durius corpus auge retur doloribus illas suas angustias: non penarum censebat nomine: sed sorozū. **E**um aut̄ semel grauius solito: dolorum vigeretur aculeis. **Q**uidam frater simplex dixit ad eum frater Francisce ora dñm vt mitius tecum agat: manum enim suam plus debito: super te gravare videtur. **Q**uo audito vir sanctus cum ciulatu exclamans ait: nisi noscerem in te simplice puritatem tuam ex nunc abhorrerem consortium: qui ausus fueris circa me diuina iudicia reprehēsbilia iudicare. **E**t proiciens se in terram: ossa debilia duro casu collisit. **E**t deosculans humū. **V**ratias inqt tibi ago dñe de⁹ de omnibus doloribus meis. **T**ecq; mi dñe rogo: vt centup:um si tibi placuerit addes: quia hoc erit mihi acceptissimum: cum tue sancte voluntatis adimpletio: sit mihi consolatio superplena: videbat̄ p̄p̄terca fratribus q̄ quasi alternuz Job viderent: cui cuz languor cresceret carnis crescebat simul ⁊ vigor mentis. **Q**ualit̄ de⁹ magnificauit sc̄m̄ Fr̄nciscū p̄cipue in quinq; p̄rogatiuis. **C**apitulum. iij. **T**ertia excellentia b̄ti Fr̄ncisci dicit̄ singularis magnificatiōis: voluit deus magn⁹ ⁊ excelsus suū serua decorare licet in multis vt

de paciētia

patuit in sermone precedenti de stigmatib⁹ sa-
eris: precipue tñ in quinq⁹.

Primo in intellectus illustratione.

Secundo in creaturaz condescensione.

Tertio in felici consumatione.

Quarto in solenni canonizatione.

Quinto in miraculoz conuiscatione.

CPrimo magnificauit illū deus intellectus
illustratione. Mā vt asserit Bonauen. in legen-
da. in. ca. de intelligentia scripturaz et spiritu
pphetie. Quāuis Franciscus nō habuerit sa-
crarū līarum peritiā: p doctrinā eterne tñ lu-
cis irradiat⁹ fulgorib⁹: scripturaz p̄fūdo mi-
ro intellect⁹ scrutabat⁹ acuminē. Interrogatus
senis a quodam religioso viro theologie sacre
doctore de quibsdā questionib⁹ difficilimis tā
ta claritate doctrine diuine sapientie patefacie-
bat archana: vt vehemēter stupeceret vir ille pe-
ritus. et cū admiratiōe referret: vere theologia
sancti patris istius puritate ac p̄tēplatiōe tā q̄
alis in altū subuicta est aq̄la volans: nra vero
scientia venter gradit⁹ sup̄ terram: lz cū impe-
ritus eēt sermone: scientia tñ plenus enodabat
dubia questionū: et abscondita p̄ducebat in lucē
Elaruit etiā in ipso spūs p̄phetic: vt et p̄cui-
deret futura: et cordiū cōtueret⁹ occulta: absentia
quoq; velut presentia cerneret: et se presentem
absentib⁹ mirabiliter exhibet. Apud celanum
supplicii deuotione a milite quodā inuitat⁹ ad
prandiu benignū hospite familiariter monuit
vt cito p̄fiteret⁹ et domus sue dispōeret. Quod
cū ille diligenter fecisset intrauerūt tandem ad
mensam et incipientib⁹ alijs māducare: hospes
subito spm̄ exhalauit iux̄ verbū hoīs dei repē-
tina morte sublat⁹: dū semel fatigatus et lassus
equitaret sup̄ aselluz. essetq; in itinere cum fr̄e
Leonardo de assisio: frater ip̄e Leonardo cepit
dicere intra se humanū aliqd passus nō de
pari ludebāt parentes huius et mei. En ipse eg-
tat et ego pedester asinū eius duco: hec illo co-
gitante p̄tinus de asino descendit vir sanctus
et ait. Mō frater puenit vt ego equitē tu veni-
as pedes qz nobilior et potentior me in seculo
fuisi: obstupuit frater et ad pedes ei⁹ puolūt⁹
humiliter veniā petijt. **C**Secundo magnifica-
uit de⁹ bñm̄ Franciscū in creaturaz obediētia
et cōdescensione. Apud aretiū viuus viro dei fu-
it oblat⁹ lepiscul⁹: qz lz in terra positus cū pos-
set q̄ vellet effugere. vocāte cū patre benigno
in sinū illi⁹ p̄p̄ero cursu saltauit. Qd cū pluri-
oc effecisset iussu p̄ris a fratrib⁹ delatus est ad

loca solitudinis tutiora: modo p̄simili in insu-
la lacus pulmi cunicul⁹ quidam capt⁹: et viro
dei oblat⁹: cū ceteros fugeret manib⁹ suis et
sinu se domestica securitate cōmisit. Apud lacū
reatinū eidē ad heremū de aretio p̄perāt: pi-
scator vnā ex deuotiōe obtulit auē fluuialem:
quā cū libenter susceptā aptis inuitaret mani-
bus ad recessum nec illa vellet abire: erectis in
celū oculis in oratione diuti⁹ p̄mansit. Et q̄si
aliunde post horā reuersus ad se iterato dulci-
ter mandatū auicule fecit vt deū laudatura re-
cederet. Suscepta itaq; cū benedictione licen-
tia: gestu corporis quoddā p̄tēdēns gaudiū
aduolauit. Alio tpe ambulās cū quodā fratre
p̄ paludes venetiā: iuenit maximā auū mul-
titudinē residentiu et cantatiū in Xgultis: qui-
bus visis dixit ad socium: sorores aues laudāt
creatorē suū nos itaq; in mediū ipaz euntes
laudes et horas canonicas dño decantemus:
cūq; in medio eaz intrassent nō sunt aues cō-
mote de loco: et qz p̄p̄ garritū ipaz in dicēdis
horis se mutuo audire n̄ poterāt: p̄uersus vir
sanct⁹ dixit ad aues: sorores aues a cantu cessa-
te donec laudes et horas canonicas p̄soluam⁹.
At ille p̄tinuo tacuerūt: tādiu in silētio p̄sisten-
tes q̄diu dictis horis et laudibus persolutis a
scō dicantādi licētiā receperūt. Dāte aut viro
dei licētiā cis statim cantū suū more solito re-
sumpserūt. Eidē senis ifirmo fasian⁹ qdaz de
nouo captus: a nobili quodā trāsmisus est vi-
uus: qz p̄tinuo vt vix sc̄m̄ audiuit et vidit: tāta
illi amicitate cohesit vt nullo pacto patere
tur ab ipso disiungi. Mā plurib⁹ vicib⁹ extra
locellū terraz in vinea posit⁹ vt abiret si vellz
rapido sp̄ cursu redibat ad patrem: tanq; si ab
codē fuisset omni tpe educat⁹: deinde cuidam
collatus viro: qui ex deuotione seruum dei vi-
sitare solebat: velut sibi molestū foret a pij pa-
tris absentari p̄spectu escā recusauit omnino.
Reportatus tandē ad famulū dei statiz vt cō-
spexit eundē: quibusdā hilaritatis p̄tēnsis ge-
stibus auide manducauit. Cū ex p̄tinuo fletu
infirmitatē oculorū incurrisset grauissimā con-
suluerunt medici: vt pateret sibi per cocture re-
mediū subueniri assensit vir dei vocatusq; ve-
nit cirogicus instrumentū ferreū igni submit-
tens ad faciendum cocturā. At xp̄i seruus cor-
pus propriū iā horrore concussuz confortās
sicut amicum cepit ignē alloqui dicens: mi fra-
ter ignis virtuosum pulchrum et vtilem te cre-
auit altissimus esto mihi in hac hora propiti⁹

esto curialis: precor magnū deū qui te creauit
 vt tuū mihi calorē temperet. Oratione finita
 Dignē signū crucis edidit ac deinceps intrep-
 idus persistebat. profundatū est crepitans fer-
 ruz in tenera carne: et ab aure vsq; supciliū co-
 ctura ptracta. Statim scūs ad fratres dixit.
 laudate altissimū quia vere dico vobis: nec
 ignis ardorē sensi: nec carnis vllū dolorē. Et
 cōuersus ad medicū. Si nō est inquit caro bñ
 decocta impume iterū. Stupefactus medicus
 miraculū extulit dicens. dico vobis fratres: vi-
 di mirabilia hodie. ¶ Tertio magnificauit
 deus bñm franciscū in felici cōsumatōe. nō
 enī silentio preterire debemus quāta deuotōe
 quāto feruore transijt franciscus in hoc mū-
 do ad p̄em. de quo sic scribit Bonauē. q̄ āno
 vigesimo a sua p̄uersione cū fuisset multis in-
 firmatibus molestatus tulissetq; biēnio stu-
 gmata illa sacra ad sc̄tām mariā de portian-
 cula se portari poposcit: quo cū fuisset p̄duct⁹
 sup nudā humū se totū nudatū in sp̄s feruo-
 re p̄strauit. Decubans sic in terra saccina ve-
 ste deposita: faciē solito more leuauit in celum
 et intendens illi glorie totus manu sinistra de-
 xteri lateris vulnus ne videret obtexit. Et ait
 ad fratres. ego qd̄ meū est feci: qd̄ v̄m est xp̄s
 edoceat. Illachrymantibus aut socijs sancti
 vnus ex eis quē vir dei guardianū suū esse di-
 cebat votū ipsius diuina inspiratione cogno-
 scens festinus surrexit. Et acceptā cū corda et
 femoralibus tunicā pauperculo xp̄i obtulit di-
 cēs. hec tibi tanq; paupi cōmodo et tu illa su-
 scipias obediētie sc̄tē mandato. Gaudet ex h̄
 vir scūs: qz fidē tenuisse dñe paup̄tati vsq; in
 finē se vidit: palmasq; leuatas ad celū xp̄m su-
 um benedixit: sicq; indutus habitu vilis: fr̄es
 assistentes cōsolatorijs verbis p̄ sua morte de-
 mulcens paterno affectu ad diuinū est hortā-
 tus amorē. Et post benedictionē datā adiecit
 valete filij oēs in timore dñi et p̄manete in eo
 semp. Ego ad deū p̄pero: cuius gr̄e vos oēs
 comendo. Iussitq; euangeliorum sibi codi-
 cem apportari: et euangelium fm̄ ioannem. s.
 ante diem festum pasce sibi legi poposcit. ipse
 v̄o prout potuit in huius psalmi vocem pro-
 rupit. voce mea ad dñm clamaui: et ad finē vs-
 q; cōpleuit inquit. me expectant iusti donec
 retribuas mihi. Tandē cunctis in eū expletis
 mysterijs obdormiuit in dño. fuitq; ministro
 terre labous et ep̄o assignari ex̄nti in mōte gar-
 sano: eius transitus diuinitus reuelatus et

diffusius videre poteris in legenda. Transijt
 at venerabilis p̄r ex huius mundi naufragio
 anno dñice incarnationis. M̄. cc. xxx. quarto
 nonas octobris die sabbati in sero: sepultus ē
 in die dñico. ¶ Quarto magnificauit de⁹ bea-
 tū franciscū in solēni canonizatione. cū enī pa-
 stor ecclesie gregorius nonus nō solū ex mira-
 culis auditis post mortē francisci: verū etiam
 ex experimentis in vita ipsius oculis visis et
 manibus sc̄tatis sc̄titatē eius mirabilē: plena
 fide certificatus agnosceret: ac p̄ hoc in celis
 glorificatū a deo nullatenus dubitaret: catha-
 lago sc̄tōz ascribendū statuit. Qua de re ser-
 uatis oibus que fieri debent in canonizatione
 sc̄tōz et examinata cā p̄ cardinales ad hoc de-
 putatos veniens p̄sonaliter ad ciuitatē assisij
 cū maximis que longū foret enarrare solēnijs
 beatū patrem canonizauit. ¶ Quinto magni-
 ficauit deus bñm franciscū in miraculoz coru-
 scatione. Et omissis illis que ipso viuente di-
 gnatus est deus eius meritis operari: aliqua
 hic inseramus celebrata post mortē. In castro
 pomarico in montanis apulie posito: defūcta
 est puella quedā parētibus vnica et predilecta
 inuocauit m̄r plena fide franciscū cui deuotis-
 sima erat. Apparuit illi in visu franciscus di-
 xitq; noli flere qz qd̄ postulas obtinebis. Sta-
 tim illo disparēte: filia eius viua et incolumis
 videntibus cunctis surrexit. In ciuitate noc-
 rie filius primogenitus cuiusdā petri ex infir-
 mitate mortuus innocato b̄to fr̄cisco redijt
 ad vitā. Cuiusdam vrbis rome notarij pueru-
 lus: vix septēnis matrē ad ecclesiaz sancti cun-
 tem: puerili more sequi desiderans: dū remane-
 re domi cōpelleret a matre per fenestram pa-
 latij se proiecit: et vltima quassatione collisus
 continuo expirauit. mater v̄o que nōdū lon-
 ge discesserat ad sonituz corruentis celeriter
 redijt: filiūq; reperiens extinctū: suis clamori-
 bus totaz excitauit viciniā ad lamentū: frater
 v̄o quidā Rao noie patrem induxit: vt pue-
 rum sancto francisco cōmendaret: qd̄ cum fa-
 ctum fuisset: statim corā oibus surrexit incolu-
 mis puer. In ciuitate capue: puer quidā in flu-
 men cecidit: vbi cum diu steteret a natatore q̄
 dam inuentus fuit sub sabulo. Eduxit tandem
 illū extra extinctum atq; defunctum. inuoca-
 to v̄o a suis et a populo circumstante b̄ti fran-
 cisci noie incolumis puer surrexit petijtq; se
 ad ecclesiam beati francisci deduci vt gratias
 illi deuotus exolueret cuius se nouerat virtute

mirabiliter suscitatum. In ciuitate sueffa: repen-
te domus quedam corruit et unum absorbit in
uenem ac interemit. Amotis vero post spatium li-
gnis et lapidibus: mortuus inuentus est. At ma-
ter doloris vocibus exclamabat. sancte francisce
redde mihi filium meum. sic et populi qui aderant: beati
patris perfidiam flagitabant. Sed cum non esset vox
neque sensus: cadauer posuerunt in lectulo ad se-
peliendum ipsum: die crastinum expectantes: mater
vero fiduciam habens in domino continue beato francisco
filium commendabat. Et ecce circa mediam noctis
horam exurgens sanus iuuenis in laudis verba
percepit. In castro positis quod in capania positus
est. Sacerdos quidam thomas nomine ad repandum
accessit ecclesie molendinum: deambulans autem in-
caute secus extrema canalium: subito casu cau-
loso ligno intrusus est: cuius impulsu voluit
molendinum. Cum igitur conuersus iaceret in ligno
et super os ipsum quod supinus erat aquarum impetum
inundaret corde tantum: quod lingua non poterat sanctum
franciscum flebiliter inuocabat. per magnam vero spa-
tium sic illo iacente: ac de vita ipsius sociis iam
penitus desperatis in priora parte molam cum vio-
lencia reuoluerunt. Et sic eiectus sacerdos pal-
pitans volutabat in aque meatu. Et ecce qui-
dam frater minorum cum magna suauitate arreptus per
brachium extra flumen eduxit dicens. Ego sum
franciscus quem vocasti: ille sic liberatus nimis
obstupuit volensque pedum ipsius deosculari ve-
stigia huc atque illuc anxie discurrebat: querens
a sociis ubi est ille: quo abiit sanctus. Qua via dis-
cessit: sicque gratias egit deo et suo seruo francisco
Iuuenis quidam de burgo celani incautus in
puteum cecidit quod quasi passus quattuor aquarum
continebat: accurrentibus autem alijs ut eum inuarent
post longum spatium dimissis unus per funem in pu-
teum puerum respexit in aquarum superficie residere
extractus tandem de puteo dixit omnibus qui asta-
bant. Quam subito cecidi beati francisci patrocinium
inuocavi. Qui corruenti mihi statim partialiter
affuit et manum porrigens leuiter apprehendit
nec unquam defuit donec una vobiscum de puteo
me eduxit. In sabinensi diocesi vetula quedam
octogenaria erat cuius filia moriens lac. ante
infantum dereliquit. Cum igitur anus paupercula
plena esset inopia: et vacua lacte: nullaque esset mu-
lier que sitiienti paruulo lactis stillicidium: iuxta
quod exigebat necessitas erogaret: que se verteret
vetula penitus ignorabat. debilitato vero infan-
tulo: nocte quadam omni humano destituta subsidio
ad beati patris francisci auxilium implorandum se con-

uertit: affuit statim innocentis amator etatis
Ego inquam sum franciscus o mulier pone ma-
mas tuas in ore puerili quod abundanter tibi
lac dominus dabit. Impleuit anus sancti mandatum
et statim octogenarie matris lactis copia effu-
derunt: quod factum innotuit multis tam viris quam
mulieribus: quod omnes deum pariter laudauerunt: et
ne omnia distincte percurramus: cum auditorum labo-
re concludo cum domino Bonauentura dicente. por-
ro vir iste beatus mirandis virtutum signis in vi-
ta claruit: et die a transitus sui usque in presentis per
diuersas mundi partes preclaris miraculorum
prodigijs diuina se potentia glorificante coruscant
nam cecis et surdis: mutis et claudis: idropicis et
paraliticis: demoniacis et leprosis: naufragijs
et captiuis ipsius meritis remedia conferuntur
omnibusque morbis necessitatibus et periculis sub-
uenit: sed et multis mortuis per ipsum mirifice sus-
citat: innotescit fidelibus magnificentia vir-
tutis altissimi cui est honor et gloria per infinita
secula seculorum. Amen.

¶ Sermo quadragesimae sextus de sancto lu-
douico ordinis minorum episcopo tholosano.

Quasi sol refulgens

sic iste refulsit in templo dei. Scribunt
hec verba originaliter Ecclesiastici
I. ca. Qui mundum condens mirabi-

li sapientia celos diuersis ornauit sideribus
ipse ecclesiam suam sanctorum varietate voluit
decorare. Et ut ostenderet viam salutis omnibus
patere posse: elegit de quolibet statu aliquos que
electorum numero ascriberent. Reciproce et beatus
ludouicum eximium confessorem suum fecit meritum
et gloria copiosum: is est qui iam beatus cum
christo nunquam deserit eos: qui patrocinium eius ex-
pescunt. Cuius profecto intercessione ut ap-
parebit in sequentibus innumera ut sic dicam
beneficia summo patre petita impetrantur.
Propterea in presenti sermone ad eius lau-
des ingentes exprimendas omni studio est
elaborandum. De quo convenientissime dici
possunt verba in themate preposita. In qui-
bus triplicem splendorem sancti ludouici dis-
tinguemus.

Primum de nobilitate.

Secundum de sanctitate.

Tertium de claritate.

¶ Qualiter sanctus Ludouicus magnificat ex
nobilitate sue originis eo quod fuit filius primo
genitus: regis caroli: regis sicilie.

Capitulum. j.

Primus splendor sancti ludouici dñi nobilitatis. fuit quidē nobilis genere caroli regis sicilie filius primogenitus prout testat pontifex maximus ioānes. xxiij. in bulla canonizationis. Verūtū hoc loco videndū est vtz nobilitas sanguinis et carnalis originis: sc̄tis ad laudem sit ascribenda. Et q̄ sic probat sufficientissime: qm̄ qui vitas et gesta sc̄toꝝ scripserunt semp̄ illoꝝ nobilitatē pri⁹ notificare voluerunt. Dñi Mattheus. i. ca. genealogiaz xp̄i texere conatus est dicens. Liber generationis iesu xp̄i fili dauid fili abraham etc. Et ecclesia cantat sic de virgine m̄re. Matritas gloriose virgis marie ex semie abrahe orta de tribu iuda clara ex stirpe dauid. Et iterū: Regali ex p̄genie maria exorta refulget. de infra scriptis et sequentibus sc̄tis ita habet. Nicholaus ex nobilissimis parentibus originē duxit. Vincētius nobilis genere sed nobilior fide. Ambrosius filius p̄fecti rome. Alexius fuit filius eufemiani viri nobilissimi et in aula imperatoris. primi germanus nobilissimus genere. Bernardus ex nobilissimis parentibus ortus est. Egidius ex stirpe regia genitus. Hieronym⁹ eusebij viri nobilissimi filius. Clemens ep̄us ex nobili romanoꝝ prosapia ortus. Lucia virgo siracusana nobilis genere. Anastasia nobilissima romana. Paulula fuit nobilissima matrona romana. Agatha ingenua mente et corpore. Maria magdalena a castro magdalo denominata: clarissimis est orta natalibus vt pote ex stirpe regia descendens. Cristina nobilissimis parentibus orta. Catharina costi regis filia: clara claris orta natalibus. Et d̄ ioseph ab arimathia scribitur Luce. xxiij. Et Marc̄i vltio ca. Venit ioseph ab arimathia nobilis decurio. Quare videt̄ q̄ nobilitas carnis facit ad extollentiā et sc̄toꝝ. Ex parte altera videt̄ probari posse q̄ nobilitas parui aut nullius valoris existat. Nā apl̄us. i. ad Cor̄in. i. ca. dixit. Ignobilia et cōtemptibilia mūdi elegit deus. Ad idē facit ca. cū hm̄. de prebendis et dignitatibus. Ad qd̄ ego r̄ideo. q̄ ex verbis apl̄i non dat̄ intelligi q̄ nobilitas nō sit ornamentū eorum qui illam habent: sed tm̄ q̄ de⁹ non elegit nobiles et doctos viros sed piscatores et simplices: vt sic magis nota fieret virt⁹ diuina dū per illoꝝ predicationem in xp̄m crederet mundus. Sed notandum q̄ tria hominū genera reperiuntur.

Primi sunt nobiles origine sed nō virtutib⁹
 Sc̄di sunt nobiles non origine sed virtutib⁹.
 Tertij sunt nobiles et origine et virtutibus.
 Primi quidem satis obscuro sunt infames et reprehensibiles. pro quibus Claudianus dicit
 Degenerant homines vitijs fiuntq; minores
 Et Seneca in tragedijs. Qui genus iactat suum aliena laudat. Et Ouidius libro de ponto non census nec clarum nomen auorum. Sed probitas magnū ingeniūq; facit. Hinc Tullius in inuectiua contra salustiu dicebat. Ego maioribus meis virtute mea preluſi: vt si prius noti non fuerant a me accipiant initium memorie sue. Tu vō tuos q̄ turpiter offendiſti: vt si fuerant egregij ciues in oblivionem venerint. Quare noli mihi antiquos viros obiectare. hec ille. inueniuntur multi qui flagitij et de decore affecti gloriantur sic de nobilitate parentum. Alij vō vitijs sordentes de patrie nobili conditione letant. Contra quos est exemplum quod refert Joannes solobrienſis in policatione de anatharſiſtita. hic cum vituperaretur ab archico quoniam scita foret: mihi inquit dedecus patria. Tu vō patrie at etiam temistocles vt scribitur a Licrone in libro de senectute: fertur serifio cuidam in iurgio respondisse: cum ille dixisset. Nō cum sua sed patrie gloria splendorem assecutum. nec Verde inquit. Si ergo serifius esset ignobilis: nec tu si atheniensis esses clarus vnq; fuisset. Alij dicunt nec ego serifius si essem nobilis. Et saluo meliore iudicio vtrunq; stare potest: scilicet nobilis et ignobilis. nam si dixerimus ignobilis: potest esse sensus nec ego cum virtutibus meis essem ignobilis si essem serifius in patria. s. humili natus. Et si dicamus nobilis potest intelligi sic: nec ego qui scilicet in patria gloriosa sum natus: si essem serifius scilicet vitiosus essem nobilis. Secundi sunt nobiles: et si non origine tamen virtutibus: q̄ de suorum parentum humilitate confundi nō possunt. nā vt inquit Hieronymus ad cellantiam. Sola apud et cū libertas est non seruire peccatis et vera nobilitas clarus esse virtutib⁹
 Et Lassiudorus in epistolis. hec est indubitata nobilitas que moribus probat ornata. Et Iuuenalis. nobilitas sola est atq; vnica virt⁹.
 Et Aristo. in. iij. politice ingenuitas est virt⁹
 Et Seneca ad lucillum. aius nobilez facit cui ex quacunq; causa lz supra fortunam surgere.
 Et Claudian⁹. exaltat virt⁹ nobilitando gen⁹

Et licet ut refert Seneca in tragedijs. nobiles
non sunt mihi aut nec altis inclitū titulis gen⁹
sed clara virtus. Et in decretis di. xl. ca. nos d^r
nos qui presumus non ex locoꝝ vel generis di
gnitate sed moꝝ nobilitate innotescere debe
mus: nec vrbium claritate sed fidei puritate.
¶ Tertij sunt nobiles et origine et virtutibus
qui inter hoīes splendent: ut sol in firmamento
celi. Satis utiq; decorat hoīem nobilitas san
guinis cū nobilitate bonoꝝ moꝝū. Quis nā nō
magnificet sc̄m ludouicū qui regis et regine
filius formosus corpe diuitijs affluens. Etate
florens ingenio acutus: ac quibuslibet tꝑalib⁹
bonis affluens: vitia spreuit: terrena calcavit:
et xpm̄ iesū bñ beateq; viuendo quesuit. Ista
tū in sequenti splendore diffusius exprimētur.
¶ Qualiter sc̄us ludouicus spreto mūdo et tē
porali regno: vitā spūalē elegit pmanēs vsq;
in finē in virginitate. Capitulum. ij.

Secundus splendor sc̄i ludouici d^r sc̄ita
tis. quanta No fuerit sc̄itas eius depre
bendere possumus precipue ex tribus.

Primo ex mundi despectione.

Secundo ex speciali exercitatione.

Tertio ex virginitatis dilectione.

¶ Primo deprehendim⁹ q̄ grandis fuit san
ctitas ludouici ex mūdi despectione: nā ut in
quit Joānes. xxiij. in bulla canonisationis. cō
siderans sc̄us iste. q̄ mund⁹ totus sit positus
in maligno q̄q; cū cōcupiscentia sua transit:
ipsū fugiendo deseruit totaliter et cōtempnit.
nā rediens de catalonia. votū qd̄ fecerat de in
trando ordinē minorū in conuentu sc̄i franci
sci de monte pefulano voluit adimplere: sed
cū frater timore patris ipsum recipere nō au
derent: votū ipsū ibi publice iterauit. Et cū a
bonifacio papa predecessore ipsius ioānis re
quireret q̄ assensum prestaret. pūisioni de se
facere: ecclesie tholosane: rēdit se hoc facturū
nullatenus quo ad usq; votū qd̄ fecerat adim
pleret. Quis deuotōi annuente pontifice ha
bitū ordinis minorū suscepit in pntia genera
lis ministrū: qui fuit postea ioānes eps portuē
ns. atq; flexis genibus fecit p̄fessionē q̄ facto
pūisionē de se factā ecclesie tholosane accepta
uit mādarisq; apostolicis obediuit: itaq; hitu
sc̄i francisci vestitus: pontificalē dignitatem
suscepit. Quē habitū sp̄ vsq; ad mortē detulit
qm̄ nō cōdecentiā ep̄alis gradus. Et in hoc mi
noꝝ ordinis excellentia demonstrat: cuius ha
bitū deferre nō erubuerunt tot insignes et ce

lebratissimi viri: ut sc̄us ludouicus de quo lo
quimur. Et alij plurimi q̄ nō sūt omittēdi. Nā
ut habemus in croniciis ordinis: ferdinand⁹
Rex castillie dimisso regno nepoti suo intra
uit hunc sc̄m ordinē mortuusq; est frater mi
nor sepultus colibꝛie. Rex iacobus in regno
arragonie mortuus est cū habitu fratꝝ mino
rū et sepultus barchinone. In eodem regno
Rex alfonso mortuus est cū habitu et sepul
tus hilerde. Federic⁹ rex insule sicilie mortuus
est cū habitu et sepultus messane. Robertus
rex sicilie frater sc̄i ludouici p̄ tres dies ante
mortē suscepto habitu et facta professione se
pultus est neapoli in sancta clara. Bt̄us Hen
ricus rex cipri virgo purissimus factus frater
minor obiit cum habitu et sepultus est nicosie
Tanta quidē est xp̄ianoꝝ deuotio ad habitū
bt̄i francisci ut q̄ illū in vita nō ferūt se peni
mero cupiant hīc in morte et sepultura. Ob
quā cām pontifices sūmi spū sc̄o edocti deuo
tionē hanc ampliāre volentes spūalibus gra
tias sic deserētes habitū donare voluerūt. Nā
urbanus quartus concessit remissionē quarte
partis peccatoꝝ morientibus cū habitu fratꝝ
minorū: bulle habent ianue et in monte pefu
lano. Similiter et nicholaus quartus pcedit re
missionē quarte partis. Idem facit Clemens
tertius bulle habent ianue: perusij: mediolani
et venetijs: dicta sūt hec ad extollendā merito
humilitatē habitus ordinis minorū quē bt̄us
ludouicus tanto ardore ac deuotione gessauit
¶ Secundo deprehendim⁹ q̄ sublimis fuit sc̄i
tas beati ludouici ex spiritali exercitatione.
ut enī testat supranoiatus Joānes. xxiij. sanct⁹
iste in etate cristēs tenera religiosissime educa
tus est. dū No quartūdecimū attigit annū: du
ctus fuit in cataloniā cū duobus suis fratri
bus: datus obses p̄ liberatione pris: ubi tam
feruenter dedicauit se studio q̄ infra septimū
quo inibi obses fuit sub disciplina fratꝝ mi
noꝝ: quos secū habebat in socios in p̄miti
uis sciētijis et sacra pagina sic p̄fecit. q̄ vir dei
pollens ingenio de predictis sciētijis nō solū
publice ac priuate subtiliter disputare valeret
sed solēniter clero et pp̄lo pponere verbū dei
ut putaret hec sc̄ia infusa sibi magis diuini⁹
q̄ humanitus acquisita: orationi erat assidu⁹
missas audiebat deuote. In magnis No festi
uitatibus cū preparatiōe multa corpus sūme
bat dñicum. factus aut sacerdos diebus quasi
singulis celebrabat. audiētie vbi dei insisteba

attente. **A**dira No compassione ad pauperes
 ferebat: quibus largius raz priuatas q̄ publi
 cas elemosinas faciebat. vñ factus ēps tholo
 sanus p̄ vnum suū familiarē secretariū man
 dauit. q̄ de suoꝝ quantitate reddituū quantū
 sibi sufficeret p̄ moderatis expensis retineret
 volens q̄ totū residuū in sustentandis paupe
 ribus poneretur: q̄q̄ prelatus tam magnus
 esset ac filius tanti regis. **E**ū aut̄ iret parisiis
 pauperi quē quasi nudū reperit multū compa
 tiens: abscondite cappā cōtulit: quā portabat
 sibiq̄ fecit secreta aliam apportari. **D**iginti
 quinque pauperes in sua domo reficiebat quot
 tidie: quoꝝ ipse aquam manibus infundebat
 aliaq̄ seruitia mense ministrabat: visitabat
 multotiens hospitalia pauperum ⁊ infirmis
 prompto aīo subueniebat: pontificatus offi
 cium exercebat cū diligentia: missas dicendo
 assidue: ordines deuotissime celebrando. **C**leri
 cos quibus de beneficijs p̄uidere volebat ex
 aminando de articulis fidei: vita ⁊ moribus
 diligenter in deos ⁊ gentiles inducebat sedulo
 ad baptismū ac quosdā eoz de sacro fonte le
 uauit. **T**ertio deprehendim⁹ quanta fuerit
 sanctitas beati ludouici ex virginitatis dile
 ctione floruit quippe virginitate purissima. **S**
 qua **J**oānes. xxiij. in bulla sepi⁹ noiata ait. **E**a
 stitatis amor a puero affecerat eius mentem
 adeo q̄ ob ipsius fidā custodiā: mulierū con
 sortia vitabat oīno: in tantū q̄ nisi forsan cuz
 matre ⁊ sorozib⁹: solus cū sola: nullo vnq̄ tpe
 loquebat: verba inhonesta horrebat audire: ⁊
 loquentes talia grauiter arguebat fratres nō
 minus q̄ duo ⁊ interdū quattuor in sua iace
 bāt camera in sue testimoniū nitide puritatis
Eum ap̄lo etiam paulo sobrietate cibi ⁊ pot⁹
 corpus suū castigabat assidue seq̄ frequenter
 manu sua q̄nq̄ aut̄ alicuius consocij cum ca
 thenis ferreis disciplinans vestiendo pro ca
 misia rudē stamineā ⁊ deferendo ad nudam
 carnē p̄cingulo cordā grossā: ipsā carnem in
 seruitutem spūs redigebat.

Qualiter sanctus ludouicus migravit iu
 uenis ex hac vita: quē **J**oannes. xxiij. canonicā
 uit: qui ⁊ plurima eius miracula narrat.

Capitulum. iij.

Tertius splendor sancti ludouici dī clari
 tatis. voluit nanq̄ deus ipsum triplici
 claritate nitescere:
Prima dī felicitis consumationis.
Secda ecclesiastice canonicationis.

Tertia miraculose conuascationis.

Prima claritas dī felicitis consumationis.
 refert de ipso **J**oannes. xxiij. hec verba. glorio
 sus iste sc̄tus ad deū fonteꝝ viuū quē laude si
 tierat migraturus infirmitate decūbens vlti
 ma deuotissime sūpsit: dñicum corpus q̄uis
 satis debilis de lecto exiens in occurſū dñi sal
 uatoris: quo reuerenter suscepto osculataq̄
 cruce in silentio diutius mansit. **T**andē in euz
 diuinis completis ministerijs aīa illa sancta
 carne soluta in celū ascendit: cuius facies post
 mortē pulchrior q̄ ante apparuit. **I**psūq̄ in
 tuentibus non mortuus sed dormiens vide
 bat. **I**n ipsa aut̄ sui transitus hora. **Q**uidam
 frater minor deuot⁹ officio predicator: in orō
 ne existens in quodam loco remoto nesciens
 de obitu eius: vidit aīam ipsius multitudine
 angeloz in celū deferri dicentiū. sic fit seruiē
 ti deo in mūditiā ⁊ puritate. **S**uit at̄ totius vi
 te sue cursus vigintitriū annoꝝ ⁊ sex mensū
Transiuit ex hoc mūdo in loco q̄ brundula dī
 anno dñi. **M**.cc.lxxxix. quartodecimo calēdas
 septēbris media nocte: ferie sc̄de infra octauā
 assumptionis beate marie virginis. **E**t sepul
 tus in regia ciuitate marsilie in ecclesia fratru
 minorū. put ipse iā dū viueret ordiauit. **P**ro
 pter hec oīa ⁊ illā que dicenda erunt audien
 da sunt verba grauiſſima **J**oānis. xxiij. **A**it. n.
 laudē magnifice deus noster cuius dextera
 huc ēpo contulit stelliferū regium diadema.
Aplaudant ⁊ ipsi celi ciues quozum cetibus
 sc̄tus iste sole splendidior est insertus. **C**anāt
 quoq̄ altifone francie sicilie ⁊ vngarie regna
 de quozū orto cādoris niuci flos erupit. **Q**uo
 rum vitis germinat dulcē vnam cuius liquor
 celū letificans: abunde effundit in calice sūmi
 regis. **L**etē insup ciuitastholosana tāto dita
 ta presule: que apud deū aduocatū habet sedu
 lum ⁊ patronū. **S**ed ⁊ fratru minorū ordo cō
 spicuus: noue laudis canticū promere nō de
 sistat: in aula celesti tam preclarū alūnuꝝ festi
 ne diuinis cōspectibus representans hec igif.
Secūda claritas qua deus splendere fecit
 beatum ludouicū dicit ecclesiastice canonicā
 tionis. **i**oānes quidē secundus ipsum cathala
 go sanctorū ascripsit seruatīs oībus que requi
 runt in canonicatione sanctorū. **M**ā predeces
 sores sui. s. bonifacius octauus cuius tempore
 beatus ludouicus ex hac luce migravit. **E**t bñ
 dictus vndecimus **E**t clemens quintus inter
 ueniente morte id complere non valuerunt.

Tertia claritas dī miraculose conuascationis
 nāq; vt prefatus Joānes. xxij. asserit magnis
 miraculis deus sanctū ludoniciū post ei⁹ obi-
 tum clarū fecit. quorum aliqua certis pbata
 testimonijs ad deciarandā hui⁹ scī gloriā
 ipse narrat. que etiā nos hoc loco ducim⁹ in-
 ferenda. Quedā duoz annoz puella duobus
 mensibus passa febres expirauit. factō vō vo-
 to p patrē isti sancto mox suscitata est ⁊ vbe-
 ra matris suxit. Quidā puer quinq; annoz
 febribus extinctus. factō voto p patrē eius ad
 vitam redijt sanus ⁊ absq; febribus. Quedā
 puella annoz septem p dies aliquos febrib⁹
 cruciata tandē expirauit. factō vō voto per
 suos ad dictū scīm: recuperauit spm ⁊ reuixit
 Quedā puella nobilis que ex casu ad terrā de
 nutricis brachijs per septem annos passa fu-
 erat surditatē ad inuocationem huius scī ad
 pleniū extitit liberata. Quidā qui post fortem
 febrem loquelā p menses perdidit: ad sepul-
 chū sancti huius delatus illam recuperauit.
 Quedam mulier cū ex partu quodā violento
 de puero mortuo ⁊ in eius vtero transuersato
 cōtracta in manibus ⁊ pedibus ac femoribus
 biēnio pmāssisset. factō voto ad istū scīm: q; si
 eā suis meritis adiuuaret. toto tpe vite sue vi-
 sitaret ecclesiā vbi corpus scī iacebat. subito
 cepit dormire. Et expergefata repperit se sa-
 natā. Mulier quedā p octo ānos morbo epi-
 lentico fatigata emisso voto q; singulis annis
 sepulchrum scī visitaret mox extitit liberata
 Adonialis quedā post longā febrē quā passa
 fuerat dolorē incurrerat in oibus mēbris suis
 in tantū q; diebus duodecim non nisi alieno
 adiutorio de lecto poterat se mouere. Inuoca-
 to vō huius scī patrociniō sana ⁊ icolumis
 est effecta. Cum homo quidam qui miraculis
 huius sancti detrabere nitebat euerfionē faci-
 ei ⁊ oculoꝝ turpiter incurrisset: sicq; manens
 per duos dies huic sancto cū oī deuotiōe qua
 poterat se vouisset ad sepulchrū eius veniens
 ⁊ offerens caput cere anteq; exiret ecclesiā re-
 perit se sanatū. Hec inquit Joānes. xxij. sunt
 mirabilia solius altissimi quibus ⁊ q; plurib⁹
 alijs mirificare voluit sanctū suū ac toti mū-
 do reddere venerandum. Igit ⁊ nos deprece-
 mur illū vt sua interuentione optineamus dei
 grām ⁊ tandem gloriā sempiternā. Amen.

Sermo quadragesimusseptimus de sancto
 thoma de aquino ordinis predicatorum.

Edi illi scientiam

sanctoꝝ. Scribunt hec vba ori-
 ginaliter Sapientie. x. ca. Obligatur xpiana religio colere ac ve-

nerari deuotione precipua sanctuz thomā de
 aquino qui sua eruditione mirabili singularis-
 simaq; doctrina ecclesiā dei magnopere deco-
 rauit. Nam tpibus nostris null⁹ est adeo sapi-
 ens ⁊ doctus qui sancti thome presidio non
 indigeat: vt enī in hoc sermone clarius expli-
 cabimus de rebus tam humanis q; diuinis:
 tanta docuit: tantaq; scripsit. q; quilibet in q;
 cunq; facultate peritissimus: sancti thome li-
 bros legendo doctior fieri possit. Qua de re d
 scientia eius differere equū est ac rōnabile quā
 magis illi a deo infusā q; humanitus acqui-
 taz pie fateri possum⁹: in qbus triplicē excellē-
 tiam scie scī thome proponim⁹ extollendam.
 Prima dī sublimitatis.

Secda vtilitatis.

Tertia sanctitatis.

Qualiter scūs thomas fuit doctor theolo-
 gie: ⁊ dī ipsius theologie atq; scientie laudib⁹

Capitulum. j.

Prima excellentia scientie scī thome dī
 sublimitatis. Mā doctor fuit sacre theo-
 logie que dignitate sua preponit cunctis sciē-
 tijs naturalibus ⁊ moralibus. Sed p intelligen-
 tia pleniore huius partis: tria dubia sunt ab-
 soluenda.

Primū vtrū theologia sit scientia.

Secdū vtrū sit alijs scientijs dignior.

Tertiū vtrū scia in generali supra sit extimāda

Ad primū dubiū rōdet Tho. i. parte. q. i. q;
 theologia scientia est. Sed sciendū q; duplex
 est genus sciaz. Quedā enī sunt que pcedūt
 ex principijs notis: lumine nālis intellectus:
 sicut arismetria: geometria: musica ⁊ hmoi.
 Quedā vō que procedunt ex principijs notis
 lumine superioris scientie: sicut p̄spectiua p-
 cedit ex principijs notificatis p geometriam.
 Et musica ex principijs notis p arismetria.
 Et hoc modo sacra doctrina est scientia: q; p-
 cedit ex principijs notis lumine superioris sci-
 entie: que. s. est dei ⁊ beatoꝝ. Vñ sicut musica
 credit principia tradita ab arismetria: ita sa-
 cra doctrina credit principia reuelata a deo.
 Sed obijcere quis pōt. q; theologia non fit
 scientia. nam vt inquit Aristo. in prin. metha-
 phisice. experiētia singulariū est: ars vō vni-

uersaliū: fit aut ars cū ex multis experimentis in intellectu vna fit de filiis acceptio. Sed doctrina theologie pro magna parte non est vniuersaliū: s; singulariū. tractat enī de gestis abrahā isaac et filiis: ergo nō est ars vel scia. Ad hoc ita rīdet Alexāder de ales in. i. sūme. **¶** Vniuersale dī q̄ttuor modis. In predicando vt hō. In exemplando vt forma solutaria ad multos solutares. Et vita iob ad vitā multorū hoīm. In significando vt iacob ad significandū iustū qui p̄bit cū Rachele et lya qz exercet se in vita actiua et cōtemplatiua. In causando vt deus cā vniuersalis oīm rerum. Et xps cā vniuersalis reparationis hoīm. s; m b g dicēdū. **¶** Est vniuersale in scriptura sacra h; enī snias generales. vt ibi: initiū sapientie timor dñi. h; snias particulares. vt que proponunt historice in quibus q̄ttū ad sensū exteriorem est vniuersale scdo mō dictū. s. in exemplando. vt verbi grā. In litterali historia abrahe et iob: qd narrat est singulare. Sed adhuc i scriptura narrat vt exemplar sit vite et cōuersationis bonorū. **¶** Dinc ad Romanos. xv. ca. ait ap̄lus. Quęcunq; scripta sunt ad nr̄as doctrinā scripta sunt. q̄ttū No ad sensū interiorem et spūalem est vniuersale tertio mō in particularibus sententijs. s. vtilē in significādo: qz est signū rei vniuersalis ad multa. **¶** Q̄ttū No ad vtrūq; sensum interiorem et exteriorem siue in sententijs particularibus siue generalibus s; m qz fit reductio ad deū qui est cā vniuersalis conditionis rerū: vel ad xpm qui est vniuersalis cā reparationis. Vniuersale est quarto modo in causando. s; m ergo hunc modum et distinctionē est dicere doctrinā sacraz esse rerū vniuersaliū. **¶** Secundū dubiū fuit vtrū theologia sit alijs scientijs dignior. Ad qd rīdet Tho. vbi supra. qz sic. nam cū ista sciētia q̄ttuz ad aliquid sit speculatiua et practica oēs alias transcendit: tā speculatiuas qz practicas. Speculatiuarū enī sciētiarū vna altera dignior dī. tum ppter certitudinē: tū propter dignitatē materie. Et q̄ttū ad vtrūq; hec scientia alias scientias speculatiuas excedit. s; m certitudinē quidem: qz alie scientie certitudinē hnt ex naturali lumine rōnis hūane que potest errare. hec aut scientia certitudinē habet ex lumine diuine scientie que decipi nō potest. Scdm dignitatē No materie: qz ista sciētia est principaliter de his que sua altitudine rationem transcendunt. Alie No scientie con-

siderant ea tm̄ que ratōni subduntur. **¶** Practicarum No scientiarum illa dignior est: que nō ad vltiorem finem ordinatur sicut civilis militari. Nam bonum exercitus ad bonum ciuitatis ordinatur. finis autem theologie siue doctrine sacre: inq̄ttū est practica: est beatitudo eterna: ad quam sicut ad vltimum finem ordinantur omnes alij fines scientiarum practicarum. **¶** Franciscus No de mayronis in li. 6. veritatib; dionysij quem scripsit ad instātiā regis Roberti. super librum de mystica theologia ait. Omnes scientie ancillantur theologie et aliquo modo subalternantur. Sed notā dum qz quattuor modis vna scientia dicitur alteri subalternari. **¶** Primo modo qz efficiens sub efficiente: vt quia principium sub principio: ponendo qz principia sunt cause cōclusionū effectiue. Et sic subalternatur musica arismetrice et perspectiua geometrie: quia cōclusiones superiorum sunt principia inferiorum. Et ista dī propria subalternatio. **¶** Secūdo mō qz materia sub materia: et qz subiectū sub subiecto. Sicut phisica subordinat methaphisice. Quia corpus mobile quod est subiectum phisice continetur sub ente quod est subiectū methaphisice. **¶** Tertio modo qz forma sub forma: vt pote qz modus agendi sub modo agendi. Et sic omnis alia scientia subordinatur logice qz ipsa tradit modum sillogizandi et demonstrandi vniuersis. **¶** Quarto modo quia finis sub fine: s; renefactiua equestri: quia finis illi est propter finem istius. Alie ergo scientie nō subalternantur theologie primo modo: quia eius principia non sunt communia. vtpote articuli fidei. Nec secundo modo quia subiectum eius est singularissimum. Nec tertio modo quia non procedit p regulas quas alijs scientijs tradat. Sed quarto modo quia fines aliarum sunt propter finem istius: melius tm̄ dicitur subordinatio qz subalternatio. hec fr̄a ciscus. **¶** Tertium dubium fuit vtrū scientia in generali sumpta sit magnificanda. Et vt refert Tho. iij. parte. q. ix. scientia large accipitur pro qualibet cognitione intellectus. sunt ergo nōnulli qui scientiam reprobant virosq; doctos aspernantur. Contra quos duo ad laudem scientie merito duxim; inspicienda. **¶** Primum in quibus scientia reperitur cū decore et ornamento maximo. Secūdu quantā humano generi scientia attulit vtilitatem. Accedit quide; primo ad cōmendationē et extollentiā

scientie. q̄ ipsa reperit̄ in deo ⁊ in quibuslibet
ab eo productis electisq̄ creaturis. De condi
tore si quidē oīm aiunt theologi in rebus diu
nis exercitati: q̄ sicut bonus est eternus immē
sus incōmutabilis ⁊ beatissimus. Ita ⁊ omnia
sciens. Scientia tñ vt ponit Tho. i. pte. q. xiiij
non est in eo qualitas vel habitus: sed actus
purus: ⁊ substantia: qm̄ nō per aliud a se intel
ligit. Et q̄uis alia a se cognoscat: tñ vt scripsi
mus in sermone primo de timore iudiciorum
dei. intellectus ille diuinus infinitus nō reci
pit aliunde p̄fectionem: cui⁹ p̄fectio est sola di
uina essentia. Quo fit vt materialia imateria
liter diuisibilia indiuisibiliter ⁊ m̄lta vnitue
cognoscat: q̄ ipse immaterialis est simplex ⁊
vnus. vñ qualis est ipse: talis ⁊ cognitio eius.
Et ne in his diutius imoremur: in deo est scia
qua cognoscit seipsū. Et quicquid est in reb⁹
creatis siue in celo siue in terra siue in mari.
quinimo sapia sua condidit tam varias distin
ctas ordinatasq̄ rez naturas vniuersa consti
tuens in pondere: numero: ⁊ mensura. nouit
oīa anteq̄ essēt qui numerat multitudinē stel
larū ⁊ gutullas oceani. Sed taceamus stupen
da que dici possent de scia dei. Et ad alios ver
tamus sermonē. Fecit ille artifex sapiētissim⁹
angelos a sue creationis primordio: tanta la
re scientie p̄ditos: vt intellectuales substan
tie spūales mentes ⁊ immaterialia lumina a
sanctis intelligentiq̄ a philosophis nuncu
pēt. At ⁊ hoi primo hoc donū amplissimum
tradit̄ fuisse tributū: q̄ rerū oīm propter ipz
conditay cognitionē acceperit vt mgr̄ sniarū
refert di. xxiiij. fili. cunctisq̄ aiantibus noīa
fm̄ suā p̄prietatē designauit. Nō est pretereū
dum silentio. q̄ dū verbū caro factū est ⁊ habi
tauit in nobis. aīaz de nouo creatā plenā scia
⁊ grā sibi vinculo indissolubili copulauit: omī
ignorantia seclusa. vt diximus in sermone. v.
hmōi opis. Apostoli insup̄ militantis ecclesie
fundatores cū litteris opaz nō dedissent: ⁊ ad
predicationē euangelij forent destinādi a spū
sancto illuminati sunt: vt sic doctiores effecti
euangelicā tubā sonarent. Inde moti patres
antiqui statuerūt: vt nullus officij predicatio
nis exerceat: nisi sit apprime eruditus ⁊ doct⁹
sicut in quadragesimali scripsi in sermone de
verbo dei. Cur ergo non erit extollenda scia.
cur non studiose querenda. Cur non a cunctis
mortalibus auidissime exoptāda. facit aut̄ ad
eius cōmendationē preter illa que cōmmeora

nimus. q̄ oēs hoīes nā scire desiderant. vt dicit
Ari. Et oēs ducimur ⁊ trahimur ad cognitio
nis ⁊ scie cupiditatē fm̄ q̄ ait Cicero. Pro
pter que oīa Plato in thimeo dixit. Sciētia
est diuina dei: quo nil mains diuina magnifi
centia humano generi cōmodauit. Scdo per
scrutari debemus. quanta sit scie altitudo sub
limis ex vberissima vtilitate quā cōtulit huma
no generi ⁊ in dies afferre nō desinit: ⁊ in pri
mis a iuris consultis viris clarissimis inuituz
sumendi duxi. ipsi nanq̄ legibus ab eis cōdi
tis: ex quibus insimul collectis tā grandia vo
lumina cōplēt gentes populosq̄ instruxerūt
vt humanā celibēq̄ vitā excolerent. Quisnā
hoīes rōne prestantes: nō existimet brutis de
teriores viltioresq̄ pecudibus: si passionibus
vitiolis nō p̄dentur. Jō lex prodit̄ vt appetit⁹
noxius sub iuris regula limitef̄ p̄ quā genus
humanū vt honeste viuat: alterū nō ledat: ius
suū cuiq̄ tribuat in forma. sicut ponit̄ in p̄
logo decretaliū. sūmo igit̄ ingenio facte sunt
leges vt scribit̄. di. iij. ca. facte sunt autē leges
vt earū metu humana coherceat̄ audacia. tu
taq̄ fit inter improbos innocentia. Lines pa
cifice viuant: maiores minoribus fauorē im
pendant: minores maioribus reuerentiā exhi
beant: pares paribus p̄cordiā donent. Et oēs
imortali deo pie religioseq̄ famulet̄. De ipis
No medicis quid referemus: nō tacet scriptu
ra sacra dignitatē eoz: dū snia illa grauissima
sapientis oblectat̄. Adonora inquit medicū: p̄
pter necessitatē enī creauit altissimus. Et itez
disciplina medici exaltabit caput illius: tñ cō
spectu magnatoz collaudabit̄ altissimus. De
terra creauit medicinā: ⁊ vir sapiens non ab
horrebit illā. Que vba ponunt̄ Eccl. xxxviij
ca. Profecto corpora nra aīe intellectiue in
strumenta ⁊ organa delicata a quibus exeunt
tanta morboz mala p̄sepe medicoz p̄sidio
curata: gratissime sanitati reddunt̄: et que sa
na sūt ⁊ robusta ne in graues egritudines in
cidant p̄seruant̄. Sed his oibus mai⁹ est q̄
theologoꝝ opera factum esse nemo sane men
tis ambigit. Nōne apostolorum predicatōne
idolatrie pernicies que rotum pene vastauerat
orbez vndiq̄ est eiecta. Insuper tot insur
gentes hereses quis expugnauit quis euertit
quis penitus suffocauit: nisi virtus ⁊ sapien
tia eorum qui se doctrine firmiter dedicarūt.
Audeo dicere q̄ si doctores vtriusq̄ lingue
grece. s. ⁊ latine hereticoz vencuatas fraudes

oppugnassent: xpiana religio foret extincta. Obmittit quanta facta sint ab inquisitoribus heretice prauitatis: precipue predicatorum et minorum ordinum contra perditissimas hereses manicheorum: arrianorum: legardorum: fraticellorum aliorumque quorum vocabula causa breuitatis subricemus. Et ut parte ista breuius expediam dicimus. Quia scia viros doctos reddit in utroque seculo gloriosos. Nam Socrates magnam nomen adeptus est. de quo Tullius in questionibus tusculanais ait. Socrates primus philosophiam vocauit e celo quam locauit in vrbibus introduxit in domos et coegit de vita et moribus rebusque bonis et malis querere. Et Hieronymus contra iouinianum dicit de socrate. Hunc omnium philosophorum secte tanquam sapientie et virtutis vnicum fontem venerant. Is tamen ut Valerius meminit de his qui humili loco nati clari euaserunt. Adatre obstetricis patre marmorario genitus est. cuius nomen splendet propter sciam. Demostenes insuper princeps oratorum grecie humilimos habuit genitores. Aulus gelius etiam li. ij. noctium acticarum refert quod phedon cuius nomen plato illum librum diuinum de immortalitate anime dedit. seruus fuit emptus a cebe soratico. cuius socius fuit in philosophie disciplinis. ex parte philosophus illustris fuit. Adenippus fuit seruus postea philosophus. Protilius seruus thefastri pipatetici. postea philosophus. Persens cenonis stoici seruus philosophus. Diogenes cinicus seruus et ex seruitute in libertatem venit tandem philosophus. Epictetus seruus postremo philosophus. qui omnes ex philosophis propter peritiam litterarum gloriam sibi amplissimam vendicarunt. Nec solum ipsi qui doctrina pollent clarissimi habent Quinimo ciuitates et regna in quibus rarum studia frequentant miro fulgent decore. Unde Augustinus xvij. li. de ci. dei. ait. Quis athenienses in grecia plurimum claruisse fateatur. Etiam salustius romanus historicus plus tamen fama quam re ipsa. Nam loquens de illis. atheniensium inquit res geste sicut ego existimo satis ample magnifice fuere. verum aliquanto minores quam fama feruntur. Sed quia prouenere ibi scriptorum ingenia per terrarum orbem atheniensium facta per maria celebrantur. Itacorum qui fecerunt virtus tanta habetur quantum verbis potuerunt extollere preclara ingenia. Accedit huic ciuitati non parua etiam ex litteris ex philosophis gloria. quod ibi potissimum talia studia viguerunt. hec ille. In regno vero celorum viri docti fulgebunt quasi splendor firmamenti et quasi stelle in p-

petnas eternitates: ut dicitur Danielis. xij. ca. ioh Hieronymus asserbat. Discamus in terris quorum scientia nobiscum perseuerat in celo. magna itaque scientie et doctrine est excellencia. In qua singularis inuentus est beatus Thomas. Neque tamen viribus ingenij et exercitij illam acquifuit. sed munere diuino post factam quidem professionem suam in ordine predicatorum. Frater Johannes Theutonicus magister ordinis ipsum secum parisiis duxit. deinde coloniam. Vbi sub fratre Alberto magistro in theologia eiusdem ordinis florebat studium generale. Studio autem vacans orationi et silentio quantum poterat adeo se dabat. ut vocarent eum fratres bonem mutum. Cum autem magister Albertus librum dionysij de diuinis nominibus legeret quidam studens tardus ingenio. ad sanctum thomam se contulit ut ei lectionem repeteret. quod sanctus thomas libenti animo fecit non sine admiratione illius. qui mox magistro perspicacitatem ingenij sancti thome reuelauit. Contigit autem illis diebus dictum magistrum disputare quadam questionem difficilem. quam cum frater thomas collectam scripsisset in cedula. et quidam studens casu ipsam ante eius cellulam inueniens magistro alberto ostendit. qui mandauit magistro studentium ut questionem satis difficilem ei committeret de qua in crastino responderet. quam ex obedientia suscepit. Et ad orationem confugit atque in crastino ita respondit ut diceret ei magister frater thoma. Tu non videris tenere locum respondentis sed determinantis. fecitque sibi quattuor argumenta tam subtilissima ut crederet omnino illum conclusum. Ad que cum frater thomas sufficietissime respondisset. dixit magister albertus. Nos vocamus istum bonem mutum: sed ipse tale mugitum dabit: qui sonabit in toto mundo. Tandem cum in breui plurimum profecisset factus fuit baccalarius parisiis. Et ibi parisiis gradum magisterij cum humilitate suscepit. Omni quippe tempore dum legere vel disputare debebat orare solebat deum et hanc orationem dicebat. Creator ineffabilis qui de thesauris tue sapientie nouem angelorum ierarchias nosti. et eas supra celum empirium miro ordine collocasti atque elegantissime partes vniuersi disposuisti. Tu inquam qui verus fons luminis diceris atque supereminens principium infundere digneris super intellectus mei tenebras lumen claritatis et iusticie duplicem in quantum natum sum remoueas prinationem tenebrarum. per te. s.

et ignorantiam. Qui linguas infantium facis
disertas linguam meam crudias et in labijs meis
gram et benedictionem infundas. Da mihi intelli
gendi acumen: addiscendi facilitatem: retinen
di capacitatem: interpretandi subtilitatem: lo
quendi gram copiosam: ingressum instruas:
progressum dirigas. Egressum compleas per
xpm dnm nrm. Amen. Dum itaq; gradu ma
gisterij deberet suscipere: et oroni feruenter
tenderet aliquantulum obdormiuit. Apparuit
aut illi sic dormienti angelus confortans eum
vt magisterium acceptaret. pponeretq; in suo
examine illud publice. Rigans montes de su
perioribus tuis: in fructu operum tuorum satia
bitur terra.

**Qualiter doctrina sancti Thome est satis
utilis: eo qd est copiosa facilis et merito sapien
tibus et insipientibus grata. Capitulum. ij.**

Secunda excellentia scie scii Thome dr
utilitas. Profuit namq; mirum modum ec
clesie dei: eo qd non tm fuit in se sciens. sed alios
docuit predicando et legendo: et vt perpetua fie
rent que docebat scribendi officium accepit. Et
aut scripta triplicem habent conditionem.

Prima dr copiositatis.

Secunda facilitatis.

Tertia gratiositatis.

**Prima conditio eorum que scilicet thomas scri
psit dr copiositatis. Scripsit namq; copiose: tam
ea que spectant ad naturalem vel et morale philosophiam
Sed super omnia res diuinas abundantes notauit.
Scripsit super quattuor libros sententiarum. sum
mam theologie quam in tribus voluminibus com
pilauit. Summam contra gentiles. opus super quatuor
euangelia. Et preter hoc aliam postillam super
euangelia. Super epistolas pauli. super Isaiam
super Ieremiam. super cantica. super iob. super magnam
partem psalterij. Compendium theologie. questi
ones de veritate. quodest de quolibet. quodest de anima
super dionysium de angelica hierarchia. et de diuini
nis nominibus. super boetium de trinitate. et ebdomadi
bus. et de duabus naturis. contra auerrois de
unitate intellectus. et guilelmum de sancto amore
qui dicebat religiosos mendicantes non laboran
tes manibus non posse saluari. Scripsit etiam
officium de corpore christi. Et quod plura opuscula de
diuersis materijs vt in hoc videat de eo tam
stupendum miraculum. Quod vnus homo modico
tempore: tot potuerit subtilitates quoniam et profun
ditates tam subtiliter penetrare stilo tam com
posito et succincto discurrere. Que in tot volu**

minibus reduxit in scriptis. viginti quinque
anni fluxerunt inter eius magisterium et obitum
Obijt namq; anno dñi. M. cc. lxxiiij. pontifi
catus gregoriij. x. anno. iij. Et vite sue anno
xxxvij. septima die marcij. hora matutinali
Et igitur vbertate doctrine sancti thome ma
gnificemus dicere possumus. Quod si omnes libri
philosophie et theologie periret. Et illi quos thomas
scripsit soli reperirent: nunquam lux scientie et ve
ritatis posset extinguui. **Secunda conditio eorum
que thomas scripsit dr facilitatis. hanc enim do
ctrina illa quandam claritatem et ordinem ita suauem
vt absque multa difficultate imbibi valeat. Ne
que propterea est paruipendenda: quia cum facilitate
fit tradita: cum in quolibet genere siue docendi
siue dicendi a cunctis viris doctis facilitas ex
tollat. Inquit enim Licero li. de oratore. Is est
eloquens qui alta humiliter: humilia graui
ter et mediocra temperate dicere potest. In eodem
insuper libro magis comprobare videtur sententias
grauis absque ornatu: quam fucata verba sine sententia
ait ergo. Quid est tam furiosum quam verborum vel
optimorum atque ornatissimorum sonitus inanis
nulla subiecta sententia: nec scientia. Sunt nonnulli
qui gloriantur si id quod docent aut persuadent:
propter inusitata verba: aut confusas et implici
tas rationes: sub auditoribus cum labore intelli
gant. Contra quos aulus gellius. li. x. noctium
atticorum ita scribit: Verbis vti nouis et icogni
tis durius est: quam verbis sordentibus. Rome
quidam celebratus homo in causis cum apud pre
fectum verbis verba faceret. Et dicere vellet: ino
pem quandam misero victu viuere et surfareus
rodere panem vinumque fetidum potare. hic inquit.
Eques romanus: apud amicum edit: et flores bibit
que verba cunctorum astantium animos prouocarunt
ad risum. ille ei legerat: apud veteres rusticos
frumenti surfareum dixisse. atque flores audierat
piscis voce significare vini fecem viticij ex
pressam. primum verbum legerat in plauto. secundum
apud cecilium in polimenis: quod sibi ad ornamenta
orationum seruauerat. diximus ista vt ostendam
quod sit laudabile sententias subtilissimas cum omni qua
fieri potest facilitate explicare: sicut sanctus
thomas fecisse probat. **Tertia conditio do
ctrine scilicet thome dr gratiositas. Est quippe
vniuersaliter grata doctis pariter et indoctis.
Quod verum esse ego expertus sum in predica
tionibus quas feci in omnibus fere italice ciuita
tibus. nam fauente deo ubique ad me audiendum
populi in multitudine copiosissima conuenerunt****

Quibus pro maiori parte sancti thome: & dñi bonaventure dubia & questiones de diuersis occurrētibus rebus declarauī. Accepi nāq; a patre meo sancto francisco documentū vt annunciarē vitia & virtutes: de quibus nemo vlt abundantius vel melius: vt sic dixerim: thoma differuit. De gestis vō saluatoris nostri iesu xpi: & gratia ac preeminētia virginis matris nullus eo diffusius atq; dulcius locutus est. Quod ipsius benignissimi iesu testimonio indubitabili fuit comprobatū. Nam dum prefatus sanctus in conuentu neapolitano tertiam partem scriberet: nocte quadā ad orandum sicut consueuerat ante pulsationē orologio ad ecclesiam in capellā scti nicholai descendit. Et dū ibi oraret ante imaginem crucifixi. frater dñicus de caserta conuersus: qui erat sacrista: vir vtiq; magne deuotionis & sanctitatis. sanctū doctorem curiosius obseruans: vidit ipsum miro modo in orōne suspensum. Et corpore eleuatū a terra. audiuitq; a crucifixi imagine procedere vocem dicētem sibi. thoma vera de me scripsisti: quam mercedem p labore tuo recipies? Qui respōdit dñe teipsum Quid referam de quattuor euāgeliorū ad matheū. s. marci luce & ioānis declaratione. inspicatur opus illud: qd recte cathena aurea nuncupatur: in quo ipse tam ordinate collegit doctorum tam grecorum q̄ latinorū sententias quas ipse prosequendo pro clarioze intelligentia mirabiliter ampliauit: non mirū igitur: si ego qui minimus sum predicatorum ecclesie dei: tanti doctoris obseruauerim documenta siue predicando siue predicabiles sermones scribendo: s̄m gratiā a dño mibi datam: cum vt predixi videas satis proficere ad veritatis illustrationem atq; consolationem fidelium: scti thome doctrinā sequendo.

Qualiter sctus thomas: nō solū fuit doctus sed virtutibus ornatus: qui mundo spreto religiosus effectus: munde vixit: & vitam felicit consummavit. Capitulum. iij.

Tertia excellentia scientie scti thome dñi sanctitas. parū quidē est imo nihil multa scire: multa cognoscere: multa docere: nō solum nature secreta: & proprietates elementorū astrozūq; motus: sed etiā fidei rudimēta: nisi bene beateq; viuatur. Ideo beatus iacobus dicit solebat. Scientia acquisita mortal si da ferita si non sera vestita de core humiliato. sanctus vō Augustinus in principio conuer

sionis sue. dum audiuit famam: antonij magni. vt scribitur in libro confessionum exclamando dixit. Surgunt indocti & rapiunt regnum celorum. Nos autem cum nostris doctrinis demergimur in profundum: que omnia considerans thomas gloriosus dedit operam vt simul cum doctrina fulgeret in ipso sanctitas vite. Potest vō sanctitas eius potissime ex tribus monstrari.

Primo ex mundi despectione. Secdo ex religiosa conuersatione. Tertio ex finali consumatione.

Primo monstrat sanctitas thome ex mundi despectione. desperit quidem mundam & omnem pompam eius vt xpm lucrifaceret: q̄ liter vō id expleuerit: audiamus ea que in eius legenda scribuntur. Adic nāq; ex nobili prosapia domitorum de aquino originem duxit patre landulfo: & matre theodora nuncupatis dum vō mater puerulum nondum natum gestaret in vtero. Quidam heremita bonus re & nomine dei reuelatione ei predixit: qualiter filium esset paritura quem thomam vocarent: & qui ordinem fratrum predicatorum esset ingressurus: in quo ita proficeret: q̄ suo tempore tam in scientia q̄ in virtute: vix parem haberet. nato igitur infante cum ingenti parentum letitia quod heremita predixerat iam visum est fuisse impletum. dum quintum attigisset annum missus fuit a parentibus ad monasterium montis casini vt ibi sub speciali vita imbueretur litteris & moribus. abbas monasterij videns in puero post paruū tempus ingenij subtilitatem: consuluit patri suo domino landulfo vt eum neapolim mitteret ad studendum. Sicq; factum est. & ibi neapoli sub magistro martino grammatice: & sub magistro petro de hibernia logice operaz dedit. adultus autem ordinem predicatorū intravit quod vt mater audiuit que erat in rocca sicca: festina neapolim accessit: vt filium in seruitio domini confortaret. fratres vō propositum eius ignorantes timentesq; ne filius materna pietate turbaret: ipsum romam miserunt. at ibi mater eam secuta est. quem fratres inde fugauerunt: parisijs tentantes illum destinare de quo mater turbata ad filios suos qui erant cum imperatore in castro aque pendens misit nunciū specialem: mādana eis q̄ thomam suum filium: fratrem ipsorū: quē fratres predicatores fugabant q̄rerent: ita vt

eū in suis haberent manibus: qui obtenta ab imperatore licentia p vias miserunt famulos tandē cōtigit illos predictū frēm suū iuxta cuiusdā fontis irrigua quiescentē: cuz quattuor fratribus dicti ordinis inuenire: quē cōfestim matri transmiserunt. ipsa v̄o eū custodiri fecit in carcere: vsq; ad filioꝝ aduentū. Et interim vt expiret voluntatē eius: monuit eū ⁊ mone ri fecit: vt habituz deponeret. Ad qđ thomas nunq; consensit. In carcere sic existens: bibliā totā legit ⁊ textum sententiaꝝ ⁊ cōpilauit tractatū fallatiā. Et quandā suā sororeꝝ ad dei seruitiū induxit: que monacha sc̄i benedicti facta est: venerunt tandē fratres sui: qui tenta uerunt eū verbis suasionis: iniurijs: ⁊ lacera tione habitus: a suo sancto proposito remoue re: nec valuerunt: introduxerunt postmodum pulchram puellā ornatā habitu meretricio vt eū molliret. Quā expulit indignanter. Et in tactus remanens signo crucis se muniens cū lacrymis obdormiuit: tūc duo angeli apparu erunt sibi: ⁊ stringentes ipsū in lūbis dixerūt. Ex parte dei te cingim⁹ cingulo castitatis qđ nulla possit diabolica impugnatione dissolui itaq; verbo virginitatis donū in se confirma tum accepit: stetit p̄ bienniū carceratus: quem vltimo mater dissimulata custodia abire per misit: de fenestra castri p̄ funē vbi parati erāt fratres predicatorēs: quē susceptū cū gaudio: neapolim duxerunt. ¶ Sc̄do monstratur san ctitas beati thome: ex religiosa conuersatione a principio quippe vsq; ad finē adeo laudabi liter ⁊ sancte cōuersationis fuit: vt nihil in eo reprehensibile potuerit inueniri. fuit equidez humilis deuotus: pius: sobrius: temperatus: ⁊ virgo purissimus: non solū corpore: sed etiam mēte. frater raymūdus seueri: qui parisijs in confessione: thomā audiebat: iurauit. qđ in se ptem annis quibus fuerat secū in studio ⁊ au dierat eum in confessione. qđ nunq; consensit in aliquā cogitationē carnalem. Quidā alius frater petrus nomine: qui in extremis confes sionem suā audierat: generale in predicatione sua ad pplū testimoniu referens sue laudis dixit. qđ sua confessio fuerat sic pura ⁊ mūda a carnis cōtagione sicut cōfessio vnius pueri paruuli. Idem testatus est frater bernardus socius ei⁹ qui eum adhuc in confessione audi uerat. Cui puritati tota vita sua testimoniu; p̄hibuit veritatis que sic fuit virtutū actibus vedita vt nullus contrarijs morib⁹ possit esse

collapsa. naz verisile de eo cōptū ē. ¶ noctur no tpe hūane deputato quieti: post breuē som num in orōne prostratus: impetrabat qđ di ctando vel scribendo docebat. Et preter illud tempus modicū qđ somno vel refectioni pro valitudine corporis indulgisset: reliquū temp⁹ orōni lectioni dictamini: vel scribendis volu minibus occupabat: vt nullū tempus esset va cuū: quod non foret sancta actione repletum. ¶ Tertio monstrat sanctitas beati thome ex finali cōsumatione vt enī Quidius in li. me thamorphosios cecinit. vltima semp̄ expectā da dies hoī: dicitq; beatus: ante obitū: nemo su premaq; funera. Felix itaq; transitus thome vltimiq; diei cōsumatio fuit: mō qui sequit. Cum sūmus pontifex gregorius decimus ge nerale cōciliū induxisset celebrare lugduni ad qđ greci cōuenire debebant mandauit fratri thome vt contra errores grecorum de quibus erant in concilio cōuincendi opus quod fece rat de mandato sui predecessoris v̄bani pape ad conciliū secum deferret. Quod cum execu tioni vellet mandare. frater paulus de aquila existens neapoli: vidit in somnis nocte prece dente diē quo dictus doctor debebat iter arri pere: bñ paulum ingredientē: scholas dicti doctoris: cui cū occurreret interrogauit ipsuz si bene exposuerat suas eptas: qui dixit ei bñ exposuisti. Sed tempus est vt mecum venias ad patriā: vbi melius intelliges. Et trahens ipsum p cappam videbatur ipsuz secū ducere quē thomas libenter sequabatur: tunc frater paulus clamans in somnis dicebat: succurrite fratres qđ frater thomas recedit. Et cū dicto clamore euigilans oīa alijs fr̄ibus enarrauit ipse v̄o sanctus thomas iter inchoans iuit p campaniā versus romā. Informatus autē in itinere diuertit ad monasteriu fosse noue quod cuz ingrederetur dixit. hec requies mea in seculum seculi: hic habitabo qm̄ elegi eam. Cum v̄o cepisset grauius infirmari petijt sa cramenta ecclesie: cunq; depositatum fuissent illa accepit: ⁊ post modicum cum laude ⁊ bene dictione dei sancta illa aīa faciliter discessit a corpore que ab angelis ad superos fuit delata ipsum v̄o corpus in eodem monasterio sepul tum honorificentissime: ad cuius exequias multi nobiles ac religiosi tam predicatorēs qđ minores ac alij conuenerunt: nec defuit ibi virtus diuina in miraculorum operatione quando superior dicti monasterij patiens in

3. 2. prude

oculis cōmendansq; se thome liberatus est. Et qdā frater petrus: qrtanā patiens: meritis hui⁹ sanitatē recepit. sicq; ⁊ alij plurimi bñfi cīa sanitatis impetrarūt. igit̄ hunc sc̄tūm pio vengeremur affectu. qui nūc in celis cū xp̄o leta tur p̄ infinita secula seculoz. Amen.

¶ Sermo quadragesimus octauus de sancto nicholao famosissimo confessoze

In diebus suis pla:

cuit deo. ex lib. ecclesiastici assumit mī hec verba sc̄tā ecclesia origina liter ibi .xlviij. ca. descripta. maxi mo otio sūmoq; studio vnusq; laborare d; vt placeat in oibus vijs suis altissimo creato ri nro qm̄ eos qui student suā volūtatē imple re ⁊ in hoc cōplacere maiestati sue: nō soluz in futura immortalī vita. verū etiā ⁊ in p̄nti secu lo: sublimiter magnificat ⁊ exaltat. quis nā ex plicare queat quanta sit beatissimi nicholai gloria. nō solū in illa societate sc̄toꝝ vbi par ē pfecta: ⁊ possessio secura indeficiētis boni sed adhuc in ecclesia militante: vbi. spe currimus ad hereditatē. pmissā. vbiq; pfecto celebre est nomē sc̄tissimi nicholai. vbiq; illius miracula fulgēt vbiq; tādē a fidelib⁹ deuotōe singula rissima colit̄. qz vero ei⁹ hodierna die festū ce lebraf. equū cē censui ad ei⁹ ingentes amplissi masq; laudes porandas cū dei adiutorio oēm dare operaz. de quo dicunt̄ verba in themate posita qz in diebus suis placuit deo. Et h̄ hoc fuerit pp plurimas virtutes suas tñ ex illis tres precipuas colligemus quas explicare si gillatim curabimus.

- Prima dī prudentia spūalis.
 - Secda misericordia proximalis.
 - Tertia obseruantia pastoralis.
- ¶ Qualiter bt̄us nicholao placuit deo ppter prudentiā spūalem qua spreuit terrena ⁊ cele stia concupuit. Capitulum .j.

¶ Prima bt̄i nicholai virtus q placuit deo dī prudentia spūalis. de hac dixit sapiēs Proverbioꝝ. iij. ca. In oī possessione tua ac quire prudentiā Et. xvi. ca. acquire pruden tiā qz preciosior est argento. Et xp̄s Adathei .x. ca. Estote prudētes sicut serpentes. est autē hec prudentia vt docet Aristo. in. vi. Ethico. Recta rō agibiliū: qua hō in quibuscūq; agē dis finē cōsiderat: atq; ad illū media cōueniē tia accomodat ⁊ disponit. qz vt Boetius inqt in. ij. de cōsolatione. qd ante oculos sitū est nō

sufficit intueri. rerū exitus prudentia metitur tñ vt ait Tho. sa sc. q. xlvij. triplex prudentia distingui potest.

- Prima est falsa.
- Secda vera.
- Tertia perfecta.

¶ Prima est prudentia falsa p similitudinez dicta que in malis ⁊ peccatoribus reperitur. ⁊ de hac xp̄s Luce. xvi. ca. dicit. filij huius seculi prudentiores filijs lucis in generatiōe sua sūt ⁊ paulus ad Romanos. viij. ca. Prudentia carnis mors est. Cū enī prudens sit qui bñ dis ponit que sunt agenda ppter aliquē bonū fi nem. Ille qui propter aliquē malū finē aliqua disponit congruentia illi fini habet falsā pru dentiā inquātū illud qd accipit p fine. non est verū bonum sed fm similitudinē. sicut dī alv quis bonus latro. hoc enī modo potest fm si militudinem dīci prudens latro. qui puenien tes vias inuenit ad latrocinandū. ¶ Secda est prudentia vera. sed imperfecta. q inuenit vias accomodas ad finē bonum sed est imperfecta dupliciter. Vno modo qz illud bonū quod ac cipit pro fine nō est cōmunis finis totius hu mane vite. sed alicuius specialis negocij puta cū aliquis adinuenit vias accomodas ad na uigandū vel negociandū dicit prudens nauta vel negociator. Alio modo prudentia dī imp fecta qz deficit in principali actu prudētis. pu ta cū aliquis bñ cōsiliat ⁊ recte iudicat de his que pertinent ad totam vitam. sed nō efficaci ter percipit. ¶ Tertia est prudentia vera ⁊ p fecta. Et hec est que recte consiliatur ⁊ recte iu dicat ad bonum finem totius vite ac etiam p cipit. Et hec in solis bonis reperitur. de hac di cit sapiens Proverbioꝝ. i. ca. Prudentia seruabit te vt eruaris a via mala. hec autē in paucissimis reperitur. qm̄ oēs pro maiori pre solliciti sunt de terrenis ⁊ tpalibus bonis. de quibus dī Baruth. iij. ca. Exquisierūt prudē tiam q de terra est. Et de celestibus aut nulla aut modica est illis cura. Hi sunt qui in die iu dicij videntes electos ⁊ amicos dei affluere oī bonorum copia. Et seipsos considerātes eter nis fore deputatos supplicijs dicēt illud Sa pientie. v. ca. Nos insensati vitam illoz estī mabamus insaniam: ⁊ finem illorum sine bo noze. Ecce quomodo computati sunt inter fi lios dei ⁊ inter sanctos sors illorum est. Pro pterea beatus Nicholaus prudētiam veram spiritualem ⁊ perfectam sectatus est. nam ex

diuitibus & sanctis parentibus originē duxit
Eius pater epifanius mater ioāna ex ciuita
te patere ciues cū in primo iuuentutis sue flo
re eum genuissent cōtinenter viuentes celibē
vitam duxerunt. Die prima die dū balnearēt
erectus stetit in pelui. insup quarta & sexta fe
ria semel tm̄ suggestat vbera. Factus autez iu
uenis alioz iuuenū deuitans lasciuas eccle
siarū poti⁹ terebat limina. Et quicqd̄ ibidē de
sacra scriptura itelligere poterat memori re
tinebat. Parentibus No defunctis non cogi
tauit vxorē ducere non multiplicare diuitias
nō satisfacere corporis voluptati: sed qualiter
tanta diuitiaz copiam: nō ad laudē humanā
sed ad laudem dei dispensaret: vt sic thesauri
cāret thesauros in celo: iuxta preceptū saluber
rimum nr̄i saluatoris Adathei. vi. ca. Nolite
inquit thesaurizare vobis thesauros in terra
vbi fures effodiūt & furāt: thesaurizate vobis
thesauros in celo quo fur nō appropiat neqz
timea demolit. Ad bona igit̄ sempiterna dedi
cauit aīz & p̄ illis adipiscendis oēs adhibuit
diligentiam.

Qualiter sc̄tus nicholaus ex misericordia
subuenit ciui pauperi qui tres filias nupti
tradidit p̄pter elemosinā quā nichola⁹ fecit:
Capitulum. ij.

Secunda b̄ti nicholai virtus: qua placuit
deo: d̄r misericordia proximalis. de hac
redemptor mūdi dixit. Adathei. v. ca. b̄ti mi
sericordes qm̄ ipsi misericordiā consequentur
Hanc Hiero⁹ cōmendauit in ca. qui clemen
tiam. lxxxvi. di. vbi ait. Qui clementiā non h̄z
nec indutus est viscera misericordie q̄uis spi
ritualis sit nō adimplet legez xp̄i. Et Ambro.
eadem di. ca. in singulis inquit. Ad misericordia
cōmunis est vsus: id cōmune preceptū oibus
officijs: omnibus etatibus necessaria: & ab
oibus descrenda. Non publicanus: nō miles
excipit: non agricola: n̄ vrbannus diues & pau
per oēs in cōmuni admonent: vt cōserant nō
habenti. Hanc misericordiā in se fuisse b̄tis
nicholaus apertissime demonstrauit: dum ele
mosinā indigenti & in extrema necessitate po
sito puicinio suo benigne tribuit: habebat ille
tres filias virgines q̄s p̄ inopia, p̄stituere co
gebat vt sic infamī eaz cōmercio aleret. Quō
vt ad aures v̄ri sancti deuenit scelus abhor
ruit: & in massam auri panno inuolutā in domū
eius p̄ fenestram clam piccit clamqz recessit.
Adane surgens bō massā auri reperit: & deo

gr̄as agens primogenite nuptias celebravit:
Inde ad aliq̄s dies sine opus: dei famulus egit
Quō rursū ille reperies & in laudes imensas p̄
rumpens de cetero vigilare p̄posuit: vt sciret
quis esset qui sue inopie subuenisset. Post ēz
paucos dies duplicatā auri massam in domū
proiecit. Ad cui⁹ sonitū ille excitatur: & nicho
laum fugientē insequit taliqz voce alloquitur
siste gradū neqz aspectui non subtrahas meo:
Et accurrens velotius Nicholaum hunc esse
cognouit. Ador humi prostratus osculari vo
lebat pedes eius: q̄ ille refugiens ab eo petijt
ne factū alicui quādiu viueret reuelaret. In
hac No elemosina obseruauit Nichola⁹ tres
illius conditiones necessarias.

Prima conditio qz fuit prompta.

Secda qz fuit copiosa.

Tertia qz fuit secreta.

Prima conditio illius elemosine fuit p̄mpta
qz non multis precibus data vel impetrata.
Inquit Seneca libro de beneficijs. Ingratū
est beneficium quod diu inter dantis manus
hesit. Et idem. Nulla res carius emitur q̄
que precibus empta est. Et h̄z deo grata sit ele
mosina que datur pauperibus illam petenti
pus. Gratissima tamen est conspectui suo cū
tribuitur pauperi: & egeno: p̄e verecundia pe
tere non audenti. Et hoc ait Ambrosius li. i.
de officijs. Sunt multi qui malunt miseria ta
cite egestatis astringi q̄ publica petitione
confundi: hi querendi sunt & adiuuandi: vt p̄
hoc amplius gaudeant: q̄ paupertati p̄sulant &
pudori. Secda cōditio illius elemosine fuit co
piosa. qm̄ tantū dedit quantū sufficere iudica
uit p̄ puellis virginibus maritandis. fm̄ con
stitutionē Thobie. qui. iij. ca. ait. Si multum
tibi fuerit abundanter tribue. Tertia condi
tio fuit secreta. qz obseruauit documentū sal
uatoris nostri qui Adathei ca. v. dixit. Cū fa
cis elemosinā noli tuba canere sicut ipocrite
faciunt. o quanta repiditate his sp̄ibus ducū
tur mortales in quibus charitas non solū fri
guit. Sed vt videt̄ penitus est extincta: oēs q̄
sua sunt querunt oēs tm̄ seip̄os diligunt: qui
re vera etiā gentiliū voce cōfundi merito pos
sunt. inquit Seneca ad lucillū. nō potest q̄s
beate degere: qui se tm̄ intuet̄ qui oia ad utili
tates suas p̄uertit: alteri viuas oportet: si vis
vivere tibi. Et idē in li. de beata vita. Ubicū
qz homo est beneficio locus est. Et Quindias
libro de ponto. Regia crede mihi res est sue

currere lapsis. Cōueniens boi boiem seruare voluptas: sed preter voces & documenta paganorum: assunt nobis xpi & sanctorum monita pariter & exempla: inter que vnum qd de bto nicholao iam prediximus notabile valde est ac singulare.

Qualiter beatus nicholaus obseruauit officiu boni pastoris: circa regimen aiarum promotus ad tpalē dignitatē ex voluntate dei.

Capitulum. iij.

Tertia virtus qua placuit deo almus confessor nicholaus di obseruantia pastoralis: obseruauit qdē officiu pastoris boni circa curā & regimē aiarum: qd ostēdimus tripliciter.

- Primo in sua promotione.
- Secdo in pauperū subuentione.
- Tertio in populi doctrinatione.

Primo ostendim⁹ btm nicholaū fuisse pastore bonū in sua promotione. non enī promotus fuit ad epalem dignitatē prece vel precio vt fieri solet tpiibus his malignis: sed cum humilitate acceptauit onus regiminis vocatus ad illud ex dispensatiōe diuina. hodierna No die nullus pmouet inuitus: imo ecclesiastica beneficia & dignitates non nisi importune petentibus dispensant. Ex quo facti sunt hoies ambitiosi: & dū suscipiunt cathedrā pastorale non nisi de terrenis & transitorijs curant. S; audiant id qd Criso⁹ scribit di. xl. ca. multi in fi. Quicūq; desiderauerit primatū i terra inueniet confusionē in celo: nec inter seruos xpi computabit qui de primatu tractauerit. Ad btm itaq; nicholaum redeuntē cōsideremus qualiter epalem honorem suscepit defuncto qdem epō mirree ciuitatis: vbi ipse morabatur cōuenerunt epī cōuicini illi ecclesie de epō promissuri. Aderat inter eos quidā magne auctoritatis ep̄s. ad cuius electionē oim snia dependebat. cum ergo cunctos ieiunijs & oronibus insistere monuisset: nocte illa vocē audiuit dicentem sibi: vt hora matutinali fores ecclesie obseruaret: & quē primū ad ecclesiā cui nomē est nicholaus: venire conspiceret ipsū in ep̄m cōsecraret. hoc ergo & alijs reuelans ep̄s ammonuit vt oēs oroni insisterent & ipse pre forib⁹ excubaret. Et ecce hora matutinali quasi a deo missus ante oēs ad ecclesiā nicholaus pperauit: quē apprehendēs ep̄s dixit ei: qd tibi nomē est: ille vt erat colūbina simplicitate plenus. inclinato capite inquit vestre sanctitatis seruus nicholaus: quem in ecclesia ducens lz

plurimuz renitentem: in cathedra collocauit: neq; in hoc reprehensibilem ipsam quispiam iudicet qui passus est in cathedra collocari cū agnouerit hoc ex dei voluntate prouenisse. Et cum ab ep̄iscopis ibidem congregatis rationabiliter cogereretur. Nam vt scribitur. viij. q. i. ca. in scripturis. Si is qui valet oipotētis dei oues pascere renuit: ostendit se summum non amare pastores. Acceptato itaq; a nicholao pontificatus officio sectabatur in omnib⁹ humilitatem: morū grauitatem: peruigilabat in oratione corpus macerabat: mulierū vitabat consortia: affabilis in suscipiendo: efficax in loquendo: alacer in exhortādo: seuerus in corripiēdo. Et vt in cronicis legitur. fuit tempore constantini secundi filij constantini magni. Et iulij pape qui congregauit sinodum apud niceam trecentoz decez & octo patrū arrium de qua scribit. xv. dif. ca. canones. Et ibi fuit nichola⁹: eius tpe floruerūt Eusebius ep̄s vercellensis. Illaris ep̄s pictauiensis. Antonius magnus. & Adacharius. Secundo ostendimus beatissimum nicholaum fuisse pastorem bonum in pauperum subuentione. naz vt dicit Hiero⁹ ad nepotianū & ponif in decretis. xij. q. ij. ca. gloria. Gloria ep̄i est pauperū opibus puidere ignominia sacerdotis est pprijs studere diuitijs. Et i ca. aurū. xij. q. ij. Ambro. ait. aurū h; ecclesia nō vt seruet sed vt erogat. Ex B scitissimus nicholaus de paupibus specialiter curā suscepit ob qd pijsimus deus mensurā tritici ab eo suscepti miraculose suppleuit. Quodā nanq; tpe totam prouinciam sancti nicholai: fames valida pertulit: ita vt oibus deficerent alimenta. Audiens autēz vir dei naues onustas tritico applicuisse portui illuc statim pficiscitur. Et rogans nautas vt saltem in centū modijs per quālibet nauē fame periclitantibus subuenirēt. cū illi respōdissent non audemus pr: qz mensuratū alexandrie oportet in horrea impatoris nos reddere sanctus inquit facite nūc qd dico. Et vobis in dei veritate promitto q nullā minorationēz habebitis apud regiū exactorē. Qd cū fecisset & eandē mensurā alexandrie quā acceperant reddidisset ministris imperatoris miraculum referunt: & deū in suo famulo magnifica laude attollant. frumentū autem vnus cuiusq; indigentiam vir dei distribuit ita vt miraculose duobus annis non tm ad victum sufficeret sed etiam abusum seminis abundaret.

Tertio ostendimus beatum nicholaum fuisse pasto-
rem bonum in populi doctrinatione. non enim ne-
glexit populum sibi subiectum pascere cibo spirituali
quinimo cum regio illa idolis deseruisset. ad-
huc post conversionem ad christum populus nephan
de diane adhuc deseruiebat. Et sub quadam
arboze illi consecrata quosdam ritus gentium ex-
ercebat: quem ritum de omnibus finibus vir dei
expulit ipsamque arbozem percidi mandauit. Tandem
in perseverantia bonorum operum feliciter ad
christum migravit. Et ut scribitur in eius legenda
ante alicuius angelos ad se venientes vidit
Et dicto psalmo. In te domine speravi usque. in ma-
nus tuas domine commendo spiritum meum: tradidit
spiritum. anno domini. ccc. lxxij. ubi apud terri-
genas celestis audita est melodia. Corpore itaque
honorifice in tumba marmorea repositum fuit:
quod tandem barum translatum fuit. anno domini. M.
lxxxvij. **D**igitur felix anima nicholai: que peracto
huius brevis temporis cursu: tandem celestia regna
petiuit. ibi commundet christo et omnibus electis per in-
finita secula seculorum. Amen.

Sermo quadragesimus nonus de tribus pri-
uilegijs beati stephani protomartyris: que
cooperante christo cum gloriosum fecerunt.

Ideo celos apertos

et iesum stantem a dextris virtutis
dei. Scribuntur hec verba Actuum
vij. ca. et in epistola presentis solenita-

tis: in tribulatione positus ac laborantibus quibus-
cunque pro diuino amore: nunquam deest auxi-
lium supne gratie: qua fit: ut quecumque ardua
et difficillima non solum non moleste: sed equo animo
ac iocundissimo ferant. nihil enim terribilius est
morte: quam tamen amici dei etiam violentas passi
sunt pro christo gaudentes. Ecce in promptu oc-
currit nobis exemplum stephani protomarty-
ris: qui in etate florenti lapidationis martyrium
patientissime tolleravit: cui cum ex debito te-
neamur honorem quem possumus exhibere:
ut sic valeamus interuenientibus eius meritum vite
ipsius imitatores fieri: hodierna die ad illum ser-
monem vertemur: qui vidit christum stantem a dextris
dei paratissimum ad eum adiuvandum: put ipse retu-
lit in verbis a nobis premissis. In quibus tria beati
stephani privilegia distinguemus: que cooperante
christo eum celeberrimum gloriosissimumque ostendunt.

Primum de gratia.

Secundum victorie.

Tertium glorie.

Qualiter beatus stephanus fauente diuina
gratia superavit: superbiam: auaritia: et luxuriam

Capitulum. j.

Rimum privilegium beati stephani de gratia
de quo sic dicitur Actuum. vi. ca. stephanus
plenus gratia et fortitudine faciebat prodigia
et signa magna in populo. Fuit equidem in eo
gratia: qua tria principalia peccata ad que cetera
reducuntur superavit. Primum fuit superbia.
Secundum auaritia. Tertium luxuria. de quibus Jo.
primo canonice. ca. ij. ait. Omne quod est in mun-
do concupiscentia carnis est: aut concupiscentia
oculorum: aut superbia vite. Superbia namque
superavit per virtutem humilitatis. Luxuriam per
virtutem castitatis. et Auaritiam per virtutes pau-
pertatis. Primum fuit humilis in honore sibi
ab ecclesia exhibito. Nam ut scribitur Actuum. vi.
ca. Ipse fuit unus imo primus ex septem diaconibus
ab apostolis ordinatus in misterium. Cum enim cresce-
ret multitudo credentium apostoli decreuerunt eli-
gere septem: qui preessent administrationi temporalium
ut ipsi vacarent verbo diuino. Et elegerunt ste-
phanum virum plenum fide et spiritu sancto: et philippum
et prochorum: et nicanorem: et timonem: et pimenam: et
nicholaum aduenam antiochenum. In qua electione
et honore sibi exhibito stephanus humiliter se
continuit quod quantum sit laudabile cum quis in di-
gnitatibus et honoribus non tumescit. per ex ver-
bo sapientis: qui ca. iij. Ecclesiastici ait. Quan-
to maior es humilia te in omnibus: quod Cicero in
primo de officijs elegantissime retulit. In rebus
inquit etiam prosperis superbia fugienda est et
arrogantia. nam ut aduersas res sic et secundas
imoderate ferre leuitatis est. Secundo beatus ste-
phanus superavit luxuriam per virtutem castitatis
nam dicitur de eo quod fuit vir boni testimonij et mun-
dissime fame. hoc vero expleri non potest absque au-
xilio diuine gratie: quia ut ait Augustinus in li. de agone
christiano. Inter omnia christianorum certamina: du-
riora sunt prelia castitatis. ubi quotidiana pu-
gna et rara victoria. Tertio superavit auaritiam
per virtutem paupertatis. nam fuit plenus fide. Sup-
que verba inquit Augustinus. qui veram fidem habent
de deo: non cupiunt in his miseris diuites fieri
Sed plerique obstinatione voluntaria in suis
peccatis commorantes excusare suam prauitatem
saturant asserentes non posse virtuose vivere:
quia ipsis deus non porrigit gratiam suam: quibus
respondemus quod gratiam ad salutem neces-
sariam deus non denegat: nisi his qui illam ha-
bere nolunt. Ideo Ciprianus in epistola ad donatum

ait: profluens largiter spūs nullis finibus premit: nec vllis coercentibus claustris intra certa metarū spatia refrenat: manat ingiter exuberat affluenter: nrm tñ pectus fitiat & pateat quātum illuc fidei capacis afferimus tātū in de grē mundātis haurimus. hec ille. Igit̄ vt inquit Aristo. in lib. de causis. prima cā inest oibus rebus fm dispositionē vnā non tñ oēs eā recipiunt fm eādem dispositionem: grē & aliqui grām nec in minimo hnt qz illā hre cōtemnunt: & loquor de grā gratum faciente: quidā grām hnt seruātes in charitate diuina mādara. Alij aīo seruēntiores q̄z primi ad ob seruātiā consilioꝝ ascendūt: quare grā maior esse pōt in vno q̄z in alio. vnde Aug⁹ ad dar danū ait. In quibus habitat deus non equaliter habitat. Et idem ad bonifaciū grā meret̄ augeri. qd̄ fm Alexandrū in tertio intelligendū est de magnitudine & augmento fm quātitate virtualē. nō fm quātitate dimensiuā.

¶ Quare vicit bt̄s stephanus cū adiutorio dei tria prelia in quoz quolibet affuit sibi diuinū auxilium. *Capitulum. ij.*

Ecūdū priuilegiū bt̄i stephani dr̄ victorie. vicit equidē cū adiutorio diuino malos hoies cū persequentes: mos nanqz maloz est bonis & virtuosus molestiā inferre. qz fm phoz sniam tria simul stare non possunt: sed mutuo se expellunt vt docet Aristo. x. methaphisice & in predicamentis. Sicut calidū non stat cū frigidū: aut albū cū nigro siue tenebra cū lumine. iō. xiiij. q. iij. ca. qui fm carnē. Hiero⁹ ait. Qui fm carnē natus est p̄sequatur spūalē: nunqz vo spūalis carnalē p̄sequit̄ sed ignoscit quasi rustico: surrexerunt ergo viri magni p̄ stephanū pcurantes mortē eius: interueniente triplici prelio.

Primū fuit disputationis.
Secūm accusationis.
Tertiū cōminationis.

¶ *Primū* fuit preliū disputationis. d̄ quo dr̄ surrexerūt aut quidā de sinagoga que appellatur libertinoꝝ a regione sic nominatoꝝ s̄z Nicholau de lra. & cirenensū a cirene ciuitate. & alexandrinoꝝ ab alexandria metropoli egypti & coꝝ qui erant a cilicia & asia: q̄ sūt regiones p̄pinque indee. disputantes cū stephano in quo prelio datus est sibi spūs setūs qui sibi facundiā ministravit. fm xp̄i p̄missū qui Luce. xxi. ca. dicit. Ego dabo vobis os & sapientiam cui nō poterūt resistere aduersarij vri

Ex hoc dr̄ de stephano. nō poterant resistere sapientie & spiritui qui loquebat̄. **¶** *Secūm* preliū fuit accusationis. videntes enī iudei q̄ disputando succubuerunt callide submiserūt duos falsos testes: qui eū in iudicio accusarēt dixerūtqz eum blaffemasse deū moysen tabernaculū & templū: que oīa potentissime confutauit. Et dum loqueret̄ affuit sibi diuinū auxiliū qm̄ intuentes in eū oēs qui erant in consilio viderunt faciem eius tanqz faciem angeli quibus ipse declarauit magnificando deum. legem moysen: & templū de deo dixit: ipsū fuisse locutus patribus qui est deus glorie. de moysē. q̄ amicus dei fuerit. de lege q̄ fuerat a deo data d̄ templo q̄ instructū fuerat ex diuino precepto. **¶** *Tertiū* preliū fuit cōminationis. nā cū stephanus fuisset multa locutus q̄bus iudei d̄dicere non valebant: audientes q̄ dicebant: dissecabant̄ cordibus suis & stridebant dentibus in eum. Tunc videns imminere sibi de proximo mortē: intendens in celum vidit gloriā dei & ait. Ecce video celos apertos & iesū stantē a dextris virtutis dei. **¶** *Dic* dubitatur a quibusdā vtrum visio beati stephani fuerit mēnalis aut imaginaria vel corporalis. Aliqui dicūt q̄ fuit mēnalis tm̄: ita q̄ ex grā speciali fuit concessū stephano videre non solum humanitatē xp̄i sed etiā deitatē. Sicut & paulo de q̄ dic̄ Aug⁹ ad paulā de vidēdo deū q̄ sibi fuit concessū videre diuinā essentiam eo q̄ erat doctor gentium & moysi qui fuit doctor iudeoz. Et hoc videt̄ dicere quedāz glo. sup̄ locū istū que talis ē. quidā electoz adhuc in hac vita detenti mūdato cordis oculo videre meruerunt gloriam dei: vt hic stephanus & paulus ad tertū celum raptus. Sed hoc dictū non videtur sufficiens. quoniam vt doctores dicunt visio diuine essentie non est cōcessa alicui in vita presenti: vtenti sensibus exterioribus nisi hoī xp̄o. vnde & paulus non dicit̄ deū sic vidisse: nisi in raptu ab istis sensibus. stephanus autem non videt̄ tunc fuisse raptus sed magis vtens sensibus: nam loquebat̄ iudeis audientibus. Alij opinantur. q̄ fuit visio imaginaria: ita q̄ in eius imaginationem fuerunt effigies diuinitus formate ad representandum deum: & hoīem xp̄m. sicut legitur de Isaiā ca. vi. q̄ vidit dñm sedentem super solium & mente cognouit significatum illius: ita & stephanus habuit visionem imaginariam: & agnouit significatum illius representationis

Et sic certum ad hoc fuit non solum imaginaria visio sed etiam mentalis sicut visiones prophetarum. Et non est dubium quod potuit sic fieri: sed ex modo loquendi scripture videtur quod fuerit corporalis quod dicitur intendens in celum vidit gloriam dei. Propter quod aliqui dixerunt quod visus stephani fuit a deo fortificatus in tantum quod vidit iesum existentem in celo empirreo celos acutie visus penetrando: sed istud non videtur posse stare: quod sic visus fuisset extramittendo ab oculo: et non intus suscipiendo ab obiecto quod improbat philosophus libro de sensu et sensato. Propter quod ut refert Micho⁹ de lira super hoc passu probabilius videtur dicendum quod a corpore christi existentis in celo fuit imutatus oculus stephani ad visionem humanitatis christi. nam in parte eius est quod corpus eius sic videatur a longe sicut de prope. Et forte idem est de quolibet alio corpore glorioso. quod totaliter est subiectum anime propter quod videtur quod ad nutum eius possit imutare visum indifferenter a longe et de prope. Sicut in parte eius est quod immutet visum et videatur in propria vel in aliena effigie. deitate vero videre non potuit isto modo: sed sicut in visione imaginaria formatur in virtute imaginativa aliqua effigies ad representandum deum ut dictum est. Ita exterius potest diuinitus formari ad imutationem corporalis oculi sicut suo modo fit in apparitione angelorum qui apparent in corporibus assumptis que corporaliter videntur: ita aliqua effigies corporalis non a deo assumpta: sed formata potest ipsum representare oculo corporali. Et sic probabiliter absque ulla contradictione potest dici. Quod sic fuit in visione stephani. mentaliter tamen cognouit quod illa effigies non erat ipsa deitas nisi tamen representatiue. Et huic modo dicendi concordat littera cum dicit. Ecce video celos apertos. si igitur visio preacta stephani fuit corporalis: tunc tria ibi fuerunt miracula. Primum quod vidit celos apertos. quod secundum nicholaum de lira intelligendum est. non quod celi fuerunt diuisi cum sint incorruptibiles: sed quod sic clare vidit ac si nullum esset obstaculum inter medium. Secundum miraculum fuit quod vidit iesum in gloria patris: cum secundum naturam impossibile sit ut corpus glorificatum in sua gloria ab oculo corporali non glorificato videri possit. Tertium miraculum fuit quod cum corpus christi sit in celo empirreo. videndo ipsum vidit ultra celum sidereum aerium et cristallinum. Impossibile est autem secundum naturam quod oculus corporalis in tanta distantia possit videre. Si insuper visio stephani fuit mentalis ut predictum

est. tunc factum est ut eius mens esset a deo illuminata ad notitiam glorie dei et domini iesu christi filii sui. quod nihil aliud posset vel vellet desiderare: nec morte: quam omnes naturaliter timet et fugiunt timeret sicut et factum ostendit. Iudei autem cum audissent eum talia dicentem: continuerunt aures suas secundum gloriam. ne audirent blasphemantem. Sic enim falso extimabant ipsum blasphemare. Quare educentes eum extra civitatem lapidabant: et testes deposuerunt vestimenta sua ut celerius interficerent: ad pedes adolescentis qui vocabatur saulus: postea vero fuit paulus vas electionis. ipse autem lapidatus: vulneratus cruore perfusus. non dicebat heu me dolentem non heu me iuvenem: non heu me quod morior absque culpa: relinquo mundum: parentes desero et amicos: morte violenta occisus: non hec vel similia loquebatur. Sed animo hilari: facie ad celum directam. dominus inquit iesu accipe spiritum meum: et ne statuas illis hoc peccatum. quod cum dixisset obdormiuit in domino. ubi gloriose dictum est obdormiuit et non mortuus est: quod obtulit sacrificium dilectionis: et obdormiuit in spe resurrectionis.

¶ beatus stephanus dicitur primus martyr et qualiter multis miraculis conuincatur: qui iam plene beatificatus est in celis. Capitulum. iij.

¶ Tertium privilegium beati stephani dicitur glorie.

¶ adeptus namque fuit propter eius merita copiosa triplicem gloriam.

¶ Prima dicitur specialis honorationis.

¶ Secunda miraculorum operationis.

¶ Tertia plene beatificationis.

¶ Prima gloria dicitur specialis honorationis: Est enim in ecclesia dei inter martyres primus cuius festum immediate post natiuitatem domini celebratur. Sed plerique dubitare solent: quomodo stephanus primus martyr dicatur: cum ante ipsum etiam alij martyres predicentur. nam abel martyr: innocentes martyres: iohannes baptista martyr non ergo stephano prioritas martyrii debetur. Ad quod respondemus quod ideo primus martyr dicitur. quia ipse prius ceteris passus est: post noui testamenti consummationem que facta fuit: quando omnino cessarunt legalia dum christus dixit consummatum est. etiam quia primus euolauit. nam alij licet martyrium fuissent passi ante ipsum: nihilominus quia nondum erat aperta ianua non euolauerunt. Dicitur insuper primus martyr quia passus est propter fidei defensionem et confessionem. Innocentes quippe passi sunt pro christo sed nondum illum confi

teri poterant. Joannes baptista passus est qz arguebat herodem. abel propter inuidiaz fratris. stephanus autem quia xpm predicabat filium dei regem regum et dominum dominantium. Notandum tamen qd beatus stephanus passus fuit die qua eius inuentio celebratur. inuentum namqz fuit tunc corpus eius anno dñi. cccc. xvij. honorij principis anno septimo mutauit tamen ecclesia festiuitates vt festum passionis eius cum ampliore deuotione celebraretur immediate post natiuitatem dñi qz passio eius dignior est qz inuentio. ¶ Secunda gloria beati stephani dicitur miraculorum operationis. dicit enim Augustinus li. xxij. de ciuita. dei. beatum stephanum innumeris miraculis coruscasse et mortuo sex suis meritis suscitasse multosqz curasse a varijs languoribus. Et vt ibi refert: flores de altari sancti stephani assumpti cuiusdam mulieris cece oculis impositi sunt que continuo lumen recepit. quida insuper nobilis marcialis nomine: cum infidelis esset et nequaqz conuerti uellet: cum plurimum egrotaret gener suus valde fidelis ad ecclesiam beati stephani venit. Et de ipsis floribus qui super altare erant accipiens ad caput soceri latenter posuit. Super quos cum ille dormisset protinus ante diluculum clamauit vt ad epm miteretur: cum autem eps abesset sacerdos ad eum venit: et cum se credere diceret baptizatus est. Qui qz diu vixit hoc uerbum semper in ore habuit. Xpe accipe spiritum meum: cum tñ ignoraret: hec fuisse uerba ultima sci stephani. ¶ Tertia gloria dñi plene beatificationis. hanc habet in regno celorum dñm clare uidentem: tenendo: atqz fruendo: ibi factus est in pace locus eius ibi possessione hz epulentam: ibi coronatur aureola: que datur doctoribus: uirginibus: et martyribus de qua plenius in sermonibus de uirginibus disseremus. D igitur felix iuuentus beati stephani: que morte et martyrio fuit in melius commutata. D preciosa et delicata tollerantia. D dulces lapides torrentis quibus tam grande premium eterne uite stephanus ipe promeruit. mortuus fuit pro xpo et ecce in eternis regnat cu xpo qd est benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo quinquagesimus de innocentibus occisis ab herode ascalonita qui xpm puerulum extinguere nitebatur.

Fuge et accipe puerum

rum et fuge in egyptum. angeli ad ioseph loquentis uerba sunt ista originali. Matthei. i. ca. et in euangelio pntis festiuitatis iniquitas male mentis herodis impij et crudelis xpm iesu in cuna uagientem persequi cepit. Nam uolens illum perimere alios paruulos occidi iussit credens in numero eorum xpm deludere. Qua de re beatissimis illis innocentibus ecclesia scra honore debuit tribuit statuens hanc solenitatē ad eorum reuerentiā a fidelibus celebrandā. vt at mens xpiana pcepte ualeat quanta sit obligatio nra ad filium uirginis diligendum qui in qualibet etate pro nobis pati non recusauit. in pnti sermone decurrem ea que de illius peregrinatione in egyptum et pueroz interfectione euangelica tradit historia. ubi tria mysteria se offerunt contēplanda. Primum dñi xpi peregrinatio. Scdm herodis malignatio. Tertium innocentium coronatio. ¶ Qualiter ioseph monente angelo fugit cum iesu et uirgine mre in egyptum. Capitulū. j. Primum mysterium contēplandum dñi xpi peregrinatio. Et hoc notat in prima pte euangelij. cu dñi. Angelus dñi apparuit in somnis ioseph dicens. Surge et accipe puerum et. Ad quoz uerboz explanationē mitiore tria sunt hoc loco dubia disceptanda. Primum utrum xps habuit angelum ad sui custodiam deputatum. Scdm cur angelus apparuit ioseph in somnis Tertium quare in sua fuga xps egyptum petiit. ¶ Ad primum dixerunt aliqui qd xps habuit angelum ad sui custodiam. nam Luce. ij. scribit qd angelus annunciauit pastoribus xpi natiuitatem qui potuit esse angelus eius custos. Et Luce. xxij. c. dicit. Ecce apparuit ei angelus dñi confortans eum. ubi Bedda ait. In testimonium utriusqz nature angelus eum confortasse et angelus ei ministrasse describit. Insuper xps iesus fm humanam naturam et passibilitatis statum fuit paulominus ab angelis minoratus. vt docet mgr sententia in. i. di. xvi. Unde qd ad hoc uidebatur angelico indigere presidio. Adhuc angelica custodia facit ad anime dignitates. Unde Hiero sup. xvij. ca. Matthei. Magna inquit est dignitas aia rui vt vna queqz ab ortu natiuitatis sue in suum pfectum et custodiam habeat angelum specialiter

deputatum. Aia aut xpi cu sit nobilissima no
debet tanta dignitate priuari. Sed prium te-
nent Doc. in. ij. sniaz. di. xi. vbi dicit dñs Bo-
nauen. Q xps no indigebat angelo custodien-
te: qz aduersarius n poterat opprimere p vio-
letia corpus diuinitati vnitū: nec poterat se-
ducere p astutia intellectū plenarie a vbo illu-
stratū: nec poterat allicere p blanditias affectū
plenitudine grē confirmatū. Ideo xps no in-
digebat angelo bono: nec qstū ad corporis
defensionē: nec qstū ad cruditionē rōnis: nec
qstū ad incitationē affectionis. no compete-
bat etiam ipsi xpo hñc angelū custodem: qz cu-
stodia in custodiente respectu custoditi dicit
presidentia quanda. Et qz angeli xpo dño sub-
erant: ideo nullū officium presidentie ipsis ange-
lis respectu xpi cōmitti debebat. Quicqd aut
de scripturis allegatū est in prium: de angelis
administrantibus z seruientibus ipsi xpo no
de presidentibus est intelligendū: nūqz enim
sic minoratus est xps ab angelis vt aliquis an-
gelus auderet ei presidere: cū ita bene sit ado-
randus xps in cruce z in sua infirmitate sicut
cum apparebit in sua virtute. Cum vo dice-
batur q angelica custodia facit ad hois digni-
tatem. Dicendū q custodiri ab angelis ita di-
cit dignitatē in aia respectu aliaz creaturarū
que non cōmittunt angelice custodie: vt tñ di-
cat imperfectionē respectu angeloz beatorū
qui aliena custodia nunqz egent. Et qz aia xpi
ab instanti sue conceptionis erat pfecte beata
angelū custodientē no debebat habere: sed bñ
ministrantē non vnū tm sed et plures. ¶ Se-
cundū dubiū fuit. Cur angelus apparuit io-
seph in somnis. Ad qd rñdet Criso⁹ i omelia
dicens. Ideo non apparuit manifeste sicut pa-
storibus qz valde fidelis erat: pastores indige-
bant quasi rudes. virgo indiguit qñ de mari-
mis instruenda. Silr zacharias indiguit añ
prolis conceptionē visione mirabili. At remi-
gius aliā rōnez assignat moralē dicens. p h q
angelus in somnis apparuisse dī: mystice de-
signat: qz illi qui a curis terrenis z secularibus
negocijs requiescunt: pfrui angelica visione
merent. Dixit ergo angelus sic apparens io-
seph. accipere puerū z matrē eius. no dicit ac-
cipe matrē z puerū eius qz vt dicit Criso⁹. no
ppter matrē puer natus est sed ppter puerū
mater preparata. Et notanter dixit mrem ei⁹
no coniugē tuā: sicut anteqz xpm peperissz vt
ostenderet matris xpi virginitas. vt ponit Al-

larius sup Adattheū. ¶ Tertiu dubiū fuit cur
in sua fuga xpus egyptū petijt. Ad qd rñdet
euangelista. vt impleret inqt qd scriptū est p
pphetā. Ex egypto vocau filiū meū. in super
Isaias. xix. ca. ita pphetavit. ascendet dñs su-
per nubē leuē z ingrediet egyptū z mouebun-
tur simulacra egypti a facie eius. Narrat ma-
gister in historia scholastica. qz ea nocte xps cū
matre intrauit egyptū qua precepto suo exue-
rant filij israel. Et sicut tunc non fuit domus
in qua no iaceret mortuus angelo percuciete
sic ipō ingrediente no fuit templū in quo ido-
lum non corruerit. de egypto Isidor⁹ in. xiiij.
ethimologiaz libro. ita scribit. egyptus prius
area dicebat deinde egyptus vocata ab egypto
danai fratre ibi regnante. hec ab oriente
sirie est z mari rubro coniuncta. Ab occasu li-
biam hz: a septentrione mare magnum. Regio
celi imbribus insueta z pluuiaz ignara. nilus
solus circūfluens eam irrigat z inundatione
sua fecundat. vnde multā terrarū partem fe-
num alit. Ceterozū quoqz negocioz adeo co-
piosa vt impleat mercibus suis etiā orbē ter-
rarū. Jam ad piissimā Jesu matrē redeundū
est que egyptū petere a ioseph monita fuit. re-
tulit forte illi sponsus ioseph castissimus exci-
tatus a somno. O virgo dignissima fugiam⁹
repente qz ab angelo didici qz herodes tuū qz
rit extinguere filiū. quisnā explicet quātus ti-
mor virgineā mentē inuasit. quātusue do-
lor percussit cor eius benignū. puto nāqz qz
mox filiū in brachijs suscipiens lachrymantē
bus oculis cū ioseph sene puella iter ad deser-
ta direxit. Contemplare nūc fidelis aia. quot
noctes duxerunt insomnes. quot vicibus sitis
estuabant ardore. quotiens z absqz cibo pno-
ctarunt in heremo. Compatere aia mea crea-
tori tuo p te peregrināti. Compatere ioseph
qui tantū laborat p vrbibus vt necessitatibus
mris ac filij succurrat. z quāqz ppter solitudi-
nem loci qd querit inuenire no pōt. Compa-
tere z virgini sacratissime que nunc terretur
nūc pauet nunc filiū inter vbera stringit nūc
faciem eius lachrymis rigat nunc adorat nūc
eius assumptas deplorat penalitates.

¶ De dra herodis ascalonite: z alioz q sic vo-
cati sūt. Et qre no eodē anno q natus est xps
fuerūt innocētes occisi. Et de herodis seuitia

Capitulum. ij.

Ecūdū mysteriū ptēplandū in euāgelio
dī herodis malignatio. ad qd bñ expla-

nandū tria de herode consideramus.

Primo differentiā.

Secūdo sufferentiā.

Tertio malitiā.

¶ Primo consideremus differentiā. vt enim colligimus ex historia scholastica. Tres fuerūt herodes. Primus ascalonita sub quo natus est xps. Secūsus antipas qui decollauit Joānē & fuit filius herodis ascalonite. Tertius dicitur est agrippa qui iacobū occidit & petrū in carcerauit & iste fuit nepos antipatis. primus fuit innocentū interfectoz. ¶ Secūdo consideremus sufferentiā. non enim eo ipso quo delusus fuit a magis pueros occidi mandauit. sed post ali quod tempus vt dicit Nicholaus de lira super Mattheū. cū vellet oēs pueros bethleem interficere ne xps sibi incognitus euaderet. ipeditur est ab executione huius facti. eo q̄ a cesare augusto per epistolā fuit citatus. filioꝝ accusa- tionibus responsur⁹. eundo at̄ romā & manēdo in curia & redeundo ad iudeā. apposuit annum & plus & ideo fere post duos annos ad regnum suū reuersus & in regno confirmatus. q̄ iniam pro se contra filios habuit. tunc per fecit necem pueroꝝ prius in mente conceptā. ¶ Tertio consideremus herodis malitiā. tanto nanq̄ furore succensus fuit neq̄ herodes q̄ vt perderet xpm omnes pueros qui erāt in bethleem & in oibus sinibus eius occidi man- dauit ab imatu & infra. id est ab infantibus duorum annorum. vsq̄ ad pueros quinq̄ an- norum. Cui assertioni fidem facere videntur quedā ossa innocentū adeo grādia q̄ pueroꝝ duos annos hūitum esse nō possunt. nisi dixe- rimus corpa tūc maioris quātutatis fuisse. vel ab imatu & infra. i. ab infātibus duoz ānoꝝ vsq̄ ad pueros vnus noctis. vt enī ait Aug⁹ in sermōe. Timebat herodes ne puer cui astra famulabātur spem suā infra etatē vel supra paulo transformaret. tūc adimpletū est quod dictum est per Jeremiā prophetā. vox in rama audita est ploratus & vlulatus multus rachel plorās filios suos. vbi Hieronymus ait q̄ at̄ dicitur in rama nō putemus nomen loci esse qd̄ est iuxta gabba. Sed rama excelsus in- terpretat̄. vt sit sensus. vox in excelsu audita ē longe lateq̄ dispersa. vnde Criso⁹ super hoc loco ait. ploratus fletum paruuloꝝ cōdit. vlu- latus aut̄ matrū significat lamentū. Et q̄ in euangelio dicitur rachel plorans filios suos. fm Nicholaū de lira methaphorice ē intelli-

gendum quasi rachel sit mater bethleem rōne sue sepulture: q̄ ibi sepulta est vt habet Be- nefis. xxxv. ca. Hinc Hiero⁹ super Mattheū ait. Querit̄ quomodo rachel filios alteri⁹ tri- bus. s. filios bethleem quasi suos plorat. Rūde- mus breuiter q̄ sepulta fuit iuxta bethleem in effrata & materni coꝝpusculi hospitii nomen matris accepit siue qm̄ iuda & beniamin qui d̄ rachele natus est due tribus iuncte erant. Et herodes preceperat non solū in bethleem inter- fici pueros sed in oibus sinibus eius. vnde p̄ occisionē bethleem: intelligimus multos etiā de beniamin fuisse occisos. o quale edictū irra- tionabile & crudele. o q̄ lugubris & flebilis ex- ecutio. o q̄ iniusta & iniqua occisio. Rapiebā- tur paruuli quidā a pectoribus matrū: quidā in cuna iacentes: quidā blande parentibus al- ludentes: quidā vrbane in domibus perambu- lātes: & sine vlla pietate: vel p̄iiciebant̄ ad mu- ros: vel feriebant̄ gladio: vel strictis in guttu- re manib⁹ suffocabant̄: vidisses tūc in terra ia- cere cadauera paruuloꝝ: vidisses & terrā par- uuloꝝ sanguine madefactā: vidisses matres in qualibet domo sparsis crinibus tam horre- dum flagitiū: singultibus lachrymis: & vlulati- bus acclamantes.

¶ Innocentes patiēdo pro xpo meruerūt decorari corona martyrij. Capitulū. iij.

¶ Tertiu⁹ mysteriū p̄templandū d̄r innocen- tū coronatio. ipsos vtq̄ hac die hono- rat ecclesia: qm̄ in celis coronā hūit martyrij. Sed circa hoc triplex reperit̄ dicendi modus ¶ Primus est eoz qui tenent paruulos istos occisos nihil meruisse: eo q̄ in eis nondū erat expeditus rōnis vsus nec voluntarie pro xpo patiebant̄. Cōtra quos est auctoritas vniuer- salis ecclesie: que illos martyres noiat & appel- lat. vñ dicit in orōne. De⁹ cuius hodierna die preconiu⁹ innocentes martyres: nō loquendo sed moriendo: p̄fessi sunt. Et Aug⁹ in sermōe hodiernae festiuitatis ita pulchre loq̄t. Hodie fides charissimi natalem illoꝝ infantū colim⁹ quos ab herode crudelissimo rege interfectos esse euangelij textus eloquit̄. Et ideo cū sūma exultatione: gaudet terra n̄ra celestiu⁹ militum & tantaz parens secunda virtutū. Ecce p̄pha- nus hostis nunq̄ beatīs paruulis tantū pro- desse potuisset obsequio quantū profuit odio nā sicut sacra p̄ntis diei festa manifestāt: quā- tū p̄ beatos paruulos iniquitas abūdauit tā- tū in eis grā diuine b̄ndictionis effulsit. Btā

es o bethleē terra iuda que herodis regis im-
 nitatē in puerorum extinctionē perpeffa es: q̄
 sub vno tempore candidataz plebem imbecil-
 lis infantie deo offerre meruisti: digne tñ illo-
 rum natalem colimus quos beatus eterne vi-
 te mundus edidit q̄ quos mundo maternoz
 visceruz partus effudit. hec Aug^o. qui merita
 innocentū elegantissime perorauit. ¶ Scdus
 modus dicendi est alioz qui tennerunt. q̄ in
 innocentibus miraculose accelerat^o fuit vsus
 liberi arbitrij: ita q̄ voluntarie passi sunt. Sz
 cum hoc nō inueniat in scripturis expressum
 neq; a doctoribus affirmatū: non est a vobis
 ita leuiter acceptandū. qz vt Hiero^o refert in
 epla ad paulinum. Quod de scripturis sanctis
 auctoritatē non habet eadem facilitate contē-
 nitur qua probat. Et propterea est tertius mo-
 dus dicendi fm Tho. sa se. q. cxliij. qz mar-
 tyrij gloriā quam in alijs ppria voluntas me-
 retur illi paruuli occisi per dei grām sunt asse-
 cuti. nam effusio sanguinis propter xpm vice
 gerit baptismi. vnde sicut pueris baptizatis
 p grām baptismalē meritū xpi operat ad glo-
 riam obtinendā. Ita in occisis propter xpm:
 meritū xpi operat ad palmā martyrij obtinē-
 dam. Et hoc est quod Aug^o dicit in quodā ser-
 mone: quasi alloquens innocentes. Ille inquit
 de vestra corona dubitabit in passione p xpo
 qui etiam paruulis baptismū prodesse nō erti-
 mat: non habebatis etatē qua in xpm passurū
 cederetis: sed habebatis carnē in qua p xpo
 passuro passionem sustineretis. hec ille. Cum
 itaq; viderimus hos paruulos felicissimos ce-
 licolas esse factos: qz propter xpm passi sunt.
 eos ita veneremur vt etiā pro dño iesu xpo si-
 mul cum eis pati non timeamus. Qui pro se
 laborantes exaltat in fine z beatos facit in re-
 gno glorioso celoz: in quo viuūt z regnat per
 infinita secula seculozum. Amen.

¶ Sermo quinquagesimus primus de beato
 georgio martyre qui fortis fuit in bello tem-
 porali ferali z passionali.

Fortis fuit in bello

Scribunt hec verba originali
 Ecclesiastici. xlii. ca. Gaudet in
 celis beatissimus georgius qm̄
 legitime certauit in terris. Corona quippe vi-
 ctoribus datur vt inquit Aug^o in omelia. z h
 paulus expressit. i. ad Thimo. ij. ca. Non coro-
 nabit inquit nisi qui legitime certauit. quāta

Vo fuerit georgij probitas z animi fortitudo
 declarat Ambrosius in prefatōe vbi ait. Be-
 orgius fidelissimus miles xpi dum xpianitas
 professio silentio regeretur: solus inter christi-
 colas dei filium est confessus: cui z tantā fidei
 constantiam gratia diuina concessit: vt tyran-
 nice potestatis precepta contemneret z innu-
 merabiliū non formidaret tormenta penarū.
 hec ille. verūtñ vt virtutum eius z sanctitatis
 excellentiam diffusius explicemus in presenti
 sermone curabimus aperire. in quibus bellis
 inclitis hic preliator fortis inuentus est z vi-
 ctoriosus. nam lz verba proposita de iosue di-
 cantur ad litterā: tñ appropriate cōuenire pos-
 sunt scō georgio xpi militi inuictissimo. Qui
 fortis fuit in triplici bello.

Primo in bello temporali.

Secdo in bello ferali.

Tertio in bello passionali.

¶ Qualiter beatus georgius miles fuit stren-
 nuus. Et an sit licitum militare: atq; de duo-
 decim conditionibus quas habere debent hi:
 qui volunt laudabiliter militiam exercere.

Capitulum. j.

Primo beatus georgius fuit fortis in be-
 lo tpali. deseruiuit quippe laudabiliter
 exercitio militari. vñ interrogatus a datiano
 pside: vñ esset aut quo noie vocaret. Rndit ge-
 orgius vocor ex nobili capadociū prosapia. pa-
 lestinas xpo fauente deuici: sed oia deserui: vt
 seruire possim liberius deo celi. Sed i hac pte
 quereretur alijs: vtrū pctm sit militare. Ad qd
 rndet Aug^o li. de verbis dñi. Et ponit. xliij. q.
 i. ca. militare. Ad militare inquit nō est pctm: sed
 ppter predā militare pctm est. Et idē ad Bo-
 nifaciū. z no. xliij. q. i. ca. noli. Noli extimare
 neminē deo placere posse: q armis bellicis mi-
 nistrat. In his erat scūs dauid cui dñs tam
 grande perhibuit testimoniū. In his etiā plu-
 rimi illi^o tps iusti. In his erat ille centurio q
 dño dixit. Non sū dignus vt intres sub tectū
 meū. Et idē h manicheos. z habet. xliij. q. i. ca.
 quid culpa. xps tributa cesari monet reddi qz
 propter bella necessaria militi stipendiū prebe-
 tur. Et de hoc ita scribit. xliij. q. i. ca. paratus i-
 fi. Nā si xpiana disciplina oia bella culparet:
 hoc potius consiliū salutis petentibus in euā-
 gelio diceret: vt abijcerent arma scq; oīno mi-
 litie subtraherent. dictū ē at eis. neminē cōcus-
 scribitis. Estote contēti stipendijē vestris. Qui

bus propriū stipendiū sufficere precepit debere militare vtiq; non prohibuit. glo. sup illo verbo concusseritis. Concutere est aliquid petere vltra debitū rōne officij alicuius. Notandū tñ q; volēs debite & laudabiliter exercere: duo decim debet condiciones habere.

Prima dī laicalis status.

Secūda virilis sexus.

Tertia dispositum corpus.

Quarta affectus iustus.

Quinta animus magnus.

Sexta premium exercitium.

Septima victus sobrius.

Octava promptum obsequium.

Nonā fidelitas firma.

Decima prudentia circūspecta.

Undecima misericordia benigna.

Duodecima superna confidentia.

¶ Prima conditio dī laicalis status. nam clericis & alijs ad cultū diuinū deputatis interdicit vsus & officij artis militaris. Sicut p; xxij. q. viij. ca. i. vbi dī. Lū petrus qui prim⁹ aploꝝ mālem gladiū vellet exercere vt magi strū a iudeoꝝ iniuria defenderet: audiuit. conuertere gladiū tuū in vaginā. Idē confirmatur eadē cā & qōne. ca. cū a iudeis. ca. nō pila. ca. clerici. ca. quicunq;. Et di. l. ca. clericum. dī. Non conuenit militib⁹ ecclesie militare seculo. Rō est fm Tho. 2a 2e. q. xl. q; i militari arte multa est inquietudo p̄ria clericali officio: ita q; non sunt compatibilia. p̄pterea dixit ap̄tus. ij. ad thimo. ij. ca. Memo militans deo implicet se negocijs secularibus vt ei placeat cui se p̄ba uit. Qd dictū ponit. lxxx. di. ca. cōsequens. Et xvi. q. i. ca. sunt nōnulli. Et xvi. q. iij. ca. placuit. Et xxij. q. viij. ca. reprehēibile. & extra ne cle. vlt mo. ca. multa. & ca. sed nec. Notandū tñ fm Tho. & Alexandrū de ales in. iij. volūe sūme. q; clerici nō possint nec debeāt pugnare manu: p̄nt tñ in casu pugnare nutu: iussu: vel auxilio. sicut p̄bat. xxij. q. viij. ca. igit. & ca. scire nos oportet. & ca. oī timore. in ca. hortatu dī Hortatu & precib⁹ adriani romani vrbis ep̄i Exhortatus carolus rex bellū p̄ longobardos suscepit. Et in ca. vt pridē habetur. q; beatus i gregorius ciuib⁹ tuscie mandauit. vt contra longobardos arma pararent & militibus stipendia decreuit. Nec solum pugnare: sed etiā arma deferre interdictū est clericis. vt patet dī vita & bone. cle. ca. clericis. vbi dī. Clerici arma portantes excōmunicentur. glo. tamen ibi dī

147
cit. ¶ si transitum faciunt per loca periculosa tunc possunt portare arma: ad terrorem latronū: l; percutere nō debeant nisi vim vi repellendo cum moderamine inculpate tutele.

¶ Secunda conditio eius qui militia; habet debite exercere dicit virilis sexus. qui enī vult militare vir esse debet: non mulier. eo q; mulieribus conditio non est apta bellicis artibus. sunt nanq; mulieres pauide: timide: molles & delicate: nec sufficiunt ferre labores qui requiruntur in preliantibus. Verū tamen quādoq; inuente sunt aliquę mulieres bellicose & strenue satis. Judith quidem vidua vt scriptura sc̄ta tradit. truncavit caput holofernis. ¶ Panthasilea amico regina in auxilium troyanoꝝ venit. multaq; in bello cum suis puellis egit strenue ac viriliter dimicando. De thamiri massagetarum regina scribunt iustinus & orosius. q; non muliebriter quando cirus bellum sibi intulit: aduentu hostium territa est. nam cum prohibere ipsos transito araxis fluminis posset transire permisit: sperans sibi faciliore victoriam inter terminos sui regni: & hostib⁹ fugam difficiliorem obiectu fluminis. Et cuz cirus flumē pertransisset firmassetq; aliquantisp̄ castra: simulato metu. quasi fugiēs instructa castra vino epulisq; deseruit. Quod cum regine denunciatum foret. adolescentulum filium ad sequendum eum cum tertia parte copiarum misit. Adolescens autem rei militaris ignarus cum venisset ad castra tanq; ad epulas: nō ad prelia omīssis hostibus prorupit ad crapulas. cirus autem per exploratores edoctus nocte reuertitur cunctosq; cum regine filio interfecit. At virago thamiris: perditō vnico filio & militantium magna parte. non lachrymis sed hostiū sanguine cogitat iniurias vindicare. simulata igitur diffidentia. p̄pter vulnus recenter acceptū. cirum semper refugiebat quousq; hostem in insidias traxit vbi dispositis in insidijs inter montes ducenta milia persarū cum rege deleuit. adeo q; nec tante cladis nuncius supersuerit. ciriq; caput amputatū in vtre humano sanguine pleno reponi iussit: dicens. satia te sanguine humano quē triginta ānis sitisti. sanguinē sitisti: sāguinē bibe. Narrat insup Valeri⁹ maxim⁹. li. ix. rubrica de ira dicens. ¶ semiramis assirioꝝ regina cū ei circa cultū capitis sui occupate: nūciatū esset babiloniā defecisse altera pte crinivum adhuc soluta protinus ad eā expugnandā

cucurrit: nec prius decorē capilloꝝ in ordinez
q̄ tantā urbē in prātem redegit: quo circa sta
tuta est i babilo. nec posita illo habitu quo ad
vltionē exigendā celeritate precepti terendit.
Sed euz ista rara in mulieribus sint reperta
respectu tot belloꝝ: que gesta sunt in mundo
non sunt trahenda in consequentiā. ¶ Tertia
conditio illius qui militiā virtuose h̄z exerce
re d̄ dispositū corpus. Non enī licet militiaz
assumere his quibus corpora sunt delicata: qz
vt inquit Hiero⁹ ad demetriadem virginem
Statim corpa delicata frangunt. oportet er
go milites esse robustos: vt ferre possint famē
sitim: frigus: calores: z similia. Ideo Vegeti⁹
li. i. de re militari ait. Nūq̄z credo potuisse du
bitari aptiorē armis rusticā plebem que in la
bore nutrit: solis ardorem patiens: vmbre ne
gligens: balneorū nescia: deliciarum ignara:
simplici aīo: paruo contenta: duratis ad oēm
malorum tollerantiam membris: cui gestare
ferrum: ducere fossam: onus ferre: consuetudo
de rure est. Et Seneca ad lucillum ait. Nullū
laborem recusant manus que ad arma ab ara
tro transferuntur. quisnam explicet quot labo
ribus quatiuntur. ¶ Per sepe h̄i qui ad bella se
conferunt: si quis homo scire velit legat cesa
ris: pompeii: scipionis: lucilli: marci antonii: z
alioꝝ gesta: imo interrogent eos qui nostris
temporibus sub his qui in rebus bellicis florē
tissimi fuere militauerunt. dicant ipsi quot no
ctes duxerunt insomnes: quot diebus non gu
stauerunt panem: quotiens exigente necessita
te asperrima frigora: caloresq̄z intensos pertu
lerunt. Recitat frontinus de re militari scipi
onem emilianū in itinere cum amicis ambu
lantem accepto pane vesci solitum. ¶ Quar
ta conditio d̄ affectus iustus. militandū qui
dem est p̄ iusticia. s. pro patria vel vtilitate rei
publice. nā vt ait Tullius li. i. de officijs. Bel
lum ita suscipiat vt nihil aliud nisi pax queri
videat: non debet miles finem suū constitue
re lucrū temporale: aut propriū cōmoduz: sed
cōmune bonū. ¶ Propterea Valerius li. iij. ru
brica de abstinentia cōmendat: curiū qui con
sul factus cōtra samnites ab ipsis auro deuin
ci tentatus est. nam dū scamno sederet ligno
legatis samnitū vt erat se spectandū prebuit:
qui paupertatē eius mirati magnum pondus
auri publice missū benignis v̄bis hortati sūt
recipere. risit ille z ait. eaz vobis z mihi sup
uacuū. metallū in patriā reportare: nō enī h̄c

aurū mihi preciosū existimo sed aurū h̄ntibus
imperare. ¶ Quinta conditio d̄ animus ma
gnus. vt enī inquit Salustius in catillinario.
Semper in bello his maximū est periculū qui
maxime timent aadacia p̄ muro habet. ex hoc
Seneca li. iij. de q̄nibus nālibus ait. Null⁹
pnitiosior hostis est: q̄z quē audacē angustie fa
ciunt. Et Vegeti⁹ li. i. de re militari ait. Hoc ē
in quo totius rei publice salus consistit: vt ti
rones non tm̄ corporalibus: sed etiā animis
prestantissimi eligant. Et quidē cauēdū est ne
dubitantem formidantēq̄z exercitū ad pugnā
publicam aliq̄n perducas. Et ibidē Vegetius
sequit. Ipsa die qua certaturi sunt milites qd
sentiāt diligenter explora. nam fiducia vel for
mido ex vultu: verbis: incessu: moribus cernit
z noueris te oportere differre si exercitati bel
latores metuunt dimicare. ¶ Sexta conditio
est preuiū exercitiū. fm̄ enī q̄ ait Cassiodorus
li. i. epistolaz. Ars bellandi si non preludit: cū
fuerit necessaria non habet. Ex hoc Vegeti⁹
refert. In omni prelio: nō tā multitudo z vir
tus: q̄z ars z exercitiū solet prestare victoriam
hoc vtiq̄z declarant nobis exempla. Scribit
frontinus li. iij. de re militari. ¶ Domiti⁹ cor
bulo duabus legionibus z paucissimis auxi
lijs disciplina correptis panthos substrauit.
Alexander macedo quadraginta milibus ho
minū iam ante a philippo patre discipline as
suefactis: orbem terraz aggressus innumeras
hostiū copias supauit. Lirus bello aduersus
persas. xiiij. milibus armatorū innumerabile
exercitū fudit. Luculus aduersus mitridatem
z tigrarem cū quindecim milibus armatorū
hostiū innumerabilem multitudinē inhabile
debellauit. Epaminundas dux thebanorum
quattuor milibus hominū ex quibus quadrin
genti tm̄ equites erant lacedemonioꝝ exerci
tū viginti quattuor milium peditū: equitū milium
sexcentoz vicit. Hinc est q̄ Vegeti⁹ ait. Mul
la alia re videmus populū romanū orbē sube
gisse terraruz nisi armoz exercitio disciplina
castroz vsuq̄z militie. ¶ Septima cōditio d̄
victus sobrius. debent milites esse sobrij z tē
perati: neq̄z licet eis incōtinenter z lasciuē vi
uere. propterea Valerius maximus. li. ij. de di
sciplina militari cōmendat Quintū cecilium
metellū qui aduersus ingurtā a romanis mis
sus. oīa que vires possent effeminare bellatiū
de exercitu remouit. Et frontin⁹ li. i. de re mi
litari scipionis continentia magnificat dicēs

Scipio africanus in hispania cum inter captiuas eximie forme virgo nobilis ad eum esset perducta: que omnium oculos in se conuertebat summa custodia habita sponso reddidit. Insuperque aurum quod parentes eius redempturi: captiuam scipioni attulerant eidem sponso pro nuptiali munere dedit. Qua multiplici gratia vniuersa gens victa imperio populi romani accessit.

¶ **S**exta conditio dicitur promptum obsequium nihil utique militibus est ita necessarium: sicut prompta obedientia: quam ubi non est obedientia: non est ordo. Et ubi non est ordo: ibi confusio. Ideo Augustinus li. v. de ciui. dei. narrat illud quod ponit Valerius. qualiter mallius torquatus consul missus in tusculanos precepto edixit. ne quis extra ordinem pugnaret in hostem: qui cum oraturus rei gratia in pretorio esset: filius eius in castris remanens: a tusculanorum duce iniurijs fuit provocatus ad iram a quo tandem audiuit Tu ipse congrede mecum: ut modo iam hic euentu cernatur: quantum latinus eques prestat romano: qui verbis provocatus atque imperij patris oblitus ad bellum ingreditur et hostem interfecit spoliisque detractis ad patrem accessit dicens. ut me pater omnes tuo sanguine natum referant: hec spolia capta ex hoste cesso porto: quod ut per cognouit consilio conuocato cum morti tradidit. sic inquit. Quam neque imperium consulare: neque maiestatem paternam veritus aduersus edictum nostrum extra ordinem pugnavisti: quantum in te fuit disciplinam militarem qua stetit usque ad hanc diem res romana solvisti: meque in eam necessitate adduxisti: ut aut reipublice mihi: aut mei meorumque oblitiscendum sit: nos potius nostro delicto plectemur: quam respublica tanto suo damno nostra peccata luat. mandauit igitur licitori ut ipsum morti traderet: quia tutius erat ipsum interficere: quam rempublicam militari disciplina carere.

¶ **M**ona conditio dicitur fidelitas firma. debent milites esse fideles etiam inimicis: dum eis quicquam promittitur. Unde Augustinus xxiiij. q. i. ca. noli ait. fides quam promittitur etiam hosti seruanda est. Et de hoc satis commendant antiqui romani: qui etiam suis inimicis fidelissimi erant. Unde Valerius li. vi. rubrica de iusticia. dicit camillo falistos obsidenti. iuda magister liberos falistorum tanquam ambulandi causa extra murum e ductos: tradidit dicens. repetendis obsidibus necessario ciuitatem imperata facturam. camillus non solum spreuit perfidiam sed etiam restrictis post terga manibus: magistrum virgis agendum: ad

parentes tradidit: sic adeptus beneficii victoriam: quam fraude non concupierat. nam falisti ob hanc iusticiam se ei sponte dederunt. multa etiam Valerius refert de fidelitate romanorum ac de fide publica.

¶ **D**ecima conditio dicitur prudentia circumspecta. debent milites magis prudentie quam viribus corporis inherere: quia ingenium superat vires. Et maxime prudentia illis vtilis est. quia ut dicit Valerius de disciplina militari. Nihil tam turpe inducit in militem quam dicere: non putabam. eo quod cum omni errore emendationem recipiat. error qui in bello committitur emendationem non recipit sed errorem. martis statim sequitur penitentia.

¶ **U**ndecima conditio dicitur misericordia benigna. decet quippe milites esse clementes atque benignos quam crudelitas vtilis est satis proprium humane conditioni. Ideo Augustinus li. i. de ci. dei. dicit de romanis. quod amabant sibi in laudibus dici. parcere subiectis et debellare superbos. Et li. v. laudat clementiam marci marcelli. Egregius inquit romani nominis marcus marcellus. qui siracusas urbem ornatissimam cepit. fertur eam prius fleuisse ruituram et ante eius sanguinem suas illi lachrymas effudisse. gessit et curam pudicitie etiam in hoste seruare. nam priusquam oppidum victor iussisset inuadi constituit edicto. ne quis corpus liberum violaret. Quod exemplum ponit a Valerio li. v. rubrica de humanitate et clementia.

¶ **D**uodecima conditio dicitur superna confidentia in deo namque fiducia militum est collocanda. quia ut dixit iudas machabeus. iij. ca. Machabeorum. iij. ca. Non in multitudine exercitus victoria belli. sed de celo fortitudo est. Cum his itaque conditionibus ut Valerius refert disciplina militaris est precipuum decus et stabilimentum imperij et tenacissimum vinculum et pacis tutela firmissima. Et de hac ait Ambrosius li. i. de officiis. illud quod non. xxiiij. q. iij. ca. fortitudo. Fortitudo que bello propria tunc a barbaris vel domi defendit infirmos vel a latronibus socios plena iusticia est. Igitur beatus simus gregorius militie reipublice laudabiliter deseruiuit quousque ad spiritualem militiam longe meliorem se transtulit.

¶ **Q**ualiter draco est animal terribile et quomodo beatus gregorius occiso dracone conuertit populum ad fidem christi. Capitulum. ij.

Secundo beatus gregorius fuit fortis in bello ferali. dum scilicet feram pessimam draconem ingentem virtuosissime superauit. tamen ut parum ista clario sit tria consideremus.

Primum est draconis conditio.

Secundum draconis offensio.

Tertium draconis occisio.

Primum quod considerare debemus est draconis conditio. Inquit enim Isidorus li. xij. et hi. draco maior est cunctis serpentibus: siue omnibus aiantibus que sunt super terram qui sepe a speluncis abstractus fert in aerem cocitaturque propter eum aer. Est autem cristatus ore paruo et artus fistulis vim aut non in dentibus sed in cauda habet gignit autem in ethiopia et in india. in ipso incendio iugis estus. Et ut refert Plinius li. viij. de naturali historia. ca. xij. draco. xx. cubitorum. magnitudie nascit apud ethiopes. Et ca. xij. asserit. Quod in elephantibus et draconibus perpetua est dimicatio. Nam draco cauda constringit elephantem et cadere eum facit sed non impune: quod dum interficit elephantem interficit casu eius. Super illum autem locum Jeremie. xiiij. ca. attraxerunt ventum sicut dracones. Hieronymus ait. draco est aial valde sitibundum in tantum quod vix potest in aqua satiari. Et ideo apperit os vento ut sic extinguat ardorem sitis unde cum videt nauim in mari et maximus est ventus non velum: ut ibi hauriat ventum frigidum volat ad velum. et quicquid propter magnitudinem corporis et propter fortitudo eius impetum subuertit nauem. et nauem quam vident appropinquare draconem: quod percipiunt ex tumore aque: statim deponunt velum et sic euadunt. Idem dicit Solinus addens quod ethiopes vtuntur sanguine draconis non feruorem estus: vescuntur etiam carnibus eius non diuersos morbos. Sciunt enim separare venenum a carnibus eius. nam solum habet venenum in lingua et in felle. Et ideo amputant ei linguam et fel: que receptiua sunt veneni. et sic abstracto veneno vtuntur corpore reliquo tam in medicina quam in cibo. et hoc videtur tangere David cum dicit Dediti eum escam populis ethiopum. Addit Plinius quod vel veneni semper erigit eius lingua. et quicquid ex calore veneni inflammat aerem ita quod videtur spirare ex se ignem. Aliquam etiam emittit: dum sibilat flatum contagiosum. Et inde corrumpitur aer et inficitur et morbus pestilens inde generatur. in mari quicquid habitat: quicquid in fluminibus natat in speluncis et antris latitat: raro dormit. imo semper vigilat: aues et bestias deuorat. acutissimum habet visum unde a remotis videt predam suam. Et si vera sint ista omnia. tamen quo ad magnitudinem nescio an draco reliquos serpentes superet. Nam Plinius pretacto li. viij. ca. xij. inquit. Adde gastenes scribit in india serpentes in tantam ma-

gnitudinem adulescere ut solidos hauriant ceruos et haurosque. Aulus Gellius in sup. li. vi. noctium acticae ait. Tubero in historiis scriptum reliquit bello primo punico. Atilium regulum confidere in africa castris apud dragudam flumen positum prelium grande atque acre fecisse aduersus unum serpentem in illis locis stabulantem: inusitate immanitatis: cumque magna totius exercitus consuetudine balistis atque catapultis: diu oppugnatum eiusque interfecti longum corium: pedes centum et viginti romanam misisse: sed quicquid sit negari non potest magnitudo et imanitas draconum sicut patet non solum relatu sapientium: verum et experientia regum gestarum. Secundum quod considerare debemus est draconis offensio. inuenit quidem Georgius draconem quendam populos grauissime offendente. nam dum peruenisset ad provinciam libicam: ad civitatem que fileita dicebatur se conferebat. Et ut scribit Isidorus. xiiij. ethimo. li. Libia cirencensis in partes africe prima est: a cirene urbe metropoli: que est in eius finibus nuncupata. huic ab oriente egyptus est: ab occasu sirtes maiores et trogodarum: a septentrione mare libicum: a meridie ethiopia et barbarorum varie nationes et solitudines inaccessibiles: que etiam basiliscos serpentes creant. Juxta igitur civitatem preactam fileitam erat stagnum instar maris: in quo draco pestifer latitabat: qui sepe populum contra se armatum in fugam vertebat: flatuque suo ad muros civitatis accedens plurimos occidebat: quapropter compulsi ciues duas oves quotidie sibi dabant: ut ita eius furor sedarent. Quibus ergo iam oves pene defecissent: inuito consilio ovem cum adiuncto homine tribuebant. Cum ergo forte filij et filie omnium darentur et soror neminem exciperet: Quadam vice filia regis unica sorte est deprehensa: et draconi adjudicata: hanc dum pater liberare non posset propter furor populi: induit eam vestibus regalibus et amplexatus eam cum lachrymis et singultibus ad locum deputatum accedere dolens permisit. Nec incredibile videri debet: potuisse draconem civitatem unam ita grauitate obsidere: ut cogere ciues hominum corpora sibi tradere: quam certum est: nescimus quo dei iudicio: civitates et gentes a minimis animalibus fuisse deletas. Refert namque Plinius li. viij. de naturali historia. A cuniculis suffossu in hispania oppidum a talpis in thesalia. a ranis civitatem in gallia pulsam. a locustis in africa. ex giaro cicladum in sula amidios a muribus fugatos. in italia amidas a serpentibus delatas. citra cinamulgos

ethiopes late deserta regio est a scorpionibus
z solipigis gente sublata. ¶ Tertium quod confide-
rare debemus est draconis occisio. dum enim beatus
georgius appropinquasset ad locum: in quo puel-
la draconem prestolabatur: forte ligata vel aliquo
modo stricta. interrogata quod ibi sola faceret: cur
ue amarissime fletet. illa factum retulit. Cui be-
atus georgius. noli inquit timere: quia ego te in
christi nomine adiuuabo. Et dum hec loquerentur. Ecce
draco veniens caput de aqua leuauit. Tunc geor-
gius equum ascendens z signo crucis se muniens
draconem se venientem audacter aggreditur: z la-
ceam fortiter vibrans: z se deo commendans: ipsum
grauiter vulnerauit: z ad terram deiecit. dixitque
puelle: proice zonam tuam in collum draconis: nihil
dubitans filia. Quod cum fecisset: sequebatur eam
velut mansuetissimus canis. Cui ergo populus
ciuitatis terreretur nimium: a beato georgio confor-
tatus est. Et cum fide christi plurimum commendasset
Rex z omnes populi baptizati sunt. beatus autem ge-
orgius euaginato gladio draconem occidit: quem
extra ciuitatem efferi precepit. Baptizati sunt
autem illa die viginti milia hominum: exceptis par-
uulis z mulieribus. Rex autem in honore beate
marie: z beati georgii ecclesiam mire magnitu-
dinis construxit.

¶ Qualiter beatus georgius forti animo tulit se-
uissimos cruciatus: z tandem capitis obtrunca-
tione: martyr effectus est. Capitulum. iij.

Tertio beatus georgius fuit fortis in bel-
lo passionali. nam propter christum asperissimos
cruciatus tormentaque immanissima passus est.
ideo ab ecclesia martyrium eius venerabiliter ce-
lebratur. De quo in martyrologio sic scribitur
In perside ciuitate diospoli: passio sancti geor-
gii martyris: cuius gesta passiois: z si inter apo-
crifas connumerat scripturas tamen illustrissimum
eius martyrium ecclesia dei inter coronas mar-
tyrium venerabiliter honorat. Fuit autem ut po-
nitur in eius legenda martyrio coronatus im-
perantibus diocletiano z maximiano. Suo tunc
seuissima erat persecutio christianorum. Beatus
itaque georgius militari habitu abiecto: publi-
ce se christianum verbo z opere demonstrabat.
Qua de re datianus preses: contra eum indigna-
tus: iussit eum in eculeum leuari: z membratum cor-
pus eius ungulis laniari. Appositis insuper
ad latera facibus parentibus viscerum intimis
fale plagas eius fricari iussit: sed cum in fide
constans z immobilis permaneret: nocte christi dul-
ci visione confortatus est. videns vero datianum

149
¶ eum superare non posset quendam maleficum
aduocauit: qui bis venenum bibendum georgio
propinauit. Quod utique signo crucis facto: sine
lesione bibit: quare magus ille ad christum con-
uersus: christianum fieri se postulauit. Quae mox
iudex decollari fecit: sequenti die iussit georgium
poni in rota: bis acutis gladiis undique circum-
septa. Sed statim rota frangitur z georgius
inuenitur illesus. tunc iratus iussit eum in sar-
taginem plumbo liquefacto plenam proici: qui
remisso signo crucis in eam intrauit: in qua ste-
tit sicut in recenti balneo z delectabili. Extra-
ctus inde a preside monetur blanditijs: ut christo
relicto sacrificet idolis. At georgius ad tem-
plum pergere petijt simulans velle idolis imola-
re. Cuius ibi maxima multitudo populi conue-
nisset orauit georgius dominum: ut templum cum ido-
lis dissiparet. statim ignis de celo descendens
templum cum idolis z sacerdotibus concrema-
uit. Cuius post hec datiano presentaretur. vixit
datiani christianam se dixit. Quae iussu viri per
capillos suspensa z flagellis durissimis cesa
emisit spiritum. Tandem georgius capitis ab-
scissione martyrium consummauit. felix autem anima
eius ad celos conscendit vbi in eternum dei
iocunda visione letabitur atque cum christo z san-
ctis eius gaudebit in delicijs paradisi. Amen
¶ Sermo quinquagesimus secundus de bea-
to marco euangelista: qui leoni propter dignas
illius animalis conditiones: merito assimilatur

Acies leonis a de-

xtris ipsorum quattuor. Scribunt
hec verba Ezechielis. i. ca. 13 omnes
euangeliste loquantur de christo:

Tamen quia mattheus circa eius humanitates
versatur. ut habens faciem hominis pronun-
ciatus est a propheta. z quia Lucas christi exprimit
sacerdotium facies bouis habere dicit quod est
aial imolatiuum secundum antiquam legem. quoniam vero Jo-
hannes diuinitates christi altius intonauit velud
habens faciem aquile designatur. Marcus autem
christi regnum z resurrectionem ardentem pronun-
cians: leoni aialium regi: merito assimilatur.
Dicuntur vero hi quattuor euangeliste: quat-
tuor aialia. quia secundum Isidorum in. vi. etibi. li. per
quattuor mundi partes: fides christiane religio-
nis eorum predicatione disseminata est. ani-
malia autem dicta sunt. quoniam propter animam
hominis predicatur euangelium christi. Cum igitur

hodierna die festum beati marci ab ecclesia eccle-
bref. laudes illius explorari volentes triplices
eius excellentiam: scilicet tres leonis condiciones
et proprietates explicabimus.

Prima de viuacitatis.

Secunda animositatis.

Tertia gratiositatis.

Qualiter beatus marcus multos populos
uiuificauit: euangelium scribendo: predicando
et obseruando. Capitulum. j.

Prima excellentia beati marci de viuaci-
tatis. et hec denotatur in proprietate seu con-
ditione leonis qui filium dormientem excitat et uiui-
ficat. Nam ut scribit Isidorus. xij. ethi. li. Cum ca-
tul' leonis nascitur: tribus diebus et tribus noctibus
dormire fertur. tunc deinde patris fremitu vel rugi-
tu veluti tremefactus cubilis locus suscitare
deum catulum dormientem: sic quantum ad hoc beatus
simus marcus multos peccatores et in peccatis mor-
tuos excitauit et uiuificauit. Et hoc tripliciter
Primo legem euangelicam describendo.

Secundo legem euangelicam predicando.

Tertio legem euangelicam obseruando.

Primo beatus marcus vocauit multos ad
vitam legem euangelicam describendo. Et hic tria
dubia erunt declaranda.

Primum utrum lex euangelica omnem aliam legem
superet et excedat.

Secundum utrum quattuor debuerunt esse legis eu-
gelice principales scriptores.

Tertium utrum beatus marcus in descriptione sui
euangelij potuit errare.

Ad primum dubium respondeo secundum Nicholaum de lira
in prologo super Mattheum. Quod cuiuslibet legis
conuenienter date sunt quattuor conditiones.

Prima est vitia extirpare.

Secunda mores seu actus hominum ordinare.

Tertia inducere ad felicitatem.

Quarta lucide tradere veritatem.

In his quattuor conditionibus: lex euangeli-
ca excedit omnem aliam legem et diuinam et humanam
ut patebit per singula discurrendo. Prima igitur
conditio legis est. quod debet vitia extirpare. Ad
hoc enim leges date sunt ut quos priuata casti-
gatio cohibere non potuit metu penarum que le-
gibus infliguntur a maleficijs retrahantur. Vnde in
prologo decretalium dei. id est lex prodit: ut appetit
noxius sub iuris regula limite. Et. di. iij. ca.
facte sunt Isidorus ait. Facte sunt autem leges ut
earum metu humana coherceat audacia: tutaque
sit inter improbos innocentia: et in ipsis impro-

bis formidato supplicio refrenet nocendi fa-
cultas. Propter hoc dicit apostolus. i. ad. Thimo.
i. ca. Iusto non est lex posita sed iniustus et non sub-
ditis impijs et peccatoribus sceleratis et conta-
minatis patricidis et matricidis homicidis et
fornicarijs masculorum concubitoribus plagia-
rijs mendacibus et periuris. In hac autem extir-
patione vitiorum lex humana inuenitur defecti-
ua quia non punit omnia mala. cuius ratio est quia lex
conitati proponitur obseruanda. In conitate autem
pauci inueniuntur virtuosi et perfecti: et plures
imperfecti et defectuosi. id est sicut pueris aliqua
permittuntur: que non permitterentur viris perfe-
ctis: ita in legibus que conitati seruande impo-
nuntur: aliqua mala minora permittuntur ut maio-
ra euitentur. Sicut lex civilis meretrices in ciuita-
tibus permittit: ne res publice propter imper-
fectionem multitudinis: que castitatem difficile
obseruare potest: dissensionibus que propter li-
bidinem insurgerent conturbentur. vnde dicit Augustinus
li. de ordie. Aufer meretrices a ciuitatibus omnia
conturbabis libidinibus. verumtamen ista mala que
bono modo auferri non possunt: relinquitur diu-
ino iudicio puniendae. vnde Augustinus. i. de li. arbi. ait
Lex ista que regendis ciuitatibus fertur: multa
concedit atque impunita relinquit: que per diu-
inam providentiam vindicantur. Similiter lex
mosayca diuinitus data: aliqua tamen mala per-
mittit: sicut permisit dare libellum repudij. ut
habetur Deuteronomi. xxiij. ca. ne uxores in-
terficerent. Et dare ad usuram extraneis ne
fratres proprios grauarent. Ratio huius fuit
quia lex illa data fuit populo dure cervicis et
imperfecto: ideo sunt eis permissa aliqua ma-
la minora ut euitentur maiora. Propter quod
saluator Matthei. xix. ca. dicit iudeis de per-
missione libelli repudij. Ad duritiam cordis ve-
stri promisit vobis dimittere uxores vestras
sic ergo patet. Quod tam lex humana quam mosayca
permittit aliqua mala: et quantum ad hoc est im-
perfecta. Sed lex euangelica nullum malum
permittit tanquam perfectissima: sed omnia exclu-
dit et puniendae predicat: propter quod legisla-
tor euangelicus iesus christus dicit Matthei. xij.
ca. Dico autem vobis: quod de omni verbo ocioso: multo
grauius de nocuo: quod locuti fuerint homines
super terram: reddent rationem in die iudicij. Et
si de verbo multo magis de facto. Secundo ad
legem pertinet mores seu actus humanos ad
bonum ordinare. vnde dicit philosophus. ij. ethi. In-
tentio cuiuslibet legislatoris est ciues facere bonos

in hoc aut inuenit lex humana defectiua qz d
actibus exterioribus tm ordinat: lex at diuina
ordinat actus interiores. Similiter lex mosayca
in hoc deficit: qz vt habet in glo. sup eplaz ad
Philippenses. iij. ca. Prohibebat manus no
aiam. qd dupliciter pot intelligi. Vno mo cr
ronee. Et sic intelligebant doctores iudeorum
dicentes voluntate mala no esse peccatum: nisi ali
quo mo exeat in actum. vt p3 p Josephu. xij. li.
antiquitatu. Et qn arguebat eos. qz scriptu
est Exodi. xx. Mo concupisces vxore. proximi tui
rudebant sic. qz hoc precepto no prohibet co
cupiscentia vitioz: sed manifestatio exterior
quasi dicat. no concupisces. i. signa concupiscentie
no facias. vt p amplexus z oscula z consilia
Sed hoc manifesto p3 falsu. qz actus exterior
no h3 malitia vel bonitate morale: nisi in qtu
pcedit ab actu interiori. de sen. excō. ca cu vo
luntate. Alio mo intelligit predictus verbum. s
qz lex vetus prohibebat manu no aiam: recte
z bn videlicet qz lex vetus in paucis prohibe
bat aiam z concupiscentia interiorē. videlicet
in vitio: mechie z auaritie tm. Et adhuc h3 p
hibet in istis concupiscentia: no tm transgres
sorius infligebat aliquā pena. Et ideo in ta
libus inuenit imperfecta: lex at euangelica taqz
perfectissima: generaliter p3hibet concupiscentia
mala z concupiscentibus indicit pena infligē
das. Propter qd saluator Matthē. v. ca. ait.
audistis qz dictum est antiquis non occides.
Qui at occiderit reus erit iudicio. Ego at di
co vobis: qz omis qui irascitur fratri suo: reus
erit iudicio. Et eodem modo dicit de alijs pre
ceptis. Tertio ad legem ptinet ad felicitatem
hoies adducere. verum lex humana no addu
cit: nisi ad felicitate politica: que est tranquill
z pacificus status ciuitatis in vita morali. Sz
ad felicitate que post hanc vita habetur ordi
nat lex diuina: qz felicitas illa: no habet nisi p
gram sui. qz dicit ad Romanos. vi. ca. gra dei vi
ta eterna. hanc at gram lex mosaica no dabat
sed ad ipsam disponebat. ppter qd dicit ad He
breos. vij. ca. Memine ad pfectu adduxit lex
Sed hanc pfectione a xpo vanda expectabat
fm qz scribit Joānis. i. ca. Lex p moysen data
est grata z veritas p iesu xpm facta est. Pro
pter qd saluator in principio euagelice doctri
ne dicit Matthē. iij. penitentia agite appro
pinquabit eni regnum celorum. Quarto ad le
gem ptinet veritate plane z lucide tradere. cu
ius ratio est. qz lex preponitur multitudini in

150
telligenda z seruanda. in multitudine at sunt
plures deficientes ingenio: z pauci subtiles z
ingeniosi: propter qd lex que multitudini pre
ponitur debet veritate plane ac lucide tradere
In hoc aut inuenitur lex humana defectiua:
qz ibi inueniunt multe obscuritates z perple
xitates: qz patet per legu multitudinē z varie
tate z mutatione: z aliquaz arrogatione. vt
patet intuenti iura canonica z ciuilia. Simili
ter in hoc deficit lex mosayca: qz in velamini
bus z figuris tradidit veritate de agendis z
credibilibus: in cuius signu moyses velata fa
cie loquebat ad populu. vt habet Exodi. xxij
ca. ideo apostolus. i. ad Corinthios. x. ca. dixit.
Dia in figura contingebat illis. Sed lex euā
gelica in hoc inuenitur pfecta qz veritas que
in veteri testamento latebat occulta per cui
dentiam facti facta est manifesta. In cuius si
gnu in passione dnt quando mysteria noue le
gis fuerunt impleta: velu templi scissu est me
dium. vt dicitur Luce xxij. ca. propter quod
dicit saluator Joānis. xvi. venit hora cuz iaz
non in parabolis loquar vo bis: sed palam de
patre annuntiabo vobis. Propter predicta
quattuor dicit. psalmo. xvij. lex dnt. i. lex euā
gelica: que est dnt nostri iesu xpi immaculata:
quia nullu vitium permittit: conuertens ani
mas: quia actus interiores anime perfecte or
dinat z disponit. testimonium domini fidele:
quia ad felicitatem promissam efficaciter per
ducit: sapientiam prestans paruulis: quia ve
ritatem omnibus lucide tradidit: facit insup
ad huius legis dignitatem legislatoris excel
lencia. Nam preest omnibus qui leges tuler
unt. imo cunctis angelis z hominibus cete
risqz creaturis celi z terre. vt enim tradit Isi
dorus. v. ethimo. li. multi fuerunt legis aucto
res. nam foroneus grecus: rex primus: leges
iudiciaqz constituit. Mercurius termegistus
primus leges egyptijs tradidit. Solon primus
leges atheniensibus dedit. Ligurgus primus
lacedemonijs iura ex apollinis auctoritate co
finxit. Numa pompilius qui romulo successit
in regnu primus leges romanis edidit. De
inde cum populus seditiosos magistratus
ferre non posset decem viros legibus scriben
dis creauit: qui leges ex libris: scelonis: in lati
num sermonem translata: duodecim tabulis
expofuerunt. fuerant autem hi. Apius: Lau
dius: Genutius: Decerius: Julius: Manilius
Sulpitius: Sectius: Luratus: Romulus: Do

flumius. Supradicti tñ oēs dño iesu xpo: nec in minimo valent cōparari: Moyses No gen- tis hebreæ primus oīum diuinas leges sacris lris explicauit verūtamen q̄uis vetus et nouū testamentū sint a deo data. Tñ vetus fuit datum mediantibus angelis. vnde Actū. vij. ca. Stephanus dicebat iudeis. accepistis legē in dispositione angeloz. Sed nouū testamen- tum dedit per seipsum xps deus p nobis in- carnatus. propter quod Aug⁹ in li. de sermōe dñi in monte exponens illud Matthei. v. Et aperiens os suum dicit. tunc aperuit os suū qui in lege veteri aperiebat ora prophetarum Et hoc est quod ait apostolus ad Hebræos. i. ca. Multipharte multisq; modis olim deus loquens patribus in prophetis. nouissime die- bus istis locutus est vobis in filio quem con- stituit heredem vniuersorum per quem fecit et secula. ¶ Secundum dubiū fuit vtrū legis euangelice debuerunt esse quattuor principa- les scriptores. Et dicimus q; sic. Et hoc ppter figuram sacramenti: q; iste quaternarius fuit in veteri lege multipliciter figuratus. Primo in quattuor fluminibus de paradiso exeunti- bus de quibus scribitur Genesis. ij. ca. Secū- do in quattuor patriarchis principalibus: a quibus denominata ē coria thabeer. i. ciuitas qu- tuor que antea dicebatur Ebron. vt patet Jo- sue. xiiij. ca. Quia quattuor magni patriarche sunt ibi sepulti cū vxoribus. s. adam eua: abra- am sara: isaac et rebecca: iacob et lia. Tertio in quattuor circulis arche testamenti Exodi. xxv. ca. Quarto in quattuor pedibus mense ppo- sitiois. Exodi. xxv. ca. Quinto in quattuor cor- nibus altaris holocausto: u. Exodi. xxvij. ca. Sexto in quattuor ordinibus lapidum ratio- nalis. Exodi. xxvij. ca. Septimo in quattuor deambulatorijs domus salomonis. iij. Regū vij. ca. Octauo in quattuor ventis mortuos viuificantibus. Ezechielis. xxxvij. ca. Nono i quattuor faciebus q; apparuerunt in rota vna Ezechielis. i. ca. Decimo i quattuor fabris cor- nua hominū deiicientibus. ezecharie. i. ca. On- decimo in quattuor quadrigis per orbem dis- currentibus. ezecharie. vi. ca. Duodecimo in qu- tuor animalibus oculatis ante et retro. Apo- calipsis. iij. ca. que requies non habebunt die ac nocte dicentia. Scius scius scius dñs deus omnipotens: cui est honor et gloria in secula se- culorū. Amen. ¶ Tertium dubium fuit vtrūz beatus marcus euangelium scribendo potuit

errare. Et ad hoc respondemus. q; nō. tum qz illud quod scripsit a spū sancto accepit. tuz qz et a petro aploz pncipe multa didicit. vñ de ipso ita refert Hiero⁹ in prologo in Adarcum Adarcus euangelista dei electus et petri in ba- ptismate fili⁹: atq; i diuino sermōe discipul⁹ sacerdotū in israel agens sm carnē. lenita cō- uersus ad fidem xpi euāgelium in italia scripsit ostendens in eo qd et generi suo deberet et xpo hec Hiero⁹. Vbi ostendit beati marci aucto- ritatē: cū ad officiū scribendi euangelium. dicit eum a deo electū et assumptū insup et eu; a pe- tro eruditū asserit: enarrans deinde statū eius ante conuersionem qz ad sacerdotes et leuitas pertinebat scire preteritas scripturas veteris testamenti: que de xpo testimoniū perhibent vt dicit Nicholaus d lira in prologo in Adar- cum. Dū itaq; cum petro romā venisset: et pe- trus ibi euangelium predicaret: rogauerūt fi- deles qui erant rome beatū mareū: vt euange- lium ad perpetuā memoriā deberet conscribe- re. qd ille fecit. scripsitq; euangelium greco ser- mone. Et postmodū aquilegie iterū scripsit il- lud sermone latino: qd vsq; hodie in aquilegi- ensi ecclesia oñditur. et deuotione congrua re- seruatur. In hoc aut apparet q; spūs sanctus erat in eo: qz cum fuisset hebre⁹ linguis tamē oīm gētū loquebat: quare nec errare neq; mē- tiri poterat: qz spūs sanctus spūs est sapiētie et veritatis. ¶ Scdo beatus marcus vocauit multos ad vitam legem euangelicam predicā- do. Nam videns petrus ipsū in fide constan- tem aquilegiā illum destinauit. vbi verbū dei predicās innumeras gētū multitudines ad fidem xpi conuertit. Tandē hermogenā ciuē aquilegiensem quē conuerterat romā ad btm petrum adduxit: quem petrus aquilegiensem episcopū consecrauit. Ille No aquilegiā re- uersus cum aquilegiensē ecclesiā optime gu- bernasset. Tandē ab infidelibus captus mar- tyrio coronatus est. beatus No marcus alexā- driam iussu petri petijt. Et vt dicit filo disser- tissimus iudeoz in primo ingressu eius maxi- ma multitudo in fide xpi et deuotione: et conti- nentie obseruatione adunata est. Deinde init egyptum: vbi idola destruxit: maximā multi- tudinem conuertit: et virtutes multas fecit. venit cirenem et pentapolim: vbi cecos illumi- nauit: mortuos suscitauit: quos bapticauit: et in fide xpi confirmauit. ¶ Tertio beatus mar- cus vocauit multos ad vitam legem euange-

licam obseruando, hic terrena oia spernit: celestia desiderat: virtutes amplectitur: vitia detestatur: et deum diligit super omnia. vt diximus in primo dubio. hanc marcus professus indefinenter vsq; ad mortem coluit et seruauit: per hac insuper polices sibi amputauit. vt Hieronymus refert in prologo in Marcum. ne ad ordinem sacerdotij posset humano iudicio promoveri. Verumtamen dispositio dei et auctoritas sancti petri preualuit qui ipsum alexandriam episcopum destinauit. Notandum tamen hic quod vt dicit Nicolaus de lira super. xviii. ca. Matthei. non est amputandum aliquod membrum vt euitetur peccatum. tamen quia per hoc non excluditur concupiscentia interior in qua viget peccatum. tamen quod per aliam viam potest melius obuiari peccato per rationem et liberum arbitrium cohercendo membrum a peccatorum exercitio. Et sic dicitur manus abscidi: in quantum prohibetur ab illicito actu: quia manus abscissa non potest aliquid agere. Et eodem modo exponendum est de alijs membris. Quod autem marcus amputauit sibi pollicem: potuit esse quod id fecerit instinctu spiritus sancti. vt dicit Nicolaus de lira in prologo in Marcum.

Qualiter beatus marcus comparatur leoni: propter magnanimitatem quam habuit intollerantiam martyrij: et diuinis consolationibus sibi factis. *Capitulum. ij.*

Secunda excellentia beati marci dicitur animalitas que leonis proprietati recte conuenit. Nam vt refert Plinius. leo est animal animosum satis et audax: qui maxime in periculis apparet gloriosus vnde cum persequitur a canibus et venatoribus non latitat nec se occultat: sed sedet in campis vbi videri possit et ad defensionem se parat. vnde vbi virgultum silvasque penetrauit acerrimo fertur cursu: valde reputans turpitudinem absconsonem: non enim se abscondit eo quod timeat: sed solum ne timeatur. Quando vulneratur mira obseruatio nouit primo se tangentem: etiam in quantalibet multitudine: primum percussorem. Et cum quis telum miserit et eum non tetigerit correptum, raptatque sternit: sed nequaquam ipsum vulnerat siue ledit que oia ex animi generositate proueniunt. sic beatus marcus inter tormentorum supplicia fuit imperterritus cuius passio fuit valde acerba. Primo quod fuit bis per ciuitatem fune ligato ad collum eius tractus. Tunc enim in solennitate pascali missam celebraret: conuenerunt illuc omnes

et fune in collo eius misso ipsius per ciuitatem traherent dicentes. Trahamus bubalum ad loca buculi: erat enim locus extra ciuitatem alexandrie iuxta mare: qui sic vocabatur. Secundo fuit toto corpore laceratus: et carnes eius in terram fluebant. Tertio fuit sanguine crucentatus: nam et illo lapides rigabant. Quarto fuit in carcere reclusus: ibique vsque mane dimissus. Adruit tamen in hoc duro prelio multiplicem consolationem. Prima fuit diuina confortatio nam ipse dominus iesus christus eum visitauit confortauitque dicens. Pax tibi marce euangelista meus: noli timere quod ego sum tecum vt eruam te. Secunda fuit angelica apparitio. nam angelus ad eum in carcerem venit: et ipsum consolatus fuit dicens. Ecce nomen tuum in celo scriptum est: sociusque factus es supernarum virtutum: mane igitur facto traherent eum sicut prius dicentes. trahamus bubalum ad loca buculi: ille autem dum traheretur gratias agebat dicens. In manus tuas domine commendo spiritum meum. Et hec dicens. spiritum exhalauit. cum autem pagani corpus vellent comburere: subito aer turbatur: grando exoritur: tonitrua intonant: fulgura coruscant: ita vt quilibet euadere niteretur. Christiani vero corpus eius rapuerunt: et in ecclesia cum omni reuerentia sepeluerunt.

De gratitudine leonis per exempla declarata: in qua sibi beatus marcus assimilatur cuius presidio respublica venetorum sustentatur: eiusque gloria in dies augetur. *Capitulum. iij.*

Tertia excellentia beati marci gratiositas nuncupatur. Et in hac cum leone conuenit. nam est animal homini satis amicabile vt inquit Isidorus. xij. libro circa hominem leonum natura est. vt non nisi lesi nequeant irasci. patet enim eorum misericordia exemplis assiduis prostratis enim parcunt. Captiuos obuios repatriare permittunt hominem non nisi in magna fame perimunt. Plinius autem li. viij. de naturali historia refert. quod leo est animal valde gratus cognoscens et diligens beneficentem. nam quantum spectat ad amicitiam demonstratur exemplo mentoris. de quo ita refert mentor siracusanus. in siria leone obuio: suppliciter voluntate attonitus pauore cum refugiendi vndique sese fera opponeret et vestigia lamberet adulanti similitis animaduertit in pede eius tumorem vulnusque. Et extracto surculo liberauit cruciatu. Dictura casum hunc testatur siracusis. De recognitione

No beneficij a leone suscepti sic sequitur **P**linius. **H**elpis famnis natione in affricā delatus mane et iuxta littus' cōspecto leone hiatu minari: arbozem fuga petijt. At leo procūbēs ad arborē: hiatu quo terruerat miserationem petebat. **S** enim morſu avidiore inheſerat dentibus eius: cruciabatq; inedia: quare helpis timore deſposito deſcendit de arboze et leonem audiuit: liberauitq; eū ab illo impedimēto oſſe de ipſius ore euulſo. **T**raduntq; q̄d diu nauis ea in portu ſtetit: retuliſſe grām venat' agregando. **A**uluſgelius **N**o li. v. noctiū acti carum ſtupendiſſimū inducit exemplū de leonis gratitudie. **A**ppion inquit litteris homo multis peditus narrat: ſe rome vidiffē: grām leonis exhibitam. androdo cui dā erat ipſe ſeruus viri cōſularis: qui ad beſtias damnatus fuit: inter quas aderat leo vnus terribilis valde. hic vt androdū vidit procul repente quaſi admiratus ſtetit: ac deinde ſenſitu atq; placide: tanq; noſcitabundus ad hoīez accedit. **T**ū caudā more atq; ritu adulantīū canū: clementer et blande mouet: hoīq; ſeſe corpori adiūgit. **E** cruraq; eius et manus: propria exanimati metu lingua leuiter demulcet. androdus inter illa blandimenta ammiſſū recuperat animus paulatimq; oculos ad contuendū leonē refert. **T**um quaſi mutua recognitione facta: letos et gratulabundos videns hoīem et leonē. **Q**ue res in cū oēs in admirationē traxiſſet: educt' androdus: atq; ceſari preſentatus requiritur. **Q**ur ſibi leo taz familiarē ſe prebuiſſet. **A**t ille **L**ū inquit affricam pro cōſulari imperio me' dñs obtineret. **E**go ibi inq' cotidianis verberibus ad fugā ſuz coactus: et vt mihi a dño terre illius preſide tutiores latebre forent: in campozū et arenarum ſolitūdines conceſſi: ac deſiciente cibo conſiliū fuit: mortē aliquo pacto querere. tum ſole medio rapido et fragātī ſpecū quandā nactus remotā latebroſāq; in eam me rapio et recondo: neq; multo poſt ad eandē ſpecū venit hic leo: debili vno et cruento pede gemitus adens et murmura dolorem cruciatumq; vulneris cōmiſerantia: atq; illic primo aſpectu pauere cepi. **S**ed poſtq; introgreſſus leo mitis et manſuetus accēſſit: et ſublātū pedem oſtendere mihi et porrigere quaſi opis petende grā viſus eſt: ibi ego ſtipem ingentē veſtigio pedis eius herentē euulſi: cōceptaq; ſaniē vulnere intimo expreſſi: atq; deſterſi cruorem. **I**lle tunc mea opera et medela

levatus. pede in manibus meis poſito recubuit et quieuit. atq; ex eo die trienniū totum ego et leo in eadem ſpecu eodemq; victu virimus nam quas venebatur feras mēbra opimiora ad ſpecum mihi ſuggerebat: que ego ignis copiam non habens ſole meridiano torrens edebam. **S**ed vbi me vite illius ferme iam perterſum eſt leone in venatum proſecto. reliqui ſpecum et viam fere tridui permienſus a militib' viſus apprehenſuſq; ſum. **E**t ad dñm ex affrica romam deductus. is me ſtatim rei capitaliſ' damnandum dandumq; ad beſtias curauit. **I**ntelligo autem hunc quoq; leonem me tunc ſeparato captum. gratiam nunc mihi beneficij et medicine referre. quibus auditis androdus. a pena ſolutus et leo libertati donatus fuit. **P**oſtea inquit appion videbamus androdum et leonem loco tenui reuinctuz vrbē tota circum tabernas ire. donari ere androdum floribus ſpargi leonem; omneſq; fere vbiq; obuios dicere. hic eſt leo hoſpes hominis. hic eſt homo medicus leonis. **A**d ſanctum marcum iam redeamus qui q̄ ſit gratus deuotis ſuis experientia ipſa declarat. veneti quidez anno dñi. cccc. lxxvi. corpus eius de alexandria venetias tranſtulerunt. vbi eccleſia in honore ſancti marci mire pulchritudinis fabricata eſt. ibiq; ſacrū illud pignus reconditum. **E**t licet a cunctis fidelibus beatus marcus veneretur tamen veneti illum deuotione ſingulariſſima colunt. illum ſuum apud deum habent interceſſorem precipuū. illum protectorem et patronum eorum benigniſſimū predicant et confitentur. quibus q̄ ſit ipſe beniuolus: q̄q; gratus illius ciuitatis ceſtudo manifeſtat cui recte conuenire poteſt illud pſalmiſte dictum. **G**lorioſa dicta ſunt de te ciuitas dei. **Q**uam ſuis meritis beatus marcus exaltat in dies: pſidio igitur marci glorioſiſſimi ad quod veneti ſemper confugiunt: liberant a grauiſſimis malis et meritis illius eoz ſtatus immobiliſ' conſeruatur. **D**e quo petrus damianus in ſermone dicit **B**eata es o alexandria triumphali huius ſanguine purpurata. **F**elix et tutela corporis huius theſauro diues effecta. **G**audeant itaq; et letentur veneti: qui apud celeſtem regem beatum marcum habent ſoliciſſimū interceſſorem ſperantes indubitanter per illius ſuffragia non ſolum tpalem gloriā ampliare ſed acquirere dei gratiam in preſenti et in futuro vitam eternam. **A**men.

242
¶ Sermo quinquagesimustertius de beato Luca euangelista q̄ vt bos vel vitulus figurat: eo q̄ a sacerdotio incipit zacharie. Et xpi genealogiā p̄ sacerdotes describit.

Lucas medicus

charissimus salutat vos. verba sūt doctoris gētinim in eplā ad coloccenses. iiii. c. In ordine q̄tuor euangelistarū: p̄ mattheū et marcū tertio ponit beatus lucas. De quo ita inquit Isidorus lib. vi. et bimo. lucas greci sermonis eruditissimus euangeliū in greca scripsit sub theophilo ep̄o: initiās a sacerdotali sp̄u dicens. fuit in diebus herodis regis iudee sacerdos quidā noīe zacharias: vt manifestaret christū post natiuitatē carnis: et predicationē euangeliū hostiam fuisse effectū p̄ salute mundi: ipse est enim sacerdos de quo dictū ē i psalmis. Tu es sacerdos in eternū s̄m ordinē melchisedech: vbi. n. xps aduenit sacerdotiū iudeorū obmutuit: lex et p̄phetia cessauit. hec ille. Cum ergo hodie na die huius euangeliste memoriā dignissimā sancta ecclia celebret rōnabile est vt laudes eius nō taceamus: p̄nt utiq; de ipso multa narrari que fidelibus cūctis ob rex magnitudinē iocūda gratissimāq; esse debent: quibus etiā et nos dicimus verba pauli in themate posita: vbi de brō luca tria laude digna p̄inentur misteria a nobis contemplanda.

Primum dicitur qualitatis
Secundum virtuositatis.
Tertium utilitatis.

¶ De gente et patria ac exercitio brī luce atq; qualiter ad medicos est recurrendum. qui infirmos ad confessionē inducere tenent. et de salario medicorū. Capitulum. i.

Primum misterium a nobis cōtēplandum dī q̄litas qd̄ cōtinet in verbis apli q̄ ait. lucas medicus: ostēdens q̄lis p̄ditionis extiterit: anteq; xpi discipulis iungeret. Sed hieronymus in p̄logo i actus ap̄lorū latius id exprimit dicēs. lucas natiōe sirus: cuius laus in euāgelio canit: apud anthiochiā medicine artis egregius: et ap̄lorū xpi discipulus fuit. Et in p̄logo in lucā ait. lucas natione sirus anthiocensis: arte medicus: vbi p̄ditionē eius denotat quantum ad tria.

Primo quantum ad gentem.

Secundo quantum ad patriam.

Tertio quantum ad exercitiū.

¶ Primo hieronymus denotat p̄ditionē brī

lucē quantū ad gentem: qz dicit eū natione sirum: est autē siria vt Isidorus dicit. xiii. li. et bī. que ab oriente fluuius eufrate: ab occasu mari mauro et egyptio terminat tangens a septētrione armeniā et capadociam: a meridie sinum arabicū. Situs eius p̄nectus in immensā longitudine: i lato angustior: hz enim in se p̄uinitias comagenā: feniciā: et palestina cuius pars est iudea: absq; saracenis et nabatheis. Et vt multi verissime tradūt: est siria regio speciosissima: fertilissima frugibus: et fructibus armentis et pecudibus: equis asinis et camellis ditissima. In cedris in speciebus aromathicis et metallis munitissima ciuitatibus et castris. Irrigua nobilissimis fluuijs et lacubus atq; stagnis habēs nobiles portus maris: et hoc p̄cipue in palestina maritimis et fenicijs. Ex hoc itaq; beatus lucas originem duxit. ¶ Secundo hieronymus deuotat p̄ditionē beati luce quantū ad patriam: que fuit anthiochia: de hac ita dicit Isidorus li. xv. et bī. scilicet vnus ex pueris alexandri: post mortem eiusdē occupato regno orientis: vrbē in siria condidit: eāq; ex anthiochi patris sui noīe anthiochiā nūcupauit: et sic caput instituit. ¶ Tertio denotatur conditio beati luce quantū ad exercitiū: quia erat medicus artem exercēs medicine: medicina autē vt inquit Isidorus li. iiii. et bimo. est que corporis vel tuctur vel restaurat salutem: cuius materia versat in morbis et vulneribus. Et dicit medicina a mō id est a temperamēto: vnde s̄z huguionē medicina quasi modicina: huius artis auctor aut repertor apud grecos p̄hibetur apollo: hanc filius eius esculapius laude vel opere ampliauit. Sed postq; fulminis ictu interijt interdicta fertur medēdi ars: et ars simul cum auctore defecit: latuitq; p̄ annos pene quingentos: vsq; ad tps artaxerxis regis persarū: tunc eam reuocauit in lucē ipocrates asclepio patre genitus. Insula cheo. S̄z qz de medicis loquimur tria occurrunt in hac parte dubia soluenda.

Primum vtrum medici vocandi sint ab infirmis ad eorū sanitatem p̄curandam.

Secundū vtrum medici teneantur infirmos ad confessionem inducere.

Tertium vtrūq; medici possint p̄pter infirmorum curam p̄cium recipere.

¶ Primum dubiū vtrūq; medici vocādi sint vt infirmorum sanitatem p̄curent. Et quidā dicunt q̄ non. Nam deus est qui sanat et qui oc

cidere potest et viuificare: unde sapiens Ecclesiastici. xxxviii. c. inquit. a deo est omnis medela. Et mesue in plogo. sanat solus languores deus. Et iacobus. v. c. sue canonice. infirmatur quis in vobis inducat presbyteros ecclesie: et orant super eum: vngentes eum oleo in nomine domini: et oratio fidei sanabit infirmum: et alleviabit eum dominus. Et iob. v. c. increpatione domini ne reprobes: quia ipse se vulnerat et medetur: percutit et manus eius sanat. Et beata agatha dicebat. medicinam carnalem corpori meo nunquam exhibui: sed habeo dominum qui solo sermone restaurat universa. Sed contrarium probari potest per auctoritates et exempla. Inquit enim sapiens ecclesiastici. xxxviii. c. da locum medico: et enim dominus illum creavit: et non discedat a te quia opera eius sunt necessaria. et iterum ibi. honora medicum: pro necessitate enim creavit illum altissimus. Et iterum ibidem. altissimus de terra creavit medicinam: et vir sapiens non abhorrebit illam. et Augustinus in regula dicit. si non est certum de infirmitate alicuius fratris medicus consulat. Et xxiii. q. viii. c. de thirius. s. scq. gratianus ait. Quis certissime sciamus neminem ultra terminum sibi a deo prefixum esse victurum: omnibus tamen languentibus non incongrue medemur. Sancti viri insuper vbi sunt medicinalibus. nam legimus de iohanne euangelista: quod existeret in balneis videns cherintum hereticum dixit socijs. fugiamus hinc ne balnea corruant in quibus cherintus filius diaboli lauatur. Et de hoc habet. xxiii. q. i. c. ois. Sanctus insuper germanus episcopus capuanus ad balnea infirmitatis causa accessit ut refert gregorius in. iiii. dialogorum lib. sic et alij sancti medicinae non recusarunt: quare ad omnem dubietatem amovendam dicendum est. quod deus omnes infirmitates et solus sanat effectiue: tamen sepius agens per causas secundas siue mediantibus causis secundis effectum sanitatis inducit. Operatur quidem deus medianribus causis secundis non de necessitate: sed ut seruetur ordo sue ineffabilis sapientie: quanuis igitur preter naturam operari semper posset si vellet tamen id raro facit tunc iudicat hoc humane salutari expedire. si quis igitur medico indigens: cum posset illum habere: expectaret a solo deo sanitatem grauer peccaret: quia tetaret deum nisi super hoc haberet familiare consilium spiritus sancti: sicut habuit beata agatha: erat. n. experta diuinam benivolentiam: ut dicit thomas. fa. fe. q. lxxxvii. articulo i. in responsione ad tertium ar. Et sic patet quod a deo fit semper salus expectanda: principaliter tamen quia medicus est instrumentum dei et artifex nature quare

medicus est et consulendus atque iuxta ipsius documenta subueniendum egrotis. Hinc cassiodorus. vi. lib. eplaz. epla. xviii. ait. inter utilimas artes: que ad sustentandam humane fragilitatis indigentiam diuina clementia tribuit: nulla videtur prestare aliquid simile ei: quod potest auxiliatrix medicina conferre: ipsa. n. morbo periclitantibus matera gratia semper assistit: ipsa pro doloribus pro nostra imbecillitate surgit. Et ibi nos nititur subleuare: vbi mille diuitie nulla potest dignitas subuenire. Jurisperiti palmites habent qui negocia defendunt singulorum: sed quanto gloriosius est defendere vel depellere quod mortem videatur inferre: et salutem egrotanti promittere: de quacoe acti fuerant ceteri desperare. hec ille. ¶ Secundum dubium fuit utrum medici teneant infirmos ad professionem inducere. Ad quod respondeo quod ipsi tenent seruare illud quod scribit extra de penitentibus et remissionibus. c. cum infirmitas. vbi sic habet. cum infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato pueniat: dicente domino languido quem sanauerat. vade et amplius noli peccare ne deteriorius tibi contingat. pnti decreto statuimus et districte precipimus medicis corporum: ut cum eos ad infirmos vocari contingerit: ipsos ante omnia moneant et inducant: ut medicos aduocent aiaz: ut postquam fuerit infirmo de spirituali salute puium: ad corporalis medicine remedium salubrius pcedat: cum cessante causa cesset effectus. vbi dicit iohannes. an. in nouella quod signanter dicit decretalis nonnunquam. quia non semper sed aliquando. unde. vii. q. i. gregorius ait. cum percussio corporalis iminet: vtrum per vindictam vel purgationem contingat iudicium dei in hoc ignoratur. constitutio igitur illa medicis iniungit ex precepto in quacumque infirmitate siue mortali siue non mortali. Sed dubium est an sufficiat medicis tamen admonere infirmos quod vocent pfectores quibus confiteantur: an etiam requiratur quod ita inducant ut etiam sequatur effectus. s. quod infirmus pfitetur: alio medicus derelinquat eum. Et de hoc videtur sentire hostien. quod sic: sed dura videtur talis opinio cum in piculo pstitutis quantuncumque est obstinatis fit subueniendum secundum ordinem charitatis. nec textus hoc dicit. ideo petrus de palude dicit quod tenent medici tamen ad monendum. ¶ Tertium dubium fuit utrum medici pro infirmorum cura possint stipendium siue salarium recipere. Ad quod respondetur ex dictis augustinus. xiiii. q. v. c. non sane. quod sic. quia ut dixit christus luce. x. c. dignus est operarius mercede sua: nec ex hoc quod medicus

accipit et petit salarium dicitur vendere scientiam suam vel sanitatem: que spiritualia sunt sed locat operas suas pro suo labore habito: tunc vel prius in studendo. nam ut scribitur. x. q. ii. c. precarie. Nemo de suo cogit facere beneficium. **¶** autem sancti medici cosmas et damianus nil susceperint cum curabant infirmos: hoc ideo fecerunt ne viderentur vendere gratiam sanitatum: quia non virtute et industria humana: sed infusione divina docti fuerant illam artem et miraculose sanabant. Sicut etiam heliscus propheta post naaman curatum a lepra nil temporale accipere voluit. et giecci qui ex auaritia preciam occulte accepit sine scitu heliser: lepra percussus est ut scribitur. iiii. regum. v. c. Licet igitur moderatum salarii medicis petere et accipere: quod intelligendum est ab his qui possunt: nam pauperibus non valentibus soluere gratias debent mederi: et non se ab eorum cura subtrahere: quia hoc esset indirecte occidere: mortem enim proba languentibus inferre qui hanc cum potest non excludit ut dicit Simachus papa. lxxxiii. di. c. i. diximus omnia supradicta tamen ad laudem medicorum de quorum numero sanctus lucas fuisse predicatur: tum etiam ut et superstitiosos dancemus qui dum possunt in suis infirmitatibus medicorum auxilio sanari illos negligunt et continent: tum insuper ut medicis pauperes et impotentes ad soluendum commendatos efficiamus.

¶ De virtutibus sancti luce in quo nullum peccatum. s. mortale fuit post conversionem ad christum: quoniam in eo erat spiritus sanctus: ob quod persuevit in scitatem usque ad mortem. Cap. ii.

Secundum mysterium a nobis contemplandum de beato luca dei virtuositatis. fuit quidem virtuosus: ideo paulo et ceteris charissimus: quia cicerone teste. Nihil est amabilius virtute. Quantum vero et virtuosus et sanctus extiterit beatus lucas: ostendit Hieronymus in prologo in lucam dicens. **¶** lucas discipulus apostolorum fuit qui paulum secutus est usque ad persecutionem eius per martyrium. s. in urbe roma serviens domino sine crimine: nam neque uxorem unquam habens neque filios: septuaginta quattuor annorum obiit in bithymia plenus spiritu sancto: ex quibus verbis colligimus tres conditiones virtutum beati luce.

- Prima dicitur puritatis.
- Secunda veritatis.
- Tertia firmitatis.

¶ Prima conditio dicitur puritatis quia virtu

tes eius fuerunt sine aliqua admixtione alienius peccati. Nam inquit Hiero. qui servavit domino sine crimine: hoc est sine peccato mortali saltem post conversionem suam secundum nicholaum de lira. Sed plerique dubitant utrum beatus lucas fuit unus de septuagintaduobus discipulis christi: ut enim ait damasus papa. lxxviii. di. c. lxx. epi. Non amplius quam duos ordines inter discipulos domini esse cognovimus: id est. xii. apostolorum et septuagintaduorum discipulorum. Et anacletus papa. xxi. di. c. In nouo testamento. dicit. videntes autem ipsi apostoli messem esse multam et operarios paucos: rogauerunt dominum messis ut mitteret operarios in messem suam unde ab eis electi sunt septuagintaduo discipuli. Et de his dicitur luce. x. c. designavit dominus et alios septuagintaduos: sicut deus accepit de spiritu moysi: et dedit septuagintaduobus viris qui regerent populum cum moysi: ut dicit Numeri. xi. c. iste etiam numerus figuratus fuit in septuagintaduobus palmis quas inuenerunt filii israel in deserto. Exodi. xl. c. insuper ille numerus conveniebat septuagintaduobus linguis in quas mundus divisus est: quibus predicandum erat euangelium christi. Adodo de luca varia est opinio. Nam quidam asserunt eum fuisse discipulum apostolorum et non domini: ita quod domino predicanti non adhaesit: sed post resurrectionem eius ad fidem venit. Alii autem referunt ipsum fuisse unum de septuagintaduobus discipulis: quoniam dum narrat apparitionem christi factam duobus discipulis euntibus in emaus nomen unius. s. cleophae explicat: alterius vero tacet: quod ex humilitate fecit: quia ipse fuerat secundus. Et istud communiter tenent a doctoribus. Et quantum dicat Hiero. ipsum discipulum apostolorum fuisse: hoc est: quia paulo in omnibus tribulationibus semper adhaesit: et ab eo nunquam discedens eidem in predicationibus subsidium fuit: de qua sede ad timotheum. iiii. c. Paulus dixit: lucas est mecum solus. s. tanquam adiutor et defensor. et sic ad corinthios. viii. c. Ordinatus est. s. lucas ab ecclesia comes peregrinationis nostre in hanc gratiam que ministratur a vobis. **¶** Secunda conditio virtutum beati luce dicitur veritatis fuerunt quippe in eo virtutes vere: quia charitate informate: quod probatur quoniam fuit plenus spiritu sancto. Sed hic insistendum est et disputandum. Ut absque charitate possit esse aliqua vera virtus. Et quod sic videtur. nam propter in illis sententiarum aut. omnis virtus propter charitatem po

test esse cōis bonis et malis. Et Hiero. xxviii. q. i. §. Ex his inquit virtutibus romani p̄meruerunt imperiū. Nā virtutis est bonus actū p̄ducere: et h̄ fieri potest sine charitate. Quis enim antiquoz romanoz gesta virtuosa non reputabit: de quibus tanta laude digna narrātur: et tamē cū ifideles cēt et ydola colerēt absq; charitate talia facere potuerūt: ex quib; aliqua exempla de legemus ex multis valerium publicolam Aug. li. v. de ci. dei. de paupertate cōmendat. Is vt valerius recitat li. iiii. finito regio imperio in vrbe initiū p̄sulatus accepit et tres p̄sulatus acceptissime rexit et tante fuit paupertatis q; patrimoniu eius ad impensas exequiarū defecit. De catone vtricēsi ferē q; floruit tanta rigiditate: vt vitia hominum rigide expugnaret et condēnaret p̄t refert Boetius li. i. de p̄solatione: et Salustius in catilinario. Quid dicemus de iustitia bruti. de constantia mucij: de p̄tinentia scipionis: de fidelitate marci reguli: et de magnanimitate pauli emilij: ac reliquis virtutibus quibus floruerūt antiqui romani vtiq; sine charitate tales virtutes complectebant. S; p̄trariū p̄bari p̄t: qm̄ Aug. i. glosa ad romanos ait: illud qd̄ notat. xxviii. q. i. c. oēs. §. ex his. vbi deest agnitio eterne et inco mutabilis veritatis. Falsa virtus est etiā i optimis moribus: et loquit̄ de cognitione n̄ soluz intellectiua: sed affectiua que iuncta ē charitati. Respondet ergo scūs tho. 2a 2e. q. xxiii. et prima 2e. q. lxviii. q; virtutes morales p̄t sunt operatiue boni in ordine quantū ad finē q; nō excedit facultatem naturalē hoīs possunt per opera humana acquiri: et sic acquisite sine charitate esse possunt: et sic fuerunt in multis gentibus. Scdm̄ autē q; virtutes sūt opatiue boni in ordine ad vltimū finē supernaturalē: sic p̄fecte et vere habēt rationē virtutis: et nō possunt humanis actibus acquiri sed a deo infundunt̄. Et huiusmodi virtutes morales: sine charitate esse nō p̄nt. Quare sole virtutes ifuse sūt p̄fecte et simpliciter dicende virtutes: quia bene ordināt hominē ad finē vltimum simpliciter. Alie vero virtutes acquisite sūt sm̄ quid virtutes nō antē simpliciter q; ordināt oīez ad aliquē bonū finē particularem nō ordinatum ad bonū vniuersale. ¶ Tertia cōditio virtutū b̄i luce d̄i firmitatis. Nam firmiter in illis perseueravit: qd̄ nō multi faciunt. Inquit enī. Hieronymus ad lucianū heremitam. Episse multoz ē: ad calcē No puenisse paucoz. B̄tis ve

ro lucas in via et lege d̄ni p̄ficiens iuit de virtute in virtutē. Et vt sup̄ius dictū ē. lxxiiij. annum etatis agēs q̄cui in pace. Sed hic dubitant nōnulli de numero annoz beati luce: qm̄ Hiero. in p̄logo in actibus ap̄loz alr̄ dicit: v̄delicet. q. lxxiiij. annos etatis agēs in bithinia de seculo noscīt emigrasse. Adiruz ergo q; Hiero. ibi dixerit q. lxxiiij. ānoz: hic q. lxxiiij sp̄m̄ deo dederit. Ad qd̄ r̄ndēt quidā. q; Hiero. in p̄logo in actus ap̄loz computat oēs annos sue etatis. In p̄logo No in lucā cōputat annos sue p̄uersionis ad fidē catholicā: sed h̄ nō vidēt verisilic: qm̄ ante p̄uersionem fuit arte medicus: et puer. x. annoz nō p̄t illam artē scire neq; exercē: q; tñ oporteret dicere s; istos et p̄pterea vt inquit Nicholaus de lira. Alij asseruerūt et melius q; varietas illa annoz nō fuit ex obliuioe vel ignauia hieronymi. s; potius vitio et defectu scriptoruz. Igit̄ aut. lxxiiij. aut lxxiiij. annoz erat dū quieuit in pace. Sepultus aut̄ fuit in bithinia. De bithinia refert sic Isidorus li. xiiii. et bi. Bithinia ex p̄oti exordio ad partē solis oriētis aduersa tracie iacet: multis antea noīb; appellata. Nā prius bebricia dicta: deinde migdoma: mox a bithino rege bithinia nuncupata. Ipsa ē et maio: frigida nicomedia: vbi in ea est: vbi hānibal fugiēs veneni haustu animā expirauit. hec Isidorus. Tpe No cōstantini ossa b̄i luce in cōstantinopolim sunt trāslata: deinde vt ferē in italiā deducta: et padue in ecclia scē iustine collocata: brachiu; vero eius oñdit̄ i scā maria maiore in vrbe. ¶ Quantū p̄fuit ecclie dei beatus lucas scribendo euangeliū ad quod induxerūt eū voluntas diuina vtilitas ecclie et falsitas hereticoz.

Capitulum. iij.

Tertium mysteriū a nobis contēplandū de beato luca d̄i vtilitatis: vberimum quippe fructum attulit ecclie dei nō solum p̄dicatione sua qua multos populos attraxit ad christū s; etiā euangelij descriptione. De q̄ ita scripsit paulus 2e ad corinthios. viij. c. Quis laus est in euangelio per omnes ecclie: as: qd̄ s; aliqui exponāt de beato barnaba vt dicit Nicholaus de lira qui fuit comes peregrinationis ap̄li cuius laus est in euangelio ab eo p̄dicato tñ communiter verbum illud de sancto luca alij asserunt intelligendum: cuius laus est in euangelio ab eo descripto: ad illud vero scribēdū tria inducere cum. ¶ Primū dei voluntas.

Secundum ecclesie utilitas.
 Tertium hereticorum falsitas.
 ¶ Primum fuit voluntas dei et instigatio spiritus sancti: unde Hieronimus in prologo ait. Cum iam scripta essent euangelia per mattheum quippe in iudea: per marcum in italia: sancto instigante spiritu lucas in achaye partibus scripsit euangelium: unde enim inquit Augustinus. voluit dominus duos testes habere de visis. scilicet mattheum et iohannem. Et duos de auditis. scilicet marcum et lucam. Et quoniam testimonium quod est de visis firmissimum est et certius quam illud quod est de auditis: ideo duo euangelia que sunt de visis ponuntur extrema: et alia duo que sunt de auditis ponuntur media: ut hec media tanquam infirmiora ab illis extremis que sunt certiora hinc inde fulciantur et roborentur. Neque propterea invalidum est marci et luce testimonium: quia audita non visa referunt: cum illi a quibus audierunt fuerint qui cum christo conversati fuerant et veritatis defensores falsa nequaquam dicere potuissent. Et hoc est quod lucas ait in prologo sui euangelii. sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipsi viderunt et ministri fuerunt sermonis. Creditur insuper absque dubio quod beatus lucas de multis a virgine virginum instructus fuit. nam ipsa conservabat omnia conferens in corde suo: ut illa postmodum scriptoribus referret. unde glossa ibidem ait. Quia que de domino vel a domino facta vel de causa cognovit in memoriam recondebat ut cum tempore predicande vel scribende incarnationis advenisset sufficienter universa putarentur gesta posset explicare querentibus. Et bernardus assignans rationem quare angelus annunciat beate virgini conceptum helisabeth inquit. ideo conceptus helisabeth nunciat marie: ut dum nunc salvatoris nunc precursoris edoceret adventum rerum tempore et ordine tenens ipsa postmodum melius scriptoribus predicatoribus euangelii referret veritatem que plene de omnibus a principio celsus fuit instructa mysterijs. Creditur igitur quod euangeliste causa de multis interrogabant et ipsa eos certificabat. Et precipue tenet de beato luca quod ad causam tanquam ad archam testamenti recurrit: et ab ea didicit multa que ipsi virgini soli constabant. Sicut mysteria annunciationis natiuitatis et huiusmodi de quibus lucas solus tractat. ¶ Secundum quod induxit beatum lucam ad scribendum euangelium fuit utilitas ecclesie. Nam si mattheus et marcus vera scripsissent tamen aliqua de christo omiserant: quorum notitia est valde utilis: imo necessaria. sicut agnoscere christi conceptionem na-

trinitatem cum laudibus et ingenti lumine ab angelo annunciatam et huiusmodi que per lucam fuerunt suppleta ut sic quattuor euangeliste in describendo veritatem euangelii in multis concordarent in nullo discordarent: et tamen singuli aliqua propria dicerent. ¶ Tertium quod induxit beatum lucam ad scribendum euangelium fuit hereticorum falsitas ut enim refert nicholaus de lira. Quidam pseudo euangeliste sub nomine discipulorum christi utpote thome et matthei scripserunt euangelia inserentes hereses ut sub nomine discipulorum christi facilius seducerent simplices quorum falsitas ex descriptione euangelii luce deprehenditur: sicut per alia euangelia a mattheo marco et iohanne descripta. Et ut Hieronimus asserit in prologo in Actus apostolorum. postquam lucas in achaye partibus euangelium scribens grecis fidelibus incarnationem domini fidei narratione ostendit eundemque ex stirpe david descendisse monstravit sibi non immerito scribendorum apostolorum actuum potestas et mysterium datur. In prologo ad hoc in epistola ad hebreos Hieronimus lucam commendat de illius epistole traductione. ait enim hanc epistolam ferre apostolus ad hebreos scriptam hebraica lingua misisse. Cuius sensum et ordinem retinens lucas euangelista post excessum beati pauli apostoli greco sermone composuit. Tandem Hieronimus ad paulinum lucam ita extollit. actus inquit apostolorum nudam quidem videret sonare historiam et nascentis ecclesie infantiam texere. Sed si noverimus scriptorem eorum lucam esse medicum: cuius laus est in euangelio animadvertimus pariter omnia verba illius aie languentis esse medicinam. Et in prologo Actuum apostolorum ita Hieronimus sequitur. lucam ita divina subsecuta est gratia ut non solum corporibus sed etiam animabus eius proficeret medicina. Salutat ergo lucas fideles et credentes in christum. amen. eternam illis omnibus salutem exoptat quos instruit et monet doctrina exemplo et euangelio scripto ut dominum iesum verbis et factis profiteantur: qui a mortuis resurgens videntibus post discipulis ascendit in celum ubi cum suis angelis sanctis ac beatissimo luca vivit et regnat in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo quinquagesimus quartus de beato laurentio martyre qui probatus a deo triplici igne inventus est sine iniquitate.

Sine me exanimia

sti et non est inuenta in me iniquitas. Scribuntur hec verba psalmo xvj. Satis superque pia est passio beati lauren-

tij que ab ecclesia cū grandi veneratione celebratur: nā inter martyres facit ipsum singularem in ieiunio qz in vigilia eius statuit ieiunandum: in officio adhuc ipsum honorat dū p octauā de ipso laurentio: sicut et de stephano singulis canonicis horis eius memoriā facit festumqz illius solēnter obseruandum ac sanctificandū cunctis fidelibus sub precepto iubet. Propterea in matutinis legit sermo venustissimus bti augustini qui ait. Quō oēs btōs martyres quos nobis tradidit antiquitas honorificentia digna veneremur: p̄cipue tñ btm laurentiū martyrem debemus tota deuotione suscipere. hec ille. Ad merito itaqz hodierna die huius martyris laudibus est incumbēdū: vt sic valeant efficacius ad illius reuerentiā corda fidelium inflammari. Quapp de ipso vba facturi de illius examinatione et p̄batione facta p̄ ignē dicemus. nā introducit quasi ad deū loquens laurentius glōsus in verbis premīssis in themate in quibus triplicē ignē p̄bationis et examinationis sue distinguemus ostēdentes qz nō fuit in illo inuenta iniquitas qui se totū ardentissime obtulit saluatori nostro iesu xp̄o patiens quecunqz dura et scissima illata sibi supplicia.

Primus ignis dicitur diuine dilectionis.

Secundus ignis primalis miserationis.

Tertius ignis tirānice p̄secutionis.

Qualiter btōs laurentius examinatus fuit igne diuini amoris: et de perfectione diuine dilectionis et magnitudine illius precepti: atqz de inductiuis ad amorē dei. *Capitulum. j.*

Primus ignis i q̄ examiat̄ ē et p̄bat̄ iūer̄ ē absqz defectu iniquitat̄ btōs laurentius d̄r diuine dilectionis: amor enim dei ignis est de q̄ dicebat xps Luce. xij. c. Ignē veni mittere i terrā: et qd volo nisi vt ardeat. Et de isto mystice dixit deus leuiti. vj. c. Ignis in altari meo sēp ardebit: hic ignis amor dei intelligit̄: quingiter ardere d̄z in altari. i. in aīa: que aīa alta ē eo qz ad imaginē et dei similitudinem creata. Altare quippe quasi alta res interpretatur: dum ergo ignis diuini amoris in aīa est succensus facit temporalia cuncta contēnere et deū sūmū bonū diligere super oīa vitāqz p̄ntem oī periculo mortis libenter exponere: sic factū legimus in beato laurentio vt videbit̄ in sequētib⁹ qui nec tormēta timuit nec mortē acerbissimā horruit: de q̄ sic inqt Ambro. in sermone hui⁹ diei. fortissimū martyrem scissima p̄secutoris flāma sapare nō potuit qz lōge ardentius veritat̄ radi

is mens ei⁹ accēsa feruebat. S; h loco cū loq̄mur de dilectiōe dei tria erunt dubia soluēda. Primum vtrū possit aliqua creatura deū perfecte et totaliter diligere.

Secundū quare preceptū de dilectione dei dicitur primū et maximū.

Tertiū que sunt illa que incitāt nos vt diligamus sup omnia deum.

Ad primū dubiū r̄ndet tho. sa. se. q. xliij. q. p̄fectio dilectionis p̄t dupliciter intelligi vno modo ex parte diligibilis: alio modo ex parte diligentis. Ex parte diligibilis p̄fecta ē dilectio: cū aliquid diligitur quantum diligibile est deus aut tñ diligibilis est quantum est bonus bonitas aut eius est infinita vnde infinite diligibilis est: nulla aut creatura p̄t eū diligere infinite cū quelibet virtus creata sit finita. vñ per hunc modū nulla creatura p̄t deū perfecte et totaliter diligere. Secundo p̄fectio dilectionis p̄t p̄siderari ex parte diligentis: et sic dicitur esse p̄fecta qñ aliquis s̄m totū suū posse diligit: qd quidem cōtingit in dilectione dei tripliciter. Vno mō sic qz totū cor hominis actualiter sēp f̄rat̄ in deū. et hec est p̄fectio dilectionis p̄ime que non est possibilis in hac vita in qua impossibile est pp̄ humane conditionis infirmitatē sēp actu cogitare de deo et moueri dilectione ad ipsum. Secundo p̄tingit vt homo s̄m suū posse diligit deū: ita vt omne suū studiū deputet ad vacandū deo et reb⁹ diuinis p̄termisissis alijs nisi quantum necessitas vite presentis requirit: et ista ē p̄fectio dilectionis: que est possibilis in via non tñ est cōis omnibus nec oēs obligant̄ ad illā. Tertio p̄tingit vt hō s̄m suū posse diligit deū: sic qz habitualiter aliqs cor suū ponat in deo: ita. s. qz nihil cogitet vñ velit qd sit diuine dilectioni p̄iū et hec est p̄fectio cōis oibus possibilis ad quā oēs tenent̄. Ex his p̄cludimus cū dño bonauertura in tertio di. xxvij. q. p̄fectio charitatis et dilectionis diuine que i hac p̄nti vita ex parte hominū diligentium deum erigit tñ vt excludat oēm affectū p̄iū nō aut omnē affectum extraneū. Ad secundū dubiū fuit quare preceptū de dilectione dei dicit̄ primū et maximū: sicut dixit xps matthei. xxij. c. Ad quod r̄ndem⁹ qz hoc est multiplici ratiōe. Prima qz dilectio dei est vita aīe: vnde Deuteronomi. iij. c. dicit̄ Elige tibi vitam vt tu viuas et semen tuū: diligas dñm deū tuum. Et ioānes prima Canonica. c. iij. Qui nō diligit manet in morte. et Apo

144
caliphs. iij. c. dñ de illo. qui sine dei dilectioe pu-
tat se viuere habes virtutes alias: nomen hes
q viuas z mortuus es. Secunda ro est qz ocs
virtutes absqz amore dei sunt imperfecte: nec
pot aliquis sine dei amore simpliciter virtu-
sus teneri: ideo apls ad Romanos. xiiij. dixit.
plenitudo legi e dilectio. z greg. i homel. iqt. no
bz aliqd viriditat ram boi opis si n māsrit
i radice charitat. Tertia ro e qz dilectio dei du
e i corde roalis creature fac ea pmptā forte z
expeditissimā ad qcūqz ardua z difficillia tole-
randa. iō Grego. in Homelia ait. Amor dei
nunqz est ociosus: operat enim magna si e. Si
aut operari negligit amor non est. Et Micro.
ad custochiū ita scribit. Amemus xpm z eius
semp queramus amplexus: z facile videbit oē
difficile breuiatqz putabimus vnuerfa que lo-
ga sunt: z iaculo illius vulnerati p horaz mo-
mēta dicemus. heu mihi qz incolatus meus p
longatus e. Quarta ratio e qz dilectio dei ma-
gis vnit aiam cū deo qz quelibet alia virtus.
vnde apls pñc ad Corinthios. vi. c. dicit. Qui
adheret deo vnus spūs est cū deo. z Hugo in
li. de arra spō. dicit. Scio aia mea qz dū aliū di-
ligis in eius similitudinē transformaris. z Au-
gu. sup iōannē inqt. Talis est vnusquisqz qua-
lis est dilectio sua: si deū diligis deus es: si ho-
minē hō: si terram terra. Quinta ro qz dilectio
dei magis letificat z delectat aiam qz quecun-
qz virtus. z vt inquit apls ad Romanos. viij.
c. Diligentibus deū oia cooperant i bonū: qz i
p̄spitate z aduersitate sēp sūt i letitia. iō btūs
iacob⁹ de tudecto dicebat. Amore diuio amo-
re. amore che nō sey amato amore la tua ami-
cicia e piena di delicia nō cade may in tristitia
lo cor chi te ha assagiato. Tertiu dubiū fuit q
sunt illa que nos incitant vt diligamus deum
super oia: z lz sint mltā tñ nos dicem⁹ de qnqz.

Primum est scriptura.

Secundum est factura.

Tertium creatura.

Quartum gratia.

Quintum amicitia.

Primum est ipsa scriptura: vnde Deuterono-
mi. vi. c. scribit. Audi israel dñs deus tu⁹ vn⁹
est: diliges dñm deum tuum ex toto corde tuo:
ex tota anima tua z ex tota fortitudine tua. Et
eiusdem. xj. c. Ama dñm deū tuū. z Matthei.
xxij. Marci. xij. z Luce. x. Diliges dñm deum
tuum z primū tuū sicut teipsum. In his duo-
bus preceptis tota lex pendet z prophete. Se-

cundum quod nos inducit vt diligamus de-
um est factura quia ipse fecit nos. Si enim
naturaliter amat filius patrem a quo ha-
bet partem corporis sui: quanto magis ama-
re debet deum qui corpus z animam fecit. Iō
sapiens Ecclesiastici. vij. ca. ait. In tota anima
tua dilige eum qui te fecit. Nam si diligenter
quis attendat quantum est beneficium quod
illi deus tribuit dum corpus dedit vtiqz di-
gnum amore censebit. Quot enim sunt mem-
bra in corpore tot dei beneficia inueniuntur z
magna. Et pro minimo membro plus debe-
tur homo amare deum qz amant eum multi
pro cunctis beneficijs que ab eo receperunt.
Si quis enim amiserit oculum: quantum ama-
ret eum qui sibi restitueret. Et si quis meruis-
set amittere eum: quantum diligeret illum qui
sibi oculum conseruaret. Non minus ergo a-
mandus est qui eum ab initio dedit z datum
conseruauit eum sepe numero vtendo illo con-
tra deum eum amittere meruerit homo. Sic
referre possumus de singulis membris. Et si
tantum amandus est qui dedit corpus: quan-
to fortius qui dedit animam. Et lamant igitur
omnia que in homine sunt a deo facta. Ama
deum. Et lamant oculi: ama deum. Et lamant au-
res: ama deum. Et lamat lingua: ama deum. cla-
mant dentes: ama deum. clamant manus: ama
deum. clamant pedes: ama deum. clamant ratio
ama deum. clamant memoria: ama deum. cla-
mat intellectus: ama deum. clamant voluntas
ama deum: quia ab ipso sunt omnia. Ob quod
Bernardus inquit. Valde omnino mihi amā-
dus est per quem sum: viuo z sapio. Tertium
quod nos inducit vt diligamus deum est om-
nis creatura. ait enim de hoc Augu. lib. x. cōfes-
sionū. Etelum z terra z omnia que in eis sunt:
ecce vndiqz mihi dicunt vt te amem: nec ces-
sant dicere omnibus vt sint inexcusabiles. Du-
pliciter dicunt creature nobis vt deum ame-
mus. vno modo ostendendo euz dignissimum
amore nostro. Bonitas enim vnuerfitat crea-
turarum ostendit creatorem esse optimū: z iō
amore dignissimum. Alio modo dicunt nobis
vt amemus deum exhibendo nobis tot innu-
mera beneficia. Nam terra z fructus eius aqua
z pisces maris. Aer z volucres celi. Ignis z
claritas solis: z splendor stellarum z lune: z
omnia alia que homini prestant: non cessant
suo modo homini dicere. Ama deū: ama deū:
ama deum: qui cuncta ad vsum tuum ordina-

uit. Quartū qđ nos inducit vt diligamus deū est gratia. s. nobis tributa: cū deus p nobis incarnatus trigintatribus annis cū eibus puerfando pati pro nobis voluit famē: sitim: frigē: calorē: tandem subiit iugum grauissime crucis in qua sanguinem fundens morte preciosa genus humanum redemit. Nā si puerulum ipsum in presepio nascentē inspiciamus: audim⁹ illum dicentē. amor tuus o aia facit me deū celi carne vestit⁹: hoc vili loco teneri. Si pānis inuolutum vel vagientē in cuna: aut herodis iram pegrinando in vlnis matris fugientē miramur. Ador ⁊ ipse rīdet. O aia mea amor tuus ad hec oia me compellit. Si singulos eius actus subtiliter meditamus oēs ab amore ardentissimo emanare videm⁹. Quid plura vincula: sputa: ludibria: verbera: cōtumelie: derisiones: flagella: corona spinea: crux: clauis: spongia: lancea. nōne suo modo sonum faciunt amoris. O insensibilis rōnalis creatura. O mens ferrea omni adamante durior. O demq; ingratisima aia quā nō inflāmant nō adurūt xpi iesu amoris incendia. ppter hec oia bernardus i li. de diligendo deū ait. Quid retribuā dño p oibus que retribuit mihi. in primo opere me mihi dedit: i secūdo se ⁊ vbi se dedit me mihi reddidit: datus ergo ⁊ redditus me p me debeo ⁊ bis debeo. Quid deo retribuā pro se: nā etiā si me miles rependere possem quid sum ego ad dñm. Et idem super Lan. Super oia reddit te mihi amabilē bone iesu calix quē bibisti: opus redemptionis nostre hoc amorē nostruz facile vendicat: totū sibi hoc inquam est quod nostrā deuotionē ⁊ blādius allicit ⁊ iusti⁹ exigit ⁊ artius stringit ⁊ afficit vehementius. Et iterum in sermonibus Bernar. dicit. O duri ⁊ idurati filij adam quos nō emollit tāta benignitas tāta flāma tā ingēs ardor amoris tā vehemens amator: qui p vilibus sarcinulis tā preciosas merces expendit. Quintū q nos icitat ad amorē dei dī amicitia. de solo quippe deo certi eē valemus: ⁊ si eā diligim⁹ nobis sit fidelis ⁊ verus amicus. Alij vero amici inueniunt tripliciter infideles. Primo qz aliqñ nō amāt lz amēt sed nō sic ē de deo qui prouerbioꝝ. viij. c. ait. Ego diligētes me diligo. ⁊ de hoc xps dixit ioānis. xxij. c. Qui diligit me diliget a pte meo: ego diligā eū. Secdo qz multi sunt amici tpe pspiritatis ⁊ in aduersitate deficiūt: ideo sapiēs Ecclesiastici. vj. c. ait. ē amicus fm tps suū: ⁊ nō pmanebit in tēpore tribulationis. Sed non sic

est i deo de quo dī in psalmo. Juxta ē dñs his qui tribulato sūt corde ⁊ quāuis amicos suos ⁊ eoz utilitatez flagellari sepe permittat: illos tñ nunq; deserit quos in tribulatione pfortat. Tertio pleriq; amant amicos dū viuūt sed in morte inimici efficiuntur: mortuos expoliantes ⁊ bona eoz pauperibus dispensanda tanq; lupi rapiētes. Sed deus spūm a corpore extentem ad se suscipit: illūq; delicijs ac diuitijs eterne vite facit participē. Cōsiderans oia supradicta beatus laurentius patriā. s. hispania: ⁊ parentes reliquit: terrena oia calcavit sp̄cuit qz hereditatem: cū filius fuisset vt aiunt nobilissimi ducis: atq; beatū sirtū papā secutus romā vsq; peruenit: ibi a btō sirtō factus est archidiaconus: qui tanto fidei celo ductus fuit: vt nec cōminatōes nec vbera dura nec ignis i cēdiū horeret. Jō Ambro. i fmōe sic scripsit d illo. ardebat extrinsecus martyr laurentius tirāni sciuentis incendijs: sed maior illū intrinsecus christi amoris flāma torcebat.

Qualiter beatus laurentius pbat⁹ fuit igne p̄malis miserationis: ⁊ an possit elemosyna dari absq; charitate: ⁊ si fieri potest de illicite acquisitis: ⁊ quomodo pōt causare spirituales effectum. Capitulum. ij.

Secundus ignis quo examinatus est ⁊ p̄batus inuentus absq; crimine beatus laurentius dicit p̄malis miserationis: nam ad p̄mos misericors fuit: quibus thesauros ecclesie dispensauit: nā vt recitat in legēda. Tēpore beati sirti philippus ip̄erator: ⁊ filius suo noie philippus fidē xpi receperāt: ⁊ ecclesiam sublimare plurimū intendebāt. Regnavit autē iste philippus anno millesimo ab vr̄be cōdita: vt millesimus rome ānus xpo pot⁹ qz ydolis dicaret: q annus millesimus fuit a romanis cū ingēti ludoz ⁊ spectaculoꝝ apparatu celebrat⁹. Erat at cū philippo ip̄eratore miles qdā noie decius: quē misit in galliā vt eā rebellātē ip̄erio romano subiugaret. Qui pergens cū exercitu p̄spere cūcta gessit: victorq; ad vr̄bē redibat. audiēs ip̄erator eius aduentū honorare cū volēs eidē a roma vsq; veronā obuius iuit nec videri d; cuiq; durū hoc qđ dicit de verona: quasi vellet eā nouam fore ciuitatē: quoniā vt in cronica ricobaldi scribit tpe tarquinij p̄sci quinti regis romanoꝝ: condite fuerunt in italia agallie vr̄bes. s. mediolanū buria verona vincenia. decius igitur ambitione imperij papilionē ip̄erators latenter introiuit ⁊ dor

146
mientē dñm iugulauit. attraxit autē exercitus
et illos qui cū imperatore venerant prece p̄cio
et muneribus: atq; cum eis ad urbē gradu cito
p̄perauit. audiens hoc philippus iunior: vehe
menter extimuit: et totum thesaurum patris et
suum b̄to s̄cto et sancto laurentio cōmendauit
ut si ipsum a decio interfici cōtingeret thesau
rum ipsū ecclesijs et pauperibus erogaret: nec
te moueat q; thesauri quos laurentius dispen
savit: nō dicunt thesauri imperatoris sed eccle
sie q; potuit eē q; cum ipsis thesauris philippi
aliquem etiā thesaurum eccleie dispensauit: vel
forte ideo dicuntur thesauri eccleie q; philipp⁹
eos reliquerat ecclesijs dispensandos. Senat⁹
ergo obuiā decio processit et ipsū in imperium
p̄firmavit: ne vero p̄ditorie sed celo ydolatrie
dñm suū occidisse videret xpianos cepit crude
lissime persequi adeo ut multi martyrio coro
narentur inter quos et philippus iunior annu
meratus fuit: post hoc oblatuſ est decio bea
tus s̄ctus tanq; qui xpm coleret et imperato
ris thesauros haberet: tūc decius in carcere re
cipi ipsū iussit donec per illata tormēta et the
sauros p̄deret et xpm negaret. beatus autē lau
rentius ipsū p̄sequēs: post eū clamabat: quo p̄
grederis sine filio pater: quo sacerdos sancte si
ne ministro p̄peras. Tu nunq; sine ministro
sacrificium offerre p̄sueueras. Quid in me dis
plicuit paternitati tue: nunq; degenerē me p̄
basti: experire certe vtz idoneum ministrū ele
geris cui cōmisisti dominici sanguinis dispen
sationē. Qui b̄tus s̄ctus dixit: nō ego te deserō
fili neq; te derelinquo: sed maiora tibi debent
pro fide xpi certamina: nos quasi senes leuio
ris pugne cursum recipimus: te autē quasi iuue
nem manet gloriosior de tirāno triumphus.
post tridū me sequeris sacerdotem leuita: de
ditq; ei oēs thesauros precipiens ut ecclesijs et
pauperibus erogaret. Qui xpianos diligēter
die ac nocte quesuit et vnicuiq; put opus fue
rat ministravit oēsq; pauperibus dispensauit
ideo ecclesia cantat de eo id psalmiste qd̄ pon
tur. ij. ad Corinthios. viij. c. dispersit dedit pau
peribus iustitia eius manet in seculum seculi.
Que verba ponderanda sunt dispersit enī d̄
q; pluribus cōdiuisit et nō vni: dispersit et non
auare retinuit: dedit et nō vendidit dedit libe
re sine spe mercedis lucri aut cōmodi aut obse
quiij temporalis dedit nō dandum post mortē
dereliquit pauperibus. s. xpi nō parentibus nō
diuitibus: ideo iustitia eius manet in seculū se

culitq; merces iustitie eius est eterna: ut expo
nit nicholaus de lira. Sed quia hoc loco elemo
sina b̄ti laurentij tam sublimi magnificat li
bet tria de ipsa dubia disputare.

Primum vtrū elemosynā dare sit actus cha
ritatis.

Secundum vtrū elemosyna fieri possit de illi
cite acquisitis.

Tertium vtrum elemosyna corporalis habeat
spiritualem effectum.

Ad primum dubium posset quis dicere ar
guendo. Q; actus charitatis nō potest eē sine
charitate: s; largitio elemosynarū potest eē sine
charitate: igit nō erit actus charitatis. naz̄ pri
me ad Corinthios. xij. c. ap̄ls dixit. Si distri
buero in cibos pauperum oēs facultates me
as charitatem aut nō habuero nihil mihi pro
dest. Ad hoc r̄ndet tho. 2a 2e. q. xxxij. Q; aliqd
dicit eē actus virtutis dupliciter: vno modo
materialit̄ sicut actus iustitie est facere iusta: et
talis actus p̄t eē sine virtute: nā multi nō ha
bentes habitū iustitie operant̄ iusta: vel ex na
turali rōne: vel ex timore: vel ex spe aliquid adi
piscendi. Alio modo d̄ aliqd esse actus virtu
tis formaliter sicut actus iustitie est actio iusta
eo modo quo iustus facit. s. prompte et delecta
biliter. Et hoc modo actus virtutis non est sine
virtute. s̄m hoc ergo dare elemosynā materia
liter p̄t esse sine charitate. dare x̄o elemosy
nam formalit̄ id est p̄pter deum delectabilit̄ et
prompte et omni eo modo quo delectet: nō est
sine charitate elemosyna quide; est opus quo
datur aliqd indigēti ex cōpassione p̄pter deū.

Secundū dubiū fuit vtrū elemosyna fieri
possit de illicite acquisitis. Ad hoc r̄ndet Tho.
vbi supra. q; aliqd potest dici triplici illicite
acquisitum. Vno modo illud quod illicite ab
alio accipitur et debetur ei: nec potest ab eo qui
accipit retineri: sicut contingit in rapina furto
et usuris et de talibus cum homo teneatur ad
restitutionem elemosyna fieri non potest. Se
cundo modo est aliqd illicite acquisitum: q; ille
qui acquisiuit retinere nō potest: nec tamē
debetur ei a quo acquisiuit. s. q; contra iustitiā
accepit et alter contra iustitiam dedit. Sicut
contingit in symonia in qua dans et accipiens
contra iustitiam legis diuine agit: vnde nō de
bet fieri restitutio ei qui dedit. Sed debet i ele
mosynas erogari: et eadem ratio est i similibus
in quibus scilicet datio et acceptio est contra le
gem. Tercio modo est aliqd illicite acq̄situm

non quidem quia ipsa acquisitio sit illicita: sed quia id ex quo acquiritur est illicitum. Sicut patet de eo quod mulier acquirit per meretricium et hoc proprie vocatur turpe lucrum. Quia enim mulier meretricium exercet turpiter agit et contra legem dei. Sed in eo quod accipit non iniuste agit nec contra legem unde licite retineri potest et de eo elemosyna fieri: non tamen fit de tali lucro oblatio ad altare. iuxta illud Deuteronomi. xliij. c. Non offeres mercedem prostibuli in domum dei tui: tum propter scandalum: tum propter sacrorum reuerentiam. Tertium dubium fuit utrum elemosyna corporalis habeat spirituale effectum. et arguitur quod non. Nam effectus non est potior sua causa: sed bona spiritualia sunt potiora corporalibus: non ergo elemosyna corporalis habet spirituale effectum. Secundo multiplicata causa multiplicat effectus. Si ergo elemosyna corporalis causaret spirituale effectum: sequeretur quod maior elemosyna magis spiritualiter proficeret. Quod est contra id quod saluator dixit Luce. xxi. c. de vidua ponente duo era in gachophilatium. Respondet theobaldus. ubi supra: quod elemosyna corporalis potest tripliciter considerari. Uno modo secundum suam substantiam et secundum hoc non habet nisi corporalem effectum in quantum. scilicet supplet corporales defectus proximorum. Alio modo potest considerari ex parte cause eius in quantum. scilicet aliquis elemosynam dat propter dilectionem dei et proximi. Et quantum ad hoc affert fructum spirituale: unde sapiens Ecclesiastici. xxix. c. ait. Elemosyna viri gratiam hominis quasi pupillam conseruabit. Tertio potest considerari ex parte illius cui datur: et sic habet spirituale effectum in quantum scilicet proximus cui per corporalem elemosynam subuenitur mouetur ad orandum pro benefactore. Ad primum itaque argumentum dicendum quod ratio illa procedit de corporali elemosyna secundum substantiam. Ad secundum vero dicitur quod vidua que minus dedit secundum quantitatem plus dedit secundum suam proportionem: ex quo pensatur in ipsa maior charitatis affectus: ex quo charitate elemosyna corporalis spirituale efficaciam habet. Ergo beatus laurentius ex hoc maxime commendatur quia totus charitate succensus thesauros pauperibus dispensauit. Nec obstat quod sui non erant quos si voluisset potuisset pro se retinere: cum etiam si semper illos possedisset: adhuc distribuisset pauperibus propter diuinum amorem.

Qualiter beatus laurentius examinatus est igne tyrannice persecutionis et de gratia constantia et gloria beati laurentij. Capitulum. iij.

tertius ignis quo examinatus est beatus laurentius: et non est inuenta in illo iniquitas impatiencie: dicitur tyrannice persecuti onis: nam decius persecutus est eum usque ad mortem: quam ipse letanter pro christo suscepit: de hac tamen illius persecutione considerare debemus tria.

Primo gratiam.

Secundo constantiam.

Tertio gloriam.

Primo consideremus gratiam quam deus contulit beato laurentio in miraculis faciendis et conuertendis gentilibus. veniens namque ad domum cuiusdam vidue que multos christianos in domo sua absconderat: quare longus dolor capitis detinebat: imposita manu super caput eius eam a dolore capitis liberauit et pauperum pedes lauans omnibus elemosynam dedit. Eadem nocte in domo cuiusdam christiani veniens quendam cecum ibi repperit et facto signo crucis eum illuminauit: unde ecclesia cantat de eo. Laurentius bonus opus operatus est: qui per signum crucis cecos illuminauit. Cum autem beatus sextus decio nollet consentire nec ydolis imolare ipsum decollari precepit accurrens autem beatus laurentius post ipsius exclamabat. noli me derelinquere pater sancte quia thesauros tuos iam expendi: quos tradidisti mihi. Tunc milites audientes thesauros laurentium tenuerunt. et perthemio tribuuo tradiderunt. Ipse autem decio eum presentauit. Qui tradidit eum Valeriano prefecto ut aut thesauros prodat et sacrificet ydolis: aut diuersis eum interire faciat supplicijs et tormentis. Valerianus autem cuidam vicario nomine hipolito in custodia eum tradidit: quem ille cum multis alijs in carcere reclusit. Erat autem ibi in custodia quidam gentilis nomine lucillus qui plorando lumen oculorum amiserat. Cum beatus laurentius lumen se restaurare promissit: si in christum crederet et baptismum susciperet: at ille se baptizare instantius postulauit. Accipiens ergo laurentius aquam dixit ei: omnia in confessione mundant. Quare illum de articulis fidei interrogasset diligenter. Et ille omnia se credere confessus fuisse: aquam super eius caput effudit et ipsum in christi nomine baptizauit. Sta-

147
tūq; qui cecus fuerat lumen recepit. Quapropter multi ad eum ceci veniebāt: et ab eo illuminati redibant. Interrogat⁹ ab hipolito de thesauris: ita respondit q; ipsum ad fidem cōuertit et cum omni familia baptizauit. Secundo consideremus beati laurentij constantiaz quā habuit in tormentis: post omnia quidē supra dicta mandauit valerianus ad hipolitū vt laurentium presentaret: cui laurentius ait: ambulamus pariter quia mihi et tibi gloria preparatur. ad tribunal igitur ambo veniunt et fit iterum inquisitio de thesauris: laurentius autez triduo indurias petijt: quas valerianus eidem sub hipoliti pollicitatione cōcessit: in hoc triduo laurentius pauperes claudos cecos et alios collegit: et eos in palatio salustiano corā decio presentauit dicens. Ecce isti sunt thesauri eterni qui nunquam minuuntur sed crescunt: qui in singulis disperguntur et in omnibus inueniuntur. horum enim manus thesauros in celum deportauerunt. Valerianus presēte decio dicit. Quid variaris per multa: iam nūc sacrificia et magicam artem deponc. Cui laurentius. Quis debet adorari qui factus est an qui fecit. Iratus decius iussit eum scorpionibus cedi: et omne genus tormentorum ante ipsum afferi: quem cum sacrificare iuberet vt hec tormenta euaderet. respondit infelix: has epulas semper optaui. Tunc iubente decio nudus sustibus ceditur et ardentis lamine ad latera apponuntur. Dixitq; laurentius. Domine iesu christe deus de deo miserere mihi seruo tuo quia accusatus non negaui: interrogatus te dominum confessus sum. Dixitq; ei decius. scio q; per artem magicam tormenta deludis: me tamen deludere non valebis. Iussitq; euz plūbatis durissime cedi: laurentius autem orauit dicens. Domine iesu christe accipe spiritū meum: tunc audiente decio vox insonuit: Adhuc multa certamina tibi debentur. Tunc decius furore repletus dicit: viri romani audistis demones istum sacrilegum consolantes: qui nec deos colit nec tormenta metuit: nec iratos principes expauescit. Iussitq; iterum eum scorpionibus cedi. Subridens autem laurentius gratias egit: et pro astantibus exorauit: eadem hora romanus in xpm credidit. Reclusus p̄ hec iterum laurentius in custodia hipoliti: nocte sequenti laurentius ad decium adducitur. cui decius: aut inquit dijs sacrificabis aut nox ista i

te cum supplicijs expendet. Cui laurentius meator obscurum non habet: sed omnia in luce clarescunt. Dixitq; decius: afferatur lectus ferreus vt requiescat in eo: contumax laurentius ministri ergo eum exuentes super craticulam ferream extendunt: et prunis suppositis eū euz furcis ferreis compresserunt. Dixitq; laurentius valeriano. disce miser: q; carbones tui mihi refrigerium: tibi autem eternum supplicium prestant: quia ipse dominus nouit q; accusat⁹ non negaui eum: interrogatus christum cōfessus suz: assatus gratias ago: dixitq; hilari vultu ad decium. Ecce miser assasti vnā partem gira aliam et manduca. deinde subdidit: gratias ago tibi domine quia ianuas tuas ingredi merui: et sic spiritum emisit. Confusus decius cum valeriano ambulauit in palatium tiberij relicto corpore super ignem. Quod hipolitus mane rapuit et cum iustino presbytero in agro verano conditum aromatib⁹ sepeliuit. ¶ Tertio consideremus gloriam quam assecutus est beatus laurentius post susceptum martyrium: et illa que in celis est et nobis est imperscrutabilis obmissa tantum ad eam dirigamus mentē quam tribuit illi deus in sua ecclesia militante fecit quidem deus sanctum suuz martyre multis miraculis conuiscare: de quibus pro deuotione nostra aliq; pauca narremus. Refert gregorius turonensis. Quidam quidam sacerdos quandam ecclesiam sancti laurentij repararet et trabes quedam nimium breuis esset. rogauit beatum laurentium vt qui pauperes fouerat sue inopie subueniret. Que subito sic excreuit vt pars non modica abundaret. Quam partem sacerdos minutatim incidit et multas inde infirmitates sanabat. Quidam insuper presbyter nomine Santulus beati laurentij ecclesiam a longobardis incensaz reparare volens artifices multos conduxit. Quadam autem vice dum quid eis apponeret nō haberet premissa oratione resperit in clibanum et ibidem candidissimum panem inuenit. Sed cum vix ad vnus prandij esum tribus personis sufficere videretur laurentius artifices suos nolens deficere sic predictum panem multiplicari fecit q; in alimentum decem dierum operarijs cūctis suffecit. Sūt et alia hui⁹ scī miracula que causa breuitatis omittimus. agit deuotione qua possum⁹ bñm laurentiū deprecemur vt sua intercessione nos dignos efficiat q; mediā-

teperuenire valeamus ad illam gloriam sempiternam in qua ipse letatur cum domino iesu xpo. Qui sit honor et gloria in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo quinquagesimus quintus de sancto Augustino preclarissimo lumine ecclesie sancte dei.

Christus purga-

uit peccata ipsius et exaltavit in eternum cornu eius. Sapientis verba sunt

ista originaliter Ecclesiastici. xlvij. c. Ex omni parte resonant laudes eximie augustini doctoris prestantissimi. Tanta ex verbo illarum copia est ut non nisi longissimis orationibus explicari queant: verumtamen ne in solennitate ipsius ab eius deuotione mens nostra iciunet aliqua de ipso patre celebratissimo breuiter differemus. Gaudent quippe breuitate moderni. ut notat ff. q. metus cau. l. i. c. de appellationibus. l. ampliore. §. in refutatorijs. Colligemusque aliqua ex multis que sancti augustini et merita et gloriam exprimunt verba sapientis in themate in quibus tria mysteria de beato augustino distiguemur.

Primum dicitur conuersionis.

Secundum commendationis.

Tertium magnificationis.

¶ De conuersione beati augustini et de his que induxerunt eum ad heresim et de erroribus manicheorum. Capitulum. j.

Primum mysterium declarandum de beato augustino dicitur conuersionis de quo dicitur. xps purgauit peccata ipsius. hoc utique factum fuit: dum relictam vanitatem phariseorum: abiectamque impiissimam heresim manicheorum in christum perfecte credidit et sacrum baptismum suscepit ad quod plenius intelligendum tria in hac parte dubia proponemus.

Primum que fuerint cause augustinum ad heresim manicheorum inducentes.

Secundum qui sunt manicheorum errores principales et detestandi.

Tertium que fuerint media ad penitentiam et conuersionem augustini cooperantia.

¶ Ad primum dubium respondemus quod fuerint tres cause precipue que induxerunt augustinum in errores manicheorum.

Prima dicitur intellectus existimatio.

Secunda affectus inordinatio.

Tertia cordis obduratio.

¶ Prima causa fuit existimatio intellectus: habu-

it namque ex dono nature tantam ingenij sublimitatem tantumque intellectus acumen ut videatur quod dammodo impossibile quod ipse de se in veritate fateatur. Ait enim sic in libro confessionum. Quos libros artium que liberales vocant tunc nequissimus cupiditatum iniquarum seruus per me ipsum legi et intellexi quecumque legere potui. Quicquid enim est de arte discernendi et loquendi. Quicquid de dimensionibus figurarum et de musicis et de numeris sine magna difficultate nullo hominum tradente intellexi. Scis tu domine deus meus quod celeritas intelligendi et discendi acumen donum tuum est: sed non ideo sacrificabam tibi: sed ideo sic concludit quoniam non se humiliabat deo neque scripturis sanctis prebere volebat assensum. Et ut bernardus super cantica asserit. Superbo loco veritas non videtur. Et super illud Jeremie. xlviii. arrogantia tua et superbia cordis tui decipit te. glo. ait. omnis hereticus arrogans quia. superbia facit hereticum non ignorantia. Gregorius in super dicit: Tanto a dei luce superbi longe sunt quanto apud se humiles non sunt. Ad hanc itaque dementia superbi deueniunt ut intellectum eorum minime limitatum arbitrentur: creduntque illum propria vi attingere posse omnia intelligibilia. Sic et augustinus putabat se absque deo suo intellectu omnia penetrare: ob quod sinebat cum deus ruere in tenebras errorum: unde in libro confessionum loquens ad deum dicit. Tumore meo separabar a te et nimis inflata facies claudebat oculos meos. Et iterum in eodem libro. institui animam intendere in scripturis sacris: sed visa est mihi scriptura indigna quam tuliane dignitati compararem. Tumore enim mentis fugiebat modum eius. Illa autem erat que cresceret cum paruulis: sed ego dignabar esse paruulus et tumidus faustu grandis mihi videbar. ¶ Secunda causa que induxit augustinum in errores fuit affectus inordinatio. inclinauerat quippe affectum suum inordinate ad ista temporalia bona ad diuitias ad gloriam vanam et similia. Nam de cartagine romam et de roma mediolanum perrexit: ut rethoricam venderet illam scilicet legendo et sue cupiditati et glorie satisfaceret: unde ipse ait in libro confessionum. Docebam artes rethoricam et victoriosam loquacitatem victus cupiditate vendebam. Et iterum in eodem libro. Exalabant nebulae de limosa concupiscentia carnis et scatebra pubertatis et obnubilabant eorum mecum ut non discerneretur serenitas dulcedinis a caligine libidinis: Adulti enim tanto ardore ad hec temporalia

inflammāt vt omnino ceci facti in varios la-
bant errores. hij lz iterdū christianos suo ore se-
fore dicant: tū in corde nil credūt de vita futu-
ra: nec penas timēt. neq; desiderāt gloriā sem-
piternā. ¶ Tertia cā q̄ induxit Augustinū i er-
rores dicit cordis obduratio: vocatus nanq; a
deo multotiens et tactus gratia illius nolebat
aperire cor suū: imo claudēbat illud. vnde in li-
bro cōfessionū dicebat. Vocasti me et nō erat
qui rēderet tibi dicēti mihi. Surge q̄ dormis
et exurge a mortuis: ligatus enī eram nō alie-
no ferro sed mea ferrea volūtate. Volutabat ḡ
Augustinus in perditissimis erroribus mani-
cheoz necnō et alioz. Nam ad has nugas ad-
ductus est vt arborē fici plorare diceret: cui ab
ea ficus vel foliū tolleret.

¶ Secundū dubiū fuit: q̄ sunt manicheoz er-
rores principales et detestandi: et ad hoc dici-
mus q̄ sunt tres.

Primus est contra principij veritatem.

Secundus ē incarnationis xp̄i veritatem.

Tertius contra legis antique bonitatem.

¶ Primus error manicheoz ē cōtra p̄ncipij
vnitatem: nam vt dicit in. c. i. de summa trinita-
te et fide catholica. vnum vniuersoz p̄ncipiū
Qd Ari. et phi. viij. phisicoz. vnum mouens: et
in libro de causis vnam primā causā: et in. xij.
metaphisice. vnum p̄ncipē appellat. Sed Au-
gustinus cōscribit in li. de natura boni. mani-
chei duo p̄ncipia ponūt vnum mali aliud bo-
ni: vnus fm eos p̄nceps lucis est. Cuius ha-
bitatio regio lucis super ista visibilia. Alter ē
p̄nceps tenebrarum ex aduerso: cuius habita-
tio est regio tenebrarum: et vterq; p̄nceps habz
populū suū et a p̄ncipio tenebrarum dicunt esse
corruptibilia et mutabilia. Iste error valde p̄u-
meliosus ē: et creatori et creaturis. Creatori q̄
pe quia magnā partē sui regni et glorie sue au-
fert ei dominū creaturarū visibilibus alteri tri-
buit. Creaturis etiam cōtumeliosus est: quas
retrahit a domino tā honorabili et subdit eas
tam vili seruituti: vt est seruitus diaboli. Sed
vt appareat huius erroris falsitas subdemus
auctoritates et rationes quibus inicitur vt sic
debilitas eius facilius corruat. Arguunt ergo
primo manichei. q̄ matthei. vj. c. dixit xp̄s. ne-
mo p̄t duobus dñis seruire: vocans diabolus
dominū eo q̄ ipse sit dominus mundi: vt ipsi
aiunt: ergo ipse est deus vel creator ipsius. Sz
argumentū nō p̄cludit. cū reges gentiū domi-
nantur. luce. xxi. sed tamē nō sunt dij vel crea-

tores. Secundo arguunt q̄ matthei. viij. c. scri-
bitur. nō potest arbor bona fructus malos fa-
cere. Ex quo inferunt: ergo mala nō possunt eē
ab eo ē p̄ncipio a quo sunt bona. Ergo sunt
duo p̄ncipia vnū bonoz: aliud maloz. Qui-
bus rēdemus q̄ lz arbor bona nō faciat malū
fructū: tū nihil p̄hibet fructū quē arbor bona
bonū p̄duxit posse putrefieri et corumpi: et ne-
mo adco fatuus est vt cū videt diuersa pira in
archa vel in mensa: quoz alia putrida sūt: alia
sana q̄ p̄pter hoc nō credit ea non posse eē ex
eadem arborē: nec aliquis credat duas mulie-
res nō posse habere vnā matrē: eo q̄ vna vir-
go alia corrupta. Sic nihil p̄hibet diabolū eē
bonū creatione et factū a deo: malū vō sua vo-
luntate. ¶ Tertio arguunt manichei q̄ ioānis
viij. c. scribitur. vos ex patre diabolo estis: er-
go diabolus est creator illoz: quibus verba il-
la sic dicta sunt. Respōdet q̄ nō sequitur: nam
pater dicitur aliquis alterius: vel q̄ ab eo ha-
bet substantiā: vel quia ab eo habet mores su-
scipiendo eius doctrinā: vel imitando vitā: B
secundo modo diabolus erat pater phariseoz
¶ Quarto arguunt ioānis. xiiij. christus dixit
de diabolo. venit enim p̄nceps mundi huius
et in me nō habet quicq; diabolus p̄nceps mū-
di vocatur: ergo mundus est ab eo. respondet
q̄ nō omnes p̄ncipes sunt dij vel creatores:
p̄terea ipse p̄nceps erat vsurpatione: vnde iu-
dicio a mundo erat eiciendus: fm illud ioānis
xij. Nunc iudicium est mundi: nunc p̄nceps
mundi huius eicitur foras. ¶ Quinto arguunt
quia ioānis. xviii. dixit xp̄s. regnū meū nō est
de hoc mundo. ergo xp̄s nō est rex huius mun-
di: ergo mundus est regnum diaboli. Respon-
detur q̄ regnū xp̄i fideles vocant: qui nō sunt
de hoc mundo: quia nō sunt dediti mundanis
sunt tamē in mundo: sed quasi exulantes et eter-
num regnū dei desiderantes. ¶ Sexto arguunt
quia apls sa ad corinthios. iij. c. ait. deus hu-
ius seculi excecavit mentes infideliū: diabolus
ergo deus huius seculi est. Respōdetur q̄ dia-
bolus nūcupatione deus est vel dñs et non fm
veritatē. Nam et venter deus vocat ad phili-
pens. iij. c. quoz deus venter est: tamen venter
nō est creator: ostendendum est igit manicheis
q̄ omnia sunt creata ab ipso deo visibilia et i-
uisibilia. Scribit nāq; matthei. vj. c. Respicite
volatilia celi et c. Et subditur pater vester cele-
stis pascit illa: ergo cibus corruptibilis q̄ aues
pascuntur a patre celesti est. Et matthei. v. c. di

ētur de pane celesti. pluit super istos & iniu-
stos: ergo pluuia est ab eo. Et matthei. viij. c.
scribitur de xp̄o q̄ vēti & mare tanq̄m dño obe-
diebant ei. & iohannis. i. c. Omnia per ipsū facta
sunt. & itez ibi. In ppria venit & sui eum non
repperunt. Sed nō erant per gratiā sui: cum
essent mali: ergo sui erant per creationē. Item
mutauit aquā in vinū corruptibile. iohannis. ij.
c. ergo & corruptibilia sunt ab ipso. Et ap̄ls ad
romanos. ij. c. ait. ex ipso & per ipsum & in ipso
sūt omnia. Et prime ad Corinthios. x. c. Ex deo
oia. & ad Ephesicos. ij. c. ipsi⁹ factura sumus. &
eiusdem. iij. c. In deo qui creauit oia. & ad col-
locens. iij. In ipso condita sunt vniuersa que
sunt in celo & in terra visibilia & inuisibilia. Et
ad Hebræos. i. c. In initio tu dñe terrā fūdasti: &
opera manū tuarū sunt celi. & Actūz. iij. c. di-
citur. Tu fecisti celū & terrā. & eiusdē. xvij. c. de
us qui fecit mundū & omnia que in eo sunt. &
apocalipsis. x. c. iurauit per viuētē in secula se-
culoz qui creauit celū & terram mare & oia q̄
ī eis sūt. mouent itaq̄ manichei absq̄ vlla ra-
tione docentes multas fatuitates. ¶ Secun-
dus error manicheoz est contra incarnatiōis
xp̄i veritatem: dicunt enim xp̄m non habuisse
veram humanā naturā. Sed contra istos est
scriptura sacra: que christum affirmat deum &
dominē: hominē vō perfectū ex aīa rationali
& humana carne subsistentē: atq̄ vtz redem-
ptorē mundi affirmat qui nos redemit precio
suo sanguine suo. ¶ Tertius error manicheoz
est. cōtra legis antique bonitatem. dicunt enī
patres veteris testamenti fuisse dānatos quia
legunt aliq̄m peccasse. Sed similiter dicendum
foret de petro & paulo qui aliq̄m peccauerunt.
qd̄ ipsi negant. Sed nos pbamus testimonijs
noui testamenti qd̄ ipsi recipiunt. antiquos pa-
tres bonos fuisse atq̄ saluatos: nam legit mat-
thei. viij. c. Multi ab oriente & occidente veni-
ent & recumbēt cū abraam isaac & iacob in re-
gno celoz: ergo abraam isaac & iacob sunt ī re-
gno celoz. Item matthei. vi. c. in transfigura-
tione dñi apparuerunt moyses & helias cū eo
loquentes: si damnati fuissent in transfigurati-
one illa nō affuissent. Insuper luce. xvj. lazarus
mortuus portatus est ab angelis in sinū abrae
Tenēt adhuc manichei legē veterē datam esse
a principe tenebrarum & malam esse. Qui erro-
ri occasionem dedit primo legis grauitas. Vi-
sum est enim aliquibus nō fuisse deū benignū
qui tam graue onus populo imposuerit. Ad

quod dicendum q̄ corda indeorum erecta e-
rant per presumptionem. Nam dicebant Ero-
di. xviii. ca. Non deest qui impleat: sed deest
qui iubeat. Et Erodi. xxiii. capi. Respondit
vniuersus populus simul cuncta que locutus
est dominus faciemus. idco humiliandi erant
grani onere legis: vt ad auxiliū gratie curret
Secundo dedit occasionem huic errori iusti-
tia qua puniebant criminosi. vnde dicunt non
fuisse deum benignū qui legem tā crudelez de-
dit. Ad quod dicendū q̄ cum principium sapi-
entie sit timor dei: vt scribit Proverbioz. i. c.
pfectio vero sapiētie sit amor dei. prima lex de-
buit inchoare a timore malos acriter puniēdo
secūda lex debuit sapiētiā perficere cuz amo-
re multis amonitionibus & promissionibus &
beneficiorum exhibitionibus incitando. Ter-
tio huic errori occasionem dedit verbum apo-
stoli. ad romanos. vi. c. vbi ait. nunc soluti su-
mus a lege mortis: & vocat ab apostolo lex ve-
tus lex mortis. Ad quod dicendū q̄ lex mortis
fuit suis transgressoribus: sed lex vite fuit intē-
tione dantis: sed lex mortis vitio transgre-
dientis. vnde subdit ibi apostolus. Quid ergo
dicimus: lex peccatū est absit. Sunt & alii ma-
nicheorum errores ridendi: quos cā breuitatē
omittimus. Siquis autem de illis plenius edo-
ceri velit legat sumam de virtutibus & ibi ma-
teriā istā bene copioseq̄ digestam inueniet.
¶ Tertium dubium fuit. Que fuerunt media
ad penitentiam & conuersionem augustini co-
operantia. Et dicimus q̄ tria: primū fuit pie-
matris lachrymosa oratio. Secundū ambrosii
facunda predicatio. Tertium exemplorum p-
uocatio. Primum fuit pie matris lachrymosa
oratio. Ipse nāq̄ in puertia africe ciuitate ve-
ro cartaginensi ortus honestis parentibus ge-
nitus est ex patre. s. patritio: matre vero moni-
cha nuncupata: hec religiosa valde: & in christi
amore fundata plurimū flebat pro filio: & ipsū
ad vnitatē fidei reducere satagebat. Quadam
autem vice & ipse in libro p̄fessionū testat: ma-
ter illa sancta vidit se stare in quadam line li-
gnea h̄ tristē: & quidam ei pulcherrimus iu-
uenis astitit & causam tante tristitie requisit
Que cum diceret perditionē filii mei augusti-
ni deploro. Ille respondit: esto securus: quia vbi
tu ibi ille: & ecce continuo filium suum iuxta se
stare vidit: hec post dum augustino retulisset.
Ille ait falleris mater non tibi sic dictum est.
Sed vbi ego ibi tu. e contra illa dicebat. Non

fili mihi dictum est ubi ille ibi tu. Sed ubi tu
 ibi ille. Rogabat ergo sedula mater quasi im-
 portuna quendam episcopum ut pro suo filio
 intercedere dignaretur. Cui tanta quodamo-
 do importunitate devictus prophetica voce
 respondit: vade secunda quia impossibile est ut
 filius tantarum lachrymarum pereat. De ipsa
 itaque referre possumus illud quod christus in
 sermone qui legitur in festo beati iacobi maio-
 ris dicit. non sentiebat inquit illa sicut cetera
 matres que corpus nativum amant animam
 autem continent. Desiderant enim illos vale-
 re in hoc seculo: et non curant quod in alio sint pas-
 suri. Alii militias filiis provident alii honores
 et nemo filiis providet dominum: perditionem
 illorum cum magno precio comparant: et salutem
 illis nec dono accipere volunt. Si vident illos
 pauperes tristantur et suspirant. Si autem vi-
 derint peccantes nemo tristat: ut ostendant quod
 corporum sunt parentes non animarum. hec ille.
 Secundum medium quod concurrat ad peniten-
 tiam et conversionem augustini fuit ambrosii facien-
 da predicatio. Cum enim augustinus apud car-
 taginem multis annis rethoricam docuisset occul-
 te matre nesciente romam venit: et ibidem mul-
 tos discipulos congregavit: his temporibus
 mediolanenses a synaco prefecto romanorum
 petiere sibi doctorem in rethorica destinari. Erat
 ibi tunc presul vir dei ambrosius et ad preces
 mediolanensium illuc mittitur augustinus: ma-
 ter autem eius quiescere non valens cum mul-
 ta difficultate ad eum venit: et ipsum iam nec
 vere manicheum: nec vere catholicum reperit.
 Cepit autem augustinus beato ambrosio adhe-
 rere et eius predicationes frequenter audire.
 Erat enim in predicatione satis suspensus ne quid
 contra ipsam manicheorum heresim vel pro ipsa di-
 ceret. quadam vice contra illum errorem ambrosius diu-
 tius disputavit et ipsum aptis rationibus et aucto-
 ritatibus profutavit: ita ut error a corde augu-
 stini penitus pelleretur. Tertium medium quod
 concurrat ad penitentiam et conversionem augustini
 dei exemplorum provocatio et inflamatio. Cum enim
 sicut ipse narrat in libro confessionum iam via christi sibi
 placeret sed per ipsam angustiam adhuc ire pigeret
 immisit dominus in mentem eius ut ad simplicianum
 in quo lucebat gratia divina pergeret ut sibi
 estus suos conferenti proferret quis esset aptus
 modus ambulandi in via dei in qua alius sic
 alius sic ibat: displicebat enim ei quicquid age-
 bat in seculo pro dulcedine dei et decore domini

eius quam dilexit. Simplicianus autem cepit eum
 hortari ipse quoque cepit seipsum hortari ac di-
 cere. Quot pueri et puella intra ecclesiam deo ser-
 vunt. tu non poteris quod isti et iste: an vero isti et
 iste in seipsis possunt et non in deo suo: quid in-
 te stas et non stas: proice te in eum et excipiet te
 sanabit te. Inter horum colloquia memoria vi-
 ctorini in medium venit: unde exbilaratus sim-
 plicianus narrat. Qualiter idem adhuc genti-
 lis ob sui sapientiam romae quod maximum erat
 tunc statuum meruisset. Et qualiter se sepius
 christianum dicebat: cui cum simplicianus di-
 ceret: non credo nisi videro te in ecclesia: ille io-
 cando dicebat: nunquid parietes faciunt ho-
 minem christianum: tandem dum ad ecclesiam
 venisset et ei tamquam verecundo occulte librum ubi erat
 symbolum fidei ad legendum datus fuisset: il-
 le in altum ascendit et alta voce pronunciauit.
 Tunc etiam ab africa quidam amicus augusti-
 ni nomine pontianus superuenit et vitam et mi-
 racula ipsius magistri antonii qui nuper in egypto
 sub Constantino imperatore defunctus
 fuerat recitavit. horum exemplis augustinus ve-
 hementer exarsit: ita quod socium suum alippium
 tam vultu quam mente turbatus iuasit et fortiter
 exclamavit. Quid patimur quid audimus? Sur-
 gunt indocti et celum rapiunt et nos cum doctri-
 nis nostris in infernum demerguntur: et accur-
 rens in quendam hortum sub quadam ficu se pro-
 iccit ut ipse narrat in libro confessionum et ama-
 rissime flens lamentabiles voces dabat. Cum
 autem amarissime fleret audiuit vocem dicen-
 tem sibi. Tolle lege: aperuitque statim codicem apo-
 stolicum et coniectis oculis ad primum capitulum legit. In-
 duimini dominum iesum christum. et statim ab eo omnes du-
 bietatis tenebre diffugerunt: interim autem tam
 vehementissimo dolore dentium torqueri cepit: ut
 fere ad credendam opinionem cornelii philippi succederetur
 quod summum bonum aie in sapientia: summum
 vero bonum corporis in nullum sentiendo dolorem
 posuerat. tam vehemens autem ille dolor fuit quod
 etiam loquelam amisit. Quo circa ut in libro confes-
 sionum refert in tabulis cereis scripsit ut omnes pro
 eo orarent ut dolorem illum deus mitigaret: ipse ve-
 ro cum alius genua flexit et subito sanum se se-
 fit. insinuavit ergo per litteras sancto viro am-
 brosio votum suum ut moneret quid sibi de li-
 bris sanctis legendum esset: quo acrior fieret
 fidei christiane: at ille iussit Isayam prophetam eo-
 que evangelii et vocationis gentium pronuncia-
 tor apertior videatur. Cuius principium cum

augustinus nō intelligeret totum aliud tale eē
arbitrans distulit vt illud relegeret cum i scri-
pturis sanctis magis exercitatus esset. Aduc-
niente vero pascale tempore augustinus cum
esset annoꝝ triginta cum filio suo a deo dato
puero valde ingenioso:quem augustinus i sua
adolescētia duꝝ adhuc gentilis ⁊ philosoph⁹
esset genuerat:necnō cum alippio amico suo sa-
crum baptisma suscepit:de hac augustini con-
uersione scripsit sanctus datius ep⁹s mediola-
nensis li.i. sue cronice.c.x. de quo datio grego-
rius meminit in libris dialogoz. Tunc in illo
baptismate ambrosiuscepit. Te deum lauda-
mus. ⁊ augustinus rñdit. te dñm confitemur.
Et sic ipsi duo hu c hymnū alternatim cōpo-
suerūt: ⁊ vsqꝫ i finē decātauerūt: p̄tinus aut i
fide catholica mirabilr p̄firmatus sp̄z omnē
quā hēbat i hoc seculo dereliquit: ⁊ scholis quas
regebat abrenūciavit. o miranda dextere dei ex-
celsi mutatio que augustinū nō solum de tene-
bris eduxit in lucē sed illū luminare grande in
sua ecclesia p̄fecit.

**¶ De humili penitentia ⁊ singulari doctrina
atqꝫ integritate vite beati augustini. Cap. ij.**

Secundum mysteriū declarandū de bea-
to augustino dicit cōmendario. Cōmē-

datur quidem maxime de tribus.

¶ Primo de penitētie humilitate.

Secundo de doctrine singularitate.

Tertio de vite integritate.

**¶ Primo cōmendatur de penitētie humili-
tate. nam lz peccata graua amarissime defle-
uisset:tamen ex ipsa humilitate de peccatis q̄
nos minima reputamus in li. p̄fessionum deo
se dolenter accusat. Sicut de eo q̄ cū puer eēt
ludēbat ad pilā cū ad scholas ire deberet. Itē
de eo q̄ n̄ volebat legere vel addiscere nisi vi a
parētib⁹ vrgeretur. Itē de eo q̄ fabulas poe-
tarum sicut fabulā enee cū adhuc esset puer li-
benter legebat: ⁊ didonē mortuā p̄pter amo-
rē plorabat. Item de hoc q̄ de celario vel men-
sa parentum aliqua furabatur vt pueris ludē-
tibus daret. Item de eo q̄ in ludos puerorum
fraudentas victorias exercebat. Item de eo
q̄ pira de quadam arbore vicina vince sue cū
esset annoꝝ serdecim furatus fuerat. Accusat
etiam se de eo q̄ aliquando nimis libenter ca-
nē vidit currentē. Et de eo q̄ per agrū trāsies
venationem libenter p̄sperit: ⁊ de eo q̄ domi
existens araneas muscas suis retibus capien-
tes nimis attente prospexit. Ideo autē de his**

coram domino confitebat vt ipse dicit. Quia
aliquando a bonis meditationibus auertunt
⁊ orationes interrūpunt. Si q̄s vō feruorē cō-
punctiones deuotionē p̄tritionem augustini
penitentis plene scire desiderat legat libros cō-
fessionum qui vndiqꝫ resonant liquefactioneꝝ
cordis ipsius. Secūdo cōmendatur augustin⁹
de doctrine singularitate. Q̄ singularis ⁊ excel-
lentissimus fuerit in doctrina ostendūt nobis
libri quos cōposuit: sed ad eius gloriāz accedit
alioꝝ sanctoꝝ doctoꝝ testimonium: qui de au-
gustino loquentes ipsum copiosissimis laudi-
bus attollunt. Vnde p̄sper in li. de vita cōtē-
platiua inquit Augustinus ep⁹s acer erat inge-
nio: suavis eloquio: secularibus litteris perit⁹:
in ecclesiasticis laboribus studiosus: in quotri-
dianis disputationibus clarus: i omni sua acti-
one compositus: in questionibus soluēdis acu-
tus: in conuincendis hereticis circumspectus: i
expositioe fidei nostre catholicus: in explanan-
dis scripturis canonicis cautus. Quem i libel-
lis meis pro possibilitate mea sum secutus. Et
anselmus in prologo monologion. nihil potui
inuenire me dixisse qd̄ nō catholicoꝝ patrum
⁊ maxime beati augustini dictis cohereat. Et
policrates libro. ij. c. xvij. narrationis auctore
magnum teneo augustinum. Et possidonius. au-
gustinus sapientie lumen p̄fulgidum p̄pu-
gnaculum veritatis omnes ecclesie doctores
tam ingenio q̄ scientia vicit. Incomparabili-
ter florens tam virtutum moribus q̄ influen-
tia doctrinarum. Hugo in didascalō. lib. iij. ⁊
Isidorus lib. vj. ethimo. De nostris apud gre-
cos origenes in scripturarum labore tam gre-
cos q̄ latinos operū suoꝝ numero superauit:
deniqꝫ hieronymus sex milia libroꝝ eius legis-
se fatef: hoꝝ tamen omniū studia augustinus
ingenio ⁊ scientia sua vicit. nam tanta scripsit
vt diebus ac noctibus non scribere quisqꝫ va-
leat libros suos: sed nec legere quidem occur-
rat. Et egesippus in p̄logo libri de floribus pa-
radisi. Inter magnos ⁊ egregios catholice do-
ctores ecclesie p̄clarum fuisse ⁊ esse augusti-
num quis ignoret: quem cū diuina ⁊ humana
eruditione mirabilem omnes orthodoxi in to-
to terrarum orbe venerant: p̄cipue cum apo-
stolice sedis antistites scripta eius sua probabi-
li auctoritate firmantes: tanto maiore studio
semper amplexi sunt: quanto ampliore solatio
eis vsuros se fuisse testantur. Et cassiodorus. i
prologo sup psalteriū. Ad augustini facundis-

100
fimi patris pfugi opulentissimā lectionē: quo
circa memor ifirmitatis mee mare ipsius quo/
rundā psalmoz fontib⁹ pfusū: diuina misericor/
dia largiente in riuulos vadosos compēdiōse
breuitatis deduxi vno codice tot diffusa cōple/
ctens quot ille in decades quidecim mirabili/
explicauit. Sed vt quidā de homero ait. Tale
est de eius sensu aliquid subripere quale hercu/
li clauā de manu tollere. Est. n. līrarum omniū
egregius magister decurrēs tanq̄s fons paris/
simus nulla fece pollutus. Sed in integritate
fidei perseuerās: nescit hereticis locū dare: vn/
de se possint aliqua colluctatiōe defendere. To/
tus catholicus: totus orthodoxus inuenit: et i ec/
clesia dñi suauissimo nitore resplēdēs: supni lu/
minis claritate radiat. Et haymo in cōmenta/
rio super secūda eplā ad Corinthios: fm btūz
augustinū: necesse ē ad altiora conscendere: et p/
fundiora scrutari: qui in lucidandis questioni/
bus oēs doctores excellit. Et itez haymo ibi/
dem. Sicut sol in lumine excedit oēs planetas
ita augustinus omnes excessit in sacris expo/
nendis scripturis. Et volusianus cui augusti/
nus eplā scripsit. Legi dei deest quicquid au/
gu. cōtigerit ignorare. Et grego. in eplā ad in/
nocentiū prefectū africe. Quae expositionē sancti
iob vobis trāsmitti voluistis: vestro studio cō/
gaudemus: sed si delitioso cupitis pabulo sagi/
nari: beati augustini cōpatriote vestri opuscu/
la legite: et ad cōparationē illius similitudinē no/
strū furfurē nō queratis. Et idem in registro
legit q̄ btūs augustinus nec cū sorore habita/
re p̄senserit dicēs. Que cū sorore mea sunt sor/
res mee nō sūt. docti q̄ viri cautela magna no/
bis d; cē istructio. Et Hiero. in li. de duodecim
doctoribus. Augustinus ep̄s volans per mō/
tium cacumina: quasi aquila multo celoz spa/
tia terrarūq; situs et aquaz circulū claro p̄mo/
ne p̄nunciauit. Et idē in eplā ad augustinū.
duob⁹ libellis tuis cruditissimis: et ois eloquē/
tie splēdore fulgentib⁹ respōdere non potui.
Ecce quicquid dici potuit: et assum ingenio et
de scripturaz hauriri fontibus a te positum ē
atq; disertum: sed queso reuerentiā tuam parū/
per patiaris me tuū laudare ingeniū. Sunt et
alia tam hieronymi q̄ alioz doctoz testimo/
nia de laudibus augustini que nos breuitatis
causa pertrāsimus. Tertio cōmendaat augu/
stinus de vite integritate: post cōuersionē qui/
dē integerrimā vitā atq; sanctissimā duxit: nā
e mediolano discedens assumptis secum nebrī

dio et euodio et matre ad africā remeabat. Sed
cum essent apud hostiā tiberinā: pia mater ei⁹
defuncta est: post cuius mortē reuersus est au/
gustinus ad agros pprios: vbi cū his qui sibi
adherebāt ieiunijs et orationibus deo vacabat
scribebat libros et indoctos docebat. Fama autē
cuius vbiq; defundebat et in oibus libris suis et
actibus admirabilis habebat. Refugiebat autē
ad aliquā ciuitatē accedere que careret ep̄o: ne
ipsū in predicto officio occupari contingeret.
Eodē tpe apud ypponem erat quidā vir ma/
gnaz opum: qui augustino misit q̄ si ad eū ac/
cederet et verbum ex ore suo audiret seculo re/
nunciare posset. Quō augustinus vbi cōperit: il/
luc concitus iuit. audiēs autē valerius ypponē/
sis ep̄s famā eius ipsum plurimā renitentē: in
ecclesia sua presbyterum ordinauit: nonnullis
quidē lachrymas suas superbe interpretatib⁹:
et tanq̄s cū p̄solantibus: et dicentibus quia et lo/
cus presbyterij h; ipse maiori dignus esset ap/
propinquaret tñ ep̄atui. Qui statim monaste/
riū clericoz instituit. Et cepit viuere fm regu/
lam sub sanctis aplis p̄stitutam vbi nullus ali/
quid pprium habebat: sed oēs in cōi viuebāt
De cuius monasterio decem ep̄i fuerunt cle/
cti. Fratibus autē suis quos canonicos regula/
res vocauit regulā tradidit sub qua militāt p̄/
dicatores heremitani: seruite: ordo sancte bri/
gide: ordo sancti hieronymi: ordo sancti ioan/
nis ierosolomitani: ordo sancti antonij: ordo
cruciferoz. Cum vero valerius ep̄us esset gre/
cus: et minus in latina lingua et litteris doctus
augustino potestātē tribuit: vt cōtra morē ori/
entalis ecclesie coram se in ecclia predicaret: vñ
cum multi ep̄i cōtradicerēt ille de hoc nō cura/
bat: dūmodo per eū fieret: quod per se fieri nō
valebat. Eodem tpe presbyter fortunatū ma/
nicheū et alios hereticos: p̄cipue rebaptizatos
donatistas et manicheos cōuicit abstulit et fu/
gauit. Cepit autē btūs valerius formidare ne
sibi augustinus tolleret et ab alia ciuitate i ep̄s
peteret: nam sibi aliquando ablati fuisse: ni/
si cum ad locum secretum transire curasset: ita
vt inueniri minime potuisset. impetrauit igit
ab archiepiscopo cartaginensi: vt ipse cederet:
et augustinū ypponēsi ecclesie p̄ficeret i ep̄s. h;
cum hic augustinus omnimode recusaret: cō/
pulsus tamē succubuit et ep̄atus curā suscepit
Quod in se postea fieri nō debuisse vt suo vi/
uente episcopo ordinaret: et dixit et scripsit pp
concilij vniuersalis p̄hibitionem. Quā post/
x

modū ordinatus didicit: q̄ sancte in ep̄atu se habuit videre poteris i legēda. in dieb⁹ aut ei⁹ vandali totā africe puinciā occuparūt: vastātes oīa: nec parcētes sexui ordini v̄l etati. Et vt pleriq; tradūt vandali poloni esse creduntur a flumine vandalo polonie dicti. in li. No histo-ric hispanice scribitur. Et tpe agensorici regis vādaloꝝ facta est ab ipso grauis ecclie perse- curio in hispania ⁊ africa. nam multos marty- res fecit: cōfessoribusq; linguas abscidit: q̄ vt Isidorus narrat abscissis linguis perfecte loq̄- bant. ⁊ de his fit mentio. C. de offi. prefec. p̄to- rio africe. cū tandē vandali ad ypponensē ciui- tatē venissent: augustinus puocatis fratribus dixit. Ecce rogauī dñs vt aut nos ab his peri- culis cruat: aut pacientiam tribuat: aut me de hac vita suscipiat ne tot calamitates videre cō- pellar. Et ecce tertiū qd̄ petijt obtinuit. Tertio nanq; obsidionis mense febribus laborans le- cto decubuit in quo septē psalmos cū lachry- mis legens: sumptaq; eucharistia: reuerēdissi- me integro aspectu atq; auditu corā posit⁹ fra- tribus ⁊ orantibus migravit ad deū anno eta- tis sue. lxxvj. ep̄atus No sui. xlv.

¶ De miraculis ⁊ translatione corporis beati augustini: de quo fit officium duplex in ecclie- sia. Capitulum. iij.

¶ Tertiu mysteriū declarandum de beato augustino dicit magnificatio. placuit q̄ dem omnipotenti deo hunc sanctū magnifica- re precipue in tribus.

¶ Primo in miraculoꝝ rutilatione.

¶ Secundo in corporis translatione.

¶ Tertio in officij celebratione.

¶ Primo magnificauit eū deus in miraculo- rū rutilatione. Nam in vita ⁊ in morte mira- culis claruit. In li. nāq; xxij. de ci. dei. dicit de se nomē ex humilitate non exprimens. Scio ep̄m semel pro adolescente quē nō vidit orasse illūq; illico demonio caruisse. Cū etiam quidā infirmus incidi deberet: ⁊ de eius morte ob in- cisionē plurimū timeretur: cū infirmus cū mul- tis lachrymis deū exorasset: cū eo ⁊ pro eo au- gustinus orauit: ⁊ sine aliqua incisionē integrā sanitatē recepit. hec ⁊ alia in vita sua facta le- gunt. post mortē No cōpertū est illū miracu- lis plurimis conuulsa. Ex quibus aliqua enar- rabimus. Adolendinarius quidā in beatus au- gustinū specialē deuotionē habens: cum quan- dam infirmitatē que dī flegma falsū i tibia pa- teretur: bt̄m augustinū deuote in sui adiutori-

um inuocabat. Cui per visū sanctus augusti- nus apparuit: ⁊ tibiā manu palpans itegre re- stituit sanitati: qui excitatus se liberatum inue- nit: ⁊ deo ⁊ bt̄o augustino gr̄as reddidit. Qui- dam puer cū vicio lapidis premeret: ⁊ de cōsi- lio medicoꝝ incidi deberet: mater pueri mort⁹ sibi timens periculū bt̄m augustinū deuote in sui filij subsidiū inuocauit. Statimq; fusa ora- tione v̄nā cū lapide emisit ⁊ plenā sanitatē recepit. ¶ Depositus cuiusdam ecclie in bt̄m augustinū multā deuotionē habēs: cū per tres annos granē infirmitatē passus fuisset: ita vt de lecto surgere nō valeret aduenientem solē- nitatem bt̄i augustini cū iā in eius vigilia ad vesp̄as pulsaret ad rogandū sanctū augu- stinū tota deuotione se cōtulit. Cui in albis s̄a- ctus augustinus apparēs dixit. Ecce assum to- tiens ad te vocatus: surge cito ⁊ celebra mibi officium vesp̄tinū. Qui sanus surgens cun- ctis stupentibus eccliam intrauit: ⁊ officium deuote peregit. ¶ Secundo magnificauit de- us beatum augustinū in corporis translatione. Nam postq; gens barbara africaꝝ occupauit fideles corpus augustini ceperūt: ⁊ ipsum i sar- dinia transfulerunt. Transactis autē ab eius obitu annis ducentis octoginta. Luprandus deuotus longobardoꝝ rex audiens sardiniam a sarracenis depopulataꝝ solēnes illuc nūcios misit vt doctoris sancti reliquias papiam de- ferrent. Qui magno precio dato corp⁹ s̄acti au- gustini tulerūt: ⁊ vsq; ianuaꝝ portauerunt. ¶ Deuotus rex audiens vsq; ad predictā ciuitatē cum magno gaudio eidē obuiauit ⁊ reuerēter excepit. Cum autem mane vellēt corpus illud dducere: nullo modo moueri potuit: donec rex votū emisit qd̄ si se inde deduci permitteret: ibi- dē in suo noīe eccliam fabricaret: cū aut votū fecisset statim sine difficultate inde deductum est. Rex aut qd̄ vouerat impleuit. Et ibideꝝ in honore beati augustini eccliam fabricauit. Idē miraculū die sequenti in quadam villa ep̄atus terdonens̄ que dicit caselle ptigit. Et eo mo- do ibidē in honore bt̄i augustini eccliam fabri- cauit. Insuper villā ipsā cū oibus appēditijs ꝑcessit seruientibus ecclie sancti augustini ꝑ- petuo possidendā. Sicq; cū magno gaudio pa- piā deducitur: ⁊ in ecclia sancti petri que ce- lū aureū dī honorifice collocat. ¶ Tertio ma- gnificauit deus beatum augustinum in officij celebratione. Nam non nisi deo inspirante fa- ctum est vt ecclia statuit vt officiū quattuor

151
doctoz principalium Augustini videlicet hieronymi et ambrosij atq; gregorij soleniter seu dupliciter celebraret: sicut p; li. vj. de reliquijs et veneratione sanctorum. in. c. gloriosus deus Igitur augustinu doctore magnu veneremur in terris: vt sic p; illius merita cu ipso regnare possimus in celis. Vbi xpo iesu fruemur cum gaudio q; e benedictus in secula seculoz. Amen

Sermo quinquagesimussextus de bro hieronymo: qui gloriam ingentem adeptus est ppter scientiam penitentiam et patientiam.

Eratificauit illum

in gloria et circueiuit illu cona glorie. Scribuntur hec verba Ecclesia. **Hi. xxxv. c.** Nescio qua copia et facultate dicendi laudes Hieronymi gloriosi perorari possint qui tum doctrine vbertate: tum erimie sanctitatis merito admirabilem ac venerandu se cunctis mortalibus preber. Is nanq; est quem ecclesia sancta dei preclarissimu veritatis doctorem fatetur: eiusq; scripta roborat et confirmat atq; coprobat et acceptat: sicut p; xv. di. decretorum. c. sancta romana ecclesia. Is est qui in toto orbe a cunctis fidelibus summa et singularissima deuotione colitur: cuius nome latitudinis terre copleuit. Is deniq; est qui inter angeloz choros non mediocri gloria fulget in regno celoz que deus benedictus stola immortalitatis decorauit. Quis igitur audebit de hieronymo non nisi balbutiendo loqui. Verutamen vt debito satisfaciatur: cu in solennitate ipsius de eo verba facere opus sit: cu omni qua poterimus affectione de illius gloria tractabimus: de qua dicuntur verba pposita. In quibus exprimit magnitudo glorie hieronymi qua assecutus est tam in beata vita q; etiam in presenti seculo: Quare autem hieronymus sit a deo gloriosus effectus: Triplex pot ratio assignari.

Prima dicit scientie.

Secunda patientie.

Tertia penitentie.

Qualiter scientia hieronymi fuit a magistris eum docentibus causata: et q; simul cu illa habuit scientiam infusa: et qualiter alios doctores superauit in notitia diuersoz ydeomatum et multitudine historiaz et in vrili scripture translatione.

Capitulu. i.

Prima ratio quare hieronymus gloriosus effectus est: et nomen grade sibi ve-

dicauit in celo et in terra dicitur scientie: nam effulsit in eo scientia rez humanaz et diuinaruz. Et illa verbo et litteris comunicauit. hinc danielis. xij. capi. scribitur. Qui docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti: et qui ad iustitia erudiunt multos: quasi stelle in perpetuas eternitates. Verutamen in hac parte tria se ingerunt dubia declaranda.

Primum vtz scientia beati hieronymi fuit i eo a magistris eum docentibus causata.

Secundum vtz scia hieronymi fuit acquisita.

Tertium vtz scia hieronymi fuit excellētissima.

Ad primu dubiu respondere possumus q; scientia hieronymi fuit in eo causata a magistris eum docentibus. Nam vt colligitur ex dictis eius in libro de viris illustribus: cum ipse genitus esset patre eusebio. xxvj. anno imperij magni Constantini: in oppido stridonio qd a gothis euersu dalmatie quodam pannonicq; confinium fuit cum parentibus in pueritia ueniens romam: uiris insignibus traditur instruendus nam in gramatica donatu habuit preceptore: in rethorica victorinu. Quatu vero in discendo laborauerit: ipse asserit in epistola ad oceanu: ubi scribit. Dum essem iuuenis nimio feruebam amore discendi: nec iuxta quorundam presumptionem ipse me docui: apollinarē audiui anthiochie frequēter et colui. Jam canis spargebat caput et magistrum potius decebat q; discipulum: perreri tamen alexandriam. audiui didimum in multis ei gratias ago: q; qd nesciebā didici: et qd sciebam illo docente non perdidici: veni rursus hierosolymā et bethleem: quo labore: quo precto baraniā nocturnum habui preceptore. Timebat. n. iudeos: et alteru mihi exhibebat nicodemum. Et in epistola ad rusticum monachū inquit. Dum essem iuuenis: et me solitudinis deserta vallarent incentiua vitiozum: ardoremq; nature ferre non poterā. Quam cum crebris ieiunijs frangerem: mens tamen cogitationibus estuabat: ad quas ebdomadā cuidam fratri qui ex hebreis crediderat me in disciplinam dedi: vt post quintiliani acumina. Ciceronisq; fluuios grauitatemq; frontis et leuitatem. Plinij alphabetum discerem stridentia anhelantiaq; verba mediterer: quid ibi laboris sumpserim: quid sustinuerim difficultatis: quoties desperauerim: quotiensq; cessauerim: et contentione discendi rursus inceperim testis est cōsciētia tam mea: qui passus sum q; eoz qui mecum vitā duxerunt:

et gratias ago dño q̄ de amaro semine littera-
rū dulcedinis fructus capio. hec ibi. **P**errexerit
etiā cōstantinopolim vbi audiuit gregoriū na-
zarenū: vt ipse testat̄ in tertio isaie explanatio-
nū libro. Sed obuiare quis potest q̄ vnus ho-
mo alium docere nequeat. dicit nāq; dñs mat-
thei. xxij. c. Nolite vocari rabbi vbi dicit glo.
Micro. ne diuinū honorē hoībus tribuatis cē
ergo magistrū pertinet pprie ad diuinā hono-
rem. Sed docere est pprium magistri: hō ergo
nō pōt docere. Sed hoc ē pprium dei. **R**ndet
tho. i. p. q. cētesima. xvij. **Q** circa h̄ diuerse fue-
runt opiniones. **A**uerre is. n. in cōmēto tertij
de aīa posuit vnū intellectū possibilem cē oīū
hominū. Et ex hoc sequerēt q̄ eadē spēs intelli-
gibiles sunt oīum hominū. Et fm h̄ ponit q̄
vnus hō p doctrinā nō causat aliam scientiā
in altero ab ea quam ipse habet: sed cōicat ei
eandem scientiā quam ipse habet p hoc q̄ mo-
uet cū ad ordinandū fantasmata in aīa sua. ad
hoc q̄ sit disposita conuenienter ad intelligibi-
lem apprehensionē. **Q**ue quidē opinio quantū
ad hoc vera est: q̄ est eadē scientia in discipulo
et magistro si considerēt idēitas fm vnitatem
rei scite. **E**adē enim rei veritas est: quā cogno-
scit et discipulus et magister. Sed quantū ad h̄
q̄ ponit vnū intellectū possibilem omnīū homi-
nū et eadē spēs intelligibiles differentes solū
fm diuersa fantasmata: falsa est eius opinio.
Alia est opinio platonicoꝝ: qui posuerūt q̄ sci-
entia inest a pncipio aīabus nris per partici-
pationē formā separataꝝ: sicut etiā ponitur
.i. parte. q. lxxxiiij. sed aīa ex vnione corporis ī-
pediēt ne possit p̄siderare libere ea quoz scientiā
h̄. Et h̄ hoc discipulus a magistro non acquirit
scientiā de nouo: sed ab eo exercet̄ ad p̄sideran-
dū ea quoz scientiā habet: vt sic addiscere nil
aliud est q̄ quodāmodo reminisci. **S**ed hoc fal-
sum ē q̄ intellectus possibilis anime hūane est
in potētia pura ad intelligibilia. vt dicit **A**ri-
sto. in tertio de aīa. Et ideo aliter dicendū ē. **Q**u-
docens causat scientiā in discipulo reducendo
ipsū de potētia in actū: sicut dī. viij. phisicoꝝ.
Ad cui⁹ euidētiā p̄siderandū ē: q̄ effectū qui
sunt ab exteriori pncipio: aliq; est ab exteriori
pncipio tm̄: sicut forma domus causat̄ ī ma-
teria solū ab arte. **A**liquis autē est effectus: q̄
q̄ quidē ab exteriori pncipio: quādoq; autē
ab interiori: sicut sanitas causatur in infirmo:
q̄q; quidē ab exteriori pncipio. s. ab arte me-
dicine: q̄q; autē ab interiori pncipio. cum

aliquis sanat̄ virtute nature. **E**t in talibus effe-
ctibus duo sunt attendenda. **P**rimo quidē q̄
ars imitat̄ naturam in sua operatione. **S**icut
enī natura sanat infirmū alterando: digerēdo:
et expellendo materiam que causat morbuꝝ. ita
et ars. **S**ecundo attendendū est: q̄ pncipium
exteriori. s. ars nō operat̄ sicut pncipale agēs
sed sicut coadiuuans pncipale agēs: quod ē
pncipium interiori: confortando ipsū et mini-
strando ei instrumenta et auxilia quibus vta-
tur ad producendum. **S**icut medicus p̄fortat na-
turam et adhibet ei cibos et medicinas quibus
natura vtaur ad finē intentum. **S**cientia autē
acquirīt in homine: et ab interiori pncipio. vt patz
in eo qui per inuentionem propriā sciētā ac-
quit. **E**t a pncipio exteriori: vt p̄ in eo qui addiscit.
Inest enim vniciq; homini quoddā pncipi-
ū sciētie. s. lumen intellectus agētis p̄ q̄ co-
gnoscunt statim a pncipio naturaliter quedā
vniuersalia pncipia omnīū scientiā. **E**t au-
tem aliquis huiusmodi vniuersalia pncipia
applicat ad aliqua particularia: quoz memori-
am et experimentū per sensum accipit: per inue-
tionē propriā acquirit scientiā eoz que nescie-
bat ex notis ad ignota p̄cedens. **V**nde et qui-
libet docens ex his que discipulus nouit: ducit
eum in cognitionem eoz que ignorabat s; q̄
dicit̄ in primo posteriorū: q̄ oīs doctrina et oīs
disciplina ex p̄existenti sit cognitio. **D**ucit au-
tē magister discipulū ex p̄cognit̄ i cognitionē
ignotoꝝ duplici. **P**rimo quidē pponēdo ei ali-
qua auxilia vel instrumenta quibus intellect⁹ ei⁹
vtaur ad scientiā acquirendā. puta cū pponit ei
aliquas p̄positiones minus vniuersales: quas
tm̄ ex p̄cognitis discipulus diiudicare pōt: vel
cū pponit ei aliqua sensibilia exēpla vel simi-
lia vel opposita vel aliqua huiusmodi ex quibus
intellectus addiscētis manuducit̄ ad cogniti-
onē veritatis ignote. **A**lio modo cū p̄fortat in-
tellectum addiscētis: nō quidē aliqua virtute
actiua: quasi superioris nature: q̄ oēs intellect⁹
humani sunt vnus gradus in ordine nature.
Sed inquantū pponit discipulo ordinē pnci-
pioꝝ ad p̄clusiones: qui forte per seipsum nō
haberet tantam virtutem collatiuā: vt ex pnci-
pijs posset p̄clusiones deducere. **E**t ideo dicit̄
in primo posteriorū: q̄ sillogismus est demō-
stratio faciens scire: et per hunc modū ille q̄ de-
monstrat auditorē sciētē facit: homo ergo doc-
ens solūmodo exteriori ministeriū adhibet sicut
medicus sanat̄. **S**ed natura interior ē p̄-

tipalis cā sanationis. Ita z interi⁹ lumē intel-
lectus est principalis cā sciētie: vtrunq; autem
horū est a deo. Et ideo sicut de deo dī. Qui sa-
nat oēs infirmitates tuas: ita de eo dicit q̄ do-
cet hominē scientiā inquantū lumen vult⁹ ei⁹
super nos signat. ¶ Secundū dubiū fuit vtz
scientia hieronymi fuit acquisita. Ad qd̄ rñde-
mus q̄ reperiunt tria hominū genera: quida;
habēt scientiā simpliciter acquisitā sicut hi q̄
ea que humanam rationē nō transcendūt in-
stigādo z ab alijs audiendo didicerunt. Tales
fuerunt illi de quibus hieronymus in eplā ad
paulinū ait. Legimus in veterib; historijs q̄s-
dam lustrasse puincias nouos adijisse populos
maria transisse: vt eos quos ex libris nouerant
corā quoq; viderent: sic pictagoras mēfiticos
yates: sic plato egyptum: z architā tarentinū
eādēq; orā italie que quondā magna grecia
dicebat laboriosissime peragrauit: vt qui athe-
nis magister erat z potens cuiusq; doctrinas
schademie gymnasia personabant fieret pere-
grinus atq; discipulus: malens aliena verecun-
de discere q̄ sua impudenter ingerere: deniq;
cū lras toto quasi orbe fugientes psequitur ca-
ptus a piratis z venundatus tirāno crudelissi-
mo: paruit captiuus vinctus z seruus. Tamen
q̄ phus maior cimente se fuit Ad titū liuiū la-
cteo eloquentie fonte manantē ex vltimis hi-
spanie galliaq; finibus quosdā venisse nobi-
les legimus. Et quos ad sui cōtemplationē ro-
mā non traxerat vnius hoīs fama pduxit: ha-
buit illa etas inauditū oibus seculis celebrādū
q̄ miraculū: vt vrbē tantā ingressi aliud pter
v: bē quererent. Apollonius ille siue magus
vt vulgus loquit siue phus vt pictagorici tra-
dunt intrauit persas: pertransiuit caucasū al-
banos: scitas: massagetas opulentissima indie
regna penetrauit z ad extremū latissime phy-
son amne transmissio puenit ad bragmanas vt
hiarcā in trono sedentē aureo z de tantali fon-
te potantem: inter paucos discipulos de natu-
ra: de moribus: de cursu dierū z sydex audiret
docentē: inde per elamitas: babilonios: chalde-
os: medos: assyrios: parthos: fenices: arabes: pa-
lestinos. reuersus alexandriā: puenit ethiopi-
am: vt gymnosophistas z famosissimā mensā
solis videret in sabulo. Inuenit vbiq; vir ille
qd̄ discere: vt semp pficiēs semp se melior fie-
ret. Scripsit sup hoc plenissime octo volumini-
bus philostratus. hec Hiero. Qui oñdit q̄to
labore z studio pictagoras z plato ac apollo-

162
nius scientiā adepti fuerūt. Sunt z alij q̄ scien-
tiam hnt simplr infusam: sicut de apostolis di-
ximus: qui a spū sancto didicerunt oēm verita-
tē ad salutē necessariā. Tertij vtro hnt sciētiā
acquisitā: z preter illā adhuc habent scientiam
infusā. hi fuerunt doctores ecclesie sancte: qui
lz humano studio liberales disciplinas didice-
rit: tñ de rebus diuinis nō nisi a fonte spirit⁹
sci acceperūt tā multa tāq; stupēda que docue-
rūt z redegerūt in scriptis: z vt de ceteris tace-
amus inspiciant libri quos Hierony. scripsit z
aperte patebit ipsū spū scō inspiratū locutus
fuisse. ¶ Tertū dubiū fuit vtz scientia hiero-
nemi fuit excellentissima: z ad hoc rñdere pos-
sumus: q̄ in tribus hieronymus alios docto-
res excessit.

Primo in linguaz varietate.

Secūdo in historiaz multiplicitate.

Tertio in translationis vtilitate.

¶ Prō fuit excellētissima scia hieronymi: q̄
doctores alios superauit in linguaz seu lrarū
varietate. Fuit. n. pitissimus in lris latinis gre-
cis z hebraicis. Vnde de eo sic scribit Augu.
Sanctus hieronymus presbyter greco latino
z hebreo eloquio eruditus in locis sctis atq;
in litteris sacris vsq; ad decrepitā vixit etatez
cuius nobis eloquiū ab oriente vsq; in occiden-
tem instar solis lāpas resplenduit. Et Hido⁹
in lib. ethi. ait. Hieronymus triū linguaz pe-
ritus extitit: cuius iterpretatio ceteris antecert
qm̄ z verborū tenatio: est z perspicuitate sine
clario: atq; vtpote a xpiano interprete verior.
in dialogo No seueri sic d̄ hieronymo dī. Hiero-
nymus pter fidei meritū: dotēq; virtutū nō
solū latinis sed grecis atq; hebraicis litteris
istructus ē: ita vt se illi in oī scia nemo audeat
comparare. ¶ Secūdo fuit excellēs doctrina hie-
ronymi in historiaz multiplicitate. Ob quod
ipse in expositione danielis pphete ait. Ad itel-
ligendas extremas danielis partes multiplex
grecoz historia necessaria est. Sutorij videlicet
z callinici: diodoro: polibij: possidonij: theonis z
andronici: iosephi quoq; z eoz quos ponit io-
sephus: nostriaz liuij ac pōpei trogi: qui oēs ex-
treme visionis narrāt historiā. Et post alexan-
drum vsq; ad cesarē augustū Scelenci z anthi-
ochi sirię z egypti ac ptolomeoz bella descri-
bunt. Et si quando cogimur seculariū litt. raz
recordari: z aliqua dicere ex his que olim obmi-
simus: non nostre est voluntatis: sed grauissi-
me vt ita dicam necessitatis vt probemus ea

quæ a sanctis prophetis ante secula multa predicta sunt tam grecorum quam latinorum ac aliarum gentium litteris contineri. hec ibi. ubi Hieronymus ostendit se historiarum notitiam copiosissime habuisse.

¶ Tertio fuit excellens scientia hieronymi in translationis utilitate. Lucta namque volumina veteris testamenti prius de greco: postea vero veteriore editione de hebraico transtulit in latinum. Ex qua translatione lucet ecclesie dei veritas scripturarum sanctarum. ordinavit insuper officium ecclesiasticum: ut. n. refert iohannes beletb. Cum olim unusquisque caueret quod volebat: theodosius imperator rogavit damasum papam ut alicui viro docto officium ecclesiasticum committeret ordinandum. Qui sciens hieronymum in omni scientia summum: eidem officium predictum commisit. hieronymus itaque psalterium per ferias distinxit. Et unicuique ferie nocturnum proprium assignavit ac gloria patri in fine cuiuslibet psalmi dicendum instituit. Deinde epistolas et euangelia per anni circulum decantandas: ceteraque ad officium pertinentia preter cantum rationabiliter ordinavit misit quod fecerat de bethleem ad summum pontificem et ab eo auctoritatum perpetuo fuit et approbatum.

¶ De patientia hieronymi in persecutionibus malorum clericorum et aliorum qui sibi inuidebant ac hereticorum quos conuincebat. Capitulū. ij.

Secunda ratio quare hieronymus gloria grandem adeptus est dicitur patientie probatus quippe fuit et examinatus in fornace persecutionum quas iniuste passus est: que in triplici differentia distingui possunt. s.

Clericorum.

Emulorum.

Hereticorum.

¶ Primo passus est persecutiones clericorum. Nam ut in sua legenda narratur: dum esset annorum triginta vel paulo plus in romana ecclesia presbyter cardinalis ordinatus est. Adortuo vero liberio papa: hieronymus dignus summo sacerdotio ab omnibus acclamabatur. Sed duz quorundam clericorum et monachorum lasciuam increparet: illi nimium indignati insidias ei parauerunt: et per vestem muliebrem: ut ait iohannes beletb turpiter est derisus. Nam cum hieronymus ad maritimum solito more surgeret vestem mulieris quam emuli iuxta lectum posuerant reperit: suamque credens esse induit et in ecclesia sic processit verisimile est quod vestis illa aliquam conformitatem ad vestem eius habuisset. Et in ecclesia sic processit: hoc autem illi nequam faciebant ut mulierem in thala

mo habere crederet. Quod ille videns locum ire dare disposuit. Itaque ex urbe discessit: et de suo recessu sic ipse scribit in epistola ad rufinum. Advenisse augusto flatibus ethereis cum sancto vincen-
tio presbytero et adolescente fratre et alijs monachis qui nunc hierosolyme commorantur: nauem in romano portu conscendi: maxima me factorum frequentia persequente veni regium: in ficulo litore paululum steti: ubi veteres didici fabulas: et precipitem fallacis vlyxis cursu: et sirenarum cantica et insatiabilem caribdis voraginem. deinde ut ibidem asserit perrexit ciprum: et post profectus est antiochiam: de post mediam: inde intravit hierosolimam: inde conscendit egyptum: et tandem venit constantinopolim ad gregorium nazarenum.

¶ Secundo passus est beatus hieronymus persecutiones emulorum: qui invidia moti: suo labori quam necessario et utilissimo: quem in translatione scripture subijt semper detrabebant. Nam plerique damnabant eum quoniam superflue egisset transserendo ea que iam per septuaginta interpretes translata fuerant: per quibus ipse dicit in prologo in libris paralipomenon scribens ad cromatium. Si septuaginta interpretum pura et ut ab eis in grecum versa est editio: permaneret superflue mi cromati episcoporum sanctissime atque doctissime impelleres ut hebreæ volumina latino sermone transferrent. Quod. n. semel aures hominum occupauerat et nascentis ecclesie roborauerat fide: iustus erat etiam nostro silentio comprobari. Nunc vero cum per varietate regionum: diversa ferantur exemplaria et germana illa antiquaque translatio corrupta sit atque violata: nostri arbitrij putas aut pluribus indicare quid verum sit: aut nouum opus in veteri opere cedere: illudentibusque iudeis committum ut dicitur oculos perfingere. hec ibi. ubi ostendit quod translatio septuaginta per multos corrupta fuerat. Insup et sequitur in eadem epistola ostendens quod erat diminuta inquit. Scripsi nup librum de optimo genere interpretandi: ostendens illa de euangelio. Ex egypto vocavi filium meum. Et quoniam nazareus vocabitur. Et videbunt in quem copunxerunt. Et illud apostoli. Que oculus non vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascenderunt: que preparauit deus diligentibus se: ceteraque his similia hebreorum libris inuenire certe apostoli et euangeliste septuaginta interpretes nouerant. Et vni eis hec dicere que in septuaginta non habentur. Christus deus noster vtriusque testamenti conditor in euangelio secundum iohannem. Qui credit inquit in me sicut dicit scriptura: flumina de ventre

eius fluent aque viue: vtiq; scriptū est qd̄ salua
 tor scriptum esse testat. vbi scriptum est septua
 ginta non habet: apocrypha nescit ecclesia. ad he
 breos ergo reuertendū est: vñ z dñs loquitur z
 discipuli exempla presumunt: hec pace veterū
 loquor: z obtreccationibus meis tm̄ rñdeo: qui
 canino dente me rodunt. Et in epla ad domni
 onē z rogatianum ita scribit. Quō grecoꝝ hi
 storias magis intelligunt qui athenas viderit
 Et tertū virgilij libꝝ qui a troade leuchaten:
 z a crocherauma ad siciliam: z inde ad hostia ri
 berina nauigarunt. Ita scām scripturā lucidi⁹
 intuebitur qui iudeam oculis contemplatus ē
 Et antiquarum vrbium memorias locorumq;
 vel eadeꝝ vocabula: vel mutata cognouerit: vñ
 z nobis cure fuit cū crudelitissimis hebreoꝝ hūc
 laborē subire vt circuiremus puinciam quam
 vniuerse christi ecclie sonant. Fateor enī mi do
 mnion z rogatiane carissimi nunq; me in diui
 nis voluminibus pprijs virib⁹ credidisse: nec
 habuisse magistrā opinionē meā. Sed etiā ea
 de quibus scire me arbitrabar: interrogare me
 solitum. Quāto magis de his super quib⁹ an
 cep̄ eram. Deniq; cum a me nuper lris flagi
 tassetis: vt vobis paralipomenon latino s̄mo
 ne transferrem de tiberiade legis quendaꝝ au
 ctore qui apud hebreos admirationi habebat
 assumpsi. Et contuli cum eo a vertice vt aiunt
 vsq; ad extremum vnguē. Et sic cōfirmatus
 ausus sum facere quod iubebatis. libere. n. vo
 bis loquor: ita z in grecis z in latinis codicib⁹
 hic noīum liber vitiosus est: vt non tā hebreā
 q̄ barbara quedā z samaritica noīa congesta
 arbitrandum sit. Nec hoc septuaginta interp̄
 ribus qui spū sancto pleni erant ea q̄ vera fue
 runt transtulerunt: sed scriptoꝝ culpe ascriben
 dum: dū de inemendatis inemendanda scripti
 tant: z sepe tria noīa subtractis e medio sylla
 bis in vnum vocabulum cogunt: vel e regione
 vnum nomē ppter latitudinē suā in duo vel
 tria vocabula diuidunt. hec ibi. Item in prolo
 go in libro iob inquit. Egoꝝ per singulos di
 uine scripture libros aduersarioꝝ rñdere male
 dictis. Et infra. Memini me ob intelligentiaꝝ
 huius voluminis iudeū quendaꝝ p̄ceptoꝝ qui
 apud hebreos primus haberi putabatur: non
 paruis redemisse nūmis. Cuius doctrina an ali
 quid p̄fecerim nescio: hoc vnum scio non po
 tuisse me interpretari: nisi q̄ ante intellexeram
 Et post multa ait ibi Hiero. Audiant quapro
 pter canes mei iccirco me in hoc volumine la

borasse: n̄ vt interpretationē antiquam repre
 henderem: sed vt ea que in illa aut obscura sūt
 aut obmissa: aut certe scriptoꝝ vitio depraua
 ra manifestiora nostra interpretatione fierent
 qui z hebreū sermonē ex parte didicimus. Et ī
 latino pene ab ipsis cunabulis inter grāmati
 cos z rhetores z phos nutriti vel detriti sum⁹
 q̄ si apud grecos post septuaginta editionem
 iam xp̄i euangelio conuiscante iudeus aquila. z
 simach⁹, ac theodorion iudaicātes heretici sūt
 recepti: qui multa mysteria saluatoris subdola
 interpretatione celarunt. Et tamen in exēpla
 rijs habentur apud ecclesias z explanantur ab
 ecclesiasticis viris: quāto magis ego christia
 nus de parentibus xp̄ianis z vexillū crucis in
 mea fronte portans: cuius studiꝝ fuit omnis
 sa repetere z deprauata corrigere z sacramēta
 ecclie puro ac fidei aperire sermone: vel a fa
 stidiosis vel a malignis lectoribus non debeo
 reprobari. Tertio passus ē bt̄us hieronym⁹
 p̄secutiones hereticoꝝ: arrianoꝝ videlicet: vt
 ipse scribit in epla ad damasū papā: quos oēs
 potenter cucit z xp̄iana documēta publice de
 fensauit: quāto vero hieronymus passus sit a
 fictis amicis ipse declarat in epla ad asellam.
 In omnibus tamen modestiam seruans non
 nisi pp̄ deū z primoz utilitatē sibi falso detra
 hentes rōnabiliter obiurgabat.

De austeritate penitētie hieronymi: i qua
 quatriēnio pseuerauit: ob quam accepit merce
 dē celestis regni.

Capitulu. iij.

Tertia ratio quia hieronymus gloriam
 copiosam obtinuit dicif̄ penitētie: de
 qua consideremus tria.

Primo austeritatem.

Secundo diuturnitatem.

Tertio utilitatem.

Primo consideremus de penitētia Hiero
 nyomi austeritatem. Hanc ipse declarat in
 epistola ad Eustochium: vbi sic scribit. Quo
 tiens in heremo constitutus in illa vasta solitu
 dine: que crux solis ardoribus: horridum mo
 nachis prestat habitaculum: putabam me ro
 manis delitijs interesse: horrebāt sacco mem
 bra: deformis squallida cutis sitū ethiopice car
 nis obdurerat: quotidie lachryme: quotidie
 gemitus. Et si qñ repugnantē somnus iminēs
 oppressisset: nuda humo vix ossa herentia col
 lidebam: de cibis vero z potu taceo: cum etiā
 languentes monachi: aqua frigida vix vtant:

et coctū aliquid accepisse: luxuria sit. Ille igitur
 ego qui ob gehēne metū tali me carceri ipse dā
 nauera; scorpionū tū socius et ferax sepe cho
 ris itererā puellaz: pallebāt ora ieiunij: et mēs
 desiderijs estuabat i frigido corpe: et ante ho
 minē iā sua carne p̄mortuū: sola libidinū incē
 dia bullicbāt. Itaq; omni auxilio destitut⁹ ad
 iesu iacebā pedes: rigabā lachrymas et crine ter
 gebaz: et repugnātē carnē ebdomadaz inedia
 subiugabā. Et infra memini me diē crebro iū
 risse cū nocce: nec prius a pectoris cessasse ver
 beribus q̄ rediret dño increpante tranquil
 litas: ipsam quoq; cellulā meam quasi cogita
 tionū meaz consciam p̄mescēbā: et mibimet
 iratus et rigidus solus deserta penetrabā. Si
 cubi p̄caua vallium: aspera montiū: rupiū pre
 rupta cernebam. Ibi ince orationis locus: ibi
 illud miserrime carnis ergastuluz. Et ut mibi
 testis est dñs post multas lachrymas: post celo
 oculos inherentes: nōnunq; videbāt mibi in
 teresse agminibus angeloz. ¶ Secūdo cōfide
 remus de penitentia hieronymi diuturnitatē.
 Mā l; fuisset omnibus diebus vite sue in labo
 ribus et penitentia: tñ in illa penitentia sic du
 ra quadriennio p̄seuerauit. Qua pacta ad be
 thleē oppidum remcauit: ipetrauitq; ad ep̄o ci
 rillo locū habitandi: vbi monasteriū p̄struxit: et
 cū monachis habitauit: multos aut ibidē disci
 pulos coadunans in sancto p̄posito et trāslati
 one scripturaz quinquaginta annis et sex mē
 sibus desudauit. Tanta deniq; lassitudine fati
 gatus ē: ut in stratu suo iacēs: funiculo ad tra
 bē suspēso suppinis manibus se leuaret. ¶ Ter
 tio p̄sideremus de penitētia hieronymi utilita
 tē: assecutus nanq; est p̄ illa suisq; laboribus
 mercedē perpetuā celestis regni. Mā octuagesi
 mo octauo āno etatis sue. Duodecimo No āno i
 perij iunioris Theodosij: in senectute bona mi
 grauit ad dñm. Si quis vero aliquid de transi
 tu eius noscere cupiat: legat transitū eius: qui
 l; inter scripturas apocryphas numeret: tamen
 multa sunt ibi verisimilia que in felici dormiti
 one hieronymi occurrere potuerunt. Sicut ē
 deuota sacramenti eucharistie susceptio: circū
 a stātiū exhortatio: et i terra obdormitio: atq;
 aie illius ad celū deductio. Felix igit aia illius
 que in bethleē onere carnis deposito: indubitā
 ter p̄perauit ad xpm cū quo letat in eterna re
 quie. Ad quam nos meritis eius perducatur cle
 mentia saluatoris qui vivit et regnat in secula
 seculoz. Amen.

¶ Sermo quinquagesimusseptimus de sancto
 Benedicto gloriosissimo patre monachoz.

Blectus deo et

hominibus cuius memoria in bene
 dictione est. Scribuntur hec verba
 originaliter Ecclesiastici. xlv. c. Logit me sancti
 tas eximia beati benedicti: ut eius amplissimas
 laudes perorare debeam. De quo l; scripserit
 abunde grego. in. ij. dialogoz libro: tamen ut
 hoc dicēdi ordine: quo ad populū loqui consue
 uimus: eius p̄conia audientibus illucescant: i
 p̄nti s̄mone aliq; ex multis breuiter explicabim⁹.
 Nam ut in sequentibus apparebit inter san
 ctorum ordines: nō mediocrem aut infimū ob
 tinet locū: q̄ppe cū eius nomini opera et facta
 concordēt: p̄pterea de ipso dicunt verba p̄po
 sita in quibus oñditur q; memoria illius in be
 nedictione est. quia scilicet benedictus ē a deo
 et hoibus. Et utiq; oñdere possumus maxie p̄p
 tria: q̄ dici possunt tres eius p̄rogatiue.

Prima dicit religionis institutio.

Secunda sanctitatis perfectio.

Tertia vite p̄ntis consumatio.

¶ Quot modis accipit religio: et de magnifi
 centijs religionis: et quantū exaltata ē religio
 sancti benedicti. Capitulum. j.

Prima prerogativa sancti benedicti: q̄
 re eius memoria in benedictione est di
 cit religio institutio. Instituit quidē inspi
 rante deo religionē: et regulā sanctā monacho
 rum ipse scripsit. Tamē ut pars ista clarior sit:
 tria occurrūt de religione p̄sideranda.

Primum dicit acceptio.

Secundum magnificatio.

Tertium exaltatio.

¶ Primum de religione considerandū dī acce
 ptio: quot. s. modis religio accipitur. Et ad hoc
 dicit Jo. an. sup rubrica de regularibus et tran
 seuntibus ad religionē. Et accipitur quadru
 pliciter. Primo modo solum pro debito cultu
 veri dei: quo ad fidē: et sic cōprehēdit totā chri
 stianitatē que dicitur christiana religio. Et de
 hac acceptance habet. lxxxvij. dist. c. i. extra de
 diuoz. c. gaudemus. et. C. de summa trini. et fide
 catho. In epistola Inter claras. circa prin. Se
 cundo sumitur religio pro cultu veri dei non
 solum p̄ fidē: sed per opera bona. Et sic cōpre
 hendit vniuersitatē bonoz christianoz: et de
 hac scribit. xvj. q. i. c. Juxta et. xxxij. q. v. c. quod
 deo. et extra de consti. c. ecclesia. Tertio sumitur

religio p̄ statu clericali. sicut patet. i. q. iij. c. saluator. 7. xij. q. i. c. i. 7 in aut. de san. epis. §. dam⁹
Quarto religio capitur strictissime p̄ statu illo in quo quis per p̄fessionem subdit se imperio prelati: dedicans se totum deo: vt notat̄ extra de voto 7 voti redēpt̄. c. ex multa. ¶ Secūdu considerandū de religione dicitur magnificatio. Et in hoc confutare debemus stultitiā q̄rundam: qui status religionis irrationabiliter dānant: asserentes posse multa fieri in seculo meritoria 7 salutem anime concernentia ob q̄ fatuum esse videt̄ vt quis religionis cuiuscunq; vitam aut regulam p̄fiteatur. Cōtra quos probabimus statum religionis excedere status secularem quadruplici ratione.

Primo ratione superationis.

Secundo ratione absolutionis.

Tertio ratione dissolutionis.

Quarto ratione derelictionis.

¶ Primo status religionis excedit statum secularem ratione superationis. Nam i seculo posset quis elemosynas pauperibus erogare: vestire nudos: pascere famelicos 7 huiusmodi: tamen ingrediens religionem 7 in ea p̄fessionem faciens: superat omnia huiusmodi pietatis opera. Propterea Hiero. in epla ad iulianum ait. Molo tm̄ ea offeras dño que potest fur rapere: hostis invadere: prescriptio tollere: que accedere possunt 7 recedere: atq; instar vndarum 7 fluctuum a succedentibus sibi dominis occupantur: atq; vt vno cuncta cōplectar sermone: que nolens in morte dimissurus es. Illud offerre magnum est qd nullus tibi possit hostis auferre: nulla eripere tirānis: qd tecū pergat ad inferos: immo ad regna celoꝝ 7 paradisi delicias. Extruis monasteria: multus a te per insulas dalmatic monachoz numerus sustentatur. Sed melius faceres si 7 ipse scūs inter sanctos viueres. Sancti estote quia ego sanctus sum: dicit dñs. Apostoli gloriantur qz omnia dimiserūt 7 secuti sunt saluatoꝝ: 7 certe preter retia 7 nauē nihil eos legimus dimississe: 7 tamen testimonio futuri iudicis coronantur: quia se offerentes totū dimiserant qd habebant. 7 in epistola ad palmachiū ait. Zachē⁹ diues erat: apostoli pauperes. ¶ Reddidit ille q̄druplum quod rapuerat: diuisit 7 pauperibus partem substantie que remanserat. Tamen qz paruus erat: 7 in apostolicam p̄critatem non se potuit extendere: non fuit in duodecim apostolorū numero. Apostoli autem quantū ad di-

uitias nihil: quantum ad voluntatem totum mundum pariter reliquerunt. Et glo. super tertio. c. Numerorum inquit. Alij vouent vitulos: alij arietes: alii domos. Maçareus semetipsum: hoc est enim votum naçarei quod est sup̄ omne votum. Filius enim vel filia: aut pecus: aut predium extra nos est. semetipsum deo offerre: nec alieno labore sed proprio placere p̄fectius 7 eminentius est oibus votis. Hec ibi. Elemosyna itaq; illa qua seipsum quisq; donat deo in religione preeminet quibuscunq; generibus elemosynaz que fieri possent in seculo. Qd̄ adhuc Hieronymus i epistola ad paulinum confirmat dicens. ¶ Philosophus glorie animal 7 popularis aure vile mancipiū totam semel sarcinam deposuit. Et tu reputas in virtutum culmine constitutum si partem ex toto offerat: te vult dominus: non tua. Te inquit vult hostiam viuam placentem deo. Superat insuper status religionis omne genus penitentie: quam quis posset in seculo facere. Ob qd̄ i ingrediens religionem nulla est penitentia alia pro peccatis preteritis iniungenda: de peccatis tamen commissis post ingressum religionis imponenda est penitentia. vt notatur extra de regularibus 7 transeuntibus ad religionem. ca. vlti. Sic deuotus bernar. in libro de p̄cepto 7 dispensatione ait. Audire vultis a me: vnde inter cetera penitentie instituta monasterialis disciplina hanc meruerit prerogatiuam: 7 secundum baptismum nuncupetur. Arbitror ob perfectam mundi renunciationem 7 singularem excellentiam vite spiritualis: que preeminet vniuersis vite humane generibus huiusmodi conuersatio. Professores 7 amatores suos dissimiles hominib⁹: similes angelis facit: immo diuinam in homine reformat imaginem: configurans christo instar baptismi: dum per id quod mortificamus membra nostra que sunt super terram: rursus christum induimus: cōplantanti similitudini mortis eius. Hec ille. Propter dicta non videretur inconueniens: vt ingredienti religionem consequerentur eandem gratiam. s. quo ad peccatorum remissionem quam consequuntur baptizati: vt ponit tho. 2a 2a q. vltima. ¶ Secundo status religionis excedit statum secularem ratione absolutionis: nā absoluit ab omni voto temporalis: quod quis i seculo implere posset: vnde scribitur extra de voto 7 voti redēpt̄. c. scripture. ¶ Re⁹ fracti voti aliquatenus: non habetur qui temporale ob-

sequium in perpetuam religionis obseruanti-
am noscitur commutasse. Et ut ait richardus
in. iij. di. xxxviii. exceptis personis alicuius di-
gnitatis: que debent consulere summum ponti-
ficem: quilibet alius obligatur voto ad visita-
dam terram sanctam: potest absque alia absolu-
tione religionem ingredi: et per professionem in illa absolu-
tus est a voto: et ita absoluit: ut predictum est ab
omni alio voto. Nam cum obedientia sit ma-
ximum votorum pro omni voto sufficientissi-
me recompensat. ¶ Tertio status religionis exce-
dit statum secularem ratione dissolutionis. nam
dissoluit matrimonium contractum per Verba
de presenti non consummatum. In tali enim casu po-
test alter coniugum etiam altero inuito intra-
re religionem. Et facta professione ille qui re-
manet in seculo: potest libere nubere. ut notat
extra de conuersione coniuga. c. verus. c. ex par-
te. cl. ij. c. Ex publico. ¶ Quarto statum religionis
excedit statum secularem ratione derelictionis
Nam licet filii parentes relinquere: dummodo
non sint in extrema necessitate positi: atque ipsis
inuitis religionem intrare. Cuius ratio est: quia
magis vnusquisque tenetur deum et animam pro-
priam quam parentes diligere. Ex hoc inquit hiero-
nymus in epistola ad furiam de viduitate ser-
uanda. Sola causa pietatis est vbi carnis nul-
la noticia est: honora patrem tuum: sed si te a
vero patre non separat: tamdiu scito sanguinis
copulam quam diu nouerit conditorum. Alioquin ti-
bi dauid prius clamat. Audi filia et vide et in-
clina aurem tuam: et obliuiscere populum tuum
et domum patris tui: et concupiscet rex decorem
tuum. Et in epistola ad heliodorum de contem-
ptu mundi ait. Quis paruulus ex collo pendeat
nepos: licet in limine iaceat pater: licet sparsa cruce
et scissis vestibibus vbera quibus te nutrierat ma-
ter ostendat: percalcato perge patre: siccis o-
culis ad vexillum crucis euola. Solum pietatis genus est
in hac re fuisse crudelem. hec ille. Et cum ista de
religione loquimur: quidam nobis obiecere solent
Quid si omnes religiosi essemus esset de mun-
do: que obiectio non nisi ex fatuitate procedit
cum gubernatio mundi spectet ad deum. Hic
est quod hieronymus aduersus vigilantium ait.
Argumentaris et dicis. Si omnes se clausierit
et fuerint in solitudine: quis celebrabit ecclesias
quis seculares homines lucrifacit. Et quis pec-
cantes ad penitentiam poterit cohortare. Hoc
enim modo si omnes tecum fatui essent: sapi-

ens quis esse poterit. Infantes in cunis non va-
gient: obstetrices absque mercedibus mendica-
bunt: et in lectulo suo frigidus atque contractus
dormitantius vigilabit. Raro virtus est nec a
pluribus appetitur atque utinam hoc omnes cernit
et pauci sunt de quibus dicitur. Multi sunt vo-
cati pauci vero electi. ¶ Tertium consideran-
dum de religione dicitur exaltatio. Nam ut de
religione beati benedicti loquamur exaltata illam
videmus quadruplici ratione.

Primo ratione dignitatis.

Secundo ratione sanctitatis.

Tertio ratione numerositatis.

Quarto ratione gratiositatis.

¶ Primum exaltata fuit religio sancti benedicti ra-
tione dignitatis. Dabuit enim viros in digni-
tatibus ecclesiasticis constitutos pene innume-
ros. Nam iohannes vigesimus secundus extra-
bi illos fecit de archiepis summorum pontifi-
cum: et inuenit quos a tempore sancti benedicti vs-
que ad pontificatum eius fuerant de ordine san-
cti benedicti quindecim milia septingenti et quatuor
abbates quorum confirmatio spectat ad pa-
pam. Et episcopi quinquaginta et quatuor. Archiepiscopi septi-
genti. cardiales tricenis et triginta. Summi vero pontifi-
ces viginti quinque. ¶ Secundo exaltata fuit re-
ligio sancti benedicti ratione sanctitatis: ut cum
comperitum est in catalogo sanctorum fuerunt
in ea triginta quatuor milia canonizati. ¶ Ter-
tio exaltata fuit religio sancti benedicti ratio-
ne numerositatis. Sub ista namque sancti benedi-
cti militat monachi nigri: de quibus fit men-
tio in clementina Me in agro. Qui cum essent
relaxati reformati sunt in congregatione que
dicitur sancte iustine habentes speciales consti-
tutiones et exemptiones per Eugenium papam quatum
confirmatas. Sub regula insuper sancti be-
nedicti militant cistercienses: quos beatus ber-
nardus mirabiliter dilatauit: camaldulenses in-
stituti per beatum Roncaldum. Ordo vallis
umbrose: Ordo humiliatorum: Ordo montis
oluarum: Elumacenses: Siluestrini: et Celestini.
quorum ordinem instituit sanctus petrus de
murrone. ¶ Quarto exaltata fuit religio sancti
benedicti ratione gratiositatis. Nam summi
pontifices eidem concesserunt amplissimas gra-
tias: indulgentias et exemptiones. Religionem
ipsam semper affectu paterno fouentes.

¶ Qualiter Sanctus Benedictus fuit etiam
sanctitate perfectus: quod ostendunt eius miracu-

la: & spiritus prophetie atq; commotio mudi.
Capitulum. ij.

Secunda prerogativa sancti benedicti:
quare memoria eius in benedictione e:
dicitur sanctitatis perfectio: qua colligere pos
sumus ex tribus.

Primo ex miraculorum rutilatione.

Secundo ex prophetica illustratione.

Tertio ex mundi commotione.

¶ Primo colligimus perfectionem sanctita
tis beati benedicti ex miraculosa coruscatione
Fecit enim deus illum coruscare multis mira
culis: ex quibus aliqua recitabimus que Bre
go. in secundo dyalogoꝝ libro fideliter descri
psit. Et primum est de capisterio fracto & con
solidato. Natus enim benedictus ex nursia p
uincia: cum rome liberalibus studijs traditus
esset: in ipsa sui infantia litteras deseruit: & de
sertum petere decreuit. Quem nutrix sua que
eum tenerrime diligebat vsq; in quendam lo
cum qui dicitur effide secuta est. Vbi ad pur
gandum triticum mutuo capisterium petijt.
Sed super mensam incaute ponens: & conuēs
in duabus partibus fractum vidit: quam be
nedictus flere prospiciens partes capisterij ac
cepit: & ab oratione surgens integre solidatum
inuenit. Postmodum nutricem occulte fugi
ens in quendam locum venit: vbi tribus anis
hominibus incognitus mansit. Excepto quo
dam monacho romano nomine: qui sibi sedu
le necessaria ministrabat. ¶ Secundum mira
culum fuit de aqua educta in monte. Nam du
vndecim monasteria construxisset: ex quibus
tria sursum in rupibus montis erant. Fratres
deorsum cum magno labore aquas hauriebāt
Lunq; virum dei sepe rogarent vt monaste
ria illa mutaret: quadam nocte cum quodam
puero montem ascendit: vbi diutius orans pe
tras in eodem loco pro signo posuit. Lunq; do
num rediisset: & fratres pro eadē aqua ad euz
venissent dixit. Ite in illam rupem in qua tres
petras inuenietis: in modico cauate. Valet do
minus inde vobis aquam producere. Qui eun
tes & tam rupem illam sudantem inuenientes
concauum locum fecerunt: & mox aqua reple
tum inuenerunt. Que vsq; nunc tam sufficien
ter emanat: vt ab illo montis cacumine vsq;
ad inferiora descendat. ¶ Tertium miraculuz
fuit de ferro natante & redeunte ad manubri

103
um. Quadam enim vice: cum circa monasteri
um viri dei: quidam cum falcastro vepres ab
scinderet: ferrum de manubrio exiliēs in quen
dam lacum profundissimum cecidit. Lunq; de
hoc ille nimium angustiaretur: vir dei pietate
motus manubrium in lacuz posuit. & mox fer
rum vsq; ad suum manubriū enatauit. Quar
tum miraculum fuit de puero mortuo resusci
tato. Dum enim faciente hoste maligno ceci
disset pars cuiusdam parietis: interfecissetq;
monachum quendam: vir dei puerum illum
mortuum & laceratum ad se i sacco adduci fe
cit. Et oratione facta ipsum a mortuis suscita
uit. ¶ Quintum miraculum fuit de vase vi
treo proiecto: & oleo multiplicato. Quodā tem
pore dum totam prouinciam in qua erat san
ctus benedictus fames valida occuparet. Et
vir dei omnia que inuenire poterat egentibus
ministraret. Itaq; nihil in monasterio preter
modicum olei in quodam vase vitreo reman
sisset. Iussit cellerario: vt illud modicuz olei cui
dam egenti daret. Ille vero ibidem pauperem
audiuit: sed obedire contempsit. Quod vir dei vbi
comperijt vas vitreum cum oleo per fenestrā
proijci iussit: ne quid in monasterio per inobe
dientiam remaneret. Proiectum itaq; cū per
saxa ingentia cecidisset: nec vas fractum: nec
oleum est effusum. Quod ille lenari iussit: & da
ri integrum egenti postulanti. Adonachuz au
tem illum de inobedientia & diffidentia incre
pans sese in oratione dedit & continuo quod
dam magnum dolium quod ibi erat vacuum
oleo plenum fuit. Quod adeo excreuit vt per
pauimentum effunderetur. Sunt & alia eius
miracula que pretermittimus ne prolixitate di
cendi tedium audientibus ingeramus. ¶ Se
cundo colligimus perfectioneꝝ sanctitatis bea
ti benedicti ex prophetica illustratione: habuit
quidem lumen propheticz: vt cognosceret ea
que naturaliter cognosci non possunt. Sicut
probatur multis exemplis. ¶ Primum exem
plum est de placido quem rapuerant aque. Lun
enim ille puer & monachus ad hauriēdā aquā
egressus in flumem cecidisset: & pene aqua illū
in vnus cursu sagitte retraxisset: vir dei in cel
la consistens hoc in spiritu statim cognouit.
Et maurum vocans: quid puero acciderit in
dicauit: ac vt ad ipsum eripiendum perge
ret imperauit. Accepta benedictione concitus
maurus surrexit: & quasi per terram se existi

mans ambulare super aquas vsq; ad puerum
venit: eumq; per capillos tenēs de aqua extra-
xit. Qui ad virum dei veniēs retulit quid acci-
derat. Quod benedictus non suis meritis sed
obedientie mauri deputabat. ¶ Secūdu exem-
plū fuit de pane venenato quem cognouit. nā
quidam presbyter florentin⁹ nomine: viro dei
inuidens ad tantam deuenit insaniam siue ma-
litiam: vt panē veneno infectum viro dei tan-
q̄ pro benedictione transmitteret: quem scūs
gratanter accepit: et coruo qui de ei⁹ manu pa-
nem accipere psueuerat ipsuz ꝑiecit dicēs. In
nomine iesu christi hunc panem tolle: et euz in
talī loco vbi a nullo homine sumi valeat ꝑice.
Tunc coruus aperto ore et expansis alis circa
eundem panem cepit discurrere atq; clamare:
ac si aperte diceret. et obedire se velle et iussa im-
plere non posse. Cui sanctus iterum atq; itez
precipiebat dicens. Leua leua eum securus ac
ipsum vt dixi proice. Qui eum tollens ꝑ tres
horas redijt: et de manu eius annonam quam
consueuerat accepit. ¶ Tertium exempluz fuit
de spatario totile. Totila enim rex gothorū ex-
periri volens: vtrum vir dei spiritum ꝑphetic
haberet: cuidam suo spatario vestimenta rega-
lia tribuit et cum omni apparatu regio euz ad
monasterium sancti benedicti destinauit: quez
ille venientem conspiciens dixit. Fili pone po-
ne: quod portas non est tuum. qui protinus in
terra cecidit: et q; tanto viro illudere presūpsit
set expanit. Cūq; redijisset ad totilam retulit q̄
viderat et audierat. Tunc accessit totilas ad sã-
ctum benedictum: cui ille multa predixit: sicut
diffusius ponit Bregō. in. ij. lib. dyalogorum.
¶ Quartum exemplum fuit de puero abscon-
dente flasconem vini. Quidam. n. vir duos fla-
scones vini per quendam puerum misit sãcto
benedicto. Sed ille vnuz in via abscondit et ali-
um detulit. vir autem dei vinum cum gratiaz
actione suscepit: et descendente puerū admo-
nuit dicens. Vide fili ne de illo flascone quem
abscondisti bibas. Sed inclina eum caute et in-
uenias quid intus habes. Qui confusus valde
ab eo exiuit: et reuersus volens adhuc ꝑrobare
quod audierat cū flascone inclinasset de eo ꝑti-
nus serpens exiuit. ¶ Quintum exemplum fu-
it de monacho tenente lucernam. Dum enim
quadam vice vir dei sero cenaret: quidam mo-
nachus nobilis genere ei assistens et lucernā te-
nens ꝑ spiritū superbie intra se cogitare cepit
Quis est hic cui manducanti assisto: lucernam

teneo: seruitium impendo: quis sum ego vt isti
seruiam. Cui statim vir dei ait. Signa cor tuū
frater quid est quod cogitas: vocatisq; fratri-
bus lucernam iussit de manibus eius tolli ip-
sum vero ad monasterium accedere et quietuz
federe. ¶ Tertio colligimus sanctitatem beati
benedicti ex mundi commotione: mira res est
profecto q; audito nomine sancti benedicti re-
ges ꝑincipes et populi christiani ad tantam de-
uotionem erga illum exarserint: vt in toto ter-
rarum orbe tam sumptuosa et dotibus copio-
sissimis ditata astruxerint monasteria. Quoz
ꝑmū et alioz caput est monasteriuz mōtis cas-
sini. Nam ad illum montem peruenit sanctus
benedictus. Et templum apollinis quod ibi fi-
tum erat in honorem sancti iohannis baptiste
oratorium fabricauit: et circum adiacentem po-
pulum ab ydolatria conuertit. Illum aut mon-
tem totum ex integro cum omnibus pertinen-
tijs eius: et castra villas et possessiones donauit
sancto benedicto tertullus nobilissimus roma-
nus ex gente flauia pater placidi. Nam ex vxo-
re sua que erat ex familia octauie gentis habu-
it tres filios. s. placidum euticium et victorinū
et vnā filiaz nomine flauiam. Qui audita fa-
ma sancti benedicti qui apud sublacum mora-
batur: accessit ad eum: obtulitq; sibi placidum
iam septennem: eoq; relicto et benedictione ac-
cepta a sancto viro dei romam redijt. Postq;
vero sensit beatum benedictum ad montē cas-
sinum perrexisse iuit ad eum cum multis nobi-
lissimis romanis. Et tunc fecit donationē ꝑre-
fatam. Donauit etiam et multas possessiones
quas habebat in sicilia. Cum autem placidus
ad etatem peruenit virilem misit illum beatus
benedictus in siciliam cum quibusdam alijs:
qui capuam veniens a sancto germano episco-
po benigne susceptus multa ibi miracula fecit
Nam ꝑrimicerium ecclesie capuane dolore ca-
pitis oppressum sanauit: rogatus quidem ab
eo vt pro se oraret: dixit ei. In nomine iesu xpi
cuius virtute ab aquis quibus traherbar cre-
ptus sum: adiutusq; meritis patris mei bene-
dicti: si fidem habes tante credulitatis restitu-
at te deus ꝑistine sanitati. Liberauit et vnū ce-
cū atq; filiū cuiusdā mulieris in vltimis labo-
rantem: venit deinde beneuentum susceptus a
sancto marsiano episcopo vbi liberauit clau-
dum cum scabellis ambulante super genua:
postea trāstulit se canusiū ad sanctū sabinonū
episcopum: inde accessit regium ad sanctum

sifiminum episcopum: tandem applicuit messa-
 nam. Et ibi de redditibus portus et possessionum
 patris quas donauerat sancto benedicto fecit
 edificari monasterium in honorem sancti io-
 annis baptiste. Quo completo post multa si-
 gna que deus per illum fecerat martyrii coro-
 nam adeptus est. Nam venerant ad eum vi-
 dendum fratres eius enticius et victorinus ac
 soror flauia cum multis aliis ex urbe. Et ecce
 quidam manucha capitaneus: abdale saraceni
 qui tunc toti hispanie presidebat cum classi mi-
 nutissima cepit portum messane fregit mona-
 sterium. Et captos placidum et fratres ac soro-
 rem virginem: cogebat abnegare fide. Quod
 cum illi facere renuissent post dies aliquos fla-
 gellatos et cesos iussit tandem decollari. Dixi-
 mus ista ut agnoscat unusquisque quam admira-
 bilis fuit sanctitas patris Benedicti: quem ut
 superius enarrauimus tot insignes viri deuo-
 tione precipua coluerunt.

**De felici transitu patris benedicti: qui dies
 sui obitus predixit: et de mira ipsius deuotione
 et qualiter eius gloria fuit duobus monachis
 reuelata.**

Capitulum. iij.

Tertia prerogatiua sancti benedicti qua-
 re eius memoria in benedictione est di-
 citur vite presentis consummatio. Nam sicut sa-
 cte vixit: ita et sanctissime vite presentis cursu
 expleuit. In eius quippe felici transitu: tria oc-
 currerunt sanctitatem eius presignantia.

Primum fuit vera prenunciatio.

Secundum singularis deuotio.

Tertium diuina reuelatio.

Primum fuit vera prenunciatio. Eodem qui-
 dem anno: quo de hac vita vir dei erat exitu-
 rus: obitus sui diem fratribus nuntiavit. An-
 te sextum vero diem sui exitus aperiri sibi se-
 pulchrum iussit. Et hinc sapiens dicat Ecclesia-
 stes. ix. c. Nescit homo finem suum. Et ceteris extat
 sententia que nil incertius hora mortis: illud ni-
 hilominus intelligendum est secundum eam legem. Sed
 plerisque deus ex privilegio speciali voluit dies
 sui exitus reuelare. **Secundum quod occurrit in
 transitu beati benedicti dicitur singularis deuo-
 tio.** Febris namque correptus cum per singulos
 dies languor ingrauesceret: sexto die in oratori-
 um se portari fecit. Ibi quoque exitum suum dominici
 corporis et sanguinis perceptione munivit. at-
 que inter discipulorum manus imbecilla membra
 sustentans erectis in celum manibus stetit et vi-
 tumum spiritum inter verba orationis efflauit

**Tertium quod occurrit in transitu beati bene-
 dicti dicitur diuina reuelatio.** Ipsa quippe die
 duobus fratribus vni in cella moranti: alteri
 longe posito reuelatio eadem monstrata est: vi-
 derunt namque viam palliis stratum atque innu-
 meris conuscantem lampadibus a cella sancti be-
 nedicti versus orientem usque ad celum tendentem
 Cui venerando habitu vir quidam clarus as-
 sistens: cuius esset via quam cereret inquisiuit.
 Qui cum nescire se diceret ait. hec est via qua
 dilectus deo benedictus celum ascendit. Sepul-
 tus vero est in oratorio sancti iohannis bap-
 tiste: quod destructa ecclesia apollinis ipse resti-
 tuit. anima vero illa tantis redimita virtutibus
 de quibus predictum est cum christo letatur in vita bea-
 ta: ad quam nos ipse iesus perducatur qui est be-
 nedictus in secula seculorum. Amen.

**Sermo quinquagesimus octauus de sancto
 dominico institutore ordinis sacri predicatorum**

Agnus vocabitur

in regno celorum. Scribuntur hec ver-
 ba matthei. v. c. que tamen sancto do-

minico appropriari possunt. Fuit quondam salu-
 tatus magnus a grecis alexander macedo. quod
 breui spatio et parua manu totum fere subegit
 orientem. Postquam etiam dux preclarissimus di-
 ctus est magnus a romanis ob rege gestarum ma-
 gnitudinem. Nam secundum horosium viginti duos re-
 ges orientales et populos innumerabiles sub-
 didit romane reipublice. ob quod Lucanus ip-
 sum de se sic inducit loquentem.

Ante bis exactum quam cinthia cederet orbem.

Omne fretum metuens pelagi pirata reliquit.

Augustamque domum terrarum a sede poposcit.

Idem per sithici querens diuortia ponti.

Indomitum regem romanaque fata morantem.

Ad mortem scylla felicior ire coegi.

Paras mihi nulla vacat mundi: sed tota tenetur

Terra meis quocumque iacet sub sole trophoeis

Hinc me victorem gelidas ad fastidas undas

Arthos hinc calida medius mihi conditus axis

Egypto atque umbras nusquam flectente sicene.

Occasus mea iura timet: thethique fugacem.

Qui ferit exortus post omnia flumina bethis.

Ad domitium cognouit arabs me marte ferocel

Emoti. notisque crepto vellere colchi.

Lappadoces mea signa timet et dedita sacris.

Incertum dea dei mollesque suphene.

Armenios cilicasque seros taurosque subegi.

Quid facerem bellum preter civile reliqui.

Hec ille. Propter q̄ oīa Lucan⁹ de eodē dicit
Brundusij tūcas conscendit magnus in arces
Sed Alexandri atq; pompeij memoria perijt
cū sonitu: z dñs in eternū permanet: qui volu-
it longe melius honorare sanctos eius q̄ po-
puli suos p̄cipes z dños terre. Ideo nos ma-
gnū inter sanctos dominicū gloriosū vocam⁹
qui post deuictū mundū dominataq; vitia co-
ronatus residet in regno celoz. Quā autē hodie-
na die festiuitas eius ab ecclesia celebretur: equū
esse arbitror: vt tāti patris laudes explicemus
de quo verba in themate dicunt: q̄ magn⁹ vo-
cabitur in regno celoz id est in ecclesia militā-
te. vt. n. ait grego. in omel. Regnū celoz pre-
sentis t̄pis ecclia dicitur in qua p̄fecto beatus
dominicus magnus merito p̄dicat. Et maxie
p̄pter triplicē illius excellentiam.

Prima dicit diuina reuelatio.

Secunda virtuosa decoratio.

Tertia sublimis priuilegiatio.

Qualiter sanctus dñicus fuit multipliciter
reuelatus tanq̄ is qui a deo electus fuit: vt ec-
clesiam predicatione sua z suoz illustraret.

Capitulum. j.

Prima excellentia beati dñici quare ma-
gnus predicat dicit diuina reuelatio qz
eius sanctitas fuit diuinitus reuelata: qd̄ ostē-
dimus in septem reuelationibus de eo factis.
Prima reuelatio fuit facta sibylle heritree: q̄
predixit sanctū dominicū velut stellā mundo
irradiantē venturum: sicut diximus in sermo-
ne. s̄o de beato fr̄cisco. Et p̄ter illa que ibi po-
suimus subdidit ipsa sibylla loquens de beato
dñico z de b̄to fr̄cisco. Erūt in dieb⁹ vltimis
due stelle lucidissime quibus erūt quattuor ani-
malū facies. Tubam prioris stelle resumēt in
paupertate z directione sp̄nētes diuitias: voci-
ferabunt nomē agni. Secūda reuelatio fuit fa-
cta abbati ioachim: hic p̄ter illa que diximus ī
sermone de b̄to fr̄cisco sup̄ Jeremiā ait. Si-
cut per moysen z iosue chananeos dñs israeli-
tis subiecerat: christianis p̄ paulū z ioannē euā-
gelistam strauit ydolatrias: sic z nūc p̄ duos fu-
tuos ordines signatos: in illis gentes incredu-
las subijciēt z cōuertet. Et itez ibidē. Expecta-
bit lucē id est duos futuros ordines in moysē
z helia in motē ecclie cū dño apparētes: q̄ si n̄
acqueritis veritati plorabit in abscondito aīa
mea. Et itez ibidē refert. Sicut sodomaz duo
angeli euerterūt. z sinagogā similit̄ duo ange-
li ioannes z xp̄s: sic z nūc oportet vt duo an-

geli offm̄ p̄dicationis habeant in duobus ordi-
nibus designati in moysē z helia. Et ibidē ad-
huc sequit. Necessē ē vt qd̄ linguis igneis apo-
stolis ē oñsum plenore misterio in futuris vi-
ris euāgelicis reuelādis in mūdo tpe isto sexto
cōpleat. Et ī eodē li. ita loquit. Adoab z amon
duo filij loth qui nati sunt de incestu duos or-
dines extremos in proximo reuelandos īfinu-
ant quos tāto durius afflictio seculi deprimet
quanto instantius p̄ ipsū eoz veratio sub ec-
clesie fluctuatione p̄surget. Et rursus ibidē in-
quit. Sicut deficientibus patrib⁹ ī deserto: sub
iosue z caleph terrā sunt filij israel p̄missiōis
ingressi: ita nūc sub euāgelicantibus testib⁹ se-
cuturis sp̄ualiū intelligētā assequēt: vita. n. il-
loz p̄ vtriusq; scientiā testamēti in melle fir-
mul z lacte versabit: vt de verbis simplicib⁹ p̄-
ficiat iustus: z de cloquijs mysticis stupeat cru-
ditus. Tertia reuelatio fuit facta matri ipsi⁹ sc̄i
dñici. fuit. n. ipse ex hispanie partib⁹ villa que
dicitur calaroga ex omēsis diocesis: patre felice
matre autē ioanna. hec anq; paruulus nascere-
vidit in sōnis se gestare catulū in suo vtero ar-
dentē in ore faculam baiulantē: qui egressus ex
vtero totū mundū incēdere videbat: nec ianis
fuit huiusmodi visio cū predicatorēs ī scriptu-
ra canes vocent. sicut patz. xliij. di. c. sit recetoz.
Quarta reuelatio facta fuit cuidam matrone
que cū de sacro fonte leuauerat: videbat figdē
illi p̄ sōnum puer dñicus: quasi stellā habēs in
fronte: q̄ totāz terrā suo lumine perlustrabat.
Quinta reuelatio fuit cuidā m̄gro in theolo-
gia famosissimo apud tholosā: hic dū quodam
mane ante diē suas lectiones p̄videret: oppres-
sus graui sōno caput suum in cathedra reclia-
uit z dormire cepit: visumq; ē sibi q̄ septē stel-
le sibi presentarent. Qui dū de nouitate talis
enxeni plurimū miraretur subito in lumine z
quātitate tātū excrenerūt q̄ totā patriā z mū-
dū illuminabant. Qui enigilans qd̄ nā sibi h̄
vellet plurimū mirabat: z ecce dum scholas in-
trasset z legeret b̄tus dñicus cū sex socijs eius-
dē habitus ad ipsū magistrū humiliter accesserunt:
intimantes eidē q̄ fratres essent qui euā-
gelii dei in partibus tholosanis predicarent:
significantes adhuc q̄ scholas suas venerant
frequētare z lectiones audire: qd̄ multo tpe fa-
ctum est. Recolens ergo magister ille visionē
ipsos esse septē stellas q̄s viderat nullatenus
dubitauit. Sexta reuelatio fuit facta innocen-
tio pape. dum. n. a deo inspiratus ad ipsū pon-

167
fificem accessisset ipse dominicus: postulassetque
confirmari sibi suisque successoribus ordinem qui
predicatorum diceret et esset. cum aliquantulum po-
tifer difficile se exhiberet: nocte quadam ipse po-
tifer videbat in sonis quod lateranensis ecclesia subi-
to minaretur ruinam. Quod dum tremens aspice-
ret: ex aduerso vir dei dominicus occurrebat hume-
risque suppositis totam illam casuram fabricam suste-
tabat: quare exinde virum dei pontifex liben-
ter audiuit: annuitque volente deo vocis eius pro
omnia. Septima reuelatio fuit facta ipsi patri
sancto dominico. dum enim ipse rome moraretur instans
pro sui ordinis confirmatione: nocte vidit in spiritu
christum in aere existentem et tres lanceas in ma-
nu tenentem et contra mundum eas vibrantem. cui
velociter mater occurrens quid nam vellet face-
re inquisiuit. Et ille ecce totus mundus tribus
vicijs plenus est. scilicet superbia luxuria et auaritia
Et ideo his tribus lanceis ipsum volo perimere
Tunc virgo ad eius genua prostrata ait. fili cha-
rissime miserere et tuam iustitiam tempera. cui christus.
Nonne vides quante mihi iniurie irrogantur.
cui illa. Tempera filii furor et paulisper expe-
cta: habeo enim fidelem seruum et pugilem strenuum
qui vbiq; discurrrens mundum et vitia expugna-
bit et tuo dominio subiungabit. Alium quoque ser-
uum tuum sibi in adiutorium dabo: qui secum simi-
liter decertabit. et christus ridebat. Vellem videre
quos vis ad tantum officium destinare. Tunc illa
christo sanctum dominicum presentauit. Cui christus vere
bonus est et strenuus pugil iste et studiose faci-
et que dixisti: obtulit etiam sanctum franciscum
Et hunc christus sicut et primum pariter commendauit.
Sanctus ergo dominicus socium suum in visione sua
diligenter considerans quem ante non viderat in
crastino in ecclesia inuentum ex his que nocte vi-
derat sine indice recognouit. Et in eius ample-
xus et oscula sancta ruens ait. Tu es socius me-
us: tu pariter cures mecum: stemus simul et
nullus aduersarius preualebit: visionem quoque
predictam sibi per ordinem enarrauit. Et extunc
factum est eis cor unum: et anima una in domino.
De septem precipuis virtutibus beati do-
minici.

Capitulum. ij.

Secunda excellentia beati dominici qua-
re magnus vocatur dicitur virtuosa de-
coratio. fuit enim septem virtutibus precipuis
decoratus.

Prima dicitur corporis mortificatio.

Secunda primalis compassio.

Tertia feruens oratio.

Quarta mundialis despectio.

Quinta martyrij desideratio.

Sexta euangelica predicatio.

Septima virginitatis professio.

Prima virtus beati dominici dicitur corpo-
ris mortificatio: voluit enim corpus castiga-
re et in seruitutem redigere: ne anima sensuali-
bus delectationibus pollueretur. Et ut in lege
da eius narratur. Dum esset adhuc puerulus:
nondum a nutricis diligentia segregatus: de-
prehensus est sepe lectulum dimittere: quasi
carnis iam delicias abhorreret: quare declina-
ta stratus mollitie frequentissime super terras
dormiebat. Insuper dum esset palentic in stu-
dio: vinum per decennium non bibit: postmo-
dum lacescente stomacho compulsus est a bo-
ne memorie Didaco exoniensi episcopo modi-
co vino uti: Quid plura per multa tempora sin-
gulis noctibus: recipiebat manu sua propria
de quadam cathena ferrea tres disciplinas:
vnam pro se: alteram pro peccatoribus qui ver-
santur in mundo: tertiam pro his qui in pur-
gatorio cruciantur. Tholose cum socio in pa-
ne et aqua quotidie totam quadragesimam per-
transiuit super tabulas dormiendo. Idem fe-
cit aliam quadragesimam apud carcasonam.

Secunda virtus beati dominici dicitur pri-
malis compassio: cum esset palentic et fames
valida multos affligeret: dum adhuc erat in se-
culo venditis libris et omni suppellectili acce-
ptum precium: Dispersit dedit pauperibus.
Quo exemplo magnos clericos et diuites ac
magistros ad misericordie opera pronocauit.
Narratur adhuc de ipso quod dum in propria pa-
tria moraretur: quedam mulier conquesta est
ei fratrem suum apud sarracenos detineri ca-
ptiuum. Ille vero nimia compassione commo-
tus: seipsum pro redemptione captiui venden-
dum obtulit. Sed deus hoc non permisit qui
eum ad alia maiora reseruabat: nam illi mulie-
ri aliter prouisum fuit: sanctus dominicus non fu-
it precio venditus. Tertia virtus beati do-
minici dicitur feruens oratio: nocturnus quidem
horis nemo vigilijs et obsecrationibus pro oem
modum instantior die imprecabatur. primis: no-
cte deo. Sepe etiam percutitur: ut in via superueni-
entibus pluuijs sua sociorumque vestimenta ma-
deficerent: cumque post cenam socij eius rema-
nerent ad ignem ut vestes ad exiccandum exten-
derent et corpora recrearent vir dei sic cum ve-
stibus madefactis ad orandum intrabat ecclesiam.

Quarta virtus beati dominici dicitur mundialis despectio. Nam spreto mundo adhefit cromensi episcopo a quo in sua ecclesia factus est canonicus regularis: ibique inuitus factus est superior monasterij. Quinta virtus dicitur martyrij desideratio. desiderabat quippe effici martyr pro xpo. Et dum contra hereticos predicaret: illi necem sibi minabant. Ipse vero intrepidus permanebat: pertransibat loca in quibus insidie sibi parate erant securus. Et dum semel heretici dixissent sibi. quid faceres si conprehenderemus te? Respondit rogare. vos ne mihi breui compendio mortem celerem inferretis: sed paulatim et successiue membra singula mutilantes: deinde oculos meos eruentes ad vltimum seminiuum laceratumque corpus permittere: sic cruentatum in suo sanguine volutari: vltimus ad libitum necaretis: ad que verba heretici conpuncti destiterunt vltra insidiari ei. Sexta virtus dicitur euangelica predicatio. predicauit namque longo tempore contra hereticos: et propterea ordinem predicatorum instituit de quo ipse tales habuit visionem. Dum romae in ecclesia sancti petri per dilationem sui ordinis oraret gloriosos apostolos petrum et paulum ad se venientes aspexit quorum primus petrus videlicet baculum: paulus vero sibi librum tradere videbatur. Addebantque dicentes: vade predica: quoniam a deo ad hoc ministerium es electus. Adorans in momento temporis videbatur ei quod filios suos per totum mundum dispersos aspiceret incedentes binos et binos: et verbum dei populis predicantes: quapropter tholosam rediens fratres suos dispersit. Et quosdam quidem in hispaniam: quosdam vero parisiis: alios tandem bononiam destinauit. Septima virtus beati dominici dicitur virginitatis professio. professus quidem est virginitates: quam corde et opere amplexus est: illamque usque ad mortem seruauit: ob quod ex osculo manus eius quaedam a stimulo carnis valde veratus liberatus est. Erat ille scholaris qui missam audiens beati dominici manum eius cum reuerentia et deuotione osculari poposcit. Quam de osculis miram odoris fragrantiam sensit. Et extunc estus libidinis mirabiliter in eo refriguit: ut qui ante erat vanus et lubricus efficeretur postmodum continentis atque castus. Quanta mundicie puritate eius caro pollebat: cuius odor tam mirabiliter sordes mentis purgabat.

De septem privilegijs in quibus deus sublimem fecit beatum dominicum. Capitulum. iij.

Tertia excellentia beati dominici quare magnus vocatur dicitur sublimis privilegiatio: sublimem quippe fecit illum deus in septem privilegijs.

Primum dicitur ordinis approbatio.

Secundum fratrum multiplicatio.

Tertium prophetica illuminatio.

Quartum miraculosa conuulsio.

Quintum diabolica effugatio.

Sextum felix consummatio.

Septimum ecclesiastica veneratio.

Primum privilegium beati dominici dicitur ordinis approbatio. Instituit enim ipse ordinem predicatorum ad docendum predicandum et confessiones audiendum: ad utilitatem proximorum ad obsequium dei: ad expugnationem hereticorum: ad defensionem fidei: et ad conseruationem diuini cultus. Cepit autem ordo ille: Anno domini. M. cc. xvj. Illum approbauit innocentius: et confirmauit honorius: ab isto ordine secutus fuit ordo sororum inclusarum. Quorum caput fuit monasterium de pruliano: deinde secutus est monasterium de montargis. Cui presuit beata anutia de iouiniaco. Et monasterium sancte agnetis de bononia: cui presuit quedam beata cecilia. Est etiam alius ordo sororum de patria beati dominici: quarum religionem confirmauit ecclesia romana et multis privilegijs dotauit: in quo ordine flourerunt beata margarita filia regis ungarie: sancta chaterina de senis: beata iohanna de castello: beata beneuenua de ciuitate austria: et multe alie. Secundum privilegium beati dominici dicitur fratrum multiplicatio. non enim fieri potuit absque virtute dei: ut in ordine sancti dominici tam breui spatio tot fratres multiplicarentur. Quorum aliqui excellentes fuerunt ratione martyrij: sicut sanctus petrus martyr: frater dominicus socius eius: frater conradus theotonicus: frater guillelmus: et frater bernardus de rupe forti: frater stephanus de narbona: frater raymundus carboni. qui in castro auinioneti diocesis tholosane ab hereticis pro fide christi et obedientia sancte romane ecclesie occisi fuerunt cantando. Te deum laudamus. Alii fuerunt prestantes merito vite: qui et miraculis conuulsarunt. sicut frater reginaldus sancti auiani: frater henricus altisiodorensis: frater iordanus: frater pelagius hispanus: frater petrus gossalnuj hispanus: frater mauritius toletanus: frater dominicus de vallerica: frater bernardus de cantro: frater gualterus basilensis: frater bernardus de va-

148
sconia: fr̄ iohānes de valentia: fr̄ cabertus lug-
dunensis: fr̄ dñicus segobiensis: fr̄ ambrosius
senensis: fr̄ iacobus de anagnia: fr̄ iacobus de
venetijs: fr̄ marcolinus furluensis: fr̄ simon
ariminēsis. Nonnulli insup̄ fratres ordinis sc̄ti
dñici singularissimi habiti sunt, ppter sciam ⁊
doctrinā quoz̄ noīa explicabimus in sermōe
de cōceptiōe virginis gloriose. ultra quos ad-
huc peritissimi iuris consulti de illo ordine p-
dierunt. Sicut raymund⁹ de pēna forti cōpi-
lator decretaliū. fr̄ iohānes coloniensis: cōpila-
tor sūme cōfessorū. fr̄ brocardus theotonicus
fr̄ rogerius brixien̄sis. fr̄ bartholomeus pisan⁹
fr̄ vlticus argentinen̄sis: ⁊ alij plurimi. De qd̄
⁊ pleriqz̄ assumpti fuerunt ad ecclesie dignitates
Sicut hugo: postulator totius biblie. Rober-
tus angelic⁹. nicholaus de prato. Et alij mul-
ti qui fuerunt cardinales. Pontifices vero ma-
ximi fuerunt petrus de carantasia dictus in-
nocentius quintus nicholaus de treuisio di-
ctus benedictus vndecimus. Iohānes de ver-
cellis qui electus sūmus pontifex morte preue-
tus non fuit coronatus. ¶ Tertiu⁹ priuilegiū
beati dñici dī prophetica illuminatio. habuit
quidē lumen pphetie. Sic pbatū est iudicijs
manifestis. predicante nanqz̄ ipso p̄re glorio-
so in partibus tholosanis. cum quidā heretici
essent incendio deputati: asperit sc̄tus dñicus
vnū eoz̄: ⁊ officialibus curie dixit. Istū reser-
uate. qd̄ factū est. cōuersusqz̄ ad eū blandeqz̄ al-
loquens. Scio inquit fili mi qd̄ adhuc licet tar-
de: bon⁹ hō eris ⁊ sc̄tus. dimissus ille p annos
multos in heresi permansit. Tandem dei gr̄a
illustratus ad lumen veritatis venit. Et fact⁹
frater ordinis predicatorū vitam suā laudabi-
liter duxit ⁊ feliciter consumauit. Rome insu-
per dum habitaret in sc̄to Sixto quadaz̄ die
fratribus ad capitulū cōuocatis palam oibus
nunciavit. quattuor fratres ex ipsis in breui
duos in aīa duos in corpore morituros. Inde
ad aliquos dies duo fratres migrauerunt ad
dñm. duo vero ad seculū tendentes penitus de
ordine recesserūt. ¶ Quartū priuilegiū beati
dñici dī miraculosa conuulsio. voluit enī de⁹
illū conuulsare miraculis. Ex quibus aliqua ex-
plicabimus. Rome die quadā adolescens cō-
sanguineus dñi Stephani cardinalis de fos-
sanoua. lapsus equo p̄cipiti grauit̄ collisus
deserebat cranim̄is: plangentibus cunctis cō-
tigit illuc bñm dñicum properare. Quidā bo-
nus frater Tranchedus noīe bñm dñicum ex-

orauit vt oraret p̄ illo. Quare bñs dñicus fe-
cit illud corpus in cōclauē reportari. Et facta
oratione p̄tinus eū vite restituit. In loco sc̄ti
ficti architectū contritū sub quadā ruina de
cauerna subductū orōnis sue suffragio vite si-
mul ⁊ sanitati restituit. In eodē loco cū essent
fratres circiter quinquaginta. die quadā imi-
nente refectionis hora. p̄curator. s. frater iaco-
bus romanus ad sc̄m dñicum accessit. Expo-
suitqz̄ non esse panē ad sufficientiā. At sanct⁹
dñicus id qd̄ erat diuidi ⁊ sup̄ mensā poni mā-
dauit. Cōuenerūt ergo fratres dñiqz̄ p̄ ordinē
residerent ⁊ vnusquisqz̄ bucellā cū gaudio sus-
sciperet. Ecce duo iuuenes eiusdē habitus for-
meqz̄ consimilis refectoriū intrauerūt pallios
plenos panibus ferentes ⁊ beato dñico in ca-
pite mente silenter obtulerunt ⁊ subito disces-
serūt ita qd̄ null⁹ vnqz̄ scire potuit vnde vene-
runt vel quo diuertissent. In eodē loco dñi p̄re
noīatus frater iacobus vnctione suscepta la-
boraret in extremis. dolentibus fratribus qz̄
vtilē hoīem p̄debant. dñicus cōpassione mo-
tus exclusis oibus clausoqz̄ ostio orōni se de-
dit: fratribusqz̄ vocatis incolumē fr̄em ipsis
p̄ manū presentauit. In partibus tholosanis
cū transisset nauigio quadā aquā: nauta im-
portune precii petebat: cui bñs dñicus mer-
cedē eterne vite pollicebat asserens. Argentū
⁊ aurū nō est mihi. At ille ad irā prouocatus
p̄ cappā eū apprehendit inquit: nisi solueris
non te dimittā. Tunc vir dei erectis in celum
oculis paululū intra seipsum orans. mox in ter-
ram p̄spiciens denariū diuino nutu p̄curatū
asperit dixitqz̄ illi Tolle ⁊ me dimitte. Sunt ⁊
alia eius miracula multa in vita ipsi⁹ ⁊ in mor-
te verissime cōprobata. ¶ Quintū priuilegiū
bñi dñici dī diabolica effugatio. Ad sanctitatē
nāqz̄ eius cōprobandā voluit deus vt demo-
nes ab obsessis corporibus ad eius imperium
discederēt. Dñi multos a demomib⁹ liberauit
¶ Sextū priuilegiū bñi dñici dī felix cōsumma-
tio. appropinquante nāqz̄ sue peregrinatiois
termino constitutus apud boneniā. graui ce-
pit corporis infirmitate lāguere vbi post mul-
ta deuotionis signa ad extremā horā veniens
Anno dñi. M. cc. xxi. dormiuit in dño. Ea die
fr̄ Guale prior brixie postmodū eiusdē ciuita-
tis ep̄s. cū se sopori paululū dedisset vidit in
sōnis quasi apertū celū ⁊ duas scalas quarū
vnā in sūmitate retinebat xp̄s. alā virgo ma-
ter. Angeli autē ascendebant ⁊ descendebant.

Et in imo scalaz sedes posita erat in qua se-
debat quidam fr̄ predicator facie hñs velatā ca-
putio sicut solent fr̄es sepeliri. Jesus at̄ et m̄
eius scalas sursum trahabant donec sedente in
celū eleuato aptura celi clausa est. Intellexit ex
post predictus fr̄ sc̄m̄ dñicum eadem die et ho-
ra ex hac vita migrasse. Eadē die fr̄ Rabo:ti-
bure existens q̄ audierat sc̄m̄ patrē bononie
egrotare celebrans missā cū venisset ad illū lo-
cū in quo de viuis cōmemoratio fieri consue-
uit orans p̄ p̄re factus est in extasi. Raptusq̄
in spū vidit virū dei dñicū corona quadā lau-
reatū totūq̄ mirabili splendore fulgentē duo-
bus quibusdā reuerendis viris comitatū hic
inde extra bononiā via regia p̄cedentē. Intel-
lexitq̄ q̄ eadē hora dñicus ad celos migraue-
rat. s. hora sexta feria sexta. ¶ Septimū priui-
legiū b̄ti dñici d̄r ecclesiastica veneratio. Nam
ecclesia sc̄ta dei statuit dñicū ab oibus xp̄i fide-
libus venerandū cui⁹ festū celebrat annuatim
ordinēq̄ suū multis fauoribus et gratijs spūa-
libus p̄sequit. Sic enī placet sūmo deo qui vt
prediximus in prima parte elegit dñicū ducē
populi sui et predicatorē euangelice doctrine.
Hic igit̄ est ille p̄r et patriarcha eximius qui
retrū et horridū seculū sua vita et scientia illu-
strauit. Cuiusq̄ filij in dies prauitatē hereti-
cam validissime p̄sequunt. Adunc deuotione
singulari colamus p̄ quē deus tāta magnalia
dignatus est opari: qui onere carnis deposito
nunc gaudet atq̄ letat̄ inter agmina angeloz
laudans et benedicens xp̄m per infinita secula
seculoz. Amen.

¶ Sermo quinquagesimus nonus de sancto
vincētio doctore eximio ac celeberrimo famo-
sissimoq̄ predicatorē ordinis predicatorū.

In medio ecclesie a:

peruit os ei⁹. Sapientis verba sūt
ista originali Ecclesiastici. xv. ca.

Instate necessitate hoz̄ t̄p̄m qui-
bus mūdus quasi totus vitijs erat obrutus: et
xp̄iana religio naufragiū pati videbat. susci-
tauit deus sp̄m̄ sc̄ti vincētij: qui sua predica-
tione innumerabiles populos p̄uertit et refor-
mauit. hunc nō ab re sc̄ta romana ecclesia ca-
talago sc̄toz̄ ascripsit. Quē Galixtus tertius
in vrbe maxima sollemniter canonicauit. statu-
itq̄ illū a cunctis fidelib⁹ venerandū. Quapro-
pter vt eius festiuitas deuotione feruētissima
celebret: dignū duxi in hoc sermone illius pre-

dicatōis laudes eximias recensere. de q̄ p̄ueni-
entissime dici p̄nt verba in thēmate posita: in
quibus tria mysteria p̄ponimus p̄templāda.

Primū d̄r idoneitatis.

Secūdo singularitatis.

Tertiū vtilitatis.

¶ Q̄ b̄tus vincētij⁹ fuit idone⁹ ad p̄dicandū
tū q̄ gr̄a dei fuit in illo: tum p̄pter sciam: tūz
etiā p̄pter sc̄titatē vite. Capitulū. j.

¶ Primū mysteriū cōtemplādū de predica-
tione sc̄ti vincētij d̄r idoneitatis. Fuit
quippe ipse idoneus ad predicandū euāgelij
xp̄i triplici rōne.

Primo rōne gr̄e inspirantis.

Secūdo rōne scientie excellentis.

Tertio rōne vite resplendentis.

¶ Primo fuit idone⁹ ad p̄dicandū rōne gr̄e
inspirantis. p̄ie q̄dē tenere possum⁹ b̄m̄ vin-
cētij fuisse inspiratū a deo: vt ordinē sc̄ti dñi-
ci ingrediē. Nam vt in eius legenda narratur
ipse natus est valentie ex familia ferrariorum
parentibus clarissimis: et honestis. Qui tres
filios genuerūt. s. petrū vincētij et bonifaciū
hic bonifacius fuit iuris vtriusq̄ doctor peri-
tissimus: qui extincta vxore suāsu b̄ti vincētij
cartusienū habitū suscepit: in quodā mona-
sterio extra muros valentie: q̄ ab incolis vo-
cat̄ porta celi. Et ob sue vite grauitatēq̄ mo-
rū: post quattuor annos illius ordinis electus
fuit rector generalis. Et vt de b̄to vincētio
dicamus quibusdā indicijs quantus euasur⁹
esset ostensū est. Patri namq̄ eius dormienti
nocte quadā visū est q̄ cū in ecclesia firm̄ pre-
dicatoz̄ esset: quēdā virū venerabitē in habitu
sc̄ti dñici p̄dicantē audiebat. Cūq̄ illū attēte
deuotissimeq̄ audiret. Ille dicebat. Eōgratu-
lor tibi. O fili dilectissime. p̄ paucos enī dies
vxor tua pariet tibi filiū: cuius erit tanta vite
integritas: tanta doctrine vtilitas: tāta fame
ac mirabiliū operū claritas: q̄ oēs hispaniarū
galliarūq̄ ppli: cū tāq̄ vnū ex veterib⁹ aplis
venerabunt. Eritq̄ fr̄ ordis cui⁹ me eē vides
post que dicta multitudo q̄ tibi adesse videbat
magnis vocib⁹ deo gr̄as referebat. Itaq̄ dū
et ipse in illi⁹ modi gr̄az̄ actione sese multitudi-
ni cōformē reddere conaret: statim excitat⁹ ē
conatuq̄ vocis dormientē vxorem excitauit:
Adter insup ipsi⁹ vincētij dū p̄cepisset sat̄
leuū eū portauit. Et dū eū gestabat i vtero au-
diebat sepe tāq̄ voces canis latrantis emitti
q̄ a multis dei seruis p̄cipue a iōāne valētine

163
vrbis ep̄o: Interpretatus est q̄ filius quē reti-
nebat in vtero futurus esset euangelij xp̄i fer-
uentissimus predicator. Dū āt ex vtero infās
prodijt: et ad baptizandū delatus esset: multa
erat inter suos de noie ei imponēdo dissensio.
At sacerdos illū baptizans. Vincentius inqt
voceē. qd̄ et factū est. In infantia sua quietus
erat et aspectu decor⁹: et grandiusculus fact⁹
freq̄ntabat ecclesias: audiebatq; libēter pdicā-
tes: quoz gesta et voceē motusq; quasi pdicās
alijs pueris referebat. Tandē lris traditus eua-
ngelium in virū doctissimū. Ita vt inter eos qui va-
lentie phiaz: theologiamq; pfitebant: sumus
oim haberef. Dū āt decimū octauū attigit an-
nū: p̄ eius allocutus est cū dicens: vt ex trib⁹
eligeret vnū: aut vxorē duceret: aut ad roma-
nā curiā pergeret: vt ibi exaltaref: aut ordinē
f̄m predicatorū intraret. Cui vincenti⁹ r̄ndit
aio iam diu concepisse vt sc̄i dñici susciperet
habitū: quē p̄ ad m̄rem duxit: eiq; filij p̄posi-
tū indicauit. Cū b̄ndictione itaq; vtriusq; pa-
rentis: ad cōuentū fratrum predicatorū accessit:
qui eū letantes ad sacrum suū ordinē recepe-
runt. ¶ Sec̄do fuit idoneus beatus vincenti⁹
ad predicandū verbū dei rōne sc̄ie excellentis
Quanta debeat esse predicantiū sc̄ia. dixi in
quadagesimali nr̄o: in sermone de verbo dei
Sufficiat iḡit in hoc loco exprimere: q̄ fuerit
doctus beatus vincentius. Ipse nāq; post su-
sceptū habitū orōni et lectioni se totum dedit
Et cū eius doctrina nota esset a priore conuen-
tus iniunctū fuit ei: vt p̄ fratrum adolescentū
p̄fectu de dialetica et de phia aliquid legeret.
q̄ cū humiliter iocundeq; acceptasset: rumor
impleuit aures multoz ciuiū. Et ad ei⁹ lectio-
nem multi seculares confugerūt audiebantq;
eū legētē supra septuaginta. In quo exercitio
tres continuos annos consūpsit. postmodum
missus fuit barchinonā: et inde hileridā in q̄-
bus ciuitatibus eo tpe florebat studia libera-
liū disciplinarū. Tandē cū theologie dedisset
operā: vigesimū octauū annū agens magistra-
li corona fuit insignitus: postea redijt valentiā
Vbi honorifice susceptus est: et p̄ sex ānos pu-
blice legit et predicauit. Ad quē etiā ex vicinis
ciuitatibus multi confluebant vt eum et predi-
cantem audirent: et sub tam insigni lra et mo-
rū preceptore pficerent. Inter hec tpa venit
valentiā: petrus de luna cardinalis. s. clemens
qui clemens electus fuerat in fundensi ciuita-
te: ab illa parte cardinaliū: que discesserat ab

vrbano sexto. Is ergo Petrus missus erat le-
gatus ad Carolū francorū regem qui audī-
ta fama beati vincentij eum secū duxit: ac tā-
diu tenuit donec peracto legationis tempore
ad ipsū pontificem redijt. Tantū autē fuit gra-
ta cardinali vincentij conuersatio: q̄ vix mul-
tis precibus impetrare potuit licentiā: vt redi-
ret valentiā ad consueta legendi et predicandi
exercitia. ¶ Tertio fuit idoneus beatus vincē-
tius ad predicandū verbū dei: rōne vite re-
splendentis. Fuit equidē vita ei⁹ virtutū splē-
dore decorata. Nam q̄tum pertinet ad carnis
mortificationē. xliij. annis cōtinuis ieiunauit
exceptis dñicis diebus. Et sextis et quartis fe-
rijs in pane et aqua: a quo ieiunio nunq; absti-
nuit: nisi q̄nq; ex corporis infirmitate. Itine-
rabat discurrendo nō equitans: sed proprijs
pedibus: contentus solo baculo quē manu ge-
stabat. Idē fecit viginti duobus annis. Sed
postea ex quadā infirmitate superueniente in
tibia grauior effectus fecit sibi perquiri asinū
quo veheretur quotiens de ciuitate in ciuita-
tem volebat proficisci. A tpe autem quo cepit
euangelizando discurrere: vsq; ad extremū vi-
te sue terminū: nunq; nisi aut super sarmento
rū: aut palarū: aut huiusmodi rerū straminib-
us: aut paupere sacco modica lana pleno
cū eisdem vestibus quibus indutus erat dor-
miebat. A prima insuper adolescentia vsq; ad
vite sue terminū: singulis noctibus corpus su-
um disciplinis flagellabat. Et si forte egritudi-
nis impedimento illud facere nequisset: hoc
a suis fidelibus socijs fieri volebat. Quid de
illius hūilitate dicemus: que tanta fuit: vt q̄s-
cunq; dignitates ecclesiasticas animosus effu-
gerit. Nam nec dignitatez cardinalatus voluit
acceptare. Defuncto nāq; clemēte auinnioni:
creatus fuit petrus de luna: qui fuit b̄ndictus
xij. A quo p̄ lras vocatus fuit sc̄us vincenti⁹
et confessor eius factus: ac mgr̄ sacri palatii.
Et qm̄ romana ecclesia tunc scismate fluctua-
bat. Erātq; tres pontifices. videlicet ipse Be-
nedictus. xij. Gregorius. xij. et Joannes. xxiij
Facto concilio constantiensi in quo creatus
fuit papa Martinus quintus. Cū renūciassent
greg⁹ et ioānes: bt̄us Vincenti⁹ p̄ pace et vni-
tate eccl̄ie suavit b̄ndictio. vt et ipse cederet. qd̄
cū ille facere recusaret licentiā petijt disceden-
di. Pontifex No aduocatis multis ex prelat⁹
qui eius curiaz sequebantur: paratoq; rubeo
pileo: voluit eū facere cardinalē: at ille gratias

ei referens oblatū sibi honorē penitus recusa-
uit: et licentiā petijt quā tandē obtinuit: vt p-
geret ad diuersas mūdi partes predicans re-
gnū dei. quāte āt fuerint mūditiē et puritates
quantūcūq; castitatē dilexerit: ostendunt preci-
pue duo exempla: que de ipso verissime recitā-
tur. Prīmū est: qd dū ipse predicabat valentie
Mulier quedā capta fuit amore ipsi: que fin-
gens aduersā valitudinē atq; i lecto decubās
vincentiū vt ei confiteret postulabat aduoca-
ri: qui veniens ad eam intransq; camerā eius
exercentibus alijs remansit ipse solus: qui ad-
pniā cepit puellā exhortari. At illa blandis
verbis ei suū secretū apperuit: inhonestosq;
gestus corporis ei exhibuit: que oīa ille abhor-
rens: prius eā charitatīe cōmonuit. inde ab
illa secessit: que cōfusa cogitauit clamando vi-
ro dei infamiā inferre. Et q̄ primū vocē volu-
it emittere: diabolus eius corpus grauissime
verare cepit: et cū id fecisset dieb; multis. Tan-
dem cepit dicere. Et hoc corpore nūq; me po-
teritis pellere: nisi huc veniret vir ille qui i me-
dio positus igni: non potuit ab igne comburi.
Et cū audientes nescirent quid vellēt hec ver-
ba significare. quidā de circūstantibus dixit.
Aduocet fr̄ vincentius qui cōfessionē eius au-
diuit: et est vir setus et sapiens: et intelliget hec
qui vocatus aduenit. Et ecce demon vllulatū
teterrimū emittens. heu adest inquit vir ille q
in medio ignis positus nō fuit ab igne cōbu-
stus. Et hec dicens protinus abiit. Et corpus
semimortuū dereliquit. Sedm qd de illo com-
pertū est dum adhuc valentie fuisset narratur
Suggestit eni diabol; nōnullis inuidis et ma-
lignis: vt mulierē quandā meretricē speciosis-
simā precio ductā i cellā eius nocte introduce-
rent. Capto ergo oportuno tpe q videl; vin-
centius ipse ex more in ecclesia orōni instabat
Admorata femina in cellā eius introducta ē
Vincentius ab orōne regrediens clauso ostio
et in locū vbi dormire solebat veniens: reperit
mulierē sedentē: et in primo aspectu vehemen-
ter obstupuit: et anteq; eā alloqueret multa co-
gitauit. Sed tū nō extimauit illā esse mulierē
quin imo putabat diabolum esse: qui in specie
mulieris cū decipere voluisset. Vnde hoc pa-
cto locatus ē. Que tibi cā fuit vt huc venires
in tali forma maledicte diabole: qui seruis dei
nouis dolis semp insidiaris. Meretrix rūdit
Femina sum nō diabolus. Sed obsecro te vt
me patienter audias. fere quattuor mēses sūt

q tuo amore sū capta: frequenē tentauī vt vel
diei vel noctis tpe: ad te venire potuissē. Sed
nūq; mibi misere sese obtulit oportunitas.
Nunc āt a nemine hoīm visa: huc ingressa sū.
Et necessariū est vt hoc in lectulo sil' hac nocte
dormiamus. Eroq; de cetero: tibi deditissima
et famā tuā cū silentio conseruabo. hec et filia
loquens in oscula et in obscenos amplexus ru-
ere voluit. Ac vincentius viriliter ei resistens
dure illā increpauit. Que cōpuncta propit in-
lachrymas et cām quare ad ipsū tentandū ac-
cesserat: reserauit. petijtq; humiliter veniā p-
misitq; meretriciū relinquere. Sicq; ab eo cū
multa mentis cōtritione discessit atq; relicta
spurcitia meretricali: virū accepit: et de cetero
modestissime vixit. Quib; exemplis facile in-
ducimur vt eū virginītatis corona credamus
redimitū. Sed adhuc mansuetudinē illius co-
gimur admirari: que tanta fuit vt iniurias et
insidias malorū equo aīo ferret: illisq; pijsi-
me indulgeret. Inter cetera tū stupenda que
aī sui benignitatē ostendūt occurrit vnū expli-
candū. q; in ciuitate valentie euenit. Frater q-
dam theologie magister lasciuus et dissolutus
inuidens fame et opinioni seti vincentij. post
multas detractiones: voluit nomen seti viri
mō qui sequit maculare. Introduxit quidem
nocte in cōuentu meretricē quandā que secū
dormiuit. Erat mulier hec aduena: que et illis
diebus valentiā aduenerat. Adane āt psoluto
precio meretrici: non tū qualē se habiturā spe-
rabat: cā vt potuit secreto emisit. Illa No vul-
tū fratris intuita vt videlicet eū p effigiē pos-
set agnoscere: anteq; cellā egredere euz obse-
cranit: vt sibi suū nomen indicaret. At ille vo-
cor inqt mgr̄ vincētī. Abijt meretrix et lenoni-
cius multisq; alijs dixit. q; in cōuentu fratru;
predicatoꝝ p integrā noctē cū magistro vin-
centio dormisset: nec tū dignam laboris merce-
dem accepiss;: ita factū est: vt turpis hec fama
p vniuersā urbē diuulgaret. p idem tempus
erat valentie germanus ille seti vincentij bo-
nifacius: de quo in precedentib; fecimus mē-
tionē: qui et in illo anno p patrie illius veteri
cōsuetudine mgr̄atū gerebat patꝝ iuratorū.
Huic multi que de beato vincentio dicebant
narrauerūt: que tū ipse credere nec voluit nec
potuit: sed existimauit oīa ex inuidia emuloꝝ
pcedere. Ex ei; itaq; psulto hi qui secū mgr̄a-
tū gerebant: statuerūt vt fieret in vrbe genera-
lis processio: in qua oēs religiosi conuenirent.

Statuto aut die bonifacii ipse et vniuersa nobilitas vrbis sese collocauerunt in loco quodam vbi meretricem illam stare voluerunt. Procedentibus ergo singulis fratibus tandem transiit magister vincetio: illi nobiles interrogauerunt eum an ille esset cum quo dormierat: non: inquit illa. Et adueniente illo qui scelus perpetraverat. Illa digito eum demonstrans. Ecce inquit iste est ille frater ingratus. finita itaque processione bonifacii ceterique nobiles: infamatores aduocauerunt. Qui peccatum suum celare non valens: publice confessus est. pergensque ad beatum vincentium qui adhuc factum ignorabat: ab eo cum lachrymis veniam postulavit et obtinuit.

De singulari excellentia predicationis beati vincentii: qui et multis annis et diuersis populis predicauit domino cooperante: et sermonem miraculis confirmante. Capitulum. ij.

Secundum mysterium contemplandum de predicatione sancti vincentii: de singularitate.

Fuit equidem predicationis eius singularis et excellentissima valde maxime propter tria.

Primo propter continuationem.

Secundo propter communicationem.

Tertio propter confirmationem.

Primo predicationis eius fuit continuata per plures annos. Nam et ante in multis locis verbum dei euangelisasset. tunc a tricesimo octauo sue etatis anno: cepit suam predicationem continuam exercitum perseueravit usque ad septuagesimum quintum annum vite sue: quo ex hac luce migravit. In hoc autem discursu rerum suarum ordo talis fuit. Nocte quinque horas quieti tribuebat: reliquas partes noctis aut orationibus: aut sacris lectionibus occupabat. Adane vero ad locum quo populi euangelicaturum expectabant se conferebat. primumque ipse missam cantando celebrabat: deinde predicabat: postea volens satisfacere deuotioni populorum: eis manus osculandas prebebat. oblatoque sibi infirmos cruce signabat. Dicebatque. Signa autem eos qui crediderint hec sequentur. Super egros manus imponent et bene habebunt. deinde adiciebat. Iesus marie filius mundi salus et dominus. qui te trahit ad fidem catholicam te perseuet in ea et beatum faciat et ab hac infirmitate te liberare dignetur. Amen. Postea cibum cum dei benedictione sumebat. nunquam voluit nisi vno ferculo uti. ab eo anno que religio nem ingressus est. usque ad terminum vite a carnibus se abstinent. vinum multa aqua commixtum sumebat. Secundo predicationis sancti vincentii fuit

170
excellens et singularis: ratione conuocationis. quod fuit multis populis et gentibus conuocata. Regiones enim in quibus predicauit: hec fuerunt. Catalonia: Regnum valencie: Aragonia: vniuersa hispania in qua sunt portugalicia: gallicia: nauarra. Predicauit et in gallia: in comitatu tholosano: in linguadocho: in delphinatu: in auinione: in sabaudia: in aluerna: in hibernia: in burgundia: in normandia. Fuitque ad insulam maioricarum: ad angliam: ad scotiam descendit. In italia: et vniuersam regionem pedis montis iustrans: demum venit usque iannam semper euangelicans. Predicauit et alexandrie: vbi interfuit sanctus Bernardus tunc adolescens de quo ipse vincentius publice retulit. prophetico spiritu. Futurum illum in breui totius lumen italie: quod secutum est. Sanctus quidem vincentius. xxx. annis obiit priusquam sanctus bernardus. Et sanctus bernardus canonizatus est quinque annis priusquam sanctus vincentius. Tertio predicationis sancti vincentii fuit singularis ratione confirmationis. quod fuit multis miraculis confirmata. Ex quibus aliquid referamus. Discedente viro dei ex vico que est ciuitas catalonie: et versus barchinonam se conferente ad quoddam hospitium declinauit. Illi vero quibus erat cura de refectio: interrogauerunt hospitem: si quid sibi esset quod viro dei ceterisque eum comitantibus comederunt apponeret. Hospes respondit. nihil sibi esse nisi parum farine parumque vini in dolio. Illi responderunt: ex farina que tibi est conficias tot panes: quantum potes: ut saltem cibari possit hic seruus dei: et aliqui nobiles qui eum comitant: vinum quoque de dolio extractum iusserunt reponi: in quodam ligneo vase: quod ab illius loci incolis portatoria vocatur. Portoria itaque tempore cepit beatus vincetio sese ad discubendum accingere. At viri predicti ei nunciauerunt neque panem neque vinum vniuersae multitudi posse sufficere. Quod cum audiuit vir sanctus de summa dei liberalitate confusus: iussit eis ne cui dicerent aliquid: sed panes quos habebant quomodo melius possent multitudini distribuerent: vinum vero in portatoria positum: ab omnibus quemadmodum comsuenerant sumi permitterent. Cepit inde benedictione facta cum vniuersa multitudine ferme trium milium hominum discubere. Ador autem dum panes qui erant quindecim distribuerentur vinumque sumerent: non solum ex eorum multiplicatione est illa multitudo satiata: sed etiam ipsum vinum quod fere acetum erat: in optimum mutatum est. Quod vbi percipit hospes humi prostratus a beato vincetio benedici postulavit: quo viso miraculo omnes deo

gras retulerūt. Altera No die hospes prima luce cōsurgens: paransq; p farina z vino ad urbē velle pficisci: archā farina z doliū optio vino vsq; ad sūmū plenū cōperijt. Aduocatis deinde nōnullis transeuntibus eis rē gestam narravit. **P**redicāte btō vincentio in quada villa cōtigit vt narraret factū illud mirabile q̄ fert: sc̄a margarita diabolus in hūana specie sibi apparētē humi pstrauisse. Erat inter eos qui virū dei sequebant: adolescens quidā lombardus cuius erat multa simplicitas. **N**ō audiens duellū illud cepit intra se dicere. Si deus aliq̄n pmiserit vt visibili specie diabol⁹ mecū certare voluerit eū cōsili mō sternas; tantūq; pedibus calcabo quousq; eū supauero. **I**gitur circa primā z vigesimā horā ex villa egrediēs captatoq; sibi oportuno loco ad orādū genua flectens petijt a deo sibi cōcedi vt diabolū visibili forma ei apparere pmittat: de quo posset victoriā reportare. **I**nter hec venit mulier q̄ dā falcē manu deferens missa ad metendū feraginē qua ibidē cāpus plenus erat. hec autē mulier erat a natiuitate muta. **Q**ue veniens ī locū vidensq; adolescentē inter segetes genu flexū vehementer expauit ac aliquantulus retrocedens cepit vocē sine expressione sermōis emittere: z ipsi adolescenti quibusdā signis manū z capitis minabat. **I**lle cernens feminā esse decrepitā corpore oblongā facie macilentā laceratas vestes habentes: voces altas sine expressione verborū emittentē sibi falce quam manu portabat minantē: diabolū esse estimavit: crediditq; suas preces exauditas. quare in eā irruens in terrā deiecit: venisti inquit maledicte diabole venisti. **N**on certe me visibili certamine superabis: quez inuisibili superasti tentatione sepissime. **H**ec dicens crinibus eā huc z illuc trahēs mō manib⁹ aliq̄n falce quā ipsa portauerat tamdiu verberavit totq; sibi vulnera in facie z in ceteris corporis partib⁹ intulit: q; eā seminecē reliquit. **A**d vocē autēz vtriusq; magna multitudo cucurrit: z videntes qd factū fuerat adolescentē captū carceri detruserūt. **R**elata sunt hec beato vincentio: qui corpus fere exanime ad se illico ferri iussit mox frontē deinde pectus vltimo cor mulieris cruce signauit. **E**t ecce corpus qd extinctū videbat respirare cepit: z femina quā a natiuitate ois catalonia mutā cognouerat: locuta est. **E**t sacerdotē petijt: cui cōfiteret: qui dū venisset cōfessa est singula pferendo distincte: ac si

nunq; muta fuisset. deinde petijt cetera sacra sibi cōferri: postremo se morientē dño cōmendauit: z loqui nunq; desijt quousq; spm exalauit. **A**dolescens No bti vincentij precib⁹ a suspendio liberat: z iussu vincentij in italiā remeavit. **I**n villa seti matthei nō longe distante ab urbe valentie: in qua btūs vincentius aliquos dies cōmoratus fuerat. visus est vir quidā venerabilis spēm z habitū gerens hois heremite: qui se vltro obtulit btū vincētij vna cū alijs secuturū. **F**uit q̄ a cūctis magna cū iocunditate z hūanitate susceptus. **I**taq; in initio fuit eius cōuersatio oibus gratissima post paucos No dies cepit detrahēre doctrinē btī vincentij: ita vt aliquos subuerteret: venerūt hec ad aures officialiū. **Q**ui cū captū ac cathenis vinctū carceri manciparūt. **A**ltera No die volentes eū examinare: missis ad carcerē ministris qui eū adducerent neminē nisi cathenas inuenerūt. **A**dor ad virū dei venientes rez gestam narrauerūt: q̄ surridens nō hō inquit vt putabatis sed diabolus fuit: volens impedire fructū quē ex predicatōe mea multi psequunt. **R**atione sua in barbāsen sedata fuit tempestas que mota est: dū volebat populo predicare in festo aploz petri z pauli. **I**dem factū est tholose in festo seti martini. **I**n ciuitate carcasone a mense iunio vsq; ad ianuariū tāta fuit terre siccitas vt oēs de fructibus colligendis desperarent. **A**duocauerūt ciues btū vincentium qui tholose predicabat: ad quos cū venisset quarto die quo fuerat ciuitatem ingressus finito sermone: monuit populū vt oēs genua flecterent: z dei misericordiā implorarent: ipse etiā orauit. **D**einde se erexit z in aere fecit salutare signū: habito inquiens z dño gras referatis. **E**xaudite sunt orones vestre: vix verba finierat cum subito aer nubibus plenus est: z tanta aquarum abundantia est e caelo dimissa quantā incolē illarū regionū sese vidisse meminert. **I**n ciuitate castrēsi que est in gallia in festo ascensionis xpī: oblatū sibi hoicm qui paralysim septem annis passus fuerat: benedixit z sanatus est. **I**n qua ciuitate proxima die maximā tempestatē motā dū predicaret crucis signo facto penitus fugauit. **I**n montesquano nō longe a tholosa. vir quidā gerardus nomine: morbum caducum patiens: accepta benedictiōe a viro dei liberatus est. **I**n loco quē dicunt de monte oluio prope carcasonā: quendam mercatorem cui nomen guillemus: trib⁹

annis visu orbatū post factam benedictionem ad oculos officium restituit. Valentie ductum ad se hominem qui fuerat mutus quadraginta annis cruce in ore signavit: et ille statim locutus est: semperque lingue officio usus fuit quōdiu vixit. Surdum alium qui octo annis nunquam audierat: facto in eius auribus signo crucis perfectissime audire fecit. Apud murciam hispanie civitatem: quodam estatis tempore: tanta fuit locustarum et brucorum multitudo. quod in quattuor dierum spatio fere consumpsissent quicquid viride habebatur in campis. Vincentius illis diebus in ipsam urbem venerat: queque civis lachrymantes requisierunt ut pro ipsis oraret. Qui statim iussit aquam afferri: eamque benedixit. deinde extra urbem egressus contra locustas et brucos ipsam aquam aspersit. Altera vero die mortua comperta sunt illius generis animalia. Voluit etiam deus beatum vincentium spiritu illustrari propheticō. Nam et de calixto sicut etiam et mihi resultavit sanctitas sua: predixit matri cum filium futurum pontificem maximum. Barcinone tempore quo erat maxima penuria predicans populo: predixit duas naues ea die onustas fore venturas de quibus nulla erat mentio. Pronunciavit mortem cuiusdam fratris heremitani. Et etiam cuiusdam alterius monachi. Cum apud cesaris augustam nobiles aragonie civitatem predicaret medium sermonem interrupit: cepitque vehementer flere: deinde lachrymas terxit: demum ad populum iocundo vultu conversus. Hac inquit hora mater mea valentie extincta est: et ad requiem celestis regni perducta. Que verba audientes notaerunt. Et ex facti postea evidentia vera fuisse comperta sunt.

Quam fructuosa fuit predicatio sancti vincentij in conversione peccatorum et baptisatione infidelium: ob quod gloriam ingentem adeptus est.

Capitulum. iij.

Tertium mysterium contemplandum de predicatione beati vincentij: de utilitate. Ex eius namque predicatione triplex utilitas est exorta.

Prima de peccatorum conversionis.

Secunda infidelium baptisationis.

Tertia sui ipsius glorificationis.

Prima utilitas que exorta est ex predicatione sancti vincentij: de peccatorum conversionis. Quisnam explicet que peccatores audientes verba vite ab ore

vincentij proferri sunt ad dominum deum suum: fuerunt fere innumerabiles: inter quos fuerat capitale odium multorum annorum propter necessitatem aut amicorum aut affinium aut consanguineorum generatum: qui eo predicante cum magna compunctioe: in medium surrexerunt: clamantes se velle parcere inimicis: et homicidis: vir autem dei in his multa cautela uti solebat. Nam homines penitentes iubebat primis oscula pacis dare inimicis. Deinde spectante uniuerso populo: a notario publico queque ad hoc ipse secum ducere consueverat: illorum remissiones annotari faciebat. Adheretices: lenones: homicidas: piratas: dei et sanctorum blasphemos: et huiusmodi generis homines quadraginta fere milia reduxit ex scelestorum profunditate: non solum ad mentium contritionem sed et ad agenda penitentiam publicam. Nec durum videri debet quod tantum fructum fecerit aiarum: quoniam ut predictum est predicabat domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis. Inter que erat mirabile valde. quod apud uniuersos hispanie gallicque et italie populos: sua predicatio fuerit et sermo sua lingua materna fuerit locutus: omnes tamen sic loquentem intelligebant: fructumque sue doctrine capiebant: perinde ac si singulorum auditorum lingua loqueretur. Huius rei testes fuerunt plurimi theotonicus et anglicus: quorum idioma quantum distet a lingua valentinorum: nouit populus uniuersus. Testis est et illa gallicie regio que nostris temporibus britania appellatur. In qua duobus annis stetit et ibi felicem cursum vite consummanit. Sunt in illa patria homines utriusque sexus innumerabiles: quos vocant britones britonizantes quorum idioma obscurissimum est: utpote nullis nisi ipsis cognitum: et qui sunt non nisi se inuicem intelligentes: qui tamen virum dei non minus intelligebant: quam si in eorum lingua predicasset. Ibi multa deus per illum miracula fecit. Rex quippe dux britanie et francie regis filia religiosissima: multis annis infecunda fuit. Sed postquam a vincentio benedictionem accepit: concepit: peperitque filios quorum vnus fuit petrus: vir magne probitatis: qui patri successit: fuitque dux britanorum. Maxima itaque multitudo erepta est de manibus diaboli: mucrone predicationis sue. Erat enim in vitiorum reprehensione terribilis: adeo quod frequentissime accidit ut multi in peccatis obstinati eius predicationem audientes: sic commoti sunt ut in terram tremebundi prostrati coram uniuersa multitudine veniam precarentur. Et quousque ipsis peccatoribus sic terribilis videretur: tamen

sua verba cū tanta moderatōne mitigabat: q̄ ip̄os miro quodā mō alliciebat vt ad eū audiē dū traherent. ¶ Sc̄da vtilitas que puenit ex predicatione sc̄ti vincentij d̄i infidelium baptisatio. Contra iudeos nanq̄ ita acutus ac copiosus acerq̄ disputator fuit: eisq̄ ita scripturarū sacrarū sensū aperiebat: vt in diuersis ciuitatibus sup̄ viginti quinque milia fecerit baptisari. Ad hū quoq̄ sarraceni quoq̄ in hispania magna copia est: sacrilegā ip̄soꝝ sectā abnegantes suasionē eius sacrū baptisma suscepērūt: quoꝝ numerus octomiliū ferme fuit. Taz gratiosa erat doctrina eius: vt et ipsi infideles q̄ sepe vltro curreret ad ipsū audiēdū. Apud cartusiā catalonic ciuitatē: cū ascendisset ad p̄dicandū nō statim cepit vt solebat. Quāobrē expectans pplus admirabat: quid sibi vellet illa mora in silentio. Ip̄se at̄ hoc aiaduertens. Nulla inquit sit in vobis admiratō. Expecto enī grām dei vobis aduenturā. venient nāq̄ huc hoies quozū aduentus vobis oibus erit gratissim⁹. vix verba finierat. Et ecce iudeoꝝ multitudo illuc veniens dixit: se velle vincētij doctrinā audire. At vincentius corā oī multitudine eos interrogabat: quisnā eis suaserat vt illuc p̄ficerent. Illi r̄nderunt q̄ nemine suadente sed sua pp̄ria sponte venerant. Igit̄ vincentius dicendi principiū fecit: et tāta grā diffusa est in labijs ei⁹ vt illa die multi ex illis iudeis ad fidē xp̄i conuerterent. Rex granate audita suoꝝ op̄oꝝ celeberrima fama misso legato quodā viro in sua lege doctissimo eū ad suū regnū ire obsecrauit: vt nō solū videre sed etiā predicantē audire potuisset: fide publica sibi promittens: vt in eius regno posset legem xp̄i libere predicare: q̄ et factū est. At ip̄e rex vidēs ex ea re multos ex suis sacrū baptisma suscepturos timens ne ex hoc pelleret a regno n̄ est passus: vt vir dei ibi sermonē diuinū effunderet: ob q̄ ip̄e ad xp̄ianos redijt. ¶ Tertia vtilitas q̄ exorta est ex predicatione sc̄ti vincentij d̄i sui ip̄s⁹ gloriificatio. Voluit enī de⁹ ip̄s gloriōsū reddere: nō solū in beata vita: sed in hoc mūdo tā in morte q̄ et p̄ mortē. Eū enī ex britania decedere decreuisset. Ex venetensi vrbe asino vt solebat vectus nocte iter arripuit: p̄gensq̄ multa milia passuū demū lucescente die ante portas ciuitatis se eē deprehendit. Qua ex re ad socios cōuersus. Redeamus inquit fratres in vrbe q̄ dei voluntas est: vt hoc loco vite nostre cursus peragat. Paucis post

diebus occupatus grauissimis febribus f̄es suos conuocauit: eisq̄ dixit se ex hac vita migraturū. Factaq̄ p̄ eū humili confessione absolutioneq̄ plenaria absolutus fin p̄cessionē sibi factā a martino quinto salutaria sacramēta venerabilis senex oia religiose suscepit. Ap̄ propinquante x̄o termino vite petijt vt lege ret passio xp̄i: iuxta narrationē quattuor euangelistatum. Postea voluit audire septē psalmos penitentiales. In fine x̄o totus iocundus et hilaris iunctis eleuatisq̄ manibus ac oculis in celum felix illa anima ad d̄m euolauit. Monas aprilis anno d̄ni millesimoquadringentesimodecimonono. Et quēadmodū dum viueret multis claruit miraculis. sic post eius mortem vsq̄ in hodiernū diem miraculis rutilare non cessat. Adunc calixtus tertius in die et in festo sancti petri cathalago sanctorum pro consuetudine xp̄iane religionis asseripit. Adunc omnis ecclesia dei merito veneratur. hunc fideles precipuum patronum habent: et aduocatum: qui eius presidium implorantib⁹ cum fide et deuotione liberalissime subuenit. Eius meritis deprecemur xp̄m vt nobis tribuat eternam pacem. Amen.

¶ Sermo sexagesimus de corona beati petri martyris ordinis predicatorū.

Coronabitur qui le:

gitime certauerit. Doctoris gentiū verba sunt ista: originaliter. ij. ad Timotheum. ij. ca. Nullus formidare debet inire quodcunq̄ p̄lium pro xp̄i amore: qui et opem ferre pugnantis est paratus: et victoribus coronam largitur. P̄inc Jacobus. i. ca. ait. Beatus vir qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vite quam repromisit deus diligentibus se. Et paulus de se dicebat. ij. ad Timotheū. v. ca. Bonum certamen certauit: cursum consummaui: fidem seruaui. In reliquo reposita ē mihi corona iusticie: quā reddet mihi dominus in illa die: iustus iudex. Propterea gloriōsus petrus martyr audacter euz hostibus anime congressus est: quem dominus gloria et honore coronauit. Cum autem hodierna die sit festum eius ad eius laudes enarrandas inuigilare debemus: de quo locuturi ad coronam sue victoriae vertemus sermones. De qua tria mysteria proponimus contemplanda.

Primū dī conditionis.
Secūm multiplicationis.
Tertiū ostensionis.

¶ Corona beati petri martyris longe pre-
ciosior fuit: q̄ quorūcūq; imperatorū z regū
z de ipsa aureola. **Capitulum. j.**

¶ Rūmū mysterium contemplandum de
corona beati petri martyris: dī conditio-
nis. Non enim fuit talis quales consueuerūt
deferre hi qui in bellis temporalibus victores
euaserūt: de quibus mentionē facit **¶** Plini⁹ in
li. xvi. de naturali historia. Dicit enim q̄ an-
tiquitus nulla nisi deo dabatur gestanda co-
rona. additq; primū omnium liberum patrē
suo capiti coronam ex hedera imposuisse. **¶** Ro-
mani autem vt etiam attestatur **¶** Aulus gelius
libro. v. noctium acticarum. Dabant coronaz
triumphalem: obsidionalem: ciuiticam: muralē
castrensem: z naualem. Triumphales corone
erant auree. que ob honorem triumphi mitte-
bantur imperatoribus: hec antiquitus ex lau-
ro vel mirto erant. Sed crescente potentia ro-
manorū ex auro facte sunt. Obsidionalis co-
rona erat quam liberati ab obsidione dabant
duci qui ipsos liberauit. Et talis erat grami-
nea ex eo facta gramine quod eo loco genera-
tum esset intra quem clausi essent obsessi. Co-
rona ciuica dicebat. vt etiā **¶** Valeri⁹ scribit ru-
bica de iure triumphandi: quam ciuis ciui a
quo fuerat seruatus in prelio in testem vite sa-
lutisq; sue dabat. Et talis ex quercu erat: quā
cibus victusq; antiquissim⁹ ex quercu fuerat:
hac corona ciuica. **¶** gelius vir censorius in se-
nato **¶** Licronem consulem donari a republi-
ca censuit eo q̄ eius opera fuisset atrocissima
illa coniuratio catiline detecta: z vindicata.
¶ Muralis corona erat aurea que donabat ab
imperatore qui primo scandebant muros ho-
stiu. **¶** Castrensis corona erat aurea. hanc impe-
rator illi donabat qui primus castra hostium
intrabat. **¶** Naualis similiter aurea erat. rostris
nauium insignita: qua donari consueuerat q̄
primus in nauali prelio armatus in nauez ho-
stium transiisset. **¶** Lepitq; in bellis piraticis
eaz dante pompeio magno. Erat etiā corona
oualis. z postea oleaginis q̄ z supradicte cū in-
credibili gloria portabant. Sed corona dī pe-
tri martyris oēs illas incomparabiliter exce-
dit que nil aliud est nisi premiū illud eterne be-
atitudinis qd adeptus est post cursum p̄ntis
vite. In quo assecutus est aureolā cū virgini-

bus: martyribus z predicatorib⁹. Sed vt ista
melius intelligant: de ipsa aureola tria sūt cō-
sideranda.

Primū quid est aureola.
Secūm a quibus differt aureola.
Tertiū quibus debetur aureola.

¶ Ad primū r̄ndetur ex dictis in compendio
theologie li. vii. **¶** Aureola est mentis specia-
le gaudiū: veniens ex opere precellenti z priu-
legiato. **¶** Vbi sciendū q̄ sicut ex gaudio essen-
tialis premij qd est aurea redundat in corpore
beatorū quidā decor qui est in gloria corporis
Sic aureola lz principalit̄ fit in mente: p̄ quā-
dam tñ redundantia fulget in carne. **¶** Ne pro-
pter hoc decor cicatricū qui in martyrum cor-
poribus apparebit potest dici aureola: qz mar-
tyres aliqui cicatrices non habebunt: vt pote
qui sunt submersi in aquis: vel consumpti fa-
mis inedia: vel squallore carceris interempri-
tū isti aureolam habebunt. **¶** Secūm cōsiderā-
dū a quibus differt aureola. **¶** Et r̄ndetur q̄ ab
aurea z a palma. Aurea enī est premiū substā-
tiale qd metaphorice dī corona: tum ex parte
meriti: qz non r̄ndet generi operis: sed radici
charitatis: cū ex parte premij p̄ qd fit aia par-
ticeps diuinitatis. **¶** Palma est premiū accidē-
tale: qd nec radici charitatis nec generi operis
debet: sed tñ voluntati. Tale premiū habuit
sctūs martinus: eo q̄ martyriū desiderauit: lz
opus non fuerit subsecutū. **¶** Vñ cantat de ip̄o
¶ Quē z si gladius p̄secutoris nō abstulit: tamē
palmā martyrij nō amisit. Aureola **¶** No est p̄-
miū accidentale qd r̄ndet operi excellenti z p̄-
uilegiato. s. martyrio virginitati z predicatori
¶ Tertiū cōsiderandū quibus debet aureola.
z iam prediximus q̄ tribus generib⁹ p̄sonaz
z hoc triplici rōne.

Primū excellentis operations.

Secūdo rōne excellentis superationis.

Tertio rōne excellentis conformationis.

Primū debet aureola aliqb⁹ rōne excellentis
operationis. qz in virginib⁹: martyribus z p̄-
dicatoribus inueniunt̄ tria excellētissima opa
triu potentiaz aie. Excellentissimū enī opus
rōnalis est predicatio veritatis. Excellentissi-
mū opus p̄cupiscibilis est obseruatio virgini-
tatis. Excellentissimū aut̄ opus irascibilis est
tolerantia mortis. Secūdo debet aureola virgi-
nibus predicatoribus z martyribus. rōne ex-
cellētis supationis: **¶** Ipsi nāq; supant magni-
fice hostes aie. s. carnē mūdū z demonia. **¶** Maz

martyres vincunt mundum: virgines carnem: predi-
 catores diabolum. In martyribus est perfectissi-
 ma victoria de impugnatione exteriori. Et hec
 perfectio victoriae consideratur ex duobus. Primo
 ex magnitudine passionis. quia inter omnes passio-
 nes illatas exterioris mors est omnibus principa-
 lior. Secundo ex causa pugne quam ipse Christus est. martyrem
 enim non facit pena: sed causa. id est mors suscepta propter
 Christum. Ad martyrium namque non debet premi-
 um secundum hoc quod ab exteriori infligitur. sed propter hoc quod pro Christi
 nomine voluntarie suscipitur: quia non meremur nisi pro
 ea que sunt in nobis. et non pro ea que extra nos. sic
 nec demeremur nisi pro ea que sunt intra nos. quanto
 autem id quod quis sustinet voluntarie difficilius
 est id voluntati sustinere. tanto voluntas que pro
 Christo illud sustinet ostendit in Christo magis firma. et
 ideo excellentius ei premium debet. Virgines in-
 super singularem victoriam de carne obtinent: quibus
 autem et vidue pugnant contra carnem perfectius tamen
 virgines triumphant: quia nobilissimum victoriae ge-
 nus est nunquam hosti cedere. Predicatores ad-
 huc veritatis: diabolum sublimiter impugnant
 quem non solum a se sed etiam ab alijs eijciunt. Nec
 est dicendum ut quidam volebant quod aureola predi-
 catorum debeatur prelati tamen: quibus competit
 ex officio predicare: sed quibusque qui exercent
 licite actum istum. Prelatis autem non debet hec au-
 reola quibus habeatur officium predicandi nisi actu
 predicent: quia aureola non debet habitui sed actui
 Tertio debet aureola virginibus predicatori-
 bus et martyribus ratione excellentis conforma-
 tionis. hi equidem nobilissime conformantur Christo
 qui fuit virgo et virginitatem illibatam servavit.
 fuit martyr in sua passione acerbissima. fuit
 predicator et veritatem mundo manifestavit.
 Quibus beatus Petrus triplici aureola coronatur ex
 eo quod fuit virgo: predicator: et martyr.

Capitulum. ij.

Secundum mysterium contemplandum de co-
 rona beati Petri martyris: de multiplicati-
 onis. Sibi namque non una aureola: sed omnes
 tres simul debentur.

Prima. scilicet propter virginitatem.

Secunda propter predicationem.

Tertia propter martyrium.

Prima aureola debet sancto Petro martyri
 propter virginitatem. fuit equidem corpore ac vo-
 luntate virgo mundissimus. de quo sic ait In-
 nocentius papa in littera canonizationis eius. Vir-
 ginitatem mentis et corporis semper illibatam ser-
 vavit: nec alicuius mortalis criminis unquam sen-

sit contagiū: sicut suorum confessorum fidei testimo-
 nio est probatum. Et hymno sui officii sic de eo
 canitur. Petrus flos pulchritudinis et virtutum
 sacrarium: nullum mortalis criminis sensit unquam
 contagiū. Quare autem sic munde vixit. Non est
 Ex parte dei auxiliū gratie sue illi porrigentis: et
 ex parte ipsius quod in se fuit facientis. Nam ut di-
 cit prefatus Innocentius papa. Carnem suam assidua
 cibi et potus parcitate restrinxit: ne propter ociosum
 desiderium hostilibus pateret insidijs. in iustifica-
 tionibus domini exercebat assidue. ut eo circa licita
 totaliter occupato: locum in ipso illicita non
 haberent: et a spiritualibus nequitijs tutus esset.
 Nocturna quidem silentia: humane deputata
 quieti: post dormitionem bene decurrebat in
 studijs lectionum: et somni tempus vigilijs occupa-
 bat. Dies autem impendebat comodis aiarum vel
 sedulis iminendo predicationibus: vel confes-
 sionum audientie insistendo: aut hereticorum dog-
 ma pestiferum validis rationibus confutando.
 Secunda aureola debet sancto Petro martyri pro-
 pter predicationem. Nam predicavit constanter
 fidem christi: quam suo tempore heretici validissime im-
 pugnant. Ad predicandum autem videtur a deo
 fuisse misericorditer electus: tum quia ex parentibus
 hereticis ortus: illorum labe non fuit pollutus:
 tum quia ordinem predicatorum professus est: tum et quia
 hereticos multos reduxit ad lumen veritatis.
 Natus enim in civitate veronensi parentes suos
 hereticos et infideles habuit. Cum autem adhuc se-
 ptem esset annorum: et a scholis rediret a patre
 qui heresim sapiebat: quid nam in scholis didice-
 rat interrogatur. Qui respondit se didicisse. Credo
 in deum patrem. creatorem celi et terre. Et ille. noli dicere
 creatorem celi et terre: cum ipse visibilium creator
 non fuerit. At Petrus contrarium affirmabat et cum
 veritate confundebat illum: ita ut ei respondere nesci-
 ret. Tandem cum adultus factus esset: ordinem pre-
 dicatorum intravit. Hinc Innocentius papa inquit
 Gaudeat insignis ordo predicatorum. quod ex eo
 procedit stella micans. Iste est arcus positus in
 nubibus: qui est signum federis fidei catholice
 et sublevatione sancte matris ecclesie. Et iterum idem
 pontifex dicit de eo. Ingressus ordinem fratrum
 predicatorum: conversatione conspicuus: specta-
 bilis fama: opinione mirabilis: devotione gra-
 tus: humilitate lenis: obedientia placidus: be-
 nignitate suavis: pietate compatiens: patientia
 constans: charitate prestabilis et in cunctis mo-
 rum maturitate fuit compositus. fuit autem in ipso
 predicatorum ordine. xxx. annorum spatio. fultus

chaterna virtutū. Et predicans euangeliū xp̄i
velud fidei pugil egregius: hereticorū dogma
pestiferū in vita sua plurimū eradicauit. post
mortē tū suā ei⁹ meritis et coruscantibus miracu-
lis fuit adeo extirpat⁹: vt plurimi suo errore
relicto ad gremiū ecclesie conuolarent. Ita vt
ciuitas mediolani et comitatus ei⁹ vbi tot cō-
uenticula hereticorū residebant. adeo sic pur-
gata vt alijs expulsis et alijs ad fidem conuer-
sis: null⁹ ibi fuerit ausus de cetero apparere.
¶ Mures et de eis maximi et famosi ordinē pre-
dicatoꝝ intrarunt. ¶ Tertia aureola debetur
sc̄to petro martyri propter martyriū. Nam vt
inquit Innocen. papa. Pro defensione fidei
et obedientia romane ecclesie: vir ille venerabi-
lis acerrimā mortē tulit. Factus nāq; inquit
fitor heretice prauitatis: inuinctū sibi officiu⁹
diligenter exercēs: hereticos vbiq; pquirebat
nullam eis requiem tribuens: sed mirabiliter
omnes confundens patenter expellens: sapiē-
ter conuincens: ita vt non possent resistere sa-
pientie et spiritui qui per eum loquebat. Que
videntes heretici de ipsius morte tractare ce-
perunt. Cum ergo de ciuitate cumana: vbi fra-
trum sui ordinis ibi morantius prior erat: me-
diolanū pergeret: pro exequenda inquisitione
contra hereticos sibi ab apostolica sede cōmis-
sa. Quidā de ipsorum hereticorū credentibus
prece illorum inductus et precio: in eum iter sa-
lutaris propositi prosequentem functus insi-
liit in agnum: vtiq; lupus ferus in mitem: in-
pium impius: furibundus in mansuetum: in
modestum: effrenis profanus: in sanctum pre-
sumit insultum: exercet conatum: mortem in-
tentat. Sacrum autem illius caput gladio
crudeliter impetens: diris in ipsū impressis
vulneribus: et faciato sanguine iusti ense: ve-
nerandum illum non diuertentē ab hoste: sed
exhibentem se protinus hostiam: et cesoris su-
stinentes in patientia truces ictus dimisit spi-
ritu petente superna in ipso loco passionis oc-
cisum. Ille non querula voce murmurans: suf-
ferens oia patienter: suū dño cōmendat at spi-
ritū. dicens. In manus tuas dñe cōmendo spm̄
meū. Symbolū et incepit discere fidei: cum nec
in hoc articulo desijt esse p̄co: put ipse nephā-
dus occisor. Et qdā fr̄ dñicus eius socius qui
ab ipso lictore percussus: diebus aliquibus vixit
postea: retulerūt. sed cū adhuc martyr dñi pal-
pitaret: cultellū lictor crudelis arripuit: et p̄ la-
terā eius transfixit. Fuit autē eius passio vene-

73
randa similis dñice passioni. Xp̄us enī passus
est p̄ veritate quā predicabat. Petrus p̄ ve-
ritate fidei quā defendebat. Xp̄s passus est ab
infideli populo iudeorū. petrus ab infideli tur-
ba hereticorū. Et xp̄s in pascale tpe crucifixus
petrus eodem tpe martyriū patitur. Xp̄s cū
pateretur. in manus tuas dñe cōmendo spm̄
meū dicebat. petrus dum occideretur eadem
verba clamabat. Xp̄s p̄ triginta denarijs fu-
it traditus: vt crucifigeretur. petrus p̄ libris
quadragenta fuit venditus.

¶ De miraculis quibus claruit beatus petr⁹
martyr: in vita: in morte: et post mortē: in qui-
bus cognoscere possumus q̄ magna sunt ei⁹
merita apud deum.

Capitulum. iij.

¶ Tertium mysterium contemplandum de
corona beati petri martyris: dī ostensio-
nis. Ostendit nāq; deus merita et gloriā ipsi-
us per miracula et signa. in quibus eum clarū
fecit. Et hoc tripliciter.

¶ Primo in vita.

¶ Secūdo in morte.

¶ Tertio post mortem.

¶ Primo deus fecit clarum signis et miracu-
lis b̄tm̄ petrus in vita. Et quibus aliqua enar-
remus. Cum apud mediolanū quendā hereti-
cum a fidelibus captum: beatus petrus exami-
naret. Et multi episcopi et religiosi et maxima
multitudo ppli ibi cōuenisset. et dies tam ex p̄-
dicatione q̄ ex illa examinatione in longum
protracta fuisset. et maximus estus cunctos af-
fligeret. Dixit hereticus ille coram omnibus
O petre peruerse et si tu es ita sanctus: sicut
hic stultus populus te affirmat. Cur eum estu
affligi permittis. et non rogas deum vt nubes
aliquā interponat. ne affligatur ista tāta mul-
titude. Ad quem beatus Petrus respondit.
Si vis promittere te abnegaturum heresim
tuam. et fidem catholicam recepturum. rogo
dominū et faciet quod dixisti. Tunc fautores
hereticorum conclamantes dicebant. promit-
te promitte. Credebant enī q̄ fieri non posset.
Quod beatus petrus coram omnibus se factu-
rum spondit. et maxime cum nulla nubecu-
la etiam minima appareret in acre. Catholici
autē sup obligatione beati petri contristari ce-
perunt. timentes ne fides catholica ex hoc cō-
fusionem pateretur. Cum ergo hereticus obli-
gari se noller. B̄tus petrus cū fiducia magna
dixit. Ad hoc q̄ verus deus visibiliū et inuisi-
bilibium creator monstratur. et ad consolationē

fideliū: et cōfusiōe hereticoꝝ. Rogo dñm vt aliqua nubecula ascendat: et se inter solē et populū interponat. Qd̄ premissō crucis signaculo factū fuit p̄ magnā horam in modū papilionis populū nubecula protegente. Cōtra ctus quidā noīe asserbus cū p̄ quinq; ānos sic mansisset: vt per terrā in sextario traheret: mediolanū ad bñm petrū ductus fuit. Quē cum bñs petrus signasset. continuo sanatus surrexit. Quisidā nobilis filiū p̄ nimio et horribili totius gule tumore: nec loqui nec spirare valētē: levatis ad dñm manibus et crucis in eo facto signaculo. illoq; accipiente ipsius cappā et in infirmo supponente loco sanavit. Quidam etiā iuueni muto imisso digito in os eius: sueq; ligue soluto ligamine bñficiū loquele cōcessit. Lesene in platea ciuitatis quidā nobiles iuvenes quoz̄ domus erat cōtigua palatio dñi cū essent heretici iaciebant lapillos p̄ sc̄m̄ predicantē. Quoz̄ malignitatē sepius increpans nihil profecit. Tandē publice illi domui maledixit: que statim corruit et q̄ plures interfecit ex illis. deinceps domus predicta nunq; reparari potuit etiā vsq; in presentē diē. ¶ Sc̄do deus fecit clarū bñm petrū martyre in morte. nā lampades ad sepulchrū eius pendētes plures per seipsas absq; oī hūano studio et ministerio diuinitus sunt accense. Apud florentiā in monasterio de ripolis. sc̄timonialis quedā in orōne posita ea diē qua bñs petrus mortē sustinuit. vidit bñm virgīnē in excelso trono in gloria residere: et duos fr̄es de ordine predicatorū: in celū ascendere: et hincinde iuxta eam collocatos esse. Et cū inquireret: qui nā essent audiuit vocē dicētē sibi. Hic est fr̄ petrus q̄ i p̄spectu dñi tanq; fumus aromatū gloriosus ascendit. Reptūq; p̄ certo est qd̄ eadē diē mortē subiit: q̄ dicta sc̄timonialis visionem vidit. Dñm cum graui et longa infirmitate laboraret ad rogandū bñm petrū tota deuotione se cōtulit: et sanitatē integrā mox recepit. Sup̄ locū insup̄ passiōis sc̄ti petri sepe luminaria d̄ celo descendētia et ad celū ascendētia: plures religiosi visibiliber aspererūt. inter que luminaria duos fr̄es in habitu predicatorū se vidisse testati sunt. Adropica quedā ad locū passiōis illius pueniēs: fusa ibi orōne sanitatē integrā mox recepit. Quidā puer ex casu grauissimo sic opp̄sus: vt motu et sensu penitus destitutus tāq; mortuus desleret: mox apposita de terra: suo pectori sacro eiusdem martyris cruore conta-

eta incolumis exsurrexit. Quidam etiam cui⁹ carnem cancer edax sedula corrosiōe vorabat linitis huiusmodi terra vulneribus est curat⁹. Alij adhuc diuersis infirmitatibus occupati qui sepulchrum in vehiculis et alijs sustentaculis adierunt plenam incolumitatem receperunt. Cum autem summus pontifex innocētius quartus beatum petrum sanctorū martirū cathalago ascripisset. Fratres apud mediolanū ad capitulū conuenerūt. volentes ei⁹ corpus ad altiorē locū transferre. cum plusq; per annum sub terra iacuisset: ita sanū et integrū ac sine alicuius exalatione fetoris reperiū est: ac si eadem diē fuisset sepultus. Fratres ergo super magnum pulpitum iuxta plateam corpus eius cum magna reuerentia deduxerunt: et ibidem sic sanum et integrum omni populo est ostensum. ¶ Tertio deus fecit clarum miraculis beatum petrum martyre post mortē. Quidam iuuenis de ciuitate cumana cum de panno tunice sc̄ti petri haberet: et quidam hereticus eidem deridendo diceret. vt si sanctum eum crederet in ignem pannū ipsū projiceret: et si comburi non contingeret: absq; dubio sanctus esset: et ipse sue fidei adhereret. Ador sup̄ carbones accensos pannū proiecit: sed ab ipso igne altius resiliuit. deinde p̄ se super carbones rediens ipsos arduos penitus extinxit. qd̄ videns hereticus ad viam veritatis redijt. Apud florentiam iuuenis heretica prauitate corrupt⁹: cum in ecclesia fratrum de florentia: cum quibusdam alijs inuenibus ante quandam tabulam vbi erat depictum martyriū sancti petri: staret videns ibi licetorem percipientem: ipse dixit. vtinam ego ibi fuisset: quia validius percussissem: quo dicto statim mutus effectus est. Quoz̄ socij requirerent quid haberet: et ipse eis nihil respondere posset: eum domum reducere voluerunt. Sed cum in via ecclesiam sancti michaelis vidisset: elapsus de manibus socioꝝ ecclesiaz intravit: et flectens genua corde sanctum petrū rogauit: vt sibi parceret: voto sicut potuit se obligans qd̄ si liberaretur: peccata sua confiteretur: et omnem heresim abnegaret. Tunc subito loquelam recuperauit: et veniens ad domum fratrum et abnegata heresi peccata sua confessus est: data licentia confessori qd̄ hoc populo predicaret. Ipse quoq; in publica predicatione surgens coram omni multitudine hec confessus est. Mulier quedam in flandria

cū iā tres filios mortuos peperisset: atq; ex h
viro cōtēptibilis redderet: rogauit sc̄m petz
vt sibi auxiliū ferret. Lū ḡ quartū filiū pepi
set. mortuus est reptus: quē m̄ accipiēs ad ro
gandū sc̄m petrū totā se cōtulit: vix oronem
cōpleuerat z puerulus viuus apparuit. Lū ḡ
ad baptismū portatus fuisse: z vt ioānes vo
caret esset diffinitū. Sacerdos cū eius nomē
dicere deberet: dixit petrus. qd̄ nomē semp̄ re
tinuit. Frater ioānes polonus cū apud bono
niā quartana laboraret: z i festo bti petri mar
tyris sermonē ad clerū facere deberet: accessio
nē eadē nocte iuxta cursū nālē expectans: time
re valde cepit: ne in inūcto sibi sermone defi
ceret: ad sc̄i petri ḡ puerus suffragia ad alta
re ipsius cū deuotōe accessit: orans vt ei⁹ pre
cibus iuuaret cuius debebat gloriā predicare
sicq; factū est q̄ illa nocte penitus febris cessa
uit. Adultos liberauit a spiritib⁹ imūdis: a q̄
bus erant verati. Scholaris quidā cū pgeret
ad montē pessulanū ex quodā saltu adeo fuit
ruptus in inguine: vt dolore nimio vexaret: z
incedere nō valeret. hic aliqñ audiens predica
ri. q̄ quedā mulier terrā sanguine bti petri re
spersā sup̄ cancri corrosione ponēs fuerat libe
rata: dixit. dñe deus de terra illa nō habeo. Sz
qui illi terre meritis bti petri tantā dedisti vir
tutē potes z isti dare. Accipiens ḡ de terra cū
signo crucis z in veneratione martyris: loco
supposuit: z statim curat⁹ fuit. In ciuitate cō
postella fuit quidā vir bndictus noie: q̄ tibias
inflatas hēbat in modū vtriū: ventrē tumētē
instar pregnantis: faciē pre nimio timore hor
ribilē: totūq; corpus inflatū: ita vt nō hō sed
monstz aliq̄ videreret. Hic cū a quadā ma
trona sup̄ baculū se sustentans elemosinā pe
tijset. Illa rñdit. magis fossa q̄ elemosina in
diges: sed meo cōsilio acquiesce: z ad domū fr̄m
predicatoz p̄gens: bti petri martyris patroci
niū quere. Ille cū mane ad domū fratiz venis
set: z ostiūz ecclesie clausū esset: secus portā se
posuit z dormiuit. Et ecce qdā vir reuerend⁹
in habitu predicatorz ei apparuit: z cappa ipz
cooperiens: in ecclesiā introduxit. Ille at̄ euigi
lans z intus in ecclesia se reperit: z p̄fecte se sa
natū inuenit. Qui mltis admirationē intulit
z stuporē: cū viderent hoīem pene mortuū: tā
subito liberatū. Manis qdā dū i medio maris
pene naufragiū pateret: seu fluctuū inūdatō
ne quasiata: oēsq; naute caligine nocti tenerēt
vniuersi multoz sc̄oz suffragia postulabant

Quidā No natione ianuenfis facto silentio:
Audistis inquit o fratres: qualis quidā de or
dine predicatorz noie fr̄ petrus: nup̄ ob defen
sionē fidei catholice: ab hereticis sit interfect⁹
p̄ cui⁹ merita deus multa miracula facit. Nūc
ḡ deuote eius patrociniū implorem⁹: qz spero
q̄ liberabimur. Assentiūt vniuersi inuocātes
in suū auxiliū btm̄ petrū. Ador̄ antēna nauis
cereis accensa tota p̄spicit. Et respicientes vi
derūt quendā in habitu predicatorz sup̄ veluz
stantē: statimq; mare quieuit: z tranquillitas
magna fuit. Lū ergo predicti naute ianuā in
columes aduenissent ad domū fr̄m predico
rū venerunt: z deo z beato petro gr̄as referen
tes: eisdē fratribus totius miraculi seriē nar
rauerunt. In puincia francie ciuitate senonē
si: puella quedā cū in aqua raptim transeūdo
cecidisset: z p̄ magnū spatiū t̄pis stetit: tan
dez de flumine mortua est extracta. mortis at̄
eius erant quattuor argumenta. s. magnū spa
tiū t̄pis: z rigiditas corpis: z frigiditas: z ni
gredo. delata est ergo a quibusdā ad ecclesiam
fratru: qui cū cā sc̄o petro deuote ac fideliter
cōmendassent: cōtinuo vite est reddita z salu
ti. Sunt z alia innumera vt sic dicā: hui⁹ glo
riosissimi sc̄i miracula: que nos breuitatis cā
p̄transimus. Ostendūt aut̄ illa cere imagines
z alia sanitatū signa: que in capellis ad hono
rem ipsius cōstructis vbiq; locoz cernuntur.
Quare illū pie veneremur: sperantes suo pa
trocinio liberari ab iminentibus malis z tan
dem dei gratiā obtinere. Quā nobis cōcedat
Iesus filius dei: qui est benedictus in secula se
culorum. Amen.

Sermo sexagesimus primus de sancto Am
brosio doctore sc̄e ecclie Ep̄o mediolanensi.

Anctum fecit illum

Scribunt hec verba ad laudē bea
tissimi Ambrosij assūpta originali
ter Ecclesiast. xlv. ca. Sūmi dei sa
pientia ineffabilis ecclesiā suā varietate sc̄oz
voluit decorare. In qua alios cōstituit p̄phe
tas: alios ap̄los: alios predicatores z doctores
alios euangelistas: oibus aut̄ fr̄m sui status cō
decentiā: gr̄e sue dona distribuit. Mā p̄phetz
dedit lumē futura preuidēdi. Ap̄lis linguaz
z scie z vsū. Euangelistis auctoritatē scribē
di. Et ip̄s doctorib⁹ splēdorē spūalis doctrie
Et at̄ eēt receptacula mūda. qz vt scribit Sa
piētie. i. ca. In malinolā aiaz n̄ introibit sapia

nec habitabit in corpore subdito pctis. Copio
sa illis munera gr̄e sue cōcessit. Suerunt quidē
īpsi nō solū in rebus diuinis eruditissimi: sed
ēt oī sanctitate pfecti z ceteris obmissis: ad am
brosiū mentis oculos reuoluamus: qui ob me
rita sanctitatis: z admirabilē prerogatiuā vir
tutū: in celis gaudet cū xp̄o. Et in terris a cun
ctis fidelibus colit̄ z venerat̄. Zecirco in p̄nti
sermone laudes eius promere cupientes: sub
titulo de illius sc̄titate dicem⁹: de qua tria my
steria proponimus contemplanda.

Primū dī digne assimilationis.

Secūm virtuosē perfectionis.

Tertiū lucide manifestationis.

¶ Sanctitas beati ambrosij assimilāt san
ctitati quinq; personarū dignissimarū veteris
testamenti. Capitulum. j.

Primū mysteriū cōtemplandū de sancti
tate beati ambrosij dī digne assimilatio
nis. Assimilāt nāq; sanctitati quinq; psonarū
dignissimarū veteris testamenti.

Primo sc̄titati abel in virginitate.

Secūdo sc̄titati abrahe in fidei sinceritate.

Tertio sc̄titati moyfi in pietate.

Quarto sc̄titati helie in victus parcitate.

Quinto sc̄titati dauid in humilitate.

¶ Primo sanctitas beati ambrosij assimilāt
sc̄titati abel in virginitate. Sicut quidē abel vir
go purissim⁹. vt refert Aug⁹ i li. i. de mirabili
bus sacre scripture. Erat enī fm cōputationē
methodij: qm̄ occidit eū chaym annoz. xl. Nā
vt ipse ait chaym natus est āno trigesimo ade
cū sorore sua calmana: z post annos. xxx. alios
nat⁹ est abel cū delbora sorore sua. Centesimo
No anno ade interfecit abel. Vtrū autē si
longiore tpe vixisset p̄risset m̄rimoniū. Aug⁹
in predicto libro videt̄ opinari q; sic. vt imple
ret̄ preceptū dñi quo dixerat. Rescite z multi
plicamini. nisi deus secū dispensasset. Sed no
bis esse satis debet: q; cū virginitate innocen
tiā suā obtulit deo. Sic z bt̄s ambrosius in
virginitate perpetua deo seruiuit. Nā vt Hiero
ro⁹ testat̄. Ambrosius ipse de se dixit. Virgi
nitatē nō solū efferimus: sed custodimus. hic
est q; de ipsa sp̄ magnifice loquebat̄. q; non se
cisset nisi virginitatez diligeret. Inquit enim
Hiero⁹ ad filiam mauricij: de cōmendatione
virginitatis. Luxurioso verbū castitatis offē
sio est: quoz venter deus: cultū nolunt amare
ieiunij. Et Crisost⁹ ait. Cū audis aliquē de
deo loquentē: intellige q; cor illius amore dei

repletū est. qui libidinis thesaurū h̄: in corde
de puellis dicere delectat̄ z audire. Zgitur am
brosius z d̄ virginitate amplissime dixit. atq;
in laudē virginitatis de virginibus librū co
piosissimū scripsit. ¶ Secūdo sanctitas bt̄i am
brosij assimilāt sc̄titati abrahe: in fidei sincer
itate. fuit ipse abrahā deo charissimus maxie
ppter fidez. Dñi Genesis. xv. ca. dī. Credidit
abrahā deo z reputatū est ei ad iusticiā. Cre
didit vtiq; qd̄ illi p̄miserat deus. s. q; nō esset
hismael heres eius sed filius legitimus q; esset
egressurus ex utero suo: ex quo multiplicandū
foret semē eius ad similitudinē stellarū celi. Sic
z bt̄s ambrosius in fide firmus inuentus est
atq; sincerus qui credidit oēs articulos fidei.
z heresim arrianoz validissime expugnauit.
Ex q; ipse dicebat de imperatore petente ab eo
basilicā. vt notat̄. xxij. q. viij. ca. cōuenior. pri
us est vt aiaz mibi q; fidez auferat. ¶ Tertio
sanctitas bt̄i ambrosij assimilāt sc̄titati moyfi
in pietate z compassione. Nam vt scribit̄ Ex
odi. xxij. ca. Fratrum deū contra populū idola
trantē lachrymis suis z orōne placauit. Erat
enī populo illi pius z mansuetus. vt patet. xlv
di. ca. disciplina. Et. xxij. q. iij. ca. quid crudele.
Sic z bt̄s ambrosius lachrymabat̄ sepius
ex pietate. Nā dū aliquis lapsū sibi cōfitebat̄
sic amarissime flebat: q; illū flere filiter cōpel
lebat. Dñi z pretacto ca. cōuenior. ipse dicebat
Aduersus arma milites gothos quoq; lachry
me mee arma mea sunt. Et. xxij. q. viij. ca. nō
pila ait. Non pila querūt ferrea. nō arma xp̄i
milites coactus repugnare nō noui: sed dolor
fletus: orōnes: lachryme fuerūt mibi arma ad
uersus milites. Talia enī sunt munimenta sa
cerdotis. preter hmōi lachrymas erant in co la
chryme deuotionis p̄ eternis desiderijs. Luz
enī alicui⁹ sancti sacerdotis vel ep̄i obitus nū
ciabat̄. sic amarissime flebat vt vix cōsolari va
leret. Cūq; interrogaret̄. Cur viros sc̄tos: qui
ad gloriā p̄fiscabant̄ sic fletet. aiebat. Ne pu
tetis me flere q; recesserit sed q; me precesserit
z q; difficile inuentet̄ qui tam dignus eius of
ficio habeat̄. ¶ Quarto sanctitas beati am
brosij: assimilāt sc̄titati helie in parcitate: z ab
stinentia. vt enī scribit̄. iij. Regū. xix. ca. Zciu
nauit h. lias q̄draginta diebus z. xl. noctibus
Bt̄s No ambrosij tante abstinentie fuit q;
q̄tidie nisi in sabbato z die dñica z festis preci
puit ieiunabat. Dñi in historia ecclesiastica dī
de eo. Aduersus luxurie furorē n̄ se manu de

149
fensabat: vel telo. Sed ieiunijs & continuatis
vigilijs: sub altari positus: p obsecrationes de-
fensorē sibi atq; ecclie deū parabat. ¶ Quito
scititas bti ambrosij assimilā scititati dauid in
humilitate. Qui vt scribit. ij. Regū. vi. ca. Vi-
dens ocam p̄cussū a dño: eo q̄ tetigerat archā
presūptuose extimuit in die illa dicens. Quō
ingrediet ad me archa dñi. Et noluit diuerte-
re archā dñi in ciuitatē dauid: sed diuertit eā
ī domū iobededō gethei. Et habitauit archa
dñi in domo obededom gethei tribus mēsb⁹
& benedixit dñs obededom & oēm domū eius
Nūciatūq; est regi dauid: q̄ benedixisset dñs
obededō: & oia ei⁹ ppter archā dñi. dixit. ibo
& reducā archā dñi cū b̄ndictōe in domū meā
q̄d & fecit. Adduxitq; archā cū gaudio: ipseq;
saltabat corā dño. Lūq; pactis oibus reprehē-
dere a michol filia saul vxore sua q̄ saltasset
corā dño. Dixit dauid viuit dñs: q̄ ludā ante
dñm: q̄ elegit me potius q̄ patrē tuū: & q̄ oēs
domū eius: & precepit mihi vt essem dux sup
populū dñi israel: & ludā & vilior fiam plusq;
factus sū & ero humilis in oculis meis. Sic be-
atus ambrosius ex humilitate timuit accepta-
re dignitatē ep̄alem. Ostenditq; se h̄re tria q̄
sunt officio prelacionis inimica. Primo cru-
delitatē. Nā tribunal cōscendit & cōsuetudi-
nē suā tormenta p̄sonis adhiberi iussit. Secūdo
vanitatē p̄bican. Cū enī populus acclamaret
petm̄ tuū super nos. turbatus domū redijt. &
p̄biam p̄fiteri voluit. Tertio ostendit se h̄re
inhonestatē. Nā publicas mulieres ad se ve-
nire fecit: vt sic populū a sua intentione reuo-
caret. Sed cū nec sic p̄ficeret populo acclamā-
te petm̄ tuū sup nos. fugam media nocte pe-
tijt. cūq; ticinū p̄gere se putaret: mane ad por-
tam ciuitatis mediolanensis q̄ romana d̄r se
inuenit: qui inuentus cū custodiret a populo:
missa est relatio ad clementissimū imperatorē
Valentinianū: Qui cū sūmo gaudio accepit
q̄ iudices a se directi ad sacerdotiū peterent.
Letabat etiā p̄bus p̄fectus q̄ verbū suū in
eo fuerat adimpletū. Dixerat enī cū p̄fiscen-
ti mandata daret. Vade: age nō vt iudex: sed
vt ep̄us. pendente relatione itez absconditur
sed inuentus cū adhuc esset cathecuminus ba-
ptizatur. Et tandem in ep̄alem cathedraz sub-
limatur. Audiuimus iam q̄ humiliter post-
tor contradictiones Ambrosius curam ep̄alē
suscepit. Si ita fieret temporib⁹ istis utiq; for-
didis & obscuris: populi abundantius in vias

dñi dirigerentur. Ecclesie in dies in ornamen-
tis & reparationibus magis proficerent: & di-
uinus cultus deuotius sanctiusq; celebraret.
Sed nunc corrupta est omnis iusticia & virt⁹
contemptibilis facta. omnes que sua sunt que-
runt: non que iesu xp̄i. Ideo lugebit terra cū
populis.

¶ De quinque precipuis virtutibus sancti am-
brosij: ex quibus colligitur quantum fuerit in
sanctitate perfectus. Capitulum. ij.

Secundū mysterium contemplandū de
sanctitate beati ambrosij d̄r virtuose p̄-
fectionis. Nā p̄ter ea que dicta sunt in quin-
que precipuis virtutibus perfectus fuit.

Primo in liberalitate.

Secūdo in rigiditate.

Tertio in magnanimitate.

Quarto in charitate.

Quinto in veritate.

¶ Primo beatus Ambrosius fuit perfectus
in liberalitate. quia oia que habebat pauperū
erant: quibus liberalissime subueniebat. Et h̄
utiq; ep̄scopo conuenit qui pater esse debet
pauperum. Vnde Hieronymus. xij. q. ij. ca.
gloria. inquit: gloria ep̄scopi est pauperum
opibus prouidere: ignominia sacerdotis pro-
p̄rijs studere diuitijs. Ideo dicebat Ambro-
sius. xxij. q. viij. in ca. superius allegato. con-
uenior. Omnia que mea sunt pauperū sunt:
Et cum suo tempore radicem omniū malorū
auaritiā magis ac magis in hominib⁹ incre-
scere vidisset: maxime in his quierāt in p̄tate
constituti: apud quos precio oia vendebantur
nec nō etiā in his qui erāt sacris mysterijs de-
putati vehementer ingemuit: & se de hui⁹ seculi
erūpna liberari instantius erorauit. ¶ Secūdo
beatus ambrosius fuit p̄fectus in rigiditate. Nā
sicut cato vticensis. vt refert Salustius in ca-
tilinario. Ditia hoim rigide expugnabat & cō-
dēnabat. Ita & Ambrosius. Nā & theodosiū im-
peratorē de crudelitate occisorū innocentum
dure redarguit: ab ingressu ecclesie suspēdit: &
publicā p̄niam eidem iniunxit: prout ponit in
historia tripartita. & xi. q. iij. ca. cū apud thesolo-
nicā. & ego idem diffusius scripsi in sermone
de diuino cultu: in tractatu de timore iudicio-
rum dei. ¶ Tertio beatus ambrosius fuit p̄fe-
ctus in magnanimitate. Nō enī formidabat
picula: neq; mortē p̄ defensione fidei & ecclesi-
astice libertatē. Vñ d̄r in historia ecclesiastica:
¶ iustina m̄ valentiniani impatoris arriane

heresis alūpna: cōturbare cepit ecclesie status
cōminari sacerdotib⁹ depulsiōnes ⁊ exilia: ni
si ariminēsis p̄siliū decreta renocarēt. Quo bel
lo ecclesie murr ⁊ turrum validissimā pulsabat
ambrosiū: q̄ in oībus imp̄territus māsit. Ad
huc vt dī in sepius allegato ca. cōuenior. Euz
imp̄ator valentinianus quandā basilicā vsur
pare vellet. Ambrosi⁹ sic r̄ndit. Moli graua
re imp̄ator: vt putas te ī ea que dei sūt impia/
le ius vllū habere. Tributū cesaris est: non ne
getur. Ecclesia dei est: cesari vtiq; non donec.
Et dū prepositus valentiniani dixisset ambro
sio. Tu p̄temnis valentinianū: caput tibi tollo
R̄ndit. deus p̄mittat tibi vt facias qd̄ minar̄
atq; vtinā deus auertat milites ab ecclesia. ⁊
in me oīa tela sua cōuertant. ⁊ sanguine meo
sitim suā expleant. In eius Nōo p̄fatione sic
de eo cantat. Tāta ambrosiū virtute solidasti
constantie tanto munere celitus decorasti vt
p̄ eū exclusa torquerent̄ demonia. arrianorū
impietas p̄pulsā tabesceret. ac seculariū prin
cipum colla tuo iugo subacta redderent̄ lumi
lima. ¶ Quarto bt̄us ambrosius p̄fectus fuit
in charitate. p̄ dei quippe amore ⁊ p̄rimorū
salute sepiissime clero ⁊ populo predicabat. Id
facere debent p̄lati. vt dī in ca. inter cetera.
de officio iudic̄ ordinarij. Hoc exercitio vsus
est xp̄s. Istud insuper docuit ap̄los exercere.
Inquit enī Lucas d̄ xp̄o. viij. ca. Iter faciebat
p̄ ciuitates ⁊ castella predicans ⁊ euangelicās
regnū dei. Et post resurrectionē die qua glori
osus celū p̄scendit. dixit ap̄lis Marc̄i ultimo
ca. Euntes in mundū vniuersū predicate euā
geliz oī creature. predicatio enī diuini verbi
lux est humanarū mentiū. iuxta illud psalmist̄
Lucerna pedibus meis verbū tuū: ⁊ lumen se
mitis meis. Et iterū. declaratio inquit sermo
nū t̄noꝝ illuminat ⁊ intellectū dat paruulis.
Et ne multa loquamur cū cessabūt in ecclesia
dei voces predicatiū extinguet̄ in populis lux
veritat̄: ⁊ bonorū moꝝ. Rogate ō fideles xp̄i
cole rogate d̄m̄ messis: vt mittat operarios ī
vineā suā: messis quidē multa operarij autez
pauci. Nescio quid futura pariet dies. verūt̄
timeo satis: ⁊ valde p̄timeo: ne p̄pter ingra
titudinē ⁊ obstinationē xp̄ianorū fiet silentiū
in terra. Fuerunt siquidē diebus meis in italia
ex oībus ordinib⁹ religiosorū ⁊ precipue ex or
dine minorū multi eruditissimi predicatorēs
quorū sonus exiuit in oībus finibus ei⁹. ¶ Pre
dicauit ille dux verbi sc̄tus bernardinus. p̄e

dicauerūt ⁊ alij stilū eius imitantes in oībus
italie ciuitatibus. Et tū nunq; mūdus fuit ita
positus in maligno sicut est hodie. O pijsime
deus: o benignissime pater: o creator celi ⁊ ter
re: ⁊ vniuerse cōditor creature. Ne reminisca
ris delicta mea vel xp̄ianorū delinquentiū. ne
q; vindictā sumas d̄ peccatis nostris. Sed cū
reuerentia ad vos p̄latos dignissimos clami
to: non relinquatis gregem luporū morsibus
tradendum. Exaltate quasi tubam vocem ve
stram: ⁊ annunciate ouibus vestris pericula
ipsarū. Et quod per vosip̄os non potestis fa
cere vel non vultis: religiosos quibus a sūmis
pontificibus predicandi licentia est cōcessa: cū
benedictione dei ⁊ vestra explere finatis: buc
usq; deuenimus: q̄ non possum non cōqueri
d̄ aīaz iactura: quā iminere video: ex defectu
predicationū. Sc̄tus ambrosi⁹ igit̄ merito ex
tollendus est: qui populū sibi creditū pauit ci
bo sp̄ualis doctrine. In qua sp̄s sanctus in
dubitanter aderat ei⁹ lingue. Qd̄ patet tū ex
cōuersione beati augustini ⁊ aliorū. tum insu
per ex visione cuiusdam heretici. Ille nanq;
acerrimus disputator: ⁊ durus inconuertibi
lis ad fidem: cum audiret ambrosium predi
cantem vidit ad aures eius angelum loquen
tem verba que populo predicabat. Quo viso
fidem quam persequebatur cepit defendere.
¶ Quinto beatus ambrosius p̄fectus fuit in
veritate. hanc vtiq; dilexit: hanc predicauit: ⁊
cum hac libros: sermones: ⁊ omelias scripsit.
Quare ⁊ aug⁹ eius dicta in maxia veneratiōe
semper habuit. Vñ in libro de nuptijs ⁊ con
cupiscētia inquit. ¶ Delagi⁹ heresiarcha sic lau
dat ambrosiū. vt dicat. Beatus ambrosi⁹ ep̄s
in cuius precipue libris romana lucei fides: q̄
si scriptorum inter latinos flos quidā emicuit
Et subdit Aug⁹ cuius fidem ⁊ purissimum in
scripturis sensus: nec inimicus quidem ausus
est reprehendere. Et Aug⁹ in epla ad ianuari
um. ⁊ ponit. xij. di. ca. illa ait. Q̄ cū mater eius
imitata cū fuisset mediolanū: inuenissetq;
ecclesiā sabbato nō ieiunātē: ex quo cepit fluctu
are ⁊ admirari. Aug⁹ vt satisfaceret matri: cō
suluit ambrosiū. Qui r̄ndit. Qū romā venio ie
iuno sabbato: cū Nōo sum mediolani sabbato
non ieiuno. Sic ⁊ tu ad quā forte ecclesiā ve
neris: eius morē serua. si cuiq; non vis scanda
lum esse: nec quēq; tibi. Et subdit Aug⁹. Ego
de hac snia etiā atq; etiam cogitans ita semp̄
habui tanq; eam celesti oraculo acceperim.

¶ Quinque modis manifestata est lucidissime sanctitas beati ambrosij. Capitulum. iij.

Tertium mysterium contemplandum de sanctitate beati ambrosij dicitur lucide manifestationis. In quibus. n. lucide manifestata est.

- Primo in dormitione.
- Secundo in electione.
- Tertio in expulsionem.
- Quarto in punitione.
- Quinto in consummatione.

¶ Primo manifestata fuit sanctitas ambrosij in dormitione. Ipse. n. filius ambrosij presbyteri romae cum in cunabulis in atrio pretorii esset positus et dormiret: exanim subito aduermens faciem eius et os ita impleuit ut quasi in alpeolū suū intrarent pariter et exiret: que postea euolantes in tantā acris altitudinem subleuante sunt: ut vix humanis oculis viderent. Quo pacto territus pater ait. Si vixerit infans iste aliquid magni erit: nec impossibile quis est estimare debet de ambrosio qui sanctus futurus erat: cum et de platone aliquid simile Valerius referat primo lib. c. iij. Dormientis quippe parvuli platonis in cunis labellis apes mel inscrucere. Quare audita prodigiorum interpretes singularem eloquij suauitatem eius emanaturam dixerunt. **¶** Secundo fuit manifestata sanctitas ambrosij in electione. Fuit. n. electus in episcopum ex miraculo dei. Nam dum fuisset romae laicus cruditer: cum causas pretorii splendide peroraret a valentiniano imperatore ad regendam liguriam emiliamque provinciam directus est. Cumque mediolanum venisset: et ibidem episcopus tunc decesset: conuenit populus ut sibi de episcopo prouideret. Igitur cum inter arrianos et catholicos de eligendo episcopo seditio non modica oriret: illuc ambrosius causa sedande seditiois perrexit. Et statim vox infantis insonuit dicens: Ambrosium episcopum. Cui voci omnes unanimiter assenserunt ambrosium episcopum acclamantes. **¶** Tertio manifestata fuit sanctitas ambrosij in expulsionem. Nam a multis eiecit demones qui illos verabant. Accidit autem quod multi demones per ora illo quos obsidebant clamarent et dicerent ab ambrosio se torqueri. Iustina autem et multi arrianorum dicebant pecunia ambrosius homines comparare: quod se ab imundis spiritibus verari metirent: et ab ambrosio dicerent se torqueri. Tunc subito unus ex illis arrianis qui astabat arreptus a demone in medium profiliuit: atque clamare cepit. Utinam sic torqueantur ut torqueor qui non credunt ambrosio. At illi confusi in piscinam demersum hominem necauerunt.

¶ Quarto manifestata fuit sanctitas beati ambrosij in punitione. Nam deus multos acriter puniuit qui illum vel in vita sua vel post mortem presumpserunt. Dum ad quadam civitatem per quodam episcopo ordinando iussit: et eius electioni iustina imperatrix et alij heretici contradicerent. Una de arrianorum virginibus impudenter ceteris beati ambrosij per vestimentum apprehendit: volens ipsum ad partem mulierum trahere: ut ab eis celsus de ecclesia cum iniuria expelleret. Cui ambrosius ait. Et si ego indignus tanto sacerdotio sum: tamen non puenit te in quacumque sacerdotem manus iniicere vix timere debuisti iudicium dei: ne aliquid mali tibi contingat: quod factum exitus confirmavit. Nam die altera mortuam ad sepulchrum deduxerunt. Cum multum instaret cum iustina imperatrice ut ambrosium in exilium mitteret. Unus eorum ceteris infeliciores in tantum furore excitatus est: ut iuxta ecclesiam domum sibi locaret: ac in eadem quadrigam paratam haberet: quo procurante iustitia facilius raptum ad exilium deportaret. Sed dei iudicio ipso die quo se eum rapere arbitrabatur in eadem quadriga de eadem domo exilio damnatus est. Quidam presbyter dum in prouincia cum multis esset et sancto ambrosio detrahere cepisset eum continuo plaga protulit: et de conuiuio ad lectum adductus finiuit vitam. In urbe cartaginensi cum tres episcopi insimul prouiderent: et unus eorum beatus ambrosio detraxisset: relatum est illi quid illi presbytero qui sibi detraxerat accidisset. Quod cum ille vilipenderet: subito letale vulnus accepit: et ad extremum continuo diem clausit. **¶** Quinto manifestata fuit sanctitas beati ambrosij in consummatione. Nam obitus sui diem ante presciuit: reuoluitque fratribus cum gaudio: qualiter usque ad resurrectionem dominicam esset cum eis mansurus. Ante vero paucos dies quam lectulo detineret: cum quadagesimum quartum psalmum cum notario diceret: subito videte notario in modum scuti breuis ignis caput eius cooperuit: et facies eius tamquam nix effecta est: et postmodum ad suam speciem reuersa. Ipso quoque die scribendi et dictandi finem fecit. nec ipsius psalmum explere potuit. Cum vero infirmitate grauari cepisset: Comes italie qui tunc mediolani erat nobiles prouocauit dicens. Quod tanto viro recedete periculum esset: ne italiam interitus imineret. Rogauitque ut ad vix dei accederet deprecantes ut adhuc spatium viuendi sibi a domino impetraret: quod ille ubi audiuit rudit. Non ita inter vos vixi ut me viuere pudeat: nec mori timeo: cum bonum dominum habeamus. Eo tempore quattuor eius dyaconi iniicere prouenerunt: tractantes in se quos post eius obi-

tum bonus esset. Lū ergo a loco i quo vir dei
iacebat lōge cēt: vt simplicianū ita plane no/
minassent vt vir inuicē se audirent. Ille ab eis
lōge posit⁹ p̄tinuo exclamauit. senex s̄ bon⁹: qd̄
illi audientes territi fugerūt: et nō nisi illū post
eius obitū elegerūt. Honoratus No ep̄s Vcl
lensis q̄ beati ambrosij exitū expectabat: cuz se
sopori dedisset: vocē tertio se clamantē audiuit
Surge qz mō est recessurus. Qui p̄surgēs me/
diolanū cōcitus venit: et ei dñici corpis sacra/
mentū dedit. Adorqz ille manus in modū cru/
cis expādit: et vltimū sp̄m inter v̄ba oratōis
efflauit. Floruit autē circa annos dñi. ccc. lxxx.
Lū autē in nocte pasce corpus eius ad eccliam
fuisse delatum: plurimū infantes baptizati cuz
viderūt: ita vt aliqui eū sedentē i cathedra vel
tribunali dicerēt. Alij ascendētē i celū paren/
tibus suis digito demonstrarēt. Nonnulli vero
stellā sup corpus eius se vidisse narrarēt. Ani/
ma igit̄ illius ad ethera puolauit: ibiqz iter an/
geloz agmina fruit̄ eterna pace: ad quam nos
perducatur iesus filius dei. Qui sit benedictus in
secula seculorum. Amen.

**Sermo sexagesimusecundus de s̄cto An/
tonio abbate: qui diaboli tentamenta cum dei
adiutorio viriliter superauit.**

Latus vir qui sus-

fert tētationē: quū cum probat⁹ fue-

rit accipiet coronā vite: quā repro-
misit deus diligētibus se. Scribunt̄ hec verba
originalr̄ Jacobi. i. c. In toto terraz orbe cla/
rus habet̄ antonius: qui suffragia eius poscen/
tibus: liberalissime p̄descēdere p̄suevit. Est q̄p
pe magni meriti apud deū: ideo se iuocātes a
periculis grauissimis p̄sepe liberat. Adori ex B
fideles diē festiuitatis eius vbiqz solēni agūt
Aliq̄ p̄uina pauperibus p̄parantes. Nonnulli
diuina p̄ ministros ecclie celebrari facientes.
Quidam vero pia vota exsoluentes ieiunioz et
uisitacionū temploz dei: que vocabulo sc̄i an/
tonij sunt p̄secrata. Accirco in p̄nti sermōe de
ip̄so p̄re beatissimo dicturi erimus. Lūius lau/
des potissimū extollunt: qz demones p̄iudit at
qz deiecit: passus n. eoz importunas infidias
nō succubuit: immo supbiā illoz cōtriuuit atqz
deuicit. Ideo p̄uenientissime de illo dicūt ver/
ba i themate posita. In q̄bus de tētatiōe illi⁹
tria mysteria p̄ponim⁹ p̄templanda
Primum dicit̄ verificationis.

Secundum modificationis.

Tertium coronationis.

¶ Q̄ diabolus tentauit Antonium qui semper
tētatur ad malū: et de q̄busdā dubiis tētationis.

Capitulum. j.

Primum mysterium p̄templandū de tētatiōe
bri ātonij dī verificationis. vere q̄ppe a
diabolis tētatur fuit q̄rentib⁹ eū a via recta deuī
are. Sed p̄ āpliore hui⁹ partis itelligentia quat/
tuor dubia erunt absoluenda.

Primum vtrū p̄prie diaboli sit tentare.

Secundū vtrum deus permittere debeat ho/
mines a diabolo tentari.

Tertium vtrum diabolus semel superatus an
deat amplius tentare.

Quartū vtrū tētatiōis impulsio sit desiderāda.

¶ Ad primum dubium rōdent̄ aliq̄. q̄ nō sit p̄prie
officiū diaboli tentare. Nam tentat deus
Dñi genē. xxij. c. dī. tentauit de⁹ abrahā. Et sa/
pientie. iij. c. scribit̄ de iustis: deus tentauit illos
et inuenit illos dignos se. Et deuterō. xij. c. Tē/
tat vos dñs deus v̄r vt palā fiat vtrū diligat̄
euz aut non. Et in psal. Proba me dñe et tēta/
me. In sup tentat caro. vñ Jaco. j. c. sue canoī
ce. ait. vnusqzqz tentat̄ a p̄cupiscētia sua. Tētatur
adhuc hō. sicut de xp̄o legit̄. Joānis. vj. c. Cuz
interrogauit philippū vñ panes emerēt tētans
euz. Ip̄se nāqz sciebat qd̄ esset factur⁹. Igit̄ nō
p̄uenit diabolo soli tētare. Sed ex p̄te altera v̄r
p̄bari posse. q̄ diaboli officiū sit tentare. Naz
glo. sup illo v̄bo ad thesolonicēses. ca. iij. p̄re
cepte. ne forte tentauerit vos is q̄ tentat ait. i. di/
abol⁹ cui⁹ officiū ē tentare. Et matth. iij. c. vo/
cat̄ diabol⁹ tentator. Rōdendūz q̄ ē s̄m doctri/
naz dñi bonauēture in. ij. di. xxi. Et sancti tho/
me p̄ria p̄te. q. cētēsimā q̄rtadecima. q̄ hoc voca/
bulūz tentare multas h̄z acceptiōes. Sicut di/
cūt illi q̄ significatiōes vocabuloz studiose rima/
ti sunt. Si tñ velim⁹ eius p̄cipales et p̄cipuas
significationē accipere: tentare p̄bare ē. Vñ ten/
tatio dici pōt quidā tact⁹ quo illud q̄ tangit̄ p̄/
bat. Sicut cecus dī tentare qm̄ suo tactu vult
aliquaz certitudinē h̄re de aliq̄ re quā tangit. p̄
hunc modū in sp̄ualib⁹ tētatio qd̄z tact⁹ dī
ad p̄bandū ordinat⁹. Hoc autē pōt esse multipli/
citer. Aut qz ille q̄ tentat intendit p̄bare et appro/
bare: siue approbatū oñdere. et hoc mō tētatur de
us q̄ lz sciat bonitatē amicoz suoz. vult nibilo/
minus illā per tētationē suā alijs inotescere.
Aut ille q̄ pulsatur intendit p̄bare et reprobare si

ne reprobū facere. et sic tentat diabolus q̄ semp̄
 tētat i p̄ctm̄ p̄cipitando. Aut q̄ ille q̄ tētat itē
 dit p̄bare et exp̄imentū sumere. et sic tentat hō
 q̄ fieri pōt bñ dūz de hoīe tñ querit exp̄imen-
 tū. Pōt etiā fieri male: vñ exp̄imentū q̄ritur
 insidiosē. Sicut faciebāt pharisei tētātes xp̄s
 dum interrogabant. Si licet census dari cesa-
 ri. Quibus r̄ndit: quid me tentatis hipocrite.
 Matthei. xxiij. c. Sed pessime facit homo dum
 tentat deum. Et vt dicit glo. super illo verbo
 Deutero. vj. c. Nō tētabis dñm deū tuū. denz
 tentat qui habens qd̄ faciat sine rōne cōmittit
 se periculo: experiens vtrū possit a deo liberari
 Nā lz in deo p̄ncipaliter oīs spes mortaliū fit
 erigenda. Tñ d̄z homo facere qd̄ in se est ad q̄
 cunq̄ pericula evitanda. Moluit. n. xp̄s de pi-
 naculo se eijcere q̄ periculū erat sz naturā. Et
 miraculū facere tūc nō erat expediēs. Sic pau-
 lus de muro p̄ sportam: vt euaderet dimitti se
 iussit: nec expectauit q̄ deus mitteret angeluz
 suū. Nō aut̄ brā agatha medicinas carnales cō-
 tēnebat: et alij sancti multa similia fecerint: nō
 erat ex tentatione der: sed ex familiari instictu
 sp̄s sancti: vt inquit r̄ho. xxij. q. lxxxvij. Et q̄
 a iure cōi exorbitāt in p̄ntiam nō sunt trahen-
 da. vt d̄r de regu. iuris. in. vj. Non est itaq̄ tē-
 tandus deus neq̄ quantū ad suam potentiaz.
 Sicut faciunt illi qui in periculis positi: cū via
 humana liberari possint nolāt: expectantes li-
 berationē a deo. Sicut fecit iudas machabe⁹:
 qui cū reperiret se cum paucis: et videret exer-
 citū bachidis numerosū: cū posset declinare cer-
 tamen erubescētia ductus cōmittēs se deo bel-
 lum iniit: in quo occisus est: vt habēt in primo
 machabe. libro. Duella insup̄ assumere volūta-
 ric pertinet ad tētationem dei. Ideo p̄hibētur
 ij. q. iij. c. monomachiam. Et si obijceret de da-
 uid qui iniit singulare certamen cum golia. vt
 ponitur primo regum. xvj. c. Respondet Mi-
 cholans de lira: q̄ hoc fecit ex instinctu spirit⁹
 sancti. Fuit etiā figura duelli qd̄ xp̄s fecit cū
 diabolo signato in golia: qui potētia et malitia
 sua oēs exterrebat. Sed xp̄s figurabat i dauid
 qui interpretat̄ manus fortis: qui funda humi-
 litatis et lapide fortitudinis: totus inermis su-
 stinendo humilum passionem cum p̄stravit.
 Nec tentari debet deus quantum ad suam sa-
 pientiam. Sicut faciūt hi qui inepti sunt: et po-
 nunt se ad predicandum legendum disputādū
 sperantes a deo sciam sibi infundi. Non ē etiā

tentandus deus quantum ad suam bonitatez
 et clementiam: sicut faciunt hi qui peccatis ve-
 teribus addentes noua expectantes in fine vi-
 te ad penitentiam redire sperant ex dei miseri-
 cordia salui fieri. Sed hos dimittamus cōclu-
 dentes q̄ solus diabolus et semper tentat ad
 malum. Caro autem et mundus dicuntur ten-
 tare instrumentaliter seu materialiter: inquan-
 tum scilicet potest cognosci qualis sit homo.
 Ex hoc quod sequitur vel repugnat concupi-
 scentis carnis. Et ex hoc q̄ contemnit mundi
 prospera et aduersa: quibus etiā diabolus vti-
 tur ad tentandum. Igitur cōtra diabolu mu-
 niti esse debemus: de quo inquit Petrus epi-
 stola prima. c. v. Sobrii estote et vigilate: quia
 aduersarius uester diabolus tanq̄ leo rugiēs
 circuit querens quem deuoret: cui resistite for-
 tes in fide. Et paulus ad Ephesios. c. vj. ait. Eō
 fortamini in domino: et in potentia virtutis
 eius: induite vos armaturam dei: vt possitis
 stare aduersus insidias diaboli: quia non ē col-
 luctatio aduersus carnem et sanguinem. Sed
 aduersus principes et potestates: aduersus mū-
 di rectores tenebrarum harum. In quibus v-
 bis admonet nos apostolus confortari in do-
 mino et induere armaturā dei. i. que a solo deo
 fabricatur: scilicet armatura virtutum. Vnde
 signanter dicit. Induite et non facite: quia de-
 us arma facit. Illa vero nos debemus accipe-
 re vt possimus resistere in bello grauissimo qd̄
 nobis mouet hostis antiquus. Eius grauita-
 tem designat paulus ex multis. Primo ex pro-
 pinquitate: quia colluctantur nobiscum ipsi de-
 mones infernales. Secūdo ex simplicitate. Nō
 enim ipsi demōes sunt materiales: et nobis cō-
 municant in materia. Propterea dixit aposto-
 lus. Aduersus carnem et sanguinem. i. non ha-
 bemus luctari aduersus homines sbiles et fra-
 giles: vei non habemus luctari aduersus car-
 nem et sanguinem tñ: id est aduersus vitia car-
 nalia: que ex carne et sanguine procedunt. Ter-
 tio ex virtuositate. Vnde subdit. Sed aduer-
 sus principes et potestates: id est non solū ad-
 uersum minores demones: sed etiam aduersus
 mediocres q̄ minoribus presunt: quos vocat
 principes. Et aduersus etiā maiores quos vo-
 cat potestates: quia maiores habent potestātē
 sup̄ mediocres: qui minoribus p̄ncipantur. Et
 vult dicere ap̄ls: q̄ habemus luctas occultas
 oēs demones. s. maiores: medios: et infimos.

Propterea sequit̄ aduersus mundi rectores. i. aduersus multitudinē demonū qui mundū regunt: nō quidē mundū istū sensibile: quē deus creauit atq; regit. Sed mundū. i. mūdānos homines mūdānox amatores: p̄pterea subiūgit tenebrāz hāz. Et qz apl's noiat demones p̄cipēs et potestates. Aduertēdū fm̄ theologoz sententiā in sc̄do. distinctiōe. viij. qz inter demones ē ordinū distinctio. Sed vt inquit bonauētura de angelis possumus loq; quantū ad triplicē statū. s. glorie: et nature institute: et lapse. Quantū ad statū glorie: ē in eis ponere ordinū distinctiōnē p̄fectā. Quantū ad statū nature institute ordinū distinctiōnē p̄fectā. Quantū ad statū culpe siue nature lapse: ē ponere in eis ordinū distinctiōnē s; imperfectā et p̄uersā. Im̄ perfectā p̄ priuationē gratie que habilitatez nature p̄ficit p̄uersā. p̄pter penitētiā culpe: q̄ quāuis substātiā naturalē nō corūpat: tñ fedat et deordinat. Et hoc manifestū ē si attēdat̄ qz illi q meliora habuerūt naturalia: alijs grauius peccauerūt et peccāt: tū p̄ hoc qz ardentius appetiuerūt: tū qz magis ingrati fuerūt: tū qz modo etiā acris verāt. Ideo in ipsis est ordo fm̄ p̄cellentiā naturaliu s; p̄uersus adiunctione culpaz. Et sic inter eos ē ordo: ita et platio de qua dixi in tractatu de timore iudicioz dei. Demones itaq; tētant semp ad malū inducere nos satagentes. ¶ Secundū dubium fuit vtz deus debeat p̄mittere hoies a diabolo tētari. Et pleriq; obuiere solēt qz nō. Nam nō ē equa cōditio pugne vt infirmus p̄ fortē: ignarus p̄ astutū exponat̄ ad bellū. Sed hoies sunt infirmi et ignari: diabolus aut̄ potēs et astutus de quo dī Job. xxxij. c. Nō ē potestas sup̄ terrā que cōparet̄ ei. Et h; mille nocendi modos: vt refert Auḡ. Igit̄ nō d; deus auctor oīs iustitie p̄mittere vt hoies a diabolis impugnent̄. Ad hoc r̄ndet̄ tho. vbi. s. qz l; inequaliter sit pugne p̄ditio inter demōes et hoies ex pte hoium tñ fit recōpensatio ex pte dei: qui tētatis subuenit: et auxilio gr̄e sue illuminātis intellectū: et roborātis affectū. Et etiā angeloz ministerio: qz nobis in tētationib; assunt: quare ē debilis hostis. vt Grego. dicit: et nō vincit nisi volentes. Ideo deus ad gloriā electoz cōcedit diabolo tētandi facultatē. ¶ Tertiu dubium fuit vtrum diabolus tētans postq̄ superat̄ audeat āplius tētare. Ad hoc dicit tho. vbi. s. qz voluerūt quidā demonē victū: nullū hoiem posse de cetero tētare: nec de eodē nec de alio peccato. nā mat

thei. iij. c. dicit̄ de xp̄o superante. Tunc reliquit cum diabolus: sed hoc videt̄ stare non posse: qz xp̄s in prima tentatiōe diabolū vicit: et nihilominus sc̄do et tertio tentauit eundem. Alij aut̄ allerūt qz pōt alios tentare: et etiā eūdē: l; qnq; victus tētare cesset ad tēpus. Et hui; ratio duplex est: vna ex parte diuine clementie: quia vt Crisost̄. dicit sup̄ matth. Nō tādū hoies dei diabolus tentat quandiu vult: sed quandiu deus permittit: qui et si permittit paulisper tentare: tamen repellit propter infirmam naturā. Alia rō sumit̄ ex astutia diaboli. Vñ Ambro. dicit sup̄ Lucā. qz diabolus istare formidat: qz frequētius refugit triumphantem: qz tñ diabolus aliquñ redeat ad eū quē dimisit: p; p̄ illud qd̄ scribitur Matthei. xij. Reuertar in domū meā vnde exiui. ¶ Quartū dubium fuit vtz tētationis impulsio sit desiderāda. Et qz sic videtur. Nā Jacob̄. i. c. ait. Omne gaudiū cristi mate fratres cū in tētationes varias incidertis. Et David i psal. Proba me dñe et tēta me. Insuper omne illud ē desiderādū qd̄ fac̄ ad exercitacionē virtutis: et p̄motionē gratie: et cōsumationē meritoz. Tētatio ē huiusmōi ergo ē desiderāda. Sed p̄mū videt̄ qz nihil est desiderādū: cuius cōtrariū ē p̄tinue p̄cedū. S; oēs dicere debēt. Et ne nos iducas in tentationez. ergo nullus debet illā desiderare. Insuper xp̄s dixit Matthei. xxvj. Vigilate et orate ne intretis in tētationem: ergo tētatio ē p̄cauenda nō desideranda. Ad hanc. q. determinandā dupliciter r̄ndere possumus fm̄ bonauen. di. xxij. sc̄cūdi libri. Vno modo sic vt dicamus: qz cū triplex sit tētatio: siue a triplici principio: vna. s. a deo: alia a carne: et tertia a diabolo. Prima tētatio simplr̄ appetenda est: qz deus non tentat nos nisi ad bonū. Altera No tētatio que est a carne simpliciter fugienda est: qz illa nō potest cē absq; peccato: sicut magister docet in sc̄do di. xxj. Tertia No que ē a diabolo aliquibus fugiēda ē: aliquibus appetēda. his enim qui virtute fortes sunt nec de facili in tētationē induci possunt etiā si tentant̄ appetibilr̄ ē tētari ad sue virtutis exercitiū et cumulū meritoz. Infirmis No minime: qz timere p̄nt ne ex ipso impulsu in tētationē inducant̄: qz omnes debēt refugere. Nam si tētari malū nō sit in tētationem induci: semp malum est: quia hoc est a tētatione superari. Et hoc est quod dicit Auḡ. lib. xiiij. de ciui. dei. Sicut se habet firmitas electoz sic metuunt cupiuntq; tētari. Alius mo-

178
dus dicēdi ē: q̄ dupliciter ē loqui de tētatione: aut sub ratione ppria: et sic tentatio est impulsus ad illicitum: s̄m q̄ de ea fit sermo in p̄posito. Loquimur. n. hic de tētatione diaboli: que fit per mali culpe suggestionē: qua diabolus hominē ad malū nitit incuruare: nō de tētatiōe dei que fit p̄ flagellationē illam: ergo tētationē p̄ se p̄sideratā: nullus debet appetere: imo abhorere et refugere maxime p̄siderando finez. Aliter ē considerare tētationē p̄t est materia exerceñde virtutis: et sic a viris iustis desiderari pōt: ab eis potissime qui in charitate feruēt: adeo q̄ ignis deuotōis ip̄oz potius inflāmat ex p̄ntia cōtrarij q̄ extinguit. Ab eis autē qui modice sunt charitatis nō sic desiderari debet. Et exēplum ē q̄ ventus p̄flans fornacē magis et magis accendit sed candelā extinguit. Et iō tētationis impulsus: et si quantū in se ē refugendus sit: ab oībus: et ab infirmis potissime. In quantū tñ est virtutis exerceñde materia a viris feruentibus et p̄fectis appeti pōt. Illud tñ genus tētationis potissime appetunt viri iusti qd̄ est in flagelloz perpelliōe. Sicut passus est iob et thobias et sancti martyres ab impijs celo diabolico excitatis. Et p̄ hec solunt obiecta ad vtranq̄ partem: p̄ tētationū itaq̄ semitam nos ire cōuenit: q̄ regnū celoꝝ vim patitur: et violēti rapiunt illud: sicut Matth. xij. c. saluator dixit. S̄ p̄fecto dolendū ē q̄ rarissimi reperiunt: quos diabolus non subegerit. O q̄ magna multitudo eoꝝ q̄ dereliquerūt deuz et diabolo adhererunt: omnes declinauerunt p̄ maiori parte: et inutiles facti sunt: nec est q̄ velit perseueranter facere bonū. Antonius vero beatissimus a demonibus multimode tētatus illos spreuit vt audiemus in sequēti mysterio. Et quia firmiter adhefit xp̄o: demonibus superatis aggregatus fuit societati iocūdissime, angeloz bonoz.

De quattuor modis tētationū quibus diabolus conatus est antoniū superare. Cap. ij.

Secundum mysterium cōtemplandū de tētatione beati antonij: d̄i modificatiōnis. Quattuor nanq̄ modis diabolus eū inuasit: querēs illū a virtutū amore reuocare.

Primus d̄i naturalis affectionis.

Secundus carnalis stimulationis.

Tertius corporalis flagellationis.

Quartus argenti et auri ostensionis.

Primus modus quo diabolus antoniū inuasit fuit naturalis affectionis: qua inclinaba-

tur sororem suam diligere ac seipsum: vt enim narrat beatus Athanasius episcopus qui vitā eius descripsit. Antonius nobilibus parentibus in egypto natus est: tanta suoz nutritura: vt nihil aliud p̄ter parentes domūq̄ cognosceret: et euz iam puer esset nō se lris crudiri: nō ineptis infantū iungi passus est fabulis. Ad ecclesiā cum parentibus sepe conueniens totum se deuotioni prebebat: post mortem autem parentum: cum esset annoꝝ. xx. cum sorore admodū paruula derelictus: et domus et soroz hōestā curā gerebat. Veruntamen vt saluatore mimitaretur in illa etate florēt: veditis omnibus et pauperibus dispensatis: paruis p̄ sorore seruatis: sorore fidelibus ac deuotis virginibus cōmendata: ad dei seruitium se cōtulit. Nunq̄ vigilijs orationibus et ieiunijs insistere: volens diabolus illum accepto instituto retrahere: imittebat ei memoriam possessionum sororis defensionem: generis nobilitatez: amorem rerum: fluxam seculi gloriā: esse variam delectationem: et reliqua vite remissionis blandimenta: postremo virtutis arduum finem: et maximum perueniendi laborē: necnō et corporis fragilitatem: et etatis spatia prolata: Antonius vero omnia oratione sua fidei a suo corde penitus expellebat. ¶ Secundus modus quo diabolus antonium impugnabat dicitur carnalis stimulationis. Consuetū quidē aduersus omnes adolescentes arma suscipiēs: nocturnis cum inquietabat illecebris. Conabaturq̄ cogitationes sordidas inserere. Et antonius eas oratu submouebat assiduo. Ille titillabat sensus carnis ardore. Sic fide ac ieiunijs corpus omne vallabat. Ille per noctes in pulchre mulieris vertebatur ornatum: nulla dimittens figmenta lasciuie. Sic vltices gebenne flāmas et dolorem vermīs recordans: cogitationibus libidinum obiciebat. Ille lubricum adolescentie iter et ad ruinam facile propōebat. Sic eterna futuri iudicij tormenta considerans: illesam anime puritatem seruabat. Ac postremum hostis ille malignus qualis est merito talē se demonstrabat. Apparebat enim puer horridus atq̄ niger: ad eius genua se prouoluens: et quasi descedo dicens. Adultos seduxi: plurimos decepi: nunc autem tuo sum labore superatus. Quem cum interrogasset antonius quis esset: ait. Ego sum fornicationis amicus. Ego qui a te semper sum passus repulsam. Cum hec audisset antonius gratias agens deo. Aduersa

rio rñdit. **A**dultum despectibilis es: multūq;
vilis. Nam et obscuritas tua et cras infirmā
signa sunt rerum: nulla mihi iam de te cura ē.
dominus mihi adiutor: et ego despiciam inimi-
cos meos. Et statim ad vocem canentis fan-
tasma quod videbatur euauit. Antonius ve-
ro confortatus magis ac magis suum corpus
anime fuituti subdebat. ¶ Tertius modus q̄
diabolus tentauit antonium dicitur corpora-
lis flagellationis. Nam volens antonium arti-
orem ducere vitam: ad sepulchra quedā remo-
ta et solitaria prexit: vni fratrum de cognitis
mandans: vt statutis diebus sibi alimenta de-
ferret. Et cum in vna tūba marmorea supradī-
ctus frater cum clauisset: solus ibidē morabat̄
metuens autem diabolus ne accessu temporis
heremum habitari faceret: ita cum aggregat̄
satellitibus suis varia cede lacerauit: vt dolo-
ris magnitudo motum auferret et vocē. Maz
et ipse postea referebat vulnera fuisse tam gra-
uia: vt vniuersa hominum tormēta superaret.
Sed die sequenti is frater quem supra dixim⁹
venit cibos afferens consuetos. Et fractis fo-
ribus inuenit eum in terra iacentē quasi mor-
tuum: et humeris impositum ad vile domi-
cilium reportauit: quo audito ingens vicinorū
atq; affiniū multitudo p̄currēs triste i medio
positi funeris offm̄ reddebat. Et itaq; media no-
ctis parte decursa omnium oculos deuicerat
sopor. Tunc antonium anima paululum rede-
unte suspirans eleuauit caput: et postq; ceter̄
dormientibus cum a quo delatus fuerat vigi-
lare cōspexit: nutu aduocās obsecrauit vt nul-
lo penitus excitato ad pristinū se referret habi-
taculū. Relatus ergo iuxta morem solus iterū
permanebat: et stare quidem p̄pter recētes pla-
gas non poterat. Orans vero prostratus post
orationem clara voce dicebat. Ecce hic sū ego
antonius: nō fugio vestra certamina. Tunc so-
nitus repentinus increpuit: ita vt loco fundi-
tus agitato: et parietibus patefactis inuisaria
demonū exinde turba se funderet. Nam et be-
stiarum et serpentum formas induentes: oēm
protinus locū repleuerunt fantasīs: leonū: tau-
rorū: luporū: aspidum: scorpionum: visorū: et
pardorum. Et hec singula fm̄ suam fremebāt
naturam. Antonius vero inimicos deludens
dicebat. Si viriūz aliquid haberetis sufficeret
vnus ad p̄cium. Si dominus vobis me i po-
testatem dedit: ecce presto suz deuorate. Si ve-
ro non potestis: cur frustra nitimini? Deniq;

cum leuasset oculos vidit desuper culmen ape-
riri et deductis tenebris radium ad se lucis iñ-
ere. Post cuius splendoris aduentum: nec de-
monum aliquis apparuit: et corporis dolor cō-
tinuo cessauit. Edificium quoq; qd paulo an-
te dissolutum videbatur: instauratum est. Illū
co presentiam domini intellexit antonium: et ex
imo pectoris trahens longa suspiria dicebat.
Vbi cras o iesu: vbi cras: quare a p̄ncipio nō
affuisti vt sanares vulnera mea? Et vox ad eū
facta est: Antoni hic eram sed expectabam vi-
dere certamen tuum. Nunc autem quia virili-
ter dimicasti semper auxiliabor tibi: et faciā te
in omni orbe nominari. his peractis et corpo-
re et animo mirabiliter cōfortatus est. ¶ Quar-
tus modus quo diabolus tentauit antonium
dicitur argenti et auri ostensionis. Dolēs nā-
q; antonium mutare locū contendit ad montē
et heremi adhuc monachis ignote: rupto metu
viam conatus est pandere. Sed nec tunc cessa-
uit importunus aduersarius. Nam argenteū
discum in itinere proiecit. Quo viso antonium
diaboli cognouit astutiam: stansq; intrepidus
et discum toruis intuens oculis: iter se dicebat
vbi hic in deserto discus: auium hoc iter ē: nul-
la sunt vestigia comitantium: lapsus de sar-
cina p̄ magnitudinē latere non potuit. Sed
qui perdidit reuersus ad solitudines locorū
inuenisset p̄fecto qd suum fuerat. hoc artifici-
um diabole tuum est: argentum tuū tecum sit
in perditione. hec illo dicente discus vt fumus
euauit. Dehinc ingentem massam auri iacen-
tem in itinere cōspexit: at ille rapido cursu q̄-
si quoddam vitaret incendium ad montē vs-
q; perrexit: vbi flumine transuadato inuenit ca-
stellum desertum: plenum ob tempus et solitu-
dinem venenatorū animalium. In quo se con-
stituens nouus hospes habitauit. Statimq;
ad eius aduentum ingens turba serpentū q̄si
persecutorem passa profugit.

¶ De quattuor excellentissimis prerogatinis
beati antonij. In quibus manifestatur gloria
eius: quam habuit etiam in hoc mundo.

Capitulum. iij.

¶ Tertium mysterium contemplandū de
tentatione sancti antonij dicitur coro-
natio. Coronauit quippe illum deus non solū
in celesti regno gloria et honore. Sed etiam in
hoc mundo admirandis prerogatinis ex qui-
bus nos quattuor precipue decurremus.

¶ Prima dī corporis conseruatio.

179
Secunda mentis illustratio.

Tertia mundialis commotio.

Quarta sancta consumatio.

Prima prerogativa sancti antonii dicitur corporis conseruatio. Nam vt asserit athanasius cum post viginti annos in solitudine exactos inuentus esset: tam ab his qui ppositum eius imitari cupiebant: q̄ ab alijs amicis et notis obstupuerūt vniuersi: et oris gratiam et corporis dignitatem: q̄ nec per quietez intumuerat: nec ieiunijs demonūq̄ certamine decorez amiserat: que in eo sine dei gratia fieri minime potuissent. Secunda prerogativa beati antonii dicitur mentis illustratio. Nam h̄ litteras non didicerit: mira tamen sagacitate pollebat ingenij et venustate dicendi. Aliquando philosophi duo gentiles venerunt ad eum putantes antonium se posse decipere: quos cum vidisset paganos intellexit ex vultu. Et procedēs ad eos per interpretem ita dicere cepit. Quare tam longe stultum hominem sapientes visitare voluerunt. Illis dicentibus non esse illū stultum sed numium sapientem: vigilanter respondit. Si ad stultum venistis superfluo labor vester est: si autem putatis me sapientes esse: et sapientia bona est: imitamini que probatis: quia bona conuenit imitari: si ego ad vos venissem vos imitarer. Sed quia vos ad me quasi ad sapientem venistis: estote christiani sicut et ego sum. Abscesserunt philosophi vtrūq̄ mirantes et acumen ingenij et elegantiam loquendi. Alios quoq̄ mundi sapientes qui cum irridere cupiebāt: quia litteras ignoraret: tali disputatione colligauit dicens. Respondete mihi qd prius est sensus an littere: et quidez cuius exordium est. Sensus ex litteris: an littere oriuntur ex sensu? Illis asserētibus quia sensus esset auctor litterarum ait. Igitur cui sensus incolumis est hic litteras non requirit. Obstupuerunt illi tantam in viro dei sagacitatem animi admirantes. Quid plura claruit et spiritu prophetico: et diuinas reuelationes habuit: sicut patet in exemplis sequentibus. Virgo quedam que a tripolitane regiōis ciuitate busiride erat: morbo paralisis grauissime verata a parentib⁹ ad antonium adducebatur. Erant autem in eorū societate monachi quidam qui iter ostēdebāt. Illi vero monachi noluerunt puellaz vsq̄ ad antonium perducere: sed eam cum parentibus dimiserunt apud beatum confessorem monachū pannuciu: q̄ effosso p̄ xpo oculo sub mari

mano persecutore: tall de honestamēto corporis plurimū gloriabatur: puenērūt itaq̄ monachi ad antonium. Eūq̄ de puella morbo referre disponerent: relationem eorum senis sermo puenit: et omnē debilitatis et itineris vsq̄ ad sanctum pannuciu causam: quasi ipse interfuisset exposuit. Rogantibus autem eū monachis vt parentibus cum filia permetteretur ingressus: non consensit: sed ait. Ite et inuenietis puellam curatam. Et adiecit: nullus debet ad meaz humilitate venire: quia largitio curationū nō est humane misericordie: sed iesu xpi q̄ vbiq̄ in se credentibus prestare consuevit auxilium. Quāobrē et illa pro qua petistis suis precibus liberata est. Et eū ego orare ad dominuz mibi presentia sanitatis eius indulta est. Exeuntes igitur monachi foras ad beatum pannuciu et filiā sospitem et parentes letos inuenerūt. Nō multos autem post dies eū duobus fratribus eūtib⁹ ad antoniu: aqua in itinere defecisset: vt vno siti mortuo: alter iaceret in terra morte expectās. Antonius sedens ad se duos monachos vocat: q̄ forte ibidē sunt reperti: pcepitq̄ vt lagenā aque assumentes: inuaderēt iter qd ducit ad egyptū: dixitq̄ vnus e fratribus huc adueniētibus nō migravit ad dñm: alter si nō occurreris addet: hoc. n. mihi nūc oranti reuelatum est. Statim monachi festinantes extictuz corpus inueniūt: terraq̄ id operientes alteruz refocillatū suo iuxere comitatui: dei nāq̄ iudiciū fuit vt vnus moriret: alter supuueret. hoc tñ in antonio mirabile ē: q̄ in mōte remotissimo sedens re illā dño indicāte cognouit. Alio rursus tpe eū sederet in mōte et oculos subito leuasset in celū vidit quādā aiaz letatib⁹ in eius occursum āgelis ad celū p̄gere. orauitq̄ vt rei p̄ntis agnitio paderet: et statū vox ad eū scā ē: igēl istā eē Amus monachi animā: q̄ nitrie morabatur. Erat autē Amus vir grādeus qui a pueritia vsq̄ ad senectutem domino in sanctitate seruierat: dierum quoq̄ tredecim a nitria locus in quo sedebat antonium diuidebatur. Videntes ergo cum admirantur monachi qui venerant deprecari sunt vt causam hilaritatis ediceret. Quibus ait Amū quieuisse: que illi optime noverant. At illi notauerunt diem: et venientib⁹ de nitria fratribus post dies triginta sciscitantes reppererunt q̄ illo die illaq̄ hora Amus dormierat: qua animam eius ferri senex antonius viderat. Sepe etiam ad se venientū turbaz ante dies et menses et cās dixit et tempora

Tertia prerogatiua beati antonii dicitur mundialis commotio. In tantum. n. sanctitatis eius nomen resplenduit: ut etiam pagani et idolorum sacerdotes ad eum videndum conuolarent. Constantinus vero augustus et eius liberi: Constantinus atque constantius famam eius audientes crebro ad eum quasi ad patrem missis litteris obsecrabant: ut reciprocis eos scriptis exhilararet. qui ad susceptas epistolas conuenienter rescripsit: laudauit primum quod christum colerent: deinde salutaria persuasit: ne magnam putarent regiam potestatem potestatis carnis imperio tumentes se homines esse nescirent. Ad postremum clementer circa subiectos et iustitiae cure quae inopiam admonuit: atque unum seipsum esse regem omnium seculorum iesum christum epistolis testatus est. His principes susceptis litteris letabantur. Confluebant ad eum multi ut doctrina et exemplo illius edificarentur. Alii ut orationibus eius sese committerent: atque sic multi a demonibus obsessi liberabantur: et a variis infirmitatibus sanabantur egroti. Archelaus comes rogauit eum ut oraret pro polycratia quae in laodicea erat admirabili et christo dedicata uirgine: patiebatur enim pessimos stomachi et lateris dolores: quos ieiunijs nimijs uigilijsque contraxerat: et erat penitus tota debilis corpore. Orauit antonius: et diem quo oratio erat facta anno tavit. Archelaus redijt laodiceam inuenit uirginem incolumem percunctatus diem sanitatis reperit eo tempore fuisse a doloribus liberatam: quae orans antonius per ipsam bonitatem saluatoris inuocauit.

Quarta prerogatiua sancti antonii dicitur sancta consummatio. Cum enim centum quinquaginta annorum esset: praedixit monachis sui corporis dissolutionem iam imminere. Cumque mediocriter incommodum senia membra turbasset: post exhortationis uerba grauissima: uocatis ad se duobus fratribus qui sibi familiares erant. Vos inquit humo tegite: uos patris operite corpusculum. Et illud quoque senis uestri custodite mandatum: ut nemo propter uestram dilectionem locum tumuli non uerit: confidite in domino: quia necessario resurrectionis tempore: hoc corpusculum: resurget incorruptum. Vestimentorum autem meorum sit ista diuisio: melotem et paliu tritum cui supiaceo atbanasio episcopo date: quod mihi nouum ipse detulerat Serapion autem episcopus alium accipiat melotem: uos cilicium habetote uelamentum: et ualete uiscera mea: antonius enim migrat: et iam non erit in presenti seculo uobiscum. uerba finierat et osculantibus se discipulis extendens paululum

pedes: mortem letus asperit: ita ut ex hilaritate uultus eius angelorum sanctorum qui ad perfectendam animam eius uenerant presentia noscetur. Seruauerunt mandata discipuli et inuolutum corpus humo operuerunt. Sic fuit antonii magni terminus uite: cuius anima gaudet in caelis: Nos uero deuotione ardentissima illum uenerari conemur: ut sic eius interuentibus meritis peruenire ualeamus ad illam gloriam in qua iesus filius dei uiuit et regnat per infinita secula seculorum. Amen.

Sermo sexagesimustertius de liberalitate sancti gregorii papae: propter quam deo et hominibus se amabilem exhibuit.

Glarez enim da

torum diligit deus. Doctoris gentium uerba sunt ista originaliter se ad

Corinthios. viii. c. Dat deus piissimus pro creaturis beneficia sua affluenter: et non improperat: ut Jacobus asserit primo. c. sue Lano. Propterea diligit illos qui cum imitari conantur. est enim similitudo amoris causatua. Et ut inquit Seneca in tertio de beneficijs. Magni animi est et magnifici iuuare prodesse: qui dat beneficia deos imitat. Cum autem hoc ex liberalitate pueniat: ideo gregorius diuitias quas possidebat liberalissime dispensauit. Est autem liberalitas quae hominem non tantum deo sed etiam hominibus amabilem reddit. Unde Tullius in primo de officijs ait. Quamquam omnis uirtus nos ad se allicit: facitque ut eos diligamus: in quibus ipsa esse uideatur: tamen iustitia et liberalitas id maxime efficit. Propterea beatum gregorium commendare cupientes de ipsius liberalitate in praesenti sermone dicemus. Ob ipsam namque dilexit eum deus: quia uidit eum hilarem in donando De cuius liberalitate tria mysteria proponimus contemplanda.

Primum dicitur oppositionis.

Secundum determinationis.

Tertium retributionis.

Qualiter beatus gregorius opposuit liberalitatem uitio auaritie. Et quare liberalitas est uirtus: cuius officium est donare. Et quomodo est pars iustitiae. Capitulum. i.

Primum mysterium contemplandum de liberalitate beati gregorii dicitur oppositionis. Opposuit namque illam auaritie quae mater est et radix cunctorum malorum. Unde Tullius in secundo de officijs dicebat: nullum uirtus

780
deterius q̄ auaritia: et presertim in principib⁹
et reipublicam gubernantibus. Et Martia-
lis cocus ait. Non sibi nec alijs prodest dū vi-
uit auarus. Et Sallustius i catilinario inquit.
Auaritia fidem et probitatem ceterasq; bonas
artes subuertit. Et Valerius libro nono. Aua-
ritia est latentium indagatrix lucrorum mani-
feste prede vorago auarissima: neq; habēdi fru-
ctus felix et querendi cupiditate miseria. Et itez
Sallustius in catilinario. Auaritia pecunie stu-
dium habet quam nemo sapiēs amauit vl̄ cō-
cupiuit: hec quasi malis venenis imbuta cor-
pus animūq; virilem effeminat: semper in-
finita insatiabilis est: neq; copia neq; inopia
minuitur. Contra istam insatiabilem bestiam
voluit beatissimas gregorius liberalitatis scu-
to se munire. Veruntamen vt pars ista iocun-
dus expediatur tria dubia declarem.

Primum vtrum liberalitas sit virtus.
Secundum vtrum ad liberalem maxime per-
tineat dare.

Tertiū vtrum liberalitas sit pars iustitie.

Ad primum dubium respondet Tho. sa se
q. cxvij. q. sicut dicit Augustinus in libro de li-
bero arbitrio. Bene vti his quibus male vti
possumus: pertinet ad virtutem. Possū⁹ au-
tem bene et male vti: non solum his que intra
nos sunt. s. potentijs et passionibus anime. S; etiam
his que extra nos sunt. s. rebus hui⁹ mū-
di concessis nobis ad sustentationem vite. Et
ideo cum bene vti his rebus pertineat ad libe-
ralitatem consequens est vt liberalitas virtus
sit. Est enim liberalitas vt dicit Aristoteles q̄r-
to ethicoz: medietas quedam circa pecunias.
Vnde ad liberalem pertinet emissiuum cē. vñ
de et alio nomine liberalitas largitas nomina-
tur. quia quod largum est non est retentiuum:
sed emissiuum quare materia liberalitatis re-
mota est ipsa pecunia: et quicquid pecunia men-
surari pōt. Nā vt dicit Aristo. iiii. ethico. De
pecunias esse dicimus omnia quoz dignitas nu-
mismate mensuratur: materia vero propiua
sunt passiones interiores s̄m quas homo affi-
citur circa pecuniam. Et ideo ad liberalitatem
precipue pertinet: vt homo propter inordina-
tam affectionem ad pecuniam non prohibea-
tur a quocunq; debito vsu eius. Est autem du-
plex vsus pecunie: vnus autem ad seipsum qui
videtur ad sumptus vel expensas p̄tinere. Ali⁹
autem quo quis vtitur ad alios quod pertinet
ad dationes: vt videbitur in sequenti dubio.

Is ergo liberalis est qui neq; propter immo-
deratum amorem pecunie impeditur a conue-
nientibus expensis: neq; a conuenientibus da-
tionibus. Ideo Aristo. dicit q; circa dationes
et sumptus liberalitas consistit. Sed hic oritur
difficultas vtrum liberalitas sit maxima vir-
tutum: et sic posset probari. nam homines ma-
xime amantur et honorantur propter virtutes
Sed Aristo. dicit in quarto ethico. q; inter vir-
tuosos maxime liberales amantur: ergo libera-
litas est maxima virtutum. In contrarium vi-
detur esse auctoritas ambrosij: qui in primo de
officijs ait. Iustitia excellentior videtur libera-
litate: sed liberalitas gratior. Et Aristo. in ter-
tio rhetorice inquit. Fortes et iusti maxime ho-
norantur: et post eos liberales. Dicendum ita-
q; s̄m Tho. q; quilibet virtus tendit in aliq̄d
bonum: vnde quanto aliqua virtus in melius
bonum tendit tanto melior est. Liberalitas au-
tem tendit in aliquod bonum dupliciter: vno
modo primo et per se: alio modo ex p̄sequenti.
Primo quidem et per se tendit ad ordinandas
propriam affectionem: circa pecuniarum et pos-
sessionum vsu. Et sic s̄m hoc presertur libe-
ralitati temperantia que moderatur concupi-
scentias et delectationes pertinentes ad p̄pri-
um corpus. Et etiam liberalitati presertur ius-
titia et fortitudo que ordinantur ad bonū cō-
mune. Vna in tempore pacis: altera in tempo-
re belli. Et omnibus presertur virtutes que
ordinantur ad bonum diuinum. Nam bonū
diuinum preeminet cuiuslibet bono humano: et
in bonis humanis bonum publicum preemi-
net bono priuato. In quibus bonum corporis
preeminet bono exteriorum rerum. Alio mo-
do ordinatur liberalitas ad aliquod bonum ex
consequenti. Et s̄m hoc liberalitas ordinatur
in omnia bona predicta. Ex hoc enim q; homo
non est amatius pecunie: sequitur q; de facili
vtatur ea: et ad seipsum et ad vtilitatem aliorū
et ad honorem dei. Et s̄m hoc habet quandam
excellenciam ex hoc q; vtilis est ad multa: quia
tamen vnūquodq; magis indicatur s̄m illud
quod primo et per se competit ei q̄ s̄m id q̄d
consequenter se habet. Ideo dicendum est libe-
ralitatem non esse maximam virtutum. Ad ar-
gumentum vero respondendum: q; liberales
maxime amantur: non quidem amicitia hone-
sti. s. vt meliores: sed amicitia vtilis: quia sunt
vtiliores in exterioribus bonis: que comuniter
homines cupiunt. Et propter eādē etiā causa;

esari redduntur. ¶ Secundum dubium fuit utrum
ad liberalem maxime pertineat dare. Et q̄ sic
patet per Aristo. qui dicit in. iij. ethico. q̄ libe-
ralis est superabundare in datione. Ratio ē q̄
pprium est liberalis uti pecunia: usus autē pe-
cunie est in emissione ipsius: nam acquisitio pe-
cunie magis assimilatur generationi q̄ usui. Emis-
sio autē alienius rei quāto fit ad aliquid distā-
tius tanto a maiori virtute procedit. Sicut pa-
tet in his que precipiunt. Et ideo ex maiori vir-
tute procedit q̄ aliquis emittat pecuniam dan-
do eam alijs q̄ expendendo eam circa seipsum.
pprium est autem virtutis ut precipue tendat
in id quod perfectius est. Nam virtus est per-
fectio quedam: ut dicit in. vij. phisicoꝝ. Et ideo
liberalis maxime laudatur ex datione. Quare iu-
risconsulti donationem liberalitatem vocant:
sicut patet. C. de donationibus. l. si donatio. l. si
quia. et l. si patri. ff. mandati. l. idemq̄. §. finali.
Et debet esse donatio ex liberalitate non in ne-
cessitate: quia in necessitatibus nemo liberalis
existit: et donari videtur q̄ nullo iure cogente
conceditur: ut. ff. de donationibus. l. donari. de-
bet etiam qui donat donare de suo non de ali-
eno. Unde Cato in oratione in catilinā: quam
Sallustius recitat ait. Jam pridem equidem nos
vera vocabula rerum amisimus: quia bona ali-
ena largiri liberalitas: malarum rerum auda-
cia fortitudo vocatur. Nec ad liberalitatem spe-
ctat donare meretricibus: et histrionibus: ut. C.
de donationibus. l. donationibus. et lxxxvj. di.
c. qui venatoribus. c. p̄ et c. fo. ¶ Tertium du-
bium fuit utrum liberalitas sit pars iustitie: et
q̄ sic videtur ex verbis ambrosij: qui in primo
de officijs ait. Iustitia ad societatem generis
humani refertur. Societatis enim ratio divi-
ditur in partes duas iustitiā et beneficentiam
quam quidam benignitatem aut liberalitatem vo-
cant. Et si obijceretur: quia iustitia respicit de-
bitum: liberalitas autem non. Respondet tho. q̄ libe-
ralitas et si non attendat debitum legale: q̄ at-
tendit iustitia: attendit tamen quoddam debitum mo-
rale: quod attenditur ex quadam ipsius decentia
non ex hoc q̄ sit alteri obligatus: unde minimū
habet de ratione debiti. Nam dator non obsta-
tibus omnibus quadam urbanitate donare de-
bet quasi ex debito. vñ in. c. i. de donat. dicit te-
rtius. hanc sibi quādam modo nobilitas legē imposu-
it: ut debere se quod sponte tribuit existimet. Ad
hoc instaret aliquis: puenienter dare pertinet ad
beneficentiā et misericordiā: q̄ pertinet ad charita-

tem: ergo liberalitas magis est pars charitatis
q̄ iustitie. Ad hoc dicit tho. q̄ datio beneficij
procedit ex eo q̄ homo est aliquo affectus
circa pecunias dum eas non cupiscit neq̄ amat
sed delectabiliter exponit: unde non solum amicis sed
etiam ignotis dat quā oportet: sed ergo liberalitas
a iustitia differat: per hoc q̄ iustitia alteri quod est
eius: liberalitas autem exhibet quod est suū: ha-
bet tamen quandam cum iustitia puenientiam. q̄ p̄-
cipaliter est ad alterum: sicut et iustitia sed secundum aliam
rationem. Ex predictis dicere possumus: q̄ qui li-
beralis est voluntariam paupertatem non horret:
ex qua vere diuitie et animi libertas sequuntur.
Unde Valerius libro quarto ait. Locupletem
fabucium faciebat non multa possidere sed pau-
ca desiderare. Liberalitas etiam ad charitatem
ad misericordiā ad beneficentiam: et ad magni-
fica queq̄ inclinatur: atq̄ disponit. Sicut clarus
in sequenti mysterio apparebit: in quo liberali-
tas beati gregory plenius explicabitur.

¶ Qualiter beatus gregorius propter liberali-
tatem exposuit pecunias ad construenda mo-
nasteria et subuenit pauperibus et egenis: atq̄
peregrinos et pauperes benigne cibavit.

Capitulum. ij.

Secundum mysterium contemplandum
de liberalitate beati gregory de deter-
minationis: in quo videre debemus in quo de-
termine consistit liberalitas beati gregory.
Et quomodo posset ostendi q̄ multa sint que li-
beralitem gregory illustrant: illa tamen p̄-
cipua sunt tria.

Primum est magnifica dispensatio.

Secundum pia largitio.

Tertium benigna cibatio.

¶ Primum quod illustrat liberalitatem beati gre-
gory dicitur magnifica dispensatio. Ab ipsa quod
per liberalitatem provenit magnificentia que est
specialis virtus: ut docet Aristo. Et Tho. se-
cundo. q. cxxiii. Et ut Cicero ait in sua rhetorica:
Est magnificentia magnarum rerum et excel-
sarum cum animi ampla quadam et splendida
propositione cogitatio atq̄ administratio. Cog-
itatio autem refertur ad interiorē intentio-
nem: Administratio vero ad exteriorē execu-
tionem. propterea inquit Aristo. in. iij. ethicoꝝ
q̄ non omnis liberalis est magnificus. scilicet quan-
tum ad actum: quia desinit sibi ea quibus uti
necesse est ad actum magnificum: tamen omnis
liberalis habet habitum magnificentie vel actum vel
in propinqua dispositione. Et ut ait tho. Adate

ric magnificentie possunt dici et ipsi sumptus quibus utitur magnificus ad opus magnum. Et ipsa pecunia qua utitur ad sumptus magnos faciendos et amor pecunie quem moderat magnificus ne sumptus magni impediant. Hec magnificentia in beato gregorio effulsit. Qui stirpe senatoria genitus ex patre cordiano et matre silua cum summum philosophie apicem in ipsa sui adolescentia attigisset ac rerum et diuitiarum copia plurimum abundaret cogitauit omnia desere et in religionem se transferre: et patre orbatus sex monasteria in sicilia construxit: et septimum intra menia urbis in honorem sancti andree in propria domo fabricauit: in quo relictis sericis auro gemisque radiantibus viui monastico habitu tegebatur: ubi ad tantam perfectionem in breui deuenit ut in ipso sue pueritiam initio posset iam in perfectorum numero computari. Secundum quod illustrat liberalitatem beati gregorii dei pia largitio. Nam huius largiri elemosinas sit actus charitatis. ut inquit theophylactus scilicet q. xxxij. tamen pertinet ad liberalitatem in quantum liberalitas aufert impedimentum huius actus quod esse posset ex superfluo amore diuitiarum propter quem aliquis efficaciter nimis retentiuus earum. Ideo aristoteles dicit. iij. ethi. q. dare aliquid propter bonum est actus liberalitatis. igitur beatus gregorius in quolibet suo statu ad largiendum elemosinas piissimus erat. Quodam autem vice dum in quodam suo monasterio: ubi abbas erat scriptitaret angelus domini in specie naufragi affuit sibique misereri lacrymabili postulauit. Qui cum gregorius sex argenteos dari precepisset: eadem die iterum redijt secum multa perdidisse pauca recepisse perhibuit: qui cum ab eo totidem argenteos recepisset. Iterum tertia die reuersus misereri sibi importunis uocibus et clamoribus postulabat. Sed cum gregorius a procuratore sui monasterij didicisset nihil dari posse preter scutellam argenteam quam mater sua cum leguminibus mittere solebat illam statim dari precepit: quam ille libenter accipiens letus abcessit. Hic uero angelus dei fuit: ut in sequentibus declarabit. Dominus uero pontificalem honorem fuit assecutus: non solum presentibus sed etiam longe positis et in monte sinay monachis necessaria ministrabat. Nomina in super indigentium scripta habebat et eis liberaliter subueniebat. Ad monasterium hierosolymis instituit: et dei famulus in illo degeribus necessaria mittere procurabat. Tribus quoque

millibus ancillis dei per quotidianis stipendijs octoginta libras auri annualiter offerebat. Tertium quod illustrat liberalitatem beati gregorii dei benigna cibatio. Quotidie namque in sua mensa pegrinos quoslibet iuitabat. Inter quos die quadam uisus accessit in cuius manibus dum ipse ex humilitate aquam fundere uellet uersus uicem accepit. Sed repente cum in eius manibus aquam effundere uoluit: mor euauit. Quod hoc factum secum ipse miraretur: eadem nocte dominus per uisionem dixit: ceteris diebus me in membris meis: hesternum autem die me in memetipso suscepisti. Alio autem tempore precepit cancellario ut duodecim pegrinos ad praedium inuiteret: qui pergens iussa compleuit: dum autem sim uel discuberet intuens papa tredecim numerauit et accersito cancellario: cur per uisionem suam tredecim inuitare presumpserat requisit: quos cancellarius numerans tamen duodecim inueniens ait. Crede mihi non sunt nisi duodecim: et aduertit gregorius uix per pius discubentem uultum crebro mutare et nunc adolescentem: nunc uero sibi uetulum ueneranda quadam canicie simulare. Finito autem uiuio illum in cubiculum induxit uehementer adiurans: ut ei se nomenque suum sibi perdere uellet. Qui respondens ait. et quod est quod interrogas de nomine meo quod est mirabile. Perueni scito quod ego sum ille naufragus cui scutellam argenteam tribuisti: quam tibi miserat cum leguminibus mater tua. Et hoc tibi per certo sit cognitum: quod ab illa die quam mihi sic fecisti predestinauit te dominus fieri ecclesie sue presule et petri apostoli successorem. Qui Gregorius. Et tu quomodo hoc nosti. At ille quam angelus sum: et me tibi dominus nunc remisit: ut te semper debeam protegere: et omne quod petieris per me apud ipsum ualeas impetrare: statimque ab eo disparuit.

Quod deus multipliciter magnificauit beatum gregorium propter liberalitatem. Capitulum. iij.

Tertium mysterium contemplanum de liberalitate beati gregorii dei retributio. Uoluit quidem deus retribuere sancto Gregorio abundantem mercedem: quia non uult de liberalitate a nobis superari. Idcirco cum magnificauit precipue in tribus.

Primo in assumptione.

Secundo in exauditione.

Tertio in commendatione.

Primo magnificauit deus beatum gregorium in assumptione. Nam cum electus fuisset ab omni plebe pontifex maximus mortuo pelagio papa fugere uoluit. Et cum non posset propterea quia die noctuque propter eum portas urbis

romani custodiebant: mutato habitu a quibusdam negociatoribus obtinuit: ut in quodam bolio super quadrigas de urbe educeretur. qui mox silvas expetijt et cauernarum latibula requisiuit: ibique tribus diebus latuit. Verumtamen dum die sollicite quereret: columna lucis pfulgida a celo dependens super locum in quo latitabat apparuit. In qua columna angelos ascendentes et descendentes quidam reclusus aspexit. Adorans ab uniuerso populo capitur trahitur et summus pontifex consecratur. ¶ Secundo magnificauit deus beatum gregorium in exauditione. Nam exaudivit illum pro trayano deprecantes sicut scripsi in quadragesimali nostro in tractatu de iustitia dei. Exaudite insuper fuerunt preces illius: dum pestis urbem crudelissime vastaret. Ordinavit enim tunc quodam paschali tempore processiones cum letanijs per civitatis circuitum fieri. Dum vero deportaret imago beate virginis quam beatus lucas depinxerat. Ecce tota aeris infectio et turbulentia imagini cedebat ac si ipsa imaginem fugeret: et eius presentiam ferre non posset. Sicque post imaginem mira serenitas et aeris puritas remanebat. tunc in aere iuxta imaginem audite sunt voces angelorum canentium. Regina celi letare alleluia: quia quem meruisti portare alleluia. Resurrexit sicut dixit alleluia. Statimque beatus gregorius quod sequitur adiunxit. Ora pro nobis deum alleluia. Tunc gregorius vidit super castrum crescentij angelum domini qui gladium cruentatum detergens in vaginam reuocabat. Intellexitque gregorius quod pestis illa cessasset. Et deinde castrum illud castrum sancti angeli est vocatum. Amplius quam grate fuerunt deo orationes eius ostendit angelus qui sibi in missa clara voce respondit. Cum enim in die pasche apud sanctam mariam maiorem missam celebraret: et pax domini pronunciaret. Angelus domini alta voce respondit. Et cum spiritu tuo. Unde papa apud illam ecclesiam in die pasche stationem facit: nec sibi cum dicit pax domini in huius miraculi testimonium respondetur. ¶ Tertio magnificauit deus beatum gregorium in commendatione. Tempore namque eius fuit quidam heremita vir magne virtutis qui omnia reliquerat propter deum: et nihil preter unam gattam possidebat. Cui blandiens crebro: quasi cohabitricem in suis gremijs refouebat. Orauit ergo ad dominum ut sibi ostendere dignaretur: cum quo future remunerationis mansionem sperare deberet: qui illius amore nihil ex seculi diuitijs

possideret. Quadam ergo nocte sibi reuelatur ut cum gregorio romano pontifice mansionem sibi sperare deberet. At ille fortiter ingemiscens pax sibi voluntariam paupertatem profuisse putabat: si cum eo remunerationem reciperet: quod tantis mundanis diuitijs abundaret. Cum ergo gregorius diuitias sue paupertati die noctuque suspirando conferret. Alia nocte audiuit deum sibi dicentem: cum diuitem non possessio diuitiarum faciat: sed cupiditas. Cur audes paupertatem tuam gregorius diuitijs comparare: qui magis illam gattam quam habes quotidie palpando diligere comprobabis quam ille tantas diuitias quas non amando sed continendo: cunctisque liberaliter largiendo dispergit. Itaque solitarius deo gratias retulit: et qui meritum suum diminutum putabat: si gregorio compararetur: orare cepit ut cum eo mansionem quandoque accipere mereretur. propter liberalitatem itaque suam aliasque virtutes tandem ad celestia regna deus illum perduxit. Cum enim sedisset annis tredecim mensibus sex et diebus decem: plenus operibus bonis migravit a corpore: accepitque coronam eterne vite: ad quam nos perducatur iesus benedictus filius dei. Amen.

¶ Sermo sexagesimusquartus de misericordia sancti martini confessoris.

Si miseretur pau

peri beatus erit. Scribuntur hec verba originaliter Proverbi. xiiij. c. Ad laudem sancti martini confessoris assumpta. In collegio confessorum in maxima veneratione habita a cunctis christicolis beatus martinus: nam et ecclesia festum eius statuit quantum ad operum cessationem solenniter fore seruandum: et officium illud cum igenti sono eius nois celebrat: quod in plerisque ecclesijs usque ad diem octauum pertrahit: propterea dignum et rationabile est solennitate illius laudibus cum perscqui: quod possumus. In quo et si multe virtutes eximie de prestitit: nihilominus misericordia valde sydul radiatissimum fulsit: iccirco in huius sermone sub titulo de misericordia criminis verba facturi. Ob quam de ipso gloriosissimo sancto dicuntur verba in themate posita. In quibus tria mysteria proponimus contemplanda.

Primum dicit acceptationis.

Secundum exaltationis.

Tertium glorificationis.

¶ De commendatione misericordie: et de his quod inducunt nos ad illam: atque de misericordia sancti martini.

Capitulum. j.

182
Kiniū mysteriū contemplandū de mi-
sericordia bti martini dr̄ acceptiōis: p-
pter illam etenim fuit acceptus deo. S; vt me-
lius partē istā p̄transeamus tria sūt p̄siderāda
Prīmū dicit cōmendatio.

Secundum inductio.

Tertium dilatatio.

Prīmū qđ occurrit p̄siderandum de miseri-
cordia dr̄ cōmendatio: quantū. s. misericordia
in scriptura cōmendat. Sed prius quid sit de-
claremus. Et ad hoc dicit sanctus tho. 2a 2e. q.
xxxj. sequendo damascenū in scđo li. 7 aug. li.
xiiij. de ci. dei. Misericordia ē cōpassio miserie
alterius. i. passio aliene miserie i nro corde. Et
est pprie ad altez nō ad seipsum: nisi fm quā-
dam similitudinē. nā ad se ipsū nō est pprie mi-
sericordia: sed dolor. puta cū patimur aliqd cru-
dele in nobis. Ita etiā si sint aliquę persone no-
bis cōiuncte: vt sint quasi aliqd nostri puta fi-
lij vel parentes in coz malis nō miseremur: s;
dolemus sicut in vulneribus proprijs. Et s; h
phus dicit gnto ethicoz. Qđ dux est expulsū
miserationis. Misericordia itaq; put dicit tri-
stitiā de alienis malis sepissime i scripturā lau-
datur: vñ Zacharias. vij. c. ait. Nec dicit dñs
exercitū. Iudiciū vey iudicate: misericordiaz
7 miseraciones facite vnusq; cū primo suo
Et sapiēs p̄rouerbioz. xxi. c. Facere misericor-
diā 7 iudiciū magis placet dño qđ victime. Et
Ecclesiastici. iij. c. Esto pupillis misericors vt
pater 7 p viro matri illoz: 7 eris velut fili⁹ al-
tissimi obediens: 7 miserebit tui. Et Osee. vj. c.
Misericordiā volo 7 non sacrificiū. Et sapiēs
p̄rouer. xiiij. c. Honorat deū q miseret paupe-
ris. Et dauid in psal. centesimo. xj. Iocundus
homo q miseret 7 cōmodat. Et paul⁹ ad Ephe-
sios. iij. c. Estote inuicē benigni misericordes.
Et p̄trus prima sua Canōica. c. iij. Dēs vna-
nimes i oratione estote cōpatiētes fraternitatē
amatores misericordes modesti hūiles. Et am-
bro. lxxxvj. di. ca. In singulis misericordia ple-
nitudo virtutū ē. Et Hiero. lxxxvj. di. ca. Qui
clementiā nō h;: nec indutus viscera misericor-
die: etiā si multū spūalis sit nō adimplet lege
christi. Et Aug. in. xiiij. de ci. dei. inquit. Lōge
melius 7 humani⁹ 7 pioz sensib⁹ accomodati⁹
Cicero in cesar. laude locutus ē vbi ait. Nulla
de virtutibus tuis nec admirabilior: nec grati-
or: misericordia. Et saluator noster Luce. vj. c.
Estote misericordes sicut 7 pater vester celestis
misericors est. Et Matthei. v. c. Beati miseri-

cordes: quōniā ipsi misericordiaz consequent-

Secundum qđ occurrit p̄siderādū circa mi-
sericordiā dr̄ inductio. Sunt quippe multa q
nos inducūt vt misericordes simus. Et p̄mū
est p̄ncipij nostri vnitas. Sum⁹. n. oēs ex vno
patre 7 vna matre. Vñ aug. lib. de disciplina
xpiana ait. Si putamus nō eē primos: nisi q
de eisdē parentibus nascunt: Adam 7 euam in-
tendamus: 7 oēs fratres sumus. Est adhuc in
nobis fraternitas spiritualis inquātū sum⁹ ex
vno patre deo 7 vna matre ecclia: Scđm qđ
nos inducit ad misericordiā est nature p̄formi-
tas. Dēs quippe hoies eiusdē speciei sunt atq;
nature. Propterea dicebat Isaias. lvij. Cum
videris nudū operi eū: 7 carnē tuā ne despex-
ris. Tertiu est dei exēplaritas. Eius. n. est pro-
p̄riū misereri: vt p; in omni scriptura vtriusq;
testamēti: sicut in qdragesimali nostro scriptū i
sermone de misericordia dei. Tertium confi-
derādū de misericordia dr̄ dilatatio. Ad ipsā
nanq; dilatauit cor suū btūs martinus: q com-
passus ē triplici primoz necessitati.

Primo tpali.

Secundo corporali.

Tertio spirituali.

Primo cōpassus est btūs martinus ex miseri-
cordia necessitati primoz temporalis: du; n.
esset adhuc cathecuminus in adolescenti erate
Quodaz hiemali tpe p portā ambianensium
transiens: pauperē quēdā nudū obuiū habuit:
qui cum a nullo elemosynā accepisset. Marti-
nus hunc sibi suatum itelligens. arrepto ense:
qz militie deseruiebat clamidē suam diuidit: 7
partem tribuens pauperi: tm̄ reliqua rursus q
supererat induitur. Sequēti igit nocte r̄p; cla-
midis sue que pauperē texerat parte vestitum
vidit: ipsūq; ad circūastātes angelos sic loquē-
tem audiuit. Martinus adhuc cathecuminus
hac me veste cōterit. Vñ vir sanctus. nō i glo-
riā est elatus: sed dei bonitatem cognoscēs: cū
esset annoz. xvij. baptizari se fecit. Atq; ad in-
stantiā 7 importunitatem tribuni sui p biēniū
militauit. Deinde relicta militia ad sanctū Fla-
rium pictauiensem ep̄m prexit: a quo fuit aco-
lit⁹ ordinatus. Legit adhuc in dyalogo seueri
7 galli discipuloz beati martini. q martinū in
quadā festiuitate ad ecclesiā tendentē dū ep̄us
erat: pauper quidam nudus secutus est. Mar-
tinus autem precepit archidiacono: vt egentē
vestiret. Sed cum hoc ille facere distulisset: in-
gressus martinus secretarium tunicam suam

illi tribuit et continuo abscedere iussit. Cum ergo archidiaconus moneret ut ad solenia pageda pcederet ille de se loquens rudit: se ire non posse donec pauper vestem accipiat. Archidiaconus vero non intelligens. quia cum extrinsecus cappa tectus esset: ipsum nudum interius non videbat: pauperem non adesse rudit. At ille. Mihi inquit vestis defera et pauper non decrit vestiendus. Compulsus ille ad foras vadit: et quinque argenteis tunicam vilem et curtam rapiens ante pedes martini iratus proicit. Quam ille secreto induit cuius manice usque ad cubitum et longitudo usque ad genua pertendebat: et sic missam celebraturus processit. dum autem missam celebraret globus igneus super caput eius apparuit: et a multis ibidem visus erat. ¶ Secundo compassus est beatus martinus ex abundantia sua misericordia proximorum necessitati corporali. Nam inter cetera de ipso narratur. quod parisius leprosum quendam horribilem satis obuium habuit: quem osculatus est atque benedixit qui statim mundatus est. ¶ Tertio compassus est martinus necessitati proximorum spirituali. Nam peccatores ad penitentiam hortabatur: quos ad penitentiam pueros compassionis sinu recipiebat. Cum autem diabolus ipse reprehenderet. Cum semel lapsos ad penitentiam recipet. Rudit. Si tu ipse o miserabilis ab hominum infestatione desisteres et te factorum tuorum peniteret: ego prosumus in domino tibi eius misericordiam pollicerer.

¶ Qualiter deus exaltauit beatum martinum quem voluit in maria veneratone ab hominibus haberi: atque timeri a demonibus et clarere miraculis.

Capitulum secundum.

Secundum mysterium preplandum de misericordia beati martini: de exaltatione eius propter misericordiam quippe ceterasque virtutes eius fuit a deo exaltatus maxime in tribus.

Primo in hostium opinione.

Secundo in demonum fugatione.

Tertio in miraculorum operatione.

¶ Primo exaltatus fuit a deo in hominum opinione. Deo quidem faciente homines illius temporis martinum venerari conabantur: de quo erat opinio communis et fama ex euidencia facti: quia sanctus erat et a mundo totaliter separatus. Cum autem plebs Turonica episcopo careret: ipsum plurimum rententem sibi ordinari petiit. Quidam autem ex episcopis qui puenerant eo quod deformis esset habitu et vultu despectus resistebat: inter quos precipuus fuit quidam nomine defensor. Sed quidam accepto psalterio primum qui sibi occurrit psalmum legit ubi hic usus erat. Ex ore infantium et lactentium deus

perfecisti laudes propter inimicos tuos ut destruas inimicos et defensore. Et sic iste defensor fuit ab omnibus profutatus. Ordinatus itaque episcopus cum populi tumultum non ferret duobus vero milibus extra urbem monasterium constituit. ubi cum .lxxx. discipulis in multa abstinentia vixit. Nam ibi vinum nemo nouerat nisi quem infirmitas coegisset. Adolior habitus ibi pro crimine erat. plurime civitates de his episcopos eligebant. Quodam tempore martinus valentinianus imperator pro quadam necessitate adijt. Sed ille sciens cum velle petere quod ille volebat dare. fores palatii sibi claudi fecit. At martinus semel et iterum repulsam passus ciliis obvoluit et cinere prospersus per unam hebdomadam cibi et potus abstinentia maceratur. Tunc monente angelo ad palatium venit et nullo sibi prohibente ad imperatorem usque peruenit. quem cum venientem videret: iratus: quia fuisset admissus ei assurgere noluit donec cellam regiam ignis operiret: et ipsam imperatorem a parte posteriori ignis succenderet. Tunc sancto iratus assurgens virtutem divinam se sensisse confessus est. multumque ipsum complectens sibi omnia antequam rogaret processit: multaque munera obtulit. sed martinus non accepit. ¶ Secundo exaltauit deus beatum martinum in demonum fugatione. Sepe namque demones ab obsessis corporibus effugauit. In dialogo autem Severi et galli legitur quod quedam vacca a demonio agitata cum ubique scuiret et multos confoderet: et versus martinum et socios in itinere furibunda concurreret: ille manu elevata ipsam sistere iubet: qua immobili permanente: vidit demonem dorso illius insidentem: quem increpans: discede inquit funeste de pecude et innoxium animal agitare desiste. Quo protinus discedente vacca ad pedes illius prosternitur et ad eius imperium cum omni mansuetudine ad gregem est reuersa. ¶ Tertio exaltauit deus beatum martinum in miraculorum operatione. Nam deus multa miracula operatus est meritis et fide illius. Nam vice quadam venenatam herbam inter alias herbas inaduertenter in cibum sumpsit et vicinam mortem sentiens periculum et dolorem virtute orationis fugauit. Cum quidam iuuenis defunctus fuisset: et mater eius pro resurrectione filii beatum martinum cum lachrymis exoraret ille in medio campum ubi erat innumerabilis multitudo gentilium genua fixit: et cunctis videntibus puer surrexit. Quapropter omnes illi gentiles ad fidem conuersi sunt. Cum beatus martinus quoddam templum antiquissimum diruisset:

z arborem pini diabolo dedicatam vellet exci-
dere obfistentibus rusticis z gentilibus vnus
eorum dixit. Si de deo tuā fiduciaz habes nos
hanc arborem succidemus: z tu illam suscipe: z
si tecum deus tuus est vt dicis euades. Quo
annuente succise arbori z iam versus cum ca-
denti signum crucis opposuit: z in aliam par-
tem rediens: rusticos qui in tuto loco erant fe-
re oppressit. Quo viso miraculo ad fidem con-
uerfi sunt.

¶ Deus assumpsit ad gloriam suam beatus
martinum: qui prenūciauit diem obitus sui: z
cum ingenti deuotione ex hac vita discessit: cuius
trāsitus fuit diuinitus reuelatus.

Capitulum. iij.

Tertium mysterium contemplandū de
liberalitate sancti martini dicitur glori-
ficatio Adeptus quippe est gloriam celestis re-
gni in qua perpetuo commorabitur in gaudio
z exultatione eritq; felix inter sanctos z ange-
los z ipse sanctus. Sanctitas vero eius in extre-
mo vite maxime innotuit propter tria.

Primo propter prenunciationem.

Secundo propter deuotionem.

Tertio propter reuelationem.

¶ Primo innotuit sāctitas beati martini pro-
pter prenunciationem. Nam obitum suum lō-
ge ante presciuit quē z fratribus prenūciauit.
Interea condacensem dyocesis causa sedande
discordie visitauit. In qua diutius commora-
tus viribus corporis cepit destitui z discipulis
indicat se resolui. Tunc omnes flentes inquit

Cur nos pater deseris: aut cui nos desolatos
reliquis. Inuadent enim gregem tuum lupi ra-
paces. Et ille quoq; motus fletibus corū flens
sic orauit. Domine si adhuc populo tuo sum ne
cessarius: non recuso laborem: fiat volūtas tua
Dubitauit enīz pene quid vellet. quia nec hos
deserere nec a christo volebat diuiti⁹ separari.

Secundo innotuit sāctitas beati martini pro-
pter deuotionem. Cum enīz aliq̄dū molestia
febrū teneret z a discipulis rogaret vt i lectu-
lo suo vbi i cinere z cilitio decūbebat stramen-
tum aliquod poneretur. Non decet inquit filij
christianū nisi in cinere z cilitio mori. Oculis
igitur ac manibus in celum semper intentus
inuitum ab oratione spiritum non relaxabat.
Et cu; supinus semper iaceret z a presbyteris
rogaretur vt corpusculum mutatione lateris
releuaret. Sinite me fratres inquit sinite poti-

us celus respicere q̄z terram: vt spiritus ad do-
minum dirigatur. Et hoc dicens vidit diabo-
lum asistere. Quid inquit hic astas cruenta be-
stia: Nihil in me funestuz reperies: abrahe me
sinus recipiet. Et i hac voce āno domini. cccc.
xxxvj. vite vero eius. lxxvj. spiritum deo red-
didit. Vultus autem eius tanq̄z angeli resplē-
duit: ac chorus angelorum ibidem concinens
a multis auditus fuit. Ad eius autē trāsitum:
pictani sicut turonicij conuenerunt. Ibiq; ma-
gna altercatio orta est. Dicebāt enim pictaui:
noster est monachus. nos requirimus commē-
datum. Quibus illi a nobis est ablat⁹. nobis
autem a deo datus. Nocte ergo media picta-
ui omnes penitus sopiuntur. z sic a turōicis p
fenestrā eiectū nauigio ad urbē turōicā cū gau-
dio deportat. **¶** Tertio innotuit scītas bti mar-
tini i trāsitu eius pp reuelationē. Multa quip-
pe fuerunt de ipso reuelata. Beatus nanq; se-
uerus episcopus coloniensis: cum die domini
ca loca sancta: post matutias more solito circui-
ret: illa hora qua vir sanctus obiit: angelos in
celo cantantes audiuit: vocāsq; archidiaconē
interrogauit si aliquid audiret: z cū ille audire
nihil diceret: z epus cum diligenter ascoltare
moneret: cepit collum sursum extendere: aures
erigere: z super summis articulis baculo sustē-
rante stare. Sed dū epus p eo orasset: quasdā
in celo voces audire se dixit. Cui epus domi-
nus meus martinus est: qui migravit e mun-
do: z nunc angeli cum in celum deserūt: demo-
nes autem affuerūt qui cum tenere voluerūt
sed nihil suum in eo repientes confusi recesserunt.
Archidiacon⁹ ergo diē z horam notauit
z tunc martinum migrasse cognouit. Seuer⁹
etiam monachus qui vitam eius scripsit cum
post matutinas leuiter obdormisset: sicut ipse
in quadam epistola testatur. Sanctus marti-
nus albis indutus: vultu igneo: stillantib⁹ ocu-
lis: crine purpureo: tenens librum i manu de-
xtra: quem de vita eius idez seuerus scripserat
eidem apparuit. Cūq; post benedictionem in
celum conscendere ipsum videret: z cum eo a-
scendere cuperet: euigilauit. post hec autem nū-
ciji venientibus eadem nocte sanctum Mar-
tinum migrasse cognouit. Eo quoq; die San-
ctus ambrosius mediolanensis episcopus mis-
sam celebrans super altare inter propheti-
am z epistolam obdormiuit: z cum nullus euz
excitare presumeret: z subdiaconus nisi ipso

inuenire auderet eplam legere: trāfacto longo spatio excitauerūt eū dicētes. Hāc hora p̄terijt: et popul⁹ valde lassus expectat: iubeat dñs nos: ut clericus eplam legat. Ad quos ille. Nolite turbari: frater. n. meus martinus ad dñm migravit. Et ego eius funeri obsequiū prebui. Sed vltimā orationē vobis excitātibus exple re nō valui. At illi diē et horā notātes: inuenerūt tūc s̄ctū martinū migrasse ex hac vita: pp̄ bec oīa beatus Ambro. in p̄fatione ait. Beat⁹ martinus pp̄bani erroris tēpla destruxit: vixi la pietatis crexit: mortuos suscitauit: ab obsessis corporibus demonia exclusit: ac varijs laborātes lāguoribus salutis remedio subleuauit. Qui ita p̄fectus inuētus est: vt xpm̄ texisset in paup̄tate et veste quā egemus acceperat mundi dñm induisse. O felix largitas qua diuinitas operit. O clamidis gloriosa diuinitas: que militē terit et regē. O inestimabile donū: qd̄ vestire meruit deitate: digne huic p̄fessionis tue dñe premia p̄tulisti: digne ei arriauoz subiacuit feritae: Digne amor martini p̄secutoris tormenta nō timuit. Quid erit p̄ oblatiōe corporis integri recepturus: qui p̄ quātite v̄sij eriguit vestire deū meruit et videri. hec ille. Videt et modo martinus deū in gloria caritatis sue. videt vtiq; et affluit et dilatat̄ cor suū. exultans letitia inenarrabili in beata vita: ad quam nos deducat Iesus filius dei cuius nomen sit benedictum in secula seculoz. Amen.

¶ Sermo sexagesimus quintus de sancta Catharina virgine et martyre sp̄osa xpī p̄dilecta

Mauit eam rex

Scribunt̄ hec v̄ba originalr̄. De ser. ij. c. Ex his q̄ p̄ xpo beata catharina v̄tuose peregit: fides nostra catholica magnopere roborat̄. Quis. n. in xpm̄ non credit v̄rū deū et hoīem de virgine natū: quē catharina tā p̄stantissime p̄dicauit: vt etiā dura queq; supplicia vsq; ad capitis truncationem nō timuerit subire. Adira sunt p̄fecto ea que de catharina legunt̄: atq; ab oībus fidelib⁹ nō sine deuotione recolēda. Propterea in hoc sermone illa conabimur explicare. Mā Rex regū dñs iesus xps̄ amauit eā: atq; benignissime sibi desposauit: de qua locuturi tria mysteria p̄ponimus cōtēplanda. In quibus tres excellentie sancte catharine continentur.

Primum dicit̄ mūdicitie.

Secundū sapiētie.

Tertium patientie.

¶ Quātr̄ btā catharina mūda fuit ab infidelitate luxuria: et a superbia. Capitulū. j.

¶ Primum mysteriū cōtēplandū de btā catharina dī mūdicitie. Hec ē prima eius excellentia: pp̄ter quā amauit eā xps̄. Seruauit equidē se mundā a tribus vitijs: que deus maxime odit.

Primo ab infideli stultitia.

Secundo a carnali lasciuia.

Tertio a cordiali superbia.

¶ Primo beata catharina seruauit se mūdā ab infideli stultitia: nā idolatriā spreuit: et credit in xpm̄ iesum filiū dei. Vñ cū maxētins imperator prexisset alexandriā: cōuocassetq; oēs tā diuites q̄ pauperes vt idolis imolarent: et xp̄ianos imolare nolentes puniret. Catharina cū cēt annoz. xvij. audiēs aialiū dinerzoz mugitus et cantantiū plausus: misso illuc nuncio inquiri iussit celeriter quid hoc esset. Qd̄ cū didicisset: assumptis aliqb⁹ de palatio: signo crucis se muniēs: illuc accessit: ibiq; multos xp̄ianos metu mortis ad sacrificia duci conspexit. Que vehementi dolore cordis sauciata ad imperatorem se audacter ingessit et ait. Salutationes tibi p̄ferre et ordinis dignitas: et rationis via monebat: si creatorē celoz agnosceres: et a dijs animū reuocares. Stansq; ante ianuā templi per varias cōclusiones s̄logismoz doctissime multa cū cesare disputauit. Deinde rediēs ad cōmune colloquiū dixit. Hec tibi tanq; sapiētii p̄ferre curā. Nūc autē quare incassū p̄gregasti hanc multitudinē ad colēdā stultitiā idoloz. Adiraris hoc tēplū manu artificū opatus: Adiraris ornamēta preciosa que velut puluis ante faciē venti erūt. Adirare potius celum et terram mare et omnia que in eis sunt. Adirare ornamenta celoz: solē videlicet lunam et stellas. Adirare famulatus eoz qualiter a mundi initio vsq; ad finem die et nocte currunt ad occidentē: et redeunt ad orientem: nec unq; fatigant̄. Et cum hec aiaduertēteris interroga et discere quis sit eoz patrator. Quē autē ipsum eo donante intellexeris: nec illi similit̄ inuenire valueris: ipsū adora: ipsum glorifica. Ipse. n. ē deus deoz et dominus dominantium. Quē de incarnatione filij sapienter plura disputasset: stupefactus cesar nō valuit ad hec r̄ndere: Tandē ad se reuersus dixit ad eā. Sine o mulier: sine nos finire sacrificiū: et post hec tibi r̄nsa reddemus. Precepit ergo eā ad palatiū duci: et cum

oī diligentia custodiri. Ex quibus patet q̄ ser-
uēs erat fides catherine: quātūq; infidelitatē
horrebat. Sed vt ea que dicta sunt cuz aliqua
doctrine speculatione auidius capiantur: tria
dubia sunt declaranda.

Primū vtrū infidelitas sit peccatum.
Secūm vtrū infidelitas gētiliū sit ḡuor ceteris
Tertiū vtrū quelibet actio infidelis sit pctm̄.
Ad primū dubiū r̄ndet Tho. 2a 2e. q. x. Q̄ infi-
delitas est pctm̄. q; ̄riat virtuti fidei verun-
tū pōt dupliciter accipi. Vno mō fm purā ne-
gationē. vt dicat quis infidelis ex eo q; nō h̄
fidē. Alio mō pōt infidelitas intelligi fm ̄ri-
etate ad fidem q; .s. aliquis repugnat auditui
fidei vel ēt cōtempnit ipsā. Et in hoc proprie
p̄fici rō infidelitatis. Et fm hoc infidelitas
est pctm̄. Si at accipiat infidelitas fm purā
negationē sicut in illis qui nihil audierunt de
fide nō h̄ rōnem pcti: sed magis pene: q; talis
ignorantia diuinor ex pctō primi parentis est
cōsecuta. Et qui sic sunt infideles dānant qui-
dem p̄pter alia pctā: que sine fide remitti nō
pnt: nō p̄pter ipsā infidelitatē. Vñ x̄ps dixit.
Si nō venissem ⁊ eis locutus nō fuisset pctm̄
nō haberent. Et fm August. loquit̄ de pctō q̄
iudei nō crediderūt in x̄pm. Est ergo infideli-
tas scdo mō dicta grauissimū pctm̄: q; cuz oē
pctm̄ formaliter p̄sistat in auersioe a deo tāto
aliq̄ pctm̄ est grauius quāto p̄ ipsū maḡ hō
sepat̄ a deo: p̄ infidelitatē marie a deo hō elon-
gat̄: q; nec verā dei cognitionē h̄. p̄ falsā aut
cognitionē ipsius: nō appropinq̄t ei: sed maḡ
ab eo elongat̄. Scdm dubiū fuit vtrū infideli-
tas gentiliū siue paganor sit grauior ceteris: ⁊
ad hoc dicit Tho. Q̄ i infidelitate duo pnt cō-
siderari. quor vnū est cōpatio ei⁹ ad fidē: ⁊ ex
hac pte grauius ̄ fidez peccat: qui fidei ̄riat̄
quā suscepit q̄ ille qui eā nō suscepit. Et ̄ h̄
infidelitas hereticor q; p̄fitem̄ fidē euangeliij
⁊ ei ̄riant̄ cor̄ruptes ipsā: grauior est infide-
litate iudeor q; fidē euangeliij nūq; susceperūt
⁊ infidelitas iudeor q; figurā euangeliij accepe-
rūt in veteri lege: ⁊ tū male interpretates cor-
rūpunt: grauior est infidelitate gētiliū. Scdm
q̄ pōt in infidelitate cōsiderari. est corruptio
eor q; ad fidē p̄tinēt. ⁊ ̄ h̄ cū in plurib⁹ errēt
gentiles q̄ iudei: ⁊ iudei q̄ heretici: grauior ē
infidelitas gentiliū q̄ iudeor: ⁊ iudeor q̄ he-
reticor. Tertiū dubiū fuit vtrū q̄libet actio i-
fidelis sit pctm̄. Et quidā dicūt q; sic. Mā glo.
sup isto vbo apli ad Romanos. xiiij. ca. Dē

q̄ nō est ex fidē: pctm̄ est. ait. O is infideliū vl-
ta est pctm̄: sed ad vitā infideliū p̄tinēt: oē q̄
agūt: q; ois actio infideliū est pctm̄. Alij vō ̄-
riū asserūt. q; vt habet̄ Actuū. x. ca. Accepte fu-
erūt deo clemosine cornelij centurionis in in-
fidelitate adhuc p̄sistētes. Dic̄ ḡ Tho. q; pctm̄
mortale tollit grām gratū facientē: nō at̄ tota-
liter corrūpit bonū nature. vñ cū infidelitas sit
q̄dā mortale pctm̄: infideles quidē grā carēt
remanet tū in eis bonū nature. vñ manifestū
est: q; infideles nō pnt opari opa bona: q; sunt
ex grā. .s. opa meritoria: tū opa bona ad q; suffi-
cit nā: opari pnt. vñ nō o; q; in oī suo ope pec-
cent. S; q̄cūq; aliq̄ opus opant̄ ex infideli-
tate tū peccant. Et sic intelligūt vba glo. su-
pius allate. De cornelio insup sciendū q; infi-
delis nō erat: hēbat at̄ fidē implicitā: nō dum
manifestata veritate euangeliij. ̄o ad eū fuit
missus petr⁹: vt plene de fide ipsū instrueret.
Pctō itaq; infidelitat̄ tpe br̄e catherine mū-
dus erat infect⁹: quā ipsa refugit i fide x̄pi fir-
missima p̄seuerans. Scdo br̄a catherina ser-
uauit se mūdā a carnali lasciuia. fuit qdē vir-
go p̄manēs in virginitate p̄petua: q; in ea sat̄
cōmendabilis fuit: maxime p̄pter tria.

Primo p̄pter formositatem.

Scdo p̄pter libertatem.

Tertio p̄pter importunitatem.

Primo fuit cōmendabilis virginitas catherie
p̄pter formositatē. dī enī de ea q; erat incredi-
bilis pulchritudinis: ⁊ oim oculis admirabil̄
videbat̄. Est at̄ pulchritudo in iuuecula cā rui-
ne. q; vt ingt Aureol⁹ theofast⁹. Pulchra cito
adam̄t. ⁊ sapiēs puer. vlti. ca. Fallax spēs ⁊
vana est pulchritudo. ⁊ Ezechiel ca. xvi. Adūs
fiduciā in pulchritudine tua fornicata es. S;
pulchritudo catherine nō obfuit: q; aiūm forti-
tudie decorauit vñ de ipa dici pōt illud puer.
vlti. ca. Fortitudo ⁊ decor indumētū ei⁹. Scdo
fuit cōmendabilis virginitas catherine p̄ liber-
tatē. q; sui ⁊ suor dñā remāserat. tū subdidit
se totā deo vinēs in filiali timore illius. vñ sibi
p̄ueniūt verba sapientis puer. adhuc vlti. ca.
Mulier timens deū ipa laudabil̄. Tertio fuit
cōmendabilis virginitas catherine p̄ importuni-
tatē. Mā virilit̄ obstitit p̄suasionib⁹ importun̄
p̄missisq; ipatoris. Tētant̄ qdē illā vrozē h̄re
Lui dixit. o virgo generosa: iuuet̄ti tue p̄sule
⁊ p̄ reginā in palatio meo scda vocaberis: ⁊
imaginē tui in medio ciuitatis faciā fabricari
atq; a cūctis adoraberis velut dea. Lui virgo

desine talia dicere: que scelus sunt et cogitare.
Ego me xpo sponsa tradidi. Ille gloria mea:
ille amator meus: ille dulcedo et dilectio mea:
ab eius amore nec blandimenta nec tormeta
me poterunt reuocare. Et cum iterum post dies ali
quos impator ei diceret. Non te quasi famulam
possidere cupimus: sed regina potens et electa
decore in regno meo triumphabis. Rndit. attē
de et tu obsecro et iudicij examen veridica san
cione discerne: que magis eligere debeo. Aut
potente eternum gloriosum et deorum: vel infirmum
mortalē: ignobile et deformē. Tertio bta ca
therina seruauit se mundā a cordiali supbia.
fuerunt quippe in eo tria ex quibus psueuerunt
hoies in superbiā crumpere.

Primum fuit nobilitas.

Secundum abundantia.

Tertium scientia.

Primum quod fuit in bta catherina fuit nobilitas
originis: nam fuit costii regis filia: et nihilominus
impatori eam interroganti et dicenti. pgeniem
tuam requirimus. humiliter rndit. Scriptum est
Nec te collaudes: nec te culpaueris ipe. hoc fa
ciunt stulti quos gloria verat inanis. confiteor tamen
meam pgeniem non timore iactantie sed humilita
tis amore. Ego enim sum catherina costii regis
quondam filia: que quous in purpura nata: et libera
ribus disciplinis mediocriter instructa. Nec
tamen omnia contempsi: et ad dominum iesum cofugi. Secundum
quod fuit in bta catherina: fuit abundantia diui
tiaz et bonorum tpaliu. ex his puocant hoies ad
supbiam. vermis diuitiaz supbia est. Ipsa tamen
virgo catherina tpalia omnia velut puluerem vili
pedidit. Tertium quod fuit in bta catherina est scia.
Et de hac dicemus in sequenti mysterio. p ipa tamen
non intumuit: sed ea ad diuinum utebatur honorem.
De sapia sete catherine: cui non potuerunt re
sistere etiam rhetores et phi quos ad fide conuertit.

Capitulum. ij.

Secundum mysterium contemplandum de beata
catherina di sapie. et hec est scda illius ex
cellentia: ad quam plene intelligendam sciendum
quod triplex est scientia.

Prima increata.

Secunda condempnata.

Tertia comendata.

Prima sapia increata est ipsius dei. de qua paulus
ad Roma. xj. ca. ait. O altitudo diuitiaz sapie
et scie dei. Ista autem sapia nihil aliud est quam ipse deus
qui tamen solet attribui filio: p appropriationem: sic
pri potetia: et spui seto clemetia. vñ Ecclia. st.

xxiiij. ca. dñ. Ego sapia prodij ex ore altissimi
primogenita ante omnem creaturam. Et. i. ca. Fons
sapie verbum domini in excelsis. Secunda sapia est co
depnata. vt eni colligitur ex dictis. Tho. va. se. q.
xlv. Sic bonum dñi duplcr. aliqui vere illud. s. quod
est simplcr bonum. aliqui filitudinarie: vel abusi
ue. sic cum dñi. ille est bonus vel optimus latro: ita
sapia aliqui dñi vere aliqui filitudinarie. Euz g
quos sapiens est ad male agendum: sapia in eo est p
filitudinē dicta. De qua Jere. iij. ca. scribit. Sa
pientes sunt vt faciāt mala: bñ autem facere nescie
runt. Et Jaco. iij. ca. Nolite gloriari et medaces
esse aduersus veritatē. Mō est ista sapia de sur
sum descendēs: sed terrena: aialis: diabolica. Et
declarat ista diuisio a seto Tho. vbi. s. sic. Qui
cumque auertit a fine debite: necesse est quod aliquē
finē indebitum sibi prestituatur: quod oē agens agit
pp finē. Dñi si prestituatur sibi finē in bonis ex
terioribus terrenis vocatur sapia terrena. Si in
bonis corporalibus: vocatur sapia aialis. Si autem in
aliq excellentia ai: vocatur sapia diabolica. Sic
fuit sapia tyrānoꝝ et phoꝝ. De hac ita loquitur
Grego. in moralib. Quis mundi sapia est cor
machinationib. tegere: sensum verbis velare: que
falsa sunt vera ostendere: que vera sunt falsa demon
strare. hanc quod sciunt: ceteros supbiendo despici
unt. Sed de ipsis phis supbientibus: qui sapi
entes vocari voluerunt: donec pictagoras: phm
i. amatoꝝ sapie se noiauit. vt Jfido. viij. ethi.
meminit. Et Aug. li. xvij. de ci. dei. ita inqt.
Aplus ad Roma. i. ca. Cum deum cognouisset. s.
rone nali non sic deum glorificauerunt: quod non cogi
tauerunt. s. quod impropotionabili excedit cogni
tionē nram: et p cosequēs sup oia est glorificā
dus: neque grās egerunt. s. de cognitione nali sibi
a deo data. Sed cuauerunt in cogitationibus
suis. s. supbiendo de ipsa nali cognitione dei: et
obscuratum est insipiens cor eoz. s. iusto iudicio
dei: et dicentes se esse sapientes: stulti facti sunt
Tertia est sapia comendata. et hec aliqui ponit
virtus intellectualis ab Aristo. in. vi. ethi. que
nil aliud est quam Augusti. in. xiiij. de trinita. quod
cognitio diuinorum: que tamen vt inqt Tho. rone nali
acquiri vel habet. Aliqui a setis accipit pro gra
gratis data. Juxta illud apli. Alii datur p spi
ritu sermo sapie. s. cognitio diuinorum p lumen
infusum: quod quod posset esse et in pctozib. Quia
dona grē gratis date s: Alexandru in suo. iij.
Ipsū esse quicquid a spu seto: sed non cum spu seto
Aliqui ista sapia comendata ponit vnū d septē
donis spūs seti: que psistit in cognitione diuinorum

illorumq; saporoso gustu: et esse non potest sine charitate et gratia gratum faciente. Juxta illud Sapientia i. ca. In malivolam animam non intrabit sapientia: nec habitabit in corpore subdito peccatis. Sapientia igitur fuit in beata catherina: quae non solum in humanis: sed et in divinis illuminatissima fuit: atque ea quae dei sunt: et fidei suae secreta cognovit et degustavit. Cum hac sapientia superavit maxentium: convertit per hos et reginam atque porphirium: cum ducentis milibus ad christum attraxit. Maxentio quippe dixit. **Dij quos colis nec te nec alios juvare possunt.** Qui rex. si ita est ut asseris: quod totus mundus errat et tu sola verum dicis: cur non omne verbum in ore duorum vel trium testium confirmet? **Si angelus esses: si caelica virtus: adhuc nemo tibi credere deberet: quanto minus cum femina fragilis esse preberis.** Et post multa verba videns cesar quod eius sapientia obviare non posset: mandavit occidite per litteras ut omnes grammatici et rhetores ad portum alexandriae festinanti venirent imensa munera recepturi: si concionatricem virginem suis assertoribus superaret. Adducti sunt igitur de diversis provinciis quinquaginta rhetores: quos omnes mortales in omni mundana sapientia excellebant. Quibus interrogantibus cur de tam remotis partibus evocati fuissent cesar respondit. **Est apud nos quaedam puella sensu et prudentia incomparabilis: quae omnes sapientes confutat: et deos nostros demones esse affirmat: quam si superaveritis: cum magno honore ad propria redibitis.** Cum illi dixerunt. **Adducat coram nobis puella: ut sua temeritate convicta: nunquam se sapienter vidisse cognoscat.** Sed cum virgo certamen quod sibi imminisbat didicisset: totam se domino commendavit. **Et ecce angelus domini assistit: et ut constanti stare admonuit asserens: quod non solum ab illis vinci non poterat: sed insuper illos ipsa ad palmam martyrii destinaret.** Cum ergo coram oratoribus adducta fuisset. **Dixit imperatori: quod illi iudicio pro una puella quinquaginta oratores apponitis: quos et pro victoria remunerandos permittitis: et me sine spe mercedis pugnare compellis.** **Erit tamen mihi merces dominus iesus christus: quae est spes et corona pro se certantium.** Cum vero catherina cum oratoribus sapientissime disputaret: et eos aptis rationibus confutaret. **Obstupescerunt illi et quod dicere non inveniunt: muti penitus sunt effecti.** Tunc imperator nimium pro eos furore repletus increpare eos cepit. **Cur ab una puella tam turpi se vinci permittet.** Tunc unus magister aliorum sic ait. **Moveris imperator quod nullus unquam ante nos stare potuit: quod continuo vinceret?** **Hec ait puella in qua spiritus dei loquitur: sic nos in admirationem convertit: ut pro christo aliquid dicere: aut**

omino nesciamus: aut penitus formidemus. **Domine imperator: constanter fatemur. quod nisi per babilionem sentiamus de diis quos usque nunc colimus: pertulerimus ecce omnes ad christum convertimur.** **Audientes hec tyrannus nimio furore succensus: omnes in medio civitatis cremari iussit.** **At virgo catherina ipsos confortans ad martyrium constantes effecit et de fide diligenter instruxit.** **Quia ergo signo crucis muniti flammis fuissent iniecti: ita animas domino reddiderunt: ut nec capilli: nec vestimenta eorum ab igne in aliquo lederentur.** **Qualiter vero reginam uxorem maxentii: et porphirium cum ducentis militibus ad fidem christi deduxit dicemus in sequenti mysterio.**

De patientia sanctae catherine: et glorioso martyrio eius. Capitulum. iij.

Tertium mysterium contemplandum de beata catherina de patientia. Tulit quidem patienter pro christo: maxime tria.

Primo incarcerationem.

Secundo rotationem.

Tertio decollationem.

Primo tulit incarcerationem. **Videns namque maxentius quod non posset animum catherine mollire. Iussit eam spoliataz scorpionibus cedi: et cesarem in obscurum carcerem trudi.** **Ibi quibus diebus fame cruciari.** **Rege autem pro quibusdam causis instantibus extra regionis confinia procedente.** **Regina eius nimio amore succensa: cum principe militum nomine porphirio media nocte ad carcerem virginis properavit.** **Quo cum regina introisset: vidit carcerem inestimabili claritate fulgentem: et angelos plagas virginis perungentes.** **Incipiens ergo virgo ei eterna gaudia predicare: et ad fidem convertens martyrii coronam eidem predixit.** **Sicque usque ad mediam noctem sermonem protraxerunt: que cum omnia porphirio audivisset: ad pedes virginis procidit: et cum ducentis militibus fidem recepit: quia vero per duodecim dies sine cibo tyrannus eam esse iusserat: christus per hos dies missa de celo candida columba celesti eam cibo refouebat.** **Deinde dominus cum multitudine angelorum et virginum eidem apparuit dicens.** **Agnosce filia creatorem tuum pro cuius nomine laboriosum subisti conflictum: constans esto: quia ego tecum sum.** **Respondens igitur imperator: et videns eam splendidiorē: quam tanto ieiunio estimabat afflictam: custodes carceris torqueri precepit.** **Illa vero ait.** **Ego cibum non ab homine accepi: sed christus me per suum angelum enutrivit.**

Cui cum dixisset multa verba. Imperator videns
 firmitatem eius indignatus ait. *Et duobus* elige
 tibi unum: aut sacrificare ut vivas: aut exquisita
 subire tormenta ut peas. Et illa. quecumque tor-
 menta potes cogitare ne differas: quia carnes et
 sanguinem meum christo offerre desidero sicut ipse
 pro me semetipsum obtulit. Ipse est deus meus
 amator meus pastor et sponsus unicus meus.
Secundo beata catherina tulit patienter rotationes
 Suasit enim quodam prefectus regi furere ut infra
 triduum quattuor rotas ferris ferreis et clavis
 acutissimis circumtexas pararet: ut tam terribi-
 le detrimentum virginem dissecaret et ceteros christi-
 anos tam dire mortis exemplum terreret. Ordina-
 tumque est ut due rote vno ordine voluerent: due
 aut primo impetu agerent ut ille deorsum laceran-
 do traherent. Iste repugnantes sursum deorsum
 res impingeret. Tunc virgo catherina dominum exora-
 vit ut ad laudem sui nominis et conversionem populi cir-
 cūstantis ipsam machinam dissiparet. Et ecce an-
 gelus molam illam cum tanto impetu diuellendo con-
 cussit: quod quattuor milia gentium interemit. Re-
 gina autem que desuper hoc aspiciebat et usque tunc
 se celauerat: statim descendens imperatorem de
 tanta se uicinia durius increpauit. Rex autem cum re-
 gina sacrificare contempneret: iussit eam extractis
 prius mamillis decollari. Que cum ad martyrium
 deducere catherinam rogauit ut pro se dominum pre-
 caret. Que respondit. Ne timeas a deo dilecta re-
 gina: quia tibi hodie pro transitorio regno comu-
 tabis eternum: Et pro mortali sponso: tibi immor-
 tale acquies. Educta igitur fuit extra ciuitates
 et ministri mamillas eius ferreis hastilibus uel-
 lentes: tandem caput preciderunt. Cuius corpus
 porphirus rapiens sepeliuit. Sequenti autem die
 cum de corpore regine questio fieret: et multos
 ex hoc ad supplicium pertrahi tyrannus iuberet.
 Porphirus prumpens in medio exclamauit
 Ego sum qui christi famulam sepeliui: et fidem christi rece-
 pi. Confessi adhuc sunt comilitones eius fidem
 suscepisse iesu christi. Quare precepit cesar omnes de-
 collari: et corpora eorum canibus dimitti. **T**ertio
 beata catherina patienter tulit decollationem
 Nam cum nullo terrore nec precibus aut premissis
 a fide et amore christi posset amoueri: data super
 eam scissa decollari iubetur. Que cum ad locum
 ducta fuisset erectis in celum oculis orauit dicens
 O spes et salus credentium. O decus et gloria
 virginum. Iesu rex bone obsecro te: ut quicumque
 passionis mee memoriam egerit: seu in exitu anime
 sue vel in quacumque necessitate me inuocauerit

tue propiciationis consequat effectum. Factaque
 est vox ad eam dicens. Veni dilecta mea: spon-
 sa mea speciosa mea. Ecce tibi celi ianua est a-
 perta. Nam et his qui passionem tuam celebraue-
 rint: optata premissa promitto de celis. Deinde cum
 decollata fuisset: de eius corpore pro sanguine
 lac emanauit. Angeli autem corpus eius accipien-
 tes: ab illo loco usque ad montem sinay itinere
 dierum viginti deduxerunt: et ibidem honorifice se-
 pelerunt. Ex cuius ossibus oleum indefinenter
 emanat: quod cunctorum debili membra sanat. Pas-
 sa est autem anno domini tricentesimo et decimo. Aia
 No illius ad etherea regna volauit permanens
 leta cum christo. Qui sit benedictus pro a secula se-
 culorum. Amen.

Sermo sexagesimus sextus de fide sancte ce-
 cilie virginis et martyris: ob quam christus eam suam
 sponsam fecit.

Proposabo te mihi in

fide dei uiuentis. Verba sunt ista
 originaliter *De sec. ij. ca.* Eum anima
 rationalis fide formata se exornat adeo grata ef-
 ficat. Regi seculorum immortalis et inuisibili deo
 ut illam dignetur spirituali castoque matrimo-
 nio sibi copulare. Nec retrahit celsitudinis ma-
 iestatis sue: que infinita est. quinimo ex abun-
 danti charitate sua creaturam ipsam ad sui vni-
 onem trahit. Facitque illam extra terminos na-
 ture procedere. Quando enim potuit operari
 natura illa que de beata virgine cecilia legitur
 unde in ea tanta puritas mentis ut virginita-
 tem unquam voluerit deserere: unde tanta sapia
 tantaue facundia: ut valerianum sponsum suum
 fratremque eius tiburtium: non solum ad fidem:
 sed etiam ad martyrii triumphum perduxerit. Unde
 denique tanta constantia ut nec tormenta: nec
 violentam mortem horruerit nisi ex presentia spon-
 si sui: qui gratias illi porrigebat indefinenter. Pro-
 pterea in presenti sermone de ipsa puella sanctis-
 sima locuturi: ad fidem eius mentes nostras aiosque
 vertemus. Quam ut verba proposita dicunt: de
 sponsata fuit christo: in fide perfecta. de qua tria
 mysteria proponimus contemplanda.

Primum de commendationis.

Secundum approbationis.

Tertium defensionis.

Quod maxime commendanda est beata cecilia
 eo quod habuit fidem: que virtus est: et prima in
 ordine aliarum virtutum: et in cecilia magna fuit.

Capitulum. j.

Primum mysterium contemplandum de fide beate cecile de commendationis. Nam fuit in ea fides christi: de qua in sua legenda sic commendatur. Lilia virgo clarissima ex nobili genere exorta ab ipsius cunabulis in fide christi nutrita absconditum semper euangelium christi gerebat in pectore: et non diebus neque noctibus a colloquijs diuinis et oratione cessabat: namque virginitatem seruari a domino exorabat. Sed in hac parte de ipsa fide tria proponimus dubia declaranda. Primum utrum fides sit virtus.

Secundum utrum fides sit prima virtutum.

Tertium utrum fides possit esse maior in vno quam in alio.

Ad primum dubium respondemus. quod fides sit virtus. Et hoc probari potest secundum Bonaventuram in suo. iij. distin. xxij. Et Thomam secundum 1. 2. q. iij. multiplici ratione. Prima est. quia fides hominem iustificat. Unde ad Romanos. v. ca. ait. apostolus. Iustificati ex fide pacem habeamus. Et ut Aristoteles docet in. v. Ethicorum. Iusticia est tota virtus. Secunda ratio est. quia fides est principium nostre salutis. Unde Christus Luce. vii. ca. Marcum. v. ca. Martham ix. ca. et Luce. xviii. dixit. Fides tua saluum te fecit. Et Marcum vlti. ca. Qui crediderit et baptizatus fuerit saluus erit. Tertia ratio. quia fides placet deo. Unde Ecclesiastici. i. ca. scribitur. Beneplacitus est deo fides et mansuetudo. Et ad Hebræos. xj. ca. Sine fide impossibile est placere deo. Et ad Galatas. iij. ca. Qui ex fide sunt hi sunt filii abrahe. Et iohannis. j. ca. Dedit eis patrem filios dei fieri: his qui credunt in nomine eius. Quarta ratio quare fides est virtus. quia opponitur infidelitati: que est vitium. Hinc est quod fides a sanctis magnificatur. Unde j. Petri dicitur. Resistite fortes in fide: et ad Ephesios. vi. ca. In omnibus sumentes scutum fidei. Et ad Hebræos. xj. ca. Sancti per fidem vicerunt regna: operati sunt iusticiam ad epti sunt repromissiones. Et ibi apostolus magnificat fidem sanctorum patrum. Sed contra obijciunt aliqui probantes quod fides non sit virtus. Nam virtus ordinatur ad bonum. quia ut inquit Aristoteles. i. ij. ethi. Virtus est que bonum facit habere. Sed fides ordinatur ad verum: ergo non est virtus. Ad hoc respondet Thomas. vbi supra. Quod verum est: bonum intellectus: cum sit perfectio ipsius: et ideo in quantum per fidem intellectus determinatur in verum: fides habet ordinem in quodam bonum. Credere namque est actus intellectus assentientis vero ex imperio voluntatis. Ad hoc autem quod iste actus sit

perfectus duo requiruntur. Quorum vnum est ut infallibiliter intellectus tendat ad suum bonum quod est verum. Aliud est ut infallibiliter ordinetur ad vltimum finem: propter quem voluntas assentit vero. Iterum arguunt quod fides non sit virtus: quia nulla virtus est in demonibus: sed fides est in demonibus. de quibus dicit Iacobus. ij. ca. Demones credunt et contremiscunt: ergo fides non est virtus. Ad hoc iterum dicit Thomas. quod voluntas potest mouere intellectum ad assentiendum que sunt fidei ex duobus. Vno modo ex ordine voluntatis ad bonum: et sic credere est actus laudabilis. Alio modo quia intellectus conuincitur ad hoc quod iudicet esse credendum: his qua dicuntur sed non conuincatur per evidentiam rei. Sicut si aliquis propheta pronunciat in sermone domini aliquid futurum adhibens signum mortuum suscitando: et hoc signo conuinceretur intellectus videntis: ut cognosceret manifeste hec dici a deo: qui non mentitur sed futurum quod predicatur in se evidens non esset. In fidelibus ergo christi laudatur fides secundum primum modum et secundum hoc non est in demonibus sed solum secundo modo. vident enim multa manifesta indicia ex quibus percipiunt doctrinam ecclesie esse a deo: quia ipsi res ipsas que ecclesia docet non vident: puta deum esse trinum et vnum: vel aliqua huiusmodi. Quare fides demonum est quodammodo coacta ex signorum euidencia: et ideo non pertinet ad laudem voluntatis ipsorum quod credunt. Secundum dubium fuit utrum fides sit prima virtutum. Et ad hoc respondet Thomas. quod aliquid potest esse prius altero dupliciter. Vno modo per se. Alio modo per accidens. Per se quidem inter omnes virtutes prima est fides. Cum enim in agibilibus finis sit principium: necesse est virtutes theologicas quorum obiectum est vltimus finis esse priores ceteris virtutibus. Ipse autem vltimus finis oportet ut prius sit in intellectu quam in voluntate: quia voluntas non fertur in aliquid: nisi prout est in intellectu apprehensum. Unde cum vltimus finis sit quidem in voluntate per spem et charitatem. In intellectu autem per fidem necesse est quod fides sit prima inter omnes virtutes: quia naturalis cognitio non potest attingere ad deum secundum quod est obiectum beatitudinis prout tendit in ipsum spes et charitas. Sed per accidens potest aliqua virtus prior esse fide: in quantum remouet impedimenta credendi: sicut fortitudo remouet in

Ordinatum timorem impediens fidem: et humilitas
remouet superbiam: per quam intellectus recusat se
submittere veritati fidei: et sic de alijs virtuti-
bus: quibus non sint vere virtutes nisi presup-
posita fide secundum Augustinum contra Iulianum.
¶ Tertium dubium fuit utrum fides possit esse ma-
ior in vno quam in alio. Et dicit Thomas secunda secundae quae-
stione v. § sic. Quia ubicumque inuenitur paruum et magnum
ibi inuenitur magis et minus: sed in fide inuenitur
magnum et paruum. Dixit enim dominus petro Matthaei
xiiii. Adhuc fidei quare dubitasti. Et chana-
nee dixit Matthaei xv. O mulier magna est fi-
des tua: quare fides potest esse maior in vno quam in
alio. Sciendum tamen quod quantitas habitus ex duo-
bus attendi potest. Vno modo ex obiecto. Alio
modo secundum participationem subiecti. Obiectum
autem fidei potest dupliciter considerari. Vno modo
secundum formalem rationem. Alio modo secundum ea que ma-
terialiter proponuntur. Formale obiectum fidei
est vnum et simplex. scilicet veritas prima. unde ex hac
parte fides non diuersificatur in credentibus
sed est vna specie in omnibus. Sed ea que materi-
aliter credenda proponuntur: sunt plura. Et secundum
hoc potest vnus homo plura explicitate credere
quam alius: et sic in vno potest esse maior fides secundum
maiores fidei explicitationem. Si vero confi-
detur fides secundum participationem subiecti. hoc con-
tingit dupliciter. Nam actus fidei procedit ex
intellectu et ex voluntate: potest ergo fides in
vno dici maior quam in alio ex parte intellectus
propter maiorem certitudinem et firmitatem.
Alio modo ex parte voluntatis propter maio-
rem promptitudinem seu deuotionem: vel confi-
dentiam. Magna ergo fuit fides beate cecilie
que propter christum omnia huius seculi bona contem-
psit. Et cum cuidam iuueni nomine valeriano
desponsata fuisset: et dies nuptiarum instituta
esset: illa subitus ad carnem cilicio erat induta
et super deauratis vestibus tegebatur: et cantantibus
organis illa in corde suo soli deo decan-
tabat dicens. Sicut domine cor meum et corpus meum
immaculatum ut non confundar. Et biduanis
ac triduanis ieiunijs orans commendabat domino
quod timebat. Innotabat angelos precibus:
lachrymis interpellabat apostolos: et sancta
agmina omnia christo famulancia exorabat: ut suis
eum deprecationibus adiuuarent suo domino pu-
dicitiam commendantem. O illuminata puella
O fidelis cecilia: O femina omni laude digna: iu-
uencula erat: pulchra: nobilis: et sponso clarissi-
mo tradita: et tamen cuncta seculi blandimenta

spornebat.

¶ Qualiter fides beate cecilie fuit approbata
eo quod valerianus fuit de illa commotus ex visi-
one et quod angelum visibiliter insperit: atque virtu-
te dei frater eius fuit ad fidem conuersus.

Capitulum. ij.

Secundum mysterium contemplandum de
fide beate cecilie dicitur approbationis.

Fuit namque fides eius a deo approbata et con-
firmata: dum illam docere conata est suum spon-
sum valerianum: habuit quidem illa tria veri-
tatis testimonia.

Primum fuit mirabilis apparitio.

Secundum angeli a colloquio.

Tertium fraternalis conuersio.

¶ Primum testimonium quod habuit valerianus
de veritate fidei dicitur mirabilis apparitio. ut
enim scribitur in legenda. Dux venit nox in qua
cum cecilia suscipere debebat secreta cubilis
silentia dixit ei cecilia. O dulcissime atque ama-
tissime iuuenis. Est mysterium quod tibi confitear
si modo tu iuratus asseras tota te illud obser-
uantia custodire. Jurat valerianus se illud nul-
la necessitate detegere. nulla prodere ratione.
Tunc illa ait. Angelum dei habeo amatorem
qui nimio celo custodit corpus meum: hic si
vel leuiter senserit quod tu me polluto amore con-
tingas: statim feriet te et amittes florem tue gra-
tissime iuuentutis. Si autem cognouerit quod
me sincero amore diligas ita quoque diliget te:
sicut me et ostendet tibi gratiam suam. Tunc
valerianus nutu dei correptus ait. Si vis ut
credam tibi ipsum angelum mibi ostende: et si
vere probauero quod angelus sit: faciam quod hono-
ris. Si autem virum alium diligis te et illum gladio fera-
li cui cecilia dixit. Si in deum verum credideris et
baptizari te permiseris: ipsum videre valebis. Va-
de igitur in tertium miliarium ab urbe: via que appia
nuncupatur: et pauperibus quos illic inuenies dices.
cecilia me misit ad vos: ut ostendat mibi sanctum
senem urbanum: quoniam ad ipsum habeo secreta man-
data que proferam. Adhuc cum videris: indica ei
omnia verba mea: et postquam ab eo purificatus fue-
ris: et redieris angelum ipsum videbis. Tunc va-
lerianus perrexit: et secundum signa que acceperat sanctum
urbicum episcopum intra sepulchra martyrum la-
titantem inuenit. Quibus ei omnia verba cecilie dixisset:
ille manus ad celum expandens ait. Domine iesu
christe seminator casti consilij suscipe semi-
num fructus quos in cecilia seminasti. Domine iesu
christe pastor bone: Cecilia famula tua quasi apis

tibi argumentosa deseruit. Nam sponsū quē
quasi leonem feroceꝝ accepit ad te quasi agnū
mansuetissimū destinauit. Et ecce subito appa-
ruit senex quidā niuis uestibus indutus: te-
nens librū aureis litteris scriptū. Quē vidēs
valerianus p̄ nimio timore quasi mortuus
ceciderit. Et a sene leuatus sic legit. **Unus deus
vna fides: vnus baptisma: vnus deus ⁊ pater
oim qui est super omnes: ⁊ super oia ⁊ in om-
nibus nobis. Enq; hec legisset dixit ei senior
Credis ita esse: an adhuc dubitas? Tunc ille
exclamans dixit. Non est aliud quod verius
possit credi sub celo. Statimq; illo disparente
valerian⁹ a sancto vrbano baptisma suscepit.**
¶ Secundū testimoniū quod habuit valeria-
nus de veritate fidei: dicit angelica collocutio
¶ Rediens nanq; ad ceciliam illam cum ange-
lo loquentem inuenit. Angelus autem duas
coronas ex rosīs ⁊ lilijis in manu habebat: ⁊
vnam cecilie: alterā valeriano tradidit dicēs
¶ Istas coronas inaculato corde ⁊ mundo cor-
pore custodite quas de paradiso dei ad vos at-
tulit: nec vnq; marcescent: nec odorem amittēt
nec ab alijs nisi quibus castitas placuerit vi-
deri poterunt. Tu autem valeriane: quia vili
consilio credidisti: pete quodcunq; volueris.
¶ Cui valerianus. Nihil mihi in hac vita dulci-
us extitit: q̄ vnicus fratris mei affectus. ¶ De-
to igit̄ vt ⁊ ipse mecū veritateꝝ agnoscat. Cui
angelus. placet dño petito tua: ⁊ ambo cum
palma martij ad deū venietis. ¶ Tertiū te-
stimoniū qd̄ habuit valerian⁹ d̄ veritate fidei
d̄ fraternalis cōuersio. Ingressus nāq; tibur-
tius: frater valeriani. Cū nimū rosarū sensis-
set odorem. Dixit. Adior hoc tpe: Roseus h̄
odor ⁊ liliorū vnde respirat? Cui valerianus
Coronas habemus quas oculi videre nō pre-
valent: roseo colore ⁊ niueo candore vernātes
¶ Et sicut me interpellante odorem sensisti. Sic
⁊ si credideris videre valebis. Cui tiburtius.
In somnis hoc audio: an in veritate ista tu lo-
queris valeriane? Cui valerianus. In somnis
vīq; mō fuimus: sed iam nunc in veritate ma-
nemus. Ad quē Tiburtius. Dñi hec nosti: Et
valerianus. Angelus dei me docuit: quē tu vi-
dere poteris si purificatus fueris: ⁊ oibus ido-
lis abrenunciaueris. Tunc cecilia euidenter
ostendit ei oia idola esse speruenda. Ita vt Ti-
burtius diceret. Qui ista non credit pecus est
¶ Tunc cecilia osculans pectus eius dixit. Ho-
die fateor te meum esse cognatū. Sicut enim

amor dei fratres tuū mihi coniugem fecit: ita
te mihi cognatū faciet contemptus idolorum
¶ Vade ergo cum fratre tuo vt purificationem
recipias: ⁊ angelicos vultus videre valeas. Di-
xitq; Tiburtius fratri suo. Obsecro te frater:
vt mihi dicas ad quem me ducturus es. Cui
valerianus. Ad vrbā ep̄m. Cui tiburtius.
De illo vrbano dicis qui totiens damnatus est
⁊ adhuc in latebris cōmorat? Tunc cecilia mul-
ta sibi predicauit de vita futura: de passione
iesu xp̄i: ⁊ alijs ad fidem pertinentibus. Qua-
re tiburtius totus compunctus: fratri suo di-
xit. Adserere mei ⁊ perduc me ad hoīem dei:
vt purificationē accipiam. Ductus ergo ⁊ pu-
rificatus angelos dei sepe videbat: ⁊ oia que
postulabat protinus obtinebat.

¶ Quare fides cecilie fuit instrumentū vt fi-
des xp̄i defenderetur triplici martyrio.

Capitulum. iij:

¶ Tertiū mysteriū p̄templandū de fide br̄e
cecilie d̄ defensionis. Fuit q̄ppe instru-
mentū vt fides xp̄i triplici martyrio defēderet̄
¶ Primo martyrio valeriani tiburtij ⁊ maximi
¶ Secūdo martyrio suo proprio.

¶ Tercio martyrio vrbani pontificis.

¶ Primo fides xp̄i sustentata fuit martyrio
valeriani: tiburtij: ⁊ maximi. Nam post susce-
ptū baptisma: valerianus ⁊ tiburtius elemo-
sinis insistebāt: ⁊ sanctorū corpora quos alma-
chius prefectus occiderat: sepulture tradebāt
Quos almachius ad se vocans: cur dānatos
p̄ suis sceleribus sepeliant: inq̄sivit. Cui tibur-
tius. Vrbā seruī essemus eorum: quos tu
dānatos appellas: qui cōtempserūt qd̄ videret̄
esse ⁊ nō est: ⁊ inuenerūt illud qd̄ nō videret̄ esse
⁊ est. Cui prefectus. Quid nā est illud. Et tibur-
tius. qd̄ videret̄ esse ⁊ nō est. est oē qd̄ in hoc mū-
do est: qd̄ hoīem ad non esse perducit. Qd̄ vō
non videtur esse ⁊ est. est vita iustorū ⁊ pena
malorum. Cui prefectus. Non puto q̄ mente
tua loquaris. Tunc iubet astare valerianum
dicens ei. Qm̄ non est sani capitis frater tu⁹
tu saltem poteris sapienter dare responsū.
¶ Constat plurimum vos errare: qui gaudia re-
spuitis ⁊ oia inimica gaudij affectatis. Tunc
valerianus se vidisse ait. Glaciali tpe ociosos
iocantes ⁊ operarios agricolas deridentes.
¶ Sed estiuo tpe dum aduenissent gloriosi fru-
ctus laborum gaudentibus illis: qui putabant̄
vanū ceperunt flere qui videbant̄ vrbani. Sic
⁊ nos. Nunc quidē sustinemus ignominia ⁊

laborem. In futuro autem recipiemus gloriae et
eternam mercedem. Vos autem nunc habetis transi-
torium gaudium. In futuro autem eternum inuenietis
interitum. Cui prefectus. Ergo nos inuictissimi
principes eternum habebimus luctum et persone vi-
lissime eternum possidebunt gaudium. Cui Valer-
ianus. Domestones estis non principes tpe
viro nati citius morituri: et deo ratione plus o-
ibus reddituri. Dixit autem prefectus. quid inora-
mur verbis. Offerte vobis libamina et ille ab-
scedite. Sancti ruderunt. Nos deo. Non quoti-
die sacrificium exhibemus. Quibus prefectus.
quod est nomen eius. Cui Valerianus. Nomen
eius inuenire non poteris: etiam si pennis volaue-
ris. Prefectus dixit. ergo nomen dei iuppiter
non est. Cui Valerianus. Nomen est homini-
de et stupratoris. Ad quem almachius. ergo totus
mundus errat: et tu cum fratre tuo verum deum no-
scis. Valerianus rudit. nos soli non sumus: sed
innumerabilis multitudo hanc sanctitatem re-
cepit. Tradunt ergo sancti in custodiam maximi
Quibus ille ait. O iuventutis flos purpureus
O germanus fraternitatis affectus. Quomodo ad
mortem quasi ad epulas festinatis. Cui Valeri-
anus ait. Quod si crediturum se promitteret: gloriae
eorum pro morte videret. Credidit maximus et omnis
eius familia. Ac vniuersi carnifices credide-
runt. Et a sancto urbano qui illuc occulte venit
baptisma susceperunt. Igitur dum aurora finem
daret cecilia pergens ad eos exclamauit dicens
Eya milites christi abijcite opera tenebrarum et
induamini arma lucis. Quarto igitur miliario
ab urbe sancti ad statuam iouis ducunt. Et dum
sacrificare nollent pariter decollantur. Tunc ma-
ximus cum iuramento asseruit se in hora pas-
sionis eorum angelos fulgentes vidisse: et aias
eorum quasi virgines de thalamo exeuntes quas
in gremio suo in celum angeli detulerunt. Alma-
chius vero audiens maximum christianum effectum esse
cum plumbatis tandem cedi fecit quousque spiritum
exhalauit. Cuius corpus sancta cecilia iuxta
valerianum et tiburtium sepeliuit. ¶ Secundo fides
christi autentica fuit martyrio proprio beate ce-
ciliae. Inquirens enim almachius facultates Va-
leriani et tiburtij: ceciliae coram se fecit astare.
Iussitque ut idolis imolaret: aut sniam mortis
acciperet. Cum autem ad hoc ab apparitoribus
virgeret. et illi vehementer flerent: eo quod puella
tam decora et nobilis vltimo se morti traderet.
Dixit ad eos. Hoc boni iuuenes non est iuue-
nitatem perdere: sed mutare. Multaque eis de fide

christi et futura vita beata persuasit. Quare excla-
mantes illi dixerunt. Credimus christum verum
esse deum qui tale famulam possidet. Decato ergo
urbano episcopo quadringenti et amplius baptizati
sunt. Tunc almachius sanctam ceciliam ad se ad-
uocans: diutius cum ipsa de fide contendit. Tan-
dem ab ipsa rationabiliter superatus iussit illam
ad domum suam reduci. Ibique tota nocte et die
buliente balneo concremari: que quasi in loco
frigidus mansit: nec modicus saltem sudoris per-
sensit. Quod cum audisset almachius iussit eam in ipso
balneo decollari: quam spiculator tribus ictibus
in collo percussit: sed in caput eius amputare
non potuit. Et quia decretum erat ne quarta per-
cussionem decollandus acciperet: eam semiuu-
entem cruentus carnifex dereliquit: per triduum autem
superuivens: omnia que habebat pauperibus tra-
didit. Et omnes quos ad fidem conuerterat urbano
episcopo commendauit dicens. Triduanas inducias
mibi postulauit: ut hos tue beatitudini comen-
darem: et hanc domum meam in ecclesiam consecrarem
Sanctus autem urbanus corpus eius inter
episcopos sepeliuit: et domum suam ut roga-
uerat in ecclesiam consecrauit. ¶ Tertio fides ce-
ciliae fuit deuersata martyrio beati urbani. Sic
ut legitur in officio ecclesie: fuit natione roma-
nus: ex patre pontiano: qui sedit annos octo
menses undecim: dies undecim. Post multa
vero ab eo circa conuersionem paganorum laudabi-
liter gesta. Almachius prenoiatum inquiri eum
fecit et in quodam antro cum tribus presbyteris:
et tribus diaconibus reperit: et in carcerem mis-
sus est. Post hoc plumbatis cum sociis cecus est:
et iterum in carcere reclusus: ubi tres tribunos
ad se venientes eum custode carceris anolino
sanctus urbanus baptizauit. Audito quod anoli-
nus christianus factus esset: prefecto resistitur et
sacrificare renuens decollatur. Sanctus vero
urbanus et socij capitalem sniam acceperunt:
Sed statim almachius a demone arripitur et
deos suos blasphemans et christianos inuitus ma-
gnificans a demone suffocatur. Quod eius vxor
mamernia videns cum filia sua lucina et tota fa-
milia a sancto fortunato presbytero baptismum
suscepit: et post hoc sanctorum corpora honori-
fice sepeliuit. Ecce quales fructus produxit fides
ceciliae cuius exemplo miraculis et doctrina: tan-
ta multitudo peruenit ad christum. Adveri-
to igitur desponsauit eam: tribuitque coronam
eternae beatitudinis. In qua gloriosa residebit
per infinita secula seculorum. Amen.

Sermo sexagesimuseptimus de fide inuictissima beate lucie virginis siracusane.

Enit sponsus et que

parate erant intrauerunt cum eo ad nuptias. Verba sunt redemptoris nostri: originaliter Matthei. xxv. ca.

et in euangelio hodierno. Promittit merces eterne vite omnibus qui credunt in christum filium dei de virgine natum. Unde saluator ipse Joannis. iij. ca. dicebat. Exaltari oportet filium hominis: ut omnes qui credunt in ipso non pereant: sed habeant vitam eternam. Et. vi. ca. Nec est voluntas patris mei qui misit me: ut omnes qui vident filium: et credunt in eum habeant vitam eternam. Et iterum eodem ca. Amen dico vobis: qui credit in me habet vitam eternam. Et. xj. ca. Ego sum resurrectio et vita. Qui credit in me etiam si mortuus fuerit uiuet. Et omnes qui uiuunt et credunt in me non morientur in eternum. Et eodem ca. Si credideris videbis gloriam dei. Propterea beatissima virgo lucia fides iesu christi per sue anime ornamento suscipiens: ad nuptias delicatas paradisi peruenit. Qua de re ipsa laudibus persequi cupientes: In solennitate eius: ad sanctam fidem vertemus sermonem. De qua tria mysteria proponimus contemplanda.

Primum de infusione.

Secundum roborationis.

Tertium consummationis.

Qualiter fides infusa fuit anime beate lucie a deo: et quomodo meritorium est credere: et quomodo fides informis sit donum dei. Capitulum. j.

Primum mysterium contemplandum de fide beate lucie de infusione. Nam fuit in ea uina fides et formata: quam deus infudit illi anime merito atque serueni christum confessam est: an quem perfecte credidit. Sed in hac parte tria dubia declarem.

Primum utrum credere sit meritorium.

Secundum utrum fides sit anime infusa a deo.

Tertium utrum fides informis sit donum dei.

Ad primum dubium respondet Augustinus super Joannem dicens. Sicut in radice arboris nulla apparet spes pulchritudinis: et tamen quicquid est in arbore decoris ex illa procedit. Sic ex fidei humilitate: quicquid meriti: quicquid beatitudinis anima susceptura est: ex fidei fundamento procedit. Secundus vero Thomas. 2a 2e. q. iij. ait. Actus nostri sunt meritorij: in quantum procedunt ex libero arbitrio moto a deo per gratiam. Et quomodo omnes actus humani qui subijciuntur libero arbitrio si sit relatus in deum potest esse meritorius. Ipsius autem credere est actus intellectus assentiens ve-

ritati diuine: ex imperio voluntatis a deo moto per gratiam. Et sic subiacet libero arbitrio in ordine ad deum: unde actus fidei potest esse meritorius. Sed obijcit aliquis sic. Ille qui assentit alicui credendo: aut habet eam sufficienter inducentem ipsum ad credendum: aut non. Si sic tunc non videtur habere esse meritorium: quia non est ei iam liberum credere: et non credere. Si autem non habet sufficienter inductiuum ad credendum: tunc leuitatis est credere. Iuxta illud Ecclesiastici. xix. ca. Qui cito credit leuis est corde: et sic non videtur meritorium esse. Ad hoc ita respondet Thomas. Ille qui credit habet sufficienter inductiuum ad credendum. Inducit enim auctoritate diuine doctrine miraculis presumat: et quomodo plus est interiori instinctu ducit dicentis: unde non leuiter credit: quia tamen non habet sufficienter inductiuum ad sciendum ideo non tollit rationem meriti. Secundum dubium fuit utrum fides sit infusa anime a deo. Et ad hoc respondet apostolus ad Ephesios. ij. ca. dicens. Gratia saluati estis per fidem et non ex vobis: dei enim donum est. Notandum tamen secundum Thomas. 2a 2e. q. vij. Quod ad fidem duo requiruntur. quorum unum est: ut homini credibilia proponantur: quod requiritur ad hoc quod homo aliquid explicitate credat. Aliud autem quod ad fidem requiritur est assensus credentis ad ea que proponuntur. Quantum ergo ad primum horum necesse est: quod fides sit a deo. Ea enim que sunt fidei excedunt potentiam humanam. unde non cadunt in contemplatione hominis: siue cognitione nisi deo repelante. Sed quibusdam quidem immediate reuelantur a deo: sicut sunt reuelata apostolis et prophetis. Quibusdam autem proponuntur a deo mediante fidei predicatoribus. Quantum vero ad secundum. scilicet ad assensum hominis ad ea que sunt fidei potest eam considerari dupliciter. Una quidem exterior inducens: sicut miraculum visum: vel persuasio hominis fidei docentis: quorum neutrum est sufficienter eam videndum enim idem miraculum et audiendum eandemque predicationem siue doctrinam: quidam credunt: quidam non credunt. Et ideo oportet ponere aliam eam interiori: que mouet hominem interiori ad assentiendum his: que sunt fidei: hanc autem eam pelagiani ponebant solum liberum arbitrium hominis. Et propter hoc dicebant quod initium fidei est ex nobis in quantum. scilicet ex nobis est: quod parati sumus ad assentiendum his que fidei sunt. Sed consummatio fidei est a deo: per quem nobis proponuntur ea que credere debemus. Sed est falsum: quia cum homo assentiendo his que sunt fidei eleuetur super naturam suam: oportet quod hoc insit ei ex supernaturali principio interiori mouente: quod est deus. Et ideo fides quantum ad assensum que est principalis actus fidei

est a deo interius mouente p gram. ¶ Tertiū
dubiū fuit vtrū fides informis sit donum dei
Et ad hoc rñdet q sic. Naz glo. j. ad Corinth.
xiiij. ca. ait. Fides que est sine charitate est donū
dei. Si at obijceret q fides informis est quid
imperfectū: et opa dei sunt perfecta. vt dī Deute-
rono. xxxij. ca. ergo fides informis nō est op⁹
dei. Rñdet Tho. q fides informis et si non sit
perfecta simpliciter perfectione virtutis: est tñ p-
fecta qdā perfectione: que sufficit ad fidei rōem
Iterū posset quis instare sic. Quocunq; deus
sanat totaliter sanat. vñ xps dixit Joānis. vij
ca. Totū hoīem sanū feci: sed p fidem hō sanat
ab infidelitate. Quicūq; g donum dei accipit
simul sanat ab oībus peccatis. Sed hoc nō fit
nisi p fidem formatā: ergo sola fides formata
est donū dei: et non fides informis. Ad hoc ita
dicit Tho. q ille qui accipit fidem a deo q̄uis
absq; charitate nō simpliciter sanat: sed sana-
tur fm quid. s. vt cesset de tali pctō. hoc at fre-
quēter cōtingit: q aliquis desistit ab vno actu
peti: et deo hoc faciēte: qui tñ ab actu alterius
peti non desistit: pp̄ta iniquitate suggerente
Et p hunc modū datur aliqñ a deo hoī: q cre-
dat: nō tñ datur ei charitas. Sicut et aliqñ
dat absq; charitate donū prophetie: vel aliqd
sile. In hoc itaq; relucet bonitas sumi dei: q
etiā pctōribus sua dona gratis data largitur
¶ Eni mlti absq; charitate operentur actus bo-
nos ex genere: vt deo et ecclie obedient: a deo
puenit. ¶ Alij absq; charitate firmiter et sim-
pliciter credant: et fonte diuine pietatis hoīez
adiuantis pcedit. Si vō aliq fidem forma-
tā habeāt p charitatē et opa bona a bono deo
efficiente id ipsū recipiūt. Ipse ergo hanc fidē
lucie virgini tribuit: quā ipa libenter cōplexa
totā se diuine voluntati cōmisit. Erātq; opa
eius sc̄ta: iusta: recta: munda: qualia decet pro-
sequi credentes in xpm.

¶ De tribus miraculis: quibus roborata fuit
fides beate lucie. Capitulum. ij.

Secundū mysteriū cōtemplandū de fide
beate lucie: dī roboratio. Fuit eni a deo
fides eius roborata triplici miraculo.

Primū fuit sc̄tē agathe visio.

Secūm matris sanatio.

Tertiū corporis firmatio.

¶ Primū miraculū quo fuit fides lucie robo-
rata et magnificata dī sancte agathe visio. Au-
diēs eni famā sc̄tē agathe p totā siciliā diuul-
gari: sepulchrū eius adiit cu; mīe sua euticia:

longo iam satis tpe fluxū sanguinis incurabi-
liter patientē. Inter ipsa igit missarū solennia
contigit vt illud euāgelium legeret: in quo dñm
mulierē ab hac passione sanasse narrat. Tunc
lucia matri dixit. Si credis his que leguntur
crede agathā illū semp bre pñte: p cuius no-
mine sustinuit passionē. Si ergo ei⁹ sepulchrū
credens contigeris perfecte: continuo sanitate
gaudebis. Igit recedentibus cunctis: et matre
et filia iuxta sepulchrū in orōne existentibus:
lucīā somnus arripuit: viditq; agathā in me-
dio angeloz: gēmis ornatā stantē: et dicentem
sibi. Soror mea lucia virgo deo deuota: quid
a me petis: qd ipsa poteris prestare continuo
matri tue. Nam ecce p fidem tuam sanata est
Sed dū ista loquimur: increduli nos accusare
contendunt. Muliebria inquit sunt ista et le-
uibus personis enarranda. Nā dixit sapiens
Adultos fecerunt errare somnia et exciderunt
sperantes in illis. Quibus nos rñdemus. q lz
somnia possint euenire: vel a cā naturali: vt a
cā volūtaria: vel ab influētia celi: vel ab illusio-
ne: tñ et sepe euenisse repimus a volūtate crea-
toris: q sic disposuit in sōnis multa mysteria
reuelari. Mōne Benef. xxvij. ca. Vidit iacob
in sōnis scālā stantē sup terrā et cacumē illū
tangens celū: angelos quoq; dei ascendentes
et descendentes p eā: et dñm innixū scālę dicen-
tem sibi. Ego sum dñs deus abrahā patris tui
et deus Isaac. Joseph etiā vt scribit Benef.
xl. ca. Interpretatus est somnū pincerne et pi-
storis pharaonis: et somnū ipsius pharaonis:
vt patet Benef. xli. ca. Et Daniel. iij. et. iij.
ca. habet. qualiter ipse daniel reuelauit signifi-
catōez somnioz nabuchodonosor regis baby-
lonie. Adagi adhuc postq; adoraauerunt xpm
āmoniti fuerunt in somniis: ne redirent ad he-
rodē. Et Joseph ab angelo in somniis instru-
ctus fuit: vt cū puero iesu et virgine matre fu-
geret in egyptū. sicut recitat Matthe. ij. ca.
Apud gētilēs etiā somnia sepe aliqd significa-
re cōperta sunt. Dñ Valerius multa de som-
nijs scripsit li. i. Sicut de somnio simonidis q
nafragiū euasit. Et de somnio mris dionysij
que cū conceptus vtero haberet: somniavit se
satiristū parere: satiristus serpens est de quo
tiriaca conficit. Consultoq; pdigioz interpre-
clarissimū ac potētissimū filiū dixit parituraz
Et ita refert alia q̄ plurima. Tullius atq; i. d.
diuinatōe ait. Est apud platonē: q cum socra-
tes esset in custodia publica: dixit critoni fami-

liari suo se post diē tertium moriturū: vidissetq;
in somnis pulchritudinis eximie feminā: que
se noie appellans diceret: homericū quendam
versū. Terclatichile tempestas leta leuabit. qd
vt est dictuz sic scribit contigisse. Suetonius
aut in li. de. xij. cesaribus recitat. Q. nocte pce
dente diē q cesar occisus fuit: vxor ei⁹ in gete
vidit fastigiū domus labi: z cesarē in sinu suo
iacentē multis vulueribus pforatū: quare sō
nij atrocitate pterrita: eū rogare n̄ destitit: vt
die p̄xima se a curia abstineret. Dicta sūt hec
oia vt ostendamus nō esse quid fabulosū q de
visione beate lucie superius explicauimus: sic
rei exitus: vt apparebit plene p̄firmat. ¶ Se
cundū miraculū quo fides lucie roborata fuit
z vera declarata: dī matris sanatio. Eugilās
quidē a somno lucia matri dixit. Mater mea
ecce sanata es: p ipsā ergo te deprecor: que suis
orationibus te sanauit: ne mihi de cetero no
mines sponsū. Sed quicqd mihi datura eras
p dote: pauperibus elargire. Cui mater. Tege
p̄uis oculos meos z quicqd volueris de facul
tatibus facito. Ad quā lucia. qd moriens das:
ideo das qz tecū ferre non potes. Da igit dūz
vuis z mercedē habebis. Cuz ergo redissent
fit q̄tidie detractio rerū: z dan̄ in necessitati
bus pauperū. Interea dum patrimoniū distri
buit: sponsus lucie de his nutrice eius interro
gauit. R̄ndit illa caute qz vtiliorē possessionez
sponsa sua inuenisset quas volebat emere. Et
ideo videbat aliquāta distrabere: credidit ille
z cepit auctor esse vendentiū. ¶ Tertium miracu
lum quo fides lucie roborata fuit: dī corporis
firmatio. Nam venditis oibus z pauperibus
erogatis. Sponsus trahit eā corā pascasio cō
sulari dicens eā xpianā esse z p̄ leges agere au
gustoz. Inuitate eā pascasio ad sacrificia ido
lorum. R̄ndit. sacrificiū placens deo est: visita
re pauperes: z in necessitatibus subuenire: z
qz iam amplius non habeo qd offerā: meipsā
sibi offerendā tribuo. Cui pascasio. Ista ver
ba tibi simili stulto xpiano narrare poteris: mi
hi aut qui principū decreta custodio: frustra p
sequeris. Ad quē lucia. Tu principū tuoz de
creta custodis: z ego leges dei mei custodiam.
Cui pascasio. patrimoniū tuū cum corrupto
ribus expendisti: ideo quasi meretric loqueris.
Cui lucia patrimoniū meuz in tuto loco cōsti
tuit: corruptores aut mentis z corporis nunq̄
sciui. R̄ndit pascasio. qui sunt corruptores
mentis z corporis. Lucia dixit. Corruptores

mentis vos estis: qui suadetis vt aia suū dese
rat creatorem. Corruptores corporū sunt: qui
sp̄alem delectationē preponunt epulis sempi
ternis. Pascasio dixit. Cessabunt verba cuz
peruentuz fuerit ad verbera. Cui lucia. verba
dei cessare nō possunt. Cui pascasio. tu ergo
deus es. Lucia respondit. ancilla dei suz: Qu
dixit. Dum steteritis ante reges z p̄sides no
lite cogitare quō aut quid loquamini: dabitur
enim vobis in illa hora quid loquamini. Nō
enim vos estis qui loquimini: sed spiritus pa
tris vestri qui loquitur in vobis. Pascasio
dixit. In te ergo spirit⁹ sanctus est. Cui lucia.
qui caste viuūt templū sunt spūs scti. Cui pa
scasio. ego faciā te duci ad lupanar: vt ibi vio
lationē accipias: z spm̄ sanctū perdas. Cui lu
cia. Non inquinat corpus nisi de cōsensu mē
ris: nā si inuitā violari me feceris castitas mi
hi duplicabit ad coronā: nunq̄ autē volunta
tem meam ad consensum poteris prouocare.
Hoc loco doctores dicunt. qz si aliqua virgo
violenter opprimat virginittatis coronā non
āmittit. Sicut patet. xxij. q. v. ca. quod āt. ca.
tolerabilius. ca. reuera. ca. nō potest. ca. propo
sito. ca. de pudicitia. ca. magis timeam⁹. San
ctus Tho. in suo quarto. di. xlii. arti. v. ita
ait. Si aliqua virgo p violentiam oppressa fu
erit non āmittit propter hoc aureolam virgi
nittatis: dūmodo propositū p̄petuo virginita
tem seruādi inuolabiliter teneat. Et hoc siue
pro fide siue p quacunq; alia causa violenter
corumpatur. Sed si hoc p fide sustineat erit
ei meritorū: z ad genus martyrij pertinebit.
Vnde lucia dixit. si inuitā me feceris violari:
castitas mihi duplicabit ad coronā: non qz ha
beat duas virginittatis aureolas: sed qz duplex
premiū reportabit: vnū pro virginittate custo
dita: aliud p iniuriā quā passa est. Dato etiā
qz talis violenter oppressa cōcipiat: nec ex hoc
meritū virginittatis perdit. hec Tho. Ad lucia
iam redeamus: que pascasio addidit. Ecce cor
pus meū ad omne supplicium paratum: quid
mora is. Incipe fili diaboli desideria tuarum
penarū exercere. Tunc pascasio lenones ad
se venire fecit dicēs eis. Inuitate ad eā omnē
populū z tādm illudat: donec mortua nūciat.
O stupēdū miraculū: O inuincibilis virt⁹ dei
vini volētes eā trahere: Tanto pondere spūs
sanctus eam fixit: vt oīno ipsam mouere neq
rent. Fecitq; pascasio mille viros accedere: z
man⁹ z pedes ligare: sed eā nullaten⁹ poterāt

monere. Tūc ēt cū viris mille paria boū adhibuit: sed tū virgo dñi immobilis pmanfit. vocatis at magicis vt suis incantatoib⁹ moueret oīno moueri non potuit. Dixitq; Pascasius Que sunt ista maleficia. q; vna puella a mille hoīb⁹ non mouet. Lucia dixit. Non sunt ista maleficia: sed beneficia xpi.

¶ Qualiter beata lucia voluit pro fide xpi vitam pntem p martyrij tolerantia consummare
Capitulum. iij.

Tertiu mysteriu ptemplandū de fide bte lucie dr cōsumationis. Voluit equidē, p fide xpi pntem vitā p martyrij tolerantia cōsumare. In quo tria concurrerunt.

Primū a morte preseruatō.

Secūm secretorū reuelatio.

Tertiu corporis xpi susceptio.

¶ Primū qd pcurrit circa tolerantia martyrij bte lucie: dr a morte preseruatō. Mō enim tormenta potuerūt extinguere illā: ita cito sic fecissent: q; de pseruabat eā vsq; ad rps. Mā cū pascasius angustiaret nimis: vidēs illā adeo immobilē effectā: iussit copiosū ignē circa eā accendi picēq; r refinā ac feruens oleū sup eam fūdi. Dixitq; lucia. Indutias impetraui martyrij mei: vt credētib⁹ timorē auferā passiois r nō credentibus vocē insultationis: videntes at amici pascasij eū angustiari: in gutture ei⁹ gladiū imerserūt: q; nec sic extincta ē: nec loq; amisit. **¶** Secūm qd pcurrit circa martyriū beate lucie: dr secretorū reuelatio. Reuelauit enī ea q; secreta crāt: r sciri nō poterāt: pp distantia loci. dixitq; Annuncio vobis pacē ecclesie redditā maximiano hodie mortuo r d regno suo diocleciano expulso. Et sic ciuitati cathariensi soror mea agatha data est ptectrix. Sic r ego ciuitati siracusane pcessa sū interuētrix. Dū hec verba loquit. Ecce ministri romanorū venerūt r pascasium apprehendētes: vinctū ad cesarē secū duxerūt. Audierat enī cesar q; multa rapuerat. Quare de suis scelerib⁹ conuict⁹ capitali snia fuit punitus. **¶** Tertiu qd pcurrit i martyrio bte lucie: dr corporis xpi susceptio. Mā de loco in quo pcessa est: nō est mora: nec spm tradidit: q; ad usq; venirēt r corp⁹ dñi sacerdotēs ei traderēt: r oēs astantes amē dño rnderēt. In eodē at loco est sepulta r ecclia fabricata. Fuit alia lucia cui⁹ officiu ecclesia celebrat mense septēbris. hec tpe diocleciani r maximiani in viduitate per annos triginta r sermanserat. Quinsq; anni totius vite fuerūt se-

ptuaginta quinq; put legit in suo officio. Ista accusata a filio Euprepio q; xpiana esset iussu diocleciani carceri mancipata fuit: vbi cōsolationē diuinā pmeruit. Deinde corā diocleciano sedente p tribunali extensa est: r fustibus diutissime verberata. Postea in ollaz plūbo plenā i circuitu igne copioso succēsā demersa est. Vbi scā dei psallēs triduo vixit vltio gladio aiaduēsa ē. Itaq; pia lucia i virginitate pmanens: martyriū p xpo passa est. Ista vō in viduitate pseruans: mori p xpo nō recusa uit. Quax aie gloriā celestis regni in eternuz pacifice possidebūt. Ad quā nos pducatur iesus fili⁹ dei: q; sit bndict⁹ in secula seculorū. Amen.

¶ Serino sexagesimo octauo de laudibus vere amicitie: que hoies in scititate conseruat.

¶ Satus qui inuenit

amicū verum. Sapientis verba sunt ista originaliter Ecclesiastici. xxv. ca. Satis efficit est tam

in spūali q; civili vita: vinculū amicitie vere: qua hoies cōmunicant sibiipsis vtranq; fortunā. Propterea a macrobio species inficitie ponitur r ab ipso atq; a ceteris sapientibus: miris laudibus preconiat: q; tū pleriq; ferales potius q; rōnales hoies amicitia r parui pendunt r fugiunt. Hec tpe in pnti sermone d eius laudibus erim⁹ verba facturi: de quā tria mysteria proponimus contemplanda.

Primū dr cōmendationis.

Secūm distinctionis.

Tertiu significationis.

¶ Omnes sancti r morales phi gloriose loquuntur de amicitia. Capitulum. j.

Primū mysteriu contemplandū de amicitia dr cōmendationis. Omnes quippe tam sancti q; phi morales de illa gloriose loquunt. Vnde Sapiens Ecclesiastici. vi. ca. ait Amicus fidelis protectio fortis. Et cassiodorus in libro de amicitia. In hūanis reb⁹ nihil amicitia dulcius inuenit: nihil sanctius appetitur: nihil fructuosius custodit. Et in eodē li. Amicitia ppria suauitate virtutes alias condit: aduersa rpat: tristiaq; iocundat. Et idē in eplis. Sine amicis oīs cogitatio esset tedium oīs opatio labor: oīs terra pegrinatō: oīs vita tormētū: sine amicoꝝ solatio: viuere eēt mori. Et Ambro. li. d officijs. Solatiū q; vite h⁹ est: vt habeas cui pect⁹ tuū apias: cui archana cōices: cui secreta tui pectoris committas: vt

colloces tibi virū fidelē: q̄ in p̄speris gratulet̄
in tristib⁹ cōpatiat̄: in p̄secutionib⁹ adhortet̄.
Et Valerius maximus li. iij. Amicitie vincu-
lū potens est ⁊ p̄ualidū: neq; vlla ex p̄te san-
guinis viribus inferius. Et Quintilian⁹ in li.
declamationū. Nō reperio qd̄ in rebus hūa-
nis excogitauerit nā p̄stantius amicitia: qd̄
cōcordia ⁊ fortunā maius auxiliū. Et Salust.
in iugurtino. Nō exercitus neq; thesauri sūt
regni p̄sidia: sed veri amici: q̄s neq; armis
cogere: neq; auro parare queas: officio fideq;
parant̄. Et Seneca in li. de tranquillitate aī.
Nihil eque oblectat aīum: q̄s amicitia fidelis
⁊ dulcis. Et Theophrastus p̄bus. Quāti est
sine aīa corpus: tanti est sine amicis hō. Et se-
cund⁹ p̄bus interrogatus ab adriano cesare.
quid est amicus. r̄ndit. desiderabile nomē: infe-
licitatis refugiū: indeficiens quies: amanda
felicitas. Et Aristo. i. viij. Ethicorū. ca. i. Ami-
citia maxime necessaria est in vita: sine amicis
nullus eligeret vivere: hñs reliqua bona oīa ⁊
mendicantibus ⁊ principatus ⁊ p̄tates possi-
dentibus: videt̄ amicis maxime opus esse. Et
idē in. ij. politicē. Amicitia quidē putam⁹ ma-
ximū esse bonorū ciuib⁹. Et idē in. iij. topicorū
Adagis eligenda est sup̄abundantia amicitie
q̄s pecuniarū. Et Tullius in questionib⁹ tuscu-
lanis. Sūmū gen⁹ felicitat̄ est hñe amicos. Et
idē in li. illo de amicitia de q̄ inquit aulus geli⁹
in. i. noctiū acticarū. Q̄ cū librū illū cōponeret
legit libꝝ theophrasti d̄ amicitia ait. Excepta
sapia nil melius est datū hōi a dijs immortalib⁹
amicitia. Et iterū ibi. Solē e mūdo tollere vi-
dent̄: q̄ amicitia e vita tollit: q̄ nihil a deo me-
li⁹ habem⁹: nihil iocūdius. Et iterū. Ego vos
hortari tm̄ possū: vt amicitia oibus reb⁹ hūa-
nis aīponatis. Nihil enī est tā nature aptum
tāq; conueniens ad res vel scōdas vel aduersas.
Et idē li. i. de finibus bonorū ⁊ malorū. Diu-
rerū q̄s ad hñe viuendū sapia cōparauit. nihil
est maius amicitia: nihil vberius: nihil iocūdi-
us. Sed p̄ter predicta q̄runt aliq; vtq; felix i-
digeat amicis. Et posset argui q̄ nō. q̄ quicū-
q; sūt p̄ se sibi sufficiens ex bonis q̄ hñt: n̄ in-
diget amicitia aliorū: sed felix p̄ se oīm bonorū
sufficiētia hñt: q̄ nō videt̄ indigere amicis. In
oppositū Nō arguit̄ tali rōne. Inter oīa exte-
riora est maximū bonū hñe amicos. vt p̄batū
est paulo sup̄ius p̄ aristo. Si ergo felici cui oīa
bona tribuunt̄ nō dan̄t amici: tūc felici deerit
maximū bonorū exteriorū. s. amicitia qd̄ est p̄

198
rōnē felicitis. R̄ndet̄ ad ista soluenda. q̄ aut lo-
quimur de felicitate celestis p̄rie: aut de felici-
tate p̄ntis vite. Primo enī si loquimur de p̄fe-
cta felicitate q̄ erit in p̄ria. tunc aut loquimur d̄
necessitate b̄titudinis: aut de bñ esse. Primo
mō dico q̄ societas amicorū nō requirit̄ de ne-
cessitate ad b̄titudinē p̄rie. qm̄ ille qui hñ totaz
plenitudinē sue p̄fectionis in vno nō indiget
in alio. sed beatus in patria habet totam ple-
nitudinē sue p̄fectionis in deo: q̄ nō indiget
alio. Et hoc est qd̄ scribit̄ Sapie. vij. ca. Vene-
rūt at̄ mihi oīa bona pariter cū illa. s. cū diuina
sapia: q̄ in dei clara visione cōsistit. Dñ Aug⁹
vii. li. sup̄ Senec. ad l̄raz dicit. q̄ creatura spi-
ritualis ad hoc q̄ sit b̄tā nō nisi intrinsic⁹ ad-
iuuat̄ eternitate: veritate ⁊ charitate creatoris
Nā p̄fectio charitat̄ est essentialis b̄titudinē
q̄tū ad dilectionē dei: nō at̄ q̄tū ad dilectōez
p̄rimi. Quare si esset vna sola aīa fruens deo
nō hñs p̄ximū quē diligeret: adhuc b̄tā esset
sed supposito p̄ximo seq̄t̄ dilectio eius ex p̄fe-
cta dilectione dei. Dñ q̄si cōcomitant̄ se habz
amicitia ad p̄fectā b̄titudinē. Scdo Nō si loq̄-
mur de bñ esse b̄titudinis tūc verū ē q̄ ad illā
facit societas amicorū: q̄ sic b̄tudo essentialis
est quā hñ b̄tūs apud deū solū: ita b̄tudo ac-
cidentalis est: quā hñ b̄tūs apud aliū b̄m. Si
Nō loquimur de felicitate ip̄fecta q̄ nihil aliud
est: large illā sumendo q̄s p̄speritas ⁊ bonorū
tpaliū abundantia. tunc dico q̄ felix aliq; mō
nō indiget amicis ⁊ aliq; mō indiget. Nā felix
nō indiget amicitia vtili: q̄ existit̄ sibi oīa bo-
na: indiget tamen amicis maxime p̄pter tria.
Primo p̄pter cōicationē. vt cōicet̄ amicis in-
digentibus felicitatē suā. qm̄ vt inq̄t Plato ī
Thimeo. Bonos viros decet cōmodos esse.
Et Quintus in li. d̄ ponto. Regia crede mihi
res est succurrere lapsis. Conueniēs hōi est ho-
minē seruare voluptas. Scdo felix indiget ami-
cis p̄pter cōseruationē: q̄ nullus sufficit sol⁹
seruare p̄speritatē suā. Itō inq̄t Tullius in li.
de amicitia. Quā res humane fragiles sunt ⁊
caduce sp̄ acq̄rendi sūt: q̄s diligam⁹ ⁊ a qb⁹ di-
ligamur. charitate enī beniuolentiaq; sublata
ois est sublata: ⁊ ita iocūditas. Tertio felix in-
diget amicis p̄pter delectationē: q̄ delectabi-
le est p̄uere amicis. Dñ ⁊ Tullius in p̄fato
li. d̄ amicitia dicebat. Quid dulcius q̄s hñe ali-
quē cū q̄ audeas sic loq; oīa vt tecū. Propt̄ hec
oīa p̄cludit sapiēs Ecclesiasti. vi. ca. Q̄ q̄ inue-
nit̄ amicū fidelē iuenit̄ ⁊ thesaurū. Amico q̄p̄p̄

Fideli nulla est cōparatio et nō est digna ponde-
ratio auri et argenti p̄tra bonitatē fidei illius.
De triplici amicitia: mala: falsa: et vera.

Capitulum. ij.

Secundū mysteriū cōtemplandū de ami-
citiā dī distinctio. Distinguitur quippe
in scripturis diuinis et humanis triplici. Nā
Quedam est amicitia mala.

Quedam falsa.

Quedam vera.

Prima amicitia dī mala. que est inter eos
qui mali sunt. sicut Luce. xxij. ca. scribit. **Q**uod
facti sunt amici herodes et pilatus. Vbi glo. ne-
phandū fedus quod herodes et pilatus in occidē-
do xpm̄ pepegerūt. p̄pterea Aristo. viij. ethi.
ait. ca. iij. **Q**uod perfecta est bonorū amicitia: et s̄m
virtutē similiū. Et Tullius in li. d. amicitia in-
quit. Virtus amicitia et gignit et cōtinet: nec
sine virtute amicitia esse vllō pacto pōt. Et ite-
rū ibi sic cōcludit. Hoc sentio nisi i bonis ami-
citiā esse non posse. **S**ecunda est amicitia falsa:
vel simulata quā. s. aliqs diligit solo noie et nō
ope quod vtiq; facile impleri dicit Ambrosi⁹ li.
iij. de officijs. Facilis inquit vox et cōis tuus
sū totus: sed paucorū effectus. Sunt et alij qui
se amicos dicūt: et nō nisi p̄pter p̄p̄riū cōmo-
dū amant. **Q**uos dicit Seneca ad lucillū. Ne-
gociatio est nō amicitia quā ad cōmodū accedit.
Et Hiero⁹ in eplā ad paulinū ait. Vera ami-
citiā illa est et xpi glutino copulata quā nō vti-
litas rei familiaris: nō p̄ntia tm̄ corporis: non
subdola et palpans adulatio: sed dei timor et di-
uinarū scripturarū studia cōciliant. Et idē sup̄
Michēā prophetā. Delicata est amicitia que
amicorū felicitatē et diuitias sequit. In hoc ge-
nere amicitie hodie voluit quāsi totus mundus
Vn̄ Quidius li. ij. de ponto ait. Vulgus ami-
citiā vtilitate p̄bat: illud amicitie quondam
venerabile nomē p̄stat et in questu p̄ meretri-
ce sedet. Sunt et adhuc amici falsi. quā hi qui se
amicos fatebant: amicos deserūt in aduersis.
Nā vt scribit sapiens **P**rouer. x. vij. ca. omni-
tpe diligit qui amicus est. Et Valerius li. iij.
Sincere fidei amici precipue in aduersis reb⁹
cognoscunt: in quibus quicquid prestat: totus a
cōstanti beniuolentia p̄ficiat. **O**bid Tulli⁹
in questu. tuscu. et in. iij. li. de officijs. cōmendat
vna cū valerio maxio damonē et ficiā pictago-
ricos quā amicitiarū aīo adeo stricti erāt vt cuz
alterū ex his firacusanus dionysius occidere
terminasset: et is qui morti adiectus esset: pau-

cos dies quibus domū p̄ficisceret a dionysio
impetrasset: sin aliū p̄ reditu eius daret: alter
rūdere p̄ amico nō dubitauit: affirmans quā nō
si rediret alius infra assignatū sibi terminum
ipse moreret. **D**ēs primo isto insultu sunt in
admirationē versi: quāq; derideret a plurimis
sed cū tandē reuerteret amicus seque ad diē ter-
mini presentasset: admiratus tyrān⁹ eorū fidē
supplicii remisit. Rogans se tertiū in societa-
tē recipi. Sed hodierna die tales minime in-
ueniunt: quinimo vt Quidi⁹ ait. li. ij. de pon-
to. Diligēt nemo nisi cū fortuna scda est. Et in
li. de tristib⁹. Donec eris felix multos numera-
bis amicos. **T**pa si fuerit nubila solus eris. Et
in eodez libro: sic de quodā suo amico tepido
lamentatur.

In caput alta suum labent ab equore retro.

Et lumina: cōuersis solq; recurret equis.

Terra feret stellas: cclum scindetur aratro.

Vnda dabit flammās: et dabit ignis aquas.

Omnia nature prepostera legibus ibunt.

Partesq; suū mundi nulla tenebit iter.

Omnia iam fient fieri que posse negabam.

Et nihil est de quo non sit habenda fides.

Nec ego vaticinor: quia suz deceptus ab illo:

Laturum misero: quem mihi rebar opem.

Illud amicitie sanctum et venerabile nomen.

Re tibi pro vili sub pedibusq; iacet.

Tertia igitur amicitia et vera est illa que sū-
datur sup̄ virtutē et p̄senerat in quolibet statu
sue prosperitatis sine aduersitatis.

De signis vere amicitie. Capitulum. iij.

Teriū mysteriū cōtemplandū de ami-

citiā dicit significatio. Sūt enim aliqua

signa per que cognosci potest quando quis est
verus amicus. Et hec distinguūt in tria. Nā

Alia sunt signa cordis.

Alia sunt signa oris.

Alia sunt signa operis.

Primo sunt alia signa cordis. que subdivi-
di possunt in tria.

Primū est voluntatū concordatio.

Secūm secretoꝝ cōmunicatio.

Tertiū animi confirmatio.

Primū signū est voluntatū cōcordatio. de q̄

ait Tullius li. de amicitia. Idē velle et idē nolle

Et demū vera est amicitia: quod vtiq; intelligē-

dū ē i reb⁹ virtuosis: debitis: et honestis. Nā

cōcordia malorū nō vere amicitia: s; s; similitudi-

nē dici pōt. **Secūm** signū ē secretoꝝ et p̄silioꝝ

coicatio. vt eni ait Ambro. li. de officijs. Nihil occultat amic⁹: si ver⁹ e. Verūtn̄ caute agēdū est vt seruet regula Seneca ad lucillū dicentis Dia cū amico delibera: sed de ipso prius. Mā ingt Macrobius li. saturnaliū. Ita amicū habeas vt hūc fieri posse inimicū putes. Et Valerius rubrica de dilectōe ⁊ amore dicit. Nias aiebat oportere hoies ita in vsu amicitie versari vt meminerint eā ad grauissimas inimicitias posse cōverti. Qd̄ qdē pceptū p̄ma specie nimis fortasse callidū videbat: n̄miūq; simplicitati: qua p̄cipue amicitia gaudet p̄riū: sed si ai altior cogitatio demissa fuerit p̄q; vtile repiet. Tertiu signū vere amicitie d̄ ai confirmatio. Hoc vtiq; ad verā amicitiaz spectare cognoscit: vt nō statim mala de amicis credatur susurronib⁹ ⁊ bilinguibus. Jō Valeri⁹ li. iij. rubrica de moderatōe. laudat platonē. qui cū a quodā audiret xenocratē discipulū suū de se multa impie locutū sine vlla cunctatōe criminantē respuit: Instabat ille certo vultu eām querēs cur sibi fides nō adhiberet. Adiecit plato. Non esse credibile vt quē tantopere amaret ab eo non diligeret. Postremo cū ad iusiurandū inimicitias serētis malignitas cōfugisset ne d̄ piurio ei⁹ disputaret affirmavit nūq; xenocratē illa dicitur fuisse: nisi ea dici expedire sibi indicasset. ¶ Secō sūt alia signa oris ⁊ hec distinguunt in tria.

Primū est secreta monitio.

Secōm recta locutio.

Tertiu manifesta laudatio.

Primū signum oris vere amicitie est secreta monitio. Lū. s. q; depredēdēs in aliq̄ suū amīcū errare secrete studet illū monere. Juxta saluatoris nr̄i documētū. q; Matt. xviij. ca. dixit. Si peccauerit in te fr̄ tuus: vade ⁊ corripe eū inter te ⁊ ipsū solum. Et de hoc ita pulchre loq̄t Ambro. li. iij. de officijs. O biurget amicus amicū: nō iactantie studio: sed affectu charitatis: vt nec amonitio aspera sit: nec obiurgatio cōtumeliosa. Et Seneca in li. de morib⁹ Dires tuas magis amici sentiam bñficijs q; iniurijs. Secōm signū oris est recta locutio. vt amic⁹ magis loq̄t amico vera ⁊ vtilia q; blanda ⁊ falsa ⁊ cū suo dāno illi placētia. Sic sapiens puer. x. ca. ait. Simulator ore decipit amīcū suū. Et xvj. ca. Vir iniqu⁹ laudat amīcū suū: ⁊ ducit eū p̄ viā nō bonā. Et Aug⁹ super illo verbo psalmiste. Laudat p̄ctōr in desiderijs aie sue. Adulantiū inquit lingue alligant

aias in petis: delectat enim ea facere in quib⁹ nō solū metus rēphensor: sed et laudat p̄ctōr. Tertiu signū est manifesta laudatio. vt enī inquit Aristo. Sic mos amantiū est vt amorē suū silentio tegere neq̄ant. ¶ Tertio sunt alia signa vere amicitie in opere: ⁊ hec adhuc tria.

Primū est grata conuersatio.

Secōm prompta condescensio.

Tertiu honesta satisfactio.

Primū signū est grata conuersatio. Inquit enim Aristo. ix. Ethicorū. ¶ amicus est alius ipe. Et Tullius. Amicus est alter ego. Jecirco qui veri amici sunt: libenter conueniūt: familiariter conuersantur. Quare ⁊ Aristo. dicit. ¶ amicis eligibilissimū est conuiuere. Secōm signū est prompta cōdescensio. Luz quis amico condescendit subueniendo sibi in necessitatibus suis. Ideo phus quidā cū diceret ei de quodam paupere: ille amicus illius diuitis est cur inquit illo diuite pauper est: amicus non est: qui particeps nō est fortune. Et dū amic⁹ aliquid expostulat: non est procrastinandum. Vnde sapiēs in Prover. dixit. Ne dicas amico tuo vade ⁊ reuertere cras enim dabo tibi cum statim possis dare. Tertiu signū est honesta satisfactio. Nec amicus turpia petere debet: nec alius in his satisfacere tenetur. Hinc Valerius libro. vi. Rubrica grauit̄ dicta aut facta. refert publius Rutilius cum amici cuiusdam iniuste rogationi resisteret: atq; is per summā indignationē dixisset. Quid ergo opus est mihi amicitia tua: si quod rogo non facis. Respondit. imo quid mihi tua: si p̄pter te aliquid inhoneste facturum sum. Et Aulus gelius in. i. noctium acticarum querens an p̄ vtilitate amicorū delinquendū aliq̄ sit. ait. Ethilo lacedemonius de hoc dubitauit. ¶ Pericles atheniēsis egregius vir ingenio bonisq; oibus disciplinis ornatus ab amico suo rogatus vt pro re causaq; eius falsum deieret. Respondit. Opus est me amicis cōmodare sed vsq; ad aras theophrast⁹ parua inquit ⁊ tenuis vel turpitude vel infamia subeunda est. Si ea re magna vtilitas amico queri pōt rependitur quippe ⁊ compensatur leue dānū delibate honestatis maiore alia grauioreq; in adiuuando amico honestate. hec aulus gelius. Sed Cicero in li. de amicitia ita pelusit: Nulla est excusatio peti: si amicitia peccaueris. Mā cū psiliatrix amicitie virtutis: opinio fuerit. difficile ē amicitia manere: si a virtute defeceris.

Hec de amicitia scripta sunt: vt cognoscat vnusquisque quanta sit vis illius: quanta a rarissimis obseruat: vt decet: vbiq; eteni priuatus amor alas suas iam expandit: vnusquisque quod suum est querit et suo tantummodo comodo satisfacere studet. Mos vero qui christianus sumus ad amicitiam excolendam inducimur: per legem illam diuinam: quam Christus deus dei filius de virgine natus verbo docuit. pariter et exemplo. Diliges ait proximum tuum. quod si fecerimus pignus eterne vite ab eo largiter accipiemus: quod suam nobis gratiam largietur in presenti seculo. Et in futuro gloriam sempiternam: in qua vivit et regnat per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Sermo seragesimus nonus de beatissimo confessore Antonio paduano de ordine minorum.

Non potest ciuitas

abscondi supra montem posita.

Verba sunt redemptoris nostri originaliter ad Matthei. v. ca. et in euangelio

presentis solennitatis. Lucti fere mortales qui baptismali caractere sunt insigniti: beatum antonium paduanum deuotione ardentissima colunt ac venerant: nec ipse patrociniū eius exproscuntibus: ita sit affabilis et propitius vt videatur quodammodo cum illis conuiuere et commorari. Nullus a fonte sue dulcedinis sitibundus abscedit: omnibusque cum innocantibus presens est. Et vt verissime cantat ecclesia. Ad sacrum eius tumulum frequenter membra languentium: modo sanitati quolibet morbo fuerit grauata restitunt. Propterea ne beneficiorum illius in memores accusamur: in solennitate presentis ad sue laudis preconiā extollendam: omni studio: omni diligentia: omniq; vi dicendi debemus incubere. Est quippe in ecclesia dei velut ciuitas posita in cacumine montis: quae ab omnibus videri potest. vt verba proposita dicunt. Quia multa in hoc seculo reperiuntur quae fulgent in domo domini: lucentque omnibus qui sunt in illa: prope quae praesens quae est in celis glorificatur et benedicunt. Sed vt ista clarius habeantur de seculo antonio in presentibus verba facturi. Triplicem excellentiam eius porabimus.

Prima dei religionis.

Secunda predicationis.

Tertia glorificationis.

¶ Qualiter beatus antonius etate tenellus habitum canonicorum regularium sancti augustini suscepit. Undeque celo martyrii succensus transiit ad religionem minorum. Capitulum. j.

Prima excellentia sancti antonii: dei religionis. Dedicauit namque se deo: et in religione

sectam laudabilem usque ad mortem perseueravit. De enim scribitur in cronicis ordinis nostri minorum. Fuerunt anni vite beati antonii. xxxvi. Nam fuit in domino parentum annis quindecim. In monasterio sancti vincentij annis duobus. Et in monasterio sancte crucis de colimbria nouem annis. Postremo in ordine beati francisci multis miraculis clarus decem annos feliciter consummauit. Et in eo multa conueniant: quae sue religionis professionem extollunt: nos tamen tria duntaxat explicabimus.

Primum est etas.

Secundum causalitas.

Tertium charitas.

¶ Primum quod extollit: professio assumptae religionis a beato antonio dei etas. Non enim expectant senectam: non iuuenilibus annis prius voluit obtemperare: sed vbi sexdecimum attigit annum spiritus mundi et carnis illecebris ad quoddam cenobium ordinis sancti augustini vlixbone ciuitatis de qua ipse oriundus erat vicinum se contulit. Ibiq; deuotus habitum religionis assumpsit: vbi biennio exacto: amicorum carnalium frequentia turbabat: ne vt cupiebat sedulo contemplationi vacaret: quare ad sancte crucis de colimbria cum superioris licentia aliud. scilicet eiusdem ordinis monasterium conuolauit. Sed plerique cum hec dicimus: vel antonio ad iuuenile quasi motum imputant: quod ad religionem se transtulit: vel detrahunt viris religiosis: quod inducere conantur laicos vt et ipsi fiant religiosi: aut religionem dant: quae viros quosque flagitiosos atque scelestos recipit. Pro quibus tria sunt de necessitate dubia declaranda.

Primum vtrum circa religionis ingressum sit habenda magna deliberatio.

Secundum vtrum peccet ille qui hortatur quoscunque ad religionis ingressum.

Tertium vtrum peccatoribus sit denegandus religionis ingressus.

Ad primum dubium respondet Theophrastus. secundum. fa. q. vi. q. diuina deliberatio et multa consilia requirunt in magnis dubijs. vt dicit Aristoteles. in. iij. ethicorum. In his autem quae sunt certa et determinata non requiritur consilium. Circa autem ingressum religionis tria praesentia praesiderari. Primum est ipse ingressus religionis secundum se. Et sic est certum quod est melius bonum: et quod de se dubitat quantum de se est: derogat christo quod hoc consilium dedit. Secundo potest praesiderari religionis ingressus per comparationem ad vires eius quod est ingressus. Et sic non est locus dubitationis: quod illi qui ingrediuntur religionem: non confidunt de virtute sua: sed diuina. secundum illud Isaiae. xl. ca. Qui sperant in domino

mutabunt fortitudinem. Si tamen esset aliqd speciale impedimentū: puta infirmitas corporalis: vel onera debitoꝝ: vel aliqd huiusmodi requirit deliberatio: p̄siliū habendum est cum his qui p̄desse possunt non impedire. Tertio p̄t considerari ingressus religionis quantum ad modū: et quā religionē quis ingredi debeat. Et in talibus haberi p̄t p̄siliū a viris timētibz deū. Sed p̄nc oēs que sua sunt querūt nō que iesu xp̄i suā religionem omnibz p̄ferentes: et plerūqz qd̄ grauius est alijs derogantes nō attendentes ad quam quis vocet̄ a domino. Voluit q̄ppe ipse deus cuius sapientie nō est finis: eccliam religionum multiplicitate decorare: que tñ oēs vni xp̄o famulant̄: vnūqz iugū suauē illius trahūt. Sicut et de equis discoloribus. Hiero. in ep̄la ad palmachiū scribit dicens. Discolorēs equi sed voluntate p̄cordes vnum aurige iugū trahunt. Non est itaqz detrahendū alicui religioni quam approbavit ecclia. Sed omnibz honor est exhibendus: in quibus diuersę constitutiones reperiuntur: vt sic satisfiat diuersis inclinationibz volentiū deo in religione seruire. ¶ Ad sc̄dm̄ dubiū dicit Tho. vbi. s̄. Et illi qui inducunt aliquos ad religionē: magno sunt premio digni. Mā scribitur Jacobi. v. c. Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore vie sue liberabit animam eius a morte: et operit multitudinē peccatoꝝ. Ad hoc etiā facit qd̄ d̄r̄ di. xv. c. tria sunt. Id̄ esset tamē p̄tingere triplex inordinatio. Prima ē si violēter aliquis aliquē ad religionē cōpelleret: vt. n. scribit. xx. q. iij. c. p̄sens clericus. Nullū bonū nisi voluntarium. Et Hiero. ait de conse. di. v. Quicquid necessitate fit cito soluitur qd̄ volūtatē perscuerat. Aduertant ad hoc parentes hi qui filias inuitas monasterijs recludūt quāto periculo illas exponunt. Considerent et religionū prelati qui moniales sic factas inuitas recipiunt: quid r̄suri eterno iudici qui neminem vult saluare inuitū. Audiant aut̄ oēs Augustinum qui lib. i. p̄fessionū ait. Memo inuitus bene agit: etiam si bonū est qd̄ agit. Secūda inordinatio est. Si aliquis simoniace alium ad religionē trahat p̄t̄io dato vel recepto. qd̄ prohibetur. i. q. ij. c. quam pio. Nota p̄pterea q̄ lz p̄ ingressu religionis siue monachoꝝ siue monialium nō liceat aliquid accipere vel erigere quasi p̄ciū. Sp̄ote tñ oblata nō interueniēte aliqua corrupta intentione licet recipere. sicut p̄batur. i. q. ij. c. sicut ep̄iscopū. Tertia inordi-

natio est cum quis mendacijs allicit quēpiam vt religionem ingrediat̄: puta q̄ religionis asperitatē et tentationum beila vel negat vel tacer. Aut quia multos religiosos cum xp̄o loqui familiariter mentit̄ et similia: que et si quandoqz vera inueniant̄: tamen de plerisqz falso confundunt. Illicitū ē talibus fallacijs decipere iuuenes: vt sic mundū cōtēnant: q̄ vt refert Auḡ. xx. q. ij. c. primus. Ad salutē sempiternā nullus ducendus est opitulante mendacio. ¶ Ad tertiuū dubiū sanct̄ tho. vbi. s̄. r̄ndet q̄ ingressus religionis: nō solū p̄gruit et expedit exercitatis in obseruantia p̄ceptoꝝ: vt ad maiore p̄fectionē pueniant: sed etiā nō exercitatis et peccatoribus. Mā et d̄ns Mattheū publicanū qui nō erat exercitatus in p̄ceptoꝝ obseruantia vocauit ad obseruantiam consilioꝝ. Ad hoc facit q̄ habet. xxxij. q. ij. c. ad mouere. Vbi stephan̄ papa p̄silit cuidam vxoricide. q̄ ingrediat̄ monasterium dicens. Relinque hoc maximū peccati facinus: ingredere monasteriū. Ad antoniū itaqz redeundo dicimus q̄ ipse sp̄i sancto isti gante religionis statum elegit. Et quidez lz ex euentu rei: quia de bono in melius semp̄ profecit deprehendere possumus id̄ nihilomin̄ manifestat eius p̄ditio anteq̄ a mūdo discederet. Matus quippe ex venerabilibz hōestissimisqz parentibus: atqz ab eis in primo flore genitus iuuentutis: vocatusqz in sacro baptisate ferdinandus: traditus ab eis fuit educandus et l̄ris imbuendus in ecclia gloriose virginis marie: i qua b̄ti vincentij martiris corpus honorifice requiescit. Qua de re cum ipse sic a teneris annis bonis moribus fuisset instructus non nisi vera prudentia comitante in religione deo seruire disposuit. ¶ Secūda quo extollit̄ p̄fessio assumptę religionis a beato antonio d̄r̄ causalitas. Causa quippe finalis p̄ quam religionis effectus est: sp̄etis quibuslibet tēporalibus bonis fuit vite religiose perfectio: de qua p̄fectione tria declaranda se ingerunt.

Primū in quo p̄sistit p̄fectio religionis.

Secūda in tribus votis integrat̄ et perficit̄ status religionis.

Tertiuū cur inter tria vota p̄cipalius ē et essentialius ipsa obedientia.

Ad p̄mū r̄ndere possumus q̄ p̄fectū d̄r̄ cui nihil deest: vt vult Ari. iij. phisi. z. v. methaphisi. Et cōmētator̄ ibidē cōmēto. xxj. Et tho. p̄ma p. q. iij. Cōsistit ergo p̄fectio hois in adoptiōe charitatis. Juxta illud ad Colocēses. iij. c. Su-

p oia charitatē habete q̄ ē vinculū p̄fectionis. Amoz. n. h̄ virtutē trāssformatiuā z vnitiuā diligēt̄ i dilectū p̄ intellectū z affectū. Et in hoc p̄ficiū creatura q̄ vnias p̄ affectū cum creatore cui nihil boni deest. Est aut̄ triplex p̄fectio s̄m tho. 2a. 2e. q. clxxxiii. arti. ij. Prima absoluta q̄ nō solū attendit s̄m totalitatē ex pte diligētis: s̄ etiā ex pte diligibilis: vt. s. diligat̄ deus q̄tū ē diligibilis. z talis p̄fectio nō ē possibilis ali cui creature s̄z soli deo puenit. Secūda p̄fectio ē absoluta s̄m totalitatē absolutā ex pte diligētis p̄ur. s. affectio s̄m totū suū posse semp actualr ferat̄ in deū: z talis p̄fectio nō ē possibilis i via cū hō z dormiat z alijs i qbus occupet̄ mētis actu nō ferat̄ in deū. Et ista ē p̄fectio patrie. Et de hac d̄r de pe. di. ij. charitas: p̄fecta charitas in hac vita haberi nō p̄t. Tertia aut̄ ē p̄fectio q̄ neq̄ attendit s̄m totalitatē ex pte diligibilis neq̄ s̄m totalitatē ex pte diligentis: vt. s. semp actu ferat̄ in deū: s̄z quātū ad hoc q̄ excludat̄ ea que motū dilectōis in deū repugnāt: z hoc p̄t haberi in p̄nti vita. Et h̄ duplr. Vno mō in quātū ab effectu hoīs excludit̄ oē illud quod charitati p̄iatur: sicut ē peccatū mortale: vt. s. nihil cogitet vel velit deliberare qd̄ sit diuine dilectioni p̄iur: z sine tali p̄fectione charitas eē nō p̄t. Alio mō vt hō studiū suū deputet ad vacandū deo z rebus diuinis: p̄termittit̄ alijs: excludēdo oēm affectū extraneū nisi q̄tū necessitas vite p̄ntis requirit. Et ad istā ordinat̄ religio vt ad finē. Vñ status religiōis ē quedā disciplina z exercitiū pueniēdi ad p̄fectionem. **S**ecūm qd̄ erat declarandū quō in tribus votis integrat̄ z p̄ficiū stat̄ religiōis. Et ad hoc r̄ndemus s̄m tho. 2a. 2e. q. clxxxvi. arti. vij. q̄ status religiōis p̄t triplici p̄siderari. Vno mō s̄m qd̄ ē quoddā exercitiū tendēdi in p̄fectiōez charitat̄. Alio mō s̄m qd̄ quietat̄ humanū anīm ab exterioribus sollicitudinib̄. Tertio mō s̄z qd̄ ē quoddā holocaustū p̄ qd̄ aliq̄s se z sua offert deo. Et s̄m hoc in tribus votis integrat̄ status religiōis. Primo quidē quantum ad exercitiū p̄fectionis requirit̄ q̄ aliq̄s a se remoueat illa p̄ que posset impediri ne totaliter affectus eius tendat̄ in deū in quo p̄sistit̄ p̄fectio charitat̄. Hmōi aut̄ sunt tria. Primo ē cupiditas exterior̄ bonoz: que tollit̄ p̄ votū paupertatis. Secūm ē p̄cupiscētia sensibiliū delectatiōnū inter quas p̄cellūt delectatiōes venerec q̄ tollit̄ per votū continentie. Tertiu ē inordinatio voluntatis humane que excludit̄ p̄ votum obedientie. Similiter sollicitudin̄ secular̄ inge-

tudo p̄cipue ingerit̄ homini circa tria. Primo circa dispensationē exterior̄ rez que amputatur p̄ votū paupertatis. Secūdo circa gubernationē vxoris z filioz que tollit̄ p̄ castitatē. Tertio p̄ dispositionē p̄prioz actuū que tollit̄ p̄ obedientiā. Similiter holocaustū d̄r cū aliq̄s totū qd̄ h̄z deo offert. Habet aut̄ hō triplex bonū. Primo ē rez exterior̄: quas totalr offert deo per paupertatē. Secūdo bonū p̄prioz corporis qd̄ offert deo p̄cipue p̄ votū castitat̄: q̄ abrenūciat maximis delectatiōib̄ carnis. Tertiu est bonū aic: qd̄ totalr offert deo p̄ votū obedientie: p̄ qd̄ hō offert deo p̄p̄ā volūtate p̄ quā hō vtit̄ oib̄ potētij̄ z habitib̄ aic. Dēs aut̄ alie obfuitie religiōnū ordinat̄ ad p̄dicta tria vota. nā labor manū z mendicitas ad paupertatē vigilie ieiuniū z disciplina ad castitatē. Alia exercitia vt lectio: oratio: visitatio infirmoz z hmōi ad obedientiā. Determinatio autē habitus pertinet ad oia tria p̄dicta tanq̄ signū obligationis. Interiores aut̄ actus virtutis: vt humilitas patientia z hmōi: nō cadūt sub voto religiōis: qz omnīū virtutū mater ē charitas ad quā ordinat̄ status religiōis vt ad finem. Ad tertiu qd̄ erat declarandū: r̄ndet̄ tho. 2a. 2e. q. clxxxv. arti. viij. q̄ inter tria vota p̄ncipali z essentialius religiōi ē obedientia. Et hoc triplici ratione. Primo qz qd̄ per eā maius deo offert̄ q̄ p̄ alia. s. p̄pria voluntas. Secūdo qz votū obedientie p̄tinet sub se alia vota: s̄z nō conuerso. Tertio qz votū obedientie p̄p̄ie se extendit ad actus p̄prios p̄p̄inquos fini religiōis quātō aut̄ aliquid ē p̄p̄inquius fini tāto melius. Notādū t̄m h̄ loco q̄ multa sunt in qbus religiosi nō tenent̄ obedire p̄lato. Primo si p̄latus p̄ciperet̄ d̄i mandata: ut crimē occultū reuelari sibi: nō seruato ordine fraterne correctionis: vel p̄ter mandata: vt mendaciū officiosū. Nō enim d̄z huiusmodi p̄ceptis parere: vt p̄z. xj. q. iij. c. si d̄ns. Secūdo si p̄tra ordinatiōes ecclie: vt nō ieiunet̄ die statuta ab ecclia z filia sicut p̄bat. xj. q. iij. c. si quis ep̄us. Tertio si contra ordinatiōes sue regule vel p̄stitutionum. Quarto si p̄cipit̄ ea ad que nō se extendit̄ p̄latu re auctoritas: vt si p̄ciperet̄ peccatā p̄fessa iterū cōfiteri sine cā: z filia. Quinto si p̄ciperet̄ qd̄ habet sp̄m mali vt q̄ nudaret̄ se corā hoīb̄ qz obedientia intelligit̄ in licitis z honestis: vt p̄bat. xj. q. iij. nō est. Sexto si p̄ciperet̄ vt subditus r̄spiceret̄ aues volantes p̄ acra: s̄z aliqui dicant q̄ etiā in his laudabilius sit obedire: sicut diximus in sermone de sancto Mattheo

**Tertiu quo extollitur p̄fessio assumpte reli-
gionis a b̄to antonio dicitur charitas. Tanto
nāq̄ feruore charitatis succēsus fuit q̄ nō ob
aliā causā: nisi vt martyriū pateret̄ pro xp̄o a
religione sancti augustini trāferit ad religio-
nē francisci. Et lz vt iquit tho. fa. se. q. clxxxix.
Nō liceat transire de vna religione ad aliā: tū
quia scādaliçant̄ illi qui relinquunt̄: tum q̄ fa-
cilius p̄ficit aliquis in religione in qua viue-
re p̄suevit q̄ in alia: tū quando hoc fit vel p̄pi
magnā vtilitatē: siue p̄p necessitatē laudabile
est. Hodie No q̄si oēs ordines obtinuerūt ne
possit quis p̄fessus p̄ libito ordine suo dimis-
so ad aliū cōmeare. Olim etiā fiebat trāsitus
ab ordinibus mendicantiū ad ordines mona-
chales quoscunq̄ sine dispēsatiōe pape. Et re-
putabat̄ licitus in foro iudiciali ecclie tāq̄ trā-
situs ad perfectiorē statū. s. p̄replatiōis: cū tū i
rei veritate nō hoc intēderet̄ transeūtes: s; vt
maiori libertate ad malū vterent̄: sicut appare-
bat in cōuersatione eorū. Sed p̄ constitutionē
martini quinti in p̄cilio cōstātiensi decretū est
vt de ordine mendicantiū nullus possit transi-
re ad aliquē ordinē monachalē: nisi cartusien-
si: etiā cū licentia sui ordinis nisi sup̄ hoc ha-
beret dispensationē a papa. et q̄ i bulla dispen-
sationis fieret mētio de p̄stitutōe martini: als
esset iste apostata: nec posset manere in illo
ordine ad quem transit. Sanctus ergo antoni-
us audiens famā quorundā frat̄z minor̄z qui
in marrochio p̄ xp̄o martyrium passi fuerant
p̄cepit animo frat̄rū minor̄z societati se copula-
re vt cū eis liberius ad martyrium p̄geret: etiā
p̄relati sui licentia et si cū difficultate obtēta ve-
nētibus ad suū monasteriū frat̄ribus minori-
bus habitum sancti francisci deuotus recepit:
morq̄ cū ipsis inde recessit. Quidā No ex ca-
nonicis sup̄ hoc grauiter dolēs: abeunti anto-
nio in amaritudine cordis dixit. Vade vade qz
forsitan sanctus eris. Cui humiliter sic respon-
dit. Cū me s̄ctū audieris: deū vtiq̄ collaudabis**

**De predicatione beati antonii q̄ scientiam
habuit nō solū acquisitam: sed infusā: quare cū
humilitate p̄dicās: meruit q̄ plurimis signis et
miraculis coruscare. Capitulū. ij.**

**Ecūda excellētia sancti antonii d̄r pre-
dicationis. Nā feruētissime xp̄i euāge-
liū p̄dicauit. Fuit autem sua predicatione tripli-
ci p̄ditione decorata.**

**Prima p̄ditio fuit clara intelligentia.
Secunda humilis obediētia:**

Tertia gratiosa assistentia:

**Prima p̄ditio que decorā fecit b̄ti antonii
p̄dicationē: fuit clara itelligētia. s. scripturarū
scāz: quā et legēdo et orādo atq̄ cōtēplādo cō-
parauit: nā vt scribit̄ in ci^o legēda. Postq̄ ad
monasteriū scē crucis de colibria puenit p̄pella-
bat eū iā spūs q̄daz futuroz p̄sagio ad diuī-
naz studia l̄raz in qbus iugit meditādo nō so-
lū qualr i agro alieno vitia extirpādo: vtutes
insereret: semetipsū sollicitē p̄mitus excolēdo
cognouit: vtz etiā qualr fidei normam astrue-
ret: ac p̄futaret errores: firmissimis patrū sen-
tētijs se munivit. Sicq̄ factū ē vt illo ispirāte
q̄ iteruallo t̄pis i docēdo nō indiget: nō multo
p̄ vir dei sapie plenus eēt. hec i legēda. Et vt i
cronicis ordinis notat̄. cū t̄pe generalis p̄ciliij
rome corā papa et cardinalib⁹ vniuersoq̄ popu-
lo p̄dicasset suaq̄ natiua lingua satisfecisset na-
tionib⁹ varijs: q̄ referebat̄ disticte illi⁹ vba i-
tellerisse: cū oēs fuisset i admiratiōe suspēs: pa-
pa ipsū archā testamenti vocauit. In ipsis ad-
huc cronicis scribit̄ q̄ b̄tūs antoni⁹ de b̄nplaci-
to prius fr̄ncisci fuit p̄mus studēs in theologia
cū fratre adā de marisco anglico i ordine p̄ ge-
nerale capitulū ordinatus. Et accesserūt ad ab-
batē sc̄i andree de Xcellis: q̄ clarissim⁹ theolo-
gus libros b̄ti dionisiij nouit ex greco trāstule-
rat in latinū atq̄ pulcherrime cōmentauerat.
Abbas No eos benigne recepit: et cū insperis-
set animi puritatē: et itelligētie l̄pitudinem in
beato antonio in suo cōmēto sup̄ dionysiū de
mystica theologia. c. iij. de beato antonio sic d̄i-
xerit. Frequenter amor penetrat vbi cognitio
phisica foris stat. Legimus. n. quosdā scōs ep̄i-
scopos minus ibutos fuisse phisic⁹: q̄ et mysticā
theologiā captu mētis hauriētes: celos pene-
trabant: oēm phisicā cognitionez subtilissime
transcēdētes: vsq̄ ad beatissimā trinitatē: qd̄
et ego in scō fratre antonio de ordine frat̄z mi-
noz peculiari familiaritate exptus sū: q̄ cū eēt
minus ibutus l̄ris secularib⁹: animi puritate et
mentis ardore succēsus mysticā theologiā ca-
ptu mētis et feruēter desiderauit: et abūdanter
hausit: vt possiz dicere de eo qd̄ scribit̄ de ioan-
ne baptista. Ipse erat lucerna ardens et lucens
quia enim amore ardebat interius lucebat ex-
terius. hec ille. Ipse insuper antonius glorio-
sus de licētia sc̄i fr̄ncisci theologiā frat̄rib⁹ cū
rogantibus legit. Cui tale in scriptis sanctus
franciscus dedit respōsū. Charissimo meo fra-
tri antonio: Frater fr̄nciscus salutē i xp̄o**

291
cet mihi q̄ scām theologiā legas fr̄ib⁹ dūmō
pp̄ hmōi studiū scē orōnis ⁊ deuotiōis spiritū
nō extinguat: sicut i regula ptinet. **Valc.** Pro
pter theologie sacre cognitionē atq; speculati
nē rex diuinax̄ introducit: q̄si de se loquēs btūs
antonij in epla hodierna q̄ scribit̄ sapie. vij. c.
Optauit ⁊ datus ē mihi sensus. Inuocaui ⁊ ve
nit i me spūs sapie: ⁊ p̄posui illā i r̄gnis ⁊ sedib⁹
⁊ diuitias nihil eē dixi i cōpatōe illi: nec cōpa
ui illi lapidē p̄ciosū: qm̄ oē aux̄ i cōpatōe illius
arēa ē exigua ⁊ tāq; lutū est iabit argētū i p̄spe
ctu illi. **S**cda p̄ditō q̄ decorē fec̄ p̄dicationē
beati antonij dī humilis obediētia. Mā ad p̄
dicandū nō se presumptuose vel arroganter i
gessit: sed p̄latoꝝ suoꝝ p̄cepto monitus ⁊
astrictus. Et vt scribit̄ in. c. nisi cum p̄uidez. de
renunciacionibus. Tūc in te veraz̄ humilitatē
custodies: cū p̄ eā locuz̄ sublimē aufugies: ⁊ p̄
obedientiam nō dimittes. Lū enī tentasset ad
partes sarracenoꝝ nauigare cū licentia p̄la
torum aduersa grauiq; valitudine impeditus
ad partes fidelium tandē redire cōpulsus fuit. ⁊
dum nauigantes hispaniā tentasset petere vē
tis flantibus nō secundis ad siciliē insulā ap
plicuerunt. Instabat aut̄ eo tpe generale capi
tulū fratrum minoꝝ assisij p̄ime celebrandū
Ad quod antonius debilis ⁊ ifirmus puenit.
Soluto No ex more capitulo frater gratianus
tunc romadiole minister sanctū antoniū secuz̄
duxit. Adisitq; illum ad quendā locū cōtēpla
tioni dispositū fm̄ q̄ ipse suppliciter exposu
lauerat: vbi totū se orōnibus ⁊ alijs spiritali
bus exercitijs dedicauit: sicut diffusius ponit̄
in legenda: sicq; aliquādiu dono sapiētie plen⁹
simplicem inter simplices vitā duxit. Lū vero
fratres p̄ suscipiēdis ordinibus missi ad ciuita
tē forliuij p̄fluxerūt inter quos affuit ⁊ beatus
antonius. Ep̄s loci perquisiuit religiosos ordi
nū qui ibi p̄uenerant: an aliquis verbū dñi p̄
dicare esset dispositus. Et cū oēs id recusarent
ad antoniū se vertit: importuneq; satis eū vt
id perficeret exorauit. Lū No ipse sepius re
cusasset: tandē deo sic disponēte ep̄i voluntatē
adimplenit. **E**cepitq; primo cū timore dñi sim
pliciter fari: in p̄gressu autē sermonis dei clo
quia: ita p̄funde: ita subtiliter: ita etiā efficacit̄
eructauit: vt oēs in vehemētē stuporē cōuerte
rit. Fratribus aut̄ ipsis minoribus res videbat̄
hec noua: qm̄ i3 sanctus antonius tantam de
super gratiā accepisset: vt memoria p̄ codici
bus vteret̄: nullū tñ in eo scientie aliud perpen

debat̄ iudiciū: nisi q̄ pauca perraro lraliter lo
quebatur. Lū No virtus tanti patris generali
ministro nota fuit: mox in publicum p̄dire cō
pellēs antoniū: officium sibi p̄dicationis in
iunxit. **T**ertia p̄ditio que decorauit antonij
p̄dicationem dī gloriosa assistentia. Assitit
illi quippe predicanti verissime gratia dei: qd̄
vtiq; multa de illo miracula verissime scripta
testant̄. Et quibus aliq; enarremus. **P**rimus
de piscibus ad p̄dicationē suam nō nisi mira
culose p̄fluentibus. Dū. n. ipse ariminū p̄di
caret: vbi hereticoꝝ magna copia morabatur
p̄tra coꝝ errores disputās cupiebat eos ad lu
men r̄ducere veritatis. **I**psi No nec eius vba
audire dignabantur. Quare scūs antoni⁹ deo
inspirante accessit quada; die ad os flumis iu
xta mare: ⁊ stans in rippa que mari appropin
quabat ⁊ flumini iccepit pisces aduocare dicēs
Audite verbū dñi pisces maris ⁊ fluminis: ex
quo illud audire contēnunt heretici infideles
Et ecce conuenit statim ibi tanta piscium mul
tudo q̄ nunq; tanta simul in illis partib⁹ fu
it visa: ⁊ oēs tenebant capita aliquantuluz̄ ex
tra aquam. Quibus sanctus antonius solēni
predicare cepit dicens. Fratres mei pisces mlt̄
tum tenemini p̄ vestro modulo referre grati
as creatori qui in vestruz̄ habitaculū dedit vo
bis tam nobile elementū: ita vt aquas dulces
⁊ salias p̄nt expedit habeatis refugia. **I**nsup
multiplicia contulit: vt enitent̄ icommoda tē
pestat̄. Exhibuit insup vobis clemētū dyafa
nū ⁊ lipidū: vt vias p̄ quas iccedat̄ ⁊ escas ple
nius videat̄ vt viuē possit̄. **I**dē creator escas
vobis necessarias administrat: vos i creatione
mundi p̄ benedictione a deo multiplicationis
p̄ceptū habuistis: vos i diluuiō ceter̄ aialib⁹
extra archā pereūtibus absq; lesione reseruati
fuisistis. **V**obis data fuit ex ip̄erio Jonā p̄p̄he
tam dñi reseruare ⁊ illū post tridū in terrā re
ponere. **V**os ⁊ censū dñō iesu xp̄o: cū tāq; pau
per nō haberet vñ staterem solueret obtulistis
vos ante resurrectionē: ⁊ post fuisistis cib⁹ eter
ni regis dñi iesu xp̄i. **P**rop̄ que oia laudate ⁊
benedicite deū: a quo tot beneficia singularia
p̄ ceteris aialibus recepistis. **A**d hec verba ⁊
similia exultabāt pisces aperiebāt ora ⁊ signis
quibus poterant altissimū collaudabāt. **T**unc
antonius clamans dicebat. **B**enedictus deus
eternus q̄ magis honorāt pisces deū q̄ homi
nes heretici. **A**d qd̄ miraculū p̄currit populus
ciuitatis: quod videntes heretici cōpuncti cor

de ad pedes sancti antonij vt pdicationē illis faceret pcederunt. Tunc sanctus antonius de fide illis efficaciter adeo pdicauit q̄ oēs puerit hereticos: et fideles in fide roboratos cum gaudio et benedictione remisit. P̄disces etiaz licentiati a sancto antonio quasi gaudētes et capitibus sancto applaudētes: ad maris partes varias abierunt. Aliud miraculū fuit de pluuia que nō tetigit auditores eius. Euz. n. semel in ciuitate lenisarcensi populo pdicaret in quodā latissimo cāpo: turbatus est aer tonitrua sonare ceperūt et pluuia spargi: timens vō populus abire disponebat. At sanctus silentio imperato orauit ad dñm. Statim in loco cessauit pluuia: cū tñ in circuitu vndiqz fluuia efflueret abundanter. Finito itaqz sermone omnes gratias dederunt omnipotenti deo. In ciuitate adhuc paduana: quidam noie petrus filiam suaz que paduana dicebatur ad sanctum adduxit: erat illa annorum quattuor: pedum gressu prinata: ac more serpentum reptans: et morbo caduco laborans: hanc dū ad preces patris antonius in sancte trinitatis noie p̄signasset: mor omnis aduersa valitudo dimisit. Sanaz facta est et a morbo caduco et ab ambulandi impedimento. In eadem ciuitate paduana: quidam noie leonardus cōfessus est beato antonio: q̄ pede percusserat matrem suā: ita q̄ ex vehemēti impulsu in terram ceciderat: q̄ vir dei horrens ipsum dure redarguit. Et inter cetera ei dixit. P̄des qui pcutit patrē aut matrē debet p̄tinus amputari. Hoc autem vir simplex non recte intelligens et p̄pter culpa et sancti exasperationē tristis effectus domū concite rediit: pedemqz p̄prium illico mutilauit: quod vbi mater asperit ad sanctū antonium festina prexit. Conquestaqz de ipso q̄ filiū suū ita iustruxerat: et confidens tñ in sanctitate illius p̄cabatur vt p̄ ipso dñm exoraret. Sanctus autem ipsam cosolando se legitime excusauit: et mox ad ipsum perueniēs oratione p̄missa pedem coniūgens tibiē: facto pariter signo crucis sacris manibus aliquādiu desuper liniens statim pes ita insertus et solidatus est tibiē q̄ ibidē surrexit homo alacer et icolumis exultās et laudans omnipotentem deum.

¶ Deus glorificauit sanctum antonū p̄ reuelationem mortis eius et canonicationē atqz frequentem exauditionem illoz qui inuocant patrociniū eius. Capitulū. iij.
Tertia beati antonij excellētia dicit glo-

rificationis. P̄ter quippe gloriam illā beatam quam adeptus est in regno celoꝝ glorificauit deus sanctum suum in ecclesia militante triplici gloria.

- ¶ Prima reuelationis.
- ¶ Secunda canonicationis.
- ¶ Tertia exauditionis.

¶ Prima gloria dī reuelationis. Voluit deus felicē illius transitum mirabiliter reuelare. nā vt scribit in cronicis ordinis. Eodē die q̄ beatus antoni⁹ padue ex hac vita migravit. Abbas Vcellensis erat in camera sua diuinis meditationibus intentus. Tunc ad eum solus ingrediens antonius post numiā salutationē beniuolā vir sanctus adiens. Ecce domie abbas q̄ relicto asello meo padue vado ad patriā festinanter. Et confestim cum abbatē in gutture vbi tunc graniter patiebat familiaris tetigisset: et continuo ab egritudine liberasset: exiens foras non est amplius visus. Ille vō abbas p̄siderans q̄ forte ad nativā patriam. s. h. i. spaniaz pergeret: eius decessum totaliter ignorans surrexit vt ipsum aliquantulū retineret: et exiens extra cellam cum non inueniret anxie a monachis requirebat: vbi esset frater antonius. Quibus ridentibus ipz non venisse et vbi esset se penitus ignorare. Ille firmiter asseruit se modo illū vidisse: a quo etiam et curatum se atqz sanatū assererat. Et cū nullibi reperiretur prefatus abbas ad cor rediens certissime intellexit beatum patrē per mortis excessum ad patriā celestis p̄uinū perrexisse. Et notās tēpus diligenter postmodū liquido reperit eadē hora qua sibi apparuit ipsum ex hac vita migrasse. ¶ Secunda gloria qua deus hunc sanctum sublimauit dī canonicationis. Gregorius. n. nonus obseruatis omnibus in sanctoꝝ canonicatione debitis: ipsum sanctū cathalago sanctorum ascripsit: a die sui obitus mense. xi. Eodē die vniuersus vlixbonensis populus vnde iste sanctus fuerat oriundus solēnitate maria letabat: et causā exultationis huiusmōi oēs penitus ignorabāt. Nā de ipsius canonicatione nihil sciebant: et vt aiunt campane ciuitatis p̄ se sonabant. Cōpertūqz est postea q̄ eodē die fuerat beatissimus antonius solēniter canonicatus. Anno vero dñice incarnationis. Ad. cc. lxiij. Constructa p̄grandi ecclesia in eius honore. Corpus ibi trāslatū est: et cū diu sub terra iacuisset inuenta est lingua eius adeo recēs rubicūda et pulchra: q̄si eadē hora p̄ sanctissim⁹

discessisset: cū tñ elapsi fuissent a die mortis an
ni. xliij. et amplius. Ipsam autē linguā Domi
nus bona ventura tunc ordinis generalis mi
nister q postmodū fuit cardinalis ep̄s albanē
sis: cū p̄ns eēt illius trāslatiōis gaudijs in ma
nibus reuerēter accipiēs cū lachrymis cepit
deuotissime huiuscemōi v̄bis affari. **O** lingua
benedicta q̄ semp̄ dñm b̄ndixisti et alios b̄ndi
cere fecisti: nūc manifeste apparet quāti existi
meriti apud deū. Et infigens ei dulcia oscula:
iussit eā seorsuz honorifice collocari. **T**ertia
gloria b̄ti antonij d̄i exauditionis. Ipse q̄ppe
auxiliū eius poscētibus cūq; iuocātibus libe
raliter p̄descēdit: p̄cesq; ac vota suoz deuoto
rū exaudit. Quasi v̄o sci et beati oratiōes no
stras agnoscat: oñdit richar. i. iij. di. xl. dicens
Quod ipsi cognoscūt oēs supplicationes n̄ras q̄s
eis porrigim⁹ i v̄bo dei qd̄ clare vidēt. Quis
eniz nō videat oīa que videt v̄bū tñ p̄babile
est q̄ i illo videant oīa q̄ facimus et dicimus et
q̄ i corde gestam⁹ ad reuerētiā coꝝ. Et q̄s enar
rare valeret: quot a diuersis periculis b̄ti anto
nij fuerint meritis liberati. Quot ad eū fūden
tes p̄as p̄ces exauditi. Obmissis tñ alijs aliq; p̄
deuotione n̄ra inflāda hoc loco subnectemus.
Regina legionis multū i b̄to antonio p̄fidēs
tenuit filiā. xj. annoꝝ p̄tra volūtate regis et ba
ronū tribus diebus defunctā: orans et dicens.
Beate antoni ego fui de patria tua: redde mi
hi filiā meā. Que surrexit matrisq; dixit. **Par**
cat tibi deus mater. **E**ū. n. essem inter virgines
in gl̄ia: b̄tus antonius p̄cibus vestris astrict⁹
a dño impetravit: vt ad vitā redire. Sed vnū
sciatis q̄ nō ero vobiscū nisi diebus. xv. quod
ita implet⁹ est sicut dixit. In ciuitate v̄lirbone
filius sororis b̄ti antonij forte quinquēnis et pue
rulus: cū alijs pueris in mari ludēs: euerfa na
uicula solus alijs natātibus ē submersus. **A**da
ter v̄o post spatiū triū horaz̄ accurrēs filius
mortuū a piscatoribus accepit. Quē euz vellet
sepelire pater. **C**ōuersa mater ad beatū anto
niū dixit cū lachrymis. **F**rater mi si pius extra
neis es: noli mihi sorori tue eē crudelis et dur⁹.
Esto mihi p̄pitius et mihi filiū redde: quē tuo
ordini sancto si reuixerit dedicabo. **A**doꝝ puer
surrexit icolumis: et tandē adultus intrauit or
dinez: et vsq; in finē sue vite sancte ac laudabi
liter pseueravit. **F**rater Bernardinus de par
ma ex quadā graui egritudine duobus mētib⁹
mutus existēs ad tantā debilitatē peruenerat:
q̄ nec candelā poterat extinguere suo flatu ti

mens de suffocationis periculo: cū iam ei diffi
derent medici subuenire: fecit se ad sanctuz an
tonium paduam adduci: et ante archam sci p̄
stratus: orās q; feruentissime cū multis fratri
bus et populi frequentia statim ibidē et loque
lam recupauit et p̄fectā sanitatē recepit. **A**lq;
cum fratribus salue regina: leta et soronosa vo
ce cantauit. **T**empore bonifacii pape octauī re
parata est tribuna basilice saluatoris in latera
no: cui depingēde opere mosaico deputati sūt
duo fratres minores in illa arte valde periti.
Designatis autem imaginibus quas idem pa
pa ibi depingi mandauerat: videntes illi fres
q; adhuc loca superant: in qbus alie imagines
possent poni. p̄prio motu vel forte diuino in
stinctu beatorum fr̄cis et antonij imagines
que etiam hodie ibi cernunt: hinc inde depin
xerunt. **Q**uo ad eiusdem domini pape delato
noticiam mandauit quibusdā clericis hec sibi
ex liuore nunciantibus ita dicens. **D**e imagine
sancti francisci postq; ibi est equanimiter tole
ramus: sancti antonij vero imaginem delete:
et loco eius imaginem beati Gregorij facia
tis. **Q**ui accedentes vnus post alium ascendē
tes confessi sunt ab vna persona terribili ab al
to in terram dcici. et quasi in furiam versi fue
runt a cepto proposito impediti. **E**t sicut dictū
fratres pictores referebant: quidam illorū sta
tim infra breue tempus spiritū exhalauerunt. **A**u
diens hoc memoratus papa referentibus de
mandauit. **D**imittatis inquit stare sanctū illū
sicut vult: quia potius possemus cū eo perdere
q̄ lucrari. **I**n begra castro r̄gni portugalie vir
quidam petrus noīe potens et diues: et ordini
fratrum minorū tanta dilectione astrictus: q̄
cis ibi p̄tulit locū pro edificatione cōuentus et
pro edificijs plura dedit. **E**ū autē infirmaretur
ad mortem: quattuor fratres minores et alij de
sua familia vigilantes in camera eius exitū ex
pectabant. **T**enebat ex deuotione predictus pe
trus habitum frat̄ cum quo elegerat sepeliri.
Et ecce duo fratres minores vnus ad eius de
xteram alius ad sinistram sibi apparuerunt.
Qui vnus eorum dixit. **P**etre cognoscis nos?
Et ille cognosco vos esse fratres minores: sed
non habeo noticiam personarum. **E**t ille: ego
sum sanctus franciscus et iste est sanctus anto
nius: et propter deuotionem quam semper ad
nos habuisti: missi sumus ad te consolandum:
et de ista infirmitate curandū. **E**t tunc ille ro
gauit sanctū franciscum vt habitū quem sup

se habebat benedicere dignaretur. Quo facto
ambo disparuerunt. Et ille tanta celeritate cō
ualuit: q̄ oēs p̄ntes in stuporem p̄uertit. Et ex
tunc duodecim annis superuixit: reseruans si
bi illum habitū benedictū in scrinio cum quo
fuit tandem mortuus et sepultus. Quis filia cu
iusdam militis iohannis petri de guarino de li
cio ciuitate mea natua superiorib⁹ annis age
ret in extremis et iam p̄ ipsa crequiaz pompa
disponeret: pararenturq; funerals indumen
ta: et luminaria: ceteraq; fm̄ patric morē: cuius
so voto per patrē eius p̄fatū ad sanctū anto
niū illico ad se redijt: confortataq; loqui cepit
et die sequenti de lectulo sana surrexit. In p̄
fata ciuitate licij euenit qd̄ narro. Erā ego ho
ra missarum in camera mea: et venit ad me qui
dam de terra tricafij mestus et dolens: qm̄ die
precedenti sacculū quendam cū centū ducatis
perdiderat: rogabatq; vt in n̄ra p̄dicatiōe iuē
tores monerē quatenus restituerēt sibi: qd̄ bo
na p̄sciētia retinere nō poterant. At ego illum
cōmonui vt ad ecclesiaz p̄geret: et sancto anto
nio se cōmendaret. Qui meis p̄silijs acq̄escens
ad sacristiam se p̄tulit: et fratrē vnū sacerdotē
requisiuit: vt missam in honorē sancti antonii
p̄ eo celebraret. Dū autē sic missa celebraretur:
astabat ille et mente deuota sancto antonio se
cōmendabat: vix sacerdos eleuauit s̄ctissimuz
sacramētum: et ecce venere ad me duo iuuenes
sacculū cum integra pecunia deferentes: orātes
vt populo significarem in publico nostro ser
mone qualr̄ ipsi pecunias illas inuenerant: q̄s
restituere erant parati: dixi eis q̄ nō erat lōge
eundū cū patronus in ecclia ad hoc moraret.
Adi itaq; locum p̄ illo et missa finita ad me
venit ac pecunias amissas meritis beati anto
nij recuperauit. Pauca sunt imo quasi nulla q̄
dixim⁹: cū q̄ttidie mortales innumera a deo susci
piāt b̄to antonio iteruente b̄nficia. Liberā
tur eius interuētū a naufragio sepissime nauī
gantes a periculis grauissimis: mulieres par
turientes: ab infirmitatibus varijs illas patie
tes: ab opprobrio sterilitatis vxores qn̄q; p̄pre
rea viris exose: a periculis fluminū: latronū: ali
orumq; discriminiū peregrinantes. Id̄opi⁹
oia et filia in toto orbe sanctus hic a cunctis fi
delibus fidelissimus aduocatus exposcit. Quē
nos deprecemur vt et p̄ nobis perpetuus in
tercessor apud deū immortalē assistat: ipetretq;
gratiā et tandē vitā eternā. Amen.

¶ Sermo septuagesimus de sancta catherina

de senis tertij ordinis sancti dominici.

Alte filie cōgre

gaucrunt diuitias: tu supgressa es
vniuersas. Scribunt hec verba p̄
verbioꝝ vlti. c. Inuente sunt vsq; in p̄ntē diē
q̄ plures mulieres sanctissime que ī habitu s̄c̄i
cti dominici seruientes iesu xp̄o resplenduerūt
miro fulgore virtutuz et sanctitatis. Quibus tñ
plata est br̄a catherina senēsis nostro tpe catha
lago sanctoꝝ p̄ Id̄iū pontificem sūmūz annu
merata. Sed vt sua opera atq; virtutes plenū
us innotescant: in p̄nti sermone de p̄stantissi
ma tante virginis excellentia verba faciemus
Cui nō icōgrue imo accōmodatissime referre
possum⁹ vba p̄posita ī thēmate n̄ro in q̄ cō
mēdat q̄ diuitias virtutū copiosissime sup̄ ce
teras p̄gregauit: Ingt. n. Bernar. in fm̄oe de
sp̄iali regno. Vere diuitie nō opes sūt s; vtu
tes q̄s secū p̄sciētia portat: vt in p̄petuū diues
fiat. Minōi honusta diuitijs catherina ingre
sa ē regnū celoꝝ. De cuius excellētia tria my
steria p̄ponimus contemplanda.

Primū de possibilitatis.

Secundum singularitatis.

Tertiū sublimitatis.

In primo videbimus an fuerit possibile beatā
catherinam in muliebri statu tam amplissimis
prerogatiuis fuisse dotatam.

In secundo quibus virtutibus fuit singulari
ter adornata.

In tertio vero q̄ fuerit a deo supnaturalibus
gratijs sublimata.

¶ Nō debet aliquis existimare impossibilia
fore illa: que de beata catherina dicuntur: cum
deus multipliciter magnificare voluerit etiaz
femineum sexum. Capitulum. j.

¶ Primū mysteriū contēplandū de excel
lentia et sanctitate beate catherine dici
tur possibilitatis. Insultāt quippe nobis de ea
loquētibus pleriq; vel passione humana deuī
cti: vel sua p̄sumptione inflati: aut qd̄ deterius
est: fide religione ac deuotione penitus teiuni
et nudī: asserentes nō expedire de vna muliere
tanta cructare magnalia: nec possibilr̄ credūt:
aut verisimile fore: vt hec sponsa xp̄i fecerit tā
ta egregia facinora quāta vel scripta sūt de ea
vel dicunt. Quibus nos obuiare volētes ostē
demus q̄ deus omnipotēs muliebri sexum: qz
sibi sic placuit: magnificet ī multis et precipue
in septem.

Primo in nobili pductione.
 Secundo in excellenti psignatione.
 Tertio in pphetica illustratione.
 Quarto in materna electione.
 Quinto in iocunda apparitione.
 Sexto in mirabili fortificatione.
 Septimo in gloriosa resurrectione.

Primo deus magnificauit muliebrem sexum in nobili pductione. Nam deus benedictus ut inquit tho. pma p. q. lxxxij. Qui solus est nature institutor: potuit vix vel de limo terre: vel mulierem de costa viri formare. vnde Aug. li. ix. sup genef. ait. Formare vel edificare costas ut mulier esset non potuit: nisi deus a quo vniuersa natura subsistit. Quia autem ministerium angeli exhibuerunt deo in formatione mulieris nescimus. Certum tamen est quod sicut corpus viri de limo non fuit formatum per angelum: ita nec corpus mulieris de costa viri. Formauit vero deus ipsam mulierem in adiutorium viri: ut scribit genef. ca. ij. In adiutorium. s. generationis. Et sicut per humi etiam domesticam vitam: quare et ipsa ad vniuersam perfectionem concurret. Et ut ait Richar. in suo. iij. di. xliij. Quamuis mulier generet propter intentionem nature particularis: est tamen de intentione nature vniuersalis: que vtriusque sexum requirit ad perfectam humanam speciem generationem: ut autem de pducte prime mulieris nobilitatem manifestaret: dum illam de costa ab adam detracta formare vellent: immisit soporem in illum. Ut autem asserit Aug. ix. sup gen. ad litteram. Sopor ille fuit raptus vel extas: quia tunc forte vidit per essentiam domini et iterum fuit curie angelorum. Costa etiam illa sicut tho. detracta fuit absque lesione et dolore. Et ut refert landulphus in suo fo. di. xvij. fuit costa sic detracta angelico ministerio: sed illorum non fuerit ministerio formata.

Secundo deus magnificauit muliebrem sexum in excellenti consignatione. Voluit quidem sua imagine illam consignare. vnde gen. i. c. Quia dixisset scriptura. Creauit deus hominem ad imaginem suam: ad imaginem dei creauit illum. Deinde subiunxit masculum et feminam creauit eos: ut sic intelligatur etiam mulier ad imaginem dei creata. Ad quod clarius inuestigandum dicit Bonauentura in. ij. di. xvj. et tho. p. p. q. lxxxij. Quia cum homo sicut in intellectuali natura ad imaginem dei esse dicatur: sicut hoc maxime est ad imaginem dei quod intellectualis natura deum maxime imitari potest. Imitatur autem intellectualis natura maxime deum: quantum ad hoc quod deus seipsum intelligit et amat. Et sic tam in viro quam in muliere inuenitur dei

imago: quantum ad illud in quo principaliter ratio imaginis consistit. s. quantum ad intellectuale naturam. Sed quantum ad aliquid secundarium imago dei inuenitur in viro: sicut quod non inuenitur in muliere. Nam vir est principium mulieris et finis: sicut deus est principium et finis totius creature. Vnde apostolus ad corinthios. Vir est imago dei: mulier autem est imago viri. Et hoc modo intelligenda sunt verba que ponunt. xxxij. q. v. c. hec imago. et c. mulier ubi dicitur. Mulier non est ad imaginem dei. s. quantum ad hoc secundarium non quantum ad principale. Similiter dicit richardus de angelo et de homine in suo secundo. di. xv. q. i. quantum ad id in quo essentialiter consistit ratio imaginis: expressius est imago dei in angelo quam in homine. Idem dicit tho. ubi. s. Vnde gregorius xxxvij. moralium exponens illud Ezechielis. Tu signaculum similitudinis: ait. Sed homo ad similitudinem dei creatus sit angelo tamen quasi maius aliquid tribuens non est ad similitudinem positum sed ipsum signaculum similitudinis dei dicitur: ut quod subtilior est in natura: eo in illo similitudo dei plenius credatur expressa. hec ille. Sed quantum ad aliquid accidentale: expressius est imago dei in anima quam in angelo: quantum anima pertinet et regit totum corpus suum: tanquam suum vniuersum existens in quolibet parte illius sicut deus regit et pertinet totum vniuersum: totus existens in quolibet parte vniuersi: vir itaque et mulier conueniunt in imagine: quantum ad id quod imagini essentialiter ut predictum est: sed vir illam excedat quantum ad id quod est accidentale.

Tertio deus magnificauit muliebrem sexum in pphetica illustratione. Nam et mulieres quamplures ppheticam lucem illustrauit. Sicut fuerunt maria soror aaron. ut patet Exodi. xv. c. quinquagesima di. decretorum. c. si per ordinationem. Et Anna pphetissa Luc. ij. c. Et Sibylle: quam meminit Lactantius li. i. diuinarum institutionum. Et ut scribitur in glo. iudicium. iij. c. quod mulieres assupte sunt ad gratiam ppheticam sicut ut in hoc preterito occasione mulierum nec per infirmitatem despectum.

Quarto magnificauit deus muliebrem sexum in materna electione. Volens quippe humanam sibi copulare naturam: virginem mulierem in matrem elegit: cui tam amplissimum gratie sue munus concessit: ut tam in merito quam in premio: post suum filium omnem superauit creaturam: tam angelicam quam humanam: cui etiam et si honor patrie non sit exhibendus tamen honor dulci dignioris non est sibi denegandus: ita quod magis ipsa sit honoranda quam aliquis alius: imo quocumque alij precines et sancti regni celorum. De prestantia vero eius maternitatis diximus in sermone de eius visitatione.

Quinto magnificauit deus muliebrem sexum in iocunda apparitione. Surgens namque ex mortuis rex seculorum

pmo mulieribus se videndum exhibuit. Vnde
 marcus vlti. c. ait. Surgens iesus mane prima
 sabbati: prio apparuit marie magdalene. Ele-
 cta fuit mulier vt esset nuncia vite: ne despice-
 ret sexus femineus: eo q mulier nuncia fuerat
 mortis. Et de hac materia diffuse dictu e i ser-
 mone de resurrectione xpi. ¶ Sexto magnifica-
 uit deus muliebrem sexum i mirabili fortificati-
 one. Fuerunt quidem mulieres innumerabiles: que
 virginitatis amore succense: celo qz fidei xpi i-
 flamate adeo fortes iuente sunt: vt nec impio-
 rum tiranoꝝ minas timuerunt: nec illata cuius-
 cunqz generis horuerunt supplicia: nec mortes
 aufugerunt violenta. ¶ Datet hec oia in catheri-
 na: Cecilia: Agatha: Lucia: Agnere: Eufemia:
 Rufina: Secuda: Anastasia: Eulalia: Prisca:
 Dorothea: Siniana: Cristina: Justina: Meri-
 na: Margarita: Martina: Emerentiana: Apo-
 lonia: Sabina: Barbara: Ursula z vndeci mil-
 libus sociabus eius: ceterisqz: quoz noia z mi-
 randa gesta longum foret expmē: q oēs p natu-
 ra pditiōis naturalis ipsaz aio forti atqz psta-
 ti queqz supauerunt tormēta: mortēqz inter illa
 pstantissime ptulerunt. Nō potuerunt hec fieri
 nisi supno assistente p̄sidio: cū mulieres sint na-
 tura sua molles in alios: z multo magis ad se-
 ipsas pie. Inquit. n. Arist. i li. de aialibus. In
 oī genere aialiu: mulieres sūt naturalit pie exce-
 pta vrsa z leoparda. Tanta igit firmitas animi
 i virginibus supradictis non potuit nisi a bono
 deo puenire. Ob quod ecclesia ad deū ita dicit
 Deus qui iter cetera potētie tue miracula etiā
 in sexu fragili victoriā martirij ptulisti. ¶ Se-
 ptimo magnificauit deus muliebrem sexū i glo-
 riosa resurrectione. Vnde eadem testat Aug.
 li. xxiij. de ci. dei. Mulieres i sexu femineo resur-
 gent: qz hoc exigit natura indiuidui: z pgruit
 perfectiōi speciei: z erit occasio laudādi sapien-
 tiā diuinā vt ponit richar. in quarto: vñ aug.
 vbi. s. sequit dicēs. Adēbra feminea nō erunt
 accōmodata veteri vsui: s; nouo decori quo n̄
 alliciat aspiciētis p̄cupiscētia: que nulla erit: s;
 dei laudē sapiētia atqz clementia. Eū igit ar-
 tifer ille mundi sapiētissimus muliebrem sexum
 tot miris varijsqz modis voluerit reddere di-
 gnū. Cur incredibile ē q beatā catherinam ma-
 gnā fecit iter sanctos. Nō est ipossibile apud
 deū omne verbū. Ipse itaqz deus hāc virginē
 nasci fecit i famosa amplissimāqz ciuitate sena-
 rum: parētibus popularibus honestissimis z
 timentibus deū: fame bone apud oēs. ¶ Pater

Jacobus benencasa vocatus ē: mater No lap-
 pa. Ex ipsis pdijt hec filia i etate infantili om-
 nibus grata z cunctis amabilis. Que dū qntū
 vix attigit annū ad virginis gloriose Marie
 deuotionē se conuertit. Et sepius tunc videba-
 tur ascendendo z descendendo per gradus sca-
 le que erat in domo: dei matrem humiliter sa-
 lutare dicendo. Ave maria: cuius virtutes i q-
 bus profecit in sequenti mysterio latius rese-
 rabuntur.

¶ De septem p̄cipuis z singularissimis vir-
 tutibus quibus floruit beata catherina.

Capitulum. ij.

Secundum mysteriū contemplandū de
 excellentia z sanctitate beate catherie
 di singularitat. Fuerunt qppe i illa vltra alias
 virtutes septē p̄cipue z singularissime.

- Prima di virginitas.
- Secunda magnanimitas.
- Tertia austeritas.
- Quarta pietas.
- Quinta pacientia.
- Sexta humilitas.
- Septima perseuerantia.

¶ Prima virtus p̄cipua z singularis fuit vir-
 ginitas: que in ea satis laudabilis extitit maxi-
 me propter tria.

- Primo ppter etatem.
- Secundo ppter p̄rietatē.
- Tertio ppter puritatē.

¶ Primo reddit laudabilis Xginitas catherie
 ppter etatē. Nā septio etatē anno votū expres-
 sum emisit de Xginitate seruāda. Nec obstat
 qz nondū ad annos puenerat pubertatē: vt sic
 diceret infantili motu excitata vouisse: quoniā
 si malitia supplere pōt etatē: vt inqt Dñs Mo-
 stien. i sūma li. x. de despon. ipu. multo fortius
 id pōt gratia dei. Sicut pie credimus de sācto
 nicholao q quarta z sexta feria dū infantulus
 erat: lac ex pectore matris vel alterius cuiuscū-
 qz suggere recusabat. ¶ Potuit itaqz spūs sācti
 gratia libez arbitrium catherine accelerare vt
 Xginitatē se seruaturā vouerit: qd facile dep-
 bendi pōt. Ex ostēsa sibi visione mirabili. Se-
 xto quidem anno etatē sue redcunte puella de
 domo sororis sue nupte: vidit i aere supra eccle-
 siā fratru predicatoru saluatore sedentē in tro-
 no idumentis papalibus ifignitū z aplis socia-
 tum. Qui elcūata manu i cā ituens signo cru-
 cis illam benedicebat. Qua habita visiōe adco-
 extitit in dño p̄fortata: vt nil aliō quereret nisi

loca secreta orationi apta: puellasq; ceteras v/bo et exēplo induceret ad orandū. ¶ Secūdo red/ dicitur laudabilis virginitas catherine ppi cō/ trarictatē. Mā lz parentes illius multo tpe vi/ dissent in filia tot signa et primordia sanctitat/ ignorabāt nihilominus votū virginitatis per/ eā emissū. Qua de re cū. xij. annū iā attigisset i/ stabat mater vt inciperet se ornare sicut ceterc/ nuptui tradende facere p̄sueuerūt: quod illa fa/ cere renuit: et post sororis illius iam nupte sua/ su vel leuiter se ad ornatū cōposuit: nō vt vir/ ginitatis p̄positum infirmaret: sed vt sic p̄de/ scenderet importune p̄suasione sororis. Tū ci/ to semetipsā redarguēs: ad lamēta p̄sue se con/ uertit: ac si aliq̄ grande peccatū perpetrasset: cū in rei veritate vix peccauerit venialiter. Lū/ Xo ardētior ex post deuotioni et orationi se de/ disse: nullaq; de ornatu corporis inesset ei cu/ ra: parentes quendā religiosū deū timentem et/ eis notū peccati sunt vt filiam alloqueret mo/ neretq; vt se pararet ad vix in breui suscipien/ dū. Ille aut cognito p̄posito virginis illā i do/ mino confortauit: monuitq; vt capillos tōde/ ret: qd̄ illa q̄ primum impleuit. Nesciētes ad/ huc sui que in corde eius latebāt omni liberta/ te locoq; secreto priuarunt: deputarūtq; cun/ ctis vilibus seruitij domus: que patienter oīa/ sustinēs ad quandā camerā vnus sui germa/ ni que erat sine clausura se colligebat: ibiq; sp̄o/ sum virginū xp̄m orabat. Tandem elapso ali/ quantulo spatio suos aduocans votū qd̄ ab i/ fantia voverat publice reserauit. At parentes/ omni duritia deposita: illam benedixerunt: p̄/ hibuitq; pater omnibus de domo ne illam de/ cetero molestarent. ¶ Tertio laudabilis fuit/ virginitas catherine p̄pter puritatē. Mō enīz/ solū integritatē carnis retinuit: s; mentis pu/ ritatē vsq; ad mortem seruauit: quod declara/ uit mira ipsius desponsatio. Lōtigit quidē q̄/ dam carnis p̄iuij tpe catherinam cunctis tem/ poralibus delectationibus cōtemptis oratio/ nem suā intensius replicare: ciq; dñm appare/ re ac dicere. Quoniā mūdana queq; meo amo/ re calcasti: ego solēniter te desponsare decreui. Tunc apparuit gloriosa dei genitrix: Joannes/ euangelista: apostolus paulus: beatus domi/ nicus atq; dauid psalterium pulsans. At gene/ trix dei dexteram virginis sua manu suscipiēs/ digitosq; suos extendens ad filiūz postulabat/ quatenus eā desponsare dignaret. Qui annu/ lo suscepto: dexterc; sue annulari digito im po/

nens. Dixit desponso te mihi creatori et salua/ tori tuo in fide vsq; quo in celis tuas mecum/ nuptias celebrabis et tua virginitas semp cō/ seruabit illibata. ¶ Secunda virtus precipua/ et singular; beate catherie fuit magnanimitas/ ex qua audacter mundum contempfit: habitū/ q; ordinis de penitētia sancti dominici: deuo/ te recepit: hic vero ordo tripliciter cōmendat. Primo q; a sancto dominico institutus. Secūdo q; ab ecclesia approbatus. Tertio q; a deo magnificatus.

¶ Primo ordo ille fuit a sancto dominico in/ stitutus. Ipse beatus pater in lombardia hūc/ ordinē instituit: que de militia iesu xp̄i a prin/ cipio appellauit: eo q; illius ordinis fratres he/ reticis bona ecclesiar; usurpantibus virilī se/ opponēbant: pugnabātq; omni conatu p̄ pre/ dicatoz bonoz recuperatione et conseruatiōe/ Sed postea hereticis p̄ sanctum dominicū et/ sanctum petrum martyrem aliosq; predicator/ res deletis et penitus quasi extinctis mutatus/ fuit nomen illud de militia in nomen de peni/ tentia. ¶ Secūdo ordo ille ab ecclesia fuit ap/ probatus. Quod p̄ p̄ Honorii quartū et Jo/ annem. xxiij. Bonifacium nonum: et Innocē/ tiū septimū: qui dicto ordini plurima priuile/ gia p̄cesserunt. ¶ Tertio hic ordo est a deo ma/ gnificatus. Voluit. n. plerasq; dominas in il/ lo viuētes et moriētes signis et miraculis plu/ rimis coruscare. Sicut fuit beata Joāna de vr/ be veteri: beata margarita nouella de ciuitate/ castelli: beata helena de vngaria: et sancta Ca/ therina de qua loquimur alieq; multe. Quār/ ergo catherina huic ordini sancto se dedicauit/ docet eius legenda: in qua narratur q; a tener; annis ad patrem sanctum dominicum seruen/ tissima deuotione trahēbatur. Et cū semel do/ minū exoraret vt conseruaret eam in promissa/ virginitate tali fuit visione cōmonita. Appa/ ruerūt siquidem sibi plures patres institutores/ ordinum diuersoz: inter quos erat beatus do/ minicus: habens in vna manu lilium ardens/ sine cōbustione: et in altera suū habitum p̄sue/ tum p̄ dominas deportari. Lūq; sibi a p̄fatis/ offereretur quem ordinum vellet eligere. Re/ spondit se velle sancti dominici habitum susci/ pere. At ille beatus dominicus dixit. Forti aio/ esto o filia: quia certissime hoc habitu vt desi/ deras indueris. Sicq; visio disparuit: et ipsa/ mansit in domino confortata. Tandē postq; parentibus reuclauit se virginitatem vouisse

illis consentientibus apud ecclesiam fratrum
predicatorum de senis habitum diu affectatum cum
magno feruore suscepit. ¶ Tertia virtus preci-
pua et singularis beate catherine dicitur austeri-
tas. Fuit namque suo corpori austerior et rigidissi-
ma propter christum et precipue in tribus.

Primo in cibo et potu.

Secundo in vestitu et lecto.

Tertio in vigiliis et orationibus.

¶ Primo quantum ad victum. Ab infantia car-
nes raro sumebat: quas postmodum totaliter
a se amouit: sequens ad esum panis et crudarum her-
barum: ex toto reduxit. Anno etatis sue. xij.
herbarum vsa est succo: vinum autem ita limpha-
tum sumebat quod vini sapore carebat. Illud au-
tem a. xv. etatis sue anno ex toto relinquens ine-
dias plurimum dierum septem passa est. ¶ Secundo fu-
it austerior in vestitu et lecto. Pannis laneis vsa
est ad tantum deueniens: quod tam hieme quam estate
vna sola tunica vestiebatur. Lintio quando-
que vsa est: quod in cathenam ferream commuta-
uit: et patrem dominicum imitans: se ter quoti-
diane fortiter disciplinabat: lectum insuper de
tabulis habebat: et lignum pro cervicali absque al-
terius rei additamento. ¶ Tertio fuit austerior
in vigiliis et orationibus. Nam ad hoc deue-
nit quod infra duos dies: vix per horam et dimi-
diam dormiebat. Ad tantam autem tenuitatem
ex austeritatibus deductum est corpus eius: quod
cum transisset eius spiritus ex hac vita reper-
tus est umbilicus renibus adherere. In princi-
pio etiam sue puellaris etatis duple fertur fuisse
latitudinis quam xxviii. annorum existens. Non
firmat hec omnia Pius pontifex maximus
qui in bulla canonizationis ita asserit. Summa
huius virginis abstinentia fuit et mirabilis vi-
te austeritas. Nam cum vini et carniuum usum
prosus abiiecisset: nec pulmentariis vllis uteretur
ad extremum eo deducta est: ut nec legumi-
na ederet nec pane vesceretur: nisi celesti: quem
verus christianus in sacramento sumit altaris.

¶ Quarta virtus precipua et singularis beate
catherine dicitur pietas. Fuit ipsa piissima val-
de et precipue quantum ad tria genera personarum.

Primo quantum ad pauperes.

Secundo quantum ad infirmos.

Tertio quantum ad peccatores.

¶ Primo quantum ad pauperes. Inquit enim
Pius in bulla pretaeta: pauperibus christi lar-
ga manu subuenit. Scribit in sua legenda quod a
suo patre licentiam obtinuit: posse de bonis do-

mus pauperibus largiri. Et contigit semel quod
dum infirmitate corporis grauaretur: audiuit a
multis referentibus qualiter vidua quedam con-
uicina filiis et filiabus multa cruciaretur penu-
ria: oratione premissa tantum robur obtinuit: quod
frumentum vinum et oleum usque ad centum quatuordecim
librarum pondus in aurea pfulda propriis hu-
meris mira agilitate portauit: ac mirabiliter
aperto ostio quam planius potuit in vidue do-
mo deposuit: et dispensante domino velut alter nicholaus
fuerit dephesa. Als vero semel in fratrum
predicatorum ecclesia constituta: cum quidam pauper
ab ea elemosynam peteret: et illa nihil prece-
ptum argenteam que erat inter pater noster ha-
beret: statim illa auulsa tradidit indigenti. Ap-
parens autem sibi postmodum dominus: illamque or-
natam lapidibus preciosis ostendens ei dixit.
Tu mihi hanc besterna die dedisti: et ego pro-
mitto tibi quod in die iudicii coram vniuerso angelorum
et hominum spectu: illam ad tui gaudij cumulorum
presentabo. Insuper cum beata catherina se-
per de melioribus traderet progit quod vegete me-
lioris vini abundanter pauperibus erogaret.
In tantum autem est augmentatum: quod vbi dictum
vas sufficere consueuerat toti familie per dies
viginti vel circa: tamen pro dicta familia et etiam pro
pauperibus usque ad tertij mensis principium abun-
datissime perdurauit. ¶ Secundo fuit pia hec vir-
go quantum ad infirmos. Nam egrotantibus summa
diligentia ministrant. Seruauit cuidam infirme
noie andree ab omnibus derelicta: nec honore pla-
garum illam exhorruit. Quinimo cum aliquam nau-
scam passa fuisset: vulnerum illius putredinem in-
spiciens et contrectans recollecta in quadam scu-
tella lotura cum sanie illam ebibit dicens. Amore
sposi mei iesu christi corpus meum sic castigabo
Quo facto statim cessauit omnis precedentis nausce tetra-
tio: habuitque postea suo confessori referre nunquam
aliquid tam suavis precepisse saporis atque odo-
ris. Nocte vero sequenti apparuit ei iesus christus:
condiditque sua sacratissima vulnera dicens. Quia
meo amore tam abominabilem potum supsi-
sti tibi ingratus non ero. Sicque applicans os
virginis ad proprium vulnus lateris. Bibe inquit
filia de latere meo potum: quo anima tua tanta sua-
uitate replebitur: quod etiam in corpore: quod propter
me precepisti mirabiliter redundabit. Quo factum
tam in anima quam etiam in corpore incredi-
bili extitit suauitate dulcedineque repleta.

¶ Tertio fuit pia valde sancta catherina erga
peccatores. Adultos namque orationibus suis

et meritis iuuat ne perirent. Sicut diffuse po-
nitur in legenda. Andream de belantis ciuem
Senarum diuitijs affluentem egrotatēq;
ad mortem: cū ex toto penitentiā sperneret sua
oratione p̄uertit ad dñm. Cum. n. p̄ illo orasset
ardentissime apparuit iesus x̄ps p̄fato infirmo
hortatusq; ē illum q; confiteret peccata sua: q;
paratus erat sibi illa remittere. Qui cōpunctus
valde subito confessus ē. Et p̄dito testamento
ad extrema deductus cum magna deuotione
migravit ad dominū. Fuerunt adhuc in p̄fa-
ta ciuitate senarū duo p̄ suis maleficijs ad mor-
tē damnati. Qui cum ducerent super currus et
carnes eorū a carnificibus decerperent ignitis
forcipibus decum impie blasphemabant. Cum
aut catherina ista nouisset pro eis dñm amaro
corde exorauit. Quibus cū ad portam ciuitatis
uenissent: apparuit saluator totus vulneratus
eos ad p̄uersionem inuitans: qui statim cōpun-
cti confessi sunt sacerdoti: et blasphemias mu-
tauerunt in laudes: sicq; letissimi tulerunt illa-
tam mortem. Et quis enarrare queat conuersi-
ones omnium malorū: p̄fectū bonorū: roboratio-
nes imperfectorū: consolatiōes desolatorū: ad-
monitiones spiritualium piculorū: tam per suas
ep̄las q; etiā oraculo uiue uocis erga p̄sonas
ois serus p̄ditionis et status p̄ virginē excita-
tas. Quot sceleratos de faucibus inferni abstra-
xerit: quot obstinatos ad sui cognitionē redu-
xerit: quot seculo deditos induxerit in eius cō-
temptū: quot utriusq; sexus ad religionum di-
uersarū ingressum allererit: quot de laqueis tē-
tationū eruerit: Difficile nanq; foret cūcta cō-
memorare. Nam aliquoties maxime in italia
ex remotissimis partibus ad ipsā utriusq; se-
xus persone confluebāt. Ad eiusq; aspectum
atq; colloquium taliter compūgebant: ut sine
dilatione current ad confitendū peccata sua
Ob quā causā gregorius. xij. in adiutorum ca-
therine tres cōfessores precipuos deputauit.
Qui taliter aliquando occupabant: ut nec spa-
tium haberent edēdi. ¶ Quinta uirtus precipua
et singularis b̄tē catherine fuit paciētia: fuit si-
quidē paciētissima et precipue in tribus.

Primo in persecutionibus.

Secundo in tentationibus.

Tertio in passionibus.

¶ Primo fuit patiens in persecutionib;: quod
exēpla sequentia manifestāt. Fuit scis quedā
palmerina de penitentiā sancti dñici: que istigā-
te sathana facta ē catherine talis emula: ut nec

nomē ei⁹ audire ualeret. Sed uirgini semp de-
traheret. Ipsa tñ p̄ illa dñm exorabat: et cū ad
infirmitatē granē icidisset Latheria ad eā uisi-
tādā se p̄tulit: infirma uo durior effecta eā ex-
pelli de domo iussit: p̄ qua nō cessauit catheri-
na p̄ces igeminare. Quibus factū ē ut eaz sibi
recōciliaret: atq; cōtrita illa et cōpuncta sacra-
mentis et grā dci munita: i dño ex hac uita mi-
grauit: Du etiā seruebat illi infirme Andree
de qua paulo ante diximus: illa ipatiēs p̄tume-
lijs plurimis catherinā afficiebat: et p̄curante
spū malo de inhonestate apud alias sorores ac-
cusabat. Latherina tñ p̄pterea nec indignabā-
tū: nec ab eius obsequijs cessabat. Cūq; illa in-
dies in sua duritia perseueraret: catherina ora-
tioni se dedit de iniurijs et infamijs pie conque-
ritur. Cui x̄ps apparens duas ostendit corōas
vnā spineā et aliā aureā dicēs. Si hic eligeres
auream: spineā postea reportabis. Si aut hic
spineā postea aureā obtinebis. Quod illa audi-
ens et ad patiendū per oia se offerens: accepit
de manu domini spineam quam suo capiti im-
ponens etiam diebus pluribus uehementissi-
mum sensit in capite dolorem. Sicq; a domo
confortata patientie armis fortiter se muniuit
Infirma uo paciētia catherine superata: com-
pūcta et ingemiscens catherinā alta uoce scāz
omnibus predicabat: seq; eaz accusabat: mise-
ricordiam petens de his que falso dixerat p̄tra-
illam. Quid plura dum catherina tanta inedia
corpus affligeret: frequentaretq; dominicam
mensam: pleriq; utriusq; sexus falsos rumus-
culos: ut fieri solet cructabant. Aliqui dice-
bant neminem in modo uiuendi singulare eē
debere. Aliqui extremitates fuisse semper deo
et hominibus exosas. Aliqui catherinam finge-
re et decipere. Aliqui ad inanem gloriā illa oia
facere et similia. Que ipsa deo placere p̄ oia stu-
dens patientissime tolerabat. ¶ Secūdo fuit
patiens in tentationibus demonū. Ait quidez
Idius in bulla canonizationis. Luctabatur q;
frequentissime cum demonibus: multisq; illo-
rum molestijs uexabat. Sed aiebat cū aposto-
lo. Cū infirmor tunc fortior sum. Et ut in sua
legenda narratur: quādoq; demones deo per-
mittēte catherine corpusculū tantis penis et lā-
guoribus affligerunt ut manifeste uiderentur
i ea signa p̄ussionum et uerberum ita ut qua-
si quoddam monstrum uideretur a cunctis.
¶ Tertio fuit patiens in passionibus siue in
penitentijs uoluntarie assumptis sine infir-

nitatibus corpori suo supuenientibus. Teste. n.
Pio ubi. s. Doloze capitis pene assidue torq/
batur. Estuabat febribus nec illoꝝ cruciatu ca/
rebat. ¶ Sexta beate catherine virtus admirā/
da fuit humilitas: quam ostendit maxie i trib⁹
Primo in timore.

Secundo in despectione.

Tertio in conuersatione.

¶ Primo ostendit suam humilitatem in timore.
Dū. n. cepisset visionibus ⁊ imaginarijs ⁊ cor/
poralibus a dño iesu xpo visitari: plurimū for/
midare cepit: dñogq; se cōmendauit: a quo edo/
cta plenissime fuit: qualiter visiones bonas vl/
malas haberet agnoscere. Et dū semel suo con/
fessori de visionibus sibi factis referret quedā
secreta: ille hesitare cepit: atq; in eam respiciēs
vidit illam transformatā: quantū ad facieꝝ in
effigie xpi respicientis in eā. Lūq; ex hoc excla/
maret ac diceret. O quis ē qui me respicit. Rñ
dit catherina ille qui est. Quo dicto facies illa
disparuit: ⁊ cōfessor prefatus illo modo de vir/
ginis sanctitate pfirmatus remansit. ¶ Secū/
do ostendit catherina humilitatē in sui despe/
ctione. Hanc autem didicit a xpo sibi appare/
te dicēteq; sibi. Scis ne filia: que tu es: ⁊ quis
ego sū? Si hec duo noueris beata eris. Tu enī
es illa que nō es. Ego sum ille qui sum. Si hāc
notitiam habueris in aīa tua: nunq; decipere
te poterit inimicus. Siquidē de nihilo creatu/
ra facta est: ⁊ sibi relicta cadit in nihilū: ⁊ per se
tendit in peccatum: quod nihil est: ⁊ ex se nihil
boni cogitare valet. Quare respectu dei infini/
ti nihil esse conuincit. Ideo est illa que nō ē: s;
qm̄ deus est fons totius esse ⁊ independens eē
Ideo ipse solus est quod est. ¶ Tertio ostendit
catherina humilitatem in puerfatione. Mā in
publicū prodijt magnisq; rebus se ingessit: nō
sua sed dñi volūtate. Postq; n. habitū sacroz
suscepit: silentiū p̄tinuū p̄ trienniū seruauit: ⁊
clausurā celle tenuit: excepto cū ecclesiam adijt
vigilias vsq; ad secundū signū matutinale p/
traheret. Tuncq; cū ad laudandum deum fra/
tres predicatorēs in chorū iā accessisse putaret
ipsa cedebat ad aliquālꝝ geseēdum dicēs. Ecce
dñe germani mei ⁊ serui tui vsq; nunc dormie/
rūt. Adō No surrexerūt ad te laudandum. Tu
serua eos ⁊ ego parūq; quiescā. Post No diu/
turnā exercitacionē in spiritali vitā frequen/
tesq; xpi visitationes: iterū apparens ei idirit:
vt extra pcederet: proximorumq; saluti verbo i/
tenderet: ac exemplo pmissitq; in cūctis p̄ illaz

ad animaz salutem gerendis suū sibi supernū
presidiū exhibiturum. Quod ita fuisse vt pate/
bit in sequentibus rei exitus declarauit. ¶ Se/
ptima virtus sancte catherine dicit̄ perseuerā/
tia: vt enim ait Hiero. ad lucianum heremi/
tam. Lepisse multoz ē: ad calcē No peruenisse
paucorum. Catherina vero nō solū pseuerauit
Sed de virtute in virtutē pcessit: de qua tria
inter cetera refert digna laude Pius pōtifer
maximus ubi. s. Primū qd̄ respicit sanctitatē
eius initium. Ait enim. Virgo catherina ex ci/
uitate senensi oriunda mediocribus orta parē/
tibus prius deo sese dedicauit q̄ deū posset p̄
etatem cognoscere. Secundū est qd̄ inspicit vi/
te eius pgressus. Inquit itaq; sic. Nullū ab ea
verbū nō religiosum nō sanctum excidit. Dis/
sermo eius de moribus fuit: de religiōe de pie/
tate: de cōtemptu mundi: de amore dei ⁊ proxi/
mi: de celesti patria. Tertium refertur ad eius
vite terminū: de quo sic protulit. Anno etatis
sue tertio circiter ac trigesimo in vrbe Roma/
diem suum clausit: de cuius anime in celū assū/
ptione ⁊ gloriosa receptione: stupende ⁊ admi/
rabiles reuelationes facte reperiunt̄.

¶ Qualiter deus sublimauit beatā catherinā
septem gratiosis ⁊ admirandis prerogatiuis.

Capitulum. iij.

Tertiuū mysteriū cōtemplandū de excel/
lentia ⁊ s̄ctitate btē catherine dicitur
sublimitatis. Sublimauit nēpe deus hāc mu/
lierem benedictam septem gratijs ⁊ prerogati/
uis admirandis.

Prima fuit mentalis illustratio.

Secunda prophetica infusio.

Tertia consolabilis visio.

Quarta suavis cibatio.

Quinta miraculosa conuulsio.

Sexta felix reuelatio.

Septima solēnis canonicatio.

¶ Prima gratia siue prerogatiua catherine q̄
sublimata est a deo dicit̄ mentalis illustratio.
Illustrauit deus illius intellectum luce sapien/
tice ⁊ doctrine: ita vt de ipsa Pius pōtifer ubi
supra ita referat. Nemo ad eam accessit q non
doctior meliorq; abierit. Doctrina eius infu/
sa nō acquisita fuit: prius magistra visa est q̄
discipula. Quippe que sacrarum litteraz p̄fes/
soribus ipsiq; magnarū ecclesiaz ep̄is diffici/
limas de diuinitate questiones pponentibus
prudētissime rñdit ⁊ adeo satisfecit: vt tanq;
agnos mansuetos remisit. Quos tanquā

lupos: ac leones ferocientes acceperat. Quorum nonnulli diuinam in virgine sapientiam admirati. Distributis mox inter christi pauperes quae possidebant substantiis accepta domini cruce vitam deinde euangelicam egerunt. Secunda gratia fuit prophetica infusio. Et de hac Pius papa inquit. Fuit in ea spiritus prophetiae et multa praedixit antequam fierent et occultissima reuelauit. haec ille. In legenda vero ipsius multa scripta sunt ex quibus aliqua enarremus. Fuit in ciuitate senensi: quidam nobilis miles dictus dominus Nicholaus de sarracenis qui cum aliis in multis locis fuisset in armis: et tandem ad suam ciuitatem Senarum redisset a sua uxore monebatur ut loqueretur cum catherina. Quod cum ille facere contempsisset: uxor catherine illius ut pro eo oraret deuotissime commendauit. Quadam itaque nocte catherina militi in somnis apparuit: eumque monuit: ut si saluari cuperet uxoris monitis assentiret. Qui euigilans uisionem uxori retulit: et inde ad catherinam se contulit: cuius colloquio et sancta praesentia compunctus huius uirginis consilium ad confitendum sua peccata processit. Quo facto ad catherinam rediit asserens se confessum sua peccata sacerdoti. Interrogatus ab ea an omnia retulisset: cum ille affirmaret quod sic: uocato ad partem peccatum quoddam enorme ab eo dimissum in confessione: quod in apulia secrete commiserat distincte narrauit. De quo ille admirans: et peccatum illud confessus fuit et catherinam deuotione singularissima coluit. Dum frater thomas de fonte priuus catherine confessor: et frater georgius pergerent ad monasterium sancte agnetis de monte poltiano: in itinere capti fuerunt a quibusdam latronibus: deductique fuerunt ad latebrosa nemora ut ibi occiderent. Tunc frater thomas cum lachrymis dicere cepit. O filia catherina tuis orationibus succurre nobis. in hoc tam crudeli periculo. Quibus uerbis platis latronum talia sunt immutati: quod non modo uitam sed cuncta quae illis abstulerant restituerunt: et ita ad monasterium quo ibant incolumes peruenerunt. Cum autem postmodum Senas redissent contempserunt praedictus frater thomas: quod in illo puncto in quo inuocauerat catherinam: ipsa socie dixit: pater meus me uocat: et scio quod magna necessitas eum uiget: et hoc dicens ad locum orationis accessit. Et cuius uirtute creditur latronum illorum fuisse mentes mutatas. Praedixit futurum scisma post mortem gregorii undecimi: et alia plurima

praenunciavit: quae uideri poteris in legenda. Tertia gratia qua catherina sublimata fuit de consolabilis uisio. Supernaturalibus quippe uisionibus a domino meruit consolari: quae ut in pluribus sibi fiebant: in raptu et extasi mentis: de quo sic refert Pius. Rapiebat sepe a spiritu et in acre suspensa: diuinis contemplationibus pascebatur: adeo extra se acta ut expuncta percussaque nihil omnino sentiret. haec ille. Omissis uero multis uisionibus eius: eam unam referam: per quam inter minores et praedicatorum potentio uidetur exorta. Cum catherina esset in ciuitate pisana: et quodam mane in ecclesia sancte christine concubasset: ac iuxta altare rapta maneret in spiritu: postquam diu sic steterat: uidit christum crucifixum magno super se cum lumine descendente: radiosque sanguineos ex suis quinque sacratissimis cicatricibus emittente. Cumque tunc uidentibus pluribus utriusque sexus ipsam expectantibus: uirgo se erigeret: et super genua sua stans facie rutilante brachia eleuasset ac manus: oraretque ne cicatrices in corpore suo apparerent exterius: tunc ex radijs sanguinibus in solaribus immutatis a cicatricibus crucifixi praedictibus et ad manus pedes et ad cor illius uenientibus ualde intrinsecus dolor sensibilis in dictis partibus corporis e relicto. Ex quo cum corpus eius diu sic staret rigidum et oculis clausis tandem cecidit ac si fuisset letaliter uulneratum. Post modicum ad se reducta tanto dolore conturbabatur: ut a cunctis putaretur in breui moritura. Dominica uero sequenti ibi communicans a dolore extitit liberata. Ex uisione praedicta in plerisque locis nonnulli sanctam catherinam suscipiente stigmata a christo depingi fecerunt: qui si ea intentione id egerint: ut per uisibilia inuisibilia cognoscantur: et per picturam illam uisibilem dolor eius inuisibilis sensibilibus designet: forte non obstante errore inde sequente: quo credi posset stigmata eam uisibilia suscepisse tolerari utique possent. Sed si haec facta sunt: ut sic equiparetur beato francisco cui soli usque in praesens singulari modo stigmata diuinitus sunt impressa utique reprehensibile est. Nam ut dixi in sermone de sacris stigmatibus beati francisci. Inter miracula grandia nostre fidei francisci consignatio supremum obtinet gradum. Fuerunt quippe stigmata et uisibilia et sensibilibus a christo sibi impressa. Tulit illa duobus annis continuis: et in uita et in morte etiam a uiris sanctis et grauissimis uisa et tacta. Summi pontifices Gregorius nonus: Alexander

192
quartus: Benedictus: Nicholaus: et alij illa appro-
bantes fatentur singuli miraculo in francisci
pedibus manibus et latere fuisse depicta: ab eo
artifice sapientissimo qui creauit celum et ter-
ram. Quid vero de cetero sit facturum cuius ar-
chana: nisi ipso reuelante perscrutari nequimus
ipse nouit. Unum scio et quidem absque villo er-
rore: quod franciscus usque ad presens electus fuit
a domino iesu christo ut in corpore proprio vexil-
lum crucis biennio: antequam spiritum redderet
celo deferret. Non deroget ista dignitati bea-
te catherine: nec alterius sancti. Ego peccator
qui hunc sermonem confeci sanctam ipsam de-
uotione qua possum et colo et venero. Erantque
rome Anno domini. M. cccc. lxx. Anno tertio
Iulij pontificis marini. Quando pontifex pro-
fatus spiritu sancto volente sanctam catheri-
nae solenni celebritate canonicauit. Nulla tunc
a referentibus et vita et miracula catherine de
stigmatibus facta est mentio. Nulla pictura cum
stigmatibus fuit delata. Nulla insuper in bul-
la quam superius frequenter allegauimus de
stigmatibus mentio habita est. Ego insuper ea
die canonicationis sermonem ad populum ha-
bui: post prandium in ecclesia minorum ordinis
predicatorum. Inspecti legi et quidem sepius om-
nia que scripta erant de laudibus huius sancte:
nil aliud inuenire potui: nisi quod superius ex-
pressum est de illo dolore quem tulit absque signis
in suo extatico raptu. Et si nomine stigmatum
dolorem illum intelligi volumus: non tamen in
illo continentur et includuntur conditiones mi-
raculose stigmatum beati francisci. Igitur cum
deus non egeat nostro mendacio: ea proferam
de sanctis que secundum rei veritatem non inuentio-
nem hominum illis possunt accommodari. Fuit ca-
therina: ut patet ex dictis: et ex his que sequen-
tur amplissimis privilegijs et gratijs decorata
Sed stigmatum specie non fuit ut franciscus in-
gnita. Que si ad nos gloriosa rediret: dura incre-
patione feriret illos qui sub specie pietatis me-
dacijs vellent suam gloriam ampliare. Oro ta-
men patres meos predicatorum et minores ne
populos scandalisent. Quibus tam multa mi-
ra de sanctis se offerunt et precipue de catheri-
na ut mendacia: et propter se ipsa et propter veri-
tatis abundantiam deserere et detestari cogan-
tur. ¶ Quarta gratia beate catherine dei sua-
nis cibatio: vsu namque et frequentia sacramen-
ti tanta suauitate consolationeque spiritu repleta

fuit: ut asserat sic de illa Iudius ubi supra. Inue-
ta est aliquando a die cinerum usque in penthe-
costen ieiunium perduxit: sola eucharistie com-
munionem contenta per annos circiter octo mi-
nimo herbarum succo: coque parum retento et com-
munionem sacra sustentata est. Ad cibum quasi
ad supplicium pergebat. Ad communionem al-
taris: quasi ad celestes nuptias inuitata esset
summa cum alacritate proficiscebatur. hec ille
Tam efficax erat eius ad sacramentum illud in-
effabile reuerentia: ut mens Gregorii. xj. fle-
teretur ad concedendum catherine quod posset eli-
gere confessorum: qui eam absolueret: et sibi eu-
charistiam ministraret: et cum altari viatico absque
alia licentia ad nutum catherine celebraret.
¶ Quinta gratia et prerogativa singularis bea-
te catherine: fuit miraculosa conuulsio. Fecit
illam deus in vita et morte multis clarere mi-
raculis. Ex quibus aliqua explicabimus. In ci-
uitate Senarum quedam nobilis domina Ale-
xia habitum ordinis de penitentia suam catheri-
ne recepit: que illam coegit ut secus in domo
sua commoraretur. Contigit autem ex eucharistia
tunc illos de domo prefate domine alexie vesca-
panibus farine putride. Superueniente triti-
co nouo consuluit alexia catherinam: an certum
residuum prefate farine proijciendum foret. Que
nequaquam proijciendum asseruit: sed parari aquam
iussit et farinam afferri. Intrauit ergo primo
massam: et tandem panes de parua quantitate
illius farine quous etiam expulso fetore tam
celeriter et tot confecit: quot de quadruplici aut
quintuplici quantitate fere tot facti fuissent:
cum furore sororis Alexie et aliorum de do-
mo. Cum autem panes de cibano deportati
fuissent. inuenti sunt adeo sapidissimi: ut om-
nino immutatio saporis ad miraculum proce-
deret. Et cum daretur de ipsis panibus paupe-
ribus et fratribus atque illos comederent: om-
nibus de domo suffecerunt diebus pluribus:
etiam in archa multiplicati. De quibus aliqui
a quatuor pluribus sunt tam pro reliquijs quam in ar-
gumentum miraculi reseruari. Tempore etiam
quo catherina fuit in urbe: et ibi in regione co-
lupne cum sua familia viueret de mendicita-
te et nihilominus aduenientes hospites recipie-
bat: ita ut continuo quasi triginta persone in
domo sua comederent. Contigit semel quod die
quodam deficiente pane quod cum catherine fuisset
renunciatum mandauit ut sic ad mensam se pone-

rent: et modico pane qui ibi reperiebatur inciperent comestionem. Ipsa vero ad orationem accessit. Quid plura? Edentibus illis famelicis et ieiunis: panis ille modicus suffecit omnibus abundanter. Tantumque etiam superfluit: ut ex illo plures elemosyne pauperibus largirentur. Dum esset in ciuitate senax: audiens quendam dominum mattheum rectorem hospitalis misericordie sibi deuotissimum ex morbo pestilenti grauitate egrotare: accessit ad eum dixitque cum magno feruore. Surgatis domine matthee surgatis: quia non est tempus in lecto quiescere: mox ad eius vocem febris et inguinis apostema presertim penitus dimiserunt. Sanauit et multos alios peste percussos sua oratione fidei. Sicut fuerunt magister raymundus et magister bartholomeus catherine confessores. Et ne singula complectamur: ita de ipsa loquitur. **Idius.** Magnam et sanctam erat in plebibus catherine nomen: undique ad eam egroti et maligni verati spiritibus deducebantur. Et multi curabantur languoribus et febribus. In christi nomine imperabat et demones coquebat ab obsessis abire corporibus. **Propter** quas res duobus romanis pontificibus Gregorio undecimo et Urbano sexto acceptissima fuit adeo ut legationibus eorum fungeretur: multisque et magnis spiritualibus gratiis ab eis donaretur. **Hec** ibi. **Ubi** adhuc interserit quedam que non nisi virtute dei cooperante per catherinam fieri potuissent. **Ait. n.** Dissidentes summo studio componebat: multa extirpauit odia: et mortales inimicitias: pro pace florentinorum qui cum ecclesia dissidebant et interdico suppositi erant ecclesiastico. Appenninum et alpes transire atque usque in auniomum ad Gregorium undecimum proficisci non dubitauit cum votum suum ipse gregorio de petra urbe roma in occulto factum: et solum sibi ac deo notum sese diuinitus cognouisse monstrauit. **Sexta** gratia qua deus catherinam sublimauit: dicitur felix reuelatio. **L. n.** in urbe romana ipsa post multa signorum experimenta exhortationes spirituales aliaque exercitia religiosa morientium dominica die circa horam tertiam die. xxviii. apostolis. **Ad. ccc. lxxx.** migrasset ad patrem. Eadem die magister raymundus ultimus eius confessor in uentum Januensem erat dispositione pius deinde bononiam ad capitulum generale pergere: deprecabaturque christi matrem coram quadam imagine ut eum protegeret a periculis. **Ad** hoc quandam uocem audiuit dicentem sibi. **Me** timeas: quia ego sum hic pro te: ego sum in celo pro te. Ego te protegā his securus. Et hesitans pro

tunc unde uox periret: tandem inuenit qualiter eadem hora catherina migrauerat: peruenit tandem presertim magister bononiam ubi magister generalis canonicus fuit electus: quod iam sibi catherina indubitanter per dixerat: ut autem sequitur. **Idius** in bulla. **Tactu** corporis eius per illius felicem transitum plerique egroti salutem consecuti sunt adeo ut nonnullis saluti fuerit: ea tetigisse que sacrata catherine membra tetigere. **Postea** uero uirgo ipsa iam celo recepta uota supplicantium benigne audiuit: et ut a sponso et domino suo christo saluatore exaudirentur curauit. **Adulti** enim ex diuersis egritudinibus curati sunt: qui audita beate catherine gloriosissima fama eius patrocinium supplices petierunt. **Hec** ille. **Placuit** itaque benignissimo deo sponse sue gloriam innumeris ut sic dicam usque in presentem diem miraculis manifestare. **Septima** catherine gratia et prerogativa singularis est dicta solennis canonizatio. **Rome** siquidem in basilica beati petri apostolorum principis astate populo et clero habitoque sermone ab ipso pio pontifice de uita et miraculis eius miserrime solenniter celebratis et consuetis ceremoniis rite peractis ad canonizationem sancte processit: sub his uerbis. **Ad** honorem omnipotentis et eterni dei patris et filii et spiritus sancti: ad exaltationem fidei catholice et christiane religionis augmentum: auctoritate domini nostri iesu christi et beatorum petri et pauli apostolorum eius ac nostra: **Latherinam** Senensium illustris et indelibilis memorie uirginem: cuius corpus in ecclesia predicatorum que de minerva dicitur hic rome iacet in celesti hierusalem inter beatorum uirginum choros: quando id sua uirtute diuina suffragante gratia meruit: iam pridem fuisse receptam: et eterne glorie corona donatam de fratrum nostrorum consilio declaramus eamque tanquam sanctam publice priuatimque colendam esse decernimus et diffinimus: atque in sanctarum cathalago uirginum: quas romana ueneratur ecclesia redigi et ascribi mandamus. **Statuentes** festum eius singulis annis: prima mensis maii dominica die ab uniuersali ecclesia celebrandum esse. **Sicque** deus in sanctis suis admirabilis catherinam in utraque ecclesia triumphante. **I. ac** militante sublimiter exaltauit. **Que** deprecemur: ut illius meritis interuenientibus: dignetur et nos ascribere beate uite. **Qui** sit benedictus in secula seculorum Amen.

Finis.

omni deuotione et perfectione ac obseruantia regule suae nouiciatum expleuit. Facta vero professione in die scilicet natiuitatis virginis orationi et studio litterarum se dedit. Et cum factus esset sacerdos primam missam in die natiuitatis virginis celebravit. Qua etiam die mandato accepto a generali ministro de penitentia predicanda: primum sermonem ad populum habuit. ¶ Secundo commendatur predicatio sancti bernardini propter charitatem. ¶ Predicauit enim ad honorem dei et salutem animarum. Iste enim debet esse finis predicatorum uerbi dei. Nam qui propter cupiditatem predicant vel uanitatem et gloriam mundi figurantur per balaam. De quibus dicit Petrus in. ij. epistola. Secuti sunt uiam balaam ex bosor qui mercedem iniquitatis amant: correptionem vero habuit sue uesanie: subiugale mutum. Super quibus uerbis dicit Bedda. ij. q. vij. ca. secuti. ¶ multi catholicorum intantum amant mercedem iniquitatis ut etiam docti ab indoctis: clerici a laicis merito redarguantur. Qui iure comparantur prophetae qui uerbis asine contra naturam loquentis corripitur: nec tamen a proposito primi operis retardatur. hec ille. Quauis tamen predicator non debeat predicare principaliter propter temporalia habenda. Alias tanquam uenditores bouum de templo eijciuntur. Debet tamen populus ministrare eis necessaria iuxta illud. j. ad Corin. ix. ca. Non alligabis os bouis triturantis. vñ Hieronymus. xvj. q. j. ca. penultimo ait. Apostolicis uiris et euangelicantibus in necessarijs uisibus nolle tribuere seipsos condemnare est. Et Augustinus in libro de baptismo paruulorum. Non est uenale euangelium ut pro temporalibus predicetur. Qui enim sic uendunt magnam rem uili uendunt. Accipiant ergo predicatorum sustentationem necessitatis a populo: mercedem dispensationis a deo. Non enim a populo redditur quasi merces illis qui sibi in charitate euangelij seruiunt: sed tanquam stipendium datur quo ut possint laborare pascantur. Hec ille. Et Paulus. j. ad Corin. ix. ca. Quis militat suis stipendijs unquam. Et iterum Si nos uobis spiritualia seminamus non magnum est si nos carnalia uestra metamus. Et iterum Dominus ordinauit his qui euangelium annunciant de euangelio uiuere. Dixi haec omnia propter indiscretionem quorundam populorum qui uellent predicatorum uiuere de aere uel uento. Nolo tamen excu-

201
sare predicatorum cupidos et auaros ambitiosos honorum et dignitatum. Qui imitari debent sanctum bernardinum rerum temporalium contemptorem. Nam et ter uocatus ad episcopalem dignitatem minime acceperit. Diuitias non congregauit dicens cum paulo Actuum xx. ca. Argentum aut aurum aut uestem nullius uestrum concupiui. Et in omni uita sua uerus fuerit paupertatis amator: discipulusque et filius beati francisci. Tamen illud est de ipso notabile inter cetera quod mediolani ostendit exemplum charitatis necnon et contemptus pecuniae. Dum enim ibi populo diebus pluribus predicasset: illustrissimus dux eiusdem urbis philippus eidem per fidelem nuncium multam auri copiam in elemosynam misit. Nuncius itaque auri pondere reuerenter assumpto ad conuentum fratrum festinanter accessit. Et pergens ad cellam sancti bernardini aurum sibi ex parte domini ducis benigne et reuerentissime presentauit. Ipse uero uir dei hilari uultu gratulantiisque animo predictum aureum munus et si in proprios usus accipere recusaret: charitatis tamen celo in redemptionem captiuorum et pauperum usus misericorditer exhibere decreuit. Accersito igitur quodam probouenerandoque ciue socioque uocato sumptaque ab ipso ciue pecunia ad carceres clam et incunctanter accessit et quos plurimos inde captiuos redemit reliquaque partem pauperibus cum magna animi hilaritate distribuit. Sciens autem illustrissimus ille dux que facta fuerat sanctum bernardinum mirabiliter commendauit. ¶ Tertio commendatur predicatio sancti bernardini propter patientiam. fuit enim patientissimus in laboribus in infirmitatibus et in persecutionibus. Et ut de persecutionibus loquar: accusatus fuit tanquam hereticus ab emulis quibusdam martino quinto. Qui eum ad se venire precepit. Ante uero quam se contulisset ad urbem sonabant undique falsi rumores de sancto bernardino. Dicebant enim populi: ueniet ueniet ille hereticus. Alij comburetur ille hereticus et similia. Dum uero urbem intrauit ostendebatur digito et unus alteri cachinando dicebat: hic hic est ille. Ipse uero haec omnia pro dei amore equanimiter tolerabat. Et tandem ueritate inspecta et comperto clarissime quod non solum catholicus foret sed etiam fidei catholice dignissimum proco a pontifice gratiose uisus est et auditus et cum eius benedictione predicare cepit in urbe. Tantam

No gratias deus ori eius et verbis infudit: ut
omnis populus conflueret ad eum audiendum
ac si fuisset angelus dei et quanto prius nomen
eius videbatur omnibus odiosum: tanto post
ea cunctis utriusque sexus factum est venerabile
Predicauit sic multo tempore cum incredibili
animarum fructu: qui etiam perdurat usque
ad tempora nostra. Passus est et alias persecu-
tiones: eo quod semper virtutes persequitur in-
uidia. A nonnullis emulis dicebatur littera-
rum ignarus eum tamen in scripturis diuinis
foret eruditissimus. Alij No quadraginta ser-
mones duntaxat eum scire asseuerabant. Ple-
rius No curiosi et vana eloquentia tumidi igna-
num ineptum et impolitum fatebantur. Qui
tamen in hoc dicendi genere et in his que pre-
dicari debent pro salute populorum irreprehē-
sibilis erat. Sed hoc non videri debet mirum
quod sibi homines flagitiosi detraberent: cum sem-
per fuerit hominum malorum consuetudo sa-
nam doctrinam spernere et detestari. Vnde La-
ctantius libro. v. diuinarum institutionum de
cypriano sic refert. Vnus precipuus et clarus
extitit cyprianus: qui magnam sibi gloriam ex
artis oratorie professione quesierat et admodum
multa conscripsit in suo genere miranda. Erat
enim ingenio facili copioso suauis et que sermo-
nis maxima est virtus apertus: ut discernere ne-
queas utrum ne ornatio in loquendo an faci-
lius in explicando an potentius in persuaden-
do quisque fuerit. Dic tamen placere ultra ver-
ba sacramentum ignorantibus non potest: quo-
niam mystica sunt que locutus est et ad id pre-
parata ut a solis fidelibus audiantur. Denique
a doctis huius seculi quibus forte scripta eius
innotuerunt derideri solet. Audiui ego quen-
dam hominem disertum sane qui eum immu-
tata vna littera coprianum vocaret quasi qui
elegans ingenium et melioribus rebus aptum
ad aniles fabulas contulisset. Nec ille. De be-
ato hieronymo quid referemus qui lumen splē-
didissimum ecclesie fuit: et tamen dentes mali-
gnorum non euasit. Et ut ipse ad nepotianum
scribit. Per infamiam et bonam famam chri-
sti miles graditur. Nec laude extollitur: nec
vituperatione frangitur. Per diem sol non
vixit cum neque luna per noctem. Impleuit ista
sanctus bernardinus: qui dum falso sibi mul-
ta obijcerentur: et quandoque contumeliose di-
cerentur in faciem: nunquam vultus hilaritatem
mutauit: nunquam verbum protulit iracundie.

Sed in omnibus benedicebat deus. Sicut ac-
cepti ab his qui secum familiariter conuersa-
ti sunt.

De sufficientia et prudentia atque stupenda
efficacia predicationis sancti bernardini.

Capitulum. ij.

Secunda excellentia predicationis sancti
bernardini dicitur conditionis. Habuit
quidem sua predicationis tres singulares condi-
tiones.

Prima de sufficientia.

Secunda prudentia.

Tertia efficacia.

Prima conditio fuit sufficientia. Tria enim
requirantur in predicante: ut populum indu-
cat ad bene beateque viuendum: secundum Augusti-
num. iij. libro de doctrina christiana. Primum est ut
doceat. Secundum ut delectet. Tertium ut flectat
et moueat. Et cum quis ista facit industria ar-
tis rhetorice ad honorem dei et salutem anima-
rum bene est et laudabile secundum eundem Augu-
stinum. Sed cum spiritus sanctus utitur lin-
gua predicatoris ut instrumento ad ista effici-
endum: sicut fuit in apostolis qui imperiti erant
Tunc opus illud est gratia gratis data: que di-
citur gratia sermonis et lingua angelorum. Et
sermo sapientie dicitur in locutione de diui-
nis. Sermo scientie de humanis: ut de mori-
bus et vitijs et virtutibus et homini. secundum Theobaldum. xxij.
q. clxxij. Perfectius autem ista operatur gra-
tia quam natura vel ars. Sed aliquando aptitu-
dine naturali in predicatore existente et arte
rhetorice adiuncta: aliquando etiam spiritus
sanctus operatur plenius istud scilicet indu-
ctionem auditorum ad faciendum que predi-
cat. Dominus ergo est se preparare scilicet ut
bene dicat. Deum autem dirigere linguam. Et
ut dicit Augustinus in prefato libro de doctri-
na christiana. Sapientia sine eloquentia parum
proluit quo ad populos. Eloquentia sine sapi-
entia multum nocuit. Est enim ut gladius in
manu furiosi. Sapientia cum eloquentia mul-
tum iuuat et operatur. Sanctus bernardinus
predicando docebat: quia ipse vere doctus erat
ut etiam patet in sermonibus quos compila-
uit. Delectabat etiam auditores: adeo ut vni-
uersaliter omnes verbis suis renouillarentur
tanquam si sumerent sapidissimum cibum. Flecte-
bat insuper et mouebat hominum affectus: ut
ostendemus in tertia conditione. Quare ipse
sufficientissime docuit et predicauit. Secunda

conditio predicationis sancti bernardini dicitur prudentia. Fuit enim prudentissimus ad evitandum omnia illa: a quibus predicatorum verbi divini debent abstinere: que sunt.

Falsitas.

Adulatio.

Iactantia.

Scandalum.

Contentio.

Superfluitas.

Leuitas.

Indiscretio.

¶ Primo abstinere dñt predicatorum a falsitate. Non enim sunt assumenda aliqua falsa pro quacumq; utilitate que posset inde sequi: quia sic veritas fidei redderetur suspecta. argumentum di. ix. ca. Si ad scripturas. Ideo Augustinus ait. xxij. q. ij. ca. Primum. Ad salutem non debet quis peruenire opitulante mendacio. Et idem pertractans illud Apostoli. j. ad Corinthios. xv. ca. Invenimur falsi testes. Perhorrendum est inquit aliquid false de deo dicere: etiam si ad laudem eius pertinere videatur. Non enim minore sed maiore fortassis scelere in deo laudatur falsitas: q̄ vituperetur veritas. Et idem in libro de mendacio. Mendacium maxime perniciosum est quod fit in his que ad religionem christianam pertinent. Ideo doctores tenent q̄ si quis non ex lapsu lingue sed ex industria diceret mendacium in predicando mortaliter peccaret nec excusaretur si hoc faceret causa convertendi animas ad deum: quia ut ait Apostolus. Deus non eget nostro mendacio. Tempore meo inveniunt aliqui fingentes et predicantes miracula falsa visiones excogitatas. Propheetias determinatas s̄m suum sensum: et alia huiusmodi qui tamen evanuerunt in cogitationibus suis. Nonnulli vo ut ignorantibus sapientes apparerent falsas allegationes ad suum propositum induxerunt. Unde dum quidam amicus meus predicaret neapoli inducere voluit ad robur et confirmationem cuiusdam sui dicti sententiam cōmentatoris qui tamen forte nec in aliquo cōmento dictum illud t̄gebat: et dum falso allegasset cōmentatorem. j. de anima. iij. de anima. ij. phisicorum. iij. methaphisice et huiusmodi. Tandem multiplicando verba dixit. Et hoc idē confirmat cōmentator. j. ethicoꝝ. iij. ethicoꝝ. vij. ethicoꝝ. qui tamen de ethicoꝝ non se intromisit. Ille idē fecerat sibi quā-

dam cathenam doctorum et falso illos inducebat dicens. Et hoc refert Augustinus libro. ij. de civitate dei. et. iij. de trinitate. et in Encheridion et huiusmodi. Ita q̄ apud imperitos videbatur homo mirabilis: sed apud doctos ignarus et mendacius plenus. ¶ Secundo predicatorum abstinere debet ab adulatione ne scilicet laudet populum in quibus reprehensibilis est quod est pessimum. Vel etiam de temporalibus magnificentijs nisi forte hoc secundum fiat temperate ut melius ferant correccionem duram immediate sequendam. Adulari enim peccatoribus est graue peccatum: ut patet. xlvi. di. ca. Sunt nonnulli. Et clericus adulationi serviens degradari debet: eadem di. ca. Clericus. Et nihil est miserius eo qui adulationibus delectatur: ut dicitur. lxxij. di. ca. Nihil illo pastor. Et utilius est peccantem severe corrigere q̄ adulando palpare. v. q. v. ca. Non omnis Et utilius est et melius pro veritate pati supplicium: q̄ pro adulatione beneficium. xj. q. iij. ca. Nemo. Et adulatio prohibetur. C. Si quis aliquem testari prohibuerit. Et est adulatio sermo prolatus ut placeat. ¶ Tertio dñt predicatorum cauere a iactantia. Sunt enim quidam qui semper de se bene dicunt et alios contemnant: de quibus Gregorius ait. xlvi. di. ca. j. Habet hoc proprium doctrina arrogantium ut nesciant humiliter docere quod sciunt. ¶ Quarto dñt predicatorum cauere a scandalis prelatorum et aliorum maiorum ut non dicantur irrationabiliter eorum vitia. unde sequitur q̄ nec illi emendantur nec populi propter edificant aut meliores fiunt. Et precipue caute agendum cum loquuntur predicatorum de clericis: quia ut scribitur extra de immunitate ecclesiarum. ca. Clericis. Clericis laicos infestos oppido id est valde. s̄m glosam tradit antiquitas. Idem. ij. q. vij. ca. Laicos. et ca. Laici. ¶ Quinto dñt predicatorum prudentes cauere a contentionibus cum alijs predicatoribus. unde Apostolus. j. ad Thimotheum. iij. ca. ait. Noli contendere verbis: ad nil enim utile est nisi ad subuersionem audientium. Nec ex hoc q̄ alius habeat maiorem concursum qui sit et minus sciens predicator indignationem ostendat. Nam et christus indignatus non fuit q̄ aliquando iohannes baptista fuerit in maiori opinione populi q̄ ipse. Si autem audit aliū predicatorem dicere aliqua que nō sunt reprobara nec contra fidem vel bonos mores sed

Dubia: quis ipse non sit illius opinionis sufficit sibi dicere opinionem suam cum suis rationibus et non impugnet alium odiose: quia hoc est intrare contentiones et scandalizare populos. Si etiam audit predicatorem alium dixisse contra fidem et bonos mores vel determinata per ecclesiam non credat faciliter nisi audiat a fide dignis. Et tunc corrigat eum fraternaliter ut retractet. Quod si ille noluerit facere tunc publice predicandum contra ipsum. Si autem predicator ipse admonitus erravit debet patienter audire et se corrigere dictaque sua erronea emendare. ¶ Sexto predicatorum prudentes debent abstinere a superfluitate et nimia prolixitate: quia ut proverbio dicitur. Sudent breuitate moderni. ff. quod metus causa. l. i. Et. C. de appellationibus. l. Ampliorem. §. In refutatorijs. Et. C. de precibus imperatori offerendis. l. Simili. unde Gregorius in omelia ait. Alimenta que minus sufficiunt avidius sumuntur. ¶ Septimo abstinere debent predicatorum a leuitate ne dicant verba ociosa et fabulas ad prouocandum risum. Et si aliquando opus est facere populum attentum cum aliqua modesta facecia temperate fiat et raro. Non sit etiam leuis predicator ad ferendam sententiam de quo libet actu quod sit peccatum mortale. Et in omnibus utatur grauitate sicut bos lapsus qui fortiter figit pedes. ¶ Octauo abstinere debent predicatorum ab indiscretionem. Nam quidam inter mulierculas de subtilitatibus theologie predicant. Alij doctis et sapientibus viris fabulas narrant. Nonnulli in precipuis et maximis iesu christi et virginis matris aliorumque sanctorum solennitatibus de ludo alee: de blasphemia de usura et similibus predicant. Nihil de copiosa materia festiuitatum occurrente tangentes. Deu non possum non accusare quendam qui in die natiuitatis iesu christi in ciuitate neritonensi de sodomia totum sermonem contexit: cum tamen miranda occurrant de natiuitate christi iocunda. Plerique etiam dum contra vitia inuehant omni honestate demissa talia loquuntur et dicunt qualia etiam in ore lenonum turpissima viderentur. Ad nolunt audire verba sancti francisci qui sic in regula fratrum minorum sanctissime retulit. Adoneo quoque et exhortor eosdem fratres meos in domino iesu christo ut in predicatione quam faciunt sint examinata et casta eorum eloquia ad utilitatem et edificationem populi. Annunciando vitia

et virtutes: penam et gloriam: cum breuitate sermonis. In omnibus predictis prudentissimus fuit pre ceteris predicatoribus horum temporum dux ille verbi sanctus Bernardinus. Nam semper recte incessit predicauitque veritatem sine falsitate: sine fictionibus: sine adulatione cum honore et reuerentia prelatorum et totius cleri: cum humilitate in verbis et factis: cum patientia ad contentiones vitandas: cum mensura et modo: cum grauitate et discretione multa adeo quod exceptis emulis eius sermo gratus dulcis et delectabilis fuit omnibus doctis pariter et indoctis viris et mulieribus cunctisque generibus hominum: prout omnis italia clare firmiterque testatur. ¶ Tertia conditio predicationis sancti bernardini dicitur efficacia. Predicauit enim cum admirabili animarum fructu adeo quod omnes italie ciuitates et maiores et mediocres et minores pro maiore parte sua doctrina reduxit ad christum. Ipse peccatores peruertit. Ipse vsuras extinxit. Ipse multos habitum religionis induit. Ipse fratrum de obseruantia loca et monasteria construere fecit. Ipse discordantes ad pacem reduxit. Ipse ad festa colenda populos traxit. Ipse denique cunctos mares ac mulieres ut deum timerent amarent allexit. Testantur hec omnia preclarissime incliteque italie vrbes. Roma: sena: perusia: florentia: bononia: ferraria: venetia: padua: verona: vincentia: brixia: mediolanus: ianua: et alie que plures. In quibus ita efficaciter seminauit verba vite ut vsque in presentem diem adhuc gustentur fructus predicationum suarum. Quinimo et si qui post ipsum in officio predicandi clari sunt: habiti ut fratres Joannes de capistrano: Iacobus de marchia: Mattheus de sicilia: Antonius de boronto: Andreas de sancto geminio: Joannes de prato: Iacobus de doncellis de bononia: Mercurianus de perusio: Franciscus de treuio: Siluester de senis: Antonius de arimino: Michael de mediolano: Bartholomeus de ayano: Antonius de vercellis: Scraphinus de gaieta. Eherubinus de spoletto: Franciscus de spoletto: Hieronymus de florentia: Dominicus de gonessa: Iacobus de gallio: omnes fratres minores in hoc genere dicendi famosissimi et quicumque alij etiam de alijs ordinibus mendicantium pro maiori parte conati sunt imitari modum et regulam atque stilum ipsius sancti bernardini. Adhuc et multi ex his sermones illius: populis pronun-

ciarunt qui fructus vberimos produxerunt. Ego etiam qui de bernardino et si incompositum tamen non sine deuotione precipua ista refero: omnem italiae lustravi predicauitque quadraginta annis euangelium iesu christi: bernardinum habui in stilo pronuntiandi necnon scribendi patrem et preceptorem. Et licet illud non viderim legi tamen sermones amenissimos quos compilauit. Predicauit et illos quoad hoc et postmodum alias ego profecerim. Quod utique non ex presumptione sed charitate ac necessitate temporum volui tentare. Nam et propter studia humanitatis quibus iam completa est omnis italia et propter virosum doctissimorum in qualibet facultate copiam ac etiam propter subtilitatem populorum qui quodammodo propter multarum predicationum frequentiam effecti sunt curiosi: consulte visum est mihi agere ut sermones illos contexerem. Quare ut partem istam expediam concludo quod sanctus Bernardinus fructuosissime predicauit.

Qualiter deus honorauit sanctum bernardinum: in miraculis: in canonizatione: et in gloria beata.

Capitulum. iij.

Tertia excellentia predicationis sancti bernardini: dicitur honorationis. Voluit enim deus honorare illum triplici honore.

Primus de miraculose rutilationis.

Secundus solennis canonizationis.

Tertius superne glorificationis.

Primus honor fuit miraculorum rutilantium. Multa equidem miracula visa sunt de sancto isto. Nam eo mortuo in vigilia ascensionis iesu christi: dum fratres eius socii in aquilano conuentu corpore in cellula cum lemnaribus solo dimisso incederent ut capsula celeriter fieret in qua corpus illud reconditum senas transferrent: Quidam adolescens pasqualis nomine per multos annos claudus qui nec reclusus incedere poterat sed manibus reptando ibat: cuius genua carnosissima dura erant et tumida a spiritu sancto inspiratus sic reptando ut potuit ad corpus sancti bernardini peruenit: et deuotione inflammatus tetigit faciem eius et inde genua sua cum fide infusa mirabili commendans se sancto viro. Adhuc in pedes surrexit sanus et liber et currendo cum lacrymis et clamoribus exultationis ad ecclesiam properauit. Sentiunt omnes voces: vident liberum

quem viderant vsu ambulandi priuatum. Admirantur: gratias referunt omnipotenti deo et sancto bernardino. Commouetur ciuitas tota et fit concursus virosum ac mulierum. **Liues** vero corpus ad ecclesiam cum hymnis et laudibus et armatorum custodia deferri faciunt: socii atque sancti referunt ne thesaurum ipsis a deo datum inde amouere presumant. vidi ego illum pasqualem et secum locutus sum qui retulit omnia que narrata sunt. Eodem die iuuenula quedam nomine partia que meis pluribus in lecto iacuerat nec per seipsam poterat ambulare: patiebatur etiam vulnera quedam que fistule dicuntur a medicis: audiens sanatum pasqualem suppliciter exposulauit ad corpus sancti deferri. Quo cum peruenisset orationeque facta incolumis redijt domum non solum restituta viribus corporis sed etiam eodem instanti a fistulis perfecte sanata. Hanc ego allocutus sum et parentes ac vicinos eius qui omnes affirmarunt sic esse ut expositum est. Sicilia de spoletio vxor nobilis viri francisci non valens se mouere de lecto cum sic per plures annos molestata fuisset: deducta ad corpus sancti bernardini restituta est optime sanitati. Et hec omnia retulerunt multi spoletini etiam et ipsa que prima erat in ecclesia maiore dum ibi vna quadragesima predicauit. Alia mulier de populo que annis triginta septem omni vsu ambulandi priuata extiterat ducta ad corpus sancti bernardini mox sanitatem adeptam est. Hanc ego vidi sanam et robustam ac si nullum antea malum passa fuisset. Sunt et alia istius sancti miracula multa usque in hodiernum diem. Ad sacrum cuius tumulum frequenter membra languentum morbo sanitati quilibet morbo fuerit grauata restituntur. **Secundus honor quo deus honorauit sanctum bernardinum dicitur solennis canonizationis. Fuit equidem canonizatus cum multa solennitate et magnificentia pre ceteris quos vidimus canonizari. Nam tempore meo eugenius quartus canonizauit sanctum nicholaum de tolentino. Calixtus tertius sanctum vincentium et sanctum osimundum. Pius secundus sanctam catherinam de senis. Sixtus quartus sanctum bonauenturam. Et nicholaus quintus sanctum bernardinum. Sed in canonizatione istius multa concurrerunt facientia ad gloriam eius: videlicet annus iubilaeus quo ex omnibus christianorum partibus mul**

titudo maxima confluebat ad urbem. Et dies
penthecostes festum utiq; sollemnissimuz. Et
generale capitulum fratrum minoruz in quo
conuenerunt vltra quinq; milia fratrum. Et
ego de ipso post canonizationem sermonem
ad populum habui in quo concurrerunt mul
ta milia virozum ac mulierum. ¶ Tertius ho
noz quo deus honorare voluit sanctum ber
nardinum dicitur superne glorificationis. In
celesti namq; patria vltra essentielle premium
coronatur aureola que debetur doctozibus d
qua diximus in opere de laudibus sanctorum
in sermone de sancto petro martyre. Dicere
itaq; possumus illud psalmiste. Magna est
gloria eius: magna utiq; in ecclesia militante
maior in ecclesia triumphante. Quare conue
nienter de ipso referre possumus quod de pau
lo primo heremita in sua vita Hieronymus
scribit. Si mihi inquit lectionem oprione do
minus dignaretur concedere magis eligere;
tunicam pauli cum meritis eius: ita ⁊ sancti
bernardini q̄ regum purpuras cum gemmis
suis. Deprecemur ergo deum celi vt per meri
ta tanti sancti dignos efficiat nos sua gratia.
Et tandē ad vitam perducatur eternam. Amen

Registrum

a
 alba
 In nomine
 conditionum
 Et. xj. c.
b
 materia ⁊
 incarnatione
 reparatus
 vbiq; est
c
 in celum
 habitu dicens
 num vel
 captiuitate
d
 populus
 fit adhibutum
 salutis nostre
 Ap[osto]lus ad
e
 erat in illa
 aliquis
 tñ videtur
 claritatis
f
 nec iustus
 Qualiter crux
 orasset p[er]tinuo
 amabilis
g
 ad patiendum
 per voluntatem
 Quare aut
 exposuerit

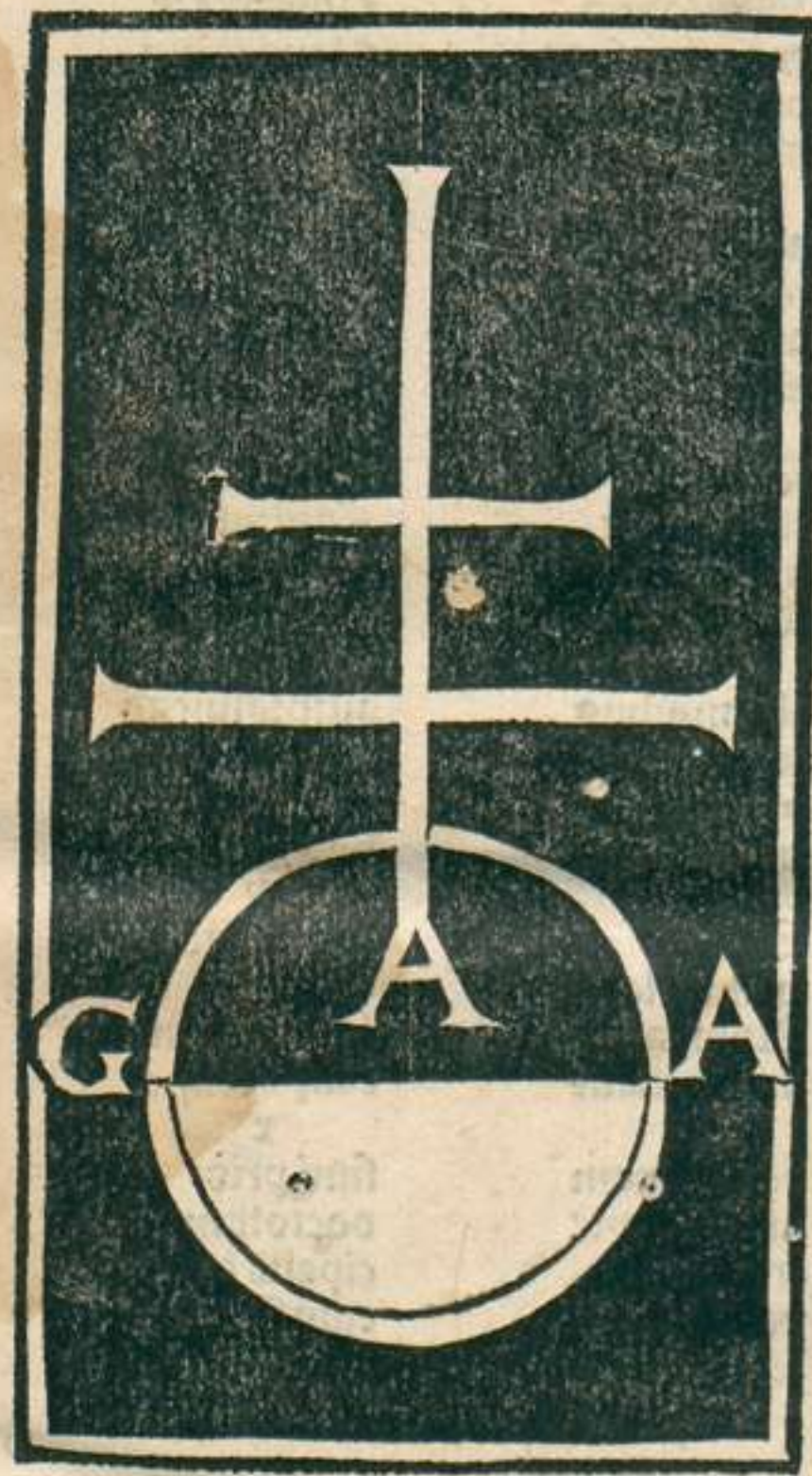
b
 beatam: vt
 comestionis
 gentiles. c.
 milibus patet
i
 Samiorum
 ergo iam sunt
 bilitas. Erunt
 aliud esse
k
 absolute
 recuperata
 aut non
 Multaq;
l
 remansit
 etiam dicit
 nis maria
 contra hoc
m
 ab omnibus
 refert magister
 p[ro] semine
 enim erat
n
 Sed ego
 erunt h[ic] loco
 Quarta
 sitauit illam
o
 per aliquam
 ribus depre
 crederetur
 verba gras

p
 morte violenta
 vj. ca. q[ui]nq[ue]
 priuilegium
 etiã operationes
q
 cause preter
 ⁊ laudabilis
 corporum:
 diuine gr[ati]e
r
 deum in suo
 certitudinaliter
 tudinem
 nis tanti
s
 esto curialis
 Capitulum. j.
 attente.
 uersalium:
t
 ait: profluens
 teri poterant
 nandum
 bus p[ro]prium
v
 Sermo
 accipit ⁊
 Secundum
 caliphis. iij. c.
x
 sim' p[ro]p[ri]is
 doctorum
 cipalis cã
 eius fluent

y
 sconia
 vrbis ep[iscop]o
 Statuto aut
 annis visu
z
 Quinq[ue]
 ue reprobum
 dus dicendi est
 Secunda
r
 oi diligentia
 illorūq;
 Capitulum. j.
 tibi argumētosa
z
 mutabunt
 Tertiu[m] quo
 de ad pedes
 se habebat
a
 Sermo
 oi deuotione
 conditio

Clarissimi ac celeberrimi preconis Fratris Roberti Caracoli de Licio:
Ordinis minorum: Pontificis Aquinatis: opus de laudibus sanctorum
accuratissime per Georgium Arruabenu Venetijs Impressuz: Anno
a natali christiano. MD. cccc. lxxxix. Mosis Quintilibus.

Deo Gratias.

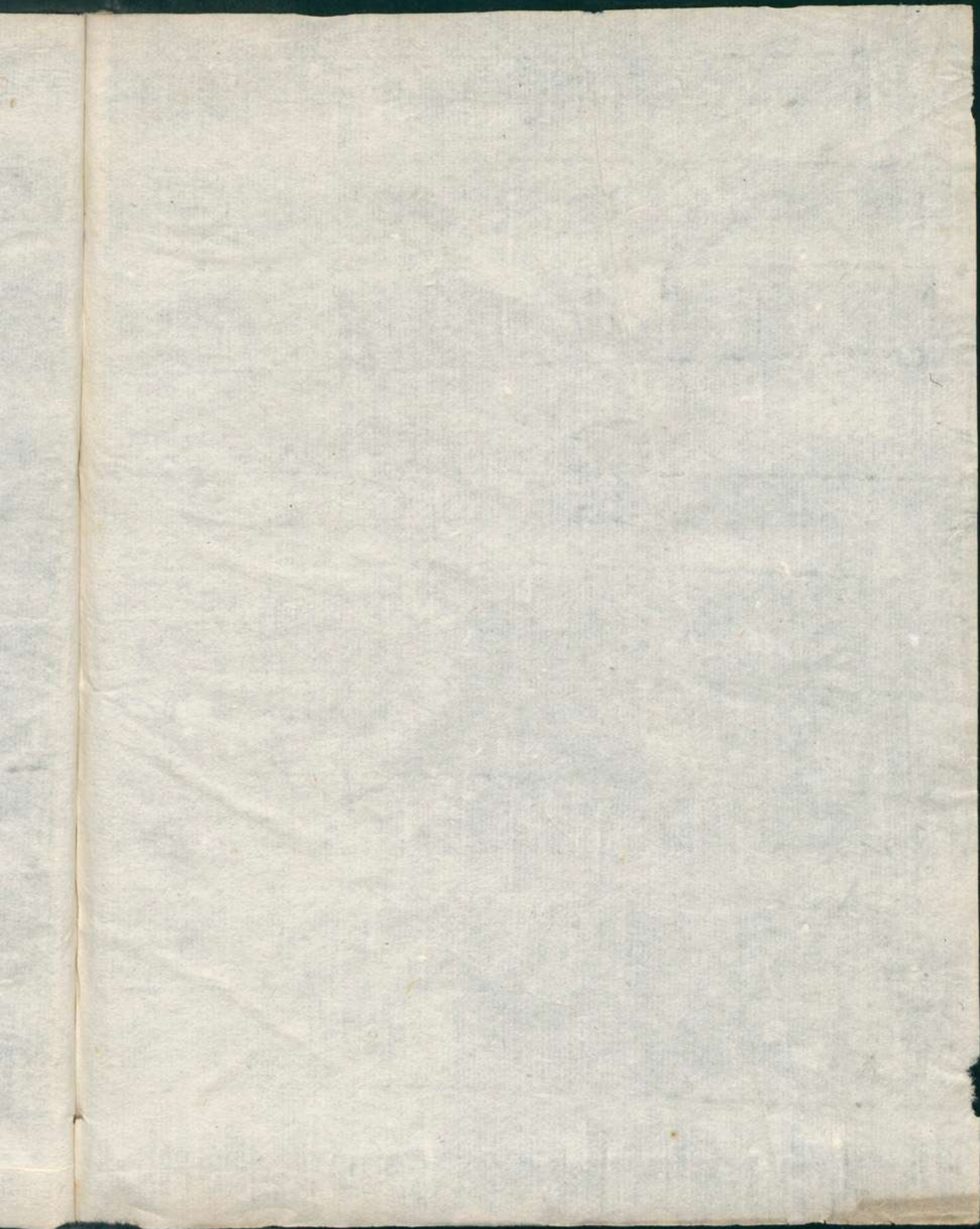

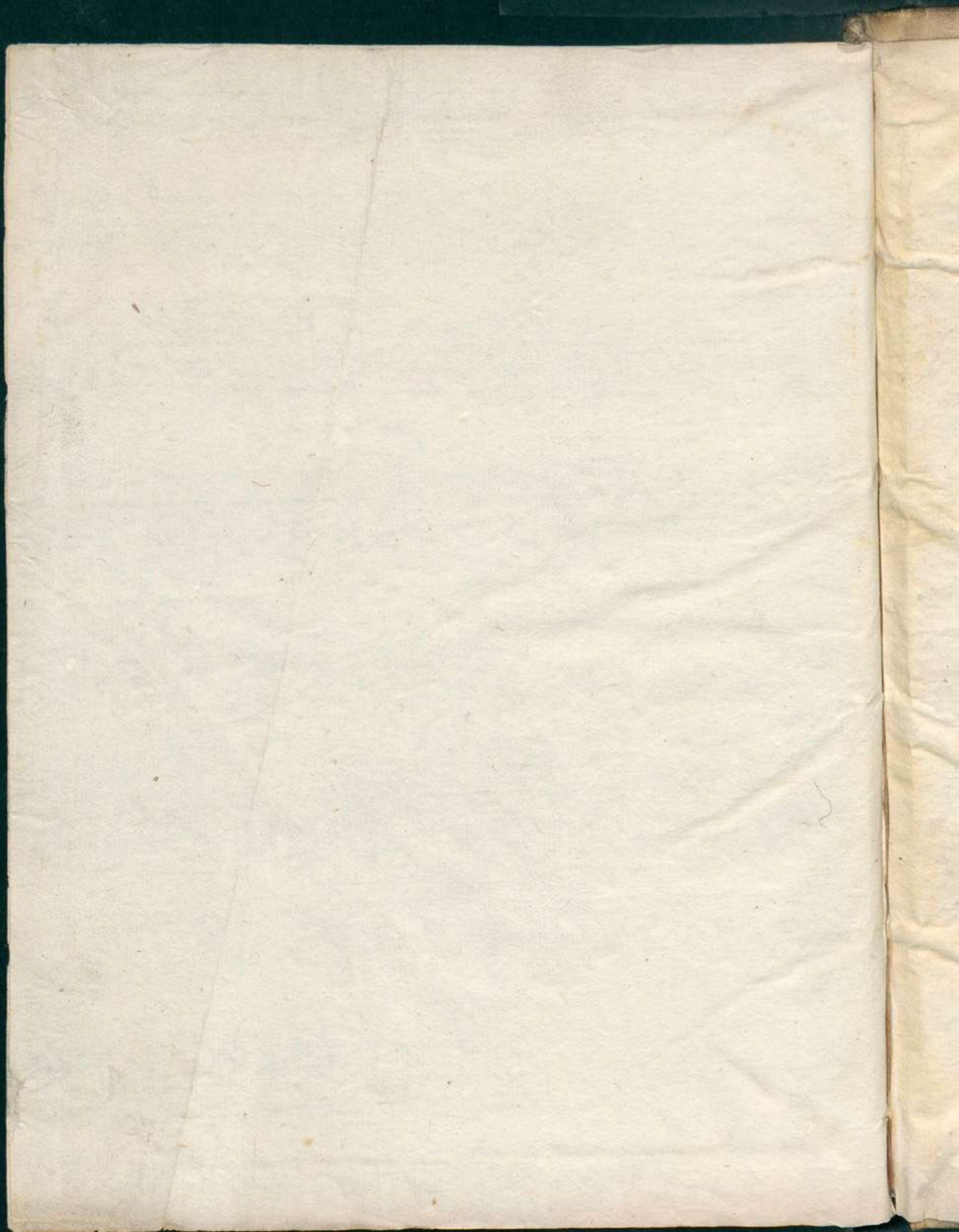
De tempore huius in libro de spiritu et anima sic deservit / hinc a hinc magis
bene instituta / et intellige mater boni instituta ad similitudinem
regni quod boni instituta est si recte se cogulat / et recte imperat
et recte obediatur / sic mater bene instituta est si recte
respondeat voluntati recte imperat / et bonis subiecte voluntati
recte obediatur hanc bonam institutionem unus in mente facit
ita est mater / humiliter et voluntate de servitute / non ad
impia sublimat / sine virtute mater puerulorum regit / unde
vixit et perdesiastes est / vixit et terra puerulorum / sine ex regni
mater simple est regno robora quod ponit ad hunc spiritum puerulorum in prude
ra quod spiritus senum in spiritu et in

Impreso en Venecia año 1489.

na
le

Handwritten text in a cursive script, likely a signature or name, located at the top of the page.

Ymc 72-8^o80

Q. 209 687

